Opuscula diui Augustini longe prestantissima cum duplici indicio rursus parrhysiis coimpressa.

Venūdātur parrhysiis a Johanne petit sub lilio aureo commorante.

Liber ad lectorem.

Barbara quid prodest vel quid romana trophea.
Nosse? quid ethereas solis adire vias?
Quid leges?quid iura iuuat quid cuncta tenere?
Si tibi nulla anime cura salutis erit.
Num facit ex istis ad veram crede salutem.
Nec sapiunt anime noxia verba deo.
Quere igitur virtutis opus:quod ad ethera ducat.
Quod doceat maneant gaudia quanta piis.
Ipse ego sum qui te superas comitabor ab arces.
Me lege qui rectum dirigo qua sit iter.

¶ Jodocus Badius Ascensius dño Anselmo de brieuere Juris vtriusq; consultissimo et pietatis christiane obseruantissimo. S. dicit.

Vare optimo vir iuris diuini atq; humani peritissime: tantopere efflagitasti hec diui Aurelij Augustini prestantissimi nimirum scdm apostolum in ecclesia luminis diuina mere opuscula: que si ad ceterorum ꝛ sanctorum et antique doctorum opera conferantur: Glauci dixeris ad diomedis arma collata aut certe gemmas auro compositas: tantus est horum splendor. tanta diuini ingenij relucentia: tanta illustrium sententiarum copia: nec minor tum in singulis pene verbis religio: vsqueadeo vt adamantinum merito cor dixeris quod huius in libris confessionum lachrymis hircino sanguine longe penetrantioribus non queat permolliri. Et faciem meduse passos animos qui nequeant tot sacris admonitionibus conuerti: tot compunctionibꝰ moueri: tot fraterne correptionis ardoribus liquefieri. Quinadeo maxime omnium vecordes et teterrimo furore percitos: qui in peccatorum venena: tam presens refugerint antidotum: horum dico opusculorum diligentē lectiōem. At vero id genus non dico homines sed monstra missa faciam: tu decus nostrum amplissimum anselme his opusculis que nusq; indipisci poteramus: tuo nomini rursus impendio optimi Bibliopole Johānis parui impressis ꝛ a nob recognitis atq; idicio alphabetico ornatis: noctes scio ꝛ dies vl totos īperties. Quod vt ceteri quoq; faciāt admonitos veli. Hec summa est. Vale. Raptius ex officina nr̄a litteraria ad quartum calendas octobris, anni huius millesimi quingentesimi secundi.

Tabula librorum prime partis.

Aurelii Augustini hypponensis episcopi librorum et tractatuum in hoc volumine comprehensorum tituli.

Tabula in librum meditationū diui augustini epī hypponē.

Tabula in librum soliloquiorū diui Augustini episcopi hypponensis.

Tabula in manuale

diui Augustini epī hypponēsis de vbo dei quo sopita celestis desiderij memoria renouetur.

Tabula capitū i Enchiridion

diui Augustini epī hypponensis ⁊ doctoris eminētissimi.

Tabula capitulorum.

Diui augustini episcopi hypponensis scale paradisi tabula.

Tabula in gradus duodecim abusionum sancti Augustini episcopi hypponensis

Tabula in librum de vera et falsa penitentia ad christi deuotam

Tabula ĩ librū de differentia spiritus et anime

Tabula in librū de diffinitionibus orthodoxe fidei et ecclesiasticis dogmatibus

¶ Finis tabule librorum et capitulorum.

¶ Index alphabeticus in hac pria parte opusculorum diui augustini precipue annotādorum.

Primo de littera A

¶Incipientia ab. E

¶ Incepta per G

¶ Incepta per H.

¶ Incipientia per L

¶ Incipientia per M

¶ Incipiens a. Q.

¶ Incepta per. R.

Sacre scripture i sensibꝰ fecūditas. fo.lxxvi. A

14

¶ De incipientibus a k x y ⁊ z quoniā aut barbari sunt aut propria que hic non sectamur nulla annotauimus. Christus autem nō per x sed per ch scribēdū est.

¶ Finis tabule alphabetice prime partis opusculorum diui patris Augustini.

Meditatiões diui augustini epi Hippon.

¶ Inuocatio dei oipotētis ad morum ꝛ vite reparationē. B Capitulū pmum.

Omine de⁹ me⁹ da cordi meo te desiderare: desiderādo qrere: qrēdo iuenire: iueniendo amare: amādo mala mea redimere: redēpta non iterare. Da dñe de⁹ me⁹ cordi meo penitētiā: spiritui cōtritionē: oculis lachrymaꝝ fontē: manib⁹ elemosyne largitatē. Rex me⁹ extigue in me desideria carnis: ꝛ accēde ig nē tui amoris. Redēptor me⁹ expelle a me spiritū supbie: ꝛ cōcede propicius thesaurum humilitatis tue. Saluator meus amoue a me furorem ire: ꝛ indulge mihi benign⁹ scutum patiētie. Creator meus euelle a me animi rancorem: ꝛ largire mihi mitis mentis dulcedinem. Da clementissime pater mihi solidam fidem: spem cōgruā: charitatem continuam. Rector meus auerte a me vanitatem: mentis incōstantiā: cordis vagationem: oris scurrilitatē: oculoꝝ elatiōem: ventris ingluuiem: opprobria proximorum: scelera detractionū: curiositatis pruriginem: diuitiaꝝ cupidinē: potentatuum rapinā: inanis glie appetitū hypocrisis malum: adulationis venenū: contēptū inopū: oppssionē debiliū: auaricie ardorem. inuidie rubiginē: blasphemie mortem. B Reseca in me factor meus temeritatem iniquā: ptinaciā inquietudinē: ociositatē: somnolentiam pigritiā: mentis hebetudinem: cordis cecitatem: sensus obstinationem: moꝝ truculentiam: boni inobedientiam: consiliꝭ repugnantiam: lingue effrenationē: pauperum predā: impotentū violentiam: innocentum calūniam: subditoꝝ negligentiam. Circa domesticos seueritatem: aduersus familiares impietatē: erga primos duriciam. Deus meus misericordia mea oro per dilectū filium tuum da mihi misericordie opera: pietatis studia compati afflictis: consulere erroneis: succurrere miseris: subuenire egenis: consolari mestos: releuare oppressos: pauperes recreare: flebiles refouere: dimittere debitoribus: parcere in me peccantibus: odientes me diligere: pro malis bona reddere: neminem despicere: sed honorare. bonos imitari: malos cauere: virtutes amplecti: vicia reiꝭcere: in aduersis patientiam: in prosperis continentiā: custodiam oris: et ostium circunstantie labiꝭs meis: terrena calcare: celestia sitire.

¶ Hois accusatio: et cōmendatio misericordie diuine. C Capitulū.ij.

Ecce plasmator meus: multa rogaui cuꝫ nec pauca promerui. Fateor heu fateor: non solum que postulo nō debentur dona sed multa ꝛ inexquisita supplicia. Ammant tñ me publicani: meretrices et latrones: qui a faucib⁹ hostis momenta nec eruti: sinib⁹ excipiunt pastoris. Tu enim factor oim deus licet in cūctis operib⁹ tuis sis mirabilis: mirabilior tamē crederis esse in opibus pietatis. Vñ de temetipso p quendā tuū seruum dixisti. Miserationes ei⁹ sup omnia opa ei⁹. Et quasi de singulo loquentem de vniuerso populo tuo te dixisse confidimus. misericordiam autē meaꝫ non dispergā ab eo. Nullum enim spernis: neminem abꝭcis neminem perhorrescis: nisi forte q amēs te exhorruerit. Ergo modo iratus non percutis: sed te irritantibus dona si quierint tribuis. Deus meus cornu salutis mee ꝛ susceptor meus ego infelix ego te irritaui. ego malum coram te feci furorē tuū puocaui: iram pmerui. peccaui et passus es. deliqui ꝛ adhuc sustines. D Si peniteo parcis. si reuertor / suscipis. insuper dum differo prestolaris. Reuocas errantem. inuitas repugnantem. expectas torpentem. amplexaris redeuntem. Doces ignorantem. merētem mulces. a ruina suscitas. post lapsum reparas. petenti largiris. querenti inueniris: pulsanti aperis. E Ecce dñe de⁹

salutis mee quid opponam nescio. quo modo respondeam ignoro. nullū abs te confugium. nullum a te patet latibulum ostendisti mihi bene viuendi viam: et gradiendi scientiam dedisti. minatus es mihi gehennam: et pollicit⁹ es mihi paradisi gloriam. Nunc pater misericordiarū et deus totius consolationis: confige timore tuo carnes meas: quaten⁹ que minaris metuendo euadam. et redde mihi leticiam salutaris tui: vt que spondes diligendo percipiam. Fortitudo mea dñe: firmamentum meū: deus me⁹: refugiū meū et liberator meus. F Suggere quid de te cogitem. doce quib⁹ te sermonibus inuocem da quibus operibus tibi placeam. scio namq; scio vnū quo tu placaris et aliud quod non spernis. Est vtiq; tibi spirit⁹ cōtribulatus sacrificiū: et acceptas cor cōtritum et humiliatum. His me de⁹ me⁹ adiutor me⁹ dita munerib⁹. his cōtra inimicum muni protectionibus hoc dz flāmis viciorum p̄sta refrigeriū hoc autē desideriorum passionib⁹ pande piū refugiū. Fac dñe virtus salutis mee ne sim de numero eorū q̄ ad tempus credūt et in tpe tentationis recedunt. Obumbra caput meum in die belli. spes mea in die afflictionis. et salus in tēpore tribulatiōis. G En dñe illumiatio mea et salus mea rogaui q̄b⁹ egeo. ītimaui q̄ timeo sed remordet conscientia. reprehēdunt me cordis secreta: et quod amor ministrat timor dissipat: zelus incitat: met⁹ increpat. Acta mea formidinem sed tua ingerit pietas fiduciam. tua hortatur benignitas: mea tardat malignitas. Et vt verius fatear occurrunt memorie phantasmata viciorum que reuerberāt audaciam presumentium animorum.

¶ Hōis cōquestio qui propter inobedientiā a dño non auditur. H Cap. iij

Iam enim quis odio dign⁹ sit qua frōte gratiam requirit? cui pena debet qua temeritate gloriā deposcit? lacessit iudicē qui postposita satisfactiōe delicti q̄rit premijs honorari. regi insultat obnoxius supplicio qui donari flagitat idebito brauio: et dulcē affectū patris stultus exacerbat filius: qui post illatas contumelias ante penitudinē hereditatis vsurpat celsitudinem. Quid mi pater me gessisse recolo: merui mortem et peto vitā. Commoui regem meum cuius impudens inuoco presidium. Contempsi iudicē quem temere postulo adiutorē. Insolens renui audire patrem quem demum presumo habere tutorē. I Heu mihi q̄ sero venio: heu heu q̄ tarde festino heu me qz curro post vulnera dedignās incolumis precauere iacula. Neglexi prospicere tela: modo vero sollicitor de morte vicina. vulnera vulneribus inflixi: qz scelera sceleribus addere non timui. Recenti cicatrices labe respersi: quia prisca flagitia modernis iniquitatib⁹ reciprocaui. et que diuina solidauerat medicina mea resoluit prurigo frenetica. Cutis que superducta vulneribus morbum celauerat: sanie erumpēte putruit. quia iteraria liquitas concessam misericordiā exinaniuit. Noui quippe scriptū. in quacunq; hora iustus peccauerit omnes iusticie eius obliuiscentur. Si iusticia aboletur iusti ruentis: quanto magis penitentia peccatoris in idipsum reuertentis Quotiens canis redij ad vomitum: et quasi sus repetij volutabrum? Fateor quia mihi recordari est impossibile. K Quot mortalium ignorātes peccare docui: volentes delinquere persuasi: resistētes coegi: volentibus consensi. Quot sane gradientibus laqueum induxi. viam querentibus foueam reteri: vt patrare non horrerem. obliuisci non metui. Sed tu iustus iudex signans peccata quasi in sacculo obseruasti omnes semitas meas et cunctos gressus meos dinumerasti. tacuisti: semper siluisti: patiens fuisti. Ve mihi demum loqueris quasi parturiens

¶ Judicis timor. L

Capitulum. iiij.

Deus deorum domine prestabilis super malicia. Noui qz manifestus venies. noui quia non semper silebis: cum in cōspectu tuo ignis exardescet. et in circuitu tuo tēpestas valida ingruerit: cū aduocaueris celū desursū et terrā discernere po

pulum tuum. M Et ec-
ce coram tot milibus populorum nuda-
būtur omnes iniquitates mee. tot agmi
nibus angelorum patebunt vniuersa sce
lera mea. non solum actuū sed etiā cogi-
tationū simulq; locutionū. Tot iudicibꝰ
inops astabo: quot me p̄cesserunt in ope
re bono. tot arguentibꝰ confundar: quot
mihi prebuerūt bene viuendi exēpla. tot
cōuincar testibus: quot me monuerūt ꝓ-
ficuis sermonibus: seq; imitādos iustis
dederunt actionibus. Dñe mi non suppe
tit quid dicam. non occurrit q̄d rñdeam.
N Et cū iā intersim seuo illi di-
scrimini: torquet me ꝯsciētia. cruciāt cor
dis arcana. coartat auaricia. accusat su-
perbia. cōsumit inuidia. inflāmat concu-
piscentia. infestat luxuria. dehonestat gu
la. ebrietas confutat. detractio lacerat.
ambitio supplantat. rapacitas obiurgat
discordia dissipat. ira perturbat. leuitas
dissoluit. torpor opprimit. hypocrisis fal
lit. adulatio frangit. fauor attollit. calū-
nia pungit. Ecce liberator meus de gen-
tibus iracundis. ecce cum quibus vixi a
die natiuitatis mee: quibus ꝛ studui: qui
bus ꝛ fidem seruaui. Ipsa me que dilexe
ram studia damnant: que laudaueram
vituperant. Hi sunt quibus acquieui: a-
mici: quibus parui magistri: et quibus
seruiui domini: consules quibus credi-
di: ciues quibus cohabitaui: domestici
quibus consensi. Heu mihi rex meus et
deus meus: quia incolatus meus prolō-
gatus est. Ve mihi illumiatio mea quia
habitaui cum habitantibus cedar. Et
cum Dauid sanctus dixerit multum: quā
to magis infelix dicere possum. nimis in
cola fuit anima mea: firmamentū meū
deus non iustificabitur in conspectu tuo
omnis viuens. Spes mea nō est in filijs
hominum. Quem si remota pietate iu-
dicaueris iustum inuenies? et nisi preue-
neris miserando impium nō est q̄d glori
ficet pium. O Credo nāq; sa
lus mea qđ audiui: q̄m benignitas tua
ad penitentiam me adducit. tui oris mi-
hi sonuerūt nectarea labia. Nemo potest
venire ad me nisi pater meus qui misit
me traxerit eum. Enimuero quia me istru
xisti tanq̄ propicius instructione forma-
sti: totis medullis cordis. toto nisu men-
tis. te omnipotens pater cum dilectissi-
mo filio tuo teq; dulcissima proles cum
serenissimo inuoco paraclito. trahe me
quatenus post te curram in odorem vn-
guentorum tuorum dulciter.

¶ Inuocat̄ pater ꝑ filiū. P Ca. v.

Inuoco te deꝰ meꝰ: inuoco te
q̄ ꝓpe es oībus inuocātibꝰ
te in veritate Tu enī veritas
es: doce me q̄so ꝑ clemētiā
tuā. scā veritas doce me inuo
care in veritate: quia hoc fieri quō opor
teat nescio: sed a te doceri beata veritas
humiliter iploro. Abs te eī sapere est de-
sipere. te vero nosse est ꝑfecte scire. Erudi
me diuia sapiētia ꝛ doce me legem tuā
Credo nāq; quē tu erudieris beatꝰ erit ꝛ
de lege tua docueris eū. Desidero inuoca
re te: quod queso fiat in veritate. Q
Quid est i veritate inuocare veritatē: ni
si i filio patrē? Ergo scē pr̄ sermo tuꝰ ve-
ritas est: principiūq; verborū tuorum ve-
ritas. Hoc q̄ppe est verboꝝ tuoꝝ princi-
piū qđ in principio erat verbum. In ipso
ꝑncipio te summum adoro principium.
In ipso veritatis verbo te perfecta inuo
co veritas: in quo ipsa eadem veritas di
rigas me in veritate ꝛ doceas. R
Quid enī est dulciꝰ q̄ genitorē i nomine
vnigeniti inuocare: p̄rem in recordatione
filij ad pietatem inflectere: regem charis
sime sobolis denominatione mitigare?
Sic enim solent rei carceribus eripi: sic
commancipati vinculis liberari. sic tri-
stem accipientes sententiam capitis non
solum absolui sed insuꝑ nancisci insolitā
gratiam: dūmodo iratis principibꝰ dile-
cte prolis intimauerint charitatem. Sic
delinquētes seruuli euadūt supplicia do
minorum: dum pro eis interuenit dulce-
do filioꝝ. Sic te oīpotēs pater per omni
potentis filij charitatē postulo: educ de
carcere ad cōfitendum nomini tuo aīam
meā. libera me a vinculis peccatorum.
per coeternum flagito vnicū tibi natum
meq; cui ꝓpria merita letalem minātur
sentētiā: preciosissime ad dexteram tuā
cōsedentis ꝓlis interpellatione restaura

placatus ad vitam. Quem enim aliū dirigā intercessorē tibi nescio nisi hūc qui est ꝓpiciatio pro peccatis nostris qui sedet ad dexterā tuam interpellās pro nobis. Ecce aduocat⁹ meus apud te deum patrem. Ecce pontifex summus qui non alieno eget expiari sanguine: quia proprio refulget ꝑfusus cruore. Ecce hostia sancta bene placens ꝛ perfecta in odorē suauitatis oblata ꝛ accepta. Ecce agn⁹ sine macula: qui coram se tondentibus obmutuit. qui alapis cesus: sputis illit⁹ opprobrijs affectus: os suum non aperuit. en qui peccatum non fecit: peccata nostra pertulit et languores nostros suo liuore sanauit.

¶ Hic representat homo patri passionē filij. S Capitulum. vi.

ASpice pater pie pijssimū filiū pro me tam impia passuꝫ Respice clementissime rex qs patit: ꝛ remiscere benign⁹ ꝓ quo patit. Nōne hic ē mi dn̄e innocens ille: quem vt seruum redimeres filiuꝫ tradidisti? Nunquid nō auctor vite hic est qui vt ouis ad occisionē duct⁹: tibiqꝫ vsqꝫ ad mortem obediēs factus: atrocissime nō timuit necis genus subire? Recole totius salutis dispēsator: qꝛ hic est ipse quem ꝛ si ex tua virtute genuisti: mee tamen infirmitatis participē fieri voluisti. Vere hec ē tua deitas que meaꝫ induit naturā. crucis ascendit patibulum: que in assumpta carne triste tulit supplicium. Reduc dn̄e deus me⁹ oculos tue maiestatis super opus ineffabilis pietatis. T Intuere dulceꝫ natum toto corpore extensum. cerne manus innocias pio manantes sanguine: ꝛ remitte placatus scelera q̄ patrarūt manus mee. Considera inerme latus crudeli perfossum cuspide. ꝛ renoua me sacro fonte quem inde credo fluxisse. Vide immaculata vestigia q̄ non steterunt in via peccatorum: sed semper ambulauerunt in lege tua diris confixa clauis. ꝛ perfice gressus meos in semitis tuis. et fac me odio habere benignus omnes vias iniqtatis: viam iniquitatis amoue a me: et fac me propicius viam veritatis eligere

Oro te rex sanctorum per hunc sanctum sanctorum: per hūc redemptorem meuꝫ: fac me currere viā mandatorum tuoruꝫ: vt ei valeā spiritu vniri: q̄ mea non horruit carne vestiri. Nunquid nō attendis pie pater adolescentis filij charissimi caput niuea ceruice deflexa ꝑciosissimam resolutum in mortē? Aspice mitissime cōditor dilecte sobolis humanitatem: ꝛ miserere super infirmi plasmatis debilitatem. Candet nudatum pectus: rubet cruentum latus: tensa arent viscera: decora languent lumina: regia pallent ora: procera rigēt brachia: crura pendēt marmorea: rigat terebratos pedes beatis sanguinis vnda. Specta gloriose genitor gratissime prolis lacerata membra ꝛ memorare benignus que mea est substantia. conspicare dei hominis penam: ꝛ relaxa conditi hominis miseriam. Vide redemptoris supplicium: ꝛ redempti dimitte delictum. Hic est dn̄e mi quem propter pctā ppli tui ꝑcussisti: licꝫ ipse sit dilect⁹ i quo tibi bene placuisti. hic est ille innocens in quo dolus nō est inuentus: ꝛ tamē inter iniquos deputatus est.

¶ Hic recognoscit homo se causam esse passionis. V Capitulum. vij.

QUid cōmisisti dulcissime puer vt sic iudicareris? Quid ꝯmisisti amātissime iuuenis vt adeo tractareris? Quod scelus tuū: q̄ noxa tua: q̄ causa mortis: q̄ occasio tue dānatiōis? Ego enī sū tui plaga doloris tue culpa occisionis. Ego tue mortis meritū: tue vīdicte flagitiū. Ego tue passiōis liuor: tui cruciatus labor. O mirabilis censure conditio: ꝛ ineffabil' misterij dispositio. Peccat iniquus ꝛ punit iustus. delinquit reus ꝛ vapulat innocens. offendit impius ꝛ dānatur pius. quod meretur mal⁹ patitur bonus. qd̄ perpetrat seruus exoluit dn̄s. qd̄ cōmittit hō: sustinet deus. X Quo nate dei quo tua descēdit humilitas? quo tua flagrauit charitas? quo ꝓcessit pietas? quo excreuit benignitas? quo tuus attigit amor: quo peruenit cōpassio? Ego enī inique egi. tu pena mulctaris. Ego facinus admisi: tu vltione

plecteris. ego crimen edidi: tu torture subijceris. ego superbiui: tu humiliaris ego tumui: tu attenuaris. ego inobediens extiti: tu obediens scelus inobedientie luis. ego gule parui: tu inedia afficeris. me ad illicitam rapuit concupiscentia arborem: te perfecta charitas durit ad crucem. ego presumpsi vetitum: tu sub isti eculeum. ego delector cibo: tu laboras patibulo. ego fruor delicijs: tu laniaris clauis. ego pomi dulcedinem tu felis gustas amaritudinem. mihi ridens congaudet eua. tibi plorans compatitur maria. ecce rex glorie: ecce mea impietas & tua claret pietas. En mea iniusticia: & tua liquet iusticia. Quid rex meus & deus meus: quid retribuam tibi pro omnibus que retribuisti mihi? Non enim inueniri potest in corde hominis quod condigne talibus referatur premijs. Nunquid sagacitas machinari potest humana cui comparetur miseratio diuina? Nec est creature moliri officium quo iuste creatoris recompenset presidium. Est autem nate dei in hac tua admirabili dispensatione: est cui fragilitas mea in aliquo suppetit si tua visitatione compuncta mens carnem suam crucifigat cum vicijs et concupiscentijs: & hoc cum a te conceditur quasi iam tibi incipit compati: quia & tu pro peccato meo dignatus es mori. Sicque per interioris hominis victoriam te duce armabitur ad exteriorem palmam. quatenus deuicta persecutione spirituali non vereatur pro amore tuo subijci gladio materiali. Ita exiguitas conditionis si tue complaceat pietati: magnitudini valebit respondere creatoris. Et hec celestis medicina bone iesu: hoc tui antidotum amoris. Oro te per antiquas misericordias tuas: in munde vulneribus meis quo reiecta viperee contagionis bile reintegret me icolumitati pristine. quo gustatum tue nectar suauitatis faciat me illecebrosa mundi toto affectu despicere: & nulla eius aduersa pro te formidare. memorque perpetue nobilitatis semper fastidiam ventos huius transitorij tumoris. Nihil queso sine te mihi dulcescat: nihil complaceat: nil preciosum: nil preter te mihi arrideat speciosum: vilescant obsecro abs te mihi omnia: sordeant vniuersa. Quod tibi aduersum est sit mihi molestum. & tuum beneplacitum mihi indeficiens desiderium. Tedeat me gaudere sine te: & delectet contristari pro te. Sit mihi nomen tuum refocillatio: & memoria tua consolatio: fiant mihi lachrime mee panes die ac nocte inuestigando iustificationes tuas. sit bonum mihi lex oris tui super milia auri & argenti. Sit obedire tibi mihi amabile & resistere tibi execrabile. Rogo te spes mea per omnes pietates tuas vt propicieris impietatibus meis. Ad aperi aures meas mandatis tuis: & ne declines flagito per nomen sanctum tuum in verba malicie cor meum ad excusandas excusationes in peccatis. Peto etiam per admirabilem humilitatem tuam ne veniat mihi pes superbie. & manus peccatoris non moueat me

Hic exponit homo deo patri passionem filij in suam reconciliationem. Ca. viij.

Ecce omnipotens deus pater domini mei dispone benignus: queso misefaris mei: quoniam quicquid preciosius inueni deuote obtuli: quicquid charius reperi supplex prestaui. Nihil mihi reliqui quod tue exposuerim maiestati. nihil iam superest quod adijciam: quia totam tibi delegaui spem meam. Direxi tibi aduocatum meum dilectum filium tuum: misi glorio sam progeniem inter me & te mediatorem. misi inquam intercessorem per quem confido veniam. misi verbum quod pro meis dixi missum factis & numeraui tibi sanctissime sobolis passionem quam pro me credo fuisse perpessam. Credo a te missam deitatem: meam suscepisse humanitatem: in qua dignum duxit alapas vincula: sputa: irrisiones perferre: necnon crucem clauos telumque suscipere. Hanc olim infantie vagitibus demolitam: pueritie pannis constrictam: iuuentutis sudoribus vexatam: ieiunijs maceratam: vigilijs afflictam: itineribus fessam: postea affectam flagris: laceratam supplicijs: deputatam cum mortuis: dotatam gloria resurrectionis: celorum gaudio indutam: & in dexteram tue celsitudinis collocauit. Hec placatio mea & propiciatio tua. Hic attende pius quem genueris filium. et quem rede-

meris seruū. Hic aspice factorem: ne de
spicias facturam. ¶ Amplectere
serenū pastorē: et respice misericors alla=
tam ꝓpriis humeris ouem. Hic est fide
lissim⁹ pastor ille q̄ dudū errabundam p
abrupta mōtium: p precipitia valliū: mł
tis variisq; q̄sierat laboribus. Quiq; iā
morienti: iam per longa exilia deficienti
tā inuente: gaudens se supposuit: et miro
sibi amisu charitatis annectande confu=
sionis abysso leuauit: psis. ꝑ astrictam cō
plexib⁹ ad nonagintanouem vnā que pe
rierat reportauit. Ecce dn̄e mi rex deus
omnipotens: ecce pastor bonus: refert ti
bi quod commisisti ei. Suscepit te dispo
nente ad saluandum hominē: quē tibi re
stituit omni labe immunem. Ecce tuum
tibi charissimus natus plasma recōcilia
uit quod a te procul deuiauit. En gregi
tuo pastor mitis reformat: quod p̄do vio
lentus abegerat. Reddit tuis cōspectib⁹
seruū: quē sua fecerat conscientia fugiti=
uum. vt qui per se meruit penam: per fa
ctionem huius mereatur veniā. Quiq;
ꝑ culpis sperabat gehennam: tanto du=
ce iā confidat reuocari ad patriam. D
Potui ꝑ me te sancte pater offendere s3
non valui ꝑ me placare. Factus est adiu
tor meus deus meus tuus dilectus fili=
us. meam participans humanitatem vt
curaret infirmitatem. quaten⁹ vnde cau_
sa emerserat offensionis: inde tibi immo
laret sacrificiū laudis: neq; per hoc red
deret tue pietati placabilem. quo sedēs
ad dexteram tuā sq mee substātie se ostē
deret esse consortem. Ecce spes mea: ecce
tota fiducia mea. Si me pro mea vt di=
gnum despicis iniquitate: respice me sal=
tē misericors ꝑ dilecte sobolis charitate
Attēde in filio quo propicieris tuo vide
carnis sacrm̄ et remitte carnis reatum:
quotiēs beate prolis tibi patent vulnera
delitescant obsecro scelera mea. Quo=
tiens rubet preciosus pio de latere san=
guis: diluatur obsecro labes mee pollu=
tiōis. Et q2 caro te lacessiuit ad iram: ca
ro te flectat imploro ad miā: et vt sicut ca
ro seduxit ad culpam: caro deducat ad
veniam. Multum nāq; est qd̄ mea meret
impietas: longe aūt maius qd̄ redēptoris
mei reposcit iure pietas. E Ma
gna enim est in ea iniusticia: satis ma
ior redemptoris iusticia. Quāto namq;
est superior deus homie: tāto mea malicia
est inferior eius bonitate in qualitate et
quantitate. Quid enī deliquit hō: quod
non redemerit fili⁹ dei factus hō? Que
tanta superbia tumeret: quā non tanta hu=
militas sterneret? Quodnam tantū mor
tis imperium: qd̄ nati dei non destrueret
crucis suppliciū? Nimirum deus meus
si equa lance delicta peccātis hois et re=
dimētis gratia librent auctoris: non tm̄
oriens ab occidente seu inferior separa=
tur infernus a summo celi cardine. Jam
lucis optime creator: iam culpis ignosce
meis: pro dilecti filii tui laborib⁹ immē=
sis. Jam eius queso pietati mea impie=
tas: eius modestie mea puersitas: et man
suetudini donetur ferocitas. Jā sua hu=
militas meam superbiam: patiētia ipati
entiā: benignitas duriciā: obedientia ino
bediētiā. tranquillitas inquietudinē dul
cedo amaritudinem: suauitas iram: cha
ritas lucrifaciat crudelitatem.

¶ De inuocatiōe spūsscti. F Ca. ix.

O Jam diuini amor nominis.
patris omnipotentis prolisq; ꝑ
beatissime sancta communica
tio oīpotēs paraclite spūs: me
rētiū ꝯsolator clementissime. iam cordis
mei penetralibus potenti illabere virtu
te: et tenebrosa queq; laris neglecti late=
bula: corusci luminis fulgore pius habi
tator letifica: tuiq; roris abundantia lon
go ariditatis marcentia squalore visi=
tando fecunda. Saucia interioris homi
nis arcana tui amoris iaculo: et torpētis
medullas iecoris flammis salutaribus
penetrando succende: sanctiq; feruoris
igne illustrando intima mentis et corpo=
ris vniuersa depasce: pota me torrente
voluptatis tue: vt nil iam mundanorum
degustare libeat venenate dulcedinis.
Judica me domie et discerne causam me
am de gente nō sancta: doce me facere vo
lūtatē tuā q2 de⁹ me⁹ es tu. G
Credo q̄ quemcūq; habitaueris patris
ac pariter filii domicilium condis. Bea=
tus qui te merebit hospitari: quoniā ꝑte

pater ꝛ filius apud eum faciunt mansionem. Ueni iam veni benignissime dolentis anime consolator protegens in opportunitatibus in tribulatione adiutor. Ueni mundator scelerum ꝛ curator vulnerum. Ueni fortitudo fragilium ꝛ reuelator labentium: veni humilium doctor superborum destructor. Ueni orphanorum pius pater: viduarum dulcis iudex. Ueni spes pauperum: refocillator deficientium. Ueni nauigantium sidus: naufragij portus. Ueni omnium viuentium singulare decus morientium vnica salus. Ueni sanctissime spiritus: veni ꝛ miserere mei: apta me tibi: ꝛ condescende propitius mihi vt mea tue magnitudini exiguitas: robori tuo mea imbecillitas secundum multitudinem tuarum complaceat miserationum per iesum xpm saluatorem meum: qui cū patre in tua vnitate viuit ꝛ regnat in secula seculorum. Amen.

¶ Oratio serui dei de se humiliter sentiētis. D Capitulum.x.

Scio dñe scio ꝛ fateor: quia nō sum dign⁹ quē tu diligas: sed certe tu non es indignus quem ego diligā. Indignus quidem sum tibi seruire: sed tu non es indignus seruitio creature tue. da ergo mihi domine vnde tu es dignus: ꝛ ego ero dignus vnde sum indignus. Fac me quo modo vis a peccatis cessare: vt quo modo debeo possim tibi seruire. Concede mihi sic custodire ꝛ regere ꝛ finire vitam meam: vt in pace dormiam ꝛ in te requiescam. Presta mihi in finem vt me excipiat somnus cum requie requies cum securitate securitas in eternitate. Amen.

¶ Oratio ad sanctam trinitatem.

Te deum patrem ingenitum te filium vnigenitum: te spiritum sanctum paraclitum. sanctam ꝛ indiuiduam trinitatem toto corde ꝛ ore confitemur laudamus atq3 benedicim⁹: tibi gloria in secula seculorum. Amen.

¶ Confessio omnipotētis dei ꝛ maiestatis eiusdem. I Cap.xi.

O Summa trinitas virtus vna ꝛ indiscreta maiestas. de⁹ noster deus oipotens: confiteor tibi ego vltimus seruorum tuorum ꝛ exiguum mēbrum ecclesie tue. cōfiteor tibi ꝛ honorifico te debito sacrificio laudis ꝓ scire ꝛ posse qđ mihi tātillo donare dignat⁹ es. Et quia exteriora mihi munera desūt q̄ possim offerre: ea q̄ in me sunt vota laudationis ex dono misericordie tue: ecce libēs atq3 ouans offero tibi de fide non ficta ꝛ conscientia pura. Credo igitur te toto corde rex celi ꝛ terre domine: ꝛ ore te cōfiteor patrē ꝛ filium ꝛ spiritū sanctum in psonis trinum: ꝛ in substantia vnum: verum deum omnipotētē vni⁹ simplicis incorporee inuisibilis ꝛ incircunscripte nature. nil in te maius aut inferius habētem: sed per omnē modum sine deformitate pfectū: sine quantitate magnum. sine qualitate bonum. sine tpe sempiternum. sine morte vitam. sine infirmitate fortem. sine mendacio verum. sine situ vbiq3 presentem. sine loco vbiq3 totum. sine extēsione omnia implētē. sine contradictione vbiq3 occurrentem. sine motu omnia transcēdentē. sine statu intra omnia manētē. sine indigētia omnia creantem. sine labore omnia regētē. sine tui initio omnibus initia dantē. sine tui mutatione omnia mutabilia facientem. in magnitudine infinitum. in virtute oipotentem. in bonitate summum. i sapientia inestimabilem in consilijs terribilem in iudicijs iustum: in cogitationibus secretissimum. in verbis veracē. in operib⁹ sanctum. i misericordijs copiosum. erga delinquentes patientissimū. erga penitētes pijssimum. sp idipm eternū ac sempiternum: imortalē atq3 imutabilem. quē nec spacia dilatant. nec breuitas locorum angustat. nec receptacula vlla coartant: nec voluntas variat: nec necessitudo corrumpit: nec mesta perturbant nec leta demulcent. Cui nec obliuio tollit nec memoria reddit: nec preterita transeunt: nec futura recedunt. Cui nec origo initium: nec tempora incrementum: nec casus finem dabit: sed ante secula ꝛ in seculis ꝛ per secula i eternū viuis. ꝛ est tibi

perēnis laus ⁊ eterna gloria: summa potestas ⁊ singularis honor: ppetuū regnū ⁊ sine fine imperiū p infinita ⁊ indefessa ⁊ immortalia secula seculorum. Amen.

¶ Qualiter generi humano dignatus ē subuenire deus pater: ⁊ de verbi incarnatione ⁊ grāꝝ actiōe. K Ca. xij.

Reatus ꝯ oīpotēs deus cordis mei inspector ⁊ scrutator: confessus sum oīpotētiā maiestatis tue: ⁊ maiestatē oīpotētie tue. nūc autem qualiter humano generi subuenire dignatus es in fine seculorū. sicut corde credo ad iustitiā ita ore corā te cōfiteor ad salutem. Tu quidem deus pater solus nūq̄ legeris missus: de filio autē tuo ita scribit aplus. Cum aūt venit plenitudo tpis: misit de⁹ filium suum. Cū dicit misit: satis ostēdit quia in hunc mundum missus aduenit: cū de btā maria semper virgine natus: verus ⁊ perfectus hō in carne apparuit. Sed quid est quod de illo ille euangelistaꝝ pcipuus ait In mūdo erat ⁊ mūdus p ipm fact⁹ est? L Illuc vero missus ēst p humanitatē vbi semp fuit ⁊ est p diuinitatē. Quā videlicꝫ missionē opus esse totius sancte trinitatis toto corde credo ⁊ ore cōfiteor. Quō autem nos amasti pater sancte ⁊ bone: quantum nos dilexisti pie conditor: q̄ etiā pprio filio non pepcisti: sed pro nobis impijs tradidisti illū. subditus tibi ille fuit vsq ad mortē: mortem autem crucis. tollens cyrographum peccatorum nostrorum. ⁊ affigens illud cruci: crucifixit peccatum ⁊ occidit mortem vnus ille inter mortuos liber: potestatem habens ponendi animam suam p nobis ⁊ iterum sumēdi eam pro nobis. Igitur victor et victima: ⁊ ideo victor q: victima pro nobis tibi: sacerdos et sacrificium. ⁊ ideo sacerdos q: sacrificium. Merito mihi spes valida in illo est: quia sanabis oēs languores meos p eum qui sedet ad dexteram tuā ⁊ interpellat pro nobis. Langores quippe mei dñe magni sūt ⁊ multi. multi sunt ⁊ magni. habet enim multa in me princeps mundi huius: scio ⁊ fateor: sed rogo te libera me per sedētem ad dexteram tuam redēptorē nostrū i quo nihil sui mali potuit inuenire. Per ipm me iustifica q̄ pctm nō fecit: nec inuētus ē dolus in ore eius. p ipꝫ caput nrm in quo nulla ē macula libera mēbrum eius licꝫ exiguum ⁊ infirmum: libera q̄so me a pctis: vicijs: culpis ⁊ negligētijs meis. Reple me tuis sanctis virtutibus: ⁊ fac me bonis pollere morib⁹: fac me in sanctis operibus tuis propter nomē sanctum tuum pseuerare vsq in finē scdm tuam voluntatē.

¶ De fiducia quā hr̄e dꝫ aīa i dño iesu atq ei⁹ passione. M Ca. xiij

Esperare vtiq potuissē p pter nimia pctā mea ⁊ infinitas neglīgētias meas: nisi vbū tuū deus caro fieret ⁊ habitaret in nobis. Sed desperare iā nō audeo: q: cū inimici essemus recōciliati sum⁹ p mortē filij tui. q̄to magis recōciliati salui facti sum⁹ p eum. Ois nāq spes ⁊ toti⁹ fiducie certitudo mihi est in pcioso sanguine ei⁹: q̄ effusus ē ppt nos ⁊ propt nostrā salutē. In ipso respiro ⁊ i ipo cōfisus ad te puenire desidero nō hñs meaꝫ iustitiā sꝫ eā q̄ est ex filio tuo nr̄o iesu xpo Unde clemētissime ⁊ benignissime amator hominum deus: qui p iesum xpm filium tuū dñm nr̄m: cū pditi fuissem⁹ culpa nostra mirabiliter liberasti ⁊ recupasti nos. gratias ago pietati tue. ⁊ multas tibi laudes refero ex totis pcordijs meis qui propt tuam inenarrabilem dilectionem qua nos miseros ⁊ indignos mirabili bonitate amare dignatus es. misisti eundē vnigenitum tuum de sinu tuo ad publicuꝫ nr̄m: saluare nos peccatores tunc filios pditionis. N. Grās ago tibi pro sancta incarnatione ⁊ natiuitate eius: ⁊ pro gloriosa genitrice sua: de qua ipse carnē assumere dignat⁹ est propt nos ⁊ propter nostram salutem vt sicut verus deus de deo: ita verus homo ex hoīe eēt. Gratias tibi ago pro passione ⁊ cruce eius. pro morte ⁊ resurrectione eius. pro ascēsione eius in celū ⁊ sede maiestatis eius ad dexteram tuā. Ipse enim quadragesimo die post resurrectionē suam ascēdens videntib⁹ disci-

pulis super omnes celos:sedensq̄ ad de
xteram tuam:spiritū sanctum sm̄ ꝓmissi
onem suā in filios adoptionis effudit.
Gratias tibi ago pro sacratissima illa ef
fusione preciosi sanguis ei⁹ quo sumus
redempti simul.⁊ pro sacrosancto ⁊ viui
fico mysterio corporis et sanguinis eius
quo quotidie in ecclesia tua pascimur et
potamur:abluimur⁊ sāctificamur ⁊ vni⁹
summe diuinitatis participes efficimur
Gratias tibi ago pro tua mira ⁊ inenar
rabili charitate : qua nos indignos sic
amasti ⁊ saluasti per vnicum ⁊ dilectum
filium tuum.Sic enim dilexisti mundū
vt vnigenitum tuum dares:vt omnis q̄
credit in eum nō pereat:sed habeat vitā
eternam.Hec est aūt vita eťna vt cogno
scam⁹ te verū deū.⁊ quem misisti iesum
xp̄m ꝑ fidem rectā ⁊ cōdigna fidei opa.
¶ De immēsa charitate patris eterni ad
genus humanum. ✿ Capi.xiiij.

O immensa pietas.o inestima-
bilis charitas : vt liberares
seruum filium tradidisti. De⁹
factus est hō vt ꝑditus hō de
potestate demonum erueret. Quā beni-
gnissimus amator hominum fili⁹ tu⁹ de
us noster cuius piis visceribus nō satis
visum est vt se inclinaret fact⁹ homo de
virgine maria nisi etiam subiret crucis
suppliciū effuso sanguine ꝓpter nos ⁊ ꝓ
pter nostrā salutē. Uenit pius deus:ve-
nit pro pietate ⁊ bonitate sua.venit que
rere ⁊ saluum facere qđ perierat.Quesi
uit ouem perditā.quesiuit⁊ inuenit:⁊hu
meris suis reportauit ad caulas gregis.
Pius ⁊ vere multū pius.O charitas:o
pietas quis audiuit talia. q̄s sup tanta
misericordie viscera non obstupescat:q̄s
non miretur:q̄s non colletetur propēni-
miam charitatē tuam qua nos dilexisti:
misisti filium tuum in similitudinem car
nis pcti:vt de pctō dānaret peccatum:vt
nos efficeremur iusticia tua in ipso.Ip̄e
enī verus est agnus imaculatus:qui ab
stulit pctā mundi.qui mortē nostrā mo-
riendo destruxit ⁊ vitam resurgendo re-
parauit.Sed quid tibi retribuere possu
m⁹ deus noster ꝓ tantis bn̄ficiis miseri-
cordie tue:quas laudes:quas ve gratia
rum actiones?Etiam si illa btōrū ange-
lorū scientia ⁊ potētia nobis foret :nihil
tm̄ dignum tāte pietati ⁊ bonitati tue re-
compensare valerem⁹. Si certe oīa mem
bra nr̄a ỽterentur in linguas ad repen-
dendum tibi debitas laudes nequaq̄ suf
ficeret exiguitas nr̄a. Supereminet enī
oēm sciētiā tua inestimabilis charitas:
quam ostēdisti nobis indignis bonitate
⁊ pietate tua. Fili⁹ namq̄ tuus deus nr̄
non angelos sed semen abrahe apphēdit
assimilatus nobis ꝑ omia absq̄ pctō.hu
manam itaq̄ non angelicā suscipiēs na-
turā:⁊ eam stola sctē resurrectiōis ⁊ im-
mortalitatis glificās:vexit super omnes
celos.sup oēs choros angelorū:sup che-
rubin ⁊ seraphin:collocans ad dexterā
tuā.hanc aūt laudāt angeli:adorant do-
minationes:⁊ oēs ỽtutes celorū tremūt
sup se hominē deū.Hec nēpe mihi tota ē
spes oisq̄ fiducia. R Est enī in
ipso iesu xp̄o domino nostro vniuscuius-
q̄ nostrorum portio caro⁊ sanguis.Ubi
ergo portio mea regnat ibi me regna-
re credo. Ubi caro mea glorificatur:
ibi gloriosum me esse cognosco. Ubi san
guis me⁹ dominat:ibi dominari me sen
tio.Quamuis peccator sim:de hac com
muniōe gratie nō diffido.Et si pctā mea
ꝓhibēt:substātia mea requirit.Et si deli
cta mea me excludunt : nature commu-
nio non repellit.Nō enī tā imitis ē deus
vt obliuiscat hois ⁊ nō meminerit ipsi⁹
quē ipse gestat:⁊ quē mei cā suscepit: ei⁹
quē mei causa requirit.Mitis ỽo ⁊ val
de benign⁹ ē dn̄s de⁹ nr̄:⁊ diligit carnem
suam:mēbra sua ⁊ viscera sua in ip̄o deo
⁊ dn̄o nostro iesu christo dulcissimo beni
gnissimo atq̄ clemētissimo:in quo resur
reximus ⁊ iam celos ascēdimus : ⁊ iā in
celestibus considemus.Caro nostra nos
diligit.Habem⁹ aūt sanguis nr̄i ꝓroga-
tiuam in ipso.Sum⁹ autē mēbra eius ⁊
caro eius:ipse deniq̄ ē caput nostrū. ex
quo totum corpus.sicut scriptū ē. os ex
ossibus meis⁊ caro de carne mea. ⁊ erūt
duo in carne vna.Et nemo vnq̄ carnem
suam odio habet sed fouet ⁊ diligit eam
Mysterium hoc magnum est ego dico
in christo et in ecclesia:ait apostolus.

¶ De duplici christi natura: qui pro nobis miseretur et pro nobis interpellat. Q Capitulum.xv.

Gratias itaque ago tibi labiis et corde: et omni qua valeo virtute: infinite misericordie tue domine deus noster: pro omnibus miserationibus tuis quibus mirabiliter nobis perditis subuenire dignatus es. per eundem filium tuum: saluatorem et recuperatorem nostrum: qui mortuus est propter peccata nostra: et resurrexit propter iustificationem nostram. et nunc viuens sine fine sedet ad dexteram tuam et interpellat pro nobis. et simul tecum miseretur. quia deus est ex te patre coeternus et consubstantialis tibi per omnia. vnde potest in perpetuum nos saluare. Sed secundum id quod homo est ex qua parte minor te est: data est ei omnis potestas in celo et in terra: vt in nomine iesu omne genu flectatur: celestium terrestrium et infernorum: et omnis lingua confiteatur quia dominus noster iesus christus in gloria est tua deus pater omnipotens. Ipse quidem constitutus est a te iudex viuorum et mortuorum. tu vero non iudicas quenquam: sed omne iudicium tuum dedisti filio tuo. in cuius pectore reconditi sunt omnes thesauri sapientie et scientie. Ipse autem testis et iudex est: iudex et testis: quem nulla peccatrix conscientia effugere poterit. Omnia enim nuda et aperta sunt ei. R Ipse sane qui iniuste iudicatus est iudicabit orbem terre in equitate et populos in iusticia. Benedico ergo nomen sanctum tuum in eternum: et glorifico ex toto corde meo omnipotens et misericors domine: pro illa inenarrabili et mirabili coniunctione diuinitatis et humanitatis in vnitate persone vt non alter deus alter homo esset. sed vnus idemque deus et homo: homo et deus. Sed licet mirabili dignatione verbum caro factum sit: neutra tamen ex duabus naturis in aliam mutata est substantiam: trinitatis mysterio quarta non est addita persona: vnita quippe est non confusa verbi dei hominisque substantia. vt in deum quod ex nobis susceptum fuerat perueniret: et illud quod nunquam fuerat idem quod semper fuerat permaneret. O admirabile mysterium O inenarrabile commercium. o mira et perque miranda semperque amanda diuine propiciationis benignitas. serui digni non fuimus: et ecce filii dei facti sumus: heredes quidem dei: coheredes autem christi. Unde hoc nobis: et quis nos ad hoc perduxit? Sed rogo te clementissime pater deus per hanc inestimabilem pietatem bonitatem et charitatem tuam. vt dignos nos facias multis et magnis promissionibus eiusdem filii tui domini nostri iesu christi. Manda virtuti tue et confirma hoc quod operatus es in bonis. perfice quod cepisti vt ad plenam tue pietatis gratiam mereamur peruenire. Fac nos per spiritum sanctum intelligere et mereri et debito semper honore venerari hoc magnum pietatis mysterium. quod manifestum est in carne: apparuit angelis: predicatum est gentibus: creditum est in mundo: assumptum est in gloria.

¶ De gratia quam debet homo deo pro beneficio redemptionis. S Cap.xvi.

Quantum sumus tibi debitores domine deus noster. tanto redemptionis precio. tanto saluati dono: et tam glorioso adiuti beneficio: quantum a nobis miseris es timendus: amandus benedicendus laudandus honorandus et glorificandus. qui nos sic amasti. sic saluasti. Tibi nempe debemus omne quod possumus: omne quod viuimus: omne quod sapimus. Sed quis habet quicquam non tuum. Tu domine deus noster a quo bona cuncta procedunt. propter te et nomen sanctum tuum: da nobis de bonis tuis: vt de bonis ac datis tuis seruiamus tibi: et in veritate placeamus: atque debitas quotidie laudes rependamus tibi pro tantis beneficiis misericordie tue. Non enim aliunde possumus tibi seruire neque placere nisi de tuo munere. Omne enim datum optimum et omne donum perfectum de sursum est descendens a patre luminum. apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Domine deus noster: deus pie: deus bone: deus omnipotens: deus ineffabilis et circumscripte nature: deus institutor omnium rerum: et domini nostri iesu christi pater. eundem dilectum filium tuum dominum nostrum dulcissimum misisti de sinu tuo ad pu

blicū ꝓficuū nostrum suscipe vitā nostraꝫ vt nobis donaret suam. essetq̄ ꝑfect⁹ de⁹ ex te patre: ⁊ perfectus homo ex matre: totus deus ⁊ totus hō: vnus idēq̄ xp̄s. Eternus ⁊ temporalis: imortalis ⁊ mortalis. creator ⁊ creatus. fortis ⁊ infirm⁹. victor. ⁊ victus. nutritor ⁊ nutritus. pastor ⁊ ouis. temporaliter mortuus et tecum viuens ineternum. suis dilectorib⁹ vite municipium promittens dedit ⁊ nobis dixit. Quodcunq̄ petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. Per ipsum summū sacerdotem ⁊ verū pontificem ⁊ bonum pastorē q̄ se tibi obtulit in sacrificium: pponens aīam suā pro grege suo te rogo ꝑ ipm q̄ sedet ad dexteraꝫ tuam ⁊ īterpellat pro nobis: redēptorē ⁊ aduocatum nostruꝫ. pietati ⁊ bonitati tue supplico clemētissime ⁊ amantissime ⁊ benignissime amator hoīum deus deꝫ michi cum eodem filio tuo ⁊ spūsctō te in oīb⁹ benedicere ⁊ glorificare: cum multa cordis ꝯtritiōe ⁊ lachrimarū fonte: cū mlta reuerentia ⁊ tremore. ¶ Cor quoꝝ vna est substantia: vnū est et datum. Sed qm̄ corpus qd̄ corrūpit aggrauat aīam. excita queso torporeꝫ meū tuis stimulis ⁊ fac me strenue perseuerare in preceptis ⁊ laudibus tuis die ac nocte. Tribue vt concaleat cor meum intra me ⁊ in meditatione mea exardescat ignis. Et quia ipse tuus vnicus natus dixit. nemo venit ad me nisi pater qui misit me traxerit eū et nemo venit ad patrem nisi per me: obsecro et suppliciter rogo: trahe me semper ad ipsum vt ipse me tandem perducat ad te illuc vbi ipse est in dextera tua sedens. Ubi est sempiterna vita. sempiterne beata. vbi est amor perfectus ⁊ timor nullus. vbi est dies eternus ⁊ vnus omnium spūs. vbi summa et certa securitas et secura tranquillitas: ⁊ tranquilla iocūditas: ⁊ iocunda felicitas: ⁊ felix eternitas. ⁊ etna beatitudo: ⁊ btā tui sine fine visio ⁊ laudatio. Ubi tu cuꝫ illo ⁊ ille tecū in cōione scti spūs eternaliter ac sempiternaliter viuis ⁊ regnaꝫ deus per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Oratio deuotissima ad christum.

Capitulum. xvij.

Spes mea xp̄e de⁹: hominū tu dulcis amator. Lux: via: vita salus decor ⁊ decus oē tuorūꝫ. Omnia ꝓ q̄rū voluisti ferre salute. Cernito victa. crucē. vuln⁹. mortem atq̄ sepulcrū Post tres īde dies deuicta morte resurgēs. D. scipul' vis⁹ nutātia corda reformās. Luce q̄terdena celorū summa petisti. Uiuis in eternuꝫ nūc ⁊ ꝑ secula regnās. Tu es deus me⁹ viu⁹ ⁊ ver⁹ pat me⁹ sctūs: dn̄s me⁹ pi⁹: rex me⁹ magnus: pastor meus bonus: magister me⁹ vnus: adiutor meus optimus: dilect⁹ meus pulcherrimus. panis meus viuus: sacerdos meus in etnū: dux me⁹ ad patriā lux mea vera: dulcedo mea sctā: via mea recta sapientia mea p̄clara: simplicitas mea pura: concordia mea pacifica. custodia mea tuta: portio mea bona: sal⁹ mea sempiterna misericordia mea magna: patientia mea robustissima: victima mea īmaclata: redemptio mea sctā: spes mea firma: charitas mea ꝑfecta. resurrectio mea vera: vita mea eterna. exultatio et visio mea beatissima ⁊ sine fine mansura Te deprecor supplico et rogo vt per te ābulem: ad te perueniam: in te requiescā: qui es via veritas ⁊ vita: sine qua nemo venit ad patrem. Te enī desidero dulcissimum ⁊ pulcherrimum dn̄m. o splendor paterne glorie: qui sedes super cherubin et intueris abyssos: lumen veridicum: lumen illuminans: lumē indeficiens: ī quē desiderant āgeli prospicere. Ecce cor meum coram te est: discute tenebras eius vt amoris tui claritate plenius perfundatur. Da michi deus meus te: redde mihi te. en amo te: et si parum est amem validius ¶ Non possum metiri vt sciam q̄tum desit michi amoris tui ad id quod satis est vt currat vita mea in amplexus tuos: nec auertatur donec abscondatur ī abscondito vultus tui. ¶ Hoc tamen scio quia male michi est preter te dn̄e. non solū extra me sed ī me ipso. Omnis eniꝫ copia que deus meus nō est egestas mihi est. Bonum namq̄ quod neq̄ in melius neq̄ in deterius cōmutari potest tu solus es. qui simpliciter solus es: cui nō est aliud viuere ⁊ beate viuere: qa

tua beatitudo tu es. Creatura vero tua cui est aliud viuere et aliud beate viuere. omne quod viuit & beate viuit non debet nisi gratie tue attribuere. Et ideo nos egemus tui non tu nostri: quia si omnino non essemus nihil tibi deesset ad bonum quod tu es. Tibi itaque domino deo nostro semper adherere necesse habemus vt per continuum auxiliū tuum sancte & pie & recte viuere valeamus. pōdere siquidem fragilitatis nostre deorsum trahimur dono aūt tuo accendimur & sursū ferimur. inardescimus & imus: ascēdimus: ascensiones in corde facimus: & cātamus canticum graduum: igne tuo bono inardescimus et imus: quo iam sursum imus ad pacem hierusalem: quoniam iocūdatus sum in his que dicta sunt michi: in domum dñi ibimus. Illic collocauit nos voluntas bona: vt nihil velimus aliud q̄ permanere illic ineternum. Sed quia dum sumus in corpore peregrinamur a te domine. Non habemus hic ciuitatem manētē: sed futuram inquirimus. Noster municipatus in celis est. Ideo duce gratia tua ingredior in cubile cordis mei: & cāto tibi amatoria rex meus et deus meus: gemens inenarrabiles gemitus in loco peregrinationis mee. Ubi cantabiles michi facte sunt iustificationes tue. Et recordans hierusalem extendo in eam sensum cordis. hierusalem patriam meam. hierusalem matrem meam. teque super eam regnatorem illustratorem patrem tutorem patronum rectorem pastorem: castas & fortes delicias: solidum gaudium & omnia bona ieffabilia. simul omnia q: vnū summum & verum bonum & non auertar donec in eius pacem matris charissime vbi sunt primitie spiritus mei colligas totum quod sum a dispersione et deformitate hac: & conformes atque confirmes ineternum deus meus misericordia mea.

¶ Hic distinguit inter sapientiam que domus dei est: et sapientiam que diuina ē.

Capitu. xviij.

Hec est domus tua deus non terrena: neque vlla celesti mole corporea: sed spiritualis et particeps eternitatis tue: quia sine labe manet ineternum. Statuisti enim eam in seculum & in seculum seculi: preceptū posuisti & non preteribit. Nō tamē tibi deo coeterna: quia nō sine initio: facta est enim. Prior quippe oīm creata est sapientia sed vtique illa sapientia patri deo plane coeterna & coequalis: per quam creata sūt omnia: & in quo principio factum est celum & terra: sed profecto sapientia que creata est spiritualis natura scilicet que cōtēplatione luminis lumen est. Dicitur enim & ipsa (quis creata) sapientia. Sed quātum distat inter lumen illuminans: & lumen quod illuminatur: tantū differt inter summā sapientiā q̄ est creans: & istam q̄ creata est. sicut inter iustitiam iustificantem: que tu deus noster es: et iustitiam q̄ iustificatione nostra facta est. Nam & nos sumus dicti iustitia dei patris in te filio eius domino nostro: testante apostolo. Ergo quia prior oīm creata est quedam sapientia. que creata est mens ratiōalis et itellectualis caste scilicet ciuitatis tue matris noster que sursum est & libera est et eterna in celis. Quibus celis? Nisi qui te laudant celi celorum. Quia hoc est et celum celi domino. Et si non inuenimus tempus ante illam que creaturā tēporis antecedit: quia prior omniū creata est: ante illā tamen es tu deus eternus creator omnium. a quo faca sumpsit exordiū: quis non tpis: q: nondum erat tēpus: ipsius: tamē conditionis sue. Unde ita est abs te domino deo nostro: vt aliud sit plane q̄ tu. Licet nec ante illam nec in illa inueniamus tempus. est enim idonea faciem tuam semper videre: nec vspiam deflectitur ab ea quo fit vt nulla mutatione varietur. Inest tamen ipsi mutabilitas qua tenebresceret et frigesceret: nisi amore grandi coherens tibi tanquam super meridiem luceret et ferueret ex te. Denique tam casto amore coheret tibi deo vero et vere eterno: vt quis tibi non sit coeterna. per nullius tamen temporis varietates et vicissitudines a te resoluatur et defluat: sed in tui solius verissima contemplatione requiescat.

3 Quoniā tu deus diligenti te quātum

precipis ostendis te et sufficit ei. Unde nō declinat a te nec a se:sed semper in eo dem statu manet:te indesinenter videndo:te indeficienter amando: verū lumē ꝛ castum amorem. O beata ista ꝛ sublimis creatura creaturarū:maxime beata inherendo semper beatitudini tue. felix et nimium felix te sempiterno inhabitatore atqꝫ illustratore suo. Nec inuenio quid licentius appellandum existimem⁹ celum celi domino ꝙ domum tuam contemplantem delectationem tuā sine defectu ꝛ absqꝫ affectu egrediendi in aliud mentem puram concordissime vnam:stabilimentum pacis beatorum spirituum: in celestibus sunt ista celestia. Unde intelligat anima cuius peregrinatio longinqua facta est si iam sit ibi. si iā facte sint ei lachryme sue panes sui. si iam petat vnam ꝛ hanc requirat vt inhabitet in domo tua per omnes dies vite sue. Et que vita eius nisi tu? Et qui dies sui nisi eternitas tua? Sicut anni tui qui non deficiunt. Hic ergo intelligat anima que potest ꝙ longe super omnia tēpora sis eternus:quando domus tua que peregrinata non est:quis tibi non sit coeterna: indesinenter tamen et indeficienter coherē do tibi nullam temporis patitur varietatem. teqꝫ semper perseuerantissima castitate hauriens mutabilitatem suam nusꝙ et nunꝙ exierit ex te sibi presente. ad quem toto affectu se tenens non habens futurum quod expectet. nec in preteritum transiens quod meminerit: per nullas vices variatur ꝛ in nulla tempora extenditur.

¶ Hic orat homo vt ipsa quoqꝫ domus dei oret pro eo. A

Capitulum. xix.

O Domus dei luminosa et speciosa dilexi decorem tuum:ꝛ locum habitatiōis glorie domini dei mei fabricatoris et possessoris tui tibi suspiret pegrinatio mea. nocte ac die tibi inhiet cor meum. tibi intendat mens mea. ad societatem beatitudinis tue puenire desideret anima mea. dico ei qui fecit te vt possideat me in te: quia ipse fecit me et te:immo tu dic; tu roga eum vt dignum me faciat participatione glorie tue. Sanctam enim societatem tuam ꝛ mirabilem pulchritudinē tuam non per meritum requiro: sed per sanguinem eius quo redemptus sū adipisci non despero. tantum adiuuent me merita tua. subueniant prauitati mee sācte ꝛ purissime orationes tue:que inefficaces apud deum nullatenus esse possūt Erraui fateor sicut ouis perdita:et incolatus meus prolongatus est atqꝫ procul proiectus sum a facie domini dei mei in hanc exiliī cecitatem. Ubi expulsus a paradisi gaudiis deploro quotidie mecum super miserias captiuitatis mee: lugubre carmen ingentesqꝫ lamentationes. cū recordor tui mater hierusalem. dum stāt pedes mei in atriis tuis:sancta ꝛ decora syon:nec dum interiora tua conspicere in propatulo valens:sed in humeris pastoris mei structoris tui spero me reportari tibi vt tripudiem tecum illo inenarrabili gaudio quo letantur illi qui tecum sunt coram ipso deo ꝛ saluatore nostro:q dissoluit inimicitias in carne sua. ꝛ pacificauit omnia que in celis sunt et que in terra sanguine suo. Ipse enim est pax nostra qui fecit vtraqꝫ vnum. Qui duos ex aduerso venientes parietes coniungens in se:beatitudinis tue permanentem felicitatem pari modo ꝛ eadem mensura se nobis daturum promisit dicens. Erunt equales angelis dei i celis. O hirlm domus dei eterna post xp̄i dilectionem tu esto leticia ꝛ consolatio mea. dulcis memoria tui beati nomis sit releuatio merroris tediorumqꝫ meorum.

¶ Quantis amaritudinibus vita ista sit respersa. B Capitulū. xx.

T Edet enim me dn̄e valde vite huius:ꝛ istius erumnose peregrinatiōis. Uita hec vita misera:vita caduca: vita incerta vita laboriosa:vita immunda: vita dn̄a malorum:regina superborum:plena miseriis ꝛ erroribus. q̄ non est vita dicenda sed mors:in qua momentis singulis morimur:per varios mutabilitatis defect⁹ diuersisqꝫ generibus mortium. Nunquid ergo hoc ꝙ viuimus in hoc mundo di-

cere possumus vitam: quam humores tumidant: dolores extenuant: et ardores exiccant: aera morbidant esce instant: ieiunia macerant. ioci dissoluunt: tristicie consumunt: sollicitudo coartat securitas hebetat: diuicie inflant et iactant: paupertas deiicit: iuuentus extollit: senect⁹ incuruat: infirmitas frangit meror deprimit. C Et his malis omnibus mors furibunda succedit: simul cunctis gaudiis istius misere vite ita finem imponit vt cum esse desierit non fuisse putetur. Mors ista vitalis ⁊ vita mortalis. licz his aliisq; sit respersa amaritudinibus: prohdolor q̄ plurimos suis capit illecebris. ⁊ q̄ multos suis falsis promissionibus decipit. Et cum ita per se sit falsa ⁊ amara vt etiam suos cecos amatores latere non valeat. tamen infinitam stultorum multitudinē aureo calice quem in manu habet potat ⁊ prorsus inebriat. Felices illi ⁊ ipsi rari qui familiaritatem eius recusant: perfunctoria gaudia spernunt: societatem abiiciūt ne cū pereūte deceptrice et ipsi perire cogantur.

¶ De felicitate vite quam preparauit deus diligentib⁹ se. D Ca. xxi.

O Tu vita quam p̄parauit de⁹ his qui diligūt cum vita vitalis: vita beata: vita secura vita tranquilla: vita pulchra vita munda: vita casta: vita sancta: vita ignara mortis: nescia tristicie: vita sine labe: sine dolore: sine anxietate: sine corruptione: sine perturbatione: sine varietate ⁊ mutatione: vita totius elegantie et dignitatis plenissima. vbi non est aduersarius impugnans. vbi nulla peccati illecebra. vbi est amor perfectus: et timor null⁹ vbi dies eternus: ⁊ vnus omniū spiritus. vbi deus facie ad faciem cernitur: ⁊ hoc vite cibo mens sine defectu saciatur. Libet me tue intendere claritati. delectant me bona tua auido corde. quāto plus valeo mecum considerare tanto plus amore langueo. tuo vehementi desiderio: tuaq; dulci memoria admodum delector. Libet itaq; libet in oculos cordis attollere: statum mentis erigere: affectum animi conformare. Libet sane de te loqui: de te audire de te scribere: de te conferre: de tua beatitudine ⁊ gloria quotidie legere: ⁊ lecta sepius sub corde reuoluere: vt vel sic possim ab huius mortalis peritureq; vite ardoribus periculis ⁊ sudoribus sub tue vitalis aure dulci refrigerio transire: et transiens in sinu tuo fessum caput dormiturus vel paululum reclinare. E. Huius rei gratia scripturarum sanctarum amena prata ingredior. viridissimas sententiarum herbas exarando carpo. legēdo comedo. frequentando rumino. atq; congregando tandem in alta memorie sede repono: vt tali modo tua dulcedine degustata: minus istius miserrime vite amaritudines sentiam. O tu vita felicissima. o regnum vere beatum: carēs morte: vacans fine: cui nulla tempora succedunt per euum: vbi continuus sine nocte dies nescit habere tēpus: vbi victor miles illis hymnidicis angelorum sociatus choris: cantat deo sine cessatione canticum de canticis syon: nobile perpetua caput amplectente corona. Utinam concessa mihi peccatorum venia: mox q; hac carnis sarcina deposita: in tua gaudia veram requiem habiturus intrarem. Et tue ciuitatis preclara atq; speciosa menia: coronam vite de manu domini accepturus ingrederer: vt illis sanctissimis choris interessem: vt cum beatissimis spiritibus glorie conditoris assisterem vt presentem christi vultum cernerem: vt illud summum ⁊ ineffabile et incircūscriptum lumen semper aspicerem. sicq; nullo metu mortis affici: sed de incorruptionis perpetue munere letari possem sine fine.

¶ De felicitate anime sancte hinc exeuntis. F. Capi. xxii.

Felix anima que terreno resoluto corpore libera celū petit secura est ⁊ tranquilla: non timet hostē neq; mortē. Habet enim sp presētē: cernitq; indesinēter pulcherrimū dn̄m: cui seruiuit: quē dilexit: ⁊ ad quē tandem leta ⁊ gloriosa peruenit. Hanc vero tante beatitudinis glo-

riam nulla dies minuet: nullus improb⁹ poterit auferre. Viderunt eam filie syon et beatissimam predicauerunt: et regine et concubine laudauerunt eam dicentes.

Que est ista que ascendit de deserto deliciis affluens innixa super dilectum suū? Que est ista que progreditur sicut aurora consurgens: pulchra vt luna. electa vt sol. terribilis vt castrorum acies ordinata? Quam leta erit: festinat: currit: cum dilectum suum sibi dicētem attonitis auribus audit. Surge propera amica mea speciosa mea et veni. iam enim hyems trāsiit: imber abiit et recessit: flores apparuerunt in terra nostra. tempus putationis aduenit. vox turturis audita est in terra nostra. ficus protulit grossos suos. florētes vinee dederunt odorem suum. Surge propera amica mea: formosa mea: columba mea in foraminibus petre: in cauernis macerie: ostende mihi faciem tuam: sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis: et facies tua decora. Veni electa mea: speciosa mea: colūba mea: immaculata mea: sponsa mea. veni et ponam in te thronum meum: quia concupiui speciem tuam. Veni vt leteris in conspectu meo cū angelis meis: quorū societas tibi a me repromissa est. Veni post multa pericula et labores. intra in gaudium dñi tui: qđ nemo tollet a te.

¶ Oratio ad sanctos vt nobis succurrāt in periculis. H Capitulū. xxiij.

Felices sancti dei oēs qui iam transistis hui⁹ mortalitatis pelagus: et peruenire meruistis ad portū ꝑpetue quietis securitatis et pacis. securi et tranquilli sempꝭ festiui atꝭ gaudētes estis Obsecro vos per patris charitatem qui securi estis de vobis: solliciti estote de nobis. Securi estis de vestra immarcescibili gloria: solliciti estote de nostra multiplici miseria. Per ipsum vos rogo qui vos elegit: qui vos tales fecit: de cui⁹ pulchritudine iam satiamini. de cuius immortalitate iā immortales facti estis. de cuius beatissima visione semper gaudetis. estote iugiter memores nostri: subuenite nobis miseris qui adhuc in salo huius vite circunstantibus agitamur procellis. Vos porte pulcherrime que in magnam surrexistis altitudinem. adiuuate nos vile pauimentum longe inferius iacentes. Date manum et erigite iacentes super pedes. vt conualescentes de infirmitate fortes efficiamur in bello. Intercedite et orate constanter atꝭ indesinenter pro nobis miseris multumꝭ negligentibus peccatoribus: vt per vestras orationes vestro sancto consortio coniungamur. quia aliter salui esse non possumus. Sumus nāꝭ valde fragiles et nullius virtutis homunciones: animalia ventris: et carnis mancipia: in quibus vix aliquod virtutis apparet. D Et tamen sub christi confessione positi ligno crucis ferimur. nauigātes per hoc mare magnū et spaciosum. vbi sunt reptilia quorum nō est numerus: vbi sunt animalia pusilla cum magnis vbi est draco seuissimus semper paratus ad deuorandum. Ubi sunt loca periculosa scilla et charybdis et alia innumerabilia: in quibus naufragātur incauti et in fide dubij. Orate dominum orate piissimi: orate omnia agmina sanctorum et vniuersi cetus beatorum. vt vestris precibus meritisꝭ adiuti salua naue et integris mercibus peruenire mereamur ad portum perpetue salutis et quietis et continue pacis et nunꝙ finiende securitatis.

¶ Anime desiderium ad ciuitatem superne hierusalem. I Capitu. xxiiij

Mater hierusalem ciuitas sancta dei charissima sponsa xpī te amat cor meū. pulchritudinē tuā nimium desiderat mens mea. o ꝙ decora: ꝙ gloriosa: ꝙ generosa tu es. Tota pulchra es et macula non est in te. Exulta et letare formosa filia principis. quia concupiuit rex speciem tuam: et amauit decorem tuum: speciosus forma filia principis. quia concupiuit rex speciem tuam: et amauit decorem tuum: speciosus forma pre filijs hominum. Sed qualis est dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima? Dilectus meus candidus et rubicundus: electus ex milibus. Sicut malus inter ligna siluarum: sic dilectus

meus inter filios. Sub vmbra illius quem desideraui ecce leta sedeo. et fructus eius dulcis gutturi meo. Dilectus meus misit manum suã per foramen. et venter meus intremuit ad tactum eius. In lectulo meo per noctem quesiui quē diligit anima mea. quesiui et inueni. teneo nec dimittam illum: donec introducat me in domum suam et in cubiculum suum. gloriosa genitrix mea. R Ibi enim dabis mihi vbera tua abundantiꝰ ⁊ perfectius. ⁊ satiabis me satietate mirifica. ita vt nec esuriam nec sitiā in eternum. Felix anima mea sempq̧ felix in secula si intueri meruero gloriam tuā beatitudinem tuam. pulcritudinē tuam. portas et muros tuos. et plateas tuas: et mansiones tuas multas. nobilissimos ciues tuos: ⁊ fortissimum regem tuum in decore suo. Muri namq̧ tui ex lapidibꝰ preciosis: porte tue ex margaritis optimis. platee tue ex auro purissimo in quibus iocundum alleluya sine intermissione concinitur. mansiones tue multe quadris lapidibus fundate: saphyris cōstructe: laterculis cooperte aureis. in quibꝰ nullus ingreditur nisi mundus. nullus habitat inquinatus. Speciosa facta es et suauis: in delicijs tuis mater hierusalem. Nihil in te tale quale hic patimur. qualia in hac misera vita cernimus. Non sunt in te tenebre aut nox aut quelibet diuersitas temporum. Non lucet in te lux lucerne aut splendor lune: vel iubar stellarum. sed deus de deo: lux de luce. sol iusticie semper illuminat te. agnus candidus et immaculatus. lucidum et pulcherrimum est lumen tuum. Sol tuꝰ ⁊ claritas tua ⁊ omne bonum tuum. huius pulcherrimi regis indeficiens contemplatio. Ipse rex regum in medio tui et pueri eius in circuitu eius. Ibi hymnidici angelorum chori: ibi societas supernorū ciuium. Ibi dulcis solemnitas omnium ab hac tristi peregrinatione ad tua gaudia redeuntium. Ibi prophetarum prouidus chorus. ibi duodenꝰ apostolorum numerus. ibi innumerabilium martyrum victor exercitus. ibi sanctorum confessorū sacer conuentus. ibi veri ⁊ perfecti monachi. ibi sancte mulieres que voluptates seculi et sexus infirmitatem vicerūt. ibi pueri ⁊ puelle q̄ annos suos sctis moribus transcenderunt ibi suos oues ⁊ agni q̄ iam huius voluptatis laqueos euaserūt. exultāt omnes in proprijs mansionibus. dispar est gloria singulorum. sed communis est leticia oīm. Plena ⁊ perfecta ibi regnat charitas. quia deus est ibi omnia in omnibꝰ quem sine fine vident: ⁊ semper videndo in eius amore ardent. amāt ⁊ laudant. laudāt ⁊ amant. omne opus eorum laus dei sine fine. sine defectione. sine labore. Felix ergo ⁊ vere imperpetuum felix. si post resolutionem huius corpusculi audire meruero illa cantica celestis melodie que cantantur ad laudem regis eterni: ab illis superne patrie ciuibus. beatorumq̧ spirituum agminibus. Fortunatus ego nimiūq̧ beatus si et egoipse meruero cantare ea. et assistere regi meo deo meo et duci meo: et cernere eum in gloria sua. sicut ipse polliceri dignatꝰ est dicens. Pater volo vt quos dedisti mihi sint mecum: vt videant claritatē meam quam habui apud te ante constitutionē mundi. Et alibi. Qui mihi ministrat me sequatur. et vbi sum ego illic et minister meus erit. Et iterum. Qui diligit me diligetur a patre meo: et ego diligam eū. et manifestabo ei meipsum.

¶ Hymnus de gloria paradisi.

Capitulum. L xxv.

Ad perennis vite fontem mēs sitiuit arida.
Claustra carnis presto frangi clausa querit anima.
Glíscit: ambit. eluctatur exul frui patria
Dum pressuris ac erumnis se gemit ob noxiam.
Quam amisit cum deliquit contemplatur gloriam.
Presens malum auget boni perditi memoriam.
Nam quis promat summe pacis quanta sit leticia?
Vbi viuis margaritis surgunt edificia.
Auro celsa micant tecta: radiant triclinia.

Solis gemmis preciosis hec structura nectitur.
Auro mundo tanquam vitro: vrbis via sternitur.
Abest limus deest fimus: lues nulla cernitur.
Hyems horrens: estas torrens illic nunquam seuiunt.
Flos perpetuus rosarum: ver agit perpetuum
Candent lilia: rubescit crocus: sudat balsamum.
Virent prata: vernant sata: riui mellis influunt.
Pigmentorum spirat odor: liquor et aromatum.
Pendent poma floridorum non lapsura nemorum.
Non alternat luna vices sol vel cursus siderum.
Agnus est felicis vrbis lumen in occiduum.
Nox et tempus desunt ei diem fert continuum.
Nam et sancti quique velut sol preclarus rutilant.
Post triumphum coronati mutuo conjubilant.
Et prostrati pugnas hostis iam securi numerant.
Omni labe defecati: carnis bella neciunt.
Caro facta spiritalis et mens vnum sentiunt.
Pace multa perfruentes scandala non perferunt.
Mutabilibus exuti: repetunt originem.
Et presentem veritatis contemplantur speciem.
Hinc vitalem viui fontis hauriunt dulcedinem.
Inde statum semper idem exuentes capiunt.
Clari viuidi iocundi nullis petant casibus.
Absunt morbi semper sanis senectus iuuenibus.
Hinc perenne tenent esse nam transire transiit.
Inde virent vigent florent corruptela corruit.
Immortalitatis vigor mortis ius absorbuit.
Qui scientem cuncta sciunt quid nescire nequeunt.
Nam et pectoris arcana penetrant alterutrum.
Unum volunt. vnum nolunt. vnitas est mentium.
Licet cuique sit diuersum pro labore meritum.
Charitas hec suum facit quod dum amat alterum.
Proprium sic singulorum commune fit omnium.
Ubi corpus illic iure congregantur et aquile.
Quo cum angelis et sancte recreentur anime.
Uno pane viuunt ciues vtriusque patrie.
Auidi et semper pleni quod habent desiderant.
Non satietas fastidit neque fames cruciat.
Inhiantes semper edunt et edentes inhiant.
Nouas semper armonias vox meloda concrepat.
Et in iubilum prolata mulcens aures organa.
Digna per quem sunt victores regi dant preconia.
Felix celi que presentem regem cernit ala
Et sub sede spectat alta orbis volui machina.
Solem lunam et globosa cum planetis sidera.
Christe palma bellatorum hoc in municipium.
Introduc me solutum militare cingulum.
Fac consortem donatiui beatorum ciuium.
Probes vires inexhausto laboranti prelio.
Ut quietem post precinctum debeas emerito.
Teque merear potiri sine fine premio.
Amen.

¶ Laus continua quam facit anima ex contemplatione superne diuinitatis.

M . Capitulum. xxvi.

Benedic anima mea domino ⁊ omnia que intra me sunt nomini sancto eius. Benedic anima mea domino. ⁊ noli obliuisci omnes retributiones eius. Benedicite dn̄o omnia opera eiꝰ in omni loco dominationis eius: benedic anima mea domino. Laudemꝰ deum quem laudant angeli. adorāt dn̄ationes. tremunt potestates. cui cherubin et seraphin incessabili voce proclamant. Sanctus sanctus sanctus. Jungamus voces nostras vocibus angelorum sanctorum. ⁊ communem dominum laudemus pro modulo nostro. Illi enim laudant dn̄m purissime ⁊ incessanter qui semper inherent cōtemplationi diuine: non per speculum ⁊ in enigmate: sed facie ad faciem. N Sed quis dicere vel cogitare sufficiat qualis sit in conspectu dn̄i dei omnipotētis illa beatorum spirituum celestiumq̧ virtutum innumerabilis multitudo. Que sit in eis sine fine festiuitas visiōis dei. que leticia sine defectu. quis amoris ardor. non crucians: sed delectans. O Quod sit in eis desiderium visionis dei cum satietate: ⁊ satietas cum desiderio. in quibus nec desiderium penam generat: nec satietas fastidium parit. Quomodo inherendo summe beatitudini sint beati. Quomodo coniuncti vero lumini facti sunt lux. Quomodo semp aspicientes incōmutabilē trinitatem: mutati sunt in incommutabilitatē. Sz quādo illam angelice dignitatis celsitudinē comprehēdere poterimus qn̄ nec ipsius aīe nostre naturam inuestigare valemus. Qualis ē ista que carnem viuificare potest. se autem in sanctis cogitationibus vt volet constringere non pōt. Qualis est ista tam fortis tam infirma tam parua tam magna. q̄ rimatur secreta dei ⁊ celestia contēplatur. atq̧ humanis commodis multaꝝ artiū peritiam perspicaci ingenio adinuenisse probatur. Qualis ergo est ista que tam multa de ceteris nouit. et se qualiter facta sit prorsus ignorat? Licet enim nonnulla ambigua a quibusdam super eius origine proferantur: inuenimus tamen eam esse quendam intellectualem spiritum: per creatoris potentiam factum immortalē iuxta modū suum viuētē: mortale corpus quod sustinet viuificantē: mutabilitati subiectum: obliuioni deditum. quem timor sepe afficit leticia extollit. O res mira omniq̧ stupore dignissima. De deo quidem creatore omnium qui ē incomprehensibilis ⁊ ineffabilis: excelsa ⁊ mirabilia nimis omni remota ambiguitate legimus loquimur ⁊ scribimus. De angelis autem et animabus quicq̄d dicimus non tam euidenter approbare possumus. Sed transeat ab his animus: ⁊ transcendat omne qđ creat uz est. currat ⁊ ascendat ⁊ volitet ⁊ pertranseat. ⁊ in eum q̄ creauit omnia quātuz potest oculos fidei dirigat. O Faciā ergo gradus ascensiōis in corde meo. et per ipsos ascendam aīam meam. ⁊ ꝑ ipsā mentē meā ascēdā ad dn̄m meum qui capiti meo desuper manet. quicq̄d visibiliter cernit. quicq̄d spūaliter imaginatur forti manu ab intuitu cordis et mētis ꝓcul remoueatur. Solus intellectus purꝰ et simplex incedens: rapido volatu ad ipsum perueniat conditorem angelorum ⁊ animarum ⁊ omnium rerum. Mēs illa btā q̄ ima deserit summa petit: q̄ ponit ī arduis sedem habitationis sue. ⁊ de summis rupibus cōtemplat solē iustitie aciq̧ limis obtutibus. P Nihil enim tam pulchrum atq̧ iocundum: q̄ ipm̄ solū mentis intuitu ⁊ cordis auiditate ꝯtēplari deū. ⁊ miro mō inuisibilit̄ cernere ī uisibilē. sicq̧ aliā non istā gustare dulcedinē. ⁊ inspicere aliā nō istam lucez. Lux enim ista que loco clauditur: tempore finit: noctiū interruptiōe variat: ⁊ quā cōmunē cuz vermibꝰ ⁊ pecoribꝰ habemus in comparatione illius summe lucis nō est lux dicenda sed nox.

¶ Quid sit quodammodo deū cernere ⁊ tenē. ⁊ q̄lr sit de deo setiedū.

Q . Capitulū. xxvij.

Uanq̄ autem illa summa ⁊ incōmutabilis essentia: lux vera. lux indeficiēs. lux āge

lorum a nemine conspici valeat in hac vita: quod solū premiū sanctis reseruatur in celesti gloria. illud tñ credere ⁊ intelligere ⁊ sentire ardenter inhiere: quedam modo illum cernere est atq; tenere. Sonet itaq; vox sup angelos ⁊ homo intēta mēte cōtempletur deū. verbisquibus potest: suas illi dicat laudes. Iustum nāq; est, vt creatura suum laudet creatorem. Ipse enim ad laudandum se nos creauit qui nostris non indiget laudibus. Et asit virtus incomprehensibilis nullius indigens: ipse sibi sufficiens: magnus dominus deus noster ⁊ magna virtus eius. et sapientie eius nō est numerus. magnus dñs deus noster ⁊ laudabilis valde. Hūc itaq; mens diligat. lingua canat. manus scribat: atq; in his sanctis studijs fidelis animus se totum exerceat. Huius videlicet celestis theorice. suauissimis dapibus vir desideriorum: ⁊ celestium cōtemplator assidue reficiatur. vt hoc celesti pabulo saginatus clamet clamore magno: clamet totis medulis cordis. clamet in iubilo ⁊ ardentissimo mētis desiderio dicat.

¶ Oratio explicans plurimas deitatis proprietates. B Ca. xxviij.

O Summe optime omnipotētissime: misericordissime: iustissime: secretissime: p̄sentissime: pulcherrime: ⁊ fortissime. stabilis ⁊ incōprehēsibilis: inuisibilis: omnia videns: immutabilis: omnia mutans: immortalis: illocalis interminus: incircunscriptus: nusq̄ finitus: inestimabilis: ineffabilis: inscrutabilis: immotus: omnia mouens. inuestigabilis: indicibilis. metuendus atq; terribilis: honorandus: atq; timendus. venerandus atq; reuerendus. Nunq̄ nouus: nunq̄ vetus. innouans omnia et in vetustatem perducens superbos ⁊ nesciunt.

S Semper agens: semp quiet⁹. colligēs ⁊ non egēs. omnia portans sine onere. oīa implens sine inclusione: omia creans: protegens nutriens ⁊ proficiens querens cum nihil desit tibi: amans nec estuas. zelās ⁊ securus es. penitet te ⁊ nō doles. irasceris et tranquillus es. opera mutas sed non consilium. Recipis quod inuenis et nunq̄ amisisti. Nunq̄ inops ⁊ gaudes lucris: nūq̄ auarus ⁊ vsuras exigis. supererogatur tibi vt debeas. ⁊ quis habet quicq̄ non tuum? T

Reddis debita nulli debens. donas debita nihil perdens. Qui solus viuificas omnia. qui creasti omnia. qui vbiq; es ⁊ vbiq; totus. qui sentiri potes: videri non potes. qui nusq̄ dees. ⁊ tamen ab iniquorum cogitationibus longe es. Qui nec ibi dees vbi longe es. quia vbi non es p gratiam ades per vindictam.

V Qui omnia tangis: nec tamē omnia tangis equaliter. Quedam enim tangis vt sint: non tamen vt viuant sentiant et discernant quedam vero tangis vt sint et viuant non tamen vt sentiant ⁊ discernant. Quedam vero tangis vt sint viuant ⁊ sentiant: non tamen vt discernant Quedam vero tangis vt sint viuant sentiant et discernant. Et cum tibimetipsi nunq̄ dissimilis sis: dissimiliter tamen tangis dissimilia. qui vbiq; semper presens es et inueniri vix potes. quem stantem sequimur et apprehendere non valemus qui tenes omnia. imples omnia. circumplecteris omnia: superexcedis omnia: sustines omnia. Neq; ex alia parte sustines atq; ex alia parte superaris. neq; ex alia parte imples ⁊ ex alia circumplecteris. sed circumplectendo imples et implendo circūplecteris. sustinendo superexcedis. ⁊ superexcedendo sustines. Qui doces corda fidelium sine strepitu verborum. Qui attendis a fine vsq; ad finem fortiter ⁊ disponis omnia suauiter. Qui locis non distenderis: nec temporibus variaris. Neq; habes accessus ⁊ recessus: sed habitas lucem inaccessibilem quam nullus hominum videre potest. X

In te manens quietus. vbiq; circuis totum: vbiq; prorsus totus. Non enim scindi vel diuidi poteris: q2 vere vnus es. nec in partes efficeris. quia totus totum tenes: totum imples: totum illustras ⁊ possides. Huius videlicet mysterij immensam profūditatem mens humana concipere non potest. nec oratoria lingua enarrare. neq; diffusi sermones nec biblio-

thecarum volumina queunt explicare. Si totum mūdum libri repleant:tua sci entia inenarrabilis explicari nō pōt quo niam vere indicibilis es:nullo modo scri bi potes neqꝫ concludi: quia es fons lu cis diuine et sol claritatis eterne. Ma gnus enim es sine quantitate:ꝛ iō immē sus.bonus es sine qualitate: ꝛ ideo vere ꝛ summe bonus.ꝛ nemo bonus nisi tu so lus.cuius voluntas ē opus. cuius velle posse ē.Qui omnia de nihilo creasti:que sola voluntate tua fecisti.Qui omnē cre aturam tuam absqꝫ indigētia aliqua pos sides:ꝛ sine labore gubernas:ꝛ absqꝫ te dio regis. Y Et nihil est quod ꝑturbet ordinē imperij tui vel in summis vel in imis.Qui in omnibus lo cis sine loco haberis.ꝛ omnia contines si ne ambitu:ꝛ vbiqꝫ es p̄ns sine situ ꝛ mo tu.Qui nec mali auctor es.quodqꝫ face re nō potes qui nihil nō potes.neqꝫ vnq̄ te aliquid fecisse penituit. nec vllius cō motionis animi tui tempestate turbaris nec totius terre pericula damnum tuum est.Nulla flagitia vel scelera probas aut imperas. Nunq̄ mentiris :quia eterna veritas es.Cuius vnius bonitate facti sumus:ꝛ iusticia penas luimus:ꝛ demē tia liberamur. Z Nam nihil celeste:nihil igneum:nihil terrenū nihilqꝫ qđ corporis sensus attingat ꝓ te colēdum est.qui vere es quod es ꝛ nō mu taris.Cui maxime conuenit illud qđ gre ci dicūt on.ꝛc.latine est.quod semꝑ idem ipse es ꝛ anni tui non deficient. Hec ꝛ a lia multa docuit me sancta mater eccle sia:cuius factus sum mēbrum ꝑ gratiaꝫ tuam.Docuit me sane te solum ꝛ vnum ꝛ verū deū nō esse corporeū ꝛ passibilem. Nihilqꝫ de substantia tua vel natura vl lo modo esse violabile aut commutabi le aut cōpositū vel factū. Et iō certum ē corporeis oculis te non posse sentiri. sed nec ab vllo mortalium in propria essētia aliqñ potuisse videri.Hinc etenim patē ter datur intelligi q̄ vnde angeli te intu entur : inde ꝛ nos post hanc vitam te vi debimus.Sed nec ipsi profecto te vide re possunt sicuti es. Nulli deniqꝫ alij to ta nisi tibi soli nota est omnipotens trini tas.

¶ De vnitate ꝛ personarum pluraritate in deo. A Capitu. xix.

Tua vero vnitas es diuinitatis. personarum pluralitate multi plex.numerabiliter es inume rabilis.ac idcirco mensurabi liter immēsurabilis.ꝛ ponde rabiliter imponderabilis.non enim sum me bonitatis que tuipse es profitemur originē:ex qua oīa:ꝑ quā oīa:in qua om nia sed eius participatione dicimus om nia bona.Nam tua diuina essentia semꝑ caruit ac caret materia:licet non careat forma:forma scꝫ iformata:forma forma rum:forma formosissima.quam dum in primis quasi sigillū rebus singulis eas sine tui augmenti aut tui detrimenti mu tabilitate proculdubio a te facis differri Quicquid autem in natura creaturarū est creatura tua est.O vna trinitas ꝛ tri na vnitas deus.cuius omnipotentia om nia possidet ꝛ regit ꝛ implet que creauit Nec ideo te implere omnia dicimus vt te contineant:sed vt ipsa potius a te con tineantur.nec particulatim imples om nia:nec vllatenus ita putandum est vt vnaqueqꝫ creatura pro magnitudine por tionis sue capiat te. id est maxima ma ius ꝛ minima minus.dum sis potius ip se in omnibus siue omnia in te. Cui om nipotentia condudit vniuersa. nec eua dendi potentiam tuam quis aditum in uenire poterit. Qui enim te non habet placatum nequaq̄ euadet iratum. sicut scriptum est.Neqꝫ ab oriente neqꝫ ab oc cidente neqꝫ a desertis montibus.quoni am deꝰ iudex est.Et alibi.Quo ibo a spū tuo:ꝛ quo a facie tua fugiam.Immensi tas diuine magnitudinis tue ista est : vt intelligamus te intra omnia :sed non in clusum.extra omnia sed non exclusum. B Et ideo interior es vt omnia contineas:ꝛ ideo exterior es vt incircum scripte magnitudinis tue immensitate omnia concludas. Per id ergo quod exterior es ostenderis esse creator. per id vero quod interior es: gubernator omnium demonstraris. ac ne omnia que creata sunt sine te essent:interior es.

exterioꝛ vero vt omnia includantur a te:
non locali magnitudine sed potentiali p̄
sentia. qui vbiq̈ presens es: ⁊ omnia tibi
presentia. Quis quidam intelligant qui=
dam vero non intelligāt. Inseparabilis
ergo nature tue vnitas separabiles non
potest habere personas: quia sicut es tri
nitas in vnitate ⁊ vnitas in trinitate: sic
separationem non potes habere perso=
narum. Nominantur quidem ille perso=
ne aliquando singule: sed ita te voluisti
deus trinitas inseparabilem ostendere ī
personis: vt nullu; tibi nomen sit in qua=
libet persona quod non ad aliam secun=
dum relationis regulam referatur sicut
pater ad filium: ⁊ filius ad patrem sic spi
ritussanctus ad patrem ⁊ filiū verissime
refertur. Ea vero noīa q̄ substantia; vel
personā vel potentiā vel essentiam tuam
significant: vel quicq̄d ꝓprie dicitur de⁹
omnib⁹ personis equaliter conueniunt.
vt deus magnus omnipotens eternus. ⁊
omnia que naturaliter de deo dicuntur.
Non est ergo aliquod nature nomen: qđ
sic tibi deo patri cōuenire valeat. vt aut
filio tuo aut spirituisancto conuenire ne=
queat. Dicimus te patrem naturaliter
esse deum. sed naturaliter est filius deus
us. naturaliter ⁊ spiritussanctus. non ta=
men tres dij sed vnus naturaliter de⁹: pr̄
⁊ filius ⁊ spiritussctūs. Idcirco insepara
bilis es sancta trinitas in personis sen=
su intelligēda. Quis voce separabilia ha
beas nomina: qua pluralē numerum in
nature nominibus nullatenus recipis.
In hoc enī ostēditur personas non posse
diuidi in sancta trinitate que vnus deus
verus est. q: cuislibet persone nomen sem
per ad alterā respicit personā. Si patre;
dico filium ostēdo: si filium nomio patrē
predico. si spūscm̄ appello alicuius esse
spiritum necesse est intelligi. s. patris ⁊ fi
lij. Hec est enim fides vera veniens de sa
cra doctrina. hec certe est fides catholica
⁊ orthodoxa: quā me docuit deus in sinu
matris ecclesie gratia sua.

¶ Oro ad sctām trinitatē. C
Capitulū. xx.

Inuocat itaq̈ domine te fides
mea quam dedisti mihi pro=
pter bonitatem tuam ad salutationem
meam. Fidelis autem anima ex fide vi=
uit: tenet in spe quod videbit in re. In=
uocat te deus meus casta conscientia
mea et suauis amoꝛ fidei mee: quam ex
cussis ignorantie tenebris ad veritatis
intelligentiam perduxisti: et quam a stul
ta seculi amaritudine eruisti: atq̈ adhi=
bita tue dulcedinis charitate iocundam
mihi et mellifluam reddidisti. Inuocat
te trinitas beata. vox clara. et sincerus
amoꝛ fidei mee. quam ab ipsis enutri=
ens cunabulis illuminasti semper per il=
lustrationem gratie tue. ⁊ quam adau=
gens confirmasti in me per documenta
matris ecclesie. Te inuoco beata ⁊ bene
dicta et gloriosa vna trinitas: pater ⁊ fi
lius ⁊ spiritussanctus: deus dn̄s. paracli
tus: charitas: grā: cōicatio: genitoꝛ: ge=
nitus: regenerans: verū lumen ex lumie
vero. vera illuminatio: fons: flumē: irri=
gatio: ab vno omnia. ꝑ vnum oīa. in vno
oīa a quo: ꝑ quē: in quo oīa: viuens vita
vita a viuente: viuentiū viuificatoꝛ. vn⁹
a se: vnus ab vno: vnus ab ambobus on
a se: on ab altero: on ab vtroq̈. verax pr̄:
veritas filius: veritas spiritussāctus vna
ergo pater logos paraclitusq̈ essentia:
vna virtus: vna bonitas: vna beatitudo
a quo: per quem ⁊ in quo beata sunt om
nia quecunq̈ beata sunt.

¶ Quod deus vera et summa vita est.
D Capitulum. xxi.

Deus vera ⁊ sūma vita: a quo
per quem: et in quo viuunt
omnia quecunq̈ vere et bea=
te viuunt. Deus bonu; ⁊ pul=
chrū a q̄ ꝑ que; ⁊ in q̄ bona et
pulchra sūt omnia quecunq̈ bona et pul
chra sunt. Deus cuius nos fides excitat.
spes erigit: charitas iūgit. De⁹ q̄ peti te
iubes ⁊ īueniri te facis: ⁊ pulsanti apis.
Deus a q̄ auerti cadere est. ad quē ꝯuer
ti surgere est: in quo manere consistere
est. Deus quem nemo amitti t nisi de
ceptus: nemo querit nisi admonitus.
nemo inuenit nisi purgatus. Deus
quem nosse viuere est: cui seruire regna
re est. quem laudare salus et gaudium
anime est. Te labijs et corde omniq̈

qua valeo virtute laudo benedico atq3 adoro: tueq3 clemētie ꝛ bonitati pro vniuersis beneficijs tuis gratias refero: et hymnum glorie tue cano. Sanctus sanct⁹ sanctus. Te inuoco o beata trinitas vt venias in me. ꝛ templum me facias dignum glorie tue. Rogo patrem per filiū. Rogo filium per patrem. Rogo spiritū sanctum per patrem et filium: vt omnia vicia elongentur a me: et omnes sancte virtutes plantentur in me. Deus immēse a quo omnia: per quam omnia: in quo omnia facta sunt: visibilia et inuisibilia. Qui opera tua extra circundas: ꝛ intra reples: supra tegis: ꝛ infra fers. Custodi me opus manuum tuarum in te sperārantem: ꝛ in tua solummodo misericordia cōfidentem. Custodi me queso hic ꝛ vbiq3: nunc et semper: intus ꝛ foris. ante ꝛ retro. supra ꝛ infra: circumcirca: ita vt in me nullus pateat locus insidijs inimicorum. Tu es deus omnipotens custos ꝛ protector omnium in te sperantium. sine quo nemo est tutus: nemo de periculis liberatus. Tu es deus ꝛ non est alius deus preter te. neq3 in celo sursum: neq3 i terra deorsum. qui facis magnalia ꝛ mirabilia ꝛ inscrutabilia quorū non est numerus. Te decet laus: te decet honor. te decet hymnus. tibi omnes angeli: tibi celi et vniuerse potestates hymnos dicunt ꝛ laudes indesinenter concinunt: vt pote creatori creature. domino serui: regi milites: te sanctam et indiuiduam trinitatē omnis creatura magnificat: omnis spiritus laudat.

¶ Laus angelor ꝛ hoim. C.
Capitulum. xxxij

Te sancti ꝛ humiles corde: tibi spiritus et anime iustorum tibi omnes superni ciues ꝛ cūcti beatorum spirituum ordines: gloriam et honorem suppliciter adorantes concinunt sine fine. Laudant te dn̄e illi superni ciues magnifice ꝛ honorabiliter. Laudat te homo magna portio creature tue. Sed ego peccator homuncio: desiderio magno cupio te laudare: amare te opto amore precipuo Deus meus vita mea fortitudo mea: et laudatio mea. dignare me laudare te. Da mihi lumen in corde: verbum in ore: vt cor meum meditetur gloriam tuam. et lingua mea tota die cantet laudes tuas. Sed quia non est pulchra laus in ore peccatoris: et quia vir pollutus labijs ego sum. munda obsecro cor meum ab omni inquinamento sanctifica me: sctificator oīpotēs interi⁹ ꝛ exteri⁹: ꝛ fac me dignum laudibus tuis. Suscipe benigne ꝛ acceptabiliter de manu cordis ꝛ de mētis amore. suscipe sacrificium labiorum meorum. fiatq3 acceptabile in conspectu tuo: ꝛ ascendat ad te in odorem suauitatis. ¶ Memoria tua scta ꝛ dulcedo tua beatissima possideat totam animam meam. atq3 in inuisibilium amorē rapiat eam. Transeat de visibilibus ad inuisibilia. de terrenis ad celestia: de tēporalibus ad eterna. transeat et videat visionem mirabilem. O eterna veritas: et vera charitas: et chara eternitas tu es deus meus. ad te suspiro nocte ac die tibi inhio. tibi intendo. ad te peruenīre desidero. qui nouit te nouit veritatē: nouit eternitatem. Tu veritas super omnia presides. quem videbimus sicuti es cum pertransierit hec vita ceca et mortalis in qua dicitur nobis: vbi est deus tuus? Et ego dico. deus meus vbi es: respiro in te paululum cum effundo super te animam meam: in voce exultationis ꝛ confessionis soni epulantis et festiuitatē celebrantis. ꝛ adhuc tristis est. quia relabitur ꝛ fit abyssus. vel qui poti⁹ sentit se adhuc esse abyssū: dicit ei fides mea quā accēdisti in nocte āñ pedes meos. Quare tristis es aīa mea: ꝛ quare conturbas me: spera in deo: lucerna pedibus meis verbum eius. Spera et persevera donec pertranseat nox mater iniquorum: donec pertrāseat ira dei: cuius fuimus aliquando filij. Fuimus enim aliquando tenebre: donec transeant iste penitus quarum residua adhuc trahimus in corpore propter peccatum mortuo. donec aspiret dies et inclinentur vmbre. spera in domino: mane astabo et contem=

plabor: semperq; confitebor ei. Mane astabo et videbo salutare vultus mei deum meum: qui viuificat mortalia corpora nostra: propter inhabitantem spiritū eius in nobis: vt iam scimus lux: tum adhuc spe salui facti sumus et filij lucis et filij diei: non noctis neq; tenebrarum. Fuimus enim aliquando tenebre. nunc autem lux in te deus noster. ⁊ tamen adhuc per fidem necdum per speciē. Spes que videtur non est spes. G

Laudant te domine illi populi angelorum tuorum immortales: ⁊ glorificant nomen tuum celestes virtutes: que non habent opus legere hanc scripturam nostram: ⁊ cognoscere te sanctam ⁊ indiuiduam trinitatem. Vident enī faciem tuam semper: et ibi legunt sine syllabis temporum: quid velit eterna voluntas tua: legunt: eligunt ⁊ diligunt. semperq; legūt ⁊ nunq̄ preterit id quod legunt eligendo et diligendo: legunt ipsam immutabilitatem consilij tui. et non clauditur codex eorum. nec plicabitur liber eorum. quoniam tuipse illis hoc es ⁊ eris in eternū. O beate nimium ille celorum virtutes q̄ laudare te possunt sancte ⁊ purissime: cū nimia dulcedine et ineffabili exultatione. inde laudant vnde gaudent: quia semper vident vnde gaudere valeant ⁊ laudare. Nos vero mole carnis pressi. ⁊ procul a vultu tuo in hac peregrinatione positi. atq; per mundanas varietates distēti: digne laudare nequimus. laudamus tamen per fidem non per speciem. illi vero angelici spiritus per speciem non per fidem. Hoc enim caro facit vt multo aliter laudemus q̄ illi. Sed l3 diuersis modis laudes dicamus: tu vnus es deus creator omnium. cui sacrificium laudis ī celo ⁊ in terra offertur. peruenturi tamen sumus mīa tua ad eorum consortium: cū quibus te sēp videbimus. ⁊ sine fine laudabimus. H Tribue domine vt donec in hoc fragili corpore positus sum laudet te cor meum. laudet te lingua mea. ⁊ omnia ossa mea dicant. domine quis similis tui. Tu es deus omnipotens quē trinum in personis ⁊ vnum in substantia deitatis colimus ⁊ adoramus patrem ingenitum: filium de patre vnigenitum. spiritum sanctum de vtroq; procedentem et in vtroq; permanentem: sanctam et indiuiduam trinitatem. vnum deum omnipotentem. qui cum non essemus potenter fecisti nos. et cum perditi fuissemus culpa nostra: pietate ⁊ bonitate tua mirabiliter recuperasti nos: ne sinas nos esse ingratos obsecro tantis beneficijs ⁊ indignos tam multis miserationibus. Te deprecor supplico ⁊ rogo auge fidem. auge spem: auge charitatem. Fac nos per ipsam gratiam tuam semper in fide stabiles ⁊ in opere efficaces: vt per fidem rectam et condigna fidei opera ad vitam te miserante perueniamus eternam: vt ibi videntes gloriam tuam sicuti est adoremus maiestatem tuam: et dicamus pariter quos dignos feceris videre gloriam tuam. Gloria patri qui creauit nos. gloria filio qui redemit nos. gloria spiritui sancto q̄ sanctificauit nos. gloria summe et indiuidue trinitati cuius opera inseparabilia sunt. cuius imperium sine fine manet Te decet laus. te decet hymnus. tibi debetur omnis honor. tibi benedictio ⁊ claritas. tibi gratiarum actio. tibi honor virtus et fortitudo deo nostro in secula seculorum. Amen.

¶ Hic conqueritur homo q̄ non cōpungitur in cōtemplatione: ex quo angeli quoq; tremunt deum videntes. I

Capitulum. xxiij

Ignosce domine ignosce pie: ignosce ⁊ miserere: parce ignorantie mee: ⁊ multe imperfectioni mee. Noli me tanq̄ temerariū reprobare: q2 audiā seruus vtinā vel bonus ⁊ non etiā inutilis ⁊ malus. ⁊ ideo valde malus. q2 te oīpotentē deū nostrū: terribilē ⁊ nimis metuendū sine cordis contritione ⁊ lachrimarū fonte: sine reuerentia debita et tremore laudo benedico atq; adoro. Si enim angeli te adorantes ⁊ laudantes tremunt mira exultatione repleti: ego peccator dum tibi assisto laudes dico: sacrificium offero: cur non corde pa-

ueo: vultu palleo. labijs tremo: toto cor
pore inhorresco. sicqȝ abortis lachrymis
coram te indesinenter lugeo. Uolo sed
non valeo. quia nequeo quod desidero.
Hinc enim mecum vehementer admiror
dum te nimis terribilem oculis fidei cer
no. Sȝ quis hoc sine ope gratie tue? vni
uersa enim salus nostra magna miseri
cordia tua. Miserum me: quomodo sic
insensata facta est anima mea. vt non ter
reatur terrore nimio: dum stat ante de
um: ⁊ suas illi laudes decantat. miserū
me quomodo sic indurauit cor meum: vt
oculi mei indesinēter non producant flu
mina lachrymarum: dum conseruus ser
mocinatur coram domino suo. homo cū
deo. creatura cum creatore. qui factus
est ex limo cum eo qui omnia fecit ex ni
hilo. K Ecce domine po
ne me ante te: ⁊ quid in secretis de me sē
tio fraternis auribus non taceo. tu di
ues in misericordia: ⁊ largus in premijs
da mihi de bonis tuis vt ex eis seruiam
tibi. Non enim aliunde possumus serui
re neqȝ tibi placere nisi de tuo munere:
confige queso timore tuo carnes meas.
letetur cor meum vt timeat nomen tuū:
vtinam sic te timeret peccatrix anima:
quomodo ille vir sanctus qui dixit. Sem
per enim quasi tumentes super me flu
ctus timui deum. Dator esto omniū bono
rum deus. da mihi inter laudes tuas fon
tem lachrymarum. simul cum cordis pu
ritate ⁊ mentis iubilatione: vt perfecte
te diligens ⁊ digne te laudans: ipso cor
dis palato sentiam gustem ⁊ sapiam:
ꝙ dulcis ⁊ suauis es domine. sicut scri
ptum est. gustate ⁊ videte quoniam sua
uis est dominus. beatus vir qui sperat in
eo. beatus populus qui scit iubilationē.
beatus vir cuius est auxilium abs te. a
scensiones in corde suo disposuit in valle
lachrymarum: in loco quem posuit. bea
ti mundo corde quoniam ipsi deum vide
bunt: beati qui habitant in domo tua do
mine: in secula seculoꝝ laudabunt te.

¶ Oratio cor multum mouens ad deuo
tionem ⁊ diuinum amorem. L
Capitulum. xxxiiij.

Iesu nostra redēptio: amor
⁊ desiderium: deus de deo
adesto mihi famulo tuo Te
inuoco ad te clamo clamo
re magno i toto corde meo.
Te inuoco in animam meam: intra in eā
⁊ coapta eam tibi: vt possideas eam sine
ruga ⁊ sine macula. Mundissimo namqȝ
dn̄o munda debetur habitatio. Sanctifi
ca ergo me vas tuum quod fecisti. de ma
licia euacua imple de gratia: ⁊ plenum
conserua. ita vt dignum habitatiōis tue
efficiar templum hic ⁊ in perpetuū. Dul
cissime: benignissime: amantissime: cha
rissime: potentissime: desiderantissime:
preciosissime: amabilissime: pulcherrime:
tu melle dulcior. lacte ⁊ niue candidior.
nectare suauior. gemmis ⁊ auro precio
sior: cunctisqȝ terrarum diuitijs ⁊ hono
ribus mihi charior. Quid dico deus me
us. vna spes mea. tam grandis miseri
cordia mea. Quid dico dulcedo felix et
secura? quid dico dum talia dico?
Dico quod valeo: sed non dico quod de
beo: vtinam possem talia dicere qua
lia illi hymnidici angelorum chori. O
ꝙ libenter me in tuis laudibus totum ef
funderem. O ꝙ deuotissime illa cele
stis melodie cantica ad laudem et glo
riam nominis tui in medio ecclesie infa
tigabilis perorarem. M.
Sed quia talia non possum: nunquid ta
cebo? Ue tacentibus de te: qui oram u
torum resoluis: et linguas infantium fa
cis disertas. Ue tacentibus de te: quoni
am ipsi loquaces muti sunt: cum non
tuas laudes dicunt. Quis digne te lau
dare potest? O ineffabilis virtus ⁊ sapi
entia patris. Et quoniam nulla inue
nio verba quibus te sufficienter vale
am explanare cunctipotens et omnisci
um verbum. dicam interim quod va
leo: donec iubeas me venire ad te vbi
possim dicere quod te decet: et me opor
tet. Et ideo suppliciter rogo vt non re
spicias tantum ad id quod modo dico:
sed ad id quod dicere opto. Cupio esi de
siderio magno de te eloqui quod oportz
⁊ decet. quia te decet laus: te decet hym
nus. tibiqȝ debetur omnis honor. Scis

ergo occultorum incognitor deus: qui celo terra et omnibus que in ea sunt tu mihi accepcior: tu mihi amabilior es. diligo enim te super celum et terram: et cetera omnia que in eis sunt: immo amore nominis tui quam transitoria sunt proculdubio amanda non sunt. Amo te deus meus amore magno. magis quam te amare cupio. ¶ Da mihi vt amem te semper quantum volo: quantum debeo vt tu solus sis tota intentio mea: et omnis meditatio mea. Te mediter per dies sine cessatione: te sentiam per soporem in nocte te alloquatur spiritus meus: tecum fabuletur mens mea lumine sancte visionis illustretur cor meum: vt te rectore: te duce ambulem de virtute in virtutem: tandemque videam te deum deorum in syon: nunc quidem per speculum in enigmate: tunc autem facie ad faciem vbi cognoscam te sicut et cognitus sum. Beati mundo corde: quoniam ipsi deum videbunt Beati qui habitant in domo tua domine: in secula seculorum laudabunt te. Rogo itaque te domine per omnes miserationes tuas quibus de morte eterna liberati sumus: mollifica cor meum durum et lapideum saxeum et ferreum: tua sacratissima et potenti vnctione. et fac me per ignem compunctionis coram te omni hora hostiam viuam fieri. Fac me in tuo conspectu cor contritum et humiliatum semper habere cum lachrymarum abundantia. Fac me ex tuo desiderio huic mundo funditus extingui et transeuntium rerum obliuiscique pre magnitudine timoris et amoris tui vsque adeo vt de temporalibus non lugeam: nec gaudeam: nec metuam aliquid temporale: nec diligam: nec blandis corrumpar: nec aduersis concutiar. Et quia tua valida est vt mors dilectio absorbeat queso mentem meam ab omnibus que sub celo sunt ignita et melliflua vis amoris tui: vt tibi soli inhereeam. solaque tue suauitatis memoria pascar. descendat domine descendat precor: descendat in cor meum odor tuus suauissimus: ingrediatur amor tuus mellifluus. Ueniat mihi tui saporis mira et inenarrabilis fragrantia: que sempiternas in me suscitet concupiscentias: et ex corde meo perducat venas salientis aque in vitam eternam. ¶ Immensus es domine et ideo sine mensura debes amari et laudari ab his quos tuo precioso sanguine redemisti. Amator hominum benignissime clementissime domine et equissime iudex cui omne iudicium dedit pater sapientissimo tue equitatis iudicio. Discernis hoc rectum et iustum esse: vt filii huius seculi noctis et tenebrarum prestatiori desiderio virtute atque studio diligant et querant perituras diuitias et fugitiuos honores quam nos serui tui diligamus te deum nostrum per quem facti et redempti sumus. Si enim homo hominem tanta diligit dilectione vt alter alterum vix patiatur abesse Si sponsa sponso tanto conglutinatur mentis ardore: vt pre magnitudine amoris nulla perfrui valeat requie: chari sui absentiam non sine magno merore ferens. qua ergo dilectione: quo studio: quo feruore aia quam desponsasti tibi fide et miserationibus debet diligere te verum deum et pulcherrimum sponsum: qui nos sic amasti et saluasti: qui pro nobis tot tanta et talia fecisti: Quamque autem hec infima habeant suas delectationes: suosque amores: non tamen tali modo delectant sicut tu deus noster. In te enim delectatur iustus: quia amor tuus suauis est et quietus: nam pectora que possides dulcedine et suauitate et tranquilitate reples. Econtra amor seculi et carnis anxius est et perturbatus: aias certe quas ingreditur quietas esse non patitur. Semper enim suspitionibus et perturbationibus variisque timoribus solicitat eas. Tu itaque es delectatio rectorum. et merito quies enim valida est apud te et imperturbabilis vita. Qui intrat in te bone domine intrat in gaudium domini sui: et non timebit amplius sed habebit se optime in optimo loco dicens. Hec requies mea in seculum seculi: hic habitabo quoniam elegi eam. Et illud. Dominus regit me et nihil mihi deerit: in loco pascue ibi me collocauit. Dulcis christe bone iesu: reple semper queso cor meum inextinguibili dilectione tua: continua recordatione tua: adeo vt sicut flamma vrens totus ardeam in tui amoris dulcedine: quem et aque multe in me nunquam possint extinguere. Fac me dulcissime domine amare te: et desiderio tuo deponere pondus omnium carnalium

desideriorū m: ⁊ terrenarū cōcupiscentiarum grauissimā sarcinā: que in: pugnant ⁊ aggrauant miserā aiam meam: vt post te expeditus in odore vnguentorum tuorum: currens vsq; ad tue pulchritudinis visionem efficaciter satiendus q̄ totius: te quoq; duce merear peruenire. . P Duo eni amores: alter bonus: alter malus. alter dulcis: alter amarus: non se simul capiunt in vno pectore. Et ideo si quis preter te aliud diligit: non est charitas tua in eo. amor dulcedinis et dulcedo amoris. amor non crucians sed delectans. amor sincere ⁊ caste permanens in seculum seculi: amor qui semper ardes ⁊ nunq̄ extingueris. Dulcis christe bone iesu: charitas deus meus accende me totū igne tuo: amore tuo: suauitate ⁊ dulcedine tua: iocunditate ⁊ exultatione tua: voluptate et concupiscentia tua: que sancta est ⁊ bona: casta est ⁊ munda: tranquilla est et secura: vt totus dulcedine amoris tui plenus: totus flamma charitatis tue succensus: diligam te deum meum ex toto corde meo totisq; medullis precordiorum meorum. habens te in corde: in ore: ⁊ pre oculis meis semper ⁊ vbiq;: ita vt nullus pateat in me locus adulterinis amoribus. Audi deus meus: audi lumē oculorum meorum: audi que peto et da que petam vt audias. Pie ⁊ misericordissime domine ne efficiaris mihi inexorabilis propter peccata mea: sed propt bonitatem tuam suscipe preces serui tui ⁊ da mihi effectum petitionis mee ⁊ desiderij mei: intercedente ⁊ orante ⁊ impetrante gloriosa virgine genitrice tua maria: domina mea: cum omnibus sanctis tuis. Amen.

¶ Oratio deuotissima ad laudes habendas. Q Capitulum. xxxv.

Christe dñe verbū patris: qui venisti in hunc mundum peccatores saluos facere: rogo te per indulgentissima misericordie tue viscera: emenda vitā meā meliora act⁹: cōpone mores: tolle de me quod mihi nocet ⁊ tibi displicet. ⁊ da qd̄ nosti tibi placere ⁊ mihi prodesse. Quis pōt facere mūdū de imūdo cōceptū semine nisi tu solus: Tu es deus omīps infinite pietatis: qui iustificas impios ⁊ viuificas mortuos propter peccatū: qui mutas peccatores ⁊ non sunt. Tolle ergo de me quicquid tibi displicet in me. imperfecta eni mea plurima vident oculi tui: mitte queso manum pietatis tue in me ⁊ tolle de me quicquid offēdit oculos pietatis tue in me. Coram te dñe est sanitas ⁊ infirmitas mea. illam precor serua: istā sana. Sana me domine ⁊ sanabor. Saluum me fac ⁊ saluus ero. tu qui infirma sanas ⁊ sanata conseruas. tu qui solo nutu tuo restauras diruta ⁊ collapsa. Si eī dignaris̄ agro tuo cordi meo serere bonum semen necesse est vt manu pietatis tue spinas prius euellas viciorum meorum. Dulcissime | benignissime | amantissime | charissime | desiderantissime | amabilissime | pulcherrime | infunde obsecro multitudinem dulcedinis tue ⁊ charitatis tue pectori meo: vt nihil terrenum: nihil carnale desiderem vel cogitem: sed te solum amem. te solum habeam in corde ⁊ in ore meo. R Scribe digito tuo in pectore meo dulcem memoriam tui melliflui nomīs: nulla vnq̄ obliuione delendam. Scribe in tabulis cordis mei voluntatem tuam ⁊ iustificationes tuas: vt te immēse dulcedinis dominum ⁊ precepta tua semper ⁊ vbiq; habeam pre oculis meis. Succende mentem meam igne illo tuo quem misisti in terram ⁊ voluisti vehementer accendi: vt sacrificium spūs contribulati ⁊ cordis contriti aborsis lachrymis quotidie offeram tibi. Dulcis xpe bone iesu: sicut desidero sicut tota mente mea peto: da mihi amorem tuum sanctū ⁊ castū qui me repleat teneat totūq; possideat. Et da mihi euidens signum amoris tui: irriguum lachrymarum fontem iugiter emanātem: vt ipse quoq; lachryme tuum in me testētur amo: ē. ip̄e se prodant: ipse loquantur q̄tum te diligit aīa mea: dum pre nimia dulcedie amoris tui neq̄t se a lachrymis continere. Reminiscor pie domine illius bone mulieris Anne: que ad tabernaculū rogatura ꝓ filio venit. de q̄ scriptura refert q̄ vultus eius post lachrymas et

preces non sunt amplius in diuersa mutati. Sed memor tāte v̄tutis tātecꝫ constantie: dolore torqueo: ⁊ verecūdia ꝯfū dor: q: me miserum nimis deorsum iacere intueor. Si enim ita fleuit ⁊ in fletu ꝑseuerauit mulier que querebat filiū: quō plangere ⁊ in plāctu ꝑsistere dꝫ aīa mea q̄ querit ⁊ amat deū ⁊ ad eum peruenire desiderat? Quō gemere ac flere debꝫ talis anima q̄ querit deū die ac nocte: q̄ preter christum nil vult amare? Mirū q̄ppe est: si iā non facte sunt ei lachryme sue panes die ac nocte. Respice ergo ⁊ miserere mei: q: dolores cordis mei mltiplicati sunt. Da michi cōsolationē tuā celestem: ⁊ noli spernere peccatricem aīaꝫ ꝓ qua mortuus es. Da mihi queso lachrymas ex toto affectu internas: q̄ pctōꝛum meoꝛū possint soluere vincula: ⁊ celesti iocunditate sp̄ repleant aīam meā. Si non cum veris ⁊ ꝑfectis monachis quoꝛū vestigia nequeo imitari: saltē cum deuotis mulieribus ꝯtulācunqꝫ portiōeꝫ i regno tuo merear adipisci. ¶ Uenit q̄qꝫ michi in mentem alterius mlīeris deuotio mira. q̄ te in sepulchro iacentem. pio amore q̄rebat: que recedentibus discipulis de sepulchro nō recedebat: q̄ sedebat ibi tristis ⁊ merens: ⁊ diu multūqꝫ flebat ⁊ surgens multis lachrimis iterum iterumqꝫ antra deserti sepulchri vigilantibus oculis exploꝛabat: si forte alicubi te videre posset: quem feruenti desiderio q̄rebat. iam certe semel et iterum ingressa sepulchrum viderat: sed nimium amanti non satis erat. virtus enim boni operis perseuerantia est. Et quia pre ceteris dilexit ⁊ diligendo fleuit: ⁊ flendo q̄siuit: et q̄rēdo ꝑseuerauit: iō prima oīm te īueni re: te videre. te alloq̄ meruit. Et nō soluꝫ hec. sed etiam ipsis discipulis glorīose resurrectionis tue prenuncia extitit: te precipiente ⁊ clementer monente. Uade dic fratribus meis vt eant in galileaꝫ ibi me videbunt. Si ergo ita fleuit et in fletu ꝑseuerauit mulier que viuentem cuꝫ moꝛtuis querebat: q̄ te manu fidei tāgebat: quō plangere et in plantu ꝑsistere debet aīa q̄ te redemptoꝛem suū iam celo presidentem ⁊ vbiqꝫ regnantem: coꝛde credit: oꝛe confitetur? Quō ergo gemere et flere debet talis aīa q̄ te toto coꝛde diligit teqꝫ toto desiderio videre concupiscit: solum confugium ⁊ vnica spes miseroꝛuꝫ: cui nūq̄ sine spe mie supplicatur. presta michi hanc gratiam propter te: ⁊ propter nomē sctm̄ tuū: vt quotiēs de te cogito: de te loquoꝛ: de te scribo: de te lego: de te cōfero: q̄tiens tui reminiscoꝛ tibi assisto laudes preces ⁊ sacrificium offero: totiens aboꝛtis lachrymis in conspectu tuo copiose ⁊ dulciter fleam: ita vt efficiant michi lachryme mee panes die ac nocte. ¶ Tu quidem rex gloꝛie ⁊ omnium v̄tutū magister docuisti nos verbo ⁊ exemplo gemere ⁊ flere dicens. Beati qui lugent q̄m ipsi ꝯsolabūtur. ¶ Tu fleuisti defunctum amicū: ⁊ lachrimatus es valde super perituram ciuitatem. Rogo te bone iesu ꝑ illas preciosissimas lachrimas tuas ⁊ ꝑ oīs miserationes tuas quib' miserabiliter nobis ꝑditis subuenire dignatus es: da michi gr̄am lachrymaruꝫ quā mltum desiderat ⁊ appetit aīa mea quia sine dono tuo non possuꝫ habere eā sed per spiritumsanctum tuū. q̄ dura coꝛda pctōꝛum mollit ⁊ ad fletum conpungit. Da michi gratiam lachrymaꝝ sicut dedisti patribus nostris quoꝛuꝫ vestigia debeo imitari: vt plangam me in omni vita mea. sicut ipi se planxerunt nocte ac die: propter merita et oꝛationes eoꝛum qui tibi placuerunt et deuotissime seruierunt. miserere mei miserrimi et indigni serui tui: ⁊ da michi gratiam lachrymarum. Da michi irriguum superius et irriguum inferius: vt sint michi lachryme mee panes die ac nocte. efficiarqꝫ in conspectu tuo deus meus per ignem compūctionis holocaustum pingue et medullatum. macter totus in ara coꝛdis mei: et tanq̄ pinguissimum holocaustum assumar tibi in odoꝛem suauitatis. Da michi dulcissime fontem irriguum: fontemqꝫ perspicuum in quo lauetur assidue istud inquinatum holocaustum. Licꝫ eī me totum tibi obtulerim optulante gratia tua. in multis tamen quotidie offendo propter nimiam fragilitatem meam. Da ergo michi gratiaꝫ la-

lachrimarum benedicte ⁊ amabilis de⁹
precipue ex multa dulcedine amoris tui
⁊ commemoratione misericordiarũ tua
rum pręprara hanc mensam famulo tuo i
conspectu tuo: et da michi cā in potesta
tem vt quotiens volo satier ex ea. Tri=
bue pro pietate et bonitate tua vt iste ca
lix tuus inebrians et preclarus satiet si=
tim meam: vt inhiet tibi spiritus meus ⁊
ardeat mens mea in amore tuo: oblitus
vanitatis ⁊ miserie. Audi deus meus au
di lumen oculorum meorum: audi q̄ pe=
te ⁊ da vt petam quod audias: pie ⁊ exo=
rabilis dn̄e: ne efficiaris michi iexorabi
lis propter pctā mea: sed ꝓpter bonitatē
tuam suscipe preces serui tui: et da mi=
chi effectum petitionis mee et desiderij
mei precibus ⁊ meritis gloriose virginis
marie domine mee et omnium sanctorũ.
Amen.

¶ In ista oratione mēs humana copiosi
us compungitur si in quiete dicatur.

A Capitulum. xxvi.

Iesu domine: iesu pie: iesu bo
ne: q̄ mori dignatus es ꝓpt
peccata nostra: ⁊ resurrexisti
ꝓpt iustificationē nostrā: ro
go te ꝑ gloriosā resurrectio
nē tuā: resuscita me de seplchro viciorũ ⁊
pctōꝝ meorũ oīm: ⁊ da michi q̄tidie ptēz
in resurrectiōe prima: vt in resurrectiōe
tua merear veraciter ꝑcipere portionez.
Dulcissime | benignissime | amātissime | ca
rissime / preciosissime | desiderantissime |
amabilissime | pulcherrime | ascendisti in
celum cum triumpho glorie tue: et sedes
ad dexteram patris rex potentissime: tra
he me sursum ad te vt curram post te in
odore vnguentorum tuorum. curram et
nō deficiā: te trahente: te ducēte: me cur=
rētem: trahe os sitientis te ale in supna
fluēta eterne satietatis. immo trahe me
ad te fontem viuū: vt inde ꝑ captu meo
bibā vnde semp viuā: deus in e⁹ vita mea
Tu enim dixisti ore tuo sancto et benedi
cto. si quis sitit veniat ad me et bibat.
Fons vite da sitienti anime semper bibe
re ex te: vt secundum sanctam et veridi=
cam promissionem tuam de ventre meo
fluāt aque viue. Fons vite reple mentez
meam torrente voluptatis tue: ⁊ inebria
cor meū sobria ebrietate amoris tui: vt
obliuiscar que vana sunt et terrena: et te
solum iugiter habeam in memoria mea
sicut scriptum est. Memor fui dei et de=
lectatus sum. Da michi spiritum sanctū
tuum quē significabant ille aque quas
sitientibus daturum te promiseras. Da
queso toto desiderio et omni studio ten=
dere quo te ascendisse post resurrectionē
die quadragesimo creduntur: vt in pre=
senti quidem miseria solo tenear corpo=
pore: tecum autem sim cogitatione sem=
per et auiditate vt ibi sit cor meum vbi
tu es thesaurus meus desiderabilis et i=
comparabilis multumq̄ amabilis.

X In hoc enim magno huius vite
diluuio vbi circunstantibus agitamur ꝓ
cellis: et non inuenitur fida stadio ⁊ lo=
cus eminentior. vbi pes columbe valeat
aliquatenus requiescere. nusq̄ tuta pax.
nusq̄ secura q̄es. vbiq̄ bella et lites vbi=
q̄ hostes: foris pugne: intus timores.
Et quia altera pars sumus celi: altera
terre: corpus quod corrumpitur aggra=
uat animam. Idcirco animus meus so=
cius ⁊ amicus meus fatigatus deuia ve
niens: languet et iacet discussus atq̄ la=
ceratus ab his quas pertransierat vani
tatibus: esurit et sitit valde: et nō habeo
quid ponam ante illum: quia pauper sū
et mendicus. Tu domine deus meus di=
ues omnium bonorum: et dapium super
ne satietatis opulentissime largitor: da las
so cibum: collige dispersum: reintegra
scissum. En stat ad ostium et pulsat: ob=
secro per viscera misericordie tue qui=
bus visitasti nos oriens ex alto: aperi
pulsanti misero manum pietatis tue: et
iube propiciabili dignatione vt ingredia
tur ad te: requiescat in te: reficiatur de te
vino: celestiq̄ pane: quo satiatus resum=
ptisq̄ viribus ad superiora conscendat.
et de hac valle lachrymarum penna san=
cti desiderij raptus: ad celestia regna vo
litet. Assumat domine assumat rogo spi
ritus meus pennas vt aquile: et volitet
et non deficiat. volet et perueniat vsq̄ ad
decorez domus tue: ⁊ locū habitatiōis

glorie tue: vt ibi super mensam refectio-
nis ciuium supernorũ pascatur de occul
tis tuis in loco pascue tue iuxta fluenta
plenissima. requiescat in te deus meus cor
meum: cor mare magnum tumens flucti
bus. Tu qui imperasti vẽtis ⁊ mari ⁊ fa
cta est tranquillitas magna: veni ⁊ gra-
dere super fluctus cordis mei: vt trãquil
la ⁊ serena fiant omnia mea: quatinus
vnum bonum meum amplectar te: ⁊ dul
ce lumen oculorum meorum cõtempler
te sine tumultuantium cogitationum ce
ca caligine. Confugiat dñe mẽs mea sub
vmbra alarum tuarũ ab estibus cogita-
tionum huius scl'i vt in tui refrigerij tẽ-
peramento absconsa: letabunda cantet ⁊
dicat. In pace in idipm dormiã ⁊ requie
scã ℣ Dormiat obsecro dñe de9 me-
us: dormiat memoria mea ab omnibus
malis. iniquitatem odiat: iusticiam dili-
gat. Quid enim pulchrius: quidue dulci
us: ꝙ inter tenebras huius vite: multasꝗ
ꝗ amaritudines: diuine dulcedini inhia
re: ⁊ eterne beatitudini suspirare: illic te-
neri mente vbi vera habere gaudia cer-
tissimum est. Dulcissime / amantissime /
benignissime / charissime / preciosissime /
desiderantissime / amabilissime / pulcher-
rime / quando te videbo? quando appare
bo ante faciem tuam? quando satiabor
de pulchritudine tua? quãdo educes me
de hoc carcere tenebroso: vt confitear no
mini tuo: ita vt deinceps nõ compũgar?
Quando transibo in illam admirabilẽ ⁊
pulcherrimã domum tuã: vbi personat
vox leticie ⁊ exultatiõis in tabernaculis
iustorum. Beati q̃ habitãt in domo tua
dñe: in secula seculorum laudabunt te.
Beati ⁊ vere beati quos elegisti ⁊ assũ-
psisti in illam celestem hereditatem. Ec-
ce sancti tui dñe florent ante te sicut liliũ
Replentur enim ab vbertate domus tue
⁊ torrente voluptatis tue potas eos: q̃m
tu es fons vite. ⁊ in lumine tuo vidẽt lu-
men: vsq; adeo vt ipsi videlicet lumen il-
luminatum per te deum illuminantem si
cut sol effulgeant in conspectu tuo. O ꝙ
mira: ꝙ pulchra: ꝙ acceptabilia sunt do
mus tue habitacula dñe virtutum: con-
cupiscit intrare i ea hec peccatrix anima
mea. Dñe dilexi decorem dom9 tue. ⁊ lo
cum habitationis glorie tue. Unam pe-
tij a dño ⁊ hanc requiram: vt inhabitem
in domo dñi omnibus diebus vite mee.
Quẽadmoduʒ ceruus desiderat ad fon-
tes aquarum: ita desiderat aĩa mea ad
te deus: q̃n veniam ⁊ apparebo ante fa-
ciem tuã? q̃n videbo deũ meum quẽ sitit
aĩa mea? q̃n videbo eum in terra viuen-
tium? In illa enim terra morientiũ vide
ri non põt mortalibus oculis. Quid fa-
ciam miser ego grauedine cõpedis mor
talitatis mee constrictus? quid faciam?
Dum sum9 in corpore peregrinamur ad
deum. Non habemus hic manentem ci-
uitatem sed futuram inquirimus. No-
ster aũt municipatus in celis est. Heu mi
hi q2 incolatus meus prolongatus est:
habitaui cum habitantibus cedar mul-
tum incola fuit aĩa mea. Quis dabit mi
hi pennas sicut columbe: ⁊ volabo ⁊ re-
quiescam. Nihil mihi tam dulce ꝙ cum
dño meo esse. Mihi autẽ adherere deo
bonũ est. Da mihi dñe donec his fragili
bus assisto membris tibi adherere sicut
scriptum est. Qui adheret dño vn9 spiri-
tus est cum eo. Prebe mihi rogo contẽ-
plationis pennas: quibus indutus ad te
volitem sursum. Et q2 omne sinistrum de
orsum iacet: tene mentẽ meã ne ad ima te
nebrose vallis corruat. ne interueniente
vmbra terre: a te vero iusticie sole sepa-
retur: ⁊ obducta tenebris nebule prohi-
beatur alta respicere. Idcirco sursum tẽ-
do ad pacis gaudia: lucisq; delectabiles
⁊ serenissimum statum. Tene cor meum
manu tua: quia sine te ad altiora non ra
pitur. Illuc festino vbi sũma pax regnat
⁊ iugis tranquillitas rutilat. Tene ⁊ re-
ge spiritum meum: ⁊ assume illum secun
dum voluntatẽ tuã: vt te duce ascendat i
illaʒ regionem vbertatis vbi pascis isra
el in eternum pabulo veritatis: vt ibi vl
rapida cogitatione attingat te summaʒ
sapientiam: sup omnia manentẽ: cuncta
transeuntem: ⁊ oĩa gubernantem. 3
Sed volitanti ad te anime multa sunt q̃
obstrepunt. iussu tuo dñe cõticescant mi-
hi omnia. ipsa sibi anima mea sileat: om
nia pertranseat: omnia que creata sunt

transcendat a se: ⁊ perueniat ad te. atq̃ in te solo creatore omnium oculos fidei figat. tibi inhiet. tibi intendat. te meditet. te contempletur. te sibi ante oculos ponat. te sub corde reuoluat verum ⁊ summum bonum: ⁊ gaudium sine fine mansurum. Multe denique sunt cõtẽplatiões: quib⁹ aïa deuota tibi mirabiliter pascit sed in nulla earũ ita delectat ⁊ requiescit aïa mea sicut in te. ⁊ qñ te solũ cogitat ⁊ cõtemplat. Quã magna multitudo dulcedinis tue dñe: quam mirabiliter inspiras cordib⁹ amatorũ tuoꝝ. ꝙ mira suauitas amoris tui: quo perfruuntur illi q̃ nihil preter te diligunt: nihil q̃runt: nihil etiam cogitare concupiscunt. Felices illi q̃bus tu solus spes es: ⁊ omne opus eorum oratio. Beatus q̃ sedet solitarius ⁊ tacet: ⁊ stat sup custodiam suam iugiter die ac nocte: vt adhuc in hoc fragili corpusculo posit⁹: prelibare valeat aliq̃ten⁹ dulcedinẽ tuã. A Rogo te ꝑ illa salutifera vulnera tua q̃ passus es in cruce ꝓ salute nostra: e quib⁹ emanauit ille p̃ciosus sanguis quo sumus redẽpti. vulnera hanc animam meam peccatricem: pro qua etiam mori dignatus es. vulnera eam igneo ⁊ potentissimo telo tue nimie charitatis. Uiuus ẽ enim sermo dei ⁊ efficax ⁊ penetrabilior omni gladio ancipiti. Tu sagitta electa: ⁊ gladius acutissimus. qui durum scutum humani cordis penetrare tua potentia vales. Confige cor meum iaculo tui amoris: vt dicat tibi anima mea. charitate tua vulnerata sum: ita vt ex ipso vulnere amoris tui vberrime fluant lachryme die ac nocte. Percute dñe percute obsecro hãc durissimam mentem meam pia ⁊ valida cuspide dilectionis tue: ⁊ altius ad intima penetra potenti virtute. Et sic de capite meo educ aquam immensam ⁊ de oculis meis verum fontem lachrymarum iugiter manantem: ex nimio affectu ⁊ desiderio visiõis pulchritudinis tue vt lugeam die ac nocte nullam in presenti vita recipiens consolationem: donec te in celesti thalamo merear videre dilectum ⁊ pulcherrimum sponsum meum: deum ⁊ dominum meum: vt ibi videns gloriosam admirabilem ⁊ pulcherrimam faciem tuam omni dulcedine plenam: cum his q̃s elegisti: maiestatem tuam supplex adorẽ ⁊ illic tandem celesti ⁊ ineffabili replet⁹ iubilo eterne exultationis exclamem cum diligentibus te dicens. Ecce quod concupiui iam video. quod speraui iam teneo quod desideraui iam habeo. Illi namq̃ in celis iunctus sum quem in terris positus tota virtute dilexi: tota charitate amplexus sum: cui toto amore inhesi. ipsum laudo benedico atq̃ adoro: qui viuit ⁊ regnat deus in secula seculorum. Amen.

¶ Oratio in tribulatione. B
Capitulum. xxvij.

Miserere domine miserere pie miserere mihi miserrimo peccatori indigna agenti ⁊ digna patienti. assidue peccanti: et tua flagella quotidie sustinenti. Si penso malum quotidie quod feci: non est tantum quod patior. grauius est qđ commisi: leui⁹ est qđ tolero. iustus es dñe: ⁊ rectum iudicium tuũ: oïa iudicia tua iusta sunt ⁊ vera. iustus et rectus tu es dñe deus noster: ⁊ non est vlla iniquitas in te. Non enim iniuste neq̃ crudeliter affligis nos ꝑctõres omñs ⁊ misericors dñe: qui cum nõ essemus potẽter fecisti nos: ⁊ cũ ꝑditi fuissemus culpa nostra: pietate et bonitate tua mirabiliter reparasti nos. Scio ⁊ certus sum ꝙ vita nostra non temerarijs motibus agitur: sed a te dño deo nostro disponitur ⁊ gubernatur. Unde tibi cura est de omnib⁹: precipue de seruis tuis: qui totã spem suam posuerunt in sola misericordia tua. Idcirco obsecro ⁊ suppliciter rogo vt nõ facias mihi ſm peccata mea: quib⁹ iram tuam merui. sed secundum magnã misericordiam tuam: que fugat etiã pctã totius mundi. Tu dñe qui exterius flagella irrogas: da semꝑ interius indeficientẽ patientiã: ita vt laus tua non recedat de ore meo. Miserere mei dñe, miserere mei ⁊ adiuua me sicut tu nosti ꝙ mihi necesse est in corpore ⁊ in anima. scis oïa potes omnia qui viuis in secula.

¶ Oratio multum deuota ad filium. C
Capitulum. xxviij.

D Omine iesu xpe fili dei vi ui q̃ expãsis ī cruce mani bus pp mortalium omni um redemptionem hausi sti calicem passionis mi chi hodie prebere digne ris auxiliu;. Ecce pauper venio ad te di uite: miſe ad misericordē: ne recedā vacu⁹ vl conte͞ptus: esuriens incipio: ne desinā; de te ieiunus: famelicu; accedo ne rece dam impastus. Et si anteq̃ comedam su spiro da vel post suspiria vt comedam.

In primis dulcissime iesu coram magni ficentia tue suauitatis confiteor aduersū me iniusticiam mea;. Ecce domine quia in peccatis fui conceptus et natus: ⁊ tu me abluisti et sanctificasti: et ego postea me maioribus sordidaui peccatis. Fui enim in necessariis natus: postea in spon taneis volutatus: sed tue dñe miseratio nis non immemor: tulisti me de domo pr̄is mei carnalis: ⁊ de tabernaculis peccato rū: ⁊ inspirasti michi vt sequerer te cum gn̄atiōe q̃rentiū faciē tuam: ambulantiū semitā rectā: cōmorātiū inter lilia ca stitatis: ⁊ tecum discūbentiū in cenaculo altissime paupertatis. Et ego tot benefi ciorum ingrat⁹ post religionis ingressu; multa commisi illicita: multa perpetra ui nefanda. ⁊ vbi peccata emendare de bui: peccata peccatis addidi. Hec sūt ma la mea domine quibus exhonoraui te et maculaui me: que; ad imaginem ⁊ simi militudine; tuā creasti: supbia: vana glo ria: ⁊ cetera multa alia mala: quibus ve xatur ⁊ affligitur: laceratur ⁊ destruitur infelix aīa mea D Ecce domine iniquitates mee supgresse sūt caput meū et sicut onus graue grauate sunt sup me et nisi tu cui proprium est misereri semp et parcere dexteram tue maiestatis sup ponas: mergi cogor miserabiliter in pro fundum. Attende dñe deus ⁊ vide quo niā sanctus: ⁊ ecce insultat aduersum me inimicus meus dicens. deus dereliquit eum: psequar ⁊ compr̄ehēdā eū: q: non est q̃ eripiat: ⁊ tu domine: vsq̃ quo? cōuerte re ⁊ eripe aiam mea;: saluū me fac ppt misericordiam tuā: mittere filio tuo quē in dolore non modico peperisti. ⁊ noli at tendere malum meu; vt obliuiscaris bo nū tuum. quis est pater qui filium non li beret? aut quis filius quē pater pietatis baculo non corripiat? Ergo pater ⁊ dñe licet peccator sim non possum non esse fi lius tuus: quia tu me fecisti ⁊ refecisti: si cut peccaui emenda me et prius flagel lo emendatum trade me filio tuo. Nun quid obliuisci potest mater infantem vn eri sui? Et certe si illa oblita fuerit: tu pa ter promisisti te non obliuisci. Ecce cla mo ⁊ non exaudis me. dolore crucior et non consolaris me. Quid dicam vel qd faciam miserrimus? Ego tanto destitut⁹ solatio: piectus sum a facie oculorū tuo rū. Heu me de quanto bono in q̃tum ma lum cecidi: quo tendebā: et quo deueni. vbi sum ⁊ vbi non sum. ad quem aspira ui ⁊ nunc in quibus suspiro? Quesiui bo na et ecce turbatio. Ecce iam morior: et iesus non est mecum. Et certe melius est michi non esse q̃ sine iesu esse E Melius est non viuere q̃ viuere sine vi ta. Et tu domine iesu vbi sunt misericor die tue antiq̃? Nūquid irasceris michi i finē? Placare obsecro ⁊ miserere mei: et non auertas faciem tua; a me: q̃ pro me redimendo non auertisti faciem tua; ab increpantibus ⁊ cōspuētibus in te. Fate or q: peccaui: ⁊ cōsciētia mea meret dā nationē: ⁊ penitētia nō sufficit ad satisfa ctionem: sed certum est q̃ misericordia tua superat omnem offensionem. Noli queso pijssime domine scribere aduersu; me amaritudines meas: vt intres in iu dicium cum seruo tuo: sed secundum ml titudinem miserationum tuarum dele in iquitatem meam. Ve michi misero cum venerit dies iudicij: et aperti fuerint li bri conscientiarum: cum dicetur de me. Ecce homo et opera eius. Quid facia; tunc domine deus meus: cum celi reuela bunt iniquitatem meam: et aduersu; me terra consurget. Ecce nichil respondere potero: sed demisso capite pre confusio ne coram te stabo trepidus et confusus. Heu me misū qd dicā clamabo ad te dñe de⁹ me⁹. Quare taces q̃ moror. Verūta mē si locut⁹ fuero nō deficꝫ dolor me⁹. et si tacuero amarissima amaritudine cru

olor interius. Plange aia mea sicut vidua super virū pubertatis tue. vlula misera & plora: qm̄ dimisit te spōsus tuus id est christus. Ira omnipotētis ne irruas super me: q2 nunq̄ capi posses in me. Certe non est i toto me quod posset tolerare te.. Miserere ne desperem: sed desperando respirem. Et si ego commisi vnde me damnare potes: tu non amisisti vnde saluare soles. Tu domine non vis mortem peccatorū: nec letaris in pditione mortētiū: imo vt mortui viuerent tu mortuus es: & mors tua peccatoru3 mortem occidit. Et si ipsi te moriente vixerunt: obsecro domine vt ego te viuente non moriar. Mitte manū tuā de alto et libera me de manu inimicorū meorū: ne supergaudeant mihi & dicāt deuorabimus eum.

Quisvnq̄ bone iesu de tua misericordia diffidat. qui cū inimici tui essemus redemisti nos in sanguine tuo & reconsiliasti nos deo? Ecce sub tue misericordie vmbra protectus ad thronum glorie venia3 postulans: curro clamans et pulsans donec miserearis michi. Si enim ad veniam nos vocasti veniam non querentes: q̄to magis veniam impetrabimus postulantes. Ne memineris dulcissime iesu tue iusticie aduersus peccatorem tuum: sed esto memor benignitatis tue aduersus creaturam tuam. Ne memineris ire aduersus reum: sed memor esto meserationis tue aduersus miserum. Obliuiscere superbum prouocātem: & respice miserum inuocantem. Quid eni3 est iesus nisi saluator? Ergo iesu p temetipsū exurge in adiutorium mihi: & dic anime mee. salus tua ego sum. Multu3 domine de tua bonitate presumo: quoniam tuipe doces petere querere & pulsare: & ideo tua oratione admonitus peto quero & pulso. Et tu dn̄e qui iubes petere: fac accipere. cōsulis querere da & inuenire. doces pulsare aperi pulsanti: & confirma me infirmū restaura me perditum. suscita me mortuum & omnes sensus meos: cogitatus et actus dirigere et gubernare digneris in beneplacito tuo. Jvt de cetero tibi seruiā: tibi viuam: tibiq3 me tradam. Scio domine mi quia ex hoc q̄ me fecisti debeo tibi meipsū. & quia me redemisti: & p me homo factus es: deberem tibi plus q̄ me si haberē: q̄to tu maior es pro quo dedisti teipsum. Ecce nec plus habeo: nec quod habeo dare tibi possum sine te sed accipe me tu: et trahe me ad te vt tuus sim imitatione et dilectione. sicut tuus sum conditione et creatione. Qui viuis et regnas in secula.

¶ Oratio vtilis. Capitu. xxix.

Domine deus oīpotens: qui es trinus et vnus: qui es sp in omnibus: & eras ante oīa & eris semp in oībus de⁹ benedict⁹ in scl'a. tibi cōmendo hodie & oī tpe aiam meā | corp⁹ meū | visū auditū | gustū | odoratū | et tactū. oēs cogitationes meas | afflictiones | locutiones | actiones: oīa exteriora & iteriora sēsum & intellectum: memoriam meam: fidem & crudelitatem meam: & perseuerātiā meā: in manus potentie tue: vt custodias ea diebus & noctib⁹: horis atq3 momentis. Exaudi me trinitas sancta et cōserua me ab omni malo: ab omni scandalo & ab omni mortali peccato: ab omnib⁹ insidijs & infestationibus demonū: & inimicorū visibiliū & inuisibiliū. p orationes patriarcharum: p merita prophetarū p suffragia aplorū: p cōstantiā martyrū p fidem cōfessorū: p castitatē virginū & p intercessionē oīm sctōꝝ qui tibi placuerunt ab initio mūdi. Expelle a me iactātiam mentis: et auge compunctionē cordis. minue superbiam meam: & perfice i me humilitatem veram. suscita in me fletum. mollifica cor meu3 durum & lapideum. libera me domine & aiam meā ob oībus insidijs inimici: & cōserua me in tua voluntate. Doce me domine voluntate3 tuam facere quia deus meus es tu. Da michi domine sensum perfectum & intellectum vt suscipe valeā pfūdā benignitatem tua3. Jllud da mihi petere quod te audire delectet et michi expediat. Da mihi lachrymas ex toto affectu que peccatorū meorum possint dissoluere vicula Audi dn̄s meus & deus meus. Audi lumen oculorum meorū. Audi que peto: & da vt quod peto exaudias. Si despicis

pereo:si respicis viuo. Si iusticiã meã requiris mortuus feteo. si cũ misericordia respexeris fetẽtem resuscitas de sepulchro. Quod odis in me longe fac a me: et castitatis ac continentie spiritum insere in me: vt quodcũqꝫ petiero in ipsa petitione te non offendam. Tolle a me quod nocet: et prebe quod iuuet.
Presta mihi domine medicinam vnde mea possint curari vulnera. Da mihi domine timorem tuum. cordis compũctionem. mentis humilitatem: et conscientiam puraꝫ. Presta mihi domine vt firmam semper tenere valeam charitatem. et mala mea non obliuiscar. aliena non requiram. Parce anime mee. parce malis meis: parce peccatis meis: parce criminibus meis. Uisita me infirmum: cura me egrũ. sana me languẽtem: et suscita me mortuuꝫ. Da mihi domine cor quod te timeat. mentem que te diligat. sensum qui te intelligat. aures que te audiant. oculos qui te videant. Miserere mei deus miserere mei: et respice me de sede sãcta maiestatis tue: et tenebras cordis mei radio splẽdoris tui illumina. Da mihi domine discretionem discernendi inter bonum etmalum: et concede vt sensum habeam peruigilem. Peto a te domine remissionẽ omnium peccatorum meoruꝫ: per quã mihi fiat propiciatio in tempore necessitatis et angustie mee. M
Sancta et immaculata virgo dei genitrix maria et mater domini nostri iesu christi iteruenire pro me digneris apud illum cuius meruisti effici templum. Sancte michael: sancte gabriel: sancte raphael. Sancti chori angelorum atqꝫ archangelorum. patriarcharum atqꝫ prophetarum: apostolorum: euangelistarum: martyrum: confessorum: sacerdotum: leuitarũ: monachorum: virginum: omniumqꝫ iustorum: et per illum qui vos elegit: et de cuius contemplatione gaudetis: vos rogare presumo: vt pro me culpabili ipsi deo supplicare dignimini. quatenus de faucibus diaboli: et de morte perpetua merear liberari. Largiri mihi digneris dñe per petuam vitam scdm clemẽtiã ac benignissimã miam tuam. Da dñe iesu xpe sacerdotibus concordiam: regib⁹ et pricipibus iuste iudicantib⁹ tranquillitatem et pacẽ. Oro dñe pro vniuersa sancta ecclesia catholica pro viris et feminis. pro religiosis et secularib⁹. pro omnibus rectorib⁹ christianorum: cunctisqꝫ in te credẽtibus: qui pro tuo amore sãcto laborant: vt perseuerantiam boni operis obtineant. Presta dñe rex eterne virginibus castitatem: deo dicatis cõtinentiam: cõiugatis sctimoniã: penitentibus indulgẽtiam: viduis et orphanis sustentationẽ. pauperibus protectionẽ: peregrinantibus reditũ. lugentib⁹ consolationem: defunctis fidelibus requiem sempiternam: nauigantibus in portum venire salutis: optimis vt in bonitate semper consistant. bonis et mediocribus vt meliores fiant. praue agentibus et delinquentibus vt ego miser sum vt cito se corrigant. O dulcissime et misericordissime domine iesu xpe fili dei viui redẽptor mundi inter omnes et pre oia me miserum peccatorem confiteor. sed tu clementissime pater et summe qui oim misereris: non me patiaris a tua mia fieri alienũ. Et tu dñe rex regũ qui inducias viuendi prestas: corrigendi michi deuotionem tribue. excita in me mentẽ que te requirat: te desideret. et te qui es vbiqꝫ totus trinus et vnus semper pre oibus amet: te timeat: tuamqꝫ voluntatẽ faciat. Precipue ergo te dñe sctẽ pater deprecor qui es benedict⁹ et gloriosus pre oia scla: vt oẽs qui mei memoriam faciunt in suis orationibus: et qui indignis orationibus meis se cõmẽdauerunt: et qui michi aliquod charitatis officium et pietatis studiũ impenderũt: seu et illos qui cõsãguinitate ac cognatiõis affectu sunt michi propinqui. tam et illos qui nunc consistunt in corpore: quam et illos qui te gunt funere: misericorditer gubernare digneris ne pereant. Omnibus etiam christianis viuis adiutorium prestare digneris: et defunctis fidelibus absolutionem et requiem sempiternã per eterna secula. Necnon et illud magnopere sup

plico dñe qui es alpha ꝛ o: vt cum extrema dies mea finis ꝑ vite mee aduenerit tu mihi sis misericors iudex contra malignum accusatorem diabolum ꝛ sis mihi perpetuus defensor aduersꝰ insidias hostis antiqui: ꝛ in societatem angelorum omniumqꝫ sanctorum in sancto paradiso tuo me perseuerare facias. qui es benedictus in secula seculorum Amen.

¶ Oratio deuota de recordatione passionis christi. J

Capitulum. xl.

Domine iesu christe: redemptio mea. mia mea. salus mea. te laudo: tibi gratias ago. Quis valde impares tuis bñficijs. Quis multuꝫ expertes deuotiõis: quis macras a desiderata pinguedine dulcissimi tui affectus. tñ qualescũqꝫ grãs: nõ quales scio me debere. sed sicut potest conari tibi ꝑsoluit anima mea. Spes cordis mei: virtus anime mee: compleat tua potentissima dignitas qđ conatur mea tepidissima imbecillitas: vita mea: tu finis intentionis mee. Et si nondũ merui tantum quantum debitor fui amare: vtiqꝫ saltẽ desidero te amare quantuꝫ debeo Illuminatio mea tu vides conscientiã meã. quia dñe ante te est omne desiderium meum. ꝛ tu donas si quid bñ vult conscientia mea. Si bonum est domine quod inspiras. immo quia bonum est vt te velim amare: da quod me facis velle. Da vt quantum iubes tantum te merear amare. laudes et gratias effero ne sit mihi donum tuum infructuosum: quod tua spontanea dedisti voluntate perfice quod incepisti: ꝛ dona quod me benigne preueniendo immeritum desiderare fecisti. Conuertere benignissime meum torporem in feruẽtissimuꝫ tui amorem. Ad hoc clementissime tẽdit hec oratio mea: hec memoria ꝛ meditatio beneficiorum tuorum. vt accendas in mentium amorem. Tua me bonitas creauit. tua misericordia creatuꝫ ab originali peccato mundauit. tua patientia post illam emundationem baptismi in alijs peccatorum sordibus inuolutum hactenus tolerauit nutriuit ꝛ expectauit. Expectas tu bone domine correctionem. expectat anima mea ad penitendum. ad bene viuẽdum: tue gratie inspirationeꝫ. Deus meus creator meus. tolerator et nutritor meus te sitio: te esurio: te desidero: ad te suspiro et concupisco. ꝛ sicut pupillus benignissimus patris orbatus presentia: flens et eiulans incessanter eius dilectam faciem toto corde amplectitur. sic ego non quãtum debeo: sed quantũ queo memor passionis tue. memor alaparum tuarum. memor flagellorũ. memor vulnerum tuorum. memor qualiter pro me occisus es. qualiter conditus: qualiter sepultus. simul memor tue gloriose resurrectionis et admirabilis ascensionis. Hec indubitata fide teneo: exilij mei erũnas defleo: spero tui aduentus solam consolationem. ardenter desidero tui vultus gloriosã cõtẽplationẽ. K Heu michi quia videre non potui dominum angeloruꝫ humiliatum ad conuersatiõnẽ hominũ vt homines exaltaret ad conuersationem angelorũ: cũ deus offensus moriebatur vt peccator viueret. Heu ꝙ tã admirabili: tam inestimabili pietati ꝑsẽs obstupescere non merui. Cur o anima mea te presertim non transfigit gladius doloris acutissimi cuꝫ ferre non posses vulnerari lancea latus tui saluatoris: cum videre nequires violari clauis pedes ꝛ manus tui plasmatoris. cum horrore effundi sanguinem tui redemptoris. cur non es inebriata lachrymarum amaritudine cum ille potaretur amaritudine fellis? Cur nõ est compassa castissime virgini: dignissime matri eius dignissime domine tue. Dña mea misericordissima quos fontes dicam erupisse de tuis pudicissimis oculis: cum attenderes vnicum filium tum innocentem coram te ligari: flagellari et mactari. Quos fletus credam perfudisse pijssimum tuum vultum: cum suspiceres eundẽ filiũ tuũ deũ et dñm tuũ ĩ cruce sine culpa extendi ꝛ carnem de carne

tua ab impijs crudeliter desecari. Qui bus singultibus extimabo purissimum pectus tuum veratū esse cū tu audires. Mulier ecce filius tuus. et discipulus ecce mater tua? Cum acciperes discipulum pro magistro. seruum pro domino Utinam cum felice ioseph dñm meum de cruce deposuissem: aromatibus cō didissem. i sepulchro collocassem: vt saltem prosecutus vel consecut⁹ essem: vt tanto funeri non defuisset aliquid mei obsequij. Utinam cum beatis mulieribus coruscа visione angelorum essem territus: et audissem nuncium dñice resurrectionis. nuncium mee cōsolatiōis nunciū tam expectatum. nuncium tam desideratum. Utinam inq̄ audissem ex ore angeli. Nolite timere: vos iesum q̄ritis crucifixum. Surrexit: non est hic. Benignissime: suauissime: serenissime qn̄ restaurabis mihi: q2 non vidi illam beate tue carnis incorruptionem. quia non fui deosculatus loca vulnerum. fixurarum clauorū. q2 non respersi lachrymis gaudij cicatrices corporis veri. Admirabilis: inestimabilis: incomparabilis: qn̄ consolaberis et cōpesces me a dolore meo. Non enim capit i me dolor meus q̄diu peregrinus sum a dño meo. Heu mihi dñe: heu anime mee: recessisti consolator anime mee: nec vale dixisti. Ingrediēs vias tuas benedixisti tuis nec affui. Eleuatis manibus a nube susceptus es in celum nec vidi. Angeli promiserunt te rediturū: nec audiui. Quid dicam? quid faciā? quo vadā? Ubi eum querā? vel qn̄ inueniam? Quē rogabo? Quis nunciabit dilecto q2 amore lāgueo? defecit gaudium cordis mei. Uersus est in luctu3 risus me⁹ defecit caro mea et cor meum. deus cordis mei et pars mea deus in eternum. Renuit cōsolari aīa mea nisi de te dulcedo mea. Quid enim mihi est in celo: et a te quid volui super terram? Te volo te spero: te quero. tibi dixit cor meum quesiuit vultū tuum: vultū tuum dñe requira3. ne auertas faciē tuā a me. Amator hoim benignissime. tibi derelict⁹ est pauper: orphano tu eris adiutor. Ubi aduocate tutissime: miserere mei orphani derelicti. pupill⁹ factus sum absq3 patre: aīa mea quasi vidua. Respice orbitatis et viduitatis mee lachrymas quas tibi offero donec redeas: eya iam domine eya. Appare mihi et consolatus ero. Exhibe presentiam tuam: et consecutus ero desiderium meum. Reuela gloriam tuā et erit perfectum gaudium meum. Sitiuit in te anima mea. q̄ multipliciter tibi caro mea. Sitiuit anima mea ad deum fontē viuum: qn̄ veniam et apparebo añ faciē dñi quādo venies consolator meus. Quem expectabo: o si quādo videbo o gaudium meum qđ desidero. O si satiabor cum apparuerit gloria mea quā esurio. O si inebriabor ab vbertate domus tue ad quam suspiro. Si potabis me torrente voluptatis tue quē sitio. Sint mihi domine interim lachryme mee panes die ac nocte: donec dicat mihi. Ecce deus tuus donec audiat anima mea. Ecce spons⁹ tuus. Pasce interim me singultibus meis: refocilla me doloribus meis venict fortasse redemptor meus quia bonus est: nec tardabit q2 pius ē. Ipsi gloria in secula seculorum. Amen.

Finis meditationū beati Augustini episcopi hypponensis.

¶ Incipit liber diui Augustini hyppoñ. epi soliloquiorũ aĩe ad deum.

¶ De ineffabili dulcedine dei. A B
Capitulum primum.

COgnoscam te
domine cogni-
tor me⁹ cogno-
scã te virt⁹ anie
mee. Oñde te
mihi cõsolator
me⁹. videã te lu
mẽ oculoꝝ meo
rũ. Ueni gaudi
um spũs mei vi
deã te leticia cordis mei. Diligam te
vita anime mee. Appare mihi delecta
tio mea mag.ia: solaciũ meũ dulce: do-
mine deus me⁹. vita mea: ꝛ gloria tota
anime mee Inueniã te desideriũ cordis
mei: teneã te amor anime mee. Ample-
ctar te sponse celestis. Exultatio mea
sũma intus et extra possideam te beati
tudo sempiterna: possideam te in me-
dio cordis mei: vita beata: dulcedo sũ-
ma anime mee. Diligã te dñe fortitu-
do mea. dñs firmamẽtum meum ꝛ re-
fugiũ meum: ꝛ liberator meus. Amem
te deus meus adiutor me⁹: turris forti
tudinis mihi: ꝛ spes mea dulcis in oĩ
tribulatione mea. Amplectar te bonũ
sine quo nihil bonũ: fruar te optimum
sine quo nihil est optimum. Aperi pe-
netralia auriũ mearum: verbum pene
trabili⁹ oĩ gladio ãticipiti: vt audiã vo
cẽ tuã. Intona dñe desuꝑ voce grandi ꝛ
forti. Tonet mare ꝛ plenitudo ei⁹ com
moueat terra ꝛ oĩa q̃ in eis sũt. Illustra
oclos meos lux incõplehẽsibilis: fulgu
ra corꝰuscationẽ: ꝛ dissipa eos vt nõ vi
deãt vanitatẽ. Fulũia mltiplica ꝛ ɔturba
eos: vt appareãt fõtes aquaꝝ: ꝛ reuelẽ
tur fũdamẽta orbis terraꝝ. Tribue visũ
lux inuisibilis: q̃ te videat. Crea nouum
olfactũ odor vite: q̃ post te currat ĩ odo
rẽ vnguẽtoꝝ tuoꝝ. Gustũ sana q̃ sapiat
ꝛ cognoscat ꝛ discernat q̃ magna mltitu-
do dulcedĩs tue dñe quã abscõdisti his q̃
pleni sũt charitatis tue. A B Da
cor qđ te cogitet: aĩz q̃ te diligat mẽtẽ q̃
te recolat: itellectũ q̃ te intelligat: rõnẽ
q̃ tibi sꝑ sũmo delectabili fortit̃ adhere
at. Te sapiẽter amor sapiẽs diligat. O
vita cui oĩa viuũt. vita q̃ das mihi vitã
vita q̃ es mea vita. ꝑ quã viuo. sine qua
morior. vita ꝑ quã resuscitor: sine q̃ ꝑeo
vita ꝑ quã gaudeo: sine q̃ tribulor: vita
vitalis: dulcis ꝛ amabilis: sꝑ memora-
bilis. Ubi q̃so es: vbi te inueniã: vt ĩ me
deficiã ꝛ in te subsistã? Prope es tu ĩ aĩo:
ꝓpe in corde: ꝓpe in ore: ꝓpe in auri-
bus: ꝓpe in auxilio: q² amore langueo:
q² sine te morior: q² te recolẽs suscitor.
Odor tu⁹ me recreat. memoria tua me
sanat: sꝫ satiabor cũ apparuerit gloria
tua vita aĩe mee. Concupiscit ꝛ deficit
aĩa mea de memoria tua qñ veniam ꝛ
apparebo tibi leticia mea. Quare fa
ciẽ tuã auertis gaudiũ meũ per quod
gaudeo? Ubi est abscõditus pulcher
quem desidero? Odorẽ tuũ haurio: vi
uo ꝛ gaudeo. Te aũt nõ video. vocẽ tu
ã audio ꝛ reuiuisco. Sꝫ cur faciẽ tuam
abscondis? forte dicis. Non videbit me
homo ꝛ viuet. Eya dñe moriar vt te vi
deam. videã vt hic moriar. Nolo viue-
re. volo mori: dissolui cupio et esse cum
xp̃o. Mori desidero vt videam christũ
viuere renuo vt viuã cũ christo. O
O dñe iesu accipe spiritũ meum. vita
mea suscipe aĩam meã. Gaudiũ meum
attrahe cor meum. dulcis cibus meus
comedã te. Caput meũ dirige me. Lu
men oculoꝝ meoꝝ illumina me. melos
meus tẽpera me. Odor meus viuifica
me. Ũbũ dei recrea me. Laus mea leti-
fica aĩam serui tui. Intra ĩ eã gaudiũ
meũ vt in te gaudeat. Intra in eã dul-
cedo summa vt dulcia sapiat. Lumen
eternũ illustra suꝑ eam vt te intelligat
cognoscat ꝛ diligat. Ob hoc eñi non te
diligit dñe. si nõ diligit: q² nõ te cogno-
scit. ꝛ te ideo nõ cognoscit q² nõ intelli-
git. Et idcirco non intelligit: q² lumen
tuum non ɔprehendit: ꝛ lux in tenebris
lucet et tenebre eam non comprehende-

rūt. O lux mentis:o lucens veritatis:o
vera claritas q̄ illuminans oēm homi
nem venientem in hunc mundū. Venie
tē quidē sed nō diligentem. q2 q̄ diligit
mundum inimicus dei cōstituit. Expel
le tenebras de sup faciem abyssi mētis
mee vt videat te intelligēdo:vt cogno-
scat te cōprehendendo:vt diligat te co-
gnoscēdo. Quisquis enim cognoscit te
diligit te:se obliuiscitur. amat te plus
se. relinquit se & venit ad te:vt gaudeat
de te. Hinc est ergo dñe q nō tm̄ diligo
quantum debeo. q2 non plene cognosco
te. Sed q2 parum cognosco parum dili
go. Et quia parū diligo parū in te gau
deo. sed a te vero gaudio interiori per
exteriora recedens:dū te solo careo ad
ulterinas amicicias in his exterioribus
quero. Et sic miser ego cor meum qd ti
bi soli debui toto amore totoqꝫ affectu
impendere:vanis dedi. et ideo vanus
effectus sum dum vanitatem dilexi.
Hinc etiam est dñe q in te nō gaudeo:
& tibi non adhereo:quia ego i exteriori
bus:tu in interioribus:ego in tēporali
bus:tu in spūalibus. ego in trāsitoriis
animo diffundor:cogitatione versor:lo
cutiōe implicor. & tu dñe in eternis ha
bitas et eternitas es: tu in celo ego in
in terra. tu diligis alta:ego ifima tu ce
lestia: ego terrestria. Et qñ poterunt
hec contraria conuenire?

¶ De miseria & fragilitate hominis.
P Capitulum. ij.

M Iser ego qñ poterit obliq̄
tas mea tue rectitudini
adequari? Tu dñe diligis
solitudinē:ego multitudi-
nē. tu silētium:ego clamo-
rē. tu veritatē:ego vanitatē:tu mūdiciā
ego immūdiciā sequor. Quid plā dñe?
Tu vero bonus ego malus. tu pius ego
impius. tu sanctus ego miser. tu iustus ego
iiustus tu lux ego cecus. tu vita ego mor
tuus tu medicina ego eger. tu gaudiū
ego tristicia. tu summa veritas ego vni
uersa vanitas:vt ois homo viuēs. Heu
quid igit o creator dicam? audi o crea
tor. Creatura tua sum:iam perii: crea-
tura tua sum iam morior. Factura tua
sum:iam ad nihilum redigor. Plasma
tuum sum. Manus tue dñe fecerūt me
& plasmauerunt me. manus inquam il-
le que affixe clauis sunt pro me. Opus
manuum tuaruꝫ dñe ne despicias. Vul
nera manuū tuaꝝ precor vt aspicias.
Ecce in manibus tuis dñe deus descripsi
sti me: lege ipsam scripturam et salua
me. En ad te suspiro creatura tua.
Creator es recrea me. En ad te clamo
factura tua:vita es viuifica me. En ad
te respiro tuum plasma: plasmator es
restaura me. Parce mihi domine nihil
enim sunt dies mei. Quid est hō vt pos
sit alloqui deum factorem suum. Par-
ce mihi colloquenti tibi. Ignosce seruo
tuo qui presumit loqui tanto dño. Le-
gem non habet necessitas. Dolor me
compellit dicere: calamitas quam pa-
tior cogit me exclamare. Egrotus sum
ad medicum clamo. cecus sum ad lucē
propero. Mortuus sum ad vitam su-
spiro. Tu es medicus:tu lux:tu vita ie
su nazarene. Miserere mei fili dauid.
meserere mei fons misericordie. Audi
qui ad te clamat infirmum. Lux que
transis expecta cecum. prebe ei manuꝫ
vt ad te veniat et in lumine tuo videat
lumen. Vita viuens reuoca mortuum.
Quid sum ego qui loquor tecum? Ve
michi domine. parce mihi dñe:ego cada
uer putridum. esca vermium: vas feti-
duꝫ:cibus igniū. Quid sum ego qui lo
quor tecū? Ve mihi dñe: parce mihi do
mine. Infelix ego homo:homo inquam na
tus de muliere breui viuēs tpe repletus
multis miseriis. homo inquam vanitati si-
milis factus:cōparatus iumentis isipi
entibus. et iam similis factus illis.
Q Quid iterum ego? abyssus tene-
brosa. terra misera. filius ire. vas aptū
in cōtumeliā. genitus per immundiciā:
viuens in miseria: moriturus in angu-
stia. Heu miser qd sum? heu quid futu-
rus sum? vas sterquilinii: concha pu-
tredinis: plenus fetore et horrore ce-
cus. pauper. nudus. plurimis neces-
sitatibus subditus. et ignorans introi-
tum et exitum meum: miser et morta-
lis cuius vita sicut vmbra lunatica eua-

nescit. sicut flos in arbore crescit et sta=
tim marcescit: nūc floret ꝛ statim aret.
Uita inꝑ mea vita fragilis: vita cadu
ca. vita q̄ quāto magis crescit tāto ma=
gis decrescit quanto magis procedit
tanto magis ad mortem accedit. Uita
fallax et vmbratica: plena laqueis mor
tis. Nunc gaudeo: ꝛ statim tristor. nunc
vigeo: iam infirmor. nunc viuo: ꝛ statim
morior. Nunc felix appareo semper mi
ser. nunc rideo iam fleo. sicq; omnia mu
tabilitati subiacēt vt nihil vna hora in
vno statu permaneat. Hinc timor: hinc
tremor. hinc fames. hinc sitis. hinc ca=
lor. hinc frigus. hinc languor inde do=
lor exuberat. Subsequitur his impor=
tuna mors que mille modis quotidie
miseros homines inopinate rapit.
Hunc necat febribus: illum opprimit do
loribus. hunc consumit fames: illum si
tis extinguit: hunc suffocat aquis: illum
interimit laqueo. Illum perimit flāmis
alium dentibus bestiarum ferocium vo
rat. Hunc trucidat ferro: illum veneno
corrumpit. alterum tantum repentino
terrore miseram vitam finire compel=
lit. Et super hec omnia magna miseria
cum nihil sit certius morte: ignorat ho
mo finem suum. Et cum stare putat col
liditur et perit spes eius. Nescit enim
homo quando vel vbi vel quomodo
moriatur. et tamen certum est q eū mo
ri oporteat. Ecce domine q̄ magna mi=
seria hominis in qua sum: nec timeo. q̄
grādis calamitatis quā patior: nec do=
leo: ꝛ ad te non clamo. Clamabo domi
ne antequā transeam: si forte non transe=
am sed in te maneam. Dicam ergo di=
cam miseriā meam: confitear nec erube
scam ante te vilitatē meam. Adiuua
me fortitudo mea per quam subleuor.
Succurre virtus per quam sustētor. Ue
ni lux per quam video: appare gloria p
quam gaudeo. Appare vita in qua vi=
uam o domine deus meus.

¶ De mirabili lumine dei. R.
Capitulum. iii.

O Lux quam videbat thobias
quando oculis clausis doce
bat filium suum viam vite. Lux quam
videbat ysaac interius quando caligā=
tibus oculis exterius filio futura nar=
rabat. Lux inꝑ inuisibilis: cui omnis
abyssus humani cordis est visibilis.
Lux quam iacob videbat: quando si=
cut tu intus docebas: filijs exterius ve=
tura predicabat. Ecce tenebre sunt su=
per faciem abyssi mentis mee: tu es lu=
mē. Ecce caligo tenebrosa super aquas
cordis mei: tu es veritas. O verbum
per quod facta sunt omnia: ꝛ sine quo
factum est nihil. Uerbum quod es an=
te omnia: ante quod nihil. verbum cre
ans omnia: sine quo omnia nihil. ver=
bum regens omnia: sine quo non sunt
omnia. verbum quod dixisti in princi=
pio: fiat lux et facta est lux. Dic etiam
michi: fiat lux ꝛ facta sit lux et videam
lumen. et cognoscam quicquid non est
lumen. quia sine te michi tenebre lumē
et lumen tenebre ponuntur. Et sic sine
tua luce non est veritas. adest error. ad
est vanitas. non est discretio. adest con=
fusio. adest ignorantia. non est scientia:
adest cecitas. non est visio. adest inui=
um. non est via. adest mors. non est vi
ta.

¶ De mortalitate humane nature.
S Capitulum. iiij.

Ecce domine quia lux non est
mors est. immo non est mors
quia nichil est mors. Nam p
ipsam ad nichilum tendimus
dum nos nihil facere per peccatum nō
formidamus. Et iuste quidem hoc do=
mine: nam digna factis recipimus: dum
ad nichilum deuenimus tanꝗ aqua de
currens. quia sine te factum est nichil:
et nos faciendo nichil facti sumus nihil
quia sine te sumus nichil per quem fa=
cta sunt omnia: sine quo factum est ni=
chil. O dn̄e verbum. o deus verbum: p
quod facta sunt omnia: sine quo factum
est nichil. Ue michi misero totiens ob=
cecato. quia tu lux: ꝛ ego sine te. Ue mi
chi misero totiens vulnerato: quia tu sa
lus et ego sine te. Ue michi misero toti
ens infatuato. quia tu es veritas et e=
go sine te. Ue michi misero totiens ob

errato. quia tu via et ego sine te. Ve mihi misero totiens adnihilato. quia tu verbum per quod facta sunt omnia et ego sine te: sine quo factum est nihil. O domine verbum. O deus verbum: qui es lux per quem facta est lux. qui es via veritas et vita. in quo non sunt tenebre error vanitas neque mors. Lux sine qua tenebre. via sine qua error. veritas sine qua vanitas. vita sine qua mors. Dic verbum domine: fiat lux. vt videam lucem et vitem tenebras. videam viam et vitem inuium videam veritatem et vitem vanitatem. videam vitam: et vitem mortem. Illuminare domine lux mea illuminatio mea et salus mea quem timebo. dominus meus quem laudabo. deus meus quem honorabo. pater meus quem amabo. sponsus meus cui me seruabo. Illuminare inquam illuminare lux huic ceco tuo: qui in tenebris et in umbra mortis sedet. et dirige pedes eius in viam pacis per quam ingrediar in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum dei in voce exultationis et confessionis. Vera enim confessio est via per quam ingrediar ad te viam: per quam egrediar ab inuio et reuertar ad te viam. quia tu es vera via vite.

¶ Quid sit nihil fieri. Capitulum. V.

Confitear ergo confitear tibi pater domine celi et terre miseriam meam: vt me venire liceat ad misericordiam tuam. Miser quippe factus sum et ad nihilum redactus sum: et nesciui quia tu es veritas et ego non eram tecum. Vulnerauerunt me iniquitates mee et non dolui. quia tu es via et ego non eram tecum. Ad nihilum duxerunt me: quia tu es verbum et ego non eram tecum per quem facta sunt omnia. sine quo factum est nihil: et ideo sine te factus sum nihil. Quia est nihil quod ad nihilum ducit. Omnia per verbum facta sunt quecunque facta sunt. Et qualia facta sunt? Vidit deus cuncta que fecerat et erant valde bona. Omnia quecunque facta sunt per verbum facta sunt. et quecunque per verbum facta sunt valde bona sunt. Quare bona sunt? quia omnia per verbum facta sunt. Et sine ipso factum est nihil. quia nihil bonum sine summo bono est. Sed malum est vbi non est bonum: quod vtique nihil est. quia nihil aliud est malum quam priuatio boni sicut nihil aliud est cecitas quam priuatio luminis. Malum itaque nihil est: quia sine verbo factum est: sine quo factum est nihil. Illud autem malum est quod priuatur illo bono: per quod omnia facta sunt quecunque sunt. At que non sunt per ipsum facta non sunt: et ideo nihil sunt. Et ideo mala sunt que facta non sunt. quia omnia quecunque facta sunt per verbum facta sunt. et omnia per verbum bona facta sunt. Cum igitur omnia per verbum facta sunt: mala per ipsum non sunt. Restat igitur quod omnia que facta non sunt bona non sunt. quia omnia quecunque facta sunt bona sunt. et ideo mala sunt que facta non sunt: et ideo nihil sunt quia sine verbo factum est nihil. ¶ Malum igitur nihil est. quia factum non est. Sed qualiter malum est si factum non est? Quia malum priuatio boni est per quod factum bonum est. Esse ergo sine verbo malum est: quod esse non est. quia sine ipso nihil est. Sed quid est separari a verbo? Si hoc queris scire: audi quid est verbum. Verbum dei dicit. Ego sum via veritas et vita. Separari ergo a verbo est esse sine via sine veritate. sine vita. et ideo sine ipso nihil. et ideo malum. quia separatur a verbo per quod facta sunt omnia valde bona. Separari autem a verbo per quod omnia facta sunt nihil aliud est quam deficere et a facto transire in defectum. quia sine ipso est nihil. Quotiens ergo a bono deuias: a verbo te separas: quia ipsum est bonum. et ideo nihil efficeris. quia sine verbo es sine quo factum est nihil. Nunc igitur domine illuminasti me lux vt viderem te: vidi et cognoui me. quia totiens nihil factus sum quotiens a te separatus sum. quia bonum quod tues oblitus sum: et ideo malus effectus sum. Ve mihi misero: vt quid hoc

non cognoscebam qui deserens nihil fi
ebam? Sz quid hoc quero? si nihil erã
quo modo cognoscere nolebam? Sci-
mus quia nihil nihil est. ꝛ quod nihil ẽ
non est. ꝛ quod non est bonum non est:
qꝛ nihil est. Si ergo nihil fui cuꝫ sine te
fui: quasi nihil fui. ꝛ velut idolum quod
nihil est. qđ quidem aures habet ꝛ non
audit: nares habet ꝛ non odorat. oclos
habet ꝛ non videt. os habet ꝛ nõ loqui
tur. manus habet ꝛ non palpat. pedes
habet et non ambulat. et omnia linia
menta habet membrorum sine sensu
eorum.

¶ De casu anime in peccatis. X.
Capitulum. vi.

Cum igitur fui sine te nihil
fui: ideo cecus eram: sur-
dus ꝛ insensibilis. quia nec
bonum discernebã nec ma-
lum fugiebã. nec dolorem
vulnerũ sentiebã: nec tenebras meas vi
debã. qꝛ eram sine te vera luce: q̃ illumi
nas omnẽ hominẽ venientẽ in hunc mũ
dum. Ue mihi vulnerauerunt me ꝛ nõ
dolui. traxerunt me ꝛ non sensi. qꝛ nihil
eram qꝛ sine vita erã: que est verbũ per
quod facta sunt oĩa. Ideo dñe lux mea
inimici mei de me fecerunt quecũqꝫ vo-
luerunt: ꝑcusserunt: nudauerũt: pollue-
rũt: corruperũt: vulnerauerũt ꝛ occide
runt me. quia recessi a te ꝛ factus sum
nihil sine te. Heu dñe vita mea que feci
sti me. lux mea que direxisti me. Defen-
sor vite mee miserere mei ꝛ resuscita me
domine deus meus spes mea. virtus
mea. fortitudo mea: consolatio mea in
die tribulationis mee: respice inimicos
meos ꝛ eripe me. fugiant a facie mea
qui oderunt me: ꝛ ego viuam in te per
te. Ipsi enim dñe cõsiderauerũt me: et
videntes me sine te desperauerunt me. Di
uiserunt sibi vestimenta virtutũ quibꝰ
ornaueras me. fecerunt sibi viã per me:
sub pedibus suis cõculcauerũt me fe-
cibus peccatorum polluerũt templum
sanctum tuũ. posuerũt me desolatum ꝛ
merore confectum. Ibam post eos ce-
cus et nudus ꝛ illaqueatus funibus
peccatorum. trahebant me post se in cir
cuitu de vicio in vicium ꝛ de luto in lu-
tum: et ibã absqꝫ fortitudine ante faci-
em subsequentis. Seruus eram ꝛ serui
tutẽ amabam. Cecus eram ꝛ cecitateꝫ
desiderabam. Uinctus eram ꝛ vincula
non horrebam. Amarum dulce ꝛ dulce
amarum credebam. Miser eram nec
cognoscebã: ꝛ hoc quia sine verbo erã:
sine quo factum est nihil: per quod om-
nia conseruantur. sine quo omnia anni-
hilant. Sicut enim oĩa per ip̃m facta
sunt ꝛ sine ip̃o factum est nihil. sic ꝑ ip̃ꝫ
oĩa cõseruant quecũqꝫ sunt siue in celo
siue in terra: siue in mari ꝛ in omnibus
abyssis. Nec pars parti in lapide ad-
heret nec in aliquo creatorũ nisi qꝛ per
verbum ꝯseruãtur per qđ oĩa facta sũt
Adhereã ergo tibi verbum vt cõserues
me. qꝛ vbi a te recessi perij in me nisi qꝛ
tu q̃ me feceras refecisti me. Ego pec-
caui: tu me visitasti. Ego cecidi tu me
erexisti. Ego ignoraui: tu me docuisti.
Ego non vidi: tu me illuminasti.

¶ De multiplicibus beneficijs dei
Y Capitulum. vij.

Miser ego deus meus quan
tũ teneor diligere te oñde
mihi. quãtũ debeo lauda-
re te demõstra mihi. quan
tũ dẽo placere tibi ĩnote-
sce mihi. Intona domĩe desuꝑ voce grã
di ꝛ forti ĩ inferiorẽ aurẽ cordis mei: do
ce me ꝛ salua me: ꝛ collaudabo te: q̃ cre
asti me cum nihil esseꝫ: q̃ illumĩasti me
cum in tenebris essem. q̃ resuscitasti me
cum mortuus essem. qui pauisti me a
iuuẽtute mea omnibꝰ bonis tuis. Hũc
inutilẽ vermẽ fetẽtẽ peccatis: nutris oĩ
bus optimis donis tuis. Aperi mihi
o clauis dauid: qui apis ꝛ nemo clau-
dit illi cui tu aperis. claudis ꝛ nemo a-
perit illi cui tu claudis. aperi mihi osti
um luminis tui vt ingrediar et vide-
am et cognoscam et confitear tibi in
toto corde meo. quia misericordia tua
magna est super me. et eruisti animam
meam ex inferno inferiori.

Domine deus noster q̃ admirabile et
laudabile est nomen tuum in vniuersa
terra. Et quid est homo qꝫ memor es

eius:aut filius hominis quoniam visitas eum. Domine spes sanctorum:et turris fortitudinis eorum:deus vita anime mee per quam vivo:sine qua morior: lumen oculorum meorum per quod video:sine quo orbor gaudium cordis mei:et leticia spiritus mei diligam te toto corde meo et toto animo meo:et totis medullis et visceribus meis quia tu prior dilexisti me. Et unde hoc mihi o creator celi et terre et abyssi qui bonorum meorum non indiges. Unde hoc mihi quia dilexisti. O sapientia que aperis os mutorum.o verbum per quod facta sunt omnia aperi os meum:da mihi vocem laudis ut enarrem omnia beneficia tua que mihi domine a principio contulisti. Ecce enim sum quia tu creasti me:et quod me creares et in numero creaturarum tuarum numerares:ab eterno tu preordinasti antequam quicquam faceres a principio.antequam extenderes celos:necdum erant abyssi: adhuc terram non feceras:nec montes fundaveras:nec dum fontes eruperant. 3 Antequam hec omnia que fecisti per verbum faceres:me creaturam tuam fore certissima veritatis tue providentia previdisti et esse me creaturam tuam voluisti. Et hoc unde mihi domine benignissime deus altissime pater misericordissime:creator potentissime et semper mitissime:que mea merita? que mea gratia? ut complaceret ante conspectum tue magnifice maiestatis creare me:non eram et creasti me. Nihil fueram: et de nihilo me aliquid fecisti. Quale autem aliquid? non stillam aque:non ignem: non avem/vel piscem:non serpentem:vel aliquid ex brutis animalibus:non lapidem:vel lignum:non ex eorum genere que tantum habent esse vel ex eorum que tantum esse possunt et crescere. Non ex eorum genere que tantum esse et crescere et sentire possunt. Sed super omnia hec voluisti me esse ex his que tantum habent esse quia sum.ex his que tantum habent esse et crescere quia sum et cresco.ex his que sunt crescunt et sentiunt: quia sum cresco et sentio. Et paulominus parem me creasti angelis:quia rationem te cognoscendi cum ipsis a te comunem accepi. Sed paulominus utique dixi. Nam illi tuam felicem noticiam iam habent per speciem: ego autem per spem. Illi facie ad faciem ego per speculum in enigmate. Illi plene ego autem ex parte.

¶ De dignitate hominis futura. Capitulum. viii.

Sed cum venerit quod perfectum est evacuabitur quod ex parte est: quando iam revelata facie tuam faciem videbimus. Quid iam prohibebit non nos esse minores paulominus ab angelis:quos tu domine corona spei que ornata est gloria et honore coronaveris:quos tu nimis quasi amicos tuos honorificaveris:imo per omnia pares et equales angelis. Nempe hoc veritas tua dicit:equales sunt angelis:et filii dei sunt. Quid nisi filii dei sunt si pares fiunt angelis? Vere quidem erunt filii dei quia filius hominis factus est filius dei. Hoc utique consideranti mihi fiducia est dicere non homo minor paulominus est ab angelis:sed superior angelis:quia homo deus et deus homo non angelus. Et dicam propter hoc hominem esse creaturam dignissimam: quia verbum quod erat in principio deus apud deum. Verbum per quod deus dixit.fiat lux:et facta est lux.angelica.s.natura. verbum per quod deus creavit omnia in principio : idem verbum caro factum est:et habitavit in nobis.et vidimus gloriam eius. Ecce gloria per quam glorior quasi sane glorior. Ecce gaudium per quod gaudeo quasi sane gaudeo. Domine deus meus vita et tota gloria anime mee. Confiteor ergo tibi domine deus meus cum me creasti rationis capacem : angelis quodammodo parem creasti:quia perfici possum per verbum tuum ut veniam ad equalitatem angelorum:ut habeam adoptionem filiorum per unigenitum verbum tuum domine.per filium tuum dilectum:in quo tibi bene complacuit.per unicum coheredem et consubstantialem tibi et coeternum iesum xpm unicum dominum et redemptorem nostrum:illuminatorem et consolatorem nostrum:advocatum nostrum apud te:et lumen oculorum nostrorum:qui est vita nostra et salvator noster : et spes unica nostra:qui nos dilexit magis quam se. per quem habemus fiduciam repositam et firmam apud te spem:et accessum veniendi ad te:quoniam dedit potestatem

filios dei fieri his qui credunt in nomi-ne eius. Laudem tribuam nomini tuo domine qui me ad imaginem et simili-tudinem tuam creando tante glorie fe-cisti me fore susceptibilem vt possum fi-lius dei fieri. B Hoc vtiq; non possunt arbores: non possunt lapides: non generaliter omnia que mouentur vel crescunt in aere vel in mari vel i ter ra: quia non dedit eis potestatem filios dei fieri: quia rationem non habēt. Nā & hec potestas in ratione consistit per quam cognoscimus deum. Dedit autē hanc potestatem hominibus quos cre-auit rationabiles ad imaginem & simi litudinem suam. Et ego vtiq; domine per tuam gratiam homo sum et filius tuus esse possum per gratiam: quod il-la non possunt. Unde hoc mihi domine veritas summa: veraq; summitas: & prin cipium omniū creaturarū? Unde hoc mihi domine vt possim fieri filius dei quod illa non possunt? Tu es qui ma-nes ineternum qui omnia creasti simul Simul creasti homines & iumenta: la-pides & virentia terre. Non enim pre-cesserunt merita: nulla eorum anteces-sit gratia. quia omnia tua tātū bonita-te creasti: & pares omnes creature fue-re in meritis: quia omniū nulla fuere merita. Et vnde ergo magis tua boni tas in hac tua creatura quam fecisti ra tionalem: q̄ in omnibus alijs que sunt sine ratione apparuit? Quare non ego sicut omnes ille. aut cur non omnes il-le sicut ego: aut ego solus sicut ille? Que mea merita: que mea gratia vt me filium dei posse fieri susceptibilem creares: quod illis omnibus denega-res? Absit dn̄e vt hoc sentiam. Tua tm̄ gratia: tua tm̄ bonitas hoc fecit vt essē particeps dulcedinis eius. Illa igitur gratia qua me de nihilo creasti: illam queso dn̄e da mihi gratiam: vt tibi de hoc referam gratiam.

¶ De omnipotentia dei. C Ca. ix.

Omnipotens tenea nus tua sē per vna & eadē: creauit i ce-lo angelos: & i terra vermi-culos. nō superior i illis: nō inferior in istis. Sicut enim nulla alia manus angelum: ita nulla posset crea-re vermiculū: sicut nulla celū: ita nulla posset creare minimū arboris foliū. si-cut nulla corp9: ita nulla vllū capillū al bū posset facere aut nigrū. Sed omni-potēs man9 tua cui oīa pari modo sūt possibilia. Necenim possibilius est ei creare vermiculum q̄ angelū. nec im-possibilius extēdere celum q̄ foliū nec leuius formare capillum q̄ corpus nec difficilius fundare terrā super aquas q̄ aquas super terram. sed omnia que-cunq; voluit fecit. sicut voluit in celo et in terra: in mari & in omnibus abyssis & me inter omnia sicut voluit potuit et sciuit. Potuit quidem manus tua do-mine me lapidem vel auem vel serpen-tem vel beluam aliquam creare: & sci-uit: sed noluit propter suam bonitatem Quare ergo ego non sum lapis vel ar bor vl' aliqua belua? q2 sic ordinauit bo nitas tua. Et vt hoc ordinaret non pre cesserunt merita mea.

¶ De incomprehensibili laude dei.

D Capitulum. x.

Unde hoc mihi dn̄e: vnde mi hi laudes ad laudandū te? Sicut fecisti me sine me sic cōplacuit ante te: ita laus ti bi. est sine me sicut cōplacet ante te. An-te te dn̄e laus tua tuipse es. Laudēt te opera tua scd̄m multitudinem magnitu-dinis tue: laus tua dn̄e incomprehensi-bilis est. Corde nō comprehenditur ore non mensuratur: aure non percipitur: q2 ista transeunt: & laus tua dn̄e manet ineternum: Cogitatio incipit: & cogita tio finit. vox sonat & vox transit. auris audit & auditus desinit. laus vero tua ineternū stat. Quis ergo est qui te lau det? Quis homo annunciet laudē tu-am. Laus tua perpetua est transitoria non est. Hic te laudat qui teipsum lau-dem tuam credit. Hic te laudat qui se ipsum noscit in tua laude non posse per tingere: laus perpetua que nunq̄ trāsit In te est laus nostra: in te laudabitur animamea. Non nos laudamus te sed tu te: et per te: & in te: & nobis etiā

est laus in te. Tunc veram habemus laudem: quando a te habemus laudē quando lux approbat lucem:q; tu vera laus tribuis veram laudem. E.
Quotiens ab alio ꝙ a te querim⁹ laudem:totiens tuam amittimus laudem quia illa transitoria est:sed tua eterna. Si transitoriam querimus eternam amittimus laudem. Si eternā volumus transitoriam non amemus. Laus eterna domine deus meus:a quo oīs laus: sine quo nulla est laus:nō valeo laudare te sine te. habeam te et laudabo te.
Quid enim ego sum dñe per me vt laudem te? puluis et cinis ego sum: canis mortuus et fetens ego sum: vermis et putredo ego sum. Quis ego sum vt laudem te domine deus fortissime spiritus vniuerse carnis:qui inhabitas eternitatem? Nunquid tenebre laudabunt lucē aut mors vitam? Tu lux: ego tenebre tu vita: ego mors. Nunquid vanitas veritatem laudabit? Tu es viritas: ego homo similis fact⁹ vanitati. Quid ergo domine laudabo te? Nunquid miseria mea laudabit te? nunquid fetor laudabit odorem? nunquid mortalitas hominis que hodie est et cras tollitur laudabit te? Nunquid laudabit te homo putredo ⁊ filius hominis vermis? Nunquid laudabit te dñe qui in peccatis cōceptus est ⁊ natus ⁊ nutrit⁹? Laudet te dñe deus meus incomprehensibilis potentia tua. incircumscriptibilis sapientia tua: et ineffabilis bonitas tua laudet te supereminens clementia tua superabundans misericordia tua. sempiterna quoq; virtus et diuinitas tua. Laudet te omnipotentissima fortitudo tua. summa quoq; benignitas tua ⁊ charitas tua. propter quā creasti nos dñe deus vita anime mee.

¶ De spe erigenda ad deum. F
Capitulum xi.

Ego autem creatura tua sub vmbra alarū tuarum sperabo i bonitate tua q̄ creasti me. Adiuua creaturā tuā quā creauit benignitas tua. Nō pereat i malicia mea qd operata est bonitas tua. Nō pereat ī miseria mea quod fecit summa clementia tua.
Que est enim vtilitas in creatione tua si descendam in corruptionem meam? Nunquid enim vane deus constituisti omnes filios hominum? Creasti me domine:rege quod creasti. Opera manuum tuarum ne despicias deus. Me fecisti de nichilo. si me non regis domine iterum reuertar ad nichilum. Sicut enī domine nō eram ⁊ de nichilo fecisti me sic si me non regis adhuc ad nichilum redigar in me. Adiuua me domine vita mea ne peream in malicia mea. Si nō creasses me dñe non essem. quia creasti me iam sum. Si non regis iam non sū. Non enī mea merita. non mea gratia te coegerunt vt creares me: sed benignissima bonitas tua et clementia tua Illa charitas tua domine deus meus que te ad creationem coegit: ipsa queso modo cogat te ad regendum. Quid enim prodest quod compulit charitas tua ad creandum: si peream in miseria mea et non me regat dextera tua. Hec te cogat domine deus meus clementia ad saluandum quod creatū est: que te compellit creare quod creatum nō est. Ipsa te videat charitas ad saluandum que te vicit ad creandum. quia nec nūc minor est. quia ipsa charitas tu ipse es: qui semper idem es. Non est abbreuiata manus tua vt saluare nequeat: neq; aggrauata est auris tua vt non audiat:sed peccata mea diuiserunt inter me et te:inter tenebras et lucem:inter imaginem mortis et vitam:inter vanitatē et veritatem: inter lunaticam hanc vitam meam et sempiternam tuam.

¶ De laqueis cōcupiscētiarum. G Ca. xii

Hec sunt vmbre quibus operior i hac abysso caliginosi carceris huius: in qua prostratus iaceo donec aspiret dies ⁊ inclinētur vmbre: fiat lux in firmamēto virtutis tue. vox dñi ī virtute: vox domini in magnificētia. dicatq;: fiat lux et effugēt tenebre ⁊ appeat arida: germinetq; terra herbam virentem ⁊ faciētē semē ⁊ fructum bonū iusticie regni tui.

domine pater et deus: vita per quã omnia viuunt: & sine qua omnia mortua cõputantur: ne derelinquas me in cogitatu maligno: & extollentiam oculorum meorũ ne dederis mihi. Aufer a me cõcupiscentias: & aĩo irreuerenti & infrunito ne tradas me: sꝫ posside cor meum vt te cogitet semper. Illumina oculos meos vt te videant: & nõ extollant ante gloria sempiterna: sed humiliter sentiant. Non in mirabilibus sup se: & que a dextris sunt videant: & non que a sinistris abs te: & palpebre tue precedant gressus meos. Nam & palpebre tue interrogant filios hoim. Allide concupiscentiam meã dulcedine tua quã abscondisti timentibus te. vt concupiscã te cõcupiscentijs sempiternis. ne vanis illectus & deceptus interior gustus ponat amarum dulce: & dulce amarum: tenebras lucem & lucem tenebras: vt liberari in medio tot decipularum possim ab inimico super faciem vie huius positarum ad capiendas animas peccatorum quibus plenus est totus mũdus: quod is qui vidit sub silentio non transiuit inquiens. Quicquid est in mundo aut est concupiscentia carnis: aut concupiscentia oculorꝫ: aut superbia vite. Ecce dñe deus meus: mundus totus plenus est concupiscentiarꝫ laqueis: quos parauerunt pedibꝰ meis. Et quis effugiet hos laqueos? profecto a quo tu abstuleris extollentiam oculorum suorũ: et a quo tu abstuleris carnis cõcupiscentiam: ne eũ capiat carnis concupiscentia. et a quo tu abstuleris animum irreuerentem & infrunitum: ne eũ callide decipiat superbia vite. O quã felix cui hec tu facies: quippe transibit immunis. Nunc redemptor te precor per te: adiuua me ne corruam in conspectu aduersariorũ meorum: captus laqueis eorum: quos parauerũt pedibus meis vt incuruent animam meam. Sed erue me virtus salutis mee: ne sibi risum exhibeant de me inimici tui qui oderunt te. Exurge domine deus meus fortis meus & dissipentur inimici tui: & fugiant qui oderunt te a facie tua. Sicut fluit cera a facie ignis: sic pereant peccatores a facie tua. Et ego abscondar in abscondito faciei tue: & gaudeam cũ filijs tuis satiatus oibus bonis. Et tu dñe deꝰ pater orphanorum: & tu mater pupillorꝫ tuorum: audi eiulatum filiorũ tuorum et extẽde alas tuas vt fugiamus ab eis a facie inimici. Turris fortitudinis israel: qui nõ dormitas neqꝫ dormies custodiens israel: quia nõ dormit neqꝫ dormitat hostis qui impugnat israel.

¶ De miseria hominis et beneficijs dei Capi. xiij.

O Lux quam nõ videt alia lux lumen qđ non videt aliđ lumen: lux q̃ obtenebrat oĩm lucẽ: & lumẽ qđ excecat oĩe extraneũ: lux a quo ois lux. lumen a q̃ omne lumen. lumen ad qđ omne lumẽ est tenebra: ad qđ omis lux obscuritas lux cui omẽs tenebre lumen: cui omis obscuritas lux: lux supma quã cecitas non obnubilat: quã caligo nõ hebetat: quã nulla obstãtia claudit. quam nũꝙ separabat aliqua vmbra: lux que illuminas omnia tota simul semel & semp. absorbe me in claritatis abyssum: vt videam vndiqꝫ te in te: et me in te: et cuncta sub te. Ne derelinquas me ne accrescant vmbre ignorantie mee: et multiplicẽtur delicta mea. Sine te enim omnia sunt michi tenebre: omnia mala quia nichil bonum sine te vero solo et summo bono. Hoc confiteor: hoc scio domine deus meus: quia vbicunqꝫ sine te: male est michi preter te: non soluꝫ extra me: sed etiam in me: quia omnis copia que non est deus meus michi est egestas. Satiabor tunc cum apparuerit gloria tua. Et tu domine vita mea beata: facvt miseriam meam confitear tibi. ex quo ab vnitate bonitatis tue sũmo et vno bono temporalium rerũ mĩtiformitas lapsum me per carnales sẽsus dissipauit: et ab vno in multa diuisit: et facta est michi abundantia laboriosa: & egestas copiosa: dum aliđ & aliud sequebar: & a nullo implebar: dũ nõ in me inueniebã te icõmutabile & singula

re ꝛ indiuisum vnum bonū:qd ꝯsecut⁹
non egeo:qd ꝯsecutus nō doleo. quod
possidens satiat totum desideriū meū.
Heu miseria sup miseriam cum misera
aīa mea a te refugit.cū quo semꝑ abū-
dat ꝛ gaudet:ꝛ sequtur mundū cu; quo
sꝑ eget ꝛ dolet. J Mūdus cla
mat deficio.tu dñe clamas: reficio:ꝛmi
seria mea praua magis sequtur deficien
tem ꝙ̄ reficientē plane infirmitas mea
hec est. Medice spirituū sana illā vt cō
fitear tibi:salus anime mee toto corde
meo super omibus beneficiis tuis qui-
bus pascis me a iuuentute mea et vsqꝫ
in senectam ꝛ seniū. Te deprecor per te
ipsum ne derelinquas me fecisti me cū
non essem.redemisti me cum perissem.
perierā mortuus fuerā:ad mortuū de-
scēdisti:mortalitatē suscepisti. ad seruū
rex descēdisti.vt seruū redimeres te ip-
sum tradidisti.vt ego viuerē tu mortē
suscepisti.mortem vicisti. me restaura-
sti cum te humiliasti:perierā: abieram
in peccatis:venundatus erā : venisti ꝓ
me vt redimeres me.ꝛ tantum me dile
xisti vt sanguinem tuū in preciu; dares
pro me dilexisti me dñe plusꝙ̄ te : quia
mori voluisti. Tali pctō :tā charo pre-
cio reduxisti me de exilio:redemisti me
de seruitio : retraxisti me de supplicio:
vocasti me nomine tuo:signasti me san
guine tuo:vt memoriale tuū semꝑ esset
apud me.ꝛ nūꝙ̄ recederet a corde meo
qui pro me non recessit a cruce. Unxisti
me oleo tuo quo tu vnct⁹ fuisti : vt a te
christo dicerer christianus. En in mani
bus tuis descripsisti me : vt semper sit
memoria mea apud te:si tamē memo-
ria tua iugiter fuerit apud me. Sic igi
tur gratia tua semper ꝛ misericordia ꝓ
uenerūt me. De multis nāqꝫ ꝛ magnis
periculis sepe liberasti me liberator me-
us. quando erraui ad viam reduxisti
me.quando ignoraui docuisti me.quā-
do peccaui corripuisti me. quando fui
tristis consolatus es me.qñ desperaui
confortasti me.qñ cecidi erexisti me qñ
steti tenuisti me.quando iui deduxisti
me. qñ veni suscepisti me. qñ dormiui
custodisti me.qñ clamaui exaudisti me

¶ Qd deus ꝑpetua intētiōe cōsiderat
opa ꝛ intētiões hoim. K Ca.xxiiij.

Hec eī ꝛ multa alia beneficia
fecisti dñe de⁹ me⁹ vita aīe
mee:de quibus dulce esse; mi
hi sꝑ loqꝫ:semꝑ cogitare:sꝑ
tibi gratias agere.vt possim te sꝑ pro
oībus bonis tuis laudare ꝛ amare te
toto corde meo: ꝛ tota aīa mea et tota
mente mea: et tota fortitudine mea:si-
mul ex oībus medidullis ꝛ intimis cor
dis mei:et oīm compagū meaꝝ.beata
dulcedo domine de⁹ meus oīm qui dle
ctātur in te. Sed iꝑfectum meū vide
runt oculi tui.oculi inꝙ̄ tui multo lu-
cidiores sunt sole:circūspicientes vias
hoim et profundum abyssi:et i omni lo
co contēplantur semper bonos et ma-
los. Cu; enim cunctis presideas singu-
la implens:totus semper vbiqꝫ presens
cunctorūqꝫ cura; agens que creasti : qꝛ
nihil odisti eorū que fecisti. sic gressus
meos semitasqꝫ cōsideras:ꝛ die noctu-
qꝫ super custodiam meam vigilas:om-
nes semitas meas diligēter notās:spe-
culator ꝑpetu⁹: veluti si toti⁹ creature
tue celi et terre oblit⁹:tantum me solu;
consideres:ꝛ nihil sit tibi cure de aliis.
Nec eī crescit lux incommutabilis vi-
sionis tue si tantū vnū aspiciat:neqꝫ mi
nuit si innumera videat et diuersa. Qꝛ
sicut vnum totū simul perfecte conside-
ras:sic singula quelibet licet diuersa ꝑ-
fecte simul totaqꝫ totus conspicit visus
tuus. Sed sic oīa sicut vnū.ꝛ sicut vnū
sic singula. totus simul sine diuisione
vel cōmutatione vel diminutione consi
deras. Itaqꝫ totus tu in toto tēporis si-
ne tempore totū me simul semper con-
sideras:ac si nihil aliud considerare ha
beas. Sic igitur super custodiam meā
stas:sicut si omniū oblitus sis et michi
soli intendere velis. Semper quippe
te presentem exhibes : semper te para-
tum offers:si me paratū inuenis. Quo-
cunqꝫ iero tu me domine nō deseris ni-
si prior ego te deseram. Ubicunqꝫ fue-
ro non recedis:quoniam vbiqꝫ et quo-
cunqꝫ iero inueniā te per quem possim
eē ne peream sine te:cum sine te esse nō

possim. Fateor quidem: quia quicquid facio et quecunque facio ante te facio. et quid quid est quod facio melius tu vides quam ego qui facio. Quicquid enim semper opero: tu pariter semper presens assistis. vt pote perpetuus inspector omnium cogitationum intentionum delectationum et operationum mearum. Domine ante te est semper omne desiderium meum: ante te tota cogitatio mea. Tu domine vides vnde veniat spiritus. vbi sit. et quo vadat quia tu es omnium spirituum ponderator. et vtrum radix sit dulcis an amara de qua foris pulchra folia emittuntur. L

Tu iudex interius melius ipse nosti: et etiam medullas radicum subtilius perscrutaris. et non solum intentionem sed radicis eius medullam intimam discertissima tue lucis veritate colligis numeras contueris et consignas: vt reddas vnicuique non solummodo secundum opera vel intentionem: sed etiam secundum ipsam interiorem absconditam medullam radicis de qua procedit intentio operantis.

Ad quid tendo cum operor. quicquid cogito: et in quocunque delector: tu vides: aures tue audiunt: oculi tui vident et considerant: signas attendis notas et scribis in libro tuo siue bonum siue malum: vt reddas postea pro bono premia: et pro malo supplicia. quando aperientur libri et iudicabuntur secundum hec que fuerunt scripta in libris tuis. Hoc est forte quod iam dixisti nobis. Considerabo nouissima eorum. et quod de te domine dicitur. Uniuersorum finem ipse considerat: quoniam tu quidem in omnibus que agimus finem intentionis magis quam actum operationis attendis. Cumque hoc diligenter considero domine deus meus terribilis et fortis: timore pariter et ingenti rubore confundor: quoniam nobis magna est indita necessitas iuste recteque viuendi: qui cuncta facimus ante oculos iudicis cuncta cernentis.

¶ Quod homo per se nihil potest sine diuina gratia. M Ca. xv.

Fortissime magnipotens deus spirituum vniuerse carnis: cuius oculi sunt super omnes vias filiorum Adam: a die natiuitatis eorum vsque in diem exitus eorum: vt reddas vnicuique secundum opera sua bona vel mala. Ostende mihi vt confitear tibi paupertatem meam: quoniam dixi quod diues essem et nullius egerem: et nesciebam quoniam pauper eram: cecus: nudus: miser et miserabilis. Credebam enim me fore aliquid cum nihil essem. Dixi sapiens efficiar: et stultus factus sum. Cogitabam me esse prudentem et deceptus sum. Et video nunc quia donum tuum est: sine quo nihil possumus facere. quia nisi tu domine custodieris ciuitatem frustra vigilat qui custodit eam. Sic docuisti me vt cognoscerem me: quia dereliquisti me et probasti me. non propter quod cognosceres me: sed propter me vt cognoscerem me. Nam vt dixi domine credebam me aliquid fore ex me. existimabam me sufficere per me: nec percipiebam quoniam tu regebas me: donec aliquantulum te elongasti a me: et cecidi statim in me. et vidi et cognoui quoniam tu regebas me. et quod cecidi fuit ex me: et quod surrexi fuit ex te. Aperuisti mihi oculos lux et excitasti et illuminasti me: et vidi quoniam tentatio est vita hominis super terram: et quod gloriari non valeat ante te omnis caro: nec iustificatur omnis viuens: quoniam si quid boni est paruum vel magnum: donum tuum est: et nostrum non nisi malum est. Unde igitur gloriabitur omnis caro? Nunquid de malo? Hec non est gloria sed miseria. N

Sed nunquid gloriabitur de bono? nunquid de alieno? Tuum domine est bonum: tua est gloria. Qui enim de bono tuo gloriam sibi querit et non tibi querit: hic fur est et latro et similis est dyabolo qui voluit furari gloriam tuam. Qui enim laudari vult de tuo dono: et non querit in illo gloriam tuam sed suam. hic licet propter tuum donum laudetur ab omnibus: a te tamen vituperatur: quia de dono tuo non tuam sed suam gloriam quesiuit. Qui autem ab hominibus laudatur vituperante te: non defendetur ab hominibus iudicante te: nec liberabitur con

demnante te. At tu tu dñe formatorme us ex vtero matris mee: non me sinas cadere in illam vt exprobretur michi furari voluisse gloriam tuam. Tibi enim sit gloria cuius ē omne bonum: nobis autem confusio faciei z miseria quorū est omne malū: nisi tu volueris misereri. Misereris quippe domine misereris omnium. z nihil odisti eorum que fecisti et das nobis de bonis tuis: et ditas nos dñe deus inops optimis donis tuis. Quoniam diligis pauperes et diuites facis eos diuitijs tuis. Ecce nūc domine pauperes filij tui sumus: et pusillus grex tu⁹: aperi nobis ianuas tuas et edent pauperes z satiabuntur: et laudabunt te qui requierunt te. Scio etiam domine et confiteor docente te: qñiam illi soli qui cognoscunt se pauperes et confitentur tibi paupertatem suam: ditabuntur a te: quoniam qui se diuites existimant cum sint pauperes a tuis diuitijs inueniētur exclusi. Ego igitur cōfiteor tibi dñe deus me⁹ paupertatē meam z sit tibi tua gloria tota: quoniā tuū est omne bonum per me gestū. Dñe cōfiteor vt docuisti me: nichil aliud sum q̄ vniuersa vanitas et vmbra mortis: et abyssus quedam tenebrosa: et terra inanis et vacua: que sine tua benedictiōe germinat: fructum quoqꝫ non facit nisi confusionem peccatum et mortē. ¶ Siquid boni vnq̄ habui a te recepi: quicquid boni habeo tuum est vel a te hēo. Si qñ steti p te steti: sed qñ cecidi p me cecidi: z semper in luto iacuissem nisi tu me erexisses. semp cecus fuissem nisi tu me illuminasses. Quando cecidi nunq̄ surrexissem nisi tu michi manum porrexisses. Postq̄ me etiam erexisti semper cecidissem nisi tu me sustinuisses. Sepius perijssem nisi me gubernasses. Sic semper domine sic semper gratia tua et misericordia tua preuenit me: liberans me ab omnibus malis: saluans a preteritis: suscitans a presentibus: et muniens a futuris. precidens etiam ante me laqueos peccatorū: tollens occasiōes et causas: quia nisi tu hoc michi fecisses ego oia peccata mūdi fecissē. Quoniam scio dñe q̄ nullū peccatū est quod vnq̄ fecerit homo: qd nō possit facere alter homo: si creator desit a quo factus est homo. Sed q̄ non facerem tu fecisti q̄ abstinerem tu iussisti: z q̄ tibi crederem gratiā tu infudisti. Tu nanqꝫ dñe regebas me tibi: seruabas me tibi: z michi vt adulterium z omne aliud peccatū nō cōmitterē gratiā z lumē donasti.

¶ De dyabolo z multiplicibus tētationibus eius. ¶ Ca.xvi

Tentator defuit: et vt deesset tu fecisti. locus et tempus defuit: et vt hec deessent tu fecisti. Affuit tentator nō defuit locus: nō defuit tp̄s: sꝫ vt nō consentirem tu me tenuisti. Uenit tentator tenebrosus vt est: z vt eum despicerem tu me confortasti. Uenit tentator armatus z fortis: z vt me non vinceret tu eum refrenasti z me roborasti. Uēit tentator transfiguratus in angelum lucis: z vt me non deciperet tu eum increpasti: z vt eum cognoscerem tu me illuminasti. Ipse enim est draco ille magn⁹ et rufus: serpens antiquus: vocatus dyabolus et sathanas: habens capita septem: et cornua decem: quem creasti ad illudendum huic mari magno z spacioso: in quo raptant animalia quorū non est numerus. et animalia pusilla et magna idest diuersa dominorum genera: qui nichil aliud die noctuqꝫ operantur: nisi quia circūeunt querentes quem deuorent: nisi tu eripias. Ipse enim est antiquus ille draco qui ortus est in paradiso voluptatis: qui cauda sua trahit tertiam partem stellarum celi: et eas mittit in terram: qui veneno suo corrumpit aquas terre: vt bibentes homines moriantur. et qui sternit sibi aurum quasi lutum: et habet fiduciam q̄ influat iordanis in os suum q̄ factus est vt nullum timeat. Et quis defendet a morsibus eius: quis eruet ab ore eius: nisi tu domine qui confregisti capita draconis magni. ¶ Pretēde domine super nos alas tuas vt fugiamus sub eis a facie draconis huius qui nos persequitur. z

scuto tuo libera nos a cornibus eius. Hoc enim est continuũ studiũ eius. hoc vnicum desiderium suuz. vt animas q̃s creasti deuoret. Et ideo deus meus ad te clamamus: libera nos ab aduersario nostro quotidiano. qui siue dormiamus siue vigilemus & siue comedamus siue bibamus: siue quodcunq3 opus operamur: omnibus modis instat die ac nocte fraudibus et artibus. nunc palam: nunc occulte: sagittas venenatas contra nos dirigens: vt interficiat animas nostras. Et tñ dñe pessima insania nostra quia cũ continue videamus contra nos draconem ore aperto paratum ad deuorandum: nichilominus dormimus et lasciuimus in pigriciis nostris tanq̃ securi ante eum: q̃ nihil aliud desiderat q̃ vt nos perdat. Inimicus vt occidat semp vigilat sine somno: & nos vt custodiamus nos nolumus euigilare a somno. Ecce tetendit ante pedes nostros laqueos infinitos: & omnes vias nostras variis repleuit decipulis ad capiendas animas nostras. Et q̃s effugiet? Laqueos posuit in diuitiis. laqueos posuit in paupertate. laqueos tetendit in cibo: in potu: in voluptate: in somno et in vigilia: laqueos posuit in verbo et in opere et in omni via nostra. Sed tu domine libera nos de laqueo venantium et a verbo aspero vt confiteamur tibi dicentes. Benedictus dñs q̃ nõ dedit nos in captionẽ dentibus eorum. Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium. laqueus contritus est: & nos liberati sumus.

¶ Q² deus est lux iustorum. Capitulum. xvij.

Et tu quidem dñe lux mea illumina oculos meos vt videam lumẽ: & ambulẽ i lumie tuo: & nõ impigar in laq̃os ei⁹. Quis ei euadet laq̃os istos m̃tos nisi videat eos? & q̃s videbit eos nisi quẽ illumiaueris lumine tuo? Ipe enĩ paẽ tenebrarũ laqueos suos abscondit in tenebris suis: vt capiantur in eis omnes qui sunt in tenebris suis. qui sũt filii tenebrarũ harũ. non videntes lumen tuum. in quo qui ambulat non timebit. q̃ enim ambulat in die non offendit. q̃ autem in nocte ambulat offendit. quia lux non est in eo. Tu lux domine. tu lux filiorum lucis. tu dies q̃ nescis occasũ: in qua ambulant filii tui sine offensione: & sine qua oẽs qui ambulant in tenebris sunt. quia te lucẽ mũdi non habent. Ecce quotidie cernim⁹: quia quo magis a te vero lumine quis elongat: eo magis peccatorum inuoluitur tenebris. et quo magis ẽ i tenebris eo minus videt laqueos in via sua & iõ minus cognoscit. et idcirco sepius capitur et cadit in eis. et quod est horribilius etiam se cecidisse ignorat. Qui vero suum casum ignorat: eo minus curat surgere: quia se estimat adhuc stare. Tu vero lux mentis domine de⁹ meus nunc illumina oculos meos vt videam & cognoscam: ne corruam in conspectu aduersariorum meoruz. Etenim in exterminium nostrum laborat inimicus noster. queз petimus vt facias liquefieri a facie nostra: sicut cera liquescit a facie ignis. Quoniam domine ipẽ est latro primus & vltimus: qui consilium fecit vt raperet gloriã tuam. qm̃ inflat⁹ & elatus crepuit et cecidit in faciem suã: et deiecisti eum de monte sctõ tuo: et de medio lapidum ignitorum: in quorum medio ambulauit. Et nũc vita mea domine de⁹ me⁹. ex quo cecidit non cessat psequi filios tuos. Et in odium tuum o rex magne: cupit perdere hanc creaturam tuam: quã creauit omnipotens bonitas tua ad imaginem tuam: vt possideat gloriã tuã quã ipẽ perdidit p superbiam suam. Sed contere eum fortis noster: ante nos agnos tuos: et illumina nos vt videamus laqueos quos ipse parauit: et euadamus ad te o leticia israel. Et hec omnia tu domine melius nosti. q̃ nosti contentionẽ eius et ceruicẽ eius durissimam. Nec hoc dico vt ostẽdam tibi: quia omnia vides et nulla te latet cogitatio. Sed ãte pedes tue maiestatis de inimico meo querimonia facio: iudex eterne vt et ipsum damnes: et nos filios tuos salues: quorum forti

tudo tu es. Versutus est enim domine iste homo stis et tortuosus. nec facile deprehendi possunt circuitus vie eius: nec cognosci species vult eius nisi tu illumines. Nam nunc hic: nunc illic. nunc agnum: nunc lupum. nunc tenebras: nunc lucem se ostendit. et singulis quibuslibet qualitatibus locis et temporibus secundum varias rerum mutationes: varias exhibet temptationes. Nam vt tristes decipiat tristatur et ipse vt gaudentes illudat fingit se et ipse gaudere. vt spiritales defraudet in angelum lucis se transfigurat. vt fortes comprimat apparet agnus. vt mites devoret apparet lupus. ¶ Hec quidem omnia secundum similitudinem variarum temptationum effici habet. sicut alios a timore nocturno: alios a sagitta volante in die. alios a negocio perambulante in tenebris: alios ab incursu: alios a demonio meridiano. Et ad hec quis ydoneus vt cognoscat? quis revelabit speciem indumenti eius? et gyrum dentium eius quis agnoscet? En abscondit sagittas suas in pharetra. et laqueos etiam abscondit sub specie lucis: et hoc difficilius perpendit nisi a te domine spes nostra lumen assumamus vt videamus. Nam non solum in carnis operibus que de facili cognoscuntur: non tamen in ipsis viciis sed in ipsis spiritalibus exercitiis laqueos abscondit. subtiles et sub virtutum colore ipsa vita induit et transmutat se in angelum lucis. Hec et multa alia nititur contra nos ipse filius belial. ipse satan: domine deus noster. Et nunc vt leo: nunc vt draco: manifeste et occulte: intus et extra die ac nocte insidiatur vt rapiat animas nostras. Et tu eripe nos domine qui salvas sperantes in te: vt ipse deleat: et tu lauderis in nobis domine deus noster.

¶ Iterum de beneficiis dei. Capitulum. xviii

Ego autem filius ancille tue que me recommendavit manui tue. iam his meis paupercu lis confessionibus confitear tibi liberator meus toto corde meo. et recolam ad mentem meam omnia bona que fecisti mihi a iuventute mea. in omni vita mea. Scio namque quod ingratitudo multum tibi displiceat: que est radix totius mali spiritualis. et ventus quidam desiccans et vrens omne bonum obstruens fontem divine misericordie tue super hominem: qua et mortua iam non oriuntur. et viva iam opera moriuntur et vltra non adipiscuntur. Et ego domine gratias tibi ago ne sim ingratus tibi liberator meus: quoniam liberasti me. Quotiens me iam absorbuerat ille draco. et tu domine ab ore eius extraxisti me. Quotiens ego peccavi et ipse paratus fuit deglutire me. sed tu domine deus meus defendisti me. Cum contra te inique agebam cum tua mandata frangebam: stabat ipse paratus vt me raperet ad infernum: sed tu prohibebas: Ego te offendebam: et tu me defendebas. Ego te non timebam et tu me custodiebas. A te recedebam et inimico meo me exhibebam. tu ipsum ne me acciperet deterrebas. Hec michi tu domine deus meus beneficia conferebas: et ego miser non cognoscebam. Sic enim me multotiens a faucibus diaboli liberasti. de ore leonis eripuisti. et ab inferno licet nescientem me multis vicibus reduxisti. Descendi enim vsque ad portas inferni: et ne illuc intrarem tu me tenuisti. Appropinquabam vsque ad partas mortis: et ne me ipse caperent tu fecisti. De morte etiam corporis sepius eripuisti me salvator meus: cum graves morbi tenerent me: cum fui in periculis multis per mare per terras: ab igne et gladio: et ab omni periculo liberans: semper michi astans et misericorditer salvans. ¶ Sciebas tu quidem domine: quia si tunc mors me occupasset: infernus animam meam suscepisset: et perpetuo damnatus fuissem. Sed tua misericordia et tua gratia preuenit me: eripiens me de morte corporis: et de morte anime domine deus meus. Hec et multa micht tua alia beneficia exibuisti. et ego eram cecus et non cognovi donec illuminasti me. Nunc igitur lux anime mee domine de

us meus: vita mea: per quam viuo. lumen oculorū meorum per quod video. En illuminasti me ⁊ cognosco te: quia viuo per te: et gratias ago tibi licet viles ⁊ exiles ⁊ impares beneficijs tuis: quales habet mea fragilitas offero.

Quia tu es solus de⁹ meus: creator meus benign⁹ qui amas nostras animas ⁊ nihil odisti eorum que fecisti. En ego primus inter peccatores quos saluasti vt exemplum alijs tribuam benignissime pietatis tue. Confitear tibi beneficia tua magna: quia eripuisti me de inferno inferiori semel ⁊ secundo ⁊ tertio et centies et millies. ⁊ ego semper ad infernum tendebam: et tu me semper reducebas: ⁊ iuste millies damnasses me si voluisses. noluisti: quia amas aīas ⁊ dissimulas peccata hominum propter penitentiam dñe deus meus multe misericordie in omnibus vijs tuis. Nunc ergo video hec dñe de⁹ me⁹: ⁊ cognosco per lumen tuum. et deficit anima mea in misericordia tua magna que est super me: quia eripuisti animā meā ex inferno inferiori: ⁊ me ad vitam reduxisti.

x Totus enim eram in morte: totū me resuscitasti. Tuū igitur sit totū id quod viuo. ⁊ totus totū me tibi offero. Totus spūs. totum cor totū corpus tota vita mea viuat tibi vita mea dulcis. quoniā totū me liberasti vt totum me possideres. totū me refecisti vt totum me rehaberes. Diligam te igitur domine virtus mea. diligam te ineffabilis exultatio mea: ⁊ viuat iam non mihi sed tibi tota vita mea: que perierat in miseria mea: resuscitata est in misericordia tua. qui es deus misericors et miserator et multe misericordie in milia his qui diligunt nomen tuum. Idcirco domine deus meus sanctificator meus iussisti mihi lege tua: vt diligam te toto corde meo. tota anima mea: tota mente mea: tota fortitudine mea: ⁊ totis viribus meis. et etiam ex intimis medullis cordis mei: omnibus horis et momentis: quibus fruor bonis misericordie tue. quoniam semper perirē: nisi quia semper regis me. semper morerer nisi quia semper me viuificas. et omni momēto me tibi obligas: dū omni momento mihi tua magna beneficia prestas. Sicut ergo nulla est hora vel punctus in omni vita mea quo tuo beneficio non vtar. sic nullum debet esse momentum quo te non habeam ante oculos in mea memoria. et te non diligam ex omni fortitudine mea. Sed nec hoc valeo nisi tu dederis mihi: cuius est omne donum bonum ⁊ omne datum optimum descēdēs a patre luminum. apud quē non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Non enim est volentis neque currentis: sed tui miserentis vt diligamus te. Tuum est dñe hoc donū cuius est omne bonum. Iube te diligi: da quod iubes ⁊ iube quod vis.

¶ De feruore dilectionis vel charitatis Capitulum. xix.

Amo te deus me⁹: magisque semper amare cupio quia tu es reuera omni melle dulcior. omni lacte nutribilior ⁊ omni luce clarior. Idcirco super omne aurum ⁊ argentum ⁊ lapidē preciosū es mihi charior. displicebat enim mihi quicquid agebam in seculo pre dulcedine tua ⁊ decore dom⁹ tue quā dilexi. O ignis qui semper ardes ⁊ nunquam extingueris o amor qui semper ferues ⁊ nunquam tepescis accende me. Accēdar inquam totus a te vt totus diligam te. Minus enim te amat qui tecum aliquid amat quod non propter te amat. Diligam te domine quoniam tu prior dilexisti me. Et vnde michi verbū vt explicē signa dilectionis tue. maxime erga me propter innumera bñficia tua: quib⁹ a principio educasti me. Post bñficium nēpe creationis quando in principio de nichilo ad imaginem tuā creasti me: honorificās ⁊ exaltās me inter eas creaturas quas fecisti: ⁊ nobilitans lumine vultus tui quo signasti superliminare cordis mei quo ab insensibilibus pariter et sensibilibus brutis discreuisti me: et paulominus ab angelis minuisti. Parum ⁊ hoc fuit ante conspectum diuinitatis

tue:quoniam quotidianis et singularibus maximisque donariis tuorum beneficiorum me sine intermissione nutrivisti:et quasi filium tuum paruulū tenellum vberibus tue consolotionis lactasti et confortasti me. Ut enim tibi totus seruirem:omnia quecunque fecisti in meum seruitium tradidisti.

¶ Qr deus subiecit omnia seruituti hominum. 3

Capitulum. xx.

Omnia sub pedibus hominis subiecisti. vt sol⁹homo tot⁹tibi subijceref. Etvt tu us tot⁹homo esset sup omni tua dominatus ē homo Exteriora nempe ꝑ corpore cūcta creasti.ipm vero corp⁹pro aīa.aīa vero pro tevt tibi soli vacaret:et te soluȝ amaret. possidens te ad solatium.inferiora vo ad seruitium. Quicquidenim celi ambitu cōtinef inferius ab anima humana est.que facta estvt summum superi⁹ possideret.cuius possessione beata fieret.cui si adheserit cunctorum mutabilium inferiorū necessitudines supergrediens illius summe maiestatis cuius emulatur speciem:eterne immortalitatis faciē cū serenitate videbit. Tūc vero illis bonis optimis fruef in domo domini .quorum comparatione cuncta hec que hic cernimus velut nihilū computantur. Illa sunt que oculus non vidit:nec auris audiuit.nec in cor hominis ascenderūt q̄ preparauit deus diligētibus se. Et hec quidem dn̄e datur⁹ es anime. His etiam quotidie letificas animas seruorum tuorum q̄ amas animas. Quid miror hec dn̄e deus meus imaginē quippe tuā honorificas et similitudinem tuam ad quam create sunt. Nam et corpori nostro licet adhuc corruptibili et ignobili vt videret dedisti celi claritatē per manum ministrorum tuorum indefessorum solis et lune: qui precepto tuo iugiter die ac nocte deseruiunt filijs tuis:vt spiraret largitus es aeris puritatem:vt audiret sonoruȝ varietates:vt odoraret odorum suauitates : vt gustaret saporum qualitates: vt contrectaret dedisti corpulentium omnium grossitates. Adiuuamenta suis necessitatibus dedisti iumenta.volucres quoque celi et pisces maris. et fruct⁹ terre ad reficiendum impendisti. Medicinas de terra propter singulas quasque suas corruptelas creasti . singula solatia singulis malis obuiantia preparasti.quoniam es misericors et miserator et nouisti figmentum nostrum figulus noster:et nos omnes quasi lutum in manu tua.

¶ Qr ex consideratione bonorum temporaliuȝ colligitur magnitudo celestis consilij. B

Capitulum. xxi.

Sit aperi mihi misericordia tua magna . lumine tuo illustra queso magis adhuc vt mihi magis aperiatur. Nam ex his minimis tua magna. et ex his visibilibus tua inuisibilia comprehendimus domine deus sancte et bone creator noster. Si enim mi domine pro hoc corpore ignobili et corruptibili taȝ magna et innumera beneficia prestas a celo et aere:a terra et mari . a luce et tenebris . a colore et vmbra rore et imbre . ventis et pluuijs . volucribus et piscibus : bestijs et arboribus. et multiplicitate herbarum et germinum terre: et cunctarum creaturarum tuarum ministerio nobis successiue per sua tempora ministrantium vt alleues fastidium nostrum.qualia queso et q̄ magna et innumerabilia erunt illa bona que preparasti diligentibus te : in illa celesti patria vbi te videbimus facie ad faciem. Si tanta facis nobis in carcere : quid ages in palacio? Magna et innumerabilia sunt opera tua domine rex celorum. Cum enim sint hec omnia valde bona et delectabilia: que bonis pariter malisque communia tradidisti . qualia futura sunt, illa que solis bonis recondisti. Si tam innumera et varia dona tua : que nunc amicis pariter tribuis et inimicis : q̄ magna et innumerabilia: q̄ dulcia et delectabilia: que solis tuis es largiturus.

amicis? Si tanta solacia in hac die lachrymarum: quanta cōferes in die nuptiarum? Si tanta delectabilia continet carcer: quanta queso continet patria? Oculus non vidit deus absq; te que preparasti diligentibus te. Secundum enim magnam multitudinem magnificentie tue est etiam multitudo magna dulcedinis tue quā abscondisti timentibus te. Magnus enim tu es domine deus meus ⁊ immensus. nec est finis magnitudinis tue. nec est numerus sapientie tue: nec est mensura benignitatis tue: nec est finis nec numerus nec mensura retributionis tue. sed sicut magnus es tu: ita magna sunt donaria tua. quoniam tuipse premium ⁊ donum omnium legitimorum tuorum pugnatorum.

¶ De diuina dulcedo omnem presentem mundi amaritudinem tollit B
Capitulum. xxij.

Hec sūt beneficia magna tua domine deus. sctificator sanctorum tuorū: quibus repleturus es inopiam esurientium filiorū tuorum. qm̄ factus es spes desperatorum ⁊ consolatio desolatorū. tu corona spei que ornata est gloria preparata vincentibus. Tu famelicorum satietas eterna danda esurientibus. Tu consolatio sempiterna: qui solis illis te tribuis qui consolationem huius mundi pro tua perpetua consolatione contemnunt. Nam qui hic consolatur indigni tua consolatione habentur. Sz qui hic cruciantur a te consolantur: ⁊ q̄ participant passionibus: participant ⁊ consolationibus. Nemo enim potest in vtroq; seculo consolari: nec potest quis hic et in futuro gaudere: sed vnum necesse est vt perdat qui alterum voluerit possidere. Hec vbi considero domine consolator meus. In hac vita renuit cōsolari anima mea vt digna habeatur tuis consolationibus eternis. quia iustum est vt amittat te quicunq; in aliquo alio magis consolari eligit q̄ in te. Et obsecro summa veritas te per te nō permittas me in aliqua consolatione vana consolari. Sed peto vt omnia mihi amarescant: vt tu solus dulcis appareas aie mee qui es dulcedo inestimabilis per quā cuncta amara dulcorant. Tua enī dulcedo stephano lapides torrētis dulcorauit. tua dulcedo craticulā beato laurētio dulcē fecit pro tua dulcedine ibant apl̄i gaudentes a conspectu concilij: qm̄ digni habiti sunt pro nomine tuo cōtumeliam pati. Ibat ādreas securus ad crucē ⁊ gaudēs. qm̄ ad tuam dulcedinē ꝓperabat. Hec tua dulcedo ipos apostolorū princeps sic repleuit vt pro ipsa crucis patibulum vnus eligeret: alter quoq; caput ferienti gladio supponere non timeret. Pro hac emēda bartholomeus ꝓpriam pellem dedit. Pro hac quoq; gustanda veneni poculum intrepidus iohannes potauit Hanc vero vt gustauit petrus oim̄ inferiorum oblitus clamauit quasi ebrius dicens. Dn̄e bonū est nobis hic esse. faciamus hic tria tabernacula. hic moremur: te contemplemur. quia nullo alio indigemus. sufficit nobis domine videre te: sufficit inquit tāta dulcedine satiari. Unā enī stillam dulcedinis ille gustauit: ⁊ omnem aliam fastidiuit dulcedinem. Quid putas dixisset si magnam illam multitudinem dulcedinis diuinitatis tue gustasset: quam abscondisti timētibus te? Hanc tuā dulcedinē ineffabilē ⁊ illa gustauerat virgo: de qua legimus q̄ letissima ⁊ gloriauter ibat ad carcerē: quasi ad epulas inuitata. Hāc vt reor ⁊ ipse gustauerat qui dicebat. Q̄ magna multitudo dulcedinis tue domine quam abscondisti timētibus te. qui ꝯmonebat. gustate ⁊ videte quoniam suauis est dn̄s. Hec est enī illa beatitudo dn̄e deus noster quā expectamus donantum te nobis: pro qua tibi dn̄e continue militamus. pro qua tibi mortificamur tota die: vt in tua vita tibi viuamus

¶ De tota spes nostra et desiderium cordis nostri debet esse in deum. D
Capitulum. xxiij.

Tu autem domine expectatio israel: desiderium ad qd̄ suspirat cor nostrū quotidie

festina ne tardaueris. Surge ꝓpera et
veni : vt educas nos de isto carcere ad
cõfitendũ nomi tuo: vt gloriemur in lu
mine tuo. Aperi aures tuas clamorib⁹
lachrymarũ pupilloꝝ tuorum: qui cla=
mant ad te: pat nr̃. da nobis hodie pa=
nem nr̃m quotidianũ. in cuius fortitu=
dine ambulem⁹ die ac nocte: vsq; quo ꝑ
ueniam⁹ ad montẽ sctm̃ tuum oreb. Et
ego paruulus inter paruulos familie
tue: de⁹ pat e virt⁹ mea: qñ veniã ꝛ ap=
parebo añ faciẽ tuã: vt q̃ nũc tibi cõfi=
teor ad tps: ertũc confitear tibi inefnuz
Btũs ero si fuero amiss⁹ ad videndum
claritatẽ tuam. Quis mihi hoc tribu=
at vt ad hoc venire permitas me? Scio
dñe scio ꝛ confiteor me indignum vt in=
trem sub tectum tuũ. sed fac ꝓpter ho=
norem tuũ. ꝛ ne cõfundas in te sperãtẽ
seruũ tuũ. Et q̃s intrabit in sanctuariũ
tuũ ad considerandas potentias tuas
nisi tu apias? Quis autez aperiet si tu
clauseris? Si destruxeris nemo ẽ q̃ edi=
ficet. Et si incluseris hoiem nemo est q̃
aperiat. Si continueris aquas omnia
siccabuntur. Et si emiseris eas subuer=
tẽt terrã. Si oia q̃ fecisti ad nihilũ redi
gis: q̃s contradicet tibi. porro sempit=
na bonitas mĩe tue q̃ fecisti omia que=
cũq; voluisti. Tu nos fecisti fabricator
mũdi: rege nos. tu nos creasti ne sper=
nas nos. q2 opa tua sumus. Et q̃dem
dñe de⁹ noster: nos lutũ ꝛ vermiculi nõ
valem⁹ in tuas eternitates intrare ni
si tu induxeris q̃ de nihilo cũcta creasti

¶ Qr salus nostra ex deo est. E
Capitulum, xxiiij.

SEo aũt opus manuũ tuaꝝ
cõfitebor tibi ĩ timore tuo.
q2 nõ in arcu meo sperabo:
ꝛ gladi⁹ me⁹ nõ saluabit me
sȝ dextera tua ꝛ brachiũ tu
um ꝛ illuminatio vultus tui: alioq̃n de
sperarẽ. qm̃ spes mea tu es qui creasti
me qm̃ nõ derel iquis sperãtes in te. Tu
quippe es dñs deus noster suauis ꝛ pa=
tiens in misericordia disponens omnia
Nam si peccauerim⁹ tui sumus : si non
peccauerimus tui sumus. quoniã apud
te sumus computati. Nos folium vni=
uersi: ꝛ vanitas est omnis homo viuẽs
ꝛ ventus est vita nostra super terram.
Ne irascaris si cadimus pupilli tui. q̃=
niam tu nosti figmentum nostrum do=
mine deus noster. Num deus inexsti=
mabilis fortitudinis contra folium qḋ
a vento rapitur ostendere vis potẽtiaȝ
tuam: ꝛ stipulam siccam persequeris?
Num damnabis israel rex eterne canẽ
vnũ? Num damnabis pulicem vnum?
Audiuimus de misericordia tua domi
ne: quoniã tu mortẽ non facis nec leta=
ris in perditione morientium. Propt
te domine oram⁹ te. ne permitas me do=
minari quod non fecisti huic creature
tue quam fecisti. Si enim doles de ꝑdi=
tione: quid te prohibet domine: qui om
nia potes ne sẽper lateris de nostra sal=
uatione? Si vis potes me saluare. ego
autẽ ꝛ si vellem non possem. Magna ẽ
multitudo miseriarum mearum mecũ
Velle quippe michi adiacet : perficere
autem non inuenio. Velle quod bonuȝ
est non possuȝ nisi tu velis. nec quod vo
lo possum nisi tua potentia me confor=
tet, et quod possum aliquando nolo: ni
si tua volũtas fiat sicut in celo et in ter
ra. Et quod volo ꝛ possum ignoro nisi
tua sapientia me illustret. Et si etiaȝ sci
entia quãdoq; volẽs quãdoq; valens. ĩ
imperfecta ꝛ vacua trãsit sapiẽtia mea
nisi adiuuer a vera sapiẽtia tua. In tua
autem voluntate cuncta sunt posita . et
non est qui possit resistere voluntati tue
domine vniuersorum : principatum te=
tens ois carnis. ꝛ quecunq; vis facis ĩ
celo: ꝛ in terra: in mari et in oibus abys
sis. In nobis igitur fiat voluntas tua:
super quibus inuocatum est nomen tu=
um. ne pereat hoc nobile psalma tuum
qḋ creasti propter honorẽ tuũ. Et quis
homo natus de muliere qui viuat ꝛ nõ
videat mortẽ? ꝛ eripiat animam suam
de manu inferi: nisi tu solus eripias vi
ta vitalis omnis vite: per quem omnia
viuunt?

¶ Qr voluntas humana inefficax sit
ad bona opera sine diuina gratia.
F Capitulum. xxv.

SEd enim iā tibi cofessus sū laus vite mee dñi: de⁹ meus virt⁹ salutis mee. Sperabā aliqñ in virtute mea q̄ tñ nō erat vtus. Et cū sic volui currere: vbi magis stare credebā: ibi magis cecidi: factusq; sū magis retro ꝛ nō añ ꝛ qd credebā cōsequi magis elōgatū est a me. Sic p multa similia vires meas probās: cognosco nunc quia illuminasti me: qm̄ quod magis credidi posse p me: min⁹ semper potui. Dicebā eni: hoc faciā: illud perficiam nec hoc nec illud faciebam. Aderat volūtas non erat facultas. Aderat facultas nō aderat volūtas. qm̄ de meis viribus ꝯfidebā. Nūc aūt cōfiteor tibi dñe de⁹ me⁹ pr̄ celi ꝛ terre: q: nō in fortitudine sua roborabitur vir: vt glorietur ante te stulta presumptio omis carnis. Non est hominis velle quod possit. aut posse qd velit: vel scire qd velit ꝛ possit sed potius a te gressus hominis dirigūtur: illorum inquā q non a se sed a te dirigi se confitentur. Obsecramus itaq; viscera misericordie tue. velis dñe saluare qd creasti. qm̄ si vis potes nos saluare. et in tua voluntate virtus est nostre salutis.

¶ De antiquis beneficijs dei. Capitulum. xxvi.

REcordare misericordie tue antique: qua nos a pricipio i bñdictiōib⁹ tue dulcedinis puenisti. Anteq; eni nascerer ego filius ancille tue: dñe spes mea ab vberibus matris mee. tu me preuenisti preparans mihi semitas quibus incederē ꝛ venirē ad gloriam domus tue priusq; me formares i vtero nouisti me et anteq; exirem de vulua quicquid tibi placuit preordinasti me. Que ꝛ qualia sint in libro tuo scripta de me in secreto consistorij tui: ego quidem ignoro. vnde et valde timeo: tu vero nosti. quoniam quod ego per successus dierū ꝛ temporum hinc ad mille annos hui⁹ temporalitatis expecto: in conspectu eternitatis tue iam factum est: et quod futurum est iā factum est. Ego autem stans in hac nocte tenebrosa hec ignorans timor et tremor venerunt super me: dum video mihi vndiq; imminere multa pericula: a multis quoq; hostibus venerari: multitudineq; innumerarum miseriarum in hac vita me circundari. Et nisi in tantis malis afforet mihi tuum adminiculum: desperarem. Sed spes mihi magna subest de te mitissime princeps deus meus: et consideratio multitudinis miserationum tuarum que apud te sunt subleuat mentem meam: et precedentia signa misericordie tue que me anteq; nascerer preuenerunt: et nunc specialiter in me euulserunt: de futuris benignitatis tue melioribus ꝛ perfectioribus muneribus: que amicis tuis reseruas: spem meam admonent: vt in te letetur dñe deus meus leticia sancta ꝛ viua: qua semper letificas iuuentutem meam.

¶ De angelis deputatis ad custodiam hominū. Ca. xxvij.

DIlexisti eni me vnice amor me⁹ āteq; diligerē te: ꝛ ad imaginē tuā creasti me: oib⁹ creaturis tuis ꝓposuisti me: quā dignitatē tunc q̄dē suo cū noueri te: pp quē fecisti me. Insuper facis āgelos tuos spūs pp me: qb⁹ mādasti vt custodiāt me in oībus vijs meis ne forte offēdā ad lapidē pedē meū. Hi enim sunt custodes super numeros ciuitatis tue noue hierusalē: et montes in circuitu eius: vigilātes ꝛ custodientes vigilias noctis super gregem tuū. ne quādo rapiat vt leo animas nostras dum non esset qui eriperet. ille antiqu⁹ serpens aduersarius noster diabolus q̄ quasi leo rugiēs semper circuit querēs quem deuoret. Hi sunt ciuis beate ciuitatis superne hierusalē: que sursum est mater nostra: in ministerium missi ꝓpter eos qui hereditatem capiunt salutis: vt eos liberent ab inimicis suis et custodiant in omnibus vijs suis. confortent quoq; et moneant: et orationes filiorum tuorum offerant in conspectu glorie maiestatis tue. Diligunt nem

pe conciues suos: per quos sue ruine scissuras restaurari expectant. Ideoqꝫ magna cura et vigilanti studio assunt nobis omnibus horis ⁊ locis: succurrētes ⁊ prouidentes necessitatibus nr̄is: ⁊ solliciti discurrentes inter nos ⁊ te domine. gemitus nostros atqꝫ suspiria referentes ad te vt impetrent nobis facilem tue benignitatis propiciationem: ⁊ referant ad nos desideratam tue gratie benedictionem. Ambulant nobiscū in omnibus vijs nostris. intrant ⁊ exeūt nobiscū: attente considerantes ꝙ pie: ꝙ honeste in medio praue nationis cōuersemur. quātoqꝫ studio ⁊ desiderio queramus regnum tuum ⁊ iusticiam eius quantoqꝫ timore ⁊ tremore seruiamus et exultemus tibi leticia cordis nostri Adiuuant laborantes. protegunt quiescentes. hortantur pugnantes: coronāt vincentes: cōgaudent gaudentibus de te inꝙ gaudentibus. compatiuntur patientibus: pro te inꝙ patiētibus. Grandis est eis cura de nobis. Magnus est affectus dilectionis eorum erga nos. Et hoc totum propter honorē tue inestimabilis charitatis qua dilexisti nos. Diligunt enim quos tu diligis. custodiunt quos tu custodis. et deserunt quos tu deseris: nec diligunt operantes iniquitatem. q̄m et tu odisti omnes operātes iniquitatē: ⁊ perdes omnes qui loquunt mendacium. Quotiēs bene agimus gaudent angeli ⁊ tristantur demones. Quotiens a bono deuiamus: diabolum letificamus: ⁊ angelos tuos suo gaudio defraudam⁹. Gaudium est eñ eis super vno peccatore pniam agente. Sed diabolo super vno iusto pniam deferente. ¶ Da igit̄ pr̄ eis semper gaudere de nobis: vt ⁊ tu semp p eos lauderis in nobis: ⁊ nos cū eis i vnū ouile tuū adducamur: vt confiteamur simul nomini sācto tuo creator hominū ⁊ angelorum. Hec ipse commemorans corā te: cōfitco: laudās te. q̄m beneficia tua magna sunt hec quibus nos honorificasti: dans nobis angelos: tuos spūs: in ministerium nostrum. Dederas enim quicquid celi ambitu continetur. ⁊ quasi parua reputas hec que sub celo sunt: nisi adderes etiam ea que sunt sup celos. Laudēt te domie de hoc omēs angeli tui: cōfiteantur tibi de hoc omnia opera tua: ⁊ ipi sancti tui bndicant. O honorificentia nostra: nos nimis honorificās ⁊ ditans: multis muneribus decorasti. Admirabile est eñ nomē tuum dn̄e in vniuersa terra. Quid est eñ homo quia magnificas eū: aut apponis erga eum cor tuum? Dixisti eī veritas antiqua. Delicie me esse cum filijs hoim. Nonne homo putredo: ⁊ filius hominis vermis. nonne vniuersa vanitas omnis homo viuēs? Et dignū ducis super huiuscemodi aperire oculos tuos: ⁊ adducere eū tecū i iudiciū?

¶ De profunda predestinatione ⁊ presciencia dei. ¶ Capitulum. xxviij.

Voce me abyssus profūdissima creatrix sapiētia: que librasti in pōdere montes ⁊ colles: in statera molem terre trib⁹ digitis appēdisti. Suspende molē corporalitatis hui⁹ quā gero: trib⁹ iuisis digitis tuis ad te vt videā ⁊ cognoscam ꝙ admirabilis es in vniuersa terra. Lux antiquissima q̄ lucebas añ omnē lucē in mōtib⁹ sctis eternitatis antique. cui nuda ⁊ aperta erāt omīa anteꝙ fierēt. Lux q̄ odio habes oēm maculā: vtpote mūdissima et imaculatissima. q̄ tibi delicie cū hoīe? q̄ cōuentio lucis ad tenebras? Vbi enim sunt in homine delicie tue? Vbi preparasti tibi in me dignum sāctuarium maiestatis tue: ad quod introiens habeas delicias delectationis tue? Mundum enim cenaculum decet te mundans virtus: que non nisi a mundis cordibus videri potes. multo magis nec haberi. In homine autem vbi est templum tam mundum vt te suscipiat qui regis mundum? Quis potest facere mundum de immundo cōceptum semine? nonne tu q̄ solus es mūd⁹? ab imūdo eñ q̄s m ū dabit? Nā ⁊ s̄m legē quam dedisti pr̄ibus nr̄is in igne comburēti mōtē. ⁊ in nube tegēte aquā tenebrosā: quicquid

tetigerit immundus immundum erit.
Oms autē nos quasi pannus mēstrua-
te: de massa corrupta ⁊ immunda veni
entes: macula immundicie nostre: quaꝫ
celare saltē tibi qui omīa vides nō pos
sumus: in frontibus portamus: quare
mundi esse non possumus nisi tu mun-
daueris q̄ solus es mundus. Mūdas
autē de nobis filiis hoim eos in quibꝰ
tibi complacuit habitare. quos ab inac
cessibilibus profundis secretis iudicio
rum incōprehēsibiliū sapiētie tue. sem-
per iustorum licet occultorū: sine corūꝫ
meritis predestinasti ante mundum: vo
casti de mundo: iustificasti in mundo. ⁊
magnificas eos post mundū. L
Non omnibꝰ aūt hoc facis. qđ admirā
tur tabescētes omnes sapientes terre.
Et ego dn̄e hoc considerans expauesco
⁊ obstupesco de altitudine diuitiarum
sapiētie ⁊ sciētie tue: ad quam ego non
ptingo: ⁊ incōprehēsibilia iudicia iusti
cie tue: qm̄ ex eodē luto alia quidem fa
cis vasa in honorē. alia vero in contu-
meliam sempiternam. Quos igit̄ tibi
elegisti de multis in tēplum sanctū tuū
ipsos mūdas: effundēs sup eos aquam
mundam: quorū noīa numerūq; tu no-
sti: qui solus numeras multitudinē stel
larum: ⁊ omnibꝰ eis noīa vocas. q̄ etiā
scripti sunt in libro vite: q̄ nequaq̄ peri
re possunt. quibus omnia cooperantur
in bonū etiā ipsa pctā. Cum enim cadūt
nō colliduntur. qr tu supponis manum
tuā. custodiēs omnia ossa eoꝝ vt vnū ex
eis nō cōterat̄. Attamē mors pctōrum
pessima. illorū inquam quos anteq̄ fa-
ceres celum ⁊ terrā: sm̄ abyssum mul-
tā iudiciorū tuorum occultorū: semp au
tē iustorū: presciuisti ad mortē eternam
quorū dinumeratio nominū ⁊ meritoꝝ
prauoꝝ apud te est: q̄ numerū arene ma
ris dinumerasti: ⁊ dimēsus es profūdū
abyssi: quos reliquisti in immundiciis
suis: quibus omnia cooperantur in ma
lū. ⁊ ipsa etiā oratio vertit̄ in peccatum
vt si etiā vsq; ad celos ascēderit: ⁊ inter
sidera celi collocauerint nidū suū: quasi
sterquilinium in fine perdentur.

¶ De illis qui prius sunt iusti: ⁊ postea
impii efficiuntur. ⁊ ecōuerso. M
Capitulum. xxix.

Magna sūt hec iudicia tua do
mine deꝰ: iudex iuste ⁊ fortis
q̄ iudicas equitatē. ⁊ inscru-
tabilia facis ⁊ pfunda: q̄ cū
considero ptremiscūt oīa ossa mea: qm̄
nō securat̄ hō viuēs sup terrā: vt seruia
mus tibi pie ⁊ caste cunctis diebꝰ vite
nr̄e in timore: ⁊ exultemꝰ tibi cum tre-
more: vt nō sit seruitiū sine timore: neq;
gaudium sine tremore: ⁊ nō glorieẗ acci
ctꝰ nisi vt discictꝰ. neq; glorieẗ añ te om
nis caro. sed pauescat ⁊ contremiscat a
facie tua: cū ignoret hō vtruꝫ amore an
odio dignꝰ sit. sed in futurū oīa reser-
uant̄ incerta. Vidimus em̄ multos dn̄e
⁊ audiuimꝰ a patribꝰ nostris: quod vtiq;
sine magno tremore non recolo: sine
multo timore nō confiteor. ascēdisse pri
mitus quodāmodo vsq; ad celos: ⁊ in-
ter sidera nidum suū collocasse: postmo
duꝫ aūt cecidisse vsq; ad abyssos ⁊ aīas
eoꝝ i malis obstupuisse. Vidimꝰ stellas
de celo cecidisse ab īpetu ferientis cau-
de draconis: ⁊ eos qui iacebant in pul-
uere terre a facie subleuantis manus
tue dn̄e mirabiliter ascēdisse. Vidimus
viuos morientes ⁊ mortuos a morte
surgētes. ⁊ eos qui inter filios dei am-
bulant in medio lapidum ignitoꝝ qua
si lutū ad nihilū defluxisse. Vidimꝰ lucē
obtenebrasse ⁊ de tenebris lucē proces-
sisse: quia publicani ⁊ meretrices prece
dunt incolas in regno celoꝝ. filii autēꝫ
regni eiiciunt̄ in tenebras exteriores.
Quare aūt ista oīa nisi qr in mōtē illū
ascēderūt in quē ascēdit angelus: ⁊ de-
scēdit diabolꝰ. Quos aūt predestinasti
ipsos ⁊ vocasti: ⁊ sctificasti ⁊ mundasti
vt dignū habitaculū sint tue maiestati
cum quibꝰ ⁊ in quibꝰ tibi delicie sancte
⁊ mūde: in quibꝰ tu delectaris: ⁊ letifi-
cas iuuētutē eorū habitās cum eis in
memoria eoꝝ. vt ipsi tēplū sctm̄ tuū sint
qđ magne dignitatis ⁊ cōmēdatio est
humanitatis nostre.

¶ Qđ anima fidelis sit sanctuarium
dei. N
Capitulum. xxx.

Anima eni quam creasti non de te sed per verbū tuū: non ex qualibet elementoꝝ materia ſʒ ex nihilo. q̄ quidē rōnalis intellectualis: ſpūalis: ſemp viuens: ſemp in motu: quā ſignaſti lumine vultus tui: ⁊ cōſecraſti virtute lauacri tui ita facta ē capax maieſtatis tue ꝙ a te ſolo ⁊ a nullo alio poſſit ipleri. Quando autē te hʒ plenū eſt deſiderium eius ⁊ iam nihil aliud qḋ deſidereꝫ exterius reſtat. Dū autem aliqḋ exterius deſiderat: manifeſtū eſt ꝙ tenō habet interiꝰ quo habito nihil eſt qḋ vltra deſidereꝫ Cum eni ſis ſummum ⁊ oē bonum: nō habet qḋ deſideret amplius ſi poſſidet te omne bonū. Et ſi nō deſiderat oē bonū: reſtat vt deſideret aliqḋ qḋ non ē omne bonū: ergo nec ſummuꝫ bonum. ergo nec deū ſed potius creaturā. Cuꝫ autē creaturā deſiderat cōtinuaꝫ famē habet: qꝛ licet quod deſiderat de creaturis adipiſcatur: vacua tñ remanet. qꝛ nihil eſt qḋ eā impleat niſi tu ad cuius imaginem eſt creata. Imples auteꝫ tu eos qui nihil aliud deſiderāt preter te ⁊ facis eos dignos te sanctos beatos immaculatos ⁊ amicos dei: qui omnia reputant vt ſtercora vt lucri faciant te ſolū. Hec eſt enim beatitudo quam homi cōtuliſti. hic eſt honor quo eū inter oēs creaturas ⁊ ſup oīs honorificaſti: vt ſit admirabile nomen tuum in vniuerſa terra. Ecce dñe deus meꝰ ſumme optime omipotentiſſime: inueni locuꝫ vbi tu habitas: quia in anima quaꝫ creaſti ad imaginem ⁊ ſimilitudinem tuam q̄ te ſolū querit ⁊ deſiderat: qꝛ non in illa que te non querit nec deſiderat.

¶ Et neqꝫ per ſenſus exteriores neqꝫ interiores inueniri pōt deus. Capitulum. xxxi.

Ego erraui ſicut ouiſque perierat: querēs te exteriꝰ qui es iteriꝰ: ⁊ multuꝫ laboraui querēs te extra me: ⁊ tu habitas i me ſi tñ ego deſiderē te. Circuiui vicos ⁊ plateas ciuitatis huiꝰ mūdi q̄rens te ⁊ nō inueni. qꝛ male querebaꝫ foris quod erat intus. Miſi nuncios meos omēs ſenſus exteriores vt quererem te ⁊ nō inueni: qꝛ male querebam. Video em̄ lux mea deus qui illuminaſti me: qꝛ male te per illos querebā: qꝛ tu es intus: ⁊ tamen ipſi vbi intraueris neſciuerunt. Nam oculi dicunt. ſi coloratus non fuit per nos nō intrauit. Aures dicūt. ſi ſonitū non fecit per nos nō tranſiuit. Naſus dicit. ſi non oluit ꝑ me non venit. Guſtus dicit ſi non ſapuit ꝑ me non introiuit. Tactus etiam addit. ſi corpulentus non eſt: nihil me de hac re interroges. Non iſta igitur ſunt deꝰ meus. Non enim ſpeciem corporis: nō decus temporis: non candorem lucis: non colorem: non dulcium melodiaruꝫ cantus: ⁊ quecunqꝫ dulce ſonantia: non florum ⁊ vnguentorum vel aromatum odores: non mella vel manna guſtui delectabilia: non cetera ad tangenduꝫ vel amplexandū amabilia: nec omnia alia ſenſibus his ſubiecta quero cum deum meum quero. Abſit vt iſta crediderim deum meū: que etiam a brutalium ſenſibus comprehenduntur. ¶ Et tñ cuꝫ deū meū quero: quero nihilominus quādam lucem ſuper omnem lucē quam nō capit oculus: quandā vocē ſuper omnē vocem quam nō capit auris quendā odorē ſuꝑ omneꝫ odorem quē non capit naris. quendā dulcorem ſuꝑ omnem dulcorem quem nō capit guſtꝰ quendā amplexū ſuꝑ omnem amplexū quem non capit tactus. Iſta lux quidē fulget: vbi locus non capit. iſta vox ſonat vbi ſpiritus nō rapit. odor iſte redolet vbi flatus non ſpargit. ſapor iſte ſapit vbi nō ē edacitas. amplexus iſte tā gitur vbi non diuellitur. Hic eſt deꝰ meus ⁊ non eſtimab. tur alius ad illum. hoc q̄ro cū deū meuꝫ quero. iſtud amo cum deuꝫ meum amo. Sero te amaui pulchritudo tam antiqua et tam noua ſero te amaui: ⁊ tu intus eras: ⁊ ego foris: ⁊ ibi te querebaꝫ: ⁊ in iſta formoſa que feciſti deformis irruebam. Mecuꝫ eras: ⁊ tecū non eram. Ea me tenebāt longe a te que eſſe non poterant niſi in te. Circuibā eni oīa querens te ⁊ ꝑpter omnia derelinquens me. Interrogaui

terrā si esset deus meus: ꝛ dixit mihi ꝙ non. ꝛ omnia que in ea sunt hoc idem cōfessa sunt. Interrogaui mare ꝛ abyssos ꝛ reptilia que in eis sunt. ꝛ responderunt. Non sumus deus tuus: quere super nos. Interrogaui flabilem aerē ꝛ inquit vniuersus aer cū omibus incolis suis. Fallitur anaximenes non sum ego deus tuus. Interrogaui celū solē lunā et stellas: neqꝫ nos sumus deus tuus inquiunt. Et dixi omnibus his qui circunstant fores carnis mee. dicite mihi de deo meo quod vos noscitis: dicite mihi aliquid de illo. Et exclamauerūt omnes voce grandi. Ipse fecit nos. Interrogaui mundi molem: dic mihi si es deus meus annon? Et respondit voce forti. Non sum inde ego: sed per ipsum sum ego quem queris in me. ipse fecit me. sup me q̄re: q̄ regit me: qui fecit te. Q Interrogatio creaturarū ꝓfunda est cōsideratio ipsarū. responsio attestatio ipsarū de deo. qm̄ oma clamāt deus nos fecit. Quoniā vt ait apostolus. inuisibilia dei p ea que facta sūt a creatura mūdi intellecta conspiciuntur Et redij ad me et intraui in me: et aio ad me. Tu q̄ es? Et respōdi mihi. Homo rationalis ꝛ mortalis. Et incepi discutere quid hoc esset. ꝛ dixi. Unde hoc tale animal dn̄e deus meus? Unde nisi abs te? tu fecisti me: ꝛ nō ipe me. Quis tu? Tu per quē viuo ego. tu per quem viuūt omnia. Quis tu? Tu domine deus meus verus ꝛ solus omnipotens et eternus ꝛ incōprehensibilis ꝛ immensus. qui semper viuis ꝛ nihil moritur i te: immortalis habitans eternitatē mirabilis oculis angelorum. inenarrabilis. imperscrutabilis ꝛ innominabilis. deus viuus ꝛ verus: terribilis ꝛ fortis nesciens principiū neqꝫ finem. principium omnium atqꝫ finis: qui es ante primordia seculorū: ꝛ ante omnes seculorum origines. Tu es deus meus ꝛ dn̄s omnium que creasti: ꝛ apud te omniū stabilium stant cause: ꝛ omnium mutabilium apud te immutabiles manent origines: ꝛ omniū rationabiliū ꝛ irrationabilium atqꝫ temporaliū sempiterne viuunt rationes. Dic mihi supplici seruo tuo deus meꝰ. dic misericors misero tuo. dic queso per miserationes tuas: vnde hoc tale animal nisi abs te? An quisqꝫ sese faciendi erit artifex? an aliunde ꝙ a te trahitur esse et viuere? Nōne tu es summū esse a quo est omne esse? Quicquid em̄ est a te est: q2 sine te nihil est. Nonne tu es fons vite a quo fluit omnis vita? Quicquid enim viuit per te viuit: q2 sine te nihil viuit. Tu ergo dn̄e fecisti me: quero quis fecit me: tu dn̄e fecisti: sine quo factū est nihil. Tu factor meus: ego opus tuū. Gratias tibi ago dn̄e deus meꝰ: p quē viuo ego: ꝛ per quem omnia viūnt: qm̄ fecisti me. Gratias tibi plasmator meꝰ: quia manus tue fecerunt me ꝛ plasmauerunt me. Gratias tibi lux mea. quoniam illuminasti me: ꝛ inueni te et me. vbi inueni me ibi cognoui me. vbi inueni te ibi cognoui te. vbi autem cognoui te ibi illuminasti me. R Grās tibi lux mea qm̄ illuminasti me. Quid est qđ dixi cognoui te? Nonne tu es deꝰ incomprehensibilis ꝛ immensus: rex regū ꝛ dn̄s dn̄antiū: qui solus habes immortalitatē: ꝛ lucem habitas inaccessibilem: quem nullus hominum vidit: sꝫ nec videre pōt. Nonne tu es deus absconditus ꝛ imperscrutabilis maiestatis: solus tuiꝑsius maximus cognitor ꝛ mirabilis contemplator? Quis ergo cognouit quod nunꝙ vidit? Dixisti em̄ in veritate tua. Non videbit me homo ꝛ viuet. Dixit ꝛ preco tuus per veritatem tuam. Deum nemo vidit vnꝙ. Quis ergo cognouit qđ nunꝙ vidit? Dixit etiā veritas tua. Nemo nouit filiū nisi pater: neqꝫ patrem quis nouit nisi filius. Sola trinitas tua: soli sibi integre nota est: que exuperat omnem sensum. Quid est ergo quod dixi: quia cognoui te? Quis em̄ cognouit te nisi tu te? Tu quippe solus deus omnipotens superlaudabilis et supergloriosus et superexaltatus et altissimus et superessentialis in sanctissimis et diuinissimis eloquijs nominaris: quoniam super omnem essentiam intelligibilem

ſiue intellectualem atqꝫ ſenſibilem : et
ſuper omne nomen quod nominatur
non ſolum in hoc ſeculo ſed etiam in fu
turo : ſuper eſſentialiter et ſuperintelli
gibiliter eſſe dignoſceris . quoniam ſu
pereſſentiali et occulta diuinitate : ſu-
per omnem rationem : intellectum ⁊ eſ
ſentiam inacceſſibiliter et imperſcruta-
biliter habitas in teipſo . vbi lux inac-
ceſſibilis : et lumen imperſcrutabile et
incomprehenſibile et inenarrabile : ad
quod non attingit aliquod lumen:quo
niam incontemplabile ⁊ inuiſibile et ſu
per rationale ⁊ ſuperintelligibile et ſu-
perinacceſſibile et ſuperincommutabi
le et ſuperincommunicabile creditur.
quod nullus vnqꝫ angelorum vel homi
num vidit:ſed nec videre poteſt.

S Hoc eſt celum tuum domine
celum celans ſuper arcanum : ſuperin-
telligibile: ſuperrationale:⁊ ſupereſſen
tiale lumen . de quo dicitur. Celum ce-
li domino. Celum celi cui terra eſt om-
ne celum. quia ſupermirabiliter exalta
tum eſt ſuper omne celum. ad quod eti
am terra eſt ipſum celum empireũ hoc
eſt celi domino:quia nulli notuꝫ niſi do
mino. ad quod nemo aſcẽdit niſi qui de
celo deſcendit:quia nemo nouit patrem
niſi filius ⁊ eorum ſpiritus. ⁊ nemo no-
uit filium niſi pater et eorum ſpiritus.
Soli quidem tibi trinitas integre nota
es trinitas ſancta: trinitas ſupermira-
bilis:⁊ ſuperinenarrabilis. ⁊ ſuperſcru
tabilis:⁊ ſuperinacceſſibilis:ſuperincõ
prehenſibilis:ſuperintelligibilis ſuper-
eſſentialis:ſupereſſentialiter exuperãs
omnem ſenſum: omnem rationem om-
nem intellectum:omnem intelligentiã:
omnem eſſentiam ſupercelestium anio
rum:quam neqꝫ dicere:neqꝫ cogitare ne
qꝫ intelligere neqꝫ cognoſcere poſſibile
eſt: etiam oculis angelorum. Unde er-
go cognoui te domĩe deus altiſſime ſu-
per omnem terram:ſuper omne celum
neqꝫ cherubin perfecte cognoſcunt: ne-
qꝫ ſeraphin: ſed alis contemplationum
ſuarum velatur facies ſedenti ſuper ſo-
lium excelſum et eleuatum: clamantes
et dicentes. Sanctus ſanctus ſãctus do
minus deus exercituum. plena eſt om-
nis terra gloria tua. Expauit propheta
et dixit . Ue michi quia tacui. quia vir
pollutus labiis ego ſuꝫ. Et expauit cor
meum:et dixi. Ue michi quia non tacui
quia vir pollutus labiis ego ſum : ſed
dixi . cognoui te. Ueruntamen domine
ve tacẽtibꝰ de te qm̃ loqͣces muti ſũt ſi
ne te. Et ego dñe deꝰ meꝰ nõ taceo:qm̃
feciſti me ⁊ illuminaſti me ⁊ inueni me
⁊ cognoui te: quoniam illuminaſti me.

C Sed qualiter
cognoui te? Cognoui te in te. Cogno-
ui te non ſicut tibi es : ſed cognoui te ſi
cut michi es. ⁊ non ſine te ſed in te:quia
tu es lux que illuminaſti me. Sicut eni
tibi es:ſoli tibi cognitus es. ſicut mihi
es ſecundum gratiam tuaꝫ et michi co
gnitus es. Sed qd michi es? Dic mihi
miſericors famlo tuo miſero. dic michi
per miſerationes tuas quid michi es?
Dic anime mee. ſalus tua ego ſum:no-
li abſcondere a me faciem tuam ne mo
riar. Sine me loqui apud miſericordi-
am tuam : me terram et cinerem : ſine
me loqui apud miſericordiam tuam:
quoniam miſericordia tua magna eſt
ſuper me. loquar ad deum meum cum
ſim puluis et cinis. Dic michi ſupplici
tuo. dic mihi miſericors miſero tuo. dic
per miſerationes tuas quid michi es?
Et intonaſti deſuper voce grandi in in-
teriorem aurem cordis mei : et rupiſti
ſurditatem meam: et audiui vocem tu
am : et illuminaſti cecitatem meam:et
vidi lucem tuam:cognoui quoniam de
us meus es tu Propt̃ ea dixi qꝫ cogno
ui te. Cognoui enim te quoniam de
us meus es tu . Cognoui te ſolum
verum deum et quem miſiſti Jeſũ chri
ſtum. Erat tempus quando non co
gnoſcebam te . ve tempori illi quando
non cognoſcebam te. Ue cicitati il-
li quando non videbam te. Ue ſur-
ditati illi quãdo non audiebã te . Cecꝰ
et ſurdus: p formoſa q̃ feciſti deformis
irruebã. Et mecum eras:⁊ tecũ nõ erã.
Et ea me tenebant longe a te: que non

essent nisi essent in te. Illuminasti me lux mundi et vidi te et amaui te. Nemo quippe te amat nisi qui te videt: et nemo te videt nisi te amat. Sero te amaui pulchritudo tam antiqua et tam noua: sero te amaui. ve tempori quando non amaui te.

¶ Cōfessio vere fidei. Ca. xxxij.

Gratias tibi ago lux mea q illuminasti me et cognoui te. Qualiter cognoui te? Cognoui te solū deū viuū et verū creatorē meū: Cognoui te creatorē celi et terre visibiliū oīm et inuisibiliū: deū verū oīpotētē: īmortalē et inuisibilē: incircūscriptibilē: inēmiabilē eternū: īaccessibilē: incōphēsibilem: imperscrutabilem: incōmutabilem: inmēsum: infinitum. principium omniū visibiliū et inuisibilium creaturarum: per quem omnia facta sunt per quem cuncta cōsistunt elementa. Cuius maiestas sicut principium nūq̄ habuit sic nec de sinet in eternum. Cognoui te vnum solū verum deum eternum patrem et filiū et spiritumsanctum tres quidem personas sed vnam essentiam omnino simplicem indiuisāq̄ naturā et patrem a nullo filium a patre solo et spiritumsanctū pariter ab vtroq̄ absq̄ initio semper et sine fine deum trinum et vnū soluz et verū deū omipotētē vnū vniuersorū principiū: creatorē omniū visibiliū et inuisibilium: spiritualium et tēporalium q̄ tua omnipotenti virtute simul ab initio tēporis vtramq̄ de nichilo cōdidisti creaturā spūalē et corporalē: angelicam videlicet et mundanam ac deinde hūanam quasi communem ex corpore et spiritu constitutam. Cognoui te: et confiteor te deū patrē ingenitū. te filiū a patre genitū. te spiritūsanctum paraclitū neq̄ genitū neq̄ ingenitū: sanctam et indiuiduam trinitatē in tribus coequalibus psonis consubstantialibus et coeternis trinitatem in vnitate et vnitatem in trinitate: corde credens ad iusticiam et ore confitens ad salutem. Cognoui te verū deum et dūm nostrum iesum christum filium dei vnigenitū: creatorem: saluatorem et redemptorem meum et totius humani generis. quem confiteor ex patre genitum ante secula. deum de deo: lumen de lumine. deum verum de deo vero: non factum sed genitum: consubstantialem et coeternum patri et spiritui sancto: per quem omnia facta sunt a principio: firmiter credens et veraciter confitens te deum vnigenitum iesuz christum propter salutem hominum a tota trinitate communiter incarnatum et ex maria perpetua virgine: spiritussancti cooperatione conceptuz. verum hominem factum ex anima rationali et humana carne subsistente. X

Qui cum secundum diuinitatem vnigenitus dei impassibilis sis pariter et immortalis propter nimiam dilectionē tuam qua dilexisti nos: idem ipse dei filius secunduz humanitatem factus es passibilis et mortalis. Quo propter salutem humani generis vnice fili dei ī ligno crucis pati dignatus es passionē et mortem. vt nos a morte perpetua liberares: atq̄ ad inferos vbi sedebant in tenebris patres nostri: auctor lumi nit descendisti: et die tertia gloriosus victor ab inferis ad superos resurrexisti: resumens sacrum corpus quod pro peccatis nostris mortuum iacuerat in sepulchro. et viuificans secundum scripturas die tertia: vt ipsū in patris dextra collores. Assumpta nanq̄ tecum ex inferis captiuitate quaz captiuauerat antiquus hostis: humani generis inimicus: verus dei filius cum nostre carnis substantia id est cum anima et carne humana ex virgine gloriosa assumpta: super omnes celos ascendisti: transcendens omnes ordines angelorum: vbi sedes ad dexteram dei patris: vbi est fōs vite et lumen inaccessibile: et pax domini que exuperat omnem sensum. Ibi te deum verum et hominem iesum christū adoramus et credimus: confitentes te patrem habere deum. Indeq̄ te ventu rum iudicem in fine seculi expectamus vt iudices viuos et mortuos: et reddas omnibus bonis et malis secunduz opera sua q̄ operati sunt in hac vita: vt

premiũ vel suppliciuȝ: put vnusquisq dignus fuerit requie vel erũna. Resurgent eni in illa die a voce virtutis tue omnes hoies: quotquot humanã animã acceperunt in carne sua quã hic habuerunt: vt totus homo p meritis vel gloriaȝ suscipiat vel gehennam. Tu es ipse vita ⁊ resurrectio nostra: quem saluatorem expectamus dominum iesum xpm: qui reformabit corpus humilitatis nostre configuratum corpori claritatis sue. y Cognoui te deũ veruȝ et vnũ: spiritũsanctum patris et filij ab vtroq pariter procedentem: consubstãtialem ⁊ coeternũ patri ⁊ filio: paraclitum ⁊ aduocatũ nostrũ: qui sup eũdem deum ⁊ dñm nostrum iesum xpm in colũbe specie descẽdisti: ⁊ sup aplos in linguis igneis apparuisti. Qui ⁊ omnes sanctos ⁊ electos dei a pricipio tue gratie munere docuisti: ⁊ ora prophetaruȝ vt enarrarent mirabilia regni dei aperuisti: qui ab omnibus sanctis dei cum patre ⁊ filio simul adoraris ⁊ glorificaris. Inter quos ⁊ ego filius ancille tue toto corde meo glorifico nomen tuum: qm illuminasti me. Tu eniȝ es vera lux lumen veridicum: ignis dei: ⁊ magister spirituum. qui vnctione tua doces nos omnem veritatẽ: spũs veritatis: sine q̃ impossibile est placere deo: qm tuipse deus es ex deo: ⁊ lux de luce pcedens a patre luminum ineffabiliter: ⁊ a suo filio dño nostro iesu christo: quibus consubstantialis ⁊ coequalis et coeternus existens in vnius trinitatis essentia superessẽtialiter cõglorniaris ⁊ cõregnas ȝ Cognoui te vnum deũ viuũ ⁊ verũ patrem ⁊ filium ⁊ spiritũsctũ: trinũ quidem in personis: sed vnum in essentia. quẽ cõfiteor adoro ⁊ glorifico toto corde meo veruȝ deũ solũ sanctũ: immortalem inuisibilem incõmutabilem inaccessibilem imscrutabilẽ vnum lumẽ vnũ solem vnũ panem vnã vitã vnum bonũ vnũ principiũ vnum finem vnum creatorem celi ⁊ terre. per quẽ oĩa viuunt: per quẽ oĩa subsistunt: per quem oĩa gubernant regũtur et viuificantur que in celis sunt ⁊ que in terris: et que sub terra: preter quem nõ est deus in celo ⁊ in terra. Sic cognoui te dñe deus: cognitor meus: sic cognoui te. Cognoui te per fidem tuã quã inspirasti mihi. lux mea lumen oculorum meorum dñe deus meus spes oĩu finium terre. gaudium letificans iuuentutem meã: ⁊ bonũ sustentans senectutẽ meam. In te enim dñe iubilant omnia ossa mea dicentia. Dñe quis similis tibi? Quis similis tibi in dijs dñe? non quem fecit manus hominum: sed qui fecisti manus hoim. Simulacra gentiũ argentũ ⁊ aurũ opera manuum hoim. Non sic operator hoiȝ Omnes dij gentiũ demonia: dñs autem celos fecit: dñs ipse est deus. Dij q non fecerunt celũ ⁊ terrã pereant de celo et de terra. deũ qui creauit celũ et terraȝ: celi et terra benedicant.

¶ De confessione proprie vilitatis. Capitulum. xxxiij.

Quis similis tibi etiã in dijs dñe? quis similis tibi? magnificus in sanctitate: terribilis atq laudabilis ⁊ faciens mirabilia. Sero te cognoui lumẽ verum: sero te cognoui. Erat aũt nubes magna ⁊ tenebrosa ante oculos vanitatis mee: ita vt videre nõpossem solem iusticie ⁊ lumẽ veritatis. In uoluebar in tenebris filius tenebrarum: tenebras meas amabam: quia lumen non cognoscebam. Cecus eram ⁊ cecitatem amabam ⁊ ad tenebras per tenebras ambulabam. Quis inde me eduxit vbi eram homo cecus sedens in tenebris ⁊ vmbra mortis? Quis accepit manũ meã vt inde me educeret? Quis est ille illuminator meus? Non eni querebam eũ ⁊ ipse quesiuit me. non vocabã eũ ⁊ ipse vocauit me. Quis est ille? Tu es dñe deus meus misericors ⁊ miserator. pater misericordiarum ⁊ deus totius consolationis tu sãcte dñe deus meus: quem confiteor toto corde meo gratias agens nomini tuo. Non te querebam tu me quesiuisti. non te inuocabam tu me vocasti. Uocasti eni me nomine tuo: Intonasti desuper voce grandi in interiorem aurem cordis mei.

Fiat lux: z facta ẽ lux. z discessit nubes
magna z liquefacta est nubes tenebro-
sa: que operuerat oculos meos: z vidi
lucem tuã: z cognoui vocem tuã: z di-
xi. Uere dñe tu es deus meus qui ed u-
xisti me de tenebris z vmbra mortis: et
vocasti me in admirabile lumen tuum.
z ecce video. Gratia tibi illuminato: me
us. Et conuersus sum z vidi tenebras i
quibus fuerã: z abyssum tenebrosam i
qua iacueram: z contremui et expaui: z
dixi. Ue de tenebris meis in quibus ia
cui. Ue ve cecitati illi in qua videre nõ
poteram lumẽ celi. Ue ve pterite igno
rantie mee quando non cognoscebam
te dñe. Gratias tibi ago illuminato: z
liberato: meus qm̃ illuminasti me z co
gnoui te. Sero cognoui te veritas anti
qua: sero te cognoui veritas eterna. Tu
eras in lumine: z ego in tenebris z non
cognoscebã te: qz illuminari non pote-
ram sine te: z non est lux extra te.

¶ Cõsideratio diuine maiestatis. B
Capitulum. xxxiiij.

Sancte sanctorũ deus inesti
mabilis maiestatis: de⁹ de
orũ z dñs dñoz mirabilis:
inenarrabilis: iexcogitabi
lis quẽ cõtremiscũt in celo
angelice ptãtes: quẽ adorãt dñatio
nes z throni: et omnes virtutes pauẽt
a conspectu tuo. cuius potentie et sapi-
entie non est numerus. qui fundasti mũ
dum super nihilum: z mare colligasti i
aere quasi in vtre: omnipotentissime:
sanctissime: fortissime deus spirituum
vniuerse carnis. ad cuius nutum om-
nia se subijciunt elementa te adorent et
glorificent omnes creature tue. Et ego
filius ancille tue. per fidem tuã flecto
ceruicem cordis mei sub pedibus ma-
iestatis tue: gratias agens qm̃ dignat⁹
es per tuam misericordiã illuminare
me. Lumen verum: lumen sanctum: lu-
men delectabile: lumen admirabile: lu-
men super laudabile: quod illuminat
omnẽ hoiem venientẽ in hunc mundũ
z etiam oculos angelorũ. Ecce video
gratias ago. Ecce video lumen celi: in
terlucet oculis mentis mee radius de
super a facie luminis tui: z letificat oĩa
ossa mea. O si perficeretur i me. Auge
queso luminis auctor. Auge queso qd in
terlucet in me. Dilatet̃ obsecro dilatet̃
ex te. Quid est hoc quod sentio? quis ẽ
ignis qui calefacit cor meũ? que ẽ lux
q̃ irradiat cor meũ? O ignis qui sẽper
ardes z nunq̃ extingueris: accende me
E O lux q̃ semp luces z nunq̃ obfu
scaris illumia me. O vtinã arderem ex
te. Ignis sancte q̃ dulciter ardes: q̃ se
crete luces: q̃ desideranter aduris. Ue
his qui non ardent ex te: ve illis qui nõ
illuminantur ex te. O lumen veridicũ
illuminans omnẽ mundum: cuius lux
implet mundũ. Ue cecis oculis qui te
non vident sol illuminãs celum z terrã
Ue caligãtibus oculis qui te videre nõ
possunt. ve auertẽtibus oculis vt nõ vi
deãt veritatẽ. ve nõ auertẽtibus vt non
videãt vanitatẽ. Nequeunt eni oculi as
sueti tenebris summe veritatis radios
intueri. nec sciũt de lumine aliquid esti-
mare: quoz est in tenebris habitatio.
Tenebras vident. tenebras diligunt. te
nebras approbant. de tenebris euntes
in tenebras nesciunt vbi corruant. Mi-
seri qui nesciunt quid amittant: z mise-
riores qui sciunt qd amittunt: qui
cadunt apertis oculis: z descendũt in i-
fernũ viuentes. O lux beatissima que
non nisi a purgatissimis oculis videri
potes. Beati mundo corde qm̃ ipsi deũ
videbunt. Munda me mundans virtus
sana oculos meos: vt sanis oclis te cõ-
templer: quẽ nõ nisi sani oculi intuẽtur
Aufer queso squamas caliginis antiq̃
radio tue illuminationis: splendor in-
accessibilis: vt te videre valeam irre-
uerberatis obtutibus: et in lumine tuo
videã lumẽ. Gratias tibi ago lux mea.
Ecce video. Dilatetur obsecro vis⁹ me
us dñe ex te. Reuela oculos meos vt
considerem mirabilia de lege tua qui
es mirabilis i sanctis tuis. Gratias ti-
bi ago lumen meum. Ecce video: sed
per speculum in enigmate. Sed quan-
do facie ad faciem? Quando ve-
niet dies leticie et exultationis: in

qua ingrediar in locu3 tabernaculi ad= mirabilis vsq3 ad domum dei: vt videã videntem me facie ad faciem et satiet desiderium meum.

¶ De desiderio z siti aie in deum. D Capitulum. xxxv.

Quemadmodum desiderat ceru9 ad fõtes aquarũ: ita desiderat aia mea ad te de9. Sitiuit aia mea ad te deũ fontem viuũ: qñ veniã z apparebo ante faciẽ tuam? O fons vite: vena aquarum viuentium: quando venia3 ad aquas dulcedinis tue? de terra deserta inuia z inaquosa: vt videa3 virtute3 tuã z gloriã tuã: z satiẽ ex aqs misericordie tue sitim meam? Sitio domine fons vite es: satia me. sitio dñe: sitio te deum viuũ. O quãdo veniã z apparebo dñe ãte faciẽ tuam? putasne videbo diem illam: diẽ inq̃ iocũditatis z leticie diem quã fecit dominus vt exultemus z letemur in ea. O dies preclara z pulcra nesciẽs vesperũ: non habẽs occasũ: in qua audiam vocẽ laudis: vocẽ exultationis z confessionis. In qua audiã. intra in gaudiũ domini tui: intra i gaudiũ sempiternum: in domũ domini dei tui. vbi sunt magna z Iscrutabilia z mirabilia quorũ non est numerus. Intra i gaudiũ sine tristicia: qđ cõtinet eternam leticiam: vbi erit omne bonum: et non erit aliqđ malum. vbi erit quicquid voles: z nõ erit quicquid noles. ibi erit vita vitalis: dulcis z amabilis: semperq3 memorialis. vbi non erit hostis inpugnans nec vlla illecebra: sed summa et certa securitas: secura tranquillitas et trãqlla iocũditas: iocunda felicitas: felix eternitas: eterna btitudo z beata trinitas: z trinitatis vnitas: z vnitatis deitas: z deitatis beata visio: que est gaudiu3 domini dei tui. O gaudiũ sup gaudium: gaudiũ vincens omne gaudium extra qđ non est gaudiũ: qñ intrabo in te vt videam deũ meum qui habitat in te? Ibo z videbo visionem hanc grandẽ Quid est quod me detinet? Heu me qz incolatus meus prolongatus est. heu me q̃diu dicetur michi: vbi est deus tuus? q̃diu dicetur michi. expecta reexpecta? Et nunc q̃ est expectatio mea? nõne domine deus meus? Saluatorem expectamus dominu3 nr̃m iesum christu3 qui reformabit corpus humilitatis nostre configuratu3 corpori claritatis sue Expectamus dominum quando reuertatur a nuptijs: vt inducat nos ad suas nuptias. Ueni domine z noli tardare. Ueni domine iesu xp̃e: veni visitare nos in pace. veni z educ vinctos de carcere: vt letemur corã te corde perfecto. Ueni saluator noster. veni desideratus cũctis gentibus: ostende faciem tuam z salui erimus. Ueni lux mea: redemptor me9 educ de carcere animã meã ad confitendum nomini sancto tuo. Quãdiu miser iactabor in fluctibus mortalitatis mee clamans ad te domine: et non exaudis Audi clamantem domine de hoc mari magno: z adduc me ad portum felicitatis eterne. E Felices qui de periculo maris huius educti ad te deum portum tutissimum peruenire meruere. O vere felices qui de pelago ad littus: de exilio ad patriam: de carcere ad palacium peruenerunt: optata iam quiete beati: qui brauium illud ꝑpetue glorie quod hic ꝑ multas tribulationes quesierunt iam felici iocunditate adepti: letantur in perpetuum. O vere beati qui iam omnium malorum exuti: securi de sua imarcescibili gloria ad regnum decoris peruenire meruerũt O eternũ regnum. regnum omniũ seculorum vbi lumen indeficiens: et pax dei que exuperat omnem sensum: in quo sãctorum anime requiescunt. z leticia sẽpiterna super capita eorum. gaudium z exultationem obtinebunt: z fugiet dolor et gemitus. O q̃ gloriosũ est regnũ in quo tecum domine regnant omẽs sãcti: amicti lumine sicut vestimento: habentes in capite suo coronam de lapide precioso. O regnum beatitudinis sempiterne. vbi tu domine spes sanctorũ et diadema glorie: facie ad faciem videris a sctis letificãs eos vndiq3 i pace tua q̃ exuperat oẽm sẽsũ. Ibi gaudium infinitum: leticia sine tristicia. salus sine dolo

re. via sine labore. lux sine tenebris. vita sine morte. omne bonum sine oi malo. vbi iuuentus nunq̃ senescit. vbi vita terminum nescit. vbi decor nunq̃ pallescit. vbi amor nunq̃ tepescit. vbi sanitas nunq̃ marcescit. vbi gaudium nunq̃ decrescit. vbi dolor nūq̃ sentitur. vbi gemitus nunq̃ auditur. vbi triste nihil videtur. vbi leticia sẽper habetur. vbi malum nullus timet: q̄m ibi summum bonum possidetur: qđ est videre semꝑ faciem dñi virtutū. Felices igitur qui de naufraga vita presenti ad tanta gaudia iam peruenire meruerunt. ¶ Infelices heu nos et miseri: qui per huius maris magni fluctus procellosasq̃ voragines nauem trahimus. ignorantes an ad portum salutis peruenire valeamus. Infelices inq̃ quorum est vita in exilio: via in periculo: finis in dubio nescientes finem nostrum: q2 oia in futurū reseruātur incerta. Adhuc in pelagi fluctib9 versamur suspirātes ad te portū maris. O patria nostra patria secura: a longe te videmus. Ab hoc mari te salutamus. ab hac valle ad te suspiramus: et nitimur cum lachrymis si quo modo ad te perueniam9. Spes humani generis xp̄e deus de deo refugium nostrum et virtus: cuius lumen a longe iter caliginosas nebulas super maris ꝓcellas: quasi stelle maris radi9: oculos nostros irradiat vt dirigamur ad te portum. Guberna domine nauem nostram tua dextera: clauo crucis tue: ne pereamus in fluctibus: ne nos demergat tempestas aque: ne absorbeat nos profundum: sed vncio crucis tue trahe nos ab hoc pelago ad te solamen vnicum nostrum: quem a longe quasi stellam matutinam et solem iusticie vix lachrymātib9 oculis in littore celestis patrie nos expectantem videmus. En ad te clamamamus redempti tui: sed et nunc exules tui: quos precioso sanguine redemisti. Exaudi nos deus salutaris noster spes omnium finium terre: ⁊ in mari lōge. In mari turbulento versamur. tu in littore stans aspicis pericula nostra. saluos nos fac propter nomen tuum. Da nobis domine inter cyllam ⁊ carybdim ita tendere per mediū: vt vtroq̃ periculo euitato salua naue et mercibus securi perueniamus ad portum.

¶ Item de gloria celestis patrie. ¶ Capitulum. xxvi.

Cum ergo peruenerimus ad te sapientie fontem: ad te lumen indeficiens: ad te lucem inextinguibilē: vt te nō iā per speculū in enigmate: sed facie ad faciē videamus. tunc satiabitur in bonis desiderium nostrum: q2 nichil erit exteri9 qđ desideretur nisi tu dñe summū bonū qui eris premium beatorū: ⁊ dyadema decoris eorū: ⁊ leticia sempiterna super capita eorum. pacificans eos intus et extra in pace tua que exuperat omnẽ sẽsum. Ibi videbimus amabimus ⁊ laudabimus. Videbimus i lumine tuo lumen tuū: q̄m apud te est fons vite. et in lumine tuo videbimus lumen. Quale autem lumen? lumen immensum lumẽ incorporeum: incorruptibile: incomprehensibile: lumen indeficiens: lumen inextinguibile: lumen inaccessibile: lumẽ increatum: lumen veridicum: lumen diuinum quod illuminat oculos angelorum qđ letificat iuuentutẽ sanctorū: qđ est lumen luminum ⁊ fons vite: quod es tu dñe deus meus. Tu es quippe lumẽ in cuius lumine videbimus lumen. te scilicet in te. in splendore vultus tui: quādo te videbimus facie ad faciẽ. Quid est videre facie ad faciem: nisi quod ait apostolus. cognoscere sicut ⁊ cognitus sum. cognoscere veritatem tuam ⁊ gloriam tuam: hoc est cognoscere faciem tuam. Cognoscere patris potentiam: filij sapientiam: spūsancti clemẽtiā: ipsi9 summe trinitatis vnā ⁊ indiuiduā essentiā videre enim faciem dei viui: hoc est sūmū bonū. gaudiū angelorum atq̃ oīm sanctorū. premiū vite eterne: gloria spirituū: leticia sempiterna: corona decoris: brauiū felicitatis: requies opulenta: pulchritudo pacis: intimum et externum gaudiū: paradisus dei: hierusalē celestis: vita beata: plenitudo beatitudinis: gaudium eternitatis: pax dei que

exuperat omnez sensum. H Hec est plena beatitudo et tota glorificatio hominis: videre faciem dei sui: videre euz qui fecit celũ ꝛ terrã. videre euz q̄ fecit eũ. qui saluauit euz: et qui glorificauit eũ. Uidebit eum cognoscendo: amabit diligendo. laudabit possidendo. Ipse enim erit hereditas ppl'i sui: populi sanctorũ. populi quē redemit. Ipe possessio felicitatis eorũ. ipse premium ꝛ merces expectationis. Ego inquit merces tua magna nimis. magnuz eñ' magna decent. Uere dñe deus meus magnꝰ es tu nimis super omnes deos: et merces tua magna nimis. Nec eniz magnus es tu et parua merces tua: sed vt magnus es tu ita magna merces tua. qm̄ non aliud es tu et aliud merces mea. Sed tu ipe magnus nimis: tu ipe merces magna nimis tu ipe coronator es ꝛ corona: tu ipse promissor es ꝛ promissio. tu remunerator ꝛ munus: tu premiator ꝛ premium felicitatis eterne. Tu ergo coronator es ꝛ corona deus meꝰ: et diadema spei mee que ornata est gloria. lumen letificans. lux renouans. decor adornans. spes mea magna. desiderium cordis sanctorum: et desideratus eorũ. Uisio ergo tua tota merces est. totũ premiũ: et totum gaudiũ quod expectamus. Hec est eñ vita eterna. Hec ē inq̄ sapientia tua. Hec est vita eterna vt cognoscamꝰ te solũ verũ deũ ꝛ quez misisti iesum xp̄m. I Cũ igr̄ videbimus te solũ deũ: deũ verũ: deũ viuũ omnipotentē: simplicē: inuisibilē: incircũscriptibilē: incōprehēsibilē: ꝛ filiuz tuum vnigenitum: cōsubstãtialem ꝛ coeternũ tibi dñz nostrũ iesum xp̄m: quem pro salute nostra misisti in mundum in virtute spũsscti: trinum in psonis ꝛ vnũ in essentia deũ sanctũ solũ. extra quem non est deus. tũc habebimꝰ quod nunc querimꝰ. vitam eternã: gloriã sempiternã: quã preparasti diligentibus te. quã abscōdisti timētibꝰ te. quã daturus es querentibus te. querētibus faciã tuam semper. Et tu dñe deus meus formator meus ex vtero matris mee: q̄ me recōmendauit manui tue. non me pmittas amplius ex vno distrahi in multa. sed collige me de exterioribus ad me: de me ad te. vt dicat tibi semper cor meũ: exquisiuit te facies mea. faciē tuaz dñe requirã faciē dñi virtutuz. in qua sola consistit tota gloria sempiterna beatorũ. Quã quidem videre vita eterna est ꝛ gloria sempiterna sctõruz. Letetur ergo cor meũ vt timeat nomē tuum. letetur cor querētium dñm: sed multo magis cor inuenientium. Si enim leticia est in q̄rendo: qualis leticia erit in inueniendo? Queram ergo semp ardenter ꝛ indesinēter faciē tuam. si quãdo tãdē aperiatur mihi ostiũ ꝛ porta iusticie: vt intrē in gaudium dñi mei. Hec porta dñi iusti ingredientur per eam.

¶ Oratio ad sctãm trinitatem. R

O Tres coequales et coeterne persone: deus vnus et verus pater et filius ꝛ spũsscťũs: q̄ solus habitas eternitatē ꝛ lucem inaccessibilem. Qui fundasti terrã in potētia tua: ꝛ regis orbem terre prudentia tua. Sanctus sctũs sctũs dominus deus sabbaoth: terribilis ꝛ fortis: iustus ꝛ misericors: admirabil̄: laudabilis: amabilis. Unus deus: tres persone: vna potentia sapientia bonitas. vna et indiuisa trinitas. Aperi mihi clamãti portas iusticie: et ingressus in eas cōfitebor tibi domino. En ad ostium tuum sũme paterfamilias mēdicus pulso. Jube aperiri pulsãti: qui dixisti: pulsate et apperietur vobis. Pulsant eniz ad ostium tuuz pater misericordissime desideria rugientium precordiorũ meorum. ꝛ clamores lachrymarum oculoꝝ meoruz. Ante te est omne desideriũ meum: ꝛ gemitus meus a te non est abscōditus. Et tu domine nō auertas faciez tuã amplius a me: nec declines in ira a seruo tuo. Pater misericordiarum audi eiulatũ pupilli tui: ꝛ porrige manuz tuã optimã adiutricem: vt retrahat me de profũdis aquarũ: ꝛ de lacu miserie: et de luto fecis: ne peream vidente mia oculorum tuorum: aspiciente demētia viscerũ tuorũ: sed euadaz ad te dñm deum meuz: vt videã diuitias regni tui: ꝛ

intuear faciem tuam semper ⁊ laudem dicaꝫ nomini tuo sctõ dñe: qui facis mirabilia: q̄ cor meū letū facis memoria tua: qui illuminas iuuentutem meam: ne despicias senectutē meaꝫ: sed iubilare facias ossa mea. ⁊ reuiuiscere facias vt aquile canos meos.

¶ Finis Soliloquiorum anime ad deum diui Augustini episcopi Hipponensis.

Diui Augustini episcopi Hipponensis Manuale de verbo dei: quo sopita celestis desiderii memoria renouetur. I

Quoniaꝫ in medio laqueoruꝫ positi sum⁹ facile a celesti desiderio frigescim⁹. Qua ꝓpter assiduo indigemus munimento vt expergefacti ad deum nostrum verum ⁊ summū bonū cū defluimus recurramus. Idcirco non presumptionis temeritate sed magna dei mei dilectione: huic opusculo ad laudem eius operam dedi: vt ex elegantioribus dictis sanctorū p̄rm breue ⁊ manuale verbū de deo meo mecum semper haberem: ex cuius lectiōis igne quotiens tepesco in eius accendar amorem. Nūc adesto mihi deus meus quē quero: quē diligo: quem corde ⁊ ore et qua valeo virtute laudo atq̄ adoro Mens mea deuota tibi: tuo amore succensa: tibi suspirans: tibi inhians. te solum videre desiderans: nihil habet dulce nisi de te loqui: de te audire: de te scribere: de te conferre: tuam gloriam frequēter sub corde reuoluere: vt tua suauis memoria sit inter hos turbines aliqua repausatio mea. Te ergo inuoco desiderantissime: ad te clamo clamore magno in toto corde meo. Et cum te inuoco vtiq̄ te in meipso inuoco. quoniā omnino non essem nisi tu esses ī me et nisi ego essem in te non esses in me. In me es quoniā in memoria mea manes: ex ea cognoui te: et in ea inuenio te cum reminiscor tui: et delector in te de te. ex quo omnia: per quem omnia: ⁊ in quo omnia.

¶ De mirabili essentia dei. Capitulum primum. II

Tu domine celum ⁊ terram īples: omnia portans sine onere: omnia implens sine inclusione: semper agēs: semꝑ quietus: colligens et non egens. querens cū nichil desit tibi: amās nec estuās: zelās ⁊ securus es: penitꝫ te ⁊ nō doles: irasceris ⁊ trāquillus es. opera mutas sed non mutas cōsiliū. recipis quod inuenis ⁊ nūq̄ amisisti. nūq̄ inops et gaudes lucris. nunq̄ auarus ⁊ vsuras exigis. supererogatur tibi vt debeas ⁊ q̄s habet quicq̄ non tuum? reddis debita nulli debens: donas debita nichil perdens. Qui vbiq̄ es et vbiq̄ totus. qui sentiri potes ⁊ videri nō potes. qui nusq̄ dees: ⁊ tamen ab iniquorum cogitatiōib⁹ lōge es. nec ibi dees vbi lōge es. q: vbi nō es ꝑ gr̄iā ades ꝑ vindictā Qui vbiq̄ p̄ns es: ⁊ vix inueniri potes. quē stātem sequimur: ⁊ apprehendere non valemus. Qui tenes omnia: imples omnia: circumplecteris omnia supereximes omnia. sustines omnia. Qui corda fidelium doces sine strepitu verborum. Qui locis non distenderis nec temporibus variaris. nec habes accessus ⁊ recessus. Qui habitas lumen inaccessibilem quam nullus hominū vidit nec videre potest. In te manens quietus vbiq̄ circuis totum. Non enim scindi ⁊ diuidi potes quia vere vn⁹ es. nec ī ꝑtes efficeris. sed totus totuꝫ tenens. totum

imples:totum illustras et possides.

¶ De inducibili scientia dei. R. Capitulum. ij.

Si totum mundum libri reple ant:tua scientia inenarrabilis non potest enarrari. Quoniam vero indicibilis es:nullo modo scribi poteris nec concludi. Tu es fons lucis diuine et sol claritatis eterne. Magnus es sine quantitate et ideo immensus.bonus sine qualitate et ideo vere et summe bonus.et nemo bonus nisi tu solus.cuius voluntas opus est cuius velle posse est.qui omnia que ex nihilo creasti:sola voluntate fecisti.

Qui omnem creaturam tuam absque indigentia aliqua possides:et sine labore gubernas:et absque tedio regis.et nihil est quod conturbet ordinem imperij tui: vel in summis vel in imis. Qui in omnibus locis sine loco haberis:et omnia continens sine ambitu:et vbique presens es sine situ et motu. Qui nec mali actor es:quod facere non potes. Qui nihil non potes: nec vnquam quicquam te fecisse penituit. Cuius bonitate facti sumus:et iusticia penas luimus:et clementia liberamur.

Cuius omnipotentia omnia gubenat: regit et implet que creauit. Nec ideo te implere omnia dicimus vt te contineant:sed ipsa potius a te contineantur. Nec particulatim imples omnia:nec vllatenus ita putandum est vt vnaqueque res pro magnitudine sue portionis capiat te. id est maxima maius: minima minus.dum sis potius ipse totus in omnibus: et omnia in te. Cuius omnipotentia omnia concludit:nec euadendi potentiam tuam quis aditum inuenire poterit. Qui enim te non habet placatum nequaquam euadet iratum.

¶ De desiderio anime sentientis deum O Capitulum. iij.

Te igitur clementissime deus inuoco in animam meam quam preparas ad capiendum te:ex desiderio quod inspiras ei. Intra rogo in eam et coapta eam tibi: vt possideas illam quam fecisti et refecisti vt habeam te velut signaculum super cor meum. Queso pijssime inuocantem te non deseras: quia priusquam te inuocarem me vocasti et quesisti.vt ego seruus tuus te quererem: querendo inuenirem et inuentum amarem. Quesiui et inueni te domine:et amare desidero. Auge desiderium meum et da quod peto: quoniam si cuncta que fecisti mihi dederis: non sufficit seruo tuo: nisi teipsum dederis. Da ergo teipsum mihi deus meus:redde te mihi. En amo te:et si parum est amem validius. Tuo ergo amore teneor:tuo desiderio flagro: tua dulci memoria delector. Ecce dum tibi mens mea suspirat: et tuam ineffabilem pietatem meditatur:ipsa carnis sarcina minus grauat: cogitationum tumultus cessat.pondus mortalitatis et miseriarum more solito non hebetat: silent cuncta. tranquilla sunt omnia.cor ardet.animus gaudet.memoria viget intellectus lucet.et totus spiritus ex desiderio visionis tue accensus inuisibilium amore rapi se videt.assumat spiritus meus pennas vt aquile:volet et non deficiat:volet et perueniat vsque ad decorem domus tue:et thronum glorie tue.et ibi super mensam refectionis ciuium supernorum pascatur de occultis tuis in loco pascue iuxta fluenta plenissima. Tu esto exultatio nostra qui es spes nostra salus atque redemptio. Tu esto nostrum gaudium qui es futurum premium. Te semper querat anima mea. et tu presta vt querendo non deficiat.

¶ De miseria anime que dominum nostrum iesum christum non amat nec querit. P Capitulum. iiij.

Ve misere anime que christum non querit nec amat: arida manet et misera. Perdit quod viuit qui te deus non diligit. Qui curat viuere non propter te domine nihil est et pro nihilo est Qui tibi viuere recusat mortuus est. Qui tibi non sapit desipit Misericordissime tibi me commendo reddo et conce

do. per quē sum viuo ꝛ sapio. In te confido spero ꝛ totam spē meā pono. p quē resurgā viuā ꝛ requiescam. Te cupio diligo ꝛ adoro: cū quo manebo regnabo ꝛ beatus ero. Aia que te nō querit nec diligit: mundum diligit: peccatis seruit ꝛ vicijs subiecta est: nunꝗ quieta: nūꝗ secura est. Famuletur tibi semper mēs mea piissime: suspiret tibi semper peregrinatio mea. ardeat in amore tuo cor meum. requiescat in te deus meus aia mea. contempleꝫ te in mentis excessu: cantet laudes tuas ī iubilatione: ꝛ hec sit in hoc exilio meo consolatio mea. Confugiat mens mea sub vmbra alarum tuarum ab estibus cogitationum seculi huius. Repauset in te cor meum: cor mare magnum tumens fluctibus. O diues oīm bonorū: dapū superne satietatis opulentissime largitor de⁹. da lasso cibū: collige dispersum. libera captiuū: et reintegra scissum. En stat ad ostium ꝛ pulsat. Obsecro per viscera misericordie tue quibus visitasti nos oriens ex alto. iube pulsanti misero aperiri: vt liberis gressibus ingrediatur ad te: et requiescat in te. ꝛ reficiaꝫ de te pane celesti. Tu enim es panis ꝛ fons vite. tu lumen claritatis eterne. tu omnia ex quibus viuunt recti qui diligunt te.

¶ De desiderio anime. Capitulum. v.

Deus lumen cordium te vidētiū: ꝛ vita animarū te amantium. ꝛ virtus cogitationum te querentiū: da vt sctō amori tu inhereā. Ueni rogo in cor meū ꝛ ab vbertate voluptatis tue inebria illō: vt obliuiscar ista tpalia. Pudet ac piget me talia pati qualia mūdus iste agit. Triste est mihi qđ video. graue ē oñe qđ de trāsitorijs audio. Adiuua me domine deus meus. ꝛ da leticiam in corde meo. veni ad me vt videam te. Sed angusta est mihi dom⁹ aie mee: qua venias ad eā: dilateꝫ a te. Ruinosa est refice eam. Habet plurima q̄ offendāt oculos tuos: fateor ꝛ scio. sed quis mundabit eā: aut cui alteri preter te clamabo? Ab occultis meis munda me dñe. ꝛ ab alienis parce suo tuo. Fac me dulcis xpe bone iesu: fac me rogo: amore ꝛ desiderio tuo deponere onus carnaliū desideriorum ꝛ terrenarū concupiscētiarū. Dñeꝫ carni aia: aie ratio: rōni gratia tua. ꝛ tu me interius ꝛ exterius sub de voluntati. Tribue mihi vt laudet te cor meum. ꝛ lingua mea ꝛ omnia ossa mea. Dilata mētē meam: ꝛ attolle intuitum cordis mei: vt vel rapida cogitatione spūs meus attingat te eternaꝫ sapiētiam sup omnia manētē. Dissolue me oro a vinculis quib⁹ cōstrict⁹ teneor. vt relinquēs oīa ossa tibi festinem tibi soli inhereā: tibi soli intendam.

¶ De felicitate aie a terreno carcere resolute. Capitulum. vi

Felix anima q̄ terreno resoluta carcere libera celum petit: q̄ te dulcissimū dñꝫ facie ad faciē cernit: q̄ nullo metu mortis afficitur: sed de corruptione perpetue glorie letaꝫ. Tranquilla est ꝛ secura. iam non timet hostē nec mortem. Habet iā te pium dñm quē diu q̄siuit: sempqꝫ amauit: hymnidicis sociata choris: melliflua ppetue festiuitatis carmina ad laudē glorie tue rex xpe bone iesu, in eternum concinit. Inebriatur enim ab vbertate domus tue: ꝛ torrente voluptatis tue potas eum. Felix societas supnorum ciuium: ꝛ gloriosa solēnitas oīm ad te redeuntium. ab huius nostre peregrinationis tristi labore ad amenitatē pulchritudinis: formositatē totius splēdoris: atqꝫ dignitatē totius elegantie: vbi te iugiter dñe tui ciues cernūt. Nihil omnino qđ cōturbet mētē ibidē auribus datur. Que cātica? q̄ organa? q̄ cātilene? q̄ melodie ibi sine fine decātanꝫ? Sonāt ibi semp melliflua hymnorum organa: suauissima angelorū melodia. cantica canticoꝝ mira: q̄ ad laudem ꝛ gloriā tuā a supernis ciuibus decātanꝫ. Amaritudo ꝛ omnis fellis asperitas in regione tua locum non hn̄t. Non enim est ibi malus neqꝫ malicia. non est aduersarius ꝛ impugnans. nec est vlla peccati illecebra. nulla est ibi indigentia: dedecus nullum: rixa nulla

nullum improperium: causatio nulla
null⁹ timor: nulla inquietudo: nulla pe
na: nulla dubietas: nulla violentia nul
la discordia. sed est ibi pax summa: cha
ritas plena: iubilatio ꝛ laus dei eterna
sine fine secura requies: et gaudiuꝫ sem
per in spiritusancto. O ꝙ fortunatus
ero si audiuero iocundissimas ciuium
tuorum cantilenas: carmina melliflua:
laudes summe trinitati debito honore
promentia. Sed et nimium felix si ego
ipse meruero cantare canticum domi
no iesu christo de dulcibus canticis sy
on.

¶ De gaudio paradisi. G
Capitulum septimum.

O Uita vitalis: vita sempiterna
ꝛ sempiterne beata: vbi gau
diū sine merore. requies si
ne labore: dignitas sine tre
more: opes sine amissiōe. sa
nitas sine lāguore. abūdātia sine defe
ctiōe: vita sine morte: perpetuitas sine
corruptiōe: beatitudo sine calamitate:
vbi oīa bona in charitate pfecta. vbi
species ꝛ visio facie ad faciē. vbi plena
sciētia in omnibus et per oīa. vbi sū
ma bonitas cernitur: et lumen illumi
nans a sanctis glorificatur: vbi presens
maiestas dei conspicitur: et hoc vite ci
bo sine defectu mens intuentium satia
tur. Uident semper et videre desiderāt.
sine anxietate desiderant ꝛ sine fastidio
satiantur. Ubi verus sol iusticie: mira
sue pulchritudinis visione omnes refi
cit: ꝛ ita vniuersos celestis patrie ciues
illuminat: vt luceant ipsi. lumen vidēt
illuminatum per deum. lumen illumi
nans vltra omnem solis nostri splendo
rem: atꝙ cunctarum stellarum claritatem
immortali adherentes deitati. ac per
hoc immortales ꝛ incorruptibiles fa
cti iuxta promissionem dñi saluatoris.
Pater quos dedisti mihi volo vt vbi
ego sum ꝛ illi sint mecum. vt videat cla
ritatem meam: ꝛ omnes vnum sint: si
cut tu pater in me ꝛ ego in te: ꝛ ipi i no
bis vnum sint.

¶ De regno celorum. T
Capitulum octauum.

R Egnum celorū regnū feli
cissimū: regnū carēs mor
te ꝛ vacās fine. cui nulla tpa
succedūt p cursū. vbi ꝯtinu⁹
sine nocte dies nescit habe
re tp. vbi victor miles laborē: ꝛ donis
ineffabilib⁹ cumulatur: nobile ppetua
caput amplectente corona. Utinā remis
sa peccatorū mole meritorū seruorum
xpi iuberet diuina pietas hanc carnis
sarcinam deponere: vt in sue ciuitatis
gaudia eterna repausandus transirem
sanctissimis supnorum choris interessem
cū btissimis spiribus glie cōditoris as
sisterē: presentē dei vultū cernerem. nul
lo mortis metu tangerer: de perpetue
immortalitatis incorruptione securus
gauderem. ꝛ scienti oīa cōiūctus oēꝫ
ignorātie cecitatē amitterē. terrena cū
cta paruipēderē: ꝯuallem lachrymarū
istum intueri vel reminisci vlterius nō
dignarer: vbi vita laboriosa: vita corru
ptibilis: vita omni amaritudine plena:
vita domina malorum: ancilla inferno
rum: quam humores tumidāt: dolores
extenuant: ardores exiccant: aeria mor
bidant. esce inflāt. ieiunia macerant io
ci soluunt: tristicie consumunt. sollicitu
do coarctat. securitas hebetat. diuitie
iactant. paupertas deiicit. iuuentus ex
tollit. senectus incuruat. infirmitas frā
git. meror deprimit. Diabolus insidia
tur. mūdus adulatur: caro delectat. ala
excecat. tot⁹ hō ꝯturbat. ꝛ his tot ꝛ tā
tis malis mors furibunda succedit. va
niꝫ gaudijs ita finē i ponit vt cum esse
desierint nec fuisse putentur.

¶ Post nimios ploratus mestā aīam
ꝯsolat de⁹. U Capitulū. ix.

S Ed quas laudes quē gra
tiarūactiones tibi referre
valeam⁹ de⁹ nr̄ q̄ nos etiaꝫ
inf has tātas mortalitatis
nr̄e erūnas nō desinis ꝯso
lari mira visitatiōe grie tue? Ecce me
miserū multis meroribus plenū: dū vite
mee finē timeo: dū pctā mea considero
dum iudicium tuum formido. dū mor
tis horam cogito. dum supplicia tarta
ri horreo. dum opera mea qua distri

ctione et discussione a te pensent ignoro. dũ quo fine illa clausurus sim penitus nescio. dũqꝫ hec et alia multa mecũ sub corde retracto: consolaturus ades solita pietate dñe deus: et iter has querelas nimiosqꝫ ploratus ac ꝓfunda cordis suspiria assumis mestam et anxiaȝ mentem super alta iuga montium ad areolas vsqꝫ aromatuȝ: et collocas me in loco pascue secus riuulos dulcium aquarum. vbi preparas in conspectu meo mensam multiplicis apparatus: que fatigatuȝ spiritũ repauset ꝛ cor triste letificet. quibus tandem refocillatꝰ delicijs: multarũ miseriarum mearum oblitus: leuatus super altitudinem terre in te vera pace quiesco.

¶ De dulcedine diuini amoris X Capitulum decimum.

Amo te deus meus amo te: ꝛ magis atqꝫ magis amare volo. Da mihi dñe deus meus speciose pre filijs hoiȝ vt desiderẽ te: vt amẽ te: q̃tum volo et quãtũ debeo. Immẽsꝰ es ꝛ sine mensura debes amari presertim a nobis quos sic amasti: sic saluasti: ꝓquibꝰ tanta et talia fecisti. O amor qui semꝑ ardes ꝛ nunq̃ extingueris. dulcis christe: bone iesu: charitas deus meus: accende me toto igne tuo: amore tuo: dulcedine tua: dilectione tua: desiderio tuo: charitate tua: iocunditate et exultatione tua. pietate ꝛ suauitate tua voluptate ꝛ concupiscentia tua: que sãcta est ꝛ bona. que casta est ꝛ munda vt totus dulcedine amoris tui plenus totus flamma tue charitatis vaporatus: diligam te dñm meum dulcissimum et pulcherrimum ex toto corde meo: ex tota anima mea. ex totis viribus meis: et ex omni intentione mea. cum multa cordis contritione ꝛ lachrymarum fonte. cum multa reuerentia ꝛ tremore. habẽs te in corde ꝛ in ore ꝛ pre oculis me is semꝑ ꝛ vbiqꝫ. ita vt nullus in me adulterinis amoribus pateat locus.

¶ De preparatione nostre redemptionis Y Capitulum. xi.

Pulcherrime iesu christe rogo te per illã sacratissimam effusionẽ preciosi sanguinis tui quo redempti sumus: da mihi cordis contritionẽ ꝛ lachrymarũ fontem: precipue dum preces ꝛ orationes tibi offero: duȝ tue laudis tibi psalmodiã decanto. dum misterium nostre redemptionis manifestuȝ misericordie tue iudiciũ recolo vel profero: dum sacris altaribus licet indignus assisto: cupiens tibi offerre illud mirabile ꝛ celeste sacrificiũ: omni reuerẽtia ꝛ deuotione dignum: qđ tu dñe deus meus sacerdos immaculate instituisti et offerre precepisti: ĩ commemorationem tue charitatis: mortis scilicꝫ ꝛ passionis: ꝓ salute nostra: pro quotidiana nr̃e fragilitatis reparatione. Confirmetur mẽs mea inter tanta misteria dulcedine presentie tue. sentiat te sibi adesse: et letetur coram te. Ignis q̃ sꝑ luces: amor q̃ semꝑ ardes. dulcis christe: bone iesu: lumen eternum ꝛ indeficiens. panis vite q̃ nos reficis ꝛ in te nõ deficis. quotidie comederis: ꝛ semꝑ integer manes. resplende michi: accende me. illumina et sanctifica vas tuum. de malicia euacua imple de gratia: ꝛ plenũ cõserua: vt ad salutem anime mee manducem cibum carnis tue: quatenus mãducando te viuam de te: viuã per te. perueniam ad te: ꝛ repausem in te.

¶ De gaudio. Z Capitulum. xij.

O Dulcedo amoris: et amor dulcedinis comedat te venter meus. ꝛ nectare tui amoris repleant viscera mea: vt eructet mẽs mea verbũ bonũ. Charitas deus meus mel dulce: lac iuuenum: cibꝰ es grãdiuȝ. fac me crescere in te. vt sano palato possis manducari a me. Tu es vita mea qua viuo: spes cui inhereo: gloria quam adipisci desidero. Tu michi cor tene. mentem rege. intellectum dirige. amorem erige: animum suspende. ꝛ in superna fluenta os sitientis te spiritus trahe. Taceat queso tumultus carnis. Conticescant fantasie terrarum ꝛ aquarum aeris ꝛ poli. Ta

ceant somnia ⁊ imaginarie reuelatio-
nes: omnis lingua: omne signum ⁊ que-
quid transeundo fit. Sileat sibi ⁊ ipsa
anima: et transeat se non cogitando se:
sed te deus meus: quoniam tu es reue-
ra tota spes ⁊ fiducia mea. Est enim in
te deo ⁊ domino nostro iesu xpo dulcis-
simo ⁊ benignissimo atq; clementissi-
mo vniuscuiusq; nrm ⁊ portio ⁊ sãguis
⁊ caro. Ubi ergo portio mea regnat ibi
regnare me credo. vbi sanguis me⁹ do-
minatur ibi domiare me cõfido. vbi ca
ro mea glorificatur: ibi gloriosum me
esse cognosco. Quamuis peccator sim
de hac tamen cõmunione gratie nõ dif
fido. Et si peccata mea me ꝓhibent sub
stantia me requirit. Et si delicta ꝓpria
me excludunt: nature communio nõ re
pellit.

¶ Uerbum incarnatũ est causa spei no
stre. B

Capitulum decimumtertium.

NOn enĩ tam inimicus ẽ do
minus vt non diligat car-
nem suam: membra sua ⁊ vi
scera sua. Desperare vtiq;
potuissem ꝓpter nimia pec
cata mea ⁊ vicia: culpas ⁊ infinitas ne
gligentias meas quas egi: ⁊ quotidie
indesinẽter ago corde ore ⁊ opere: ⁊ om
nibus modis quib⁹ humana fragili-
tas peccare potest: nisi verbum tuum
deus meus caro fieret ⁊ habitaret ĩ no
bis. Sed desperare iam non audeo: qm̃
subditus ille tibi vsq; ad mortem: mor-
tem autẽ crucis tulit chirographũ pec
catorũ nostrorũ ⁊ affigẽs illõ cruci pctm̃
crucifixit ⁊ mortẽ. In ipso aũt secur⁹ re
spiro qui sedet ad dexteram tuam: ⁊ in-
terpellat pro nobis. In ipso confisus ad
te peruenire desidero: in quo iam resur
reximus ⁊ reuiximus: iam in celum cõ
scendimus. ⁊ in celestibus consedemus
Tibi laus: tibi gloria: tibi honor: tibi
gratiarum actio.

¶ Quãto maior ẽ de deo meditatio tã-
to dulcior. B

Capitulum. xiiij

Pijssime domine qui sic nos
amasti et saluasti: sic viuifi-
casti ⁊ sublimasti: pijssime domine q̃ dul
cis est memoria tua. quanto magis in
te meditor: tãto es mihi dulcior ⁊ ama
bilior. Idcirco delectat me valde bona
tua puro mentis intuitu: et dulcissimo
pij amoris affectu: in loco peregrina-
tionis mee iuxta modulum meum: in-
terim q̃diu his fragilibus subsisto mẽ
bris considerare. Tue enim charitatis
iaculo vulneratus sum. tuo vehemen-
ter desiderio flagro: ad te peruenire cu
pio: te videre desidero. Idcirco sup cu-
stodiam meam stabo: et vigilantibus
oculis psallam spiritu: psallam et men-
te. et totis viribus meis te factorem et
refectorem meum collaudabo: polum
penetrabo mente: et desiderio tecũ cro:
vt in presenti quidem miseria solo cor-
pore tenear: totum autem cogitatione
et auiditate atq; oĩ desiderio sim semp
quatenus ibi sit cor meũ vbi tu es the
saurus meus desiderabilis: incompa-
rabilis multumq; amabilis. Sed ec-
ce deus meus pijssime ac misericordis
sime: dum tue immense bonitatis et
pietatis gloriam considerare volo: cor
meum non sufficit. excedit enim om-
nem sensum humane mentis tuum de-
cus. tua pulchritudo: tua virt⁹: tua glo-
ria: tua magnificentia: tua maiestas et
tua charitas. sicut inextimabilis est tue
glorie splendor: ita ineffabilis est eter-
ne tue charitatis benignitas: qua illos
quos de nihilo creasti adoptas ĩ filios
⁊ tibi coniungis.

¶ Desiderande sunt pro christo tribula
tiones in hac vita. C.

Capitulum quindecimum.

O Anima mea si q̃tidie opor
teret nos tormenta pferre.
si ipsam gehennã longo tẽ
pore tolerare: vt christũ in
gloria sua videre possem⁹:
⁊ sanctis eius sociari. nonne dignum es
set pati omne quod triste est: vt tanti bo
ni tãteq; glorie participes haberemur?
Insidientur ergo demones: parẽt suas
tentationes: frangant corpus ieiunia

premant vestimenta. labores grauent: vigilie ericcet. clamet in me iste. inquietet me ille vel ille. frigus incuruet. cōscientia murmuret. calor vrat: caput doleat. pectus ardeat. inflet stomachus pallescat vultus. infirmer totus. deficiat in dolore vita mea: et anni mei in gemitibus. ingrediat putredo in ossibus meis et subter me scateat: vt requiescam in die tribulationis: et ascendam ad populum accinctum nostrum. Que enim erit iustorum gloria? quā grādis sctōrum leticia? cū vnaqueque facies fulgebit vt sol: cum ordinib' distinctis populū suū dñs in regno patris sui cepit recensere. et meritis atque operibus singulorum promissa premia restituet. pro terrenis celestia. pro temporalibus sempiterna: pro modicis magna. Reuera cumulus felicitatis erit cum dominus adducet sanctos suos in visione paterne glorie. et faciet in celestibus considere vt sit deus omnia in omnibus.

¶ Quomō regnū celorum possit acqri
Capitulum. xvi.

O Felix iocunditas et iocūda felicitas sctōs videre. cum sctis esse: et esse sctm. deū videre et deū hre in eternūet vltra. Hec sedula mēte cogitem'. hec toto desiderio desiderem'. vt ad eos cito peruenire valeamus. Si queras quō istud pōt fieri: vł quib' meritis: quibusue auxiliis? Audi. Res ista posita ē in ptāte facientis: qm regnū celorum vim patit. Regnū celor o homo aliud nō qrit preciū nisi teips. tm valet quātū es: te da et habebis illud. Quid turbaris de precio? xps semetipm tradidit vt acquireret te regnum deo patri ita tu temetipsum da vt sit regnū eius ac nō regnet peccatū in tuo mortali corpore: sed spiritus in acquisitione vite.

¶ Quid sit et qd habeat paradisus.
Capitulum. xvij.

C Anima mea reuertamur ad ciuitatē celestem in qua scripti sumus et ciues decreti. Sicut ergo ciues sanctorum et domestici dei: et sicut heredes dei coheredes autem christi: consideremus inclitam nostre vrbis felicitatem: inquantum considerare possibile est. Dicamus ergo cum propheta. O q gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei sicut letantium omnium habitatio est in te. Fundaris enim exultatione vniuerse terre. non est in te senectus: nec senectutis miseria non est in te mancus: nec claudus: neque gibbosus: neque deformis: dum omnes currunt in virum perfectum: in mensuram etatis plenitudinis christi. Quid hac vita beatius? Ubi nō est paupertatis metus: nō egritudinis imbecillitas. nemo leditur. nemo irascitur nemo inuidet. cupiditas nulla exardescit: nullum cibi desiderium. nulla honoris aut potestatis pulsat ambitio nullus ibi diaboli metus. insidie demonum nulle. terror gehenne procul mors neque corporis neque anime. sed immortalitatis munere iocunda vita. nulla eristunt vsquequaque discordia: sed cuncta consona: cuncta conuenientia. quia omnium sanctorum vna erit cōcordia: par cuncta et leticia continet. tranquilla sunt omnia et quieta. iugis splēdor: non ille qui nunc est: sed tanto clarior quanto felicior. quia ciuitas illa vt legitur non egebit lumine solis: sed dñs omnipotens illuminabit eā: et lucerna ei' est agnus. Ubi sancti fulgebunt vt stelle in perpetuas eternitates. et sicut splendor firmamenti qui erudiunt multos. Quapropter nox ibi nulla: nulle tenebre: concursus nubium nullus. nec frigoris odorisue asperitas vlla: sed talis erit rerum temperies: quam nec oculus vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascēdit: nisi illorum qui ea perfrui digni inueniuntur. quorum nomia scripta sunt in libro vite. Uerum super hec omnia est consociari choris angelorum et archangelorum atque omniū celestium virtutum. intueri patriarchas et prophetas: videre apostolos atque omnes sanctos. videre etiam parentes nostros. Gloriosa sunt hec. Sed multo gliosius est pñtē dei vultū

cernere: incircumscriptum lumē videre. Supercellens gloria erit cū deū videbimus in seipso: videbimꝰ et habebimus in nobis: quem cernere finis non erit.

¶ Non valet homo deo vicem reddere nisi per amorem. F Capi. xviij.

Anima insignis dei imagine: illustris similitudine: habet in sese ex deo quo admoneatur sp aut stare cū eo: aut redire si mota suis affectibꝰ: imo defectibus fuerit. Et non solum hȝ vñ respirare q̄at in spe venie ⁊ mīe: sed etiaȝ vnde audeat aspirare ad nuptias verbi: ⁊ cū deo inire fedus societatis: atq̧ cū rege angelorum ducere iugū suaue amoris. Hec oīa facit amor: si anima exhibeat se similē deo p volūtatem: cui similis ē p naturam: diligens sicut dilecta ē. Solus est amor ex oībꝰ aīe motibus sensibus atq̧ effectibus in quo pōt creatura ⁊ si nō ex equo: rn̄dere auctori. vel si bi mutuam repēdere vicem. Amor vbi venerit ceteros in se oēs traducit ⁊ captiuat affectus. Amor p se sufficit: p se placet: ⁊ propter se. Ipse meritum: ipse premiū: ipse causa: ipse fructꝰ: ipse vsus. Per amorē coniūgimur deo. Amor facit vnū spiritū de duobus. Amor facit idē velle ⁊ idem nolle. Amor facit priꝰ mores componere: postmodū oīa q̄ ad sunt tanq̄ nō adsint considerare. tertio vero loco mūda cordis acie superna et interna conspicere. Per amorem primū in seculo bene gerūtur honesta: postmodū etiā honesta sclī despiciuntur. ad extremū etiā dei intima conspiciuntur.

¶ Quid in nobis deus requirat sibi simile. S Capitulum. xix.

Deus pater charitas ē: deus filiꝰ dilectio est: spiritꝰ sanctꝰ amor pr̄is ⁊ filij est. Hec charitas et hec dilectio aliq̇d simile req̇rit in nobis. s. charitatē: qua velut quadā affinitate cōsanguinitatis ei sociemur et coniūgamur. Amor dignitatis nesciꝰ reuerentiā nescit. Qui amat p seipm̄ fiducialiter accedit ad deū: familiariter q̧ loquit̄ ei. nihil timens: nichil hesitans. Perdit q̄d viuit qui non diligit: q̄ autem diligit oculos suos semper habet ad deum quem diligit: quem desiderat: in quo meditatur in quo delectatur in quo pascitur: in quo impinguatur. Iste talis sic deuotus: ita cantat: ita legit: ⁊ in oībus operibus suis sic est prouidus ⁊ circumspectus quasi deus adsit p̄sens ante oculos eius: sicut reuera adest. Ita orat quasi sit assumptus ⁊ presentatus ante faciem maiestatis in excelso throno: vbi milia miliū ministrant ei et decies centena milia assistūt ei. Animā quam visitat amor expergefacit dormientem: monet ⁊ emollit caȝ ⁊ vulnerat cor eius: tenebrosa illuminat: clausa reserat: frigida inflāmat: mentem asperā ⁊ irascibilem ⁊ impatientē mitigat: vicia fugat: carnales affectus comprimit mores emendat: reformat et innouat spiritū: lubrice etatis motus actusq̧ leues coercet. Hec omia facit amor cum presens est. cū vero abscesserit ita incipit anima iacere languida ac si cacabo bullienti subtraxeris ignem.

¶ De confidentia anime amantis deum. H Cap. xx.

Magna res ē amor: quo aīa p semetipām fiducialit̄ accedit ad deū: deo cōstāter iheret: deū familiarit̄ perscūctat̄: cōsultatq̧ de oī re. Aīa q̄ amat deū nil aliud pōt cogitare nil loq̄ cetera cōtēnit oīa fastidit: q̇cq̇d meditat̄: quicq̇d loquit̄: amorē sapit: amorē redolet: ita amor dei eā sibi vendicauit. Qui vult habere noticiam dei amet. Frustra accedit ad legendum: ad meditandū: ad predicandū: ad orandu; qui non amat. Amor dei amorem anime parit: ⁊ eam intendere sibi facit. Amat deus vt ametur. Cum amat nil aliud vult q̄ amari: sciens amore esse beatos qui se amauerint. Aīa amans cūctis suis renūciat affectionibꝰ: et tota soli incumbit amori: vt possit respondere amori i redhibēdo amore. Et cuȝ tota se effuderit in amorem: quātum ē ad illud fontis perenne ꝓfluuiū: non pari vbertate cōcurrunt amor ⁊ amans:

anima et de⁹:creator ⁊ creatura: tamē
si ex toto se diligit:nihil deest vbi totuȝ
est. Nō timeat aīa que amat:paueat q̄
non amat. Aia amans fertur votis tra
hit̄ desiderijs:dissimulat merita:maie=
stati oculos claudit : aperit voluptati:
ponēs se in salutari:⁊ fiducialiter agēs
in eo. Amore aīa secedit ⁊ excedit a cor
porcis sensib⁹:vt sese non sentiat q̄ deuȝ
sentit. Hoc fit cū mens ineffabili dei il=
lecta dulcedine:quodammodo sese sibi
furatur immo rapitur atq̧ elabitur a
seipsa:vt deo fruatur ad iocunditatem
Nihil tam iocundum nisi esset tam mo
dicum. Amor dat familiaritatem dei:
familiaritas ausum:ausus gustum:gu
stus famem. Anima quaȝ tangit amor
dei:nihil aliud pōt cogitare:nil deside=
rare:frequenter suspirat dicens. Sicut
ceruus desiderat ad fontes aquarum:
ita desiderat aīa mea ad te deus me⁹.

¶ Quid fecit deus propter hominem.
J Capitulum.xxi.

DEus amore venit ad hoīes
venit in hoīes : fact⁹ est hō.
Amore deus inuisibilis ser=
uis suis fact⁹ ē similis. Amo
re vulnerat⁹ ē ꝓpter delictā
nr̄a. Tuta ⁊ firma reqes ē īfirmis ⁊ pec
catorib⁹ ī vulnerib⁹ saluatoris. Secur⁹
illic habito:patent michi viscera ꝑ vul
nera. Quicqd ex me michi deest vsurpo
mihi ex viscerib⁹ dn̄i mei:qm̄ mia afflu
unt nec desūt foramīa ꝑ q̄ affluāt. Per
foramīa corporis patent mihi archana
cordis:patet magnū pietatis sacramē=
tū. patēt viscera misericordie dei nostri
inquibus visitauit nos oriens ex alto.
Vulnera iesu xp̄i plena sunt mia:plena
pietate:plena dulcedine et charitate.
Foderūt manus ei⁹ ⁊ pedes ei⁹ ⁊ latus
eius lancea perforauerūt. Per has ri
mas licet mihi gustare q̄ suauis est do
minus deus meus:qm̄ reuera suauis ⁊
mitis ⁊ multe mīe est oībus īuocātib⁹
in veritate:oībus inquirentib⁹ ⁊ maxie
diligentib⁹. Copiosa redēptio data est
nobis in vulnerib⁹ iesu xp̄i saluatoris
nostri. Magna multitudo dulcedinis
plenitudo gratie : et perfectio virtutū.

¶ De recordatione vulnerum iesu chri
sti domini nostri. K. Ca.xxij.

CUm me pulsat aliqua tur=
pis cogitatio recurro ad
vulnera xp̄i. Cū me premit
caro mea recordatiōe vul=
nerū dn̄i mei resurgo. Cuȝ
dyabol⁹ michi parat insidias fugio ad
viscera mīe dn̄i mei ⁊ recedit a me. Si
ardor libidinis moueat mēbra mea re=
cordatiōe vulnerū dn̄i nr̄i filij dei extin
gunt̄. In oībus aduersitatib⁹ nō inueni
tā efficax remediū q̄ vulnera xp̄i. In il
lis dormio secur⁹ ⁊ requiesco intrepid⁹
Xp̄s mortu⁹ est pro nobis. Nichil tam
ad mort̄ ē amarum qd̄ morte xp̄i non sa
netur. Tota spes mea est in morte dn̄i
mei. Mors eius meritū meū: refugiuȝ
meū:salus vita et resurrectio mea. Me
ritū meum miseratio dn̄i. Non sum me
riti inops q̄diu ille miserationum dn̄s
nō defuerit. Et si misericordie dn̄i mul=
te:multus ego sum in meritis. Quāto
ille potentior est ad saluandum: tanto
ego sum securior.

¶ Recordatio vulnerum christi est effi=
cax remedium contra omnes aduersi=
tates. L Capitulum.xxiij

PEccaui peccatuȝ grande ⁊
multorū sū mihi ꝯscius del=
ctorū:nec sic despo : qm̄ vbi
abūdauerunt delicta supa=
būdauit ⁊ gr̄a. Qui de ve=
nia petōꝝ suoꝝ desperat:negat deū esse
misericordē. Magnā iniuriā deo facit
q̄ de eius mia diffidit. Quātū in se ē ne
gat deū habere charitatē veritatē ⁊ ptā
tem:i qb⁹ tota spes mea ꝯsistit. s. in cha
ritate adoptiōis:in veritate ꝑmissionis
et in ptāte redēptiōis. Murmuret iam
q̄tū voluerit insipiens cogitatio mea
dicens. Quis enī es tu:⁊ q̄ta est glīa il
la:qbusve meritis illā obtinere speras?
Et ego fiducialiter respondebo. Scio
cui credidi. qr in charitate nimia adop
tauit me in filiū:qr verax est in promissi
one:potens in exhibitione:⁊ licet ei fa=
cere qd̄ vult. non possum terreri multi=
tudine peccatoꝝ si mors dn̄i in mentem
meā venerit:qm̄ peccata mea illuȝ vin=

cere non possunt. Claui et lacea clamāt michi q̄ vere reconciliatus sum christo si eum amauero. Longinus aperuit michi latus christi lancea: et ego intraui et ibi requiesco securus. Qui timet amet: quoniam charitas mittit foras timorem. Nullū tā potens est et tam efficax contra ardorem libidinis medicamētū q̄ mors redēptoris mei. Extēdit brachia sua in cruce: et expandit manus suas. paratus in amplexus pctōrū. In ter brachia saluatoris mei et viuere vol lo et mori cupio. Ibi securus decātabo. Exaltabo te domine quoniam suscepisti me: nec delectasti inimicos meos super me. Saluator noster caput inclinauit in morte: vt oscula daret suis dilectis. Totiēs deū osculamur quotiēs in eius amore compungimur.

¶ Meditatio anime ad amorem xp̄i.
M Capitulum. xxiiij.

O Anima mea insignita dei imagine: redēpta christi sanguine desponsata fide: dotata spū: ornata virtutibus: deputata cum angelis dilige illū a quo tantū dilecta es. Intende illi qui intendit tibi. q̄re querentem te. ama amatorē tuū a q̄ amaris: cuius amore pueuta es qui est causa amoris tui. Ipse est meritū: ipse premiū: ipse fructus: ipse vsus: ipse finis. Esto sollicita cum sollicito: cuius vacāte vacans: cum mundo munda: cum scō scā. Qualis apparueris deo: talis oportet vt appareat tibi deus suauis et mitis et multe misericordie. suaues: mites: dulces: humiles et misericordes requirit. Ama illum qui eduxit te de lacu miserie et de luto fecis. Elige illum amicum tuū pre omnibus amicis tuis q cū oīa subtracta fuerit solus tibi fidem seruabit. In die sepulture tue cum omnes amici tui recedent a te: ille te non derelinquet: sed tuebitur a rugiētibus pparatis ad escā: et conducet te per ignotas regionem: atq̄ perducet ad plateas superne syon: et ibi collocabit te cum angel' ante faciem maiestatis sue: vbi audies illud angelicum melos: sanctus sanct' sanctus. etc. Ibi est canticū leticie: vox exultationis et salutis: gratiarum actio et vox laudis: atq̄ alleluya perpetuum. Ibi est cumulus felicitatis: superemi nens gloria: superabundans leticia et omnia bona. O anima mea suspira ardenter: desidera vehementer vt possis peruenire in illam supernam ciuitatem de qua tam gloriosa dicta sunt: in qua sicut letantium omnium habitatio est. Amore potes ascendere: amanti nichil est difficile: nihil impossibile. Anima q̄ amat ascendit frequenter et currit familiariter per plateas celestis hierusalem visitando patriarchas et prophetas: salutando apostolos: admirando exercitus martyrum et confessorum: chorosq̄ virginum speculando. Celum et terra et omnia que in eis sunt non cessant mihi dicere vt amem dominum deum meū.

¶ Nihil pōt aie sufficere p̄t sūmū bonū
N Capitulum xxv

Or humanū in desiderio eternitatis nō fixū: nunq̄ stabile potest esse: sed oī volubilitate volubili': de alio in aliō trāsit: q̄rēs requiem vbi non est. In his autē caducis et transitoriis in quibus eius affectus captiui tenent verā requiē inuenire non valet: q2 tante est dignitatis vt nullum bonum preter summum bon' ei sufficere possit. Tante est eni liber tatis vt in aliqd viciū cogi non possit. Propterea vnicuiq̄ ppria volūtas est causa sue dānatiōis vel saluatiōis. et iō nihil ditius bona volūtate deo offert. Bona volūtas deū ad nos deducit: et nos in eum dirigit. Per bonā volūtatē deū diligim': deū eligim'. ad deū curri m': ad deū puenim': et eū possidem'. O bona volūtas p quā ad dei silitudinem reformamur: et ei siles efficimur. Ita'a mabilis est deo bona voluntas: vt ipse in corde habitare non velit in quo bōa voluntas non fuerit. Bona voluntas illius summe maiestatis trinitatē ad se inclinat. Sapientia nāq̄ ad cognitionē veritatis illā illuminat: charitas ad desideriū bonitatis inflāmat: pastas in ea custodit qd creauit ne pereat.

¶ Quid sit cognitio veritatis. Capitulum. xxvi.

Quid est cognitio veritatis primo cognoscere teipsum quod esse debes et stude ees. quod autē corrigēdum est corrigas. Deīde cognoscere et amare creatorē tuū. hoc est totū hoīs bonū. Uide ergo q̄ ineffabilis est diuie charitatis erga nos dilectio. De nichilo nos creauit: et quicq̄d habem⁹ donauit. Sed q2 plus dileximus datuȝ q̄ datorē: creaturā q̄ creatorem: cecidimus in laqueuȝ dyaboli et facti sumus eius serui. Deus vero mīa motus misit filium suū quo redimeret seruos ad optaret in filios. Filiū dedit in pciū redēptionis. spūsanctū in priuilegium amoris: se deniq̄ totum seruat hereditatem adoptionis. Ita deus vt pijssimus et misericordissimus pre desiderio vl' amore hoīs non solum sua: verūetiam et seipsum īpēdit vt hoīem recuperaret nō tam sibi q̄ homini ipsi. Ut homines ex deo nascerentur primo ex ipsis natus ē deus. Quis est tam durus quem non emolliat amor dei sic hominē preueniēs tanq̄ vehemens amor q̄ homo propt hominem dignatus est fieri? Quis potest odire hominem cuius naturam et similitudinem videt in humanitate dei? Reuera qui odit illum odit deuȝ: et ita perdit quicq̄d facit. Deus nanq̄ propt hoīem fact⁹ est homo: vt esset redēptor qui est et creator: vt de suo redimeretur hō et vt familiari⁹ diligeret ab hoīe deus in similitudine hoīs apparens et vt vterq̄ sensus hoīs in ipso beatificaret et reficeret: oculus cordis in eius diuinitate: et oculus corporis in eius humanitate: vt siue ingrediens siue egrediēs in ipso pascua inueniret natura humana condita ab ipso.

¶ Quid in nobis operetur missio spiritussancti Ca. xxvij

Saluator nanq̄ noster natus est nobis: crucifixus et mortuus est p nobis: vt morte sua mortem nostraȝ destrueret. Et quia petrus carnis portatus fuerat ad torcular crucis: et expressione facta fluere ceperat mustuȝ diuinitatis: missus est spiritussanctus quo vasa cordium prepararētur: et vinū nouū ī vtres nouos poneretur primū vt corda mūdarent: ne ī fusum pollueret: et postea ligarentur ne infusuȝ amitteretur. Mūdaretur gaudio iniq̄tatis: ligarentur cōtra gaudiū vanitatis. Non enim qđ bonum est venire potuit: nisi prius recederet qđ malū est. Gaudiū iniq̄tatis polluit: et gaudiū vanitatis effudit. Gaudiū iniq̄tatis reddit vas sordidū: et gaudiū vanitatis facit rimosum. Gaudiū iniq̄tatis est cū peccatū diligit: et gaudiū vanitatis est cū trāsitoria amātur. Eijce ergo quod malū est: vt qđ bonū est pcipere possis Effunde amaritudinē vt dulcedine impleri possis. Spiritussanctus gaudiuȝ est et amor. Eijce spiritū dyaboli et spiritū mūdi: vt accipias spiritū dei. Spūs diaboli operat gaudiū iniq̄tatis et spiritus mundi⁹ gaudium vanitatis. Et hec gaudia mala sūt: qm̄ aliđ habȝ culpā: aliđ occasionē culpe. Ueniet aūt spiritus dei cū eiecti fuerit spūs mali: et intrabit tabernaculū cordis: et operabit gaudiū bonū et amorē bonū quo expellit amor mūdi et amor peccati. Amor mundi allicit et decipit. Amor peccati polluit et mortē conducit. Amor dei mētem illuminat: conscientiam mundat: animam letificat: et deum demonstrat.

¶ De operatione ei⁹ q̄ diligit deū. Capitulum. xxviij

In quo amor dei est semp cogitat quando ad deum pueniat: quādo mūdum derelinquat: quando carnis corruptioneȝ euadat: vt verā pacē inueniat. sic habȝ cor suū et desideriū in supna eleuatū qn̄ sedet: qn̄ ambulat: quādo requiescit: vel qn̄ aliud agit: cor a deo non recedit: oēs ad amorem dei exhortat: omnibus amorem dei cōmēdat: et q̄ dulcis sit dei amor: et q̄ mal⁹ et q̄ amarus sit amor seculi: corde: ore: et opere: oibus demonstrat. Deridet huius secli

gloriã:arguit sollicitudinẽ.⁊ ꝙ stultuꝫ sit in his q̃ transeunt fiduciam habere ostendit. Miraẜ cecitatẽ hoim ꝗ hec diligunt. Miraẜ etiam quõ vniuersa hec transitoria ⁊ caduca omẽs nõ derelinquũt. Omĩbus estimat dulce qꝺ sibi sapit:oĩbus placere qꝺ diligit:oĩbus quidem esse manifestuꝫ qꝺ cognoscit. Frequenter deũ suũ cõtemplaẜ:et in eiꝰ cõtemplatiõe suauiter reficiẜ:tanto felicius ꝙto frequentius. Dulce est enim sp ad considerandũ qꝺ ad amandũ et laudandum semper est suaue.

¶ De vera cordis requie. R Capitulum xxix.

Re vera hec est vera cordis requies cũ totũ in amorem dei per desideriũ figitur. Nec ꝗc ꝙ aliꝰ appetit:ſꝫ in eo qꝺ tenet felici quadã dulcedine delectaẜ:delectãdo iocũdaẜ. Si vero vana aliqua cogitatiõe vel rerũ occupatiõe ide aliquãtulũ abstractũ fuerit sũma cũ festinatiõe illuc redire festinat: exiliũ reputãs alibi ꝙ ibi morã facere. Nã sicut nullũ est momẽtũ quo hõ non fruatur vel vtaẜ pietate diuina. sic nullũ debet esse momentũ quo eũ p̃sentem nõ habeat i memoria. Jdcirco non breui crimine teneẜ astrictus quisquis in orõne cũ deo loq̃tur:⁊ subito abstrahiẜ ab eius conspectu quasi ab oculis non videntis nec audientis. hoc autẽ fit qñ cogitatiões suas malas ⁊ importunas sequitur:et aliquã vilissimã creaturaꝫ ad quã mẽtis intuitꝰ facile distrahiẜ:ei prefert. illã vicꝫ in cogitatiõe sepius reuoluẽdo ꝙ deũ quem assidue debet recolere creatorẽ:adorare redẽptorẽ: expectare saluatorẽ:timere iudicem.

¶ Quicq̃d mentis aspectũ a deo retrahit omnino fugiendũ est atꝗ execrandum. S Capitulum.xxx.

Quisquis amas munduꝫ tibi ꝓspice quo sit eundum. Hec via qua vadis via pessima plenaꝗ cladis. Fuge ꝗ o hõ paululũ occupatiões tuas: ⁊ abscõdere modicũ a tumultuosis cogitatiõibꝰ tuis. Abijce nũc onerosas curas. postpone laboriosas dissensiones. vaca aliquãtulũ deo:⁊ paululũ requiesce i eo. Jntra in cubiculũ mẽtis tue. exclude oĩa preter deũ ⁊ q̃ valent ad querenduꝫ euꝫ ⁊ clauso ostio quere eum. Dicat nũc totũ cor tuũ deo. Quero vultũ tuũ:vultũ tuũ dñe quero. Eya nũc ergo dñe deus meus tu doce cor meũ. vbi ⁊ quõ te q̃rat. vbi ⁊ quõ te iueniat. Dñe si hic non es vbi te queraꝫ absentem? Si aũt vbiꝗ es cur te nõ video presentem? Sꝫ certe habitas lucẽ inaccessibilẽ. Sed quõ accedã ad lucẽ inaccessibilem. aut quis me deducet ⁊ inducet in illã vt videaꝫ te in illa. Deide q̃bus signis :qua facie te querã. Nunꝙ te vidi dñe deus meꝰ: nũꝙ noui faciẽ tuã. Quid faciet altissime dñe:quid faciet iste longiquus exul tuus? Quid faciet seruus tuus anxius amore tui:⁊ longe proiectꝰ a facie tua? En anhelat videre te:⁊ nimis illi abest facies tua. Accedere ad te desiderat:et inaccessibilis est habitatio tua. Jnuenire te cupit ⁊ nescit locum tuum. Querere te affectat : et ignorat vultum tuum.

¶ Visio dei ꝑdita est ꝓpter pctm̃ ⁊ miseria inuenta est. T Ca.xxxi.

Domine deꝰ meꝰ es tu ⁊ dñs meꝰ:⁊ nũꝙ vidi te: tu me fecisti ⁊ refecisti ⁊ oĩa bona tua mihi cõtulisti:⁊ nonduꝫ vidi te neꝗ noui. Deniꝗ ad te vidẽdũ factꝰ sum:⁊ nonduꝫ feci ꝓpt qꝺ factꝰ sũ. O misera sors hoĩs cuꝫ hoc ꝑdidit ad qꝺ factꝰ est. O dirus ac durꝰ casus ille. Heu q̃d perdidit et q̃d inuenit. Quid abscessit ⁊ q̃d remãsit? Perdidit beatitudinẽ ad quã factus est : et inuenit meseriã adquã factus non est Abscessit sine quo nichil felix est : et remansit qꝺ ꝑ se nõ nisi miserũ est. Manducabat tunc hõ panẽ angelorũ quem nũc esurit:manducat nũc panẽ doloruꝫ quem tunc nesciebat. O tu dñe vsꝗquo obliuisceris in finem : vsꝗquo auertis faciem tuã a nobis? Quando respicies et exaudies nos? Quãdo illuminabis oculos nostros ⁊ ostendes nobis facieꝫ tuam? Qñ restitues te nobis ? Respice

dñe et exaudi: illumina nos: ⁊ ostende nobis teipm. restitue te nobis vt bene sit nobis: sine quo tã male ẽ nobis. Inuita nos: adiuua nos: obsecro domine. Amaricatũ est cor meum sua desolatione, indulcora illud tua cõsolatiõe. Obsecro dñe. Esuriens cepi q̃rere te: ne desinã impastus a te. Famelicus accessi: ne recedã impastus. Pauper veni ad diuitẽ: miser ad misericordẽ: ne recedam vacuus ⁊ cõtemptus. Dñe incuruatus sum ⁊ non possum nisi deorsũ aspicere. Erige me vt possim sursum videre vel intendere. Iniq̃tates mee supgresse sũt caput meũ: obuoluerũt me: ⁊ sicut on⁹ graue grauãt me. Euolue me ⁊ exonera me: ne vrgeat super me pute⁹ os suũ. Doce me querere te ⁊ ostende te querẽti te. q: nec querere te possum nisi doceas tu. nec iuenire nisi te ostẽdas. Queram te desiderando: desiderem te querendo. inueniam amando. amem inueniendo.

¶ De bonitate dei. V Ca. xxij.

Fateor dñe ⁊ gratias ago: q: creasti me ad hãc imaginem tuã: vt tui memor te cogitẽ ⁊ te amẽ. Sʒ sic ẽ abolita corruptiõe vicioꝝ. sic ẽ obfuscata fumo pctõꝝ vt nõ possit facere ad q̃d facta ẽ: nisi tu renoues ⁊ reformes eã. Rogo dñe q̃ das fidei itellectũ: da mihi vt q̃tũ scis expedire itelligã: q: es sicut credim⁹: ⁊ hoc es q̃d credim⁹. ⁊ q̃dẽ credim⁹ te esse aliq̃d quo nihil maius aut melius cogitari possit. Quid ergo es dñe de⁹ quo vnũ maius meliusq̃ nihil valet cogitari: nisi id q̃d summũ bonũ oĩm solũ existens p seipm: oĩa alia fecit ex nihilo? Q̃d ergo bonũ deest summo bono p q̃d oĩe bonum? Tu es itaq̃ iustus: verax: beatus: ⁊ quicquid aliud ẽ melius esse ꝙ non esse. Verum malis quõ parcis: si es totus summe iustus? An q: bonitas tua est incomprehensibilis? Latet hoc in luce inaccessibili quã inhabitas. Vere in altissimo et secretissimo bonitatis tue profundo latet fõs vnde manat fluuius misericordie tue. Nam cũ totus ⁊ summe iustus sis: tamen idcirco etiã malis benignus es: q: tot⁹ ⁊ summe bonus es. Minus nanq̃ bonus esses si nulli malo esses benign⁹. Melior enim qui ⁊ bonis simul ⁊ malis bonus est: ꝙ qui bonus tantum bonus est. Et melior est qui malis ⁊ parcẽdo ⁊ puniendo bonus est: ꝙ qui puniendo tm̃. Ideo ergo misericors es: q: totus ⁊ summe bonus es.

¶ De delectabili fruitione dei. X Capitulum. xxiij

O Immensa bonitas que oĩm intellectũ excedis: veniat sup me mĩa illa q̃ de tanta opulẽtia pcedit: influat in me que profluit de te. Parce per clementiam ne vlciscaris p iusticiam. Excita te nũc aĩa mea: et erige totũ intellectũ tuũ: et cogita q̃tũ potes: q̃tũ et quale sit illd bonũ q̃d deus est. Si enĩ singula bona delectabilia sunt: cogita intente ꝙ delectabile sit illud bonũ quod continet iocunditatẽ oĩm bonoꝝ: ⁊ non quale in rebus creatis sumus experti: sed tanto differẽtem q̃tũ differt a creatura creator. Si enĩ est bona vita creata: ꝙ bona est vita creatrix? Si iocunda est salus fctã ꝙ iocũda est salus q̃ fecit omnẽ salutẽ? Si amabilis est sapientia in cogitatione vel cognitione rerum cognitarum: ꝙ amabilis est sapientia q̃ omnia fecit ⁊ pdidit ex nihilo? Deniq̃ si multe ⁊ magne sunt delectationes in rebus delectabilibus: qualis ⁊ quãta est delectatio ĩ eo qui ipsa delectabilia fecit? O q̃ hoc bono fruetur quid illi erit? quid illi nõ erit? Certe quicquid voluerit illi erit: ⁊ q̃cquid noluerit nõ erit. Ibi quippe illi erunt bona aĩe et corporis: qualia nec oculus vidit nec auris audiuit nec cor hominis cogitauit.

¶ Summum bonum appetendum est. Y Capitulum. xxiiij.

Cur ergo per multa vagaris homuncio querendo bona anime tue et corporis tui. Ama vnum bonũ in quo sũt oĩa bona ⁊ sufficit. Desidera simplex bonum q̃d est omne bonũ: ⁊ satis est. Quid enim amas

caro mea: quid desideras anima mea?
Ibi est quicq̄d amas: ibi est quicquid
desideras. Si delectat pulchritudo: ful
gebunt iusti sicut sol. Si velocitas aut
fortitudo aut libertas corporis cui ni-
chil obsistere poterit: erunt similes an-
gelis dei. quia seminatur corpus aīma
le. surget corpus spūale ptāte vtiq; non
natura. Si longa aut salubris vita ibi
erit sana eternitas / et eterna sanitas. q2
iusti in perpetuum viuent / et salus iusto
rum a dn̄o. Si satietas: satiabuntur cū
apperuerit gloria domini. Si ebrietas
inebriabuntur ab vbertate domus dei.
Si melodia: ibi angeli concinent sine
fine deo. Si quelibet non inmūda sed
munda voluptas: torrente voluptatis
sue potabit eos dominus. Si sapiā: ip
sa dei sapiētia osīdet eis seipsam sapiaz
Si amicitia: diligent deū plusq̄ seipōs
et inuicem tanq̄ seipsos: et deꝰ illos plus
q̄ illi seipsos. q2 illi illū se et inuicē p il-
lū et ille se et illos p seipsum. Si concor
dia: oībꝰ illis erit vna volūtas: q2 nul-
la illis erit nisi dei sūma voluntas. Si
ptās: oīpotentes erūt sue volūtatis vt
deus sue. Nā sicut deus pot̄it qđ volet
p seipm̄ ita poterūt illi qđ volent p illū
q2 sicut illi nō aliud volēt q̄ ille volet:
ita ille volz q̄cq̄d illi volent. et q̄d ille vo
let non poterit nō esse. Si honor et diui
tie: deus seruos suos bonos et fideles su
pra multa bona cōstituet: imo filij dei et
dij vocabuntur: et erūt heredes quidez
dei: coheredes aūt xp̄i. Si vera securi-
tas: certe ita certi erūt nūq̄ vllatenus
illud bonū sibi defuturū: sicut certi erūt
se non sua spōte illud amissuros: nec di-
lectorem deum illud dilectoribus suis i
uitis ablaturū: nec aliq̄d deo potētius
deū et illos separaturū. Gaudium vero
quale q̄tūue est: vbi tale ac tantum bo
num est.

¶ De mutua charitate sāctorū in celis.
Capitulum. xxxv.

COr humanum: cor indigens:
cor expertum erūnas et mise
rias: immo obrutuz miserijs
quātū gauderes si i his oībꝰ
abundares: interroga vltima itima tua
si capere possent gaudiū suum de tanta
beatitudine sua. Sed certe si quis aliꝰ
quem omino sicut teipm̄ amares: ean-
dem beatitudinem haberet: duplicare-
tur gaudiū tuū: quia nō minus gaude-
res pro eo q̄ pro teipso. Si vero duo vl̄
vel tres vel multo plures idipsum ha-
berent: tantumdē pro singulis q̄tūdem
p teipso gauderes si singulos sicut te-
ipsum amares. Ergo qui erit in illa p-
fecta charitate innumerabiliū beatorū
angelorū et hoim: vbi nullus diliget ali
um minus q̄ seipsum. Non enim aliter
gaudebit vnusquisq; p singulis alijs q̄
pro seipso. Si ergo cor hominis de tan
to bono suo vix gaudium suū capiet q̄-
modo capax erit tot et tātorum gaudio
rum. Et vtiq; quoniam quantum quis-
q; diligit aliquē tātū de bono eius gau
det. sicut in illa beata felicitate vnusq;-
q; sine comparatione plus amabit deū
q̄ se et omnes alios secum: ita plus gau
debit absq; estimatiōe de felicitate dei
q̄ de sua et omnium aliorum secum. Et
si deum sic diligent tot corde / tota men-
te tota anima: vt tamen totum cor: to-
ta mens: tota anima nō sufficiat digni-
tati dilectionis: profecto sic gaudebunt
toto corde: tota mente: tota anima: vt
tamen totum cor: tota mens: tota aīa n̄
sufficiat plenitudini gaudij.

¶ De pleno gaudio vite eterne. B
Capitulum. xxxvi

DEus meus et dominus
meus: spes mea et gau
diū cordis mei. dic ani
me mee: si hoc est gaudi
um de quo nobis per fi-
lium tuum dicis. Peti-
te et accipietis vt gaudium vestrum sit
plenum. Inueni nanq; gaudium quod-
dam plenum et plusq̄ plenum. pleno q̄p
pe corde: plena mente: plena anima: ple
no toto homine. Gaudio illo adhuc su-
pra modū supererit gaudium. Non er-
go totum illud gaudiū itrabit i gaudē
tes: s3 toti gaudētes itrabūt i gaudiuz.
Dic dn̄e dic suo tuo itꝰ in corde meo: si
hoc ē gaudiū i qđ itrabūt sui tui: q̄ itra-

bunt in gaudium domini sui. Sed certe gaudiū illud quo gaudebunt electi tui nec oculus vidit: nec auris audiuit nec in cor hois ascendit. Nondum ꝗ cogitaui aut dixi dñe ꝗtū gaudebūt electi tui. Atqꝫ tm̄ gaudebūt ꝗtum amabūt: tm̄ amabūt ꝗtū cognoscēt dñe. Et ꝗtū te amabunt? Cerne nec ocul⁹ vidit nec auris audiuit nec in cor hois ascēdit in hac vita ꝗtū te cognoscēt ꝛ amabunt in illa vita. Oro te deus meus vt cognoscā te. amē te: vt gaudeā de te. et si non possum in hac vita ad plenum vł proficiam de die in diem: vsqꝫ dū veniat illud ad plenū. Proficiat in me hic noticia tua vt ibi fiat plena: crescat in me hic amor tu⁹ vt ibi sit plen⁹ vt hic gaudium meū sit in spe magnum ꝛ ibi in re plenū. Deus verax peto vt accipiā qd ꝓmittis: vt gaudiū meū sit plenū. Meditetur in te interī mēs mea loquatur īde lingua mea: amet illd cor meū: smocinetur eos meū: esuriat illud aīa mea sitiat illd caro mea: desideret illd subā mea donec intrem in gaudium domini mei: ibi ꝑmāsur⁹ ꝑ secula. Amen.

¶ Manualis de verbo dei Diui Augusti epi Hipponensis finis.

In enchiridion.

¶ Ex libro secundo: capite sexagesimo tertio retractationū diuini Augustini.

¶ Scripsi et librū de fide spe ꝛ charitate cū a me ad quē scriptus est postulasset: vt aliqd opusculū hēret meum de suis manibus non recessurū. Quod gen⁹ greci enchiridon vocant. Ubi satis diligenter michi videor esse complexus: quō modo sit colēdus de⁹: quā sapiētiā esse hominis vtiqꝫ verā diuina scriptura definit. Hic liber sic incipit. Dici non pōt dilectissime fili laurenti.

¶ Diuini Augustini epi Hipponēsis in enchiridiō ad Laurētiū ꝓhemiū. B

Dici non pōt dilectissime fili Laurēti ꝗtū tua erudicōne delecł: ꝗtūqꝫ te cupiā esse sapiētē si ex eorū nūero de qb⁹ dicit. Ubi sapiēs: vbi scriba: vbi ꝯqsitor scli? Nōne stultā fecit de⁹ sapiētiam hui⁹ mūdi? Sed ex eorū numero deqb⁹ dcm̄ est. Multitudo sapiētū sanitas est orbis terrarū. Et qles vult apłs fieri: qbus dicit. Uolo aūt vos sapiētes qdem esse in bono: simplices aūt in malo. Sicut aūt nemo a seipo esse pōt: ita etiam nemo a seipo sapiēs esse pōt; ꝫ ab illo illustrāte de q scriptum est. Omnis sapientia a domino deo est.

¶ De hois sapiētia pietas. i. dei cult⁹ dicitur: vt in libro Job legitur. C

Capitulum primum

Hominis autem sapiētia pietas est. Habes hoc in libro sācti Job. Nā ibi legitur qꝫ ipa sapiētia dixerit homini. Ecce pietas est sapientia. Si autem queris: quam dixerit eo loco pietatē: distincti⁹ in greco reperies theosebian: qui ē dei cultus. Dicitur enī grece pietas: ꝛ alit idem eusebian: quo nomie significatur bonus cultus: ꝗuis ꝛ hoc precipue referatur ad colendum deum. Sed nihil est ꝯmodius illo noie: quo euidēter dei cultus exp̄ssus est: cum quid esset hois sapientia diceret. Queris ne aliqd dici breuius: q petis a me vt breuit magna dicantur? An hoc ipsum tibi fortasse desideras breuiter aperiri: atqꝫ in sermonem colligi breuem quonā modo sit colendus deus. D

¶ Quonā mō sit colendus deus.

Capitulum. secundum.

Hic si rñdero: fide spe charitate colendū deū: ꝓfecto dicturus es breuius hoc dcm̄ esse ꝗ velis: ac deinde petiturus ea tibi

breuiter explicari que ad singula tria ista pertineant. quid credendum sz qd sperandum. quid amādū sit. Quod cū fecero ibi erūt oīa illa q̄ i ep̄la tua querenda posuisti. Cuius exēplū si ē penes te: facile est vt ea reuoluas ⁊ relegas. Si autem non est commemorante me recolas.

¶ Qualem sibi librū fieri voluerit vel que vt continere poposcerit. C Capitulum tertium.

Vis enī tibi (vt scribis) librū a me fieri. quem enchiridiō (vt dicūt) habeas: et de tuis manibus nō recedat: et cōtinēs postulata. i. quid sequendū maxime quid propter diuersas principalr hereses sit fugiēdū: inq̄tū ratio pro religione contendat vel quid in ratione: cū fides sit sola nō ꝯueniat. quid primū quid vltimū teneatur. que toti⁹ diffinitionis summa sit. q̄d certū ꝓpriumq̄ fidei catholice fundamentum. Hec aūt oīa q̄ requiris ꝓculdubio sci es: diligēter sciendo quid credi qd sperari debeat: quid amari. Hec enī maxime: imo vero sola religione sequēda sunt. His q̄ contradicit: aut oīno a xp̄i noīe alien⁹ est: aut hereticus. Hec sunt defendenda ratione: q̄ vel a sensib⁹ corporis inchoata: vel ab intelligentia mētis inuēta. Que aūt nec corporeo sensu experti sum⁹. nec mēte asseq̄ valuimus aut valemus: eis sine vlla dubitatione credenda sūt testibus: a quibus ea que diuina vocari iā meruit scriptura confecta est q̄ ea siue per corpus siue p aīm diuinitus adiuti: vel videre vel etiā preuidere potuerunt.

¶ De initio fidei ⁊ perfectione speciei. et q̄ xp̄s sit ꝓpriū fidei catholice fundamentum: ⁊ q̄ apud hereticos nominetenus inuenit. F Capitu. iiii.

Cum autē initio fidei: que p dilectionem operat: imbuta mēs fuerit: tēdit bn̄ viuendo etiam ad speciem peruenire: vbi est sctis ⁊ perfectis cordibus nota ⁊ ineffabilis pulchritudo: cui⁹ plena visio ē summa felicitas. Hoc ē nimirū quod requiris: quid primum: qd vltimum teneatur: inchoari fide: perfici specie. Hec etiā totius diffinitiōis est summa. Certum vero propriumq̄ fidei catholice fundamētum xp̄s est. Fundamentum enim aliud ait apostolus nemo potest ponere preter id q̄d positum est: quod est xp̄s iesus. Nec hoc ideo negandum est ꝓpriū fundamentū esse fidei catholice: q2 putari pōt aliquibus hereticis hoc nobiscum esse cōmune. Si enī diligenter que ad xp̄m pertinent cogitent: nominetenus inuenitur christus apud quoslibet hereticos qui se christianos vocari volunt. re xo ip̄a nō est apud eos. Quod ostendere nimis longum est: q̄ꝛ ꝯmemorande sunt omnes hereses siue q̄ fuerunt: siue que sunt: siue q̄ potuerunt esse sub vocabulo christiano. ⁊ etiam q̄ sit hoc verum p singulas quasq̄ monstrandum. Que disputatio tā multorū est voluminum vt etiam infinita videatur.

¶ Quid sit enchiridion quod sibi fieri velit. ⁊ q̄ laboriosum sit contra fidem spem ⁊ charitatem sentientibus respondere. G Capitulum. v.

Tu autē enchiridiō a nobis postulas id est q̄d manib⁹ possit astringi. nō q̄d armaria possit onerare. Ut igit ad illa tria redeam⁹ p q̄ diximus colendū deū: fidē spē charitatē facile est vt dicat quid credēdū: qd sperādū: qd amādū sit. Sed quēadmodū aduers⁹ eorū q̄ diuersa sentiūt calūnias defēdat: operosioris vberiorisq̄ doctrine est. Que vt habeat non breui enchiridion man⁹ debetur impleri: sed grandi studio pectus accendi.

¶ Qd̄ symbolū ⁊ dominica oro fidem in se ⁊ spem ⁊ charitatem contineat. H Capitulum. vi.

Nam ecce tibi est symbolū ⁊ dominica oro: quid breui⁹ auditur aut legitur qd facilius memorie cōmendatur: Quia enī de pctō graui ⁊ miseria premebatur genus humanum. et diuine indigebat misericordie:

gratie dei tēpus propheta preuidens ait. Et oīs qui inuocauerit nomen dn̄i saluus erit. Propter hoc dn̄ica oratio. Sed apostolus cū ad ipsam gratiā commendandā hoc propheticum cōmemorasset testimonium: continuo subiecit. Quomō aūt inuocabūt in quē non crediderunt. Propter hoc symbolum. In his duob⁹ tria illa intuere. Fides credit. spes ⁊ charitas orant. Sed sine fide esse non possunt: ac per hoc ⁊ fides orat Propterea quippe dictū est. Quomodo inuocabunt in quem non crediderunt.

¶ Qualiter fides spes charitas sine se inuicem esse nō possunt: ꝙuis a se in q̄busdam differant. I Ca. vij.

Quid aūt sperari potest qd̄ non creditur? Porro etiā aliquid qd̄ non sperat̄ credi pōt. Quis nāq3 fidelium penas non credit impiorꝝ? nec sperat tñ. Et quisquis eas imminere sibi credit ac fugaci animi motu exhorret: rectius timere dicitur ꝙ sperare. Que duo Lucanus distinguens ita complexus ait. Liceat sperare timenti. Non autē ab alio poeta ꝙuis meliore proprie dictum est. Hunc ego si potuitā tum sperare dolorem. Denique nonnulli in arte grammatica verbi huius vtuntur exemplo ad ostendendam impropriam dictionē: ⁊ aiunt. Sperare dixit pro timere. Est itaq3 fides ⁊ malarū rerum ⁊ bonarum. quia ⁊ bona credunt̄ ⁊ mala. ⁊ hoc fide bona et mala. Est etiam fides preteritarum rerum presentium ⁊ futurarum. Credimus eñ mortuū christum: quod iam preterijt. Credimus sedere ad dexteram patris qd̄ nunc est. Credimus venturum ad iudicandū qd̄ futurum est. Item fides et suarum rerꝝ est ⁊ alienarꝝ. Nam ⁊ se quisq3 credit aliquādo esse cepisse: nec fuisse vtiq3 sempiternū: ⁊ alia atq3 alia. K

Nec solum de alijs hominibus multa que ad religionem pertinent: verum etiā de angelis credimus. Spes autē non nisi bonarum rerum est nec nisi futurarum: ⁊ ad deum pertinentium: qui earum spem gerere perhibetur. Que enim ita sint propter has causas distinguenda erit fides a spe: sicut vocabulo: ita et rationabili differentia. Nam quod attinet ad non videre siue que creduntur siue q̄ sperātur fidei speiq3 commune est. In epistola quippe ad hebreos: qua teste vsi sunt illustres catholice regule defensores: fides esse dicta ē cognitio rerum que non videntur. Quāuis quando se quisq3 non verbis: non testibus: non deniq3 vllis argumentis: sed presentium rerum euidentie dicit credidisse: hoc est fidē accommodasse: non ita videtur absurdum: vt recte reprehendatur in verbo eiq3 dicatur Uidisti ergo non credidisti. Uñ putari potest non esse consequens: vt non videant̄ res quecunq3 credit̄. L Sed melius hanc appellamus fidē quam diuina eloquia docuerunt earū scilicet rerꝝ que non vidētur. De spe quoq3 ait apostolus. Spes que videtur non est spes. Quod enim videt quis. quid sperat. Si aūt quod non videmus speramus: per patientiam expectamus. Cum ergo bona bonis futura esse credūtur: nihil aliud ꝙ sperantur. Iā de amore quid dicā sine quo fides nichil prodest? Spes vero sine amore esse non potest. Deniq3 vt ait apostolus Jacobus. Et demones credunt et contremiscunt: nec tamē sperant vel amant. sed potius quod speramus et amamus credendo venturum esse formidant. Propt̄ quod apostolus Paulus fidem que ꝑ dilectionem operat̄ approbat atq3 commendat. que vtiq3 sine spe esse non potest. Proinde nec amor sine spe ē: nec sine amore spes nec vtrunq3 sine fide.

¶ Qꝫ credulitas fidei christiane non ī naturis rerꝝ: sed in creatoris bōitate cōsistat. ⁊ ꝙ satis sit omni christiano credere sanctam trinitatem esse causā omnium creatarꝝ rerꝝ. M

Capitulum octauum.

Cum ergo queritur quid credendum sit quod ad religionem pertineat: non rerū natura ita rimanda est: quēad

modum ab eis quos phisicos greci vocant. Nec metuendum est quemadmodum ab eisdem ne aliquid de vi et numero elementorum de motu atque ordine et de effectibus siderum. de figura celi: de generibus et naturis animalium: fruticum: lapidum: fontium: fluminum montium: et spaciis locorum et temporum: de signis imminentium tempestatum: et alia scientia de his rebus: quas illi vel inuenerunt vel inuenisse se existimant christianus ignoret. quia nec ipsi omnia repererunt tanto excellentes ingenio: flagrantes studio: abundantes ocio: et quedam humana coniectura inuestigantes: quedam vero historica experientia perscrutantes: et in eis que se inuenisse gloriantur: plura opinantes potius quam scientes. Satis est christiano rerum creatarum causam siue celestium: siue terrestrium: siue visibilium: siue inuisibilium non nisi bonitatem credere creatoris: qui vnus et verus est deus: nullamque esse naturam: quam aut non ipse sit: aut ab ipso: eumque esse trinitatem: patrem scilicet et filium a patre genitum: et spiritum sanctum ab eodem patre procedentem: sed vnum eundemque spiritum et patris et filii.

¶ Qualia bona sint quam a summa trinitate creata sunt. ℞ Capitu. ix

AB hac summe et equaliter et immutabiliter bona trinitate creata sunt omnia: et nec summe nec equaliter nec immutabiliter bona: sed tamen bona etiam singula. Simul vero vniuersa valde bona: quia ex omnibus consistit vniuersitatis admirabilis pulchritudo.

¶ Qualiter deus mala ordinet: et que sit diffinitio mali. ℞ Capitu. x

IN qua etiam illud quod malum dicitur: bene ordinatum et loco suo positum: eminentius commendat bona: vt magis placeant et laudabiliora sint: dum comparantur malis. Neque enim deus omnipotens: quod etiam infideles fatentur: rerum cui summa potestas: cum summe bonus sit vllo modo sineret mali aliquid esse in operibus suis: nisi vsque adeo esset omnipotens et bonus vt bene faceret et de malo. De bono nature viciatum ipse deus bene facit reformando: aut puniendo viciatum. ac per hoc ergo malum nec vicium erit: quia nihil est cum euacuatur. Quid est autem aliquid quod malum dicitur: nisi priuatio boni? Nam sicut corporibus animalium nihil est aliud morbis et vulneribus affici quam sanitate priuari. Neque enim id agitur cum adhibetur curatio: vt mala illa que intrant. id est morbi ac vulnera recedant hinc et alibi sint: sed vtique non sint. Non enim vlla substantia: sed carnalis substantie vicium est vulnus aut morbus. Cum caro sit ipsa substantia: profecto aliquod bonum est: cui accidunt ista mala id est priuationes eius boni quod dicitur sanitas. Ita etiam et animarum quecunque sunt vicia: naturalium sunt priuationes omnes bonorum. Que cum sanantur non aliquo transferuntur: sed ea que ibi erant nusquam erunt: quando in illa sanitate non erunt.

¶ Bonas esse omnes naturas a summo bono factas: quibuscunque ex causis et qualiter corruptio noceat intimatur.

℞ Capitulum. xi.

NAture igitur omnes quoniam naturarum prorsus omnino summe conditor bonus est: bone sunt. Sed quia non sicut earum conditor summe atque incommutabiliter bone sunt. ideo in eis et minui bonum et augeri potest. Sed bonum minui malum est quamuis quantumcunque minuatur remaneat aliquid necesse est: si adhuc natura est vnde natura sit. Neque enim si qualiscuique aut quantulacunque natura est: consumi bonum quod natura est nisi et ipsa consumatur potest. Merito quippe natura incorrupta laudatur. Porro si incorruptibilis sit quam corrumpi omnino non possit: multo est procul dubio laudabilior. Cum vero corrumpitur: ideo malum est eius corruptio: quia eam qualicunque priuat bono. Nam si nullo bono priuat non nocet: nocet autem adimendo bonum. Quandiu itaque natura corrumpitur inest ei bonum quo priuetur. Ac per hoc si nature aliquid remanebit quod iam corrumpi nequeat: profecto natura incor=

ruptibilis erit:et ad hoc tam magnum bonum corruptio non perueniat. At si corrumpi non desinet: nec bonum vtiq; habere desinet:quo eam possit priuare corruptio. Quam si penitus totamq; consumpserit : ideo nullum bonum inerit.quia natura nulla erit. Quocirca bonum corruptio consumere nō potest nisi consumendo naturā. Omnis ergo natura bonū est magnum si corrumpi nō potest:paruū si potest.negari tñ bonū esse:nisi stulte atq; imperite prorsus nō potest. Que si corruptione cōsumitur:nec ipsa corruptio remanebit:nulla vbi esse possit persistente natura.

¶ Q nullum possit esse malum si nullum sit bonū.et q̄ hec assertio śnie prophetice non sit contraria. Q Capitulum. xij.

AC per hoc nullum est quod dicitur malum si nullum sit bonum:sed bonū omni malo carens integrū bonū est. Cui vero inest malū viciatū vel viciosū bonū est nec malū vnq̄ potest esse vllū vbi bonū est nullū. Unde res mira cōficitur vt q: ois natura inq̄tum natura est:bonū est:nihil aliud dici videat:cuž viciosa natura mala esse natura dicit: nisi malū esse qđ bonū est:nec malū esse nisi qđ bonū est:q: ois natura bonū est nec res aliqua mala esset si res ipa que mala est natura nō esset Nō igit potest esse malū:nisi aliqđ bonū. Qđ cum dici videat absurde:cōnexio tñ rōcinationis huius velut ineuitabiliter nos compellit hoc dicere. Et cauēdum est ne incidam⁹ in illā śniam ꝓpheticā:vbi legitur. Ue his q̄ dicūt:q̄ bonū est malum: ꝛ q̄ malum est bonū:q̄ dicūt dulce amarū ꝛ amarū dulce. q̄ dicunt tenebras lucē:ꝛ lucē tenebras. Et tñ dñs ait. Malus hō de malo thesauro cordis sui ꝓfert mala. Quid est aūt malus homo nisi mala natura.q:hō natura est. Porro si hō aliqđ bonum est: q: natura est: quid ē malus homo nisi malum bonū? Tamē cum duo ista discernimus:inuenimus nec ideo malum quia homo ē: nec ideo bonum quia iniquus est. sed bonum q: homo:malum quia iniquus. Quisquis igitur dicit malū hominem esse: aut qđ bonum est iniquū esse.ipse incidit in ꝓpheticā illā sententiam. Ue his qui dicunt q̄ bonuž est malum :ꝛ q̄ malū est bonum. Opus eniž dei culpat qđ est homo:et vicium hominis laudat quod est iniquitas. Omnis namq; natura etiā si viciosa est inquantum natura est bona est.inq̄tum viciosa est mala est.

¶ Q in bonis ac malis sibimet contrarijs dyalecticorū regula deficiat. et quid sit corruptio. ꝛ q̄ ex bonis mala orta sint. R Capitulum. xiij.

QUapropter in his contrariis q̄ mala ꝛ bona vocantur illa dyalecticorum regula deficit: qua dicūt : nulli rei duo simul inesse contraria Nullus ei aer simul ē tenebros⁹ ꝛ lucidus. Nullus cibus aut potus sit dulcis et ꝛ amarus. Nullū corpus simul vbi albū ibi ꝛ nigrū. Nullū sint vbi deforme:ibi ꝛ formosum. Et hoc in multis ac pene in omnibus contrarijs reperit vt in vna re simul esse non possint. Cuž autē bona ꝛ mala nullus ambigat esse cōtraria:nō solū simul esse possunt:sed etiam mala oino sine bonis ꝛ nisi in bonis esse nō possūt q̄uis bona sine malis esse possint. Potest eni hō vel angelus non esse iniustus. iniustus autež nō potest esse nisi homo vel angelus. Et bonū q̄ homo:bonū q̄ angel⁹: malum q̄ iniustus. Et hec duo contraria ita simul sunt:vt si bonū nō esset in quo malum esset:prorsus nec maluž esse potuisset. Quia non mō vbi cōsisteret:sed vnde oriret corruptio non haberet:nisi esset qđ corrumperet. quod nisi bonum esset nec corrumperet. q:in nihil est aliud corruptio q̄ boni exterminatio. Ex bonis igit mala orta sunt:ꝛ nisi in aliquibus bonis non sunt . nec erat alias vnde oriretur vlla mali natura. Nam si esset:inquantuž natura esset:profecto bona esset:et aut incorruptibilis natura magnum esset bonum:aut etiam natura corruptibilis nullo modo esset ni-

si aliquod bonũ: qđ bonum corrũpẽdo posset ei nocere corruptio.

¶ Quomõ nõ sit cõtrariũ dñice senten tie: qua dicit. non põt arbor bona fructus malos facere: cuȝ dicunt mala ex bonis esse orta. S Capi. xiiij.

Sed cũ mala ex bonis orta esse dicim⁹: nõ putet hoc dñice sentẽtie refragari: que dicit. Non põt arbor bona fructus malos facere. Nõ põt em̃ sicut veritas dicit: colligi vua de spinis: q: nõ potest vua nasci de spinis. Sed ex bona terra ⁊ vites nasci posse videm⁹ ⁊ spinas. Et eodẽ modo tanq̃ arbor mala fructus bonos. i. opa bona nõ põt facere volun tas mala. Sed ex bona homis natura oriri voluntas ⁊ bona põt ⁊ mala. Nec fuit prorsus vñ primitus oriret volun tas mala: nisi ex angeli et homis natura bona. Qđ ⁊ ipse dñs eodẽ loco: vbi de arbore et fructib⁹ loquebat aptissime ostendit. Ait em̃. Aut facite arborẽ bonã ⁊ fructũ eius bonũ. aut facite arborẽ malã et fructũ eius maluȝ. Satis admonẽs ex arbore quidem bona malos: aut ex mala bonos nasci fruct⁹ nõ posse: ex ipa tñ terra cui loquebat vtrã q̃ arborẽ oriri posse.

¶ Non pertinere ad btitudinem consequẽdã scire causas in mũdo corporaliũ motionum. T Capitulum. xv.

Que cũ ita sint quãdo nobis maronis ille versus placet Felix q̃ potuit rerũ cognoscere causas: nõ nobis videatur ad felicitatẽ ꝯsequẽdã pertinere; si sciam⁹ causas magnaruȝ in mũdo corporaliũ motionũ q̃ abditissis nature finibus occulunt. vnde tremor terris: quavi maria alta tumescãt: obicibus ruptis: rursusq̃ i seipsa residẽat ⁊ cetera huiusmodi. Sed bonarũ ⁊ malarũ reruȝ causas nosse debemus. Et id hactenus quatenus eas homini i hac vita errorib⁹ erumnisq̃ plenissima ad eosdem errores ⁊ erumnas euadendas nosse conceditur. Ad illam quippe felicitatem tendendum est: vbi nulla quatiamur erumna: nulla errore fallamur. Nam si cause corporalium motionum noscẽde nobis essent: nullas magis nos se q̃ nostre valitudinis deberemus. Cum vero eis ignoratis medicos querimus: quis non videat: quod de secretis celi et terre nos latet quanta sit patientia nesciendum.

¶ Disputatio qualiter error caueri pos sit. V Capitulum decimumsextum.

Quãuis eniȝ error quãta pos sum⁹ cura cauẽdus sit nõ solum in maioribus verũetiã i minoribus rebus. nec nisi rerũ ignorantia possit errari: nõ ẽ tñ cõsequẽs: vt continuo erret quisquis aliqd nescit: sed quisquis se existimat scire qđ nescit. pro vero quippe approbat falsũ quod est erroris proprium. Uerumtamen in qua re quisq̃ erret interest plurimum. Nam in vna eademq̃ re et nescienti sciens: et erranti non errans recta ratione preponitur. In diuersis autem rebus id est cum iste sciat alia: ille alia. et iste vtiliora: ille minus vtilia vel etiam noxia: quis non in eis que ille scit: ei preferat nescientẽ? Sunt enim quedam que nescire q̃ scire sit melius. Itemq̃ nonnullis errare ꝓfuit aliquãdo. sed in via pedum non invia morum Nam nobisipsis accidit vt in quodam biuio falleremur: ⁊ non iremus per eũ locum: vbi operiens transitum nostruȝ donatistarũ man⁹ armata subsederat. atq̃ ita factũ est: vt eo quo tẽdebamus per deuium circuitum veniremus: cognitisq̃ insidijs illorum nos gratularemur errasse: atq̃ inde gratias ageremus deo. Quis ergo viatorem sic errantem: sic non erranti latroni prepone re dubitauerit? X

Et fortasse ideo apud illuȝ summũ poetam loquens quidam miser amor: vt vidi (iquit) vt perij: vt me malus abstulit error: quoniam est error bonus qui nõ solum nichil obsit: verumetiam prosit aliquid. Sed diligentius considerata veritate: cũ nichil sit aliud errare q̃ verum putare quod falsum est: falsũq̃ qđ verum est: vel certum habere pro incer

to:incertum ve pro certo. ſiue falſum ſi=
ue ſit verũ. idq̨ tam ſit in animo defor=
me atq̨ indecẽs: ꝙ pulchrũ ac decorũ
eſſe ſentimus: vel in loquendo vel in aſ
ſentiendo: eſt eſt: non nõ. Profecto ⁊ ob
hoc ipſum eſt vita iſta miſera qua viui=
mus ꝙ ei nonnunꝙ. vt non amittatur:
error eſt neceſſarius. Abſit vt talis ſit
illa vita vbi eſt anime noſtre ipſa veri=
tas vita. vbi nemo fallit: falliẽ nemo.
Hic aũt homĩes fallunt atq̨ falluntur
miſerioreſq̨ ſunt cũ mentiendo fallũt
ꝙ cum mentientibus credẽdo fallũtur
Uſq̨adeo tñ rationabilis natura refu=
git falſitatẽ: ⁊ ꝙtum poteſt deuitat er=
rorem: vt falli nolint etiam quicunq̨
amant fallere. Non enĩ ſibi ꝗ mentitur
videtur errare: ſed aliũ in errorem mit
tere credentem ſibi. et in ea quidem re
non errat: quã mendacio contegit ſi no
uit ipſe quid verum ſit. ſed in hoc falli=
tur ꝙ putat ſibi ſuũ non obeſſe menda=
cium: cũ magis facienti ꝙ patienti ob=
ſit omne peccatum.

¶ Utrum ad officium hominis iuſti ſit
aliquando mentiri. y Capi xvij.

Erũ difficillima ⁊ latebroſiſ=
ſima hic gigniẽ queſtio: de ꝗ
iam grandem librum cũ re=
ſpõdendi neceſſitas nos vr=
geret abſoluim⁹. Utrũ ad of
ficiũ homĩs iuſti ptineat aliqñ mẽtiri.
Nõnulli ei eo vſq̨ pgrediunẽ vt ⁊ peie
rare ⁊ de rebus ad dei cultũ ptinẽtibus
ac de ipſa dei natura falſum aliquid di
cere: nonnunꝙ bonũ piumq̨ opus eſſe
cõtendant. Mihi autẽ videẽ pctm̃ eſſe
quidem omne mẽdacium: ſed multũ in
tereſſe quo aĩo ⁊ quibus de rebus ꝗſq̨
mentiaẽ. Non enim ſic peccat ille ꝗ con
ſulendi: quomõ ille ꝗ nocendi volunta=
te mentiẽ. Haud vero tantum nocet: ꝗ
viatorem mentiẽdo ĩ diuerſum iter mit
tit ꝙtum is ꝗ viã vite mendacio fallen
te deprauat. Nemo ſane mentiens iudi
candus eſt qui dicit falſum quod putat
verum: qm̃ ꝙtum in ipſo eſt non fallit
ipſe ſed fallitur. Non itaq̨ mendacij:
ſed aliquando temeritatis arguendus
eſt: qui falſa incautius credita pro ve=
ris habet. Potiuſq̨ econtrario ꝙtum
in ipſo eſt mentitur ille: qui dicit verum
quod putat falſum. Quãtũ enĩ ad ani=
mã ei⁹ attinet: quia nõ quod ſentit hoc
dicit: nõ verum dicit ꝙuis verum inue
niaẽ eſſe quod dicit. nec vllo modo li=
ber eſt a mendacio ꝗ ore neſciens verũ
loquitur: ſciens aũt voluntate mẽtitur.
5. Non conſideratis itaq̨ reb⁹
ipſis de quibus aliquid diciẽ: ſed ſola
intentione dicentis: melior eſt qui neſci
ens falſum dicit: qm̃ id verum putat. ꝙ
qui mentiendi animum ſciens gerit: ne
ſciens verum eſſe quod dicit. Ille nam=
q̨ aliud non habet in animo aliud in
verbo. huic vero qualecũq̨ per ſeipſum
ſit quod ab eo diciẽ: aliud tamen clau=
ſum in pectore: aliud in lingua prõptũ
eſt. quod malum eſt proprium mentien
tis. In ipſarum autem q̃ dicuntur conſi
deratione rerꝫ: tantum intereſt qua in re
quiſq̨ fallaẽ ſiue mentiatur: vt cum fal
li ꝙ mentiri minus ſit malum: quantũ
ptinet ad hominis voluntatem. tamen
longe tolerabilius ſit in his que a reli=
gione ſunt ſeiuncta mentiri: ꝙ in his ſi
ne quorum fide vel noticia deus coli nõ
poteſt: falli vt in pluribus a pquirente
lucidius inueſtigabitur. Quod vt illu
ſtreẽ exemplis intueamur quale ſit. ſi ꝗ=
piam dum mentiẽ: viuẽ nunciat aliquẽ
mortuum et alius dum falliẽ: credat iẽ
um chriſtum poſt quãlibet ⁊ longa tem
pora moriturꝫ. Nonne illo modo men=
tiri ꝙ iſto modo falli incompabiliẽ pre
ſtat? multoq̨ minoris mali eſt in illum
errorem aliquem inducere: ꝙ in iſtum
ab aliquo induci.

¶ Quibus in rebus fallamur. A
Capitulum decimumoctauum.

N quibuſdam ꝙ rebus ma=
gno: in quibuſdam puo: in ꝗ=
ſ buſdã nullo malo: in ꝗbuſdã
etiã nõnullo bono fallimur.
Mã magno malo falliẽ hõ:
cũ hoc nõ credit qꝺ ad vitã ducit eternã:
licꝫ hoc credit qꝺ ad mortẽ ducit eternã.
Paruo autem malo fallitur qui fal=
ſum pro vero approbando: incidit in
aliquas moleſtias temporales: quibus

tamen adhibita fideli patientia cōuertit eas in vsum bonum. veluti si quisꝗ bonum hoīem putādo qui malus ē aliquid ab eo patiatᷣ mali. Qui vero malum hoīem ita bonum credit vt nihil ab eo patiatᷣ mali: nullo modo fallitur nec in eū cadit illa ꝓphetica detestatio Ve his q̄ dicunt ꝙ malum est bonū. De ipsis eīn rebꝰ quibus homīes mali sunt non de hominibꝰ dictū intelligendū est. Unde qui adulteriū dicit bonum. recte arguitᷣ illa voce prophetica. Qui vero ipm hominē dicit bonū: quē putat castum ⁊ nescit adulterum: nō in doctrina rerum bonarum ⁊ malarum: sed in occultis humanoꝝ fallitᷣ moꝝ: vocans hominē bonū: ī quo putat esse quod eē nouit bonū. ⁊ dicēs malum adulterium ⁊ bonū castū. sed hunc bonum dicens nesciendo adulterum eē: illū malū nesciēdo castū. B Porro si ꝑ errorē euadit quisꝗ perniciē: sicut superius dixi nobis in itinere contigisse: etiam aliquid boni homini errore confertur.

Sed cum dico in quibusdā rebus nullo malo aliquē: vel nō nullo etiā bono falli: nō ipm errorē dico nullū malum vel nonnullū bonū: sed malū quo non venitur vel bonū quo venitur errando id est ex ipso errore quid non inueniat vel q̄d proueniat. Nam ipse per seipsum error aut magnum ī re magna: aut paruum in re parua: tamē semꝑ est malū. Quis eīn nisi errans malū neget approbare falsa pro veris. aut improbare vera pro falsis: aut habere incerta pro certis: vel certa pro incertis? Sed aliud est bonū hominem putare qui malus est: quod est erroris: ⁊ aliud est ex hoc malo aliꝗ malū nō pati: si nihil noceat homo malus qui est putatus bonus. Item aliud est ipsam viam putare que non est ipsa et aliud est aliud est ex hoc erroris malo aliquid boni consequi: velut est ab insidijs malorum hoīm liberari.

¶ An peccata dicēda sint cū quis ꝺ malo homie bn̄ sentit: vel verisimulibꝰ fallitur. C

Capitulum decimūnonum.

N Escio sane. Utrum etiā eiusmodi error sit: cum homo de malo hoīe bn̄ sentit: q̄lis sit nesciens: aut pro eis q̄ ꝑ sensus corporis capimꝰ occurrūt similia: q̄ spiritu tanꝗ corpore: aut corpore tanꝗ spiritu sentiuntᷣ. quale putabat apostolus Petrus qn̄ existimabat se visum videre: repente de claustris ⁊ vinculis per angelum liberatus: aut in ipsis rebus corporeis leue putatᷣ esse quod asperū est. aut bene olere quod putridum est aut tonare cum reda transit: aut illum esse hominē cum alius sit quādo duo sibi simillimi sunt. quod in geminis sepe contingit. vnde ait ille. Gratusꝗ parentibus error: ⁊ cetera talia etiam peccata dicenda sint. Hec q̄stio nodosissima: que homines acutissimos achademicos torsit: nunc mihi enodāda suscepta est. vtrum aliquid debeat sapiēs approbare ne incidat in errorem si pro veris approbauerit falsa. cum omnia sicut affirmant: vel occulta sint vel incerta.

D Unde tria confeci volumina in initio conuersionis mee: ne impedimento nobis essent que tanꝗ in ostio contradicebant. Et vtiꝗ fuerat remouenda inueniende desperatio veritatis: q̄ illoꝝ videtᷣ argumētationibus roborari. Apud illos ergo error omnis putatur esse peccatum: quod vitari nō posse contendunt: nisi omnis suspendatur assensio. Errare quippe dicunt eū quisquis assentitur incertis: nihilꝗ certum esse in hominum visu propter indiscretam similitudinem falsi. etiam si quod videtur forte sit verum: acutissimis quidem sed impudentissimis conflictationibus disputant. Apud nos autem iustus ex fide viuit. At si tollatur assensio et fides tollitur. quia sine assensione nihil creditᷣ. Et sunt vera q̄uis non videantur: que nisi credantur ad vitam beatam: que non nisi eterna est: non potest perueniri. Cum istis vero vtrum loqui debeamus ignoro: qui nō victuros in eternum: sed in p̄ntia se viuere nesciunt. immo nescire se dicūt quod nescire nō possunt. Neꝗ enim quisꝗ siniᷣ nesci

re se viuere:qñquidē si non viuit nō po
test aliquid nescire:qm̄ non solum scire:
verūetiā nescire nō nisi viuentis ē.Sed
videlicet non assentiendo ꝗ viuāt:caue
re sibi videnť errorē:cū etiam errando
cōuincanť viuere:qm̄ nō potest q̄ non vi
uit errare.Sicut ergo nos viuere non
solum verum:sed etiam certum est ita
vera ꝛ certa sunt multa:quibus nō assē
tiri absit vt sapiētia poti⁹ ꝗ demētia no
minanda sit.

¶ Quibus in rebus errantes non pec=
mus:ꝗuis ad huius vite miserias er=
ror pertineat. E

Capitulum vigesimum.

In quibusdā aūt rebus
nihil interest ad capessē
dū dei r̄gnū:vtrū credāť
an nō :vel vtꝝ vera siue
sit siue puteť an fīa. In
his errare .i.aliō ꝑ alio
putare:nō arbitrandū est esse pcm̄ aut
si est minimū eē atqꝫ leuissimū. Postre
mo qualecūqꝫ illud ꝛ quantūcūqꝫ sit ad
illā viam nō pertinet qua imus ad deū
Que via fides est christi.q̄ ꝑ dilectionē
operať.Neqꝫ eniꝫ ab hac via deuiabat
in geminis filijs gratus ille parentib⁹
error.aut ab hac via deuiabat apostol⁹
petrus:qñ se existimās visum videre ali
ud pro alio sic putabat. vt a corporum
imaginib⁹ in q̄b⁹ se esse arbitrabať: vera
in q̄b⁹ erat corpa nō dinosceret : nisi cuꝫ
ab illo angelus per quē fuit liberat⁹ ab
scessit aut ab hac via deuiabat Jacob
patriarcha:qñ viuentē filiū a bestia cre
debat occisum.In his atqꝫ hmōi falsi=
tatibus salua fide q̄ in deū nobis ē falli
mur.ꝛ via non relicta q̄ ad illū nos du
cit erramus.Qui errores etiam si pec=
cata non sunt:tm̄ in malis huius vite de
putandi sunt.q̄ ita subiecta est vanita=
ti:vt approbentur hic falsa pro veris re
spuantur vera pro falsis.teneanť incer=
ta pro certis.Quāuis enim hec ab ea
fide absint:per quā ad verā certāqꝫ atqꝫ
eternam beatitudinem tendim⁹ : abea
tm̄ miseria non absunt in qua adhuc su=
mus.Nullo modo quippe falleremur i
aliquo vel animi vel corporis sensu : si
iam vera illa atqꝫ ꝑfecta felicitate frue
remur.

¶ Quomodo sit peccatū omne menda
cium:vel qualiter etiam illi licet venia
liter peccent:qui nō nisi pro salute ho=
minū mentiunť. F Ca.xxi

Porro aūt omne mendacium
ideo dicendū est esse peccatū
quia homo non solum quan
do scit ipse q̄d verū sit: sꝫ etiā
si qñ errat ꝛ falliť sicut hō:hoc dꝫ loqui
quod aīo gerit : siue illud verū sit siue
puteť ꝛ nō sit.Omnis aūt q̄ mētitur cō
tra id qd̄ animo sentit loquiť volunta=
te fallendi.Et vtiqꝫ verba propterea sūt
instituta:nō per que se inuicē hoīes fal=
lant:sed per que in alterius quisqꝫ noti
ciam cogitationes suas perferat.Ver=
bis igitur vti ad fallaciā:nō ad quod ī
stituta sunt:peccatū est.Nec ideo vlluꝫ
mendacium putādum est nō esse pecca
tū:qꝛ possum⁹ aliquādo alicui prodesse
mentiendo. Possumus enim ꝛ furādo
aliqñ alicui prodesse:si pauper cui pa=
lam datur sentit commodū:ꝛ diues cui
clam tolliť non sentit incōmodū. Nec
ideo tale furtum quisꝗ dixerit non esse
pctm̄. G Possumus ꝛ adulte
rando prodesse si aliqua nisi ad hoc ei
cōsentiatur appareat amando moritu
ra:ꝛ si vixerit penitendo purganda.nec
ideo peccatum tale negabitur adulte=
rium.Si aūt merito nobis placet casti
tas:quid queso offendit veritas:vt pro
pter alienam vtilitatē illa non violetur
adulterando:ꝛ violeť ista mētiēdo.Nō
ideo mendaciū poterit aliquando lau
dari.qꝛ nonnūꝗ pro salute quorundam
mētimur.Peccatuꝫ ergo est:sed venia=
le:qd̄ beniuolentia excusat:ꝛ ideo falla
cia damnat.Plurimū quippe ad bonū
ꝓfecisse hoīes q̄ non nisi ꝓ salute hoīs
mentiunť:nō est negandū:sed in eorum
talia ꝓfectu merito laudať vel etiā tē
poralit᷑ remunerať beniuolentia nō fal
lacia.q̄ vt agnoscať satis est.nō vt etiā
prediceť.maxime ī heredibus testamē=
ti noui:quib⁹ diciť.Sit in ore vestro est
est:nō nō.Qd̄ eniꝫ amplius est a malo
est.Propter qd̄ malū: qꝛ subrepere in

hac mortalitate non desinit. etiam ipsi coheredes christi dicunt. Dimitte nobis de bita nostra.

¶ Que sint cause bonarũ rerũ:et q̃ malarum H Capitulum.xxij.

His itaq; ꝓ huiꝰ breuitatis necessitatetractatis:quoniã cause cognoscende sũt rerũ bonaꝝ ⁊ malarũ:q̃tũ vie satis est que nos ꝑducat ad regnum:vbi erit vita sine morte:sine errore veritas sine ꝑturbatione felicitas: nequaq̃ dubitare debemꝰ rerum que ad nos pertinent bonarũ causam non esse:nisi bonitatem dei:malarũ vero ab immutabili bono deficientẽ boni mutabilis voluntatem:prius angeli:hominis postea.

¶ Quod sit creature rationabilis primũ malũ vel que mala hoc secuta sũt I Capitulum.xxiij.

Hoc primũ ẽ creature rationabilis malũ.i.prima priuatio boni.deinde etiã iam nolentibꝰ subintrauit ignorantia rerũ agendarũ:⁊ cõcupiscentia noxiarũ:qbꝰ comites subinferũtur error ⁊ dolor:q̃ duo mala quando imminentia sentiuntur:ea fugitantis animi motus vocatur metꝰ. Porro animus cũ adipiscitur cõcupita:q̃uis ꝑniciosa ⁊ inania:qm̃ id errore nõ sentit: vel delectatione morbida vincitur:vana.etiã leticia ventilat. Ex his morborũ nõ vbertatis sed indigẽtie tanq̃ fontibus: oĩs miseria nature rationalis emanat.

¶ Qd in suis malis rõalis natura beatitudinis appetitum non amiserit. ⁊ q̃ homo habeat penam propriam corporis mortem. K Ca.xxiiij.

Que tñ natura in malis suis nõ potuit amittere beatitudinis appetitũ. Uerũ hec cõmunia mala sũt ⁊ hoĩs ⁊ angeloꝝ:ꝓ sua malicia dñi iusticia dãnatoꝝ. Sꝫ hõ hꝫ ⁊ penã ꝓpriã: qua etiã corporis morte punitꝰ ẽ. Mortis q̃ppe suppliciũ dñs ei cõminatꝰ fuerat si peccaret:sic eũ munerãs libero arbitrio vt tñ regeret iperio:terreret exitio: atq; in paradisi felicitate tanq̃ in vmbra vite vñ iusticia custodita in meliora conscenderet collocauit.

¶ Qd peccatũ adam originaliter ĩ posteros transierit. L Ca.xxv.

Hinc post peccatũ exul effectꝰ stirpem quoq; suã:quã peccãdo in se tanq̃ in radice viciauerat:pena mortis ⁊ dãnationis obstrinxit:vt q̃cquid prolis ex illo ⁊ simul dannata per quam peccauerat cõiuge:per carnalem concupiscentiam in qua inobedientie pene similis retributa est nasceretur: traheret originale peccatũ:quo traheret per errores doloresq; diuersos ad illud extremũ cum desertoribus angelis viciatoribus ⁊ possessoribus ⁊ cõsortibꝰ suis sine fine suppliciũ. Sic per vnum hominem peccatumintrauit in mundũ: ⁊ per peccatũ mors:⁊ ita in omnes hoĩes pertransiuit:in quo oẽs peccauerunt. Mũdũ quippe appellauit eo loco apostolꝰ vniuersum genus humanum.

¶ Qualiter humani generis massa ex ira dei iacebat in malis:luens cum desertoribꝰ angelis iustissimas penas manente in eis bonitate creatoris.

M Capitulum.xxvi.

Ita ergo res se habebat. Iacebat in malis: vel etiã voluebatur:et de malis in mala precipitabatur totiꝰ humani generis massa dãnata:⁊ adiũcta parti eoꝝ q̃ peccauerãt angeloꝝ:luebat ipie desertiõis dignissimas penas. Ad irã quippe dei pertinet iustã quicquid ceca ⁊ indomita concupiscentia faciunt libenter mali:⁊ quicquid manifestis aptisq; penis patiunt inuiti.nõ sane creatoris desistente bonitate ⁊ malis angelis subministrare vitã viuacemq; potentiã. q̃ subministratio si auferatur interibũt.⁊ hoĩm q̃uis de propagine viciata dãnataq; nascentiũ formare semina ⁊ animare et ordinare membra:per tẽporum etates:p locorũ spacia vegetare sensus: alimenta donare. Melius enĩ iudicauit de malis benefacere:q̃ mala nulla esse ꝑmittere. Et siquidem in melius hominum

reformationem nullam prorsus esse vo luisset:sicut impiorum nulla est angelo rum:nōne merito fieret vt natura q̄ deū deseruit:que pceptū sui creatoris quod custodire facillie posset:sua male vtēs potestate calcauit atq3 transgressa est. que sui in se creatoris imaginem ab ei⁹ lumine contumaciter auersa violauit. que salubrem seruitutem ab eius legi= bus male libero abrupit arbitrio: vni= uersa ineternum desereretur ab eo:et pro suo merito penaz penderet sempiternā? Plane ita faceret si tm̄ iustus non etiā misericors esset:suamq3 indebitā mise= ricordiam multo euidētius in indigno rū;potius liberatione monstraret.

¶ De quibusdā angelis cadentibus p superbiā residui certissimam perpetue beatitudinis stabilitatem acceperunt. Capitulum.xxvij.

Angelis igitur aliquibus im pia superbia deserentib⁹ de= um:⁊ in huius aeris imam caliginem de superna celesti habitatione deiectis:residuus numer⁹ angelorum in eterna cum deo beatitu= dine et sanctitate permansit. Neq3 enim ex vno angelo elapso atq3 damnato ce= teri propagati sunt:vt eos sicut homi= nes originale maluz obnoxie successio= nis vinculis obligaret: atq3 vniuersos traheret ad debitas penas: sed eo qui dyabolus factus est:cum socijs impie= tatis elato:⁊ ipsa cum eis elatione pro strata ceteri pia obedientia domino co hheserunt: accipientes etiam quod illi non habuerunt:certam scientiam qua essent de sua sempiterna ⁊ nunq̄ casura stabilitate securi.

¶ De numerus bonorū angelorū qui diminutus est post ruinaz malorum ex hominibus suppleatur:⁊ q̄ hic nume= rus deo sit notus. Ca.xxviij

Placuit itaq3 vniuersitatis creatori atq3 moderatori deo:vt qm̄ nō tota multitu do angelorū deū deserendo perierat:ea q̄ pierat in ppe tua pditiōe remaneret.q̄ aūt cū deo il= la deserente pstiterat de sua certissime cognita semper futura felicitate secura gauderet. Alia vero creatura rōnalis q̄ in hoībus erat qm̄ peccatis atq3 suppli cijs ⁊ originalibus ⁊ ppriis tota perie rat:ex eius parte reparata:quod ange lice societati ruina illa dyabolica minu erat suppleretur. Hoc enī promissum ē resurgentibus sanctis q̄ erunt equales angelis dei. Itaq3 superna illa hierusa= lem mater nostra ciuitas dei nulla ciui um suorū numerositate fraudabitur:s3 vberiore etiam copia forsan regnabit. Neq3 enim numerum aut sanctorū ho minū aut inmundorū demonū nouim⁹ in quorū locū succedētes filij sancte ma tris ecclesie que sterilis apparebat in terris in ea pace de qua illi ceciderant sine vllo tēporis termino permanebūt. Sed illorū ciuium numerus:siue qui ē siue qui futurus est:in contemplatione est eius artificis:qui vocat ea que non sunt tanq̄ ea que sunt:atq3 in mensura ⁊ numero ⁊ pondere cuncta disponit.

¶ De non proprijs meritis: nec per li berū arbitriū:sed per filium dei libera= ri possit gen⁹ humanū: Ca.xxix

Verum hec ps gn̄is huma ni cui liberationem de⁹ re gnūq3 pmisit eternū:nūqd meritis operū suorū repara ri pōt? Absit. Quid eī boni operari pōt pditus nisi q̄tum fuerit a pditione liberatus? Nūquid libero vo luntatis arbitrio? Et hoc absit. Naz li bero arbitrio male vtens homo et se p didit et ipsum. Sicut enī qui se occidit: vtiq3 viuendo se occidit. sed se occiden= do non viuit:nec seipm̄ poterit resusci= tare cum occiderit. ita cū libero pecca= ret arbitrio:victore pctō amissum ē et liberū arbitriū. A quo enī quis deuict⁹ est:huic et seruus addictus est: Petri certe apli est ista sententia. Que cū ve= ra sit:qualis queso potest serui addicti eē libertas:nisi qn̄ eū peccare delectat. Liberaliter enī seruit qui sui dn̄i volū tatē libenē facit. Ac p hoc ad peccandū liber est qui peccati seruus est. Unde ad iuste faciendū liber non erit: nisi a peccato liberatus esse iusticie ceperit

seruus. Ipsa est vera libertas propter
recti facti leticiam. simul et pia seruit⁹
precepti obedientiam. Sed ista libertas
ad benefaciēdum: vnde erit homini ad
dicto ⁊ vendito: nisi redimat ille cuius
illa vox est. Si vos filius liberauerit
tunc vere liberi eritis. Quod anteq̄ fie
ri in homine incipiat: quomō quisq̄ de
libero arbitrio in bono gloriabit̄ ope-
re qui nondum liber est ad opandū be-
ne: nisi se vana superbia inflatus extol-
lat: quā cohibet apl's dicens. Gratia sal
ui facti estis per fidem.

¶ Qr etiam fidem a qua bona opera i
cipiunt gr̄a tribuat. Q Ca.xxx.

S T ne ipsam sibi saltem fidez
sic arrogarent: vt nō intellige
rent diuinitus esse donatam
sicut idē apl's alio loco se dt
vt fidelis esset miserricordiam consecu
tū: hic quoq̄ adiūxit atq̄ ait. Et hoc nō
ex nobis sed dei donū est: nō ex opibus:
ne forte quis tollat̄. Et ne putarentur fi
delibus bona defutura opa rursus ad-
iecit. Ipsi enim sumus figmentum crea
ti in christo iesu in operibus bonis que
p̄parauit deus: vt in illis ambulemus.
Tunc ergo efficimur vere liberi: cum
deus nos fingit. i. format ⁊ creat: non vt
homines: quod iaz fecit: sed vt boni ho
mines simus. qd nūc gratia sua facit vt
simus in christo iesu noua creatura: se-
cundum quod dictum est. Cor munduz
crea in me deus. Neq̄ eni cor eius quā
tū ptinet ad naturam cordis hūani: nō
iam creauerat deus.

¶ Qr deus operat̄ in nobis ⁊ velle ⁊ p
ficere: sicut apostolus multiplr̄ p̄dicat
⁊ oīs diuia scriptura testatur.
R Capitulum.xxxi

I Tē ne quisq̄ ⁊ si nō de opi
bus: de ipso gloriet̄ libero
arbitrio volūtatis: tāq̄ ab
ipo incipiat meritū: cui tā
q̄ debitū reddat̄ p̄miū bn̄
opandi: ipa libertas audiat eūdē gr̄e p̄
conē dicētē. Deus est eni qui operatur
in nobis et velle et operari pro bona vo
luntate. Et alio loco. Igitur non volen
tis neq̄ currentis, sed miserentis est dei
dum proculdubio si homo eius etatis
est: vt ratione iam vtatur: non possit cre
dere: sperare: diligere nisi velit: nec per
uenire ad palmam superne vocationis
nisi voluntate cucurrerit. quomodo er
go non volentis neq̄ currentis: sed mi-
serentis dei: nisi quia ⁊ ipsa voluntas: si
cut scriptū est: a deo p̄parat̄? Alioquin
si propt̄ea dictum est: non volentis neq̄
currentis: sed misentis est dei: quia ex
vtroq̄: fit id est ⁊ voluntate hominis et
mia dei. vt sic dictum accipiamus: non
volentis neq̄ currētis sed misentis est
dei: tanq̄ diceret̄. non sufficit sola volū-
tas hois: si non sit etiam misericordia
dei: nō ergo sufficit sola mericordia dei
si non sit etiam voluntas hominis. ac p
hoc: si recte dictum est. non volentis ho
minis: sed miserentis est dei: quia id
voluntas hominis sola non implet. cur
non econtrario recte dicitur: non mise-
rentis est dei sed volentis est hominis:
quia id misericordia dei sola non im-
plet. S

Porro si nullus christianus dicere au-
debit: non miserentis est dei: sed volen-
tis est hominis: ne apostolo aptissime
contradicat: restat vt propterea recte di
ctum intelligatur. non volētis neq̄ cur
rentis sed miserentis est dei: vt totum
deo detur qui hominis voluntatem bo
nam ⁊ preparat adiuuandam: et adiu-
uat preparatam. Precedit enim bona
voluntas hominis multa dei dona: sed
non omnia. Que autem non precedit
ipsa: in eis est et ipsa. Nam vtrumq̄ le-
gitur in sanctis eloquijs. et misericor-
dia eius preueniet me. et misericordia
eius subsequitur me. Nolentem preue-
nit vt velit: volentem subsequitur ne fru
stra velit. Cur enim admonemur orare
pro inimicis nostris vtiq̄ nolētibus pie
viuere: nisi deus operetur in illis et vel
le. Cur itemq̄ admonemur petere vt
accipiamus: nisi vt ab illo fiat quod
volumus: a quo factum est vt velim⁹.
Oramus ergo pro inimicis nostris vt
misericordia dei preueniat eos: sicut p̄-
uenit et nos. oramus autem pro nobis
vt misericordia eius subsequatur nos.

¶ Qd iusta damnatione sub ira dei tenebatur genus humanum donec veniret mediator qui nos ab hac ira liberaret. T Ca.xxxij.

Tenebatur itaq iusta dãnatiõe genus humanũ: et oẽs erãt ire filij: de qua ira scriptũ est. Qm oẽs dies nr̃i defecerũt et in ira tua defecim⁹. Anni nr̃i sicut aranea meditabũt̃. De q̃ ira dicit etiã Job. Homo eni natus ex muliere breuis vite et plen⁹ ire. De q̃ ira dicit etiã dñs ies⁹. Qui credit in filio habz vitã eternã: q̃ aũt nõ credit nõ habz vitã eternã: sz ira dei manet super eum. Cum hac quippe omnis homo nascitur. Propter quod dicit apostolus. Fuimus enim et nos natura filij ire sicut et ceteri. In hac ira cum essent homines per originale peccatũ: tãto grauius et perniciosius: quanto maiora vel plura insup addiderunt: necessarius erat mediator hoc est reconciliator: qui hanc iram sacrificij singularis (cuius erãt vmbre oĩa sacrificia legis et prophetarũ) oblatione placaret. Unde dicit apostolus. Si enim cũ inimici essemus: recõciliati sumus deo per mortez filij eius. multo magis recõciliati nũc in sanguine eius salui erimus ab ira p ipsum. Cum autem deus irasci dicitur non eius significatur perturbatio qualis est in animo irascentis hominis: sed ex humanis motibus trãslato vocabulo: vindicta eius que non nisi iusta est ire nomen accepit. Qd ergo per mediatorem reconciliamur deo et accipimus spiritũsanctũ: vt ex inimicis efficiamur filij. quotquot enim spiritu dei aguntur hi filij sunt dei. hec est gratia dei p iesuz xp̃m dñm nostrum.

¶ De admirabili sacramento mediatoris. D Ca.xxxiij.

De quo mediatore longum ẽ vt q̃ta dignum est tanta dicantur: quis ab homine dici digne non possint. Quis eniz hoc solum congruentibus explicet verbis q verbum caro factum est et habitauit in nobis: vt crederemus in dei patris omnipotentis vnicum filium natum de spiritusancto ex maria virgine. Ita quippe verbum caro factum est a diuinitate carne suscepta non in carnem diuinitate mutata. Carnem porro hic hominem debemus accipere: a parte totum significante locutione: sicut dictum est. Quoniam ex operibus legis non iustificabitur omnis caro idest omnis homo. Nam nichil nature humane in illa susceptione fas est dicere defuisse: sed nature ab omni peccati nexu omnimodo libere: non qualis de vtroq sexu nascitur per cõcupiscentiam carnis cum obligatione delicti: cuius reatus per regenerationem diluitur: sed qualẽ de virgine nasci oportebat: quem fides matris: non libido conceperat. Qd si vel per nascentem corrumperetur eius integritas: non iam ille de virgine nasceretur: eumq falso: quod absit: de virgine maria natum: tota cõfitetur ecclesia. que imitãs eius matrem quotidie parit membra eius et virgo est. Lege si placet de virginitate sancte marie meas litteras ad illustrem virum: quem cum honore ac dilectione nomino volusianum.

¶ De duabus naturis in vna filij dei p sona consistentibus. X Capitulum. xxxiiij.

Proinde christus iesus dei filius est: et deus et homo est Deus ante omnia scla: homo in nostro seculo. Deus q: dei verbũ: de⁹ eni erat verbũ. homo aũt q: ĩ vnitate psõe accessit verbo aĩa rõnalis et caro. Quo circa ĩ q̃tũ deus est: ipse et pater vnum sunt. in q̃tum autem homo est: pater maior est illo. Cum enim esset vnicus dei fili⁹ non gratia sed natura: vt esset plenus etiaz gr̃a fact⁹ est et hõis fili⁹. idẽq ipe vtrũq ex vtroq vn⁹ xp̃s. q: cũ in forma dei esset: non rapiam arbitratus est: quod natura erat. i. esse se equalem deo. Exinaniuit autem se formã serui accipiens non amittens vel minuens formam dei Ac per hoc et minor est factus: et mãsit equalis vtrũq vnus. sicut dictũ est. Sed

aliud ppter verbū: aliud ppter hoiem Propter enim verbū equalis patri. ppter hoiem minor. Un⁹ dei filius: idem q̄ hois filius. vn⁹ hominis filius: idēq̄ dei filius. nō duo filij dei deus ꝛ homo s₃ vnus dei filius. deus sine initio: hō a certo initio: dn̄s noster iesus christus.

¶ Ut euidens iudiciū sit abundantis gratie dei q̄ in hoie xp̄o humana natura in vnitatem psone assumi promeruit. y Capitulum. xxv.

Hic omnino grāditer ꝛ euidēter dei gratia commēdatur. Quid enī natura humana i hoie xp̄o meruit: vt in vnitate psone vnici filij dei singulariter esset assūpta. Que bona volūtas: cui⁹ boni ppositi studiū: q̄ bona opa pcessere: q̄b⁹ mererēt iste hō: vt vna fieret persona cū deo? Nunqd antea fuit hō: ꝛ hoc ei singulare beneficiū prestitum est: vt singulariter pmereretur deu₃? Nempe ex quo homo esse cepit: nō aliud cepit esse q̄ filius dei: ꝛ hoc vnicus. ꝛ ppter deu₃ verbū: qd̄ illo suscepto: caro factum est: vtiq̄ deus: vt quēadmodū est vna psona qlibet hō: aīa. s. rōnalis ꝛ caro: ita sit xp̄s vna psona verbum ꝛ homo. Unde nature humane tāta gloria nullis precedētibus meritis sine dubitatiōe gratuita: nisi q: magna hic et sola dei gratia fideliter ꝛ sobrie considerantib⁹ euidenter ondit: vt intelligant hoies p eandē gratiā se iustificari a peccatis: p quā factū est vt hō xp̄s nullum habere posset peccatū? Sic ꝛ eius matrem angelus salutauit: qñ ei futuru₃ annūciauit hunc partu₃. Aue inquit gr̄a plena Et paulopost. Inuenisti (ait) gratiam apud deu₃. Et hec qdē gratia plena: et inuenisse gratia₃ apud deū dicit: vt dn̄i sui: immo oīm dn̄i mater esset. De ipso aūt christo iohannes cū diceret. ꝛ v̄bu₃ caro factū est: ꝛ hītauit i nobis. ꝛ vidimus indt gloriā eius: gloriā quasi vnigeniti a patre: plenū gratie ꝛ veritatis Ut ait. verbum caro factū est. hoc est plenū gratie. q̄ ait. gloria₃ vnigeniti a patre: hoc est plenū veritatis. Ueritas quippe ipsa vnigenitus dei filius: non gratia sed natura. Gratia suscepit hominē tanta vnitate persone: vt idē ipse etiam esset hominis filius.

¶ Ut gratia demōstrat etia₃ in hoc q̄ de spiritusancto natus dicitur. y. Capitulum. xxvi.

Idem nāq̄ iesus xp̄s filius dei vnigenitus id est vnic⁹ dn̄s noster: natus est de spiritusancto ex maria v̄gine Et vtiq̄ spūssctūs dei donū ē: qđ qdē ꝛ ipm̄ ē equale donāti. Et ideo deus est etiā spūssanct⁹ p̄re filioq̄ non minor. Ex hoc ergo quod de spūsācto est s̄m hominem natiuitas christi quid aliud q̄ ipsa gratia demōstratur. Cum enim virgo quesiuisset ab angelo quomodo fieret quod ei nunciabat: qñ quidem illa virum non cognouisset. respondit angelus. Spiritussanctus superueniet in te ꝛ virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoq̄ et qđ nascetur ex te sanctū vocabitur filius dei. Et ioseph cu₃ vellet eā dimittere: suspicās adultera₃: quā sciebat non de se grauidam: tale responsum ab angelo accepit. Noli timere accipere mariā cōiugem tuā. qđ ei in ea natū est de spūsancto est. id est qđ tu esse de alio viro suspicaris de spiritu sancto est.

¶ Ut q̄uis nō sit consequens patrem hois christi dici spiritūsanctu₃: modus tñ ipse quo de illo ꝛ maria virgine natus est sit inexplicabilis. A Capitulum. xxvii.

Nunquid tñ ideo dicturi sumus patrem homis christi esse spiritūsanctu₃: vt deus pater verbum genuerit. spiritussctūs hoiē: ex q̄ vtraq̄ substātia xp̄s vn⁹ esset: ꝛ dei patris fili⁹ s̄m verbū: ꝛ spūssancti fili⁹ s̄m hoiem: q̄ quasi eū spūssanctus tanq̄ pater ei⁹ de matre virgine genuisset? Quis hoc dicere audebit? Nec opus est ostēdere disputando q̄ta alia sequantur absurda. cum hoc ipm̄ iam ita sit absurdum vt nulle fideles aures id valeant sustinere. Proinde sicut confitemur: dominus noster Jesus christ⁹ qui de deo de-

us:homo autem natus est de spiritu sancto et maria virgine vtraqꝫ substantia diuina.s.atqꝫ humana filius est vnicus dei patris oipotentis: de quo procedit spūssanctus. Quō ergo dicimus christū natū de spiritusancto:si nō eum genuit spūssanctus. An qꝛ fecit eum:quo niā dñs noster iesus christus inquātū deus est omia per ipm facta sunt. inquātū aūt hō est et ipe factus est: sicut aplus dicit. Factus est ei ex semie dauid scdm carnē. Sed cū illā creaturā quam virgo cōcepit ꝛ peperit:quis ad solam persona filij pertinentē tota trinitas fecerit neqꝫ eni separabilia sunt opera trinitatis:cur in ea facienda solus spūssanct⁹ noiatus est. An et qn̄ vnus triū in aliq opere nominatur: vniuersa operari trinitas intelligitur? Ita vero est ꝛ exemplis doceri pōt. Sed non est in hoc diutius immorandū. Illud eni mouet quō dictū sit.natus de spūsancto:cum filius nullo mō sit spūssancti. Neqꝫ eni qꝛ mūdū istū fecit deus:dici eum fas est dei filiū:aut eum natū de deo:sed factū vel creatū vel cōditū vel institutum ab illo vel si quid hmōi:recte possumus dicere. Hūc ergo cum confiteamur natū de spiritu sancto ꝛ maria virgine: quō nō sit filius spūssancti:ꝛ sit filius virginis marie:cū ꝛ de illo ꝛ illa sit natus explicare difficile est. Procul dubio quippe non sic de illo vt de patre: sic autem de illa vt de matre natus est.

¶ Exempla quib⁹ ostenditur non sempe dici filiū quicqd de re aliqua nascitur. Et aliquid dici filium rei de qua nō nascitur. B Capitulum.xxxviij.

Non igitur concedendum est quicqd de aliqua re nascitur continuo eiusdem rei filium nuncupandū. Ut enim omittā alia:aliter de hoīe nasci filium aliter capillum:pediculū:lumbricum:quoꝝ nihil est filius. Ut ergo hec omittā: qm tante rei deformiter comparantur certe qui nascuntur ex aqua ꝛ spūsancto:nō aque filios eos rite dixerit quispiam sꝫ plane dicuntur filij dei patris ꝛ matris ecclesie. Sic ergo de spiritu sancto nat⁹ est filius dei patris:non spiritussancti. Nam et illud quod de capillo ꝛ de ceteris diximus:ad hoc tm̄ valet vt admoneamur non omne qđ de aliquo nascit etiā filiū eius de quo nascit posse dici. Sicut nō oēs qui dicunt alicui⁹ filij cōsequens ē vt de illo etiā nati esse dicantur.sicut sunt qui adoptantur. Dicunt etiam filij gehenne:non ex illa nati sed in illaꝫ preparati:sicut filij regni preparantur in regnum.

¶ Modus significans christum iesum de spūsancto natum:insinuat grāꝫ qua eius humanitas nullis precedentibus meritis in ipsa conceptione deo copulata est. C Capitulum.xxxix.

Cum itaqꝫ de aliquo nascat aliqd:etiā non comō vt sit fili⁹.nec rursus omis qui dicit fili⁹:de illo sit nat⁹:cuius dicit fili⁹:profecto modus iste q̄ nat⁹ ē christ⁹ de spūsctō:nō sicut filius:ꝛ de maria virgine sicut fili⁹ insinuat nobis gratiaꝫ dei.qua hō nullis precedentib⁹ meritis in ipso exordio nature sue quo esse cepit verbo dei copularet in tantam persone vnitatem vt idēipse esset filius dei qui filius hominis ꝛ filius homis qui filius dei.ac sic i nature humane susceptione fieret quodāmodo ipsa gratia illi homini naturalis:que nullum peccatum posset amittere. Que gratia ꝑpterea per spiritum sanctū fuerat significanda: qꝛ ipse proprie sic est deus vt dicat etiā dei donuꝫ Unde sufficienter loqui plongum ē. Si tamē id fieri potest valde prolixe disputionis est.

¶ Quō xp̄us nec originale:nec ꝓprium habens peccatum factus sit pro nobis ipse peccatum. D Cap.xl.

Nulla igitur voluptate carnalis cōcupiscentie seminatus siue cōceptus:et ideo nullū peccatū originaliter trahēs: dei quoqꝫ gratia verbo patris vnigenito nō gratia filio: sed natura in vnitate persone modo mirabili ꝛ ineffabili adiunctus atqꝫ concretus: et ideo nullū peccatū et ipse commitēns

tamen propter similitudinē carnis pec-
cati in qua venerat: dictus est ⁊ ipse pec
catum sacrificandus ad diluenda pecca
ta. In veteri quippe lege peccata voca
bantur sacrificia pro peccatis. Qr ve-
re iste factus est: cuius erant vmbre illa
Hinc apostolus cum dixisset. Obsecra-
mus pro christo reconsiliari deo: conti-
nuo subiunxit atq ait. Eum qui nō no-
uerat peccatum pro nobis peccatū fe-
cit: vt nos simus iusticia dei in ipō. Nō
ait vt in quibusdam mendosis codicib⁹
legitur. is qui non nouerat. peccatū p
nobis peccatum fecit tanq pro nobis
christus ipe peccauerit: sed ait. Eū qui
non nouerat pctm̄. i. xp̄m: p nobis pec-
catū fecit. Fact⁹ est ꝗ de⁹ cui recōsiliā-
di sum⁹ pctm̄: hoc est sacrificiū p pctis:
per quod reconsiliari valeremus. Ipse
ergo peccatum vt nos iusticia: nec no-
stra sed dei. nec in nobis sed in ipō. sicut
ipse peccatū nō suū: sed nostrū. nec in se:
sed in nobis cōstitutum: similitudie car
nis peccati: in qua crucifixus est demō
strauit: vt quoniam peccatum est nō in
erat: ita quodāmodo peccato morereť:
dum moritur carni: in qua erat simili-
tudo peccati: vt cum secundum vetusta
tem peccati nunq ipse vixisset: nostram
ex morte veteri qua in peccato mortui
fueramus reuiuiscentem vitam nouam
sua resurrectione signaret.

¶ Qr mors ⁊ resurrectio christi sacra-
mentū baptismi significet. E Ca. xli.

Ipsum est quod in nobis.
celebratur magnū baptis-
matis sacramentū: v: qui
cūq ad istam pertinēt gra
tiā moriāť pctō: sicut ipse
peccato mortuus dr̄: quia mortuus est
carni: hoc est peccati similitudini. ⁊ vi
uant de lauacro renascēdo: sicut ipse de
sepulchro resurgendo quamlibet corpo
ris etatem gerant.

¶ Qr generaliter omni etati necessari-
um sit christi baptisma. F

Capitulum. xlij.

A Paruulo enim recens nato
vsq ad decrepitū senem sicut
nullus prohibendus est a ba
ptismo: ita nullus est qui non peccato
moriatur in baptismo. Sed paruuli tā
tum originali: maiores autem etiā his
omnibus moriuntur peccatis quecun-
q male viuendo addiderūt ad illud qđ
nascendo traxerunt.

¶ Quomodo plerūq maiores singula
riter mori peccato dicūtur in baptismo
cum habeant propria plura peccata. e-
contrario paruuli in remissionem pec-
catorū dicātur baptisari. G

Capitulum. xliij.

Sed ideo etiam ipsi peccato
mori plerūq dicuntur: cū p
culdubio non vni sed multis
peccatis oībusq moriantur: q
cunq propria cōmiserūt vel cogitatiōe
vel locutione vel opere. quia etiam per
singularem numerum pluralis nume-
rus significari solet. Sicut ait ille. Ute
rumq armato milite complent: q uis
hoc multis militibus fecerint. Et in no
stris litteris legitur. Ora ergo ad domi
num vt auferat a nobis serpentem. Nō
ait serpētes quos patiebatur populus
vt hoc diceret: et innumerabilia talia.
Cum vero et illud originale vnum plu
rali numero significatur: quando dici-
mus in peccatorum remissionem bapti
sari paruulos: nec dicimus in remissio-
nem peccati: illa est econtrario locutio
qua per pluralem locutionem significa
tur numerus singularis. Sicut de hero
de mortuo in euangelio dictum est.
Mortui sunt enim qui querebant ani-
mam pueri. Non dictum est. mortuus
est. Et in Exodo. Fecerunt inquit sibi
deos aureos. cum vnum vitulum fece
rint tantum. de quo dixerunt. Hi sūt dij
tui israel qui eduxerunt te de terra egi-
pti. Et hic ponentes pluralem pro sin-
gulari.

¶ Quomodo in illo vno peccato quod
per vnum hominem intrauit in mūdū
inueniantur plura pctā. H

Capitulum. xliiij.

q Uamuis et in illo peccato vno
qđ per vnū hoīem itrauit i
mundū: et in omnes homies

pertransijt: propter qd etiam puuli baptisantur: possint intelligi plura peccata si vnum ipsum in sua quasi membra diuidatur singula. Nam et superbia est illic: quia homo in sua potius eẽ q̃ in dei potestate dilexit. Et sacrilegium: qꝛ deo nõ credidit. Et homicidiũ: qꝛ semetipsũ precipitauit in mortẽ. Et fornicatio spiritalis: quia integritas mentis hũane serpentina suasione corrupta est. Et furtum: qꝛ cibus ꝓhibitus vsurpatus est. Et auaricia: quia plus q̃ illi sufficere debuit appetiuit. ⁊ si quid aliud in hoc vno admisso diligenti consideratione inueniri potest.

¶ Qꝛ non inaniter dicatꝰ peccatis parentum filios obligari nisi gratia diuinaq; misericordia succurrat. J

Capitulum. xlvi.

PAr enim quoq; peccatis paruulos obligari: non solũ primorũ hoim: sed etiam suorũ de qbus ipsi nati sũt nõ iprobabiliter dicitur. Illa qppe diuina snia: reddam pctã patrũ in filios tenet eos vtiq; anteq̃ per regenerationẽ ad testamẽtũ nouũ incipiãt ptinere. Qd testamẽtũ prophetabatur cũ diceret p ezechielem non accepturos filios pctã patrũ suorũ. nec vlterius futuram in israel parabolã illã. Patres mãducauerunt vuam acerbã: ⁊ dentes filiorum obstupuerunt. Ideo eni quisq; renascitur vt soluatur in eo quicqd peccati est cum quo nascitur. Nam pctã que male agẽdo postea cõmittuntur: possunt et penitendo sanari: sicut etiam post baptismũ fieri videmus. Ac per hoc non ob aliud est istituta regeneratio: nisi quia viciosa est generatio: vsq; adeo vt etiam de legitimo matrimonio procreatꝰ dicat. In iniquitatibꝰ cõceptus sum ⁊ in peccatis mater mea me in vtero aluit. Nec hic dixit. In iniqtate vel peccato. cum ⁊ hoc recte dici posset: sed iniquitates ⁊ peccata dicere maluit. Quia ⁊ in illo vno qd in omnes hoies pertrãsit: atq; tam magnum est vt in eo mutaretur ⁊ cõuerteretur in necessitatẽ mortis humana natura: reperiuntur sicut supra dixerui: plura peccata ⁊ alia parentum: q̃ ⁊ si non ita possunt mutare naturã: reatu tñ obligant filios: nisi gratuita gratia ⁊ mĩa diuina subueniat.

¶ Non esse temere diffiniendum vtrum pctã parentũ ab Adã vsq; ad patrẽ vniuscuiusq;: an in tertiam ⁊ quartam generationẽ: an alio aliquo modo imputentur. K Capitulũ. xlvi.

SEd de peccatis aliorũ parẽtũ qbus ab ipso Adam vsq; ad patrẽ suũ: ꝓgeneratoribꝰ suis q̃sq; succedit: si immerito disceptari põt: vtrũ oim malꝭ actibꝰ ⁊ mltiplicatis delictis origialibus q̃ nascitꝰ implicetꝰ: vt tãto peius q̃to posterius quisq; nascatur: an ꝓpterea deꝰ in tertiã ⁊ quartam generationẽ de peccatis parentũ eorum posteris cõminetur. qꝛ iram suam q̃tũ ad ꝓgeneratorũ suorũ culpas non extẽdit vlterius moderatione miseratiõis sue. ne illi qbus regenerationis gratia non confertur: nimia sarcina in ipsa sua eterna dãnatione premerentꝰ: si cogerentur ab initio generis humani omnium precedentiũ parentũ suorũ originaliter peccata contrahere: ⁊ penas p eis debitas pẽdere. an aliud aliquid in re tãta de scripturis sanctis diligentius perscrutatis atq; tractatis: valeat vel non valeat reperiri: temere nõ audeo affirmare.

¶ Nullũ ab origiali pctõ posse saluari nisi p mediatorem dei ⁊ hoim iesũ xp̃m. L Capitulum. xlvij.

ILlud tñ vnũ peccatũ qd tã magnũ in loco ⁊ habitu tãte felicitatis cõmissum est: vt in vno hoie originalr: atq; vt ita dixeri: radicabiliter totũ genꝰ humanũ dãnaretꝰ: non soluitꝰ ac diluitꝰ: nisi per vnũ mediatorẽ dei et hominũ hoiem xp̃m iesũ: qui solus potuit ita nasci: vt ei opꝰ nõ esset renasci.

¶ Neminem renasci in baptismate iohannis quod christus humilitatis causa sicut mortis dispensationem suscipere voluit. M

Capitulum. xlviij.

NOn enim renascebant qui baptismate ioannis baptisabantur: a q̄ ⁊ ipse baptisatus ē: sed quodā p̄cursorio illius ministerio: q̄ dicebat. parate viā dn̄o: huic vno in quo solo renasci poterāt parabātur. Huius enim baptisma est nō ī aqua tm̄: sicut fuit ioānis. verūetiaꝫ in spūsctō. vt de illo spūsctō regeneret q̄sq̄s in xp̄ꝫ credit. de q̄ xp̄s generatus regeneratiōe nō eguit. Vn̄ vox illa patris q̄ sup baptisatū facta ē ego hodie genui te: nō vnū illuꝫ tp̄is diē quo baptisatus ē: sꝫ imutabilis eternitatis: vt illum hoīem ad vnigeniti p̄sonā ptinere mōstraret. Ubi enim dies nec hesterni fine ichoat: nec initio crastini terminat: semp hodiernus est. In aqua ḡ voluit baptisari a ioāne: nō vt eius iniq̄tas vlla dilueret: sed vt magna cōmēdaret humilitas. Ita q̄ppe nihil in eo baptisma qd̄ ablueret: sicut mors nihil qd̄ puniret: inuenit. vt dyabolus veritate iusticie: nō violētia ptātis oppressus et victus. qm̄ ipꝫ sine vllo peccati merito iniquissime occiderat. p ipsū iustissime amitteret q̄s pcti merito detinebat. Utrūqꜫ igit ab illo. i. ⁊ baptisma et mors certe dispensatiōis cā: non miserāda necessitate: sed miserante potius volūtate susceptū ē: vt vnus pctm̄ tolleret mundi: sicut vnus pctm̄ misit in mūdū. hoc ē in vniuersū genus humanum.

¶ Qd̄ xp̄i gr̄a non solū originale pctm̄ sed cūcta simul abstulit que addita inuenit. n Capitu. xlix.

NIsi q̄ille Unus vnū pctm̄ misit in mūdū. iste xp̄o vnus nō solū vnū illd̄ sꝫ cūcta sil abstulit q̄ addita īuenit. Un̄ dicit apl's. Nō sicut p vnū peccantē: ita ē ⁊ donū. Nā iudiciū q̄dē ex vno in cōdēnationē: gr̄a aūt ex multis delictis in iustificationē. Qr vtiqꜫ illd̄ vnū: qd̄ originalit trahit ētiā si solū sit obnoxios dānatōi facit. gr̄a x̄o ex multis delictis iustificat hoiem: q̄ pret illd̄ vnū qd̄ cōiter cū oībus originalit traxit sua quoqꜫ ppria multa commisit.

¶ Oēm ex adam natum in dānatiōe detineri: ⁊ oēm in christo renatū a damnatione liberari. o Capitulū. l.

VErūtn̄ qd̄ paulopost dicit. sicut p vnius delictū ī oēs homines ad ↄdēnationē: ita ⁊ p vnius iusticiā in oēs hoīes ad iustificationē vite: satis indicat exadā neminē natū nisi dānatione detineri: ⁊ neminē nisi ī christo renatum a dānatione liberari.

¶ Qualiter misteriū baptismi in cruce christi apl's cōmēdauerit: in quo maiores ⁊ puuli saluant. p Ca. li.

DE qua p vnū hoīem pena: ⁊ p vnū hoīem gr̄a cū locutus fuisset q̄ntū illi eple sue loco sufficē iudicauit: deinde sacri baptismi ī cruce christi grāde misteriū cōmēdauit eo mō vt intelligamus nichil aliud esse ī xp̄o baptismū nisi mortis xp̄i siltudinē: nichil aūt aliud mortē xp̄i crucifixi nisi remissionis pcti siltudinē: vt quēadmodū in illo vera mors facta est. sic in nobis x̄a remissio pctōꝝ: ⁊ quēadmodū ī illo x̄a resurrectio: ita in nobis x̄a iustificatio. Ait enim. q̄d ḡ dicemus? Permanebimus in pctō vt gr̄a abūdet? Dixerat enim supius Ubi abūdauit pctm̄ supabūdauit gr̄a. ⁊ iō questionē sibiipsi pposuit. vtruꝫ ppter abundantiā gr̄e consequendā in pctō sit pmanendum. Sed rn̄dit Absit. Atqꜫ subiecit. Si mortui sumus pctō: quō viuemus in illo? Deinde vt ostenderet nos mortuos esse pctō: an ignoratis inq̄t: q̄niam quicūqꜫ baptisati sumus in xp̄o iesu: in morte ipsius baptisati sumus? Si ergo hinc ostēdimur mortui esse pctō: q: in morte xp̄i baptisati sumus: profecto et puuli q̄ baptisant in xp̄o: pctō moriūtur: q: in morte ipius baptisant. Nullo enim excepto dcm̄ est. Q Quicunqꜫ baptisati sumus in xp̄o iesu: ī morte ipsius baptisati sumus. Et iō dictum est: vt probaret mortuos nos esse peccato. Cui autem peccato paruuli renascendo moriuntur nisi quod nascendo traxerunt? Ac per hoc etiam ad ipsos pertinet quod sequitur dicens. Consepulti enim sumus illi p baptismū in mortem: vt quēadmodum surrexit christus

a mortuis per gloriaz patris:ita ꝛ nos in nouitate vite ambulꝰ. Si enim complantati facti sumꝰ similitudini mortis eius.simul ꝛ resurrectionis erimꝰ hoc scientes:quia vetus homo noster simul crucifixus est vt euacuetur corpus peccati.vt vltra non seruiamus peccato. Qui enim mortuus est iustificatus ē a pctō.Si aūt mortui sumus cuz xpō credimus q: simul etiā viuemus cum illo scientes q: christus resurgens a mortuis iam non moritꝛ:ꝛ mors illi vltra non dn̄abitꝛ. Qꝫ eniz mortuus est peccato: mortuus est semel.qd̄ autē viuit: viuit deo.Ita ꝛ vos existimate vosmetipsos mortuos quidem esse pctō. viuere aūt deo in christo iesu.Hinc enim ꝓbare ceperat non esse nobis permanēdū ī pctō vt grā abundaret.ꝛ dixerat.Si mortui sumꝰ pctō quō viuemus in eo:Atqꝫ vt ostenderet mortuos nos esse pctō subiecit An ignoratis qm̄ quicūqꝫ baptisati sumus in christo iesu:in morte ipsiꝰ baptisati sumus:Sic itaqꝫ totum locū istū clausit vt cepit.Mortē qppe christi sic insinuauit:vt etiam ipsum mortuuz diceret esse pctō.Cui pctō: nisi carnis ī qua erat non pctm̄ sed similitudo peti ꝛ idō nomine appellat peti. Baptisatis itaqꝫ in morte christi in qua non solum maiores verūetiā puuli baptisanꝛ ait. Sic ꝛ vos.i.quemadmodū christꝰ.Sic ꝛ vos existimate vos mortuos eē peccato:viuētes aūt deo in christo iesu.

¶ Quid significēt ea q̄ in cruce christi: sepultura:resurrectione ꝛ ascensione gesta sunt. B Capitulum. lij

Quicquid igr̄ gestū est ī cruce:ī sepultura :ī resurrectiōe tertio die: in ascēsione in celū:ꝛ in sede addexterā pr̄is :ita gestū est vt his rebꝰ n̄ mistice tm̄ dictis s; etiā gestis cōfiguraretꝛ vita christiana q̄ hic geritur. Nā ꝓpt eius crucē dictū ē.Qui aūt iesu christi sunt carnē suā crucifixerūt cuz vicijs ꝛ concupiscentijs.Propter sepulturam.Consepulti enim sumus cū christo per baptismum in mortem. Propter resurrectionē.Ut quemadmodum christus resurrexit a mortuis per gloriam patris:ita ꝛ nos in nouitate vite ambulemus.Propter ascensionem in celum:sedēqꝫ ad dexteram patris. Si aūt resurrexistis cum christo :q̄ sursum sunt querite vbi christus est addexterā dei sedēs.Que sursum sunt sapite : non que super terram.Mortui enim estis ꝛ vita vestra abscondita est cum christo in deo.

¶ Non pertinere ad hanc vitam q̄ christus ad viuos ꝛ mortuos iudicādos de celo vēturus creditꝛ. S

¶ Capitulum quinquagesimū tertium

Cum vo q̄ de xpo ꝯfitemur futurū q̄m̄ de celo vēturꝰ est viuos iudicaturꝰ ꝛ mortuos: nō ptinet vita nr̄a q̄ hic regitur Qꝛ nec in rebꝰ gestis eius sed in fine seculi gerendis.Ad hoc ptinet qd̄ apl̄s secutꝰ adiūxit. Cū xp̄us apparuerit vita vr̄a:tūc ꝛ vos apparebitis cū illo in glīa.

¶ Duobꝰ significare modis q̄ viuos ꝛ mortuos iudicabit. T Ca.liiij.

Duobus aūt modis accipi potest q̄ viuos ꝛ mortuos iudicabit. Siue vt viuos intelligamus quos hic nōdū mortuos:s; adhuc in ista carne viuētes inuēturꝰ est eius aduētꝰ.Mortuos aūt q̄ de corpore priusq̄ veniat exiere vel exituri sūt.Siue viuos iustos: mortuos autē iniustos.q̄m̄ iusti quoqꝫ iudicabūt.ꝛ iusti aūt iudicabūtꝛ. Aliquando enī iudicium dei ponitur in malo.Unde illud est. Qui autem male egerunt:ī resurrectionē iudicij. Aliqñ ī bono s̄m q̄ dictū est. Deus in nomine tuo saluū me fac et in virtute tua iudica me.Per iudicium quippe dei fit ipsa bonorū malorūqꝫ discretio:vt liberandi a malo non perdendi cum malis: boni ad dexteram segregentur. Propter quod ille clamabat.Judica me deus. Et quid dixerat velut exponēs:ꝛ discerne īquit cām meam de gente nō sctā.

¶ Qꝫ nomiato spiritusācto tota trinitas completur cui ordinatissime sancta ecclesia subiuncta sit tanq̄ deo tem

plum suum. u

¶ Capitulum quinquagesimū quintū

[C]Um aūt de iesu christo filio dei vnico dño nostro: quod ad breuitatē confessionis pertinet diximus: adiungim⁹ sic credere nos ⁊ i spiritūsanctū: vt illa trinitas compleat̄ q̄ deus est. Deinde sancta cōmemoratur ecclesia. Unde datur intelligi rationalē creaturam ad hiersm liberā pertinētem post cōmemorationem creatoris id est summe illius trinitatis fuisse subdendam. Qm̄ quicquid de hoīe christo dictū est ad vnitatē persone vnigeniti pertinet. Rectus itaq̄ cōfessionis ordo poscebat: vt trinitati subiungeretur ecclesia: tanq̄ habitatori domus sua: ⁊ deo templum suum: ⁊ conditori ciuitas sua Que tota hic accipienda est: non solū ex parte que peregrinatur in terris a solis ortu vsq̄ ad occasum laudans nomē domini: ⁊ post captiuitatem vetustatis cantās canticū nouum. verūetiā ex illa que in celis est semp̄ ex quo cōdita est cohesit deo: nec vllum sui casus malum experta est. Hec in sanctis angelis beata persistit: ⁊ sue parti peregrinanti sicut oportet opitulatur: q2 vtraq̄ vna erit cōsortio eternitatis. ⁊ nunc vna est vinculo charitatis: q̄ tota instituta est ad colēdū vnū deū. x Unde nec tota nec vlla pars eius vult se coli pro deo: nec cuiq̄ esse deus pertinenti ad templū dei: q̄d edificat ex diis: quos facit non factus deus. Ad per hoc spiritussanctus: si creatura non creator esset profecto creatura rationalis esset. Ipse enim esset summa creatura: ⁊ ideo i regula fidei nō poneret̄ ante ecclesiam quia ⁊ ipse ad ecclesiam pertineret i illa eius parte q̄ in celis est Nec haberet templum: sed etiā ipse templum esset. Templū aūt habet de quo dicit apostolus. Nescitis quia corpora vestra templum sunt spiritussancti: qui in vobis ē: quem habetis a deo? De quibus alio loco dicit. Nescit quia corpora vestra membra christi sunt? Quomodo ergo deus non est qui templum habet: aut minor christo est cuius mēbra templum habet? Neq̄ enim aliud templū eius: ⁊ aliud templū dei est: cum idē dicat apostolus. Nescitis quia templū dei estis Quod vt probaret: adiecit. Et spiritus dei habitat in vobis. Deus ergo habitat in templo suo. nō solum spūssanctus sed etiā pater ⁊ filius: q̄ etiā de corpore suo: per qd̄ factus est caput ecclesie que in hominibus est. vt sit ipse in omnib⁹ primatum tenēs: ait. Soluite templum hoc ⁊ in triduo suscitabo illd. Templū ergo dei: hoc est totius summe trinitatis: sctā est ecclesia sc3 vniuersa in celo ⁊ in terra.

¶ De in ecclia primitiuoꝝ: q̄ in celis ē: nullus sit malus. y Capi. lvi

[S]Ed de illa que in celis est affirmare quid possumus nisi q̄ nullus in ea mal⁹ est? nec quisq̄ deinceps de illa cecidit aut casur⁹ est: ex quo de⁹ angelis peccantibus non pepcit: sicut scribit apostolus petrus: sed carcerib⁹ caliginis inferi retrudēs tradidit iniudicio puniendos reseruari.

¶ Quid sentiendū sit de differentiis angeloꝝ bonorum: ⁊ vtrum ad eandem societatem pertineant sol ⁊ luna ⁊ cetera sidera. z Capitulū. lvii

[Q]Uomō aut se habeat beatissima illa ⁊ superna ciuitas. que ibi sint differentie personarum: vtrum omēs tanq̄ generali nomine āgeli nuncupentur: sicut in epistola ad hebreos legimus. cui enim angelorum deus dixit aliquando. sede a dextris meis Hoc quippe nō significauit omnes vniuersaliter angelos dici. Sunt tamen illic archangeli: ⁊ vtrum idem archangeli: nominētur virtutes: ⁊ ita dictum sit. laudate eum omnes angeli eius: laudate eum omnes virtutes eius. acsi diceretur. laudate eū omnes angeli eius: laudate eum omnes archangeli. ⁊ quid inter se distent quattuor illa vocabula: quib⁹ vniuersam ip̄am celestem societatē videt̄ apl's esse complexus dicēdo: siue sedes: siue dñationes: siue pnci-

patus:siue potestates:dicāt qui possūt si tamē possūt probare quod dicūt.ego me ista ignorare confiteor.Sed nec illō quidem certum habeo: vtrum ad eandem societatē pertineāt sol & luna & cūcta sidera:quis nōnullis lucida corpora esse:non cum sensu vel intelligentia videantur.

¶ Questio difficillima vtrum vel qualia corpora angeli habeant. A

¶ Capitulū quinquagesimum octauū.

Item angeli quis explicet cum qualibus corporibus apparuerint hominibus: vt nō solū cernerētur:verū etiā tangerent: & rursus non solida corpulētia: sed spirituali potētia quasdā visiones non oculis corporeis sed spūalibus vel mētibus ingerant: vt dicant aliquid non ad aurē forinsecus: sed intus in aīo hominis :etiam ibidē ipsi cōstituti.sicut scriptum est in propheta rū libro.Et dixit mihi angelus:qui loquebat in me.non ait.qui loquebat ad me:sed in me.Uel appareant & in somnis:& colloquant more somnior. Habemus quippe in euāgelio.Ecce āgelus dñi apparuit illi i somnis dicēs.His enim modis velut indicant se angeli cōtrectabilia corpora non habē.faciuntque difficillimā questionē:quomodo patres eis pedes lauerūt.quō iacob cum angelo tam solida contrectatiōe luctatus sit.Cū ista quarunt:& ea sicut potest quisque coniectat:nō inutiliter exercētur ingenia: si adhibeatur disceptatio moderata:& absit error opinantiū se scire qd nesciūt. Quid enī opus est vt hec atque huiusmōi affirmentur vel negent vel diffiniant cū discrimine quā sine crimine nesciunt.

¶ Quō maxime per dei gratiam dignoscēdum sit:cum se sathanas trāsfigurat in angelum lucis. B Capl'z .lix.

Magis opus est dijudicare atque dignoscere : cum se sathanas transfigurat velut angelum lucis:ne fallēdo ad aliquā perniciosa seducat.Nam quā sensus corporis fallit:mētē vero nō mouet a vera rectaque sententia: qua quisque vitam fide lem gerit:nullum ē in religiōe periculū. Uel cū se bonū fingēs ea facit siue dicit que bonis angelis congruūt:etiā si credatur bonus.non est error christiane fidei periculosus aut morbidus.Cum vero per hec aliena ad sua incipit ducere: tunc eum dignoscere nec ire post eū:magna & necessaria vigilātia est.Sed quo modo vnusquisque hoīm idoneus est oēs mortiferos eius dolos euadere:nisi regat atque tueatur deus?Et ipsa huius rei difficultas ad hoc est vtilis ne sit spes sibi quisque aut homo alter alteri: sed deus suis omnibus.Id enim nobis potius expedire prorsus piorū ambigit nemo.

¶ Quō habebimus plenā noticiā celestis ecclesie.vel qualiter mors christi etiam pro angelis fieri dicat. C Ca.lx.

Ec ergo quā in sctis angelis & virtutibus dei est ecclia:tūc nobis sicuti est innotescet:cū ei coniūcti fuerimus in finē : ad simul habēdam btitudinē sempiternā. Ista vero quā ab illa peregrinatur in terris eo nobis notior est:quia in illa sumus. Hec sanguine mediatoris nullū habentis peccatum:ab omni est redēpta pctō:eiusque vox est.Si deus pro nobis quis contra nos?Qui filio suo proprio nō pepercit:sed pro nobis oībus tradidit illum. Nō enī pro angelis mortuus est christus Sed ideo etiā pro angelis fit quicquid hominū per eius mortem redimitur & liberat a malis.quoniā cum eis quodāmodo redit in gratiam post inimicicias quas inter homines & sāctos angelos pctā fecerūt:& ex ipsa hominum redemptione ruine illius angelice detrimenta reparantur.

¶ Quō sancti angeli docti a deo nouerīt numerū qui ex hominibus ascēsur9 est ad btitudinē. D Ca.lxi.

Et vtique nouerunt sancti angeli docti de deo:cuius veritatis eterna contemplatiōe beati sūt.quāti numeri supplemētū de gñe hūano integritas illius ciuitatis expectet.Propter quod ait apostolus:instaurari omia in christo que in celis sunt:& que in terris.

In ipso quippe instaurantur que in celis sunt: cũ id quod inde in angelis lapsum est: ex hominib⁹ reddit. Instaurãtur autem q̃ in terris sunt: cũ ipsi homines q̃ predestinati sunt ad eternam vitam a corruptionis vetustate remouentur. Ac si per illud singulare sacrificiũ in quo mediator est immolatus: quod vnum multe in lege victime figurabãt: pacificant celestia cum terrestribus: et terrestria cum celestibus. Quoniam sicut idẽ aplus dicit. In ipso complacuit omnẽ plenitudinẽ diuinitatis inhabitare. ꝛ per eũ recõciliari oia in ipm pacificans per sanguinem crucis eius: siue que in celis sunt siue q̃ in terris.

¶ Quomodo accipiat pax dei q̃ dicit precellere omnẽ intellectum: et qualem pacẽ habebimus cũ angelis. AA Capitulum septuagesimũ septimum.

xij

Pax ista precellit: sicut scriptũ est: omnẽ intellectũ: neq3 sciri a nobis nisi cum ad eam venerim⁹ potest. Quomõ eni3 pacificant celestia nisi in bonis: id ẽ cõcordãdo nobiscu3? Nam ibi semper est pax: ꝛ inter se vniuersis intellectualib⁹ creaturis. ꝛ cu3 suo creatore. Que pax precellit vt dictũ est: omnem intellectũ: sed vtiq3 nostrum: non eorum qui semp vident faciem patris. Nos autem quãtuscũq3 sit in nobis intellect⁹ human⁹: ex parte scim⁹ ꝛ videmus: nunc per speculum in enigmate. Cum vero equales angelis dei fuerimus: tunc quẽadmodum ꝛ ipsi videbimus facie ad faciem: tantãq3 pacẽ habebim⁹ erga nos: quãtã ꝛ ipsi erga nos. quia tñ eos dilecturi sumus quãtum ab eis diligimur. Itaq3 pax eoꝝ nota n[illegible]3 erit. quia ꝛ nostra talis ac tanta erit. nec precellet tunc intellectũ nostrum. Dei vero pax q̃ illic est erga eos: ꝛ nostrum ꝛ illorum intellectũ sine dubitatiõe precellet. De ipo quippe btã est rõnalis creatura q̃cunq3 beata est. non ipse de illa. Unde sm hoc melius accipit qd scriptũ est: pax dei que precellit oẽm intellectum. vt in eo q dixit oẽm: nec ipse intellectus sanctorũ angelorũ esse possit exempt⁹: sed dei soli⁹. Neq3 em̃ ꝛ ipsius intellectum pax eius excellit.

¶ Quõ ẽt nũc nobiscũ ãgeli ꝯcordãt. ꝛ q̃ remissio pctõꝝ etiã baptisatis pfectis est necessaria. BB Ca. lxxviij.

Concordant aũt angeli nobiscum etiã nũc cũ remittũtur nra pctã. Idõ post cõmemorationẽ scẽ ecclie in ordine cõfessiõis ponit remissio pctõꝝ. Per hanc eñ stat ecclia que in terris est. per hanc non perit qd perierat: ꝛ inuentum est. Exceptio q̃ppe baptismatis munere: qd ꝯ originale peccatũ donatũ est: vt qd generatõe attractũ est regeneratiõe detrahat: ꝛ tñ actiua quoq3 peccata quecunq3 corde: ore: ope cõmissa inuenerit tollit. Hac ergo accepta magna indulgẽtia: vñ incipit hominis renouatio: in qua soluitur omnis reatus et ingeneratus et additus: ipsa etiam vita cetera iam ratione vtentis etatis quãtalib3 prepolleat fecunditate iusticie sine remissione peccatorũ nõ agit. Quoniã filij dei q̃diu mortaliter viuunt: cum morte confligũt. Et quis de illis sit veraciter dictũ: quoquot spiritu dei agunt: hi filij sunt dei. sic tamẽ spiritu dei excitantur: ꝛ tanq̃ filij dei ꝓficiunt ad deũ: vt etiam spiritu suo maxime aggrauante corruptibili corpore: tanq̃ filij hoim in quibusdã motib⁹ humanis deficiãt ad seipsos: ꝛ ideo peccẽt. Interest quidẽ quãtũ satis dicitur. Neq3 eni q2 peccatũ est oĩe crimẽ. ideo crimen est etiam omne pctm̃. Itaq3 sanctorum hominum vita3 q̃diu in hac morte viuitur inueniri posse dicimus sine crimine. pctm̃ aũt si dixerimus q2 nõ habemus: vt ait scũs apls: nosipsos seducimus: et veritas in nobis non est.

¶ Q̃ intra ecclesiam catholicã q̃libet criminosis nõ deneget pnie loc⁹: ꝛ q̃lit debeat agi ipa pnia. CC Ca. lxxix.

Sed neq3 de ipis criminibus q̃libet magnis remittẽdis i scã ecclia: dei desperãda est mia: agẽtib⁹ pniam sm modũ sui cuiusq3 pcti. In actiõe autem penitentie vbi tale crimẽ cõmis-

sum est: vt is qui cōmisit a xp̄i etiā cor
pore separet: non tam cōsideranda est
mensura tēporis ꝙ doloris. Cor enim
cōtritū ⁊ humiliatum deus nō spernit.
Uerum q2 plerumq; dolor alterius cor
dis occultus est alteri. neq; in aliorum
noticiam per verba vel quecūq; alia si
gna ꝓcedit: cū sit coraꝫ illo cui dicitur.
gemitus meus a te non est absconditꝰ.
recte cōstituunt ab his q̄ ecclesiis pre
sunt tp̄a pnie: vt fiat etiaꝫ satis ecclesie
in qua remittuntur ip̄a peccata. Extra
eā quippe non remittunt. Ipsa nāq; ꝓ
prie spiritūsanctum pignus accepit: si
ne quo non remittunt vlla peccata: ita
vt quibus dimittunt cōsequātur vitaꝫ
eternam.

¶ Qd remissio peccatorum ad futurū
iudiciū pertineat: cū in hac vita etiam
paruuli baptisati diuerso mō crucient:
quorundā vero pene in posterū reseruē
tur. DD Capitulum. lxv.

Magis enī ꝓpter futurū iu
diciū fit remissio pctōruꝫ.
In hac aūt vita vsq; adeo
valet: qd̄ scriptum ē: graue
iugū sup filios adam a die
exitꝰ de vētre mr̄is eoꝝ: vsq; i diē sepul
ture i matrē oīm: vt etiā ꝑuulos videa
mus post lauacrū regeneratiōis diuer
soꝝ maloꝝ afflictiōe cruciari: vt intelli
gamꝰ totū qd̄ salutaribꝰ agit sacramē
tis: magis ad spē futuroꝝ bonoꝝ ꝙ ad
retētionē vel adeptionē presentium per
tinere. Multa etiaꝫ mala vidētur igno
sci ⁊ nullis suppliciis vindicari: sed eo
rum pene reseruant in posterū. Neq; ei
frustra ille ꝓprie dicit dies iudicii quā
do vēturus ē iudex viuoꝝ atq; mortuo
rū. Sicut ecōtrario vindicant hic aliq̄
⁊ tamē si remittant ꝑfecto in futuro se
culo nō nocebūt. Propterea de quibus
dam tp̄alibus penis: q̄ in hac vita pec
cantibus irrogant eis: quoꝝ pctā delē
tur ne reseruent in finē: ait apostolus.
Si enī nosmetip̄os iudicaremꝰ: a dn̄o
n̄ iudicaremur. Cū iudicamur āt a dn̄o
corripimur ne cū hoc mūdo dānemur.

¶ De his q̄ itra ecclīaꝫ catholicaꝫ
sceleratissime viuūt: ⁊ nullo mō pniam
agunt. ac sibi saluationē ꝑ ignē ꝓmit
tunt. D Capitulū. lxvi

Creduntur aūt a quibusdam
etiā hi q̄ nomē christi non re
linquunt: ⁊ eiꝰ lauachro i ec
clesia baptisant: nec ab eo vl
lo scismate vel heresi ꝑcidun
tur: i quātislibet sceleribꝰ viuāt: q̄nec di
luāt penitēdo: nec elemosynis redimāt:
sed in eis vsq; ad huius vite vltimū diē
pertinacissime ꝑseuerēt: salui futuri ꝑ
ignē: licꝫ pro magnitudine facinorum
flagitiorūq; diuturno: nō tamen eterno
igne puniri. Sed qui hoc credunt: ⁊ tn̄
catholici sunt: humana quadā beniuo
lentia mihi falli vidētur. Nam scriptu
ra diuina aliud consulta respondet. Li
brum aūt de hac questione scripsi: cuiꝰ
titulus est de fide ⁊ operibus. Ubi scd̄m
scripturas sanctas: quantum deo adiu
uāte potui: demonstraui eā fidē saluos
facere. quam satis euidenter expressit
paulus apl̄s dicēs. In christo eniꝫ iesu
neq; circuncisio quicq̄ valꝫ neq; prepu
tiū: sed fides q̄ per dilectionem operat.
Si autem male ⁊ non bn̄ operat: ꝓcul
dubio s̄m apl̄m Iacobum mortua est i
semetipsa. Qui rursus ait. Si fidem di
cat se quisq̄ habere. oꝑa aūt nō habeat
nunqd̄ poterit fides saluare eum? Por
ro aūt si hō sceleratus ꝓpter fidem so
lam per ignem saluabitur: ⁊ sic est acci
piendum qd̄ ait beatus paulus aposto
lus. Ipse enī saluus erit. sic tn̄ quasi per
ignē. poterit ergo saluari sine operibꝰ
fides: ⁊ falsum erit qd̄ dixit eius coapo
stolus Iacobus: falsum erit et illud qd̄
idem ipse paulus dixit. Nolite iquit er
rare: neq; fornicatores neq; idolis ser
uientes. neq; adulteri: neq; molles. ne
q; masculorū concubitores. neq; fures:
neq; auari. neq; maledici: neq; ebriosi:
neq; rapaces regnum dei possidebunt.
Si enim etiam in istis perseuerātes cri
minibus. tn̄ propter fidem christi salui
erunt: quō in regno dei non erunt

¶ Quid sentiēdū sit de his q̄ sup fūda
mentū edificant: ⁊ q̄ sint hi q̄ ꝑ ignē sal
uantur: vel q̄lis sit iste ignis. D
Capitulum. lxvii.

S Ed quia hec apostolica manifestissima et aptissima testimonia falsa esse non pñt: illud qd obscure dictū ē de his q̄ sup edificāt supra fundamētū: qd est christus. nō aurū: nō argētū: nō lapides pciosos: sꝫ ligna: fenū: stipulā: de his em̄ dictū ē ꝙ p ignē salui erūt. q̄nfūdamēti merito non peribūt. sic intelligendum est vt his manifestis nō inueniatur esse cōtrariū. Ligna qp̄pe et fenū et stipula non absurde accipi possunt rerū seculariū: q̄uis licite concessarū tales cupiditates: vt amitti sine dolore non possint animi. Cum autē iste dolor vrit: si christus in corde fundamenti locum habet. i. vt ei nihil antepo naẗ: et malit homo q̄ tali dolore vrētre bus q̄s ita diligit magis carere ꝙ xp̄o per ignē fit saluus. Si aūt res hm̄oi tēporales ac seculares tp̄e tētationis maluerit tenere ꝙ xp̄m: eū in fundamento nō habuit. quia hec priore loco habuit cū in edificio prius non sit aliquid fundamento. Ignis em̄ de quo locutus est eo loco apl's paulus talis debet intelligi: vt ambo per eū transeant. i. et q̄ edificat supra hoc fundamentū aurū: argentū: lapides preciosos: et qui edificat ligna fenū stipulā. ¶ Cū enī hoc dixisset: adiūxit. Unuscuiusq̄ opus q̄le sit: ignis ꝓbabit. Si cui⁹ opus pmā serit: qd supedificauerit mercedē accipiet. Si cui⁹ opus aūt exustū fuerit: damna patieẗ: ipse aūt saluꝰ erit. sic tñ quasi p ignē. Nō ergo vnius eoꝝ: sed vtriusq̄ opus ignis ꝓbabit. Est quidam ignis tētatio tribulationis: de quo apte alio loco scriptū est. Uasa figuli probat fornax: et hoīes iustos tentatio tribulationis. Iste ignis in hac interim vita facit qd apl's dixit. Si accidat duobus fidelibus: vni scꝫ cogitanti q̄ dei sūt: quō placeat deo. hoc est edificāti sup xp̄m fundamētum: auꝝ: argentū: lapides preciosos. alteri aūt cogitanti ea q̄ mūdi sunt quomodo placeat vxori: id est edificanti sup idē fundamētuꝫ ligna fenū stipulam. Illius em̄ opus non exuriẗ: quia non ea dilexit: quoꝝ amissione crucietur. Exuritur aūt opus huius: q̄m sine dolore non pereunt q̄ cū amore possessa sunt. Sed q̄m alterutra conditione proposita eis potius carere malit ꝙ christo: nec timore amittendi talia deserit christum. q̄uis doleat dū amittit: saluꝰ est quidē: sic tamē quasi per ignem. Urit eum reruꝫ dolor quas dilexerat amissarū. sed non subuertit neq̄ꝫ cōsumit fundamenti stabilitate atq̄ icorruptione munitum.

¶ Posse etiam fieri post hāc vitā ignē purgatoriū p quē saluanẗ: qui hic taliẗ vixerunt: vel penitētiam cōgruam egerunt. ¶ Capitu .lxviij.

T Ale aliquid etiam post hanc vitā fieri incredibile non est. et vtrum ita sit queri potest. Et aut īueniri aut latere nōnullos fideles per ignē quedā purgatoriū quātomagis minusue bona pereūtia dilexerūt: tanto tardius citiusq̄ saluari. nō tamē tales de quibus dictū est ꝙ regnū dei nō possidebūt: nisi cōuenienter penitētibus eadē crimina remittantur. Cōueniēter aūt dixi vt steriles in elemosynis non sint: quibus tm̄ tribuit scriptura diuina: vt earū tantūmō fructū se imputaturū premunciet dominus dextris: et earū tātūmodo sterilitatem sinistris: quādo his dicturus ē. Uenite benedicti patris mei percipite regnum dei. Istis autē. Ite in ignem eternum.

¶ Cauendū esse ne putem⁹ infanda crimina elemosynis posse redimi: nisi ab eis abstinēdo. ¶ Capt. lxix.

S Ane cauendū est ne quisq̄ existimet infāda illa crimina: qualia q̄ agunt regnum dei nō possidebūt: q̄tidie perpetrāda: et elemosynis q̄tidie redimēda. In melius quippe est vita mutanda: et p elemosynas de peccatis p̄teritis est propiciandus deꝰ: nō ad hoc emēdus quodāmodo: vt ea semp liceat impune cōmittere. Nemini em̄ dedit laxamētum peccādi. q̄uis miserando deleat iam facta peccata: si nō sat isfactio congrua negligatur.

¶ Q per orationem dñicam non tātū quotidiana peccata: sed etiā preterita crimina deleant. M Cap. lxx.

De quotidianis autē breuibus leuibusqȝ peccatis sine qbus hec vita nō ducitur quotidiana oro fideliū satisfacit. Eoꝝ ē ei dicere. Pater nr̄ q̄ es in celis. Qui iā patri tali rgenerati sūt ex aqua ⁊ spū scto. Delet oīo hec orō minima ⁊ quotidiana pctā. Delet ⁊ illa a quib⁹ vita fideliū scelerate etiā gesta: sȝ penitēdo in melius mutata discedit: si quēadmodū veracit̄ dicit̄. dimitte nob debita nostra: qm̄ nō desunt q̄ dimittāt̄ ita veraciter dicat̄. sicut ⁊ nos dimittimus debitorib⁹ nostris. id est fiat qđ dr̄. qꝛ ipa elemosyna est veniā petenti homini ignoscere.

¶ De multis elemosynarū generibus. Capitulum. lxxi.

Ac per hoc ad omnia que vtili misericordia fiūt valet qđ dn̄s ait. Date elemosynam: ⁊ ecce oia mūda sunt vobis. Non solū aūt qui dat esurienti cibum sitienti potū: nudo vestimētum: peregrinanti hospitiū: fugiēti latibulū: egro vl' incluso visitationē: captiuo redēptionē debili subuectionē: ceco deductionem: tristi consolationē. non sano medelā. erranti viam. deliberāti cōsilium: ⁊ quod cuiqȝ necessarium est indigēti. verūetiā ⁊ qui dat veniā peccanti: elemosynam dat: ⁊ q̄ emēdat verbere ī quē potestas datur: vel coercet aliqua disciplina ⁊ tn̄ peccatum eius quo ab illo lesus ē aut offensus: dimittit ex corde vel orat vt ei dimittatur: nō solum in eo quod dimittit atqȝ orat: verūetiā in eo ꝙ corripit: ⁊ aliqua emēdatoria pena plectit elemosynam dat: quia misericordiam prestat. Multa enim bona prestantur inuitis: qñ eorum cōsulitur vtilitati nō volunta ti. quia ipsi sibi inueniūtur esse inimici amici vero illorū poti⁹ illos quos inimicos putant. ⁊ reddunt errando mala pro bonis: cū reddere mala christianus non debeat nec pro malis. Multa itaqȝ sunt genera elemosynaꝝ: quę cum facimus adiuuamur vt dimittant̄ nobis nostra peccata.

¶ Qualis sit elemosyna perfectorum. R Capitulum. lxxii.

Sed ea nihil est maius: qua ex corde dimittimus quod in nos quisqȝ peccauit. Minus eñ magnū est erga eū esse beniuolum siue etiā bn̄ficum qui tibi nihil mali fecerit. Illud multo grādius ⁊ magnificētissime bonitatis est vt tuum quoqȝ inimicū diligas: ⁊ ei qui tibi malū vult: ⁊ si pōt facit: tu bonum semp velis: faciasqȝ cum possis. audiēs dicētē iesuȝ Diligite inimicos vestros: benefacite eis qui vos oderunt: ⁊ orate pro eis qui vos persequuntur. Sed quoniam peccatorum sunt ista filiorum dei quo quidem se debet omnis fidelis extendere: ⁊ humanum animum ad hunc affectum orādo deum secumqȝ agendo luctandoqȝ perducere. tamē quia hoc tā magnum bonum tante multitudinis nō est: quantū credimus exaudiri cum in oratione dicitur. dimitte nobis debita nostra: sicut ⁊ nos dimittimus debitoribus nostris proculdubio verba sponsionis hui⁹ implentur: si homo qui nondum ita profecit: vt iam diligat inimicum: tamē quādo rogatur ab homie q̄ peccauit in eū vt ei dimittat dimittit ex corde quia etiam sibi roganti vult vtiqȝ dimitti cum orat ⁊ dicit. sicut ⁊ nos dimittimus debitoribus nostris. id est sic dimitte nobis debita nostra rogantibus nobis sicut ⁊ nos dimittim⁹ rogantib⁹ debitoribus nostris.

¶ Non esse deputandū inimicum q̄ peccato suo mouet̄ vt roget. ⁊ nullatenus a deo peccata dimitti eis: qui petentibus non dimittunt ex corde. L Capitulum. lxxiii.

Iam vero qui eum in quē peccauit hominē rogat: si pctō suo mouet̄ vt roget: n̄ ē adhuc deputād⁹ inimic⁹: ⁊ eū dilige sit difficile: sic difficile erat qñ inimicitias exercebat.

quis autem roganti ⁊ peccati sui penitenti non ex corde dimittit: nullo modo existimet a domino sua peccata dimitti: qm̃ mentiri veritas non potest. Quẽ vero euãgelij lateat auditorem siue lectorem: quis dixerit. ego sum veritas? Qui cũ docuisset orationem hãc: in ea positã sententiam vehementer cõmẽdauit dicens. Si eni dimiseritis hoib⁹ peccata eorũ: dimittet vobis pater vester celestis delicta vestra. Si aũt nõ dimiseritis hominib⁹ nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. Ad tam magnũ tonitruum qui nõ expergiscitur: non dormit sed mortuus est: ⁊ tñ potens est ille etiam mortuos suscitare.

¶ De his qui scelerate viuũt ⁊ testimonio dei abutũtur: qui ait. Date elemosinam ⁊ ecce omnia mũda sunt vobis. M Capitulum.lxxiiij

Sane qui sceleratissime viuũt nec curant talẽ vitã morẽsq; corrigere: ⁊ inter ipsa facinora ⁊ flagitia sua elemosynas frequentare nõ cessãt: frustra sibi ideo blandiuntur: qm̃ dñs ait. Date elemosinã ⁊ ecce oĩa munda sunt vobis. Hoc enĩ q̃ late pateat nõ intelligũt. Sed vt intelligãt attendant quibus dixerit. Nẽpe in euangelio scriptũ ẽ. Cũ loqueret̃ rogauit illũ quidã phariseus vt prãderet apd se: ⁊ ingress⁹ recubuit. Phariseus aũt cepit intra se reputãs dicere. Quare nõ baptizatus est ante prandium? Et ait dñs ad illum. Nũc vos pharisei qđ deforis est calicis ⁊ catini mũdatis. qđ autẽ intus est vestrũ: plenũ est rapina ⁊ iniquitate. Stulti: nonne qui fecit id quod foris est: etiam id qđ intus est fecit? Uerũtamen quod superest date elemosynã: ⁊ ecce omnia mũda sũt vobis. Ita nec hoc intellecturi sumus: vt phariseis nõ habẽtibus fidem christi: etiam si non in eũ crediderint: nec renati fuerint ex aqua ⁊ spũsancto mũda sint omnia tm̃ si elemosynas dederint: sicut isti eas dandas putant: cum sint immundi omnes quos non mundat fides christi. de qua scriptum est. Mundans fide corda eorũ. ⁊ dicat apostolus. Immundis autem et infidelibus nihil est mundum sed polluta sunt eorum et mens et conscientia. Quõ ergo phariseis oĩa munda essent: si elemosynas darent ⁊ fideles non essent? Aut quõ fideles essent si in christũ credere: atq; in eius renasci gratia noluissent? Et tamen verũ est qđ audierant. Date elemosynam: ⁊ ecce omnia munda sunt vobis.

¶ Ut a seipso debeat incipere: q̃ vult elemosynã ordinate facere: sicut phariseos dñs increpando admonet. M Capitulum. .lxxv.

Qui aũt vult elemosynã ordinate dare: a seipso dꝫ incipere: ⁊ eã sibi primũ dare. Est ei elemosyna op⁹ misericordie: verissimeq; dictũ ẽ. Miserere aĩe tue placẽs deo. Propt̃ hoc renascimur vt deo placeam⁹. cui merito displicet: qđ cõtraxim⁹. Hec ẽ prima elemosyna quã nobis dedim⁹: qm̃ nosipsos miseros p̱ miserãtis dei miam requisiuim⁹: iustum iudiciũ eius confitentes: quo miseri effecti sumus. de quo dicit aplus. Judicium quidem ex vno in condẽnationem: ⁊ magne charitati ei⁹ gratias agentes. de qua idemipse dicit gratie predicator. Commẽdat aũt suã dilectionem deus in nobis: quoniã cũ adhuc peccatores essemus christus p̱ nobis mortuus est: vt et nos veraciter de nostra miseria iudicantes: ⁊ dei charitatem quã donauit ipse diligẽtes: pie recteq; viuamus. Qđ iudiciũ ⁊ charitatem dei cum pharisei preterirẽt: decimabãt tñ preter elemosynas quas faciebant etiã quecũq; minutissima fructuum suorũ: ⁊ ideo non dabant elemosynã a seipsis incipientes: secũq; pri⁹ misericordiã facientes: sicut isti eas dandas putant. Propter quem dilectiõis ordinem dictũ est. Diliges proximũ tuũ sicut teipm̃. Cum ergo increpasset eos q̃ forinsecus se lauabant: intus autem rapina ⁊ iniquitate pleni essent: admonens quandã elemosynã quam sibi homo debet primitus dare: et interiora mundare: verũtamen inquit quod superest date elemosynam: ⁊ ecce omnia

munda sunt vobis. Deinde vt ostenderet quid admonuisset: et quid ipsi facere nō curarēt: ne illū putarent elemosynas eorū ignorare: sed ve vobis inquit phariseis. Tanq̄ diceret. Ego quidem cōmonui vos ad elemosynā dandam p quam vobis omnia munda: sed ve vobis qui decimatis mentam et rutam et omne olus. has enim noui elemosynas vestras: ne de illis me vos nunc admonuisse arbitremini: et preteritis iudiciū et charitatem dei: qua elemosyna possetis ab omni inquinamēto interiori mūdari: et vobis mūda essent et corpora q̄ lauatis. hoc est enim omnia et interiora: scilicet et exteriora: sicut alibi legitur. Mundate intus sunt: et que foris sunt munda erunt. Sed ne istas elemosynas que fiunt de fructibus terre: respuisse videretur. hec inquit oportuit facere: id est iudicium et charitatem dei: et illa nō omittere: id est elemosinas fructuum terrenorum.

¶ Qz multū se seducunt qui per largissimas elemosynas indulgentiā sibi cōparare existimant: et a peccatis non cessant. Capitulum. lxxvi

Non ergo se fallant: qui p elemosynas quaslibet largissimas fructuū suorū vel cuiuscunq̄ pecunie impunitatem se emere existimant in facinorum immanitate ac flagitiorum nequitia permanendo. Non solum enim hec faciunt: sed ita diligunt: vt in eis semper optent tātum si possint semper impune versari. Qui autem diligit iniquitatem odit animam suam non est misericors sed crudelis. Diligendo eam quippe secundum seculum odit eam secundum deū. Si ergo vellet ei dare elemosynam: per quam munda illi essent omnia: odisset eam s̄m seculum et diligeret eam s̄m deum. Nemo autem dat elemosynā qualibet: nisi vn̄ det ab illo accipiat qui nō eget. et ideo dictum est. Misericordia eius preueniet me.

¶ Qz leuia vel grauia pctā diuino sint pensanda iudicio: pro quibus tñ orare frequenter debem⁹. Ca. lxxvii

Que sint autem leuia et q̄ grauia peccata: nō humano sed diuino sūt pensanda iudicio Videm⁹ enim quedā ab ipsisq̄ aplis ignoscendo fuisse cōcessa quale illud ē qd venerabilis paulus cōiugibus ait. Nolite fraudare inuicem nisi ex consensu ad tēpus vt vacetis orationi. Et iterū ad idipsum reuertimini ne vos tentet sathanas ꝓpter incontinentiam vestrā. Quod putari posset nō esse peccatum: misceri. s. cōiugi nō filiorū procreandorū causa: quod bonū est nuptiale: sed carnalis etiam voluptatis: vt fornicationis: siue adulterii: siue cuiusq̄ alterius immundicie mortiferum malum. quod turpe est etiam dicere: q̄ potest tentante sathana libido pertrahere: incontinentium deuitet infirmitas posset ergo vt dixi: hoc putari non esse peccatum: nisi addidisset. Hoc autē dico s̄m veniam: non secundū imperium Quis aūt iā esse petm̄ neget: cum dari veniam facientib⁹ aplica auctoritas fateat. Tale quiddā est vbi dicit. Audet quisq̄ vestrū aduersus alterum negocium habens iudicari apud iniquos et non apud sanctos? Et paulopost. Secularia igit iudicia si habueritis inquit: eos q̄ contēptibiles sunt in ecclesia: hos collocate ad iudicandum Ad reuerentiam vobis dico. Sic non ē inter vos quisq̄ sapiēs qui possit inter fratrem suū iudicare: sed frater cū fratre iudicio suo cōtendit: et hoc apud infideles. Nam et hic posset putari iudicium habere aduersus alterū non esse peccatū: sed tm̄modo id extra ecclīam velle iudicari: nisi secutus adiungeret. Jam quidem omnino delictū est inter vos: q2 iudicia habetis vobiscū. Et ne quisq̄ ita hoc excusaret vt diceret iustū se habere negocium: sed iniquitatem se pati quā vellet a se iudicum sententia remoueri: continuo talibus cogitatiōibus vel excusationibus occurrit atq̄ ait. Quare non magis iniquitatem patimini? Quare non potius fraudamini? Ut ad illud redeatur quod dñs ait. Si quis voluerit tunicam tuam

tollere: et in iudicio tecum contendere dimitte illi et pallium. Et alio loco. Qui abstulerit inquit tua: noli repetere. Prohibuit itaq; suos de secularib⁹ rebus cum aliis hominibus habere iudicium. Ex qua doctrina dicit apostol⁹ esse delictum. Tamen cum sinit in ecclesia talia iudicia finiri inter fratres fratribus iudicantibus: extra ecclesiam vero terribiliter vetat: manifestum est etiam hic quid secundum veniaʒ cōcedatur infirmis. Propter hec atq; huiusmodi peccata et alia licet his minora que fiunt verborum et cogitationuʒ offensionibus apostolo Jacobo confitente ac dicente. In multis enim offendimus omnes: oportet vt quotidie crebro q; oremus dominum atq; dicamus Dimitte nobis debita nostra: nec in eo quod sequitur mentiamur. sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.

¶ De q̄busdā peccatis q̄ leuissima putarentur nisi grauiora in scripturis sctis demonstrarentur. R Capitulum. lxxviij.

Sunt autem quedam que leuissima putarētur: nisi scripturis demōstrarētur opinione grauiora. Quis enī dicentem fratri suo fatue reum gehenne putaret: nisi veritas diceret. Cui tamen vulneri subiecit continuo medicinam: preceptum fraterne reconsiliationis adiungēs. Mox quippe ait. Si ergo offers munus tuum ad altare: ꝛ ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te et cetera. Aut quis estimaret q̄ magnum peccatum sit dies obseruare et menses et annos et tempora sicut obseruant q̄ certis diebus siue mensibus siue annis volunt vel nolunt aliquid inchoare: eo q; secundum vanas doctrinas hominū fausta vel infausta timeant tempora: nisi huius mali magnitudinem ex timore apostoli pensaremus: qui talibus ait. Timeo ne forte sine causa laborauerim in nobis.

¶ Ex etiam magna peccata cum in vsum venerint aut parua aut nulla esse credantur. S Ca. lxxix.

Hac accedit q; peccata q̄uis magna ꝛ horrenda: cū in consuetudinē venerit: aut parua aut nulla eē credunt: vsq; a deo vt nō solū nō occultāda: verūetiam iā p̄dicāda ac diffamanda videātur. q̄si sicut scriptū est. Laudatur peccator in desideriis anime sue. ꝛ qui iniqua gerit benedicitur. Talis in diuinis libris iniquitas et clamor vocatur. Sicut habes apud Esaiam prophetam de vinea mala. Expectaui inquit vt faceret iudicium fecit autē iniquitatem ꝛ non iusticiam sed clamorem. Unde est illud in genesi. Clamor sodomorum et gomorreorum multiplicatus est. Quia non solum iam apud eos non puniebantur illa flagitia: verumetiā publice velut lege frequētabātur. Sic nostris temporibus ita multa mala: et si non talia: i apertam ꝛ consuetudinem iam venerunt: vt ꝑ his non solum excōmunicare aliquē laicuʒ nō audeamus: sed nec clericū degradare. Unde cū exponerem ante aliquot annos epistolam ad Galathas: in eo ipso loco vbi ait apostolus: timeo ne forte sine causa laborauerim in vobis: exclamare compulsus sum. Ue peccatis hominum que sola inusitata exhorrescimus. visitata vero pro quibus abluendis filii dei sāguis effusus est. q̄uis tam magna sint vt omnino claudi contra sese faciāt regnum dei: sepe vidēdo omnia tolerare: sepe tolerādo nōnulla etiam facere cogimur. Atq; vtinam o domine nō oīa que non poterimus prohibere faciamus. Sed videro vtrū me immoderatus dolor īcaute aliquid cōpulerit dicere.

¶ De duabus causis ignorantia et infirmitate quibus peccamus. T Capitulum. lxxx.

Hoc nunc dicam quod quidem et in aliis opusculorū meorum locis sepe iam dixi. Duabus ex causis peccamus. Aut nondum videndo quid facere debeamus. aut non faciēdo quod

debere fieri iam videmus. Quorũ duo
rum illud ignorantie malũ est: hec infir
mitatis. Contra q̃ quidez pugnare nos
conuenit: sed profecto vincimur: nisi di
uinitus adiuuemur: vt non solũ videa=
mus qd faciẽdum sit: sed etiam accedẽ
te sanitate delectatio iusticie vincat in
nobis earum rerum delectationes: q̃s
vel habere cupiendo: vel amittere me=
tuẽdo: scientes vidẽtesq3 peccamus: iã
non solũ peccatores: quod eramus etiã
cũ p ignorantiã peccabamus: verũetiã
legis preuaricatores cũ id non facim⁹
quod faciendum iam esse nouimus. vl
facimus qd nõ faciendum esse iã scim⁹
Quapropter nõ solũ si peccauimus vt
ignoscat: ppter qd dicimus. dimitte no
bis debita nostra: sicut et nos dimitti=
mus debitoribus nostris: verũetiã ne
peccemus vt regat. propter qd dicim⁹:
ne nos inferas in tentationem. ille rogã
dus est cui dicit in psalmo. Dñs illumi
natio mea et salus mea. Ut illuminatio
detrahat ignorãtiã: salus ĩfirmitatem.

¶ Q3 misericordia dei necessaria est vt
pellatur pudor vt penitẽtia agatur.
a Capitulum. lxxxi.

Nam et ipsa penitentia quã
do digna causa est s̃m mo
rem ecclesie vt agatur: ple
rũq3 infirmitate nõ agit: q2
et pudor et tĩor ẽ displicẽdi:
dũ plus delectat hoĩm estimatio: q̃ iu=
sticia qua se quisq3 humiliat penitendo
Unde nõ solũ cũ agitur penitẽtia: verũ
etiã vt agatur: dei misericordia necessa
ria est. Alioquin nõ diceret aplus de q̃
busdã: ne forte det illis deus penitentiã
Et vt petrus amare fleret: p̃misit euan
gelista et ait. Respexit eum dominus.

¶ Q3 in spiritũsanctuz irremediabilit
peccent q̃ in ecclesia catholica remitti si
bi pctã vsq3 ad finem vite non credunt
x Capitulum. lxxxii.

Qui vo ĩ ecclia remitti pctã
nõ credẽs. ɔtẽnit tãtã dini
muneris largitatẽ: et ĩ hac
obstiatiõe mentis diẽ clau
dit extremũ: re⁹ est illo irre
missibili pctõ in spm̃ sctm̃: in q̃ xp̃s pctã
dimittit. De q̃ q̃stione difficili in quodã
propter hoc solũ conscripto libello enu
cleatissime q̃tum potui disputaui.

¶ De vltima et generali resurrectione
carnis. y
Capitulum. lxxxiii.

Iam vero de resurrectione
carnis nõ sicut q̃dã reuixe=
re iterũq3 sũt mortui. s3 ĩ et
nã viã: sic xp̃i ipsi⁹ caro re=
surrexit: queadmodũ possĩ
breuit disputare: et omĩb⁹ q̃stionib⁹ q̃ de
hac remoueri assolent satisfacere: non
inuenio. Resurrecturã tñ carnẽ omniuz
q̃cunq3 nati sũt hoĩm atq3 nascentur: et
mortui sunt atq3 morient: nullo mõ du=
bitare debet christianus.

¶ Questio de abortiuis fetibus an sint
resurrecturi. z Ca. lxxxiiii.

Unde prio occurrit de aborti=
uis fetib⁹ q̃stio: q̃ iã q̃dẽ nati
sũt in vtis matrũ: s3 nõdũ ita
vt iã possint renasci. Si enim
resurrecturos eos dixerim⁹ de his qui
iam formati sunt: tolerari vtcumq3 po=
test qd dicitur. Informes vero abortus
quis non procliuius perire arbitretur:
sicut semina que concepta non fuerint?
Sed quis negare audeat: et si affirma=
re non audeat: id acturam resurrectio=
nẽ vt quicq̃d forme defuit ĩpleatur: at=
q3 ita ñ desit pfectio que accessura erat
tempore: queadmodũ non erunt vicia q̃
accesserunt tẽpore: vt neq3 in eo quod
aptum et congruũ dies allaturi fuerãt
natura fraudetur: neq3 in eo quod adũ=
sum atq3 cõtrarium dies attulerant na
tura turpetur: sed integretur quod nõ=
dum erat integrum: sicut instaurabitur
quod fuerat viciatum.

¶ Disputatio questionis quando inci=
piat homo in vtero matris viuere qui
ad carnis resurrectionem pertinere cre
ditur.
a Ca. lxxxv.

Ac per hoc scrupulosissime qui
dem inter doctissimos queri
ac disputari potest: qd vtruz
ab hoie iueniri possit ignoro
qñ ĩcipiat hõ ĩ vtero viuẽ. Utrũ sit q̃dã

vita occulta q̄ nondū motibus viuētis appareat. Nā negare vixisse puerpia: q̄ ꝓpterea mēbratim execāt̄ ⁊ eijciūtur ex vteris pregnātiū: ne matres quoqꝫ si mortua ibi relinquātur occidant: impudentia nimia videtur. Ex quo aūt incipit hō viuere: ex illo vtiqꝫ iā mori pōt. Mortuꝰ vero vbicūqꝫ illi mors potuit euenire. quō ad resurrectionē nō ptineat mortuoꝝ reperire nō possum.

¶ De monstris q̄ nascūtur ⁊ cito moriūtur: cū cōmemoratione cuiusdā bimēbris. B Capi. lxxxvi.

NEqꝫ enī ⁊ monstra q̄ nascūtur ⁊ viuūt q̄libet cito moriant̄: aut resurrectura negabūtur: aut ita viciata resurrectura credenda sūt. ac nō potius correcta emēdataqꝫ natura. Absit enī vt illū bimembrē q̄ nuper natus est in oriente: de quo ⁊ fratres fidelissimi qui eū viderūt retulerūt. ⁊ sācte memorie Hieronymꝰ presbiter scriptuꝫ reliquit. Absit inquā vt vnū hoiem duplicē: ac non potius duos: qḋ futurum fuerat: si gemini nascerent̄: resurrecturos existimemus. Ita cetera q̄ singuli quiqꝫ partꝰ vel āpliꝰ vel minꝰ aliq̄d habendo: vel quadam nimia deformitate monstra dicūtur: ad humane nature figurā resurrectione reuocabūtur: ita vt singule aie singula sua corpora obtineant nullis coherentibꝰ etiā quecūqꝫ coherentia nata fuerāt: sed seorsuꝫ sibi singulis sua membra gestātibus: quibus humani corporis cōpletur integritas.

¶ Qd caro homis mortui in q̄buslibet elemētis alijsqꝫ corporibus transmutet̄ aie quaꝫ reliquit resurrectione reuocetur. C Ca. lxxxvij.

NOn autē perit deo terrena materies: de qua mortaliū creat̄ caro: sꝫ ī quēlibet puluerē cinerē ve soluat̄: ī q̄slibet alitus aurasqꝫ diffugiat: in quācunqꝫ aliorū corporū substātiā vel ī ipsa elemēta vertat̄: in quorūcūqꝫ animaliū ēt hoim cibū cedat carnēqꝫ mutet̄. illi anime humane puncto temporis redit: q̄ illam primitus vt homo fieret. cresceret. viueret: animauit.

¶ Nō esse cōsequēs ad easdē corporis partes terrenas materies vnde lapse sunt in resurrectione reuocari: cum exēplo statue solubilis metalli. D Capitulum. lxxxviij.

IPsa itaqꝫ terrena materies que discedente aia fit cadauer: nō ita resurrectione reparabit̄: vt ea q̄ dilabuntur: ⁊ ī alias atqꝫ alias aliarū reꝝ spēs formasqꝫ vertunt̄. q̄uis ad corpꝰ redeāt vñ lapsa sūt: ad easdē q̄qꝫ corporis ptes vbi erāt redire necesse sit. Alioquin si capillis capitis redit qḋ tā crebra tonsura detraxit: si vnguibus qḋ totiens dempsit exactio: īmoderata ⁊ īdecens cogitantibꝰ ⁊ ideo resurrectionem carnis non credentibus occurrit īformitas. Sed quēadmodum si statua cuiuslibet solubilis metalli: aut igne liquesceret: aut cōtereret̄ in puluerē: aut cōfunderet̄ in massam: ⁊ eā vellet artifex rursus ex illius materie quantitate reparare: nihil interesset ad eius integritatē q̄ particula materie cui mēbro statue redderetur: dū tñ totū ex quo cōstituta fuerat restituta resumeret: ita deus mirabiliter atqꝫ ineffabiliter artifex: de toto quo caro nostra constiterat eam mirabili ⁊ ineffabili celeritate restituet. Nec aliquid attinebit ad eius reitegrationē: vtrū capilli ad capillos redeant: ⁊ vngues ad vngues. an quicq̄d eorum perierat mutetur in carnem: et in partes alias corporis reuocetur curāte artificis prouidentia ne quid indecens fiat.

¶ Utrū eq̄les an diuerse future sint stature vel figure resurgentiū corporum. E Capitulum. lxxxix.

NEc illud est consequens: vt ideo diuersa sit statura reuiuiscentiū singuloꝝ: q꞉ fuerat diuersa viuentiū: aut macri cū eadē macie: aut pinguis cū eadē pinguedine reuiuiscāt. Sed si hoc ē in concilio creatoris vt in effigie sua cuiusqꝫ proprietas et discernibilis similitudo seruetur: in ceteris autem corporis bo

n'e equalia cuncta reddantur: ita mo-
dificabitur illa in vnoquoq materies:
vt nec aliquid ex ea pereat: ⁊ qđ alicui
defuerit ille suppleat: qui etiā de nihilo
potuit qđ voluit opari. Si aũt in cor-
porib⁹ resurgentiũ rõnabilis inequali-
tas erit: sicut est vocũ qbus cantus im-
pletur: hoc fiet cuiq de materia corporis
sui: qđ ⁊ hoiem reddat equalem angeli-
cis cetibus: ⁊ nihil inconueniens cor͂ i
gerat sensibus. Indecorum quippe ali-
qđ ibi nõ erit: sed qcqđ futuruꝫ est hoc
decebit: q: nec futurũ est si nõ decebit.

¶ Qualiter resurgãt corpora sanctorũ
f Capitulum. xx.

Resurgent igitur sanctorum corpo
ra sine vllo vicio: sine vlla de
formitate: sicut sine vlla cor-
ruptione: onere: difficultate,
In qb⁹ tãta facilitas resurgẽ
di: q̃ta felicitas erit. Propter qđ ⁊ spiri-
talia dicta sũt cũ proculdubio corpa sint
futura nõ sp̃s. Sꝫ sicut nũc corp⁹ aiale
dicitur: qđ tñ corp⁹ nõ aia ẽ: ita tũc spiri-
tale corp⁹ erit: corpus tñ nõ sp̃us erit.
Proinde q̃tũ attinet ad corruptionẽ
q̃ nũc aggrauat aiam: ⁊ ad vicia qbus
caro aduersus sp̃m cõcupiscit: tũc non
erit caro sed corpus: q: ⁊ celestia corpo
ra phibentur. Propter qđ dictũ est. Caro
⁊ sanguis regnũ dei nõ possidebũt. Et
tanq̃ exponens qđ dixerit. Nec corru-
ptio indt icorruptionẽ possidebit. Qđ
pri⁹ dixit caro ⁊ sanguis hoc postea di-
xit corruptio. Et qđ prius regnum dei:
hoc postea incorruptionẽ. Quãtũ autẽ
attinet ad substãtiã: etiã tunc caro erit.
Propter qđ ⁊ post resurrectionẽ corp⁹
xp̃i caro appellatum est. Sed ideo ait
apl's. Seminatur corpus aiale: resurget
corpus spiritale. Qm̃ tanta erit tũc cõ
cordia carnis ⁊ sp̃us: viuificante spiritu
sine sustentaculi alicuius indigẽtia sub
ditam carnem: vt nihil nobis repugnet
ex nobis: sed sicut foris neminem: ita
nec intus nosipsos patiamur inimi-
cos.

¶ Qualiter etiam illi resurgant qui a
massa perditionis non sunt discreti.
G Capitulum. xxi

Quicunq vero ab illa pditio-
nis massa q̃ facta ẽ p hoiẽ
primũ: nõ liberantur p vnum
mediatorẽ dei ⁊ hoim: resur
gẽt q̃dẽ etiã ipi vnusq̃sq cũ
sua carne: sed vt cũ dyabolo et angelis
ei⁹ puniantur. Utrũ sane ipi cum vicijs ⁊
deformitatib⁹ suorum corporum resurgãt: q̃-
cũq in eis viciosa ⁊ deformia membra
gestarũt: inqrendo laborare qđ op⁹ est.
Neq eni fatigare nos debet icerta eo-
rũ habitudo vel pulchritudo: quorum erit
certa ⁊ sempiterna dãnatio. Nec moueat
quõ in eis erit corp⁹ icorruptibile si do
lere poterit. Non est eni vera vita: nisi
vbi feliciter viuitur. nec vera icorruptio:
nisi vbi salus nullo dolore corrũpitur.
Ubi aũt infelix mori nõ sinitur: vt ita di-
cã: mors ipsa nõ mori. ⁊ vbi dolor ppe-
tuus nõ interimit: sed affligit: ipsa cor-
ruptio non finitur. Hec in sanctis scri-
pturis secũda mors dicitur.

¶ Que nec prima nec secunda mors ho
mini accidisset si nemo peccasset. Et q̃
q̃uis impij diuerso modo crucientur: ta-
men paruulorum mitissima pena erit.
h Capitulũ. xxij.

Ec prima tñ mors q̃ suum
corpus aia relinq̃re cogitur.
nec scđa qua penale corp⁹
aia relinq̃re nõ pmittitur ho
mini accidisset: si nemo pec
casset. Mitissima sane oĩũ pena erit eo-
rũ q̃ p̃ter pctm̃ qđ originale traxerunt:
nullũ insup addiderunt. Et in ceteris q̃
addiderũt: tãto q̃sq tolerabiliorem ibi
habebit dãnationem: q̃to hic minorem
habuit iniquitatem.

¶ De remanentibus impijs in eterna
dannatione: tunc scient sancti quid bo-
ni eis ptulerit gratia. J Ca. xxiij.

Remanentib⁹ itaq angelis ⁊
hoibus reprobis i eterna pe
na: tũc sancti scient pleni⁹ qđ
boni eis cõtulerit gr̃a. Tunc
rebus ipsis euidẽtib⁹ apparebit qđ in
psalmo scriptũ est. Misericordiã ⁊ iudi
ciũ cantabo tibi dñe. Quia nisi per in-
debitam misericordiam nemo liberatur:
⁊ nisi p debitũ iudiciũ nemo dãnatur.

¶ Qz oia q̃ nūc nos latent: tunc non latebunt cum ad iudicium puenerimus. K Ca.xciiij.

Tunc non latebit quod nūc latet. cum de duobus paruulis vnus esset assumendus. in q̃ is qui assumeretur agnosceret q̃d sibi per iudicium debe retur: nisi mia subueniret. cur ille potiꝰ q̃ iste fuerit assumptus: cum causa vna esset ambobus. cur apud quosdam non facte sint virtutes: q̃ si facte fuisset egissent illi hoies penitētiā: ⁊ facte sint apō eos qui non fuerant credituri. Apertissime nanq; dñs dicit. Ue tibi corozaim. et ve tibi betsaida: quia si in tyro et sydone facte fuissent virtutes q̃ facte sunt in vobis: olim in cilicio et cinere penitentiam egissent. Nec vtiq; deus iiuste noluit saluos fieri: cum possent salui esse si vellent. Tunc in clarissima sapientie luce videbit: qđ nūc pioꝝ fides habet: anteq̃ manifesta cognitione videat q̃ certa ⁊ immutabilis ⁊ efficacissima sit volūtas dei: q̃ multa possit et nō velit: nihil aūt velit qđ non possit: q̃q; sit verū qđ in psalmo canit. Deus autē noster in celo sursū: in celo ⁊ in terra oia quecūq; voluit fecit. Qđ vtiq; non est verū: si aliqua voluit ⁊ non fecit. Et qđ est indignius: ideo nō fecit: q̃ñ ne fieret qđ volebat omnipotēs: volūtas hominis ipediuit. Nō ergo fit aliquid nisi oīpotens fieri velit: vel sinendo vt fiat: vł ipse faciendo.

¶ Qz recta ꝯfessione credamus omnipotentem deū bñfacere etiā cū sinit mala fieri. L Capitulum. xcv.

Nec dubitandum est deum facere bene. etiam sinendo fieri quecunq; fiunt male. Non eī hoc nisi iusto iudicio sinit. Et profecto bonum est omne quod iustum est. Quanuis ergo ea que mala sunt: in q̃tum mala sunt: non sint bona: tamen vt non solum bona sed etiam mala sint bonum est. Nam nisi esset hoc bonum vt essent et mala: nullo modo esse sinerentur ab omnipotente bono. Cui procuídubio q̃ facile est quod vult facere: tam facile est quod non vult esse non sinere. Hoc nisi credamus periclitatur ipsum nostre fidei confessionis initium: qua nos in deum patrem omnipotentē credere confitemur. Neq; enim veraciter ob aliud vocatur omnipotens nisi quia quicquid vult potest. nec voluntate cuiuspiam creature voluntatis omnipotentis impeditur effectus.

¶ Questio de dicto apostoli: q; deꝰ vult omnes homines saluos fieri: ⁊ non omnes salui fiunt. M Capitulum. xcvi.

Quamobrē videndū est quēadmodū sit de deo dctū: q; ⁊ hoc apl's verissime dixit: q̃ omēs hoies vult saluos fieri. Cū eī nō omnes: sed multo plures non fiunt salui: videtur vtiq; non fieri quod deus vult fieri. humana. s. voluntate impediente voluntatem dei. Quando enim q̃ritur causa cur non omnes salui fiant: respōderi solet. quia hoc ipsi nolūt. Qđ q̃dem de paruulis dici non pōt: quoꝝ nondum est velle seu nolle. Nā qđ infātili motu faciunt: si eorum volūtati iudicaretur esse tribuēdū: q̃ñ baptisantur cum resistunt q̃tum possunt: etiā nolētes saluos fieri diceremus. Sed apertius dñs in euangelio cōpellens impiā ciuitatem: quotiens inquit volui colligere filios tuos: sicut gallina pullos suos: ⁊ noluisti: tanq̃ dei volūtas supata sit hoim volūtate: ⁊ in infirmissimis nolēdo impediētibus: nō potuerit facere potentissimus quod volebat. Et vbi ē illa omipotentia qua in celo ⁊ in terra oia quecunq; voluit fecit: si colligere filios hirłm voluit ⁊ non fecit? An potiꝰ ⁊ illa q̃dē filios suos ab ipso colligi noluit: sed ea quoq; nolēte filios eius collegit ipse quos voluit: q; in celo ⁊ in terra non quedam voluit ⁊ fecit. q̃dam vero voluit ⁊ nō fecit: sed omnia quecunq; voluit fecit.

¶ Qz omnipotentia dei malas hominum voluntates in bonum conuertat. Item commendatio gratie iuxta apostolū: q̃ iacob ab esau discretꝰ est. N Capitulum. xcvii.

Quis porro tam impie desipiat vt dicat deum malas hominum volũtates: quas voluerit: qñ voluerit: vbi voluerit: in bonũ nõ posse conuertere. Sed cũ facit p misericordiã facit. cũ aũt nõ facit p iudiciũ nõ facit. Quia cuius vult miseretur: et quẽ vult indurat. Qd cũ diceret aplus: grãm commẽdabat. Ad cuius cõmẽdationẽ de illis in rebecce vtero geminis fuerat iã locutus qbus nondum natis nec aliqd agentibus boni seu mali: vt fm electionẽ propositũ dei maneret: nõ ex opibus sz ex vocante dictum est ei: qz maior seruiet minori. Propter qd adhibuit alterũ propheticum testimoniũ: vbi scriptũ est. Jacob dilexi: esau aũt odio habui. Sentiens autẽ quẽadmodũ posset hoc quod dictum est pmouere eos: q penetrare intelligendo non possunt hanc altitudinẽ gratie quid ergo dicemus ait? Nũqd iniqtas est apud deum? Absit. Jniquũ enim videtur vt sine vllis bonorum malorũ ve operũ meritis: vnũ deus diligat: odiat qz alterũ. Qua in re si futura opa vel bona huius: vel mala illius. q deus vtiqz presciebat: vellet intelligi. nequaqz diceret: nõ ex operibus: sed diceret ex futuris operibus: eoqz modo istam solueret qstionẽ: imo nullã quã solui opus esset faceret qstionẽ. O Nunc vero cũ respondisset: absit. i. absit vt sit iniqtas apud deũ: mox vt pbaret nulla hoc iniquitate dei fieri inquit. Moysi enĩ dicit Miserebor cui misertus ero: et misericordiam prestabo cui misericors fuero. Quis enim nisi insipiens deũ iniquum putet: siue iudiciũ penale ingerat digno siue misericordiã prestet indigno? Deniqz infert et dicit. Jgitur non volentis neqz currentis sed miserentis est dei. Ambo itaqz gemini natura filij ire nascebantur. nullis quidem operibus propriis sed originaliter ex Adam vinculo damnationis obstricti. Sed qui dixit. miserebor cui misertus ero: et misericordiam prestabo cui misericors fuero. iacob dilexit p misericordiam gratuitam. esau autem odio habuit per iudiciũ debitum Quod cum deberetur ambobus in altero alt agnouit nõ de suis distãtibus meritis sibi esse gloriandum: qz in eadem causa idem suppliciũ nõ incurrit: sed de diuine grẽ largitate: qz non volentis neqz currentis sed miserentis est dei. Altissimo qppe ac saluberrimo sacramento vniuersa faciens: atqz vt ita dixerim vultus sanctarum scripturarum bene intuens id admonere inuenitur: vt qui gloriatur in domino glorietur.

¶ Cõmendatio iudicij dei fm aplm in obduratione pharaonis contra populum dei. Jtem qz figmẽtũ fingenti se nõ contradicat. ¶ Capi. xcviij.

Cum autem misericordiam dei cõmẽdasset i eo qd ait: igitur nõ volẽtis neqz currẽtis sed miserẽtis est dei. deide vt etiã iudiciũ cõmẽdaret: qm in buonon fit misericordia non iniqtas fit sed iudiciũ. non est qppe iniqtas apud deũ: cõtinuo subiecit atqz ait. Dicit ei scriptura pharaoni. Quia ad hoc te excitaui: vt ostendam in te potentiã meã: et vt annũcietur nomen meum in vniuersa terra. Quibus dictis ad vtrũqz concludẽs id est et ad misericordiam et ad iudicium inqt. Ergo cuius vult miseretur deus: et quẽ vult obdurat. Miseretur. s. magna bonitate: et obdurat nulla iniquitate. vt nec liberatus de suis meritis glorietur. nec dãnatus nisi de suis meritis cõqueratur. Sola enim grã redẽptos discernit a pditis: quos in vnã pditionis concreuerat massã ab origine ducta cã. cõmunis. Hoc aũt qui eo modo audit vt dicat: qd adhuc cõqueritur: nã voluntati eius qs resistit? tanqz ppterea malus non videatur esse culpãdus. qz deus cuius vult miseretur: et quem vult obdurat. absit vt pudeat nos rñdere: qd respondisse videmus apostolum. O hõ tu qs es q rñdeas deo? Nũquid dicit figmẽtum ei q se finxit. qd me fecisti sic? An non habet ptãtem figulus luti ex eadem massa facere: aliud quidem vas in honorem: aliud vo in cõtumeliã? Hoc enĩ loco quidam stulti putant aplum in responsione defecisse: et inopia reddende

rõnis repressisse cõtradictoris audaci=
am. Sȝ magnũ habet põd⁹ qȣ dictuȝ ẽ
O hõ tu q̃s es? Et in talib⁹ questioni=
bus ad sue capacitatis ꝯsiderationẽ re
uocat hoiem v̾bo q̃dẽ breui: ſȝ re ipsa
magna est redditio rõnis. Si eñi nõ ca
pit hec: q̃s ẽ q̃ respõdeat deo? Si autẽ
capit magis nõ inuenit q̃d r̃ndeat. Ui=
det eñ si capit vniuersũ gen⁹ humanuȝ
tã iusto iudicio diuino in apostatica ra
dice dãnatũ. vt etiã si nullus inde libera
ret̃: nemo recte posset dei vituperare iu
sticiam. ⁊ q̃ liberant̃ sic oportuisse libera=
ri: vt ex plurib⁹ nõ liberatis: atq̃ in dã=
natione iustissima derelictis: ostenderet̃
q̃d meruisset vniuersa cõspersio. ⁊ quo
etiã istos debitũ iudiciũ dei duceret: ni
si ei⁹ indebita mĩa subueniret. vt volen
tiuȝ de suis meritis gl̃iari: omẽ os ob=
struat̃. ⁊ q̃ gl̃iatur in dño glorietur.

¶ Admiratio opeꝝ dei q̃ fit vt de malis
hoim volũtatib⁹ bonã ipse impleat vo
lũtatẽ suã. Q Capitulum. xcix.

HEc sunt magna opa dñi exq̃=
sita i oẽs volũtates ei⁹. ⁊ tã
sapiẽter exq̃sita vt cũ angeli
ca ⁊ h̃uana creatura peccas=
set. i. nõ qȣ ille: ſȝ qȣ voluit ipã fecisset.
etiã p eandẽ creature volũtatẽ: q̃ factũ
est qȣ creator noluit: ipleret ipẽ qȣ vo=
luit: bñ vtẽs ⁊ malis tanq̃ summe bon⁹
ad eoꝝ dãnationẽ: quos iste predestina
uit ad penam ⁊ ad eorũ salutem quos
benigne predestinauit ad grãm. Quan
tũ eñ ad ipsos attinet qȣ deus noluit
fecerũt. quantũ v̾o ad oĩpotentiã dei:
nullo mõ id efficere valuerũt. Hoc q̃p=
pe ipso qȣ cõtra volũtatẽ dei fecerunt:
de ipsis facta est voluntas dei. Propte
rea nãq̃ magna opa dñi exquisita i om
nes volũtates ei⁹. vt miro ⁊ ineffabili
mõ nõ fiat pret̃ ei⁹ volũtatẽ: qȣ etiã con
tra ei⁹ fit volũtatem. q2 non fieret si non
sineret nec vtiq̃ nolens sinit sed volens
Nec sineret bonus fieri male nisi omni=
potens ⁊ de malo facere posset bene.

¶ De bonis volũtatibus hoim q̃ plera
q̃ bone voluntati dei non conueniũt et
de malis voluntatibus que conueniũt
S Capitulum. c.

ALiquãdo aũt bona volunta=
te hõ vult aliq̃d qȣ deus non
vult: etiam ipse bona multo
ampli⁹ multoq̃ certi⁹ volũta
te. Nã illi⁹ mala volũtas eẽ nũq̃ p̃t. Tã
q̃ si bon⁹ fili⁹ patrẽ velit viuere: quẽ de=
us bona volũtate vult mori. Et rursus
fieri potest: vt hoc velit homo volunta=
te mala qȣ de⁹ vult bona. velut si mal⁹
filius velit mori patrẽ: velit hec etiam
deus. Nempe ille qȣ non vult de⁹: iste v̾o
vult qȣ vult ⁊ de⁹ Et tñ bone volunta=
ti dei pietas illi⁹ potius consonat: q̃uis
aliud volẽtis: q̃ hui⁹ idẽ volẽtis impie
tas. Tñ interest q̃d velle hoi quid deo
cõgruat: ⁊ ad quẽ finẽ suã q̃sq̃ referat
voluntatẽ: vt aut approbet̃ aut impro=
bet̃. Nam de⁹ quasdã voluntates suas
vtiq̃ bonas implet p malorũ hoim vo=
luntates malas. Sicut per iudeos ma=
liuolos bona voluntate p̃ris xp̃s ꝓ no
bis occisus est. Qȣ tñ bonũ factuȝ est
vt apl̃s petrus quãdo id fieri nolebat:
sathanas ab ipso q̃ occidi venerat dice
ret̃. Quã bõe apparebãt volũtates pio
rũ fidelium: qui nolebant apl̃m paulũ
hierl̃m pergere: ne ibi pateret̃ mala q̃
ꝓpheta agabus predixerat: ⁊ tñ deus
hec illum pati volebat pro annũcianda
fide xp̃i: exercẽs martyrem christi. Neq̃
istã bonã volũtatẽ suã ipleuit per xp̃ia=
norum volũtates bonas sed per iudeo=
rũ malas. Et ad eũ potius pertinebant
q̃ nolebãt qȣ volebat: q̃ illi p quos vo=
lentes factũ est qȣ volebat. q2 idipsum
quidẽ: sed ipse per eos bona: illi autem
mala voluntate fecerunt.

¶ Qȝ quãtelibet sint voluntates q̃ con
ueniant aut non cõueniant dei volũtati
inuicta semp sit dei volũtas.
T Capitulum. ci.

SEd quãtelibet sint volunta=
tes vel angelorũ vl̃ hoim: vl̃
bonorũ vel malorũ: vel illud
qȣ de⁹ vl̃ aliȣ volẽtes q̃ de⁹
oĩpotẽtia volũtas dei semp inuicta est:
q̃ mala esse nunq̃ potest. Q2 etiã cũ ma
la irrogat iusta est: ⁊ ꝑfecto q̃ iusta est
mala nõ est. Deus igit̃ oĩpotens siue p
mĩaȝ cuius vult misereatur: siue p iudi

ciū quē vult obduret. nec iique aliquid facit. nec nisi volens quicq̄ facit: ⁊ oīa quecunq̄ vult facit.

¶ Qualiť intelligať deus velle omnes hoīes saluos fieri. u Capitu. cij.

SEd per hoc cū audim⁹: ⁊ in sacris lr̄is legim⁹. ꝙ velit oēs hoīes saluos fieri: q̄uis certū sit nobis nō oēs hoīes saluos fieri: nō tn̄ iō debem⁹ oīpotētissime dei volūtati aliq̄d derogare: ſʒ ita itelligere. quod scriptū est. qui vult omnes homīes saluos fieri: tanq̄ diceretur: nullū hominem fieri saluū nisi quē saluū fieri ipse voluerit non ꝙ nullus sit hominū nisi quem saluū fieri velit. ſʒ ꝙ nullus fiat nisi quem velit. ⁊ ideo sit rogandus vt velit. quia necesse est fieri si voluerit. De orando quippe deo agebat aplus vt hoc diceret. Sic enī intelligimus ⁊ qđ in euangelio scriptū est. Qui illuminat omnem hominē: non qꝛ nullus est hominū qui nō illuminetur. sed qꝛ nisi ab ipso null⁹ illuminatur: Aut certe sic dictum est. Qui omnes homīes vult saluos fieri: non ꝙ nullus hominū esset quē saluum fieri nollet. qui virtutes miraculoꝝ facere noluit apud eos: quos dicit acturos fuisse penitentiam si fecisset. sed vt oēs hoīes omne genus humanū itelligamus p q̄scunq̄ differentias distributū: reges: priuatos: nobiles: ignobiles: sublimes. humiles. doctos. indoctos. integri corporis. debiles. ingeniosos. tardicordes. fatuos. diuites. paupes. mediocres. mares. feminas. infantes. pueros. adolescentes. iuuenes. seniores. senes. in linguis oīb⁹. in morib⁹ oīb⁹. in ꝓfessiōib⁹ oīb⁹. in volūtatum ⁊ cōscientiaꝝ varietate inumerabili ꝯstitutos ⁊ si q̄d aliō differētiarū est in hoīb⁹.

x Quid ē eī eoꝝ vn̄ nō de⁹ p vnigenitū suū p dn̄m nr̄ꝫ p oēs gētes saluos fieri hoīes velit. ⁊ iō faciat. qꝛ oīnipotens velle inaniť nō pōt qđcunq̄ voluerit. Preceperat aūt apl's vt oraret p singulis hoīb⁹. ⁊ specialiť addiderat pro regibus ⁊ his q̄ i sublimitate sūt. q̄ putari poterāt fastu ⁊ supbia seculari a fidei xp̄iane humilitate abhorrere: proinde dicēs. Hoc eī bonū est coram saluatore nr̄o deo. i. vt etiā pro talib⁹ oretur. Statim vt desperationem tolleret addidit. Qui oīs hoīes vult saluos fieri et ad agnitionē veritatis venire. Hoc q̄ppe deus bonū iudicauit: vt orōnib⁹ humiliū dignaretur salutem prestare sublimium. Qđ vtiq̄ iā videm⁹ impletū. Isto locutionis mō ⁊ dn̄s ē vsus in euāgelio: vbi ait phariseis. Decimatis mentā ⁊ rutā ⁊ oē olus. Neq̄ eīn pharisei ⁊ quecūq̄ aliena ⁊ oīm p oēs terras alienigenaꝝ oia olera decimabant. Sicut ergo hic oē plus oē olerū genus. ita ⁊ illic oīs hoīes oīe hoīm genus intelligere possum⁹. Et quocq̄ alio mō intelligi potest dū tn̄ credere nō cogamur aliq̄d oīpotentē deū voluisse fieri: factūq̄ non esse q̄ sine vllis ambiguitatib⁹ si in celo ⁊ i terra: sicut eum veritas cātat. omnia q̄cunq̄ voluit fecit: profecto facere noluit quodcunq̄ non fecit.

¶ Cur prescius deus p̄mum hoīem peccaturum p̄destinauit bn̄facere de malo eius. y Capitulum. ciij.

QUapropť etiā p̄mū hoīem de⁹ in ea salute in q̄ conditus erat custodire voluisset eūq̄ oppoꝛtuno tpe post genitos filios sine interpositiōe mortis ad meliora pducere. vbi iā non solū pctm̄ nō cōmittere: sed nec volūtatē posset hr̄e peccādi: si ad pmanendū sine pctō: sicut fact⁹ erat ppetuā voluntatē habiturū esse prescisset. Qꝛ vero eū male vsuꝝ libero arbitrio: hoc est peccaturū esse presciebat: ad hoc poti⁹ preparauit voluntatē suā vt bn̄ ipse faceret etiam de male faciēte. ac si hoīs voluntate mala nō euacuaretur. sed nichilominus impletur oīpotētis bona.

¶ Qualē optuit p̄us hoīem fieri vel q̄lis postea futur⁹ sit. z Cap. ciiij.

SIc enim opoꝛtebat p̄us hominem fieri: vt et bene velle posset et male. nec gratis si bene. nec impune si male postea vero sic erit vt male velle nō possit nec libero iō carebit arbitrio. Multo ꝗp

ne liberius erit arbitriū qđ omnino nō poterit seruire pctō. Nec enim culpanda est voluntas. aut volūtas nō est. aut libera dicenda non est: qua bti eē sic volumus. vt esse miseri non solum nolim⁹ sed nequaq̄ prorsus velle possumus. Sicut enim nunc etiam anima nostra nolle infelicitatē: ita tunc nolle iniquitatē sēp habitura est. Sed ordo pretermittēdus non fuit. in quo deus voluit ostendere q̄ bonū sit animal rationale qđ etiā peccare possit: q̄uis sit meli⁹ qđ peccare non possit. sicut minor fuit immortalitas: sed tñ fuit in qua posset etiaȝ mori. Quis maior futura sit i qua non possit mori.

¶ De immortalitate quā perdidit homo p liberū arbitriū. ꝛ quā est accepturus p gratiā. A Capitu. cv

Illam natura humana pdidit per liberꝫ arbitriū. hāc ē acceptura p grāȝ: quā fuerat si nō peccasset acceptura p meritū q̄uis sine grā nec tūc vllū meritū eē potuisset. Qꝛ ꝛ si pctm̄ i solo erat libero arbitrio ꝯstitutū nō tñ iusticie retinēde sufficiebat liberꝫ arbitriū: nisi ꝑticipatiōe īmutabilis boni diuinū adiutoriū ꝑberet. Sicut eniȝ mori est in hoīs ꝑtāte cū velit: nemo est eniq̄ nō sei m: vt nihil aliud dicam: vt nō vescendo possit occidere: ad vitā vero tenēdam volūtas non satis est si adiutoria siue alimētoruȝ: siue quorūcūq̄ tutaminū desint. sic homo in paradiso ad se occidendū relinquendo iusticiam idone⁹ erat per voluntatē. vt autem ab eo teneret vita iusticie parū erat velle: nisi ille q̄ eum fecerat adiuuaret. Sed post illam ruinā maior est misericordia dei: qñ ꝛ ip̄m liberū arbitrium liberandum est a seruitute: cui dn̄atur cū morte peccatū. Nec omnino per seipsum ſȝ per solam dei gratiā: que in fide christi posita est liberatur. vt voluntas ip̄a sicut scriptū est: a domino preparetur. qua cetera dei munera capiant: per q̄ veniatur ad munus eternum.

¶ Qꝛ gratia dei sit vita eterna s̄m apostolum. stipendium vero peccati mors et q̄ primus homo suā potius q̄ dei faciens voluntatē: de ipso facta sit voluntas dei. B Capitulum. cvi.

Vide ꝛ ipsam vitam eternam que certa merces est operuȝ bonorū gratiā dei appellat apostol⁹. Stipendiū eīm inqt pctī mors. grā aūt dei vita eterna in christo iesu dn̄o nostro. Stipēdium pro opere militie debitum redditur: nō donat. ideo dixit. stipēdium peccati mors vt mortē peccato non immerito illatā sed debitam demonstraret. Gratia vero nisi gratis sit: gratia nō est Intelligendum est igitur etiā ipsa hoīs bona merita esse dei munera: quibus cum vita eterna redditur. quid nisi gratia pro gratia reddit? Sic ergo fact⁹ est homo rectus vt ꝛ manere in ea rectitudine posset: nō sine adiutorio diuino et suo fieri peruersus arbitrio: vtrūlibet horum elegisset: dei voluntas fieret aut etiam ab illo aut certe de illo. Porro quia suam maluit facere q̄ dei de illo facta est voluntas dei: qui ex eadem massa pditionis q̄ de illius stirpe ꝓfluxit: facit aliud vas in honoreȝ: aliud in ꝯtumeliā p iudiciū. vt nemo glriet i homine. ac per hoc nec in se.

¶ Per qualē mediatorem reconciliari oportebat genus humanum deo.

C Capitulum. cvij

Nam neq̄ per ipsum liberaremur vnum mediatorem dei ꝛ hominum hominem christuȝ iesum: nisi esset et deus. Sed cum factus est adam homo. scilicet rectus mediatore non opus erat. Cum vero genus humanū peccata longe separauerūt a deo. per mediatorē qui solus sine peccato natus est: vixit ꝛ occisus ē: reconciliari nos oportebat deo: vsq̄ ad carnis resurrectionem in vitam eternā vt ꝛ humana superbia p humilitatem dei argueretur ac sanaretur: et demonstraret hoi q̄ longe a deo recesserat. cū per incarnatum deum reuocaretur. ꝛ p hoiem deū exēplū obediētie contumaci hmōi preberet. ꝛ vnigenito suscipiente formam serui: q̄ nihil ante meruerat

fons gratie panderet: ꝛ carnis etiaꝫ resurrectio redeᷓptis ꝓmissa in ipso redēptore premōstraret. ꝛ ꝑ eandem naturam quā se decepisse letabat diabolus vinceret. nec tm̄ hō gloriaret: ne iterum supbia nasceret. et si quid aliud de tanto mediatoris sacramento a proficientibus videri ꝛ dici pōt: aut tm̄ videri ēt si dici non potest.

¶ Qualr se habeāt aie defūctoꝝ añ vltimā resurrectionē. D Ca.cviij.

Tempꝰ aūt qđ inter hoīs mortē ꝛ vltimā resurrectionē interpositū est: aīas abditis receptaculis ꝯtinet: sicut vnaq̄ꝗ digna est vl̄ requie vel erūna: ꝓ eo ꝙ sortita est in carne cū viueret.

¶ De sacrificijs ꝛ elemosynis q̄ ꝓ baptisatis defūctis offerunt E Ca.cix

Neq̄ꝫ negādū ē defūctoꝝ animas pietate suoꝝ viuētiū releuari: cū ꝓ illis sacrificium mediatoris offert: vl̄ elemosyne ī ecclia fiūt. Sꝫ eis hec ꝓsunt: q̄ cū viuerent vt hec sibi postea ꝓdesse possent meruerūt. Est quidā viuēdi modꝰ: nec tā bonꝰ vt non reqrat ista post mortē: nec tā malus vt ei nō ꝓsint ista post mortē Est vero talis in bono vt ista nō requirat: ꝛ est rursꝰ talis ī malo vt nec his valeat cū hec vita trāsierit adiuuari. Quocirca hic oē meritū cōparat quo possit post hāc vitā releuari q̄s piā vel ḡuari. Nēo aūt se speret qđ hic neglexerit: cū obierit apud deū ꝓmereri. Non igit ista q̄ pro defunctis cōmendādis frequētat ecclia: illi apostolice sunt aduersa snie qua dictum est. Omnes eī astabimus ante tribunal christi: vt referat vnusquisq̄ꝫ sm̄ ea que per corpꝰ gessit siue bonū siue malū. Quia etiaꝫ hoc meritū sibi quisq̄ꝫ cū in corpore viueret comparauit: vt ei possent ista prodesse. Non eīm omnibꝰ prosunt. Et quare non omnibꝰ ꝓsunt: nisi ꝓpter differentiam vite quā quisq̄ꝫ gessit in corpore? Cum ergo sacrificia siue altaris: siue quarūcunq̄ꝫ elemosynarum pro baptisatis defunctis omnibus offeruntur: pro valde bonis grāꝝ actiones sunt: ꝓ nō valde malis propiciatiōes sunt. pro valde malis etiam si nulla sunt adiumenta mortuorum: qualescunq̄ꝫ viuoꝝ consolationes sunt. quibꝰ autem prosunt: aut ad hoc prosūt vt sit plena remissio: aut certe vt tolerabilior fiat ipsa damnatio.

¶ Quos fines habiture sint bonorum malorumq̄ꝫ due ciuitates post resurrectionem. F Capitulum.cx.

Post resurrectionem vero facto vniuerso cōpletoq̄ꝫ iudicio: suos fines habebūt ciuitates due. vna christi: altera diaboli. vna bonorū: altera malorum. vtraq̄ꝫ tamē ꝛ angeloꝝ ꝛ hominū. Istis volūtas: illis facultas non poterit vlla esse peccandi: vel vlla cōditio moriēdi: istis in eterna vita vere feliciterq̄ꝫ viuētibus: illis infeliciter in eterna nocte sine moriendi potestate durātibus: qm̄ vtriq̄ꝫ sine fine. sed ī beatitudine isti: alius alio prestabilius: in miseria vero illi: alius alio tolerabilius permanebunt.

¶ De his qui humana miseratione cōmoti non credunt eternas eē penas impiorum.. G. Capitu .cxi

Frustra itaq̄ꝫ nonnulli immo q̄ꝫ plurimi eternā dānatorum penā: ꝛ cruciatus sine itermissione ꝑpetuos humano miserātur affectu: atq̄ꝫ ita futuruꝫ esse nō credūt. nō quidē scripturis aduersando diuinis: sed pro suo motu dura queq̄ꝫ molliendo: ꝛ in leniorē flectendo sententiā: q̄ putāt in eis terribilius eē dicta q̄ꝫ verius. Nō eī obliuiscet inquiūt misereri deus: aut cōtinebit in ira sua misericordias suas. Hoc quidē ī psalmo legitur sancto. Sed de his sine vllo scrupulo intelligitur: qui vasa misericordie nuncupant. Quia ꝛ ipsi non pro meritis suis: sed deo miserante de miseria liberantur. Aut si ad hoc omnes existimāt pertinere: non ideo necesse est vt dānationem opinentur posse finiri eorum de quibus dictum est. et ibunt hi ī supplicium eternum: ne isto modo putetur habitura finem quandoq̄ꝫ felicitas etiā illorū de quibus econtrario dictū

est. Justi aūt in vitā eternaȝ. Sȝ penas dānatoꝝ certis tēporū intuallis existiment si hoc eis placet: aliquatenus mitigari. etiā sic quippe intelligi pōt manere in illis ira dei. hoc est ipa dānatio. Hec em̄ vocat ira dei: nō diuini animi pturbatio: vt in ira sua: hoc ē manente ira sua: nō tñ cōtineat miseratiōes suas: nō eterno supplicio finem dando: sȝ leuamen adhibendo vel interponendo cruciatib⁹. Qr nec psalm⁹ ait. ad finiendā irā suā: vel post iraȝ suam. sed in ira sua. Que si sola esset quanta ibi minima cogitari pōt: perire a regno dei: exulare a ciuitate dei: alienari a vita dei carere tā magna multitudine dulcedinis dei: quā abscōdit timentib⁹ se. pfecit aūt sperātibus in se: tā grādis est pena vt ei nulla possint tormenta q̄ nouimus cōparari: si illa sit eterna: ista aūt sint q̄libet multis seculis longa.

¶ Qȝ perpetua sit pena dānatorum q̄uis diuersa pro qualitate factoꝝ. sicut et iustoꝝ eterna erit btitudo, licet meritis inter se differt. D Cap. cxij.

Manebit ergo sine fine mors illa ppetua dānatoꝝ. i. alienatio a vita dei: ⁊ omib⁹ erit ipa cōis q̄libet hoīes de varietate penaꝝ: de doloꝝ releuatiōe vel intermissiōe: p suis humanis motib⁹ suspicētur: sicut manebit cōiter oīm vita eterna sctōꝝum q̄libet bonoꝝ distātia cōcorditer fulgeant.

¶ Qualiter ex confessione fidei nascat spes fideliū. ⁊ ne q̄s in seipso spem habeat. J Capi. cxiij

Ex ista fidei cōfessione q̄ breuiter symbolo ptinet. ⁊ carnalit̄ cogitata lac ē paruuloꝝ. spūalr aūt ɔsiderata atq; tractata cib⁹ ē fortiū: nascit spes bona fideliū: cui charitas sctā comitat. Sȝ de his oīb⁹ q̄ fidelit̄ sūt credēda: ea tm̄ ad spem ptinēt: q̄ in orōne dñica cōtinent. Maledict⁹ est em̄ ois: sicut diuina testant eloq̄a. q̄ spē ponit in hoīe. ac p hoc erit in semetipso q̄ spē ponit: huius maledicti vinculo innectitur. Ideo nō nisi a dño deo petere debemus q̄cq̄d speramus nos vel bñ opaturos: vel pro bonis opibus adepturos.

¶ Quō dñica oratio septē petitiones cōtineat apud euāgelistā matheum. K Capitulum. cxiiij.

Proinde apd euāgelistā matheū septē petitiōes cōtinere dñica videt orō: quaꝝ in trib⁹ eterna poscūt: i reliq̄s q̄tuor tpalia: q̄ tñ pp eterna cōsequēda sūt necessaria. Nā qd dicim⁹ sctificet nomē tuū. adueniat regnū tuū. fiat volūtas tua sicut i celo ⁊ i terra: qd nō absurde quidam intellexerūt in spū ⁊ corpore: omnino retinenda sunt sine fine. ⁊ hic inchoata quantūcunq; proficimus augent in nobis: pfecta vo: qd in alia vita sperādum est: semp possidebūtur. Quod vo dicim⁹. panē nrm q̄tidianum da nob hodie: ⁊ dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. ⁊ ne nos inferas i tēptationē: sed libera nos a malo. q̄s non videat ad presentis vite indigentiā pertinere? In illa itaq; vita eterna vbi nos sēper speramus futuros: ⁊ nois dei sctificatio: ⁊ regnū eius voluntas eius. in nro spū ⁊ corpore perfecte atq; inmortaliter permanebūt. Panis vo quotidianus iō dictus est. q: hic est necessarius q̄tus anime carniq; tribuēdus est: siue spiritualit̄ siue carnalit̄: siue vtroq; itelligatur mō. Hic est etiā quā poscimus remissio: vbi est ois cōmissio petōꝝum. Hic tēptatiōes q̄ nos ad peccādum vl' alliciunt vel ipellunt. Hic deniq; malū vn̄ cupimus liberari. Illic autem nichil est istoꝝum.

¶ De quinq; petitiōib⁹ apd lucā euāgelistā a mattheo nō discrepātib⁹. L Capitulum. cxv.

Euangelista vero lucas in oratione dñica petitiōes nō septē sȝ quinq; cōplex⁹ est. Nec ab isto vtiq; discrepauit: sȝ q̄ mō ista septe sint intelligēda: ipa sua breuitete cōmonuit. Nomē q̄ppe dei sctificat in spū dei aūt regnū i carnis resurrectiōne ventuꝝ est. Ostēdēs g lucas tertiā petitionem duarum supioꝝ esse quodā-

modo repetitionē:magis eā ꝑtermittē
do fecit intelligi. Deinde tres alias ad
iungit. de pane quotidiano. de remissio
ne peccatorum: de tēptatione vitanda.
At vero quod ille in vltimo posuit: sed
libera nos a malo: iste non posuit: vt in
telligeremꝰ ad illud superius qđ de tem=
ptatiōe dictū est pertinere. Ideo quip=
pe ait. sed libera. nō ait. ⁊ libera: tanq̄
vnā petitionem esse demōstrans. Noli
hoc: sed hoc vt sciat vnusqꝫ in eo se li=
berari a malo: qđ nō infertur ī tempta=
tionem.

¶ De excellentia charitatis sine q̄ etiā
q̄ recte credit ac sperat non pōt ad bea=
titudinē ꝑuenire. M Ca. cxvi.

Vȝ porro charitas quā dua=
bꝰ istis. i. fide ac spe maiorē
dixit apl's quāto in quocūqꝫ
maior est: tanto melior est in
quo est. Cum enim queritur
vtrū quisqꝫ sit homo bonꝰ: non queriť
q̄d credat aut speret: sȝ q̄d amet. Nam
q̄ recte amat: ꝑculdubio recte credit ⁊
sperat. Qui vero nō amat: inaniť credit:
etiā si sunt vera q̄ credit. inaniť sperat
etiam si ad verā felicitatē doceantur ꝑ
tinere q̄ sperat: nisi ⁊ hoc credat ac spe=
ret qđ sibi petēti donari possit vt amet.
Quamuis enim sperare sine amore nō
possit: fieri tm̄ potest vt id non amet: si=
ne quo ad id qđ sperat non pōt perueni
re. Tanq̄ si speret vitam eternā. Quis
nō habeat ⁊ non amet iusticiā: sine qua
nemo ad illā ꝑuenit. Ipa est aūt fides
xp̄i: quā cōmēdat aplus. q̄ per dilectio=
nem operatur: ⁊ quod in dilectione non
dum habet: petit vt accipiat. querit vt
inueniat. pulsat vt aperiatur ei. Fides
nāqꝫ impetrat quod lex impat. Nam si
ne dei dono. i. sine spūsctō ꝑ quē diffun=
diť charitas in cordibꝰ nr̄is: iubere lex
poterit: nō iuuare. ⁊ preuaricatorem in
sup facere q̄ de ignorantia se excusare
nō possit. Regnat em̄ carnalis cupidi=
tas: vbi nō est dei charitas.

¶ De quatuor differentijs hois quem
deus gr̄a sua de tenebris ignorātie ad
se vocare dignať: quibꝰ dei quoqꝫ popu
lus ordinatꝰ diciť. N Ca. cxvij.

Ed cū in altissimis ignoran
tie tenebris nlla resistēte ra
tione viuiť sȝ carnē. hec sūt
ꝑma hois. Deide cū ꝑ legē
cognitio fuerit facta pctī: si
nondū diuinꝰ adiuuat spūs: fm legē vo
lēs viuere vinciť: ⁊ sciēs peccat: pctōqꝫ
subditus seruit: a quo em̄ qs deuictꝰ est
huic ⁊ seruus addictꝰ est est. id agente
scientia mādati: vt peccatum opeť i ho
mine oēm cōcupiscentiā cumulo ꝑuari
cationis adiecto: atqꝫ ita qđ scriptū est
impleať. Lex subintrauit vt abundaret
delictum. Hec sūt scđa hois. Si aūt re=
spexerit deꝰ vt ad implenda q̄ mandat
ipse adiuuare credať. et agi homo ce=
perit dei spū: cōcupisciť aduersus carnē
fortiore robore charitatis: vt quis sit
adhuc qđ hoī repugnet ex homine: non
dum tota infirmitate sanata: ex fide tm̄
iustus viuat. iusteqꝫ viuat: inquantum
non cedit male cōcupiscētie: vincēte de=
lectatiōe iusticie. Hec sūt tertia bōe spei
hominis. In quibus si pia ꝑseuerantia
quisqꝫ ꝓficiat: postrema pars restat: q̄
post hanc vitam in requie spūs: deinde in
resurrectione etiā carnis implebiť. Ha=
rū quattuor differentiarū prima est ante
legē: scđa sub lege: tertia sub gr̄a: quar=
ta in pace plena atqꝫ perfecta. Sic est ⁊
dei populꝰ ordinatꝰ per tēporū interual=
la sicut deo placuit. q̄ in mensura et nu=
mero ⁊ pondere cūcta disponit. Nā fu=
it primitus an̄ legem. scđo sub legē: q̄ ꝑ
moysem data est. deinde sub gr̄a que re
uelata est per primū mediatoris aduē=
tū. Que q̄dē gr̄a nec antea defuit q̄bus
impertiri eam oportuit: quis pro tem=
poris dispensatiōe velata ⁊ occulta. Ne
qꝫ enī antiquorū quicūqꝫ iustorū preter
xp̄i fidē salutē potuit inuenire. Ad vero
nisi et illis cognitus fuisset: non potuiť
sed nobis ꝑ eorū ministeriū al's apertiꝰ
alias occultius prophetari.

¶ Ut in qualibȝ istarū quattuor velut
etatū gr̄a regenerationis hoīem inuene
rit: ibi remittunť ei cuncta peccata. ⁊ q̄
busdā gratiā tribuat: vt oīno sub lege
non seruiant. O
Capitulum.

IN quacunqȝ aũt ętuor istarũ velut etatũ singu-lũ quẽqȝ hoĩes grã rege-nerationis inuenerit: ibi ei remittuntur pterita vni-uersa pctã: ⁊ reatus ille nascẽdo cõtract⁹: renascẽdo dissoluitur Tãqȝ multũ valet ꝙ spũs vbi vult spi-rat: vt quidã sm̃ illã seruitutẽ sub lege eẽ nõ nouerint: sed cũ mãdato incipiãt adiutorium habere diuinum.

¶ Nõ obesse his q̃ p baptismũ iã rege-nerati sunt. ⁊ mãdati necdũ capaces sũt ⁊ sm̃ carnẽ viuũt: si mox ex hac vita di-scedãt. P Capitu. cxix

TAtqȝ possit autẽ hõ capax esse mãdati: sm̃ carnẽ viuat necesse est. sed si iã sacramen-to regenerationis imbut⁹ est: nihil ei mors oberit si tunc ex hac vita migrauerit. Q: iõ xp̃s mortu⁹ est ⁊ re-surrexit: vt ⁊ viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ dñetur. Nec tenebit regnum mortis eũ: ꝓ quo mortuus est ille liber in mortuis.

¶ De charitate dei ⁊ proximi: ad quam oĩa precepta referũtur. ⁊ de qualitate ei⁹ in hoc seculo ⁊ in futuro. Q Capitulum cxx.

OMnia igr̃ p̃cepta diuina re feruntur ad charitatẽ. de q̃ dt apls. Finis aũt p̃cepti ẽ cha ritas: de corde puro ⁊ cõsci entia bona: ⁊ fide nõ ficta. Oĩs itaqȝ p̃-cepti finis est charitas. i. ad charitatẽ refertur oẽ p̃ceptũ. Qd̃ v̾o ita fit vel timore pene vel aliqua intentione carnali: vt nõ referatur ad illã charitatẽ quã diffun dit spũsſctũs in cordib⁹ nr̃is: nõdum fit quẽadmodũ fieri opȝ: q̃uis fieri videatur Charitas quippe ista dei est et proximi Et vtiqȝ in his duobus preceptis tota lex pendet ⁊ prophete. Adde euangeliũ ⁊ apostolos. Non enim aliũde vox ista est. Finis precepti est charitas: ⁊ deus charitas est. Quecunqȝ ergo mandat deus: ex quib⁹ vnũ est. nõ mechaberis: ⁊ quecunqȝ non iubentur: sed speciali con sil'io monẽtur: ex quib⁹ vnũ est. bonum est homini mulierem nõ tangere: tũc re cte fiunt cũ referũtur ad diligendũ deũ. et proximum propter deum: ⁊ in hoc se-culo ⁊ in futuro: nunc deum per fidem: tũc per speciẽ: ⁊ ipsum ꝓximũ nunc p fi-dem. nõ eñi scim⁹ mortales corda mor-taliũ. tũc aũt illuminabit dñs abscõdi-ta tenebrarũ: ⁊ manifestabit cogitatio-nes cordis. Et tunc laus erit vnicuiqȝ a deo. q: id laudabitur ⁊ diligetur a proxi-mo in proximo: quod ne lateat ab ipso illuminabitur deo. Minuitur autem cu-piditas charitate crescẽte: donec veniat hic ad tantã magnitudinẽ qua maior esse non possit. Maiorem aũt charita-tem nemo habet: ꝙ vt aĩam suã ponat pro amicis suis. Ibi autem quis expli-cet quãta charitas erit: vbi cupiditas quã vel coercẽdo superet: nulla erit: ꝙ summa sanitas erit. qñ contentio mor-tis nulla erit.

¶ De fine voluminis vtrũ eum enchiri-dion appellare vel habere debeas ⁊ ꝙ de fide spe ⁊ charitate sit scriptus.
R Capitulum cxxi.

SEd sit aliquãdo huius volu-minis finis: qd̃ ipse videris vtrũ enchiridion vel appella re debeas vel habere. Ego tñ cũ spernanda tua in xp̃o iesu studia nõ putarem: bona de te credens: in adiuto rio nostri redemptoris confidẽs ac spe-rans. teqȝ in eius membris plurimum diligens: librum ad te sicut valui vtin̄ sĩ tam cõmodum ꝙ prolixũ: de fide spe ⁊ charitate conscripsi. Amen.

Finis libri enchiri dion sancti Augusti-ni ad Laurentium.

¶ Diui Augustini Hipponensis episcopi de triplici habitaculo libellus feliciter incipit. T

Ria sūt oīpotētis dei manu facta hītacula. Pmū: imū ⁊ mediū: q̄ꝝ sūmū regnū dī vl' r̄gnū celoꝝ dr. imum vocat̄ ifernus: mediū mūdus pn̄s: vl' orb terraꝝ appellat̄. Quoꝝ extrema oīa sibiīn uicē sūt 9ria: ⁊ nulla sibi societate 9iuncta. Que ei societas p̄t eē lucis ad tenebras: ⁊ xp̄i ad belial. Mediū aūt non nullā hꝫ silitudinē ad extrema. Vn̄ lucē ⁊ tenebras hꝫ. frig⁹ ⁊ calorē. dolorē ⁊ sanitatē. leticiā ⁊ merorē. odiū ⁊ amorē: bonos ⁊ malos. iustos ⁊ iniustos. dn̄os ⁊ suos. regnū ⁊ subiectionē. famē ⁊ sacietatē. mortē ⁊ vitā: ⁊ innumera hmōi. Quoꝝ oim pars vna imaginē hꝫ regni dei: ps altera iferni. Cōmixtio nāq; sit bonoꝝ ⁊ maloꝝ in hoc mūdo est. In regno aūt dei nulli mali sūt ſ; oēs bōi. At in iferno nulli boni ſ; oēs mali. Et vterq; loc⁹ ex medio supplet̄. Hoim em̄ hui⁹ mūdi alii eleuātur ad celū. alij trahunt̄ ad infernū. Similes q̄ppe silib⁹ iūgunt̄. i. boni bonis: ⁊ mali malis. Iusti hoies iustis āgelis: ⁊ trāsgressores hoies trāsgressorib⁹ angelis. Serui dei deo. serui diaboli diabolo. Bn̄dicti vocant̄ ad regnū sibi paratū ab origine mūdi. Maledicti expellunt̄ in ignē eternū: q̄ paratus ē diabolo ⁊ āgelis ei⁹. Bona aūt regni celestis dicē: vl' cogitare: vl' itelligē vt sūt null⁹ p̄t carne vestit⁹. A Mlto ei maiora ⁊ meliora sūt q̄ꝫ cogitant̄ ⁊ intelligūtur. dū scriptū est. Q̄ ocul⁹ nō vidit nec auris audiuit: nec i cor hois ascēdit q̄ prepauit de⁹ diligētib⁹ se. Regnū nāq; dei oī fama mai⁹: ⁊ oī laude meli⁹: oī sciētia inumerabilius. oī gl'ia q̄ putat̄ excellēti⁹. Mala aūt inferni dicere vel cogitare vt sūt: nemo pōt. Peiora quippe sūt valde q̄ꝫ cogitant̄. Regnū itaq; dei plenū est lucis ⁊ pacis et charitatis ⁊ sapiētie ⁊ glorie ⁊ honestatis ⁊ dulcedinis ⁊ melodie ⁊ leticie ⁊ beatitudinis perennis: ⁊ oīs boni ineffabilis: qđ nec dici nec cogitari pōt. At lacus inferni plen⁹ est tenebraꝝ discordie: odij: stulticie: miserie: turpitudis amaritudinis: offensionis: doloris: adustiōis: sitis: famis: ignis inextinguibilis: tristicie: vindicte perennis: ⁊ omnis ineffabilis mali: quod nec dici nec cogitari potest. Ciues celi sunt iusti homines: ⁊ angeli. quorum rex est deus omnipotens. At cōtra. Ciues inferni sunt ipij hoies ⁊ demones: quoꝝ princeps est diabol⁹. Satiat iustos visio sanctorum hominū ⁊ angelorum: ⁊ super omnia ipsius dei. X Cruciat impios ⁊ pctōres visio hoim dānatoꝝ ⁊ demonū: ⁊ super oīa ipsius diaboli. Nihil in regno dei desiderat̄ qđ nō inueniat̄ at in inferno nihil iuenit̄ qđ desiderat̄. In regno dei nihil inuenitur nisi quod placet ⁊ delectat ⁊ satiat. At contra in lacu miserie perennis nihil videt̄: nihilq; sentitur nisi qđ displicet: nisi qđ offendit: nisi quod cruciat. In regno eterno erit vita sine morte. veritas sine errore. felicitas sine pturbatione. Omne bonum in regno dei abūdat ⁊ nullū malum. Oē malū abundat in carcere diaboli: ⁊ nullū bonum. Nullus indign⁹ in regno suscipitur dei. Nullus vo dign⁹ null⁹ iust⁹ ad infernuꝫ trahit̄. Principalia duo sunt tormenta in inferno: frigus intolerabile: ⁊ calor ignis inextinguibilis. Vn̄ in euangelio legit̄. Illic erit flet⁹ ⁊ stridor dentiū. Fletus nāq; ⁊ liquefactio oculoꝝ ex calore nascit̄. Stridor vo dētiuꝫ ex frigore nascit̄. Hinc etiam btūs Iob: de aq̄s inq̄t niuiū transibūt ad calorē nimiū. De q̄bus duobus innumera pendēt penarū genera. videlicet sitis intolerabilis: pena famis. pena fetoris. pena horroris pena timoris. pena angustie. pena tenebraꝝ. seueritas tortoꝝ. presentia demonū. ferocitas bestiarum. crudelitas ministrātiū. dilaceratio imortaliū vermiū ꝯmis 9sciētie. ignite lachryme. suspiria. miserie: dolor sine remedio. vincula sine solutione. mors eterna. pena sine

sine

fine. absentia xpi quo ad visionē eius: q̄ sola oia supradicta supat: ⁊ omibus penis intolerabilior. Ve igit illis q̄ perēne subire hec omia mala etiā sine fine merent p delectabili vniꝰ hore somnio
Y Tanta eteni ⁊ talis est omis huiꝰ mūdi gloria ad eternā cōparata gloriā Meliꝰ erat eis qḋ dictum est de infelice iuda: nō nasci: q̄ malis suis meritis plagas inferni sustinere. Quid stultiꝰ: quid insanius est: q̄ vmbra et imagine et similitudine vere glorie ⁊ vere delectationis: vere pulchritudinis: veri decoris: veri honoris: more infantium decipi ⁊ fugari: ⁊ ipsā gloriā nō querere nō desiderare? Quis imaginē auri in aqua ipo auro neglecto eligeret: ⁊ non statim a cunctis fatuꝰ ⁊ insanꝰ crederetur? Quis orbē solis in speculo redditū: vel in qualibet materia formatum plus diligeret q̄ ipm solem: ⁊ nō ab oibus derideret? Sic irridēdꝰ: sic estimādus est quisquis mūdi huiꝰ caducā fragilitatē et inutilē carnis voluptatē diligit: querit: contendit. eterna gloria contempta: ⁊ neglectis regni celestis ineffabilibus gaudijs. Hoc commertium insipientiū valde est ⁊ miserorum: et cor nō habentiū sanū: etiā si plage inferni non sequerentur: q̄ nec dici nec cogitari possunt. Duplex vo plaga est: ab eterno regno dei separari: et semp in inferno cum dyabolo dānari. presentiā amittere angelorū: ⁊ terribilē semp pati demonū presētiā. Quantū caueri vitari metui deberet: nullo modo dici potest. Quis cum sano sensu pro vniꝰ diei delicijs: cētū annoꝝ penā eligeret? Et miseri illi qui sine vlla sapientia voluptatē carnis sequentes: non vitant vicia: non effugiunt intolerabiles penas: non centum annorū: nō millies mille: sed oim sine fine seculorum: pro sexaginta vel septuaginta annorum delicijs vel qualibet corruptibili delectatione. ʒ
Quantū autē est inter vnū diem ⁊ centū annos: non tantū vtiq sed plus inter quadraginta vel sexaginta vel centum annos: ⁊ eternitatem siue in bono siue in malo futuram. Unus enim dies aliqua portio est in centū annorum spacio q̄uis modica valde. At vero centū annoꝝ spaciū nulla portio est i illa eternitate. Si eni verbi gratia cētesima pars vel millesima pars esset eternitatis: p̄dictū eius spaciū: vel centuplum eius spaciū: vel milluplū eternitas esse desineret. Qḋ ratio non sinit eternitatis q̄ si vllo mō: vllo tpe finiretur: eternitas oino non esset. Fortiter ergo carnali resistēdū est voluptati. fortiter cōtra fallaces huius mūdi blandicias pugnandū est: contraq multimodas sathane suggestiones vigilandū. Omni studio lata seculi via vitanda est que ducit ad mortem. at vero omni cordis desiderio via angusta q̄ ducit ad vitam adeunda est ⁊ appetenda. Via hec angusta est via abstinentie ⁊ castitatis: humilitatis et omis religionis. quam viam ante nos xpus attriuit. qua via ad suum regnū migrauit. Cuius vestigia ⁊ nos sequamur: donec post eum eadem via ad vrbem regiā perueniamus: in qua ipse regnat. De qua vrbe q̄cq̄d homo dixerit q̄si stilla de mari est. vel q̄si scintilla de foco. In qua videlʒ vrbe fulgebūt iusti sicut sol: vt dn̄s ait. Ubi sūma pax erit: summa quies: nullus labor: nullus dolor nulla paupertas: nec senectus: nulla mors: nec vlla nox: nullum cibi desiderium: nullū sitis incendiū. B Sed cibus ⁊ potus oim erit visio xpi ⁊ sācte trinitatis: ⁊ contemplatio puro cordis oclo ipsiꝰ diuinitatis: ⁊ assidua lectio: vt ita dicā: libri vite. i. eterne veritatis ⁊ sūme sapiētie: ⁊ verbi dei: q̄ est xpi iesu visio. vbi q̄cq̄d nos nunc latet manifestū erit: vbi rō manifesta ē. cur hic electus est: ⁊ iste reprobatus. cur hic in regnū assumptus: ⁊ ille in seruitutē redactus? Cur aliꝰ in vtero moritur: alius i infantia: aliꝰ in iuuētute: alius in senectute? Cur alius pauper ⁊ alius diues? Cur filius adultere baptizatur: ⁊ aliqn̄ filiꝰ legitime cōiugis an̄ baptismū moritur? Cur qui bene icipit viuere aliqn̄ male finit: ⁊ q̄ male incipit sepe bene finit? Hec oia ⁊ hmōi multa in libro vite plana ⁊ aperta oibus erunt. In eadem

vrbe premiū singulorū oīm: ⁊ singulorꝫ
per charitatē oīꝫ erit. Ibi omniū bonū
oibus patebit. Ibi oncēs inuicem suas
cogitatiōes cognoscent. Ibi nullus su=
perior superbus erit: nullꝰ iferior inui=
dus. Quō eñi qui oēs sicut seipm dili=
get alicui inuidere poterit: cum nemo
sibiipsi inuideat? Ib. nullus esse inferꝰ
vel superiꝰ concupiscet ꝙ erit: qꝛ aliter
esse ꝙ qd meruit: nō esset decorum: nec
aliter desiderabit ꝙ qd erit: quia ita eē
vt erit pulchrū erit: non sibiipsi solū: sed
etiaꝫ vniuerso corpori ecclesie celestis.
Quō eniꝫ membrū i corpore: si superiꝰ
vel inferiꝰ ponat aliter ꝙ natura cōsti=
tuit mōstruosum efficit corpus ⁊ turpe
Sic nimirū si aliqs in regno dei superi
us ordinet ꝙ postulat ars ⁊ voluntas
oipotentis artificis: turpitudinē effici=
et: ⁊ nō solū sibimet: sed etiā oī congre=
gationi: in qua ꝗ erit minimus maiorē
sine dubio habebit gloriā: ꝙ totum ha
bēs mundi regnū: etiam si eternū esset.

V Uile eñi est valde elemētis frui i
cōparatiōe fruendi ⁊ congaudendi ipsi
deo: ⁊ visibilibus delectari et corporali
bus. Tanta est eñi pulchritudo iusticie
tanta iocūditas lucis eterne hoc est im
mutabilis veritatis ⁊ sapie: vt etiam si
nō liceret ampliꝰ manere in ea ꝙ vniꝰ
diei mora. ꝓpter hoc solū innumerabi=
les anni huius vite: pleni delicijs in cir
cūfluentia tꝑaliū bonorū recte merito=
qꝫ cōtēnerent. Non eñi falso aut paruo
affectu dictum est. Qm̄ melior est dies
vna in atrijs tuis sup milia. Nihil con
parandū dilectiōi ⁊ gaudio qd nascitur
ex inuisibilibus ⁊ incorporeis: ⁊ ex socie
tate angelorū: et iustorum oīm: ⁊ ex cer
ta scientia ⁊ cognitiōe ipsius diuine na
ture: ⁊ ex dei ipsius facie ad faciem visi
one. cuius pulchritudinem mirant an=
geli. cuiꝰ imperio suscitantur mortui. cu=
ius sapientie nō est numerꝰ. cuiꝰ regnū
finē nescit. cuius gloria nequit variari.
cuiꝰ lux tam solem obscurat vt eius cō
paratiōe nullā habeat lucē. cuiꝰ dulce=
do tam mel supat: vt ei cōparatū velut
absinthiū sit amarissimū. Cuius facies
si oēs carcere inferni inclusi viderent:
nullā penā: nullū dolorem: nullamqꝫ tri
sticiā sentirent. Cuius presentia si in in=
ferno cū sanctis habitatoribus appare
ret continuo infernus in amenū cōuer=
teret paradisum. Cuius sine nutu nec
foliū de arbore cadit. Cuiꝰ oculus flā=
miuomi ꝓfundū penetrat inferni. Cuiꝰ
auris tacitā cordis vocem audit. i. co=
gitationē. Cuius oculus non minꝰ au=
dit ꝙ videt: cuius auris non minus vi=
det ꝙ audit: qꝛ non corpus sunt: sed sū=
ma sapientia ⁊ certa cognitio. Cuiꝰ de=
licie sine fastidio satiant: que cuꝫ a bea=
tis inueniuntur: semꝑ tñ desiderantur:
⁊ esuriem ⁊ sitim sine pena efficiūt id ē
ardenti semper desiderio delectant. Cu
ius secreta mirabilia videntibus ea s=
per noua sunt ⁊ mira: ⁊ non plus cū in=
cipiunt videri pariunt stuporem cernē=
tibus: ꝙ post mille annos ⁊ millies mil
le. Et cū angeli ab initio mundi ea soli
ti sint videre: inde hodie non minus mi
rant ea ꝙ in primo die: alioqn dudū co
rā angelis assiduo videndi vsu vilesce=
rent. Cuiꝰ cognitioni preterita ⁊ futura
nō preterita ⁊ futura sed presentia sunt

C Unde non diem iudicij videbit:
⁊ primum diem seculi non vidit: sꝫ vtrū
qꝫ videt. Cuius prescientia neminem co=
git ad peccandum: vt multi errantes di
cunt. Si enim inquiūt presciuit adā pec
caturū esse: non peccare non potuit. Ex
quo error nascit deū causam esse pcti:
qd nephas est dicere: ⁊ illi tamen suis
verbis alligant. Si eñi quod prescientia
dei habet necesse est fieri: ideo volunta
te ꝓpria hō peccauit: ⁊ nō alia necessi=
tate. qꝛ in prescientia dei fuit vt volūta
te ⁊ libero arbitrio: ⁊ non necessitate co
gēte peccaret. Si ergo prescientia dei nō
pōt vitari: nō potuit hō aliter peccare
nisi volūtate: nulla alia vi cogente: qꝛ
ita deus presciuit peccatuꝫ. Si ḡ volū=
tarie: nō coactus est. Si eñi non coactꝰ
est ad peccandū: potuit sine dubio non
peccare si vellet: ideoqꝫ penam meruit:
qꝛ non inuitꝰ peccauit. alioquin a deo
penā mortis non susciperet. Cuius lo=
cutio est occulta inspiratio: qua menti=
bus suam volūtatem et suam veritatē

inuisibilit ostendit: quam vidẽdo ange
geli per omnia deo obediunt. Cui⁹ laus
est qua electos laudabit. manifestatio
qua suorũ electorum bona oĩbus mon=
strabit. assidua aũt laus qua electi eũ
laudabũt est admiratio ei⁹ perennis. D
Qui miro mõ non tẽpore precessit mũ=
dum ⁊ tẽpus. Nullius enĩ hore spacio
fuit ante mundũ: ⁊ tñ semp erat sine ini
tio. Non enĩ erat tempus ante tempus
Tempus autem cum mundo concrea=
tum est. Si igit̃ tempus ab initio mun=
di cepit currere: ante mundũ factũ non
erat. Ideoq̧ nullo tpe: vt prediximus:
precessit deus tempora ⁊ mũdũ eis coe
uum: imo paulo eis priorem: eius eniꝫ
motu ceperũt currere. Quicq̃d mouet̃
suum motum precedit. Ineffabili eter=
nitate precessit deus mundum: non tem
pore: cuius tempus ante mundum non
erat. Cuius lux tenebras depellit igno
rãtie. cuius aliqua particula hec oĩa q̃
diximus vera ⁊ certa esse cognoscimus
Eadem luce melius esse verũ q̃ falsuꝫ
videm⁹: ⁊ tñ peius esse verũ malũ: vel
verũ pctm̃ q̃ falsũ malum vel falsũ pec
catũ. non qꝛ verũ est: sed qꝛ malum vel
peccatũ. ſꝫ iõ malũ vel pctm̃ est: qꝛ verũ
malum vel peccatũ est. Aliter enim nõ
possꝫ esse malũ vel pctm̃. falsũ enim malũ
nõ est malũ: vt falsũ argẽtũ est. Põt ali
qs dicere a veritate malũ vel peccatuꝫ
extorũ esse: vel factũ: ⁊ q̃dãmodo opus
esse veritatis malũ: qđ omĩno falsũ est.
Omne enĩ verũ inq̃tũ verũ: bonũ est: ⁊
a veritate igit̃ est esse verũ: vt sit maluꝫ
vel peccatũ: non ipm̃ malũ vel peccatũ
aliud nanq̧ est ipsum malũ: aliud verũ
esse illud. Quãuis igr̃ ipm̃ malũ bonũ
nõ est: bonũ est tñ verũ esse vt sit illud.
Nisi ei bonũ eẽt eẽ malũ: nullo mõ sine
ret deus illud fieri. E Multa
quippe bona de malis omnipotens fa
cit: vt de adulteiro hominuꝫ bonos for
mat ⁊ facit homines. Si vero quadam
lucis particula quasi per angustas ri=
mas infusa: hec ⁊ alia que nouimus ve
ra esse cognoscimus: quali et quanta lu
ce sapientie ⁊ sciẽtie illic illustrabimur:
vbi ipsum solem veritatis facie ad faciẽ
videbimus. id est certa ⁊ vera sapientia
cognoscemus. Cuius presentia similes
ei facit presentes. Qui enim vere sapiẽ
tie. vere pulchritudini: vere eternitati
adherebit: sapiens vtiq̧ ⁊ pulcher et et
nus erit. Sic eniꝫ absentia eius dissimi
les omnino ei facit. Cuius eternitas si
ne initio et sine fine est. Si enim esset tẽ
pus quando non esset: quis eum face=
ret? Ipse est solus deus: ⁊ ante ipsuꝫ ali=
us deus non erat: non est: nec erit. Non
seipsum creauit: cũ nichil seipsum creat
Qua ei potentia qui oĩno non essꝫ seip=
sum faceret? Restat igit̃ q̃ omnino non
est factus deus cuꝫ ergo nullomodo de
us factus est: sine initio ante omnia e=
rat. Quicq̃d enim factum est habet ini
tiũ: ⁊ quicquid initiũ habet sine dubio
factũ est. non ab alio nisi a deo nõ facto
sed omnia faciente. Cuius sciencia sine
vlla varietate cognitiõis: ⁊ sine vllo vi
su huc ⁊ illuc vniuersalem varietatem
omnium creaturarum: angeloꝝ: hoim:
stellarum: arenaꝝ: capilloꝝ: verborum:
cogitationum: momentorum oĩm simil
⁊ semel comprehendit et intelligit. Fõs
igitur et origo omnis scientie deus est
quem q̃to plus quis bibet tanto plus
sitiet. F Incõparabilit̃ ergo toti⁹
mundi regnum: vt supra diximus: et si
eternum esset: precellit societas angelo
rum et sanctorum: et presenti ipsius dei
adesse visioni. In cuius visione trina
scientia nascitur. id est homo qui cer=
nit: et deus qui cernitur: et ceteri om=
nes omnia videbunt et intelligent.
Sicut enim per speculum vitreum tri=
na nobis visio administratur: qꝛ nosip=
sos ⁊ ipm̃ speculũ: ⁊ quicq̃d presens ad
est videmus. Si per speculum diuine cla=
ritatis et ipsum deum vt est videbim⁹
q̃tuꝫ possibile est creature: et nosipsos:
et ceteros vera et certa scientia cogno=
scemus. Tunc abdita creaturarum ⁊ ip
sius inferni videndo deum videbimus.
Tunc iustis manifestuꝫ erit quomodo
deus est inuisibilis incomparabilis si=
ne initio et sine fine ante omnia. Quic=
q̃d intest inter nasci quod ad filium per
tinet: et procedere qđ ad spiritũsanctũ

excepto q̃ vnus ex vno nat⁹ sit: alter ex duobus ꝓcessit. Et quō pr̄ nō ṕcessit fi liū tp̄e sed origine: nec spiritūsanctū. Et quō oīa dei vnū sunt in deo: excepto qđ ad relationē ptinet. Naȝ sapia ꝛ ꝟitas dei ꝛ eṫnitas non diuersa sunt int̄ se: sed vnū sunt sicut ꝛ oīa. Sapia eñ dei non magis sapia q̃ veritas est: ꝛ nō magis ꝟitas est q̃ sapia q̃ eternitas q̃ cetera dei oīa. Unū eñi sunt in deo: ꝛ non soluȝ hec inter se eade sunt in deo: sed nō aliđ sunt q̃ ipse deus. Et quō mūdus erat i deo: añq̃ in seipso essȝ nō mūdus sȝ de⁹ Et quō vbiq; tot⁹ sine loco. magnus si ne q̃titate. bonus sine q̄litate. Et quō oīa penetrat mūda ꝛ imūda sine sui pol lutiōe. Si. n. lux ista visibil̄ oīa loca illustrat ꝛ sterq̄linia etiā pene trat sine sui fetore: ꝛ sine sui pollutione q̃to magis deus q̄ est inuisibilis ꝛ incō mutabilis lux: oīa penetrat: regit susti net: circūdat: illustrat: sine vlla mutatio ne vel pollutiōe: nō solū celestia ꝛ terre stia: sȝ infernalia? Tunc erit electis dei trina visio. i. corporalis q̄ corpora cer nent̄ quorundā splēdentia vt sol: quorū dā vt luna: aliorū vt stelle. Et spirituał qua silitudines corporū in spū non fal laci fantasia inspiciēt: qua visiōe etiam hodie fruunt̄ spūs iustorū post corporū claustra. Et visio intellectualis: qua pu ro mentis oclo in spū deū videbūt. ꝛ su as aīas ꝛ ꝟtutes itimas ꝛ spūs angeli cos. Tunc duplices deo acturi sūt grās vcȝ ꝑ sua liberatione a ppetua damna tione: ꝛ ꝑ bonorū ineffabili retributiōe Tunc cois oim reus ꝛ hostis dyabol⁹ i conspectu oim electorū dei dānabitur. Cuius dānatio intolerabilis pena dele ctabile spectaculū prebebit electis Tūc ardentissimo amore liberatorē suum ꝛ oim bonorū datorē amabūt: ꝛ sine fine sine fastidio clamore cordis laudabunt deum oīpotētē benigum ꝛ misericordē. Cui est honor ꝛ gloria nunc ꝛ ꝑ oīa scl̄a seculorum. Amen.

¶ Diui Augustini ep̄i hipponensis de triplici habitaculo liber explicit.

¶ Eiusdē diui Augustini ep̄i Hipponēsis Scale padisi liber incipit.

Cum dic qdā corpali ma nuū labore occu pat⁹ de spūalis hominis exerci tio cogitare ce pissē: q̃tuor spi rituales g̃d⁹ aī mo cogitāti se subito obtuleřt. s. lcō: me ditatio oro: ꝛ contēplatio. Hec est scala claustraliū q̄ de terra i celū subleuāt̄: g̃ dib⁹ distīcta paucis: imēse tñ ꝛ icredibi lis magnitudis. Cui⁹ extrema ps terre innixa est: supior ꝟo nubes penetrat: et secreta celorū rimat̄. Hi g̃d⁹ sicut noīb⁹ ꝛ numero sūt diuersi: ita ordie ꝛ nūero sūt distīcti. Quoꝶ ꝓꝑetates ꝛ officia q̄ dē singula q̄d circa nos efficiāt. quō int̄ se iuicē differāt ꝛ ṕemineāt: si q̄s diligēt̄ inspiciat. q̄cq̄d laboris aut studij ipēde rit in eis: breue reputabit ꝛ facile ṕ vti litatis ꝛ dulcedis magnitudie. Est aūt lectio sedula scripturarū cū aī intētione inspectio. Meditatio ē studiosa mētis actio: occulte ꝟitatis noticiā ductu ꝓ prier ōis iuestigās. Oro est deuota mē tis intētio in deū: ꝑ malis amouēdis ꝛ bonis adipiscendis. Cōtēplatio est mē tis in deū suspēse q̄dā eleuatio eṫne dul cedinis gaudia degustans.

¶ Descriptio officioꝶ q̃tuor g̃duū.

Assignatis ergo quattuor graduum descriptionibus restat vt earum officia vi deamus. Lectio inquirit. meditatio inuenit. oratio postulat. contemplatio degustat. Unde ipse dominus dicit. Querite ꝛ inuenie tis: pulsate ꝛ apperiet̄ vobis. Querite legēdo: ꝛ iuenietis meditādo. Pulsate orādo: ꝛ appit̄ vobis ꝯtēplādo. Lectio q̄si solidū cibū ori apponit. Meditatio

masticat ꝛ frangit. Oratio saporē acq̄-
rit. Contēplatio est ipsa dulcedo q̄ iocū
dat ꝛ reficit. Lectio in cortice: medita-
tio in adipe. Oratio in desiderij postu-
latiōe. Contemplatio in adepte dulce-
dinis delectatiōe. Quod vt expressi⁹ vi
deri possit vnū de multis supponā exē-
plū In lectiōe audio. Beati mūdo cor
de: qm̄ ipsi deum videbunt. Ecce breue
verbū: sed suaue ꝛ multiplex sensu. Re-
deo sup ad pastū aīme: quasi vue mini-
stralis. qđ postq̄ aīa diligenter inspexit
dicit intra se: pōt aliqđ boni esse? Redi-
bo ad cor meū ꝛ tentabo si forte intelli-
gere ꝛ īuenire potero mūdiciā hāc pre-
ciosa eīm ꝛ desiderabilis ē res ista cui⁹
possessores dei dicuntur. Cui visio dei
q̄ est vita eterna ꝓmittiꝛ. que tot sacre
scripture testimonijs collaudatur. Hoc
ergo sibi pleni⁹ explicari desiderans: i-
cipit hanc vuā masticare ꝛ frangere: eā
q̄ȝ in torculari ponit dum excitat rōnē
ad inquirendū an sit: ꝛ quō haberi pos-
sit hec adeo p̄ciosa ꝛ desiderabilis mū-
dicia.

¶ Officiū meditationis. R

Accedēs ergo sedula medi
tatio nō remanet extra nō
habȝ aliqđ in supficie alte
rius: pedē figit: iteriora pe
netrat: singula rimaꝛ: attē
te cōsiderat q̄ nō dixit. bti mūdo corpe:
sed mēte: qꝛ non sufficit manus habere
innorias a malo opere: nisi ꝛ prauis co
gitationib⁹ mūdemur in mēte. Quod
auctoritate ꝓphete confirmaꝛ dicētis.
Quis ascēdet in montem dñi: aut quis
stabit in loco sancto eius? Innocēs ma
nibus ꝛ mundo corde. Itē considerat
hanc cordis mūdiciā quā optabat idē
ꝓpheta qui orās inq̄t vt supra. Cogita
q̄ sollicitus erat in hac custodia beat⁹
Iob: q̄ dicebat. Pepigi fedus cuȝ ocu-
lis meis ne cogitarē quicq̄ de virgine.
Ecce q̄tū arctabat se vir sanct⁹ q̄ clau-
debat oclos suos ne videret vanitatē:
ne forte incaut⁹ respiceret quod postea
intus desideraret. Postq̄ ꝛ huiusmodi
de cordis mundicia pertractauit: inci-
pit tractare de eius premio. Quāȝ glo
riosum et delectabile esset videre facieȝ
desideratā dñi: speciosam forma pre fi-
lijs hoim. Non iam abiectū ꝛ vilem nō
habentē spēm qua vestiuit eum mater
sua: sed stola imortalitatis indutū ꝛ co
ronatū dyademate quo coronauit euȝ
pater suus in die resurrectionis ꝛ glīe
die quā fecit dñs. Cogitat q̄ ī illa visio
ne erit satietas illa de qua dicit prophe
ta. Satiabimur cuȝ apparuerit gloria
tua. L Videsne q̄tū liquoris
emanauit ex minima vua: q̄tus ignis
ex hac scintilla ortus est: q̄tū hec modi
ca massa. beati mūdo corde: qm̄ ipsi de-
um videbunt: in eadē meditatiōe exten
sa est. Sed q̄tum adhuc posset extēdi si
accederet aliq̄s talia expertus. Sentio ei
q̄ puteus altus est: sed ego ad hec ru-
dis: vas in quo pauca haurirem vix in
ueni. His aīa facibus inflammata: his
mactata desiderijs: fracto alabastro su
auis vnguenti presentire incipit. non de
gustu sed quasi nariuȝ odoratu. Ex hoc
colligit q̄ suaue est huius meditatiōis
sentire expientiā cuius meditationē no
uit adeo esse iocundam. Sed quid faci
et: habendi desiderio exestuat. sed nō in
uenit apud se quomō habere possit. et
q̄to plus inquirit: plus sitit. dum appo
nit meditationē: apponit ꝛ dolorem: qꝛ
nō sentit dulcedinē quam in cordis mū
dicia meditatio eē mōstrat: sȝ nō p̄stat.
Nō eīm est legētis atq̄ȝ meditantis hāc
sentire dulcedinē: nisi data fuerit desup
Legere eīm ꝛ meditari tā bonis q̄ ma-
lis cōmune est. Et ipsi philosophi genti
um in quo summa veri boni consisteret
inuenerūt: ductu rōis. Sed qꝛ cū deum
cognouissent: non sicut deum glorifica-
uerūt: sȝ de suis virib⁹ p̄sumentes dice
bant. linguā nostraȝ magnificabimus.
labia nostra a nobis sunt. nō meruerūt
pcipere qđ potuerunt videre. Euanue-
rūt in cogitationib⁹ suis: ꝛ eoꝝ sapien-
tia deuorata est: quā eis contulerat hu
manū studiū discipline. nō spūs sapien-
tie: q̄ solus dat veraȝ sapiam: sapidā. s.
scient. ā. q̄ cū alicui inest: inestimabilis
sapor iocundat ꝛ reficit. Et de illa dictū
est. Sapia nō intrat in maliuolā aīam

Hoc aũt a solo deo est. ⁊ sicut officiũ ba ptisandi dñs concessit multis. pt̃ atem ꝓo ⁊ auctoritatẽ i baptismo remittẽdi pctã sibi soli retinuit. Vñ iohãnes anto nomatice ⁊ discretiue de eo dixit. Hic ẽ qui baptisat in spũsancto. Et de eo pos sumus dicere. Hic est qui sapiẽtie sapo rẽ dat: sapidã aie facit scientiam. Ser mo siqdẽ datur multis. sapiã paucis. quã distribuit dñs cui vult ⁊ quõ vult.

¶ Officiũ orationis. M

V Idens aũt aia q ad deside ratã cogitatiõis ⁊ expiẽtie dulcedinẽ p se nõ potest at tigere: ⁊ q̃to magis ad cor altũ accedit: tanto magis exaltet deꝰ: humiliat se ⁊ fugit ad oro nẽ dicẽs. Dñe q nõ videris nisi a mun dis cordibꝰ. iuestigaui legẽdo: meditã do q̃siui quõ hr̃i possit ꝟa cordis mun dicia. vt ea mediãte vel ex media parte possem te cognoscere. Querebã vultũ tuũ dñe. vultũ tuũ dñe q̃rebã. Diu me ditatꝰ sũ in corde meo ⁊ i meditatione mea exardesceret ignis ⁊ desideriũ ãplꝰ cognoscendi te: dũ panẽ sacre scripture mihi frãgis: ⁊ i fractiõe panis: in q ma gis cognitꝰ es. Et q̃tũ plꝰ te cognosco plus te cognosco plꝰ te cognoscere desi dero: nõ tã in cortice lr̃e: s; i sensu expiẽ tie. Nec hoc peto dñe ꝓpt̃ merita mea s; ꝓ tua mĩa. Fateor eĩ q: idigna ⁊ pec catrix sum. s; catelli edũt de micis q ca dunt de mensa dñoꝝ suorum. Da mihi dñe arraꝫ hereditatis future saltẽ gut tã celestis pluuie: qua refrigerem sitim meã: q: amore ardeo.

¶ Officium cõtemplationis. H

H Is ⁊ hmõi ignitis eloquijs suũ iflãmat desiderium sicut ostẽdit suũ affectũ. His icãta tiõibꝰ aduocat sponsũ. Dñs aũt cuiꝰ ocli sup iustos: ⁊ aures eiꝰ non solũ ad pces: s; ipsas pces eoꝝ nõ expe ctat donec sermonẽ finierint: s; mediuꝫ orõnis cursũ interrũpẽs festinus inge rit se: ⁊ aïe desiderãti festinus occurrit celestis rore dulcedinis circũfusus: vn guentis optimis delibutꝰ: aĩam fatiga tam recreat: esurientem reficit: aridam impinguat: facit eã terrenoꝝ obliuisci Immemorẽ sui mirabilit̃ fortificando viuificãs: ⁊ inebriãdo sobriam reddẽs Et sicut in quibusdã carnalibꝰ officijs adeo vincitur carnalis concupiscentia q omnẽ vsum ratiõis amittit: et fit hõ quasi totus carnalis. Ita merito i hac supna contẽplatione ita cõsumunt̃ ⁊ ab sorbent̃ carnales motꝰ ab aĩa: vt in nul lo caro spiritui cõtradicat: ⁊ fiat homo quasi totus spiritualis.

¶ Signa spiritussancti ad animam venientis. O

O Dñe quõ appares cũ hec fa cies ⁊ qd signũ aduentꝰ tui? Nũqd huiꝰ ꝯsolatiõis ⁊ leti cie testes ⁊ nũcij sũt suspiria ⁊ lachryme. Si ita ẽ: noua ẽ antiphra sis ista: ⁊ significatio inusitata. Que eĩ cõuentio ꝯsolatiõis ad suspiria: leticie ad lachrymas? si tñ iste dicende sunt la chryme: ⁊ nõ potꝰ roris iterioris supi fusi supfluẽs abũdãtia: ⁊ iterioris ablu tiõis indiciũ: ⁊ exterioris purgamentũ Ut sicut in baptismo pueroꝝ per exteri orem ablutionem significat̃ ⁊ figurat̃ i terior anime ablutio. ita hic exterioreꝫ ablutionẽ interior p̃cedit purgatio. O felices lachryme per quas macule i teriores purgantur: p quas peccatoruꝫ incendia extinguuntur. Beati qui sic lu getis q: ridebitis. i lachrymis agnosce o aĩa sponsum tuum amplectere deside ratum: Nunc torrente te voluptatis in ebria. suge ab vbere consolationis eiꝰ lac ⁊ mel. Hec sunt mũda munuscula ⁊ solatia q dedit tibi sponsus tuus: gemi tus. s. et lachryme. Adducit tibi potum his lachrymis in mensa. He lachryme sunt tibi panes die ac nocte: panes vtiq confirmantes cor hominis: ⁊ dulciores super mel et fauum. O dñe si adeo sũt dulces iste lachryme q ex memoria ⁊ de siderio tui excitantur: q dulce erit gau diũ qd ex manifesta tui visione capiet. si adeo dulce ẽ flere pro te: q dulce erit gaudere de te? Sed quid huius se creta colloquia proferimus in publi cum. Cur in carnales affectus ver bis cõmunibus conamur exprimere?

Inexperti talia nõ intellegũt in libro experientie quos ipsa docet vnctio. Aliẽ autem littera exterior non pdest dcq̃ legenti. Modicũ sapida est lectio exterioris littere: nisi glosam ꝛ interiorem sensum sumat ex corde.

¶ Quõ remanet anima spũsancti feruore discendente. P

O Anima diu protraximꝰ sermonẽ. Bonũ enĩ erat nos hic esse cũ petro ꝛ iohanne ↄtẽplari gl'iam spõsi: ꝛ diu manere cũ illo. Sed vellez hic fieri nõ duo non tria tabnacula: sed vnũ in q̃ essemꝰ simul: ꝛ simul delectaremur. Sed vt dicit sponsꝰ: dimitte me: iã enĩ ascẽdit aurora: iam lumẽ grẽ ꝛ visitationem quam desiderabas accepisti. Data ergo bñdictione: mortificato neruo femoris: ꝛ mutato noĩe de iacob in israel: paulisp̃ secedit sponsus diu desideratus: cito elapsus. Subtrahit se taz a predicta visione q̃ a dulcedine contẽplationis. manet tñ presens q̃tum ad gubernationem: q̃tum ad gloriam: q̃tum ad vnionem.

¶ Hic redditꝰ cã quare spũsancti feruor aiam aliquãtulũ deserit. Q

S Ed ne timeas o sponsa. ne despes. ne existimes te ↄtẽni si paulisp̃ tibi subtrahit spõsꝰ faciẽ suã. Omia ista coopanᷣ tibi in bonũ: et de accessu ꝛ recessu lucrũ acqris tibi: ꝛ recedit. Uenit ad cõsolationẽ: recedit ad cautelã: ne magnitudo ↄsolatiõis extollat te: ne si sp̃ apud te sit sponsus incipias contẽnere sodales. ꝛ hãc cõtinuã visitationẽ non iam gratie attribuas sed nature. Hanc autẽ gratiã cui vult ꝛ qñ vult sponsus attribuit: nõ iure hereditario possideᷣ. Uulgare pu̾rbium est: q̃ nimia familiaritas parit contẽptum. Recedit ergo ne forte nimis assiduus contemnatur: ꝛ absens magis desideretur: desideratus auidiꝰ querarᷣ: diu quesitus tandem gratius inueniatur. Preterea que est presens vita: que respectu future glorie: que reuelabitur in nobis enigmatica est: qua nunc ex parte cognoscimus. Nam hic ciuitatem manentem non habemus: sed inquirimus futuram. Hec ergo exiliũ deputemꝰ p patria: arram p̃ pcij summa: venit sponsus ꝛ recedit vicissim. nunc consolationẽ afferens: nunc vniuersum statum nostrum in infirmitate cõmutans. paulisp̃ nos permittit gustare q̃ suauis est ꝛ tamen q̃ plene sentiamus se subtrahit. et ita quasi alis expansis supra nos volitãs, p uocat nos ad volãdũ. q̃si dicat. Ecce parum gustatis: sũ dulcis sz si vultis plene saturari hac dulcedine: currite post me in odorẽ vnguẽtorũ meoꝝ: hñtes sursuz corda: vbi ego sũ in dextra dei pr̃is vbi videbitis me: nõ p speculũ in enigmate sed facie ad faciẽ: et vbi plene gaudebit cor vestrum: ꝛ gaudium vestrum nemo tollet a vobis.

¶ Cura de diligentia anime ne omnino a deo deseratur. R

S Ed caue tibi o spõsa quõ auertat se spõsꝰ. Nõ lõge abijt. ꝛ si nõ vides cũ ipe tñ videt te plenꝰ oculꝰ añ ꝛ retro: nũq̃ potes cũ latere. Hz ẽt circa tenũcios suos ipũs q̃si sagacissimos exploratores vt videãt q̃mõ absẽte spõso cõuerseris: ꝛ accusẽt te corã ipo si aliq̃ signa lasciuie ꝛ scurrilitatis i te dephẽderit: zelotypꝰ est spõsꝰ iste: si forte alium amatorem accepis: si alijs placere studueris: statim discedet a te: et alijs adherebit adolescentulis delicatus est sponsus iste: nobilis et diues est. speciosus forma pre filijs hominum. et ideo non nisi speciosam dignatur habere sponsaz. Si viderit in te maculam siue rugam: statim auertet oculos. Nullam enim immundiciam potest sustinere. Esto ergo casta. esto verecunda et humilis: vt sic a sponso tuo merearis frequenter visitari. Timeo ne diutius detinuerit nos sermo iste: sed ad hec cõpulit me materia sterilis pariter et dulcis. quam ego non protrahebam spontaneꝰ: sed nescio qua eius dulcedine trahebar inuitus.

¶ Officio et effectus singulorū gradu
um per repetitionem. S

VT ergo que diffusiꝰ dicta sūt
simul iūcta vel vnita melius
videāt̄. p̄dictorū sūmā reca=
pitulādo colligamꝰ: sicut i p̄=
dictis exēplis ꝯnotatū videri pōt: quō
p̄dicti ḡdus coherēāt: ꝛ sicut tp̄aliter ꝛ
causaliter se precedant. Lectio enim q̄si
fundamentum: prima occurrit: et data
materia mittit nos ad meditationem.
Meditatio vero q̄d appetendum sit di
ligētius inq̄rit: ꝛ quasi effodiēs thesau
rū iuenit ꝛ ōndit. Sed cū p̄ se obtinere
nō valeat mittit nos ad ōronē. Oratio
se totis viribus erigit vbi repperit the=
saurū desiderabilē: ꝯtēplatiōis suaui=
tatem. hec adueniens predictoꝝ triū la
borē remunerat: dū celestis roꝛe dulce=
dinis aīam sitientem inebriat. Lectio ḡ
est scd̄m exterius exercitiū. Meditatio
s̄m interius intellectū. Oro s̄m desideriū
Contēplatio sup̄ omnē sensum. Primꝰ
gradus est incipientium. Secūdus est
proficientium. Tertius est deuotorum
Quartus beatorū. Hi autē gradus ita
cathenati sunt: ꝛ vicaria ope sibiīnuicē
deseruiūt. q̄ꝛ precedentes sine subsequen
tibus: aut parū aut nichil ꝓsint. Seq̄n=
tes vero sine p̄cedentibus aut raro aut
nunq̄ꝫ prosint. Quid enī ꝓdest: lectione
continua tēpus occupare: sctōꝝ gesta ꝛ
scripta legendo transcurrere: nisi ea ma
sticādo ꝛ ruminādo: succū bibamꝰ: ꝛ trās
gluciendo vsq̄ꝫ ad cordis intima trans=
mittamus: vt ex his diligenter conside=
remus statum nostrū: ꝛ studeamus eoꝝ
opera agere: quorum facta cupimus le
ctitare? Sed quō hec cogitabimꝰ: aut q̄
modo cauere poterimꝰ ne falsa aut ina
nia quedā meditando limites a sanctis
patribus constitutos trāseamus: nisi p̄
us circa hm̄ōi aut ex lectione aut ex au
ditu fuerimꝰ instructi? Auditꝰ enī q̄dā=
modo p̄tinet ad lectionē. T Vn̄
solemus dicere. non solum libros ipsos
nos legisse quos nobisipsis vel alijs le=
gimus: sed etiā illos quos a magistris
audiuimus. Item q̄d prodest homini si
p̄ meditationes q̄ agenda sunt videat:
nisi orationis auxilio ꝛ dei gratia ad ea
obtinenda conualescat? Omne inq̄t da=
tū optimū: ꝛ omne donū p̄fectū desursū
est descendens a patre luminum. sine q̄
nichil possumus facere: sed ipse in nob
facit obera non tamen oīno sine nobis.
Cooperatores quidē dei sumꝰ: sicut di=
cit apls. Vult siquidē deus vt eum ore
mus: ꝛ vt ei aduenienti ꝛ p̄stolanti ad
ostiū aperiamꝰ sinū volūtatis nostre: ꝛ
ei consentiamus. Hunc cōsensum exige
bat a samaritana q̄n dicebat. Voca viꝝ
tuum. Volo tibi infundere grām: tu ap
plica liberū arbitrium. Orationem exi
gebat ab ea: cum dicebat. Tu si scires
donū dei: ꝛ q̄s est qui dicit tibi. da mihi
bibere: forsitan petisses ab eo aquā vi
uam. Hoc audito quasi ex lectione mu
lier instructa meditata est in corde suo
bonū sibi fore ꝛ vtile habere hāc aquā
Accensa ḡ habendi desiderio: conuertit
se ad orationem dicens. Dn̄e da michi
hanc aquā vt non sitiā: neq̄ꝫ veniā vnq̄ꝫ
haurire aquā. Ecce auditus verbi dn̄i
ꝛ sequēs sup̄ eo meditatio incitauerūt
eam ad orandum. Quō nanq̄ꝫ esset sol=
licita ad postulādū nisi prius eā accen
disset meditatio? Aut q̄d ei p̄cedēs me=
ditatio cōtulisset: nisi q̄ appetēda mō=
strabat sequens ōro ipetrasset? Ad hoc
ḡ vt fructuosa sit meditatio: oportet vt
sequat̄ ōronis deuotio: cuiꝰ q̄si effectꝰ
est cōtēplatiōis dulcedo.

¶ Hic ōndūt̄ oēs hi ḡdus ita esse simi
iuncti vt sint insep̄abiles. V

SEx his possumꝰ colligere q̄ꝛ
lectio sine meditatiōe ari=
da est. Meditatio sine lcō=
ne erronea ē. Oro sine me
ditatiōe ē tepida. Medita
tio sine ōrone ifructuosa. Oro cū deuo
tiōe ꝯtēplatiōis est acq̄sitiua. Cōtēpla
tionis adeptio sine ōrone aut rara aut
miraculosa. Deꝰ enī cuiꝰ potētie non est
numerꝰ vel terminꝰ. ꝛ cuiꝰ mīa sup̄ om
nia opera eiꝰ. q̄nq̄ꝫ ex lapidibꝰ suscitat
filios abrahe: dū duros ꝛ nolentes acq̄
escere cogit vt velint. Et ita quasi pro=
digus: vt vulgo dici solet: bouē cornu
trahit q̄n non vocatus se infundit. Qꝰ

et si qñ aliquib⁹ legimus contigisse vt
Paulo et quibusdã aliis:nõ tñ ideo de
bemus nos quasi deũ tẽptando diuina
presumere:sed facere qđ ad nos perti=
net:legere scʒ ⁊ meditari in lege dei.
Orare vel amare ip̃m:vt adiuuet infir
mitatem nostraʒ.⁊ videat imp̄fectũ no
strum. Quod ipse docet nos facere di=
cens. Petite ⁊ accipietis: querite ⁊ in=
uenietis:pulsate ⁊ aperietur vobis. Nũc
eñ regnũ celoꝝ vim patitur:⁊ violenti ra
piunt illud. Ecce si gratis distinctioni=
bus perfici pñt predictorum graduum
p̄prietates quõ sibi cohereant et quid
singuli in nobis efficiãt. Btũs hõ cui⁹
anim⁹ a ceteris negociis vacuus his
quattuor gradib⁹ v̄sari semper deside
rat. qui venditis vniuersis que habuit
emit agrum illum:in quo latet thesau=
rus desiderabilis:scʒ q2 notate ⁊ videte
q2 suauis est dñs:q̄ in primo gradu ex=
ercitatus. in scđo circũspectus. in tertio
deuotus:in quarto supra se leuatus p̄
has ascensiões quas in corde suo dispo
suit ascendit de virtute in virtutem do=
nec videatur dñs dñorũ in syon. Beat⁹
qui in hoc supremo gradu vel modico
tp̄e conceditur manere. q̄vere potest dice
re. X Ecce sentio gratiã dñi. ecce
cũ petro et ioanne contemplor. ecce cuʒ
iacob plerumqȝ rachel amplexib⁹ dele=
ctor. Sed caueat sibi iste ne post contẽ=
plationẽ istã qua eleuatus fuerat vsqȝ
ad celos inordinato casu corruat vsqȝ
ad abyssos:nec post facta visitatiõe ad
lasciuos mundi act⁹ ⁊ carnis illecebras
conuertatur. Cum vero mentis huma=
ne acies ĩfirma veri luminis illustratio
nem diutius sustinere nõ poterit ad ali
quem trium graduum per quos ascen=
derat leuiter ⁊ ordinate descendat. ⁊ al
ternatim mõ in vno :modo in altero:iã
in alio fm̃ motũ liberi arbitrii pro ra=
tione loci ⁊ tp̄is demoretur:tanto iaʒ deo
viciuior:quãto a primo gradu remoti=
or. Sed heu fragilis et misera huma=
na cõditio. Ecce ductu rõnis ⁊ scriptu=
rarum testimoniis apte videm⁹ in his
quatuor gradibus bone vite perfectio
nẽ cõtineri. ⁊ ĩ his sp̄ualibus bonis ho=
minis exercitiũ debere v̄sari. Si quis
est hic ⁊ laudabim⁹ eũ? Velle multis ad
iacet:sed perficere paucis. Et vtinam
de istis paucis essemus.

¶ Quatuor cause retrahũt nos ab his
quinqȝ gradibus.

SUnt autẽ quatuor cause q̄
retrahunt nos plerũqȝ ab
istis gradib⁹. scʒ ineuitabi
lis necessitas. honeste acti=
onis vtilitas. hũana ĩfirmi
tas. mũdialis vanitas. Pria excusabil
scđa tolerabilis. tertia miserabilis. q̄rta
culpabilis. Illis eĩ quos hmõi cã a san
cto proposito retrahit melius erat glo
riã dei non cognoscere:q̄ post agnitam
retroire: Quã sibi excusationẽ habebit
de peccato? Nam iuste potest dicere do
minus. Quid debui tibi facere et non
feci? Non eras et creaui te. peccasti et
diaboli seruũ te feceras et redemi te:in
mundi circuitu cum impiis currebas ⁊
elegi te. dederam tibi grãm in conspe=
ctu meo ⁊ volebã facere apud te mãsio
nem:tu vero despexisti me. ⁊ non solum
sermones meos:sed meipsũ p̄iecisti re=
trorsum: ⁊ ambulasti post concupiscẽn=
tias tuas. Sʒ o deus bone suauis ⁊ mi
tis:amicus dulcis:consiliarius prudẽs
adiutor fortis:q̄ inanis:q̄ temerarius
est qui te abiicit:qui tam humilem tam
mansuetum hospitem a suo corde re=
pellit. O q̄ infelix ⁊ damnosa cõmuta=
tio creatorem suũ abiicere. ⁊ prauas no
xiasqȝ cogitationes recipere. illud etiã
secretum cubile spũssancti secretum cor
dis. qđ pauloante celestibus gaudiis ĩ=
tendebat:tã subito immũdis cogitatio
nibus ⁊ peccatis tradere cõculcãdum.
Adhuc in eodem calẽt spõsi vestigia. et
iam intromittũtur adultera desideria.
Male cõueniens:indecoꝝ:aures q̄ mõ
audierunt verba q̄ non licʒ hoi loqui tã
cito inclinari ad fabulas ⁊ detractiões
audiendas. occulos qui sacris lachry=
mis mõ baptisati erant repẽte conuer=
ti ad videndas vanitates. linguã q̄ mõ
dulce epithalamiuʒ decantauerat: que
ignitis p̄suasionis eloquiis sui s cũsp õ
so reconciliauerat sponsam : ⁊ introdu=

ferat eã in cellã vinariã: iterũ conuerti ad vana eloquia: ad scurrilitates: adcõ cinnandũ dolos: ad detractiones Absit a nobis dñe. Si si forte ex humana ifirmitate ad talia dilabimur non ideo de speremus: sed iterum recurram⁹ ad clementem medicum: qui suscitat de terra inopem τ erigit de stercore pauperem τ qui non vult mortẽ peccatoris iterũ cu rabit τ sanabit nos. Jam tempus est vt epistole finẽ imponamus. Oremus ergo deũ vt impedimenta q̃ nos ab eius contemplatione retrahũt in presentinobis mitiget: in futuro nobis penit⁹ auferat: qui p predictos gradus de virtute in virtutem nos pducat: donec videamus deum deorum in syon. Ubi electi nõ guttatim: non interpolatim pcipiẽt diuine contẽplationis dulcedinem: sed torrente voluptatis indesinenter repleti hẽbunt gaudium: quod nemo tollet ab eis: τ pacem incommutabilem: pacem in idipsum.

¶ Diui Augustini epi hipponensis scale paradisi finis.

¶ Sancti Augustini epi hipponẽsis de duodecim abusio nũ gradib⁹ libellus.

Duodecim abusiua sunt seculi hoc est.
Sapiens sine operibus
Senex sine religione.
Adolescens sine obedientia.
Diues sine elemosyna.
Femina sine pudicicia.
Dñs sine virtute.
Christianus contentiosus.
Pauper superbus.
Rex iniquus.
Episcopus negligens.
Plebs sine desciplina.
Populus sine lege.

His duodecim abusiuis suffocatur iustitia. Hec sũt duodeciʒ abusiua huius seculi. per q̃ seculi rota si i illa fuerit decipit. τ ad tartari tenebras nullo impediente iusticie suffragio per iustum dei iudicium rotatur.

¶ Primus gradus. A

Primus abusionis gradus si sine bonis operibus sapiens τ predicator fuerit: qui quod sermone docet: actibus complere negligit Auditores enim doctrine dicta facere contemnunt: cum predicatoris opera a predicationis verbis discrepare conspiciunt. Nunq̃ enim fit efficax predicantis autoritas: nisi eam effectu operis cordi affixerit audiẽtis. presertim cum τ ipe doctor si in vitiorum amorẽ delapsus fuerit: alterius doctoris medicamentũ suis vulnerib⁹ adhibere paruipendit. Unde τ ipse dñs in euãgelio de doctrina parit τ bono opere discipulos instruere volens qualẽ in his cautelam haberent admonebat dicens. Si sal euanuerit in quo salief: Hoc ẽ. si doctor errauerit a quo iterum doctor emẽdabif: Et si lumen qd in te est tenebre sunt ipse tenebre quante erũt: Si namq̃ oculus a videndi officio desiuerit: quis a manu vel a pede vel a reliquo corpore illd ministeriũ exiget: Quapropter doctoris cogitent ne ampliori vidicte sub iaceant: si plurimis perditionis occasionem abundantius prestent. Nam τ ipe salomon dũ multe sapientie trãsgressionẽ incurrit: totius israelitice plebis regni dispersionem solo suo merito pstitit Quibus ẽ cõmittuntur multa: maiora pdũt si non recte dispẽsauerint rectoris sui munera que perceperunt. Cui enim plus cõmittitur: plus ab eo exigitur. Et seruus q̃ voluntatem dñi sui intelligens non facit acrioribus flagellis grauioribusq̃ vindictis vapulabit.

¶ Secundus gradus. B

Secũdus abusionis grad⁹ est si sine religiõe senex esse siue niaf. Cui cũ mlta mẽbra exterioris hois vetascũt vires animi. i. interioris hois membra incrementa roboris non capiunt. Plus eniʒ omnib⁹ religioni operã dare senib⁹ conuenit: quos presentis seculi florida etas transacta deseruit. Sicut nãq̃ in lignis

ipsa reproba arbor pparet:que post flo
res fructus optimos cultori suo nō ex=
hibet.sic ꝛ in hominibus ipse reprob⁹ est
quem flos iuuentutis deseruit: ꝛ tñ in
sui corporis senectute bonorum operū
maturos fructus proferre paruipendit
Quid eñ stolidi⁹ pōt fieri si mens ad p
fectionem festinare non cōtendat.quan
do totius corporis habit⁹ senectute cō
fectus ad interitū pperat? Dum oculi
caligant:aures grauiter audiūt: capil=
li fluunt:facies in pallorē mutaī:dētes
lapsi numero minuūī:cutis arescit:fla=
tus non suauiter olet. pect⁹ suffocatur:
nasus cachochimat: genua trepidant:
talos ꝛ pedes tumor inflat: etiā hō in=
terior q̄ non senescit hic omnib⁹ aggra=
uaī. Et hec omnia ruiturā iam iāq; do
mū corpis cito pnūciant. Quid ergo
superest nisi vt dū huius vite defectus ap
propiat:nihil aliud cogitare q̄ quō fu=
ture vite adit⁹ ppere cōprehendatur:
quisq; senex appetat. Juuenibus eñ iu
certus huius vite terminus instat. seni
bus vero cunctis maturus ex hac vita
exitus breuiter concordat. Cauende er
go sunt homini due particule q̄ et in il=
lius carne nō veterascūt:et totū hoiem
secū ad peccandū trahūt: cor videlicet
et lingua . Quia cor nouas semp cogi=
tatiōes machinari non desinit. Lingua
impigre loquitur quodcūq; cor machi
nari senserit. Caueat ergo senilis etas
ne iste iuuenescentes particule totā sui
armoniā decipiant:et p res ieptas reli
quā corporis grauitatem illudant. Uni
cuiq; nāq; cōsiderādū est q̄d etate emi=
nenti dignum sit:et hoc agat:q̄ nec vi=
tam nec etatem:nec ministerium vile
reddat.

¶ Tertius gradus. T

Tertius abusionis gradus ē.
si adolescens sine obedientia
deprehenditur:quo mundus
a recto rōis ordine deprauaī
Qualiī nāq; si senectute ille ministrari si
bi sperabit qui in adolescentia seniorib⁹
obediētiam exhibere contennit? Uñ et
in prouerbijs apud veteres habetur.
Qr dñari nequeat qui prius alicui ser
uitutē pbere denegat. Propter quod
ꝛ dominus iesus in temporibus sue car
nis:dum adhuc ad legitimā etatem do
ctoris non peruenit: obedienter mini=
strationem suis parentibus exhibuit
Sicut ergo in senibus sobrietas ꝛ mo=
rum perfectio requiriī:ita etiam i ado
lescentibus obsequium subiectio ꝛ obe
dientia rite debeī. Quapropter ꝛ i mā=
datis legis primum in his que ad ho=
mines pertinent: patris ꝛ matris ho=
nor imperaī. quia q̄uis carnalis pater
non superuixerit:aut indignus fuerit:ali
cui tamen patri digno et viuenti:pater
nus honor vsq; ad dignam etatem a fi=
lijs prebendus esse ostenditur. Quatu=
or enim modis per scripturas diuinas
patres vocanī. hoc est:natura:gente:ad
monitione:et etate. De patre nanq; na=
turali Jacob ad laban loquitur. Nisi ti
mor patris mei isaac affuisset: tulisses
omnia que mea sunt. Gente vero pater
dicitur:quando dominus ad moysen de
rubo loquebatur. Ego sum inquiens
deus patrum tuorum: deus Abraham
deus Isaac:deus Jacob. Etate autem
et admonitione pater dicitur cuꝫ moy=
ses in cantico deuteronomio loquitur.
Interroga patrem tuū ꝛ annunciabit
tibi:maiores tuos ꝛ decet ibe. Quod si
ergo naturalis pater superstes non fue
rit. aut indignus fuerit:admonenti ta=
men seniori adolescentis obedientia.
prebenda erit. Quomodo enim hono=
ratus in senectute apparebit:qui disci=
pline laborem in adolescentia non susti
nuerit? Quodcunq; enim homo labora
uerit:hoc ꝛ metet. Omnis nanq; disci
plina in presēti non videtur esse gaudij
sed meroris. postea autem fructum pa
catissimum exercitatis per eam reddet
iusticie. Sicut enim fructus in arbore
non inuenitur in qua pāpinus aut flos
prius non apparuerit: sic ꝛ in senectute
honorē legitimū assequi nō poterit:qui
in adolescentia disciplie alicui⁹ exerci
tationib⁹ nō laborauerit. Disciplina igī
absq; obediētia qualiī fieri pōt? Ado=
lescens ergo sine obediētia adolescens
sine disciplia est. Quī ꝛ ipa obediētia q̄

oim disciplinarũ mater magna exerci=
tatione indiget: q̃ sui normam studij
a xp̃o dño sumpsit: q̃ obediens pr̃i vsq;
ad mortem: mortez aũt crucis: ignomi
niã libenter sustinuit.

¶ Quartus gradus. D

Quartus abusionis grad⁹
est. diues sine elemosyna: q̃
superflua vsus sui que cu=
stodienda in posterum re=
condit: indigentib⁹ ꝛ nihil
habentibus nõ distribuit. ꝑ quod effici
tur vt dũ in terra quesita diligẽti cura
custodit. celestis patrie perennẽ thesau
rum amittat. Ad quem thesaurũ dñs ie=
sus adolescentẽ diuitẽ q̃ illũ de ꝑfectio
ne interrogauerat ita respondẽs inuita=
uit. Si vis perfect⁹ esse: vade ꝛ vende
oia q̃ habes ꝛ da paupibus: ꝛ veni seq̃=
re me: et habebis thesaurum in celo.
Quẽ thesaurum nullus vnꝙ hominum
habere potest: nisi qui pauperibus sola
tia prestat. aut qui per semetipsius vo=
luntatem paup est. Non ergo dormiat
in th esauris suis quod pauperes dor=
mire non sinit. Diues nanq; ꝛ si multa
congregauerit: his frui solus nequaꝙ
poterit. quia vnius hois natura multis
rebus nõ succurrit. Quid ergo stultius
est ꝙ propter vnius hois victũ et vesti=
tum. totam regni celestis perdere iocũ=
ditatẽ. ꝛ eternos iferni cruciatus absq;
consolationis prestolatiõe subire? Qd
ergo aliquãdo per necessitatem admit
tendum est: pro eterna remuneratione
sponte distribuẽdum est. Oia enim que
videntur tp̃alia sunt. q̃ aũt nõ videntur
eterna sunt. Quãdiu nãq; tẽporales su
mus: tp̃alib⁹ tp̃alia deseruiũt: ꝛ cũ hinc
transierimus: eternis eterna solatia pre
stabunt. Idcirco diligere non debemus
ea que non semper habebimus: prefer=
tim cũ expertẽ rõnis auarũ diuitẽ the=
sauri sui ꝛ agri: ꝛ omnia que habꝫ ostẽ
dunt: quia toto cordis intuitu illas res
amat que nunꝙ se diligunt. Si enim au
rũ ꝛ argentum: ꝛ agros ꝛ vestimenta ꝛ
cibos ꝛ metalla ꝛ bruta animalia quis
dilexerit ei hec omnia vicẽ sibi amoris
rependere non posse: ipsa rerum natura
ostendit. Quid ergo a ratione lõgi⁹ est
ꝙ diligere qd te amare non valet. ꝛ ne=
gligere illũ q̃ tue ditioni cũ dilectione
omnia prebet? Propter hoc igit̃ nõ di=
ligi mũdus: sed diligi proximus a dño
precipit̃. q: proxim⁹ vicem sui amoris
potest rependere: qd mundus minime
posse non dubitat̃. sic enim inimicũ esse
diligendum dñs precepit vt illa dilectio
amicũ illũ ex inimico efficiat. Quisq̃s
ergo diues cupid⁹ qui vult eternas ha=
bere diuitias: distribuendo egenis pre=
stet interim non mãsuras. Si eñ qd di=
ligit non vẽdit: nemo emere põt qd cu=
pit. Auari nanq; iõ in iudicio a rectis=
simo iudice nũcupant̃ maledicti: q: qui
preteribãt eos non dicebant. Bñdictio
dñi sup vos. benedicim⁹ vobis in nomi
ne dñi. Infelices ergo sunt auari diui=
tes: qui propter res transitorias in eter
nam dãnationẽ dilabũtur. Et econtra=
rio. Beati sunt misericordes: qm ipi mi
sericordiã cõsequẽt̃. Felix ẽ misericors:
dũ in hac virtute nõ substãtiam: ſꝫ affe=
ctum dñs requirit.

¶ Quintus gradus. E

Quintus abusionis grad⁹ est.
Femina sine pudicicia. Si=
cut enim omnes mores bo=
nos procurat ꝛ custodit in vi
ris prudentia. sic et in feminis cunctos
honestos actus nutrit ꝛ fouet et custo=
dit pudicicia. Pudicicia nanq; castita
tem custodit: auariciã refrenat. lites de
uitat. irã mitigat. libidinẽ occupat. cu=
piditatem temperat. lasciuiã castigat.
ebrietatẽ cauet. verba non multiplicat.
gule concupiscentias oppugnat. furtuꝫ
omnino dãnat. Quid plura? Omnia vi=
cia restringit. ꝛ omnes virtus: ꝛ quicq̃d
corã deo ꝛ hoibus bonis laudabile est
nutrit. Impudica vita nec laudem ab
hominibus in presenti seculo: nec remu
nerationem a deo expectat in futuro.
Pudica vero vita famã bonã inter ho
mines possidere: ꝛ spe future beatitudi
nis gaudet. Presentibus semetipsam
imitabilem facit: posteris memoriam
amabilem relinquit. Bonis semp mori
bus delectatur et consentit, et assidu=

le scripturarum meditationibꝰ ⁊ eloquijs animū figit. Bonoꝝ precedentiū exempla custodit: ⁊ inseparabilia perfectis contubernia nectit. Duobus ergo modis constat vere pudicitie exercitatio. id est corporis habitu in superficie: ⁊ animi affectu interno. Per exteriorē modum iuxta apostolum. coram hominibus exempla: per interiorem moduꝫ coram deo prouidemus opera bona.

Pudicicia nanqꝫ corporis est: alienas res non appetere: et omnē immundiciam deuitare. Ante horā cōgruam non gustare velle. Risum non excitare. Verba vana ⁊ falsa non loqui. Habitū per omia ordinatū cōpositionēqꝫ cōuenientem tā capillorū ꝙ vestiū sicut decet habere. Cū indignis contubernia nō inire Supcilioso intuitu neminem aspicere. Vagari oculos non permittere. Pompatico ⁊ illecebroso gressu non incedere. Nulli inferior in incepto bono opere apparere. Nulli contumeliā aut ruborē incutere. Neminem blasphemare Bonis non inuidere. Senes nō irridere. Melioꝛi nō controuersari. De his q̄ ignoras nō tractare. Et ea q̄ scis nō oia proferre. Hec proximus amabilem hominē reddūt: et a deo acceptabilem faciūt. Pudicicia vero anime est: plꝰ propter dei oculos ꝙ hominum: bona facere. Appetitiones turpium cogitationum cōpescere. Oēs meliores se esse extimare. Nemini inuidere. De semetipso nihil confidere. Dei semper consilio res omnes cōmittere. Ante dei oculos semetipsum constituere. Heretica prauitate sensum non maculare. Catholicis per omia cōsentire. Deo soli adherere. Castitatē interne mentis dño iesu christo offerre. Omnia incepta bona opera mortis tm̄ termino finire. Presētes tribulationes animi fortitudīe paruipendere. In terra preter proximos nihil amare. Cuncti amoris sui thesaurum in celo constituere. et pro omni bono actu mercedem in celestibus a deo sperare. Pudicicia ornamentum nobilium est: exaltatio humilium: nobilitas ignobiliū: pulchritudo debilium: prosperitas laborantium: solamē mestorū: augmentum ois pulchritudinis: decus religionis: defensio criminū: multiplicatio meritorum: creatoris omnium dei amica.

¶ Sextus gradus. F

Sextus abusionis gradus est Dñs sine ꝟtute. Quia nihil proficit dominandi habē potestatē: si dñs ipse nō habeat virtutis rigorem. Sed hic virtutis rigor nō tā exteriori fortitudine: q̄ et ipsa secularibꝰ dñis necessaria est: indiget ꝙ animi interiori fortitudine bonis moribus exerceri debet. Sepe enim dominandi fortitudo per animi negligentiā perditur. Sicut de heli sacerdote factū fuisse comprobatur. Qui dū per seueritatez iudicij peccātes filios non coercuit: in eorū vindictam dñs velut consentienti ferociter non pepercit. Tria ꝗ necessaria his q̄ domināt habere oportet: terrorem scꝫ: ordinationem ⁊ amorem. Nisi enim ametur dominus ⁊ metuat: ordinatio illius minime stare poterit. Per beneficia ergo et affabilitatē ꝓcuret vt diligat. ⁊ per iustas vindictas non proprie iniurie sꝫ legis dei studeat vt metuatur. Propterea quoqꝫ dum multi pendent in eo: ipse deo adherere debet q̄ illum in ducatum cōstituit qui ad portandum multorum onera ipsū veluti fortiorē solidauit. Pax illius eni nisi bñ fixus firmi ē alicui fortiori adhereat omne qd̄ in eo pēdet cito dilabitur: ⁊ ipse solutus a rigore sue firmitatis cū oneribus ad terrā dilabitur. Sic et princeps nisi suo conditori pertinaciter adheserit. et ipse et omnis qui consentit vicio cito deperit. Quidam nanqꝫ per dominandi officium plus deo appropinquant: quidam imposito sibi dignitatis honore deteriores fiunt. Moyses enim accepto populi ducatu familiarius dei locutionibus vtebat. Saul vero filius cis postꝙ sceptrū regni suscepit: per inobedientie superbiam deum offēdit. Rex salomō postꝙ patris sui dauid sedez obtinuit deus illū vltra oēs mortales velut ad innumerosi populi

gubernationem sapientie munere ditauit. E cõtrario vo hieroboam seru⁹ salomonis post q̃ regni dom⁹ dauid partem occupauit: ad idolo℞ culturã dec̃ tribus israel q̃ erãt in parte samarie diuertit. Per q̃ exẽpla euidẽter ostendit quosdam in sublimiori statu ad maiorem pfectionem crescere. quosdã vo p supcilium dñatiõis ad deteriora defluere. Per qd vtrunq₃ intelligit eos qui ad meliora cõscẽdũt p verticem animi et dei auxiliũ posse id facere. ⁊ eos qui ad deteriora diuertũtur: per mẽtis imbecillitatem pariter ⁊ negligentiã erra re. Nã dñm absq₃ virtute fieri nõ decet: quã virtutẽ sine dei auxilio nullatenus habet. Qui eni multa tuet si non hab₃ fortitudinẽ animi non valet id agere: qm magna magnis infestationib⁹ vel aduersitatib⁹ solent laborare. Ois igit q̃ preest: hoc primitus tota animi inten tione pcuret: vt per omĩa de dei adiutorio omino nõ dubitet. Si nanq₃ ceperit i actib⁹ suis auxiliatorẽ habere dñ₃ dñoꝝ: nullus hoim cõtemptu₃ põt habere ei⁹ dominatũ. Nõ eni est ptãs nisi a deo. Ipse eni eleuat de stercore egenũ et sedere facit cũ principib⁹ populi sui. et deponit potẽtes de sede ⁊ exaltat hu miles: vt subdit⁹ fiat omis mund⁹ deo: ⁊ erigat gloria dei.

¶ Septimus gradus. S

Eptim⁹ abusionis grad⁹ est christian⁹ cõtentiosus. Qui cũ participationẽ nomis xpi per fidẽ ⁊ baptismũ susceperit: ↄtra christi dicta ⁊ ppositũ: mũdi ca duca delectamenta diligit. Omne eĩ de quo cõtendit: aut pter ppriã ei⁹ rei di lectionẽ de qua agit: aut pter alteri⁹ amorẽ q̃ sub odiosa specie latet appetitur. Queadmodũ: vbi gratia: bellum animoso cõpugnãtium pflictu: cũ odio sa res sit: pter amorẽ victorie ⁊ libertatis peragit. ⁊ multe alie dilecte speci es sub odioso labore vel formidine satis cõtentiose expetunt. Nã patenter in telligit nihil contendi posse nisi pter dilectionem speratam s₃ ⁊ subsequentem amabilem remunerationem. Qui igitur de mundo presenti ex quacunq₃ causa contendit: perspicue ostendit q̃ il lum diligit. Quomodo ergo mundum diligi per iohannem spiritussancti sermones interdicunt: quibus ait. Nolite diligere mundum neq₃ ea q̃ in mundo sunt. Mundi enim amor ⁊ dei: pariter in vno corde cohabitare nõ possũt. quẽ admodum iidem oculi celum pariter ⁊ terram nequaq̃ conspiciũt. Sed requirendum est si in mũdo aliquid sit quod amari debeat. et quid sit ille mundus quẽ diligi diuina eloquia vetant. Terra vero cũ nascentibus ex ea. et metallum et ammantia: et pulchritudo vestium ⁊ oblectationes ciborum et ea que ad hec pertinent non diligi precipiunt sed protinus propter quem omnia fasunt hic amari iubet. Hec enim oĩa pre dicta velut non mãsura: ad celestem pa triam pgentes comitari nequeũt. Pro ximi vero velut mansuri regis coheredes: semetipsos licenter inuicẽ diligũt. Quod ergo semp in mundo nõ manet ⁊ cum mundo pit deficiet. Ipse mundus non amari precipitur. proximus autem qui est ps regni celestis in terra et interima clementa a regni celoꝝ appetito ribus non incongrue amat: dum in sum ma illa patria inermum. coheres habebit. Propterea vo mundus presens non diligi imperatur. ne a dei dilectiõe alie nus seculi dilector quisq₃ efficiatur. Nõ ergo debet contendi quod nõ licet ama ri. Igitur christianus qui nominis chri sti similitudinem tenet: morum quoq₃ eius similitudinem habere debet. Chri stianus enim nemo recte dicit: nisi qui morib⁹ christo coequat. De christo vo p prophetam ita scribitur. Ecce puer meus quem elegi: electus meus complacuit in illo sibi anima mea. ponã spi ritum meum sup eum. Non contendet neq₃ clamabit neq₃ audiet aliquis i pla teis vocem eius. Ecce christus non cõtendit: ⁊ tu si mo℞ eius similitudinẽ retinere cupis ne contendas ne abusiuus in ecclesia xpianus existas. Suis eni sa ctoribus xpus precepit. Nolite vocari rabbi. Unus est enim magister vester q̃

est christus: ꝛ patrem nolite vocare sup terrã. vnus est eñ pater vester q̃ in celis est. Omnes eñ vos fratres estis: qui bus ad supplicandum imperauit dicere. Pater noster q̃ es in celis sanctifice tur nomẽ tuum ꝛc. Frustra eñ contendit patrẽ se habere in terra: qui patrem ꝛ patriã profitet̃ se habere in celo. Cu ius patrie possessoꝛ nemo efficitur: nisi qui de terrene patrie contentione securus habetur.

¶ Octa uus gradus. H

Octauus abusionis grad⁹ est paup supb⁹: q̃ nihil hñs in supbiã extollit̃: cũ ecõtrario diuitib⁹ seculi nõ supbe sape paplm paulũ imperat̃. Quid ergo sto lidius põt fieri: q̃ illũ q̃ per infimã miseriam velut in terrã abiect⁹ extrem⁹ ꝛ humilis incedere debuerat: supercilioso supbie tumoꝛe inflatã mentem contra deum erigere? ꝑ qd viciũ lapsi coꝛruerũt qui in summo celi cõditi erãt culmine. Quid ergo vult quasi potens in terra superbire: q̃ pre omnibus hominibus debuerat humilis apparere? Sed ne de paupertate sua tristiciã habeãt: quid a deo recepturi sunt paupes attendant. Ipse etenim iquit. Beati pauperes spiritu qm̃ ipsoꝝ est regnũ celoꝛum. Recta namq̃ dispẽsatione misericoꝛs iudex celi regnum illis cõmittit: quibus regni terraꝝ pticipationẽ inter mortales abstulit: vt diues i celi sede appareat. qui in terra nihil penit⁹ ꝓcurat. Cauendu ergo pauperib⁹ est: ne dum per egestatẽ ꝛ necessitatem terrenum regnũ pretereunt: per mentis etiam imprudentiam celoꝝ regnũ amittãt. Cũ eñ dei dispensatiõe pauptatẽ necessariam acceperit in ipsoꝝ arbitrio pẽdet vtrũ pauperes spũ sint. Nõ eñ quibuscunq̃ pauperibus celi regna pꝛomittunt̃: sed his tantũmodo in quibus diuitiarũ inopiam aioꝝ humilitas comitat̃. Paup enim humilis: paup spũ apellat̃: q̃ cũ egenus foris cernit̃. nunq̃ in supbiã eleuatur. Qm̃ ad appetenda celoꝛuꝫ regna plus valet mentis humilitas: q̃ presentium diuitiaꝝ tẽpoꝛalis paupꝑtas. Etenĩ humiles qui bene possessas diuitias habent: possunt paupes spũ appellari superbos aũt nihil habẽtes haud dubiuꝫ est beatitudine paupertatis ꝑuari. De quibus vtrisq̃ sancta scriptura ita loquit̃. Et quasi diues nihil habens. et est quasi paup cum in multis diuitijs sit. Quasi pauper ergo in multis diuitijs: ẽ diues humilis spũ. Et nihil hñs quasi diues: est paup supb⁹ mentis affectu. Nobilis ẽ inopia est mentis humilitas: ꝛ inepte diuitie sunt animoꝛuꝫ enoꝛmitas. Prouidẽdum ẽ paupib⁹ ẽ: vt semetipsos quales sint intelligant: ꝛ q2 reb⁹ consequi qd cupiũt nõ valent mẽtis tumoꝛe supbire desinant.

Nonus gradus. I

Nonus abusionis gradus est Rex iniquus. Qui cum cum iniquoꝛum rectoꝛẽ esse opoꝛtuit: in semetipso nominis sui dignitatẽ non custodit: Nomẽ ei regis itellectualiter hoc retinet: vt subiectis oib⁹ rectoꝛis officiũ ꝓcuret Sed qualiter alios coꝛrigere poterit qui pꝛoprios moꝛes si imqui sit nõ coꝛrigit? Qm̃ in iusticia regis exaltat̃ soliũ. et in vitate regis solidantur gubernacula ppłoꝛuꝫ. Justicia vo regis est neminẽ iniuste ꝑ potentiã opprimere. sine acceptiõe per sonarũ int̃ viꝝ et pꝛoximũ suum iudicare. aduenis et pupillis ꝛ viduis defensoꝛem esse. furta cohibere. adulteria punire: iniquos nõ exaltare: impudicos et histriões non nutrire. impios de terra ꝑdere pricids et peierantes viuere non sinere ecclias defendere. pauperes elemosynis alere: iustos super regni nigocia ꝯstituere. senes et sapientes et sobrios ꝯsiliarios habere. magoꝝ et ariolo rũphitonissarũq̃ supstitionib⁹ nõ int de: iracundiã suã differre: patriam foꝛtiter et iuste cõtra aduersarios dẽfẽdere per oia in deo cõfidere. ꝓsperitatibus non eleuare animũ: cũcta aduersa patent̃ tolerare: fidẽ catholicã in deum habere. filios suos nõ sinere impie agere certis hoꝛis oꝛonib⁹ isistere: ãn hoꝛas cõgruas non gustare cibũ. Ve eñ terre cuius rex est puer: ꝛ cuius principes

mane comedunt. Hec regni prosperita-
tem in presenti faciūt: ꝛ regē ad celestia
regna meliora pducūt. Qui vo regnū
sm hāc legē nō dispēsat: mltas nimirū
aduersitates iperij tolerat. Idcirco em̄
par pploꝝ sepe rūpit: ꝛ offēdicula de re
gno suscitant. terrarū quoqꝫ fructꝰ dimi
nuunt: ꝛ suitia pploꝝ ipediunt. multi ꝛ
varij dolores prosperitatē regni infici-
unt. charorū ꝛ liberoꝝ mors tristiciā cō
fert. hostiū incursus puincias vndiqꝫ va
stāt. bestie armentoꝝ ꝛ pecoꝝ greges di
lacerant tempestas aeris ꝛ hemisperia
turbata terraꝝ fecūditatē ꝛ maris mi-
nisteria phibēt. ꝛ aliqn̄ fulminū ictꝰ se-
getes ꝛ arborū flores: ꝛ pāpinos exurit
Sup oia vo regis iusticia nō solū psen
tis iperij faciē offuscat. sꝫ etiā filios su-
os ꝛ nepotes: ne post se regni heredita-
tem teneāt: obscurat. Propter piaculū
em̄ salomonis regnū do. nꝰ israel dn̄s de
manibus filiorum suoꝝ dispsit. Et ppt
iusticiā dauid regis: lucernā de semine
eiꝰ semp in hierlm reliqt. Ecce quantū
iusticia regis seculo valet intuētibꝰ per-
spicue patet. Est em̄ par pploꝝ: tutamē
patrie: imunitas plebis: munimentum
gentis: cura languoꝝ: gaudiū hominū
tēperies aeris: serenitas maris: terreqꝫ
fecunditas: solatiū pauperum: heredi-
tas filioꝝ: et semetipsi spes future beati
tudinis. Attn̄ sciat rex ꝙ sicut in thro-
no hominū primꝰ cōstitutꝰ est: sic ꝛ i pe-
nis si iusticiā non fecerit pmatū habitu
rꝰ est. Oēs nāqꝫ quoscūqꝫ pctōres sub se
in pn̄ti habuit: supra se mō iplacabili i
illa futura pena habebit.

¶ Decimus gradus. K.

DEcimꝰ abusiōis gradꝰ ē
Eps̄ negligēs. q̄ gradꝰ
sui honorē reqrit int ho-
mies sꝫ misteriū sui digni
tatē corā deo: pq̄ lega-
nōe fūgit: nō custodit.
Primo nāqꝫ ab ep̄o q̄d sui nois digni-
tas tenet īqrat: qm̄ cū eps̄ grecū nomē
sit speculator iterpretat. Quare vo spe
culator ponit: ꝛ q̄d a speculatore requi-
rit: dn̄s ipse denudat cū sub Ezechielis
prophete persona episcopo officij sui
rationem denunciat ita inqens. Specu
latorem dedi te domini israel. Audiēs
ergo ex ore meo smonē: nunciabis eis
ex me. Si aūt videris gladium veniētē
ꝛ tu nō annūciaueris vt reuertat ipius
a via sua: ipse quidē impius in iniqui-
tate sua moriet. Sanguinē eiꝰ de manu
tua requiram. Si aūt tu annunciaue-
ris: ꝛ ille non fuerit reuersus: ipse qui-
dē i iiquitate sua moriet: sed tu animā
tuam liberasti. Decet ergo ep̄m omniū
quibꝰ in speculā positus est pctā diligen
ter attendere. et postꝙ attenderit sermo
ne: si potuerit et actu corrigere. et si non
potuerit: iuxta euangelij regulam scele
rum opparios declinare. Si eniꝫ inquit
in seuāgelio dn̄s: peccauerit in te frater
tuus: corripe illū inter te et ipsum solū.
Si te audierit lucratus eris fratreꝫ tu-
um. Si te non audierit: adhibe tecū ad
huc vnū vel duos: vt in ore duoꝝ vel tri
um testiū stet omne vbū. Si illos non
audierit dic eccl̄ie. Si eccl̄iam nō audi
erit sit tibi sicut ethnicus ꝛ publicanus
Tali ordine expellendus est quicunqꝫ
doctori vel ep̄o abherere noluerit. Et q̄
tali ordine expulsus fuerit: ab aliquo
alio doctore vl ep̄o nō debet recipi. De
sacerdote nāqꝫ in lege scribit. Viduam
aut repudiatā non accipiat vxorē. Qui
ergo excōicatā illā a catholico sibi iun
git iura sacerdotij scti: in qō christiano-
ruꝫ genus electū est: excedit. Hac ratio
ne episcopū ad eos quibus in specula-
tione positus est esse oportet. Ceteꝝ ve-
ro qualis in semetipso esse debeat pau
lus apl̄s exponit. vt ad gradū episcopi
veniens: sit sobrius: prudēs: castus: sapi
ens: modestus hospitalis: filios habēs
subditos cū omni castitate: testimoniū
habens bonū ab his qui foris sunt: pro
ferens doctrine fidelē sermonē. añ epi-
scopatū nō plures habēs vxores ꝙ vnā
No percussor: nō bilinguis: non ebrio
sus: nō neophicus: vt per hec ipse ostē
dat in opere qō alios docet in sermone
doctrine. Caueant ergo negligētes epi
scopi: quia in tēpore vindicte dn̄s per
propheram cōqueritur dicens. Pasto-
res mei demoliti sunt populum meum

et non pascebant gregem meũ pastores sed pascebant semetipsos. Sed potius procurent hi quos constituit dñs super familiam suam dare illis cibum in tẽpore suo mensuram tritici puram scꝫ ꝛ probatam doctrinam: quatenus veniente dño mereant̄ audire. Euge serue bone ꝛ fidelis: quia supra pauca fuisti fidelis: supra multa te constituam: intra in gaudium dñi tui.

¶ Undecimus gradus. X

VUdecim⁹ abusiõis grad⁹ est. Plebs sine disciplina: q̄ cũ discipline exercitatiõibus nõ seruit cõis ꝑditionis laq̃o cõstrigit Ira enĩꝫ dñi absqꝫ discipline rigore nõ euaditur Atqꝫ idcirco psalmiste vocib⁹ i disciplinate plebi ꝑdicat̄. Apphendite disciplinã: ne qñ irascat̄ dñs. Disciplina vero ẽ morũ ordinata correctio: ꝛ maiorum p̄cedentiũ regularũ obseruatio. De qua disciplina Paulus apostolus ita loquitur dicens. In disciplina perseuerate: tã ꝙ filijs vobis se offert deus. Quod si extra disciplinãꝫ estis cuius participes facti estis: omnes ergo adulteri et non filij estis. Qui ergo adulteri sine disciplina sunt: celestis regni hereditatẽ non capiunt. filij autem paterne discipline correctionis ferunt: ꝛ hereditatem quã doqꝫ recipere posse non desperant. De qua etiam disciplina. Esaias quidem i disciplinate plebi predicat dicẽs. Quiescite agere peruerse: discite benefacere Et ad eandem psalmista consona voce psallit dicens. Declina a malo ꝛ fac bonum. Infelix ergo est qui abijcit disciplinam. Audet enim extra milites aliquid: qui dñm crucifigentes non eius sciderunt tunicãꝫ: qui ecclesie christi scidit disciplinam. Sicut enim tunica totum corpus preter caput tegitur ita disciplina omnis ecclesia preter christum qui ecclesie caput est ꝛ sub disciplina nõ est protegitur ꝛ ornatur. Ipsa enim tunica contexta desuper fuerat per totuꝫ: quia eadem disciplina ecclesie a domino de celo tribuitur ꝛ integratur. De q̄ dñs cum ad patrem ascendisset postꝙ resurrexit a mortuis ad apostolos suos loquitur dicens Uos autem sedete hic in ciuitate quoadusqꝫ induamini virtute ex alto. Tunica ergo corporis christi disciplina ecclesie est. Qui autem extra disciplinam est: alien⁹ est a corpore xp̄i. Non scindamus igitur illam: sed sortiamur de illa. id est non soluamus quicꝙ de mandatis dñi: sed vnusquisqꝫ in quo vocatus est in eo permaneat apud dominum.

¶ Duodecimus gradus. XII

DUodecim⁹ abusiõis grad⁹ est Populus sine lege: q̄ dũ dei dicta ꝛ legũ scita cõtẽnit ꝑ diuersas errorꝫ vias p̄uaricatiõis laqueũ incurrit. De q̄b⁹ vijs sub ꝑsona p̄uaricatoris populi humanũ gen⁹ ꝓpheta ita deplangit. Nos aũt sicut oues errauimus: vnusq̄sqꝫ in viam suam declinauit. De quibus vijs etiã eadẽ sapientia loquitur ꝑ Salomonẽ. Multe vie vident̄ hominibus recte: ꝛ nouissima earum deducunt ad mortem. Que vtiqꝫ multe perditionis vie tunc incedunturr: cum vna regalis via: lex dei videlicet que neqꝫ ad dexteram: neqꝫ ad sinistram declinat: per negligentiam deseritur. De qua via dñs iesus xp̄us qui est finis legis ad iusticiam omni credenti denunciat. Ego sum via veritas ꝛ vita. Nemo venit ad patrem nisi per me. Ad quaꝫ viam omẽs communiter inuitat dicens. Uenite ad me oẽs qui laboratis et onerati estis ꝛ ego reficiam vos. Quia non est ꝑsonarum acceptio apud deum. vbi non ẽ iudeus et grecus: masculus ꝛ femina: seruus et liber barbarus et scitha: sed oĩa in omnibus xp̄us. Omnes enim vnum sunt in christo iesu. Dum ergo christus finis est legis: qui sine lege sũt sine christo fiunt. Igitur populus sine lege: populus sine christo est. Abusiuum ergo in temporibus euangelij populum sine lege fieri: quando apostolis in cunctas gentes licentia predicationis data est quando tonitruũ euangelij per cũctas seculi partes intonuit. quando gentes que non sectabantur iusticiã ap-

derunt iusticiam: quando qui lõge fuerant facti sunt prope in sanguine christi qui aliquando non populus: nunc autẽ populus dei in christo: quando est tempus acceptabile: et dies salutis: et tempora refrigerij in conspectu altissimi. quãdo vnaqueq̃ gens habet testem resurrectionis. quando ipse dominus testatur. Ecce ego vobiscũ sum omnib⁹ diebus vsq̃ ad cõsummationem seculi. Non simus itaq̃ sine christo in hoc tẽpore transitorio: ne sine nobis christus esse incipiat in futuro.

¶ Finis duodecim graduum abusionũ sancti Augustini.

¶ De isto libro frater Bartholomeus de vrbino ordinis heremitarum sancti Augustini: annumerãs libros Augustini post finez sui milleloquij quod collegit ex Augustini libris sic dicit. Dubium est vtrum liber de duodecim gradibus abusionum sit Augustini: quia nõ noiat in libro retratactionum. et alij appropriant ipsum Cipriano. Ego tamen repperi in antiquo originali Augustini.

Ex libro retractationum beati Augustini in librum de vita beata.

R

Ibrum de btã vita non post libros de achademicis: sed iter illos vt scriberem contigit. Ex occasione quippe ort⁹ est natalis mei: et tridui disputatiõe cõplet⁹: sicut satis ipse idicat. In quo libro cõstitit iter nos q̃ simul q̃rebam⁹ nõ eẽ beatã vitã nisi pfectã cognitiõem dei. Displicet tñ illic q̃ mallio theodoro: ad quẽ librũ illum scripsi. q̃uis docto et xpiano viro plus tribui q̃ deberẽ. Et q̃ fortunã etiã illic sepe noiaui: et q̃ tpe vite hui⁹ i solo aio sapientis dixi habitare vitã beatã: quõ lz se habeat corp⁹ ei⁹: cũ pfectã cognitio nẽ dei. hoc est qua hoi maior eẽ nõ possit: in futura vita speret apostolus: que sola beata vita dicẽda est. vbi et corpus incorruptibile atq̃ immortale spiritui suo sine vlla molestia vel reluctatione subdetur. Sane istũ librũ in nostro codice interruptũ repperi: et non parũ minus habere: et sic a fratrib⁹ q̃busdam descriptus est. nec adhuc apud aliquem integrũ inueneram: ex quo emendarem qñ hec retractaui. Hic liber sic incipit. Si ad philosophie portum.

¶ Beati Augustini episcopi de beata vita liber incipit.

¶ Prohemium.

I ad philosophie portũ: de quo iam i beate vite regionẽ soliq̃ pcedit. vir humanissime atq̃ magne theodore: rõne institut⁹: curs⁹ et volũtas ipa pduceret: nescio vtrũ temere dixerim: multo minoris nũeri hoies ad eũ puẽturos fuisse: q̃uis nũc q̃q̃ vt videm⁹: rari admodũ paucisq̃ pueniãt. Cum eñi in hunc mundum: siue deus siue natura: siue necessitas siue volũtas

nostra:siue coniūcta hoꝝ aliq̄ : siue simul
oīa:res eni multum obscura est:sed tñ a
te iā illustrāda suscepta. veluti in quod
dā ꝓcellosū salū:nos q̄si temere passim
qꝫ ꝓiecerit.q̄tus quisqꝫ cognosceret q̄ si
bi nitendum esset : quaue redeundum:
nisi aliq̄n ⁊ inuitos contraqꝫ obnitētes
aliqua tempestas: que stultis videt̄ ad
uersa in optatissimā terrā nesciētes:er-
rantesqꝫ cōpingeret.Igit̄ hoīm q̄s phi-
losophia pōt accipere:tria q̄si nauigan
tiū genera michi videoꝛ videre.Unum
est eoꝛū : q̄s vbi etas cōpos rōnis assū-
pserit.paruo impetu pulsusqꝫ remoꝝ de
ꝓrimo fugiunt:seseqꝫ recondunt in illa
tranq̄llitate vñ ceteris ciuibus quibus
possunt:quo admoniti conent̄ ad se:lu-
cidissimū signū sui alicuiꝰ opis erigūt.
Alterū ꝟo superioriqꝫ cōtrariū est eoꝝ
q̄ fallacissima facie maris decepti: ele-
gerunt in mediū ꝓgredi: longeqꝫ a sua
patria ꝑegrinari audent:⁊sepe eius ob
liuiscuntur.Hos si nescio quo et nimis
latente modo a puppi ventus:quem ꝓ
sperum putāt fuerit ꝓsecutus:penetrāt
in altissima miseriarum elati atqꝫ gau-
dētes q̄ eis vsqꝫq̄qꝫ fallacissima sereni-
tas voluptatū: honoꝛūqꝫ blandit̄. His
ꝑfecto q̄d aliud optandum est q̄ q̄dam
in illis rebus a q̄bus iactati excipiant̄
in ꝓspera:⁊ si paꝝ est:seuiens oīno tēpe
stas:ꝯtrarieqꝫ flās vētꝰ: qui eos ad cer
ta ⁊ solida gaudia vel flētes geinētesqꝫ
ꝑducat. ¶ Huiꝰ gñis tñ
pleriqꝫ nōdū lōgiꝰ euagati:q̄busdā non
ita ḡuibꝰ molestijs reducūt̄.Hi sunt ho
mines:quos cum vl lachꝛimabiles tra
gedie foꝛtunarū suaꝝ: vel inanium ne-
gocioꝛum anxie difficultates:q̄si nichil
aliud hñtes qđ agāt:in libꝛos doctoꝛuꝫ
sapiētissimoꝛūqꝫ hoīm traxerint:in ip̄o
quodāmō poꝛtu euigilāt.vnde illos nl-
la maris illiuſ ꝓmissa nimiū falso ridē
tis excludant.Est aūt genꝰ inter hec ter
tium eoꝛum. q̄ vel in ipso adolescentie
limine:vel iam diu multūqꝫ iactati : tñ
q̄dam signa respiciunt: ⁊ sue dulcissime
patrie q̄uis in ipsis fluctibus recoꝛdā
tur.⁊ aut recto cursu i nullo falsi ⁊ nihl
moꝛati eā repetunt : aut plerūqꝫ vel int

nubila deuiātes:vel mergētia contuen-
tes sidera:vl nullis illecebꝛis capti:bo-
ne nauigationis tꝑa differentes:errant
diutius:sepe etiā periclitāt̄. Quos itē
sepe nonnulla influxis foꝛtunis calami
tas:q̄si conatibus eoꝝ aduersa tēpestas
in optatissimā vitā quietamqꝫ cōpellit.
His aūt oībus q̄ quocunqꝫ mō ad bea-
te vite regionē ferūtur : vnus imanissi-
musmōs aū ip̄m poꝛtum constiturꝰ: q̄
etiā magnas igredientibus gignit āgu
stias:vehemētissime foꝛmidādus:cau-
tissimeqꝫ vitādus est . Nam ita fulget
ita mentiente illa luce vestit̄: vt nō solū
ꝑuenientibus nōdū ingressꝰ incolēdum
se offerat:⁊ eoꝛū voluntatibꝰ pꝛo ip̄a be
ata terra satisfactuꝝ polliceat̄. ¶
Sed plerūqꝫ de ip̄o poꝛtu ad sese hoīes
inuitat:eosqꝫ nōnūq̄ detinet ipsa altitu
dine delectatos.vñ ceteros despicere li
beat. Hi tñ admonēt sepe venientes ne
aut occultis subter scopulis decipiant̄:
aut ad se ascendere facile putent ⁊ quā
sine periculo ingrediant̄:pꝛopter illius
terre vicinitatē beniuolētissime docēt.
Ita cum eis inuident vanissimam glo-
riam.locum securitatis ostendūt.Nam
quē mōtē aliū vult intelligi rō ꝓpiquā
tibus ad phīam ingressisue metuēdū:
nisi supbū studiū inanissime gloꝛie : qđ
ita nihil intꝰ plenū atqꝫ solidū hꝫ: vt in-
flatos sibi supābulantes succrepāte fra
gili solo demergat ac soꝛbeat:eisqꝫ in te
nebꝛas reuolutis:eripiat luculētissimā
domum:quā pene iā viderāt. Que cuꝫ
ita sint:accipe mi theodoꝛe.Namqꝫ ad
id quod desidero te vnum intueoꝛ: teqꝫ
aptissimuꝫ admiroꝛ sꝫ:accipe inq̄:⁊ qđ
illoꝝ triū genus hoīm me tibi dederit
⁊ quo loco nichi essevidear:⁊ abs te eu
iusmodi auxiliū certꝰ expectē. Ego ab
usqꝫ vndeuigesimo āno etatis mee post
q̄ in schola rhetoꝝ libꝛū illum cicerōis
qui hoꝛtensius vocatur accepi: tanto a
moꝛe philosophie succensus sum.vt sta
tim ad eam me transferre meditarer.
Sed neqꝫ michi nebule defuerunt : q̄bꝰ
cōfūderet̄ cursus meus: ⁊ diu fateoꝛ:q̄
bus in erroꝛē ducebar labētia i oceanū
astra suspexi.Nam ⁊ supstitio q̄daꝫ pu-

exilis me ab ipsa inq̃stiõe terrebat. Et
vbi factus erectior illã calliginez dispu
li: michiq₃ psuasi docẽtibus poti⁹ q̃ iu
bentibus esse credendum: incidi in ho-
mines q̃bus lux ista q̃ oculis cernit in
ter sũma ꝛ diuina colẽda videret. Non
assentiebar: sed putabã eos magnũ ali-
q̃d tegere illis inuolucris: q̃ð essẽt ali-
qñ apturi. At vbi discussos eos euasi-
maxime traiecto isto mari: diu guber-
nacula mea repugnantia oĩbus ventis
inmedijs fluctib⁹ achademici tenuerẽt.
R Deinde veni in has terras:
hic septemtrionem cui me crederem di
dici. Aiaduerti eñ ꝛ sepe in sacerdotis
nostri: ꝛ aliqñ in sermonibus tuis: cum
de deo cogitaret nihil oĩno corporis eẽ
cogitandum: neq₃ cũ de aĩa. Naz id est
vnũ in reb⁹ ꝓximũ deo. Sed ne in phi-
losophie gremiũ celeritet aduolarem:
fateor: vxoris honorisq₃ illecebra detie
bar. vt cũ hec essem ɔsecutus: tuz demũ
me: q̃ð paucis felicissimis licuit: totis
velis oĩbusq₃ remis in illum sinum ra-
perem: ibiq₃ conquiescerem. Lectis au
tẽ platõis paucissimis libris: cui⁹ te eẽ
studiosissimum accepi: collataq₃ cũ eis
q̃tum potuit: etiã illoꝝ autoritate q̃ di-
uia misteria tradiderũt: sic exarsi: vt oẽs
illas vellez anchoras rũpere: nisi me nõ
nullorũz hoĩm existimatio cõmoueret.
Quid ḡ restabat aliud: nisi vt imorãti
michi supfluis: tẽpestas q̃ putabat ad-
uersa succurreret? Itaq₃ t antus me ar
ripuit pectoris dolor: vt illi⁹ ꝓfessiõis
onus sustinere non valẽs: qua michi ve
hificabaz: fortasse ad sirenas abijcerem
oĩa: ꝛ optate tranq̃llitati vel quassatam
nauẽ fessamq₃ pducerem. Ergo vides.
in qua phĩa q̃si in portu nauigem. Sed
etiam ipẽ late patet: eiusq₃ magnitudo
q̃uis iam minus periculosum: non tñ
penitus excludit errorem. Nam cui pti
terre: q̃ ꝓfecto vna btã est: me admoue
am: eãq₃ ɔtiguã ꝓsus ignoro. S
Quid enim solidum tenui dũ adhuc de
anima questio mutat ꝛ fluctat. Quare
obsecro te p virtutem tuã: p humanita
tem: p aĩaꝝ inter se vinculum atq₃ com
mercium: vt dexteram porrigas. Hoc aũt
est vt me ames: ꝛ a me vicissim te ama
ri credas: carũq₃ haberi. Quod si ipe-
trauero: ad ipsam beatã vitã cui te iam
herere presumo: paruo conatu facillie
accedã. Quid autem agam: quoue mõ
ad istum portum necessarios meos cõ-
gregem: vt cognoscas ꝛ ex eo animum
meum. Neq₃ eñi alia signa iuenio q̃b⁹
me ostendã: vel quo plenius intelligas
pelagus disputationũ mearũ. Q̃ð mi-
chi videt religiosi⁹ euasisse: atq₃ tuo ti-
tulo dignius ad te scribendum putaui
ꝛ ipõ tuo noĩe dedicandum. Aptissime
sane. Nam de beata vita q̃siuimus int
nos: nichilq₃ aliud video q̃ð magis dei
donũ vocandũ sit. Eloquẽtia tua terri-
tus non suz. Quicq̃d eñi amo: q̃uis nõ
assequar: timere nõ possum: fortune ve
ro sublimitatem multo minus. apud te
eñi vere q̃uis sit magna: secunda est. nã
quibus dñatur eosdẽ ipsos secundos fa
cit. Sed iam q̃d afferã: q̃so attende.

¶ Incipit narratio que ad disputatio
nem paratur. T

Idibus nouẽbris: michi na
talis dies erat: post taz te-
nue prandiũ vt ab eo nihil
ingenioꝝ ĩpediret: oẽs q̃si
mĩ: nõ mõ illo die: sꝫ q̃tidie
conuiuabamur in balneas ad cõsedẽdũ
vocaui. Nã his tpibus apti⁹ locus se-
creti⁹ occurrat. Erãt aũt (nõ eñi vereor
eos singulari bonitati tue notos intim
noĩbus facere) imprimis nostra mater
cuius meriti credo esse omne quod vi-
uo: nauigius frater meus: trigeti⁹ ꝛ li-
cẽtius ciues ꝛ discipuli mei: nec lartidi
anum ꝛ rusticũ cõsobrinos meos: q̃uis
nullum vel grãmaticuz passi sint: deesse
volui. ipsũ q₃ eorũ sensum cõmunem: ad
rem quẽ moliebar necessarium putaui
Erat etiã nobiscũ etate minimus oĩm
sed cuius ĩgeniũ si amore nõ fallor ma
gnũ quidã pollicet adeodatus fili⁹ me-
us. Quibus attentis sic cepi.

¶ Incipit disputatio de btã vita. M

Anifestum vobis videtur ex
aĩa et corpore nos esse ɔposi
tos. Cũq₃ oẽs consentirent. na
uigius se ignorare respondit

Cui ego:nihil ne omnino scis inq̃: an
inter aliqua que ignoras etiã hoc nu=
merãdũ ẽ:Nõ puto me inq̃t oĩa nescire
Potes ne inq̃ nobis dicere aliq̃d eorũ
que nosti. Possum inquit nisi molestũ
est inquam ꝓfer aliq̃d. Et cũ dubitaret
scis ne inq̃ saltem te viuere. Scio inq̃t.
Scis ẽ te habere vitam. Siquidẽ viue
re nemo sine vita põt. Et hoc inq̃t scio.
Scis etiã corpꝰ te habere. Assentieba=
tur. Ergo iam scis te constare ex corpo=
re ⁊ vita. Scio interim:sed vtrũ hec so=
la sint:incertus sum. Ergo duo ista inq̃
esse nõ dubitas corpꝰ ⁊ aĩam. sed incer=
tus es vtrũ sit aliud quod ad complen
dum ac perficienduꝫ hoĩem valet. Ita
inquit. Hoc quale sit: alias si possumꝰ
queremus inq̃. Nunc illud iam ex oĩ=
bus quero:cuꝫ fateamur cuncti:neq̃ si=
ne corpore:neq̃ sine anima eẽ posse ho=
minẽ:cibos ꝓpť q̃d hoꝝ appetamus?
Propter corpus inq̃t licentius. Ceteri
aũt cunctabanť:varioq̃ sermone inter
se agebant quõ posset ꝓpter corpꝰ cibꝰ
necessariꝰ videri:cum appeteretť ꝓpť
vitã:⁊ vita non nisi ad aĩam ꝑtineret?
Tum ego videť inq̃ vobis ad eam par
tem cibum ꝑtinere quam cibo crescere
robustioreq̃ꝫ fieri videmꝰ Assentiebanť
preter trigetiũ. Ait ei. Cur ergo ꝓ eda=
citate mea nõ creui. X Modũ inq̃
suũ a natura ꝯstitutũ habẽt oĩa corꝑa
vltra quã mensurã ꝓgredi nequeant tñ
ea mensura minora essent si eis alimen
ta defuissent. Qđ ⁊ in pecoribꝰ facilius
aĩaduertimus. Et nemo dubitat cibis
subtractis oĩm aĩantiũ corpora macre=
scere. Macrescere inq̃t licentiꝰ nõ decre
scere. Satis est mihi inq̃ ad id qđ volo
Etenĩ questio est. Utrum ad corpus ci=
bus ꝑtineat:ꝑtinet aũt:cũ eo subducto
ad maciem deduciť. Omẽs ista esse cẽ=
suerunt. Quid ẽ aĩa inq̃: nulla ne ha=
bet alimenta ꝓpria. An eiꝰ esca scientia
vobis videtur. Plane inq̃t mater. nul=
la re alia credo ali aĩaꝫ q̃ intellectu re=
rũ atq̃ꝫ scientia. De qua sñia cũ trigetiꝰ
dubiũ se oñderet. hodie inq̃t illa tuipse
nõne docuisti:vñ aut vbi aĩa pascatur.
Nã post aliquantã prãdij partem te di=
xisti non aduertisse:quo vasculo vtere=
mur ꝙ alia nescio q̃ cogitasses: nec tñ
ab ipa ciboꝝ parte abstinueras manꝰ
atq̃ꝫ morsus. vbi igť erat animꝰ tuus: q̃
tp̃e illud te vescente non attẽdebat. Iñ
mihi crede:⁊ talibꝰ epulis animus pa=
sciť. i. theorijs ⁊ cogitatiõibꝰ suis:si sup
eas aliq̃d ꝑcipere possit. De qua re cuꝫ
dubitanter streperẽt. nonne inq̃ cõcedi
tis hoĩm doctissimoꝝ aĩos multo eẽ q̃
iperitorũ q̃si in suo gñe pleniores atq̃ꝫ
maiores? Manifestũ esse dixerunt. Y
Recte igiť dicimus eoꝝ aĩos:q̃ nullis
disciplinis eruditi sunt. nihilq̃ꝫ bonarũ
artiũ hauserunt:ieiunos ⁊ quasi fameli
cos esse. Plenos inq̃t trigetiꝰ ⁊ illoruꝫ
aĩos esse arbitror:sꝫ vicijs atq̃ꝫ neq̃tia.
Ista ipa est inq̃ crede mihi q̃daꝫ sterili
tas ⁊ quasi fames aĩorũ. Nam quẽad=
modũ corpꝰ detracto cibo plerũq̃ꝫ mor
bis atq̃ꝫ scabie repleť:q̃ in eo vicia indi
cãt famẽ. ita ⁊ illorum animi pleni sunt
morbis q̃bꝰ sua ieiunia confitenť. Etẽi
ipsã nequitiã matrẽ oĩm vicioꝝ ex eo ꝙ
nec quicq̃ sit. i. ex eo ꝙ nihil sit:veteres
dictã esse voluerunt. Cui vicio que con
traria virtus est:frugalitas noĩatur.
Ut igť hec a fruge. i. a fructu: propter
quandã aĩoꝝ fecũditatẽ:ita illa ab ste=
rilitate:hoc est:a nihilo neq̃tia noĩata
est. nihil ẽ eñ oẽ qđ fluit. qđ soluitur
qđ liquescit:⁊ q̃si sẽꝑ perit. Ideo tales
hoĩes etiã ꝑditos dicimꝰ: Est autẽ ali=
q̃d si manet:si cõstat:si sẽꝑ tale est:vt est
virtꝰ cuiꝰ magna pars est atq̃ꝫ pulcher
rima:q̃ tẽꝑantia ⁊ frugalitas dr̃. Sed si
hoc obscurũ est:q̃ vt id iaꝫ vos videre
possitis:certe illđ cõceditis q: si animi
iperitorũ etiã ipsi pleni sunt:vt corpoꝝ
ita aĩoꝝ duo alimẽtorũ genera inueni=
unť. vnũ salubre atq̃ꝫ vtile. alteruꝫ mor
bidũ atq̃ꝫ pestiferũ. Que cũ ita sint ar=
bitror die natali meo:qm̃ duo media es
se in hoĩe cõuenit:inter nos. i. corpꝰ at=
q̃ꝫ aĩam. nõ me prandiuꝫ paulo latius
corporibꝰ nostris solũ:sed et animis ẽt
exhibere debere. Qđ aũt hoc sit pran=
diũ si esuritis ꝓferã. Nã si vos inuitos
⁊ fastidiẽtes alere conabor:frustra ope
rã ꝯsumã:magisq̃ vota facienda sũt:vt

tales epulas potius q̄ illas corporis
desideretis. Qđ eueniet si sani animi
vrī fuerint. Egri eñ sicut ī morbis ipsiꝰ
corporis videmꝰ: cibos suos recusant ꝛ
respuūt. Oēs se vultu ipso ꝛ ꝯsentiente
voce qcqđ prepassem iā sumere ac vo-
rare velle dixerunt. Atq̄ ego rursus ex
ordiēs btōs eē nos volumꝰ inq̄. 5
Vix hoc effuderā: occurrerūt vna voce
ꝯsentiētes. Videt̄ne vobis inq̄ beatus
esse qui qđ vult nō habet. Negauerunt
Quid oīs qui qđ vult hꝫ btus est: Tuꝫ
mater si bona inqt velit ꝛ habeat bea-
tus ē. Si aūt mala velit: q̄uis habeat
miser est. Cui ego arridēs atq̄ gestiēs
ipsam inq̄ prorsus mater arcē philoso
phie tenuisti. Nā tibi ꝓdulcubio verba
defuerunt: vt nō sicut tulliꝰ te mō pāde
res: cuiꝰ de hac sententia verba ista sūt
Nam in hortēsio. quē de laude ac defē-
sione phie librū fecit. Ecce aūt ait. Nō
philosophi quidē: sꝫ prōpti tm̄ ad dispu-
tanduꝫ: oēs aiunt esse beatos q̄ viuant
vt ipsi velint. Falsum id quidē. Velle eñ
qđ nō deceat idem ipsum miserrimum
Nec tā miserū est non adipisci qđ velis
q̄ adipisci velle qđ non oporteat. Plꝰ
eñ mali prauitas voluntatis affert: q̄
fortuna cuiq̄ boni. In qbꝰ verbis illa
sic exclamabat: vt obliti penitus sexus
eius: magnū aliquē virū considere no-
biscū crederemꝰ: me interim q̄tuꝫ pote
rā intelligēte ex quo illa ꝛ q̄ diuio fon-
te manarent. Et licentiꝰ. Sed dicenduꝫ
inqt tibi est: vt beatꝰ sit quisq̄ qđ velle
debeat: ꝛ quarū rerū eū oporteat habe
re desideriū. Inuita me inq̄ natali tuo
qn̄ dignaberis. quicqđ apposueris libē
ter sumā. Qua ꝯditione hodie apđ me
vt epuleris peto: nec flagites quod for-
tasse non est paratū. Queꝫ cum mode-
ste ac verecūde cōmonitiōis sue penite
ret. ergo illud inq̄ cōuenit inter nos ne
q̄ quēq̄ beatū esse posse qui qđ vult nō
habet. beatū nō esse dederūt. Quid illđ
inq̄ cōceditis: oēm q̄ beatus non ē mi-
serū esse? Nō dubitarunt. A Oīs
igr̄ inq̄ qui qđ vult nō habet miser est.
Placuit oībus. Quid ḡ sibi hō cōpa-
rare debet vt beatꝰ sit inq̄? Forte enim

etiaꝫ hoc isti nostro cōuiuio subministra-
bitur: ne licentij auiditas negligatur.
nā id opinor eī cōparanduꝫ est: qđ cum
vult habet. Manifestū esse dixerūt. Id
ergo inq̄ semꝑ manens: nec ex fortuna
pendulū: nec vllis subiectū casibus esse
debet. Nam quicqđ mortale ꝛ caducuꝫ
est non pōt a nobis qn̄ volumus: et q̄-
diu volumus haberi. Assentiebantur
oēs. Sed trigetiꝰ: sunt iquit multi for
tunati: qui casi p̄as res fragiles casibus
ꝯsubiectas: tn̄ iocundas pro hac vita
cumulate largeq̄ possideant: nec quic-
q̄ illis eorū que volunt desit. Cui ego.
Qui timet inq̄: videt̄ne tibi btūs esse?
Non videt̄ inqt. Ergo qđ amat quisq̄
si amittere pōt: pōt ne nō timere? Non
pōt inqt. Amitti autem possunt illa for
tuita non igitur hec q̄ amat ꝛ possidet:
potest vllo modo beatus esse. Nihil re
pugnauit. Hoc loco autē mater: etiā si
securus sit inquit ea se omnia non esse
amissurū: tn̄ talibus satiari nō poterit.
Ergo ꝛ eo miser quo semꝑ est indigēs
Cui ego. Quid inq̄ his omibus abun
dans rebꝰ atq̄ circunfluens: si cupiēdi
modū sibi statuat: eisq̄ contentꝰ: decen-
ter iocūdeq̄ ꝑfruat̄: nonne tibi videtur
beatꝰ? Nō ergo inqt illis rebꝰ: sed ani-
mi sui moderatione beatus est. B
Optime inq̄: nec huic interrogationi
aliud: nec abs te aliđ debuit respōderi
Ergo nullomō dubitamꝰ si quis beatꝰ
esse statuit: id euꝫ sibi cōparare debere
qđ semꝑ manet: nec vlla seuiente fortu-
na eripi pōt. Hoc inqt trigetiꝰ iamdudū
cōsensimꝰ. Deus inq̄ vobis eternꝰ ꝛ sp
manēs videt̄? Hoc qdē inquit licentius
ita certū est vt interrogatiōe nō egeret
ceteriq̄ oēs pia deuotiōe concinuerunt
Deū igit̄ inq̄ q̄ habet beatus est. Qđ
cū gaudētes libentissime accepissent ni
hil ergo inq̄ nobis iā querēdū arbitror
esse: nisi qs hoim habeat deū beatꝰ eñ
profecto is erit. De quo q̄ro qđ vobis
videat̄. Hic licentiꝰ. Deū habet q̄ bene
viuit. Trigetius. Deum habet inquit
qui facit que deus vult fieri. In cuius
sentētiā lastidianus cōcessit. Puer aūt
ille minimus oīm is habet deū ait, qui

ipm immūdū non habet. Mater vero omnia: sed hoc marie approbauit. Nauigius tacebat. Quē cum interrogassē quid sentiret: illud vltimum sibi placere respondit. Nec rusticū visū est negligendum percōtari. quenā esset de re tāta ei⁹ sniā. Qui michi videbatur q̄ nō deliberatiōe magis q̄ pudore īpedit⁹ si leret: trigetio cōsensit. ¶ Tū ego. teneo īq̄ oīm placita de re magna sane. z vltra q̄ nec queri q̄dem oportet. nec inueniri pōt. si mō eaȝ vti cepimus serenissime ac sincerissime inuestigem⁹ Qd hodie qȝ lōgū est: z hūt ī epulis suis z animi quandam luxuriem: si vltra modū in eas z voraciter irruāt. Ita eni male quodāmodo digerunt vnde valitudini mentium nō min⁹ q̄ ab illa ipsa fame metuendum est. Melius nos hec q̄stio cras esurientes si videt accipiet. Illud mō libēter liguriatis nolo qd subito mihi ministratori vestro in mēte suggestū est: inferēdū: z est ni fallor: qualia solent vltima opponi: q̄si scolastico mel le confectū atq̧ cōditū. Quo audito se sc oēs q̄si in allatum ferculum tetende runt: coegerūtq̧ vt dicere, pperarem q̄d id nam esset. Qui inq̄ putatis nisi cum achademicis totum qd susceperam⁹ cō fectū esse negociū. Quo accepto noie tres illi q̄bus res nota erat: sese erexert alacrius: z velut porrectis: vt fit: manibus inferentem ministrum adiuuerunt q̄bus potuerunt verbis nichil se iocundius audituros esse monstrantes. Tuȝ ego. ita rē pposui. Si māifestū est inq̄ btū nō esse: q̄ qd vult nō habȝ: qd paulo ante rō demōstrauit: nemo aūt q̄rit qd inuenire nō vult: z querūt illi semp veritatem. Volunt ḡ inuenire: volunt igit̄ h̄re inuentionē v̄itatis z nō inueniunt seq̄it̄ eos non h̄re qd volunt: z ex eo se q̄tur etiā beatos non esse. At nemo sapiens nisi beatus. Sapiēs igit̄ achademicus non est. Hic repente illi: q̄si totū rapientes exclamauerunt. Sed licenti⁹ attentius z cauti⁹ aduertēs timuit assensionē: atq̧ subiecit. Rapui q̄dē vobiscū sic̄dē exclamaui illa conclusione cōmotus: s̄ nihil hinc admittā in viscera:

z patrem meam seruabo alipio. Nam aut simt̄ eā mecū lambet: aut me admonebit cur non oporteat attingere. Dulcia inq̄ magis metuere nauigius deberet splene vicioso. Hic ille arridēs plane inq̄t me talia sanabūt. Nā nescio quō ꝓtortū hoc z aculeatū: qd posuisti vt ait ille de melle hymetio acriter dul ce est nichilq̧ inflat viscera. Quare totū etiā palato aliq̄tū remorso: tn̄ vt possum libentissime in medullas traijcio. Non enim video quō redargui possit ista conclusio. Prorsus nullo mō pōt i q̄t trigetius. Quare gaudio iā diu cuȝ illis me inimicitias suscepisse. Nam ne scio q̄ impellēte natura: vel vt veri⁹ dicā deo: etiā nesciēs quō refellēdi essent: tn̄ eis nimis aduersabar. Hic licentius Ego inq̄t illos nondū desero. Ergo ait trigeti⁹. Dissentis a nobis? nūquid naȝ ille inq̄t: vos ab alipio dissentitis. Cui ego: non dubito inq̄ q̄n si adesset alipi⁹ huic ratiūcule cederet. Non eni taȝ absurde sentire poterat: vt aut beatus illi videret̄: q̄ tantum bonum animi qd ar dētissime vellet habere non hēret: aut illos nolle inuenire veritatē. aut cum q̄ beat⁹ non sit esse sapientē. Nam his tribus quasi melle farre atq̧ nucleis illō qd metuis gustare cōfectū est. Ille inq̄t ne huic tā parue puerorū illecebre cederet achademicorum tāta vbertate desta: qua inūdāte hoc nescio q̄d breue aut obruetur: aut protrahetur. Quasi vero inq̄ longum aliquid nos queramus: p̄sertim aduersus alipium. Nam non mediocriter parua ista esse fortia et vtilia satis sibi ipse de suo corpore argumentaretur. Tu autem q̄ eligisti de absētis auctoritate pēdere: q̄d hoꝝ nō probas? vtrum beatum non esse q̄ quod vult nō hȝ: an illos negas velle h̄re inuētā v̄itatē quā vehemēter inq̄rūt: an videt̄ tibi q̄sq̄ sapiēs nō btūs? Prorsus btūs est i quit: q̄ qd vult non hȝ: q̄si stomachanter arridens: ¶ Quod cū iuberem vt scriberet̄: nō dixi inq̄t exclamās. Qd itē cū annuerē scribi: dixi inquit. Atq̧ ego semel preceperam vt nullum verbū preter litteras funderet. Ita

adolescentem inter verecundiam atq̧
cōstātiā exagitatū tenebā. Sed cū his
ꝯbis cū iocātes: q̄si ad vescēdā ꝑticu=
lā suā ꝓuocarem⁹: aiaduūti cētos rei to
tius ignaros: ꝛ cupiētes scire q̄d inter
nos solos tam iocūde agerek: sine risu
nos ītueri. Qui mihi ꝓrsus silēs visi sūt
qd plerūq̧ solet: his q̄ cū epulank inter
auidissimos rapacissimosq̧ ꝯuiuas a
rapiendo vel ḡuitate sese abstinent vel
pudore terrentur. Et qꝛ ego inuitauerā
ꝛ magni cuiusdā hois ꝑsonā atq̧ vt to
tū explicē veri hois etiā in illis epulis
inuitatorē alias ꝑsonā gerebā. Sustine
re nō potui. Cōmouitq̧ me illa ineq̄li=
tas mense nostre ꝛ discrepantia. Arrisi
matri. Atq̧ illa liberrime qd min⁹ ha=
bebant: quasi de suo cellario propinan=
dū iperans. tam dic nobis inq̄t qui sint
isti academici: ꝛ q̄d sibi velint. Cui bre=
uiter cū exposui aptēq̧ ita vt nemo illo
rum ignarus abscederet. isti hoies inq̄t
caducarij sunt: quo noie vulgo apd nos
vocantur: quos comitialis morbus sub
uertit. Et simul surrexit vt abiret: atq̧
hic omnes leti interposito fine discessi=
mus.

¶ Incipit scđe diei disputato. F

POstridie autem cum item p⁹
prandiū: sed aliq̄to q̄ pridie
serius: ijdē ibidēq̧ consedisse
m⁹: tarde inq̄ venistis ad ꝯui
uiū qd vobis nō cruditate accidisse ar=
bitror: sꝫ paucitatis ferculoꝝ securitate
qd nō tam: mature aggrediēdū visū est
qd cito vos percesuros putastis. Non
multum enī reliq̄arum credēdum erat
remāsisse: vbi die ipso atq̧ solemnitate
tā eriguum reꝑtuꝫ erat. Fortasse recte.
Sed quid vobis preꝑatum sit: ego q̄q̧
vobiscuꝫ nescio. Alius est enī qui omni=
bus tum vel cōmunes tum marie tales
epulas prebere non cessat. Sed nos ab
edendo: vel imbecillitate: vel saturitate
vel negocio plerumq̧ cessamus. quē ma
nentē in hoibus beatos eos facere: in=
ter nos heri nisi fallor pie constanterq̧
cōuenerat. Nā cum rō demōstrasset euꝫ
beatum esse: q̄ deum haberet. nec huic
quisq̄ vestrum sentētie restitissꝫ: q̄situm
est q̄nam videretk deum hr̄e. De qua re
si bene memini: tres sententie dicte sūt.
Nam partim placuit deum habere il=
lum qui ea faceret q̄ deus vellet. Qui=
dā autē dixerant q̄ is deum haberet: q̄
bene viueret. Reliquis vero in eis deū
esse visus est: in q̄bus qui appellak im=
mundus spirit⁹ nō est. Sed fortasse oēs
diuersis verbis vnū idēq̧ sensistis. Nā
si duo prima consideremus: ꝛ ois q̄ bn̄
viuit ea facit q̄ vult deus. et ois qui ea
fecit que vult de⁹ bene viuit. nec quicq̄
est aliud bn̄ viuere: q̄ ea facere que do
placeant: nisi quid vobis aliđ videtur.
Assentiebantur. G Tertiuꝫ
vero illud paulo diligentius considerā
dum est ꝓpterea q̄ ritu castissimoꝝ sacro
rūq̧ spirituum spirit⁹ imūd⁹ q̄tū itelli=
go duob⁹ modis appellari solet. vel il=
le q̄ extrinsecus aiam inuadit: sensusq̧
conturbat: ꝛ quēdā hoibus infert furo
rem cui excludendo q̄ presunt manum ī
ponere vel exorcizare dicuntur: hoc est:
ꝑ diuina eum adiurando expellere. Ali
ter aūt dr̄ spūs imundus: ois oino aia ī
munda: qđ nichil est aliud q̄ vicijs ꝛ er
roribus iq̄nata. Itaq̧ abs te quero: tu
puer: q̄ fortasse aliq̄to sereniore ac pur
gatiore spiritu, istaꝫ sententiā protulisti
qui tibi videatur immundum spm̄ non
habere. Ille ne qui demonē non habet:
quo vesani homines fieri solent: an ille
q̄ aiam suā iam a vicijs oibusq̧ pecca=
tis mūdauit? Is michi videtk inq̄t imū=
dū spiritū nō hr̄e q̄ caste viuit. Sed ca=
stum inq̄ quē vocas? eū ne q̄ nichil pec
cat: an eū tantum q̄ ab illicito cōcubitu
tēperat? Quō inq̄t castus pōt esse qui
ab illicito tm̄ ꝯcubitu abstinens sese: ce=
teris peccatis non desinit inquinari?
Ille est vere castus: qui deum attendit
ꝛ ad ipm̄ solū se tenet. Que verba pue=
ri sicut dicta erāt: cū cōscribi michi pla=
cuissꝫ: is ergo inq̄ necesse est vt bene vi
uat. ꝛ qui bene viuit necessario talis est
nisi q̄d tibi aliud videtk. Consensit cum
ceteris. Ergo vna est hic inq̄ dicta sen=
tentia. Sed illud a vobis paulum q̄=
ro velit ne deus vt hō deū q̄rat? Dede=
rūt. Item q̄ro. Numq̄d nam possumus

dicere. illũ q̄ deum querit male viuere? Nullo mō dixerunt. Etiã hoc tertiũ respondete. Spũs immũdus pōt ne deu; querere? Negabant: aliquantum dubitante nauigio. qui postea ceteroꝝ vocibus cessit. Si igit̃ inquã q̄ deu; querit id facit qḋ deus vult et bene viuit: ⁊ spiritũ immũdum nō habet. q̄ autẽ deum querit nondũ habet deum. Nō igr̃ quisquis aut bene viuit: aut qḋ vult de⁹ facit: aut spiritum immũdũ nō habet: cōtinuo deũ habere dicendus est. Hic cu; se ceteri cōfessionibus suis deceptos riderent. postulauit mater cum diu stupida fuisset: vt ei hoc ipm̃ qḋ cōclusionis necessitate intorte dixeram explicando relaxarem atq; soluerẽ. Quod cũ factũ esset: sed nemo inquit pōt peruenire ad deũ: nisi: deum quesierit. Optime inq̄. Tñ qui adhuc querit nondu; ad deum peruenit etiã si bene viuit. Non igitur quisq̄s bene viuit deũ habet. Mihi inquit videt̃ deum nemo non habere. sed eum q̄ bene viuit: habet propiciũ: q̄ male infestum. Male igit̃ inquã hesterno die cōcessim⁹ eũ beatũ esse qui deũ habet. Siquidẽ omis homo deum habet: nec tñ omis homo beatus est. Adde ergo inquit ꝓpiciũ. Saltim inquã hoc iter nos ꝯstat satis eũ beatũ esse qui habet ꝓpiciũ deũ. Vellẽ inquit nauigius cōsentire. Sed illũ vereoꝛ q̄ adhuc querit presertim ne concludas beatum esse achademicũ. q̄ externo sermone vulgari quidẽ ⁊ male latino: sed aptissimo sane vt mihi videt̃ verbo caducarius nominatus est. Non eñ possum dicere homini deũ querenti aduersus deum esse: qḋ si dici nephas est. propicius erit ⁊ q̄ propicium deũ habet beatus est. Beatus ergo ille q̄ querit. Omnis aũt querens nōdum habet qḋ vult. Erit igitur beat⁹ homo qui qḋ vult non habet: qḋ heri nobis omnibus videbat̃ absurdu; vnde credebamus achademicoꝛum tenebras eẽ discussas. Quare iam de nobis licentius triumphauit. mihiq; illa dulcia que contra valitudinem meam temere accepi has de me penas exigere: quasi prudens medicus admonebit. Hic cum etiã mater arrisisset. ego inquit trigetius. nō concedo cōtinuo deũ aduersari cui nō sit ꝓpiti⁹. sed esse aliquid mediũ puto. J Cui ego istũ tñ hominẽ inquã mediũ. cui nec deus propicius est nec infestus: deũ quomō habere concedis? Hic cũ ille cunctaretur. aliud est inquit mater deũ habere: aliud non esse sine deo. Quid ergo inquã meli⁹ est: vtrũ habere deum: an nō esse sine deo? Quantum inq̄t possu; intelligere: ista est sententia mea. Qui bene viuit habet deũ: sed propiciũ. qui male habet deũ aduersum. Qui aute; adhuc querit nōdumq; inuenit: neq; propiciũ neq; aduersum: sed non est sine deo. Hec ne inq̄ vestra etiã setentia est. Hanc esse dixert. Dicite michi queso inq̄. Non vobis videt̃ esse homini deus propicius cui fauet? Esse confessi sunt. Non ergo inq̄ fauet deus querenti sese homini? Responderunt fauet. Habet igit̃ inq̄ qui deum querit deum propicium: ⁊ omnis qui habet deum propicium beatus est. Beatus est ergo ⁊ ille q̄ querit. Qui autem querit nondum habet quod vult. Erit igitur beatus qui quod vult non habet. Prorsus inquit mat̃ nō michi videt̃ beatus esse qui qḋ vult non habet. Ergo inq̄ nō omnis q̄ habet deum propicium beatus est. Si hoc cogit ratio inquit nō possum negare. Ista igit̃ inq̄ distributio erit: vt omnis q̄ iam deum inuenit: ⁊ propiciũ deũ habeat ⁊ beatus sit. omnis autem q̄ deum querit ꝓpiciũ deũ hēat: ꝫ nondũ sit btũs. K Jam vo quisq̄s viciis atq; peccatis a deo se alienat. nō modo beatus non sit. sed ne deo quide; viuat propicio. Quod cum placuisset omnibus: bene habet inquã. sed adhuc illud vereoꝛ: ne vos moueat quod iam superius concesseramus miseꝛum esse q̄squis beatus non sit. cui cōsequens erit esse miserum hominem: qui propiciu; tenet deum: quem adhuc deum querentẽ nondum diximus esse beatum. An vo quod ait. Tullius mltoꝝ in t̃ris prediorum dominos diuites appellamus: omniũ vtutũ possessores paupes nōabi-

mus? Sed illud videre vtrū quod veruz
est φ omis egens miser sit: ita sit veruz
φ omis miser egeat. Ita eni erit veruz
nihil aliud esse miseriā φ egestatē. qd
me nunc cum dicerem laudare sensistis.
Hoc aūt hodie longū est: vt queramus
quare peto: ne fastidio vobis sit ad istā
mensam cras etiaz cōuenire. Qd cum
omēs se libētissime habere dixissent sur
reximus.

¶ Incipit disputatio tertij diei. L

TErtius aūt dies disputatio-
nis nostre matutinas nubes
q̄ nos cogebant in balneas
dissipauit: tēpusq; pmeredia
nū candidissimū reddidit. Placuit er-
go in pratuli ppinqua descendere: atq;
oībus nobis vbi cōmodū visū ē cōsidē-
tibus reliquus ita sermo peractus est.
Oia pene inquā q̄ interrogāti mihi cō-
cedi a vobis volui habeo ac teneo. q̄re
hodierno die quo possimus tandē hoc
nostrū conuiuiuz aliquo interuallo die
rum distinguere: aut nihil: aut non mul
tum erit vt opinor quod mihi vos re-
spondere necesse sit. Dictū ei erat a ma
tre mihil aliud esse miseriā φ egestatez
cōuenitq; inter nos omēs q̄ egeant mi-
seros esse. Sz vtrū oēs etiā miseri ege-
ant: nōnulla questio est. quam hesterno
die nō potuim⁹ explicare. Hoc autē ita
se habere: si rō demōstrauerit pfectissi-
me inuentū est q̄ sit btūs: erit enim ille
q̄ non eget. Omnis em̄ nō miser beat⁹
est. Btūs est ergo qui egestate caret: si
quā dicim⁹ egestatē: eandem miseriam
esse cōstiterit. Quid em̄ ait Trigetius
non potest ex eo iā confici oēm nō egen
tē beatum eē: quo manifestum ē: omnē
qui egeat eē miserum? Nam cōcessisse
nos memini mihil eē medium inf mise-
rū 7 beatū. Aliqd ne inq̄ inter mortuū
7 viuum tibi medium videtur eē? Nō
ne ois hō aut viuus aut mortuus est?
Fateor inqt: neq; hic eē aliqd medium
M Sed quorsistud? Q2 inquā
etiā istud te fateri credo. oēm q̄ añ an-
num sepultus est: esse mortuum. Nō ne-
gabat Quid omnis q̄ ante annum sepl
tus non est viuit? Nō ait sequitur, Er-
go inquā non sequit vt si omnis q̄ eget
miser est. oīs q̄ non eget sit beat⁹. Quā
uis inter miserū 7 beatū vt inter viuum
7 mortuum mediū nihil inueniri queat
Quod cū aliqui eoꝝ paulo tardius in-
tellexissent: me id quib⁹ potui verbis ad
eorum sensum accōmodatis aperiente
atq; versante. ergo inquā miserum esse
omnem q̄ egeat dubitat nemo. nec nos
terrent quedā sapiētium corpori neces-
saria. Nō em̄ eis eget ipe anim⁹ in quo
posita est vita beata. Ipe em̄ pfect⁹ est.
nullus aūt perfect⁹ aliquo eget. 7 quod
videt corpori necessariū sumet: si affu-
erit: si non affuerit: nō eū istaꝝ rerū frā
get inopia. Omnis namq; sapiens for-
tis est: nullus autē fortis aliqd metuit.
Non igitur metuit sapiens: aut mortez
corporis: aut dolores: quibus pellēdis
vel vitandis vel differendis sunt neces-
saria illa. quorum ei pōt cōtigere iopia
Sed tū non desinit eis bene vti si ipsa si
desunt. Verissima est enim illa sentētia.
Nam tu quod vitare possis stultum ad
mitttere est. Vitabit ergo mortez ac do
lorem quantum potest 7 quātū decet. ne
si minime vitauerit: non ex eo miser sit:
quia hec accidunt. sed q2 vitare cuz pos
set noluit: qd manifestū stulticie signuz
est. Erit ergo ista non vitās: nō eaꝝ reꝝ
ppessione: sz stulticia miser. Si autē nō
valuerit vitare: cū id sedulo ac decēter
egerit: nō eum ista irreuerentia miserū
facient. N Etenim 7 il
la eiusdem comici sententia nō minus
vera est. qm̄ nō pōt id fieri qd vis: id ve
lis qd possis. Quomodo erit miser: cui
nichil accidit pter voluntatem. Q2 qd
sibi videt nō posse prouenire: nō pōt vel
le. Habet enim reꝝ certissimarum volū
tatem. id est vt quicquid agit non agat
nisi ex virtutis quodam prescripto 7 di
uina lege sapientie: que nullo ab eo pa
cto eripi possunt. Iam nunc videte: vtꝝ
etiam omnis qui mis est egeat. Nam
huic sentētie concedende difficultatem
illa res facit. φ multi in magna fortui-
tarum rerum copia cstitui sunt. quib⁹
ita facilia sunt omnia: vt ad eorū nutū
psto sit qcquid cupiditas poscit. Diffi-

tilis quidē ista vita est. Sed fingamus
aliquē talē qualem tullius fuisse dicit
Oratā. Quis enim facile dicat oratam
egestate laborasse: hominē ditissimum
amenissimū: deliciosissimum. cui neq;
ad voluptatē quicq; defuit neq; ad bo
nam integramq; valitudinē? Nam & p̄
diis questuosissimis & amicis iocundis
simis quātū libuit abūdauit: & illis om
nibus aptissime ad salutē corporis vsus
est. eiusq; vt breuiter totū explicē omne
institutū voluntatēq; omnē successio p
spera consecuta est. O S;
fortasse inquiet aliquid vestrū. Plus illū
q̄ habebat habere voluisse. Hoc igno
ramus. Sed quod satis est questioni fa
ciamus eum non desiderasse amplius
q̄ tenebat. Videtur ne vobis eguisse.
Etiā si cōcedā inq̄t licentius nihil eum
plus desiderasse. qd̄ in hoīe non sapien
te nescio quō accipiam. metuebat tamē
erat enī vt dicit ingenij non mali: ne il
la oīa sibi vel vno aduerso impetu ra
perent. Non enī magnū erat intellige
re talia cuncta quantūcunq; essent esse
sub casib9 ɔstituta. Tum ego arridens
vides inq̄ licenti fortunatissimū istum
hoīem a beata vita ingenij bonitate im
peditū. Quo enī erat acutior eo vide
bat illa oīa se posse amittere: quo metu
frangebatur: illudq; vulgare satis asse
rebat in fidem: hoīem malo suo esse cor
datum. Hic cū & illi & ceteri arrisissent:
illud tñ inquā diligentius attēdamus.
q2 & si timuit iste non eguit: vnde q̄stio
est. Egere est enim in nō habēdo: nō in
timore amittendi q̄ habeas. Erat autē
iste miser q2 metuebat: q̄uis non ege
ret. P Nō igit oīs q̄ mis
est eget. Quod cū approbauisset cū ce
teris: etiā ipsa cui9 sententiā defendebā
aliquātū tñ addubitans. nescio inq̄t ta
men & nundū plene intelligo quomodo
ab egestate possit miseria aut egestas
a miseria separari. Nam & iste qui di
ues & locuples erat: et nihil vt dicitis
amplius desiderabat: tamen quia me
tuebat ne amitteret egebat sapientia.
Ergo ne hunc egentem dicerem9 si ege
ret argento et pecunia: cum egeret sa
pientia: non dicemus? Ubi cum omnes
mirando exclamassent: meipso etiaz nō
mediocrit alacri atq; leto: quod ab ea
potissimum dictum esset: quod pro ma
gno de philosophorum libris atq; vlti
mum proferre paraueram: videtis ne
inquam aliud esse: multas variasq; do
ctrinas: aliud animum attentissimum
in deum? Nam vnde ista que miramur
nisi inde procedunt? Hic licentius le
tus exclamans: prorsus inquit nihil ve
rius: nihil diuinius dici potuit. Nam &
maior & miserabilior egestas nulla est
q̄ egere sapientia: & qui sapiētia nō eget
nulla re omnino egere potest. Est ergo
animi egestas inquam nihil aliud q̄
stulticia. Hec est enim contraria sa
pientie: et ita contraria vt mors vite:
vt beata vita misere: hoc est sine aliquo
medio. Nam vt omnis non beatus ho
mo miser est: omnisq; homo non mortu
us viuit: sic omnem non stultum mani
festū est esse sapiētē. Q Ex quo
& illud iam licz dicere: non ex eo tñ ser
giū oratam fuisse miserū: q2 timebat ne
fortune illa munera amitteret: sed quia
stultus erat. Quo fit vt miserior esset si
tam pēdulis mutantibusq; his: q̄ bona
putabat: nihil omnino metuisset. Esset
enī nō fortitudinis excubijs: sed mētis
sopore securior: & altiore stulticia d̄mer
sus miser. At si omnis qui caret sapien
tia magnam patitur egestatē: omnisq;
cōpos sapiētie nihilo eget. sequitur vt
stulticia sit egestas. Ut aūt omnis stul
tus miser: ita omnis miser stultus est.
Ergo vt oīs egestas miseria: ita omnis
miseria egestas eē conuincitur. Quam
conclusionē trigentius cum se parum
intellexisse diceret. quid inq̄ inter nos
ratione conuenit? Eum egere inquit
qui & sapientiam non habet. Quid est
ergo inquā egere: Sapiētiam inq̄t non
habere. Quid est inquam sapiētiā non
habere? Hic cum taceret. nonne hoc est
inquam habē stulticiā? Hoc inquit. Ni
hil est ergo aliud inquā habere egesta
tē q̄ habere stulticiam. Ex quo iam ne
cesse est egestatē alio vebo nominari
quando stulticia nominat. Quamq̄ ne

scio quomodo dicam⁹. habet egestatē aut habet stulticiā. Tale est eñ ac si locum aliquē q̄ lumine careat dicamus habere tenebras: quod nihil est aliud q̄ lumen non habere. R Nō eñ tenebre quasi veniunt aut recedūt: sȝ carere lumine hoc ip̄m est iā tenebrosū esse. vt carere veste hoc est esse nudum Non eñ veste accedente veluti aliqua res mobilis nuditas fugit. Sic ergo dicimus aliquem habere egestatem. qua si dicamus habere nuditatem. Egestas eñ verbū est non habendi. Quāobrem vt quod volo explicem sicut possum. ita dicit: habet egestatē. quasi dicatur. habet nō habere. Itaq̧ si stulticiā ipsam verā ꝛ certam egestatē esse monstratum est. vide iā questionē quaȝ susceperam⁹ vtrum soluta sit. Dubitabatur eñ inter nos vtrū cum appellaremus miseriam nihil aliud q̄ egestatem nominaremus Dedimus aūt rationē: recte stulticiam vocari egestatem. Sicut ergo ꝛ omnis stultus miser ꝛ omnis miser stultus est. ita necesse est non solum omnē q̄ egeat miserū: sed etiā omnē q̄ miser sit egentē esse fateamur. At si ex eoq̧ ꝛ oīs stultus miser est: et omnis miser stultus est: conficitur stulticiam esse miseriam cur nō ex eo quod ꝛ quisquis eget miser: et quisq̧ miser est egeat: nihil aliud miseriam q̄ egestatem esse conficimus S Quod cū omnes ita esse faterētur: illud iam inq̄ sequit: vt videamus quis non egeat. Is eñ erit sapiens ꝛ beatus. Egestas aūt est stulticia: egestatisq̧ nomē. Hoc autē verbū sterilitatem quandā ꝛ inopiā solet significare. Attēdite queso altius: quanta cura priscorū hominum: siue omnia siue qd̄ manifestum est quedā verba creata sunt earuȝ rerū maxime quarū erat noticia pernecessaria. Iam eñ conceditis omnē stultū egere: ꝛ omnem q̄ egeat stultū esse. Credo vos etiā concedere animum stultum esse viciosum: omniaq̧ animi vicia vno stulticie nomīe includi. Primo autē die huius disputationis nostre nequiciā dixeramus esse ab eo dictam: q̧ nec quicq̄ sit: cui cōtrariā frugalitatem a fruge fuisse nominatā. Ergo ī his duobus contrarijs: hoc est frugalitate atq̧ nequicia: illa duo videnł eminere: esse ꝛ non esse. Egestati aūt de qua sit questio: q̄d putam⁹ esse contrariū: Hic cum aliquantū cunctarenł. si dicam inq̄t trigetius diuitias: video his paupertatem esse cōtrariā. Est quidem inquā vicinū. Nā paupertas ꝛ egestas vnū atq̧ idem accipi solent. Tamē aliud verbū inueniendum est: ne meliori parti desit vnum vocabulū: vt cū illa pars paupertatis ꝛ egestatis nomine abundet: ex hac parte solū opponał diuitiaꝝ nomen. Nihil eñ absurdius q̄ vt hic sit egestas vocabuli: vbi est contraria pars egestati. Plenitudo inq̄t licenti⁹ si dici potest vt detur mihi recte opponi egestati. Postea inquā de verbo queramus fortasse diligenti⁹. Non eñ hoc curandū est in inquisitione veritatis. Quāuis enim salustius electissimus pensator verboꝝ egestati opposuerit opulentiā: tñ accipio istā plenitudinē. Nō eñ nec gramaticorum hic formidie liberabimur: aut metuendū est ne ab eis castigemurq̧ incuriose vtimur verbis. qui res suas nobis ad vtendū dederūt. T Ubi cū arrisissent: ergo q̄ȝ mentes vestras inquā: cū intenti estis in deū: velut quedam oracula: nō cōtemnere statui. videamus quid sibi velit hoc nomen. Nam nullū accōmodatius esse arbitror veritati. Plenitudo igitur ꝛ egestas contraria sunt. at etiam hic similiter: vt in neq̄cia ꝛ frugalitate apparent illa duo esse ꝛ non esse. Et si egestas est ipsa stulticia: plenitudo erit sapientia. Merito etiā virtutū omniū matrem multi frugalitatē esse dixerunt. Quib⁹ consentiens Tullius etiā in populari oratione ait. Ut volet quisq̧ accipiat. Ego tamē frugalitatē. i. modestiam ꝛ tēperantiā: virtutē esse maximā iudico. Prorsus doctissime ac decētissime. Considerauit eñ frugē id est illud quod eē dicimus: cui est non esse cōtrariū. Sed propter vulgarē loquendi consuetudinem: qua frugalitas quasi parsimonia dici solet, duobus consequentibus q̄d sen=

ferit illustrauit:subijciendo modestiam
et temperantiã. Et hec duo verba dili=
gentius attendamꝰ. Modestia vtiq; di
cta est a modo:et a temperie temperan
tia. Ubi autem modus ẽ atq; temperi=
es:nec plus est quicq̃ nec minus. Ipsa
est igiẽ plenitudo quam egestati cõtra
riã posueramꝰ:multo meliꝰ q̃ si abun=
dantiã poneremus. In abundãtia eniȝ
intelligiẽ affluentia:et quasi rei nimiuȝ
exuperãtis effusio. Quod cũ euenit vl=
tra q̃ satis est.etiaȝ ibi desideratur mo
dus et res q̃ nimia est modo eget. Er=
go nec ab ipsa redũdantia egestas alie
na est. A modo aũt et plus et minꝰ alie
na sunt. Ipsam enim opulentiam si di=
scutias:inuenies eã nihil aliud tenere:
q̃ modũ. Nam nõ nisi ab ope dicta est
opulẽtia.quomodo autem opitulatur
quod nimium est:cũ incommodius sit
sepe q̃ parũ? Quicq̃d igiẽ vel parũ vel
nimium est:q2 modo eget: obnoxium ẽ
egestati. Modus ergo animi sapientia
est. Et enim sapientia contraria stulti=
cie nõ negatur.et stulticia egestas.ege
stati autem contraria plenitudo. A
Sapientia igitur plenitudo. In pleni=
tudine aũt modus. Modus igitur ani
mi in sapientia est. Unde illud preclarũ
est et non immerito diffamatur hoc pri
muȝ in vita esse vtile:vt ne quid nimis.
Dixeramus autem in exordio hodier=
ne disputationis nostre: q; si inuenire=
mus nihil aliud esse miseriam q̃ ege=
statem cũ beatũ eẽ fateremur q̃ nõ ege
ret. Est aũt inuentũ. Ergo beatum esse
nihil est aliud q̃ nõ egere. hoc est eẽ sa=
pientẽ. Si aũt queritis quid sit sapien=
tia:iã ꝛ ipsa rõ quantũ in presentia po=
tuit:ꝛ voluit atq; eruit. Nihil est enim
aliud q̃ modus animi. hoc est:quo se
animus liberat:vt neq; excurrat ĩ nimi
um neq; infra q̃ plenum est coartetur.
Excurrit aũt in luxurias:dñationes:su
pbias:ceteraq; id genus: quibꝰ immo=
deratorum miserorũq; animi sibi letici=
as atq; potentias cõparari putant. Co
artaẽ aũt sordibus: timoribꝰ. merore:
cupiditate:atq; alijs quecũq; sunt qui=
bus hoies miseros etiã miseri confiten
tur. Cũ vero sapiẽtiam contemplaẽ in=
uentã.cumq; vt huius pueri vbo vtar
ad ipsam se tenet:nec se ad simulachro=
rũ fallaciã quorũ pondus amplexus
a deo suo cadere atq; demergi solet:vl=
la commotus inanitate conuertit:nihil
immoderatiõis. ꝛ ideo nihil egestatis
nihil igiẽ miserie pertimescit. Habet er
go modũ suum id est sapientiam quis=
quis beatus est. Que ẽ aũt dicẽda sa=
piẽtia:nisi q̃ dei sapiẽtia est? X
Accepimus aũt etiã autoritate diuina
dei filiũ nihil esse aliud q̃ dei sapienti=
am. ꝛ ẽ dei filius profecto deus. Deum
habȝ igiẽ quisquis beatus ẽ: quod om
nibus nobis iam ante placuit:cum hoc
cõuiuiũ ingressi sumus. Sed quid pu=
tatis esse sapientiam nisi veritatẽ? Eti=
am hoc ei dictũ est. Ego sũ veritas. Ue
ritas autem vt sit: fit p aliquem sũmuȝ
modũ:a quo procedit: ꝛ in quẽ se perfe
cta conuertit. Ipse autem sũmo mõ nul
lus alius modus imponiẽ. Si enim sũ
mus modus per summum moduȝ mo=
dus est:per seipsum modus est. Sed eti
am summus modus necesse est vt verꝰ
modꝰ sit. Ut igiẽ viritas mõ gigniẽ ita
modus veritate cognoscitur. Neq; igĩ
veritas sine modo: neq; modus sine ve
ritate vnq̃ fuit. Quis est dei filius di=
ctum est veritas. Quis est q̃ non hȝ pa
trem? Quis alius q̃ summus modus?
Quisq̃s igiẽ ad summum modũ p veri
tatem venerit beatꝰ est. Hoc est animuȝ
deũ hẽre:id est deo perfrui. Cetera enim
q̃uis a deo habeanẽ non habent deum
Admonitio aũt quedaȝ q̃ nobiscũ agit
vt deũ recordemur: vt cum q̃ramus. vt
cum pulso omni fastidio sitiamꝰ: de ip=
so ad nos fonte veritatis emanat. Hoc
interioribꝰ luminibus nr̃is iubar:sol il
le secretus infundit. Huius est vũm oẽ
qd loq̃mur: etiã qñ adhuc vel minꝰ sa=
nis vel repente apertis oculis audacẽ
conuerti:ꝛ totum intueri trepidamus.
nihilq; aliud etiã hoc apparet esse q̃ de
um:nulla degeneratione impediente p
fectum. Nam ibi totum atq; omne pfe=
ctum est:simul q; est omnipotentissimꝰ
deus. Sed tñ q̃ diu querimus:nondum

ipso fonte atq; vt illo verbo vtar:pleni
tudine saturati:nondum ad nostrũ mo=
dum nos peruenisse fateamur. et ideo
q̃uis iam deo adiuuãte:nondum tñ sa
piẽtes ac beati sum⁹. ¶ Illa ẽ igr
plena satietas animorũ: hoc est: beata
vita pie perfecteq; cognoscere a quo in
ducaris in veritatẽ:qua veritate ꝑfrua
ris.ꝑ quid connectaris summo modo.
Que tria vnũ deũ intelligentibus vnã
q; substantiam exclusis vanitatibus va
rie supstitionis ostendũt.Dis mat̃ reco
gnitis verbis:que sue memorie penit⁹
inherebant:ꝛ quasi euigilans in fidem
suam:verbuȝ illud sacerdotis nostri fo
ue precantes trinitas:leta effudit:atq;
subiecit.Dec ẽ nullo ambigente beata
vita:q̃ vita ꝑfecta est.ad quam nos fe=
stinant̃ posse perduci:solida fide:alacri
spe:flagrante charitate presumendum
est.Ergo inq̃:quoniã modus ipse nos
admonet:et conuiuiuȝ aliquo interual
lo dieȝ distinguere quantas pro virib⁹
possuȝ gratias ago summo ꝛ vero deo
patri dño liberatori aiarũ. Deinde vo
bis q̃ concorditer inuitati:multis etiaȝ
me cumulastis munerib⁹. Nam tñ in
nostrũ sermonẽ cõtulistis:vt me nega=
re non possim:ab inuitatis meis esse sa
tiatum.Dic omibus gaudẽtibus:ꝛ lau
dantib⁹ deũ:q̃ vellem inquit trigetius
hoc modo nos quotidie pasceres.Mo
dus inq̃ ille vbiq; seruandus est:vbiq;
amandus si vobis cordi est ad deum re
ditus noster.Dis dictis facto disputa=
tionis fine discessimus.

Explicit Liber beati Augustini de beata vita.

¶ Diui Aurelij Augustini hipponen=
sis epi de assumptione btẽ ꝟginis ma=
rie in corpore ꝛ anima Liber incipit.
Solutio ꝛ responsio omnium precla=
rissima. 3.

AD interrogata de virgi=
nis ꝛ matris domini resc=
lutione temporali ꝛ assum
ptione perenni:quid intel=
gam responsurus: te de=
us omnipotens pater voto supplici ex=
oro:vt qui mandas nubibus et pluunt
imbres. qui tangis montes ꝛ fumi=
gant. qui aperis terram et germinat:
quid dicam iubeas:quid proferam pre
beas:ad quid sermonẽ dirigã aperias.
Uenerabile enim michi est domine:ꝛ p̃
cordijs meis reuerẽdissimuȝ: de matre
filij tui loqui: ꝛ de sanctissimo corpore
eius linguam sermonibus occupare.
Que sola meruit deum ꝛ hominem pa
ritura suscipere:facta thronus dei ꝛ au
la regis eterni:sm qđ nos docuisti ꝑ sã
ctos tuos patriachas prophetas ꝛ apo
stolos:figuris ꝛ sermõibus quibus cre
dimus ꝛ certi sumus:quia nunq̃ fefel=
listi:qui nec fallere nec falli nouisti:oñ=
dens filium tuum coeternum tibi ꝛ con
substantialem incarnandũ:ꝛ incarnatũ
per virginis vterum:de qua carnẽ assũ
psit qui corporalia cuncta tecum crea=
uit auctor administrator ꝛ deus: ab ho
mine fact⁹ est homo. ab ea naturam su
mẽs non originẽ: sanctificante spũ san=
cto tuo in ea vterum humanum ꝛ puri
ficante atq; mundante ad conceptioneȝ
filij tui: cuius dignitatis ꝛ gr̃e effectuȝ
nec cor concipe nec lingua valȝ exprimẽ
Non enim talis conceptus talisq; ptus
nisi deum decuerat:qui venerat redimẽ
quos voluit creare: creare profecto po
testate redimere humilitate:humilita=
tis naturam sumẽs sanctã de sanctifica
to corpore:ꝛ immaculatam de immacu
lato.Ineffabilẽ enim sanctificationis g
tiam quam concipiẽdus ꝑbuit:cõcept⁹
ꝛ natus non abstulit.Que quantum in
corꝑe valuerit virginis: illi soli notissi=
mũ est:q̃ de eius natura naturã suscepit

quam ꝯdidit. Per te queso dñe: qꝛ per
illum bona cuncta tribuis: q̄ vt tribuas
eligis: vt me inoffense de tanta sanctita
te loqui tribuas. Et si non totum vt est
quod impossibile omni lingue huma-
ne est. tñ ipm ex parte qꝺ est dicat vt est
Sonet ergo preciosissimum sui preciosi
tate: sanctissimum certa sctitate: inesti
mabilissimū nudissima veritate. Que
qꝛ humanā rōnē excedunt. spūs tuus as
sit: q̄ suo sacro spiramine inducat in om
nē dicendoꝝ veritatē. vt qꝛ de eius cor-
pore ꝛ aia loquēdum est: qꝺ ipse preter
naturalē vsum sanctificauit ꝛ gratiam
contulit: non aliena nos dicere patiat.
sed ꝓpria ad laudē ꝛ gloriam tuā deus
omnipotens pater: ꝛ ad honorem eius-
dem filij tui ꝑ virginē nati: ꝛ eiusdē spūs
sctī dei ꝛ dñi nostri: cuꝫ q̄ est tibi regnū
et imperium in omnia secula seculoꝝ.
Amen.

¶ Explicit prohemium.

¶ Incipit liber. A.

QUia ꝓfundissime ꝛ sua di-
gnitate altissime sū respon
surus questiōi: lectorē me-
um obsecro: vt pro me de-
precet: ꝛ si qua a me plenit
cognouerit donis dei gtꝰ existat. Sin-
autem minꝰ nre cōpatiat humilitati.
Qꝛ si minus valeamꝰ vera tñ ꝓculdu-
bio volumꝰ. De sctissimo igr corpe ꝑpe
tue vginis marie eiusqꝫ sacre aie assū-
ptione: qꝺ deus donauerit loqui susci-
pientes. hoc primū dicimꝰ qꝫ in diuinis
scripturis postq̄ dñs in cruce matrem
discipulo commendauit. vt castitas ca-
stis tueret obsequijs: nihil de ea reperi
tur preter id qꝺ lucas commemorat in
actibꝰ aploꝝ: commemorās eiusdē no-
minati dicēs. Hi oēs erāt ꝑseuerantes
vnanimit in orone cum mulieribꝰ ꝛ ma
ria mre iesu ꝛ fratribus eius. Hoc dixi
mus: qꝛ tanto q̄ magna existunt cautiꝰ
tractanda sūt: quāto specialibꝰ autorita
tum testimonijs nō pñt ad liquiduꝫ ro-
borari. Sed quedā scriptura sctā veris
indagationum studijs querēda reliqt:
q̄ nō sūt suꝑflua estimāda dū vera inda
gatione fuerit patefacta. Fecūda est ei
veritatis autoritas. ꝛ dū diligent discu
tit de se gignere qꝺ ipsa est cognoscit.
Sepe enim discussa verā cōuenientiam
pariet: quā manifestis sermōibꝰ abscon
dit. Et sepe apertis sermonibꝰ insinuat:
in quibꝰ nihil preter id qꝺ sonat querē-
dum inuitat. Ut est illud qꝺ abraam ge
nuit isaac. isaac genuit iacob. iacob ge
nuit iudam ꝛ fratres eiꝰ: ꝛ cetera talia
in quibꝰ sola tenenda est lrā. Quedam
aūt sic cōmendat vt parit lrām ꝛ misti-
cum intellectum insinuet: vt in transitu
maris rubri: manna celesti: ꝛ taberna-
culo dei atqꝫ archa testamenti. vbi fu-
turoꝝ figura: baptismi scꝫ xpi ꝛ ecclesie
ostensa est prerogatiua. Quedam tan-
tū misticè: vt cū deū dicit insufflasse i fa
ciē ade spiraculū vite: q̄ tñ os ad spiran
dū nō habet. nec manꝰ ad operandum. li-
cet dicat ꝓpheta. Manꝰ tue dñe fecerūt
me ꝛ plasmauerunt me. B.
Sūt ꝛ quedā q̄ q̄uis cōmemorari ex to
to omissa sūt: vera tñ ratione credun-
tur. atqꝫ ipa cōuenientia rei: quodam
modo quēadmodū dux ꝛ preuia credi-
tur. Nihil eni de melchisedech sacerdo-
tis dei excelsi iusticia loquit. cum ipsa
precessisse tante laudis merita cogno-
scat. Nihil de helie et enoch postq̄ ra-
pti sunt vite felicitate commendat: cun
ctis liquide sciētibus eos beate viuere
quos dñs hinc in futurū saluandos vo-
luit rapere. Quid ergo de marie mor-
te: quid de eius assumptione dicendum
est: vnde diuina scriptura nihil comme
morat: nisi querendū ratione quod con
ueniat veritati: fiatqꝫ ipsa veritas au-
toritas: sine qua necesse est nec valet au
toritas. Memores enim conditionis
humane: mortem illam subijsse tempo-
ralē dicere nō metuimus: quā idem cer
te eiꝰ filius qui deus ꝛ homo est lege sor
tis humane sustinuit: ꝛ hoc quia homo
de eiꝰ susceptꝰ ꝛ profusus est vtero. Sed
si dicimꝰ eā mortis teneri vinculis: ꝛ re
solutā in cōmunē putredinē vermem ac
cinerē: deliberandū est si hoc ꝯueniat tā
te sctitati: tante aule dei prerogatiue.
Scimus eni dictum primo parēti quia
puluis es ꝛ in puluerem ibis. Qꝺ si de

more dicit generalis est snia. si de resolutione in puluerem: hanc quodammodo christi caro euasit: de carne marie sumpta que corruptionem non sustinuit. De hoc enim scriptum est per prophetam dicentem. Quoniam non derelinques animam meam in inferno. nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. De quo autem sancto dictum sit archangelus prodidit qui ad mariam ait. Et quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius dei. Et vere sanctum et sanctum sanctorum. Unde et illa sacta sctorum dicunt que illa seruabant: quibus ille figurabat qui veracit solus sanctus sanctorum dicit. Hic enim est de quo idem archangelus gabriel danieli loquitur inter cetera que futura ostendit dicens. Et impleat visio et prophetia: et vngat sanctus sctorum. Hic enim sanctus corruptionem non vidit: qui tertia die cum triumpho de inferis rediens resurrexit. Caro eius que de maria sumpta est: et si mortua est ex infirmitate. reuixit ex dei virtute. Sed hoc ille qui quando voluit mori: quando voluit resurgere potuit. ¶ Excipitur ergo ab illa generali snia de virgine sumpta natura. Quod si non marie congruit: congruit tamen filio quem genuit iesu vocabulum ic su gloriosum: omni ornatu cultuque dignissimum: nomen quod est super omne nomen non decuit ab hominibus appellari: neque ab eis efferri in mundum: sed ab excellentiori quadam maiorique natura. Post hec que ade dicta sunt de quibus excipitur marie filius: contuenda sunt que etiam eue dicta sunt. si cunctis feminis sint generalia: et si in aliquo excipitur maria. Scriptum quippe est. Mulieri quoque dixit deus. Multiplicabo erumnas tuas et conceptus tuos: in dolore paries filios: et sub viri potestate eris et ipse dominabitur tui. Erumnam maria sustinuit cuius animam gladius passionis christi pertransiuit. Sed conceptus non multiplicauit. nec sub viri id est mariti potestate deguit: que integerrimis visceribus de spiritusancto xpm suscepit: et virginitatis integritate manente virgo permansit. Quem quia sine peccati colluuione et sine virilis admixtionis detrimento suscepit: sine dolore genuit: et sine integritatis violatione: pudore virginitatis integro permansit. Hoc enim potuit efficere de matre: quia sic deus elegit nasci de homine. Maria ergo et si communicat erumnis eue non communicat parturiendo cum dolore. Promeruit enim hoc singularis sctitas eius et singularis gratia. qua susceptione dei singulariter existimanda est digna Non inmerito ergo excipitur a quibusdam generalibus vera estimatione quam tanta seruat gratia: et attollit dignitatis prerogatiua. Quantum enim xpi potestas possit mundi ostendit vniuersitas: quantum gratia marie monstrat integritas Que sicut diuersa est a natura: ita diuersa est ab vsu Quid ergo si in tanta diuersitate eam dicimus humane sortis mortem subiisse: nec tamen eius vinculis retineri. per quam deus voluit nasci: et carnis substantie communicare. Numquid impium erit? Scimus enim iesum omnia posse qui de seipso ait. Data est mihi omnis potestas in celo et in terra. ¶ Si ergo voluit integrum marie virginitatis seruare pudorem cur non velit incorruptam a putredinis seruare fetore? Dicat qui cognouit sensum dni: et qui consiliarius eius fuit. Numquid non pertinet ad benignitatem dni matris seruare honorem qui legem non soluere venerat sed adimplere Lex enim sicut honorem matris precipit: ita inhonorationem damnat. Qui enim in vita pre ceteris illam gratia sui conceptus honorauit. pium est credere singulari saluatione eam in morte et speciali gratia honorasse. Potuit enim eam a putredine et puluere alienam facere: qui ex ea nascens potuit virginem relinquere. Putredo namque et vermis humane est opprobrium conditionis. a quo opprobrio cum iesus sit alienus: natura marie excipitur: quam iesus de ea suscepisse probat. Caro enim iesu caro est marie. et multo specialius quam ioseph iude ceterorumque fratrum eius quibus dicebat. Frater enim et caro nostra est. Caro enim xpi quamuis gloria resurrectionis fuerit magnificata: et potenter sup omnes celos

ascensione glorificata: eadem tñ carnis mãsit et manet natura: q̃ suscepta est de maria. Ipse enĩ est qui conceptus genitus atq; a mortuis suscitatus ẽ p gloriã patris: sicut pfecto ipse testat post resurrectionẽ q̃n apostolis dicit. Uidete manus meas et pedes meos: q2 ego ipse sum. Quid enĩ est: ego ipse sum: nisi q2 alter non sum q̃ qui tũc erã q̃n passus sum. Et hoc siquidẽ cognoscere potestis: qui i manibus et pedibus meis clauorũ signa clare videtis. Ipse ergo ideoq; celos ascẽdit: et carnẽ quã de matre suscepit sup astra transuexit: honorans omẽm humanã naturã: et multo magis maternã. Si igr natura matris est filius: cõueniẽs est vt sit et filij mater nõ q̃tum ptinet ad eãdem reciprocam substantiam: vt homo de hoie: caro de carne: mater a filio: filius a matre: non ad vnitatẽ psone: s3 ad vnitatẽ corporalis nature et substantie. E Si ei vnitatẽ põt facere gratia sine pprietate specialis nature: q̃to magis vbi gratie vnitas et corporis est specialis natiuitas? Unitas nãq; gratie est vt discipulorum in xpo: de quib9 ipse dixit. Pater sancte serua eos in noie tuo quos dedisti mihi vt sint vnu3 sicut et nos. Et iterũ de oibus iustis. Non p his autẽ rogo tñ: sed et pro his qui credituri sunt per verbu3 eorũ in me: vt oẽs vnũ sint sicut et tu pater in me: et ego i te: hoc ẽ vt ipsi sint p gratiã qd nos sumus per diuinitatem. Hec quippe gratie vnitas que cunctis in xpm credentibus seruatur: si marie etia3 minus sapiẽtiũ estimatione non tollit: q̃to magis cu3 gratie vnitate ipsa specialitas nature vnu3 efficit matrẽ et filiũ: et filiũ et matrẽ. Uidendu3 est etiã quid de his quos secũ p gratiã vnũ esse voluit cõseq̃ter adiũxit. Ait enĩ. Pater quos dedisti mihi volo vt vbi sum ego et illi sint mecũ: vt videant claritatẽ quã dedisti mihi. O magnam et inestimabilẽ bonitatẽ dei: qui habere secũ suos in gloria vult: vt sua claritate fruãtur: qui hic sua fide iũcti: vnu3 cũ eo esse digni iudicantur. Si igr eos secũ habere vult: et hoc potest qui omnia potest: quid estimandum est de matre vbi digna sit haberi: nisi i pñtia filij? F Quantum igitur cõtueor: q̃tum intelligo: q̃tu3 credo: marie anima claritate fruitur christi: et gloriosis conspectibus cum semper videre sitiens: et semper conspiciens: dulcu inestimabiliter pascitur: excellẽtiori quadam specialiq; prerogatiua a filio honoratur: possidens in christo corpus suum quod genuit: clarificatum in dextera patris: et si non suum per quod genuit tñ suũ qd genuit. Et quare non suũ p qd genuit? Si non obuiauerit needum perspecta autoritas: vere credo et per quod genuit: quia tanta sanctificatio dignior celo ẽ q̃ terra thronum dei: thalamũ dñi: domum atq; tabernaculum christi dignũ est ibi esse vbi ipse est. Tam preciosum thesaurum dignius est celo seruari q̃ terra. Tantã itegritate3 merito incorruptibilitas: nõ putredinis aliqua resolutio sequitur. Istud ergo sacratissimũ corpus de quo xpus carnem assumpsit: et diuinam naturã humane vniuit: non amittens quod erat: sed assumẽs quod non erat. vt verbũ caro: hoc est: deus homo fieret escam vermibus traditũ: q2 sentire nõ valeo: dicere ptimesco in cõmuni sorte putredinis futuru3 de vermibus puluerem. De quo si nihil altius sentirem: q̃ de pprio: nihil dicerẽ nisi quem admodũ de pprio. G · Qd absq; vlla ambiguitate soluẽdum est in mortem: post mortem est futuru3 putredo. post putredinẽ vermis. post vermẽ vt dignũ est abiectissimus puluis. Quod de maria non videt consentibile: q2 estimationẽ pcul pellit icõparabilis gratie munus. Q̃d me dicere multaz considerateo rez inuitat: quaz et quedam illa est quam suis alibi ministris ipsa veritas ait. Qui mihi ministrat me sequat: et vbi ego sum ibi minister meus erit. Si ei hec est generalis sentẽtia oi3 p fidem et bonam operationem christo mistrãtium. quãto magis quodãmodo et specialit est marie? Mariã nãq; opis exhibitiõe et fidei rigidissima v ritate mistram xpi fuisse omis q̃ sane sapit in

telligit. Absq3 dubio eni opere ministratrix extitit:q̄ hunc in vtero gessit:partu perfusum aluit ⁊ fouit:atq3 (vt euangelisti ait) in presepio reclinauit: ⁊ a facie herodis in egiptum fugiens abscondit ⁊ oēm infantiā eius pro matris affectu ita prosecuta est: vt vsq3 ad crucem in qua filiu3 iam virū perfectū vidit pēdentem ab eius indubitanter nō recesserit cōsectatu: nō solū gressibus pedu3 tanq̄ pro reuerentia dei: verūetiā3 imitationis affectu. Maria ergo ministratrix christi spiritualiū operū qualitatibus sicut deuotissima extitit: ita absq3 dubio religionis fide.i.vere credulitatis charitate secutrix fuit: Nō eni potuit nisi diuinitatis eius esse credula: que se nouerat hunc non virili semine scd̄m ordinem nature: sed diuino speramine nunciante archangelo cōcepisse: vidēs semper famulantium angelorum adesse frequentiam vt concipiendo et nato: quando videlicet facta est cum angelo multitudo celestis exercitus clamantium ⁊ dicentiū. Gloria in altissimis deo ⁊ in terra pax hoībus bone voluntatis ⁊ in egiptū fugituro: atq3 inde iterū redituro: quib⁹ liquide cognoscere potuit: q2 talia obsequia non nisi deū decuerant. Unde ⁊ stelle annūciatio: ⁊ magorum de longinquis partibus insperata adductio: q̄ maxime illi extitit indiciu3 veritatis. ¶ Similiter simeonis atq3 anne prophetiali dignitate insolit⁹ ceteris ⁊ huic specialis occursus. Que omnia profecto maria conseruans his cunctis altius ad fidem roborata: pio corde conferebat intātū vt omnino non nutabunda: sed certa de filij potestate: tanq̄ de dei vera virtute deficiente i nuptijs vino dixerit: vinū non habent: sciens plane hoc illum potuisse: quod cu3 mox contigit diuino miraculo cōpleuit se. Ecce igr̄ maria fide ⁊ opere xp̄iadministratrix ⁊ deuota vsq3 ad ei⁹ mortē secutrix: nō plus gressu q̄ imitationis affectu: credendum est: si ibi non fuerit: vbi xp̄us ministros suos vult esse: vbi ergo erit? ⁊ si ibi erit: nunquid eq̄li gratia? et si equali gratia: vbi equa dei cen sura que vnicuiq3 reddit sm̄ sua merita? Si ergo merito marie viuēti pre oībus donata est gratia mortue erit minuenda? absit. Quia si oīm sctōꝝ mors est preciosa: marie sane ē preciosissima: quam tanta comitata est gratia: vt mater dei dicaṫ ⁊ sit. Cōsideratis igiṫ his vniuersis vera ratione confitendum cē seo mariam in christo ⁊ apud xp̄m esse. in christo: q2 in ipso viuimus mouemur ⁊ sumus. apud christū gloriose ad eternitatis gaudia assumptauit: benignitate christi honoratius susceptam ceteris quam hic gratia honorauit pre ceteris atq3 ad communem humilitatem nō esse adductā post mortē: putredinis vic3 ⁊ vermis ⁊ pulueris: que suum ⁊ omnium genuit saluatorem. ¶ In cui⁹ s ptāte est sanctorum de capite capillu3 nō perire: est ⁊ illā anima ⁊ corpore integram posse seruare. De cuius potestate si nullus dubitet ecclesiasticorum quin possit matrem sine corruptione in perpetuum seruare. cur dubitandum ē voluisse qd̄ attinet ad tante benignitatis gratiam. Si elegit diuina voluntas sola gratia inter crepitantes vehementium igniū flammas non solū puerorū corpora seruare illesa: verū ⁊ ipsa vestimenta seruare iusta: cur abnuat in matre ꝑpria qd̄ elegit i veste aliena. Jonā seruare in ventre ceti preter naturalem vsu3 voluit icorruptū sola misericordia mariā icorruptā preter naturā non seruabit gratia? Seruatus ē Daniel ab ītēperatissima fame leonū: nō seruanda est maria tantis dotata meritis dignitatū? Hec cōtracta que diximus: q2 naturā non seruasse cognoscimus: in Marie integritate plus potuisse gratia3 q̄ naturā nō dubitamus. Diuinitatis eni sunt opera q̄ dicim⁹: et ideo possibilia: q2 sunt ab oīpotentia. Christus autem dei virtus est ⁊ dei sapientia. cuius oīa que patris sūt: sua sūt: vt velle. velle autem oīa que sunt iusta ⁊ digna. Sic per hoc digne videṫ letari mariam leticia inenarrabili anima ⁊ corpore: in ꝑprio filio: cū ꝑprio filio: per ꝑprium filium: nec vllam sequi debere corruptiōis erū

nam quam nulla secuta est tātū filium pariendo integritatis corruptio: vt sit semper incorrupta quam tanta perfudit gratia: sit integraliter viuēs que oium int:grā pfectāq3 genuit vitā. sit cū illo quem in suo gessit vtero. sit apud illum illa q̄ genuit fouit et aluit illū. maria dei genitrix: dei nutrix: dei ministratrix: et dei secutrix: de qua vt iam dixi: qr aliter sentire nō audeo: aliter dicere nō presumo. K Suscipiat igit hunc sēsum fraterna charitas: quē spūssanctus inspirauit. Ostensa sunt ex parte que taliter hortata sunt me dicere. Si quis autem refragare his elegerit cū dicere non velit hoc nō posse xp̄m pferat quare nō cōueniat velle: ac per eos non esse. Et cū se veracit consilium dei de his nosse manifestauerit: incipiā credere: de quibus aliter non possum sētire. Mirabor illum altitudinem cōsilij diuini inuestigasse: quā me cum aplo digna reuerentia videor debere admirari dicente. O altitudo diuitiarum sapiētie et scientie dei. q̄ incomprehensibilia sunt iudicia eius et inuestigabiles vie eius. Et qr sm eundē aplm ex parte cognoscimus: et ex parte prophetamus. dixi de his: et si nō q̄tum est: tn̄ quēadmodum me dicere debuisse credidi. Si ergo vera sūt que scripsi: tibi gratias ago xp̄e: qr de sancta virgine matre tua nisi qd piū dignū et iustū est sētire nō potui. Si g dixi vt debui approba christe tu et tui. Si aūt nō vt debui ignosce obsecro tu et tui. Qui cum deo pr̄e et spūsctō viuis et regnas p oia scla sclorum. Amen

Diui augustini hipponensis epi de diuinatiōe demonum cōtra paganos Liber incipit. L

Quadam die in diebus sctis octauaꝝ: cū mane apud me adessēt multi frēs laici xp̄iani: et in loco solito ꝯsedissem9: ortus est smo de religiōe xp̄iana adūs9 ꝓsūptionē: et tāq̄ mirā et magnā scientiā paganoꝝ: quē scoꝝ datū atq3 ꝯpletū lr̄is mādādū putaui: sz exp̄ssis ꝑsonis ꝯdicentium: q̄uis xp̄iani essent: et magis ꝯdicēdo q̄rē viderent q̄d paganis tribueri oporteret. Cū g de diuinatione demonū q̄rerent: et affirmarent p̄dixisse nescio quē euisionē tēpli Serapis: q̄ in alexādria facta est: rn̄spondi nō esse mirandum si istā euisionem templi simulacris suis imminere demones et scire et p̄dicē potuerūt: sicut alia multa q̄tum eis nosce et p̄nunciare pmittit. Et cum michi referrent: non g sunt male diuinatiōes huiusmodi nec deo displicēt. alioquin oipotens et iustus ista fieri nō pmitteret si mala et iniusta essēt. Respōdi: non ideo hec videri iusta debere q̄ ea sineret fieri omnipotentissimus et iustissimus deus. Nam et alia multa manifestissime iniusta fieri. sicut homicidia adulteria furta rapinas et cetera huiusmodi. sinit q̄ q̄uis iusto deo eo q̄ iniusta sint sine dubitatiōe displiceāt. idē tn̄ omp̄s ea fieri certa iudicij sui rōe pmittit: nō vtiq3 ipune. sz ad eoꝝ dānatiōem a qb9 fiūt q̄ displicēt iusto. M Et cū e contrario dicerent nō q̄dē eē dubitādū q̄ omp̄s et iustus sit deus. sz hec humana peccata que ꝯ societatē hoim fierēt: nō eū curare dū fierent. ppterea ea posse fieri: q̄ vtiq3 fieri nō possēt: si omp̄s nō fuisset. Illa vero q̄ ad ip̄m religiōis cultū ptineāt nullo mō ab eodē credēdū eē cōtēni: ac p hoc fieri nō potuisse nisi ei pla

tuisset. ⁊ iō ea mala putare nō oporte-
re. Ad hoc quoqꝫ respondi. Nunc ergo
ei displicent: cum templa ⁊ simulachra
euertuntur. ⁊ illa gētium sacrificia si fa
cta fuerint puniuntur. Sicut enim dici
tur: non ea fieri potuisse nisi deo placu
issent: ⁊ ideo bona putāda: qm̄ iusto pla
cent. ita dici potest non ea ꝓhiberi: euīti
puniri potuisse nisi deo displicerēt: ac ꝑ
hoc si tunc iō recte fiebant q2 iusto deo
placere hinc ostēdebant: iō nunc inique
fiunt: q2 deo displicere hinc ostendunt ꝙ
ea vel iubet vel ꝑmittit euerti. Contra
hoc dictum est. Iniusta quidem esse nunc
ista non tamen mala. quia si mala essēt
nunq̄ deo vtiqꝫ placuissent: porro si nū
q̄ placuissent nunq̄ ⁊ facta essēt: illo nō
sinente q̄ oia pōt: ⁊ q̄ talia non contem-
neret: qm̄ tam magna sunt: vt ꝯtra ipsaꝫ
religionem qua deus colit fierent. Hic
ego: si propterea inq̄ mala non sunt: q2
deo placere hinc probatur. q2 ea fieri si-
nit omnipotēs quō erit bonū qd̄ fieri ꝓ
hibent ⁊ euertūt? R. Si
autem bonum non est ꝙ euertunt q̄ deo
placet: hoc fieri nō sineret oipotēs: q2 ⁊
hoc ꝯ religionem fit qua colit de⁹. si ea
q̄ deo placēt ab hoibus euertūt. Si au-
tē hoc cū male fiat ꝑmittit oipotēs: nō
ideo putāda sunt illa bona ꝙ ea fieri ꝑ-
misit oipotēs. Dictū cōtra est conceden
dū esse nūc ista recte nō fieri: imo ideo
prorsus iam non fieri ꝙ oipotenti nunc
displicent: verūtn̄ placuisse cum fierent
Nos enim nescire vn̄ tūc placuerit: nūc
autē vnde displiceāt: dū tn̄ certū sit: nec
tunc fieri potuisse nisi placuissent omni
potenti: nec nunc cessasse: nisi displicuis-
sent omnipotēti. Ad hoc ego. Cur ergo
inq̄ ⁊ nunc talia clāculo fiunt: que vel ꝑ
petue delitescunt: vel deprehensa puniū
tur. si nichil hoꝝ fieri sinit omnipotēs nisi
si qd̄ ei iusto placet: cum iusto qd̄ iniu-
stū est placere non possit? Sacra enī illa
inqt non fiunt q̄ pontificalibus conscri-
pta sunt libris. Ea quippe tunc recte fie
bant: ea tunc deo placere demonstrabā-
tur: eo ipso ꝙ ab omnipotēte ac iusto fie
ri sinebantur. Si quid autem nunc pro-
hibitorum sacrificiorum fit occulte at-
qꝫ illicite: non est illi pontificali sacrifi-
ciorum gratie comparandum: sed in eo
deputandum qd̄ etiam nocturno fit tē-
pore: cum hec omnia illicita ipsis pon-
tificalibus libris certū sit prohiberi at-
qꝫ damnari. Hic respondi. Cur ergo vl
talia permittit deus fieri: si nichil horū
malefactorum contemnit que contra re
ligionem fiunt: cum presertim hec eum
curare hinc etiam cogantur concedere
qui pontificales libros magni estimant
ꝙ ea que his libris prohibentur vtiqꝫ
prohiberi diuinitus asserunt. Quomo
do ꝗ diuinitus prohibētur. nisi q2 displi-
cent deo? que vtiqꝫ prohibendo nō solū
sibi displicere: verūetiā curare se osten-
dit: neqꝫ oino contemnere. O
Inde colligitur q̄ de⁹ aliquid ⁊ impro
bet iustus: ⁊ tn̄ permittit omnipotens
Hec cum dicta essent. concessum est non
ideo putandum aliquid iuste ac bene fi
eri: q2 hoc omnipotens q̄uis ei displi-
ceat fieri tn̄ sinit: fatendumqꝫ esse etiaꝫ
illa mala: que contra religionē qua co
litur deus fiunt: ⁊ displicere deo iusto: ⁊
ratione iudicij eius ab omnipotente ꝑ
mitti. Sed aliud iam esse tractandum
vnde sint diuinationes vel demonuꝫ vl
quilibet illi sint quos deos pagani vo-
cant. Videndum enim esse ne forte nōq̄
dem propterea hec bona putanda sint:
q2 ea fieri permittit omnipotens: sed iō
q2 tam magna sunt: vt non nisi potentie
tribuenda esse videantur. Ad hec me
postea responsurum esse promisi quoni
am tunc hora prodeundi ad populum
iam nos vrgebat: nec distuli cum spaci
um datum est scribendo ⁊ illa retexere
⁊ ista subterere. Demonū ea est natura
vt aerei corporis sensu terrenorum cor
porum sensum facile precedent. celerita
te etiam propter eiusdem aerei corpo-
ris superiorem mobilitatem non solū
cursus quorumlibet hominum vel fera
rum: verumetiam volatus auium icō-
parabiliter vincant. Quibus duabus
rebus q̄tum ad aereum corpus attinet
prediti: hoc est acrimonia sensus et ce-
leritate mot⁹ multa an̄ cognita pnūciāt
vl nūciāt q̄ ipsi hoies ꝓ sensu terreni tardi-

tate mirētur. Acceſſit etiā demonibus
ꝙ tam longū tēpus quo coꝝ vita ꝓten=
dit rerū longe maioꝛ experientia ꝙ̄ pōt
hoībus ꝓpter breuitatē vite prouenire
Per has efficacias quas aerei coꝛpo=
ris natura ſoꝛtita eſt:nō ſolū multa fu=
tura predicunt demones: verumetiam
multa mira faciunt. Que qm̄ homies
dicere ac facere nō poſſunt:eos dignos
quidā quibus ſeruiāt: ⁊ q̄bus diuinos
honoꝛes deferant arbitrant̄: inſtigante
maxime vicio curioſitatis ꝓpter amo
rem felicitatis falſe atq̈ terrene ⁊ excel
lentie tp̄alis. ℞ Qui aūt ſe ab
his cupiditatibꝰ mundāt:nec eis ſe fal=
lendos capiēdoſq̈ ꝑmittunt:ſed inqui=
runt ⁊ amant aliq̄d qđ eodē mō ſemper
eſt:cuiꝰ participatiōe beati ſint: primo
conſiderant nō ideo ſibi p̄ponendos eē
demones:ꝙ acrioꝛe ſenſu coꝛpoꝛis pre=
ualent:aeris.ſ.hoc eſt ſubtilioꝛis elemē
ti.q: nec ipſis terrenis coꝛpoꝛibus be=
ſtias ſibi p̄ponendas putant: q̄ acrius
multa preſentiunt: velut ſagacē canem
q: latentem ferā olfactu acerrimo ſic ī
uenit:vt ad eandē capiendā ducatum
quendā homi prebeat:nō vtiq̈ pruden=
tioꝛe intellectu animi:ſed acutioꝛe coꝛ=
poꝛis ſenſu:vel vulturē q: ꝓiecto cada=
uere ex improuiſa longinquitate aduo
lat:nec aquilā:q: ſublimiter volans de
tanto interuallo ſub fluctibꝰ natantem
piſcem dr̄ ꝑuidere:⁊ grauiter aq̄s illiſa
expertis pedibꝰ atq̈ vnguibꝰ rape. Nec
alia multa animantiū genera: q̄ inter
herbas ſaluti ſue noxias paſcendo cir=
cūerrant.nec aliq̄d coꝝ quo ledant̄ atti
gunt:cū eas hō vix experiendo cauere
didicerit:⁊ multa innoxia ꝙ ſint in exꝑ=
ta foꝛmidet. Unde cōiїcere facile eſt ꝙ̄=
to poſſit in aereis coꝛpoꝛibus ſenſus
acrioꝛ eſſe. Nec ideo tn̄ demones q̄ eo
prediti ſunt bonis hoibus p̄ponendos
prudens quiſq̈ cenſuerit. Hoc ⁊ de coꝛ=
poꝝ celeritate dixerā Et hac eīn p̄ſtan
tia nō ſolū a volucribꝰ hoīes:verūetiā
a multis quadrupedibꝰ ita ſuperantur
vt in coꝝ cōparatiōe plūbei deputandi
ſint. Q Nec tn̄ ideo ſibi hec ani=
mantiū genera exiſtimant preponenda

quibus capiendis et manſuefaciendis
atq̈ in ſue voluntatis vſum cō modūq̈
redigendis:non vi coꝛpoꝛiß ſed [r]ōis im
peritant. Illā vero tertiā demonū potē
tiam:ꝙ diuturna rerū exꝑientia quem
admodum prenoſcant atq̈ prenuncient
multa didicerunt.ita ꝯtēnunt q̄ hec vi=
gilāter curant a veriſſime lucis verita
te diſcernere:vt nec malos ſenes plura
exꝑtos:⁊ ab hoc q̄ſi doctioꝛes:iō probi
adoleſcentes ſibi antecellere exiſtimēt.
nec medicos:nec nautas:nec agricolo=
las quos praue volūtatis ⁊ iniq̄s mo=
ribus viderint:ideo ſibi putent eē pre=
ferendos:ꝙ illi de valitudinibꝰ: illi de
tēpeſtatibꝰ:illi de arbuſtoꝛū fruguimq̈
generibꝰ multa ita prenūciant:vt harū
rerū inexꝑto diuinare videantur. Q=
vero nō ſolū demones quedam futura
predicūt:verūetiā q̄dā mira faciunt: ꝓ
ipſa vtiq̈ ſui coꝛpoꝛis excellētia cur nō
contemnatur a prudētibꝰ:cum pleriq̈
iniq̄ ac ꝑditi hoīes ita exerceāt coꝛpoꝛa
ſua:tātaq̈ diuerſis artibus agere poſ=
ſint:vt ea q̄ hec neſciūt nec aliq̄n vide=
runt:etiā narrata vix credant:ꝙ multa
funābuli ceteriq̈ theatrici artifices: ꝙ
multa opifices: maximeq̈ mechanici
miranda fecerūt.num iō melioꝛes ſunt
bonis:⁊ ſcīā pietate preditis hominibꝰ?
R Que ideo cōmemoꝛaui vt q̄ hec
ſine ꝑuicacia:⁊ ſine vana reſiſtendi ani
moſitate conſiderat:ſimul cogitet:ſi de
ſubiacēte craſſioꝛe materia:vel ſui q̄ſq̈
coꝛpoꝛis vel terre ⁊ aque lapidū atq̈ li
gnoꝝ:metalloꝛūq̈ varioꝝ tanta quidā
hoīes poſſunt: vt eos illi qui hec non
poſſunt plerūq̈ ſtupendo in ſui compa
ratiōe diuinos vocent:cū quidā illoꝝ
ſint artibus potētioꝛes.quidam iſtoꝛū
moꝛibꝰ melioꝛes:ꝙ̄to maioꝛa et mira=
bilioꝛa ꝓ ſubtiliſſimi coꝛpoꝛis hoc eſt
aerei facultate et facilitate demones
poſſint:cū tn̄ ſint voluntatis prauitate:
maximeq̈ ſuperbie faſtu ⁊ euidēti mali
cia ſpūs immundi atq̈ peruerſi. Quātū
aūt valeat aeris elementū:quo eoꝛum
coꝛpoꝛa preualent ad multa viſibilia
inuiſibiliter molienda | mouenda | mu=
tanda | atq̈ verſanda | longum eſt nunc

demonstrare. & puto q vel mediocriter cōsideranti facile occurrat. Que cū ita sint: primū sciendū est: qm̄ de diuinatione demonū questio est illos ea plerumq prenūciare q ipsi facturi sunt. Accipiunt em̄ sepe ptātem et morbos immittere & ipsū aerē viciando morbidū reddere: & puersis amatorib9 terrenorum commodorum malefacta suadere: de quorū moribus certi sunt q sint eis talia suadentib9 consensuri. Suadent aūt miris & inuisibilibus modis p illā subtilitatē suorū corporū corpora hoim nō sentientiū penetrādo. seseq cogitatiōibus eor p quedā imaginaria visa miscendo: siue vigilantiū siue dormientiū. Aliqñ aūt non que ipsi faciūt: sed q naturalib9 signis futura prenoscunt: que signa in hoim sensus venire nō possunt añ predicūt. Neq em̄ qr preuidet medicus qd non preuidet ei9 artis ignarus ideo iam diuinus habendus est. S

Quid aūt mirū: si quemadmodū ille i corporis hūani vel pturbata vl modificata temperie seu bonas seu malas futuras preuidet valitudines: sic demon in aeris affectiōe atq ordinatione sibi nota: nobis ignota: futuras preuidet tēpestates? Aliqñ et hoim dispositiones nō solū voce platas: verūetiam cogitatione cōceptas cū signa qdā ex aīo exprimunt in corpore. tota facilitate pdiscūt atq hinc etiā multa futura prenūciant aliis vicz mira: q ista disposita nō nouerunt. Sicut em̄ apparet pcitatior aīmi mot9 in vultu: vt ab hoib9 q3 aliqd forinsecus agnoscat qd intrinsecus agit: ita nō d3 esse incredibile: si etiā leniores cogitationes dant aliqua signa per corpus. q obtuso sensu hoim cognosci non pñt: acuto aūt demonū possunt. Hac atq hmōi facultate multa demones futura prenūciant: cū tñ ab eis longe sit altitudo illi9 pphetie quā de9 p sanctos angelos suos & pphetas operat. Nā si qd de illa dei dispositione prenūciāt audiunt vt prenūcient: & cū ea predicunt q inde audiunt nō fallūt neq fallunt. Ueracissima ei sunt angelica et pphetica oracula. Sic aūt indignant accipitur q aliqua etiā talia demones audiant et predicant: qsi aliqd indignū sit: vt qd id dicit hoib9 vt innotescat: hoc non solū boni verūetiā mali nō taceant: cum in ipsis hoibus etiā vite bone precepta videamus parit a iustis peruersisq cantari. Nec obesse aliqd: imo etiā pdesse ad maiorē noticiā famāq veritatis: cū de illa etiā hi quicqd nouerunt dicunt: q ei puersis morib9 odicunt. T

In ceteris aūt predictionib9 suis demones plerūq & fallunt & fallunt. Falluntur quidē. qr cū suas dispositiōes pnunciant: ex improuiso desup aliqd iubet qd eorum consilia cuncta pturbet: velut si aliqd disponant qlz hoies qbuslz ptātibus subditi qd non phibituros suos ppositos arbitrant: idq facturos se esse promittant. At illi penes quos maior ptās est: ex alio supiori cōsilio: hoc totū dispositum atq preparatum repente phibeant. Falluntur etiā cū causis naturalib9 aliqs: sicut medici aut naute aut agricole: s3 longe acuti9 longeq pstantius p aerei corporis sensu solertiore & exercitatiore prenoscunt: qr & hec ab angelis deo sūmo pie seruiētibus ex alia dispositiōe ignota demonib9 ex improuiso ac repēte mutant: tanq si egro aliquid extrinsecus accedat quo moriat: quem medicus veris salutis precedentibus signis victurum esse promiserat. Aut si aeris qlitate preuisa diu flaturū illū ventum nautar aliqui predixissent cui dñs xp̄s cuz discipulis nauigans: vt quiesceret ipauit: & facta est tranqllitas magna. Uel si agricola illo anno fructificaturā vitē aliquā polliceat natura vtiq terre & numero seminum callens: quo tñ anno eā vel improuisa celi intēperies arefaciat: vel aliq iussio potentioris eradicet. U Ista multa ēt ad presciam predictionēq demonū ptinentia: q minorib9 & vsitatiorib9 causis futura preuidenẗ. eadē maiorib9 et occultioribus causis ipedita mutātur Fallunt autē etiā studio fallendi: & inuida volūtate: qua hoim errore letantur Sed ne apud cultores suos pondus auctoritatis amittant: id agunt: vt in-

terpretibus suis: signorumque suorum coniectoribus culpa tribuatur: quando vel decepti fuerint vel mentiti. Nonnunquam vero ipsi maligni spiritus: et illusores hominum: atque inuisores salutis eorum solent predicere defectum culture sue et idolorum ruinam: quemadmodum prescium videatur quod in singulis regnis aut locis venturum sit: et quod aduersi sue factioni contingere possit: quod etiam illi qui gentilium historias legunt non ignorant. Quid ergo mirum: si iam imminente templorum et simulacrorum euersione quam prophete dei summi tanto ante predixerant: serapis demon alicui cultorum suorum hoc de proximo prodidit: vt suam quasi diuinitatem recedens vel fugiens commendaret. Fugantur enim isti vel etiam iussis superioribus colligati abstrahuntur et alienantur a locis suis: vt de rebus in quibus colebantur fiat voluntas dei: qui hoc tanto ante per omnes gentes futurum esse predixit: et vt per suos fideles fieret imperauit. Cur autem hoc non sineretur demon predicere: cum sibi iam prenosceret imminere: cum hec predictio et prophetis attestaretur: a quibus sunt ista conscripta: et prudentibus daret intelligi quam vigilanter esset demonum cauenda fallacia: cultusque fugiendus: qui cum ante tam per longum tempus in templis suis hec futura tacuissent que per prophetas predicta ignorare non possent: postea quam appropinquare ceperunt voluerunt ea quasi predicere: ne ignari victique putarentur. Cum igitur tam longe ante predictum esset atque conscriptum: vt alia interim taceam: illud quod sophonias propheta dicit. Preualebit dominus aduersus eos: et exterminabit omnes deos gentium terre: et adorabunt eum vnusquisque de loco suo: omnes insule gentium. Aut non credebant ista sibi futura: qui in templis gentium colebantur: et hoc ideo per suos vates ac phanaticos frequentare noluerunt. Sicut eorum poeta iunonem inducit: non omni modo credentem que de turni morte. Juppiter dixerat. Juno autem ab istis potestas aerea predicatur: que apud virgilium sic loquitur. X Nunc manet in sontem gravis exitus: aut ego veri vana feror: quod et vt potius formidine falsa. Ludar. et in melius tua qui potes orsa reflectas. Aut ergo ista sibi que per prophetas predicta nouerant posse accidere demones: hoc est potestates aeree: dubitabant: et propterea predictionem eorum celebrare noluerunt. et hinc intelligendum est quales sunt. Aut cum ea ventura certissime scirent: ideo per sua templa tacuerunt: ne iam tunc inciperet ab hominibus intelligentibus deseri atque contemni. quod de templorum atque simulacrorum suorum futura euersione eis a prophetis attestaretur: qui eos coli prohibebant. Nunc vero postea quam tempus aduenit quo complerentur vaticinia prophetarum dei vnius: qui istos deos falsos dicit: et ne colantur vehementissime precipit. cur non hoc etiam ipsi compertum predicere sinerentur: vt inde clarius appareret eos hec antea vel minime credidisse: vel suis cultoribus enunciasse timuisse. in fine autem tanquam nihil haben tes amplius quod agerent: etiam ibi voluisse suam ostentare diuinitatem vbi iam perduntur diu simulasse diuinationem. Quod aut dicunt reliqui eorum cultores etiam suorum quibusdam libris hec precognita contineri: quamquam ex rebus impletis confecta putanda sint: que in eorum templis tam longo antea tempore populis eorum si vera essent innotescere debuerunt sicut nostra. non solum in ecclesijs nostris: verumetiam quod ad grauius testimonium contra omnes inimicos valet: in iudeorum sinagogis antiquissima et notissima recitantur: tamen nec ista ipsa que ab eis vix raro et clanculo proferuntur mouere nos debent si cuique demonum extortum est id prodere cultoribus suis quod didicerat ex eloquijs prophetarum vel ex oraculis angelorum. Y

Quod cur non fieret: cum et ista non sit oppugnatio: sed attestatio veritatis. Illud enim quod solum ab ipsis phanaticis flagitandum est: nec vnquam antea protulerunt nec vnquam postea: nisi forte confictum proferre conabuntur aliquid de os suos per vates suos contra deum istra el ausos fuisse prodere aut dicere. De quo

deo doctissimi eorum auctores: qui oīa
illa legē ac nosse potuerūt magis q̄ sicirēt
quis deus esset: q̄ deū negare potuerūt.
Porro autem deus iste quē nullus eorꝝ
negare ausus est verum deū. q2 si nega=
ret: non solum subiaceret debitis penis
verūetiā certis cōuincerer effectibus.
Iste ergo deus quem nemo (vt dixi) illo
rum ausus est negare verꝝ deum: illos
falsos esse deos ⁊ omino deserendos: eo
rumq̄ templa ⁊ simulacra ⁊ sacra euitē
da p suos vates: hec est prophetas ap=
ta denunciatione predixit: apta potesta
te precepit: apta v̄itate compleuit. Quē
q̄s vsq̄ adeo desipiat: q̄ nō potius eum
colendum eligat: quē coli nō ꝓhibēt q̄s
⁊ colebat. Quem proculdubio cum co
lere cepit: illos vtiq̄ non est cultur⁹ q̄s
prohibꝫ coli quem colit. Qr autem ip
sū essent culture gentes exterminatis dijs
falsis: quos antea colebant: a prophe=
tis eius esse predictum pauloante com
memoraui: ⁊ nunc repeto. Preualebit
inquit dominus aduersus eos: ⁊ extermina
bit omnes deos gentium terre: ⁊ adora
bunt eum vnusquisq̄ de loco suo: oīs
insule gentium. Neq̄ eñi sole insule: sed
ita omnes gentes: vt etiā oīs īsule gē=
tiū: q̄ sic q̄dem alibi nō īsulas nominat: ꝫ
vniūsum orbem terrꝝ dicens. Cōmemo
rabūt ⁊ ꝯūtēt ad dñm vniūsi fines tre:
⁊ adorabunt in conspectu eius vniuer=
se patrie gentium: quoniam domini est
regnum ⁊ ip̄o dñabit gētiū. 3

Hec autem p xp̄m fuisse complenda: ⁊
alijs pluribus testimonijs. ⁊ in eodem
ipso psalmo vñ hoc cōmemoraui satis
appet. Cū eni paulo sup̄ius futurā pas=
sionem suam p ꝓphetam ipse loq̄ret di
cens. Foderūt manus meas ⁊ pedes me
os dinumerauerūt omnia ossa mea: ipsi
vero cōsiderauerūt ⁊ conspexerūt me: ⁊ di
uiserūt sibi vestimenta mea: ⁊ sup vestem
meam miserūt sortem. paulopost infert
illud quod posui: commemorabunt et
conuertent ad dominū vniūsi fines ter=
re: ⁊ cetera. Quāq̄ ⁊ illud testimoniū q̄d
sup̄ius adhibui vbi dictum est: preualebit
dominus adūsus eos: ⁊ exterminabit oēs
deos gentium tre: in eo quod positū est
preualebit: satis ostendit etiam prenun
ciatum q̄ pagani pri⁹ oppugnaturi es=
sent ecclīam: nomeq̄ christianū q̄ntum
valerent psecuturi: vt si fieri posset om=
nino de tra deleretur. Et quia eos pati
entia martyrū ⁊ magnitudine miracu=
lorū ⁊ cōsequēte fide aplorū erat supa=
tur⁹: ideo sic dictū est: p̄ualebit dñs ad=
uersus eos. Non eni diceret adūsus: ni=
si oppugnando illi resisterent. Unde et i
psalmo ita prophetatuꝫ est: vt quid fre=
muerunt gentes ⁊ populi meditati sūt
inania? astiterunt reges terre et princi=
pes conuenerūt in vnum aduersus domi
num adūsus christum eius. Et paulo=
post dicit. Dñs dixit ad me filius meus
es tu: ego hodie genui te: postula a me
⁊ dabo tibi gentes hereditatem tuam:
⁊ possessionem tuam t̄minos terre. Ec=
ce vnde dictum est in alio psalmo quod
sup̄ius interposui. cōmemorabūt ⁊ cōuer
tent ad dñm vniūsi fines terre. B

His atq̄ hmōi propheticis documētis
predictuꝫ ostēdit: q̄d videmus iplerí: p
xp̄m futurꝫ fuisse: vt de⁹ israel quē vnuꝫ
verꝫ deum intelligimus non in vna ip̄a
gente q̄ appellata est israel: sed in omni
bus gētib⁹ coleret: ⁊ oīs falsos deos
gentiū ⁊ a tēplis eorū ⁊ a cordib⁹ culto
rū suorꝫ demoliret. Erāt nūc isti ⁊ adhuc
ꝯ christianam religionem ⁊ contra verꝫ
dei cultum vanitates pristinas defensi=
tare audeāt: vt cū strepitu peant. Nā ⁊
hoc de illis predictum est in psalmis di
cente propheta. Sedisti sup thronꝫ qui iu
dicas equitatem: increpasti gentes ⁊ pe
rijt impius: nomen eorū delesti in eter=
num ⁊ in seculum seculi. Inimici defece
runt framea in finē: ⁊ ciuitates destru=
xisti. perijt memoria eorum cum strepi=
tu: ⁊ dominus in eternum pmanet. Ne=
cesse est ꝫ vt impleātur omnia hec. Ne=
q̄ q̄d adhuc audēt ipsi pauci q̄ remanse
runt vaniloquas suas ostentare doctri=
nas: ⁊ xp̄ianos tanq̄ imperitissimos ir
ridere: moueri debemus. duꝫ in eis im=
pleri ea que predicta sunt videamus.
Ipsa quippe velud imperitia et stulti=
cia christianorum: que humilibus ⁊ san
ctis eiusq̄ diligēter studiosis appet ex=

cellsa: et sola vera sapientia. ipsa inquam velut stulticia christianorum eos ad istam paucitatem redegit. quoniam sicut dicit apostolus stultam fecit deus sapientiam huius mundi. Deinde subiungit rem mirabilem. si quis intelligat. et ita sequitur. Nam quoniam in dei sapientia non cognouit mundus per sapientiam deum. placuit deo per stulticiam predicationis saluos facere credentes. Quoniam quidem iudei signa petunt. et greci sapientiam querunt. Nos autem predicamus christum crucifixum: iudeis quidem scandalum: gentibus autem stulticiam: ipsis vero vocatis iudeis et grecis christum dei virtutem et dei sapientiam. Quoniam quod stultum est dei sapientius est hominibus: et quod infirmum est dei fortius est hominibus. B Irrideant ergo quantum possunt: tanquam imperitiam et stulticiam nostram: et iactent doctrinam et sapientiam suam. Illud scio quod isti irrisores nostri pauciores sunt hoc anno quam fuerint priore anno. Ex quo ei fremuerunt gentes et populi meditati sunt inania. aduersus christum eius. quando ab eis fundebatur sanguis sanctorum et vastabatur ecclesia usque ad hoc tempus: et deinceps quotidie minuuntur. Nos autem aduersus eorum opprobria et superbas irrisiones fortissimos reddunt oracula dei nostri que de hac quoque re videmus et gaudemus impleri. Sic enim nos alloquitur per prophetam. Audite me qui scitis iudicium: populus meus in quorum corde lex mea: opprobria hominum nolite metuere: et detractione eorum ne superemini: ne que vos spernunt magni duxeritis. Sicut enim vestimentum ita per tempus absumentur: et sicut lana a tinea comedentur: iusticia autem mea in eternum manet. Legant tamen hec nostra si dignantur. cum ad nos contradictiones eorum peruenerint. quantum dominus adiuuat respondebimus.

¶ Explicit de diuinatione demonum.

¶ Diui Augustini hipponensis episcopi de honestate mulierum liber incipit. C

Nemo dicat fratres quod temporibus nostris martyrum certamina esse non possit. Habet enim pax martyres suos. nam sic diximus frequenter iracundiam mitigare. libidinem fugere. iusticiam custodire cupiditatem contenere: pars magna est martyrii. Contemnenda namque est cupiditas: que quidem velut ignis quanto amplius accipit: tanto amplius requirit. Iracundia vero est mitiganda: que prius nociturus nocet quam nocendis. C Et autem libidinem fugiendam esse dixim⁹ apostolo docto re euidenter didicimus: quia cum omnibus viciis resistendum esse predixerat: contra libidinem non dixit resistite: sed ait. fugite fornicationem: ac si diceret: reliquis viciis deo adiuuante debemus in presenti resistere: libidinem vero fugiendo superare. Sic et in scripturis alibi legimus. Noli attendere in faciem virginis ne scandalizet te vultus eius. Nam et beatus ioseph: vt impudicam dominam posset euadere. pallium quo apprehensus erat reliquit et fugit. Contra libidinis impetum apprehende fugam si vis obtinere victoriam. Nec sit tibi verecundum fugere: si castitatis palmam desideras obtinere. Uidete fratres quomodo ab omnibus christianis: precipue tamen a monachis seu clericis indigna et inhonesta familiaritas fugienda est: quia sine vlla dubitatione qui familiaritatem mulierum non vult fugere: cito dabitur in ruinam. D Sed forte negligens quisque et minus de anime sue salute sollicitus respondet et dicit. Ecce ego familiaritatem habeo mulierum extranearum: et tamen arma castitatis custodio. Infelix est et nimium periculosa presumptio. Multi enim se putant vincere cum victi sunt. Sed adhuc addet aliquis et dicet. Ego inter extraneas mulieres habito: et continentiam seruo et volo habere quod vincam. Quid est volo habere quod vincam: nisi hoc volo habere quod peream? Sed ego inquit libidinis impetum tanquam aduersarium meum retinere volo. Uide quod ne contra te incipiat captiuitas ipsa preualere: et vnde putabas ob

tinere triumphū inde eternū incurras opprobriū. Inter oia christianorum certamina sola dura sunt prelia castitatis vbi quotidiana pugna ꝛ rara victoria Graue nanq; castitas sortita est inimicū: cui quotidie resistit: ꝛ semp timetur. ꝛ ideo sicut dictū ē: nemo se falsa securitate decipiat. vt de suis viribꝰ piculose presumat: sꝫ audiat aplm clamantem: fugite fornicationem. Dauid eñi ille sāctissimꝰ in mille passiōibꝰ pressus vidit mulierem nudā ꝛ adamauit eam ꝛ statim homicidiū simul fecit ꝛ adulteriū. Et q̄ cū mulieribus habitantes putāt se castitatis obtinere triumphum: ignorantꝰ se apud deū duplicis reos existere: dum seipsos in periculū mittunt ꝛ alijs exemplū peruerse familiaritatis ostendunt. Quanti enim ꝑ illoꝝ inhonestā familiaritatē castitatis decorē perdiderunt? ¶ Illoꝝ aie q̄ pereūt ab illis in die iudicij requirēde sunt: q̄ illis exēplum ꝑditionis ostendūt. Et iō fratres cōtra mortifera blandimenta: ꝛ contra adiutores diaboli: q̄ familiaritatem suspectam habere nō metuunt: nec erubescunt: ne nos suo exemplo decipiant: dei adiutoriū iploremus: vt de laq̄o venātium nos liberare dignetur. scientesq; in his oibꝰ q̄ supra diximꝰ bonis ꝛ castis quotidiana nō desint martyria. Oibus xpianis martyria deesse non pñt. Sicut castitas: veritas ꝛ iusticia xps est: sic et ille q̄ eis insidiaƚ ꝑsecutor xpi est. Ille vō q̄ castitatē: veritatē ꝛ iusticiā in fratribus suis defensare: in alijs ꝛ in seipo custodire voluerit: martyr erit. Et iō q̄ hec tota vtute animi diligit. ꝛ vt alij diligant verbis simul ꝛ exemplis ostēdit: ꝛ vbicūq; veritas vel iusticia vel castitas laborat: quātū preualet se etiam vltro ingerit: ꝛ ꝑm vires suas defensare cōtendit: nō vnā sed plures coronas domino remunerāte ꝑcipiet. Et vt hec obtinere mereamur: cū dei adiutorio: non solū extraneaꝝ mulieꝝ: sed etiam ancillaꝝ nostraꝝ ꝛ quoꝝcūq; vicinorum aut filie aut ancille vniuscuiq; nostrum collocutionē vitare procuret. Quia quanto vilior est illaꝝ conditio: tanto ruina facilior. De tali re admonet salomon omnes dicens. Nunquid alligabit aliquis ignem in sinu suo: ꝛ vestimenta eius nō cōburenƚ: aut q̄s ambulabit super prunas: ꝛ plante eiꝰ non cōburenƚ? Et illud. Precium meretricis vix est dimidij panis. O quanta iniq̄tas. o quanta puersitas: vt aia quā christus suo sacro sanguine redemit: luxuriosus quisq; ꝑpter viuꝰ momenti delectationem libidinis diabolo pessimo inimico suo venditac tradit. Uere nimiū miseranda ꝛ plāgēda cōditio est. vbi cito preterit qđ delectat: ꝛ permanet sine fine qđ cruciat. Sub momēto enim libidinis impetus transit: ꝛ ꝑmanet sine termino aie infelicis opprobriū. ¶ Sꝫ dicit aliquis: iuuenis hō sum: faciā qđ me delectat mō: ꝛ postea pñiam agā Quō si dicat: ꝑcutio me crudeli gladio: ꝛ postea vadā ad medium. Heu miser hō: nescis q̄ vnius hore puncto vulnus accipitur sed vix longo tempore ad sanitatem pristinam reuocaƚ? Qui enim fornicās dicit pñiaꝫ se acturꝫ: quare nō timet ne eū subitanea febricula: vel aliq̄ casu subita mors superueniens rapiat ꝛ pereat dilatio: ꝛ succedat eterna damnatio? Et q2 de infelici libidine vñ locuti sumus credendum est quod dicit ꝑpheta. Confractus est mallens vniūse terre: q̄uis post aduentum domini nostri iesu christi per vniuersa monasteria monacorum et ꝑ clericos vel etiam laicos castitatē suātes: quasi confractus malleus ille videatur tñ qđ mlto peius est: adhuc qđ mlto plures sūt q̄ ab illo malleo quotidie confringuntur: q̄ illi q̄ de ruina collisionis illius liberanƚ. Uñ itez atq; iterum rogo. vt diligentius consideremꝰ. ꝛ quātū possumꝰ timeamus illud qđ dñs in euangelio dicit. Qui viderit mulierem ad concupiscēdū eā: iā mechatꝰ est i corde suo. pro qua re: sicut iam dictum est nō solum ab extraneis mulieribus: sed etiam a vicinis et domesticis: et ancillis nostris refrenenda est et secreta familiaritas ꝛ oculorū icauta fragilitas Ne illud eueniat nobis quod dñs per prophetam terribiliter clamat dicens.

Mors intrauit ad aias nras.per fenestras nras. Per qs: puisu oclo¤ et audituū auriū. 6 Si p linguā tuā amico tuo aut famulo tuo iusseris vt ad te meretrix adducat: aut tuipse cū meretrice locut⁹ fueris: p os tuū ad aīaȝ tuā gladi⁹ eterne mortis ingredit. Si autē malū vł sordidū ɔsiliū libent audieris. si detrahētē aut luxuriose loquētē: aut cātica turpia pferētē nō respuis. p auriū tuaȝ fenestras mors itrauit ad animā tuā. Et qȝ dñs dixit. Qui viderit mulierē ꝛc. Uolūtas prona faciēdi reputatur p ope facti. Sic si alids mulierē libidinoso oclo ɔsiderat: p fenestras corporis sui in secretū mētis venenū mortis istillat. Talis ei cogitatio: ꝛ si aliqñ ipedit casu vt nō ipleat volūtatē suā. nihilominꝰ tñ actiōis crimīe cōdēnatur a dño: ac si illa casta est cū q̄ libidis malū voluit exercē: ꝛ ille iā adulter tenet in corde. Jō audiamꝰ scripturā dicētē illō. Oī custodia fua cor tuū. Et illō. Auerte oclos meos ne videāt vanitatem ꝛc. Quō si alids carbones apphēderit. si cito eos pieceerit: nihil ei nocebūt. Siuero diutiꝰ tenere voluerit sine vulnere abire nō poterit. Jta ille q̄ ad ɔcupiscēdū oclos defixerit intuitū: ꝛ libidis malū i corde suscipiēs: morari in corde suo libere pmiserit. excutē a se sine aīe plaga nō poterit. Jō iugit clamamꝰ cū pphe ta oculi mei semp ad dñm: qꝛ ipē euellet de laqueo pedes meos. prestāte dño nro iesu xpo mediatore dei ꝛ hoim: cuiꝰ mia plena est terra. Amen.

¶ Explicit liber de honestate mulierū.

¶ Ex libro retractionum btī Augustini in librum de cura pro mortuis agenda.

Librū de cura pro mortuis gerenda scripsi: cum interrogatus litteris fuissem. vtrū psit cuiq̄ post mortem q corpus eius apō sci alicuiꝰ memoriā sepelit. Hic liber sic incipit. Diu sanctitati tue coepiscope venerande pauline.

Diui aurelii augustini Hipponensis episcopi de cura agenda pro mortuis ad Paulinum epm nolensē liber incipit. H

Diu sanctitati tue coepiscope venerande pauline rescripto rum debitor fui: ex quo mihi scripsisti per homines filie nostre religiosissime flore querens a me vtrum psit cuiq̄ post mortem q corpus eius apud sancti alicuiꝰ memoriam sepelitur. Hoc enim abs te vidua memorata petiuerat pro defuncto in eis partibus filio suo: ꝛ rescripseras consolās eā. idq̄ etiā nūciās de cadauere fidelis iuuenis cynegij: qō mat no ꝛ pio affectu desiderauit esse cōpletū: vt scȝ in beatissimi felicis cōfessoris basilica poneret. Qua occasione factū est vt p eosdē latores lraȝ tuaȝ etiam mihi scriberes: ingerens huiuscemodi questionē: atq̄ vt responderem q̄d inde mihi videt exposcens: nec tacens ipse q̄d sentias. Nā dicis videri tibi nō esse inanes motus animoȝ religiosoȝ atq̄ fideliū pro suis ita curantiū. Adiungis etiam vacare nō posse: q vniuersa p defunctis ecclia supplicare consueuit. vt hinc ꝛ illud conijci possit: homini pdest se post mortē si fide suoȝ humādo eius corpi talis puideat locꝰ in quo apparear opitulatio etiam isto modo q̄sita sctōꝝ. Sed cū hec ita sint: quomodo huic opinioni contrarium non sit. qō dicit apostolus. omnes eñ astabimꝰ ante tribunal christi. vt ferat vnusquisq̄ sui ca q̄ per corpus gessit siue bonum siue malum: nō te satis significas videre. Hec quidem apostolica sententia ante mortē admonet fieri: qō possit prodesse post mortē: nō tunc qñ recipiendū

est qd quisq gesserit añ mortem. I
Uerū hec ita soluit questio: qm quodā
vite genere acqritur:dum in hoc corpo
re viuit. vt alidd adiuuent ista defun=
ctos:ac per hoc sm ea q per corpꝰ gesse
runt eis q post corpus religiose pro il=
lis facta fuerint adiuuant. Sunt enim
quos nihil omnino adiuuāt ista. siue ꝓ
eis fiant:quoꝝ tam mala sunt merita:
vt neq talibus digni sint adiuuari:siue
pro eis quorum tam bona vt talibus
nō indigeant adiumentis. Genere ergo
vite quod gessit quisq per corpus effi=
cit vt prosint vel nō prosint qcunq pro
illo pie fiunt:cū reliqrit corpus. Nam
meritū per qd ista prosint si nullum cō=
paratū est in hacvita: frustra queritur
post hanc vitā. Ita fit vt neq inanit ec=
clesia vel suoꝝ cura pro defunctis quod
potuerit religionis impendat: ꝛ ferat
vnusquisq sm ea q per corpus gessit si
ue bonum siue malū:reddente dño vni
cuiq sm opa eius. At enim hoc qd im
pendit possit ei ꝓdesse post corpus. in
ea vita acqsitū est quā gessit in corpore
Poterat inquisitioni tue sufficeremea
breuis ista respōsio: sed qꝛ alia mouent
quibus respōdendum existimo. parūp
attende. In machabeorum libris legi=
mus oblatum pro mortuis sacrificium
Sed ꝛ si nusq in scripturis veteribus
omnino legeret:nō parua hac cōsuetu=
dine claret autoritas:vbi in precibꝰ sa=
cerdotis q dño deo ad eiꝰ altare fundū=
tur:locū suū habet etiā cōmēdatio mor
tuoꝝ. K Sed vtꝝ alidd
prosit aie mortue locꝰ corporis sui. ope=
riosius inquirendū est. At primū vtrum
intersit alidd ad inferēdam vel augen=
dam miseriā post hanc vitā spiritibus
hominū:si eoꝝ corpora sepulta nō fue=
rint:nō sm opinionē vtcunq vulgatam
sed potius sm religionis nostre sacras
literas est videndū. Neq eni credendū
est sicut apud maronem legit insepul=
tos nauigando atq transeundo infer=
no anime prohiberi. quia scʒ neq ripas
datur horrendas ꝛ rauca fluenta trans
portare priusq sedibus ossa quieuerint
Quis cor christianum inclinet his poe
ticis fabulosisq figmentis: cum domi=
nus iesus: vt inter inimicoꝝ manus qui
eorū corpora in potestate haberent se=
curi occumberent christiani: nec capil=
lum capitis eorū asserat periturum. ex
hortans ne timeāt eos q cū corpus oc=
ciderint amplius nō habēt quid faciāt
Uñ in primo libro de ciuitate dei satis
quantū existimo: sum locutus. vt eoruʒ
dentē retunderē: qui barbaricā vastita
tē: precipue quā nuper roma ꝑpessa est
christianis tēporibꝰ imputando. etiam
id obijciunt q suis illic non subuenerit
xps. Quibus cū responsum fuerit ani=
mas fideliū pro fidei sue meritis ab il=
la fuisse susceptas insultant de cadaue=
ribus insepultis. Totū itaq istū de se=
pultura locū verbis talibus explicaui.
At enim in tanta inquā strage cadaue
rū nec sepeliri potuerunt. neq istd pia
fides nimiuʒ reformidat tenens predi=
ctū: neq absumētes bestias resurrectu
ris corporibus obfuturas. quorum ca
pillus capitis non peribit. Nullo mo=
do diceret veritas. Nolite timere eos
q occidunt corpus: aiam autem nō pos
sunt occidere. si quicq obesset vite fu=
ture. quicqd inimici de corporibꝰ occiso
rū facere voluissent. L Si for
te quispiā sic absurdus est. vt contēdat
eos q corpus occidunt:nō debere time
ri añ mortē:ne corpus occidant: ꝛ time
ri debere post mortē ne corpus occisum
sepeliri nō sinant. falsum est ergo quod
ait: q corpus occidūt ꝛ postea non ha=
bent qd faciant: si habēt tāta que de ca
daueribus faciant. Absit vt falsum sit
qd veritas dixit. Dictū est enim aliquid
eos facere cū occidunt: qꝛ in corpe sen=
sus est occidendo. postea vero nihil ha=
bere qd faciāt quia nullus sensus est in
corpore occiso. Multa itaq corpa xpia
norū terra non texit: sed nullū eoꝝ qsq
a celo ꝛ terra separauit: quam totā im=
plet presentia sui qui nouit vñ resuscitet
qd creauit. Dicit qdē in psalmo. Po=
suerunt mortalia seruorū tuorū escā vo=
latilibꝰ celi: carnes sctōrum tuorum be
stijs terre: effuderūt sanguinē eoꝝ tāq
aquā in circuitu hierlm, ꝛ non erat qui

sepeliret. Sed magis ad exaggerandā crudelitatē eorū q̄ ista fecerūt. nō ad infelicitatē eorū q̄ ista ꝑpessi sunt. Quā uis enī hec in ꝯspectu hominū dura et dira videant: sed preciosa in conspectu dn̄i mors sanctorum eius. Proinde ista omnia .i. curatio funeris: cōditio sepulture: pōpa exequiarū magis viuorū solatia sunt q̄ subsidia mortuorū. Si aliquid prodest impio sepultura preciosa oberit pio vilis aut nulla. Preclaras exequias in cōspectu hoim purpurato illi diuiti turba exhibuit famulorū: sed multo clariores in conspectu dn̄i vel vlceroso illi pauperi ministerium prebuit angelorū. q̄ eū nō extulerunt in marmoreū tumulū: sȝ in abrahe sinū sustulerūt. Rident hec illi contra quos defendēdā suscepimus ciuitatem dei. Verūtamen sepulture curam etiā eorū philosophi cōtempserunt: et sepe vniuersi exercitus dum pro terrena patria morerent: vbi postea iacerent: vel quibꝰ bestijs esca fierent nō curauerunt. M Licuit poetis de hac re plausibilit dicere. Celo tegit: q̄ non habet vrnā. Quāto minus debēt de corporibꝰ insepultis insultare xp̄ianis: qbus et ipsius carnis mēbrorūq; oim reformatio non solū ex terra verū etiā ex aliorū elementorū secretissimo sinu quo dilapsa cadauera recesserunt. in tp̄is puncto reddenda et reintegrāda ꝓmittit. Nec iō tn̄ cōtēnenda et abijcienda sūt corpa defunctorum maxime iustorū ac fideliū. qbꝰ tanq̄ organis et vasis ad oia bona opera sctūs sp̄us vsus est. Si eni paterna vestis et anulus ac si qd hmōi tanto carius ē posteris quāto erga parētes maior affectus nullo mō ip̄a sperneda sunt corpa. que vtiq; multo familiariꝰ atq; cōiunctiꝰ q̄ quelibet indumenta gestamꝰ. Hec enī nō ad ornamētum vel adiutoriūq; adhibet extrinsecꝰ: sed ad ip̄am naturam hois ptinent. Vn̄ et antiquorū iustorū funera officiosa pietate curata sunt: et exequie celebrate. et sepultura prouisa: ipsiq; cum viuerēt de sepeliēdis vel etiam transferendis suis corporibꝰ filijs mandauerūt: et tobias sepeliendo mortuos deū promeruisse teste angelo commemoratur. Ipse quoq; dn̄s die tertio resurrecturus religiose mulieris bonū opus predicat. predicandūq; commendat: q vnguētū preciosum sup membra eiꝰ effuderit. atq; hoc ad eū sepeliēdum fecerit: et laudabilit cōmemoratur in euāgelio: q̄ corpꝰ eiꝰ de cruce acceptum diligenter atq; honorifice tegendū sepeliendūq; curauerūt. N Verū iste auctoritates nō hoc admonēt q insit vllus cadaueribus sensus: sed ad dei prouidētiā cui placēt etiam talia pietatis officia corpa quoq; mortuorū ptinere significant. ꝓpē fidē resurrectiōis astruendā. vbi et illud salubrit discutit: quanta possit eē remuneratio p elemosynis quas viuentibus et sentiētibus exhibemus. si neq; hoc apud deū ꝑit quod exanimis hominum mēbris officij diligentieq; psoluit. Sunt quidem et alia q̄ scti patriarche de corporibꝰ suis vel condiēdis vel trāsferēdis: ꝓphetico spū dicta intelligi voluert. Nō aūt hic locꝰ vt ea ꝑtractemꝰ. eū sufficiant ista que diximus sed ea q̄ sustentandis viuētibus sunt necessaria. sicut victꝰ et amictꝰ. q̄ q̄uis cū graui afflictione desint. non frangunt i bonis pferendi tolerandiq; vtutes: nec eradicant ex aīo pietatē: sed excitatam faciunt fecūdiorem: quāto magis cum desunt ea q̄ curādis funeribus condiendisq; corpibus defūctorū adhiberi solēt. non efficiunt miseros in occultis piorū sedibus iam quetos. At per hoc q̄n ista cadaueribus xp̄ianorū in illa magna vrbis vel etiā aliorū oppidorū vastatione defuert: nec viuorū culpa e q̄ nō potuert ista prebere. nec mortuorū pena qui non potuert ista sētire. O Hec est, mea de sepulture causa atq; rōne sententia. Quā propterea ex alio libro meo in istū transtuli. quia facilius hoc a me recēseri potuit q̄ idipm alio mō eloq̄ndū fuit. Quod si vrum est ꝑfecto etiam puisus sepeliēdis corporibus apō memoriā sctōrū locus bone affectionis humane est erga funera suorū: quoniā si nōnulla religio est vt sepeliant. non pōt nulla esse quādo vbi sepeliant attendit. Sed

cum talia viuorũ solatia requirunt. q=
bus eorũ pius in suos anim⁹ appareat
nõ video que sunt adiumenta mortuo=
rum. nisi ad hoc vt dum recolũt vbi sint
posita eorũ quos diligunt corpora. eis=
dẽ sctis illos tanq̃ patronis susceptos
apud dñm adiuuandos orando cõmen
dent: quod quidẽ facere possent etiam
si talibus locis eos humare non possẽt
Sed nõ ob aliud vel memorie vel mo=
numenta dicunt ea que insignita fiunt
sepulchra mortuorum: nisi qr eos q̃ viuen
tiũ oculis morte subtracti sunt: ne obli=
uione etiã cordib⁹ subtrahantur: in me
moriã reuocãt et admonẽdo faciunt co=
gitari. Nam et memorie nomen id ap=
tissime ostendit. et monumentum eo q
moneat et mentẽ. id est admoneat nun
cupatur Propter qđ et greci mnemen
vocant: qđ nos memoriã seu monumẽ=
tum appellam⁹. qm̃ lingua eorum me=
moria ipsa: qua meminim⁹ mneme dici
tur. Cum itaq3 recolit animus vbi se=
pultũ sit charissimi corpus: et occurrit
locus nomine martyris venerabilis. ei
dẽ martyri animã dilectam commẽdat
recordantis et precantis affectus. Qui
cum defunctis a fidelibus charissimis
exhibet. cũ prodesse nõ dubiũ est his q̃
cum in corpore viuerent. talia sibi post
hanc vitam prodesse metuerunt.

¶ Uerum et si aliqua necessitas vel
humari corpa. vel in talibus locis hu=
mari nulla data facultate pmittat: non
sunt pretermittẽde supplicationes pro
spiritibus mortuorum: quas faciendas p
omnibus in christiana societate defun=
ctis etiã tacitis noibus quorũq3 sub ge
nerali cõmemoratione suscepit eccl'ia:
vt quibus ad ista desunt parẽtes aut fi=
lij aut quicunq3 cognati vel amici: ab
vna eis exhibeat pia matre communi.
Si aũt deessẽt iste supplicationes q̃ fiũt
recta fide ac pietate pro mortuis: pu=
to q nihil prodesset spiritibus eorũ q̃
libet in locis sanctis exanima corpora
ponerentur. Cum ergo fidelis mater
fidelis filij defuncti corpus desiderauit
in basilicam martyris poni: si quidem
credidit eius animã meritis martyris
adiuuari. hoc qđ ita credidit supplica=
tio quedã fuit. et hec profuit si quid pro
fuit. et quod ad idẽ sepulchrũ recurrit
animo: et fidelium precibus magis ma=
gisq3 cõmendat adiuuat defuncti spm̃
non mortui corporis locus: sed ex loci
memoria vnius matris affectus. Simt
enim et quis et cui commendandus sit.
non vtiq3 infructuose religiosam mẽte3
precantis attingit. Nam et orantes de
mẽbris sui corporis faciunt quod sup=
plicantib⁹ congruit: cũ genua figũt cu3
extendunt man⁹. vel etiã psternunt solo
et si quid aliud visibiliter faciunt: q̃uis
eorũ inuisibilis voluntas et cordis in=
tẽtio deo nota sit: nec ille indigeat his
indicijs: vt humanus ei pandat anim⁹
sed his magis seipsũ excitat hõ ad orã=
dũ gemẽdũq3 humilius atq3 feruẽtius.
Q Et nescio quõ cũ hi motus
corporis fieri nisi motu animi preceden
te non possint. eisdem q3 rursus exterius
visibliter factis ille interior inuisibilis
qui eos fecit auget. ac per hoc cordis
affectus qui vt fierẽt ista precessit: quia
facta sunt crescit. Uerumtamẽ si eo mo
do quisq3 teneatur vel etiam ligetur: vt
hec de suis membris facere nequeat non
ideo non orat interior homo et ante ocu
los dei in secretissimo cubili vbi compũ
gitur sternitur. Ita etiã cum plurimũ
intersit vbi ponat corpus mortui sui q̃
pro spiritu eius deo supplicat quia et
precedens affectus locum eligit sanctũ
et illic corpore posito recordatus locus
sanctus eum qui precesserat renouat et
auget affectum. Tamẽ etiam si nõ pos
sit vbi religiosus amicus elegit huma
re quem diligit. nullo modo deb3 a sup=
plicationibus necessarijs in eius com=
mendatione cessare Ubicunq3 enim ia
ceat vel non iaceat defuncti caro spiri=
tui requies acquirenda est. Qui cum i
de exiret secum abstulit sensum quo int
esse possit quomõ quisq3 sit siue in bo
nis siue in malis. Nec ab ea carne expe
ctat adiuuari vitã suã cui pbeat ipse vi
tã. quã detraxit excedens et redditurus
est rediens. qm̃ nõ caro spiritui: s3 spũs
carni etiam ipsius resurrectionis meri

tum comparatiōnum ad penam an ad gl'iam reuiuiscat. B Legim' in ecclesiastica hystoria quā grece scripsit eusebius: ꝛ in latinā linguam vertit rufinus: martyrum corpora i gallia canibus exposita. canūq; relictas atq; ossa mortuoꝝ vsq; ad extremā consumptionē ignib' concremata: eos deniq; cineres fluuio rodano ne qd ad memoriam qualemcunq; relinqueretur inspersos. Qđ non ob aliud credendum est diuinitus fuisse permissum: nisi vt discerent christiani in confitendo christum dum contemnunt hanc vitam: multo magis contemnere sepulturā. Hoc enim qđ in genti seuitia de corporibus martyrum factū est: si eis quicq; noceret quo min' beate requiescerent eorum victoriosissimi spūs. non vtiq; fieri sineretur. Re ipsa ergo declaratum est: nō ideo dixisse dominū. nolite timere eos qui corpus occidunt. ꝛ postea non habent quid faciant: q̄ non esset permissurus aliquid eos facere de suoꝝ corporibus mortuorū. sed qm̄ quicquid fecere pmissi essent nihil quo minueret christiana defunctorum felicitas fieret: nihil īde ad sensum post mortem viuentiū prouemret: nihil ad detrimentum: saltem ipsoꝝ corpoꝝ quo minus integra resurgerent ptineret. Et tamen ex illo humani cordis affectu: quo nemo vnq̄ carnem suā odio habet: si cognoscant aliquid homines post mortē suam suis corporib' defunctis deesse: quod in sua cuiusq; gēte vel patria poscit solēnitas sepulture: contristantur vt homines. et quod ad eos post mortē non pertinet. ante mortem suis corporibus timent. ita vt inueniatur in regnorum libris deū per prophetam minari alteri pphete: q̄ eius transgressus est verbum q̄ nō ferret cadauer eius in sepulchrū patrū eius. Que scriptura sic se habet. S Hec dicit dominus. Quia inobediēs fuisti ori domini: ꝛ non custodisti mandatū quod precepit tibi dn̄s deus tuus: et reuersus es et comedisti panem: et bibisti aquam in loco: in quo precepit tibi ne comederes panem neq; biberes aquā nō inferet cadauer tuū in sepulchrū patrū tuoꝝ. Quanti hec pena pēdēda sit fm̄ euāgeliū cogitem': vbi post corpus occisum nihil metuendū esse didicim': ne membra exanima patiant: nec pena dicēda est. Si aūt humanum erga suaȝ carnē considerem' affectū. potuit inde terreri vel contristari viuus. quod sensurus nō erat mortuus: ꝛ hec erat pena qm̄ dolebat animus id de suo corpe futurū: q̄uis cū fieret non doleret. Hactenus enim voluit dn̄s seruū suū plectere q̄ non sua contumacia spreuerat preceptū ei' implere: sed aliena decipiēte fallacia obedire se credidit: qn̄ non obediuit. Neq; enim putandū est ita fuisse interemptum morsu bestie: vt ad supplicium tartareū ei' deinde aīa raperetur. qn̄ quidē ipsum eius corpus idem leo qui occiderat custodiuit. iumento etiaȝ quo vehebatur illeso: ꝛ simul cum illa immani fera intrepida presentia ad sui dn̄i funus astante. Quo mirabili signo appareret hominē dei coercitum potius tēporaliter vsq; ad mortem. q̄ punitum eē post mortem. De qua re apostolus cū pꝑter quasdā offensas commemorasset infirmitates mortesq; multorum. si enim nosipsos inquit iudicaremus a dn̄o non iudicaremur. Cū iudicamur autē a dn̄o corripimur: ne cum mūdo dānemur. A Cū sane ipse q̄ deceperat i monumēto pꝓprio honorifice sepeliuit: seq; sepeliēdum iuxta ossa eius curauit. ita sperās parci posse quoq; ossibus suis. cū veniret temp' qn̄ fm̄ illius hominis dei pꝓphetiā. iosias rex iuda in illa terra multorum eruit ossa mortuoꝝ eisdē q; ossibus sacrilega altaria q̄ sculptilibus cōstituta fuerant funestauit. Pepercit quippe illi monumento vbi iacebat pꝓpheta. q̄ ante annos amplī' q̄ trecentos ista pdixerat. ꝛ ppꝰ ipsum neq; illi' q̄ eum seduxerat sepultura violata est. Affectu namq; illo q̄ nemo vnq̄ carnē suā odio hꝫ prouiderat cadaueri suo. q̄ occiderat mendacio aīam suā. Ex hoc igit̄ q̄ carnem

suam quisq naturalr diligit. ⁊ illi pena
fuit addiscere. nō eū futurū ī sepulchro
patrum suoꝝ: ⁊ huic cura prospicere vt
parceret ossibꝰ suis si iuxta euȝ iaceret
cuius sepulchrū nemo violaret. Hūc af
fectū martyres xp̄i pro veritate certan
tes vicerūt. qꝛ cōtempserunt qd nō fue
rant peracta morte sensuri. q̄ non potu
erunt eis quos viuentes sentiebāt cru=
ciatibus vinci. Poterat vtiq deus qui
leonem ꝓphete corpꝰ qd ipse occiderat
vlterius non permisit attingere. ⁊ fecit
de percēptore custodē. poterat inquam
a suoꝝ interfectis corporibꝰ canes qbꝰ
fuerant ꝓiecta ꝓhibere. poterat ⁊ ipaȝ
hoīm innumerabilibꝰ modis terrere se
uitiam: ne cadauera incendere: ne cine
res dispergere auderent. Sȝ hoc quoq
experimētū multiplicium tentationum
deesse nō debuit. ne fortitudo confessio
nis q̄ immanitati ꝑsecutionis ꝓ corpis
salute nō cederet. pro sepulchri honore
trepidaret. postremo ne fides resurre=
ctionis consumptionē corpoꝝ formida=
ret. X Debuerūt ḡ ⁊ ista ꝓmitti.
vt etiā post hec tanti honoris exempla
martyres in xp̄i cōfessiōe feruētes. hu=
ius quoq testes fierēt veritatis. in q̄ di
dicerant: eos a quibꝰ sua corpora inter=
ficerent. postea nihil habere qd facerēt
qm̄ qcq̄d mortuis corporibus facerent
vtiq nihil facerēt: qm̄ in carne omi vita
carēte nec aliquid sentire posset q̄ inde
migrauit: nec aliq̄d inde ꝑdere q̄ crea
uit. Sed int hec q̄ fiebāt de corporibus
occisoꝝ cū martyres ea non metuentes
magna fortitudine paterentur tñ apud
fratres luctus ingens erat ꝙ nulla da=
bat ptās sctōrum funeribus iusta ꝑsol=
uere: nec occulte subtrahere aliquid. si=
cut eadem testat historia. crudeliuȝ cu=
stodū vigilie permittebant. Ita cum il=
los q̄ occisi fuerāt: in dilaceratiōe mē=
broꝝ suoꝝ: in conflagratione ossium: in
dispersione cinerum: miseria nulla con=
tingeret: istos tñ q̄ nihil eorum sepelire
poterant: magna miseria cruciabat. qꝛ
nullo modo illis sentientibus ipi quo=
dammodo sentiebāt. ⁊ vbi iam illorum
nulla erat passio: erat istorum misera

compassio. Scdm istam quā dixi mise
rā compassionem laudant illi ⁊ a rege
dauid benedicunt. qui saulis ⁊ ionathe
ossibus aridis sepulture misericordia
prestiterunt. Que tandem misericordi=
am prestatur nihil sentientibus?
Y An forte reuocandum est ad
opinionē ꝙ infernū fluuiū insepulti nō
poterant transmeare? Absit hoc a fide
christiana. Alioquin pessime actum est
cum tanta martyrum multitudine quo
rum non potuerunt corpora sepeliri.
⁊ fallaciter eis veritas dixit. nolite ti=
mere eos qui corpus occidunt ⁊ postea
non habent quid faciant. si eis tāta ma
la facere potuerunt quibus impedirentur
ad loca exoptata trāsire. Sed quia
hoc sine vlla dubitatione falsissimum
est: nec aliquid obest fidelibus negata
eorum corporibus sepultura. nec aliq̄d
si exhibeatur infidelibus prodest. Cur
ergo illi qui saulem et filium eius sepe
lierunt misericordiam fecisse dicuntur.
et ex hoc a rege pio benedicuntur: nisi
quia bene afficiuntur corda miseran=
tium: quando ea dolent in mortuorum
corporibus alienis: que illo affectu
quo nemo vnq carnem suam odio ha
bet nolunt fieri post mortē suam corpo=
ribus suis: et quod sibi exhibere volunt
quando sensuri non sunt: aliis non sen=
tientibus curant exhibere dū ipsi senti=
unt. Narrant visa quedaȝ q̄ huic dispu=
tationi non negligenda videantur in=
serere questionem. Feruntur quippe
mortui nonnulli vel in somnis vel alio
quocunq modo apparuisse viuētibus.
atq vbi coꝝ corpora iacerent inhuma=
ta nescientibus. locis monstratis ad=
monuisse vt sibi sepultura que defuerat
preberetur. Hec si falsa responderimus
contra quorūdā scripta fidelium: ⁊ con
tra eorum sensus qui talia sibi accidisse
confirmant ipudēter venire videbimur.
Z Sȝ respōdēdū ē: nō iō putādū
eē mortuos ista sentire: quia hec dicere
vel indicare vel petere vident in sōnis.
Nam ⁊ viuētes apparēt sepe viuētibus
dormientibꝰ dū se ipi nesciant appare=
re, ⁊ ab eis qui hec somniauerint audi=

unt dicentibꝰ.ꝙ eos in somnis agentes
aliqͥd vel loquentes viderint. Si ḡ me
pōt aliqͥs i somnis videre sibi aliqͥd qͦ
factū est indicantē:vel etiā qͦ futurum
est prenūciantē:cū id ꝓrsus oīno igno-
rē:⁊ oīno nō curē nō solū qͥd ille somiet
sed vtrū dormiēte me vigilet: an vigilā
te me dormiat:an vno eodēq tpe vigi-
lemꝰ ambo siue dormiamꝰ:qñ ille som
niū videt ⁊ ī eo me videt.quid miruʒ si
nescientes mortui:nec ista sentiētes : tñ
a viuentibꝰ videnẜ in somnis:⁊ aliquid
dicunt:quod euigilantes verum esse co
gnoscant.Angelicis igiẜ operatiōibus
fieri crediderim.siue permittaẜ siue iu-
beaẜ:vt aliqͥd dicere de sepeliendis cor
poribꝰ suis videanẜ in somnis. cū id pe
nitus nesciant quorū illa sunt corpora.
Id aūt aliqñ vtiliter fit siue ad viuorū
qualecunq solatiū:ad qͦs pertinent illi
mortui quorū apparent imagines som
niantibꝰ : siue vt his admonitionibus
generi hūano sepulture ꝯmendeẜ hūa-
nitas.Que licʒ defunctis nō opituleẜ:
culpanda tñ irreligiositate negligitur.
Aliqñ aūt fallacibꝰ somnis hi hoīes in
magnos mittūtur errores:qͦs talia per
peti iustum est:velut si quisq videat in
somnis qͦ eneas vidisse apud inferos
poetica falsitate narraẜ:⁊ vt ei cuiuspi
am nō sepulti appareat imago ⁊ loqua
tur qͣlia ferẜ illi locutꝰ fuisse palinurꝰ:
⁊ cū euigilauerit ibi corpꝰ eiꝰ inueniat
vbi iacere inhumatū cuʒ somniaret au
diuit:admonitꝰ ⁊ rogatꝰ vt sepeliret in
uentū.⁊ qꝛ id veruʒ esse cōperit. credat
iō mortuos sepeliri:vt eoꝝ aīe ad loca
transeant vñ insepultoꝝ aīas iferna ꝓ-
hiberi lege somiauit. Nonne ita credēs
plīmū a tramite ꝟitatis exorbitat? A
Sic aūt infirmitas hūana sese habet:vt
quē mortuū in sōnis quisq viderit ipsi-
us aīam se videre arbitretur.cū autem
somniauerit siliter viuū.nō eius aīam
neq corpus:sʒ hoīs silitudinem sibi ap
paruisse nō dubitet:quasi nō possint et
mortuoꝝ hoīm eodē modo nescientiuʒ
nō aīe sʒ silitudines apparere dormiēti
bus.Pro certo cū mediolani essemus
audiuimus:ꝙ cū debitum repeteretẜ a

qͦdā defūcti pr̄is cautiōe ꝓlata:qͦ filio
nesciente a patre iā fuerat persolutum:
cōtristari cepit hō grauissime ⁊ mirari
ꝙ ei pater moriēs nō dixerit quid debe
ret:cū fecisset etiā testamentū. Tūc ni-
mis anxio apparuit ideʒ pater eius in
somnis:⁊ vbi esset repositū ꝙ illa cau-
tio vacuata fuerit indicauit. Quo in-
uento iuuenis atq mōstrato:nō solum
falsi debiti calūniaʒ ꝓpulsauit:sʒ etiam
recepit paternū cirographuʒ quod paẜ
nō receperat qñ est persoluta pecunia.
Hic itaq putaẜ aīa hoīs curam gessis-
se pro filio:⁊ ad eū venisse dormientē vt
docens qͦ ignorabat magna cū mole-
stia liberaret. Sʒ eodē ipso ferme tpe qͦ
id audiuimꝰ.i.nobis apud mediolanū
constitutis.carthaginis rhetor eulogiꝰ
qui meꝰ in eadē arte discipulus fuit si-
cut mihi ipse postea ꝙ in africam reme
auimus retulit.cum rhetoricos cicero-
nis libros discipulis suis traderet.recē
sens lectionem quā postridie fuerat tra
diturus:quēdā locū offendit obscuruʒ
Quo nō intellecto vix potuit dormire
sollicitus. Qua nocte somnianti ego il
li qͦ nō itelligebat exposui:imo nō ego
sed imago mea nesciente me.⁊ tam lon
ge trans mare aliqͥd aliud siue agente
siue somniante : et nihil de illius curis
omino curante. B Quō fiant ista
nescio. Sed quomodo lʒ fiāt:cur non eo
dē mō fieri credimꝰ:vt in somnis qͥsq
videat mortuum quō fit vt videat ⁊ vi
uū:ambobꝰ vtiq nescientibꝰ neq curā
tibus quis vel vbi vel quando eorum
imagines somniet. Silia sunt aūt som-
niis:nōnulla etiā visa vigilātium:qͥ tur
batos habent sensus:sicut frenetici: vel
quocūq furentes mō. Nā ⁊ ipsi loquū
tur secū qͣsi vere pn̄tibꝰ loquātur.⁊ taʒ
cū absentibꝰ ꝙ pn̄tibꝰ quoꝝ imagines
cernūt.siue viuoꝝ siue mortuorū. Sed
quēadmodū hi qͥ viuūt ab eis se videri
⁊ cū eis se loqͥ nesciunt.neq eñ re vera
ipsi assunt:aut ipsi sermocinantur sʒ tur
bati sensibꝰ hoīes:talia visa imagina-
ria patiuntur.eo modo et hi qui ex hac
vita migrarunt:sic affectis hominibus
videntur quasi p̄sentes cū sint absentes

vtrū aliqs eos imaginaliter videat oīno nescientes. Huic rei simile est etiam illud: cū homines altius q̄ si dormiant subtrahuntur corporis sensibus: ꝛ occupanꝫ talibus visis. Et his eū apparēt imagines viuoꝝ ꝛ mortuoꝝ. Sed cū fuerint sensib⁹ redditi. quoscūqꝫ mortuos vidisse se dixerint. vere cum eis fuisse creduntur. nec attendunt qui hec audiunt sic ab eis absentiū atqꝫ nesciētiū quorūdā etiā imagines visas esse viuorū. ℂ Hō qdam de turma curina noīe municipij tulliēsis qd hipponi ꝓximū est: curialis pauper. vix illius loci duū vir alicius ꝛ simplr rusticanus: cū egrotaret ablatis sensib⁹ pene mortu⁹ iacuit aliqt dieb⁹. tenuissimus flatus i naribus: qui manu admota vtcūqꝫ sētiebaꝫ: ꝛ exiguū erat viuentis indiciū illuꝫ sepeliri vt exanimem non sinebat. Nullos artus mouebat: nulla sumebat alimenta: nihil oculis: nihil vllo alio sēsu corporis qualibet impacta molestia sentiebat. Uidebat tamen multa velut in somnis. q̄ tandeꝫ aliqn post dies plurimos quasi euigilans visa narrauit. Ac primum mox vt aperuit oculos eat aliqs ait ad domū curine fabri ferrarij vt videat qd ibi agatur. Quo cum itū esset inuentus est mortuus eo momento quo iste fuerat sensibus redditus: et pene a morte reuixerat. Tunc intentis qui aderant: illum exhibere iussum eē: quando ipe dimissus est iudicabat. seqꝫ illic vñ redierat dixit audisse: ꝙ nō curina curialis: sed curina faber ferrarius ad loca illa mortuorum preceptus fuisset adduci. In illis ergo visis tanq̄ sōnijs fuit inter eos defunctos quos videbat pro meritoꝝ diuersitate tractari. Agnouit etiam nonnullos quos nouerat viuos. Ipsos autem vere mortuos forsitan credidissem: si non inter illa quasi somnia sua vidisset etiaꝫ quosdaꝫ qui nūc vsqꝫ adhuc viuunt clericos videlicet aliquos regionis sue: a quoꝝ ibi presbytero audiuit: vt apud hypponem baptizaretur a me: qd ꝛ factum esse dicebat. Uiderat itaqꝫ in illa visione pbr̄m clericos ꝛ meipsum nondum: scꝫ mortuos: in qua postea vidit ꝛ mortuos. Cur non etiā illos sicut nos vidisse credit. vtrosqꝫ. s. absentes atqꝫ nesciētes ac per hoc non ipsos: sed similitudines eoꝝ: sicut etiā locorum. Nam ꝛ fundū vidit vbi erat ille cū clericis pbr̄ ꝛ hypponē vbi a me q̄si baptizat⁹ est. In quibus locis ꝓfecto nō erat. qñ illic sibi eē videbaꝫ. Nam qd ibi ageretur eo tp̄e nesciebat: qd procul dubio sciret si vere ibi esset. Uisa sunt igr̄ ista q̄ non prestantur in ipsis rebus vt sunt: sꝫ in qbusdam rerū imaginib⁹ adūbranꝫ. ℂ De niqꝫ post multa q̄ vidit: etiaꝫ in paradisum se introductū esse narrauit: dictūqꝫ sibi esse. cū inde mitteret rediturus ad suos. vade baptizare. si vis esse in illo loco beatoꝝ. Deinde vt a me baptizaret admonit⁹: iam factū esse rn̄dit. Cui rursus ille q̄ cum eo loquebaꝫ. vade iñ qt vere baptizare nā illud in visione vidisti. Post illa cōualuit: perexit hypponē: pascha iam appropinquabat. dedit nomen inter alios competētes pariter cū plurimis incognitus nobis: nec ille mihi visionē: nec cuiq̄ conseruoꝝ indicare curauit. Baptizat⁹ ē. pactis dieb⁹ sanctis remeauit ad ꝓpria. Bienio vel ampli⁹ trāsacto. ego cūcta hec cognoui Primo p quendā meū eiusqꝫ amicum in conuiuio meo: dū quedam talia loq̄remur. Deinde institi ac feci: vt hec mihi presens ipse narraret. attestantibus honestis ciuibus suis: ꝛ de mirabili ei⁹ egritudine: vt iacuerit pene mortu⁹ per dies plurimos: ꝛ de illo alio curina fabro ferrario qd cōmemoraui superi⁹: ꝛ de his oībus q̄ cū mihi diceret: etiaꝫ ꝛ tūc ab illo audisse recolebant atqꝫ firmabāt. Quāobrē sicut vidit baptismū suū ꝛ meipm̄ ꝛ hipponē ꝛ basilicā ꝛ baptisteriū. nō i reb⁹ ipsis: sꝫ in qbusdaꝫ similitudinib⁹ rerū: ita ꝛ alios quosdam viuos eisdē nescientibus viuis. Cur nō ergo ita ꝛ illos mortuos eisdē nescientibus mortuis: cur nō istas opatiōes angelicas credim⁹ p dispensationē ꝓuidētie dei bñ vtentis ꝛ bonis ꝛ malis: scdꝫ inscrutabilem altitudinem iudiciorum suorum: siue instruantur hinc men-

tes mortalium:siue fallantur:siue con-
solentur:siue terreantur: sicut vnicuiqꝫ
vel pbenda est misericordia vel irrogā-
da vidicta.ab illo cui misericordiā ꝛ iu
diciū nō inanit cātat ecclia. E
Ut vollet accipiat quisqꝫ qđ dicam. Si
rebus viuentibus interessent aīe mor-
tuorū: ꝛ ipse nos qñ eas videmus allo
querentur in somnis:vt de alijs taceam
meipsum pia mater nulla nocte desere-
ret:que terra mariqꝫ secuta est:vt mecū
viueret. Absit enim vt facta sit vita feli
ciore crudelis vsqꝫ adeo:vt quando ali-
qđ angit cor meū:nec tristem filiū cōso-
let quem dilexit vnice:quē nunq̄ voluit
mestū videre. Sed pfecto ꝙ sacer psal-
mus psonat. verū est:qm̄ pater meus et
mater mea dereliquerunt me : dn̄s au-
tem assumpsit me. Si ergo derelinque-
runt nos patres nostri: quō nostris cu-
ris ꝛ rebus intersunt? Si aūt parentes
non intersunt:qui sunt alij mortuorū q̄
nouerunt qđ agamus qđ ve patiamur?
Esaias propheta dicit. Tu es enim paꝫ
noster:qꝛ abraham nesciuit nos: ꝛ isra-
el nō cognouit nos. Si tanti patriarche
qđ erga populū ex his pcreatū agereꝫ
ignorauerunt:quibus deo credentibus
populus ipse de illorum stirpe promis-
sus est:quomodo mortui viuorum rebꝰ
atqꝫ actibus cognoscendis adiuuandis
qꝫ miscenꝫ? Quomodo dicimus eis fu-
isse consultū.q̄ obierit anteq̄ venirēt ma
la que illorū obitū cōsecuta sunt: si ꝛ pꝰ
mortē sentiunt quecunqꝫ in vite huma-
ne calamitate contingunt? An forte nos
errando dicimus: ꝛ hos putamus quie
tos quos inqeta vita viuorū sollicitat?
F Quid est ergo ꝙ piissimo re
gi iosie pro magno beneficio pmisit de
us ꝙ esset ante moriturꝰ:ne videret ma
la q̄ ventura illi loco ꝛ populo minaba
tur.q̄ dei verba sunt. Hec dicit dominus
deus israel. Uerba mea q̄ audisti:ꝛ vere
tus es a facie mea cū audisti q̄ locutus
sum de isto loco:ꝛ q̄ cōmoratur in eo vt
deseratur. ꝛ in maledicto fit: ꝛ conscidi-
sti vestimenta tua: ꝛ fleuisti in cōspectu
meo:ꝛ ego audiui dicit dominꝰ deus sa
baoth. Non sic. Ecce ego apponam te

ad pres tuos:ꝛ apponeris cum pace:et
non videbunt oculi tui oīa mala q̄ ego
induco in locū hunc:ꝛ q̄ cōmoraꝫ in eo.
Territꝰ iste de cōminationibꝰ fuerat
ꝛ sua vestimenta cōsciderat:ꝛ fit omniū
maloꝝ futuroꝝ de pperatura morte se-
curus:qꝛ ita requieturꝰ esset in pace:vt illa
oia non videret. Ibi q̄ sunt spiritus de-
functoꝝ : vbi nō vidēt q̄cūqꝫ agunꝫ aut
eueniūt i ista vita hoīꝫ. Quō q̄ vidēt tu
mulos suos aut corpa sua.vtrū abiecta
iaceant an sepulta. Quomodo intersūt
miserie viuoꝝ:cuꝫ vel sua ipsa mala pa
tianꝫ:si talia merita cōtrexerunt: vel i pace
requiescant sicut huic ipsi pmissū est: vbi
mala vlla nec patiendo nec compatien
do sustineant liberati ab oībus malis q̄
patiendo ꝛ compatiendo cū hic viuerēt
sustinebant? Dixerit aliqs. Si nulla est
mortuis cura de viuis : quō ille diues:
q̄ apud inferos torq̄baꝫ rogabat abra-
hā patrem vt mitteret lazarū ad quinqꝫ
fratres suos nōdum mortuos:ꝛ ageret
cum eis ne venirēt ꝛ ipsi in eūdē tormē
toꝝ locū. G Sꝫ nūqđ qꝛ hoc
ille diues dixit:nō qđ fres agerēt vel qđ
paterenꝫ in illo tpe sciuit? Ita illi cura fu
it de viuis. Quis qđ agerēt oīo nesciret
quēadmodū est nobis cura de mortuis
Quis qđ agāt vtiqꝫ nesciamꝰ. Nā si ni-
chil de mortuis curaremꝰ:nō vtiqꝫ ꝓ il
lis deo supplicaremus. Deniqꝫ abrahā
nec lazarum misit: ꝛ moysen ac prophe
tas hic eos habē rn̄dit:qs audire debe
rēt:vt ad illa supplicia nō venirēt. Ubi
rursus occurrit quō qđ hic agereꝫ abra
hā paꝫ nesciebat. vbi sciebat esse moysē
ꝛ pphetas:id est libros eorū: quibꝰ ho
minibus obediendo tormenta inferna
euitarent : vbi deniqꝫ nouerat diuitem
illum in delicijs: pauperem vero lazaꝝ
in laboribus doloribusqꝫ vixisse. Nam
ꝛ hoc illi ait. Memento fili quia pcepi
sti bona in vita tua:lazarus autē mala
Sciebat q̄ hec q̄ vtiqꝫ apud viuos non
apud mortuos gesta fuerāt . Uerū non
cū agerenꝫ in viuis:sed eis mortuis po
tuit lazaro indicante cognoscere: ne fal
sum sit qđ ait ppheta. Abrahā nesciuit
nos. Proinde fatendū est nescire qdem

mortuos quid hic agatur: sed dum hic
agitur. Postea vero audire ab eis qui
hinc ad eos moriendo pergunt. Non q̄
dem omnia: sed que sinuntur indicare q
sinuntur etiam ista meminisse: ⁊ que il-
los quibus hec indicāt oportet audire.
Possunt ⁊ ab angelis qui rebus que a
guntur hic presto sūt audire aliq̄d mor-
tui: quod vnumquē illorū audire de
bere iudicat cui cuncta subiecta sunt.
Nisi enim essent angeli qui possunt in-
teresse ⁊ viuorum ⁊ mortuorū locis: nō
dixisset dn̄s iesus. Contigit autem mo-
ri inopē illū: ⁊ ferri ab angelis in sinum
abrahe. Nunc igitur hic nunc ibi eē po
tuerunt: qui hinc illuc quē deus voluit
abstulerunt. Possunt etiam spūs mor-
tuorum aliqua que hic agunt: que ne-
cessarium est eos nosse et que necessari
um non est eos non nosse non solum p̄-
terita vel presentia: verumetiam futu-
ra spū dei reuelante cognoscere: sicut nō
omnes homīes sed ꝓphete dū hic viue
rēt cognoscebāt nec ipi oīa: sed q̄ illis es
se reuelāda dei prouidentia iudicabat.
Mitti quoq₃ ad viuos aliq̄s
ex mortuis: sicut e cōtrio Paulus ex vi-
uis in ꝑadisum raptus est. diuina scri-
ptura testat̄. Nam samuel ꝓpheta defū
ctus viuo sauli etiam regi futura p̄di-
xit: q̄uis nōnulli non ipsū fuisse q̄ potu
isset magicis artibꝰ euocari: sed aliquē
spm̄ tam malis oꝑibus congruentē₃ il-
lius existimēt similitudinem figurasse:
cum liber ecclesiasticus: quem iesus fili
us sirach scripsisse tradit̄: ⁊ ꝓpt̄ eloq̄oꝝ
nonnullam similitudinem salomonis ꝓ
nunciat̄: continet in laude p̄rm q̄ samu
el etiam mortuus prophetauerit. Sed
si huic libro ex hebreorū₃ quia in eo nō
est canone ↄ̄dicit̄: quid de moyse dictu-
ri sumꝰ: qui certe ⁊ in deuteronomio mor
tuus: ⁊ in euāgelio cum heli qui mortu
us non est: legit̄ appuisse viuentibus.
Hinc ⁊ illa soluit̄ q̄stio: quomodo mar-
tyres ipsis b̄nficijs que dant̄ orantibus
indicant se interesse rebꝰ humanis: si ne-
sciunt mortui q̄d agūt viui. Nō. n. solis
b̄nficioꝝ affectibꝰ: verūetiā ipis hoīm
aspectibus confessor̄ appuisse felicem

cuius inq̄linatū pie diligis cū a barba-
ris nola oppugnaret̄ audiuimus: non i
certis rumoribꝰ sed testibus certis. Ve-
rū ista diuinitus exhibent̄ lōge aliter q̄
sese habet vsitatus ordo singulis creatu
raꝝ gn̄ibus attributus. Non eni₃ quia
in vinū aqua cū voluit dominus repen
te conuersa est: ideo non debemus quid
aqua valeat in elementorum ordine ꝓ-
prio ad istius diuini oꝑis raritatem vl̄
potius singularitatem discernere. Nec
quoniam lazarus resurrexit ideo mor-
tuus omnis quando vult surgit: aut eo
mō exanimus a viuēte: quō a vigilante
dormiēs excitat̄. Alij ita sūt humanaꝝ
limites reꝝ alia diuinaꝝ signa ꝟtutū. a
lia sunt que nāl̄it̄: alia que mirabilit̄ fi-
unt: q̄uis ⁊ nāe deus assit vt sit: ⁊ mira-
culis nā non desit. Non igit̄ ideo putan
dū est viuoꝝ rebꝰ quoslibq₃ interesse posse
defūctos q̄m quibusdā sanādis vl̄ adiu
uādis martyres assūt: s₃ iō potiꝰ itelli-
gēdū est q̄ ꝑ diuinā potentiā martyres
viuoꝝ rebꝰ intersunt: q̄m defuncti ꝑ nām
ꝓpriam viuoꝝ rebꝰ interesse nō p̄nt.
Quā q̄ ista q̄stio vires intelligētie mee
vincit: quēadmodū opitulent̄ martyres
his quos ꝑ eos certu₃ est adiuuari: vtꝝ
ipsi ꝑ seipsos assint vno temꝑe tam diu
sis locis: ⁊ tanta iter se longitudine di-
scretis: siue vbi sunt eoꝝ memorie: siue
pret̄ suas memorias vbicunq₃ adesse sē
tiunt̄: an ipsis in loco suis meritis con-
gruo ab oī mortaliū cōuersatiōe remo
tis: ⁊ tn̄ gn̄alit̄ orātibus ꝓ idigētia sup
plicātū sicut nos oramꝰ ꝓ mortuis: q̄bꝰ
vtiq₃ nō p̄sētamur: nec vbi sint: vel quid
agāt scimus. deꝰ omp̄s q̄ est vbiq₃ p̄n̄s:
nec cōcretꝰ nobis: nec remotꝰ a nob: ex-
audiēs martyꝝ p̄ces. ꝑ angelica ministe-
ria vsq₃q̄q₃ diffusa p̄beat hoībꝰ ista sola
tia: q̄bꝰ in huiꝰ vite miseria iudicat esse p̄
benda. ⁊ suoꝝ meritum martyrum: vbi
vult: quando vult: quomodo vult: maxi
meq₃ per eorum memorias: quoniam
hoc nouit expedire nobis ad edificādu₃
fidem christi: pro cuius illi confessione
sunt passi mirabili atq₃ ineffabili pote-
state ac bonitate cōmendet. Res hec al
tior est q̄ vt a me possit attigi: ⁊ abstru

sior q̄ vt a me valeat perscrutari. et idq̄d hoꝝ duoꝝ sit. an vo fortassis vtrūqꝫ sit vt aliqñ ista fiant p ipsam presentiā martyꝝ: aliqñ p angelos suscipientes personā martyrum: diffinire non audeo: mallem a sciētibus ista pquirere. Neqꝫ eñ nemo est qui hec sciat. non q̄ scire videat̄ ⁊ nesciat. dona eñ dei sunt his alia ⁊ illis alia largientis: ſm apostolū qui dicit. vnicuiqꝫ dari manifestationem spūs ad vtilitatē. Alij quidem inq̄t datur p spiritū ſmo sapie: alij sermo sciētie ſm eūdem spiritū: alteri aūt fides i eodē spiritu. Alteri gr̄a curationū in vno spū. alij opationes virtutum alij pphetie. alij diiudicatio spirituū. alij genera linguarū. alij interpretatio sermonū. Oia aūt hec operat̄ vnus atqꝫ idē spūs: diuidens propria vnicuiqꝫ put vult. Hoꝝ oīm spiritaliū donorum q̄ cōmemorauit aplus: cui data est diiudicatio spirituum. ipse scit ista sicut sciēda sunt. R Talem fuisse credendum est ioānē monachū: quem de belli ciuilis euentu maior theodosius cōsuluit impator. Habebat q̄ppe etiam prophetiā. Neqꝫ eñ singulos singula munerū istoꝝ: sed etiā plura vnū habere posse non ambigo. Joannes ḡ iste cuidā mulieri religiosissime impatienter eū videre cupienti: atqꝫ vt hoc impetraret p maritū suū vehementer instāti: cū ille nollet: qm̄ id nunq̄ pmiserat feminis vade inq̄t dic vxori tue. Uidebit me nocte prima: sed in somnis. Et factum est Monuitqꝫ illā quicq̄d fidelē cōiugatā moneri oportebat. Que cum euigilasset talē se vidisse hoīem dei viro suo q̄lē ille eū nouerat: et q̄d ab illo audierat indicauit. Qui hoc ab eis comperit retulit mihi. vir grauis ⁊ nobilis dignissim⁹ credi. sed si illum sanctum monachum ipse vidissem. quia sicut fertur patiētissime interrogabat: ⁊ sapientissime rn̄debat: quesissem ab eo q̄d ad istam pertinet questionē. vtrū ipse ad illam feminā venisset in somnis. i. spūs eius in effigie corporis sui: sicut nosipsi in effigie corporis nostri somniamus: an ipso aliud agente: vel si dormiebat aliud somniante: siue per angelum siue quocūqꝫ alio modo in mulieris somniū talis facta sit visio: atqꝫ id futurū vt ipse pmitteret pphetie spū releuante presciuerit Si eñ ipse interfuerit somnianti: mirabili gr̄a vtiqꝫ id potuit nō natura ⁊ dei munere non propria facultate. Si autē ipso aliud agente siue dormiente ⁊ visis alijs occupato eū mulier vidit in sōnis: pfecto tale aliquid factum est q̄le illud est q̄d i actib⁹ aploꝝ legimus. vbi dn̄s iesus loq̄tur ananie de saulo: ⁊ indicat ei qꝫ saulus vidit ad se venientem ananiā: cum hoc ananias ipse nesciret. Quodlibet hoꝝ mihi responderet ille hō dei: ⁊ de martyrib⁹ ab illo pquererē querere: vtrum ipsi assint in somnis vel quocūqꝫ alio modo videtibus eos in q̄ figura voluerint. ⁊ maxime qñ ab eis se torqueri demones in hoībus confitētur. ⁊ rogant oēs vt parcāt sibi. An ista fiāt dei nutu per angelicas ptātes ꝛ honorem cōmendationēqꝫ sanctoꝝ: ad vtilitatē hoīm: illis in summa quiete positis: ⁊ ad alia lōge meliora visa vacantibus seorsum a nobis: orātibusqꝫ pro nobis. Nā mediolani apud sanctos Prothasiū et Seruasiū martyres expresso noīe sicut defunctorum q̄s eodem mō cōmemorabāt adhuc viuūt demones epm cōfitebant̄ Ambrosiū: atqꝫ vt sibi parceret obsecrabāt illo aliud agente atqꝫ hoc cū agerer̄ oīno nesciente. An forte aliq̄d p ipsam presentiā martyꝝ fiant ista: aliqñ per angeloꝝ: ⁊ vtrū possint vel q̄b⁹ signis possint a nobis duo ista discerni: an ea sētire ac iudicare nō valeat: nisi qui habeat illud donū per dei spiritum diuidentē ppria put vult vnicuiqꝫ. Dissereret mihi vt arbitror hec oīa sicut vellem ipse Joānes vt aut eo docente discerem: ⁊ ea q̄ audirem vera ⁊ certa eē cognoscerem: aut ego crederem q̄ nescirem: illo docente que sciret. Qꝫ si mihi forsitan de sancta scriptura responderet ac diceret. altiora te ne quesieris: ⁊ fortiora te ne scrutaueris: sed q̄ precepit tibi dn̄s illa cogita semper: id etiam gratanter acciperem. Nō eñ paruus est fruct⁹: si aliqua ob-

scura ꝛ icerta q̄ ꝯp̄hendere nō valem⁹: clarꝫ saltē certūq; sit nob̄ nō eē q̄rēda. et qd̄ vnusq̄sq; vult discere: putās ꝓdesse si sciat: discat nō obesse si nesciat. que cū ita sint: nō existimem⁹ ad mortuos pro q̄bus curā gerimus ꝑuenire. nisi q̄ pro eis siue altaris siue orōnū: siue elemosynarꝫ sacrificijs solēnit̄ supplicamus q̄uis nō ꝓ q̄b⁹ fiūt oibus ꝓsint: sꝫ his tm̄ q̄bus dū viuūt ꝯpant̄ vt ꝓsint. ꝟ Sꝫ qr nō discernim⁹ q̄ sint: opꝫ ea ꝓ regn̄atis oib⁹ facere: vt null⁹ eorū preter mittat̄ ad q̄s hec bn̄ficia possint ꝛ debeant ꝑuenire. Meli⁹ eni superūt ista eis q̄b⁹ nec obsūt nec ꝓsunt: q̄ eis deerunt q̄b⁹ ꝓsunt. Diligēti⁹ tm̄ facit hec q̄sq; ꝓ necessarijs suis q̄ ꝓ illo fiat simul̄r a suis. Corpori aūt hūano q̄cq̄d ipendit̄ nō est p̄sidiū salutis: sꝫ hūanitatis officiuꝫ s̄m affectū: q̄ nemo vnq̄ carnem suam odio hꝫ. Vn̄ opꝫ vt quā pōt ꝓ carne ꝓximi curā gerat: cū ille recesserit q̄ regebat. Et si hec faciūt q̄ carnis resurrectionē nō credūt: q̄to magis debēt facere q̄ credūt: vt corpori mortuo sꝫ tm̄ resurrecturo ꝛ i etn̄itate mānsuro ipensū eiusmōi officiū: sit etiā q̄dāmodo eiusdē fidei testimoniū. Qꝫ vo q̄sq; apud mēoriā martyrū sepelit̄. hoc tantū mihi videt̄ ꝓdesse defūcto: vt ꝯmendās eū etiā martyꝝ p̄rocinio. affect⁹ ꝓ illo supplicatōis augeat̄. Habes ad ea q̄ a me putasti eē q̄renda: q̄lē potui reddere r̄nsionē meā: q̄ si vltra q̄ sat est ꝓlixa est: da veniā. id ei factū est amore diutius loquēdi tecū. Hūc ḡ librū q̄madmodū acceꝑit venerabilis dilectio tua: peto rescriptis tuis noueri: quē tibi ꝑlator ei⁹ faciet sine dubio gratiorē. frater. s. ꝛ cōpresbyter nr̄ cādidian⁹: quē ꝑ tuas l̄ras cognitū toto corde suscepi: inuitusq; dimisi. Multū ei nos i charitate xp̄i sua p̄ntia ꝯsolat⁹ est: ꝛ qd̄ fatēdū est ei⁹ instantia tibi parui. Nam cor meum tanta distendunt: vt nisi ipso assidue commonēte nō sineret obliuisci: ꝑfecto iter rogationi tue mea r̄nsio defuisset.

¶ Explicit Augustinus de cura ꝓ mortuis agenda.

Beatissimi aurelii

Augustini de vera ꝛ falsa penitētia ad xp̄i deuotam.

¶ Prefatio. R Capi. primum

Quantuꝫ sit appetenda gr̄a penitentiͤe oīs auctoritas declarat: oīs bonorꝫ vita conat̄ ꝯsidere. lāguores ei sanat: leprosos curat: mortuos suscitat: vitia fugat: virtutes exornat: mētē munit ꝛ roborat: oīa satiat: oīa reitegrat: oīa letificat: s̄aitatē auget quā ꝯs̄uat. Claudis gressuꝫ: aridis copiā: cecis restituit visū. Tēperat successi⁹: ꝯstrigit impet⁹: moderat̄ excess⁹. Ignorās se ꝑ hāc recognoscit: q̄rēs se ꝑ hāc iuenit. Hec ē q̄ hoies ad āgelos ducit: ꝛ creaturā reddit creatori. Ista ouē ꝑditā mōstrauit q̄rēti: ꝛ decimā drachmā obtulit āxiāti. Hec dissipatorē filiuꝫ ad p̄rem reduxit: ꝛ vulneratū a latronib⁹ custodi curādū reseruauit. In hac oē bonū iuenit̄: ꝑ hāc oē bonū reseruat̄. fugat tenebras: iducit lucē: excoq̄t oīa: ipsa ignis ꝯsumēs. Hec oīa ꝓuida virago sēsisti: q̄ hoc tm̄ bonū dilexisti. Vix ei diligit̄ qd̄ oīno ignorat̄. Sup̄ hoc bonū inixa fortis eē poteris ad oīa bōa. Ita q; volūtatē tuā quam sup̄ hoc bono cognoui libent̄ adiuuo: ꝛ suauē laborē vt rogasti: sup̄ hac re desiderant̄ suscipio: sperās dei adiutoriū i tuo merito. Scio ei itētionē tuā nūq̄ frustrādā: sꝫ i oib⁹ q̄ desiderat ditādā. Nā cū esses diues paupere te ꝓ xp̄o reddidisti ꝛ in aīa diues eris sc̄ti ꝯmercij. Vn̄ felix ego si q̄d auxilij ad veras tuas diuitias adhibē potero. Tue itaq; trado dilectiōi q̄cq̄d de pnia sētio: auctoritate patrū ꝛ illustratiōe sc̄tis sp̄ūs. Nec mō hui⁹ tp̄is tm̄ ipugnam⁹ errores: sꝫ ēt de ipugnatis ꝑ copiā rōnū conamur tibi addere dulcedinē suauitatis: vt itegritas tue mētis: q̄ d̄o donāte ōēs repulit falsitates sup̄ fu

gatis ratiocinando letetur.

¶ Qualiter fides est pnie fundamentum ꝛ ꝙ p laborē ꝛ dolorē acqrit donū idulgentie. Capitulū.ij.

SI fides fundamentū est pnie pctī quam nihil est qd bonū fit: appetēda est pnia quā cōstat in fide eē fūdatā. Nō eī pōt arbor bona fructus malos facere. Pnia itaq̃ q̄ ex fide nō ꝓcedit vtilis nō est. Op3 aūt credi remediū pnie a saluatore ꝯcedi. Si enī ois pnia sterilesz peccatorib⁹: neq̃ ad pniam reuocarēt xpi iniectores: quā p̄dicauit dn̄s mitis et mansuetus: ꝛ eius p̄cursor. dixit enī. fructus facite dignos pnie: ofidens pniam nō sterilē: sed digne fructificare. Qui eī maluit miam q̄ sacrificiū: non expectabat mortē pctōris: sed vt ꝯuersus viueret. Quis aūt cōuiti pōt vt viuat: nisi q̄ erat in regiōe lōgiqua? In iniqtatibus se meminit cōceptū dauid: ꝛ in delictis a matre sua genitū: cui dn̄s testimoniū ꝑhibet. Inueni hoīm sm cor meū. Hic idem a domino laudatus p̄sumēs de dn̄o dicit. Propici⁹ eris pctō meo: multū est enī. Non q: mltū erat: sed q: id dauid multū reputabat. Sicut q̄ iā inde satur erat ꝛ fastidiosus. Nō enī laborat exonerari pctō cui non videt nimium. Quō ḡ multū videret si adhuc in illo delectaret? Quō rogaret perdere: nisi doleret hr̄e? Si eī non doleret hr̄e. gauderet cōmisisse. ¶ Scimus quō deleuit dn̄s pctm̄ dauid: aut q: dolebat peccasse: aut q: gemebat: ꝛ stratū suum lachrimis rigabat: ꝛ tāq̄ panē cinerē mādūcabat. Si aūt gauderet: nō magnum sed paruū pctm̄ suū diceret. Fallunt itaq̄ q̄ obiicientes pniam aplo: et eum irridentes dicūt ꝯ eū. Peccauim⁹ vt gr̄a abūdet. Dicebat enī. Cōuertimini ī pniam: spate de venia: etiā si maria sit iniqtas: q: vbi abundauit pctm̄: superabundabit ibi ꝛ gr̄a. Nullū pctm̄ pōt remanere añ pniam. Predicat enī conuerti. Sed vñ se ꝯuerteret aliqs: cui p̄or status placeret? Qui itaq̄ cōuertit: necessario dolet hr̄e qd gaudet pdere. Penitentia itaq̄ acqrit idulgētiā sine qua nemo puenit ad veniā. Si enim sine ea aia saluaret: non diceret: peccasti: qesce. Cur enim quesceret nisi q: malum est si peccaret? Quō diligi ꝛ odio hēri potest quod retentum dānat ꝛ fugatū saluat? Qui ergo nunc quiescit dolere oportet ꝙ non prius quieuit. Sicq̄ saluatur quia dolet: sicq̄ liberatur q: penitet. Ex dolore enim dicit: peccaui: qd faciam tibi. quasi dicat: adeo doleo peccasse qd michi tam graue est ꝙ non velim ꝯtra me te non vindicare. Quero enim in me qd supplicij possit excogitare qd tibi possit sufficere. Nichil michi graue si me a peccato pōt liberare. Relinquit ergo penitere volentibus veniam inuenire.

¶ Contra eos qui dicunt non valere penitentiam: nisi vsq̄ ad baptismū: postea nō. mlt̄isq̄ ꝓbat exēplis. etiā lapsis p⁹ baptismū pniam ꝓficere ad salutē. Capitulum. iij.

SUnt autem q̄ credunt vsq̄ ad baptismum pniam proficere. namq̄ syr⁹ erat naamā: q̄ p aquā pdidit leprā: sed postea peccantib⁹ cassā ꝑseuerare. Gaudēt enī singularitate arrogantes ex hoc ꝙ non habent: iactantes se mundos esse: vtpote quasi nichil post baptismum cōmiserint vñ iure dolere possint. Hij sinistre oia intelligētes vires ex sanctorū auctoritate sumētes: ꝛ sequentes patrem mendacij: mēdaciter exponūt qd ꝯcordat veritati. Legāt in aplo qd intelligere nolūt. Impossibile est eos qui semel illuminati sunt ꝛ gustauerunt donum celeste ꝛ participes effecti sunt gr̄ia spūsancti: ꝛ gustauerunt bonum verbū dei: virtutesq̄ seculi futuri itum renouari p pniam. rursum crucifigētes filiū dei: ꝛ ostētui hn̄tes. Sed si supbia eos non excecasset: viderent aplm non ita esse destructorē sui laboris atq̄ sui gaudij. Quos eī per eplas corrext nisi qui post baptismū ceciderāt: ꝛ ī peccato ꝑseuerabāt? Gentiles enī visitabat corporali p̄sentia: rōnibus ꝛ miraculis eos confutans. Quō scriberet infidelibus ipsis eidem multiplicit ꝯdicētib⁹? hunc lapidabant: virgis cedebāt: ꝛ eis

scriberet vt se corrigerent. Cur autem correctiones infidelibus indiceret: si de eorum salute desperaret? Quod scriberet q̄ scienter & necessario nichil omnino p̄ficeret? Si nō possent renouari p pniam cur predicaret eam? Preterea corrithum reuocat post baptismū peccantem: & fornicationem gentium superantes. Quō reciperet penitentem: si sic contra suum p̄dicaret preceptū? Sed de baptismo hoc intellexit. Dixit enim eos renouari p pētentiam īpossibile esse vt rursum crucifigant filium dei: & ostētui habeāt. i. vt iterū baptizent. B Qui enim baptizat: mortem crucis & sepulturam xp̄i representat in imersione sua. In signo enim crucis quisq̄ in aqua submergitur & submersus sepultus ostenditur. Non enim qui lapsi sunt per iteratū baptismum consequi veniā poterit. Sicut enim semel xp̄s crucifixus est: sic baptismus iterandus non est. Una enim morte suos oēs redemit: vt ampli⁹ mori nō oporteat. Quō vidēs ecclia intellexit nō iterandum baptismum. Per fructus itaq̄ penitētie: baptizatis adhibet spes venie. Nā filius qui recesserat a patre in regionē longinquā: susceptus est a pr̄e p penitentiam. Dixit enim patri cōfitens Jam non sum dignus vocari filius tu⁹ Non enī ista a te didici ista apud te reperi. Hunc suscepit pr̄familias & stola & anulo induit eum. Stola induit eū: q2 in eo integritatem charitatis restaurauit atq̄ anulū in manu posuit q2 ex fide eius fecit opari. p spūsancti dona cum subarrauit: & etiam calciamenta pedū reddidit: q2 eccliam eius predicatiōe ditauit. In cuius conuiuio occisus est vitulus saginatus: q2 in quo habitat omis plenitudo diuinitatis corporaliter illi factus est cibus. p hoc ostēdens etiā sacramēta dn̄ici corporis per pniam & cōfessionē reddi pctōrib⁹ baptizatis. S Si enim aliter esset petrus post dn̄i ascēsionē caput ecclie nō psuasisset symoni in emptiōe spūsācti spē habēti: vt pniam sumeret inde: cui pecuniā dicauerat in maledictionē. Ille quoq̄ qui incidit in latrones: ab hierusalē descendebat: nō in egyptum ad tenebras. nō ad idumeos sanguineos & puluere aspersos: sed ad hierico. qui incidit in latrones nō habitauerat cum eis. Sed licet inciderit qui prius latro non erat: non est relictus a samaritano: sed adiutus & cura refectus. Quōd nō fuisset si solū nō baptizatis spē reliquisset. Amicus vocatus est lazarus & postea resuscitat⁹ est fetidus & quatriduanus a mortuis: ostēdens q̄tū cūq̄ peccet hō: etiā postq̄ fuerit amic⁹ dei: viuere poterit eius spūs. Sed valido dei clamore & multorū fletu foras a pctō vocabit. prius tollet lapis desup ab ipso: q2 cordis duricia p̄iicietur ex aīo: quā tollent intercessores & p̄dicatores labore suo. Filiā abrahe qua alligauerat sathanas: soluit dn̄s reclamātibus iudeis: hec erat filia & ligata & soluta in sabbato.

¶ Contra eos qui dicūt non valere penitentiam lapsis post baptismum: & q̄liter intelligendum sit peccatum in spiritum & ad mortē. C Capitulū. iiij.

Adhuc sunt qui reclamant nō esse remissiones peccatorum baptisatis p pniam dicentes pctm̄ in p̄rem & filiū remitti: in spm̄ sctm̄ omnino nō ignosci: putātes pctā i patrē & filiū esse infideliū: & hr̄e remissionē p baptismū. Isti peccāt absq̄ spū quē non acceperit. Illi aūt in spiritū sanctū peccāt quē acceperit p baptismū: qui eius dona non retinent: et dyaboli venena eligunt. Istos intelligūt nec hic nec in futuro miām consequi posse. Sed iste itellectus magis est erroris q̄ fidei sancte. Si enī p solū baptismū quod iterandū nō est: fit pctōrū remissio: cur adderet dn̄s: neq̄ in futuro? Constat autē q̄dam in futuro remitti vbi non est opatio baptismi. In futuro autem nemo baptizabit. Sicq̄ falsa est interpretatio que remissionem cōcedit soli baptismo Non itaq̄ soli infideles peccant in patrem & filium: sed quicunq̄ peccata cōmittunt. Sed soli peccant in spm̄ sctm̄ q̄ impenitētes existūt vsq̄ ad mortem. Spūs enim sanctus charitas est deitatis. amorē genitoris & genite veritatis. q̄

fuā gratiā nobis tribuit suꝑius arrā. Qui igit peccat: et gratiā suā recupare non amat. et nūq̄ curat ab eo diligi qui totus ē amor et charitas: nec ad eū tendit vn̄ sumpsit arram. in spūmsctūm peccat: et nunq̄ post mortē sicut nec viuens ꝯsequtur veniā. Sicq̄ null⁹ peccat in spūsctm̄ qui fugit ad ipm̄. ¶ Si quis lectiōis seriē ⁊ vbi hoc legit: ⁊ vbi cām cogitauerit: ⁊ si alit intelligat sinistre interpretātib⁹ non cōcordat. Dicebant enī iudei. In beelzebub eijcit demonia: opus spūscti attribuentes diabolice ptāti. Dixit ḡ. Sūt pctā q̄ quoq̄mō sunt fereda: sūt blasphemie consecuture miam. Sed blasphemare in spūm sctūm vt incepistis ducet vos ad mortē Vñ postea dixit. Non pōt arbor mala fructus bonos facere. Quasi dicat. Cōuenit vite vestre de spū talia dicere. Arbor bona non pōt fruct⁹ malos facere: Cōsiliū ē. Conuertimini in arborē bonam transite. nec iā poteritis de spūsctō talia sentire. Obijciunt aliud dictū iohānis. Est aūt pctm̄ non ad mortē ꝓ q̄ oret qs. Est aliud ad mortē ꝓ quo non oret qs. Quasi ꝓ pctis añ baptismum est orandū: pro alijs nō. Falluntur q̄ sic intelligūt. Contrari⁹ nō est sibi ipsi q̄ penitentiā ad monet ecclie pgami. Sȝ sūt quedā pctā venialia que orone dñica q̄tidie soluūtur: cum dr Et dimitte nobis debita nostra: sicut et nos dimittimus debitorib⁹ nr̄is Et hec vt idē ait nō sūt ad mortē. Alia vero q̄ sunt ad mortē non sic: sed p fructus pnie soluunt. Qui petrū lachrymantē suscepit: remessionem non negauit baptizatis. Iam enī audierat: tibi dabo claues regni celoꝝ. Qui licet postea dñm negauerit: ⁊ a se amicos xp̄i excōicauerit: p pniam et amaros fletus veniā recupauit. Egrū se dn̄s dicit respiciens ad membra sibi vnita. Qui xp̄i mēbra sūt per baptismi sacramenta deo vniti sunt. In quib⁹ se egrū cū cōmemorat: nō ab hoibus pctā committi negat: q̄ quotidie per penitētiam destruit.

¶ Contra eos q̄ dicunt semel tm̄ ⁊ non amplius deū pctā dimittere lapsis post baptismū. Sed econtra totiēs apparet diuina miseratio quotiens fit a penitente confessio. ✠ Capitulum. v.

Adhuc instāt pfidi q̄ sapiūt plus q̄ oporteat. non sobriū sed excedentes mensurā. Dicūt enim. ⁊ si semel peccantibus post baptismū valeat pnia: nō tm̄ sepe peccātibus ꝓderit iterata. alioquī pnia ad pctm̄ esset incitatio. dicūt enim Quis nō semper peccaret si redire semper posset? Dicūt enī dñm incitatorem mali si semper penitētibus subuenit: et etiā ei placere pctā quibus semp presto est grā. Errāt aūt immo constat ei pctā multū displicere: qui semp presto est ea destruere. Si enim ea amaret: nō ita sēper destrueret sed conseruaret: atq̄ vt sua munera foueret. Semp destruit peccata que inuenit: ne soluat qd̄ creauit: ne corrūpat qd̄ amauit. Sumunt occasionem hypocrite isti ex factis dñi. Quem enim celū bis illuminauit? quē leprosuȝ bis mundauit? quē mortuuȝ bis suscitauit? Non lazaꝝ quē prius dilexit. non filium vidue quē mistus matri reddidit Non filiū dissipatorē legit bis suscepisse. non filiā abrae bis a demonio liberasse. In nulla ꝑsona itauit factum docens vt aiunt non sepe a domio fieri remedium. Dixit mulieri. Vade ⁊ amplius noli peccare. ne deteius aliquid tibi ꝯtigat ꝓmittēs penā. nō amplius veniā. Qui aūt multos cecos ⁊ diuerso tp̄e illuminauit: ⁊ multos debiles confortauit: ostēdit in diuersis, illis eidem sepe peccata dimitti: vt quem prius sanauit leprosū: alio tp̄e illuminauit cecum. Ideo enim tot saluabit febricantes: sepe lāguidos. sepe claudos cecos ⁊ aridos. ne desperꝫ sepe peccans. Ideo non scribit aliq̄s nisi semel sanatus: vt timeat q̄sq̄ iūgi peccato. Videmus adhuc quotidie ī ecclia sepe febricitantes. sepe languidos: sepe passiōib⁹ captos: sepe liberari: vt appareat totiens opus miserātis: quotiens confessio fit penitentis. Quomodo enī corpus quod vilius est et ab ipso dissimilius sepe sanaret: ⁊ animam dignio=

rem ⁊ redemptam nō totiens liberaret Medicū se vocat: et non suis sed male habentibus opportunum. ✠ Sed qualis hic medicus q̄ malū iteratū ne sciret curare? Medicoꝝ eni est centies infirmū visitare: cētics curare. Qui ceteris minor esset si aliis possibilia ignoraret. Memor est sui q̄ promisit. Nolo mortem pctōris: sed vt conuertat̄ et viuat. Quē eni peccatorem excludit? Et q̄ omib⁹ ꝓmisit indulgētiā: aliis ꝓmissionibus declarat. Qui me confessus fuerit corā hominibus: id est omnis quātūcunqꝫ et quotiensc̄ūqꝫ peccator cuiuscunqꝫ ordinis: etiā si fuerit sacerdos: cōfitebor ⁊ ego eū corā p̄re meo. Nā qui inuocauerit nomē dn̄i. id est ſm q̄ nominat̄ dn̄s: id est q̄ vocauerit eū ad se seruiendo: nō cōtradicendo: vt forsitan sepe fecit: ois. i. quicūqꝫ sit ille peccator saluus erit. Oēm eni animā iste ꝓmissor saturauit bonis: etiā sedentes in tenebris et vmbra mortis: nullam excipiens aiam. Hunc magistrum intellexerat discipulus ille q̄ corinthios p̄ eplas suas voluit corrigere: ⁊ vt ip̄e testatur ter in lr̄is suis eos correxit. Oportebat eni vt quotiens videret cadere: totiens iuuaret eos surgere. Memor eniꝫ erat illius qui dixerat. quorum remiseritis pctā remittunt̄ eis. Scim⁹ autem ⁊ primos patres: et in omi t̄pe etiam ecclīaꝫ dei sup̄ vsqꝫ in septuagiesseptics: qđ est semp: pctā dimittere. Quā potestatem isti ab ecclīa dei conātur auferre. Opꝫ enim sic ecclesiam credere q̄ confitetur sepe peccare. Negat enim veritatem in esse qui se absqꝫ pctō audet iactare. In multis eni offendimus omnes: nec infans vnius diei abs ꝑpctō super terram esse potest. Quapropter eliminandus est ab ecclīa iste error qui vnq̄ penitentibus negat indulgentiam. Non eni inquerit q̄d apl̄s senserit qui dixit. Nihil mihi conscius sū. sed non in hoc iustificatus sum. Sentiēs enim ⁊ iustis pctā solere cōtingere: non se cōfirmabat absqꝫ peccato: q̄ se nouit indissolubili vinclo charitatis christo coniunctum. Nisi eni sciret iustos sepe venire ad veniā q̄modo dubitaret se peccare. qui se sciebat spūm dei habere: ⁊ intentione mundissima ei seruire? ʒ Cur eni dn̄s petri pedes lauisset: ⁊ ecclīam hoc idē docuisset: nisi q: quotidiana est offensio: oportet vt quotidiana sit remissio? Cur docuisset ipse dn̄s orantes dicere. dimitte nobis debita nostra. nisi ipse misericors pseuerat: qui nos ab hac petione non vult deficere? Nullus itaqꝫ tantum vnq̄ posset peccare q̄ penitens delit desperare. Quid enim aliud est desperare q̄ deum sibi cōparare? Nā q̄ de deo non presumit veniā: nō aiaduertit plus pctō suo dei posse clemētiam. Si enim sentiret deū magis bonū q̄ se malū: quicq̄d in se iustitie non inueniret a deo magis bono expectaret: ⁊ quidē diffidit: q: summi boni bonitatem maioreꝫ sua nequicia non sētit. Ille enim sol⁹ diffidat qui tm̄ peccare pōt quātum deus bonus ē. Cum sit aūt null⁹ qui hoc possit: qui timet de se malo: p̄sumat de meliore. Diabol⁹ eni ⁊ omnis nequicia mior est q̄ dei mia. Ipse ei si possꝫ sp̄are ⁊ culpam in se sētire. quod non inuenit in se p̄sumēret in dei bonitate. Adhuc qui diffidit ⁊ suam nequiciam dei pietati comparat: finem imponit diuine ꝟtuti: dās finē infinito. ⁊ pfectioneꝫ diuinitatis auferens deo: cui nichil deest: qđ etiam cogitari non pōt. Non itaqꝫ etiam si sacerdos peccauerit desperare debꝫ: licꝫ scriptum sit. quis orabit pro eo? Tota nāqꝫ eccclesia: atqꝫ alius sacerdos: ⁊ omnis sāctorum ordo orabit pro eo. ⁊ ipse xp̄s qui pro nobis offert se deo. Sed hoc cōsiderādum est sacerdoti ne facile cadat. cui in hoc grauior notat̄ pena. Dicat. apud se: si plebs sesuna ꝟbi dei peccauerit: oportebit me ferre patrem ponderꝫ non audebo illi im portabilia imponere: ⁊ non digito ea mouere. Sed ego si peccauero quid faciam? Non sic facile euadam: me optebit flere mihiam. Nō enim est sic statutū de me sicut de subiecta plebe. Sic sacerdos ⁊ timeat peccare: sed magis timeat desperare.

¶ Contra eos q̄ audac̄ peccāt nimis p̄ sumētes de dei misricordia. A

Capitulum. vi.

Sunt alij inimici desperatiõis qui adeo presumunt ꝛ de deo confidunt: ꝙ quādam sibi licētiam acquirunt peccandi: ꝛ sine pnīa expectāt veniā. q2 credūt qm̄ christiani sūt nō posse damnari adulantes sibi eo ꝙ scriptum est. oīs quicunqꝫ inuocauerit nomē dn̄i saluus erit. Putāt em̄ se nomē dn̄i iuocare qm̄ pñt xp̄ꝫ credere ꝛ sacramēta ecc̄ie sumere: non verentes multos esse vocatos: sed paucos electos. Putāt ei xp̄ianos paucos esse in multitudine gētium ꝛ iudeoꝛuꝫ. Quare ꝛ si omnes saluantur credētes: paucorum tamē est electio in tāta multitudine. Sed si ds aiaduertere voluerit deceptos hos esse ecc̄ia iudicabit: licꝫ cōfidant in xp̄i redēptione. Dicunt em̄: qd ꝑdesset xp̄m venisse si mali tm̄ sicut ꝛ an aduētum suuꝫ adhuc perirēt. Ante em̄ ꝙ fieret de⁹ homo: mali tm̄ dānabantur. ꝛ si adhuc idem esset: eum venisse quid prodesset? Multū inꝙ. Nam omis bonus ante aduētum dn̄i saluus factus est ꝑ vēturum. Nemo em̄ infernum egredi posset: nisi a xp̄o peruenien te in eum extrahi meruisset. Necꝫ enim facultas bene operādi: ꝛ diabolo contradicendi tanta hominibus inesset, nisi christus tanta pati ꝛ resurgere decreuisset. Hi necꝫ aploꝝ necꝫ dn̄i verba attendunt: q̄ fornicatorib⁹ ꝛ criminosis hominibus tam multipliciꝭ: ꝛ totiēs penas promittunt.

¶ Adhuc cōtra presumentes. B Capitulum. vij.

Adhuc addiꝭ iniquitas priori cōsimilis: licꝫ ꝯtria. Desperātes cū hi iudicātmiaꝫ hi cōdēnāt iusticiā iniustū deū blasphemātes q̄ reddē mala malis ignorat: ꝛ pctā eoꝝ exaltat. Sed miror cur nō credāt aplo dicenti. spes nō cōfundit: q̄ negāt penā quā ideꝫ criminosis ꝑmittit. Si em̄ vbi minatur verax non est. cur confidūt ꝙ sperātibus verū dicat. Sed q̄ verus est in ꝑmittendo: verus est etiā in mīnando. Sed non est sperare tandē bonū pro malis expectare: imo temerari⁹ est q̄ pctm̄ non abhorret. Sed cum peccat ad pniam recurrat. confidat in dn̄o: quē timeat iustū ꝛ immundiciarum inimicum.

¶ Que sint pctā venialia: ꝛ ꝙ in his assidue peccātibus assidue penitēdum ꝛ confitēdum est: ꝛ de dolore pro dilatione penitētie. C Capitulum. viij.

Cum itaqꝫ pnīa efficax est: ꝛ fructifera: neminem relinquens sine venia: mortuos resuscitās. de modo ꝛ varietate ei⁹ differam⁹ alique. Penitētia enim baptizandis nō est necessaria. sed baptisatis de maioribus ꝛ minorib⁹ peccatis penitēdum est. Per fidem em̄ ecc̄ie sola remittūtur pctā q̄ cōtrarit hō in origine. vt sicut a patre peccante dānationē accepit: ita ꝑ m̄ris ecc̄ie fidē ꝯsequaꝭ remissionē. Sꝫ q̄ ꝑ se peccauit. ꝑ dolorē ꝓpriū ꝛ per fidem ecc̄ie indulgētiā acq̄siuit. hec ꝑ baptismū reddūt hoīem mundum ꝛ nouū vt nihil remaneat qđ deo displiceat. Sine pnīa nulli profuit baptismus qui peccauit spōtaneus. Si quis aūt baptizareꝭ inuit⁹: ꝛ in falsitate confessus cum penituerit saluus erit. adiuuāte fide ꝛ charitate toti⁹ m̄ris ecc̄ie ꝑ totū orbem diffuse. Ob hoc sunt cathecumini ab ecclesia constituti: vt dum baptismum expectāt vn̄ iure peniteant doceantur. Hec restituit hoīem in libertatē arbitrij primi parētis: adhuc in abundantia virtutum cōstituti. Est eni penitētia assidue peccātibus assidue necessaria. In multis em̄ offendim⁹ omnes: q̄ quotidie remittūtur si semꝑ deploranꝭ. Ista ꝑ sacramedta ecc̄ie ꝛ orōnes semꝑ fugantur: vt iure audiant: tota pulchra es et macula non est in te. Non quin fiat dicor: sed manere non potest. Tanta est virtus petitionis tue ꝛ vnitatis ecclesie: vt quicq̄d extraneum acciderit durare non possit. Licet enim speciosi sint pedes euangelizantium pacem euangelizantiū bona: lauatis tm̄ i remissionis figura excutiēdus est puluis q̄ contrahitur in via. Hec pctā ꝛ si sint parua per dei misericordiā: fiunt magna in pecca-

toribus negligentia. Nullū enim peccatum adeo paruum quod non crescat neglectū. Nō enī cōsiderandū est qđ fecerit sed quē offenderit: ꝙ bonus est: ꝙ benignus: ꝙ pius: ꝙ ꝓpicius: q̄ illum sua dulcedine et pietate creauit ex nichilo qui eum absq̄ merito ꝑduxit ad baptismum. et educauit et nutriuit vt filium. ad cuius commodum creauit celū ⁊ terram: et omnia q̄ in eis sunt ex nihilo cui seruiunt omnia tanꝙ filio. cui misit angelū in auxiliū: propter quē fortē ⁊ callidū debellauit hostē eius antiquum ꝓpter quem tam multipliciter pati sustinuitvt eum mereretur habere filiū cuȝ quodignaretur habere ꝯsortium. Qui de⁹ maiestate sua regit ⁊ gubernat omnia ꝓpter eū potestate sua. Talē patrem offendere: cōtra eius volūtateȝ aliqđ cōmittere: aiaduertentibus ac se non ignorantibus ꝙ est crudele? Unde qui se cognoscunt sicut semꝑ peccāt ita semper plorāt vt tota vitam suā q̄ est tēꝑato sup terram plorent tota vita sua. Ista aūt sunt cuȝ aliquid citra vel vltra modum agit. Ipsa enī bona q̄ per se bona sunt: aliquid cōtrahunt cum excedūt Quicquid deest a perfectione: quicqđ deficit ab hoie: quicqđ ⁊ nostrū est plorando dolendū est. Quicqđ alio modo agit non recta ⁊ mundissima intentiōe quicqđ alio modo operamur: ⁊ non tā purissimo dei amore: nō est liberū a fragilitatis operatione. Quicūq̄ tam miserū esse vt hois est dilexerit: ⁊ q̄ ei⁹ fragilitatē non abhorruerit sed ominosibi reseruauerit ⁊ suū esse nunꝙ nisi ꝓpter acqrendum verū esse quod deus est tolerauit addit operi diuio ꝓculdubio dolendum. Et qui se cognoscit qđ est: diligat hoc solum qđ spectat ad illuȝ q̄ est. Siqs enī sapienter cogitat quid turpissime fragilitati ab ipsa cōditione īhereat ꝙ fedus ꝙ turpis sit in carne: ꝙ mutabilis in mente: hoc solum in se diliget quia tale eū ad deumducet. Quicquid enim boni facimus si id melius facere possumus: a nobis est ꝙ in culmie boni non sum⁹. Si qđ boni nouerimus: ⁊ minus aliquo modo operamur: nō omni no a nostra operatiōe est alienum. Ista continua ⁊ assidua: ⁊ quasi quodāmodo necessaria: assidua lauentur cōfessione: assidua restaurentur ꝯpūctiōe. Surgamus purissimi ad purissimam perfectionem: ne istis que parua sunt multiplicatis: quasi quadā scabie patiamur corrumpi et collidi: ne pinguedine charitatis imminuta sinamur macie affligi. et tortura immunde conscientie macerari. Semper tēdamus in melius: sēper in puritatem baptismi tendentes: ⁊ eam summopere conseruantes vt cū de hac vita exibimus ad eum qui mundissimus est mundi perueniamus: et sine mora ab eo suscipiamur. Doleamus esse exules a patria: doleamus viuere in corruptibili materia. Hic dolor magis ex desiderio ꝙ ex vidicta fit. Unde differt a penitentia. Penitentia eni est quedam dolentis vindicta: puniens in se quod dolet commisisse. Qui auteȝ dolet quod retinetur in mortali corpe: desiderat quod amat: plorat quod tardat. Omis penitētia ē de maleuola libertate. Iste vero dolor magis de necessitate est. Nullū enim peccatū est necessariū. Ipsum aūt peccatum originis ob hoc est malū q: fuit in adam spōtaneū Illius enī voluptas male vse libertatis punit in nobis. non q: necessarium: sed q: fuit spontaneū. Nihil enī a nobis q̄ritur qđ cōmisissemus: nihil a nobis exigit nunc qđ fecissemus. Relinquit ī filijs opus paterne voluptatis. Requirit diabolus filios in seruitutē quorum patris emit libertatē. Iste dolor factus est: non ex conscientia peccatricesed ex opante charitate: non puniens malū sȝ augmentans bonū non impatiēter habitus sed ex desiderio susceptus. In hoc desiderio erat andreas: q̄ in cruce positus a dn̄o requirebat. Tp̄s est vt cōmēdes terre corpus meum. Uolebat enim eum plebs de cruce deponere: Ipse autem cepit dominū rogare. Ne me ꝑmittas dn̄e descendere viuum. Sed tempus est vt commendes terre corpus meum. tamdiu enim iam portaui. tamdiu super cōmendatum vigilaui ⁊ laboraui

q velle iã ab ipsa obedientia liberari & isto grauissimo indumento expoliari. Recordor quantũ in portando onerosũ in fouendo infirmũ: in coercẽdo lentũ: in domando superbum laboraui. Scis dñe quotiens a puritate contemplationis me retrahere contendebat: quotiẽs a dulcissimo quietis tue somno excitare obtendebat: quãtum & quotiens dolorẽ ingerebat. Qui igitur tandiu pax benignissime pugnãti restiti: & tua ope supaui et vici: a te pio et iusto remuneratore posco: ne mihi vltra commẽdes: sed depositum reddo. Commendo alij quẽ illud vltra non impediat. et resurrecturũ seruet et reddat: vt et ipsum sui laboris mercedẽ recipiat: terre commẽda: vt vigilare me amplius non oporteat: et libere ad te fontẽ indeficiẽtis gaudij tendere anxiantẽ me iam non retrahat: nec impediat. Hic dolebat iam nõ esse cũ dño: nec penitebit cõmendatum resurrexisse dño. Sic itaqꝫ non ois dolor est penitentia.

¶ De differentia vere & false penitentie et q de omib⁹ peccatis penitendum ẽ. F Capitulum.ix.

Sunt ẽt petã alia q̃ oino criminũt vitã nisi succurrat pnia Nõ eni oisq dicit mihi dñe dñe itrabit i regnũ celorum Quare agẽda ẽ pnia vt deleant crimina. Sꝫ qm penitẽtia nõ ois est bona: dicam⁹ aliqua q̃ separant veram a falsa: sterilem a fructuosa. Sunt enim quos peccasse penitet propt presentia supplicia. Displicent enim latroni peccata qñ agit de pena. Desit vindicta: reuertit ad crimina. Ista est penitentia nõ ex fide procedens: nec est charitate munita sed sterilis & sine misericordia Hec non purgat conscientiam: nec lauat crimina. In hac nulla est spes venie: nulla expectatio indulgẽtie. Huic cõcordant q̃ cõfitent inuiti: non amore boni sed vt fugiant dãnum vel incommodum seculi. Seruiunt mundo quem amant. querunt suã gloriã quam anhelant. recipiũt mercedẽ quam expectant Si quis tali penitentia securus extiterit: & ad veram pniam de ista nom condescenderit: deceptus & miser eternaliter peribit. Utilis ergo erit penitentia si sit spontanea: dñm querens quem amisisse doleat. ad illum anxians preter quem non est vita. Sunt plures quos penitet peccasse: sed nõ omnino: reseruãtes sibi quedã in quibus delectent: non animaduertẽtes dñm simul surdum & mutum a demonio liberasse. per hoc docet nos nũq̃ nisi de omibus sanari. Si enim vellet ex parte peccata reseruari: habenti septem demonia: manente vno proficere potuerat sex expulsis: expulit autem septẽ vt oia crimina simul eijciẽda doceret. Legionem autẽ ab alio eijciens neminẽ reliquit ex omnibus q̃ liberatũ possideret. ostendẽs q si etiam peccata sint mille oportere de omnibus penitere. G Laudatus est eni dominus qm eiecto demonio locutus est mutus. Nũq̃ aliquẽ sanauit quẽ omino non liberauit. Totũ eni hominẽ sanauit in sabbato. q: & corpus ab infirmitate: & animã ab omni cõtagiõe: indicans penitentem oportere simul dolere de omni crimine orto in aia et corpore. Scio ei dñm inimicũ omni criminoso. Quõ ergo qui crimen reseruat de alio recipiet veniam? Sine amore deo consequeretur indulgentiam: sine quo nemo vnq̃ inuenit gratiam. Hostis eni dei est dum offendit perseuerãter. Quedam enim impietas infidelitatis est ab illo qui iustus et iusticia est dimidiam sperare veniam. Iam enim foret fine penitentia inuenire gratiam. Penitentia eni vera ad baptismi puritatem cõfitentem conat adducere. Recte enim penitens quicqd sordidũ post purificationem contraxit: oportet vt abluat saltem lachrymis mentis Sed satis durus est cuius metis dolorem oculi carnis nequeunt declarare. Sed sciat culpabiliter se durum: q̃ deflet damna tpis vel mortem amici: & dolorẽ peti lachrimis non ostẽdit. Nõ itaqꝫ est vt qs excuset se non habere fontẽ lachrimar q̃ vnq̃ lachrimis oñdit dolorem tpalium.

¶ De fructu erubescẽtie & vtilitate con=

fessionis: ₇ quibus ₇ qualiter confitendum est. ¶ Capitulū. x.

Quem ergo penitet: oīno peniteat: ₇ dolorem lachrymis ostēdat: rep̄sentet vitā suam deo per sacerdotem. preueniat iudiciū dei per confessionem. precepit enī dn̄s mūdatis vt ostenderēt ora sacerdotib⁹: docēs corporali presentia confitēda pctā: non p nunciū non p scriptum manifestāda. Dixit enim ora mōstrare. ₇ omēs: non vnus pro omibus. Nō aliū statuatis nūcium q̄ pro nobis offerat mun⁹ a moyse statutum. Sed q̄ per vos peccastis per vos erubescatis. Erubescētia enī ipa partē habet remissionis. Ex mīa enī hoc precepit dn̄s: vt neminē peniteret in occulto. In hoc eī q̄ sper seipsum dicit sacerdoti: ₇ erubescentiam vincit. timore offensi: fit venia criminis: fit enī per confessionē veniale q̄d criminale erat ī operatiōe. Et si nō statim purgat̄: fit tñ veniale q̄d cōmiserat mortale. Multū enim satisfactiōis obtulit: q̄ erubescentie dn̄ans: nihil eoꝝ q̄ commisit nuncio dei denegauit. De⁹ eī misericors ₇ iust⁹ ē: sicut ꝯseruat miaꝫ in iusticia. ita ₇ iusticiā in mia. Op⁹ eī ē mie peccanti pctā dimittere. Sꝫ oportet vt iust⁹ misereat̄ iuste. Oportet eniꝫ vt nō solū quid: sed in quo doleat ꝯsideret: si dign⁹ est non dico iusticia ꝫ mia. Justicia enī sola damnat. Sed dignus mia est qui spūali labore petit gratiam. Laborat enim mens patiēdo erubescētiā. Et qm̄ verecūdia magna est pena: q̄ erubescit pro xp̄o fit dignus mia. Unde patet ꝙ q̄to plurib⁹ confitebit̄ in spe venie turpidinē criminis: tanto facilius consequtur miam remissionis. Ipsi eniꝫ sacerdotes plus iam possunt proficere. plus confitentibus parcere. quib⁹ enim remittūt remittit dn̄s. Lazarum enim quē de monumēto iā suscitauit obtulit dn̄s discipulis soluendū: ꝑ hoc ostēdēs potestatem soluendi concessam sacerdotib⁹. ¶ Dixit eīn. quodcūq͂ solueritis sup terrā soluet̄ ₇ ī celis. hoc est. ego deus ₇ oēs ordines celestis militie: ₇ omnes scti in mea glīa laudant vobiscum: ₇ cōfirmāt quos ligatis ₇ soluitis. Nō dixit. quos putatis ligare et soluere: sed in quos exercetis opus iusticie ₇ mie. Alia aūt opa vestra in peccatores non cognosco. Quare qui confiteri vult pctā: vt inueniat grām. q̄rat sacerdotem scientēꝫ ligare ₇ soluere: ne cum negligēs circa se extiterit. negligatur ab illo q̄ eū misericorditͬ monet ₇ petit: ne ambo in foueā cadant quā stult⁹ euitare noluit. Tanta itaq͂ vis confessionis est: vt si deest sacerdos confiteatur proximo. Sepe enim cōtingit ꝙ penitens non pōt confiteri corā sacerdote: quē desideranti nec loc⁹ nec t̄ps offert. Et si ille cui confitebit̄ ptātem soluendi non habet: fit tñ dign⁹ venia ex desiderio sacerdotis: q̄ ei confitet̄ turpitudieꝫ criminis. Mundati enim sunt leprosi: dum irent ostendere ora sacerdotibus anteq̄ ad eos peruenirēt. Unde patet deum ad corꝫ respicere: dū ex necessitate ꝓhibet̄ ad sacerdotes peruenire. Sepe q̄dem eos querēt sani ₇ leti: sed duꝫ querēt anteq̄ perueniāt moriunt̄. Sed dei mia ē vbiq͂: qui ₇ iustus nouit parcere: ₇ si non tam cito sicut si soluerēt̄ a sacerdote. Qui igit̄ oīno cōfitet̄: sacerdoti meliori q̄ pōt confiteatur.

¶ De priuata ₇ publica cōfessiōe ₇ satisfactiōe. ¶ Capitu. xi

Et si peccatum occultum est sufficiat referre in noticiam sacerdotis: vt grā sit oblatio muneris. Nam in resuscitatione filie principis pauci interfuerē qui viderēt. Nondum enim erat sepulta. nōdum extra portam ciuitatis delata: nōdum extra domum in noticiam deportata. Intus resuscitauit quam intus inuenit. relictis solis petro ₇ iohāne ₇ iacobo ₇ p̄re ₇ m̄re puelle. In quibus figuralit̄ continent̄ sacerdotes ecclie. Quos autem extra inuenit animaduētenduꝫ ē quō suscitauit. Flebat aūt turba post filium vidue: fleuit martha ₇ maria supplicans pro f̄re: flebat etiā turba q̄ mariam fuerat secuta: lachrimis marie admonita. In quo docemur publice peccātibus: nō ꝓpriū sed ecclie sufficere meri

tuum. Sic itaqꝫ mortuus iaceat: sicqꝫ se mortuū ostendat. publice mortē suā predicando publice fructus pnie ostēdendo vt turba ploret admissum: ꝛ defleat quē dolet mortuū. Istis lachrymis mouebit dñs q̄ reddet matri vnicū filium. Si minus perseuerauerit: si se mortuū per fructus pnie nō declarauerit: tanto pl⁹ oportet addere. Unde lachrymis excitetur non solū marthe: sꝫ etiā marie. Cū se affligat. tū se dolere ꝛ se mortuū sentire ostendat. vt audientes ꝛ cōtēplantes plorando orent veniā. Quoꝝ fletū imitet eccl̄ia. Qui eni multos offendit peccādo: placare multos oportet satisfaciendo: vt eccl̄ia pri⁹ offensa p culpa: in cōuersione flectat in mia: orans pro ipso quē defunctū dolebat. vñ deus flectet ad veniam q̄ adhibuit miam.

¶ Q extra vnitatem eccl̄ie nemo pōt digne penitere: ꝛ quantum penitenti ꝓ sunt suffragia eccl̄ie L Ca.xij

Laboret itaqꝫ penitens i ecclesia esse: ꝛ ad eccl̄ie vnitatē tēdere. Nisi eni vnitas eccl̄ie succurrat: nisi qđ deest petōri sua opitulatione cōpleat de manibus inimici nō eripiet aia mortui. Credēdū est eīn: ꝛ pietas si dei expostulat credere: q̄ oīs eleinosyne tot⁹ eccl̄ie ꝛ orones ꝛ opa iusticie ꝛ mie succurrant recognoscenti mortem suā ad conuersionē suā: hoim nemo digne penitere pōt quem nō sustineat vnitas eccl̄ie. Idcoqꝫ non petat sacerdotes p aliquā culpā ab vnitate eccl̄ie diuisos. Judas eīn penitens iuit ad phariseos. reliquit aplos. nihil inuenit auxilij sed augmentū desperationis. Dixerūt enī Quid ad nos: tu videris. Si peccasti tibi sit. non tibi succurrimus: nō petā tua charitatiue suscipim⁹: non ꝯportāda ꝓ mittim⁹: nō qualiter deponas onus docemus. Quid enim nobis ꝛ misericordie qui nec opera sequimur iusticie? Isset ad fratres: isset ad illos qui orauerant pro socru petri febricante: q̄ chananeam improbam misericordi misericorditer obtulerant. interrogasset petrum pro se lachrymas effundentem. non fugisset mariam ꝛ martham: que vitam lazaro impetrauerant: non turbam plorantem: q̄ vnicum filium acquisierat vidue. Fuit ad diuisos ꝛ diuisus periit Hanc vnitatem omnis boni sentit operatricem qui dixit. Uinea fuit pacifico in ea que habet populos. Nisi enim in ecclesia vniuersali populos se continentes cognosceret: se vineam non presumeret. Scit enim ꝛ experimento cognoscit: vtpote qui pro omnium salute laborauerat: se absqꝫ auxilio ecclesie stare non posse. Non enim est parum cui oīe bonum succurrit: siue in celo siue in terra constitutum. Hoc amittens per excommunicationes nisi recuperet per sancte matris vnitatē vel pietatem: quomodo vnq̄ poterit penitere: quomō deum beniuolum poterit inuenire: qui eius sanctissimam sponsam ꝛ matrem: filiam ꝛ sororem non dubitauit offēdere. ꝛ eius auxilium omnino cōtemnere.

¶ Q semp ex fide penitēs doleat: ꝛ de dolore gaudeat. M Capitulum. xiij.

Ex fide peniteat: credat hāc esse medicinam omnes fructus sue pnie paruos habeat: nunq̄ credat sufficere sēper doleat: semp corā dño añ quē peccauit erubescat: dolorē cum vita finiat. Nā ꝛ si apostolus etiā petā per baptismū remissa ꝯtinue plorat: nobis etiā sup fundamētū aplorū positis qđ preter plorare restat? Quid nisi semper dolere i vita? vbi eīn dolor finit: deficit ꝛ pnia. Si aūt pnia finit: qđ relinquitur de venia? Tā diu eīn gaudeat ꝛ speret de gr̄a: q̄diu sustētat a pnia. Dixit eīn dñs. Uade ꝛ ampli⁹ iam noli peccare. Nō dixit: ne pecces: sed nec volūtas peccādi i te oriat. Qđ quō seruabit nisi dolor cōtinue in pnia custodiat? Hic semp doleat: ꝛ de dolore gaudeat: ꝛ de doloris pnia si cōtigerit semper doleat Et si sit satis q̄ doleat: sꝫ ex fide doleat: ꝛ non semper doluisse doleat.

¶ Q nō solum petā sed omēs circunstantias petōꝝ petōr deflere ꝛ confiteri debet. N Capi.xiiij.

[C]Onsideret qualitatē criminis: in loco: in tpe: in pseuerantia: in varietate persone et quali hoc fecerit tentatione: et in ipsius vicij mltiplici executione. Oportet enim penitē fornicātem sʒ excellentiā sui status aut officij: et fm modū meretricis: et sʒ modū opis sui: et qualiť turpitudinē suā peregit. Si in loco sacro: aut cui debuit excellētiā fidei: vt sunt dom⁹ dñoꝝ: et aliorū multoꝝ. Si in tpe orationi cōstituto: aut in festiuitate sctōꝝum et in tpe ieiunij. Consideret q̄tum pseuerauerit: et defleat q perseueranter peccauerit: et quanta vict⁹ fuerit impugnatiōe. Sunt eñ q̄ nō solū vincunť: sʒ vltro se pctō offerunt. nec expectant tētationē: sed preueniūt voluptatem. et ptractāt secum q̄ multiplici actione vicij delectabiliť peccent. Ois ista varietas cōfitenda est et deflenda: vt cum cognouerit q pctm̄ ē multū. cito inueniat deū ppiciū. In cognoscendo augmētum pcti: inueniat se cui⁹ fuerit etatis: cui⁹ sapie et ordinis: et statū oēm alterius nō peccātis. Immoreť in singulis istis: et sentiat modū criminis: purgans lachrymis oēm qualitatē vicij. defleat virtutē q̄ interim caruit. Dolēdū est enim et dolore purgandū nō solū q peccauit: sed etiā q se virtute priuauit. Nā licʒ speret se consecuturū veniā: dolere tñ pōt. q nō promeruit vñ remunerari confidat. anxieť et doleat q mō effugiēs de preteritis penā miser: nō inde expectet gl'iam: cuius omne tps qm̄ breuissimum est debuit decertauisse ad cōseqndū premium. Defleat etiam qm̄ ī vno offendēs fact⁹ est oīm per ingratitudinē reus. Ingratus eñ extitit q̄ plen⁹ virtutib⁹ deū omnino non timuit. ¶ In hoc ei q̄sqs pctōr fit culpabilior: q̄ est deo acceptior. Ideo eñ adā plus peccauit: q oī bono abundauit. Etiā alio mō offendens in vno: reus est oīm: q ois virtus patitur detrimentū ab vno vicio. Nam si q̄s cadit in auariciā largitatē destruit: et etiam castitatē minorauit. Amore eñ pecunie vel violaret castitatē: vel saltem minus amaret. Si enim ppť deū tanta adhuc castitas inest vt nolit eā pdere. tñ saltem minori gaudio minori affectu tuetur: vbi videt inde pcedere dānū pecunie. Sicqʒ et etiā in alijs: q̄ etiam si non expellanť: tñ p cōceptionē vni⁹ vicij vel satis vel pax minuunť: vel intentiōe deteriorant. vñ ois virtus cuicunqʒ crimini est deflēda: et de oib⁹ indulgētia ē petēda. Animaduertere etiam oportet: et aīaduertendo deflere aiam pximi: quā fornicator deo eripuit: vel ereptā ī malo pfirmauit: etiā q exēplum extitit mali in opatione sui criminis: cui magis pfuisset: si alijs fuisset cā conuersionis Defleat itaqʒ alioꝝ vitā in sua corruptā vel corruptā conseruatam. et cōmodum pximi qd dedisset exemplo boni. Doleat tristicia: quā peccādo bonis ītulit: et de leticia quā eis nō adhibuit. Et nō solum cogitet q̄d et qualiter fecerit: sed q̄ iniuste deū vt dixim⁹ peccando offenderit. Timeat illā veritatis sniam. Nō potestis duobus dñis suire. Timeat ergo ne oia bona q̄ fecit: dum in vno pctō pseuerauerit: ex contaminatione mali perdiderit: vt qui seruiuit diabolo p crimen. dei quā obtulit amiserit seruitutē Piū est tñ credere vt recepta dei gratia q̄ in eo destruit mala priora etiaʒ remuneret bona. vt cum destruxerit qd suum non inuenit: amet et diligat bonum qd etiā in peccante plantauit.

¶ De plenaria satisfactione per iudicium sacerdotis: et de dignis fructibus penitentie. ¶ Capitulū. xv.

[I]N omnibus dolēs aut seculum derelinquat: aut saltē illa q̄ sine admixtiōe mali nō sunt admināstrata: vt mercatura et milicia: et alia que vtentibus sunt nociua: vt administrationes seculariū potestatū: nisi his vtatur ex obedientie licētia. Ponat se omnino ī potestate iudicis. ī iudicio sacerdotis nihil sibi reseruās sui: vt oia eo iubente paratus sit facere pro recipiēda aie vita: quecūqʒ faceret pro vitanda corporis morte. et hoc cum desiderio quia vitam recuperat infinitā vt deus.

Cū gaudio ei debet facere immortalis
futurus:q̄ faceret pro differenda morte
moritur⁹.Sēq̄ dep̄cet deū certus de ve
nia:q̄ oībus modis ⁊ sine tedio dubius
rogaret p̄tātē terrenā.Abstineat a mul
tis licitis:q̄ ꝑ libertatē arbitrij cōmisit
illicita.Semper offerat deo mētē ⁊ cor
dis cōtritionē:⁊ deide qđ pōt de posses
sione.Tūc qđ offerat secur⁹ offerat.Re
sperit ei dñs ad abel ⁊ ad munera eius
Sed prius dicit ad abel ꝙ̄ ad munera.
Sumēs eni mētē quā cognouit hūilē ⁊
purā remunerauit ei⁹ largitatis mūe-
ra.Ad cayn xͦo nō respexit nec ad eius
munera.Mentē ei ei⁹ quā viderat qm̄
nō cognouit hūilē:ei⁹ munera nō rece-
pit.In iudicio ei cordis ꝯsideranda est
elemosyna tribuentis.Nec iā cōsiderā-
dum est ꝙ̄tum:sꝫ qua mēte:q̄ affectiōe
dat qđ pōt.Vidua eni duob⁹ q̄ habuit
larga minutis:plus oībus misit. Q
Qui igr̄ vult pctā sua redimere tp̄aliū
oblatiōe:caueat vt offerat mentē pri⁹.
Caut⁹ sit ne verecūdia ductus diuidat
apud se ꝯfessionē:⁊ diuersa diuersis sa-
cerdotib⁹ velit manifestare. Quidā ei
vni celant q̄ alij manifestanda conser-
uant:qđ est se laudare ⁊ ad hypocrisim
tendere:⁊ sꝑ venia carere:ad quā ꝑ fru-
stra totā putat ꝑuenire.Caueat preteri-
ta que vera delectat pnia:nō prius ad
dñi corp⁹ accedat ꝙ̄ confortet bona cō-
sciētia.Sꝫ in hac separatiōe tremendū
dei iudiciū cogitet:vbi magis terribi-
lis snīa peccantes separabit in ignem
Gemat ꝙ̄ nondū audet sumere quē ml-
tū desiderat cibū salutarem.Isti sunt di
gni fruct⁹ pnie:aīam captiuā elaqueā-
tes:⁊ in libertate seruantes. Cohibeat
se p̄terea a ludis ⁊ a spectaculis seculi:
q̄ perfectā vult consequi grām remissi-
onis.Nam dyna si se cohibuisset:si int
suos remansisset:ab extraneo raptore
corrupta non fuisset.Tanto igitur ma-
gis sibi caueat ⁊ cohibeat se aīa que se
pe vel semel corrupta est ⁊ rapta:time-
at iam docta experimēto quod ignora-
uit xͦgo:eligat quē imitetur.nō sequat
quem animus suus dānat.se enim iudi
cat qui fructus penitētie non hn̄tem a
se non elongat.laudet em̄ ⁊ amet quos
digne fructificare non ignorat:querat
fruct⁹ dignos:⁊ si non dignos penitētie
Sunt em̄ digni fruct⁹:vtutum fructus
q̄ non sufficiunt penitentib⁹.Penitētia
em̄ grauiores expostulat vt sic pacetur
eccl̄ia:vt pacata dolore et gemitibus
mortuis impetret vitam.

¶ Vt penitēs nō excuset peccatuꝫ suuꝫ
nec defendat:quod multis modis fieri
solet. R Capitulum.xvi.

Sentiat culpā nec velit excusa
re ne augeat crimē:vt adam
cui nō sufficiebat peccasse:sꝫ
āpliauit crimē culpādo vxo-
rē ⁊ culpā trāsferēs in auctorē.Istđ pec
catū multotiēs icurrit:sꝫ neglectū igno
rat.Nō itaqꝫ peccātes dicam⁹:nō aliđ
potui cur me ꝯstituisti furē:qꝛ de⁹ fecit
me pauperē.Nec mirū si dedit⁹ suꝫ for
nicatiōi:quia talis creat⁹ sum nature ⁊
fragilitatis.Fragilitas em̄ vi cogit vt
volūtas cōmittat criminalia. Errat q̄
fallitur. Natura em̄ talis est vt quisqꝫ
possit resistere malo cui se subijcit ex ar
bitrio.Sūt aūt q̄ defendūt culpā in dei
ꝓuidentia:reputantes dei ordinationi
⁊ necessitati qđ relictū est volūtati ⁊ ar
bitrij libertati.Sciuit em̄ de⁹ q̄d factu
rus esset q̄ peccat:sꝫ nō ordinauit petm̄
q̄ nullū relinqt īpunitū. Ordinauit pe-
nā amantib⁹ culpā.Ignis eni opus est
iusticie:vt habeāt vñ doleāt q̄ gaudere
nō amant.Nō ordinauit peccare q̄ pec
catū voluit curare:sed ꝑmisit libertati
qđ peccator donauit necessitati. Si eni
nō posset peccare:nō deberet qui totus
est iusticia remunerare. Idō nō sctificat
aīalia muta.quia nulla pn̄t committere
crimina.Angeli qꝫ q̄ ꝑstiterunt si liberi
nō fuissent vñ coronarētur. Potuerūt
eni peccare quoꝝ siles ceciderūt. Licet
eni misericorditer cūcta creauerit:iusti
ciā tn̄ in mia q̄ iust⁹ est custodire opor-
tuit.Sꝫ dicit q̄ nō sentit culpā suaꝫ.Ni-
hil boni possum hr̄e nisi inspirante grā
nihil em̄ sine grā possum facere. S
Si ipse itaqꝫ me nō ꝯseruat:ego qui ex
me nihil possum:quaꝫ habeo culpam.
Si ego sine eo possem vitare crimen:

me sentirem culpabilem. Adhuc. oĩa
quecunqꝫ voluit dñs fecit in celo ⁊ ĩ ter
ra. Quid itaqꝫ culpe in me est si nõ vult
saluare. Multum inq̃. Licet enim nil
consequi possis sine mĩa illa quã repel=
lis. potes tñ libere tenere grãm quam
retinẽdo potes: si tñ placeat euitare cul
pam. Deus eñ qui semel incepit bene=
facere: nisi qᵒ oĩno nostrũ est dereliqua
mus eiꝰ bñficiũ: q̃ pius est inspirãdo co
giẗ ex necessitate iuste misericordie ne=
minem prius posse relinquere. Nõ eniꝫ
sui relinquere est: nisi relinquentem. Id
circo eñ culpa nostra est: qua fugamꝰ
grãm quam possemus habere perpetu
am sẽper inuita recedit ⁊ nunq̃ aliqueꝫ
spontanea deserit. Cui tamen sententie
nõ cõtradicit: sed oĩa quecũqꝫ voluit fe
cit. Creauit eñ quicq̃d voluit: nec plus
creauit q̃ voluit. Vult tñ in vnoq̃ꝫ bo=
nũ: ⁊ in nullo malũ. Sed sic vult vt hõ
quem nõ vult peccare nõ desit esse hõ.
Non tñ vult ita hoĩem non peccare vt
eũ velit bouem statuere. Non eni habe
ret quem remuneraret: nec cui fulgorẽ
sue claritatis infunderet: nec quem co=
heredem statueret: nec in quo imaginẽ
⁊ siĩtudinem suam inueniret. Nec illiꝰ
qui totus iusticia est: fuit aliqueꝫ sic fir
mare vt non posset peccare: nisi hoc ꝓ=
mereretẗ in humana libertate. Vult ita=
qꝫ fieri bonos saluo vtriusqꝫ esse: vt ipse
remaneat deus ⁊ iste homo. Si eñ for=
maret hominem sine libertate cõtra iu
sticiam faceret que deus est. Si aufer=
ret libertatẽ: humana dignitas non re=
maneret. ¶ Voluit itaqꝫ nõ pec
care hoĩem. s. ⁊ humanam naturam nõ
amittere. Sic itaqꝫ piꝰ est q̃ nr̃am vult
salutem: ⁊ non est impotens q̃ hoc vult
saluo vtriusqꝫ iure. Iustus enim est rex
cuius tueri opꝫ: presto semꝑ est gratia
q̃ nunq̃ defuit nisi prius expulsa. Conti
nue ⁊ qᵒ suũ est inspirat: si est qui reci=
piat. Et expulsa reuertiẗ per pñiam. Et
vt non pereat creatura quã pietate sua
liberam creauit ⁊ ex libertate ditatam
in auxiliũ grẽ retinende. que semper p̃=
cedit dẽ in creaturam: fecit vt libere ser
uiret. Ad hanc ꝓtegendã: ad hanc non
expellẽdam: addidit angelos et sãctos
oẽs btõs: addiditqꝫ oẽs in eterna vita
collocatos: addidit ⁊ in carne viuos: et
totã sanctã ecclesiã oĩbus ⁊ in omni suo
bono succurrentẽ: ⁊ qᵒ maximum est fi
lium suũ misit in auxiliũ quem tanta ꝓ
nobis pati decreuit: ⁊ interpellatorẽ cõ
stituit cõtinuũ quem dilexit. Inspiratio
nẽ sue pietatis preter quam nihil crea=
uit nõ expellamus: non fugiamus: non
fastidiamus: sed oĩbus adiuuantibꝰ fir
miter ⁊ cũ grãrũ actione teneamꝰ. Sic
culpa nostra est non creaturarũ nobis ĩ
auxiliũ tributaruꝫ. nõ auctoris nihil in
iuste sed pie volentis: ⁊ in omi volũtate
sua oĩpotentis. Qui itaqꝫ in cõfessione
ista aĩaduertit: aut saltẽ contra ista cul=
pam suã non defenderit. ꝑ pñiam cõse=
queẗ veniã. Hec est vera pñia que sic ẽ
fructifera: quaꝫ nobis concedat q̃ totꝰ
est vera misericordia.

¶ Ne differatẗ cõfessio vsqꝫ ad mortem:
⁊ de periculo dilatiõis. ¶ Ca. xviij

Nullꝰ ergo expectet qñ iã nõ
possit peccare. Arbitrij ei q̃=
rat libertatẽ vt delere possit
cõmissa: nõ necessitatẽ. Qui
p̃us itaqꝫ a pctĩs reliquiẗ q̃
ip̃a relinq̃t: ea nõ libere ſꝫ q̃si ex necessi=
tate ꝯdẽnat. Lꝫ ei latro veniã meruisset
in fine de oĩ suo crimine: non tñ dedit ba=
ptizatis peccãdi ⁊ ꝑseuerãdi auctorita=
tẽ. Tũc ei baptizatꝰ ẽ: q̃ tũc p̃mũ in cru
ce xp̃m ꝯfessꝰ ẽ. Penitẽtia ei si in extre
mo hiatu vite aduenerit sanat ⁊ liberat
in ablutiõe baptismi: ita q̃ nõ purgato
riũ sentiũt q̃ in fine baptizanẗ. Sꝫ ip̃i di
tati bonis sancte matris ecclie: sunt re=
cepturi multiplex bonũ in vera btitudi
ne. Illi aũt q̃ cũ potuerũt nunq̃ cõuerti
voluerũt. cõfitentes cũ iam peccare ne=
queunt: nõ sic facile acq̃runt qᵒ volunt
Opꝫ enim vt pñia fructificet: ad hoc vt
mortuo vitã ĩpetret. Scriptũ est eñ. si=
ne charitate neminem saluuꝫ esse. Non
itaqꝫ in solo timore viuit homo. ¶
Queꝫ ꝙ sero penitet: opꝫ nõ solũ timere
deum iudicem: sed et iustum diligere.
Non timeatẗ pro pena: sed ametur pro
gloria. Debet eñ dolere de crimine: et

de omni eius predicta varietate. Quod quis licet de eius salute Augustinus potuit dubitare credo quidem illi qui dixit: quacunque hora peccator ingemuerit et conuersus fuerit vita viuet. Dixit conuersum non tamen versum vita viuere. Versum quidem puto qui dolet de crimine. conuersum qui dolet de animi eius quā exposuimus varietate. Vertitur a peccato qui iam vult dimittere peccatū. Conuertitur qui iam totus et omnino vertitur qui iam non tantum penas timet sed ad bonū deū contendere festinat. Que cōuersio si contingerit alicui etiā in fine: desperandū non est de eius remissione. Sed quoniam vix vel raro est tam iusta conuersio timendum est de penitente sero. Quem enim morbus viget: pena terret: ad veraȝ vix veniet satisfactionem. maxime cū filii quos illicite dilexerit sint presentes: vxor et mundus ad se vocet. Multos enim solet serotina penitentia decipere. Sed quoniam deus semper potens est: semper potest et in morte iuuare quos placet. Cū itaque opus sit non hominis: sed dei fructiferā penitentiā inspirare eam pōt: quandocunque vult sua misericordia. et remunerare ex misericordia quos dānare pōt ex iusticia. Sed quoniam multa sūt que impediunt et languentē retrahunt periculosissimū est et interitui vicinū: ad morteȝ protrahere penitentie remedium. Sed magnū est cui deus tunc inspirat. si quis est: verā penitentiam: expectet dei clemētiā maiorem sentiens dei bonitatem sua nequitia.

¶ De duritia ignis purgatorii et pena gehenne impenitētibus debita. y

Capitulum. xviii.

Sed si etiā sic conuersus vita viuat et nō moriatur: nō tamen promittimus quod euadat oēm penā Nā prius purgādus ē igne purgationis: qui in aliud seculum distulit fructum cōuersionis. Hic autem ignis et si eternus non sit: miro tamen modo est grauis. excellit enim oēm penam quā vnquam passus est hō in hac vita. Nunquam in carne tāta inuēta est pena licet mirabilia passi sint martyres tormenta: et multi nequiter iniquitāta sustinuernit supplicia. Studeat ergo quilibet sic delicta corrigere: vt post mortem non oporteat talē penam tolerare. Quedam enim peccata sunt que sunt mortalia et in penitentia fiunt venialia: non tamē statim sanata. Sepe enim quidem eger moreretur nisi medicaretur nec statim sanatur. Languet victurus qui prius erat moriturus. Qui autem impeniens moritur omnino moritur et eternaliter cruciabitur. Qui enim impenitēs finitur si semper viueret: semper peccaret. at dei est mitentis qui operatur finē peccantis. ob hoc etiā sine fine torquetur. quia nunquam ditatur virtute. semper plenus iniquitate: semper sine charitate torquetur sine fine. Omnia ista mala deuitat penitentia. que dolorem semper expetit in pena.

¶ Replicatio de continuo dolore penitētis: et erubescentia confessionis. z

Capitulum. xix.

Continue enim dolendū est de peccato: quod declarat ipsa dictionis virtus. Penitere enim est penam tenere: vt semper puniat in fevlciscendo quod commisit peccando Pena enim proprie dicitur lesio que punit et vindicat quod quisque commisit. Ille igitur penā tenet qui semper vindicat quod commisisse dolet. Supradictis itaque modis requirat indulgentiaȝ: qui dolet de culpa. Nō erubescat cōfiteri pctā pctōri. Si enim sacdos pctā nō haberet erubescē possȝ quod pctā sua ei manefestaret.

¶ De sancta consultatiōe et discretione et diligēti inquisitione et beniuolentia: et cōpassione sacdotum. A

Capitulum. xx.

Sacerdos itaque cui omis profert peccator: ante quē statuitur omnis languor: in nullo eorum sit iudicandus qui in alio iudicare est prōptus. Iudicās enim aliū quod est iudicādus condēnat seipm. Cognoscat igitur se et purget in se quos alios videt sibi offerre. Caueat ergo vt a se abiecerit quicquid in alio dānosū reppērit. Aiadūtat quod quod sine peccato est pmus in eam lapideȝ mittat. Ideo enim liberauit

peccatricē q: nō erat q̄ iuste ꝓijceret la pidem. Quomodo lapidaret q̄ se lapidandum cognosceret? Nullus eni erat sine pctō in q̄ intelligitur oms crimine fuisse reos. Naȝ venialia sꝑ remittebāt per cerimonias. Si qd igit pctm in eis erat. crimiale erat. Deteriores itaq̄ īhoc sunt sacerdotes se pri⁹ nō edificantes illis qui dn̄ȝ obseruabāt insidijs. Jn hoc itaq̄ patentissimū est crimen sacerdotū ꝛ vltra modum detestabile: q̄ nō ꝑus se iudicant: ꝛ alios alligant. Deberēt ei in se timere crimen: qd in alijs timuerūt: ꝛ detestabile senserūt. Jlli quidem adeo ceci erant ꝙ summam sapientiam sperabant capere suis insidijs. Qd illis patuit: qd tunc quisq̄ vitauit. vitet sacerdos q̄ in hoc errore peior illis iudeis extiterit. Caueat spūalis iudex vt sicut nō cōmisit crimen nequitie: ita non careat munere scientie. Opȝ eni vt sciat cognoscere quicqd debet iudicare. Judiciaria enim ptās hoc expostulat: vt qd debȝ iudicare discernat. Diligens igit inqsitor ꝛ subtilis inuestigator sapiēt ꝛ q̄si astute introget a pctōre qd forsitā igrat. vel verecūdia velit occultare. Cognito itaq̄ crimie: varietates eius nō dubitet inuestigare: ꝛ locū ꝛ tēpus ꝛ cetera q̄ supra dixim⁹ in exponēdo eorum qualitates. B Quib⁹ cognitis adsit beniuolus parat⁹ erigere ꝛ secū on⁹ portare. Habeat dulcedinem in affectiōe: pietatē in alterius crimie: discretionē i varietate. Adiuuet confitentē orādo: elemosynas dando: ꝛ cetera bona ꝓ eo faciēdo Semper eū iuuet leniēdo: cōsolādo: spē ꝓmittendo: ꝛ cū opus fuerit etiam icrepando: doceat loquendo: instruat operando. Sit particeps laboris: q̄ particeps vult fieri gaudij. Doceat perseuerantiā caueat ne corruat ne iuste ꝑdat potestatem iudiciariam. Licet eīn pnīa ei possit acqrere grām: non tn̄ mox restituit i ꝑtātem primā. Licet enim petrus post lapsuȝ restitutus fuerit: ꝛ sepe lapsis sacerdotibus reddita sit dignitatis potestas: non est tamen necesse vt oībus cōcedat quasi ex auctoritate. Jnuēitur ei auctoritas q̄ concedit et quasi imperat Jnuenit alia q̄ minime concedit sed vetat. Que scripture non repugnant sȝ cōcordant. si tempus ꝛ locus ꝛ mod⁹ penitentie pacem adhibeāt. Cum eni tot sūt q̄ labunt: vt pristinam dignitatem ex auctoritate defendant: ꝛ q̄si ausum peccandi sibi faciant rescindenda est spes ista. Si vero locus est vbi ista non cōcurrāt restitui possunt q̄ peccant. Jtaq̄ pontifex iustus atq̄ discretus nō cogit sacerdotes suos semꝑ abijcere: nec mox restituere: nisi statutū fuerit a Romano pōtifice. Ex supradictis itaq̄ patȝ ꝙ pnīa oīb⁹ vtilis est nec spē auferēs: nec temeritatē ꝓcedēs: sȝ digne ꝛ vere suscepta ꝓmittit: non solum indulgentiam sed certa premia. Hec scribimus tibi studiosa veritatis et amatrix certitudinis: de vera penitentia: veram a falsa separātes. Quam nobis det experimento cognoscere et eius vsq̄ ad finem dulcedinem sentire: qui tibi illustratione sui minisꝑ rogamen contulit bonitatis: et in ipso stabilitatis in odore suauitatis. Amē.

Explicit Augustinus de vera ꝛ falsa penitentia.

Incipit de cordis contritione eiusdē libell⁹. C

Nichil cti⁹ morte: ac icerti⁹ hora mortis. Cogitem⁹ q̄ ꝙ breuis sit vita nr̄a ꝙ via lubrica. mors ēta: ꝛ hora mortis icerta. Cogite⁹ quātis amaritudib⁹ admixtū sit. si qd dulce aut iocūdū i medio huius vite occursu nob alludit: ꝙ fallax ꝛ suspectū: ꝙ istabile ꝛ trāsitoriū est qcqd hui⁹ vite amor pturbat: qcqd spēs aut pulchritudo tēporalis ꝓmittit. Cōsideremus etiā que sit patrie celestis suauitas aut dulcedo: ꝛ attendamus et per-

pendamus vnde cecidimus ⁊ vbi iacea mus. qđ perdidim⁹ et qđ inuenim⁹: et ex vtroq; intelligam⁹ q̄tum nobis in hoc exilio lugendū sit. Hinc em̄ salomō ait Qui apponit scientiam apponit dolorē Quāto magis qs itelligit mala sua tanto ampli⁹ suspirat ⁊ gemit. Meditatio siquidē parit cōscientiā: ↄscia cōpūctionē: cōpunctio deuotionem: deuotio cōmendat orōnem. Meditatione assidua hō ad cognitionē sui illuminatur in cōpunctione vero ex ↄsideratiōe malor suor cor intenso dolore tangit. Ubi ser ego inq̄tū deberē diligere deū meū qui me fecit cū nō erā: redemit cum perierā. non em̄ erā: et de nihilo fecit me: non arborem: nō auem: nec aliqđ de aīalibus brutis: sed hoiem me voluit esse. dedit mihi viuere, sentire, ⁊ discernere. Perierā: ad mortalem descendit immortalis: suscepit passionē: suscepit mortē: vicit: ⁊ sic me restaurauit. ¶ Sic gr̄a eius ⁊ mia eius semper preuenit me. De multis etiā periculis semꝑ liberauit me liberator me⁹. qñ errabā corripuit me. qñ contristabar consolatus est me. qñ desperabam confortauit me. qñ cecidi erexit me: qñ steti tenuit me. qñ iui duxit me. qñ ad eum veni suscepit me. Hec ⁊ multa alia fecit mihi deus meus: ꝑ quibus dulce est mihi sēper loqui: semper cogitare: sēꝑ gratias agere: vt ꝑ omnibus beneficijs suis possim eū laudare ⁊ amare. Pro his enim oibus q̄ illi rependam nō habeo nisi vt ipm diligā. non em̄ meli⁹ nec decētius rependi possunt q̄ ꝑ dilectionē q̄ sic data sūt. Cōsidera o homo quid tibi erat ⁊ quid tibi factum sit: ⁊ pensa quis tibi hec fecit: q̄to amore dignus sit. Intuere necessitatem tuā ⁊ bonitatē eius: ⁊ vide quas gratias ei reddas: ⁊ q̄tum debeas honori eius. In tenebris: in lubrico: in descensu semꝑ eras ad terribile chaos inferni. Immensum ⁊ quasi plūbi pondus pendens a collo tuo deorsum te trahebat: ⁊ onus importabile desuꝑ te premebat. Hostes inuisibiles toto conatu te impellebant. Sic eras sine auxilio: ⁊ nesciebas q2 sic conceptus eras et natus. In tenebris inq̄ eram q2 me ipsum nesciebā. In lubrico quia imbecillis ad lapsum peccati eram. In descēsu eram: q2 suꝑ chaos inferni pondus horribilis pcti deorsum me premebat ⁊ inimici mei demones vt me alijs peccatis dānabiliorem facerent vehementer insistebant. Sic oī auxilio destitutus illuxisti mihi deus meus proiecisti pondus trahens ⁊ onus grauans: ⁊ hostes impellentes reiecisti: quia peccatum in quo natus ⁊ conceptus fui ⁊ dānatiōē amouisti: ⁊ maligno spūi neuim anime mee faceret ꝓhibuisti: ⁊ christianū me vocari fecisti noīe tuo: ꝑ qđ ego te cōfiteor: ⁊ tu me cognoscis inter redēptos tuos: erexisti ⁊ leuasti me ad noticiam tuā ⁊ amorē: fecisti me cōfidere de salute aīe mee: pro qua dedisti aīam tuam. ⁊ mihi si te sequerer promisisti gliā. Et certe q̄uis te nō sequebar sicut consuluisti: sed insuꝑ multa pctā feci: nec ꝓhibuisti: ⁊ adhuc expectas vt sequar et dones qđ ꝓmisisti. ¶ Considera aīa mea: intēdite oīa intima mea: q̄tū illi debeat tota substantia mea. Certe dn̄e q2 me fecisti debeo tibi meipsū totum: imo debeo amori tuo plus q̄ meq̄to tu maior es me pro quo dedisti temetipm ⁊ ꝓmisisti teipsū. Fac me peccatorē dn̄e gustare ꝑ amorē: qđ gusto ꝑ agnitionem. sentiā ꝑ affectū qđ sentio ꝑ itellectū. Plus tibi debeo q̄ meipsū totum: sed nec plus habeo: nec hocipsū qđ habeo ꝑ me totū reddere possum. Trahe me o dn̄e in amorē tuum: ⁊ hoc ipsum totū qđ sine cōtradictiōe tuum ē fac tuū dilectione. Ecce dn̄e coram te ē cor meū. accedere ad te ꝑ se nō pōt. admitte me itra cubiculū amoris tui: peto: quero: pulso: quod me facis petere fac me accipere. das querere: da inuenire. doces pulsare: aperi pulsanti. Cui das si negas petenti? Quis inuenit si querēs frustrat? Cui aperis si pulsanti claudis? Quid das non orāti: si amorē tuum negas roganti? A te solo habeo impetrare: adherere aīam meam volo ad te. O bone dn̄e si amorem tuum negas qs dabit? Fac me participē amo-

ris tui. Languet aia mea: refocilla illam. dilectio tua ipinguet eā. affectus tuus ipleat eā: amor tuus erigat me totum & possideat. Scio dñe scio & fateor: q non sum dign⁹ vt me diligas. Sz certe non es indignus seruitio creature tue. Da igr mihi dñe vnde es dign⁹: et ego ero dignus vnde sum indignus. Fac me q̄ quomodo vis a pctō cessare: vt quoq̄ modo debeo possim tibi seruire. Concede mihi sic custodire: regere et finire vitam meā: vt in pace dormiā & requiescam. & presta mihi i fine vt me accipiat somnus cū requie. requies cū securitate: securitas cū eternitate. Amen. F

¶ Oratio.

Domine iesu xp̄e redēptor me⁹ vita & sal⁹ mea te laudo: tibi grās ago: tua me dñe bonitas creauit. tua mia me a pctō origiali mūdauit. tua patiētia post illā emūdationē in aliis pctōꝝ sordib⁹ hacten⁹ tolerauit: nutriuit: & expectauit. Dñe de⁹ creator me⁹ adiutor meus. te sitio. te esurio te desidero. ad te suspiro. te concupisco benignissimū: suauissimū: serenissimum. te volo: te quero: & i te spero. Renuit cōsolari aia mea: nisi de te dulcedo mea. accede ad me dñe: appare mihi & cōsolatus ero. ostēde m' hi faciē tuā et saluus ero. exhibe mihi presentiā tuā & implebit desideriū meū. Reuela gloriā tuam & perfectū erit gaudiū meū. Sitiuit in te aīma mea q̄ multipliciter tibi caro mea. Qñ venies consolator meus quē ego expecto? O si ego videbo gaudium qđ desidero. O si ego satiabor cum apparuerit gloria tua quā esurio. O si iebriabor ab vbertate dom⁹ tue ad quam suspiro. O si potabis me torrente voluptatis tue quē sitio. Da mihi dñe i hoc exilio pnie dolorem & lachrymarū fontem: quem esurio sup omnē copiā deliciarū. Sint mihi dñe interim lachryme mee panes die ac nocte: donec dicatur mihi ecce deus tuus. Pasce me dñe interim singultib⁹ meis: refocilla me doloribus meis: donec audiam. ecce sponsus tuus. Deus meus qualē me fecisti: & qlem iterū me feci? In pctis erā cōcept⁹ & nat⁹: & abluisti me atq₃ sctificasti me: & ego peiorib⁹ sordidaui me peccatis. Innocens erā tunc natus. s. in baptismo: nūc sum in volūtariis volutat⁹ Heu me miserū nimisq₃ miserum quem torquet cōscia sua: quā fugere non pōt nimis miserū quem expectat damnatio sua: quā vitare nō pōt nisi deus eripiat Nimis est infelix cui mors eterna est sensibilis. Nimis erūnosus quē terrēt continui de sua infelicitate horrores. Nimis erūnosus quē multū torq̄bunt eterni p sua iniq̄tate dolores: malum hoc & malū hoc: sed minus hoc & maius hoc. Peccare o q̄ amara res ē: & mala res est pctm̄. O pctā q̄ faciles aditus habetis dum suadetis: & q̄ difficiles exit⁹ habebitis. dū suadetis inungitis: sz postq̄ suaseritis vsq₃ ad mortē aie pūgitis. fetores quos iducitis vsq₃ in iniqs vtres icludetis. G Intelligite itelligite q̄ amaꝝ & malum est relinq̄re dñm vos q̄ peccatis: nolite peccare āpli⁹: sz redite ad cor. nolite peccare: malū est eni et amarū. Expertus sum i memetipso. Aut ergo continui dolores cruciabunt penitētē vitā meā. aut etiā cruciat⁹ etni verabūt puniendā aiam meā. Malum et amarū est vtrūq₃: sz libera me ab vtroq₃. Aia mea ante oīa: te sicut matrē virtutū moneo: ne in recordatiōib⁹ malorum tuoꝝ alicui⁹ dyaboli laq̄os incurras: q̄s multi icauti icurrunt. qñ de malis suis q̄si p eis plorātes ante mentis oclos reducūt: & p eadē recordatiōes in ipsas maloꝝ delectatiōes insipiēter incidūt. Sepi⁹ etiā cū sine alicui⁹ mali intentiōe cū aliq̄ loqui icipio: statim detractionē incurro: vel p aliq̄ re iprudēter loquēdo iuro: vel vicio curiositatis inepte succūbo. vel malarum cogitationū vel turpitudinis mot⁹ illicitos & inpudicos in ipsis interiorib⁹ meis sustineo. Hey tāte infelicitati & tāte pditiōi dū e q retro sūt obliuiscens ad ea q̄ añ sūt me extēdere volo: subito nescio q̄ miseria me relabi ad inania cōspicio & nocia. & tāq̄ mors subito interueniens: vt quēadmodū canis rabidus: q nec per-

cussus a laceratione hois separ: carnalis delectatio psorat mentē meā: ꝛ p su aui odore ꝟtutū fetio intolerabiles ac teterrimum fetorem infectorum viciorum. Eya dulcissime dñe iesu corā te expādo oēs iniqtates meas qs intus sustineo. Sunt aūt hec mala decē. Primū. ipatientia inimica deo ꝛ oib⁹ sctis odiosa. discordia. i. dignatio: rācor animi. tedium mētis. voracitas gule. murmuratio. desideriū voluptatis. Delectatio carnis. tēpestas libidis. ꝛ mlta his silia: qb⁹ laqueat et decipit atq; afficit infelix aia mea. O ꝙ tolerabilius canis putridus fetet hoib⁹: ꝙ aia peccatrix deo: magis infelix ista deo ꝙ ille hoib⁹. Aia peccatrix arbor infructuosa es: vbi sūt fruct⁹ tui? Talis aūt arbor digna est securi et igne. digna succidi ꝛ icēdi. Qui sūt fructus tui? vtiq; spine pungētes ꝛ amara pctā: q̄ vtinā sic te penitēdo pūgerēt vt confoderēt. sic amarescerēt vt euanescerēt. Forsitā pu; qd putas aliqd pctm. ℌ Sed heu nōne oē pctm p puaricationē psonā dñi ihonorat? ꝙ pum ꝑ audebit pctōr dicē pctm: qsi pp pctm filius dei morit: vltra quē nil alid pōt estimari. Jesu dñe bone cur de celo venisti ad qd te morti dedisti: nisi vt pctōres saluares: qꝝ maximus ego sū. Respira ꝑ o pctōr respira ne desperes. spa in eo quē times. fuge ad eum a q̄ aufugisti inuoca impotune quē supbu; puocasti. dic ei. Jesu pp nomen tuum dulce fac mihi sm nomen tuū. Jesu obliuiscere supbu; te prouocātē. respice pie misum te iuocantē. Jesu nomē tuum dulce: nomē delectabile. nomē ꝯfortās pctōres: ꝛ nomē beate spei. Quid est ei Jesus nisi saluator? ꝑ ppt temetipm Jesu esto mihi Jesus. esto michi saluator benignus. Noli dñe noli attēdere sic malum meum: vt obliuiscaris bonū tuū. O bone dñe iesu ꝛ si ego amisi vñ me damnare potes: tu non amisisti vñ saluare soles. Si castitatem meam michi ademi: nunqd miam tuā pemi? Heu est conscia mea meret dānationē: ꝛ pnia mea non sufficit a satisfactionem. Sed certum ē ꝙ misicordia tua supat oēm offēsionē. Parce ꝑ mihi dñe q̄ es salus ꝟa: ꝛ q̄ non vis mortem peccatoris: miserere domie peccatrici aime mee. solue vincula eius. sana vulnera eius. Ecce misericors deus coram te exhibeo aiam meā: ꝟtutum munerib⁹ desolatam: cathenis viciorum ligatam pondē pctōrum ꝑuatam: delictorum sordibus fedatam: discissam vulnerib⁹ demonū: putridā ꝛ fetidam vlcerib⁹ criminū. His ꝛ aliis ꝑuiorib⁹ malis: q̄ tu melius vides ꝙ ego: obstrictā oppssā: circūdatā: obuolutā: bonoꝝ oim reuelamine destitutā. Heu coartat me mala vita. coartat me misia. Heu mis semp ꝛ vbiq; mis. Quanta misia ꝛ captiuitate vita hominis circundat? Si male viuit homo parata est dānatio. Si recte quidē; viuere videt: ꝛ non sapienter nec caute se custodiens inde gloriat: iterum certa est mors ꝛ etna damnatio. Omnia ista q̄ sequuntur sunt inimici mihi hominis Supbia: inuidia: manis gloria: q̄ ifelices hoiem continue infestant: ꝛ nisi misicordia dei eū teneat sepius vsq; ad mortē; vulnerat. Libera me dñe ab his hostibus meis: a qbus me liberare nō valeo ℑ Peruersum etiam ꝛ pessimū est cor meū: ad deplorāda ppria pctā ē lapideū ꝛ aridū: ad resistendū insultib⁹ molle ꝛ luteū. ad inutilia autē ꝛ noxia pertractanda velox ꝛ ifatigabile: ad cogitanda salubria fastidiosum ꝛ immobile. Anima mea distorta ꝛ deprauata ad percipiendum bonum: sed ad voluptatum vicia nimis facilis et prompta ad salutem reminiscēdam nimis etiam difficilis ꝛ pigra. Longum est enarrare singula: castrimargiam: somnolentiā: leuitatem: ipatiētiā: detractionē: cenodoxiā. i. vanam gloriā: inobediētiam: ꝛ cetera vicia mea: quibus infecta ifelix anima mea: q̄tidiano ludibrio distrahit a tua cultura in pditionē. Libera eam domine exonera mole pctōꝝ obrutā: solue delictorum funibus ligatam. expedi criminibus irretitam: erige iacentem: sustine nutantem: instrue spiritualibus armis virtutibus inermem: rege ꝛ protege pugnantem: Jesu bone vide humilitatem meam: ꝛ dilue oīa delicta mea: adiutor

meus esto ne derelinquas me neqꝫ despicias me deus salutaris meus: sed doceme facere volũtatem tuam. Aiamea te stetur qđ libẽter hoc os confitet. Adiuua me dñe pie benigne et clemens: plus ꝙ possum cogitare aut rogare. Non minus hoc sentiam ꝙ presumo sperare. O peccata mea magna estis valde. multa estis nimis. Si a vobis nõ absoluar qđ erit mihi. Judex enim terribiliter districtus. inequaliter seuerus. immoderate offensus. vehementer iratus. sententia imutabilis. carcẽ irremediabilis. tormẽta sine interuallo: ꝛ sine temperamento tortores horribiles: qui nũquam lassant nunquam miserentur. Timor rerum cõturbat: conscientia confundit: cogitationes increpant: et fugere non licet. Ecce in quibus periculis consisto icessanter. Et quia sꝑ hoc nõ cogito: ero miserior ꝛ miserabilior qꝛ obliuisci possũ, semper eñ videt deus me ꝛ peccata mea. sꝑ iciuntur mihi districta iudicia: semꝑ iuisibiles insidiatores parati sunt: vt capiant miseram aiam meã. R Sic sũ positus cum vigilo. sic cũ dormio. sic cũ rideo. sic cũ letor. sic cũ superbio. sic cũ detraho. sic cũ irascor. sic cum tristor. sic cum delicias cordis miserabilis amplector: deniqꝫ sic sum semꝑ ꝛ vbiqꝫ. Heu me miserum ꝛ vbi sum ꝛ vbi nõ sum: qꝛ nescio vbi securus sum. Heu michi misero: quid faciaꝫ. Heu ꝙto tꝑe angetur mens mea: ꝙto stupore induratum est cor meum: ꝙto tꝑe obdurat aia mea. Quid est quod me sic impedit? quid est qđ ceruicem meã sic premit? Uult dñe: vult aia mea ad te erigere faciẽ suam ꝛ plumbeo onere aggrauata deprimit: conatur se expedire: ꝛ cathenis ferreis constringitur. tentat exire ꝛ eneo carcere includit. cupit in te dirigere fuitium suũ: ꝛ caliginosis tenebris obscuratur. Que sunt ista deus meus ꝙ sic animam meam obtenebrant ꝛ grauant ꝛ ligant. Forsitan hec sunt pctã mea? Jmmo ve hec sunt pctã mea. Hi sunt affectus carnales q̃ inficiunt in me affectionem spiritualem. Jntẽtio inferiorum incuruat aiam meã ab intuitu superiorum. Amor terrestrium excecat in me dilectionẽ celestium. Usus viciorum euacuauit i me sẽsus donorum bonorum. Ab his donis sum elongatus: in his malis sum occupatus. ab illis exclusus: in istis iclusus ab illis deuolutus. istis obuolut⁹. Hic est carcer ꝛ vincula: hinc sunt tenebre et peccata. Ue mihi qꝛ ppe ẽ dies mortis. prope inꝙ ꝛ incognita. Subito venit ꝛ forsitan hodie erit. Delicta mea an eratis tunc tan noxia futura: cum animam meã vestra dulcedine pulsabatis? cum cor meum vestra dulcedine vngebatis? Cur hoc ante celabatis? ꝛ cur me trade batis? Jmmo vos non tradidistis me sed ego tradidi me quãdo vobis me tradidi. Nõ vos me decepistis: sed ego me decepi quando vos intra me suscepi. Heu cur vobis fidem adhibui ꝛ credidit vobis? Sed quodaꝫ horribili modo videns: cecus me tradidi vobis. Uidẽs quidem quia vos cognoscebã: ꝛ malaꝗ ꝑcipiebatis non adhorrebã: sed eis con sentiebã. Cecus: qꝛ me a vobis nõ cauebã. Heu peccatũ nomẽ horrẽdũ: res detestabilis: nullo modo cõpabilis. Cec⁹ nõ videt foueã in quã cadit: isanus putat se debẽ qđ facit. q̃ sponte facit pctm vidẽs ꝛ sciẽs ꝑcipitio se tradit. L Mors ꝛ tormẽta q̃libꝫ tantũ sunt: ꝛ in se feda non sunt: quia ordinata sunt. pctm sũt habꝫ in se feditatem suaꝫ ꝛ cũ hoc trahit secum eꞇnam infelicitatem. Meli⁹ eni erat eligẽ tormẽtũ qđ ꝑ se feditatẽ eꞇnam non attrahit: ꝙ pctm qđ sua cũ feditate dolores eꞇnos iugit. Et certe omnis feditats peccati ipsa sola plus est. Magis est ergo vitãda peccati feditas: ꝙ q̃libꝫ tormẽtoꝝ immanitas: qꝛ ipse hõ in peccando fedissima ꝑuersitate preposuit se creatori suo. quo nichil iniustius: sed in tolerãdo peccati tormẽta ordie preꝑostero sbijcit se creatura factori suo: quo nichil iustius. O homo quo euanuit hũanitas tua. quo deuenit ratõ tua. didiceras eni qm qui facit peccatum suus est peccati: ꝛ peccatum fecisti. Jnaudita isania hec scire ꝛ semꝑ peccare. Sciebas enim ꝙ tu es spũs vadens ꝛ non rediens: ꝛ in peccati

abyssum irremediabilem ⁊ sine fundo
te ꝓiecisti. Vere abyssus pctã mea sunt
qꝫ incõprehensibilia sunt profunditate:
et inestimabilia sunt numero ⁊ immen
sitate. O abyssus abyssum inuocans.
O peccata mea: tormenta quibus me
seruatis abyssus sunt: qꝫ infinita ⁊ omi=
no incõprehensibilia sunt. Est et tertia
abyssus ⁊ est nimis terribilis. Judicia
dei abyssus multa: qꝫ sup omnẽ sensum
occulta. He omẽs abyssi terribiles sunt
mihi vndiqꝫ: qꝫ timor super timorem et
dolor sup dolorẽ. Nam abyssus abyssũ
in voce cataractarum tuarum inuocat
qꝫ peccati abyssus abyssum tormentoꝝ
meref. qꝫ iudicia dei pronunciat. Abys
sus ergo iudiciorũ dei sup me. abyssus
inferni subtus me. abyssus peccatoruꝫ
meorũ est intra me. Illã q̃ sup me est ti=
meo, ne in me irruat: et me cum abysso
mea in illam q̃ subtus me latet obruat:
vbi per tormenta pctã nunq̃ delebunt
sed pctã tormẽta sup me tenebũt. Mi=
ser ego peccator quo abij facto meo a
factore meo: quo fugi a facie tua? Et
certe si ego neqter fugio ⁊ i abysso me
dãnabili abscõdo: quo vado vides me.
Quis eni nisi tu ad penitenduꝫ mouet
aiam meam? Bone dñe iesu xp̃e: tu pul
sasti ⁊ excitasti eã in abysso delictorum
meorum velut in lecto dormientem:
tu concussisti pigritantem: tu sollicitasti
negligẽtẽ: tu fecisti penitentẽ vñ iocun=
dabat: ⁊ dolentem vñ letabatur. Bone
dñe omnia hec fecisti in abysso. M
Exaudi ergo clamantem de abysso ad
te benignissimum: peccata mea non ab
scondo: sed pando ea corã te. non defen=
so sed ostendo. non excuso sed accuso.
Ego sum reus. egoipse accusator me=
us. Non accuses me qui fecisti me. So
lus suffeci ad peccãdum: solus sufficiã
ad accusandum: solus ad penitendum.
Sed vñ deus meus tantorũ criminum
correctio: vñ tibi tantorum scelerũ satis
factio. Precipitare ergo miser homo i
ꝓfundum immoderate mesticie q̃ spon
te precipitatus es in barathrũ horren=
de nequicie. Obruere infelix mole terri
bilis doloris: q̃ libẽs corruisti in scenũ
infernalis fetoris. Obuoluere erumno
se in tenebris inconsolabilis luct⁹ q̃ vo=
lens ꝓuolutus es in voragine tã sordi=
di fluctus. Volutare ergo in gurgite ama=
ritudinis: q̃ volutatus es in volutabro
turpitudinis. Terror terribilis: horror
horribilis: meror incõsolabilis. aggre=
gate vos sup me: irruite: obruite: iustuꝫ
est. possidete me iustuꝫ est ꝑturbate: ob
uoluite: torquete reũ. Vindicate deum
Presentiat fornicator inferni tormen=
ta que meruit. pregustet quod prepa=
rauit. bibat qð nutriuit. assuescat quod
ꝑpetuo est passurus. Cõsolatio: sanitas
leticia: nolo vos: nisi forte pnia reduxe=
rit vos. procul estote ante mortem: nisi
forte indulgentia reuocet vos: qꝫ neces=
sarium est flere pctõrem vel hic vel in fu
turo. Sit ergo pnia continua ⁊ amara
comes etatis mee. Continuus dolor: in
satiabilis terror inhereat vite mee. Sit
meror acerbus: luctus ifatigabilis: tor
tiones iuuentutis et senectutis mee. vt
ita fiat rogo et desidero. Si enim nõ sũ
dign⁹ oclos ad celum leuare orando co
rã te dñe deus. certe sum dignus plorã=
do eos cecare. Si confũditur mẽs mea
pudore cõscientie: equũ est vt ꝯfundat
turbine luctuoso doloris et tristicie. Si
timet exhiberi ante conspectum domini
dei sui: iustum est vt habeat ante conspe
ctum suum tormenta sceleris sui. Respi=
ra o pctõr: respira aliqñ: ⁊ fuge ad ip̃m
deũ quẽ offẽdisti: fuge inq̃ ab irato ad
placatũ. R Memẽto iusti=
sime ⁊ benignissime de⁹ memẽto q̃ miseri
cors es ⁊ redẽptor me⁹ es. Si iudex es
ad iudicãdũ reũ tuũ: es ⁊ de⁹ ad defen=
dẽdũ seruũ tuũ: es ⁊ creator ad cõseruã
dũ op⁹ tuũ: es ⁊ de⁹ ad saluãdũ creden
tem tuũ ⁊ baptisatũ tuũ. Ne ergo memine
ris dñe iusticie tue solius aduersus pec
catorẽ tuũ. sed memor esto benignitatis
tue erga creaturam tuam. Ne memine
ris ire tue adũsus reum tuũ. ſꝫ memor
esto miserationis tue aduersus miserum
tuũ. Scio q̃dem ⁊ fateor q̃ conscientia
mea meref damnationem: ⁊ penitentia
mea nõ sufficit ad satisfactionem. Par
ce ergo michi bone dñe qui es sal⁹ mea

q̄ nō vis mortē pctōris.parce ergo pec catrici aie mee. Deus me⁹ es i te pono spem meā.ꝛ tibi cōmitto animā meam Custodi aiam meā dū dormio: conserua eā dū aliqd facio. memēto ei⁹ dum ego obliuiscoꝛ tui:pctōꝛ sum et miser:ſꝫ peccasse me doleo:ꝛ miserū me cognosco. Misericoꝛs deus miserere mei miserere ꝛ humilis creature tue. Peccare est deū inhonoꝛare:qđ hō facere non debet.etiā si necesse esset perire quicqđ deus non est Heu me peccaui:deum verū exhonoꝛaui.omnipotentē ꝓuocaui: qđ feci qñ mala feci? Ue mala agenti. Ue bona negligenti.Ue ve ira oipotentis dei ne irruas sup me. Ira oipotentis dei vbi poteris capi in me.non ē qđ possu tolerare totā te in toto me. De⁹ dñs cuius bonitasnon exhaurit.cuius scientia non deficit.cui⁹ mia nō exinanitur.cuius potentia quicqđ vult efficit. Uñ potero respirare q̄ sic ob pctā mea cogoꝛ desperare? Nā si irasceris peccātibus:soles tñ benigne dare consilium penitētib⁹. Doce me dñe vñ debeā sperare vt possim saluari:oꝛare volo ſꝫ nescio. Scđm ignoꝛantiā meā non possuꝫ dei miaꝫ ꝓuocare. Jō cogoꝛ desperare ꝓpter iniquitatē meā. Scio quidem et fateoꝛ qꝛ pctōꝛ sū.qꝛ pctm̄ sponte subiui: et iuste nō exaudioꝛ quia non obediui. Utiq; bone dñe peccaui:erraui. veruntamen te nō negaui:non detestoꝛ bonitatem tuā. Ideo fac mecum ſm miam tuā qui es benedictus in secula seculorum Amen.

¶ Explicit de contritione coꝛdis diui Augustini episcopi libellus.

Tractatus diui aurelii Augustini de cōtemptu mundi ad clericos.

Audite fratres charissimi salutiferam patris nostri doctrinam:qui non terrenam sed eternam concupiscitis hereditatem:qui non vultis soꝛtem accipere in terra moꝛientium.sed cum psalmista decantare. Poꝛtio mea in terra viuentium qui egiptum reliquistis:ꝛ ad ꝓmissionis terram festinatis. Audite itaq; habentes aures audiendi pium patrem ad hereditatem celoꝛum nos vocantem et dicentem. Uenite filij audite me timoꝛem dñi docebo vos. Quis est homo q̄ vult vitam? Quis es qui advitā vis igredi? serua mādata dei. Quoꝝ mādatoꝝum alia sunt spēalia: alia xo cōia Spālia sunt ꝓprie canonicoꝝ siue clericoꝝum ꝛ monachoꝝ:cōia aūt oim catholicoꝝum Spālia igit̄ sunt hec. Si vis pfect⁹ esse:vade ꝛ vēde oia q̄ habes ꝛ da paupibus:ꝛ sequere me. Et itꝫm. Ois q̄ reliq̄rit domū aut agrū:aut patreꝫ aut matrē aut ffes aut soꝛoꝛes aut filios:aut agros ꝓp̄ me:centuplum accipiet ꝛ vitam etnam possidebit. Et ad discipulos Uos qui secuti istis me:in regeneratione cū sederit filius hois in sede maiestatis sue:sedebitis ꝛ vos sup sedes duodeci iudicātes duodeci tribus israel. Hec itaq; fratres quanto singularia tanto precipua. q̄to acrioꝛa tanto deo gratioꝛa. Dicit itꝫm saluatoꝛ nr̄ in euāgelio. Qui nō renūciauerit oibus q̄ possidet: nō pōt me⁹ esse discipul⁹. Qui dixit oib⁹ nichil ꝓpriū a suis discipul' possideri voluit. Qui decꝫ possidet i fra:remotus est a xp̄i disciplina. Qui aūt nō est discipulus xp̄i: quō p̄sumit sibi ligandi atq; soluendi ptātem? Intendite ffes xba euāgelij dicētis. Intrauit iesus ianuis clausis ad discipulos: ꝛ insufflās dixit eis. Accipite spm̄ sanctum quoꝝ remiseritis peccata remittūtur eis: ꝛ q̄rū retinueritis retenta sunt. Nunqđ illi habebāt ꝓpriū quib⁹ magr̄ indixerat. Nichil tuleritis in via? De quib⁹ lucas euangelista refers. Erant eis omnia cōmunia. Uidete qđ petrus dixerit ad ie-

sum. Ecce nos reliquimus omnia ⁊ se-
cuti sumus te. Qui oia reliq̄rāt: nihil sibi
penitus retinuerāt. ¶ Unū
ergo sibi arrogauit ligandi atq̄ soluen
di p̄tātem: q̄ in terra p̄sumūt posside-
re facultatē? Quō nō erubescunt dice-
re. dn̄s pars hereditatis mee? Ubi est
illud apostolicū. Que cōuētio xp̄i ad
belial? Qui terrenas possessiones relin
quere nolunt cur pctā p̄p̄li comedunt?
Si decimas cū filijs leui accipiūt: quo-
modo inter ceteras tribus partem acci
pient? Si nois sui ethymologiā atten-
dūt: cur clerici a sorte dicti sunt. nisi q̄a
dn̄s eorum sors vel hereditas sit. Cur
saltem clericat⁹ sui signa: quib⁹ a laicis
discernuntur: nō perp̄cdūt? Nō eñ sine
cā capita eorum raduntur ⁊ tondentur. sed
perspicacissima ⁊ euidentissima ratiōe
Nā his signis secernuntur a laicoꝝ con-
uersatione. Qd̄ vt multis deo ꝓpician
te ꝓficiat: admonitioni vtilissime duxi-
mus inserere. Dicimus multorum pa-
truꝫ auctoritate cerebrū esse sedē sapie.
xp̄m vero paulo attestante dei virtutē ⁊
sapientiā esse. Cū itaq̄ cerebrū sit in ca
pite. sapiētia vero iuxta patrū autori-
tatē in cerebro habebat sedem. ⁊ sic per
sapientiā sibi infusam cuncta membra
regantur a capite. quod per cerebrum
est: qd̄ est sedes sapientie. sic inter nos ⁊
verā sapientiā: q̄ vt dixim⁹ xp̄s est. qui
etiā iuxta ap̄lm caput nostrum est. dicit
enim. caput mulieris est vir. caput vero
viri est xp̄s. christi aūt caput est deus vt
ostēdamus nullum obstaculum interes-
se: in ea p̄te pilos capitis incidimus: in
quo nouā sapientiā. i. christū inesse co-
gnoscim⁹. ꝑ hoc signantes malam terre
narū reꝝ sollicitudinem nr̄e mentis: ad
deū cōtēplandū impedire. Scim⁹ eñ q̄
quisq̄ quanto magis terrenis occupa-
tionib⁹ implicatur: tāto magis a sui cōdi-
toris visione impeditur. Unū ap̄ls. Nemo
militans deo implicat se negocijs secu-
larib⁹. Item. Qui sine vxore est cogitat
q̄ dei sunt. Hinc moyses ait. Leuite ra-
dant pilos carnis sue. Leuita interp̄ta
tur assumpt⁹. q̄sq̄ nāq̄ in officijs diui-
nis assumpt⁹ est: pilos carnis. i. sup̄flu-
as cogitationes cordis radere dꝫ. Ca-
put igitur radere significat cogitatiōes
terrenas ⁊ superfluas a mēte resecare.
Nec incōgrue ꝑ pilos ⁊ capillos signifi
cantur cogitationes sup̄flue. Sicut eñ pili
nō sunt p̄s corp̄is: sꝫ q̄dā sup̄fluitas pro
cedens a corp̄is humore. sic bona tem-
poralia nō sunt nobis naturalia: sꝫ alie-
na ⁊ sup̄flua. Hinc itaq̄ fideles xp̄i: qui
ad eternā vitam medullitus suspirant:
q̄ mundū cū suis oblectationib⁹ sub pe-
dibus conculcant: q̄ in terra nihil possi
dere volunt. sed cū ap̄lo dicūt. nr̄a con-
uersatio in celis ē: capilloꝝ minimā p̄tē
in capitib⁹ retinēt: vt ꝑ coꝝ abrasionem
se minimā terrenoꝝ sollicitudinē hr̄e de
signēt. quapropter etiā illā minimā p̄ticu
lā capilloꝝ retinēt: q2 dū in hoc mundo
sūt: a terrenis cogitationib⁹ oīno vacui
esse nō p̄nt. ¶ Quisq̄s igitur
cleric⁹ ad sortē dn̄i vocat⁹ q̄ comā nutrit
⁊ capillos radere vel tōdere erubescit: ꝓ-
fecto se nō de dei sꝫ de mūdi sorte esse te
statur. Quāto eñ q̄sq̄ carnis crines dili-
git fouet ⁊ nutrit tāto coꝛ suū non in ce-
lis sꝫ in terra fixum esse ostendit. Quan
to aūt radit ⁊ edomat: tāto se nō terrena
sꝫ eterna diligere cōprobat. Si xo vt p̄di
xim⁹: crines idcirco radim⁹: vt inter nos
⁊ deū nihil interesse approbem⁹ profecto
patet q̄ cū in orōne p̄sistim⁹ aliena vela
mina capitib⁹ nr̄is apponere non debe
m⁹: p̄sertī cū ap̄ls dicat. Uir nō debet
orare velato capite: imago eñ dei ē. Ces-
sent itaq̄ clerici psalmodie hymnisq̄
sp̄ūalib⁹ insistētes capillos: mitras: ce-
teraq̄ velamina in capitib⁹ portare: ne
dū cū deo loq̄mur famulatus sui signa
occultantes. ei⁹ indigni iudicemur ꝓpi
ciatiōe: cui⁹ salubri doctrine presumim⁹
nō obedire. Qui eñ non obedit ap̄lo:
cōtradicit euāgelio. ⁊ iuxta eiusdē ap̄li
vocē dicētis. An q̄ritis experimētum ei⁹
qui in me loquitur christus? Item. Si
angelus venerit de celo: ⁊ aliud euāge-
lium nunciauerit vobis anathema sit.
Extirpetur ergo penitus de clero ta-
lis presumptio. ne quod absit: a deo ex-
pellatur eius oratio. His igitur signis
clericalibus prelibatis: quibus a laicis

discerni debemꝰ: ad ꝓpositā admonitionem redeamus. Audiamus aplm̄ Johannē dicentē. Nolite diligere mundū neq̄ ea q̄ in mundo sūt. Audiamꝰ ⁊ psalmistā mundi amatores increpantem. Filij hoīm vt quid diligitis vanitatem ⁊ queritis mēdacium. Salomon quoq̄ subsequit̄ dicens. Vanitas vanitatum ⁊ omnia vanitas. Libet intueri q̄ bn̄ cōsonat organa spūsc̄ti. Monet aplus vt nō diligamus mūdum. Inuehit̄ psalmigraphus i eiꝰ amatores. B Clamat salomon cūcta subiacere vanitati. Quare nō diligamꝰ mundū nec sequamur mendaciū eccliastes declarat. ac si diceret. Jō nō sūt amanda ima: q꞉ trāsitoria mēdacia. q꞉ q̄ ꝓmittūt non conferunt. bona igit̄ nō sūt. Cū eñ bonorum oīm auctor sit deus. ⁊ a fidelibus suis querit diligi queq̄ bona ꝑcipiat. si mūdana vera bona essent: nec ipse quidem contēneret: nec suis a sequacibus contēni preciperet. Quid igit̄ de seueritas testat̄ audiamus. Vulpes foueas hn̄t: filiꝰ aūt hoīs non habet vbi caput suum reclinet. Itē si mundi glīa vana nō esset non se abscondisset cū turbe eū regē facere voluissent. Item si mūdi glīa vana nō esset: si diuitie terrene vera bona essent non eaꝝ possessoribꝰ improperaret dn̄s dicens. Ve vobis diuitibus ⁊c̄. Et alibi. Facilius est camelum ꝑ foramen acus trāsire q̄ diuitē introire i regnuꝫ celoꝝ. Audiamꝰ etiā q̄d suis dicat imitatoribus. Si vis ꝑfectꝰ esse vade ⁊ vende oīa q̄ habes ⁊ da pauꝑibus. Item Nisi q̄s renūciauerit oībus q̄ possidet. nō pōt meꝰ esse discipulus. Itē. Nemo pōt duobꝰ dn̄is seruire. i. deo ⁊ mammone. Vidit peritꝰ magister suos discipulos luctaturos cū mundo: q̄ se haberēt vn̄ tenerent̄: leuius deijcerentur. Tulit igit̄ arma suis ⁊ nr̄is hostibꝰ: dum nos priuauit terrenis possessionibꝰ. Nudꝰ nanq̄ latrones non solet timere. q̄ vero se mundanis implicat: tela parat quibꝰ confodiat̄. Qui ḡ nō vult cōfodi: nudꝰ ꝓcedat ꝑ viam huius exilij. Fortassis queret aliquis. Cum deus sequaces suos mundana iubeat postponere: que sunt q̄ iubet appetere. Audi ip̄m dicentem. Querite regnum dei. Item. Thesaurisate vobis thesauros i celis. Queret iterū aliquis. Si deꝰ vult homines terrena odire: q̄ debēt diligere? S Ista sunt q̄ precepit diligere: cū ꝑ moysen respondit. Diliges dn̄m deū tuum ex toto corde tuo. ⁊ proximum tuū tāq̄ teip̄m. Proximus in terra tm̄ diligi ꝑcipitur: q꞉ celestis regni hereditateꝫ nobiscū consortit̄. In quo charitate diuia perfusi: scriptura testante q̄ ait vt ciues nostros sicut nosipsos diligamus: ꝓpiciante deo ibi facturi sumus: per quē ⁊ redempti sine fine viuemus. q̄ etiā cum propter opera nr̄a mala inimici eiꝰ essemus: prior dilexit nos. ⁊ cum essemus serui inutiles: in filios suos nos adoptauit ⁊ heredes. filium suū vnigenituꝫ tradens pro nobis: vt nos eriperet a ꝑpetue mortis laqueo. Quis nam puer tā benignū p̄rem digne potest diligere? quis eius tātis beneficijs aliq̄d dignū pōt retribuere? Hec tanta beneficia admirās psalmista ait. Quid retribuam dn̄o pro omnibus q̄ retribuit mihi? Cui ip̄e inq̄sitioni deinde subiungit. Calicē salutaris accipiā ⁊c̄. Quantulacunq̄ sit hec retributio: calicem. s. dn̄i accipe. nulla tn̄ alia ita digne videt̄ passiōi dn̄ice ꝯgruere. hac vtiq̄ rōne: vt quēadmodū sanguinē suū dedit ꝓ nr̄a redēptiōe sic ⁊ nos nostrum fundamꝰ pro sui nominis confessione. Sꝫ quō pro xp̄o suū dabit sanguinē: q̄ pro eo non vult abijcere mundi vanitatē: cū nos minꝰ q̄ nostra diligamus. Quō pro xp̄o vitā tradet: qui cōtra eius precepta hec vana ⁊ falsa possidet. Ipse enim dicit. Si diligitis me mādata mea seruate. Loquit̄ ⁊ Johēs aplus. Qui dicit se diligere deum ⁊ mādata eius non custodit mēdax est. Cōuincit̄ itaq̄ se ⁊ nō deum diligere: q̄ mādata eiꝰ nō vult custodire. Cum xp̄s pro nobis pauꝑ factus sit ⁊ egenꝰ. nos pro ipso cur pauꝑes esse erubescimus? Nunquid eius pauꝑes non fecit diuites. veritate astante. regnum celorū non diuitum sed pauperū esse? Dicit namq̄ pauperibus. Beati pauperes.

ipsū qm̄ ipsoꝝ est regnū celoꝝ. Si est re=
gnū celoꝝ paupeꝝ: restat vt infernus sit
diuitū. Hoc quoqꝫ declarat nobis euā=
geliū dicēs. Hō quidam erat diues. Et
post pauca subiungit. Erat autem et q̄=
dā mendic⁹ lazarus noīe. q̄ iacebat ad
ianuā ei⁹ vlcerib⁹ plen⁹ ꝛc. Factum est
aūt vt moreret mendic⁹: ꝛ portaret ab
angelis in sinū abrahe. Mortu⁹ est aūt
et diues: et sepult⁹ ē i inferno. Non re=
putet quisq̄ hec verba esse augustini.
non sunt hoīs ſꝫ veritatis: q̄ nec fallere
pōt nec falli. Quisqꝫ ergo vis regnare
cū xp̄o: elige pauperiem cum ipso: vt re
quiescas cū lazaro mendico. Nemo ei
pōt gaudere cuꝫ seculo: ꝛ regnare cum
xp̄o. Audi aplm̄ dicētem. Per multas
tribulationes oportet nos intrare in re
gnū celoꝝ. Et iuxta veritatis vocē pri=
mo nos oportet bibere calicem dn̄i: vt
sic pertingam⁹ ad regni concessionem.
Qui aūt vult epulari cū diuite: p̄pa=
rat se epulas vermib⁹ gehenne: in qua
pro gaudio momentaneo ardebit ꝑpe=
tue cū capite suo dyabolo. Infelix com
merciū pro tā breui gaudio: celesti pri=
uari regno. Felix paupertas per quā cele
stis acqritur hereditas. Felix cōmerci=
um pro perituris eterna recipere: et qđ
ineffabile bonū est cum xp̄o sine fine re=
gnare. Econtrario ineffabilis miseria: ꝑ
petua cū diabolo pati supplicia. ¶
Quapropt f̄res charissimi nos illō euā
gelicum ruminantes. qđ ꝓdest homi si
vniuersum mūdum lucret aīe vero sue
detrimentū patiatur. vel quā cōmutati
onē dabit hō ꝓ aīa sua. voluntarie nūc
pro xp̄o ponamus: q̄nqꝫ dimittenda. ne
qđ absit ꝓ transitorijs amittamus eter
na: hauriamus antidotū momentanee
amaritudinis: vt q̄nqꝫ ꝑcipiam⁹ immē=
se gaudia salutis. Sic mō curramus vt
in futuro cōprehendam⁹: vbi inuenie=
mur. vbi iudicabimur. Nō perdamus
tp̄s acceptabile. Nō eīm erit apud infe
ros locus penitentie. Dum igit vacat:
dū sum⁹ in via aduersario nr̄o legi dei
consentiam⁹. Lex quippe diuina noster
ideo dicitur aduersarius: quia nostris
carnalibus omnino cōtradicit volupta
tibus. Aduersario itaqꝫ nostro: id est
euangelio: dū rex expectat: dū nos ad=
huc ad pacē inuitat: nūcios mittens: ue:
cū eo pacis fedus ineam⁹. vt cum vene
rit ille magnus paterfamilias: non vt
seruos inutiles puniendos: sed vt filios
hereditandos inueniat. secumqꝫ intro=
ducat ad nuptias. vt de suis beneficijs
sibi perennes reddamus gratias iesu
christo domino nostro: qui cum patre ꝛ
spūscō viuit ꝛ regnat in secula scloꝛum
Amen.

Aurelii Augustini de cōueniētia decē p̄ceptoꝝ ꝛ decē plagaꝝ egipti liber incipit. ¶

Non est sine causa fratres dilectissimi q̄ p̄=
ceptorum legis dei numer⁹
plagarum cum numero: q̄=
bus egiptus percutitur exequari vide=
tur. Nam sicut decem precepta sunt le=
gis: quibus ad cultum dei populus ad
monetur: ita decem plage leguntur q̄=
bus superbia egiptioꝝ affligitur. Cō
sideremus ergo cur et ibi decem prece=
pta et hic decem plage memorentur.
Ideo sine dubio: quia in illis erant vul
nera: et in istis medicamenta. et opus
erat vt tam periculose decem plagaruꝫ
vulneribus decem preceptorum medi=
camina subuenirent. Unde rogo vos
fratres nolite hoc ociose accipere. quia
si auxiliante deo diligenter attenderitis
poteritis agnoscere deceꝫ illa precepta
illis decem placis per ordinem contra
se esse contraria. Nam de primo prece=
pto prima plaga percutitur. de secundo
secunda. de tertio tertia. et sic quousqꝫ
ad decimum numerum peruenitur.
Primum preceptum in lege est de vno
deo. Non erunt inquit tibi alij dij pre=
ter me. Prima plaga egiptioꝝ aqua

in sanguinem cõuersa. Compara p̃mũ
preceptum prime plage. Deum vnũ ex
quo sunt omnia in similitudinem aque
accipe. ex qua generantur vniuersa. Ad
quam aũt rem pertinet sanguis nisi ad
carnem mortalem? Quid est ergo con-
uersio aque in sanguinẽ nisi illi qui cre
dere i deũ noluerũt sicut dicit apl's pau
lus. Obscuratũ est insipiens cor eoꝝ. di
centes se esse sapientes: stulti facti sunt
Aqua ergo in sanguinem ꝟtitur: q2 sen
sus egiptiorũ obscurus ⁊ tenebrosus ef
ficitur: et iusto dei iudicio factum est vt
de illo fluuio sanguinẽ biberent. in quo
hebreorum puulos necare consuerant.
Scd'm preceptum est. Non assumes no
men dei tui in vanũ. Qui enim accepit
nomẽ dei sui in vanũ: nõ mũdabit. No
men eni dñi nr̃i iesu christi veritas est.
Ipse eni dicit. Ego sum veritas. Et q2
veritas mũdat. vanitas inq̃nat. videa-
mus huic secũdo precepto contrariam
plagam. Que est ista scd'a plaga. Rane
in abundantia. In ranis heretici intelli
guntur atq3 philosophi. Habes cõgru-
enter signatam philosophorum vel he-
reticorum prauitatem: si consideres ra
narum loquacitatem. y Philo-
sophi enim vel heretici: quia in xpo hu
mana omia esse dicũt: rane sunt clamã-
tes in paludibus limosis. Per superbi
am ⁊ inanes contẽtiones: strepitum vo
cu3 habere p̃nt. doctrinã vere sapiẽ nõ
p̃nt insinuare. Qui enim christiane ve-
ritati contradicunt: ⁊ in sua vanitate de
cepti decipiunt rane sunt. tediũ afferen-
tes auribus: nõ cibos mentibꝰ. Tertiũ
preceptũ est. Meme͂to inq̃t diem sabba
ti sctificare. In tertio isto precepto insi-
nuat quedã vocationis indictio. s. rcq̃s
es cordis. tranq̃llitas mentis: quam fa
cit bona cõscientia. Ibi enim est sctica-
tio. q2 ibi est spũs dei. Deniq3 videte va
cationẽ: hoc est quietem. Sup quem in
quit dñs requiescã nisi sup humilem et
quietũ ⁊ trementem ꝟba mea? Inq̃eti
ergo resiliunt a spũsctõ: rixarũ amato-
res: calũniarũ seminatores: contentio-
nis magis ꝙ charitatis amatores: in-
quietudine sua non admittũt ad se quie

tẽ sabbati spũalis. Spũale enim sabba
tum non obseruant: nisi illi q̃ se ita tem-
perate opibꝰ terrenis accõmodant: vt
tã lectioni ꝙ oroni: ⁊ si non semp: certe
vel frequenter insistant. s'm illud aposto
li. Attende lectioni ⁊ doctrine. Et iterũ.
Sine itermissione orate. Qui eñ tales
sunt quotidie spũaliter sabbatũ colunt.
Qui ꝟo inquieti sunt: ⁊ iugiter terre-
nis actibus implicant. de quibꝰ scriptũ
est. impedimẽta mũdi fecerunt eos mi-
seros. sabbatũ. i. requiẽ habere non pos
sunt. Contra istoꝝ inquietudinem dicit
vt tanꝙ sabbatũ habeãt in corde ⁊ sctifi
cationem spũ sci. Esto in inquit mansue
tus ad audiẽdum verbum vt intelligas
Cessa ab iniquitate tua: nõ sit tumultꝰ
quidem in corde tuo per corruptionem
volantis fantasmatis ad similitudine3
muscarum inquietantis vel compungẽ
tis te. Deũ intellecturus audi dicentem
tibi. Vacate ⁊ videte qm̃ ego sum deus
Tu per inquietudinẽ vacare non vis:
contentionumq3 tuaꝝ corruptione ceca
tus erigis videre quod non potes. Attẽ
dite tertiam plagam huic t'tio precepto
c'riam. 3 Cinifices nate
sunt in terra egipti de limo: musce minu
tissime inquietissime ⁊ inordinate volã
tes in oculos irruentes: non permitten-
tes hoies quiescere. dum abigunt itẽum
irruũt: dum expulse fuerit itẽum redeũt
Quales sunt iste musce tales: sunt ho-
mines inq̃eti q̃ sabbatũ spũaliter obser-
uare. i. bonis opibus studere ⁊ lectioni
vel orationi insistere nolunt. Talia sine
dubio sunt fantasmata corde contensio-
soꝝ. Quõ eni corpꝰ hũanũ ab istis mu-
scis affligit: ita cor eoru3 diu'sis cogita
tionibꝰ inq̃etat atq3 cõpũgit. Tenete p̄
ceptũ: cauete plagã. Seq̃tur quartum
p̄ceptum. Honora patrem tuũ ⁊ m̃rem
tuã. Huic c'ria est q̃rta plaga egiptiorũ
cynomia. i. musca canina. Grecũ eni vo-
cabulũ est. Qui enim pentes honorare
dissimulat. musca eũ cania. i. neq̃cia dya-
boli spũalit affligit ⁊ cruciat. Caninum
est eni pentes non cognoscere. Quitum
p̄ceptum est non mechaberis. Quinta
plaga mors i pecora. Dis ei q̃ aut vxore

propria intēperate: excepto desiderio filiorum: vtiꝝ. aut certe qd̄ ē crimē grauissimū. ꝙ vxori aut filie aliene: aut ancille aut sue vel alterius insidiatur: vicio cupiditate bestiarum: tanꝙ amisso hois noīe erit pec⁹: non ꝗsi cōuersus in naturā pecoris. sꝫ i forma hois silitudinem pecoris habēs. ꝙ nō vult audire deū dicentē. Nolite fieri sicut equ⁹ ꝛ mul⁹ qb⁹ non est itellect⁹. Et illō. Hō cū in honore esset nō itellexit: cōparat⁹ ē iumētis insipiētib⁹: ꝛ silis fact⁹ est illis. Si pec⁹ esse nō times: vel saltē mori sicut pec⁹ time.

A Sextū p̄ceptū est. Nō occides Sexta plaga. pustule in corpe: ꝛ vesice bullietes ꝛ scaturiētes incēdia vlceruꝫ velut de fauilla fornacis. Tales sūt homicidiales. ardent ira: ꝛ ꝑ iram homicidiū frater ꝑit. Ardēt hoies iracūdia: ardēt ꝛ gr̄a. Nā ꝗ vult subuenire feruet ꝛ ꝗ vult occidere feruet. ille p̄cepto: iste morbo. ille bonis opibus: iste saniosis vlcerib⁹. O si possemus videre aīas homicidarum: sine dubio plus plāgerem⁹: ꝙ putrescētia corpora vlceratorum. Se quiꝫ p̄ceptū septimū. Nō furaberis. Et plaga septia. grādo i fructib⁹. O q̄ ꝑ furtū ꝯ dei preceptū subducis: de celo perdis Nemo eni hꝫ iniustū lucrū sine iusto dāno. Verbi gr̄a. Qui furatur acqrit vestē sed celesti iudicio ꝑdit fidē. Vbi lucruꝫ ibi dānū. Visibile lucrū: inuisibile dānū. lucrū sua cecitate: dānū q2 iam viuit sine eqtate. Ergo ꝙ suo malo desiderio forinsec⁹ furant. iusto iudicio dei intrinsec⁹ grādinant. O si possēt fures aut latrones vel raptores inspicere agrū cordis sui: ꝑfecto lugerent. dū ibi nō inuenirēt qd̄ in os aīe mitterēt. tā ꝛ si i futuro suo inuenirent: qd̄ gutturis auiditate sorberēt. Maior est fames aie ꝙ corporis: maior fames ꝛ periculosior plaga: ꝛ grauior mors: qd̄ peius ē. Multi per istā famē aīe mortui ambulant. ꝛ viuētes portāt funera sua. Viuere quidē vident i corpe: sed malis actibus mortui ꝓbant in corde. Et multi in aīa famelici de vanis delicijs gl̄iantur. Deniqꝫ bonū christianum scriptura intus eē diuitem dicit. Absconditus inquit corde thesaurus: homo ꝙ est ante deum diues: nou ante homines sed ante deū diuis vbi deus videt: Quid ergo tibi ꝓdest si vbi homo non videt furaris: et vbi deus videt iusto iudicio grandinaris. Octauū p̄ceptū est. Falsum testimoniū non dices. Octaua plaga. locusta animal dente noxium. Quid autem vult falsus testis. nisi nocere mordendo et consumere mentiendo? Et ideo nos admonet apostolus ne nos falsis criminibus appetamus. Si inquit mordetis et cōmeditis inuicem: videte ne ab inuicem consummamini. Nonum preceptū est. Non concupisces vxorem proximi tui.

B Nona plaga. dense tenebre. Si enim peccatū est vxorem propriam excepta causa filiorum agnoscere. quale putas peccatum est nō solum in sua peccare sed alienā appetere. Uere dense sunt tenebre. nihil enim sic dolet in corde patiētis: quomō si vxor illius appetatur Et ꝙ hoc facit alteri nihil tale voluisset pati. Alia mala solent homines patiēter excipere. hoc autem nescio vtrum vnꝙ inueniri putuerit: qui tolerabiliter patiatur. O ꝙ densas tenebras patiunt: qui talia faciunt ꝛ talia concupiscunt. vere excecantur furore horribili. Furor enim indomitus est alienam vxorem commaculare velle atqꝫ polluere. Decimum preceptum est Non concupisces vllam rem proximi tui. Huic mandato plaga contraria est decima. mors primogenitorum.

Omnes res quas habent homines heredibus seruant. et in heredibus nihil primogenitis charius. Qui volunt res alienas tanꝙ iuste possidere. sine herede se querunt fieri a morientibus. Quid enim tam iustum videtur ꝙ sibi rem derelictaum possidere? Dicit enim aliquis. Dimissum est mihi in testamento. Lege nihil videtur iustius ista voce. Tu laudas quasi iure possidentem: deus damnat iniuste concupiscētem. Vides qualis es qui optas te ab aliquo heredem fieri. nō ꝫ vis vt habeat heredes: in quib⁹ nihil est charius primogenitis. Proinde in primoge-

nitis tuis punieris: q concupiscēdo res alienas. i. qd tibi iure nō debet: q̃si iuris vmbra perquiris. Perdis ꝗ primogenita tua. ⁊ facile est quidē fratres corporaliter perdere primogenitos. mortales em̄ sunt hoīes: siue ante parentes siue post parentes moriant. Istud molestū est ne per hāc occultā ⁊ iniustā cōcupiscentiā primogenita cordis tui pdas Primogenitaꝰcordis nostri fides ē. nemo em̄ bñ opatur nisi fides precesserit. Oia opa tua bona filij tui sunt spūales sed inter istos tibi primogenita fides ē. Quisqs rē alienā occulte cōcupiscit: internā fidē perdit. Erit em̄ primū sine dubio simulator obsequēs nō charitate s; fraude: veluti amās eū a q se cupit fieri heredē. Amarescere dicit eū quē mori desiderat: ⁊ vt rerū eius se videat possessorē optat vt propriū nō derelinquat heredē Hec fr̄es comparatio: ⁊ quodammodo cōtrarietas decē preceptoꝝ ⁊ decē plagaꝝ cautos nos faciat: vt habeamꝰ securi res nr̄as in pceptis dei. res inqͣ nostras interiores ⁊ in archa cōsciētie nr̄e repositas. Ipse sunt thesauri nr̄i quos nobis nec fur: nec latro: nec vicinus malus poterit aliquando auferre. vbi nec tinea nec rubigo est metuenda. Iste sūt em̄ vere diuitie. i. bona ꝯsciētia: iusticia: mia: castitas atqꝫ sobrietas. Qui talibꝰ rebꝰ plenꝰ est: diues est. etiā si de naufragio nudꝰ euaserit. S; hec si diligēter attenditis: ⁊ q̄ sunt mala fugere: ⁊ q̄ bona sūt volueritis auxiliante deo exercere: eritis ppl's dn̄i ⁊ de iniqua egiptioꝝ societate. i. spūaliū nequiciaꝝ persecutiōe liberati: ad terrā repromissionis poteritis feliciter puenire: auxiliāte dn̄o nr̄o iesu xp̄o q viuit ⁊ regnat in secula seculorum Amen.

Libellus sancti Augustini de cognitiōe vere vite incipit C

[S]Apientia dei q̄ os muti apuit ⁊ rudibilia iali hūana verba formare tribuit. me qꝫ nō solū smōe: sed et scia iperitū ad fādū ipellit. atqꝫ p se ac de se intellecta alijs pie innotescere cōpellit. Huiꝰ ꝗ instictu ad vtilitatē: vt spero: mꝫtoꝝ. iteꝝ cōmitto me ad corrodēdū dētibus inuidoꝝ. ⁊ forsitā ad cōfouēdū cordibus delictoꝝ. Cū xp̄s veritas ⁊ vita dicat. Hec est vita eterna vt te solū verum deū cognoscāt. cōstat pfecto naturā rationalē ad hoc solū factā: vt factorē suū verū deū itelligat. itelligēdo diligat. diligēdo in eo q est cēna vita eternalit beate viuat. Diuinitatꝭ ꝗ essentiā rōnabiliter inuestigare est ad vitā eternā festinare. Hāc vo negligendo ignorare: est vtiqꝫ ad morte indeficientē pperare. q: nimirū hic ab eo ignorabit: dū quoqꝫ a beata vita sequestrabit. Quāobrē cum de hac preclara materia plurimi sctoꝝ patrū multa gloriosa cōscripserint: ipsāqꝫ rem simplicioribꝰ obscuriorē reddiderint. Libet me p hec cōdēsa: q̄si quādā semitā stilo cōplanare: q infirmis intellectibꝰ relicto erroris deuio: p planū veritatis liceat libere ābulare. S; hic quilibet inuidus nebulosa facie mihi occurrit: ⁊ virus diu sub liuido corde concretū i me acerbit euomit. Quid tu inquiēs tētas ligna siluis importare: aut redūdāti mari vndā instillare. Huiꝰ tam mordacis mordacem dentem hec petra retundat: ⁊ venenum maliciose euomitū in viscera ipsius denuo torquēda refundat. Inuidia diaboli intrauit mors in orbē terraꝝ: imitant illū q sūt ex parte eiꝰ. D O inuide infelix: q aliena felicitate torqris: alieno damno depasceris. ipsis rebus probas te eē ex parte eiꝰ. qui inuides alijs qd tu ignoras scire. ac mihi ob piū laborē collatū egris suspirijs ingemiscis. quod tibi ob desidiā: imo ob inuidiā denegatum co

gnoscis. Age miser: poti⁹ letiferũ virus
quo turges euome: salubre dilectionis
antidotuȝ excipe. Sin autẽ parti patris
tui nigro felle tabescẽs faueto. Ego au
tem cuȝ inuidia tabescente iter non ha=
beo. Egregiã scripturarũ siluaȝ alacer
ingrediens: nõ in eã: vt tu venenata lin=
gua asseris: ligna deferẽs: sed preciosũ
vite lignũ iusticiam esurientibus de ea
afferre conabor: ꝛ dulcem vite haustuȝ
vitam sitientibus de pelago scripture
haurire nõ morabor. Omnes ꝗ̃ fideles
ad lignũ viteq fontẽ curramus: cuius
gustu ineternuȝ beate viuam⁹. Libell⁹
aũt nomen cognitio vere vite sortiatur:
dũ in eo vera vita tardiorib⁹ intellectu
cognoscibilis reddi videat̃. Fratruȝ in=
terrogatio. Gr̃as deo ꝑsoluimus: cui⁹
dono aperte in rebus dubijs certificari
possumus. Q̃ñquideȝ erga nos in hoc
ipsum videas cõfluxisse: ne ad patriam
tendentes in via lassabũdi deficiamus
pastu potuq vite: vt soles refice: ꝛ tem=
pus irremeabili cursu labile nexili que
stionũ figens fac stabile: ne sua volubi=
litas nos ociantes inuoluat: ſȝ tua affa
bilitas in diuinis laborantes ad semꝑ
manẽs euũ sustollat. Magr̃i responsio
Fructũ ligni vite in ramis crucis pen=
dulũ: mecũ alacres adite: fontẽq vite a
vita patre q̃si de loco voluptatis manã
tẽ. paradisum ecc̃liam vicȝ ortum deli=
ciarum irrigantem vnanimes haurite
cui⁹ sapor si palatũ cordis vestri indul=
corabit: testor vobis: ꝙ vos cum eo in
euũ ꝑmansuros de torrente voluptatis
sue qñq satiabit. E Fratres. Cũ
carnalia sapientes spũalia cogitare ne
queam⁹: regnũ celoꝝ regionem clarissi
mã: oĩ opulẽtia affluentissimaȝ. in qua
celestẽ hirl̃m vrbem preclaram meritis
atq opibus inclitã: ꝛ in hac deũ q̃si glo
riosuȝ regem angelos velut milites va
rio cultu ꝓspicuos mente formam⁹ id=
circo poscimus vt rõne indagante ar=
gumentis queq obstantia comprimẽs
veritatem quasi in tenebris latitantem
ad lucem nobis ꝑducas. ac deuȝ aliqñ
videndum vt asseris: factuȝ quodãmõ
visibilẽ añ oculos nr̃i cordis cõstituas

Magr̃. Cũ deus oĩpotens: solus imor=
talis: solus inuisibilis: solus incõpre hẽ
sibilis lucem habitet inaccessibilẽ ego
aũt tenebris viciorũ oblitus: tetram ca
liginem inhabitem. luci virtutuȝ inadi=
bilem. qualiter ineffabile lumẽ: sanctis
aliorũ oculis inferre potero: qui cecu=
tiente oculo cordis splendorẽ tante ma
iestatis reuerberatus nullo modo itue
ri preualeo: Fratres. Tamen nitere ꝓ
posse in illam rapi. quatenus disiecta
caligine: merearis ab illa illũinari nos
q ꝑ te illuminari: sicut sepe videm⁹ val
les a mõtib⁹ iubare solis irradiari. F
Magr̃. Conabor ꝓ virib⁹ vobis oran=
tibus ac logica preeũte comitantib⁹ ar
gumentis. sequar veritatẽ vsq ĩ ipsius
inaccessibilis lucis latibulũ fugientem
ipsaq cõcedente ꝓducã eam vobis ĩda
gãtibus se oñdentem. Fratres. Nostra
quidem tibi nõ deerit oratio. tm̃ sit tibi
preuia dux veritatis ratio. Magnopere
q̇ppe a te audire desideram⁹: qualiter ĩ
orationib⁹ de deo cogitare debeamus
ne forte infirma mens si pulchrũ hoĩeȝ
imaginet̃: ꝛ hoc simulacrũ ꝓ vero deo
decepta veneret̃. Magr̃. Fateor magni=
tudine altitudinis suscepta: negocijs vi
ctus succũbo. qꝛ que vix mente cõcipio
vix verbis explanare sufficio. Excedit
eñ omne preclarũ longe summorũ phi
losophorum ingeniũ: qꝛ sublimitas hu
ius rei q̃ tractat̃ exuperat oĩm intelle=
ctũ. Q̃to quippe magis oĩm creaturaȝ
ingressus conor eã diligenti intuitu cõ
templari: tãto magis sentio eã ab aspe
ctu intellect⁹ mei elõgari. Operã tñ da
bo inq̇sitioni vestre ꝓ modulo meo sa=
tisfacere: ꝓut ipse de quo agim⁹ digna
bit̃ noticiã sui desiderãti aĩe inotescere.
G Vos aũt vbi vires pondere tante
eminentie presse succũbunt: opȝ fragili=
tati ignoscere. Fratres. Nos q̃to dili=
gentius hui⁹ rei ꝑpendimus altitudi=
nẽ: tanto ardentius optamus eã nobis
vtcũq fieri cognoscibilẽ: ꝛ ei⁹ qualicũ=
q modo intueri pulchritudinẽ: et ideo
libenti aĩo tibi ignoscimus: si eã q̃ ver=
bis nõ vales saltem nutibus explices.
Magr̃. Sciendũ igr̃ deũ nullis verbis

erp̄mi:nulla posse cogitatiōe cōp̄hen
di. Quō em̄ immensus ꝛ incōp̄hensibi=
lis p̄dicaret:si hūane locutiōi vel me
ditatiōi includeret:nūc aūt patet ꝙ sit
admirabilis:cū oībus linguis sit inedi
cibilis:oībus cordibꝰ sit incogitabilis.
Dialectica namq; differendi potēs:po=
tenter q̄q; dubia diffiniens:cunctas scri
pturas enubrans ꝛ euiscerans: cunctaꝫ
humanam sciam annihilans:cū diuini
tatem intendit:tāte maiestatis luce re=
pcussa:pauiduꝫ caput tremefacta refle
ctit:atq; in abdita mundane sapie fugi
ens delitescit:dissolutis sillogismorum
nexibꝰ stulta obmutescit. Nempe noīe
ꝛ verbo cuncta exp̄imunt q̄ sub decē p̄e
dicamentis humano corde concipiunt
Sed ꝙ ex his nullū ꝓprie deo ꝯueniat
manifeste rō cōprobat. Nam si dixeri=
mus ꝙ deus suba sit q̄ oībus subsistere
tribuat:ꝛ ꝑ quam oēs res esse habēt:
mox vniuersalia ꝛ indiuidua de quibꝰ
suba predicat genera ꝛ species in q̄bus
versare. simul et nouem accidentia que
ei necessario inherent:aīo occurrunt: q̄
cūcta liquēt:q2 minime in deū ꝯcurrūt.
Si ꝑdicemus ꝙ deus ipsa magnitudo
existat:q̄ oīa in mensura ꝛ nūero ꝛ pōde
re disponat. ꝓtinꝰ quitas huic ꝙtitati
se opponit:ꝛ sua exiguitate qḋ est super
oīa maximū comminuit. Quē si ip̄am
bonitatē vel summū bonū noīemus: q̄
cuncta valde bona facit. statim malum
huic qualitati ꝯtriū obuiat:ꝛ tanto bo=
no se opponere nō trepidat. ꝓ Et
si creator vel dn̄s predicet qḋ vtrunq;
ad aliq̄d. s. refert. ꝯfestim relatio se op=
ponit an̄ mūdi constitutionē cū hoc vo
cabulo caruisse:ꝛ hoc relatiuū ex mūdi
creatiōe ei accidisse:cū rō astruat nihil
deo accidentale:sed totū qḋ predicatur
de eo ei esse essētiale. Porro si vbiq; to
tus esse dicat:ꝛ simul cuncta replere lo
ca dicat:mox localitas clandestine irre
pensillū loco includit q̄ cuncta pugillo
includit. Si aūt sempiternꝰ predicetur:
ꝛ cuncta tp̄a disponere affirmetur con=
tinuo preterito p̄sens futurum p̄senti
succedere festinat. ꝛ initium atq; finem
eternitati ascribere nō formidat. Si ve
ro dicatur ꝙ oīa possideat:ꝛ amictꝰ lu
mine sicut vestimento resulgeat:statim
hoc habitu cogitatio eū priuat dū ami
ctū lucis vel possessionē reruꝫ ab eo se=
parat. Et si sp̄ p̄sens adesse testatur:
cōfestim situs standi vel sedēdi imagi=
nat. Si vō vniuersa regere referatur:
actus laboris eternā requiē annullare
conat. Porro si affirmet patiēs mala
nr̄a sufferens:ilico passio se ingerit:ꝛ i=
passibile pati cōtendit. His q̄ppe decē
cuncta hūana conditio includitur:ꝛ ab
his oībus ꝓp̄etas summe essentie eui=
denti rōne excludit. Cūcta etenim q̄ vel
oppositionē vel ꝯtrietatē vel accidēs su
scipiūt:nulla rōne deo ꝓprie conueniūt
Igit rōne repugnante nihil de deo pro
prie loq̄ valemus:tn̄ saltem improprie
ꝛ ꝑ enigmata de deo loqui satagimus.
Fr̄es. Euidens rō quidē docet deū hu=
manis v̄bis inedocibilē sed itellectua=
lis mens inhianter desiderat eū sibi vt=
cunq; fieri cognoscibilē. q̄ mens instar
speculi aīe videt:in quo ip̄a imaginem
sui creatoris ꝯtēplet. Magr̄. Uniuersa q̄
ī rebꝰ creatis nouimꝰ:ꝑ corporeos sēsꝰ
cognscimꝰ. Et ea q̄dē q̄ nec visu nec expe
riētia didicimꝰ: ꝑ cōꝑationes visorum
vel exptoꝝ discimꝰ:vt que de bestijs vel
ignotis hoībꝰ legimꝰ. Que aūt nobis
penitꝰ incognita ꝑ cōꝑatiōes notas nō
significant:nūq̄ prorsus scie nr̄e notifi=
cant. Et iō q2 sp̄ualia nobis sunt inuisibi
lia atq; corporeis sensibꝰ incompabilia
nūq̄ erūt aliq̄ rōne nob̄ ꝓbabilia. Et
v̄o hec cōstat eē si ꝑ silia edoceri neq̄=
unt:fidē tn̄ credentiū exigūt. Fratres.
Que rō argumētis ꝓbat ꝙꝙ incōꝑa=
tiōe deficiat necesse est vt rōalis quisq;
credere nō renuat. Tu tn̄ ꝓfer:quid de
spiritibꝰ sciendū rō innuat. Magr̄. I
Sex modis in scripturis sp̄us sube liter
dici:nō nescio a vobis sciri. Primo sū=
mus oīm deus sp̄us appellatur: vt ibi.
Sp̄us est deus:ꝛ q̄ adorant eum in sp̄u
opꝫ adorare. Scḋo angeli sp̄us dicunt:
vt ibi. Qui facit angelos suos spiritꝰ.
Tertio aīe sp̄us nūcupant:vt ibi. Exi=
bit sp̄us eiꝰ ꝛ caro reuertet in terram.
Quarto vita brutorū aīalium sp̄us vo

catur:vibi. Quis scit si spūs iumentorum descendat deorsum. Quinto venti dicuntur spūs:vt ibi. Spūs procellarū. Sexto hic aer scribitur spūs:vt ibi. Os meum apui et attrari spūm. Quorum diffinitio talis est. Aer est spūs sensibil' quē nos attrahendo sentimus. ipe nihil sentiens cunctis tñ sub celo viuentibus spiramen exhibens. Uētus spūs est aer dei nutu aliq̄ mō agitat⁹ pcellis aqruȝ augmentat⁹:p angelica misteria excitatus:p eadem trāquillatus. Uita brutorū aialiū est spūs vitalis cōstās de aere ꝛ sanguie aialis:inuisibilis:sed sensibil' memoriā habēs:intellectu carens:cum carne moriēs: in aera euanescens. Aia xo spūs est suba in corporea : corporis sui vita:inuisibilis: sensibilis:mutabil': illocalis:passibilis:nec q̄titate mensure:nec q̄litate forme vel coloris suscepti bilis:memorialis:rational':intellectualis:imortalis. Et ne vacillet diffinitio: rō causam pbationis roboret. Anima est spūalis suba. Omē eni qḋ aliį vitam subministrat:ipm est necesse vt subsistat sed aia vitā corpori tribuit.igif aia realiter subsistit. Hanc xo vitam esse ipsamet pbat dū p̄sentia sua corpus viuificat:absētia sua idem mortificat. Hec nobis q̄dem est inuisibilis : sed spiritibus est visibilis. Hanc esse sensibilem cōstat dū oculis colores:auribus sonos:naribus odores:palato sapores : manibus aspa vel leuia sētire p̄stat. Est ergo mutabilis. Omē eni qḋ melioraf ꝛ peiorat mutabile est.sed aia viciis peioraf: xtutib⁹ melioraf:igif mutabilis ē. Est etiā illocalis. Omē eni qḋ loco icludif altitudine:latitudine: lōgitudine aeris circūscribif:corpus est. Sed rō docuit aiam incorpoream esse.i.nec corpus nec aliqḋ mēbrū hre. igif cōstat eā esse illocalē.non eni spaciū aeris vt corpus occupat. nec corpus vt aqua vtrē iplet:ſȝ vt calor toto igni illocalif inest. ita aia totū corpus illocalr iplet. K Ignis q̄dē est visibil': sed calor inuisibil' ꝛ sensibilis ꝛ quodāmō ignē viuificans ita aia inuisibilis sed sensibilis visibile corpus q̄dā occulta vi sensificat ꝛ viuificat. Hec est quoq; passibil'. Omē eni qḋ merore afficif passibile est.sed aia dum sue voluntatis cōpos nō efficif. dolore. mesticie afficif:igif possibilis esse cōuincif. Ab hac q̄ttitas excludif: dū nec altitudine aut latitudine aut longitudine metif.nec fer circunstātias. f.añ ꝛ retro dextrū ꝛ sinistrū:sursū ꝛ deorsum se icludere patif. Qualitas etiam forme vel coloris ab hac secernif:dum nulla forma vel humani corporis vel vllius colorate rei illi ascribif. Hec est memorialis q̄ p̄terita recolit Est etiā rōnal': q̄ p̄ñtia discernit. Est intellectualis: q̄ futura intelligit. Hanc imortalē hinc esse cōstat ꝙ memoriā sui apud posteros perniter durare laborat. Angelus autem spūs est suba incorporea inuisibil': sensibilis::rōnabil' intellectualis:inmortalis bonoꝝ lucida ꝛ ipassibil': maloruȝ tetra ꝛ passibilis. Sed videndū vtrū aliqua suba talis in rebus creatis esse credaf: cū a nobis minime videaf. Angelos esse ipsa insensibilia pbant:q̄ tā certā sui motus legem obseruāt. Omne quippe qḋ mouetur:aut motū a se habet aut aliūde. Sed omne qḋ motū a se habet est sēsibile vt anima.quod aliunde insensibile vt corpus. Ex si sol luna ꝛ sidera per se mouentur:sensu vel ratione vigere vi dentur:que tam certa tempora tam certa celi spacia custodiunt.ꝛ quodam modo suum intellectum huic mundo lumine vel signis inuūt. Sed q̄ ea rōnabilia vel saltem sensibilia corpora arbitranf: iure sensu carentis inter irrationabilia computantur. Cum aūt he sint corpora visibilia:sed motu carētia:vt pura insēsibilia: ꝛ tñ moueanf constat profecto ꝙ aliunde moueāf. Restat igif ea per angelica misteria moueri. simuliter ventos pluuias grandines fulgura tonitrua tēpestates auras iussu dei per illos regi. Qui dubitat:ꝛ ea sēsibilia putat.hunc ratio stultum cum insensibilibus probat. Bruta quoq; animalia vsibus humanis per illos obsecundare vl aduersari qui non credunt : aut illa rōnalem per itellectum hec facere credūt lōge a rōne recedūt. Sed ꝛ cūcta q̄ in re

bus insensibilibus vel creaturis sensibilibus geruntur per illos administrari q̄ ambigit multū a luce veritatis desipit.
L Igr̄ cōstat angelos ve esse⁊ cūcta nobis patiētia nosse: sed hoc differt inter illo⁊ ⁊ nr̄am sciam: q̄ ipsi oēs causas re⁊ anteq̄ eueniant p̄sciūt. nos aūt vix ⁊ cū magno labore inuestigam⁹ eas postq̄ res i actu cōstat. Porro sūmus spūs sicut a nullo itellectu valet p̄pe cogitari: ita nullo diffinitione pōtit p̄pe deiniari. Sed quia intellectualis mēs cū vtrūq̄ agnoscere anhelat: hec enigmatica diffinitio ei interi⁊ sufficiat. Deus spūs est essentia inuisibilis: oī creature incōprehēsibilis: totā vitā: totā sapiētiā: totā eṫnitatē simꝉ essentialiṫ possidens: vel ipsa vita: ipa sapia: ipa veritas: ipsa iusticia: ipa eṫnitas existēs omnē creaturā instar pūcti in se continens. Si autem alids insipiēs tm̄ desipiat vt deū esse diffidat: hūc solū vere esse ⁊ alia oia ab ipso hr̄e esse hac rōne colligat. Ois subā aut p se subsistit: aut p aliō ⁊ hunc mūdū non subsistere q̄ contendit: hic fatuus in nichilū tēdit. Mūdū aūt non p se subsistere cōstat: dū eū rō cepisse doceat: ptib⁹ eṁ cōstat. Omē autē qd̄ cōiūgiṫ vel in ptes resoluiṫ: ab aliq̄ vti q̄ piūctiōem vel resolutiōe⁊ patiṫ. Mūdus ḡ nō p se subsistit. ⁊ iō sequtur q̄ creatura sit. Creatura aūt ad alidd. s. ad creatorē referṫ. Solus ḡ creator p se ipsu⁊ ⁊ in seipso existit. ois aūt creatura p ipsū subsistit. Si eṁ ab alio esse habet: tūc deo maius est a quo hoc habet qd̄ deo inconueniens est. Et cū nichil p̄eṫ creatorem ⁊ creaturā existat: si de⁹ p seipsum non habet esse: necessitate consequiṫ vt p creaturam existat: quod inconuenientissimum est. Amplius. Substantia mūdi in diuersa genera ⁊ in differentes species diuidiṫ ⁊ in his singulis bonum inueniṫ. Omne eṁ vtile bonum. vniuersa quippē vtilia consideranṫ: ⁊ ideo singula bona cōprobanṫ. Omē autē bonum aut p se bonū est: aut p aliud: sed diuersa bona participatiōe vnius boni bona esse necesse est. Diuersitas quippe recipit maius ⁊ minus. Nā q̄tum ad gen⁹ lapis est minus bonū: qui tm̄ est ⁊ non viuit: lignum maius bonū: qd̄ crescēdo viuit equus illo melius: q̄ viuit ⁊ sentit hō illo p̄stantius: q̄ viuit sentit ⁊ rōne discernit. Restat igiṫ his maxime ⁊ sūmūbonū. de quo omibusinferioribus p̄fluat bonū. Et hoc bonum deus est: d quo quasi de fonte cuncta bona proflu unt ⁊ in eūdē cūcta refluunt. M Hic sol⁹ ve est: ⁊ ideo veritas est. Omē enim quod est: verum est. Quod vo nō est falsum est. Sed deus vere est: igitur veritas est. Creatura autem ei collata quasi nō est: ⁊ idcirco quasi falsitas ad veritatem est. Omē enī qd̄ ex nichilo eē cepit: in nichilū redigi pōtit: ⁊ ois creatura ex nichilo a deo p̄ducta: ad alidd esse est p̄ducta igiṫ si ei cōpaṫ nihil esse p̄baṫ. Nulla ḡ mens deū esse dubitat: p quē alia cūcta esse cōsiderat. Huius essentia est vita. Omē enī qd̄ est: aut viuit aut vita caret. Omne aūt qd̄ viuit: aut per se viuit aut per aliud. Sed deus per seipsum ⁊ in seipso viuit: ⁊ aliis omnib⁹ viuere tribuit: igiṫ vera est vita ⁊ vitaꝉ vita. Seipsum quoq̄ ⁊ totam factura⁊ suam sapit ⁊ intelligit: cui nichil aliud est sape q̄ viuere ⁊ esse. Igiṫ sapia est. Seipsum etiā ⁊ oēm creaturā diligit: q̄ iustū est. ⁊ hanc iusticiā nō aliūde accipit: igiṫ iusticia ⁊ dilectio existit Initio ⁊ fine caret: preteritū ⁊ futuru⁊ non h⁊. Igiṫ eṫnitas est. Cum itaq̄ ratio deum veraciter esse probauerit: ⁊ hunc vita⁊ sapiam veritatē iusticiam ⁊ eternitatē veris assertoribus essētialiṫ esse docueri: restat nunc vt ad hunc quoq̄ vidēdū aliquā fenestrā apiat: p quam mens q̄sdam gradus scandens p̄spiciat: quatenus regem glorie in decore suo videre p̄ualeat. Pedetentim aūt rō p corporalia gradiatur: ne infirm⁹ itellect⁹ p ardua nitens difficultate confractus relabaṫ. Imprimis igitur hunc corporeum solem mente consideremus: cuius claritudine totum orbem illuminari videmus. Post hunc solem milia miliu⁊ angelorum deo ministrantium attēdam⁹: quos singulos ratione monstrante septies: imo centies sole splēdidiores sci

amus. Nam hic sol est minister mundi: angeli autem templa dei. Quantum ergo differt templum dei a seruo mundi: tanto differt claritas angelorum a claritate solis. Deinde decies milies centena milia sublimius angelorum deo astantium perpendamus: quos singulos centies immo milies pre sole clariores profecto noscamus. Sicut enim luna stellas: sol lunam in claritate excellere cernitur. sic quilibet superior ordo angelorum inferiorem ab angelis vsque ad seraphin: gloria: dignitate: claritate precellere creditur. Post hos innumerabilia milia sanctarum animarum inspiciamus: quas singulas longe sole lucidiores: angelis beatitudine et claritate coequandas non dubitamus. ¶ Tot et tantis luminibus consideratis singulorum etiam magnitudinem contemplemur. quatenus ad id quod intueri anhelamus facilius subleuemur. Cogitemus itaque animam splendidum ignem cuius minima scintilla ratione instruente vicat hunc solem. Omne enim quod ab alio includitur minus eo quod se includit esse necessitate conuincitur. Sed cogitatio anime que eius est scintilla non solum hunc solem sed et totum mundi ambitum breui spacio includit: et totus orbis eam minime circumscribit. Igitur constat quanque animam toto mundo longe maiorem fore. Angeli autem sicut ab animabus beatitudine: ita etiam differunt magnitudine. Hic nemo magnitudinem corporalis quantitatis intelligat. sed illam potius intellectualem que hunc mundum corporeum et cuncta in eo corpora ad paruitatem redigat. Hinc iam mens se in alta eleuet: cor suum quantum potest dilatet: tot luces inestimabili claritate: incomparabili magnitudine resplendentes sub se prospiciat. super se vero quandam admirabilem lucem que omnium illarum lucium lux sit intendat: que sic sup tot et tantas luces longe refulgeat. sic sol super omnes stellas luceat. Cuius lucis ineffabilem magnitudinem et admirabilem pulchritudinem ille tot et tante luces iugiter admirentur et in cuius affluentissimam dulcedinem indefesse prospicere delectentur. Hec profecto est lux inaccessibilis: quam inhabitat essentia dei solis mundis cordibus visibilis. Nullus hic cogitet luce deum quasi tabernaculo hominem circumdatum: quasi aliud sit deus qui lucem inhabitet: et aliud lux quam inhabitat: sed potius illam lucem essentiam dei sciat: in qua vniuersa bona simul locata sciat. ¶ Hec est lux que angelos vel animas in celis sua visione satiat. Hec est que mundicordes per contemplationem illuminat. hec est que solis lucernam in mundo commorantibus vt candele lumen in carcere positis prestitit. qua de tenebris ad lucem. de morte ad vitam. de exilio ad patriam remeare possint. Ergo in oratione taliter mens nostra deum meditetur. taliter intentio nostra imaginem eius contempletur. scilicet talem lucem que sic sup solem vt sol sup candelam resplendeat: immo talem que sic sup innumera angelorum et animarum milia pre sole centies splendida: vt sol super sidera refulgeat. Non multum quippe a veritate ab errat: qui talem dei imaginem ante oculos cordis in oratione versat. Hec presens visio dei facie ad faciem regnum celorum vocatur quia extra hoc corporeum celum: immo extra omnem locum: angeli et iusti qui celi nominantur hac visione fruuntur. Idcirco etiam quamuis deus in omnibus creaturis essentialiter manere credatur: proprie in celis vel in iustis habitare predicatur: quia ipsi inhabitationem eius fruendo sentiunt: et cum omnibus rebus inesse gaudentes conspiciunt: quem sibi minime adesse cognoscunt qui terrena diligunt. Sicut enim videns et cecus in sole stantes: videns claritate solis videndo fruitur: cecus lumine eius priuatur. et quamuis presentia solis vtrique eque adsit: tamen eius presentiam non equaliter vterque sentit. sic deus hos tamen inhabitare dicitur qui eius presentia facie ad faciem videndo vt angeli: aut per contemplationem vt iusti in hac vita fruuntur. In his autem non esse dicitur qui eius visione priuantur. ¶ Unde et intra nos regnum celorum esse predicatur: quia visio dei omnipotentis: que regnum celorum. i. iustorum nominatur in angelis et iustis contemplatur. Hec etiam vita eterna appellatur: quia beati in presentia deficientis vite plene perfruuntur: et numquam nec morti nec vllis doloribus ministris mortis subiacere permittuntur. Ad hoc namque creati sunt

Ut eternaliter viuāt: ⁊ eternā vitā eter=
ne aspiciant. Hec quoqꝫ celestis ciuitas
nūcupatur: qꝛ vnanimitas illorum ciui
um ad videndum regē glorie in decore
suo cōgregatꝰ. Hec nihilominus hieru=
salem cognominatꝰ. qꝛ visione semꝑ ma
nentis pacis satiatur. Hec paradisꝰ vo=
citatur: qꝛ omimoda oīm deliciaꝝ abū=
dantia iocundatur. Hec qꝫ superna pa=
tria noīatur: qꝛ oēs iusti hanc visionem
vtputa filii dei hereditare nō dubitantꝰ.
Cūqꝫ sanctos in oratione inuocatis: sic
opꝫ de eis cogitare cōstitutis in gloria
eterne claritatis. s. splendidissima lumi
na longe pre solis fulgore lucētia: que
oīa bona pleniter in dei visione habeāt
⁊ cūctis se inuocantibus potēter subue
niant. Fratres. Sol eternus ad quē vi=
dendum nos tua dulcis oratio ꝑduxit
⁊ cuiꝰ serena lux in cordibꝰ nostris per
tua verba illuxit. ipse te de tenebris ereē
ptū in lucis regione constituat: ⁊ iter lu
ces quas ꝑdicas te lucentē luce sue visi
onis ꝑenniter frui tribuat. Q
Magr. Si qd ꝑ me probabile proferꝰ:
nolo vt inde mihi sed deo cuius donuꝫ
est grā referatꝰ. qui sepe ꝑ abiectos ser=
uos ad hereditatem sue visionis filios
suos conuocat. ⁊ ꝑ hostes de exilio ad
patriā iter salutis amicis prenotat. Et
bene nostis aliquem deformē formoso
speculū. imo cecū videntibus lumen te
nuisse: ac claudū sanis gressu viā osten
disse. Fratres. Nos qꝫ ꝓpter ea q̄ audi
uimus perēni deo grates referimus.
cuiꝰ visio ꝑ te nobis innotuit: ⁊ q̄ talem
thesaurū carnalibꝰ absconditū ꝑ te no=
bis ꝓtulit. Sed qꝛ pondus carnis aīaꝫ
aggrauat. ecce iteꝝ carnalis cogitatio
mentē diuina contēplantem pulsat. Cuꝫ
enī superiꝰ ratio vnū deuꝫ verissime eē
demōstrauerit: ⁊ ipsum solū cūcta ex ni
hilo fecisse probauerit: quō quasi tres
deos adorare docemur: dū patrem ꝑfe=
ctū deū: filiū ꝑfectū deum: spiritūsctūꝫ
ꝑfectū deū cōfiteri monemur? Dum ei
sub distincte tres persone distinguūtur:
qd aliud q̄ tres dii a nobis intelligun=
tur? Magr. In ipsa veritate se demon=
strante et ratione ꝓbante citius videbi

tis necessariā in vna essentia personaꝝ
trinitatem: itē per omia necessariaꝫ in
tribus personis indiuidue subē vnitatē
Cum iam superiꝰ enigmatice de deo lo
querer: qꝛ nō poterā ꝓprie: quid dixi es=
sentiā dei eē? Fratres. Lucē. Magister
De luce qd gignitur? Fratres. Splen=
dor. Magr. Quid in luce ⁊ splendore si
mul cōsideratꝰ? Fratres. Calor. Magi=
ster. Num in substantia lucis splendo=
ris ⁊ caloris inuenitur diuersitas? Fra
tres. Non: sed idētitas. Magister. Nū
in vocabulis vel officiis predicatꝰ idēti
tas? Fratres. Minime: sed diuersitas.
Nam lucis vocabuluꝫ ipsam substātiā
splendoris vocabulū lucis gratiaꝫ: ca=
loris vocabuluꝫ videtꝰ exprimere lucis
efficaciā. R Magr. Igr̄ pꝫ tria vo
cabula diuersa vnā cōstare indiuiduaꝫ
essentiā. Fratres. Per oīa patet. Ma=
gister. Sūmū spirituꝫ patrē lucē appel=
lari habetis in aplo. Deus lux est: ⁊ in
eo tenebre non sunt vlle. Sūmū qꝫ spiri
tū filiuꝫ splendorē appellari habetis in
alio. Qui est splendor substantie eius.
Summū nihilominus spiritūsanctum
calorem nuncupari apud moysen. Deꝰ
noster ignis est. Cum itaqꝫ lux splendor
calor vna sit natura ⁊ indiuidua substā
tia: vocabula vero diuersa: constat ꝓfe
cto patris ⁊ filii ⁊ spūssancti vnā natu=
ram indiuiduamqꝫ essentiā eē: dū in eo
qꝺ significat qd sit: substantialiter spūs
noīatur. ⁊ itē in ꝑsonis diuersitatem ne
cessariā: dū pr̄ gignens: filiꝰ nascens: spi
ritussanctus ab vtroqꝫ ꝓcedens predi=
catꝰ. Fratres. Plane trinitatem in ꝑso=
nis ꝑspicue videmꝰ: ⁊ necessariam i sub
stantia vnitatem euidenter tenemus.
Mgr̄. Ideo vigilātissime hec duo noīa
scꝫ substantia ⁊ ꝑsona diuine essentie co
aptantꝰ: qꝛ semꝑ substātia de indiuidu=
is in pluralitate cōsistentibus: persona
aūt de indiuidua rōnali natura predi=
catur: cū nos soleamus ꝑsonis plurali=
tatem substantie aūt designare essentie
vnitatē. Fratres. Qua similitudine vo
catꝰ eterna lux pater? Mgr̄. Quia ex se
prolem genuit equaleꝫ. Fratres. Nōne
sibi magis matris nomen cōuenire vi

deretur? Magister. In pr̄e est semꝑ pri-
cipalis causa prolis. ⁊ ideo a principa-
li seru debuit iure hoc nomine appella
ri. Fres. Qua similitudie dicit̄ gignēs
S Magister. Certum est ꝙ mens
gignit cogitationem. cū aūt mēs seipsā
cogitat: quasi aliā sibi similem generat
Sic summus deus cum seip̄m talē qua
lis est cogitauit: ꝓculdubio similē sibi
ꝑ oia imaginē gn̄auit. Et sicut gignens
iure pat̄ vocat̄: ita rectissime genitus fi
lius nominat̄. Fres. Si deus filium ge
nuit: videt̄ aliquando fuisse ꝙ filiuȝ nō
habuit: ⁊ hoc nomen ex accidenti posse
derit. Et si hoc ita est supior prolatio
labefactat̄. qua deo nichil accidentale:
sed totum essētiale predicabat̄. Magi-
ster. Iam docuit ratio dei essentiam es-
se eṫnam vitam: initij ⁊ finis nesciam. ꝙ
si hec singularis v̄a vita absq initio se
per fuit: constat ꝙ ⁊ absq initio semꝑ se
viuere intellexit. Et si se viuere non in
tellexit: sapiēs nō fuit: quod est nephas
de deo dicere. Et si aliquando sapiam
aliunde accepit qua prius caruit: tunc
id a quo tantum bonū accepit: deo me-
lius extitit: qđ absurdissimū est. Sȝ si se
ꝑeṫna vita semꝑ se viuere itellexit hoc itel
ligentie sapia non aliunde ei accidit: sȝ
semꝑ ei coessentialis fuit. quā᷑ hāc ex
se vt ꝓlem suā ineffabilit̄ genuerit. igit̄
pat̄ nunꝙ sine filio extitit. Fres. Qua si
militudine splendor eṫne lucis filius vo
cat̄: nō filia? T Magr. Qr
ꝑ oia similitudo pr̄is in eo exp̄mit̄: vn̄
⁊ similitudo eius dr̄. Nihil eni in reb⁹
creatis ad integrum eius similitudinē
exuat a quo nascit̄. Capilli nāq a capite
nati sunt capiti dissimiles. poma ab ar-
borib⁹ nata sūt illis dissimilia: lana dis-
similis ouib⁹. Fet⁹ aialium vel ipsi filij
hoim nō ꝑ omnia siles qualitati geni-
toꝝ. Hic aūt ꝑ oia gignēti est simillim⁹
⁊ ideo rectissime nō filia sed fili⁹ vocatur
Fres. Qua autem habitudine filius v̄
bum vocat̄. Magr. Tripliciṫ v̄bum in
telligit̄. Verbi gratia. Cum hoc verbū
hō: hō profert ore: aut cum idem v̄buȝ
hō absq motu lingue in corde suo for-
mat aut cū res ipa quā signat illđ v̄bū
qualis sit intellectu cogitat̄. Hoc tertio
mō deus v̄bum suum genuit: cum seip
sum cogitando dixit. Et quia totam mū
di formā eadem cogitatione creauit: iō
dr̄ ꝙ oia in v̄bo suo fecerit. Vn̄ ⁊ de cre
atiōe mūdi legit̄. Ip̄e dixit ⁊ facta sunt
Nichil enim aliud est filius vel v̄bū dī
q̄ cogitatio vel ars vel sapia ei⁹. Nem
pe cū nos aliquaȝ rē cogitam⁹ ipsi⁹ rei
imaginē i cogitatiōe nr̄a formam⁹. sic de
us cum se ip̄m cogitauit: silem sui ꝑ oia
imaginē formauit: ⁊ iō hoc v̄bū imago
vel silitudo dr̄ dei: sȝ nihil aliđ nisi eadē
essentia exp̄mit̄. Vn̄ ⁊ hoc v̄bū dicit̄ q̄si
v̄e bonum. Fres. Quare dicit̄. oē qđ fa
ctū est in ipso vita erat? Num lapides q̄
stolidi sunt in v̄bo dei viuūt? V
Magr. Ois creatura triphariē subsiste-
re dr̄. In deo: in seipsa: in nobis. In deo
vita imutabil̄. in seipsa substātia com
mutabilis. in nob̄ similitudo rex imagi
nabil̄. Verbi gr̄a. Lapis in seipso est sub
stantia mutabilis: qr in calcem commu
tabil̄. In nr̄a cogitatiōe similitudo la-
pidis. In arte dei scientia interminabilis
vite durabilis. Cum eni artifex domuȝ
facere cogitat: iam dom⁹ in ipsa arte vi
uit: quam post modum manus edificat
Sed illa quam manus erigit corruet il
la v̄o q̄ in arte viuit ꝑmanet. Nil q̄p-
pe aliud est ars q̄ aia. ⁊ aia nil aliud q̄
ars eius: ⁊ ars ei⁹ nil aliđ est q̄ ip̄a vita
Sic v̄bū dei nihil aliud est q̄ ars ei⁹. et
ars nil aliud est q̄ ipsa vita. ⁊ in hac cū
cta imutabilia ꝑmanebūt: q̄ in substan-
tia sui mutabilia deficiūt. Fres. Cū cui
dēs rō idē v̄bū cū pr̄e ⁊ spūsancto vnā
⁊ indiuiduā substantiam inexpugnabili
ter ꝓbauerit: quō solum incarnari po-
tuit? Si eni a pr̄is ⁊ spūssancti essentia
est separatū ⁊ singulariter humanatuȝ
constat ꝑfecto q̄ patris ⁊ filij ⁊ spūssan
cti substātia non est indiuidua: q̄ potuit
pati sepationis descrimina. X
Magr. Sicut sempiṫna virtus diuinita
tis ꝑ ea que facta conspiciunt̄ pōt intel
ligi. sic hoc ꝓfūdum misteriū ⁊ occultū
ꝑ ea q̄ in nobis gerunt̄ rōne ꝑscrutante
potit inspici. Notum est eni ꝙ humana
mens v̄bum cōmunis locutionis ex se

cogitando gignit: et idem verbum i mē te et in memoria simul vna essentia existit. Cum vero mēs verbum suum aliis innotescere cupit: cum eadem cogitatione que nihil aliud est q̄ verbum suum et cum memoria disponit q idem verbū corpus vocis induit. et auribus audibile: et cordibus audientium visibile procedit: et etiā litteris corpus suum ligari et videri permittit. et tamen inuisibile manens de essentia mentis et memorie non recedit. Non ergo mens neq3 memoria: sed solum verbum singulariter sonuit per corpus vocis sensibile: et tamen inseparabiliter mansit in essentia mentis et memorie inuisibile. Sic summus pater verbum suum seipm cogitando genuit. quod in patre et spūssancti essentia simul coessentiale subsistit. Sed tamen nec pater nec spūssanctus sed solum verbum quod est patris filius singulariter humanum corpus induit: se hominibus sēsibile exhibuit: corpus sumptum indigna pati permisit. ipm inseparabiliter in essentia patris et spūs sancti inuisibile et impassibile permansit. Fratres. Qua autē similitudine amor dei spiritus nominatur? Magister. Dei essentiam dixi esse vitam vera autem vita se viuere intelligit: et si se vitam intelligit: se vtrumq3 diligit. Dei autem viuere intelligere diligere nichil est aliud q̄ existere. Dilectio ergo dei ē vita: et vita est spūs. Et quia deus per dilectionem cunctis esse vel viuere tribuit: idcirco spūs nuncupatur. Ideo autem sanctus additur: quia cuncta per eum sanctificantur. Fratres. Qualiter probatur hic spūs a patre et filio procedere? Magister. Nichil aliud spiritussāctus q̄ amor dei intelligitur. vnde et deus charitas dicitur. Constat autem quia pater filiū vt seipsum diligit: et item filius patrem tanq̄ seipsum diligit. Uita nāq3 diligit se sapere: et ipsum sapiētia diligit se viuere. Uite autem et sapiētie probata est vna essentia esse. Igitur dilectio vel amor vel charitas: quod est spūssanctus in substātia patris et filii coessentialis existit. et ideo ab vtroq3 equaliter procedit. Fratres. Si spiritussanctus patri et filio coessentialis existit: quō ab indiuidua substantia separari potuit: cum in specie columbe sup dn̄m: vel in forma ignis sup apostolos apparuit? Magister. Scti spiritus substantia non in columbam vel ignē est transmutata: sicut nec verbi in carnē est transformata: sed spūssanctus columbe corpus condidit.

¶ Finis.

¶ Ex libro retractationum diui Augustini.

Confessionū mearum libri tredecim et de malis et de bonis meis deū laudāt iustum et bonū: atq3 i eū excitāt humanū itellectū et affectum. Interim qd ad me attinet hoc in me egerūt cū scriberēt: et agūt cū legūt. Quid de illis alii sentiāt ipsi viderint: multis tamen fratribus multū placuisse et placere scio. A primo vsq3 ad decimum de me scripti sunt. In tribus ceteris de scripturis sanctis. ab eo quod scriptum est. In principio fecit deus celum et terram: vsq3 ad sabbati requiem. In quarto libro cum de amici morte animi mei miseriam cōfiterer dicens q anima nostra vna quodammodo facta fuerat ex duabus: et iō inq̄ forte mori metuebam. ne totus ille moreret quem multum amaueram. Que nichi quasi declamatio leuis q̄ grauis confessio videtur: q̄uis vtcumq3 tēperata sit hec ineptia in eo quod additum est forte. Et illud in libro terciodecimo qd dixi firmamentum factum inter spiritales aquas superiores et corporales inferiores non satis considerate dictum est. Res autem in abscondito est valde.

¶ Aurelii Augustini deuotissimus confessionum liber primus incipit.

Magnus es domine et laudabilis valde magna virtus tua: et sapientie tue non est numerus. Et laudare te vult homo aliqua portio creature tue. et hō circunferens mortali

tatē suā:circūferens testimonium peti: sui:⁊ testimoniū q2 superbis resistis: et tñ laudare te vult hō aliq̄ portio creatu re tue. Tu enim excitas vt laudare te delectet:q2 fecisti nos ad te: ⁊ inquietū est cor nostrum donec requiescat i te. Da mihi deꝰ scire ⁊ intelligere vtrū sit priꝰ inuocare te an laudare:⁊ scire te prius sit an inuocare te. Sed quis te inuocat nesciens te. Aliud enim pro alio potest inuocare nesciens te. An potius iuoca-ris vt sciaris? Quō aūt inuocabunt:in quē nō crediderūt? Aut quō credent si-ne predicāte. Et laudabūt dominū q̄ re quirunt eum? Querētes eni inuenient eum:et inuenientes laudabūt eū. Que rā te domine inuocās te:et iuocē te cre dens in te:predicatꝰ es eni nobis. Inuo cat te deus fides mea quam dedisti mi-hi. quā inspirasti mihi p humanitatem filij tui p ministerium predicatoris tui Et quō iuuocabo deū meū: deū ⁊ dñm meū? Q̄m vtiq3 in meipm eum vocabo cū inuocabo eū? Et q̄s locꝰ est me qui veniat in me deꝰ meꝰ:quo deꝰ veniat in me:deus qui fecit celū ⁊ terram. Ita ne dñe deus meus est q̄cq̄ in me qd capi-at te? An vero celū ⁊ terra q̄ fecisti ⁊ in quibꝰ me fecisti capiūt te? An quia sine te non esset quicquid est:fit vt q̄cq̄d est capiat te. B Q̄m itaq3 ⁊ ego sū quid peto vt venias in me q̄ nō essem ni si esses in me. Nō eni ego iā in inferis et tñ etiā ibi es. Nā et si descendero in infernū ades. Nō ergo essem deꝰ meus q̄ nō omnino essem: nisi esses in me. An potiꝰ nō essem nisi essem in te:ex q̄ omia per quē oia. in quo omnia. Etiā sic dñe etiam sic. Quo te inuoco cū in te sim? Aut vñ venias in me? Quo enim rece-dā extra celum ⁊ terrā vt inde in me ve-niat deꝰ meꝰ. q̄ dixit. celū ⁊ terram ego impleo. Capiūt ergo ne te celū ⁊ terra qm̄ tu imples ea? An imples ⁊ restat qm̄ nō te capiūt? Et quo refundes quic quid impleto celo ⁊ terra restat ex te. An nō opꝰ habes vt a quoq̄ cōtinearis q̄ cōtines oia:qm̄ q̄ imples:continendo imples? Nō eñ vasa q̄ te plena sūt: sta-bilē te faciūt:q2 ⁊ si frangant nō effun-deris. Et cū effunderis sup nos. non tu iaces sed erigis nos:nec tu dispergeris sed colligis nos. Sz q̄ iples omia:te to to imples oia. An q2 non pñt te totum cape oia:partē tui capiūt:⁊ eādem par tē siml oia capiūt? An singulas singula maiores maiora minores minora capi unt. Ergo est aliq̄ pars tua maior aliq̄ minor? An vbiq3 totus es:⁊ res nulla te totum capit? Quid es ergo deus meꝰ. Quid rogo nisi dñs deꝰ meꝰ. Quis eñ dñs pret dñz? aut q̄s deus pret deū no-strū? Sūme optime potentissime oipo-tentissime misericordissime ⁊ iustissime secretissime ⁊ p̄sentissime:pulcherrime ⁊ fortissime:stabilis ⁊ incōprehēsibilis immutabilis mutās oia:nūq̄ nouꝰ: nū q̄ vetus. innouās oia ⁊ in vetustatē p-ducēs supbos ⁊ nesciūt. C Semp agēs:sep q̄etus:colligens ⁊ non egēs portās ⁊ iplēs ⁊ ptegēs. creās et nutriēs ⁊ pficiēs:q̄rēs cū nihl desit tibi amas nec estuas. zelas ⁊ securus es. pe nitet te ⁊ non doles. irasceris ⁊ tranq̄l-lus es. opa mutas:nec mutas consiliū recipis quod inuenis ⁊ nunq̄ amisisti. Nunq̄ inops ⁊ gaudes lucris. Nunq̄ auarus ⁊ vsuras exigis. Supereroga-tur tibi vt debeas: ⁊ quis habz q̄cq̄ nō tuū. Reddis debita nulli debēs: donas debita nihil pdens. Et q̄d dicimus deꝰ meus:vita mea:dulcedo mea săcta:aut q̄d dicit aliq̄s cū de te dicit? Et ve tacen tibus de te:qm̄ loq̄ces muti sūt. Quis mihi dabit acquiescere in te? Quis mi-chi dabit vt venias in cor meum ⁊ ine-bries illud: vt obliuiscar mala mea:et vnum bonū meū amplectar te. Quid mi-chi es? Miserere vt loquar. Quid tibi sū ipe:vt amari te iubeas a me ⁊ nisi fa ciam irascaris michi ⁊ mineris in gen-tes miserias. Parua ne ipa est miseria si non amē te? Hei michi. Dic michi per miserationes tuas dñe deus meꝰ q̄d sis michi. Dic aie mee salus tua ego sum Sic dic vt audiam. Ecce aures cordis mei añ te. [illegible] eas: ⁊ dic aie mee. salus tua ego sum. Curram post vocem hanc ⁊ apprehendā te. Noli absconde-re a me faciem tuā. Moriar:ne moriar.

vt eā videā. Angusta ē domus aīe mee: quo venias ad eā: dilatet abs te. Ruinosa est: refice eā. Habet que offendant oc'los tuos: fateor et scio. Sȝ qs mundabit eā? Aut cui alteri p̄ter te clamabo? Ab occultis meis mūda me dn̄e: et ab alienis parce seruo tuo. D

Credo ꝓpter qḋ et loquor. Dn̄e tu scis. Nōne tibi ꝓlocut' sum aduersum me delicta mea de' me': ⁊ tu dimisisti impietatē cordis mei. Nō iudicio ꝯtendo tecum q̄ veritas es: et ego nolo fallere meipsum. ne mentiat̄ iniq̄tas mea sibi. Non ergo iudicio contendo tecū: q: si iniquitates obseruaueris dn̄e dn̄e qs sustinebit? Sed tn̄ sine me loqui apud miām tuā: me terram et cinerem. Sine me tn̄ loqui: qm̄ ecce mia tua ē. non homo irrisor me' cui loquor. Et tu fortasse irrides me: sȝ conuersus misereberis mei. Quid enim est qḋ volo dicere dn̄e deus me' nisi q: nescio vn̄ veneri huc i istā dico mortalē vitā: mortalē dicā vitā: an mortem vitalē: nescio? Et susceperūt me consolatiōes miserationū tuaꝝ: sicut audiui a parētib' carnis mee ex q̄ ⁊ in q̄ formasti me: in tempore. Nō enī ego memini. Exceperūt ḡ me consolationes lactis humani. Nec mat̄ mea vel nutrices mee sibi vbera implebant: sed tu mihi dn̄e dabas p̄eas alimentum infantie s̄m institutionem tuā ⁊ diuitias vsq ad fundū reꝝ dispositas. Tu etiā mihi dabas nolle amplius q̄ dabas: et nutrientibus me velle mihi dare qḋ illis dabas. Dare eīn mihi p ordinatū affectū volebāt q̄ ex te abūdabant. Nā bonū erat eis bonū meum ex eis: quod ex eis nō: sed p eas erat. Ex te quippe bona oia de': ⁊ ex deo meo sal' mihi vniuersa. Qḋ aiaduerti postmodū clamante te mihi per hec ipsa que tribuis itus ⁊ foris. Nā tūc sugere norā ⁊ acq̄escere delectationib'. flere aūt offēsiones carnis mee nihil ampli'. Post hec ridere cepi dormiens primo: deinde vigilans.

E hoc eīn de me mihi indicatū ē: ⁊ credidi: qm̄ sic videm' ⁊ alios infantes. Nā ista mea non memini. Et ecce paulatim sentiebam vbi essem: ⁊ volūtates meas volebā ostendere eis p quos implerent: ⁊ nō poterā q: int' ille erant foris aūt illi: nec vllo suo sensu valebant introire in aīam meā. Itaq iactabam mēbra ⁊ voces. signa similia voluntatibus meis: pauca q̄ poteram qualia poterā. Nō eīn erāt verisimilia. Et cum mihi nō obtēperabat̄: vl' non intellecto vel ne obesset: indignabar non subditis sed maioribus. ⁊ liberis non seruiētib' ⁊ me de illis flendo vindicabā. Tales esse infantes dedici quos discere potui: ⁊ me talem fuisse magis mihi ipsi indicauerūt non sciētes q̄ scientes nutritores mei. Et ecce infātia mea olim mortua est ⁊ ego viuo. Tu aūt dn̄e q̄ ⁊ semꝑ viuis. ⁊ nihil morit̄ in te. qm̄ añ p̄mordia sclorū ⁊ añ omē qḋ vel añ dici pōt tu es ⁊ de' es dn̄sq oim q̄ creasti: ⁊ apd te reꝝ oim instabilium stant cause: ⁊ reꝝ omnium mutabiliū imutabiles manēt origines. ⁊ omnium irrationabilium ⁊ tp̄alium sempiterne viuunt rōnes. Dic michi supplici tuo de': ⁊ misericors misero tuo. dic michi vtꝝ alicui iam etati mee mortue successerit infātia mea. an illa est quā egi intra viscera mr̄is mee? Nā ⁊ de illa michi nō nichil idicatū est ⁊ p̄gnātes ip̄e vidi feminas. F

Quid etiam añ hanc dulcedo mea de' meus: fui ne alicubi aut aliqs. Nā qs michi dicat ista nō habeo: nec pater nec mat̄ potuer̄t: nec aliorum exp̄imentum nec memoria mea. An irrides me istaq̄rentē: teq de hoc qḋ noui laudari a me iubes. ⁊ confiteri me tibi? Confiteor tibi dn̄e celi ⁊ terre laudem dicens tibi de primordijs ⁊ infantia mea q̄ non memini. ⁊ dedisti ea hoi ex alijs de se cōijcere ⁊ auctoritatibus mulierculaꝝ multa de se credere. Eram enim ⁊ viuebam etiam tunc: ⁊ signa qbus sensa mea nota alijs facerē: iā in fine infantie q̄rebā. Vñ hoc tale aīal nisi abs te dn̄e? An qsq se faciendi erit artifex: aut vlla vena trahitur aliunde: qua esse et viuere currat in nos. p̄ter q̄ qḋ tu facis nos domine cui esse ⁊ viuere nō aliud atq aliud est? q: sūme esse atq summe viuere idipsum es. Sūmus enī es ⁊ non muta

ris. nec peragit̄ in te hodiernus dies: ⁊ tñ in te peragit̄: q2 in te sunt ⁊ ista oīa: Non eñ haberent vias trāseūdi: nisi cōtineres ea. Et qm̄ anni tui non deficiūt. anni tui hodiernus dies. Et q̄ multi iā dies nostri ⁊ patrum nostrorū p̄ hodiernū tuū transierunt ⁊ ex illo acceperunt modos: ⁊ vtcūq3 extiterūt ⁊ transiбunt adhuc alij ⁊ accipient ⁊ vtcūq3 existent. Tu aūt idem ip̄e es: ⁊ oīa crastina atq3 vltra oīaq3 hesterna ⁊ retro: hodie facies: hodie fecisti. Quid ad me si q̄s non intelligat? Gaudeat ⁊ ip̄e dicēs. Quid est hoc? Gaudeat etiā sic: ⁊ amet non inueniēdo inuenire potius q̄ inueniendo non inuenire te. Exaudi deus. Ue peccatis hoīm. Et hō dicit hec. et misereris eius qm̄ tu fecisti eū. et pctm̄ non fecisti i eo. Quis mecū cōmemorat pctm̄ infantie mee. Qm̄ nemo mundus a peccato corā te: nec infans: cui⁹ est vnius diei vita sup terrā. Quis mecum cōmemorat? An quilibet tātill⁹ nunc paruul⁹: in quo video qđ nō memini de me? Quid ergo tūc peccabā? An q2 vberius inhiabā plorans. Nā si nūc faciā: non quidē vberibus: sed esce cōgruenti annis meis ita inhiās: deridebor atq3 rep̄hendar iustissime. Tūc ḡ rep̄hēdenda faciebā. sed q2 rep̄hēdētē itelligere nō poterā: nec mos rep̄hēdēdi me nec rō sinebat. Nā extirpamus ⁊ eijcimus ista crescentes. Nec vidi quēq̄ scientem: cū aliq̄d purgat: bona p̄ijcere. An pro tempore etiā illa bona erant flendo petere etiam qđ noxie dareť: idignari acriť nō subiectis hoībus liberis ⁊ maioribus: hisq3 a quibus genit⁹ est: multisq3 preterea prudētiorib⁹: nō ad nutū volūtatis obtēperātib⁹ feriendo nocere niti quantū pōt: q2 non obediť imperijs quibus pniciose obedireť. Ita imbecillitas mēbro2 infantiliū innocens est: nō animus infantiū. Uidi ego ⁊ expertus sum zelantē paruulū: nōdū loquebať: ⁊ intuebatur pallidus amaro aspectu collactaneum suū. Quis hoc ignorat? Expiare se dicunt ista matres atq3 nutrices: nescio quibus remedijs. Nisi vero et ista innocentia est in fonte lactis vbertim manante atq3 abundante opibus egentissimū: ⁊ illo adhuc vno alimento vitā ducentē: cōsortē non pati. Sed blande tolerant hec: nō q2 nulla vel parua: sed quia etatis accessu peritura sunt. Qđ licet probes: tñ ferri equo aīo eadē ipsa non pñt: qn̄ in aliquo annosiore dep̄hēdūtur. Tu itaq3 dñe de⁹ me⁹ qui dedisti vitam infanti: ⁊ corp⁹ qđ ita vt videmus instruxisti sensibus. cōpegisti mēbris: figura decorasti. proq3 eius vniuersitate atq3 incolumitate oēs conat⁹ animantis insinuasti. iubes me laudare te in istis ⁊ confiteri tibi ⁊ psallere nomi tuo altissime: q2 de⁹ es oīpotens et bonus: etiam si sola ista fecisses que nemo ali⁹ potest facere nisi tu vne a quo est omnis modus formosissime q̄ formas omnia. ⁊ lege tua ordinas omnia. Hanc ḡ etatē dñe q̄ me vixisse non memini. de qua alijs credidi. ⁊ quam me egisse ex alijs infantibus conieci. q̄q̄ ista multū fida cōiectura sit: piget me ānumerare huic vite mee qua viuo in hoc seculo.

H Quantū enim attinet ad obliuionis mee tenebras: par illi est qua vixi in matris vtero. Et si in iniquitate conceptus sum: ⁊ in peccatis me mať mea in vtero aluit: vbi oro te de⁹ meus: vbi domine ego seruus tuus: vbi aut qn̄ innocēs fui? Sed ecce omitto illud tēp⁹. Et quid mihi iam cum eo est: cuius nulla vestigia recolo? Nonne ab infantia huc pergens veni in pueritiam: vel potius ipsa in me venit et successit infantie? nec discessit illa. Quo enim abijt? Et tamē iam nō erat. Non enim eram infās qui nō farer: sed iam puer loq̄ns eram. ⁊ memini hoc. et vnde loqui didiceram post aduerti. Non enim docebant me maiores homines prebentes mihi verba certo aliquo ordine doctrine: sicut paulopost litteras: sed ego ipse mente quam dedisti mihi deus meus cum gemitibus et vocibus varijs ⁊ varijs membrorum motib⁹ edere vellem sensa cordis mei: vt voluntati pareret: nec valerē q̄ volebā omnia. nec q̄bus volebam omnib⁹ pensabā memoria cū ip̄i appellabant rē aliquam: ⁊ cū

ſm eã vo cē corpꝰ ad aliq̄d mouebant:
videbã ⁊ tenebam hoc ab eis vocari rē
illam qͦ ſonabãt cũ eã vellent oñdere.
Hoc ãt eos velle ex motu corpis apie-
bat̃ tanq̄ ꝟbis naturalibꝰ oim gētium
q̄ fiũt vultu ⁊ nutu oclorũ. ceterorumq̄
mēbroꝝ actu: ⁊ ſonitu vocis indicante
affectionem animi impetēdis habēdis
reijciendis fugiendiſq̄ rebꝰ. Ita ꝟba in
varijs ſententijs locis ſuis poſita ⁊ cre
bro audita: quaꝝ reꝝ ſigna eſſent pau-
latim colligebã: meaſq̄ iam voluntates
edomito in eis ſignis ore per hec enun
ciabã. Sic cum his inter quos erã volũ
tatũ enũciandaꝝ ſigna cõmunicaui: et
vite hũane ꝓcelloſam ſocietatē altꝰ in
greſſus ſum: pendēs ex parentũ autori-
tate nutuq̄ maioꝝ hoim. I
Deꝰ deꝰ meꝰ q̄s ibi miſerias expꝰ ſum
⁊ ludificatiões. qñ quidē mihi recte vi
uere puero id ꝓponebat̃ obtemperare
monentibꝰ: vt in hoc ſc̃lo florerem ⁊ ex-
cellerem linguoſis artibꝰ ad honorem
hoim: ⁊ falſas diuitias famulantibus.
Inde in ſcholã datꝰ ſum vt diſcerem lit-
teras: in quibus q̄d vtilitatis eſſet igno
rabã miſer. ⁊ tñ ſi ſegnis in diſcendo eſ-
ſem vapulabam. Laudabat̃ enim hoc a
maioribꝰ. Et multi añ nos vitam iſtaꝫ
agētes preſtruxerũt erũnoſas vias: per
quas tranſire cogebantur multiplicato
labore ⁊ dolore filijs adam. Inuenimus
autem dñe hoies rogantes te: ⁊ didici-
mus ab eis: ſentientes te vt poteramus
eſſe aliquē magnum qui poſſes etiam
non apparens ſenſibus nr̃is exaudire
nos ⁊ ſubuenire nobis. Nam puer cepi
rogare te auxiliũ ⁊ refugiũ meum: ⁊ in
tuã inuocationē rũpebã nodos lingue
mee: ⁊ rogabã te puus non paruo affe-
ctu: ne in ſchola vapularē. Et cuꝫ me nõ
exaudiebas: qͦ non erat ad inſipientiaꝫ
mihi: ridebant̃ a maioribus hominibꝰ
vſq̄ ab ipſis parentibus qui mihi acci-
dere mali nihil volebant plage mee.
K Magnum tũc ⁊ graue malum
meum. Eſt ne quiſq̄ dñe tã magnꝰ ani-
mus pre grandi affectu tibi coherens?
Eſt ne inq̄ quiſq̄? Facit enim hoc que-
dam etiã ſtoliditas. Eſt ergo q̄ tibi pie
coherendo ita ſit affectus granditer: vt
eculeos et vngulas atq̄ huiuſcemodi
varia tormenta: pro quibus effugien-
dis tibi per vniuerſas terras cum timo
re magno ſupplicat̃: ita parui eſtimet
irridens eos qui hec acerbiſſime infli
gunt. quemadmodum parentes noſtri
ridebant tormenta quibus pueri a ma
giſtris affligebamur. Non eñi aut mi-
nus ea metuebamus: aut minus te de
his euadendis deprecabamur: ⁊ pecca-
bamus tñ minus ſcribendo aut legen-
do aut cogitando de litteris q̄ exigeba
tur a nobis. Non enim deerat dñe me-
moria vel ingenium q̄ nos habere volu
iſti pro illa etate ſatis: ſed delectabat lu
dere: ⁊ vindicabatur in nos ab eis qui
talia agebant. Sed maiorum nuge ne-
gocia vocant̃. puerorum aũt talia cum
ſint puniunt̃ a maioribus: ⁊ nemo miſe
ratur pueros vel illos vel vtroſq̄: niſi
vero approbet quiſq̄ bonus reruꝫ arbi
ter vapulaſſe me: quia ludebã pila pu-
er: et eo ludo impediebar: quo minus
celeriter diſcerem litteras. quibꝰ maior
deformius luderem. Haud aliud facie-
bat idē ipſe a quo vapulabã. Qui ſi in
aliqua queſtiũcula a condoctore ſuo vi
ctus eſſet: magis bile atq̄ inuidia tor-
queret̃: q̄ ego cum in certamine pile a
colluſore ſupabar. Et tñ peccabam dñe
deꝰ ordinator ⁊ creator oim rerum na-
turaliũ: peccatorũ autem tm̃ ordinator
Dñe deus peccabã facindo contra pre-
cepta parentum ⁊ magiſtrorũ illorum.
Poterã eñi poſtea bene vti lr̃is: quas
volebant vt diſcerē: quocunq̄ animo il
li mei. L Nõ eñi meliora eligēs
eram inobediens: ſed amore ludendi
amans in certaminibus ſupbas victo-
ras: et ſcalpi aures meas falſis fabel-
lis quo prurirent ardētius: eadē curio-
ſitate magis magiſq̄ per oculos peri-
culoſa micante in ſpectacula ludoſq̄
maiorũ. Quos tñ q̄ edunt ea dignitate
prediti excellunt: vt hoc pene oẽs op-
tent paruulis ſuos. quos tñ cedi liben-
ter patiunt̃: ſi ſpectaculis talibus im-
pediant̃ a ſtudio: quo eos ad talia eden
da cupiunt ꝑuenire. Uide iſta dñe mi-

fericorditer:et libera nos iam inuocan
tes te.libera etiã eos q̃ nondũ te inuo=
cant. vt inuocẽt te ⁊ liberes eos. Audi
erã eni ego adhuc puer de vita eterna
nobis ꝓmissa p humilitatẽ dñi dei no=
stri descendentis ad supbiã nostrã : ⁊ si=
gnabar iã signo crucis ei⁹:⁊ condiebar
ei⁹ sale:iã inde ab vtero matris mee: q̃
multũ sperauit in te. Uidisti dñe cũ ad=
huc puer essem ⁊ quadã die pressus sto
machi dolore repente estuarẽ pene mo=
riturus vidisti de⁹ me⁹:qm custos me⁹
eam eras : quo motu animi ⁊ qua fide
baptismũ xp̄i tui dei ⁊ dñi mei flagita=
ui a pietate matris mee ⁊ matris oim
nr̃m ecclie tue. Et pturbata mater car=
nis mee:qm ⁊ sempiternam salutẽ meã
charius parturiebat corde casto in fide
tua iam curaret festinabunda vt sacra=
mentis salutarib⁹ initiarer ⁊ abluerer:
te dñe iesu confitens i remissionẽ pctõ=
rũ nisi stati recreat⁹ essem. M Di=
lata est itaq̃ mũdatio mea:quasi neces
se esset vt adhuc sordidarer si viuerem
quia videlicet post lauacrum illud ma
ior ⁊ periculosior in sordibus delictorũ
reat⁹ foret. Ita iã credebã ⁊ illa et oĩs
dom⁹:nisi pat solus:q̃ tñ nõ euicit i me
ius materne pietatis:quo min⁹ in xp̄m
crederem:sicut ille nondum crediderat
Nã illa satagebat vt tu mihi pater es=
ses deus me⁹ poti⁹ q̃ ille. et in hoc ad
iuuabas eã:vt superaret virũ cui melior
seruiebat.q: et in hoc tibi vtiq̃ iubenti
seruiebat. Rogo te de⁹ meus vellẽ scire
si tu etiã velles.quo consilio dilatus sũ
ne tũc baptizarer. vtrum bono meo mi=
hi quasi laxata sint lora peccãdi : an nõ
laxata sint. Unũ ḡ etiam nũc de aliis at=
q̃ aliis sonat vndiq̃ in auribus nostris
sine illum:faciat q̃ vult. nondum enim
baptizatus est:⁊ tñ in salute corporis si
dicim⁹.sine:vulnereẽ amplius nondum
eñ sanat⁹ est. Quanto ergo meli⁹ vt ci=
to sanarer.⁊ id agereẽ mecum meorum
meaq̃ diligentia. vt recepta salus ani=
me mee tuta eẽt tutela tua q̃ dedisses
eã. Melius vo. Sed quot ⁊ quanti flu
ctus impendere tentationum post pue=
riciam videbãtur:nouerat eos iam illa
mater:⁊ territa per eos. vñ postea for=
marer: quã ipsam iã effigiẽ cõmittere
volebat. N In ipa tñ pueri=
cia de qua mihi min⁹ q̃ de adolescentia
metuebaẽ:nõ amabã lr̃as:⁊ me i eas vr
geri oderam. ⁊ vrgebar tñ. ⁊ mihi bene
fiebat:nec faciebã ego bñ. Nõ eñ disce
rem nisi cogerer Nemo aũt inuitus bñ
facit:etiã si bonũ est qd facit. Nec qui
me vrgebant bene faciebant : sed bene
mihi fiebat abs te de⁹ meus. Illi enim
nõ intuebãtur quo referrẽ qd me disce=
re cogebant:pt̃erq̃ ad satiendas insa
tiabiles cupiditates copiose inopie et
ignominiose glorie. Tu vero cui nume=
rati sũt capilli nostri:errorẽ omniũ qui
michi instabant vt discerẽ vtebaris ad
vtilitatem meã. meo aũt q̃ discere nole=
bam vtebaris ad penã meã. qua plecti
non erã indign⁹ tãtillus puer ⁊ tantus
peccator. Ita de non bñfaciẽtib⁹ tu be=
nefaciebas michi . et de peccante me
ipso iuste retribuebas michi. Iussisti eñ
⁊ sic est: vt pena sua sibi sit omnis inor=
dinatus animus. Quid aũt erat cause
cur grecas lr̃as oderã:quibus puerul⁹
inducbar.ne nunc michi quidẽ satis ex=
ploratũ est . Adamaueram eni latinas
non quas primi magistri: sed quas do=
cerẽt q̃ grãmatici vocanẽ. Nã illas pri=
mas vbi legere ⁊ scribere ⁊ numerare
discit:nõ minus onerosas penalesq̃ ha=
bebã q̃ omnes grecas. Un tñ ⁊ hoc ni=
si de pctõ ⁊ vanitate vite. q: caro erãt ⁊
spũs ambulans ⁊ non reuertens. Nam
vtiq̃ meliores:q: certiores erant prime
ille lr̃e q̃bus fiebat in me : ⁊ factũ est et
habeo illud vt legam si qd scriptum in=
uenio. ⁊ scribã ipe si qd volo:q̃ ipse qui
bus tenere cogebar enee nescio cui⁹ er=
rores oblitus error meorum ⁊ plorare
didonem mortuam . quia se occidit ob
amorẽ:cum interea meipsũ in his a te
morientẽ deus me⁹ vita mea siccis ocu
lis ferrẽ miserrim⁹. O Quid
eni miserius misero nõ miserante seipsum. ⁊
flente didonis mortem q̃ fiebat amãdo
eneam. non flẽte autem mortem suã q̃
fiebat non amando te. Deus lumen cor
dis mei et panis oris intus anime mee

et virtus maritans mentē meā ⁊ sinum cogitationis mentis mee. non te amabā: et fornicabar abs te: ⁊ fornicanti sonabāt vndiq; euge euge. Amicitia eni huiꝰ mūdi fornicatio ē abs te. Et euge euge dicit̄ vt pudeat si nō ita hō sit. Et hec nō flebā ſ flebā didonē extinctā: ferroq; extrema secutā. sequens ipse extrema condita tua relicto te. ⁊ terra iens ī terrā: et si prohiberer ea legere dolerē q2 nō legerē qd dolerē. Tali dementia honestiores ⁊ vtiliores lr̄e putantur: ꝙ ille q̄bus legere et scribere didici. Sed nunc in animā meā clamet deꝰ meus: ⁊ veritas tua dicat mihi. Non ē ita. Melior est prorsus doctrina illa prior. Nā ecce paratior sū obliuisci errores enee atq; oīa eiusmodi ꝙ scribere et legere. At enī vela pendent in liminibus grammaticarū scholarū: sed non illa magis honorē secreti ꝙ tegumentū erroris significant. Nō clamēt aduersum me q̄s iam non timeo dū confiteor tibi q̄ vult aīa mea deus meus: ⁊ acq̄esco in reprehensione malaꝝ viaꝝ meaꝝ. vt diligam bonas vias tuas. Nō clamēt aduersū me venditores grammatice vel emptores: q2 si proponā eis interrogans vtrū verū sit ꝙ eneā aliquando carthaginē venisse poeta dicit: indoctiores se nescire respondebūt. doctiores aut etiā negabūt verū eē. ¶ At si querā q̄bꝰ litteris scribat̄ enee nomē: omnes mihi q̄ hec didicerunt verum respondebūt ſm id pactum ⁊ placitū quo inter se hoīes ista signa firmarūt. Item si querā quid horū maiore vite huius incōmodo quisq; obliuiscatur legere ⁊ scribere: an poetica illa figmenta: q̄s non videat q̄d responsurus sit: q̄ non est penitꝰ oblitꝰ sui ¶ Peccabā ego puer cū illa inania istis vtilioribus amore preponebā: vel potius ista oderā: illa amabā. Iā vero vnū ⁊ vnum duo: duo ⁊ duo quatuor: odiosa cantio mihi erat: ⁊ dulcissimum spectaculū vanitatis: equus ligneus plenꝰ armatis: ⁊ troie incendium. atq; ipsius vmbra creuse. Cur ergo grecam etiam grammaticam oderam talia cātantē? Nam ⁊ homerus peritus texere tales fabellas ⁊ dulcissime vanus est: michi tñ amarus erat puero. Credo etiā grecis pueris virgilius ita sit: cum eū sic discere cogunt̄: vt ego illum. videlicet difficultas omnino ediscēde lingue peregrine: qua si felle aspergebat oēs suauitates grecas fabulosarum narrationum. ¶ Nulla ei verba illa noueram. ⁊ seuis terroribus ac penis vt noscerem instabat̄ mihi vehementer. Nam ⁊ latina aliq̄n infans vtiq; nulla nouerā: ⁊ tñ aduertēdo didici sine vllo metu atq; cruciatu: inter etiā blandimenta nutricum ⁊ ioca arridentium ⁊ leticias alludentium. Didici vero illa sine penali onere vrgentium cum me vrgeret cor meum ad pariēda concepta sua q̄ non possem nisi aliqua verba didicissem non a docentibus sed a loquentibꝰ in quorum auribus ⁊ ego parturiebā quicquid sentiebam. Hinc satis elucet maiorem habere vim ad discenda ista liberam curiositatem ꝙ meticulosam necessitatem. Sed illius fluxum restrigis legibus tuis deꝰ: legibus tuis a magistrorum ferulis vsq; ad tentationes martyrum valentibus legibus tuis miscere salubres amaritudines reuocātes nos a te a iocunditate pestifera qua recessimus a te. Exaudi domine depcationē meam: nec deficiat anima mea sub disciplina tua. neq; deficiam in confitendo tibi miseratiōes tuas: quibus eruisti me ab oībꝰ meis vijs pessimis: vt dulcescas michi super omnes seductiōes quas sequebar. ⁊ amē te validissime: ⁊ amplexer manum tuam totis precordijs meis. vt eruas me ab omni tentatione vsq; in finem. Ecce enim tu domine rex meꝰ ⁊ deꝰ meꝰ: tibi seruiat q̄cq̄d vtile puer didici: tibi seruiat qđ loquor ⁊ scribo ⁊ lego ⁊ numero. Qm̄ cū discerē vana tu mihi disciplinā dabas: ⁊ in eis vanis pctā delectationū meaꝝ dimisisti mihi. ¶ Didici eni in eis multa verba vtilia sed et in rebus non vanis disci possunt. et ea via tuta est in qua pueri ambularēt Sed ve tibi flumen moris humani. Quis resistet tibi. Quandiu non siccaberis? Quousq; volues eue filios in

mare magnum et formidolosum quod vix transeunt qui lignum conscenderint. Nonne ego intelligo et tonantem iovem et adulterantem? Et utique non posset hec duo: sed actum est ut haberet autoritatem ad imitandum verum adulterium: lenocinante falso tonitru. Quis autem penulatorum magistrorum audit aure sobria. ex eodem puluere hominem clamantem et dicentem. fingebat hec homerus et humana ad deos transferebat: divina mallem ad nos. Sed verius dicitur quod fingebat hec quidem ille. sed hominibus flagitiosis divina tribuendo: ne flagitia flagitia putarentur: et ut quisquis ea fecisset non homines perditos sed celestes deos videretur imitatus. Et tamen o flumen tartareum: iactantur in te filij hominum cum mercedibus ut hec discant: et magna res agitur: cum hoc agitur publice in foro: in conspectu legum super mercedem salaria decernentium: et saxa tua percutis et sonas dicens. Hinc verba discuntur: hinc acquiritur eloquentia rebus persuadendis sententijsque explicandis maxime necessaria. S Ita vero non cognosceremus verba hec: imbrem aureum et gremium: et fucum et templa celi: et alia verba que in eo loco scripta sunt: nisi therentius induceret nequam adolescentem proponentem sibi iovem ad exemplum stupri: dum spectat tabulam quandam pictam in pariete: ubi inerat pictura hec. Iovem quo pacto diane misisse aiunt in gremium quondam imbrem aureum: fucum factum mulieri. Et vide quemadmodum se concitat ad libidinem quasi celesti magisterio. At quem deum inquit? Qui templa celi summo sonitu concutit. Ego homuncio id non facerem? Ego vero illud sponte feci ac libens. Non omnino per hanc turpitudinem verba ista commodius discuntur: sed per hec verba turpitudo ista confidentius perpetratur. Non accuso verba quasi vasa electa atque preciosa. sed vinum erroris quod in eis nobis propinabatur ab ebrijs doctoribus: et nisi biberemus cedebamur. nec appellare ad aliquem iudicem sobrium licebat. Et tamen ego deus meus in cuius conspectu iam secura est recordatio mea libenter hec didici: et in eis delectabar miser: et ob hoc bone spei puer appellabar. T.

Sine me deus meus dicere aliquid et de ingenio meo munere tuo: in quibus a me deliramentis atterebatur. Proponebatur enim michi negocium anime mee satis inquietum premio laudis et decoris: vel plagarum metu: ut dicerem verba iuuonis irascentis et dolentis quod non posset italia teucrorum avertere regem. Que nunquam iunonem dixisse audieram: sed figmentorum poeticorum vestigia errantes sequi cogebamur: et tale aliquid dicere solutis verbis quale poeta dixisset versibus. Et ille dicebat laudabilius in quo pro dignitate adumbrate persone ire ac doloris similior affectus eminebat: verbis sententias congruentes vestientibus. At quid mihi illud o vera vita mea deus meus? quod mihi recitanti acclamabatur pre multis coetaneis et collectoribus meis? Nonne ecce illa omnia fumus et ventus? Ita ne aliud non erat ubi exerceretur ingenium meum et lingua mea? Laudes tue domine laudes tue per scripturas tuas suspenderent palmitem cordis mei: et non raperetur per inania nugarum turpis preda volatilibus. Non enim uno modo sacrificatur transgressoribus angelis. Quid autem mirum quod in vanitates ita ferebar et a te deus meus ibam foras: quando mihi imitandi proponebantur homines qui aliqua facta sua non mala si cum barbarismo aut solecismo enunciarent reprehensi confundebantur. si autem libidines suas integris et rite consequentibus verbis copiose ornateque narrarent: laudati gloriabantur. V Vides hec domine et taces longanimis et multum misericors et verax. Nunquid semper tacebis? et nunc eruis de hoc immanissimo profundo querentem te animam et sitientem delectationes tuas et cuius cor dicit tibi. quesivi vultum tuum: vultum tuum domine requiram. Nam tui longe a vultu tuo: in affectu tenebroso. Non enim pedibus aut spacijs locorum itur abs te: aut reditur ad te. Aut vero filius ille tuus minor equos aut currus vel naues quesivit aut avolavit penna visibili: aut moto poplite iter egit: ut in longinqua re-

gione viuēs ꝓdige dissiparet qd̾ dede-
ras proficiscenti. Dulcis pater q̄ dede-
ras: ⁊ egeno redeunti dulcior. In affe-
ctu ergo libidinoso: id ei est tenebroso:
atq; id est longe a vultu tuo. Uide dn̄e
deus: ⁊ patienter vt vides: vide quomo
do diligēter obseruent filij hoim pacta
litterarꝫ ⁊ sillabarꝫ accepta a prioribus
locutoribus: ⁊ a te accepta eterna pa-
cta ꝑpetue salutis negligāt. vt qui illa
sonorꝫ vetera placita teneat aut doceat.
si contra disciplinam grammaticā siue
aspiratione prime sillabe ominem dixe-
rit magis displiceat hoib᷒: q̄ si contra
tua p̄cepta hominē oderit cū sit homo
x Quasi vero quēlibet inimicuz
hominē ꝑniciosius sentiat: q̄ ip̄m odiū
quo in eū irritaꝝ: aut vastet quisq̄ per-
sequendo aliū grauius q̄ cor suū vastat
inimicādo. Et certe nō est interior lr̄arꝫ
sciētia q̄ scripta ꝯsciētia id se alteri fa-
cere qd̾ nolit pati. Quā tu secretus es
habitans in excelsis in silentio deus so-
lus magnus: lege infatigabili spargēs
penales cecitates sup̄ illicitas cupidita
tes. Cum hō eloquentie famam querit
astans an̄ hoiem iudicem circumstante
hoim multitudine: inimicū suum odio
immanissimo insectans: vigilantissime
cauet ne per lingue errorem dicat omi-
nes: ⁊ ne p̄ mentis furorem hoiem aufe
rat ex hoibus non cauet. Horū ego pu-
er morum in lumine iacebā miser: et hu
ius arene palestra erat illa vbi magis
timebā barbarismū facere: q̄ cauebam
si facerē non faciētibus inuidere. Dico
enī ⁊ confiteor tibi deus me᷒ in quibus
laudabar ab eis: quibus placere tunc
mihi erat honeste viuere. Nō enī vide-
bā voraginē turpitudinis in quā proie-
ctus eram ab oculis tuis. Nam in illis
iā quid me fedi᷒ fuit: vbi etiam talibus
displicebā fallēdo inumerabilib᷒ men-
dacijs ⁊ pedagogum ⁊ magistros ⁊ pa
rentes amore ludendi: studio spectandi
nugatoria: et imitandi ludicram inqe-
tudinē? y Furta etiā faciebā
de cellario parentum ⁊ de mensa: vl' gu
la imperitante: vel vt haberē qd̾ darem
pueris: ludum suum mihi quo pariter
vtiq; delectabātur tn̄ vendētibus. In q̄
etiam ludo fraudulentas victorias: ip
se vane excellētie cupiditate victus sepe
ancupabar. Quid aūt tā nolebā pati:
atq; atrociter si dep̄hēderē. q̄ id quod
alijs faciebam ⁊ si deprehensus argue-
rer seuire magis q̄ cedere libebat. Ista
ne est innocētia puerilis? Nō est dn̄e nō
est: oro te deus me᷒. Nā hec ipsa sūt q̄ a
pedagogis ⁊ magistris: a nucib᷒ ⁊ pilu
lis ⁊ passeribus: ad prefectos ⁊ reges:
aurum. predia. mancipia: hec ipsa omi-
no succedētib᷒ maiorib᷒ etatib᷒ transe-
unt: sicuti ferulis maiora supplicia suc-
cedunt. Humilitatis ergo signum in sta
tura puericie rex noster ꝓbasti cū aisti
taliū est regnum celoruz. Sed tn̄ dn̄e ti-
bi excellentissimo atq; optimo condito
ri ⁊ rectori vniuersitatis deo nostro gra
tias. etiā si me puerū tantum esse volu
isses. Erā enī etiam tūc viuebā atq; sen
tiebā: meāq; incolumitatē vestigium se-
cretissime vnitatis ex qua eraz cure ha
bebā: custodiebā interiore sensu integri
tatem sensuū meorum: inq; ip̄is ꝑuis
paruarūq; rerꝫ cogitationib᷒ veritate
delectabar. z Falli nolebā:
memoria vigebā. locutione istruebar:
amicia mulcebar: fugiebā dolorem ab
iectionē: ignorātiam. Quid in tali ani-
māte non mirabile atq; laudabile? At
ista oīa dei mei dona sunt. nō mihi ego
dedi hec: ⁊ bona sunt. ⁊ hec omnia ego.
Bonus ergo est qui fecit me: ⁊ ipse est
bonū meum: ⁊ illi exulto bonis omib᷒
quibus puer eram. Hoc enim peccabā
q̄ non in ipso sed in creaturis ei᷒ me at
q; ceteras voluptates: sublimitates: ve
ritates querebā: atq; ita irruebā i dolo
res: ꝯfusiones: errores. Grās tibi dulce
do mea ⁊ honor meus: ⁊ fiducia mea
deus meus Gracias tibi dn̄e de donis
tuis: sed tu mihi ea serua. Ita enim ser
uabis me: ⁊ augebuntur ⁊ ꝑficiēturq̄
dedisti mihi. ⁊ ero ipse tecum: quia ⁊ vt
sim tu didisti mihi.

¶ Explicit liber primus.

Incipit secūdus. A

Recorda
ri volo trāsac-
tas feditates
meas ⁊ carna-
les corruptio-
nes aīe mee: nō
ꝙ eas amem:
sꝫ vt amem te
de⁹ me⁹. Amo
re amoris tui facio istō :recolens vias
meas neq̄ssimas ī amaritudine recogi
tatiōis mee. vt tu dulcescas mihi dulce
do nō fallax:dulcedo felix ⁊ secura. ⁊ col
ligēs me a dispsiōe ī q̄ frustatī discissꝰ
sū:dū ab vno te auersꝰ ī multa euanui.
Exarsi eī aliqn̄ satiari ī inferis ī adole-
scētia. ⁊ siluescere ausꝰ sū varijs ⁊ vm-
brosis amoribꝰ:⁊ ꝯtabuit spēs mea : et
ꝯputrui corā oclis tuis placēs mihi:et
placere cupiēs oclis hoim. Et q̄d erat
qd me delectabat:nisi amare ⁊ amari?
Sꝫ nō tenebaꝛ modꝰ ab aīo vsqꝫ aīm:q̄
tenꝰ ē luminosꝰ limes amicitie. sꝫ exala
banꝛ nebule de limosa ꝯcupiscētia car-
nis ⁊ scatebra pubertatis:⁊ obnubila-
bant atqꝫ obscurabant cor meuꝫ. vt nō
discerneretur serenitas dilectionis a ca
ligine libidinis. Utrunqꝫ in ꝯfuso. estua
bat:⁊ rapiebat imbecillem etatem per
abrupta cupiditatum : atqꝫ mersabat
gurgite flagitiorū. Inualuerat sup me
ira tua ⁊ nesciebā. Obsurduerā stridore
cathene mortalitatis mee:pena supbie
aīe mee:⁊ ibā lōgiꝰ a te:⁊ sinebas:⁊ ia-
ctabar ⁊ effūdebar ⁊ diffluebā ⁊ ebullie
bā ꝑ fornicatiōes meas ⁊ tacebas. B
O tardū gaudiū meū. Tacebas tūc et
ego ibā porro lōge a te ī plurima ⁊ plu
ra sterilia semia dolorꝫ supba deiectiōe
⁊ inq̄eta lassitudie. Quis mihi mode-
rareꝛ erūnā meā ⁊ nouissimarꝫ rerū fu-
gaces pulchritudines ī vsū ꝯuerteret: ea-
rūqꝫ suauitatibꝰ metas p̄figeret. vt vsqꝫ
ad ꝯiugale litꝰ exestuarēt fluctꝰ etatis
mee. si trāq̄llitas ī eis nō poterat eē si-
ne ꝓcreādorꝫ liberorꝫ ꝯtenta. sicut p̄scri
bit lex tua dn̄e:q̄ formas etiā ꝓpaginēꝫ
mortalitatis nostre potēs imponere le-
uem manū ad tēperamētū spinarum a
paradiso tuo seclusarꝫ? Nō eī longe ē a
nobis oīpotentia tua. etiā cuꝫ longe su-
mus a te. Aut certe sonitū nubiū tuarū
vigilātius aduerterem. Tribulationeꝫ
aūt carnis habebūt hmōi. Ego aūt vo
bis parco. Et bonū est hoī mulierē non
tangere. Et q̄ sine vxore est cogitat ea q̄
sunt dei quō placeat deo. Qui aūt ma-
trimonio iunctus est : cogitat ea q̄ sunt
mūdi quō placeat vxori. Has ḡ voces
exaudirē vigilātior:⁊ abscisus propter
regnū celorꝫ felicior expectarē amplexꝰ
tuos. Sꝫ efferbui miser sequēs impetū
fluxꝰ mei relicto te:⁊ excessi omnia legi
tima tua:nec euasi flagella tua. Quis
eīm hoc mortaliū? Nam tu semper ade-
ras misericorditer seuiens ⁊ amarissi-
mis aspergens offensionibus oēs illici
tas iocūditates meas:vt ita quererem
sine offensione iocūdari. Et vbi hoc pos
sem nō iuenirē quicq̄:p̄ter te dn̄e : p̄ter
te q̄ fingis dolorē in p̄cepto:⁊ percutis
vt sanes : et occidis nos ne moriamur
abs te. Ubi erā ⁊ q̄ lōge exulabaꝫ a de
licijs domus tue. āno illo sextodecimo
etatis carnis mee cū accepit in me sce-
ptrū. ⁊ totas manꝰ ei dedi vesania libi
dis licētiose ꝑ dedecus hūanuꝫ :illicite
aūt ꝑ leges tuas? Nō fuit cura meoruꝫ
ruentem excipe me in ꝯiugio:sed cura
fuit tm̄ vt discerē s̄monē facere q̄ opti
mū ⁊ ꝑsuadere dictiōe. Et anno quideꝫ
illo itermissa erāt studia mea:dū mihi
reducto a madauris in qua vicina vr-
be iā ceperā litterature atqꝫ oratorie ꝑ-
cipiende grā ꝑegrinari: longinquioris
apō carthaginē ꝑegrinatiōis sumptus
p̄parabanꝛ. aīositate magis q̄ opibus
p̄ris municipis thagastensis ad modū
tenuis. Cui narro hec? C Neqꝫ eī
tibi deꝰ meꝰ: sed apō te narro hec gene
ri meo generi humano. q̄tulacunqꝫ ex
particula incidere pōt in istas meas lit
teras. Et vt q̄d hoc? Ut vicꝫ ego ⁊ quis
quis hec legit:cogitemus de q̄ ꝓfūdo
clamandum sit ad te. Et q̄d ꝓpius au-
ribus tuis si cor confitens ⁊ vita ex fide
est? Quis eīm non extollebat laudibus

tunc hoies patrem meũ. qd vltra vires rei familiaris sue ipẽderet filio qcqd ẽt lõge pegrinãti studiorũ cã opꝰ eẽt: Mlʼ torũ eĩ ciuiũ lõge opulẽtiorũ: nullus tale negociũ ꝑ liberis erat. Cũ iterea nõ sa tageret idẽ pr̃ q̃lis crescerem tibi aut q̃ castꝰ essẽ. dũ mõ essẽ disertꝰ vel desertus potiꝰ a cultura tua deꝰ. q̃ es vnꝰ verꝰ et bonus dñs agri tui cordis mei. Sz vbi sexto illo et decimo ãno iterposito ocio ex necessitate domestica feriatus ab oĩ schola cũ parentibus esse cepi: excesse runt caput meũ vepres libidinum: et nul la erat eradicans manus. Quinimmo vbi me ille pater in balneis vidit pube scentem: et inquieta indutum adolescen tia: q̃si iã ex hoc i nepotes gestiret gau dens matri indicauit: gaudens vinolẽ tia: in qua te mũdus iste oblitꝰ est crea torem suum: et creaturã tuã ꝑ te ama uit diuino inuisibili: puerse atq̃ inclina te in ima volũtatis sue. Sed matris in pectore iam inchoaueras templũ tuum et exordium sancte habitatiõis tue. Nã ille adhuc cathecuminus: et hec recens erat. Itaq̃ illa exiluit pia trepidatiõe ac tremore. et q̃uis mihi nõdũ fideli: ti muit tñ vias distortas: in quibꝰ ambu lant q̃ ponũt ad te tergũ et non faciem. Hei mihi et audeo dicere tacuisse te de us meꝰ cũ irẽ ad te longiꝰ. Ita ne tu ta cebas tũc mihi? Et cuius erãt nisi tua verba illa p matrẽ meã fidelẽ tuã que cantasti in aures meas. Nec inde q̃cq̃ descendit in cor meum vt facerem illud. Volebat eĩ illa et secreto meminit me monuerit cũ sollicitudine ingenti ne forni carer: maximeq̃ ne adulterarẽ cuiusq̃ vxorẽ. Qui mihi monitꝰ muliebres vi debantur: quibus obtẽpare erubescerẽ Illi aũt tui erãt et nesciebã: et te tacere putabã atq̃ illã loqui p quam mihi tu nõ tacebas. et in illa ɔtẽnebaris a me fi lio eius: filio ancille tue seruo tuo.

D Sz nesciebã: et preceps ibam tan ta cecitate: vt inter coetaneos meos pu deret me minoris dedecoris: q̃ audie bam eos iactantes flagitia sua: et tanto gloriãtes magis q̃to magis turpes es sent: et libebat malum facere non solum libidine facti: verũetiã laudis. Quid dignũ est vituperatione: nisi vicium? Ego ne vituparer viciosior fiebã: et vbi non suberat quo admisso equarer perditis fingebã me fecisse qd non feceram: ne vi derer abiectior quo eram innocentior: et ne vilior haberer quo eram castior.

Ecce cũ quibus comitibus iter agebam platearũ babilonie: et volutabar in ce no eius tanq̃ in cinamomis et vnguen tis preciosis: et in vmbilico eius quo te nacius hererẽ. Calcabat me inimicus inuisibilis et seducebat me: q2 ego sedu ctilis eram. Non eñ et illa que iam de medio babylonis fugerat: sed ibat i ce teris eius tardior mater carnis mee si cut monuit me pudicitiam: ita curauit qd de me a viro suo audierat. Iãq̃ pe stilentiosum et in posterũ piculosum sen tiebat coercere termino cõiugalis affe ctus si resecari ad viuum nõ poterat. nõ curauit hoc: q2 metus erat ne impedire tur spes mea compede vxoria. Nõ spes illa quã in te futuri seculi habebat ma ter: sed spes litterarum quas vt nossem nimis volebat parẽs vterq̃. Ille quia de te prope nihil cogitabat. de me autẽ inania: illa autẽ quia non solum nullo detrimento: sed etiam nõnullo adiumẽ to ad te adipiscendum profutura existi mabat vsitata illa studia doctrine. Ita enim conijcio recolens vt possum mo res parẽtũ meorũ. E Relaxabantur etiã mihi ad ludendũ habene vltra tẽ peramentũ seueritatis in dissolutionem affectionũ variarũ: et in oĩbus erat cali go intercludens mihi deus meus sere nitatẽ veritatis tue: et prodiebat tanq̃ ex adipe iniqtas mea. Furtũ certe pu nit lex tua dñe. et lex scripta in cordibus hoĩn quã ne ipsa quidẽ delet iniquitas Quis eni fur equo animo furem pati tur? Nec copiosus adactum inopia. Et ego furtũ facere volui et feci nulla com pulsus egestate: nisi penuria et fastidio iusticie et sagina iniquitatis. Nam id furatus sum quod mihi abundabat: et multo melius. Nec ea re volebam frui quam furto appetebam: sed ipso furto et peccato. Arbor erat pirus in vicinia

vinee nostre pomis onusta nec fora nec
sapore illecebrosis. Ad hanc excutiēdā
atq asportandam nequissimi adolescē-
tuli perreximus nocte intempesta: quo-
usq ludum de pestilentie more in areis
produxeramus: τ abstulimus inde one-
ra ingentia: non ad nostras epulas: sed
vel proiicienda porcis etiam si aliquid
inde comedimus: dum tamen fieret a
nobis q eo liberet quo non liceret. Ec-
ce cor meum deus meus: ecce cor meū
quod miseratus es in imo abyssi. Di-
cat tibi nunc ecce cor meum quid tibi
querebat vt essem gratis malus: et ma
licie mee causa nulla esset nisi malicia.
Feda erat et amaui eam. Amaui
perire. amaui defectum meum. non illō
ad quod deficiebam: sed defectum me-
um ipsum amaui turpis anime τ dissi-
liens a firmamēto tuo in exterminium
non de decore aliquid sed dedec⁹ appe-
tens. F Etenim speci-
es est pulchris corporibus τ auro et ar-
gento τ omnibus τ in contactu carnis
congruentia valet plurimum: ceterisq
sensibus est sua cuiq accōmodata mo-
dificatio corporum habet etiam honor
temporalis τ imperitandi atq superandi
potentia suum decus. vnde etiam vindi
cte auiditas orit. τ tamen in cuncta hec
adipiscenda non est egrediendum abs
te domine: neq deuiandum a lege tua.
Et vita qua hic viuimus habet illece-
bram suam propt quēdam modum de-
coris sui τ conuenientiam cum his om-
nibus infimis pulchris. Amicitia quo-
q hominū caro nodo dulcis est propter
vnitatem de multis animis. Propt vni
uersa hec atq huiusmodi petm admit-
tit: dum immoderata in ista inclinatio-
ne cum extrema bona sint meliora τ summa
deserunt tu domine deus noster τ veri-
tas tua τ lex tua. Habēt enim τ hec ima
delectationes: sed non sicut deus meus:
qui fecit omnia: quia in ipso delectat iu
stus. τ ipse est delicie rectorum corde.
Cum itaq de facinore querit qua cau-
sa factum sit: credi non solet nisi cum ap
petitus adipiscēdi alicuius illorum bo
nor q infima diximus eē potuisse appue
rit: aut metus amittēdi. Pulchra sunt
enim τ decora qq p bonis superiorib⁹ τ
beatificis abiecta τ iacētia. Homicidium
fecit. Cur fecit? Adamauit eius coniu-
gē aut prediū: aut voluit depdari vnde
viueret: aut timuit ab illo tale aliquid
amittē: aut lesus vlcisci se exarsit. Num
homicidium sine causa faceret ipso ho-
micidio delectatus? Quis crediderit?
Nam τ de quo dictum est vecordi τ ni-
mis crudeli homine q gratuito poti⁹ ma
lus atq crudelis erat. Predicta est ta-
mē causa ne p ocium inquit torpesceret
manus aut animus. Quare id quoq?
Cur ita? Ut scilicet illa exercitatione sce-
ler capta vrbe honores imperia diuitias
assequeret: τ careret metu legum: τ diffic
tate rer propt inopiam rei familiaris:
τ conscientiam scelerum. Nec ipse igit ca-
tilina amauit facinora sua: sz vtiq aliō
cuius causa illa faciebat. G
Quid ego miser in te amaui o furtum
meū o facinus illud meū nocturnū sexti
decimi anni etatis mee? Non enim pul
chrum eras cum furtum esses. Aut vero
aliquid es vt loquar ad te? Pulchra e-
rant poma illa que furati sumus: quo-
niā creatura tua erant pulcherrime oī-
um creator: oīm deus bone: deus sum-
mum bonum τ verū meum.
Pulchra erant illa poma: sz non ipa cō
cupiuit anima mea miserabilis. Erat eī
mihi meliorum copia: illa aūt decerpsi
tantum vt furarer. Nā decerpta pieci:
epulatus inde solā iniquitatē qua leta-
bar fruēs. Nam τ si qd illor pomorum
intrauit in os meū: cōdimētū ibi facin⁹
erat. Et nunc dñe deus meus q̄ro quid
me in furto delectauerit: τ ecce species
nulla est. Non dico sicut in equitate at-
prudentia: sed neq sicut in mente homi
nis atq memoria et sensibus et vege-
tante vita. neq sicut speciosa sunt side-
ra et decora locis suis: et terra et ma-
re plena fetibus qui succedunt nascen-
do decedentibus non saltem vt est que-
dam defectiua species et vmbratica vi-
ciis fallentibus. Nam et superbia celsi-
tudinem imitat cū tu sis vnus sup om-
nia deus excelsus. Et ambitio quid nisi

honores querit et gloriam: cum tu scis cunctis honorandus vnus et gloriosus in eternum. Et seuitia potestatem timeri vult. Quis autem timendus nisi vnus deus? Cuius potestati eripi aut subtrahi qd pōt: qñ et vbi aut quo vel a quo pōt? H Et blanditie lasciuientium amari volunt: sed neq3 blandius ē aliqd tua charitate: nec amat quicq3 salubrius q̄ illa pre cunctis formosa et luminosa veritas tua. Et curiositas affectare videt studiū sciētie: cum tu oia sūme noueris. Ignorantia quoq3 ipsa atq3 stulticia simplicitatis et innocentie nomine tegitur: quia te simplicius quicq3 non repit. Quid autē te innocētius. qñ quidē opa sua malis inimica sunt? Et ignauia quasi quietē appetit. Que vero quies certa preter dominum? Luxuria satietatē atq3 abundantiam se cupit vocari: tu aūt es plenitudo et indeficiēs copia incorruptibilis suauitatis. Effusio liberalitatis obtendit vmbrā: sed bonorū oim largitor affluentissimus tu es. Auaritia multa possidere vult: et tu possides omia. Inuidia de excellentia litigat: qd te excellentius? Ira vindictam querit: te iustius quis vindicat? Timor insolita et repentina exhorrescit: rebusq3 amantur aduersantia: dum precauet securitati. Tibi enim quid insolitū: qd repentinum? Aut quis a te separat qd diligis? Aut vbi nisi apud te firma securitas? Tristicia reb9 amissis cōtabescit q̄bus se ablectabat cupiditas. quia ita sibi nollet sicut tibi auferri nichil potest. Ita fornicatur aia cum auertit abs te. et querit extra te ea que pura et liquida nō iuenit nisi cū redit ad te. I

Peruerse te imitantur omnes qui longe se a te faciunt: et extollunt se aduersū te. Sed etiā sic te imitādo indicant creatorem te esse ois nature: et ideo non esse quo a te oimodo recedat. Quid ergo in illo furto ego dilexi: et in quo dominū meum vel viciose atq3 puerse imitatus sum? An libuit facere contra legem: saltem fallacia: quia potentatu non poteram? vt mancam libertatem captiuus imitarer faciendo impune: qd non licebat tenebrosa omnipotētie similitudine. Ecce est ille seruus fugiens dnm suum et consecutus vmbrā. O putredo. O mōstrū vite et mortis pfūditas. Potuit ne libere qd non licebat nō ab aliud nisi qz non licebat? Quid retribuam domino quod recolit hec memoria mea et aia mea non metuit inde? Diligam te dñe et grās agam et confitear nomini tuo: qm̄ tāta dimisisti michi mala et nefaria opa mea. Grē tue deputo et mie tue: q2 pctā mea tāq3 glaciē soluisti: grē tue deputo et q̄cūq3 nō feci mala. K

Quid enim non facere potui: q̄ etiā gratuitū facinus amaui? Et omnia michi dimissa esse fateor: et q̄ mea sponte feci mala. et q̄ te duce non feci. Quis est hominū: q̄ suā cogitans infirmitatem: audet viribus suis tribuere castitatē atq3 innocētiā suā: vt minus amet te: qsi minus ei necessaria fuerit misericordia tua qua donas pctā conuersus ad te? Qui eni vocat9 a te secutus est vocē tuā: et vitauit ea q̄ me de ipso recordantē et fatētē legit: non me derideat ab eo medico egrum sanari: a quo sibi prestitum ē vt non egrotaret: vel potius vt min9 egrotaret. Et iō te tantūdē immo vo āpli9 diligat: qz p quē me videt tantis pctōr inceor langorib9 erui. p eū se videt tantis pctōrū languorib9 nō iplicari. Quē fructum habui miser aliqñ in his q̄ nūc recolens erubesco: maxime in illo furto in quo ipsum furtum amaui nichil aliō cum et ipm esset nihil? Et eoipso ego miserior. Et tñ solus id non fecissem: sic recordor animum tunc meum: solus omī modo id non fecissem. Ergo ibi amaui etiam consortium eorum cum quibus id feci. Non ergo nichil aliud q̄ furtū amaui. immo vero nichil aliud: quia et illud nihil est. Quid est reuera? Quis ē q̄ doceat me nisi q̄ illuminat cor meū et discernit vmbras eius.

L Quid est quod michi venit ī mentem querere et discutere et considerare? Quia si tunc amarem poma illa que furatus sum: et eis frui cuperem: possem etiam solus si satis essē committere illam iniquitatem: qua peruenirē ad

voluptatem meam. nec confricatiōe cō scio4um animo4um accenderem pruri- tū cupiditatis mee. Sed quoniam in il lis pomis voluptas mihi non erat. ea erat in ipso facino4e quā faciebat con- so4tium simul peccantiū. Quid erat il- le affect⁹ animi? Certe eni plane turpis erat nimis. ⁊ ve mihi erat qui habeba3 illum. Sed tamē quid erat? Delicta q̄s intelligit? Risus erat: quasi titillato co4 de: q̄ fallebamus eos: qui hec a nobis fieri non putabant: ⁊ vehementer nole- bant: Cur ergo eo me delectabat. quo id non faciebam solus? An quia etiam nemo facile solus ridet? Nemo quide3 facile: sed tamen etia3 solos et singulos homines: cum alius nemo p̄sens est. vincit risus aliquādo: si aliquid nimie ridiculum vel sensibus occurrerit vel animo. At ego illud solus non facerem non facerem omnino solus. M

Ecce est co4ā te deus meus viua reco4- datio anime mee: solus non facerē fur- tum illud: in quo me non libebat id qd̄ furabar. sed quia furabar qd̄ me solu3 facere p4o4sus non liberet nec facerem. O nimis inimica amicitia: seductio mē- tis inuestigabilis ex ludo ⁊ ioco nocen di auiditas: et alieni damni appetitus. nulla lucri mei: nulla vlciscendi libidi- ne: sed cum dr̄. eamus. faciamus. ⁊ pu- det nos esse impudētē. Quis exaperit istā to4tuosissimā ⁊ iplicatissimā nodo- sitatē. Feda est: nolo i eā intēdere nolo eam videre. Te volo iusticia ⁊ inocētia pulchra ⁊ deco4a honestis luminibus ⁊ insatiabili satietate. Quies est apud te valde ⁊ vita imperturbabilis. Qui in- trat in te intrat in gaudiū dn̄i sui: et nō timebit: ⁊ habebit se optime in optimo Defluxi abs te ego et errauj deus me⁹ nimis deuius a stabilitate tua in adole scentia: ⁊ factus sum mihi regio egesta tis.

¶ Explicit liber secundus.

Incipit tertius. N

Veni carthagi nem: ⁊ circumstrepebat me vndiq̄ sartago flagitio4u3 amo4um. Nondum ama- bam et amare amabam: ⁊ secretio4e in digentia oderam me minus indigentē. Querebam quid amarem amās ama re: ⁊ oderam securitatē ⁊ viam sine mu scipulis. Quoniā fames michi erat ît⁹ ab interio4i cibo teipso deus meus ⁊ ea fame non esuriebam: sed eram sine desi derio alimento4um inco4ruptibiliū. nō quia plenus eis eram: sed quo inanio4 eo fastidiosio4. ⁊ ideo non bene valebat anima mea ⁊ vlcerosa p4oiiciebat se fo ras miserabiliter scalpi auida contactu sensibilium Sed si non haberent animā non vtiq̄ amarentur. Amare ⁊ amari dulce michi erat: magis si etiam aman tis co4po4e fruerer Uenam igitur ami citie coinquinabam so4dibus concupi- scentie: cando4ēq̄ eius obnubilabā de tartaro libidinis. ⁊ tamen fedus atq̄ i- honestus elegans ⁊ vrbanus esse gestie bā abundanti vanitate. Rui etiā i amo- rē quo cupiebam capi Deus meus mi- serico4dia mea quanto felle mihi suaui- tatē illā ⁊ q̄ bonus aspersisti: q4 et ama tus sum: ⁊ perueni occulte ad vinculum fruendi ⁊ colligabar letus erūnosis ne- xibus vt cederer virgis ferreis ardenti bus zeli ⁊ suspitionū ⁊ timo4ū ⁊ irarum atq̄ rixarum. Rapiebant me spectacu- la theatrica plena imaginibus miseria rum mearū: ⁊ fomitib⁹ ignis mei. O Quid est q̄ homo ibi vult dolere cūspe ctat luctuosa ⁊ tragica: que tamen pati ipse nollet? Et tamen pati vult ex eis dolo4em spectato4: ⁊ dolo4 ipse est volu- ptas eius. Quid est nisi miserabilis in sania? Nam eo magis eis mouetur: q̄s q̄: quo minus a talibus sanus est affe- ctibus: q̄q̄ cum ipse patitur miseria: cum aliis compatitur miserico4dia di- ci solet. Sed qualis tandem miserico4- dia in rebus fictis et scenicis? Non em̄ ad subueniendum p4ouocatur audito4 sed tm̄ ad dolendū inuitat. Et acto4i ea rum imaginū amplius fauet cū āplius

dolet. Et si calamitates ille hominũ vl antique vel false sic agantur. vt qui spectat nõ doleat: abscedit inde fastidiens & reprehendens. Si aũt doleat: manet intentus & gaudens. Lachryme ergo amantur & dolores. Certe ois homo gaudere vult. An cũ miserũ neminem esse libeat: libet tñ esse misericordem. Quod quia nõ sine dolore est: hac vna causa amantur dolores. Et hoc de illa vena amicitie est. Sed quo vadit: quo fluit? Ut qd decurrit in torrentẽ picis bulliẽtis estus immanis terrarũ libidinũ: in quo ipsa mutat & vertitur per nutum propriũ de celesti serenitate detorta atque deiecta. Repudief ergo mia? Nequaquam. Ergo amẽtur dolores aliquando. ¶ Sed caue immundiciam aia mea sub tutore deo meo: deo patrum nostrorũ: & laudabili & superexaltato in omnia secula. caue immũdiciã. Neque eñ nũc non misereor: sed tunc in theatris congaudebam amantibus: cum sese fruebantur p flagitia quamuis hec imaginarie gererentur in ludo spectaculi. Cũ aũt sese amittebant quasi misericors contristabar. & vtrunque delectabat tamen. Nũc vero magis misereor gaudentem in flagitio: quam velut dura perpessũ detrimento perniciose voluptatis & amissione misere felicitatis. Hec certe verior misericordia: sed non in ea delectaf cor. Nã & si approbaf officio charitatis q dolet miserum: mallet tñ vtique non esse qd doleret qui germanitus misericors est. Si eĩ est maliuola beniuolẽtia qd fieri nõ põt: põt & ille qui veraciter sinceriterque miseretur cupere esse miseros vt misereaf. Nonnullus itaque dolor approbandus: nullus amandus est. Hoc eñ tu dñe deus q aias amas: longe altque purius quam nos: & incorruptibilius misereris que nullo dolore sauciaris. Et ad hec qs idoneus? At ego tunc miser dolere amabã. & querebam vt esset qd dolerẽ. qñ mihi in erumna aliena et falsa & saltatoria ea magis placebat actio hystrionis: meque alliciebat vehementius qua mihi lachryme excutiebant. Quid autem mirum cum infelix pecus aberrans a grege tuo: & impatiens custodie tue turpi scabie fedaret? ¶ Et inde erant dolorũ amores nõ quibus altius penetrarer. nõ eñ amabam talia perpeti qualia spectarẽ: sed qbus auditis & fictis tanquam in superficie raderer quos tñ quasi vngues scalpentium feruidus tumor & tabes & sanies horrida consequebatur. Talis vita mea: nũqd vita erat deus meus? Et circũuolabat super me fidelis a longe mia tua. In quãtas iniquitates distabui: & sacrilegam curiositatem secutus sum: vt deserentem te deduceret me ad ima infida & circũuentoria obsequia demoniorũ: quibus immolabã facta mea mala: & in oibus flagellabas me. Ausus sum etiam in celebritate solẽnitatũ tuarũ intra parietes ecclesie tue cõcupiscere & agere negocium procurandi fructus mortis. Unde me verberasti grauibus penis: sed nihil ad culpam meã. O tu pregrãdis mia mea deus meus refugium meũ a terribilibus nocentibus in quibus vagatus sum prsidenti collo ad longe recedendum a te: amãs vias meas & nõ tuas: amans fugitiuã libertatẽ. Habebãt & illa studia que honesta vocabanf ductũ suũ intuentẽ fora litigiosa: vt excellerẽ in eis. eo laudabilior quo fraudulentior. Tãta est cecitas hominum de cecitate etiam gloriantium. ¶ Et maior iã erã in schola rhetoris & gaudebã superbe: & tumebam typo quamquam longe sedatior. dñe tu scis: & remotus oino ab euersionibus quas faciebãt euersores. Hoc eñ nomen sceuũ & dyabolicum velut insigne vrbanitatis est. Inter quos viuebam pudore impudẽti: quia talis non erã & cũ eis erã. Et amicitiis eorũ delectabar aliqñ: a quorũ semper factis abhorrebã: hoc est ab euersionibus qbus proterue insectabanf ignotorũ verecũdiã: quam perturbarent gratis illudendo atque inde pascendo maliuolas leticias suas. Nihil est illo actu similius actibus demoniorum. Quid itaque verius quam euersores vocãtur? Euersi plane prius ipsi atque peruersi deridentibus eos & seducentibus fallacibus occulte spiritibus: in eo ipso quo alios irridere amãt & fallere. Inter hos ego imbecilla

tunc etate discebam libros eloquētie: in
qua eminere cupiebam fine dānabili et
ventoso p gaudia vanitatis humane: z
vsitato iam discendi ordine pueneram
in librū quendam cuiusdam ciceronis:
cuius linguā fere oēs mirant: pect⁹ nō
ita. Sed liber ille ipsius exortationem
continet ad phliam: z vocat hortensius
Ille vo liber mutauit affectū meū: z ad
teipsū domie mutauit pces meas z vo-
ta ac desideria mea fecit alia. Uiluit mi
hi repente omnis vana spes: z immorta
litatem sapientie concupiscebā estu cor
dis icredibili: z surgere iā cepam vt ad
te redirē. S Nō.n.ad
acuēdā liguā: qd videbar emē matris
mercedib⁹: cū agerē annū etatis vnde-
uigesimū: iā defūcto pre ante biennium
Non g ad acuendam liguam referebaz
illū librū. neqz mihi locutionem sed qd
loquebat psuaserat. Quomō ardebam
deus meus: quomodo ardebam euola-
re a terenis ad te: z nesciebam quid age-
res mecū. Apud te est eni sapia. Amor
autem sapientie nomē grecū hz phliam
quo me accendebant ille lre. Sunt q se-
ducant p phliam magno z blādo z ho-
nesto nomie colorātes z fucantes erro-
res suos. Et ppe oēs q ex illis z supra
tpibus tales erāt notāt in eo libro z de
monstrant z manifestat ibi salutifera il
la admonitio spūs tui p seruū tuum bo
nū z piū. Uidete ne qs vos decipiat per
phliam z ianē seductionē sm traditio-
nem hoim. sm elemēta hui⁹ mūdi: z nō
sm xpm: qz in ipso inhabitat ois pleni-
tudo diuinitatis corpalr. Et ego illo tpe
scis tu lumē cordis mei. qm nōdū mihi
hec aplica nota erant. hoc tn solo dele-
ctabar in illa exhortatiōe q nō illā aut
illaz sectā: sed ipsā quecūqz essz sapiam
vt diligerē z qrerē z assequerer z tene-
rē atqz amplexarer fortit excitabar smo
ne illo z accendebar et ardebam: z hoc
solum me in tanta flagrantia refrange-
bat q nomen christi non erat ibi. quoni
am hoc nomē scōm miam tuam domie
hoc nomen saluatoris mei filij tui in ip
so adhuc lacte matris tenerum cor me-
um pie biberat z alte retinebat. z quic-
quid sine hoc nomine fuisset qūis litte
ratum z expolitū z veridicū non me to-
tum rapiebat. T Itēqz
institui animū intendere in scripturas
sanctas vt viderē quales essent. Et ecce
video rem non compertam superbis ne
qz nudatam pueris: sed incessu humilē
successu excelsam z velatam mysterijs.
z non eram ego talis vt intrare in eam
possem aut inclinare ceruicem ad eius
gressus. Non enim sicut modo loquor
ita sensi: cum attendi ad illam scriptu-
ram. sed visa michi est indigna quam
tulliane dignitati compararem. Tu-
mor enim meus refugiebat moduz ei⁹:
et acies mea non penetrabat interiora
eius. Uerumtamen illa erat que cresce-
ret cum paruulis. sed ego dignabar es-
se paruulus: et turgidus fastu michi
grandis videbar. Incidi itaqz in ho-
mines superbe delirantes et carnales
nimis et loquaces: in quorū ore laquei
dyaboli z viscum confectum cōmixtiōe
syllabarum nominis tui sed z dñi nostri
iesu christi et paracliti consolatoris no-
stri spiritussancti. Hec enim omnia non
recedebant de ore eorum: sed sonote-
nus et strepitu lingue ceterum cor ina-
ne veri. Et dicebant veritas et veritas
et multi eam dicebant michi: et nusq̄
erat in eis: sed falsa loquebantur non
de te tantum qui vere veritas es: sed eti
am de istis elementis huius mūdi crea
turis tuis. de quibus etiam vera dicen
tes philosophos transgredi debui pre
amore tuo: mi pater summe bone pul-
chritudo pulchrorum omnium. O veri
tas veritas. q intime etiam tunc me-
dulle animi mei suspirabāt tibi. cum te
illi sonarent michi frequent et multipli
citer voce sola et libris multis et ingen
tibus: et illa erāt fercula in quibus mi-
chi esuriēti te inferebantur pro te sol et
luna pulchra opera tua: sed tamen ope
ra tua nō tu: nec ipsa pria. Priora eniz
spiritualia opera tua: q ista corporea:
qūis lucida et celestia. At ego nec prio
ra illa: sed teipsam te veritas. in qua
non est commutatio: nec momenti ob-
umbratio. esuriebam z sitiebam: z ap-

ponebantur adhuc michi in illis fercul'
fantasmata splendida: qbus iam meli=
us erat amare istũ solem saltẽ istis ocu
lis verũ: q̃ illa falsa aĩo decepto p ocu=
los. A Et tñ q2 te potabam mã
ducabã. nõ auide qdez: q2 nec sapiebas
in ore meo sicuti es. neq3 enim tu eras
illa figmẽta inania: nec nutriebar ex eis:
sed exhauriebar magis. Cibus enim in
somnis simillimus est cibus vigilantiũ
quo tamen dormientes nõ aluntur: dor
miunt enim. At illa nec similia erant vl
lo modo tibi sicut nunc michi locut9 es
q2 illa erant corporalia fantasmata fal=
sa corpora. qbus certiora sunt vera cor=
pora ista que videmus visu carneo siue
celestia siue terrestia cum pecudibus z
volatilibus. Uidemus hec et certiora
sunt q̃ cum imaginamur ea. Et rursus
certius imaginamur ea: q̃ ex eis suspi=
camur alia grandiora z infinita q̃ oino
nulla sunt: qualibus ego tunc pascebar
inanib9 z non pascebar. At tu amor me
us in quem deficio vt fortis sim: nec ista
corpora es q̃ videmus q̃q̃ in celo nec
ea es que non videmus ibi: q2 tu ista cõ
didisti. nec in summis tuis cõditionib9
habes. Quanto ergo longe es a fantas=
matibus illis meis fantasmatibus cor
porum que omnino non sunt: quibus
certiores sunt fantasie corporuz eorum
q̃ sunt: z eis certiora corpora: q̃ tñ nõ es
sed nec aĩa es q̃ vita est corpor3. Jdõ me=
lior vita corpor3. certiorq3 q̃ corpa. Sz
tu vita es aĩar3: vita vitar3 viuens teip=
sa z nõ mutaris vita aĩe mee. Ubi g̃ mi
hi tunc eras: z q̃ longe? Et lõge pegri=
nabar abs te exclusus. z a siliquis por=
corum quos de siliquis pascebã? Quã=
to enim meliores grammaticor3 z poe=
tar3 fabelle q̃ illa decipula. Nam vsus
z carmen et medea volãs vtiliores cer=
te q̃ quinq3 elementa varie fucata pro=
pter quinq3 antra tenebrarũ: q̃ omnino
nulla sunt z occidunt credentem. Nam
versũ z carmẽ etiã ad vera pulmẽta trãs=
fero. X Uolantem aũt
medeã z si cãtabã nõ asserebã: z si cãta
ri audiebã: nõ credebã. illa aũt credidi.
Ue ve qbus gradibus deductus sum in
profunda inferi? quippe laborãs z estu
ans inopia veri: cũ te deus meus. Tibi
em̃ confiteor q̃ me miseratus es: z non=
dum confitẽtẽ. cũ te nõ s̃m mentis intel
lectũ: quo me p̃stare voluisti beluis sed
s̃m sensum carnis quererem. Tu autez
eras interior intimo meo. z superior sũmo
meo. offendi in illam mulierem audacẽ
inopẽ prudentie: enigma salomonis. se=
dentem sup sellam in foribus z dicentez
panes occultos libenter edite: z aquaz
dulcẽ furtiuã bibite. Que me seduxit q2
inuenit foris habitantem in oculo car=
nis mee z talia ruminantem apud me:
qualia p illum vorassem. Nesciebã eniz
aliud vere qd est: z q̃si acutule mouebar
vt suffragarer stultis deceptoribus cuz
a me q̃rerent: vñ malum. z vtrum forã
corporea deus finiret: z haberet capil=
los z vngues. z vtrum iusti existimandi
essent qui haberent multas vxores simul
z occiderent homines: z sacrificarent de
animalibus. Quibus rebus ignarus
pturbabar: z recedens a veritate: ire i
eã michi videbar: q2 nõ nouerã malum
non esse nisi priuationẽ boni vsq3 ad qd
oino non est. Qd vnde viderem: cuius
videre vsq3 ad corpus erat oculis: z aĩ=
me vsq3 ad fantasma. Et non noueram
deũ esse spiritũ: cui non membra essẽt p
longũ z latum. nec cui moles esset: quia
moles in parte minor est q̃ in toto suo
z si infinita sit: minor est i aliqua parte
certo spacio definita q̃ per infinitũ. z nõ
est tota vbiq3 sicut spũs sicut deus.
Y Et qd i nob esset s̃m qd essem9
similes deo. z recte in scripturis dicere=
mur ad imaginem dei: prsus ignorabã
z non noueram iusticiam veram interio=
rem nõ ex consuetudine iudicantem: sz
ex lege rectissima dei omnipotentis: qua
formarent mores regionum z dieruz p
regionibus z diebus: cum ipa vbiq3 ac
semp esset nõ alibi alia: nec alias aliter:
s̃m q̃ iusti essent abraham z ysaac z ia
cob z moyses z dauid. z illi omnes lau
dati ore dei: sed eos ab imperitis iudi=
cari iniquos iudicantibus ex humano die
z vniuersos mores humani generis ex
parte moris sui metientibus. tanq̃ si

quis nesci' in armamētis qd cuiq; mē bro accomodatū sit:ocrea velit caput contegi:et galea calciari. ⁊ murmuret q' non apte conueniat. aut in vno die in dicto a pmeridianis horis iusticio dē q̄ stomachetur:non sibi concedi qd venale proponere. q: mane concessum est. aut in vna domo videat aliquis tractari manib' a quoq; seruo qd facere non sinat qui pocula ministrat. aut aliquid post presepia fieri qd an̄ mensam prohibeatur:et indignet. cū sit vnū habitaculum et vna familia. nō vbiq; atq; oībus idē tribui. Sic sunt isti qui indignātur cū audierint illo sclo licuisse iustis aliquid:qd isto nō licet iustis. ⁊ quia illis aliud precepit de':istis aliud p tpalib' causis. cum eidem iusticie vtriq; seruierint:cū in vno homie et in vno die: et in vnis edib' videant aliud alij membro congruere:et aliud iā dudum licuisse ⁊ post horā non licere:quiddam ī illo angulo permitti aut iuberi qd ī isto iuste vetet et vindicetur. Nunqd iusticia varia est ⁊ mutabilis? 3 Sed tpa q̄ bus presidet nō parit eunt. tpa eni sunt Hoīes aūt quoꝝ vita sup terraȝ breuis est:q: sensu nō valēt causas contexere seculoꝝ priorū aliarūq; gentium: quas experti non sunt cum his quas experti sunt in vno autē corpore vel die vel domo facile possunt videre quid cui membro quibus momentis quib' partibus personisve cōgruat. In illis offenduntur:hic seruiunt. Hec ego tūc nesciebā ⁊ non aduertebam ⁊feriebant vndiq; ista oculos meos ⁊ nō videbā. Et cātabam carmina. ⁊ non mihi licebat ponere pedem quēlibet vbilibet : sed in alio atq; alio metro alit atq; alit:⁊ in vno aliquo versu:nō omnib' locis eundē pedē. Et ars ipsa q̄ canebam non habebat aliud alibi:sed oia simul. Et non intuebar iusticiā cui seruirent boni ⁊ sctī homines: longe excellenti' atq; sublimi' habere simul oia q̄ precepit. ⁊ nulla ex parte variari:⁊ tn̄ varijs tpibus non omnia simul:sed propria destribuentem ac precipientē. Et reprehendebam cecus pios patres nō soluȝ sicut deus iuberet atq; inspiraret vtentes presentibus: verum quoq; sicut de' reuelaret futura pnūciātes. A Nunquid aliquando aut alicui iniustū est diligere deum ex toto corde:ex tota anima:ex tota mēte:⁊ diligere proximum tanq̄ seipsum. Itaq; flagitia q̄ sunt contra naturā vbiq; ac semper detestanda atq; puniēda sunt:qualia sodomitarum fuerāt. Que si omnes gentes facerēt:eodem crimis reatu diuina lege tenenerent:q̄ nō sic fecit homines vt se illo vterentur modo. Uiolat quippe ipa societas q̄ cum deo nobis esse debet:cū eadē natura cuius ille auctor est. libidinis puersitate polluitur. Que auteȝ contra mores hominū sunt flagitia. pro moꝝum diuersitate vitanda sunt:vt pactum int se ciuitatis aut gentis consuetudine vl' lege firmatum. nulla ciuis aut peregrini libidine violetur. Turpis enim omnis ps est vniuerso suo non congruens. Cum autē deus aliquid contra morem aut pactum quorumlibȝ iubȝ. ⁊ si nunq̄ ibi factum est:faciēdum ē. ⁊ si omissum:instaurandum. ⁊ si institutum non erat instituēdum ē. Si.n. regi licet in ciuitate cui rgnat iubē aliquid:quod neq; an̄ illum quisq̄:nec ipse vnq̄ iusserat: ⁊ non contra societatē ciuitatis eius obtemperat. immo contra societatē non obtemperat. Gñale quippe pactum est societatis humane obedire rgibus suis. quanto magis deo rgnatori vniūse creature sue ad ea que iusserit sine dubitatione suiendum ē? Sicut enim in potestatibus societatis humāe maior potestas minori ad obediendum preponitur:ita deus omnibus. B Itē in facinoribus vbi libido ē nocēdi siue p contumeliam siue p iniuriam: et vtrumq; vel vlciscendi causa: sicut inimico inimicus vl' adipiscendi alicuius extra commodi:sicut latro viatori. vel euitandi mali:sicut ei qui timet. vel inuidēdo:sicut feliciori miserior:aut in aliquo prosperatus ei quem sibi equari tiet aut equalē dolet:vl' sola voluptate alieni mali: sicut spectatores gladiatorum aut irrisores aut illusores quorumlibet et

Hec sunt capita iniquitatis. que pullulant
principandi ꝛ spectandi ꝛsentiendi libi-
dine. aut vna aut duabus earum aut si-
mul omnibus. Et viuitur male aduer-
sus tria ꝛ septē. psalteriū decē chordaꝝ
decalogū tuū. deus altissime ꝛ dulcissi-
me. Sed que flagitia in te q̄ non corrū-
peris? Aut q̄ aduersus te facinora cui
noceri nō potest? Sꝫ hoc vindicas qḋ i
se homines perpetrant: qꝛ etiam cum i
te peccant impie faciunt in aias suas:
ꝛ mentitur iniq̄tas sibi siue corrūpēdo
ac ꝑuertēdo naturam suam quā tu feci
sti ꝛ ordinasti. vel immoderate vtendo
cōcessis rebus. vel in nō cōcessa flagrā-
do ieum vsum q̄ est contra naturā. aut
rei tenētur aio ꝛ verbis seuiētes aduer
sus te ꝛ aduersus stimulū calcitrantes
aut cū diruptis limitib⁹ humane socie-
tatis letantur audaces priuatis cōcilia
tionib⁹ aut direptionibus ꝓut quiq̄ de
lectauerit aut offenderit: ꝛ ea fiūt cum
tu dereliqueris fons vite: qui es vnus ꝛ
verus creator et rector vniuersitatis: ꝛ
priuata superbia diligitur i parte vnuꝫ
falsū. ℭ Itaq̄ pietate humili re-
ditur in te: ꝛ purgas nos a consuetudi-
ne mala et propicius es pctis cōfitenti
um: ꝛ exaudis gemit⁹ cōpeditorum: et
soluis a vinculis q̄ nobis fecim⁹ si iam
nō erigamus aduersus te cornua false
libertatis auaricia pl⁹ habēdi: ꝛ dam-
no totum amittēdi ampli⁹ amando ꝓ-
priū nostrū q̄ꝫ te oim bonum. Sed inter
flagitia ꝛ facinora ꝛ tam multas iniq̄ta
tes sunt pctā ꝓficientiū: q̄ a bn̄ iudican-
tibus ꝛ vituperant̄ ex regula perfectio-
nis. ꝛ laudantur spe frugis sicut herba
segetis. Et sūt quedā similia vl̄ flagitio
vel facinori: ꝛ non sūt pctā: qꝛ nec te of-
fendunt dn̄m ꝛ deū nostrum: nec sociale
consortium cū cōciliant̄ aliqua in vsum
vite cōgrue tēpori. ꝛ incertū est an libi-
dine habēdi aut puniunt̄ corrigēdi stu-
dio potestate ordinata: ꝛ incertum est
an libidine nocendi. Multa itaq̄ facta
que hominibus improbanda videntur
testimonio tuo approbata sunt: ꝛ mul-
ta landata ab hominibus te teste dam-
nantur: cum sepe se aliter habet species
facti. ꝛ aliter facientis animus: atq̄ ar-
ticulus occulti temporis. Cum vero ali
quid tu repente inusitatum ꝛ improui-
sum impas: etiā si hoc aliqn̄ vetuisti. q̄ꝫ-
uis causam imperij tui pro tp̄e occultes
ꝛ q̄ꝫuis contra pactū sit aliquorū homi
num societatis: q̄s dubitet esse facien-
dum quando ea iusta est societas hoim
q̄ seruit tibi? Sed beati q̄ te imperasse
sciunt. Fiunt enim omnia a seruiētibus
tibi vel ad exhibēdum qḋ ad p̄sens op⁹
est. vel ad futura prenuncianda.
D Hec ego nesciēs irridebā il-
los sctōs suos ꝛ ꝓphetas tuos. Et q̄d
agebā cū irridebā eos: nisi vt irriderer
abs te sensim atq̄ paulatim perductus
ad eas nugas vt crederem ficum plo-
rare cum decerpit̄ ꝛ mr̄em eius arborē
lachrymis lacteis? Quam tamē ficum
si comedisset aliq̄s sctūs alieno sane non
suo scelere decerptam. misceret visceri-
bus ꝛ anhelaret de illa āgelos: immo
xp̄o particulas dei gemendo in oratiōe
atq̄ ructando: que particule summi et
veri dei ligate fuissent in illo pomo: nisi
electi sancti dente ac ventre soluerentur
Et credidi miser magis esse misericor-
diam p̄standam fructibus terre q̄ꝫ hoi-
bus ꝓpter quos nascerent̄. Si q̄s enim
esuriens peteret q̄ manachꝫus nō esset.
q̄si capitali supplicio dāpanda buccella
videret̄ si ei daret̄. Et misisti manū tuā
ex alto. ꝛ de hac ꝓfunda caligine erui-
sti aiam meā: cum pro me ploraret ad
te mea mater fidel' tua amplius q̄ꝫ flēt
matres corporea funera. Uidebat eniꝫ
illa mortem meam ex fide ꝛ spū quē ha
bebat ex te: ꝛ exaudisti eam domine. Ex
audisti eam: nec despexisti lachrymas
eius: cum profluentes rigarent terram
sub oculis ei⁹: in oī loco orōnis ei⁹: ꝛ ex
audisti eam. Nam vn̄ illud somnium q̄
eam consolatus es vt viuere me secum
crederet. ꝛ habere mecum eandē mensā
in domo. qḋ nolle cepat aduersans ꝛ de
testās blasphemias erroris mei. Uidit
enim se stantem in quadā regula lignea
ꝛ aduenientē ad se iuuenē splendidum
hilarē atq̄ arridentē sibi cū illa esset me
rens ꝛ merore confecta. E

Qui cum causas ab ea quesisset mesti-
cie sue: quotidianarūq; lachrymarum
docendi vt assolet non discēdi gratia at
q; illa respōdisset pditionē meā se plan
gere: iussisse illū q̄ secura esset atq; ad-
monuisse vt attenderet ꝛ videret vbi es
set illa ibi esse ꝛ me. Q̄d illa vbi atten-
dit vidit me iuxta se in eadem regula
stantem. Unde hoc: nisi q̄r erant aures
tue ad cor eius? O tu bone oīpotens q̄
sic curas vnumquēq; nostrum tanq̄ so-
lum cures: ꝛ sic omnes tanq̄ singulos.
Un̄ illud etiā q̄ cū mihi narrasset ipm
visum. ꝛ ego ad id trahere conarer: vt
illa se potius non desperaret futurā esse
qd̄ erā: cōtinuo sine aliq̄ hesitatione nō
inq̄t. non eñ mihi dictū est: vbi ille ibi ꝛ
tu: sed vbi tu ibi ꝛ ille. Cōfiteor tibi dn̄e
recordationem meam quātum recolo:
q̄ sepe non tacui: amplius me isto per ma
trē vigilantem responsio tuo: q̄ tā vici-
na interp̄tationis falsitate turbata non
est. ꝛ tā cito vidit qd̄ vidēdum fuit. quod
ego certe anteq̄ dixisset non viderā. etiā
tū fuisse cōmotū q̄ ipso somnio: quo fe
mine pie gaudiū tanto post futurū ad
cōsolationem tūc presentis sollicitudis:
tanto an̄ predictū est. Nam nouē ferme
anni secuti sūt: quibus ego i illo limo p
fundi ac tenebris falsitatis: cū sepe sur
gere conarer: ꝛ grauius alliderer volu-
tatus sum. cum tñ illa vidua casta pia
ꝛ sobria quales amas: iā quidē spe ala
crior: sed fletu ꝛ gemitu nō segnior: non
desineret horis omnib⁹ orationū suaruȝ
de me plangere ad te: ꝛ intrabāt in con-
spectū tuū p̄ces ei⁹. ꝛ tamen me dimit-
tebas adhuc volui ꝛ inuolui in illa ca-
ligine. ¶ Et dedisti alterū re-
sponsum interi qd̄ recolo. Nā ꝛ multa
p̄tereo ꝓpt qd̄ ꝓpero ad ea que me ma
gis vrgent ꝯfiteri tibi: ꝛ multa non me-
mini. Dedisti ergo alterū p sacerdotem
tuum quendā epm nutritū i ecclia ꝛ ex
ercitatum in libris tuis. Quē cū illa fe
mina rogasset vt dignaret̄ mecū colloq̄
ꝛ refellere errores meos. ꝛ dedoceret
me mala: ac doceret bona: faciebat eni
hoc si quos forte idoneos inuenisset:
noluit ille prudenter sane quantum sen-
si postea. Respondit enim me adhuc es-
se indocilem: eo q̄ inflat⁹ essem nouita
te heresis illius: ꝛ nonnullis questiun-
culis iam multos impitos exagitasseȝ
sicut illa indicauerat ei. Sed sine inq̄t
illum ibi: et tm̄ roga pro eo dn̄m: ipe le
gendo reperiet quis ille sit error ꝛ quā
ta impietas. Simul etiam narrauit se
quoq; paruulum a seducta matre sua
datum fuisse manicheis. ꝛ oēs pene nō
legisse tātum: verūetiam scriptitasse li-
bros eorum. sibiq; apparuisse nullo cō
tra disputante et cōuincente q̄ esset il-
la secta fugienda: itaq; fugisse. Que cū
ille dixisset: atq; illa nollet acquiescere:
sed instaret magis deprecando ꝛ vber-
tim flēdo vt me videret et mecum disse
reret: ille iam substomachans tedio:
vade inquit a me: ita viuas. fieri enim
non potest vt filius istarum lachrimaꝝ
pereat. Quod illa ita se accepisse inter
colloquia sua mecum sepe recordabat̄:
ac si de celo sonuisset.

¶ Explicit liber tertius.

Incipit quart⁹. G

PEr idem tem-
pus annorū nouē ab vnde-
uigesimo āno etatis mee vsq;
ad duodetrigesimum sedu
cebamur: falsi atq; fallentes in variis
cupiditatibus: et palam: per doctri-
nas quas liberales vocant: occulte:
autem falso nomine religionis. Hic su-
perbi: ibi superstitiosi: vbiq; vani ac po
pularis glorie sectantes inanitatē vsq;
ad theatricos plausus et contentiosa:
certamina et agonem coronarum fene
arum et spectaculorum nugas: et intē-
perantiam libidinum.
Illac autem purgari nos ab istis sordi
b⁹ expetētes cū eis qui appellarent̄ ele

cti ꝛ sctī: afferebamus escas de quibus
nobis in officina aqualiculi sui fabrica
rent angelos ꝛ deos per quos liberare
mur: ꝛ sectabar ista atq̧ faciebam cum
amicis meis per me ac mecū deceptis.
Irrideant me arrogantes ꝛ nondum
salubriter prostrati ꝛ elisi a te deus me⁹
ego tñ confitear tibi dedecora mea in
laude tua. Sine me obsecro: ꝛ da mihi
circuire presēti memoria preteritos cir
cuitus erroris mei: ꝛ immolare tibi ho
stiam iubilationis. Quid enim sum ego
mihi sine te: nisi dux in preceps? Aut
quid sum cum mihi bñ est: nisi sugens
lac tuū aut fruens te cibo q̄ non corrū=
pit? Et quis hō est quilibet hō cum sit
hō? Sed irrideant nos fortes ꝛ poten=
tes. Nos aūt infirmi ꝛ inopes confitea=
mur tibi. Docebā in illis annis artem
rhetoricā. ꝛ victoriosam loquacitatem
victus cupiditate vendebam. Malebā
tñ dñe tu scis bonos habere discipulos
sicut appellantur boni: ꝛ eos sine dolo
docebam dolos: non in quibus contra
caput innocentis agerent: sed aliqñ pro
capite nocentis. Et tu deus vidisti de
longinquo lapsātem in lubrico: ꝛ ī mul
to fumo scintillantē fidē meam quā ex=
hibebā in illo magisterio diligentibus
vanitatē: ꝛ querentib⁹ mendaciū socius
eoꝝ. ¶ In illis annis vnum
habebā non eo ꝙ legitimū vocaꝛ͂ coniu
gio cognitā: sed quam indagauerat va
gus ardor inops prudentie. Sed vnam
tñ ei quoq̧ seruans thori fidē: in qua sa
ne experirer exemplo meo q̄d distaret in=
ter coniugalis placiti modū q̄ federa
tum esset generandi gratia: ꝛ pactū li=
bidinosi amoris: vbi proles etiam ꝯtra
votū nasciꝛ͂. Quis iam nata cogat se di
ligi. Recolo etiā cū mihi theatrici car
minis certamen inire placuisset. man=
dasse mihi nescio quē aruspicem quid
ei dare vellē mercedis vt vincerem. me
aūt feda illa sacramenta detestatum et
abominatū respondisse. nec si corona il=
la esset immortaliter aurea: muscā pro
victoria mea necari sinerem. Necatu=
rus enī erat ille in sacrificijs suis ani=
mantia: ꝛ illis honoribus inuitaturus

mihi suffragatura demonia videbatur.
Sed hoc quoq̧ malū non ex tua chari=
tate repudiaui de⁹ cordis mei. Nō enim
amare te nouerā: q̄ nisi fulgores corpo=
reos cogitare non noueram. Talib⁹ eī
figmētis suspirans anima: nonne forni
catur abs te: ꝛ fidit in falsis: ꝛ pascit vē
tos? Sꝫ videlicet sacrificari pro me nol=
lem demonibus. quibus me illa supsti=
tione ipse sacrificabam. Quid est enim
aliud ventos pascere: ꝙ ipsos pascere:
hoc est errando eis esse voluptati atq̧
derisui. Ideoq̧ illos planetarios: quos
mathematicos vocant plane consulere
non desistebā: ꝙ quasi eis nullū esset sa=
crificium: ꝛ nulle preces ad aliquē spiri
tū ob diuinationē dirigerenꝛ͂: q̄ tamen
christiana ꝛ vera pietas consequēter re
pellit ꝛ dānat. Bonum est enī confiteri
tibi dñe: ꝛ dicere miserere mei. cura ani
mā meā: qm̄ peccaui tibi. neq̧ ad licen=
tiam peccandi abuti indulgentia tua
sed meminisse dñice vocis. Ecce sanus
factus es: iam noli peccare: ne quid ti=
bi deterius contingat. Quā totā illi sa
lubritatē interficere conanꝛ͂ cum dicūt.
De celo tibi est ineuitabilis causa pec=
candi: ꝛ venus hoc fecit aut saturnus
aut mars. s. vt homo sine culpa sit caro
ꝛ sanguis: ꝛ superba putredo: culpādus
sit aūt celi ac siderum creator ꝛ ordina
tor. ¶ Et q̄s est hic nisi de⁹ nꝛ͂
suauitas ꝛ origo iusticie: q̄ reddis vni=
cuiq̧ s̄m opa ei⁹: ꝛ cor contritū ꝛ humi
liatū nō spernis? Erat eo tpē vir sagax
medicine artis peritissim⁹ atq̧ in ea no
bilissimus. q̄ pro cōsule manu sua coro=
nā illā agonisticā imposuerat non sano
capiti meo: sed nō vt medic⁹. Nā illius
morbi tu sanator q̄ resistis supbis. hu=
milibus aūt das gratiam. Nunquid tñ
etiā per illū senē defuisti mihi: aut desti
tisti mederi anime mee. Q̄ꝛ enī factus
ei eram familiarior: ꝛ ei⁹ sermonibus.
erant enī sine verborū cultu viuacitate
sententiaꝝ iocundi ꝛ graues: assiduus
ꝛ fixus inherebā. Ubi cognouit ex col=
loquio meo libris genethlyacorum esse
me deditum: benigne ac paterne me
monuit vt eos abijcerem. neq̧ curam ꝛ

operã reb⁹ vtilib⁹ necessariã illi vanita ti frustra impendere: dicens ita se illas didicisse: vt vict⁹ ei⁹ pfessionẽ primis annis etatis sue differre voluisset: qua vitã degeret. et si hypocratem intellexis set: et illas vtiqꝫ lr̃as potuisset intellige re: ꝛ tñ nõ ob aliã causaꝫ se postea illis relictis medicinã assecutum: nisi: q eas falsissimas cõperisset. et nollet vir gra uis decipiendis hoĩbus victum q̃rere. At tu inqt quo te in hoĩb⁹ sustẽtas rhe toricã tenes. hanc aũt fallaciam libero studio nõ necessitate rei familiaris se ctaris: quo magis mihi te oportet de il la credere: qui eaꝫ tam perfecte discere elaboraui ꝙ ex ea sola viuere volui. A quo ego cum quesissem q̃ causa ergo fa ceret vt multa ĩde vera pnunciarentur respondit ille vt potuit. vim fortis hoc facere in rerum natura vsqꝫquaqꝫ diffu sam. K Si eñi de paginis poete cuiuspiã longe aliud canentis atqꝫ intẽ dentis cũ forte qs consulit mirabiliter conson⁹ negocio sepe versus exiret: mi randuꝫ non esse dicebat si ex aia huma na supiore aliquo instinctu nesciẽte qd in se fieret. non arte sed sorte sonaret ali quid qd interrogãtis rebus factisqꝫ cõ cineret. Et hoc quidem ab illo vel per illũ pcurasti mihi: et qd ipse postea per meipm quererẽ in memoria mea deli neasti. Tũc aũt nec ipe nec charissimus meus nebridius adolescens valde bo nus et valde caut⁹ irridẽs totum illud diuinationis genus psuadere mihi po tuerũt vt hec abijcerẽ. qm̃ me amplius ipsoꝝ auctorum mouebat auctoritas. ꝛ nullũ certũ quale querebã documẽtum adhuc inueneram: quo mihi sine ambi guitate appareret q̃ ab eis consultis ve ra dicerenť forte non arte inspectoꝝ si derũ dici. In illis annis quo primo tp̃e in municipio quo natus sum docere ce perã cõparaueram amicũ societate stu dioꝝ nimis charũ coeuũ mihi ꝛ cõflo rẽtẽ flore adolescentie. Mecũ puer cre uerat: ꝛ pariť in scholã ieramus: pariť qꝫ luseramus. Sed nondũ erat sic ami cus. ꝙ ꝙ ne tunc quidẽ sicuti est vera ami cicia: q: non est vera: nisi cũ eã tu agglu tinas inť inherentes tibi charitate dif fusa in cordibus nr̃is per spm̃ sctm̃ q̃ da tus est nobis. Sed tñ dulcis erat nimis cocta feruore parilium studioꝝ. Nam et a fide vera quam si germanitus ꝛ pe nitus adolescẽs tenebat. deflexeram eũ in superstitiosas fabellas et pernicio sas: propter quas plangebat me mater mea: cum iam errabat ĩ aĩo ille homo. ꝛ non poterat aĩa mea sine illo. Et ec ce tu imminens dorso fugitiuorum tuo rũ: de⁹ vltionũ ꝛ fons misericordiarum simul q̃ cõuertis nos ad te miris mo dis: ecce abstulisti hominem de hac vi ta: cum vix expleuisset annũ in amicicia mea: suauis mihi sup oẽs suauitates il li⁹ vite mee. L Quis laudes tu as enumerat: vnus in se vno: quas exp tus ẽ? Quid tunc fecisti deus meus: et ꝙ inuestigabilis abyssus iudicioꝝ tuo rum? Cum eniꝫ laboraret ille febribus iacuit diu sine sẽsu ĩ sudore letali. Et cũ desparareť baptizatus est nesciẽs. me non curante: ꝛ psumẽte id retinere potius animam eius quod a me accepat: non quod ĩ nesciẽtis corpe fiebat. Lõge aũt aliť erat: nã recreatus est ꝛ saluus fact⁹ Statimqꝫ vt primuꝫ cũ eo loqui potui: potui autẽ mox vt ille potuit: quoniam non discedebam: ꝛ nimis pẽdebam⁹ ex inuicẽ. Tẽptaui apud illum irridere: tã ꝙ ꝛ illo irrisuro mecum baptismũ queꝫ accepat mẽte atqꝫ sẽsu absẽtissimus sed tamẽ iam se accepisse didicerat. At ille ita me exhorruit vt inimicum: admonu itqꝫ mirabili ꝛ repẽtina libertate: vt si amicus esse vellem: talia sibi dicere de sinerẽ. Ego autẽ stupefactus atqꝫ tur batus distuli oẽs motus meos vt con ualesceret prius: essetqꝫ idoneus virib⁹ valitudinis: cũ q̃ agere possẽ qd vellẽ. Sed ille abreptus demẽtie mee: vt apd te seruareť cõsolationi mee. post paucos dies me absẽte repetiť febribus ꝛ defũ gitur. Quo dolore cõtenebratum ẽ cor meum: ꝛ quicqd aspiciebam mors erat Et erat michi patria supplicium: ꝛ pat na domus mira infelicitas. ꝛ quicquid cum illo communicaueram sine illo ĩ cru ciatum immanẽ vertebatur. Expetebant

cũ vndiq3 oculi mei ꝛ nõ dabat. ꝛ ode-
rã omia q2 nõ haberẽt eum. Nec mihi
iã dicere poterãt: ecce veniet. sicut cũ vi
ueret qñ absens erat. Et fact⁹ eraʒ ipse
mihi magna questio. et interrogabam
aiam meã: quare tristis esset: et quare
conturbaret me valde. et nihil nouerat
rñdere mihi. Et si dicebaʒ spera in deo
iuste nõ obtẽperabat: q2 verior erat et
melior hõ quẽ carissimuʒ amiseram: ꝙ
fantasma in qd̃ sperare iubebatur.
M Solus flet⁹ erat dulcis mihi: et
successerat amico in delicijs animi mei
Et nũc dñe iam illa transierũt: ꝛ tẽpore
lenitũ est vulnus meuʒ. Possum ne au
dire abs te q̃ veritas es. et admouere
aurem cordis mei ori tuo: vt dicas mi-
hi cur fletus dulcis sit miseris? An tu
ꝙuis vbiq3 assis. lõge abiecisti a te mi-
seriã nostrã? Et tu in te manes: nos au-
tẽ in experimentis voluimur. Et tñ nisi
ad aures tuas ploraremus: nihil resi-
dui de spe nr̃a fieret. Unde igit̃ suauis
fructus de amaritudine vite carpit̃ ge-
mere et flere et suspirare et conqueri?
An hoc ibi dulce est ꝙ speramus exau-
dire te? Recte istud in precibus: q2 desi-
derium ꝑueniẽdi habent. Nunq̃d ĩ do-
lore amisse rei ꝛ luctu quo tũc opꝛimebar?
Neq3 enim spabam reuiuiscere illum.
aut hoc petebã lachrymis. ſ3 tantũ dole
bã et flebã. Miser eni eraʒ ꝛ amiseram
gaudiũ meũ. An et flet⁹ res amara est
pre fastidio reꝝ quibus prius frueba-
mur. ꝛ dum tunc ab eis abhorrem⁹ de-
lectat? Quid aũt ista loquor. Nõ enim
tẽpus querẽdi nunc est: ſ3 confitẽdi tibi.
Miser eñ eraʒ: ꝛ mis̃ est omnis anim⁹
vinctus amicicia reꝝ mortalium. ꝛ di-
laniat̃ cum eas amittit. ꝛ tũc sentit mi-
seriam qua mis̃ ẽ ꝛ anteꝙ amittat eas.
Sic enim ego erã illo tp̃e: ꝛ flebã ama
rissime. ꝛ requiescebam ĩ amaritudine
Ita mis̃ eram ꝛ habebam chariorẽ illo
amico meo vitam ip̃am miseram. Naʒ
ꝙuis eam mutare vellẽ: nollẽ tñ amitte
re magis ꝙ illum. Et nescio an vellẽ vel
pro illo sicut de oreste ꝛ pilade traditur
si non fingit̃ qui vellent pro inuicem vel
simul mori. qua morte pei⁹ eis erat non
simul viuere. N Sed ĩ me ne
scio quis affectus nimis huic cõtrari⁹
ortus erat: ꝛ tediũ viuẽdi erat ĩ me gra
uissimuʒ: ꝛ moriẽdi metus. Credo quo
magis illum amabã: eo magis mortẽ
q̃ mihi eum abstulerat tãꝙ atrocissimã
inimicã oderã ꝛ timebã. ꝛ eã repẽte cõ-
sumpturã omẽs homines putabam: q2
illum potuit. Sic erã oĩno memini. Ec-
ce cor meũ de⁹ meus: ecce int⁹ vide: q̃a
memini spes mea qui me mũdas a ta-
liuʒ affectionũ immũdicia. dirigẽs ocu
los meos ad te: et euellens de laqueo
pedes meos. Mirabar enim ceteros
mortales viuere: quia ille quẽ quasi nõ
moriturũ dilexeram: mortuus erat. ꝛ me
magis: q2 illi alit̃ eram viuere illa mor-
tuo mirabar. Bñ quidam dixit de ami
co suo: dimidiũ aĩe mee. Nam ego sensi
aiam meam ꝛ animaʒ illius vnã fuisse
aiam in duobus corporibus. ꝛ ideo mi
chi horrori erat vita. q2 nolebã dimidi⁹
viuẽ. ꝛ ideo forte mori metuebã: ne to-
tus ille moreret̃: quẽ mlt̃ũ amaueram.
O demẽtiam nesciẽtẽ diligere homĩes
humanit̃. o stultum hominem immode
ratum humana patiẽteʒ: quod ego tũc
eram. Itaq3 estuabã: suspirabã: flebam.
turbabar: nec reqes erat nec consilium.
Portabam enim conscissam ꝛ cruẽtam
aiam meam: impatientem a me portari.
ꝛ vbi eam ponerẽ nõ inueniebã. nõ ĩ
amenis nemoribus. non ludis atq3 cãti
bus. nec in suaue olentibus locis: nec in
conuiuijs appatis: neq3 in voluptate cu
bilis ꝛ lecti: non deniq3 in libris atq3 car
minibus acquiescebã. Horrebant oĩa ꝛ
ipsa lux. ꝛ quicquid non erat quod ille
erat improbum ꝛ odiosum erat: p̃t ge-
mitum ꝛ lachrimas. Nã in eis solis ali
quantula reqes. Ubi aũt inde auferebatur aĩa mea: onerabat me grandis sar-
cina miseriẽ. q̃ a te dñe leuanda erat et
curanda. O Sciebã: ſ3 nec vo
lebã nec valebam eo magis: q2 nõ mihi
eras aliq̃d solidũ ꝛ firmum cũ de te co-
gitabã. Non enim tu eras: sed vanũ fã-
tasma ꝛ error meus erat de⁹ meus. Si
conabar eã ibi ponere vt requiesceret: ꝑ
inane labebat̃: ꝛ iterum ruebat sup̃ me.

et ego mihi remanseram infelix locus: vbi nec esse possem:nec inde recedere. Quo eñ cor meū fugeret a corde meo Quo a meipō fugerē:quo non me seq̄rer:Et tñ fugi de patria. Minus eñ eū q̄rebant oculi mei vbi videre non solebant. atq; a tagastēsi oppido veni carthaginē. Non vacāt tp̄a:nec ociose voluunt p sensus nostros:faciūt in animo mira opa. Ecce veniebant ⁊ preteribāt de die in diem. ⁊ veniēdo ⁊ pretereūdo inferebant michi species alias ⁊ alias memorias:⁊ paulatim resarciebāt me pristinis generibus delectationum:quibus cedebat dolor meus ille. sed succedebant non quidem dolores alij. cause tñ aliorum dolorum Nam vñ me facillime ⁊ in intima dolor ille penetrauerat:nisi q: fuderā in arenā aīam meam diligēdo moriturū ac si nō moriturum? Maxime quippe me reparabāt atq; recreabāt aliorū amicorū solatia. cū quib⁹ amabam qd pro te amabā. ⁊ hoc erat ingēs fabula ⁊ longum mēdacium. cuius adulterina confricatione corrūpebat mēs nostra pruriēs in auribus. Sz illa mihi fabula non moriebat. si quis amicorū meorum moreret. Alia erāt q̄ in eis amplius capiebāt aīm: colloqui ⁊ corridere. ⁊ vicissim beniuole obseq̄. simul legere libros dulciloquos: simul nugari ⁊ simul honestari. dissentire interdum sine odio tanq̄ ipē hō secū. atq; ipsa rarissima dissensione condire consensiones plurimas. docere aliqd inuicē: aut discere aliquid ab inuicē. desiderare absētes cū molestia: suscipe venietes cū leticia. His atq; hmōi signis a corde amantiū ⁊ redamātium pcedētibus p os: p linguā: p oculos: ⁊ mille motus gratissimos quasi fomitibus conflare animos. ⁊ ex plurib⁹ vnū facere. hoc est quod diligitur in amicis ⁊ sic diligit vt rea sit sibi humana consciētia si non amauerit redamantē. aut si amantē non redamauerit: nihil querens ex eius corpore preter indicia beniuolētie. Hic ille luctus si quis moriatur ⁊ tenebre dolorum: ⁊ versa dulcedine in amaritudinē cor madidum. ⁊ ex amissa vita moriētium mors viuētium. Beatus qui amat te ⁊ amicum in te: ⁊ inimicum propt te. Solus eñ nullum charū amittit cui oms in illo chari sunt qui non amittit. Et quis ē iste nisi deus nr. deus qui fecit celum ⁊ trā ⁊ iplet ea. ⁊ q: implēdo ea fecit ea? Te nemo amittit nisi q̄ dimittit Et q̄ dimittit quo it aut quo fugit nisi a te placido ad te iratū? Nā vbi nō inuenit legē tuam in pena sua? Et lex tua vitas. ⁊ veritas tu. Deus vtutum conuerte nos: ⁊ ostende faciē tuā ⁊ salui erim⁹. Nā quoquo versum se vterit aīa hominis ad dolores figit: alibi preterq̄ in te. Tametsi figitur in pulchris extra te ⁊ extra se. q̄ tamē nulla essent nisi essent abs te: q̄ oriuntur ⁊ occidunt. ⁊ oriendo quasi esse incipiunt ⁊ crescunt vt pficiant. ⁊ pfecta senescūt ⁊ intereūt. etenim oīa senescūt ⁊ oīa intereūt. Ergo cum oriunt ⁊ tendunt esse: quo magis crescūt celerit vt sint: eo magis festinant vt nō sint. Sic est modus eorū.

¶ Tantum dedisti eis. q: partes sunt rerū q̄ nō sunt oēs simul: sed decedēdo ac succedendo agūt oms vniuersum cuius partes sūt Ecce sic peragit ⁊ sermo noster p signa sonantia. Non enim erit tot⁹ sino siuū vbum non decedat cum sonuerit ptes suas: vt succedat aliud. Laudet te ex illis aīa mea deus creator omnium: sed non infigat in eis glutino amoris p sēsus corporis. Eunt enim quo ibant vt non sint: ⁊ conscindūt eā desiderijs pestilētiosis: qm ipsa eē vult ⁊ requiescē amat in eis q̄ amat. In illis aūt non est vbi: quia non stāt. Fugiunt: ⁊ qs ea seq̄tur sensu carnis: aut quis ea cōphendit vl cum psto sunt? Tardus ē enim sēsus carnis: qm sensus carnis ē: ⁊ ipse ē modus eius. Sufficit ad aliud ad qd factus est: ad illud autē non sufficit vt teneat transcurrētia ab initio debito vsq; ad finem debitum. In vbo enim tuo p qd creant: ibi audiunt hinc ⁊ hucusq;. Noli esse vana anima mea: ⁊ obsurdescere in aure cordis tumultu vanitatis tue. Audi ⁊ tu. Verbum ipsum clamat vt redeas: ⁊ ibi est locus quietis impe

turbabilis: vbi non deserit amor si ipse non deserat. Ecce illa discedunt vt alia succedant. et omnibus suis partibus constet infima vniuersitas. Nunquid ego aliquo discedo: ait verbum dei? Ibi fige mansionem tuam: ibi commenda quicquid inde habes aia mea. saltem fatigata fallaciis. B Veritati commenda quicquid tibi est a veritate: et non perdes aliquid. et reflorescent putrida tua. et sanabuntur omnes languores tui. et fluxa tua reformabuntur: et renouabuntur et constringentur ad te: et non te deponent quo descendunt: sed stabunt tecum et permanebunt ad semper stantem ac permanentem deum. Ut quid peruersam sequeris carnem tuam? Ipsa te sequatur conuersa. Quicquid per illam sentis in parte est. et ignoras totum cuius hec partes sunt: et delectat te tamen. Sed si ad totum comprehendendum esset idoneus sensus carnis tue ac non et ipse in parte vniuersi accepisset pro pena tua iustum modum: velles vt transiret quicquid existit in presentia: vt magis tibi omnia placerent. Nam et quod loquimur per eundem sensum carnis audis: et non vis vtique stare syllabas: sed transuolare vt alie veniant. et totum audias. Ita semper omnia quibus vnum aliquid constat: et non sunt omnia simul ea quibus constat. Plus delectant omnia quam singula si possint sentiri omnia. Sed longe his melior qui fecit omnia: et ipse est deus noster et non discedit: quia non succedit ei. Si placent corpora: deum ex illis lauda: et in artificem eorum retorque amorem: ne in his que tibi placent tu displiceas. Si placent anime in deo amentur: quia et ipse mutabiles sunt: et in illo fixe stabiliuntur. alioquin irent et perirent. In illo ergo amentur: et rape ad eum tecum quas potes: et dic eis Hunc amemus: hunc amemus: ipse fecit hec et non est longe. Non enim fecit atque abiit: sed ex illo in illo sunt. Ecce vbi est? vbi sapit veritas. Intimus cordi est: sed cor errauit ab eo. Redite preuaricatores ad cor: et inherete illi qui fecit vos. State cum eo: et stabitis. Requiescite in eo: et quieti eritis. Quo itis in aspera? Quo itis. Bonum quod amatis ab illo est. Sed quantum est ad illum: bonum est et suaue. Sed amarum erit iuste: quia iniuste amatur deserto illo: quicquid ab illo est. Quo vobis adhuc et adhuc ambulare vias difficiles et laboriosas? Non est requies vbi queritis eam. Querite quod queritis: sed ibi non est vbi queritis. Beatam vitam queritis in regione mortis. Non est illic. Quomodo enim beata vita: vbi nec vita? Et descendit huc ipsa vita nostra et tulit mortem nostram: et occidit eam de abundantia vite sue et tonuit clamans vt redeamus hinc ad eum in illud secretum vnde processit ad nos in ipsum primum virginalem vterum: vbi ei nupsit humana creatura caro mortalis nec semper mortalis. et inde velut sponsus procedens de thalamo suo: exultauit vt gigas ad currendam viam. Non enim tardauit: sed cucurrit clamans dictis: factis: morte: vita: descensu: ascensu: clamans vt redeamus ad eum. et discessit ab oculis: vt redeamus ad cor et inueniamus eum. Abscessit enim et ecce hic est. Noluit nobiscum diu esse et non reliquit nos. Illuc enim abscessit vnde nunquam recessit: quia mundus per eum factus est: et in hoc mundo erat: et venit in hunc mundum peccatores saluos facere. cui confitetur anima mea vt sanet eam: quia peccauit illi. Filii hominum vsquequo graues corde? Nunquid et post descensum vite non vultis ascendere et viuere? Sed quo ascenditis quando in alto estis: et posuistis in celum os vestrum? Descendite vt ascendatis. et ascendatis ad deum. Cecidistis enim ascendendo contra eum. C Dic eis ista vt plorent in conualle plorationis: et sic eos rape tecum ad deum. quia de spiritu eius hec dicis eis: sic dicis ardens igne charitatis. Hec tunc non noueram et amabam pulchra inferiora et ibam in profundum: et dicebam amicis meis. Num amamus aliquid nisi pulchrum? Quid est ergo pulchrum? et quid est pulchritudo? Quid est quod nos allicit et conciliat rebus quas amamus? Nisi enim esset in eis decus et species. nullo modo nos ad se mouerent. Et animaduertebam et videbam in ipsis corporibus aliud esse quasi totum: et ideo pulchrum. aliud autem quod ideo deceret: quoniam apte accommo-

daretur alicui: sicut pars corporis ad
vniuersum suū: aut calciamentū ad pe
dem ⁊ similia. Et ista consideratio scaturi
uit in aio meo ex intimo corde meo: et
scripsi libros de pulchro et apto: puto
duos aut tres. Tu scis deus. Nam exci
dit mihi. Non enim habemus eos: sed
aberrauerūt a nobis nescio quomodo.
Quid est autē qđ me mouit dñe deus
meus: vt ad hcheriū romane vrbis ora=
torē scriberē illos libros: quē non noue
rā facie: sed amauerā hoiem ex doctri=
ne fama q̄ illi clara erat: ⁊ quedā vba
eius audieram: ⁊ placuerāt mihi? Sed
magis quia placebat aliis: ⁊ eū efferre
bant laudibus stupentes q̄ ex hoie syro
docto pri⁹ grece facūdie. postea in lati=
na etiam doctor mirabilis extitisset: et
esset scientissim⁹ rerū ad studium sapie
ptinētiū: mihi placebat. Laudatur hō:
⁊ amaē absens. Utrū nā ab ore laudan=
tis intrat in cor audientis amor ille?
Absit. Sed ex amante alio accēdiē ali⁹
Hinc eni amaē qui laudaē: dū nō falla
ci corde laudatoris pdicari crediē: id ē
cū amans eū laudat. ¶ Sic eniȝ
tunc amabaȝ homies ex hoīn iudicio.
Non eni ex tuo deus me⁹ in quo nemo
fallitur. Sed tū cur nō sicut auriga no=
bilis. sicut venator studiis popularib⁹
diffamatus? Sed longe aliter et graui
ter: ⁊ ita quēadmodū ⁊ me laudari vel=
lem. Nō aūt vellem ita laudari ⁊ ama
ri me vt hystriones. q̄ q̄ eos ⁊ ipse lau=
darem ⁊ amarem: sed eligens latere q̄
ita notus esse. ⁊ velle haberi odio q̄ sic
amari. Ubi distribuuntur ista pondera
varior ⁊ diuersorū amorū anima vna?
Quid est qđ amo in alio: qđ rursus ni=
si odissem: nō a me detestarer ⁊ repelle=
rem: cum sit vterq̄ nostrum homo? Nō
eni sicut equus bonus amaē ab eo qui
nollet hoc esse etiam si posset. Hoc ⁊ de
histrione dicendū est: qui nature nostre
socius est. Ergo ne amo in hoie qđ odi
esse cū sim hō? Grande pfundū est ipse
hō: cui⁹ etiam capillos tu dñe numera
tos habes: ⁊ nō minuūtur in te: ⁊ tū ca=
pilli ei⁹ magis numerabiles q̄ affect⁹
eius: ⁊ motus cordis eius. At ille rhe=
tor ex eo erat genere quē sic amabaȝ vt
vellem me esse talem: et errabā typo et
circūferebar oī vento: et nimis occulte
gubernabar abs te. Et vnde scio: ⁊ vñ
cert⁹ confiteor tibi q̄ illū in amore lau=
dantiū magis amauerā q̄ in reb⁹ ipis
de quib⁹ laudabaē? Q: si nō laudatum
vituperarēt: cū idē ipsi et vituperando
atq̄ spernendo ea ipsa narrarent: nō ac
cenderer in eum ⁊ non excitarer. ⁊ certe
res non alie forent: nec hō ipē alius: sed
tm̄modo affectus alius narrātiū. Ecce
vbi iacet aīa infirma: nōdum herēs so=
liditati veritatis. Sicut aure linguarū
flauerint a pectorib⁹ opinātiū: ita ferē
⁊ vertiē: torqueē ac retorquetur ⁊ obnu
bilatur ei lumen: ⁊ nō cerniē veritas. ⁊
ecce ē ante nos. Et magnum quiddam
mihi erat: si sermo meus ⁊ studia mea
illi viro innotescerent. ¶ Que si p
baret flagrarem magis. si autē impro=
baret sauciareē cor vanū ⁊ inane solidi
tatis tue. Et tū pulchrum illud atq̄ ap
tum vñ ad eum scripseram: libēter aio
versabā: ob os ptēplationis mee: ⁊ nul=
lo collaudato remirabar. Sed tāte rei
cardinem in arte tua nondū videbā oī=
potens q̄ facis mirabilia solus. et ibat
animus meus per formas corporeas: ⁊
pulchrū qđ p seipm. aptum autē qđ ad
aliqđ accōmodatū deceret definiebam
⁊ distinguebā. ⁊ exēplis corporis astrue=
bam. Et conuerti me ad animi naturaȝ
⁊ non me sinebat falsa opinio: quam de
spiritalib⁹ habebā verū cernere. Et ir=
ruebat in oculos ipsa vis veri. ⁊ auerte
bā palpitantē mentē ab incorporea re
ad lineamēta et colores: ⁊ tumētes ma
gnitudines. Et q: non poterā ea videre
in animo: putabaȝ me non posse videre
aīm meū. Et cū in virtute pacē amarē
in viciositate sūt odissem discordiaȝ: in
illa vnitatē: in ista quandā diuisionem
notabā. Inq̄ illa vnitate mens rōnalis
⁊ natura veritatis ac summi boni mi=
hi esse videbatur: in ista vero diuisione
irrōnalis vite nescio quam subam ⁊ na
turā summi mali: q̄ nō solū esset substā=
tia sed omnino vita esset. ⁊ tū abs te non
esset deus meus ex quo sunt omnia.

Miser opinabar: ⁊ tm̄ illam monaden
appellabam: tanq̄ sine vllo sexu mentē
hanc vo diaden: irā in facinoribus: libi
dinē in flagitijs: nesciens quid loq̄rer.
Non eni nouerā neq̄ didiceram nec vl-
lam subam malū esse: nec ipsam mentē
nostrā summū atq̄ incōmutabile bonū
Sicut enim facinora sunt: si viciosus ē
ille animi motus: in quo est impetus et
se iactat insolent ac turbide: ⁊ flagitia
si est immoderata illa anime affectio: q̄
carnales hauriunt voluptates: ita er-
rores ⁊ false opiniones vitam contami
nant si rationalis mens ipsa viciosa est
qualis in me tūc erat nesciente alio lu-
mine illā illustrandā esse. vt sit pticeps
veritatis: quia non est ipsa natura vi-
tatis. y Qm̄ tu illuminabis lu-
cernā meā: dn̄e deus me⁹: illuminabis
tenebras meas. et de plenitudine tua
nos omnes accepimus. Es eni tu lumē
verū quod illuminat oēm hominem ve-
nientē in hunc mundū: q: in te nō ē trās
mutatio nec momenti obumbratio. Sȝ
ego conabar ad te ⁊ repellebar abs te:
vt saperem mortem: qm̄ supbis resistis
Quid autem superbius q̄ vt assererē
mira dementia me id esse naturaliter
quod tu es? Cum enim ego essem mu-
tabilis: et eo michi manifestum esset q̄
vtiq̄ ideo sapiens esse cupiebam; vt ex
deteriore melior fierem malebam tamē
etiā te opinari mutabilē: q̄ me nō hoc
esse qd̄ tu es. Itaq̄ repellebar: et resi-
stebas ventose ceruici mee: et imagina
bar formas corporeas: et caro carnem
accusabā: et spūs ambulans nōdum re
uertebar ad te: ⁊ ambulando ambula-
bā in ea q̄ non sūt. neq̄ in te: neq̄ in me
neq̄ in corpore. Neq̄ mihi creabantur
a veritate tua: sed a mea vanitate fin-
gebātur ex corpore. ⁊ dicebā paruulis
fidelib⁹ tuis ciuib⁹ meis: a quibus ne-
sciens exulabā: dicebā illis garrulus et
ineptus. Cur ḡ errat aīa quam fecit de
us? Et mihi nolebā dici. cur ḡ errat de-
us? Et cōtendebā magis incommuta-
bilē tuā subam coactā errare: q̄ meam
mutabilem sponte deuiasse. ⁊ pene erra
re cōfitebar. Et erā etate annoꝝ fortasse
vigintisex aut septem cū illa volumina
scripsi: voluēs apud me corporalia fig-
menta obstrepētia cordi meo ⁊ aurib⁹:
quas intendebā dulcis vitas in interio
rē melodiā tuam. cogitans de pulcro ⁊
apto: ⁊ stare cupiens ⁊ audire te: ⁊ gau
dio gaudere propt vocem sponsi: ⁊ non
poteram: q: vocibus erroris mei rapie
bar foras: ⁊ pondere supbie mee i ima
decidebam. Non enim dabas auditui
meo gaudium ⁊ leticiā: aut exultabant
ossa q̄ hūiliata nō erant. Et qd̄ mihi p
derat q̄ annos natus ferme viginti cū
in manus meas venissent aristotelica q̄
daȝ q̄s appellant decē cathegorias: q̄s
noīe cum eas rhetor carthaginenensis
magr̄ meus buccis typo crepantib⁹ cō
memoraret: ⁊ alij q̄ docti habebantur:
tanq̄ in nescio qd̄ magnuȝ ⁊ diuinū su-
spensus inhiabā: legi eas solus ⁊ intel-
lexi? 5 Quas cū ptulissem cū eis
q̄ se dicebant vix eas magrīs eruditissi
mis nō loquentib⁹ tm̄: sed multa in pul
uere depingētib⁹ intellexisse: nihil inde
aliud mihi dicere potuerūt: q̄ ego sol⁹
apud meipsum legens cognoueram.
Et satis aptemihi videbāt loq̄ntes de
substātijs sicuti est hō: ⁊ q̄ in illis essent
sicuti est figura hoīs qualis sit: ⁊ statu-
ra quot pedū sit. ⁊ cognatio cuius frat
sit: aut vbi sit constitut⁹: aut qn̄ natus:
aut stet an sedeat: aut calciatus vel ar-
mat⁹ sit: aut aliqd faciat: aut patiatur
aliqd ⁊ q̄cūq̄ in his nouē gn̄ib⁹: quoꝝ
exēpli grā qdā gratis posui. vel in ipso
sube genere innumerabilia reperiunt.
Quid hoc mihi proderat qn̄ ⁊ oberat:
cū etiā te de⁹ meus mirabilit simplicē
atq̄ incommutabilē illis decē pdicamē
tis putās quicqd esset oīno cōprehensū
sic intelligere conarer: q̄si et tu subiect⁹
esses magnitudini tue aut pulchritudi
vt illa essent in te quasi i subiecto sicut i
corpore: cum tua magnitudo ⁊ tua pul
chritudo tu ipse sis: corpus aut ē non eo
sit magnū ⁊ pulchrū quo corpus est: q:
⁊ si min⁹ magnū et min⁹ pulchrum esse
nihilomin⁹ corpus esset. Falsitas enim
erat quā de te cogitabā: nō vitas: ⁊ fig
mēta miserie mee: nō firmamēta btitu

dinis tue. Iusseras enim ꝛ ita fiebat in me vt terra spinas ꝛ tribulos pareret mi-hi ꝛ cū labore puenirē ad panem meum. Et qd mihi ꝓderat ꝙ omnes libros ar-tiū quas liberales vocāt: tunc nequissimus malarū cupiditatum seruus p meipm le-gi: ꝛ intellexi q̄scūq; legere potui? Et gaude-bā in eis ꝛ nesciebā vñ essz: qcqd ibi ve-rum ꝛ certum essz. Dorsū eni hēbam ad lumē ꝛ ad ea q̄ illumināt faciē: vñ ipsa facies mea q̄ illuminata cernebā: nō il-lumiabatꝛ. Quicqd de arte loqndi ꝛ dis-serēdi: qcqd de dimēsionibus figurarū: ꝛ de musicis: ꝛ de nūeris sine magna dif-ficultate nullo hoim tradēte intellexi.

Scis tu dñe de9 me9 qꝛ ꝛ ce-leritas intelligēdi ꝛ discendi acumē do-nū tuū est: sꝫ nō inde sacrificabā tibi. Ita ꝙ michi non ad vsū: sꝫ ad pniciē magis valebat: qꝛ tā bonā ptē sube mee satagi habere in ptāte: ꝛ fortitudinē meam nō ad te custodiebā: sꝫ pfectus sum a te in lon-ginquā regionē vt eam dissiparē in me-retricias cupiditates. Nā qd michi ꝓ-derat bona res non vtēti bene? Non eni sentiebā illas artes etiam ab studiosis ꝛ ingeniosis difficillime intelligi: nisi cū eis eadem easdē conabar exponere: et erat ille excellentissimus in eis q̄ me ex-ponentē nō tardi9 sequeretꝛ. Sꝫ qd michi hoc ꝓderat putanti ꝙ tu dñe de9 veritas corpus esses lucidum ꝛ immēsū. ꝛ ego frustū de illo corpe? Nimia puersitas. Sed sic eram. Nec erubesco deus me9 confiteri tibi in me mias tuas ꝛ inuoca-re te: qui non erubui tunc profiteri hoib9 blasphemias meas: ꝛ latrare aduersum te. Quid ergo mihi tunc ꝓderat ingenium p illas doctrinas agile: ꝛ nullo admini-culo humani magisterij tot nodosissimi libri enodati: cum deformiter ꝛ sacrilega turpitudine in doctria pietatis errarē? Aut qd tantum oberat paruulis tuis lō-ge tardius ingeniū: cū a te lōge non rece-derent: vt in nido ecclie tue tuti plume-scerēt: ꝛ alas charitatis alimēto sane fi-dei nutrirēt? O dñe deus noster in vela-mēto alarum tuarū speremus: ꝛ protege nos ꝛ porta nos. Tu portabis ꝛ paruu-los: ꝛ vsq; ad canos tu portabis: quoni-am firmitas nr̄a quādo tu es tūc est fir-mitas. cū aūt nr̄a est: infirmitas ē. Uiuit apō te sp bonū nr̄m. ꝛ qꝛ inde auersi sum9: puersi sum9. Reuertamur iā dñe vt nō euerta-mur: qꝛ viuit apō te sine vllo defectu bo-nū nr̄m qd tu ipse es. ꝛ nō timebim9 ne nō sit q̄ redeam9: qꝛ nos inde ruim9: nob aūt absētib9 nō ruit dom9 nr̄a eternitas tua.

¶ Explicit liber quartus.

Incipit quīt9. B

Accipe sacrificiū ꝯfessionū mearū de manu lingue mee quā formasti et excitasti: vt ꝯfi-teatꝛ noi tuo: ꝛ sa-na oia ossa mea ꝛ dicāt. Dñe qs similis tibi? Neq; eī docz te qd i se agatꝛ q̄ tibi ꝯfitetꝛ qꝛ oculū tuū nō excludit cor clausū: nec manū tuā repellit duricia ho-minū. sꝫ soluis eā cū voles: aut miserās aut vindicās: ꝛ nō ē q se abscōdat a calo-re tuo. Sꝫ te laudet aia mea vt amet te ꝛ ꝯfiteatꝛ tibi miserationes tuas vt laudet te. Nō cessat nec tacz laudes tuas vniū-sa creatura tua: nec spūs ois p os ꝯūsū ad te: nec aialia nec corpalia p os ꝯside-rātiū ea: vt exurgat i te a lassitudie aia nr̄a innitēs eis q̄ fecisti: ꝛ trāsiēs ad te q̄ fecisti hec mirabilr: ꝛ ibi refectio ꝛ vera fortitudo. Eāt ꝛ fugiāt a te inquieti ꝛ iniq ꝛ tu vides eos ꝛ distinguis vmbras: ꝛ ec-ce pulchra sūt cū eis oia: ꝛ ipī turpes sūt. Et qd nocuerūt tibi: aut in q̄ ipium tuū dehonestauerūt a celis vsq; i nouissima iu-stū ꝛ integrū? Quo eī fugerūt cū fugerēt a facie tua: aut vbi tu nō inuenis eos? Sꝫ fugerūt vt nō viderēt te vidētē se: atq; ex-cecati i te offēderēt: qꝛ nō deseris aliqd eo-rū q̄ fecisti. In te offēderēt: iniusti ꝛ iuste vexarētꝛ: subtrahētes se lenitati tue. ꝛ of-fēdētes i rectitudinē tuā: ꝛ cadentes in asp̄itatē tuam. vez nesciunt ꝙ vbiq; sis quē nullus circūscribit locus: ꝛ solus

es p̄sens etiam his qui longe fiunt a te. Conuertantur ḡ ⁊ querant te:quia non sicut ipsi deseruerunt te creatorem suum ita tu deseruisti creaturã tuam. ¶ Ipsi conuertantur ⁊ q̄rant te: ⁊ ecce ibi es in corde eorum:in corde confitētium tibi.⁊ proiiciētium se in te:⁊ plorantiuȝ in sinu tuo post vias suas difficiles:⁊ tu facilis terges lachrymas eorum:vt magis ploret ⁊ gaudeant in fletibus.quoniam tu domine nō aliq̄s hō caro ⁊ sanguis: ſ; tu dn̄e q̄ fecisti r̄ficis ⁊ consolaris eos.Et vbi ego erã qn̄ te q̄rebam.⁊ tu eras an̄ me ego aūt ⁊ a me discesserã nec me iueniebã:q̄to minus te. Proloquar īconspectu dei mei annū illū vn̄tri gesimum etatis mee. Jam venerat carthaginē quidam manicheorum ep̄s faustus noīe magn⁹ laq̄us dyaboli: ⁊ multi implicabant in eo p illecebram suauis eloquētie : quã ego tametsi laudabam discernebam tamē a v̄itate rep̄ quaruȝ discēdarum auidus eram.nec quali vasculo s̄mōis:ſ; quid michi sciē comedēdum apponeret nominatus apud eos ille faustus intuebar. Fama enim de illo ꝓlocuta michi erat q̄ eſſ; honestarum oīum doctrinarum p̄itissimus ⁊ apprīe disciplinis lib̄alibus eruditus.Et quoniaȝ multa phyloꝝ legerã:memorieq̄ mã data retinebã. ex eis q̄dã cōpabaȝ illis manicheoꝝ lōgis fabulis:⁊ michi ꝓbabiliora ista videbant q̄ dixert illi:qui tã tū potuerint valere vt possēt estimare seculum: q̄q̄ eius dominum minime inuenerit. Qm̄ magnus es dn̄e : ⁊ humilia respicis. excelsa aūt a longe cognoscis. Nec propiquas nisi obtritis corde: nec inueniris a sup̄bis.nec si illi curiosa p̄itia numerent stellas ⁊ arenam.⁊ dimetiant sidereas plagas: ⁊ iuestigēt vias astrorum. ¶ Mēte.n. sua q̄rūt ista.⁊ ingenio qd̄ tu dedisti eis ⁊ multa inuenerūt p̄nunciauerūt ante mūtos annos defectus luminarium solis ⁊ lune:quo die:qua hora:quanta ex pte futuri essent:⁊ non eos fefellit numer⁹. Et ita factum est vt prenunciauerunt. Et scripserunt regulas indagatas ⁊ leguntur hodie. atq̄ ex eis prenunciatur quo anno: ⁊ quo mense anni et quo die mensis: ⁊ qua hora diei: ⁊ quota parte luminis sui defectura sit luna vel sol.et ita fiet vt p̄nunciatur. Et mirantur hec homines ⁊ stupent qui nesciunt ea.⁊ exultant atq̄ extollunt qui sciunt: ⁊ p impiam sup̄biam recedētes ⁊ deficiētes a lumine tuo tanto ante solis defectuȝ futurum p̄uidēt:⁊ in p̄sētia suum non vidēt. Non enim religiose q̄runt vnde habeāt ingenium quo ista q̄runt. Et inuenientes quia tu fecisti eos:non ipsi dant tibi se vt serues quod fecisti:⁊ quales se ipsi fecerant occidunt se tibi. ⁊ trucidant exaltationes suas sicut volatilia: ⁊ curiositates suas sicut pisces maris.q̄bus perambulant secretas semitas abyssi:⁊ luxurias suas sicut pecora cãpi. vt tu de⁹ ignis edax cōsumas mortuas curas eorum recreans eos īmortalr̄. Sȝ non nouerit viam v̄bum tuum:p qd̄ fecisti ea q̄ numerant:⁊ ipsos q̄ numerãt:⁊ sensum q̄ cernunt q̄ numerãt: ⁊ mētē de qua nūerãt:⁊ sapie tue nō est nūerus. ¶ Ipse autē vnigenitus factus est nobis sapiētia ⁊ iusticia ⁊ sanctificatio.⁊ nūeratus est int̄ nos:⁊ soluit tributum cesari. Non nouerūt hanc viam qua descendant ad illum a se:⁊ p eum ascēdant ad eum. Non nouerunt hanc viam.Et putant se excelsos esse cum sideribus ⁊ lucidos.⁊ ecce ruerūt in terrã: ⁊ obscuratū est insipiēs cor eorum. Et multa v̄a de creatura dicunt:⁊ v̄um creature artificē non pie q̄runt: ⁊ iō non inueniūt.aut si inueniunt:cognoscētes deum nō sicut deum honorant aut gr̄as agunt.ſ; euanescunt in cogitationibus suis:⁊ dicunt se esse sapientes sibi tribuendo que tua sunt:ac per hoc studēt peruersissima cecitate etiam tibi tribuere q̄ sua sunt.mēdacia scilicȝ in te conferētes qui v̄itas es ⁊ immutautes gloriã incorrupti dei in similitudinē imaginis corruptibilis hominis ⁊ volucrum ⁊ quadrupedum ⁊ s̄pētium.⁊ conuertunt v̄itatē tuam mēdaciū ⁊ colūt ⁊ seruiunt creature potius q̄ creatori. Multa tn̄ ab eis ex ip̄a creatura v̄a dicta r̄tinebã.⁊ occurrebat michi rō p numeros ⁊ ordinē tēporum . et

visibiles attestationes siderū. ꝛ cōferebā cū dictis manichei: qui de his reb⁹ multa scripsit copiosissime delirans. et non mihi occurrebat rō nec solsticioꝝ et equinoctioꝝ: nec defectuū luminariū: nec quicqđ tale in libris secularis sapiētie didiceram. Ibi autem credere iubebar: ꝛ ad illas rōnes numeris et oculis meis exploratas non occurrebat et longe diuersum erat. Nunqđ dn̄e de⁹ veritatis: quisquis nouit ista iam placet tibi. F Infelix enim hō qui scit illa oīa: te aūt nescit. Beat⁹ autē qui te scit: etiā si illa nesciat. Qui vo et te et illa nouit. non ꝓpter illa beatior: sed ꝓpter te solū beat⁹ est. si cognoscens te sicut deum glorificet ꝛ grās agat: ꝛ non euanescat in cogitationib⁹ suis. Sicut enim melior est q̄ nouit possidere arborem: ꝛ de vsu eius tibi grās agit. q̄uis nesciat vel quot cubitis alta sit: vel q̄ta latitudine diffusa: q̄ ille qui eam metitur et oēs ramos eius numerat. ꝛ neq3 possidet eā neq3 creatorē eius nouit aut diligit. sic fidelis hō cuius totus mūdus diuitiarū ē: ꝛ q̄si nihil habens oīa possidet inherendo tibi cui seruiūt omnia. Quis nec saltē septētrionū giros nouerit: dubitare stultum est qn̄ vtiq3 melior sit q̄ mensor celi ꝛ numerator siderū et pensor elementoꝝ. et negligens tui qui oīa in mensura et numero et pōdere disposuisti. Sed tn̄ qs querebat manicheum nescio quem etiā ista scribere: sine quoꝝ peritia pietas disci poterat. Dixisti eni homini. ecce pietas est sapiētia quā ille ignorare posset: etiā si ista pfecte nosceret. Ista vero qr nō nouerat: impudentissime audens docere ꝓrsus illā nosse nō posset: Vanitas est eīn mundana ista etiā nota ꝓfiteri: pietas autē tibi cōfiteri. Unde ille deui⁹ ad hec ista multū locut⁹ ē: vt cū vict⁹ ab eis q̄ ista vere didicissent: quis esset eius sensus ī ceteris que abditiora sūt: manifeste cognosceretur. Nō eīn parui existimari se voluit: sed spiritūsanctū consolatorem ꝛ ditatorem fidelium tuoꝝ auctoritate plenaria psonaliter in se esse psuadere conatus est. Itaq3 cū de celo ac stellis ꝛ de locis ac lune motibus falsa dixisse deprehenderet: q̄uis ad doctrinā religionis ista non ptineant: tn̄ ausus eius sacrilegos fuisse satis emineret: cū ea nō solū ignorata sed etiā falsa tā vesana supbie vanitate diceret: vt ea tanq̄ diuine psone tribuere sibi niteret. G Cū eni audio christianū aliquē fratrē illū aut illū ista nescientē ꝛ aliud pro alio sentientē: patiēter intueor opinantē hoīem. nec illi obesse video cū de te dn̄e creator oīm non credat indigna. si forte situs ꝛ habit⁹ creature corporalis ignoret. Obest aūt si hoc ad ipsam doctrine pietatis formā ptinere arbitretur ꝛ pertinacius affirmare audeat qđ ignorat. Sed etiā talis infirmitas in fidei cunabulis a charitate matre sustinetur donec assurgat nou⁹ homo in virū pfectū ꝛ circūferri nō possit oī vento doctrine In illo aūt q̄ doctor qui auctor qui dux ꝛ princeps eoꝝ quibus illa suaderet ita fieri ausus est: vt q̄ eū sequerentur non quēlibet hoīem sed spiritūsanctum tuū se sequi arbitrarent. Quis tantam dementiā sicubi falsa dixisse cōuinceretur: nō detestandā longeq3 abiiciendā esse iudicaret? Sed tn̄ nondum liquido cōpereram: vtrū etiā sm̄ ei⁹ verba vicissitudines longioꝝ ꝛ breuioꝝ dierum atq3 noctiū. ꝛ ipsius noctis ꝛ diei ꝛ deliquia luminū. ꝛ si qđ eiusmodi in aliis libris legerā posset exponi: vt si forte posset incertum quidem mihi fieret: vtrū ita se res haberet an non ita. sed ad fidē meā illius auctoritatē ꝓpter creditam sanctitatē ꝓponerem. H Et p annos fere ipsos nouē quibus eos aīo vagabūdus audiui. nimis extento desiderio vēturum expectabam istū faustū. Ceteri eīn eoꝝ in quos forte incurrissem qui taliū rerū q̄stionibus a me obiectis deficiebant: illū mihi pmittebāt. cuius aduentu collatoq3 colloquio facillime mihi hec ꝛ si qua forte maiora quererem enodatissime expedirētur. Ergo vbi venit expertus sum hoīem gratū ꝛ iocūdū verbis. ꝛ eaipsa q̄ illi solent dicere multo suauius garrientē. Sed qđ ad meā sitim preciosoꝝ poculoꝝ decentissimus

ministrator. Jam rebus talibus satia te erãt aures mee: nec ideo meliora mi hi videbantur: quia meli⁹ dicebantur. nec ideo vera qꝛ diserta. nec ið sapiens aĩma qꝛ vultus cõgruus ꝛ decorꝰ eloquiũ. Illi aũt qui eũ mihi promittebãt nõ boni rerũ existimatores erãt. ꝛ ideo illis videbat prudens ꝛ sapiẽs: quia de lectabat eos loquens. Sensi aũt aliud genus hoim etiaꝫ veritatem habere su specta: ꝛ ei nolle acdescere: si compto at qꝫ vberi sermone ꝓmereť. Me autem iam docueras deus meus miris ꝛ occultis modis: et propterea credo qꝛ tu me docueris: qm̃ verũ est. nec quisꝙ pre ter te ali⁹ doctor est: veri: vbicunqꝫ ꝛ vn decũqꝫ claruerit. Jam ĝ abs te didicerã. nec eo debere videri aliqd verũ dici qꝛ eloquẽter dr. nec eo falsum: qꝛ incomposite sonãt signa labiorũ. Rursus nec ið verũ: qꝛ ipolite enũciať. nec ið falsuꝫ qꝛ splendidus sermo est. sꝫ pinde eẽ sapi entiã ꝛ stulticiã: sicut sunt cibi vtiles et inutiles. J Uerbis aũt ornatis ꝛ inornatis sicut vasis vrbanis ꝛ rustica nis: vtrosqꝫ cibos posse mĩstrari. Igitur auiditas mea qua illuꝫ tanto tpe expectauerã hoiem delectabať qdem motu affectuqꝫ disputantis: ꝛ verbis congruẽ tibus atqꝫ ad vestiendas sentẽcias faci le occurrẽtibus. Delectabar autem et cũ multis vel etiam pre multis laudabã ac efferebã: sꝫ moleste habebã qꝛ i cetu audientiũ non sineret ingerere illi: et partiri cũ eo curas questionũ mearuꝫ. conferendo familiariter: et accipiendo ac reddendo sermonem. Qð vbi potui ꝛ aures eius cũ familiarib⁹ meis coꝑi qꝫ tpe occupare cepi: quo nõ dedeceret alternis disserere. ꝛ ꝑtuli qdam que me mouebãt: expertus sum pri⁹ hoiem exper tem liberaliũ disciplinarũ: nisi grãmati ce atqꝫ eius ipsi⁹ vsitato modo. et quia legerat aliquas tullianas orationes: ꝛ paucissimos senece libros: et nonnulla poetarũ ꝛ sue secte: si qua volumina latine atqꝫ composite conscripta erãt. Et qꝛ aderat q̃tidiana sermocinãdi exercitatio: inde suppetebat eloquium qð fie bat acceptius: magisqꝫ seductoriuꝫ mo deramine ingenij: ꝛ quodã lepore natu rali. Jta ne est vt recolo domie de⁹ me us arbiter cõscientie mee coram te cor meũ ꝛ recordatio mea: qui me tunc age bas abdito secreto ꝓuidentie tue: et in honestos errores meos iam conuerte bas ante faciẽ meã: vt viderẽ et odisseꝫ Nã postea ꝙ ille michi iperitus earuꝫ artiũ q̃bus eũ excellere putueraꝫ satis apparuit: desperare cepi posse michi eũ illa q̃ me mouebãt apire atqꝫ dissol uer. quorũ quideꝫ ignarus posset veritateꝫ tenere pietatis. sed si manicheus non esset. R Libri quippe eoꝝ plẽi sunt longissimis fabulis de celo et side ribus ꝛ sole ꝛ luna: q̃ michi eũ qð vtiqꝫ cupiebã collatis numerorũ rationibus quos alibi ego legerã vtrum poti⁹ ita essẽt vt manicheis libris cõtinebantur an certe vel par etiam inde ratio riddetur: subtiliter explicare posse iam nõ arbitrabar. Que tñ vbi cõsideranda ꝛ discutienda protuli modeste sane ille nec ausus est subire ipsam sarcinam. Noue rat enim se ista non nosse. nec eũ puduit confiteri. Non erat de talibus q̃les multos loquaces passus eraꝫ: conantes ea me docere ꝛ dicentes nichil. Jste vero cor habebat. ꝛ si non rectũ ad te: nec ta nimis incautuꝫ ad seipsũ. Non vsqꝫqꝫ iperitus erat imperitie sue: ꝛ noluit se temere disptando in ea coartari. vnde nec exitus ei vllus: nec facilis esset redi tus. Etiam hinc michi ampli⁹ placuit. Pulchrior est eni tẽperãtia cõfitentis animi: qꝫ illa q̃ nosse cupiebã: et eũ in oĩ bus difficiliorib⁹ et subtilioribus q̃stio nib⁹ talem inueniebaꝫ. Refracto itaqꝫ studio quo intenderã in manichei litte ras magisqꝫ desperãs de ceteris eorum doctorib⁹: qñ in multis q̃ me mouebãt ita ille noiatus apparuit: cepi cũ eo ꝑ studio eius agere vitã quo ipse flagrabat in eas lrãs quas tuuc iam rhetor carthaginis adolescentes docebã ꝛ legere cũ eo siue que ille audita desideraret: siue que ipse tali ingenia apta existimarem. Ceterũ conatus oĩs meus quo ꝑficere in illa secta statueraꝫ: illo hoĩe cognito prorsus intercidit. non vt ab

eis omnino separarer: sed quasi meliꝰ quicꝙ non inueniēs eo quo iam quoqꝫ modo irrueram contentus interim esse decreueram: nisi aliquid forte qđ magis eligēdū esset eluceret. L

Ita ille faustus qui multis laqueus extitit mortis: meum quo captus eram relaxare iam ceperat: nec volens nec sciens. Manus enim tue deus meus in abdito prouidētie tue non deserebant aīam meam: et de sanguine cordis mrīs mee per lachrimas eius diebus ac noctibus pro me sacrificabatur tibi. et egisti mecū miris et occultis modis. Tu illđ egisti deus meus. Nam a domino gressus hominis dirigentur: et viam eius volet. Aut quę procuratio salutis preter manū tuam reficientem quę fecisti? Egisti ergo mecum vt michi psuaderetur romam pgere et potius ibi docere qđ docebā carthagine. Et hoc michi vnde persuasum est non preteribo confiteri tibi: quoniam et in his altissimi tui recessus et presentissima in nos mīa tua cogitanda et predicāda est. Non ideo romam pergere volui quia maiores questus: maiorqꝫ michi dignitas ab amicis qui hoc suadebant promittebatur: quanquam et ista ducebant animū tunc meum: sed illa erat tunc causa maxima et pene sola quia audiebam quietius ibi studere adolescentes: et ordinatiore discipline coertiōe sedari: ne in eius scolam quo magistro non vtuntur passim et proterue irruant: nec eos admitti omnino nisi ille permiserit. Contra apud carthaginem feda est et intemperans licētia scolasticorum. Irrumpunt impudenter: et prope furiosa fronte perturbant ordinem quē quisqꝫ discipulis ad pficiendum instituerit. Multa iniuriosa faciunt mira hebetudine et punienda legibꝰ nisi consuetudo patrona sit. hoc miseriores eos ostēdens. quo iam quasi liceat faciunt. qđ per tuam eternam legē nunquam licebit: et impune se facere arbitrantur: cū ipsa faciēdi cecitate puniantur: et incōparabiliter patiantur peiora quam faciūt. M

Ergo quos mores cum studerē meos esse nolui. eos cum docerem cogebar perpeti alienos: et iđ placebat ire vbi talia non fieri omnes qui nouerāt indicabāt. Uerū aūt tu spes mea et portio mea in terra viuentiū ad mutandū terrarum locum pro salute anime mee et carthagini stimulos quibus inde auellerer admouebas: et rome illecebras quibus attraherer proponebas mihi. per hoīes qui diligebant vitam mortuā: hinc insana faciētes: inde vana pollicētes: et ad corrigendos gressus meos vtebaris occulte et illorum et mea puersitate. Nā et qui pturbabant ocium meum feda rabie ceci erant. et qui inuitabāt ad aliud: terrā sapiebant. Ego aūt qui detestabar hic verā miseriam: illic falsam felicitatem appetebam. Sed quare hinc abirem et illuc irē tu sciebas deus. nec indicabas michi nec matri: que me profectum atrociter planxit: et vsqꝫ ad mare secuta est. Sed fefelli eā violēter me tenentem: vt aut reuocaret: aut mecum pgeret: et finxi me amicū nolle deserere donec vento facto nauigaret. Et mētitus sum mrī: et illi mrī. Et euasi. Quia et hoc dimisisti michi misericorditer seruans me ab aquis maris plenū execrandis sordibus: vsqꝫ ad aquam gratie tue: qua me abluto siccarentur flumina maternorū oculorum: quibꝰ pro me qtidie tibi rigabat terram sub vultu suo. Et tū recusanti sine me redire: vix psuasi vt in loco qui proximus nr̄e naui erat memorie btī cipriani maneret ea nocte. Sed in ea nocte clanculo ego profectus sum. Illa aūt mansit orando flendo. Et quid a te petebat deus meus tantis lachrymis: nisi vt nauigare me non sineres. N Sed tu alte consulens et exaudiens cardinem desiderij eius: nō curasti qđ tunc petebat: vt in me faceres qđ semper petebat. Flauit ventꝰ et impleuit vela nr̄a: et litꝰ subtraxit aspectibꝰ nr̄is. In quo mane illa insaniebat dolore: et gemitu ac querelis implebat aures tuas contemnentes ista: cū et me cupiditatibus meis raperes ad finiendas ipsas cupiditates: et illius carnale desiderium iusto dolorū flagello vapularet. Amabat enim secum presentiā meā more matrum: sed multis multo amplius: et nesciebat quid tu illi gaudiorum facturus esses de absentia mea. Nescie-

bat: ideo flebat & eiulabat. atq; illis cruciatibus arguebatur in ea reliquiaruȝ eue: cum gemitu querẽs qd cũ gemitu pepererat. Et tñ post accusationem fallaciarum & crudelitatis mee: pūersa rursus ad deprecãdum te pro me abijt ad solita: & ego romã. Et ecce excipior ibi flagello egritudinis corporalis: & ibã iam ad inferos portãs omnia mala que cõmiserã: & in te & in me & in alios multa & grauia sup originalis peccati vinculum q̃ oẽs in adã morimur. Non enim quicq̃ eorum michi donaueras in christo nec soluerat ille in cruce sua inimicicias quas tecũ ƺaceram pctis meis. Quomodo eni eas solueret in cruce fãtasmatis qd de illo crediderã? Quã ẽ falsa mihi videbat mors carnis eius: tam vera erat aie mee. & q̃ vera erat mors carnis eius: tam falsa vita aie mee q̃ id nõ credebat. Et ingrauescentibus febrib[9] iam ibam & peribam. Quo enim irẽ si hinc tunc abirem: nisi in ignem atq; tormenta digna factis meis in veritate ordinis tui? Et hoc illa nesciebat: & tñ pro me orabat absẽs. ¶ Tu aũt vbiq; pñs vbi erat exaudiebas eam: & vbi eram miserbaris mei: vt recuperarẽ salutem corporis mei: adhuc insanus corde sacrilego. Neq; eñ desiderabã in illo tanto periculo baptismũ tuum: & melior eram puer quando illum de mřna pietate flagitaui: sicut iam recordatus atq; confessus sum. Sȝ in dedecus meũ creuerã: & cõcilia medicie tue demẽs irridebam q̃ nõ me sinuisti talẽ bis mori. Quo vulnere si feriret cor mřis: nunq̃ sanaret. Non.n. satis eloquor qd erga me habebat animi: & q̃tum maiore sollicitudine me parturiebat spiritu q̃ carne pepererat. Non itaq; video quõ sanaret: si mea talis illa mors trãsuerberasset viscera delectationis eius. Et vbi essent tante pces & tam crebre sine intermissione? Nusq̃ nisi ad te. An vero tu deus misericordiarum sperneres cor contritũ & humiliatum vidue caste ac sobrie: frequentantis elemosinas: obsequentis atq; seruientis sanctis tuis: nullum diem pretermittentis oblationem ad altare tuum. bis in die mane & vespere ad ecclesiam tuam sine vlla intermissiõe veniẽtis: non ad vanas fabulas & aniles loquacitates: sȝ vt te audiret in tuis sermonibus: & tu illam in suis precibus? Huius ne tu lachrimas: quibus non a te auruȝ & argentuȝ petebat: nec aliquod mutabile aut volubile bonum: sed salutẽ anime filij sui. tu cuius mũere talis erat cõtẽneres & repelleres ab auxilio tuo? Nequaq̃ domine. Immo vo aderas & exaudiebas. & faciebas ordine quo pdestinaueras esse faciendum. Absit vt tu falleres eam in illis visionibus & respõsis tuis: q̃ iam commemoraui & q̃ non commemoraui. q̃ illa fideli pectore tenebat. & semp orãs tanq̃ cyrographa tua ingerebat tibi. ¶ Dignaris.n. quoniam in sclm mia tua: eis qb[9] oia debita dimittis: etiã pmissionibus tuis debitor fieri. Recreasti ẽ me ab illa egritudine & saluum fecisti filiũ ancille tue tunc interim corpore: vt essȝ cui salutẽ meliorẽ atq; certiorẽ dares. Et iungebar etiã tunc rome falsis illis atq; fallẽtibus sanctis. Non eñ tñ auditoribus eoȝ quorum in numero erat etiã is: in cuius domo egrotauerã & cõualuerã: sed eis etiã quos electos vocãt. Adhuc enĩ michi videbat nõ esse nos q̃ peccamus sed nescio quã aliã in nobis peccare naturam. Et delectabat supbiam meaȝ extra culpã esse: & cũ aliqd mali fecissẽ nõ confiti me fecisse: vt sanares aiam meã quoniam peccabat tibi. sȝ excusare me amabam. & accusare nescio quid aliud quod mecum essȝ & ego nõ essẽ. Veȝ autẽ totum ego eram: & aduũm me ipietas mea me diuiserat. & id erat peccatũ insanabilius quo me peccatorẽ nõ eẽ arbitrabar: & execrabilis iniqtas te deus omnipotẽs te a me ad pniciẽ meam q̃ mea te ad salutẽ malle supari. Nonduȝ ẽ posueras custodiã ori meo: & ostium continẽtie circa labia mea: vt non declinaret cor meũ in verba maligna: ad excusandas excusationes in pctis cũ hoibus opantibus iniquitatẽ. & iõ adhuc conuiuebam cũ electis eoȝ. Sȝ tñ iam despans in ea falsa doctrina me posse pro

ficere: eaq ipsa quib⁹ si nihil melius re
perirē cōtentus esse decreuerā: iam re-
missius: negligētiusq retinebā. Etenī
suborta est etiā mihi cogitatio pruden-
tiores illos ceteris fuisse phōs: quos
achademicos appellāt: q de oībus du-
bitandū esse censuerant: nec aliquid ve
ri ab homine cōprehēdi posse decreue-
rāt. Q Ita eni et mihi liquido sen-
sisse videbant vt vulgo habent etiā il-
lorum intentionem nondū intelligenti.
Nec dissimulaui eundē hospitē meum
reprimere a nimia fiducia: quā sensi eum
habere de rebus fabulosis: quibus ma
nichei libri pleni sunt. Amicicia tñ eorū
familiarius vtebar q̄ ceterorū homi-
num qui i illa heresi nō fuissent. nec eā
defendebā pristina animositate. sz tamē
familiaritas eorum: plures eni eos ro-
ma occultat: pigrius me faciebat aliō
querere. presertim desperantem in eccle
sia tua dñe celi z terre creator omnium
visibilium z inuisibilium: posse iueniri
verū vñ me illi auerterāt. Multūq mi
hi turpe videbat credere te figurā ha-
bere humane carnis: z mēbrorū nostro
rum lineamentis corporalib⁹ termina-
ri. Et qm̄ cū de deo meo cogitare vellē
cogitare nisi moles corporū non noue-
rā. Neq eni videbat mihi esse quicq̄
quod tale non esset. et ea maxima z p̄-
pe sola causa erat inevitabilis erroris
mei. Hinc eni et mali substantiam quā-
dā credebam eē talē: z habē suam mo-
lē terram z deformē siue crassam quā
terram dicebant. siue tenuē atq subtilē
sicuti est aeris corpus: quā malignam
mētē p illam terram repētē imaginant
Et qz deū bonum nullā malā naturam
creasse qualiscunq me pietas credē co-
gebat: constituebam ex aduerso sibi du
as moles vtramq infinitam: sed malā
angustius: bonam grandius. z ex hoc
initio pestilētioso me cetera sacrilegia
sēqbantur. Cum enim conaretur anim⁹
meus recurrē in catholicam fidē: repcu
tiebar: qz nō erat catholica fides quam
eē arbitrabar. B Et magis
pi⁹ mihi videbar: si te deus me⁹ cui cōfi-
tentur ex me miserationes tue: vel ex ce
teris partibus infinitum crederē: q̄uis
ex vna qua tibi moles mali opponebat
cogerer finitum fateri: q̄ si ex omnib⁹
partibus in corporis humani forma te
opinarer finiri. Et meli⁹ mihi videbar
credē nullū malum te creasse: quod mi-
hi nescienti non solum aliqua substātia:
sed etiam corporea videbatur: qz z mē-
tē cogitare nō noueram nisi eam subti
le corpus eē: quod tñ p loci spacia dif-
funderetur abs te: q̄ credere abs te eē
qualē putabam naturā mali. Ipm quo
q saluatorē nostrum vnigenitū tuū tāq̄
de massa lucidissima molis tue porre-
ctum ad nostrā salutē ita putabā: vt ali
ud de illo nō crederē: nisi quod possem
vanitate imaginari. Talem itaq natu
ram eius nasci non posse de maria vgi
ne arbitrabar: nisi carni concerneret.
Concerni autē z non inquinari non vide-
bam quod mihi tale figurabam. Me-
tuebam itaq credē in carne natum ne
credere cogerer ex carne inquinatum.
Nunc spūales tui blande z amant ride
bunt me: si has cōfessiones meas lege-
rint. Sed tamē talis eram. Deinde q̄ il
li in scripturis tuis rphenderant def-
di posse non existimabā. sed aliqñ sane
cupiebam cum aliquo illorum librorū
doctissimo conferre singula: z expiri qd
inde sentiret. Iam enim helpidij cuius-
dam aduersus eosdem manicheos co-
ram loquentis z disserentis smones eti-
am apud carthaginem mouē me scepe
rant: cum talia de scripturis proferret q̄
bus rñsti facile non posset: z imbecilla
michi rñsponsio videbat istorum. S
Quam quidem non facile palam pro-
mebant: sed nobis secretius: cū dicerēt
scripturas noui testamēti falsatas fuis-
se a nescio quibus: qui iudeorum legem
inserere christiane fidei voluerit. atq ipsi
incorrupta exemplaria nulla proferrēt.
Sed me maxime captum z offocatum
quodammodo deprimebant corporalia
cogitātē moles ille sub quibus anhelās
in aurā tue vitatis liquidam z simpli-
cē rspirare non poterā. Sedulo ḡ age-
re cepam propter quod veneram vt do
cerem rome artem rhetoricam. z prius

domi cōgregare aliquos quib⁹ et per
quos innotescere ceperā. et ecce cognos
sco alia rome fieri q̄ nō patiebar i afri
ca. Nam reuera illas euersiones a per
ditis adolescentib⁹ ibi nō fieri manife
statū ē mihi. Sed subito inquiunt ne mer
cedem magistro reddāt. cōspirant mul
ti adolescentes: et transferunt se ad ali
um desertores fidei. ⁊ quibus pre pecu
nie charitate iusticia vilis est. Oderat
etiam istos cor meum q̄uis non perfe
cto odio. Quod enim ab eis passurus
erā magis oderā fortasse: q̄ eo q̄ cuili
bet illicita faciebāt. Certe tn̄ turpes sūt
tales. et fornicant abs te amando vola
tica ludibria tēporū ⁊ lucrum luteū. qd
cū apprehendit manum inquinat: ⁊ am
plectendo mundum fugientem: conten
nendo te manentem ⁊ reuocātē et igno
scentem redeūti ad te meretrici anime
humane. Et nunc tales odi prauos ⁊ di
stortos: q̄uis eos corrigendos diligā.
vt pecunie doctrinā ipsam quā discūt p̄
ferant: ei vero te deum veritatē ⁊ vber
tatem certi boni et pacem castissimam.
C Sed tunc magis eos pati nole
bam malos propter me: q̄ fieri propter
te bonos volebam. Itaq₃ postea q̄ mis
sum est a mediolano romā ad prefectū
vrbis: vt illi ciuitati rhetorice magister
prouideret: impartita etiam euectio
ne publica: ego ipse ambiui per eosdem
ipsos manicheis vanitatibus ebrios q̄
bus vt carerem ibā. Sed vtriq₃ nescie
bamus: vt dictiōe proposita me proba
tum prefectus tunc simacus mitteret.
Et veni mediolanum ad ambrosiū ep̄m
in optimis notum orbi terre: piū culto
rē tuū. cuius tunc eloquia strenue mi
nistrabant adipem frumenti tui. ⁊ leti
ciam olei: ⁊ sobriā vini ebrietatē popu
lo tuo. Ad eū aūt ducebar abs te nesci
ens: vt p eū ad te sciens ducerer. Susce
pit me paterne ille homo dei: ⁊ peregri
nationem meam satis episcopaliter di
lexit. Et eum amare cepi: primo quidē
non tanq̄ doctorē veri: quod in ecclesia
tua prorsus desperabā. sed tanq̄ homi
nē benignū i me. X Et studio
se audiebam disputantē in populo. non
intentione qua debui: sed quasi explo
rans eius facundiā vtrum cōueniret fa
me sue an maior minor ve proflueret q̄
predicabatur. ⁊ verbis eis suspēdebar
intentus. Rerum autem incuriosus et
contemptor astabam: ⁊ delectabar sua
uitate sermōis: q̄q̄ eruditioris minus
tamē hilarescētis atq₃ mulcētis q̄ fau
sti erat: quod attinet ad dicēdi modum
Ceterum rerum ipsarum nulla compa
ratio. Nam ille per manicheas fallaci
as aberrabat. iste autē saluberrime do
cebat salutē. S₃ longe est a peccatorib⁹
salus qualis ego tūc aderā. ⁊ tn̄ ꝓpinq̄
bam sensim ⁊ nesciēs. Cum enim nō sa
tagerē discere q̄ dicebat: sed tātū quem
admodū dicebat ea audire: mihi quip
pe iam despanti ad te viam patere ho
mini inanis cura remanserat. Sed ve
niebant in animum meum simul cum v
bis q̄ diligebam res etiam quas negli
gebam. Neq₃ enim ea dirimē poteram.
Et dum cor aperirem ad excipiēdum q̄
diserte diceret. parit intrabat ⁊ q̄ vere di
ceret: gradatim quidem. Nam primo eti
am ipa defēdi posse michi iam cepant
videri. ⁊ fidem catholicam pro qua ni
chil posse dici aduersus oppugnantes
manicheos putaueram: iam non impu
dent asseri existimabam: maxime audi
to vno atq₃ alio. ⁊ sepius enigmate so
luto de scripturis vetib⁹. Y
Ubi cum ad literam acciperē occidebar
spūalit. Itaq₃ plerisq₃ illorum librorum
expositis locis: iam rep̄hēdebam despa
tionem meam. illam dumtaxat qua cre
dideram legē ⁊ prophetam detestanti
bus atq₃ irridētibus resisti oīno nō pos
se. Nec tn̄ iam iō michi catholicā viā
tenēdam esse sētiebam: quia ⁊ ipsa pos
set hr̄e doctos essertores suos: qui copio
se ⁊ nō absurde obiecta refellerēt. nec iō
iam damnandum illud qd tenebā. q₃ de
fēsionis ptes equabant. Ita eni catho
lica nō michi victa videbat. vt nondū
etiam victrix appareret. tunc vo fortit in
tēdi animam: si quomodo possē certis
aliquibus documentis manicheos con
uincē falsitatis. Quod si possē spūalem
substantiam cogitare: statim machina

menta illa oīa ſoluerenꝫ ⁊ abijcerentur
ex aīo meo. ſ3 nō poterā. 3 Ve
rūtñ de iṗo mūdi huiꝰ corpe oīqꝫ natu
ra quā ſenſꝰ carnis attigeret: multo ꝓ-
babiliora pleroſqꝫ ſenſiſſe philoſophos:
magis magiſqꝫ cōſiderās atqꝫ ꝯparās
iudicabā. Itaqꝫ achademicoꝝ more: ſic
exiſtimāt: dubitās de oībꝰ: atqꝫ inꝫ oīa
fluctuās manicheos q̄dē relinq̄ndos eē
decreui: nō arbitrās eoipſo tp̄e dubita-
tionis mee in illa ſecta mihi ꝑmanēdū
eē: cui iā nōnullos phōs ꝑponebā. qbꝰ
tñ philoſophiſqꝫ ſine noīe ſalutaris xp̄i
eſſēt curationē lāguoris aīe mee ꝯmit-
tere oīno recuſabā. Statui ꝫ tādiu eſſe
cathecuminus in catholica eccl'ia mihi
a parētibꝰ cōmēdata: donec aliq̄d certi
eluceret quo curſum dirigerē.

¶ Explicit liber quintus.

Incipit ſextus. A

S
pes mea a iu
uētute mea vbi
mihi eras: ⁊ q̄
receſſeras? An
vo ñtu feceras
me: ⁊ diſcreue-
ras me a q̄dru
pedibꝰ ⁊ volati
libꝰ celi Sapiē
tiorē me fece-
ras: ⁊ ambulabā ꝑ tenebras ⁊ lubricū ⁊
q̄rebā te foris a me: ⁊ nō iueniebā deū
cordis mei. ⁊ venerā in ꝓfūdū maris. ⁊
diffidebā ⁊ deſperabā de iuētione veri.
Iā venerat ad me mater pietate fortis
terra mariqꝫ me ſequens. ⁊ in periculis
omnibus de te ſecura. Nā ⁊ ꝑ marina
diſcrimina ipſos nautas conſolabaꝫ. a
quibus rudes abyſſi viatores cū ꝑtur
banꝫ conſolari ſolent: pollicēs eis per-
uētionē cum ſalute: q2 hec ei tu ꝓuiſum
pollicitus eras. Et inuenit me pericli-
tantem quidem grauiter deſperatione
indagande veritatis. Sed tamē ei cum
indicaſſem non me quidē iam eſſe ma-
nicheum: ſed neqꝫ catholicum chriſtia-
num. quaſi inopinatum aliquid audie-
rit exiliuit leticia: cū iam ſecura fieret
ex ea parte miſerie mee. i qua tāq̄ mor
tuum: ſed reſuſcitandum me tibi flebat.
⁊ ferectro cogitationis efferebat. vt di-
ceres filio vidue. iuuenis tibi dico ſur-
ge ⁊ reuiuiſceret ⁊ inciperet loqui: ⁊ red-
deres illum matri ſue. Nulla ergo tur
bulenta exultatione trepidauit cor eiꝰ:
cum audiſſet ex tanta parte iam factū.
qd̄ tibi quotidie plangebat vt fieret: ve-
ritatē me nondum adeptum: ſed falſita
ti iam ereptum. Immo vo quia certa
erat ⁊ quod reſtabat te daturū qui to-
tum promiſeras: placidiſſime ⁊ pectore
pleno fiducie reſpondit mihi credē ſe ī
chriſtum. ꝙ prius q̄ de hac vita emigra
ret me viſura eēt fidelē catholicū. B
Et hoc quidē mihi. Tibi autē fons mi
ſericordiarū preces ⁊ lachrymas denſi-
ores vt accelerares adiutorium tuum:
⁊ illuminares tenebras meas: ⁊ ſtudio
ſius ad eccl'iam currerē. ⁊ in ambroſij
ora ſuſpēderer ad fōtē ſaliētis aq̄ in vi
tam eternam. Diligebat autē illū virū
ſicut angelum dei: ꝙ per illum cogno-
uerat me interim ad illam ancipitē flu
ctuationē iam eē ꝑductum: ꝑ quam trā
ſiturū me ob egritudine ad ſanitatē in
tercurrente artiore periculo: quaſi per
acceſſionem quam creticam medici vo
cant: certa preſumebat. Itaqꝫ cum ad
memoriam ſanctorū ſicut in affrica ſo-
lebat: pultes ⁊ panē ⁊ merum attuliſ-
ſet: atqꝫ ab oſtiario prohiberetur. vbi
hoc epiſcupum vetuiſſe cognouit: tam
pie atqꝫ obedienter amplexa eſt: vt ipſe
mirarer ꝙ tam facile accuſatrix potiꝰ
conſuetudinis ſue q̄ diſceptatrix illius
prohibitionis effecta ſit. Non enim ob
ſidebat ſpiritum eius vinolētia. eamqꝫ
ſtimulabat in odium veri amor vini. ſi-
cut pleroſqꝫ mares ⁊ feminas: qui ad
canticum ſobrietatis ſicut ad potionē
aquatā madidi nauſeant. Sed illa cum
attuliſſet caniſtrum cum ſolēnibus epu
lis preguſtandis atqꝫ largiendis. plus
etiā q̄ vnū pocillū pro ſuo palato ſatis
ſobrio temperatum. vnde dignationem
ſumeret non ponebat. Et multe eſſent

que illo modo videbantur honorande memorie defunctorum: idē ipm vinum qd vbiq̄ poneret circūferebat: quo iam nō solum aquatissimo: sed etiam tepedissimo cū suis presentibus per sorbitiones exiguas partireť. q: pietatē ibi q̄rebat: nō voluptatē. ¶ Itaq̄ vbi cōperit a preclaro predicatore atq̄ antistite pietatis preceptum eē ista nō fieri nec ab eis qui sobrie facerēt. ne vlla occasio se ingurgitandi daretur ebriosis. ꝛ quia illa quasi parētalia supstitioni gētilium essēt simillima abstinuit se libētissime. ꝛ pro canistro pleno terrenis fructibus: pleno purgatorib⁹ votis pectus ad memorias martyrum afferre didicerat: ꝛ vt quod posset dare gentibus: ꝛ si communicatio dñici corporis illic celebrareť: cuius passionis imitatione immolati ꝛ coronati sunt martyres. Sed tñ videtur mihi dñe deus meus ꝛ ita est in cōspectu tuo de hac re cor meum: non facile fortasse de hac amputanda cōsuetudine matrem meam fuisse cessurā: si ab alio prohibereť quē non sicut ambrosium diligebat. quem ꝑpter salutē meā maxime diligebat eam vero ille: propter eius religiosissimā conuersationē qua in bonis operibus tam feruens spiritu frequētabat ecclesiam. ita vt sepe erumperet cū me videret in eius predicationem: gratulans mihi ꝙ talē matrē haberē: nesciens qualē illa me filiū. q̄ dubitabā de illis omnibus: ꝛ inueniri posse viam vite minime putabā. Nec iā ingemiscebam orādo vt subuenires mihi. sed ad querendum intentus: ꝛ ad disserēdum inquiet⁹ erat animus meus. Ipsumq̄ ambrosiū felicem quendā hoīem sm̄ seculum opinabar. quē sic tante ptātes honorarent. celibatus tm̄ eius mihi laboriosus videbatur. Quid autem ille spei gereret ꝛ aduersus ipsius excellentie tentamenta quid luctaminis haberet: quidue solaminis in aduersis. ꝛ occultum os eius quod erat in corde eius ꝙ sapida gaudia de pane tuo ruminaret: nec conijcere noueram nec expertus eram. nec ille sciebat estus meos: nec foueam periculi mei. ¶ Nō eñ querē ab eo poterā quod volebam sicut volebam secludentibus me ab eius aure atq̄ ore cateruis negociosorū hominū. quorum infirmitatibus seruiebat. Cum quibus qñ non erat: quod per exiguū tp̄is erat aut corpus reficiebat necessarijs sustentaculis aut lectione animum. Sed cū legebat oculi ducebantur per paginas ꝛ cor intellectum rimabatur. vox autē ꝛ lingua quiescebant. Sepe cum adessemus: non enim vetabať quisq̄ ingredi: aut ei veniētē nunciari mos erat: sic eū legentē vidimus tacite: ꝛ aliter nunq̄. Sedentesq̄ in diuturno silentio. quis enim tam intēto eē oneri auderet: discedebamus ꝛ cōiectabamus eum paruo ipo tp̄e qd reparande mēti sue nāciscebatur feriatum ab strepitu causarꝫ alienarum nolle in aliud auocari: ꝛ cauere fortasse ne auditore suspenso. et intento si qua obscurius posuisset ille quem legeret etiam exponere eēt necesse. aut de aliquibus difficiliorib⁹ disceptare q̄stionibus: atq̄ huic operi tp̄ibus impēsis minus q̄ vellē voluminum euolueret. Q̄q̄ ꝛ causa seruande vocis q̄ illi facillime obtundebatur: poterat eē iustior tacite legēdi. Quolibꝫ tamē animo id ageret: bono vtiq̄ ille vir agebat. Sed certe mihi nulla dabať copia sciscitandi q̄ cupiebam de tam sctō oraculo tuo pectore illius: nisi cum aliquid breuiť eēt audiēdum. Estus aūt illi mei ociosū eū valde cui effūdereť requirebant. nec vnq̄ inueniebāt. Et cum quidē in pplo ꝟbū ꝟitatis recte tractantē omni die dñico audiebam. ꝛ magis magisq̄ mihi confirmabať: oēs ꝟsutiarum calūniarꝫ nodos quos illi deceptores nostri aduersos diuinos libros inectebant posse dissolui. ¶ Ubi ꝟo etiā comperi ad imaginē tuā hominē a te factū a spiritalibus filijs tuis: quos d mr̄e catholica p gratiam regenerasti: non sic intelligi vt humani te corporis forma determinatum crederēt atq̄ cogitarēt: q̄q̄ quō se haberet spiritualis substātia ne quidem tenuiter atq̄ i enigmate suspicabar: tm̄ gaudens erubui non me tot

annos aduersus catholicam fidem: sed
contra carnaliũ cogitationũ figmenta
latrasse. Eo quippe temerarius et im=
pius fuerã: ꝙ ea q̃ debebam querendo
discere accusando dixerã. Tu enĩ altissi
me et proxime: secretissime et presentis=
sime: cui membra non sũt alia maiora
et alia minora. sed vbiq; totus es ⁊ nus
q̃ locorum es. non es vtiq; forma ista
corporea: tñ fecisti hoĩem ad imagine;
tuã. et ecce ipse a capite vsq; ad pedes ĩ
loco est. Cũ ergo nescirẽ quõ hec subsi=
steret imago tua: pulsãsq; proponerem
quomodo credendũ esset: nõ insultans
opponerẽ quasi ita creditũ esset. Tan=
to igit̃ acrior cura rodebat ĩtima mea
quid certi retinerẽ: quanto me magis
pudebat tamdiu illusum ⁊ deceptũ pro=
missione certorũ puerili errore ⁊ animo
sitate tã multa incerta quasi certa gar=
risse. Quod enim falsa essent postea mihi
claruit. Certum tñ erat ꝙ incerta essẽt:
et a me aliqñ pro certis habita fuissẽt:
cum catholicã tuã cecis contentionib⁹
accusarẽ. ⁊ si nondu; compertam vera
dicentem: nõ tñ ea dicentem q̃ grauiter
accusabam. F Itaq; cõfundebar
et cõuertebar ⁊ gaudebam deus me⁹:
ꝙ ecclesia tua vnica corpus vnici tui in
qua mihi nomen xp̃i infanti est inditũ:
non saperet infantiles nugas: neq; hoc
haberet in doctrina sua sana ꝙ te crea=
torem oĩm in spacium loci q̃uis sum=
mũ ⁊ amplũ. tñ vndiq; terminatum mẽ
brorum humanorũ figura contruderet
Gaudebã etiã ꝙ vetera scripta legis et
prophetarũ iam non illo oculo mihi le
gẽda preponerẽtur: quo antea videban
tur absurda: cum arguebã tanq̃ ita sen
tiẽtes sanctos tuos. Uerum autẽ non ita
sentiebant: et tanq̃ regulam diligen=
tissime commẽdaret: sepe in populari=
bus sermonibus suis dicẽtẽ ambrosiu;
letus audiebã. Littera occidit: spiritus
aũt viuificat. cum ea q̃ ad litteram per
uersitatẽ docere videbant̃: remoto my=
sticovelamẽto spiritualiter aperiret: nõ
dicens ꝙ me offenderet: q̃uis ea dice=
ret q̃ vtrum vera essent adhuc ignorarẽ
Tenebam enim cor meum ab omi assẽ
sione timens precipitium: ⁊ suspendio
magis necabar. Uolebam enim eorum
que non viderem ita me certum fieri:
vt certus essem ꝙ septem et tria decem
sunt. Neq; enim tam insan⁹ eram: vt ne
hoc quidem putarẽ posse comprehendi
sed sicut hoc ita cetera cupiebam: siue
corporalia que coram sẽsibus meis nõ
adessent: siue sp̃ualia: de quibus cogita
re nisi corporaliter nesciebam. Et sa=
nari credẽdo poteram: vt purgatior aci=
es mentis mee dirigeret̃ aliquo mõ in
veritatẽ tuam semp manentẽ ⁊ ex nul=
lo deficientem. Sed sicut euenire asso=
let vt malum medicum expertus etiam
bonotimeat se cõmittere: ita erat vali=
tudo anime mee: q̃ vtiq; nisi credẽdo sa
nari non poterat. ⁊ ne falsa crederet cu=
rari recusabat: resistens manibus tuis
qui medicamẽta fidei confecisti. ⁊ spar=
sisti sup morbos orbis terrarum: ⁊ tan=
tam illis auctoritatem tribuisti. Et hoc
tamẽ quoq; iam preponens doctrinam
catholica;: modestius ibi minimeq; fal
laciter sẽtiebam iuberi. vt crederet̃ qđ
non demõstrabat̃: siue esse; quid: sed cui
forte non esset. siue nec quid esse; : q̃ illic
temeraria pollicitatione scientie credu
litatem irrideri. ⁊ postea tam multa fa
bulosissima ⁊ absurdissima: quia demõ
strari nõ poterãt credẽda imperari.
G Deinde paulatim tu domie
manu mitissima ⁊ misericordissima p=
tractans ⁊ componens cor meum: consi
deranti q̃ innumerabilia crederem; q̃ nõ
viderẽ neq; cũ gererent̃ affuissem: sicut
tam multa in historia gentium. tã mul=
ta de locis atq; vrbibus q̃ non videram
tam multa amicis. tam multa medicis
tam multa hominibus aliis atq; aliis.
que. nisi crederentur omnino ĩ hac vita
nichil ageremus. postremo q̃ inconcus
se fixum fide retinerem de quibus parẽ=
tibus ortus essem. quod scire non possẽ
nisi audiendo credidissem. Persuasisti
michi non q̃ crederẽt libris tuis: quos
tanta in omnibus fere gẽtibus auctori
tate fundasti. sed qui non crederent esse
culpandos. nec audiẽdos esse si qui for
te michi dicerẽt. Unde scis illos libros

vni⁹ veri ꝛ veracissimi dei spū esse hu-
mano generi ministratos? Idipsū3 eni
marime credendum erat: qm̄ nulla pu-
gnacitas calūniosaꝝ questionū per taꝫ
multa q̄ legerā inter se cōfligentiū phi-
losophorum extorquere mihi potuit vt
aliqn̄ nō crederē te esse quicquid esses
qd ego nescirē: aut administrationem
rerū humanaꝝ ad te pertinere. Sed id
credebam aliqn̄ robustius aliqn̄ exili⁹.
semp tamen credidi et esse te. et curam
nostri gerere: etiā si ignorabā: vel quid
sentiendū esset de substantia tua. vł que
via duceret aut reduceret ad te. Ideoq;
cū essem⁹ infirmi ad inueniendaꝫ liqui-
da rōne veritatē. ꝛ ob hoc nobis opus
esset auctoritate sctārum litterarū: iam
credere ceperā nullo mō te fuisse tribu
tuꝝ tam excellentē illi scripture per oēs
iam terras auctoritatē: nisi ꝛ per ipsam
tibi credi et per ipsam te queri voluis-
ses. H Iam eni absurditatem que
me in illis lr̄is solebat offēdere: cū mul
ta ex eis ꝓbabiliter exposita audissem
ad sacramentoꝝ altitudinē referebam.
eoq; mihi illa venerabilior et sacrosctā
fide dignior apparebat auctoritas: quo
et omnibus ad legendum esset in prom
ptu. ꝛ secreti sui dignitatem i intellectu
profundiore seruaret. verbis apertissi-
mis et humillimo genere loquendi se
cunctis prebens: et exercens intentionē
eorum qui non sunt leues corde. vt exci
peret omēs populari sinu. ꝛ per angu-
sta foramina paucos ad te traijceret.
multo tamē plures: q̄ si nec tāto apice
auctoritatis emineret nec turbas gre-
mio sctē humilitatis hauriret. Cogita
bā hec ꝛ aderas mihi. Suspirabam ꝛ
audiebas me. Fluctuabam ꝛ guberna
bas me. Ibā per viā seculi lataꝫ: nec de
serebas me. Inhiabā honoribus lucris
coniugio: ꝛ tu irridebas. Patiebar in
eis cupiditatib⁹ amarissimas difficul-
tates: te propicio tanto magis: quāto
minus sinebas mihi dulcescere qd non
eras tu. Uide cor meum dn̄e q̄ voluisti
vt hoc recordarer ꝛ cōfiterer tibi. Nūc
tibi inhereat anima mea quam de visco
tā tenaci mortis exuisti: q̄ misera erat.
ꝛ sensum vulneris amiserat tu pūgebas
vt relictis omnib⁹ cōuerterer ad te qui
es sup oia. ꝛ sine quo nulla essēt omnia
cōuerterer ꝛ sanarer. Quam ergo mis
erā: ꝛ quō egisti vt sētirē miseriā meā.
I De illo quo cum pararē recita
re impatori laudes quibus pla mētirer
ꝛ mentienti fauerer ab sciētibus: easq;
curas anhelaret cor meum. ꝛ cogitatio
nū tabificaꝝ febribus estuaret: transiēs
ꝑ quēdam vicum mediolanēsem. ani-
maduerti pauperē mēdicum: iaꝫ credo
saturꝝ: iocantē atq; letantē: ꝛ ingemui ꝛ
locutus sum cum amicis meis qui me
cum erant multos dolores insaniaꝝ no
straꝝ. quia omnibus talibus conatib⁹
nr̄is qlib⁹ tūc laborabā sub stimulis cu-
piditatū trahens infelicitatis mee sar-
cinam. ꝛ trahendo exaggerās: nichil vel
lemus aliud nisi ad securam leticiam ꝑ
uenire: quo nos mendicus ille iam pre-
cessisset: nunq̄ illuc fortasse venturos.
Quod enim iam ille pauculis ꝛ emēdi
catis nūmulis adept⁹ erat: ad hoc ego
tam erūnosis anfractibus ꝛ circuitib⁹
ambiebā. ad leticiā scꝫ tpalis felicitatis
Non enim verumgaudiū habebat. sed ꝛ
ego illis ambitiōib⁹ mlto falsi⁹ quebā.
Et certe ille letabat. ego anxius eram.
securus ille: ego trepidus. Et si quisq̄ ꝑ
cunctaret me vtꝝ mallē exultare an me
tuē. responderem exultare. Rursus si in
terrogaret vtꝝ me talem mallem qualꝭ
ille. an qualis ego tunc essem. meipsum
curis timoribusq; confectum eligerē: sꝫ
pūsitate. Nūqd veritate? Neq; eni eo me
preponē illi debebam q̄ doctior eram q̄
niam non inde gaudebam: sed placē in-
de quēbam hominib⁹. non vt eos doce-
rē: sꝫ tm̄ vt placerē. Propterea ꝛ tu bacu
lo discipline tue confringebas ossa mea
Recedāt q̄ ab aia mea qui dicūt ei.
K Interest vnde quis gaudeat.
Gaudebat mendicus ille vinolentia: tu
gaudē cupiebas gloria. Qua gloria do
mine? Que non in te. Nā sicut ille verum
gaudium non erat: ita nec illa vera glo
ria: et amplius vertebat mentem me-
am. Et ille ipsa nocte digesturus erat e-
brietatem suam. ego cum mea dormie

ram ⁊ surrexeram: ⁊ dormiturus ⁊ surrecturus eram inde quot diebus. Interest uo vnde quis gaudeat. Scio ⁊ gaudium spei fidelis incomparabiliter distat ab illa vanitate. sed et tunc distabat inter nos. Nimirum quippe ille felicior erat: non tantum q hilaritate perfundebatur. cum ego curis euiscerarer verumetiam q ille bene optando acquisiuerat vinum. ego autē mentiendo querebam typum. Dixi tunc multa in hac sententia charis meis: et sepe aduertebam in his quomodo mihi esset: ⁊ inueniebam male mihi esse. ⁊ dolebam ⁊ conduplicabam ipsum male. Et si quid arrisisset prosperum tedebat apprehendere: quia pene priusq̄ teneretur auolabat. Congemiscebamus in his qui sit amice viuebamus. et maxime ac familiarissime cum alipio et nebridio ista colloquebar: quorum alipius ex eodē quo ego eram ortus municipio: parētibus primatibus municipalibus me minor natu. Nam et studuerat apud me: cum in nostro docere cepi oppido et postea carthagine: ⁊ diligebat me multum: q ei bonus ⁊ doctus viderer. ⁊ ego illum propter magnam virtutis idolem: que in non magna etate satis eminebat. Gurges tamen morum carthaginensium quibus nugatoria feruent spectacula obsorbuerat eum in insaniam circensium. L Sed cū in eo miserabiliter volueretur: ego autē rhetoricam ibi pfessus publica schola vterer: nondum me audiebat vt magistrū propter quādam simultatē que īter me ⁊ patrē eius erat exorta. ⁊ compereram q circūcertiabiliter amaret. ⁊ grauiter āgebar q tantam spem perditurus vel etiam pdidisse mihi videbatur. Sed monendi eum ⁊ aliqua coertione reuocandi nulla erat copia vel amicie beniuolentia: vel iure magisterij. Putabā enim eum de me cum patre sentire. ille vero nō sic erat. Itaq postposita in hac re patris voluntate: salutare me ceperat veniens in auditorium meum. ⁊ audire aliquid atq abire. Sz enim de memoria michi lapsum erat agē cum illo ne vanorum ludorum ceco ⁊ precipiti studio tam bonum interimeret ingenium. Uerum autē dñe tu qui presides gubernaculis oim q̄ creasti. non eum oblitus eras futurum inter filios tuos antistitē sacramēti tui. Et vt apte tibi tribueretur eius correptio: p me quidē illam sz nesciētē operatus es. Nā quadā die cum sederē loco solito. ⁊ coram me adessēt discipuli: venit: salutauit. sedit. atq in ea q̄ agebantur animum intēdit. Et forte lectio in manibus erat quā dum exponerē ⁊ opportune michi videretur adhibēda similitudo circēsium. quo illud quod insinuabam ⁊ iocundius ⁊ planius fieret. cum irrisione mordaci eorum quos illa captiuasset insania. Tu scis deus noster q tunc de alipio ab illa peste sanando non cogitauerim. At ille in se rapuit: meq illud non nisi propter se dixisse credidit. Et quod alius acceperit ad succēsēdum mihi: acceperit honestus adolescens ad succensendum sibi. ⁊ ad me ardētius diligēdum. Dixeras enim tu iam olim ⁊ innexueras litteris tuis. Corripe sapientem et amabit te. At ego illum non corripueram. M Sed vtens tu omnibus ⁊ scientibus ⁊ nescientibus ordine quo nosti. et ille ordo iustus est de corde et lingua mea carbones ardentes operatus es: quibus mentem spei bone adureres tabescentem: ac sanares. Taceat laudes quas qui miserationes tuas non considerat: que tibi de medullis meis confitentur. Et enim ille post illa verba proripuit se ex fouea tam alta qua libenter demergebatur. et cum mirabili voluptate cecabatur. et excussit animum forti temperantia. resiluerunt omnes circensium sordes ab eo. ambliusq illuc non accessit. Sed deinde patrem reluctantem euicit: vt me magistro vteretur. Cessit ille atq concessit. Et audire me rursus incipiēs. illa mecum superstitione inuolutus est. amās in manicheis ostētationē continentie: quam veram et germanā putabat. Erat autem illa vecors et seductoria. preciosas animas captiuans nondū virtutis altitudinem sciens

tes tangere. et superficie decipi faciles: sed tamen adumbrate simulateque virtutis. Non sane relinquens incantatam sibi a parentibus terrenam viam romam precesserat vt ius disceret: ibi gladiatorij spectaculi inhiatu incredibili et incredibiliter abreptus est. ¶ Cum enim auersaretur et detestaretur talia: quidam eius amici et condiscipuli cum forte de prandio redeuntibus obuius esset: recusantem vehementer et resistentem familiari violentia duxerunt in amphiteatrum crudelium et funestorum ludorum diebus. hec dicentem. Si corpus meum in locum illum trahitis et ibi constituitis nunquid et animum et oculos meos in illa spectacula potestis intendere? Adero itaque absens. ac sic et vos et illa superabo. Quibus auditis illi nihilo serius eum adduxerunt secum. idipsum forte explorare cupientes vtrum posset efficere. Quo vbi ventum est. et sedibus quibus potuerunt locati sunt. feruebant omnia immanissimis voluptatibus. Ille clausis foribus oculorum interdixit animo ne in tanta mala procederet: atque vtinam et aures obturauisset. Nam quodam pugne casu cum clamor ingens totius populi vehementer eum pulsasset. curiositate victus: et quasi paratus quicquid illud esset etiam visum contemnere et vincere. aperuit oculos. et percussus est grauiore vulnere in anima: quam ille in corpore quem cernere concupiuit: ceciditque miserabilius quam ille. Quo cadente factus est clamor qui per eius aures intrauit: et reserauit eius lumina: vt esset qua feriretur et deijceretur: audax adhuc potius quam fortis animus. et eo infirmior quo de se presumpserat qui debuit de te. Ut enim vidit illum sanguinem immanitatem simul ebibit. et non se auertit: sed fixit aspectum. et hauriebat furias: et nesciebat. et delectabatur scelere certaminis: et cruenta voluptate inebriabatur. Et non erat iam ille qui venerat: sed vnus de turba ad quam venerat et verus eorum socius a quibus adductus erat. Quid plura? Spectauit. clamauit. exarsit. abstulit inde secum insaniam qua stimularetur redire non tamen cum illis a quibus prius abstractus est: sed etiam pre illis et alios trahens. Et inde tamen manu validissima et misericordissima eruisti eum tu: et docuisti non sui habere sed tui fiduciam. sed longe postea. ¶ Ueruntamen iam hoc ad medicinam futuram in eius memoria reponebatur. Nam et illud quod cum adhuc studeret. iam me audiens apud carthaginem. et medio die cogitaret in foro quod recitaturus erat: sicut exerceri scholastici solent siuisti eum comprehendendi ab edituis fori tanquam furem. Non arbitror aliam ob causam te permisisse deus noster. nisi vt ille vir tantus futurus iam inciperet discere quam non facile in cognoscendis causis homo ab homine damnandus esset temeraria crudelitate. Quippe ante tribunal deambulabat solus cum tabulis ac stilo: cum ecce adolescens quidam ex numero scholasticorum fur verus: securim clanculo apportans illo non sentiente ingressus est ad cancellos plumbeos. qui vico argentario desuper preminent: et precidere plumbum cepit. Sono autem securis audito: submurmurauerunt argentarij qui subter erant. et miserunt qui apprehenderent quem forte inuenissent. Quorum vocibus auditis relicto instrumento ille discessit. timens ne cum eo teneretur. Alipius autem qui non viderat intrantem exeuntem sensit: et celeriter vidit abeuntem. et causam scire cupiens ingressus est locum. et inuentam securim stans atque admirans considerabat. Cum ecce illi qui missi erant reperiunt eum solum ferentemque ferrum. cuius sonitu excitati venerant. tenent. attrahunt: congregatis inquilinis fori tanquam furem manifestum se comprehendisse gloriantur et inde offerendus iudicijs ducebatur. sed hactenus docendus fuit. Statim enim domine subuenisti innocentie cuius testis eras tu solus. Cum enim duceretur vel ad custodiam vel ad supplicium: fit eis obuiam quidam architectus cuius maxima erat cura publicarum fabricarum. ¶ Gaudent illi eum potissimum occurrisse cui solebant in suspitionem venire ablatarum rerum que perissent de foro vt quasi tandem iam ille cognosceret a quibus hec fierent. Uerum autem vide-

rat hō sepe alipiū in domo cuiusdam se natoris ad quē salutandū ventitabat: statimq cognitū manu apphensa semo uit a turbis: et tanti mali cām querens quid gestū esset audiuit. omēsq tumultuantes qui aderāt z minaciter fremen tes iussit venire secum. Et venerunt ad domū illi⁹ adolescētis qui rē cōmiserat Puer vo erat ante ostium: et tā paru⁹ erat: vt nihil exinde dn̄o suo metuēs fa cile posset totum indicare. Cū eo quip pe i foro fuit pedissequ⁹. Quē postea q recoluit alipius architecto intimauit. At ille securim demōstrauit puero que rens ab eo cu⁹ esset. Qui cōfestim no stra inquit. Deinde interrogat⁹ aperuit cetera. Sic in illā domum translata cā cōfusisq turbis q̄ de illo triūphare iam ceperāt: futurus dispensator verbi tui: z multarū in ecclia tua causarū exami nator experientior instructiorq discessit. Hunc ḡ rome inuenerā z adhesit mihi fortissimo vinculo: mecūq mediolanū pfect⁹ est: vt nec me desereret. z de iure qd didicerat aliquid ageret: ſm votū magis parentū q̄ suū. Et ibi iam asse derat mirabili continentia ceteris: cuū ille magis miraret eos qui aurū inno centie pponerent. Tentata est qꝫ eius i doles nō solū illecebra cupiditatis: sed etiaꝫ stimulo timoris. Rome assidebat comiti largitionū italicianarum. Erat eo tēpore quidā potentissimus senator: cuius et beneficiis obstricti multi z ter rori subditi erant. Uoluit sibi licere ne scio qd ex more potentie sue quod esset p leges illicitum. Restitit alipius. Pro missum est premiū. irrisit aio. Pretente mine. calcauit: mirātibus oībus inusitatam aiam: q̄ hoiem tantū z innume rabilib⁹ pstandi nocēdiq modis ingen ti fama celebratū. vel amicū non optaret: vel non formidaret inimicū. Ipse aūt iudex cui ɔsiliari⁹ erat: q̄uis z ipse fie ri nollet: nō tn̄ apte recusabat: ſꝫ i istum causam transferēs ab eo se non pmitti asserebat. q: z reuera si ipe faceret: iste discederet. C Hoc solo autē pene iā illectus erat studio litterario: vt pre ciis ptorianis codices sibi cōficiendos

curaret. Sꝫ cōsulta iusticia deliberatio nē in meli⁹ vertit vtiliorē. iudicās equi tatē qua phibebat: q̄ ptātem qua sinebat. Paruum est hoc. sed q̄ in paruo fi delis est: z in magno fidelis est. Nec vl lo mō erit inane qd tue veritatis ore p cessit. Si in iniusto māmona fideles nō fuistis: qd verū est qs credet vobis. Et si in alieno fideles nō fuistis: quod vrm est quis dabit vobis? Tales ille tunc in herebat mihi: mecūq nutabat in consi lio qnam esset tenendus vite modus. Nebridius etiā qui relicta patria vici na carthagini atq ipsa carthagine vbi frequētissimus erat: relicto paterno ru re optimo: relicta domo: z nō secutura matre: nullā ob aliā causam mediola nū venerat: nisi vt mecū viueret in fla grantissimo studio vitatis atq sapien tie pariter suspirabat paritergq fluctua bat beate vite inqsitor ardēs: z questio nū difficillimarū scrutator acerrimus. Et erant ora triū egentiuꝫ z inopiā suā sibimet inuicē anhelantiū: z a te expe ctantiū vt dares eis escam i tpe oppor tuno: z in oī amaritudine q̄ nostros se culares act⁹ de mia tua sequebatur: in tuentibus nobis finē cur ea pateremur occurrebant tenebre z auersabamur ge mentes: et dicebamus. Quamdiu hec? Et hoc crebro dicebam⁹: z dicētes non relinquebamus ea: q: nō elucebat certū aliqd qd illis relictis apphenderemus Et ego maxime mirabar satagēs z re colens q̄ longū tēpus esset ab vndeui gesimo anno etatis mee quo feruere ce perā studio sapie. disponēs ea inuenta relinquere oēs vanarū cupiditatū spe cies inanes z insanias mēdaces. Et ec ce iā tricenariā etatē gerebā in eodem luto hesitās auiditate fruēdi presenti bus fugientib⁹ z dissipātibus me. Dum dico cras inueniā. ecce manifestū appe bit z tenebo. z ecce faustus veniet z ex ponet oia. R O magni viri acha demici: nihil ad agendā vitā certi com prehendi pōt. Immo queramus diligē tius z non desperemus. Ecce iā nō sunt absurda in libris ecclasticis que absur da videbantur. z possunt aliter atq ho

neste intelligi. Figa3 pedes meos in eo gradu in quo puer a parentib⁹ positus erã donec inueniaᵗ ꝑspicua Ṽitas. Sed vbi querēᵗ? qñ querēᵗ? Nõ vacat ãbrosio: nõ vacat legere. Ubi ipsos codices querim⁹? vnde aut qñ cõpamus? a quibus sumimus? Deputenᵗ tpa: distribuanᵗ hore ꝓ salute anime. Magna spes oborta est. Non docet catholica fides qd putabam⁹ ꝛ vani accusabamus. Nephas habēt docti ei⁹ credere deu3 figura humani corporis terminatum: ꝛ dubitam⁹ pulsare quo aperiantur cetera? Ante meridianas horas discipuli occupant. Ceteris quid facimus. cur non id agimus? Sed qñ salutam⁹ amicos maiores: quoꝝ suffragijs opus habemus? S Qñ preꝑamus qd emãt scolastici? quãdo reparamus nosipsos: relaxando animum ab intentione curarum? Pereãt oĩa: ꝛ dimittamus hec vana ꝛ inania: cõferamus nos ad solam inq̃sitionem veritatis. Uita hec misera est: mors incerta. Si subito obrepat: quõ hinc exibimus? Et vbi nobis discenda sunt q̃ hic neglexinus? Ac non potius hui⁹ negligẽtie supplicia luenda sunt? Quid si mors ipsa oẽm curam cu3 sẽsu amputabit ꝛ finiet? Ergo ꝛ hoc querendũ. Sed absit vt ita sit. Non vacat non est inane: ꝙ tã eminens culmen auctoritatis christiane fidei toto orbe diffunditur: Nunq̃ tanta ꝛ talia ꝓ nobis diuinitus agerenᵗ si morte corporis etiam vita anime cõsummareᵗ. Quid cunctamur igᵗ relicta spe seculi conferre nos totos ad querendũ deum ꝛ vitã beatã? Sed expecta. Jocũda sunt etiã ista habent nõ paruã dulcedinẽ suã. Non facile ab eis ꝑcidẽda ẽ intẽtio: q2 turpe est ad ea rursum redire. Ecce iam q̃tum ẽ vt impetretur aliquis honor. Et q̃d amplius in his desiderandum? Suppetit amicorũ maiorũ copia: vt nihil aliud ꝛ multum festinemus. vel presidatus dari potest. ꝛ ducenda vxor cu3 aliqua pecunia ne sumptum nostrũ grauet. ꝛ ille erit modus cupiditatis. Multi magni viri et imitatione dignissimi: sapientie studio cum coniugibus dediti fuerunt

Cũ hec dicebã: ꝛ alternabant hi venti ꝛ impellebant huc atq3 illuc cor meũ trãsibãt tempora: ꝛ tardabam conuerti ad dominũ deũ. ꝛ differebã de die in diẽ viuere in te: ꝛ non differebã quotidie ĩ memetipso mori. Amans beatam vitã: timebam illã in sede sua: ꝛ ab ea fugiens querebã ea3. Putabã enĩ me miserum fore nimis: si femĩe priuarer amplexibus: ꝛ medicinã mĩe tue ad eandem infirmitatẽ sanandã non cogitaba3: q2 expert⁹ nõ erã. C Et ꝓpriaꝝ viriu3 credebã esse cõtinentiã: quaꝝ mihi non erã cõscius: cũ tã stultus essem vt nescirem: sicut scriptũ est. nemine3 esse posse continentẽ nisi tu dederis. Atq3 dares si gemitu interno pulsarẽ aures tuas: ꝛ fide solida in te iactarem curã meam Prohibebat me sane alipius ab vxore ducenda: cantans nullo mõ nos posse securo ocio simul in amore sapie viuere sicut iã diu desideraremus si id fecisse3 Erat enĩ ipse in ea re etia3 tunc castissimus ita vt mirũ esset: q2 vel expientia3 cõcubitus ceperat in ingressu adolescẽtie sue: s3 nõ heserat: magisq3 doluerat ꝛ spreuerat: ꝛ deinde iam continentissime viuebat. Ego aũt resistebã illi exẽplis eorũ qui cõiugati coluissent sapiam: et ꝓmeruissent deum. ꝛ habuissent fideliᵗ ac dilexissent amicos. A quorũquidem ego granditate animi lõge aberã: ꝛ delicatus morbo carnis mortifera suauitate trahebã cathenã meã solui timens ꝛ q̃si concusso vulnere repellens verba bene suadentis tanq̃ manu3 soluentis. Insuꝑ etia3 ꝑ me ipsi q̃3 alipio loq̃baᵗ serpens: ꝛ innectebat atq3 spargebat ꝑ linguã meã dulces laq̃os in via ei⁹. q̃bus illi honesti ꝛ expediti pedes implicarenᵗ. Cũ enĩ me ille mirareᵗ que3 nõ paruipenderet ita herere visco illi⁹ voluptatis: vt me affirmarẽ quotienscũq3 inde inter nos q̃rerem⁹: celibem vitam nullo mõ posse degere: atq3 ita me defẽderẽ. C Cũ illũ mirantẽ viderẽ ꝛ dicerem multu3 interesse inᵗ illud qd ipse raptim et furtim expᵗ⁹ esset. quod pene iam nec meminisset q̃dem: atq3 idõ nulla molestia facile ꝯtemneret: ꝛ dele-

ctationes consuetudinis mee. ad quas si accessisset honestum nomē m̄rimonij: non eum mirari oportere: cur ego illā vitam nequirem spernere. cepat ꝛ ipse desiderare coniugium: nequaꝙ̄ victus libi
ne talis voluptatis sed curiositatis. Dicebat enim scire se cupe͞ q̄dnam esset illō sine quo vita mea q̄ illi sic placebat: non michi vita sed pena videret. Stupebat enim liber ab illo vinculo anim⁹ suitutē meā: ꝛ stupēdo ibat in experiendi cupidinē: venturus in ipsam experientiam: atꝙ inde fortasse lapsurus in eam quā stupebat suitutē: quoniam sponsionem volebat face͞ cum morte. Et qui amat piculum incidit in illud. Neutrum enim nostrum si qꝺ est coniugale decus in officio regēdi m̄rimonij: ꝛ suscipiēdoꝝ liberoꝝ ducebat nisi tenuit. Magna aūt ex pte atꝙ vehemēt cōsuetudo satiāde insatiabilis cōcupiscētie me captum excruciabat. illū aūt admiratio capiēdu͞ trahebat. Sic eram⁹ donec tu altissime nō deseꝛens humū n̄ꝛa͞: miseratus miseꝛos subuenires miris ꝛ occultis modis: ꝛ instabat ipigre vt ducere͞ vxore͞. X
Iā petebā: iā ꝓmittebat: marie m̄re dā te opam q̄ me iā cōiugatū baptism⁹ salutaris ablueꝛt. q̄ me in dies gaudebat aptari: ꝛ vota sua ac ꝓmissa tua i mea fide cōpleri aiadūtebat. Cum sane ꝛ rogatu meo ꝛ desiderio suo forti clamore cordis abs te depcare͞t q̄tidie vt ei ꝑ visum ostenderes aliquid de futuro m̄rimonio meo: nunꝙ̄ voluisti. Et videbat quedam vana ꝛ fātastica: quo cogebat impetus de hac re satagentis humani spūs: ꝛ narrabat michi: nō cum fiducia qua solebat cum tu demonstrares s͡ʒ contēnens ea. Dicebat enim discerne͞ se nescio q̄ sapore quē v̄bis explicare nō poterat: q̄d interesset int reuelantē͞ te ꝛ animā suam sōniantē. Instabat t̄n: ꝛ puella petebat: cuius etas ferme biennio minor q̄nubilis erat. Et quia ea placebat expectabat. Et multa amici agitaueramus aīo: ꝛ colloquentes ac detestantes turbulentas humane vite molestias: pene iam firmaueramus remoti a turbis ociose viuere. id ociū sic moliti vt si quid habere possemus conferremus in medium. vnamꝙ rem familiarem conflaremus ex omnibus vt ꝑ amicitie sinceritatem non esset aliud huius ꝛ aliud illius s͡ʒ quod ex cunctis fieret vnum. et vniūsum singuloꝝ esset: ꝛ omnia oim. cum videmur nobis esse posse dece͞ ferme homines in eadem societate essentꝙ int͛ nos prediuites. romanianus maxime communiceps nr̄. quem tūc g͞ues estus negocioꝝ suoꝝ ad comitatū attraxerant: ab incunte etate michi familiarissimus. Qui maxime istabat huic rei: ꝛ magnam in suadendo habebat auctoritatem. quod amplares eiusmultum ceteris anteibat. Et placuerat nobis vt bini annui tanꝙ̄ magistratus omnia necessaria curarent ceteris quietis.
Y Sed postea ꝙ̄ cepit cogitari vtꝝ hoc mulıercule finerent: quas ꝛ aliȷ̄ nr̄m iam habebant: ꝛ nos habere volebamus: totum illud placitum quod bn̄ firmabamus dissiluit in manibus: atꝙ confractum ꝛ abiectum est. Inde ad suspiria ꝛ gemitus cōūtebamur: ꝛ gress⁹ ad sequendas latas ꝛ tritas vias seculi: quoniam multe cogitationes erant i corde nr̄o consilium autem tuum mānet in eternum. Ex quo consilio deridebas nostra: ꝛ tua ꝑꝑabas: nobis daturus escā in opportunitate. ꝛ apturus manū tuā atꝙ impleturus animas nr̄as bn̄dictōne. Interea peccata mea multiplicabant ꝛ auulsa a late meo tanꝙ̄ impedimēto coniugij cum qua cubare solitus eram cor vbi adhēbat concisum ꝛ vulneratū michi erat ꝛ trahebat sanguinem. Et illa in affricam redierat vouens tibi aliū se virum nescituram: relicto apud me naturali ex illa filio meo. At ego infelix nec femine imitator dilationis impatiens: tanꝙ̄ post biennium accepturus eam quam petebam: quia nō amator cōiugij: sed libidinis suus eram: procuraui aliam non vtiꝙ coniugem: q̄ tanꝙ̄ sustētaret ꝛ pduceret vel integer vel auctior morbus anime mee satellitio pdurantis consuetudinis in regnū vxorium. Nec sanabat illud vuln⁹ meū qꝺ ꝑoris pcissione factū fuerat. s͡ʒ p⁹ feruore dolo

remq; acerrimũ putrescebat: ⁊ quasi fri
gidius sed desperati⁹ dolebat. Tibi laus
tibi gloria: fons misericordiarum. Ego fiebam
miserior: ⁊ tu propinquior. Aderat iam
iamq; dextera tua erreptura me de ceno
⁊ ablutura: ⁊ ignorabam. Nec me re-
uocabat a profũdiore voluptatum car
naliũ gurgite: nisi metus mortis ⁊ futu
ri iudicij tui. q̄ p̱ varias q̄dē opiniones
nũq̄ tñ recessit de pectore meo. 5
Et disputabam cũ amicis meis alipio
⁊ nebridio de finibus bonorum ⁊ malo
rũ epicurum acceptur fuisse palmam ī
animo meo: nisi ego credidissē p⁹ mor-
tē restare anime vitam: ⁊ tractus meri
torum quod epicurus credē noluit. Et
q̄rebam si essemus īmortales ⁊ in p̱pe-
tua corporis voluptate sine vllo amissi
onis terrore viuerem⁹: cur non essem⁹
beati: aut q̄d aliud q̄rerem⁹: nesciēs id
ipsum ad magnam miseriam p̱tinere q̄ ita
demersus ⁊ cecus cogitare nō possem
lumen honestatis: ⁊ gr̄is āplectēde pul
chritudinis. quā non vidit oculus car-
nis: ⁊ videt ex intimo. Nec cōsiderabam
miser ex qua vena michi maneret: q̄ ista
ipsa feda: tñ cũ amicis dulcit cōferebā.
nec eē sine amicis poteram btũs: etiā sm
sensũ quē tũc habebā in q̄talibz affluen-
tia carnaliũ voluptatum. Quos vtiq;
amicos gr̄is diligebā: vicissimq; ab eis
me diligi gr̄is sentiebam. O tortuosas vi
as. Ve anime audaci: que sperauit si a
te recessisset se aliquid melius habitu-
ram. Versa ⁊ reuersa in tergum ⁊ in la
tera ⁊ in ventrem: ⁊ dura sunt omnia.
Et tu solus requies. Et ecce ades ⁊ li-
beras a miserabilibus erroribus: ⁊ con
stituis nos in via tua: ⁊ consolaris ⁊ di
cis. Currite: ego feram: ⁊ ego p̱ducam:
⁊ ego ibi feram.

¶ Explicit liber sextus.

Incipit septim⁹ A

Ammortua erat adolescentia mea mala ⁊ nephāda: ⁊ ibā ī iuuētutē q̄to etate maior tanto vanitate turpior: q̄ cogitare aliq̄d substantie
nisi tale nō poteram q̄le p̱ hos oculos vi
deri solet. Nō tñ te cogitabā de⁹ ī figu-
ra corporis hũani: ex q̄ audire aliq̄d de sa-
pientia cepi. semp̱ hoc fugi. ⁊ gaudebā hoc
repperisse in fide spũalis mr̄is nr̄e catholi
ce tue. Sz q̄d te aliud cogitarā nō occur-
rebat. Et conabar cogitarē te hō: ⁊ tal
hō sũmũ ⁊ solũ ⁊ verum deũ. ⁊ te īcorru-
ptibilē ⁊ īuiolabilē ⁊ incōmutabilē to-
tis medullis credebā: q̄r nesciēs vñ ⁊ q̄-
mō plane tñ videbā ⁊ cert⁹ erā: id quod
corrũpi pōt deterius eē: q̄ id qđ nō pōt: ⁊
qđ violari nō pōt incũctāt p̄ponebā vio
labili: ⁊ qđ nullā patit p̱ mutationē me
lius eē q̄ id qđ mutari pōt. Clamabat
violēter cor meũ adũs oīa fātasmata mea
⁊ hoc vno ictu conabar abigē circũuolā
tē turbā īmũdicie ab acie mētis mee. ⁊
vix dimota in ictu oculi: ecce cōglobata
rurs⁹ aderat. ⁊ irruebat in aspectũ meũ
⁊ obnubilabat eum: vt q̄uis non forma
humani corporis: corporeũ tñ aliquid
cogitare cogerer p̱ spacia locorũ: siue in
fusum mundo: siue etiam extra mundũ
p̱ infinita diffusum. etiam ip̄m īcorrupti
bile ⁊ inuiolabile ⁊ incōmutabile: quod
corruptibili ⁊ violabili ⁊ cōmutabili p̄
ponebam. Quoniam quidq̄d priuabam
spacijs talibus: nichil michi esse videba
tur. B Sz prorsus nihil: nec
inane q̄dem tāq̄ si corp⁹ auferat loco: ⁊
maneat loc⁹ oī corpe vacuat⁹: ⁊ terreno ⁊
humido ⁊ aereo ⁊ celesti. sed tñ sit locus
inanis tanq̄ spaciosum nihil. Ego ita-
q; incrassat⁹ corde nec michimetipsi vel
ipse conspicuus: quicquid non per ali-
quanta spacia tenderetur: vel diffunde-
retur: vel cōglobaretur vel tumeret: vel
tale aliquid caperet aut capere possz ni
chil prorsus eē arbitrabar. Per quales

eni formas ire solent oculi mei: per ta-
les imagines ibat cor meũ. nec videbã
hanc eandẽ intẽtionem qua illas ipas
imagines formabam non esse tale ali-
quid. q̃ tñ ipsas non formaret nisi esset
magnũ aliqd. Ita etiã te vita vite mee
grandẽ p infinita spacia vndiq; cogita
bam penetrare: tantã mundi molem: et
extra eã quaquersum per inmensa sine
termio: vt haberet te terra. haberet ce-
luz. haberent oia: z illa finirenẽ in te tu
aũt nusq̃. Sicut aũt luci solis non obsi-
steret aeris corpus: aeris huius qui su
pra terrã est quo minꝰ p eũ traijceretur
penetrãs eũ nõ dirũpendo aut concidẽ
do: sed implẽdo eũ totũ. sic tibi putabã
nõ solũ celi z aeris z maris: sed etiam
terre corpus perviũ. z ex omibus maxi
mis minimisq; partibꝰ penetrabile ad
capiendã presentiã tuã. occulta inspira-
tione intrisecus z extrinsecus admini-
strante oia que creasti. Ita suspicabar:
quia cogitare aliud non poteram. nam
falsum erat: Illo eni modo maior pars
terre maiorẽ tui ptem haberet: z mino
rẽ minor. atq; ita te plena esset omnia: vt
ampliꝰ tui caperet elephãti corpꝰ q̃ pas
seris: quo esset isto grandius: grandiorẽ
q; occuparet locum: atq; ita frustatim
partibꝰ mũdi magnis magnas: breui-
bus breues partes tuas presentes face
res. Non es autẽ ita. Sed nondum illu
minaueras tenebras meas. ¶
Sat erat mihi dñe aduersus deceptos
illos et deceptores et loquaces mutos
qm̃ non ex eis sonabat verbum tuũ. sat
erat ĝ illud qđ iaz diu abusq; carthagi-
ne a nebridio pponi solebat: z omnes q̃
audieramus pcussi sumus. Quid erat
tibi factura nescio que gens tenebrarum:
quam ex aduersa mole solent oppone-
re: si tu cum ea pugnare noluisses. Si
enim responderetur aliqd fuisse nocitu
rã: violabilis tu z corruptibilis fores.
Si aũt nihil eã nocere potuisse diceref
nulla afferretur causa pugnandi. et ita
pugnandi vt quedam portio tua z mẽ-
brum tuũ vel ples de ipsa suba tua mi
sceretur aduersis potestatibus z non a
te creatis naturis: atq; intantuz ab eis
corrũperef z cõmutaref in deterius: vt
a btitudine in miseriaz verteref: z indi-
geret auxilio quo erui purgariq; posst
z hanc esse aiam cui tuus sermo seruiẽ
ti liber z cõtaminate purus z corrupte
integer subueniret: sed z ipse corruptibi
lis: qz ex vna eadẽq; suba. Itaq; si te q̃c
quid es id est subam tuã q̃ es: incorru-
ptibilẽ dicerent: falsa esse illa oia z ex
ecrabilia. Si autẽ corruptibilem: idipz
iam falsum z prima voce abominandũ
Sat ergo erat istud aduersus eos oio
euomendos a pressura pectoris. qz non
habebãt qua exirent sine horribili sacri
legio cordis z lingue sentiẽdo de te ista
z loquendo. Sed z ego adhuc q̃uis in
cõmutabilem z inconuertibilem z nul-
la ex pte mutabilem dicerem firmeq; sẽ
tirem dñm nostrũ deum verũ: qui fecisti
non solum animas nras: sed etiam cor-
pora. nec tñ aias nras z corpora: sz oẽs
z oia: nõ tenebã explicitã et enodatam
causam mali: q̃cũq; tñ esset sic eã querẽ
dam videbã: vt nõ p illam cõstringerer
deũ incõmutabilẽ mutabilem credere.
ne ipse fierẽ qđ querebaz. ¶ Itaq;
securus eã querebã: z certꝰ non esse verũ
q; illi dicerent. quos toto animo fugie-
bã: qz videbã querendo vnde maluz re-
pleros malicia qua optnarenẽ tuam po
tius subam etiã male pati q̃ suã male
facere. Et intendebaz vt cernerẽ qđ au
diebã: liberũ volũtatis arbitriũ causam
esse vt malũ faceremꝰ: z rectũ iudiciuz
tuũ vt pateremur. z eam liqde cernere
nõ valebam. Itaq; aciẽ mentis de pro-
fundo educere conatus. mergebar ite-
rũ. z sepe conatus mergebar iterũ atq;
iterũ. Subleuabat eni me in lucem tuã:
q; sciebã tam me habere voluntatem q̃
me viuere. Itaq; cuz aliqd vellem aut
nollẽ: non aliud q̃ me velle ac nolle cer
tissimus erã: z ibi esse causam pctĩ mei
iamiãq; aiaduertebã. Qđ aũt inuitus
facerẽ: pati me potiꝰ q̃ facere videbaz.
z id nõ culpã sed penã esse iudicabam.
qua me nõ iniuste plecti te iustum cogi
tans cito fatebar. Sz rursus dicebam.
Quis fecit me. nonne deus meus: non
tñ bonus sed ipm bonuz? Unde igitur

male velle ꝛ bene nolle: vt esset cur iu=
ste penas luerem? Quis in me hoc po=
suit ꝛ inseruit mihi plantariũ amaritu=
dinis: cũ totus fierem a dulcissimo deo
meo? Si dyabolus auctor: vñ ipse dya=
bolus? Qđ si ꝛ ipse ꝑuersa volũtate ex
bono angelo dyabolus factus est. vnde
ꝛ in ipso voluntas mala qua dyabolus
fieret: qñ tot⁹ angelus a conditore opti
mo factus esset bonus? His cogitatio=
nibus deprimebar itez ꝛ suffocabar: ꝫ
nõ vsqꝫ ad illũ infernũ subducebar erro
ris: vbi nemo cõfitebiꝶ tibi: dũ tu poti⁹
mala pati ꝙ hõ facere putaꝶ. ¶
Sic enim nitebar inuenire cetera: vt iã
inuenerã melius esse incorruptibile ꝙ
corruptibile. ꝛ ideo te quicqd esses esse
incorruptibilẽ cõfitebar. Neqꝫ enĩ vlla
aĩa vnꝙ potuit poterit ve cogitare ali=
qd qđ sit te melius: qui summũ et opti=
mũ bonũ es. Cũ aũt verissime atqꝫ cer=
tissime incorruptibile corruptibili pre=
ponaꝶ: sicut iã ego ꝑponebã: poterã iaꝫ
cogitatiõe aliqd attingere qđ esset me=
li⁹ deo meo: nisi tu esses icorruptibilis.
Ubi igꝶ videbã incorruptibile corrupti
bili eẽ ꝑferẽdũ. ibi te q̃rere debebaꝫ: at=
qꝫ unde auertere vbi sit malũ. id est vn=
de sit ipsa corruptio: qua violari subã
tua nullo modo põt: Nullo enĩ prorsus
mõ violat corruptio deũ nostruꝫ. nulla
volũtate: nulla necessitate: nullo impro
uiso casu: qm̃ ipse est de⁹. ꝛ qđ sibi vult
bonũ: ꝛ ipse est idẽ bonũ. Corrũpi autẽ
nõ est bonũ. Nec cogeris inuit⁹ ad ali=
qd: qꝛ volũtas tua non est maior ꝙ po=
tẽtia tua. Esset aũt maior si teipso tuip
se maior esses. Etenĩ voluntas ꝛ poten
tia dei: deus ipse est. Et qd improuisum
tibi q nosti oĩa? ꝛ nulla natura est nisi
qꝛ nosti eaꝫ. Et vt qd multa dicim⁹: cur
nõ sit corruptibilis subã q̃ deus est: qñ
si hoc esset nõ esset de⁹? Et querebã vñ
malũ ꝛ male querebã: ꝛ in ipsa inq̃sitio
ne mea nõ videbã malum. Et constitue
bam in cõspectu spũs mei vniuersaꝫ cre
aturã. quicqd in ea cernere possum⁹ si=
cuti est terra / ꝛ mare / et aer / et sidera / et
arbores: ꝛ aĩalia mortalia / ꝛ quicquid
in ea videmus: sicut firmamentum celi
insuꝑ et oẽs angelos ꝛ cuncta spiritalia
ei⁹. sed etiã quasi corpora essent: locis ꝛ
locis ordinauit imaginatio mea. ꝛ feci
vnam massam grandẽ distinctam gene
ribus corporũ creaturã tuã. siue q vera
corpora erant: siue q̃ ipse pro spiritibus
finxerã. ꝛ eã feci grandẽ: non ꝙtuꝫ erat
qđ scire nõ poterã: sed ꝙtum libuit: vn=
diqꝫ versũ sane finitã. ¶ Te autẽ
dñe ex oĩ parte ambientẽ ꝛ penetrantẽ
eam: sed vsqꝫq̃qꝫ infinitũ. tanꝙ si mare
esset vbiqꝫ ꝛ vndiqꝫ ꝑ immensum infini=
tũ solũ mare. ꝛ haberet intra se spongiã
ꝙlibet magnaꝫ sed finitã tñ: plena esset
vndiqꝫ spongia illa ex omĩ sua parte ex
imenso mari. sic creaturã tuã finitã te i=
finito plenã putabã ꝛ dicebam. Ecce de
us ꝛ ecce q̃ creauit deus. ꝛ bon⁹ est de⁹.
atqꝫ his validissime longissimeqꝫ pre=
stantior: ꝫ tamen bonus bona creauit.
ꝛ ecce quõ ambit atqꝫ implet ea. Ubi er
go malũ ꝛ vñ ꝛ qua huc irrepsit? Que
radix ei⁹: ꝛ qđ semen ei⁹? An oĩno non
est? Cur ẽ timemus ꝛ cauemus qđ non
est? Aut si inaniter timem⁹ certe vel ti=
mor ipse malũ est quo incassum stimu=
laꝶ ꝛ excruciaꝶ cor. Et tanto graui⁹ ma
lũ ꝙto nõ est quod timeam⁹ ꝛ timem⁹.
Idcirco aũt est maluꝫ quod timemus:
aut hoc malũ est qꝛ timemus? Unde est
igꝶ? Qm̃ deus fecit hec oĩa bonus bo=
na. Maius quidẽ ꝛ summũ bonũ mino
ra fecit bona. Sed tñ et creãs et creata
bona sunt omnia. Unde est malum. An
vñ fecit ea: materies aliqua mala erat
et formauit atqꝫ ordinauit eaꝫ: ꝫ reliqt
aliqd in illa qđ in bonũ nõ cõuerteret?
Cur et hoc? An impotẽs erat totã ver=
tere ꝛ cõmutare: vt nihil mali remane=
ret: cũ sit oĩa potens? Postremo cur in=
de aliqd facere voluit: ac nõ poti⁹ eadẽ
oĩpotẽtia fecit: vt nulla esset oĩno? Aut
vero existere poterat cõtra ei⁹ volunta
tẽ? Aut si eterna erat: cur tandiu ꝑ infi=
nita retro spacia tẽporũ sic eã siuit esse.
ac tãto post placuit aliqd ex ea facere?
Aut iã si aliqd subito voluit agere: hoc
poti⁹ ageret oĩpotens vt illa non esset:
atqꝫ ipse solus esset totũ verũ ꝛ summũ
ꝛ infinitũ bonũ? Aut si non erat bene vt

non aliqd boni etiã fabricaret ꝛ conderet qui bonus erat: illa sublata ꝛ ad nichilũ redacta massa q̃ mala erat: bonaꝫ ipse institueret vñ omnia crearet. Non eni esset omipotẽs si condẽ non possꝫ aliquid boni: nisi ea quã ipe nõ cõdiderat adiuuaret massa. G Talia voluebam pectore mišo ingrauidato curis mordacissimis de timore mortis: ꝛ non inuenta Veritate. stabilit tñ herebat in corde meo: in catholica ecclia fides xpi tui dñi ꝛ saluatoris nři. in multis qdem adhuc informis. ꝛpter doctrine normam fluctuans: sꝫ tñ non eam relinqbat animus: immo in dies magis magisq imbebat. Jam etiam mathematicorum fallaces diuinationes ꝛ impia deliramenta reieceram. Confiteant etiam hinc tibi de intimis visceribꝰ anime mee mišationes tue deus meus.

Tu enim: tu omnio: nã qs alius a morte omnis erroris reuocat nos: nisi vita q̃ mori nescit ꝛ sapia mẽtes indigẽtes illuminans nullo indigẽs lumine: qua mũdus administrat vsq ad arborum volatica folia. Tu pcurasti puicacie mee q̃ obluctatus sum vindiciano acuto seni ꝛ nebridio adolescẽti mirabilis anime illi vehement affirmanti: huic cum dubitatione quidẽ aliqua: sꝫ tamẽ crebro dicẽti: non esse illam artẽ futura puidẽdi: cõiecturas autẽ hominum hře sepe vim sortis. ꝛ multa dicẽdo dici pleraq vẽtura nescientibus eis qd dicerẽt: sꝫ in ea non tacendo incurrentibꝰ. Procurasti ꝗ tu hoiem amicũ non quide segnem consultorẽ mathematicorũ: nec eas litteras bñ calẽtẽ: sed vt dixi consultorem curiosum ꝛ tamen scientẽ aliquid quod a patre suo se audisse dicebat: qꝺ ꝗtũ valeret ad illius artis opinionem eũtendã ignorabat. Js ꝗ vir noie firminus liberalit institutus ꝛ exultus eloquio: cũ me tanq̃ charissimũ de quibusdam suis rebus in quas secularis spes eiꝰ intumuerat consuleret quid michi secundum suas qs cõstellatiões appellant videret: ego aũt q̃ iam de hac re in nebridiũ sẽtẽtiam flecti cepaꝫ. non quidẽ abnuerem cõiicẽ ac dicẽ quod nutanti occurrebat sed tamẽ subiicerẽ prope iam esse mihi psuasũ redicula eẽ illa inania: tum ille michi narrauit patrẽ suum fuisse librorum talium curiosissimum: ꝛ habuisse amicum eque illa simulq sectantẽ. qui pari studio ꝛ collatione flagrabant in eas nugas igne cordis sui: ita vt mutorum quoq animalium si q̃ domi parerent obsuarẽt momẽta nascentiũ: atq ad ea celi positionẽ notarẽt: vñ illiꝰ q̃si artis expimẽta colligerẽt. H

Itaq dicebat audisse se a pře: quod cũ de eodẽ firmino pgnans mat esset: etiaꝫ illius patni amici famula qdam parit vtero grandescebat. quod latẽ non potuit dominum. qui etiam canum suarũ ptus examinatissima diligẽtia nosse curabat. Atq tia factum esse vt cum iste coniugis ille aũt ancille dies ꝛ horas minutioresq horaꝝ articulos cautissima obsuatione numerarẽt: enixe essẽt ambe simt: ita vt easdẽ ꝯstellatiões: vsq ad easdẽ minutias vtriq nascẽti facẽ cogerent. iste filio: ille seruulo. Nã cũ mulieres pturire cepissẽt: indicauert sibi ãbo qd sua cuiusq domo agereẽ. Et pauert qs ad se inuicẽ mitterẽt simt vt natũ quod pturiebat esset cuiq nunciatuꝫ. quod tñ vt continuo nunciaret: tanq̃ i regno suo facile effecerãt. Atq ita qui ab alterutro missi sunt tam ex paribꝰ domorum interuallis sibi obuiã factos esse dicebat: vt aliã positionẽ sideꝝ aliasq pticulas momẽtorum: neuť eorum notare sineret. Et tamẽ firminꝰ amplo apd suos loco natus dealbatiores vias seculi cursitabat: augebat diuitijs. sublimabat honoribus. Seruus autẽ ille conditionis iugo nullatenus relaxato dominis seruiebat: ipo indicãte qui nouerat euꝫ. His itaq auditis ꝛ creditis talis quippe narrauerat: omnis illa reluctatio mea resoluta concidit. ꝛ primo firmiuꝫ ipsum conatus sum ab illa curiositate reuocare. cum dicerem constellationibus eius inspectis vt vera pronunciarem: debuisse me vtiq videre ibi parentes inter suos esse primarios nobilẽ familiam proprie ciuitatis natales īgenuos: honestã educationẽ: liberalesq do

ctrinas. I Et si me ille suus ex eisdē cōstellationibus:q3 ⁊ illi⁹ ipse esset consuluissʒ vt eidē q̄cq3 vera pro ferrem: debuisse me rursum ibi videre abiectissimam familiam conditionem suilem ⁊ cetera longe a prioribus aliena longeq3 distantia. Unde autem fieret vt eadem inspiciens diuersa dicerē: si vera dicerē. si autē eadē dicerē: falsa dicerez. Inde certissime collegi ea que vera consideratis constellationibus dicētur. nō arte dici sed sorte. que autē falsa nō artis impitia sed sortis mendacio. Hic' autē accepto auditu: ipse mecum talia ruminando ne quis eorumdē deliroꝝ q̄ talē q̄stum sequerenē: quos iam iamq3 inuadere atq3 irrisos refellere cupiebā: michi ita resisteret quasi aut firminus michi aut illi pater falsa narrauerit: intendi considerationem in eos qui gemini nascunē quorum plerīq3 ita post inuicē fundunē ex vtero vt paruum ipsum tēporis interuallum quātanlibʒ vim in rerū natura hēe contēdant: colligi tamen humana obseruatione non possit: litterisq3 signari omnino non valeat: quas mathematic⁹ inspecturus est vt vera pronunciet. Et non erit vera: quia easdē lr̄as inspiciēs: eadē debuit dicē de esau ⁊ iacob. s̄ non eadē vtriq3 accidert. Falsa ḡ diceret. Aut si vera dicēt: non eadem diceret: ad eadē inspiceret. Non ḡ arte sed sorte vera diceret. Tu enim domine iustissime moderator vniuersitatis consulentibus consultisq3 nescientibus occulto instictu agis: vt dum quisq3 contulit: hoc audiat quod opꝫ eum audire occultis meritis animarꝫ ex abisso iusti iudicij tui. cui non dicat homo: quid ē hoc: aut quid ē hoc. non dicat: non. dicat homo ē enim.

K Iam itaq3 me adiutor meus illis vinculis solueras. ⁊ quebam vnde malum: ⁊ non erat exitus. Sʒ me non sinebas vllis fluctibus cogitationis auferri ab ea fide qua credebam ⁊ eē te ⁊ eē incommutabilē substam tuam. ⁊ eē de hominibus curā ⁊ iudiciū tuū: ⁊ in xp̄o filio tuo dn̄o nr̄o: atq3 in scripturis sanctis quas ecclie tue catholice ꝯmēdarꝫ auctoritas: viā te posuisse salutis hūane ad eā vitam q̄ post hanc mortē futura est. His itaq3 saluis atq3 inconcusse roboratis in aīo meo: q̄rebā estuās vnde sit malum. Que illa tormēta pturiētis cordis mei: qui gemitus deus meus? Et ibi erant aures tue nesciente me. Et cum in silētio fortiter querē magne voces erant ad misericordiam tuam: tacite contritiones animi mei. Tu sciebas quid patiebar: ⁊ nullus hominū. Quātū enī erat quod īde digerebaē ꝑ linguā meam in aures familiarissimoꝝ meoꝝ Nunqd totus tumultus aīe mee: cui nec tpa nec os meū sufficiebat sonabat eis? totū tū ibat in auditū tuū qd̄ rugiebam gemitu cordis mei. ⁊ añ te erat desiderium meū. ⁊ lumē oculoꝝ meoꝝ nō erat mecū.

L Intus.n. erat ego aūt foris. Nec in loco illō. Et ego intēdebā in ea q̄ locis cotinēē: ⁊ nō ibi inueniebam locū ad rquiescēdū. Nec recipiebāt me ista vt dicerē. sat ē ⁊ bn̄ ē. nec dimittebant redire vbi michi satis esset bn̄. Superior enim eram istis: te vero inferior. Et tu gaudium veꝝ michi subdito tibi ⁊ tu mihi subieceras q̄ infra me creasti. Et hoc erat rectum tempamētum ⁊ media regio salutis mee vt manerē ad imaginem tuam. ⁊ tibi suiens dominarer corpori. Sʒ cum supbe contra te surgerē ⁊ currerē adūsus dominum in ceruice crassa scuti mei. etiam ista īfima supra me facta sūt ⁊ pmebāt. ⁊ nusq3 erat laxamētū ⁊ rspiramētum. Ipsa occurrebāt vndiq3 aceruatim ⁊ cōglobatī cernēti. cogitāti aūt imagines corpoꝝ ipe opponebāē rdeunti. q̄si dicerent. Quo is indigne ⁊ sordide? Et hec de vulnere meo creuerāt: quia humiliasti tanq̄ vulneratum supbū: ⁊ tumore meo sepabar abs te: ⁊ nimis inflata facies claudebat oculos meos. Tu vero domine ineternum manes: ⁊ non ineternum irasceris nobis: quoniam miseratus es terram ⁊ cinerē. Et placuit in cōspectu tuo rformare deformia mea ⁊ stimlis intimis agitabas me vt impatiens essem donec michi ꝑ interiorem aspectum certus esses. Et rsidebat tumor meus ex occulta manu medicine tue aciesq3 cōturbata ⁊ cōtenebrata

mentis mee acri collirio salubrium do lorū meorū de die in diem sanabaẛ. Et primo volēs ostendere mihi q̄ resistas supbis: humilibus autē des gratiã. et quāta misericordia tua demōstrata sit hominibus via humilitatis. q̄ verbuʒ tuum caro factū est: ⁊ habitauit inter homines. procurasti mihi per quendam hoīem imanissimo typo turgidū quosdam platonicorū libros ex greca ligua in latinā versos. et ibi legi non quidem his verbis: sed hoc idē oino: multis et multiplicibus suaderi rōnibꝰ. q̄ in principio erat verbū ⁊ vbū erat apud deū. et deus erat verbum. hoc erat in principio apud deū. oia per ipsum facta sunt: et sine ipso factū est nihil. qd̄ factum est in eo vita est. Et vita erat lux hoim. et lux in tenebris lucet: et tenebre eam nō cōprehēderunt. Et quia hois aia q̄uis testimonū perhibet de lumine: nō ē tñ ipsa lumē: sed verbū dei. Deꝰ est lumen verū quod illuminat oēm hoiem venientem in hunc mundū. Et qꝛ in hoc mūdo erat: et mūdus per ipsum factꝰ est. ⁊ mūdus eū nō cognouit. Quia vero in sua ꝓpria venit et sui eū nō receperunt quotquot aūt euʒ receperunt dedit eis potestatē filios dedi fieri credentibꝰ in noie eiꝰ. nō ibi legi. ¶ Itē ibi legi: qꝛ deꝰ verbū nō ex carne: non ex sanguine nō ex volūtate viri: neq̄ ex volūtate carnis sed ex deo natus est. Sed qꝛ vbum caro factum ē ⁊ habitauit in nobis: non ibi legi. Indagaui quippe in illis lr̄is varie dictum: ⁊ multis modis q̄ sit filius in forma patris: non rapina arbitratus eē equalis deo: quia naturaliẛ idipsum est. Sꝫ quia semetipsum exinaniuit formaʒ sui accipiēs in similitudinē hominū factus: ⁊ habitu inuētus vt homo: humiliauit se factus obediēs vsq̄ ad mortē: mortē autē crucis. propẛ quod deus eum exaltauit a mortuis. ⁊ donauit ei nomē quod ē sup oē nomē. vt in nomine iesu oē genu flectaẛ celestium terrestrium ⁊ infernorū. ⁊ omnis lingua confiteaẛ qꝛ dn̄s iesꝰ in gl̄ia est dei pr̄is: non habēt illi libri. Qd̄ enī aū omnia tp̄a ⁊ supra omnia tp̄a incōmutabiliẛ manet vnigenitꝰ filius tuus coeternꝰ tibi. ⁊ quia de plenitudine eiꝰ accipiūt anime vt btē sint: ⁊ quia pticipatione manētis in se sapiētie renouantur vt sapiētes sint: est ibi. Qꝛ aūt ƀm tēpus pro impiis mortuus ē: ⁊ filio tuo vnico non pepcisti: sed pro nobis omnibus tradidisti eum: nō est ibi. Abscondisti enim hec a sapiētibus: ⁊ reuelasti ea puulis: vt venirent ad eum laborantes ⁊ onerati ⁊ reficeret eos. qm̄ mitis est et humilis corde. et dirigit mites in iudicio. ⁊ docet mansuetos vias suas: vidēs humilitatē nostram: ⁊ laborē nostrū. ⁊ dimittēs omnia pctā nostra. Qꝛ autē cothurno tanq̄ doctrine sublimioris elati non audiunt dicētem. Discite a me quia mitis sum ⁊ humilis corde: ⁊ inuenietis requiem animabus vr̄is. ⁊ si cognoscunt deum non sicut deum glorificant aut gr̄as agunt: sed euanescunt in cogitationibus suis. ⁊ obscuraẛ insipiens cor eorum: dicentes se esse sapientes stulti fiunt. Et ideo legebam ibi etiam immutatam gl̄iam incorruptionis tue in idola ⁊ varia simulacra in similitudineʒ imaginis corruptibilis hominis ⁊ volucrū ⁊ quadrupedū ⁊ s̄pētum. videlicꝫ egiptiū cibū quo esau pdidit primogenita sua. qm̄ caput quadrupedis ꝓ te honorauit populꝰ primogenitꝰ cōuersus corde in egiptum. ⁊ curuās imaginē tuam aiam suam añ imaginē vituli manducantis fenū. iueni hec ibi. ⁊ nō manducaui. ¶ Placuit eni tibi dñe auferre opprobiū diminutiōis ab iacob vt maior ƀuiret minori. ⁊ vocasti gētes in hēditatē tuaʒ. Et ego ad te veneram ex gentibus: ⁊ intendi in aurū quod ab egipto voluisti vt auferret populus tuus: quoniam tuum erat vbicūq̄ erat. Et dixisti atheniensibus p apostolum tuum q̄ in te viuimus ⁊ mouemur ⁊ sumus. sicut ⁊ quidaʒ ƀm eos dixerūt. Et vtiq̄ inde erant illi libri. Et nō attēdi in idola egiptiorū quibus de auro tuo ministrabant qui transmutauerūt vitatem dei in mēdacium. ⁊ coluerunt ⁊ seruierunt creature potius q̄ creatori. Et inde admonitus rdire ad memet

ipsum: intraui in intima mea duce te et potui. q̃m factus es adiutor meus. In traui et vidi qualicũq; oculo aĩe mee: supra eundẽ oculum anime mee: supra mẽtem meã lucẽ dñi incõmutabilẽ: nõ hanc vulgarẽ et conspicuã omni carni. nec quasi ex eodem genere. Grandior erat tanq̃ si ista multo multoq; clarius clarescerẽt: totũq; occuparet magnitudine. Nõ hoc illa erat sed aliud. aliud valde ab istis omĩbus. Nec ita erat supra mentẽ meã sicut oleũ supra aquam nec sicut celũ sup terrã: sed superior. quia ipsa fecit me: et ego inferior q2 factus sum ab ea. Qui nouit veritatem nouit eã. et q̃ nouit eã nouit eternitatẽ. Charitas nouit eam. O eterna veritas: ⁊ vera charitas: et chara eternitas. Tu es deus me⁹: tibi suspiro die ac nocte. Et cũ te primum cognoui: tu assumpsisti me vt viderem esse quod viderem: ⁊ nõdũ me esse qui viderem. Et reuerberasti infirmitatem aspectus mei. radiãs in me vehementer: et contremui amore ⁊ horrore. et inueni me longe esse a te in regione dissimilitudinis: tanq̃ audirem vocem tuam de excelso. O Cibus sum grandiũ: cresce ⁊ manducabis me. Nec tu me in te mutabis sicut cibũ carnis tue. sed tu mutaberis in me. Et cognoui q̃m pro iniquitate erudisti hominem: ⁊ tabescere fecisti sicut araneaꝫ animam meam. ⁊ dixi. Nunquid nihil est veritas. q̃m neq; per finita neq; per infinita locorum spacia diffusa est? Et clamasti de longinquo. Immo ṽo ego sum qui sum. Et audiui sicut auditur in corde. ⁊ non erat prorsus vnde dubitarem. Faciliusq; dubitarem viuere me: q̃ non esse veritatẽ q̃ per ea q̃ facta sunt intellecta cõspicit. Et inspexi cetera infra te. Et vidi nec omnino esse. nec omnino non esse. Esse quidẽ q̃m abs te sunt. nõ esse q̃m id qd̃ es non sunt. Id enĩ vere ẽ quod incõmutabiliter manet. Michi autẽ inherere deo bonum est. quia si nõ manebo in illo nec in me potero. Ille autem in se manẽs innouat omnia. Et dñs meus es: quoniã bonorũ meorum non eges. Et manifestatum est michi q̃m bona sunt q̃ corrumpuntur. q̃ neq; si summa bona essent: neq; nisi bona esset corrumpi possent. Quia si summa bona essent: incorruptibilia essent. si autem nulla bona essent: quid in eis corrumperetur non esset. Nocet enim corruptio. ⁊ nisi bonum minueret non noceret. Aut igitur nihil nocet corruptio quod fieri non potest aut quod certissimum est omnia que corrumpuntur priuantur bono. Si autem omni bono priuabunt: omnino nõ erũt. Si enĩ erunt ⁊ corrũpi iam nõ poterũt: meliora erũt quia incorruptibiliter permanebũt. Et quid monstruosius q̃ ea dicere omĩ bono amisso facta meliora? Ergo si omni bono priuabunt: oĩno nulla erunt. Ergo q̃diu sunt: bona sunt. Ergo quecunq; sunt: bona sũt. Malumq; illud quod querebam vñ esset non est substantia: q̃a si substantia esset bonũ esset. Aut enim esset incorruptibil' substantia magnuꝫ vtiq; bonum: aut substantia corruptibilis esset que nisi bona esset corrumpi nõ posset. Itaq; vidi ⁊ manifestum est michi: quia omnia bona tu fecisti. ⁊ prorsꝰ nulle substantie sunt quas tu non fecisti. Et quoniam non equalia omnia fecisti: idõ sunt omnia. q2 singula bona sunt. ⁊ simul oĩa valde bona: q̃m fecisti de⁹ nr̃ oĩa bona valde. P Et tibi omnino non est malũ. non solũ tibi sed vniũse creature tue. quia extra te non est aliqd quod irrumpat ⁊ corrumpat ordinem quem imposuisti ei. In partibꝰ autẽ eiꝰ quedam quibusdam q2 nõ cõueniũt mala putant. Et eadẽ ipsa cõueniunt aliis ⁊ bona sunt. ⁊ in semetipsis bona sunt. Et oĩa hec q̃ sibimet inuicem non cõueniunt: cõueniũt inferiori parti rer: quã terrã dicimus habentem celũ suuꝫ nubilosum atq; ventosum congruuꝫ sibi. Et absit iam vt dicẽm non esse ista. q2 ⁊ si sola ista cernerem: desiderarẽ quidẽ meliora: sꝫ iam etiam de solis istis laudare te deberẽ. q̃m laudãdum te ostẽdunt de terra drachones ⁊ omnes abyssi. Ignis grãdo nix glacies spũs tempestatis que faciunt ṽbum tuum. Mõtes ⁊ oẽs colles: ligna fructifera ⁊ omẽs cedri. Be-

ſtie et omnia pecora: reptilia et volati-
lia pennata. Reges terre et omnes po-
puli: principes ⁊ omnes iudices terre.
Iuuenes ⁊ virgines. ſeniores cum iunio
ribus laudẽt nomẽ tuum. Cum ꝟo etiã
de celis te laudent: laudent te deus no-
ſter in excelſis omnes angeli tui. omẽs
virtutes tue: ſol ⁊ luna. omnes ſtelle et
lumen. celi celorum ⁊ aque q̃ ſup celos
ſunt laudẽt nomẽ tuum. Non iam deſi-
derabã meliora: q̃ꝛ omnia cogitabam.
⁊ meliora quidem ſupiora ꝙ̃ inferiora
ſed meliora omnia ꝙ̃ ſola ſupiora iudi
cio ſano repꝛehendebam. Non eſt ſani-
tas eis quibus diſplicet aliqd creature
tue. ſicut mihi non erat. cum diſpliceret
multa q̃ feciſti. Et q̃ꝛ non audebat aĩa
mea vt ei diſpliceret deus meꝰ. nolebat
eſſe tuũ quicq̃d ei diſplicebat. Et inde
ierat in opinionẽ duaꝝ ſubſtantiarum:
⁊ non requieſcebat. ⁊ aliena loquebatur
⁊ inde rediens fecerat ſibi deum per in
finita ſpacia locoꝝ oĩm ⁊ eum putaue-
rat eſſe te. ⁊ eum collocauerat in corde
ſuo. ⁊ facta erat rurſus tẽplum idoli
ſui abominandum tibi. ¶ Sȝ
poſtea ꝙ̃ fouiſti caput neſcientis: ⁊ clau-
ſiſti oculos meos ne viderẽt vanitatẽ:
ceſſaui de me paululũ: ⁊ cõſopita eſt in
ſania mea. Et euigilaui ĩ te. ⁊ vidi te in
nitum alit. ⁊ viſus iſte non a carne tra-
hebat. Et reſpexi alia. ⁊ vidi tibi debe-
re q̃ꝛ ſunt. ⁊ in te cuncta finita. ſed alit
non quaſi in loco: ſȝ q̃ꝛ tu es omnitenẽs
manu veritate: ⁊ omnia vera ſunt inq̃tuȝ
ſunt. nec q̃cq̃ eſt falſitas niſi cuȝ putat
eſſe qḋ non eſt. Et vidi q̃ꝛ non ſolũ locis
ſua queq; ſuis cõueniũt: ſed etiã tpibꝰ.
Et q̃ꝛ tu ſolus eternus es. nõ poſt innu-
merabilia ſpacia tpoꝝ cepiſti opari. q̃ꝛ
omnia ſpacia tpoꝝ: ⁊ q̃ pterierunt ⁊ q̃ pre
teribunt: nec abirẽt nec venirent niſi te
opante ⁊ manente. Et ſenſi et expertus
ſum non eſſe mirum qḋ palato nõ ſano
pena eſt panis q̃ ſano ſuauis ẽ. ⁊ oculis
egris odioſa lux: q̃ puris amabilis eſt.
Et iuſticia tua diſplicet iniq̃s. nedũ vi-
pera ⁊ vermiculus q̃ bona creaſti apta in
ferioribꝰ creature tue ptibus quibus ⁊
ipi iniqui apti ſunt quanto diſſimilio-
res ſunt tibi: apti autem ſuperioribus
quanto ſimiliores fiunt tibi. Et queſi-
ui quid eſſet iniquitas ⁊ non inueni ſub
ſtantiam: ſed a ſumma ſubſtãtia te deo
detorte in infima voluntatis peruerſi-
tatem: proijcientes intima ſua: ⁊ tume-
ſcẽtis foras. Et mirabar ꝙ iam te ama
bã non pro te fantaſma. Et non ſtabam
frui deo meo: ſed rapiebar ad te decore
tuo. moxq; diripiebar abs te põdẽ meo
et ruebam in iſta cum gemitu. Et pon-
dus hoc conſuetudo carnalis. Sed me-
cum erat memoria tui. neq; vllo mõ du
bitabã eſſe cui coherere; ſed nõduȝ eſſe
me q̃ cohererẽ. qm corpꝰ qḋ corrumpit
aggrauat aĩam. ⁊ deprimit terrena ĩha
bitatio ſenſum multa cogitantẽ. Eram
q; certiſſimus ꝙ inuiſibilia tua a conſti
tutione mundi p ea q̃ facta ſunt intelle
cta conſpiciuntur: ſempiterna quoq;
virtus ⁊ diuinitas tua. Querens enim
vnde approbarem pulchritudinem cor
porum ſiue celeſtium ſiue terreſtriuȝ. ⁊
quid mihi preſto eſſet integre de muta-
bilibus iudicanti ⁊ dicẽti: hoc ita eſſe de
bet. illud nõ ita. Hoc ergo querẽs vnde
iudicarẽ cũ ita iudicarẽ: inuenerã incõ
mutabilẽ ⁊ verã veritatis eternitatem
ſupra mẽtẽ meam commutabilem. atq;
ita gradatim a corporibus ad ſentien-
tem per corpus animam: atq; inde ad
eius interiorem vim cui ſenſus corporis
exteriora annunciaret. et quouſq; poſ-
ſunt beſtie atq; inde rurſus ad ratioci-
nantem potentiam: ad quam refertur
iudicandum quod ſumitur a ſenſibus
corporis. Que ſe quoq; in me compe-
riens mutabilem erexit ſe ad intelligẽ-
tiam ſuam. et abduxit cogitationem a
conſuetudine: ſubtrahens ſe contradi-
centibus turbis fantaſmatum: vt inue-
niret quo lumine aſpergeretur: cum ſi-
ne vlla dubitatione clamaret: incommu
tabile preferendum eſſe mutabili. vnde
noſſet ipſum incommutabile quod niſi
aliquo modo noſſet nullo modo illud
mutabili certa preponeret. ⁊ perueniret
ad id qḋ eſt in ictu trepidantis aſpectꝰ
R Tum ꝟo inuiſibilia tua p ea
q̃ facta ſunt intellecta conſpexi. ſed aciẽ

figere non valui. et repercussa infirmi=
tate redditus solitis non mecum fere=
bam nisi amantem memoriam. ⁊ quasi
olfacta desiderantem q̄ comedere non=
dum possem: ⁊ querebā viam compa=
randi roboris quos esset idoneum ad
fruendum te. nec inueniebā donec am=
plecterer mediatorē dei ⁊ hominū ho=
minē christum iesum: qui est sup omnia
deus bndictus in secula. vocantē ⁊ di=
cētē. Ego sum via veritas ⁊ vita. Et ci=
bum cui capiēdo inualidus eram mi=
scentē carni: quoniā vbum caro factū
est vt infātie nr̄e lactesceret sapiētia tua
p quam creasti omnia. Non enim tene
bam dominū meum iesum christū hu=
milis humilē. nec cui⁹ rei magistra eēt
eius infirmitas nouerā. Verbum enim
tuum eťna veritas superioribus creature
tue ptibus supeminēs: subditos erigit
ad seipsam. in inferioribus autē edifica
uit sibi humilē domum de limo nostro.
per quam subdēdos deprimeret a seip=
sis: ⁊ ad te traiiceret: sanās tumorē ⁊ nu
triēs amorē. ne fiducia sui progrederen
tur longius: sed potius infirmarentur.
vidētes: añ pedes suos infirmam diui=
nitatē ex participatione tunice pellicee
nr̄e. ⁊ lassi prosternerent̄ in eam. illa au
tē surgēs leuaret eos. Ego vo aliō pu
tabam: tantumq̄ sentiebam de domino
christo meo: quātum de excellētis sapiē
tie viro: cui nullus posset equari: pserti
quia mirabilit̄ natus ex vgine ad exē=
plum contēnēdorum tēporalium p adi
piscēda immortalitate: diuīa pro nobis
cura tantam auctoritatē magisterii me
ruisse videbat̄. S Quid āt sacra
mēti haberet: vbum caro factum: ne su
spicari quidē poterā. Tātum cognoue=
rā ex his que de illo scripta traderētur.
quia manducauit ⁊ bibit: dormiuit. am
bulauit. exhilaratus est. contristat⁹ est.
sermocinatus est. non hesisse carnē illam
vbo tuo. nisi cum anima ⁊ mēte huma
na. Nouit hoc omnis qui nouit incom
mutabilitatē vbi tui: quam ego iam no
uerā quātum poterā nec omnino quic=
q̄ inde dubitabā. Etenim nunc mouē mē
bra corporis p volūtatē: nunc nō mouē:
nūc aliquo affectu affici. nunc nō affici.
nunc proferre p signa sapientes snias.
nunc eē in silētio: propria sunt mutabili
tatis aīe ⁊ mentis. Que si falsa de illo
scripta essēt: etiā omīa periclitarent̄ mē
dacio. neq3 in illis lr̄is vlla fidei salus
gn̄i humano remaneret. Quia itaq3 ve
ra scripta sūt: totum hominē in christo
agnoscebā. non corpus tm̄ hoīs: aut cū
corpore sine mēte animā: sed ipsū homi
nē non psona veritatis: sed magna qua=
dā nature humane excellentia ⁊ perfe=
ctiore pticipatione sapietie preferri ce=
teris arbitrabar. Alipius aūt deū car=
ne indutum ita putabat credi a catholi
cis: vt preter deum ⁊ carnē non esset in
xp̄o anima. mētēq3 hominis non existi=
mabat in eo predicari. Et quoniam bn̄
psuasum tenebat: ea que de illo memo=
rie mādata sunt sine vitali ⁊ rationali
creatura non fieri: ad ipam christianā
fidē pigrius mouebat̄. Sed postea he=
reticorum appolinaristaꝝ hūc errorem
eē cognoscēs: catholice fidei colletatus
⁊ contēperatus est. Ego aūt aliquanto
posterius didicisse me fateor: in eo qō
vbum caro factum est. quomō catholi
ca veritas a fotini falsitate dirimat̄: Im
probatio quippe hereticoꝝ facit emine
re quid eccl'ia tua sentiat. ⁊ qd habebat
sana doctrina. Oportuit eñ ⁊ hereses
eē. vt pbati manifesti fierent inter infir
mos. C S3 tunc lectis plato
nicoꝝ illis libris. postea q̄ inde admo=
nitus q̄rerē incorpoream veritatē: inui=
sibilia tua p ea que facta sūt intellecta
conspexi. ⁊ repulsus sensi quod p tene=
bras aīe mee cōtemplari nō sinerer cer
tus eē. te ⁊ infinitum eē. nec tm̄ p locos
finitos infinito sue diffundi. ⁊ vere te eē
qui semp idē ipse esses ex nulla pte nul=
loq3 motu alit̄ aut alit̄. cetera vo ex te
eē omnia. hoc solo firmissimo documē=
to: q2 sunt. Certus quidē in istis eram:
nimis tm̄ infirmus ad fruēdū te. Garrie
bā plane quasi peritus. ⁊ nisi in xp̄o sal=
uatore nostro viā tuā quererē: non peri
tus sed periturus essem. Jam enim ce=
peram velle videri sapiens: plenus pe=
na mea: et non flebam, insuper infla=

bar scientia. Ubi eni erat illa edificans
charitas a fundamēto humilitatis: qd'
est xp̄s iesus? Aut qn̄ illi libri me doce-
rent eam? in quos propterea priusq̄ scri-
pturas tuas cōsiderarem credo volui-
sti incurrere: vt imprimeret memorie
mee quō ex eis affectus essem. Et cum
postea in libris tuis mansuefactus essē
et curantib⁹ digitis tuis contractarent
vulnera mea: discernerē atq̄ distingue-
re qd interesset inter presumptionem et
confessionē. inter vidētes quo eundum
sit: nec videntes qua: viā ducentem ad
beatificā patriā non tantū cernendam
sed inhabitandā? Nam si primo sāctis
tuis lr̄is informatus essem. ⁊ in earum
familiaritate obdulcuisses mihi. ⁊ po-
stea in illa volumina incidissem: fortas-
se aut abripuissent me a solidamēto pie
tatis. aut si in affectu quē salubrem ibi
beram perstitissem: putarē etiam ex il-
lis libris eū posse concipi: si eos solos
quisq̄ didicisset. ¶ Itaq̄ auidissi-
me arripui venerabilē stilū spūs tui. et
pre ceteris apl̄m paulū. et perierunt il-
le questiones. in quib⁹ mihi aliq̄n visus
est aduersari sibi: ⁊ non congruere testi
monijs legis ⁊ p̄phetarū textus sermo-
nis eius. Et apparuit mihi vna facies
eloquiorū castrorū: ⁊ exultare cum tre-
more didici et cepi. et inueni q̄cqd illic
verū legerā. Hac cū cōmendatiōe gra-
tie tue didici: vt q̄ videt non sic glorie
quasi non acceperit. nō solū id qd' videt
sed etiā vt videat. Quid eīm habet qd'
non accepit? Et vt te qui es semp idem
nō solū admoneat vt videat: sed etiam
sanet vt teneat. Et qui de longinquo vi
dere nō potest viam. tñ ambulet qua ve
niat ⁊ videat ⁊ teneat. Quia ⁊ si con-
delectet hō legi dei sm̄ interiorem ho-
minē: qd faciet de alia lege in mēbris
suis repugnante legi mētis sue. ⁊ se ca-
ptiuum ducente in lege pctī: que est mē
bris eius? Quoniam iustus es domie:
nos autē peccauimus. inique fecimus
impie gessimus. et grauata est super
nos manus tua: et iuste traditi sumus
antiquo peccatori preposito mortis: ⁊
quia persuasit voluntati nostre simili
tudinē voluntatis sue qua in veritate
tua non stetit. Quid faciet miser homo
Quis eum liberabit de corpore mortis
huius: nisi gratia tua per iesum christū
dominum nostrum. quem genuisti coe-
ternum et creasti in principio viarum
tuarum. in quo princeps huius mun-
di non inuenit quicq̄ morte dignum. ⁊
occidit eum. ⁊ euacuatum est chirogra
phum quod erat contrarium nobis.
x Hoc ille littere non habent.
non habent ille pagine vultum pieta-
tis huius. lachrymas confessionis. sa-
crificium tuū spiritū contribulatum. cor
contritum ⁊ humiliatum. populi salutē
sponsam. ciuitatē. arram. spiritussan-
cti. poculū p̄cij nr̄i. Nemo ibi cātat. nō-
ne deo subdita erit anima mea? ab ipo
enim salutare meū. Et. n. ipse est de⁹ me
us ⁊ salutaris me⁹: susceptor meus non
mouebor ampli⁹. Nemo ibi audit vo-
cantē. venite ad me qui laboratis. Dedi-
gnāt ab eo discē. quoniam mitis est ⁊ hu
milis corde. Abscondisti eni hec a sapiē
tibus ⁊ prudentibus ⁊ reuelasti ea puu
lis. Et aliud ē de siluestri cacumie vidē
patriam pacis: ⁊ iter ad eā non inueni-
re. ⁊ frustra conari p̄ inuia circunobsidē-
tibus ⁊ insidiantibus fugitiuis desertori
bus cum principe suo leone ⁊ dracone:
⁊ aliud tenere viam illuc ducentem cu-
ra celestis imperatoris munitam. vbi nō
latrocināt qui celestem militiam desue
runt. Uitant enim eam sicut suppliciū
Hec michi inuiscerabantur miris mo-
dis: cum minimum apostolorum tuorū
legerem. ⁊ consideraueram opera tua ⁊
expaueram.

¶ Explicit liber septimus.

Sequitur octau⁹. y

DEus meꝰ re
corder in gratiaꝝ actio-
ne tibi.ꝛ confitear mias
tuas super me. Perfun
dantur ossa mea,delecta
tione tua et dicant. Domine quis simi-
lis tibi? Dirupisti vincula mea: sacrifi-
cem tibi sacrificium laudis. Quomo-
do dirupisti ea narrabo: et dicent om-
nes qui adorent te cum audiunt hec.
Bñdictꝰ dñs in celo ꝛ in terra: magnuꝫ
et mirabile nomen eiꝰ. Inheserãt ꝑcor-
dijs meis verba tua: et vndiqꝫ circum
uallabar abs te. De vita tua eťna cer-
tus erã ꝙuis eaꝫ in enigmate ꝛ q̃si per
speculũ viderã. Dubitatio tñ oĩs de in-
corruptibili substãtia ꝙ ab illa esset om
nis substantia. ablata mihi erat. nec cer
tior de te sed stabilior in te esse cupiebã.
De mea vero temporali vita nutabant
oĩa: ꝛ mundandũ erat cor a fermẽto ve
teri et placebat via ip̃e saluator: ꝛ ire ꝑ
eius angustias adhuc pigebat. Et im-
misisti in mentem meam: visumqꝫ ẽ bo-
num in conspectu meo pergere ad sim-
plicianum qui mihi bonus apparebat
seruus tuus. et lucebat in eo gr̃a tua.
Audierã etiaꝫ ꝙ a iuuentute sua deuo-
tissime tibi viueret. Iã vero tũc senue-
rat: et longa etate ĩ tam bono studio se
ctande vie tue: multa exptꝰ: multa edo
ctus: mihi videbať. et vere sic erat. Vñ
mihi vt ꝓferret volebã conferẽti secum
estus meos. qs esset aptꝰ modus sic af
fecto: vt ego erã ad ambulãdũ ĩ via tua
5 Videbã eniꝫ plenã eccl'iam. ꝛ ali-
us sic ibat: aliꝰ aũt sic. Mihi aũt displi-
cebat quod agebam in seculo: ꝛ oneri
mihi erat valde: non iam inflãmantibꝰ
cupiditatibus: vt solebãt spe honoris ꝛ
pecunie: ad tolerandã illam seruitutem
tam grauẽ. Iã enim me illa nõ delecta-
bãt pre dulcedine tua: ꝛ decore domus
tue quã dilexi. Sed adhuc tenaciter col
ligabar ex femina. nec me prohibẽbat
aplus coniugari. ꝙuis exhortareť ad
melius. maxime volens omnes homies
sic esse vt ipse erat. Sed ego infirmior
eligebã molliorẽ locum. Et ꝓpter hoc
vnum voluebar in ceteris languidus
ꝛ tabescens curis marcidis: quod ꝛ in
alijs rebus quas nolebã pati congrue
re cogebar vite coniugali: cui deditꝰ cõ
stringebar. Audieram ex ore veritatis
esse spadones qui seipsos absciderunt
propter regnũ celoruꝫ. sed q̃ põt inquit
capere capiat. Vani sunt certe oẽs ho
mines quibus nõ est dei scientia. nec de
his q̃ videnť bona potuerunt inuenire
eũ qui est. At ego iã nõ erã in illa vani
tate. Trãscenderã eã: ꝛ contestante vni-
uersa creatura tua inuenerã te creato-
rem nostrum. ꝛ verbuꝫ tuũ apud te deũ
tecumqꝫ cũ spũsctõ vnum deũ ꝑ qđ crea
sti omnia. Et est aliud genꝰ impioꝝ qui
cognoscentes deum nõ sicut deũ glifica
uerũt aut gr̃as egerũt. In hoc quoqꝫ inci
deram ꝛ dextera tua deus suscepit me.
ꝛ inde ablatum posuisti vbi conualesce
rem. qr dixisti hoĩ. ecce pietas est sapia
ꝛ noli velle videri sapiens: qm̃ dicẽtes
se esse sapiẽtes: stulti facti sunt. Et inue
neram iam bonã margaritã: ꝛ vẽditis
oĩbus q̃ haberẽ emẽda erat: ꝛ dubitabã
Perrexi ergo ad simplicianum pr̃em
in accipienda gr̃a tunc episcopi ambro
sij: ꝛ quem vere patrem diligebat. Narra
ui ei circuitꝰ erroris mei. B
Vbi aũt cõmemoraui legisse me quos-
dam libros platonicorũ quos victorinꝰ
quondam rhetor vrbis rome: quẽ xp̃ia
nũ defunctũ esse audieram in latinã lin
guam transtulisseꝫ. gr̃ulatus est michi ꝙ
non in alioꝝ ph'orũ scripta incidissẽ ple
na fallaciarum ꝛ deceptionum scd̃m ele
mẽta huius mundi. in istis aũt oĩbꝰ mo
dis insinuari deũ ꝛ eiꝰ verbum. Deinde
vt me exhortareť ad humilitatẽ xp̃i sa-
pientibus abscõditã ꝛ reuelatã puulis
victorinũ ip̃m recordatꝰ est: quẽ rome
cum esseꝫ familiarissime nouerat. deqꝫ il
lo michi narrauit qđ non silebo. Hꝫ eniꝫ
magnam laudeꝫ gr̃e tue ꝯfitẽdam tibi
quẽadmodum, ille doctissimus senex et
omniũ liberalium doctrinaꝝ ꝑitissimꝰ:
quiqꝫ philosophoꝝ tã multa legerat: ꝛ
dijudicauerat ꝛ dilucidauerat: doctor
tot nobilium senatorum. qui etiam ob
in signe preclari magisterij: quod ciues

huius mundi eximium putāt: statuā romano foro meruerat ⁊ acceperat. vsq; ad illā etatē venerator idolorꝫ sacrorūq; sacrilegorꝫ particeps: quibus tūc tota fere romana nobilitas inflata spirabat ppl̄i vsiā ⁊ omnigenum deū monstra ⁊ anubē latratorē: q̄ aliqñ contra neptunum ⁊ venerem: contraq; mineruā tela tenuerant. ⁊ a se victis iā roma supplicabat. q̄ iste senex victorinus tot annos ore terricrepo defensitauerat: non erubuerit esse puer christi tui: ⁊ infans fontis tui. subiecto collo ad humilitatꝭ iugum: ⁊ edomita frōte ad crucis opprobrium. O dñe dñe q̄ inclinasti celos et descēdisti. tetigisti montes ⁊ fumigauerunt: quibus modis te insinuasti illi pectori. Legebat sicut ait simplicianus: sāctam scripturā: omnesq; christianas litteras inuestigabat studiosissime ⁊ perscrutabatur. ⁊ dicebat simpliciano non palam sed secretius ⁊ familiarius. Noueris me iam esse xp̄ianum? Et respondebat ille. Non credam: nec deputabo te inter xp̄ianos nisi in ecclesia christi te videro. Ille aūt irridebat cū dicēs. B

Ergo parietes faciunt christianos? Et hoc sepe dicebat iā se esse christianum ⁊ simplicianus illud sepe rñdebat: et sepe ab illo parietū irrisio repetebatur. Amicos enim suos verebatur offēdere superbos demonicolas: quorꝫ ex culmine babilōice dignitatis quasi ex cedris libani quas nondum contriuerat dñs grauiter ruituras in se inimicicias arbitrabat̄. Sed postea q̄ legendo ⁊ inhiando auxit firmitatē: timuitq; negari a christo coram angelis sāctis si cū timeret corā hoībus confiteri. reusq; sibi magni criminis apparuit erubescendo de sacramentis humilitatis verbi tui: ⁊ nō erubescendo de sacris sacrilegis superborum demoniorum q̄ imitator supb⁹ acceperat: depuduit vanitati ⁊ erubuit veritati. subitoq; ⁊ inopinatus ait simpliciano vt ipse narrabat. Eamus in ecclesiam christianus volo fieri. At ille nō se capiens leticia perrexit cum eo. Ubi autem imbutus est primis instructionum sacramentis non multo post etiā nomen dedit: vt per baptismum regeneraretur: mirante roma gaudente ecclesia. Superbi videbant ⁊ irascebantur: dentibus suis stridebant ⁊ tabescebant. Seruo autem tuo dñs deus erat spes eius: et non respiciebat in vanitates ⁊ insanias mendaces. Deniq; vt ventum est ad horam profitende fidei: que verbis certis conceptis retentisq; memoriter de loco eminentiore in conspectu populi fidelis rome reddi solet ab eis qui accessuri sunt ad gratiam tuam: oblatum esse dicebat victorino a presbyteris vt secretius redderet: sicut nonnullis q̄ verecundia trepidaturi videbantur offerri mos erat. Illum autem maluisse salutem suam in conspectu sancte multitudinis profiteri. C

Non enim erat salus quam docebat in rethorica: ⁊ tamen eam publice professus erat. Quanto minus ergo vereri debuit mansuetum gregem tuum pronuncians verbum tuum: qui non verebatur in verbis suis turbas insanorū? Itaq; vbi ascendit vt redderet: omnes sibimet inuicem quisq; vt eum nouerat instrepuerunt nomen eius strepitu gratulationis. Quis autem ibi non eum nouerat? Et sonuit presso sonitu per ora cunctorum colletantium: victorinus victorinus. Cito sonuerūt exultatione q2 videbant eum. ⁊ cito siluerunt intentione vt audirent eum. Pronunciauit ille fidem veracem preclara fiducia. ⁊ volebant eum omnes rapere intro in cor suum: ⁊ rapiebant amando ⁊ gaudendo. He rapientium man⁹ erāt. De⁹ bone qd agit̄ in homine vt plus gaudeat de salute desperate anime: ⁊ de maiore periculo liberate: q̄ si spes ei semper affuisset: aut periculum minus fuisset? Etenim tu quoq; misericors pat̄ plus gaudes de vno penitēte. q̄ de nonagintanouem iustis quibus nō est opus pnia. Et nos cū magna iocunditate audim⁹ cū audim⁹: q̄ exultātis pastoris humeris r̄portetur ouis q̄ errauerat. ⁊ drachma referat̄ in thesauros tuos colletantibus vicinis mulieri q̄ inuenit. Et lachrymas excutit gaudiū solēnitatis dom⁹

tue: cū legit in domo tua de minore fi-
lio quoniā mortuus erat ⁊ reuixit. peri-
erat ⁊ inuentus est. Gaudes quippe in
nobis ⁊ in angelis tuis charitate san-
ctis. Nam tu semp idē qui ea que non
semp nec eodē modo sunt: eodē modo
semp nosti omnia. Quid ergo agitur
in anima: cum amplius delectat inuen-
tis aut redditis rebus quas diligit: q̄
si eas semper habuisset? Contestant em̄
⁊ cetera: ⁊ plena sunt omnia testimonijs
clamantibus. ita est. Triumphat victor
imperator: ⁊ non vicisset nisi pugnasset.
D Et quanto maius periculum
fuit in prelio: tanto maius est gaudium
in triumpho. Jactat tempestas nauigā-
tes: minaturq; naufragium. omnes fu-
tura morte pallescunt. Trāquillatur ce-
lum ⁊ mare ⁊ exultant nimis: quoniam
timuerunt nimis. Eger est carus: ⁊ ve-
na eius malum renunciat: oēs qui eum
saluū cupiunt: egrotant simul aīo. Fit
ei recte: ⁊ nondum ambulat pristinis vi-
ribus: ⁊ fit tale gaudium quale nō fuit
cum ātea saluus ⁊ fortis ambularet. Eas-
q; ipsas voluptates humane vite etiam
non inopinatis ⁊ preter voluntatē irru-
entibus. sed institutis ⁊ voluntarijs mole-
stijs homines acquirūt. Edendi ⁊ bibē-
di voluptas nulla est: nisi precedat esu-
riendi ⁊ sitiendi molestia. Et ebriosi q̄-
dā salsiuscula cōmedūt quo fiat mole-
stus ardor: quē dum extinguit potatio
fit delectatio Et institutum est vt iā pa-
cte sponse non tradant statim: ne vilem
habeat maritus datā. quā non suspirauē-
rit spōsus dilatā. Hoc in turpi ⁊ execrā-
da leticia. hoc in ea q̄ concessa ⁊ licita
est. hoc in ipsa sincerissima honestate a-
micicie. hoc in eo qui mortuus erat ⁊ re-
uixit perierat ⁊ inuētus ē. Ubiq; maius
gaudiū molestia maiore preceditur.
Quid est hoc dñe deus meus. cum tu eternū
tibi tuipē sis gaudium. ⁊ quedam de te
circa te sēp gaudeāt? E. Quid ē
q̄ hoc rerū pars alternat defectu ⁊ profe-
ctu: offensiōibus ⁊ reconciliatiōibus? An is est
modus earū? ⁊ tm̄ dedisti eis cū a sum-
mis celorū vsq; ad ima terrarū: ab ini-
tio vsq; in finē seculorū. ab angelo vsq;
ad vermiculum: a motu primo vsq; ad ex-
tremū. oīa genera bonorū ⁊ omnia iusta
opa tua suis queq; sedibus locares ⁊ suis
q̄q; tpibus ageres? Hei mihi q̄ excel-
sus es in excelsis. ⁊ q̄ profundus es in
profundis: ⁊ nusq̄ recedis: ⁊ vix redi-
mus ad te. Age dñe ⁊ fac ⁊ excita ⁊ re-
uoca nos. accēde ⁊ rape. flagra: dulce-
sce. iam amemus ⁊ curramus. Nonne
multi ex profundiore tartaro cecitatis q̄
victorinus redeūt ad te: ⁊ accedūt ⁊ illu-
minant recipientes lumē. Quod si qui
recipiunt: accipiūt a te potestatem vt fi-
lij tui fiant? Sed si minus noti sint pplis mi-
nus de illis gaudent etiā qui nouerunt
eos. Qñ enim cum multis gaudet: ⁊ in
singulis vberius est gaudiū. q̄r feruere
faciūt se. ⁊ inflāmant ex alterutro. Dei-
de q̄ multis noti multi sunt auctorita-
te ad salutē: ⁊ multis preeūt secuturis
ideoq; multū de illis ⁊ qui eos precesse-
rūt letant: q̄r non de solis letant. Absit
enim vt in tabernaculo tuo pre pauperibus
accipiant psone diuitū. aut pre ignobi-
libus nobiles: qñ potius infirma mundi
elegisti vt confunderes fortia. ⁊ ignobi-
lia huius mundi elegisti ⁊ contemptibi-
lia. ⁊ ea que non sunt tanq̄ que sunt vt
ea que sunt euacuares. Et tamē idē ip-
se minimus apostolorum tuorum: per cuius
linguā tu ista verba sonuisti: cum paulus
proconsul per eius militiam debellata su-
perbia sub leui iugo christi tui missus
esset: regis magni prouincialis effectus:
ipse quoq; ex priore saulo paulus voca-
ri amauit: ob tam magne insigne victo-
rie. Plus enim hostis vincitur in eo
quem plus tenet: ⁊ de quo plures tenet
Plus autem superbos tenet nomine
nobilitatis: ⁊ de his plures nomine au-
ctoritatis. F Quanto
igitur gratius cogitabat victorini pe-
ctus: quod tanq̄ inexpugnabile recepta-
culum diabolus obtinuerat victorini li-
gua quo telo grādi ⁊ acuto multos per-
emerat: abundantius exultare oportu-
it filios tuos. q̄r rex noster alligauit for-
tem: ⁊ videbant vasa eius erepta mun-
dari: ⁊ aptari in honorē tuū: ⁊ fieri vti-
lia dño ad omne opus bonū. Sed vbi

mihi homo tuus simplicianus de victo
rino ista narrauit: exarsi ad imitanduz
Ad hoc eni ⁊ ille narrauerat. Postea
ꝙ vero ⁊ illud addidit ꝙ imꝑatoris iu
liani tꝑib⁹ lege data ꝓhibiti sunt chri=
stiani docere litteraturam ⁊ oratoriam
quā legē ille amplexus loquacem scho
lā deserere maluit: ꝙ verbum tuuz quo
linguas infantiū facis disertas. nō mi=
hi fortior ꝙ felicior visus est: q2 inuenit
occasionē vacandi tibi. Cui rei ego sus=
pirabā ligat⁹ non ferro alieno: sed mea
ferrea volūtate. Velle meū tenebat ini=
micus: ⁊ inde mihi cathenā fecerat ⁊ cō
strinxerat me. Quippe ex voluntate ꝑ=
uersa facta est libido. Et dum seruitur
libidini facta est ꝯsuetudo. Et dū cōsue
tudini nō resistitur facta est necessitas.
Quibus quasi ansulis quibusdam sibi
met innexis vn̄ cathenā appellaui: tene
bat me obstrictum dura seruit⁹. Volun
tas aūt noua q̄ mihi esse ceperat vt te
gratis colerē: fruiq3 te vellē de⁹ sola cer
ta iocunditas: nōdū erat idonea ad su
perādā priorē vetustate roboratā. Ita
due volūtates mee: vna vetus: alia no=
ua. illa carnalis: illa spiritalis conflige
bāt: inter se: atq3 discordādo dissipabāt
aiam meā. G Sic intelligebā i me
ipso experimēto id qđ legerā: quō caro
cōcupisceret aduersus spiritum: ⁊ spūs
aduersus carnē. Ego quidem in vtroq3
sed magis ego in eo quod in me appro
babā: ꝙ in eo qđ in me iꝓbabam. Ibi
enim magis iam non ego: q2 ex magna
parte id patiebar inuitus ꝙ faciebā vo
lens. Sed tn̄ consuetudo aduersus me
pugnatior ex me facta erat: q̄m volens
quo nollē ꝑuenerā. Et q̄s iure cōtradi=
ceret: cū peccātē iusta pena sequeretur?
Et non erat iā vlla excusatio qua vide=
ri mihi solebā ꝓpterea nōdū me ꝯtēpto
seculo seruire tibi: q2 incerta mihi esset
ꝑceptio veritatis. Iā enim ⁊ ipsa certa
erat. Ego autē adhuc terra obligatus
militare tibi recusabā: ⁊ impedimentis
oībus sic timebā expediri quemadmo=
dum impediri timendū est. Ita sarcina
seculi velut somno assolet dulciter pre=
mebat. ⁊ cogitatiōes quib⁹ meditabar

in te: similes erant conatibus expgisci
volētiū: qui tn̄ superati soporis altitu=
dine remergunt. H Et sic nemo
est qui dormire semꝑ velit: omniūq3 sa=
no iudicio vigilare p̄stat: differt tn̄ ple=
rūq3 hō somnū excutere cū grauis tor=
por in mēbris est: eūq3 iam displicētem
carpit libētius: ꝙuis surgēdi tēpus ad
uenerit: ita certū habebā esse meli⁹ tue
charitati me dedere ꝙ mee cupiditati
cedere. Sed illud placebat et vincebat
hoc libebat ⁊ vinciebat. Non eniz erat
quod tibi respōderē dicenti mihi. surge
qui dormis ⁊ exurge a mortuis: ⁊ illu=
minabit te xp̄s: ⁊ vndiq3 ostendenti v͛a
te dicere: nō erat omnino quid respōde
rē veritate cōuictus: nisi tm̄ verba lēta
⁊ somnolēta. Modo ecce mō: sine pau=
lulū. Sed modo et modo non habebat
modū: ⁊ sine paululū in longum ibat.
Frustra cōdelectabar legi tue ſm inte=
riorē hoiem: cum lex alia in mēbris me
is repugnaret legi mentis mee: ⁊ capti
uū me duceret in lege pcti que in mem
bris meis erat. Lex em̄ pcti est violen=
tia cōsuetudinis qua trahit ⁊ tenetur
etiā inuit⁹ anim⁹. eo merito quo in eaz
volens illabit. Miseruz ergo me q̄s li=
beraret de corpore mortis huius: nisi
gr̄a tua ꝑ iesum xp̄m dn̄m nostrum? Et
de vinculo q̄dē desiderij concubitus q̄
arctissime tenebar: ⁊ a secularium nego=
ciorū seruitute quēadmodū me exeme=
ris narrabo: ⁊ ꝯfitebor nomini tuo do=
mine adiutor meus ⁊ redēptor meus.
Agebā solita crescente anxietudine: et
quotidie suspirabā tibi Frequētabā ec
clesiā tuā ꝙtū vocabat ab eis negocijs
sub q̄x pōdere gemebā. Mecū erat ali
pi⁹ ociosus ab ope iurisperitoꝝ post as
sessionē tertiā: expectās q̄bus iterū con
silia vēderet sicut ego vendebā dicendi
facultatē si qua docēdo p̄stari pōt. Ne
bridius autē amicitie nostre cesserat vt
oīm nostrum familiarissimo verecūdo
mediolanensi ⁊ ciui grāmatico subdo=
ceret vehementer desideranti ⁊ familia
ritatis iure flagitāti de numero nostro
fidele adiutoriū quo indigebat nimis.
Non itaq3 nebridiū cupiditas commo

doꝝ eo tractu.maiora cum posset si vellelet de litteris agere:sꝫ officio beniuolentie petitionē nostrā contemnere noluit amicus dulcissimus et mitissimus.
J Agebat autē illud prudentissime cauēs innotescere personis ſm hoc seculū maioribus:deuitās in eis omnem inquietudinem animi:quē volebat habere liberū:ꝫ ꝙ multis posset horis feriatū ad querendum aliqd vel legendū vel audiendū de sapia. Quodā igitur die non recolo causam qua erat absens nebridius:cū ecce ad nos domum venit ad me:ꝫ alipiū ponticianus quidam ciuis noster inꝗtū afer.preclare in palacio militans:nescio quid a nobis volebat:ꝫ consedimus vt colloqueremur. Et forte supra mensam lusoriā q̄ ante nos erat attendit codicē.tulit:aperuit inuenit aplm paulum:inopinate sane: putauerat eni aliquid de libris quoꝝ ꝓfessio me cōterebat. Tū vo arridēs meꝗ intuens gratulatorie miratus est ꝙ eas ꝫ solas pre oculis meis lrās repente comperisset.Christianus quippe ꝫ fidelis erat:ꝫ sepe tibi deo nostro.pro sternebatur in ecclesia crebris ꝫ diutur nis orōnibus.Cui ego cū indicassem illis me scripturis curā maximā impen dere. ortus est sermo ipso narrante de anthonio egyptio monacho.cuius nomen excellēter clarebat apud seruos tu os.nos aūt vsq in illā horam latebat. Qd ille vbi cōperit:immoratus est in eo sermone insinuans tantū virū ignorantibus:ꝫ admirans tandem nostram ignorantiā.Stupebamus autē audien tes tam recenti memoria:et ꝓpe nr̄is tꝑibus testatissima mirabilia tua in fide recta ꝫ catholica ecclesia. K
Omīs mirabantur:ꝫ nos qꝛ tā magna erant:ꝫ ille quia inaudita nobis erant. Jnde sermo eius deuolutus est ad monasterioꝝ greges:ꝫ mores suaue olentie tue ꝫ vbera deserta heremi:quoꝝ nos nihil sciebamus.Et erat monasteriū mediolani plenum bonis fratribus extra vrbis menia sub ambrosio nutritore:ꝫ nō noueram⁹.Pertēdebat ille ꝫ loquebatur adhuc ꝫ nos intenti tacebamus.Unde incidit vt diceret nescio qn se ꝫ tres alios contubernales suos nimirum apud treueros cum imperator pro meridiano circensium spectaculo teneretur:exisse deambulatum in ortos muris contiguos:atꝗ illic vt forte con binati spaciabantur.vnū secū seorsum ꝫ alios duos itidem seorsum pariterꝗ digressos.Sed illos vagabundos irru isse i quādā casā vbi habitabant quidā serui tui spiritu pauperes:qualium est regnum celorum:ꝫ inuenisse ibi codicē i quo scripta erat vita Anthonij. Quā legere cepit vnus eorum:ꝫ mirari ꝫ ac cendi:ꝫ inter legendum meditari arripere talem vitā:ꝫ relicta militia seculi seruire tibi.Erant autem ex eis quos dicunt agentes in rebus.Tūc subito re pletus amore sancto et sobrio pudore: iratus sibi coniecit oculos in amicum ꝫ ait illi.Dic queso te:oībus istis labo ribus nostris quo ambim⁹ peruenire? Quid querimus?Cuius rei causa militamus?Maior ne eē poterit spes nostra in palacio:ꝙ vt amici imperatoris simus?Et ibi quid nō fragile:plenūꝗ periculis?Et per qd̄ pericula peruenietur ad grandius periculum? Et ꝙdiu istud erit? Amicus autē dei si voluero ecce nūc fio.Dixit hoc.ꝫ turbidus parturitione noue vite reddidit oclos paginis:ꝫ legebat et mutabat intus vbi tu videbas.ꝫ exuebat mundo mēs ei⁹ vt mox apparuit.Nāꝗ dū legit ꝫ voluit fluct⁹ cordis sui:infremuit aliquādo ꝫ discreuit.decreuitꝗ meliora:iamꝗ tu⁹ ait amico suo. L Ego iā abru pi me ab illa spe nostra:et deo seruire statui:ꝫ hoc ex hora hac. Jn hoc loco aggredior:te si piget imitari noli aduersari.Respōdit ille adherere se socio tante mercedis tanteꝗ militie. Et ambo iam tui edificabant turrim sumptu idoneo relinquēdi omnia ꝫ sequēdi te. Tum ponticianus ꝫ qui cū eo ꝑ alias orti partes deambulabant querentes eos:deuenerūt in eūdem locum:ꝫ inue nientes admonuerunt vt redirent ꝙ iā declinasset dies. At illi narrato placi to ꝫ proposito suo:ꝗ modo in eis talis

voluntas orta esset atq3 firmata: petiue
runt ne sibi molesti essent: si adiungi re-
cusarent. Isti aūt nichilo mutati a pri-
stinis: fleuerūt se tñ vt dicebat: atq3 illis
pie congratulati sunt: z commendaue-
runt se orōnibus eor. z trahentes cor i
terram abierūt in palaciū. Illi autē affi
gentes cor in celo manserunt in casa.
Et ambo habebant sponsas. Que po-
stea ꝙ hoc audierunt: dicauerunt etiā
ipse virginitatē tibi. Narrabat hec pō
ticianus. Tu aūt domine int' vba eius
retorquebas me ad meipsum auferens
me a dorso meo. vbi me posuerā dū nol
lē me attendere. z cōstituebas me ante
faciē meam vt viderē ꝙ turpis essem:
ꝙ distortus z sordidus maculosus z vl
cerosus. Et videbam z horrebā: z quo
a me fugerem non erat. Et si conabar a
me auertere aspectum: narrabat ille qđ
narrabat. z tu me rursꝰ opponebas mi-
chi: z impingebas me in occulos meos
vt inuenirē iniq̃tatē meā z odissē.
M Nouerā eā sʒ dissimulabā
z cohibebā z obliuiscebar. Tūc vo ꝙto
ardentius amabam illos de quibus au
diebam salubres effectus ꝙ se totos ti-
bi sanandos dederant: tanto execrabiliꝰ
me cōparatum eis oderam. Quā multi
mei anni mecū effluxerant: forte duode-
ci anni: ex quo ab vndeuigesimo anno
etatis mee lecto ciceronis hortēsio: exci
tatus eram studio sapientie: z differebā
contempta felicitate terrena ad eam in
uestigandam vacare: cuius non inuen-
tio sed vel sola inquisitio iam ꝑponēda
erat etiā inuentis thesauris regnisq3 gē
tium: z ad nutum circunfluentibus cor-
poris voluptatibus. At ego adolescens
miser valde: miser in exordio ipsius adole-
scentie, etiā petierā a te castitatē: z dixe-
rā. da michi castitatē z continentiam: sʒ
noli modo. Timebā enim ne me cito ex
audires z cito sanares a morbo concu-
piscentie: quem malebā expleri ꝙ extin
gui. Et ierā ꝑ vias prauas supstitione
sacrilega. non quidē certus in ea sed q̃si
ꝑponens eam ceteris que non pie quere-
bam: sʒ inimice oppugnabā. Et putaue-
ram me propterea differre de die in diem

cōtempta spe seculi te solū seq̄: quia nō
michi apparebat certū aliqđ quo dirige-
rem cursum meū. Et venerat dies quo
nudarer michi: z increparet me consciē
tia mea. Ubi est lingua? Nempe tu dice
bas propter incertū vum nolle te abijce-
re sarcinam vanitatis. Ecce iam certū
est: z illa te adhuc pmit humerisq3 libe
rioribus penas recipiunt. qui neq3 ita in
quirendo attriti sunt: nec decēnio z am
plius ista meditati. Ita rodebar intus
z confūdebar pudore horribili vehemē
ter cū pōticianꝰ talia loq̃ret. N
Terminato autē s̃mone z cā qua vene-
rat: abijt ille. Et ego ad me. Que non i
me dixiꝰ quibus sententiarum verberibꝰ
non flagellaui aiam meam: vt sequeret
me conantem post te ire: z retinebatur.
Recusabat: z non se excusabat. Consum
pta erant z conuicta argumēta oīa. Re
manserat muta trepidatio z quasi mor
tem reformidabat restringi a fluxu con
suetudinis quo tabescebat in mortem.
Tum in illa grandi rixa interioris domꝰ
mee quam fortiter excitaūam cum anima
mea in cubiculo nr̃o corde meo: tā vul-
tu ꝙ mente turbatus inuado alipiū: et
exclamo. Quid patimur? Quid ē hoc?
Quid audisti? Surgunt indocti z celū
rapiunt: z nos cum doctrinis nostris si-
ne corde ecce vbi volutamur in carne z
sāguine? An q2 pcesserūt pudet sequi: et
non pudet nec saltem sequi. Dixi nescio
q̃ talia. z abripuit me ab illo estus meꝰ
cum taceret attonitus me intuens. Ne
q3 enim solita sonabam. Plus loq̄bant
aiam meā frōs: gene: oculi: calor: modꝰ
vocis: ꝙ vba q̃ pmebā. Ortulus qdā
erat hospitij nr̃i: quo nos vtebamur si-
cut tota domo. Nā hospes ibi non ha-
bitabat dominus domus. Illuc me ab-
stulerat tumultus pectoris: vbi nemo i-
pediret ardentem litē quam mecū ag-
gressus eram: donec exiret qua tu scie-
bas. Ego autem non sciebam. Sed tñ
insaniebam salubriter: et moriebar vitalr
ter ignarus quid mali essem. z ignarus
quid boni post paululum futurus es-
sem. Abscessi ergo in ortum: et alipius
pedem post pedem. Neq3 enim secretū

meum non erat: vbi ille aderat. Aut qñ me sic affectum deberet.

Sedimus q̃tum potuimus remoti ab edibus. Ego fremebã spũ indignãs idi gnatiõe turbulentissima: qđ nõ irẽ i pla citũ ꝛ pactũ tecũ deus meus: in qđ eũ dũ esse oĩa ossa mea clamabãt: ꝛ in celũ tollebant laudibus: ꝛ non illuc ibatur nauibus: aut quadrigis: aut pedib⁹: q̃tum saltem de domo in cum locũ ieram vbi sedebamus. Nam non solũ ire: v̾uꝫ etiam puenire illuc: nihil erat aliud q̃ velle ire sed velle fortiꝛ ꝛ integre non se misauciã hac atq̃ hac v̾sare et iactare voluntatẽ: ptem assurgẽteꝫ cum alia p te cadente luctantẽ. Deniq̃ tã multa fa ciebã corpore in ipsis cũctationib⁹ esti bus q̃ aliqñ volũt hoĩes ꝛ non valent. si aut ipsa membra nõ habeant: aut ea vl colligata vincul' vel resoluta lãguore: vl quoq̃modo ĩpedita sint. Si vulsi capil lum: si pcussi frontem: si consertis digitis amplexat⁹ sum genu: q2 volui feci. Po tui aũt velle ꝛ non facẽ si mobilitas mẽ brorum non obsequẽtur. Tam multa ḡ feci vbi non hoc erat velle qđ posse: ꝛ nõ faciebam qđ ꝛ incõpabili affectu ãpli⁹ michi placebat. ꝛ mox vt vellẽ posse: q2 mox vt vellẽ vtiq̃ vellẽ

Ibi enim facultas ea q̃ volũtas: ꝛ ipsũ velle iã facẽ erat: ꝛ tñ nõ fiebat faciliuſ q̃ obtempabat corpus tenuissime volũ tati aĩe vt ad nutũ mẽbra mouerenꝛ q̃ ipsa sibi aĩa ad volũtatẽ suã magnã in sola volũtate pficiendã. Uñ hoc mon strũ? ꝛ quare istud? Luceat mĩa tua: ꝛ in terrogem si forte michi respõdẽ possint latebre penaꝝ hoĩnꝫ tenebrosissime cõ tritiones filioꝝ adã. Uñ hoc monstrũ: ꝛ quare istud? Imperat animus corpori ꝛ pareꝛ statim: imperat animus sibi et resistitur. Impat animus vt moueatur manus: ꝛ tanta est facilitas vt vix a ser uitio discernaꝛ imperiũ. Et animus ani mus: manus aũt corpus est. Impat ani mus vt velit animus. nec alĩ est. nec fa cit tamẽ. Unde hoc monstrum: ꝛ quare istud? Impat inq̃ vt velit: qui non im pareret nisi vellet: ꝛ non fit quod imperat Sed non ex toto vult. non ḡ ex toto im perat. Nam intantuꝫ imperat inq̃tum vult. ꝛ intantum non fit quod impat in q̃tum non vult. Quoniam voluntas ĩ pat vt sit voluntas: nec alia sed ipsa. Nõ igiꝛ monstrũ ptim velle partim nolle: sꝫ egritudo animi est: quia nõ totus assur git veritate subleuatus consuetudine p grauatus. Et ideo sunt due voluntates quia vna earum tota non est: ꝛ hoc ad est alt̾i quod deest alteri. Pereãt a fa cie tua deus sicuti peunt vaniloqui et mentis seductores. qui cum duas volũ tates in deliberando animaduẽterint du as naturas duarum mentium esse asse uerant: vnam bonam alteram malã. Ip si veri mali sunt cum ista mala sentiunt ꝛ iidem ipsi boni erunt si v̾a senserint: v̾is q̃ consenserint. vt dicat eis apostol⁹ tu us. Fuistis aliquando tenebre: nunc au tẽ lux in domino. Illi enim dum volunt esse lux non in dño sed in seipsis: putan do aĩe naturam hoc esse qđ deus: ita fa cti sunt densiores tenebre qñ longius a te recesserũt horrenda arrogãtia. a te v̾o lumine illuminãte oẽm hoĩem veniẽtẽ in hunc mũdũ.

Atte̾dite qđ dicatis ꝛ erubescite: ꝛ accedi te ad eũ ꝛ illumiamini: ꝛ vultus v̾ri nõ erubescẽt. Ego cũ deliberabã vt iã ſuire dño deo meo sicut diu disposueram. ego eram q̃ volebaꝫ: ego q̃ nolebã ego ego erã. Nec plene volebã: nec plene no lebam. Ideo mecum contendebam: et dissipabar a meipso. Et ipsa dissipatio me inuito quidem fiebat. nec tamẽ ostẽ debat naturam mentis aliene: sed penã mee. Et ideo non iam ego opabar illã: sed quod habitabat in me peccatum de supplicio liberioris peccati: quia eram filius adam. Nam si tot sunt contrarie nature quot voluntates sibi resistunt. non iam due sed plures erunt. Si deli beret quisq̃ vtrum ad conuenticulum eorum pergat: an ad thearum: clamãt isti. Ecce due nature: vna bona hac ad ducit. altera mala illac reducit.

Nam vnde ista cunctatio sibimet aduer santium voluntatum? Ego au tem dico ambas malas: ꝛ que ad illos ducit: ꝛ que ad theatrum reducit. Sed

non credunt nisi bona; esse qua itur ad eos. Quid si ergo quisque nostrum deliberet: et secum altercantibus duabus volun tatibus fluctuet: vtrum ad theatrum pergat an ad ecclesiam nostram: Nonne et illi qd respondeant fluctuabunt? Aut enim fate buntur qd volunt bona voluntate pergi in ecclesiam nostram: sicut in eam pergunt qui sacramentis eius imbuti sunt atque detinentur: aut duas malas naturas: et duas malas mentes in vno homine con fligere putabunt: et non erit verum qd solent dicere vnam bonam et alteram malam. aut con uertentur ad verum et non negabunt cum quis deliberat animam vnam diuersis volunta tibus estuare. ¶ Iam ergo non dicant cum duas voluntates in homine vno aduer sari sibi sentiunt: duas contrarias men tes de duabus contrariis principiis conten dere vnam bonam: alteram malam. Nam tu deus verax improbas eos et redarguis atque conuincis eos: sicut in vtraque mala voluntate. cum quisque deliberat vtrum ho minem veneno interimat an ferro: vtrum fundum alienum illum an illum inuadat. quum vtrumque non potest. vtrum emat voluptatem luxuria: an pecuniam seruet auaricia. vtrum ad circum pergat an theatrum. si vno die vtrumque exhibeatur. addo etiam tertium: an ad furtum de domo aliena si subest occasio. addo et quartum an ad committen dum adulterium si et inde simul facul tas aperitur. si omnia concurrant in vnum arti culum temporis pariterque capiantur omnia que simul agi nequeunt. Discerpunt enim animum si bimet aduersantibus quattuor volunta tibus. vel etiam pluribus in tanta copia re rum que appetuntur. nec tamen tantam multitu dinem diuersarum substantiarum solent dicere. Ita et in bonis voluntatibus. Nam quero ab eis vtrum bonum sit delectari lectione apostoli. et vtrum bonum sit delectari psalmo sobrio. et vtrum bonum sit euangelium disse rere. Respondebunt ad singula Bonum. Quid si ergo pariter delectent omnia simulque vno tempore? Nonne diuerse voluntates disten dunt cor hominis cum deliberatur quid po tissimum arripiamus? Et omnes bone sunt et certant secum donec eligatur vnum quo fe ratur tota voluntas vna que in plures di

uidebatur. ¶ Ita etiam cum eternitas delectat superius: et temporalis boni volu ptas retentat inferius. eadem anima est non tota voluntate illud aut hoc volens. et ideo discerpitur graui molestia: dum illud ve ritate preponit hoc familiaritate non po nit. Sic egrotabam et excruciabar accu sans memetipsum solito acerbius nimis ac voluens et versans me in vinculo meo donec abrumperetur totum quo iam exiguo tenebar. Sed tenebar tamen: et instabas tu in occultis meis domine seuera misericordia flagel la ingeminans timoris et pudoris: ne rur sus cessarem et non abrumperetur idipsum exi guum et tenue qd remanserat: et reualesce ret iterum et me robustius alligaret. Dicebam enim apud me intus. Ecce modo fiat: modo fiat. Et cum verbo iam ibam in pla citum: iam pene faciebam et non faciebam. nec relabebar tamen in pristina: sed de pro ximo stabam et respirabam. Et item cona bar et paulominus ibi eram: et paulomi nus iam iamque attingebam et tenebam. et non ibi eram nec attingebam nec tenebam. hesi tans mori morti: et vite viuere. ¶ Plusque in me valebat deterius inolitum quam melius insolitum: punctumque ipsum temporis quo aliud futurus eram quanto propius admouebatur: tanto amplius incutiebat horrorem: sed non repcutiebat retro. nec auertebat: sed suspendebat. Retinebant nuge nugarum: et vanitates vanitatum an tique amice mee: et succutiebant vestem meam carneam submurmurabant. Dimit tis ne nos? et a momento isto non erimus tecum vltra ineternum: et a momento isto non tibi licebit hoc et illud vltra in eternum? Et que suggerebant in eo quod dixi hoc et illud que suggerebant deus meus. auertat ab anima serui tui in misericordia tua: quas sordes suggerebant? que dede cora. Et audiebam eas iam longe minus quam dimidius: non tanque libere contradicen tes eundo in obuiam: sed veluti a dorso mus sitantes. et discedente quasi furtim velli cantes vt respicerem: retardabant tamen me cunctantem abripere atque excutere ab eis et transilire quo vocabar: cum diceret mihi consuetudo violenta. Putasne si ne istis poteris? Sed iam tepidissime

hoc dicebat. Aperiebat enim ab ea pte qua intenderā faciē: et quo transire trepidabā: casta dignitas continentie. serena et nō dissolute hylaris: honeste blandiens vt venirē nec dubitarem: et extēdens ad me suscipiendū et amplectendū pias manus plenas gregibus bonorum exemplorum. Ibi tot pueri et puelle. ibi iuuentus multa et oīs etas et graues vidue: et virgines: anus: et in oībus ipsa continentia nequaꝗ sterilis sꝫ fecunda mater filiorum gaudiorum de marito te dñe. Et irridebat me irrisiōe exhortatoria. quasi diceret. Tu non poteris qđ isti et iste? An vero isti et iste in semetipsis possunt: ac non in dño deo suo? Dominus deus eorum me dedit eis Quid in te stas et non stas? Proijce te in eū. noli metuere: non se subtrahet vt cadas. Proijce te securus: excipiet te et sanabit te. Et erubescebā nimis: qꝛ illarum nugarū murmur adhuc audiebaꝫ et cunctabundus pendebā. Et rursus illa. q̄si diceret. Obsurdesce aduersus immunda illa mēbra tua sup terrā vt mortificentur. Narrant tibi delectationes: sed nō sicut lex dñi dei tui. Ista controuersia in corde meo: non nisi de meipso aduersus meipꝫ. At alipius affixus lateri meo: inusitati motus mei exituꝫ tacitus opperiebatur. Ubi vero a fūdo archano alta consideratio cōtraxit et congessit totā miseriā meā in conspectu cordis mei: aborta est pcella ingens: ferēs ingentem imbrem lachrymarum. Et vt totum effunderem cum vocibus suis: surrexi ab alipio. Solitudo mihi ad negociū flendi aptior suggerebatur Et secessi remotius ꝙ vt posset mihi onerosa esse etiam eius presentia. Sic tunc erā: et ille sensit. nescio. Quid enim puto dixeraꝫ: in quo apparebat sonus vocis mee iam fletu grauidus. et sic surrexeram. Mansit ꝗ ille vbi sedebamus: nimie stupens. Ego sub quadā fici arbore straui me nescio quomodo: et dimisi habenas lachrymis: et pruperunt flumina oculorū meoꝝ. acceptabile sacrificiū tuum. Et nō quidem his verbis: sed in hac sententia multa dixi tibi. Et tu dñe vsquequo? Usquequo dñe. irasceris in finē? Ne memor fueris iniquitatum nostrarum antiquarum. Sentiebā enim ab eis me teneri: et iactabam voces miserabiles. Quādiu ꝙdiu cras et cras? Quare nō modo? quare non hac hora finis turpitudinis mee? Dicebā hec et flebaꝫ amarissima contritione cordis mei. Et ecce audio vocē de vicina domo cū cātu dicētis et crebro repetētis quasi pueri an puelle nescio. Tolle lege: tolle lege. Statimq3 mutato vultu intentissimus cogitare cepi. vtruꝫ nam solerent pueri in aliquo genere ludendi cantare tale aliqd: nec occurrebat oīno audiuisse me vsquā. Repressoq3 impetu lacrymaꝝ surrexi: nihil aliud interptans diuinitus mihi iuberi: nisi vt aperirē codicē et legerem quod primū capitulum inuenissem. Audierā enim de anthonio ꝙ ex euangelica lectione cui forte superuenerat admonitus fuerit tāꝙ sibi diceretur qđ legebat. vade vende oīa q̄ habes et da pauperibus: et habebis thesauꝝ i celis: et veni sequere me. et tali oraculo cōfestim ad te esse cōuersum. Itaq3 cōcitus redij ad eū locū vbi sedebat alipius. ibi enim posuerā codicem apostoli cū inde surrexerā. Arripui: aperui: et legi in silentio capitulum quo primū coniecti sunt oculi mei. Non in comessationibus et ebrietatibus: non in cubilibus et impudicitijs: non in contētione et emulatione. sed induite dñm nostrū iesum xpm. et carnis prudentiam ne feceritis in cōcupiscentijs. Nec vltra volui legere nec opus erat. Statim qppe cū fine huiusce sentētie quasi luce securitatis infusa cordi meo: oēs dubitationis tenebre diffugerunt. Tū interiecto aut digito aut nescio quo alio signo codicem clausi: et tranquillo iam vultu indicaui alipio. At ille qđ i se ageret quod ego nesciebā sic indicauit. Petit videre quid legissem. Ostendi: et attendit etiam vltra ꝙ ego legeram: et ignorabā quid sequeret. Sequebatur vero. Infirmū autem in fide recipite. Quod ille ad se retulit: mihiq3 aperuit. Sed tali admonitione firmatus est. placi-

toq̄ ac proposito bono ꝛ congruentissi-
mo suis moribus quibus a me in meli
us iam olim valde longeq̄ distabat: si-
ne vlla turbulenta cunctatione cõiunct⁹
est. Inde ad matrem ingredimur: indica
mus. gaudet. narramus quẽadmodum
gestum sit. Exultat ꝛ triumphat ꝛ bene
dicebat tibi qui potens es vltra q̄ peti
mus aut intelligimus facere: quia tan-
to amplius sibi a te concessum de me vi
debat: q̄ pete solebat miserabilibus eius
flebilibusq̄ gemitibus. Conuertisti enim
ita me ad te: vt nec vxorem quererẽ: nec
aliquam spem seculi hui⁹: stans in ea re
gula fidei in qua me añ tot annos ei re
uelaueras. Et conuertisti luctum eius
in gaudium multo vberius q̄ voluerat
ꝛ multo charius atq̄ castius q̄ de nepo
tibus carnis mee requirebat.

¶ Explicit liber octauus.

Incipit nonus

D omine ego seruus tuus
ego seruus tu⁹: ꝛ
fili⁹ ancille tue.
Dirupisti vincu
la mea: tibi sa-
crificabo hosti-
am laudis. Lau
det te cor meum
ꝛ ligua mea. ꝛ oĩa ossa mea dicãt. dñe
q̄s similis tibi? dicãt ꝛ rñde michi: ꝛ dic
aie mee. salus tua ego sũ. Quis ego: ꝛ q̄
lis ego? Quid nõ mali ego aut fctã mea
aut si nõ fctã dctã mea. aut si nõ dctã volũ
tas mea fuit. Tu aũt dñe bon⁹ ꝛ miseri-
cors ꝛ dextra tua respiciẽs ꝑfũditatem
mortis mee: ꝛ a fũdo cordis mei exhauri
ens abyssũ corruptiõis. Et hoc erat to-
tũ nolle qd̄ volebas: ꝛ vlle qd̄ nolebas.
Sed vbi erat tã ãnoso tẽpe: ꝛ de q̄ imo al-
toq̄ secreto euocatũ ẽ ĩ momẽto liberum
arbitriũ meum: quo subderem ceruicem
leni iugo tuo: ꝛ hũeros leui sarcine tue
christe iesu adiutor meus et redemptor

meus? Quam suaue mihi subito factũ
est carere suauitatibus nugarum: ꝛ quas
amittere metus fuerat: iam dimittere
gaudium erat. Eijciebas enim eas a me
vera tu ꝛ summa suauitas: eijciebas et
intrabas pro eis omni voluptate dulci
or: sed non carni et sanguini. omni luce
clarior: sed omni secreto interior: omni
honore sublimior: sed non sublimibus
in se. B Iam liber
erat animus meus a curis mordacib⁹
ambiendi et acquirendi et volutandi
atq̄ scalpendi scabiem libidinum. ꝛ gar
riebam tibi claritati mee et diuitijs me
is et saluti mee domino deo meo. Et pla
cuit michi in conspectu tuo non tumul-
tuose abrũpere: sed lẽiter subtrahere mĩ
nisterium lingue mee nundinis loquaci
tatis: ne vlterius pueri meditantes: nõ
legẽ tuam: non pacem tuam: sed insani-
as mendaces et bella forensia mercarẽ
tur ex ore meo arma furori suo. Et op-
portune iam paucissimi dies supererãt
ad vindemiales ferias: ꝛ statui tolera-
re illos vt solemniter abscederem et re
demptus a te iam non redirem venalis
Consilium ergo nostrum erat coram te
coram hominibus autem nisi nostris nõ
erat. Et conuenerat inter nos ne passim
cuiq̄ effunderetur. q̄q̄ tu nobis a con-
ualle plorationis ascendentibus ꝛ can-
tantibus canticum gͣduum dederas sa-
gittas acutas: ꝛ carbões vastatores ad
uersus linguam subdolam. velut consu
lendo contradicentem. ꝛ sicut cibum as
solet amando cõsumẽtẽ. Sagittaueras
tu cor nostrũ charitate tua: ꝛ gestabam⁹
verba tua transfixa visceribus: et exem-
pla seruorum tuorum quos de nigris lu-
cidos: de mortuis viuos feceras conge
sta in sinum cogitatiõis nostre vrebãt
ꝛ absumebant grauem torporem: ne in
ima vergeremus: ꝛ accendebãt nos val
de vt omnis ex lingua subdola contradi
ctionis flatus inflammare nos acrius
posset: non extinguere. Uerumtamen q̄r
propꝫ nomen tuũ qd̄ sanctificasti per ter
ras etiam laudatores. vtiq̄ haberet vo
tum ꝛ propositum nr̄m: iactantie simile
videbaꝫ: non opꝑiri tam proximum feria

rū tēpus: sed de publica confessiōe atq; añ oculos oim sita añ discedē: vt conscia in factum meum ora cunctoꝝ intuentiū ꝙ vicinū vindemialium diem preuenire voluerim: multa dicerent ꝙ q̄si appetissem magn⁹ videri. ¶ Et quo michi erat istud vt putarer ꝛ disputarer de aio meo: ꝛ blasphemarer bonū nr̄m? Quinetiam ꝙ ipsa estate litterario labori nimio pulmo meus cedere ceperat: ꝛ difficulter trahere suspiria doloribusq; pectoris testari se saucium: vocemq; clariorem productioremue recusare primo perturbauerat me: q2 magisterii illius sarcinam pene iam necessitate deponere cogebar. aut si curari ꝛ conualescere potuissem certe intermittere. Sed vbi plena voluntas vacandi ꝛ videndi: quoniam tu es dominus: oborta michi est atq; firmata. nosti deus meus etiam gaudere cepi: ꝙ hec quoq; suberat non mēdax excusatio que offensionē hoim tēperaret: qui propt̄ liberos suos me liberum eē nūꝙ volebant. Plenus igit̄ tali gaudio tolerabā illō interuallum tpis: donec decurrēt: nescio vtꝝ vel viginti dies erant: s3 tamē fortit̄ tolerabant̄: quia recesserat cupiditas q̄ mecum solebat ferre graue negocium. ꝛ ego p̄mendus remanseram nisi patiētia succederet. Pec casse me in hoc quisꝙ suoꝛum tuoꝛum fr̄m meoꝛum dixerit: ꝙiam pleno corde militia tua passus me fuerim vel vna hora sedē in cathedra mendacii. At ego non contendo. Sed tu domine misericordissime: nonne ꝛ hoc peccatum cum ceteris horrendis ꝛ funereis in aqua sctā ignouisti ꝛ remisisti michi. ¶ D

Macerabat̄ anxietudine Verecundus de isto nr̄o bono: ꝙ propter vincula sua q̄bus tenacissime tenebatur deseri se nostro consortio videbat nondum christianus coniuge fideli: eapsa tamē arctiore pre ceteris compede ab itinē quod aggressi eramus retardabatur. Nec christianum esse alio modo se velle dicebat ꝙ illo quo non poterat. Benigne sane obtulit: vt ꝙdiu ibi essemus in rure eius essemus. Retribues illi domine in resurrectiōe iustoꝝ: q2 iā ipsā sorte retribuisti ei. Quāuis. n. absētibus nobis cum rome iam essemus: corporali egritudine correptus ꝛ in ea christianus ꝛ fidelis factus ex hac vita migrauit: ita misertus es non solum eius: sed etiam nostri: ne cogitantes egregiam circa nos amici humanitatem: nec eum in grege tuo numerantes: dolore intolerabili cruciaremur. Grās tibi domine de⁹ nr̄. tui sumus indicant hortationes ꝛ indicationes tue. Fidelis p̄missor reddes Verecundo pro rure illo ei⁹ cassiaco: vbi ab estu seculi requieuimus in te: amenitatē sempiterne virentis padisi tui: quoniam dimisisti ei peccata sup̄ terram in monte incaseato monte tuo. monte vberi. Angebat̄ g̱ tunc ipse. nebridius autem colletabat̄ Quanuis enim ꝛ ipse nondum christianus in illā foueā pnciosissimi erroris inciderat: vt veritatis filii tui carnem fātasma crederet: tñ inde emergens sic sibi erat: nondum imbut⁹ vllis ecclie tue sacris: sed inquisitor ardētissimus veritatis. Quē non multo post conuersiōe3 nostram regenerationem p̄ baptismum tuum: ipsum etiam fidelē catholicu3 castitate pfecta atq; continentia tibi seruītē in africa apō suos. postꝙ tota dom⁹ eius p̱ eum christiana facta ess3: carne soluisti ꝛ nunc ille viuit in sinu abrahā. ¶ Quicq̄d illud est quod illo significat̄: ibi nebridius meus viuit: dulcis amicus: tuus aūt domine adoptiu⁹ ex liberto filius ibi viuit. Nam quis ali⁹ tali aīe loc⁹? Ibi viuit: vñ me multa inē rogabat homūciōnē inexptum. Ja3 nō ponit aurē ad os meum s3 spūale os ad fontē tuum. ꝛ bibit q̄tum pōt sapiā3 p̱ auiditate sua sine fine felix. Nec eum sic arbitror inebriari ex ea vt obliuiscatur mei: cum tu domine. quē potat ille. nr̄i sis memor. Sic g̱ eramus verecundum consolantes triste3 salua amicitia de tanti conuersatione nostra: ꝛ exhortantes ad fidem gradus sui. vite scilicz cōiugalis nebridium aūt opientes quando sequē tur: quod de tam p̱ximo poterat: ꝛ erat iā iamq; facturus. Cum ecce euoluti sunt dies illi tandē nā lōgi ꝛ multi videbant̄ pre amore libertatis ociose: ad cantan=

dū de medullis oib⁹: tibi dixit cor meuz quesiui vultū tuū: vultū tuū dñe requirā. Et venit dies in quo etiam actu soluerer a ꝓfessione rhetorica: vñ iam cogitatu solutus erā. Et factū est. Et eruisti liguā meā vnde iā erueras cor meū: et benedicebam tibi gaudēs profectus in villam cum meis omibus. Ibi quid egerim in litteris iā quidem seruiētib⁹ tibi: sed adhuc in supbie scholam tanq̄ in pausatione anhelantib⁹: testanť libri disputati cū presentibus. et cuz ipso me solo corā te. F Que aūt cū absente nebridio testanť epistole. Et qñ mihi sufficiat tps commemorandi omia magna erga nos beneficia tua in illo tpe presertim ad alia maiora properanti? Reuocat eni me recordatio mea. ꝛ dulce mihi fit dñe cōfiteri tibi. quib⁹ internis me stimulis perdomueris. et quēadmodū me cōplanaueris humiliatis montib⁹ et collibus cogitationuȝ mearū: et tortuosa mea direxeris. et aspera leniueris: quoquo mō ipm etiam alipiū fratrē cordis mei subegeris nomini vnigeniti tui dñi ꝛ saluatoris nr̄i iesu xp̄i: quod primo dedignabatur inseri litteris nostris. Magis eni eas volebat redolere gymnasiorū cedros: quas iā contriuit dñs: q̄ salubres herbas ecclesiasticas aduersas serpentibus. Quas tibi deus meus voces dedi cum legerem psalmos dauid: cātica fidelia et sonos pietatis excludētes turgiduȝ spūm: rudis in germano amore tuo cathecuminus in villa cum cathecumino alipio feriatus: matre adherente nobis muliebri habitu: virili fide: anili securitate. materna charitate: christiana pietate. Quas tibi voces dabam in psalmis illis. ꝛ quomō in te inflāmabar ex eis. ꝛ accendebar eos recitare si possem toto orbe terraꝝ aduersus typū generis humani? Et tñ toto orbe cantanť. ꝛ nō est qui se abscondat a calore tuo. Quam vehementer ꝛ acri dolore indignabar manichꝫis. ꝛ miserebar eos rursus q̄ illa sacramenta: illa medicamenta nescirent. ꝛ insani essent aduersus antidotum quo sani esse potuissent. Vellem vt alicubi iuxta essent: tunc ignorante me virum audirent: ꝛ me nesciēte q̄ ibi essent: intuerētur faciem meam ꝛ audirent voces meas qñ legi quartū psalmum: in illo tunc ocio q̄d de me fecerit ille psalmus cum inuocarez te: exaudisti me de⁹ iusticie mee ī tribulatiōe dilatasti mihi G Miserere mei dñe: ꝛ exaudi orationē meam. Audirēt ignorante me: vtrū audirent. ne me propter se illa dicere putarēt. q̄ iter hec verba dixeriȝ. q: ꝛ reuera nec ea dicerē: nec si ea dicerē si me ab eis audiri viderēq̄ sentirem. nec si dicerē sic accipent quō mecum ꝛ mihi corā te de familiari affectu animi mei: inhorrui timendo. ibidē q̄ inferbui sperando ꝛ exultādo in tua misericordia pať. ꝛ hec oia exibāt ꝑ oculos meos ꝛ voceȝ meā cum conuisus ad nos spūs tuus bon⁹ ait nobis. Filij hominū quousq̄ graues corde: vt quid diligitis vanitatem: ꝛ queritis mendacium? Dilexeram enim vanitatem: ꝛ q̄sieram mendaciū. Et tu dñe iam magnificaueras sanctum tuū. suscitans eum a mortuis ꝛ collocans ad dexťam tuam vnde mitteret ex alto promissionē suā paraclitū spiritū ṽitatis. ꝛ miserat eū iā. sed ego nesciebā. Miserat eum quia iā magnificatus erat resurgēs a mortuis ꝛ ascendēs in celū. Ante autē spiritus nondū erat datus. quia iesus nonduȝ erat clarificatus. Et clamat ꝓpheta. Quousq̄ graues corde? Ut quid diligitis vanitatē ꝛ queritis mēdaciū? Et scitote q̄ñ domin⁹ magnificauit sctm̄ suū. Clamat quousq̄ clamat scitote. Et ego tādiu nesciens vanitatē dilexi: ꝛ mendaciū q̄siui. ꝛ ideo audiui ꝛ contremui: q̄ñ talibus dicit qualē me fuisse reminiscebar In fantasijs enī quas pro ṽitate tenuera vanitas erat ꝛ mendacium. Et insonui multa grauiter ꝛ fortiť: in dolore recordationis mee. Que vtinā audissent qui adhuc diligunt vanitatē ꝛ q̄rūt mēdaciū. Forte cōturbarenť: ꝛ euomuissēt illud: ꝛ exaudires eos cum clamarent ad te: q̄ñ ṽa morte carnis mortu⁹ est ꝑ nobis: q̄ te interpellat ꝑ nobis.

H Legebā. irascimini ꝛ nolite pec

c ire. Et quō mouebar de⁹ me⁹: q̄ iā didiceram irasci mihi de preteritis vt de cetero non peccarē? Et merito irasci q: non alia natura gentis tenebrarum de me peccabat: sicut dicunt q̄ sibi non irascunt et thesaurisant sibi iram in die ire et reuelatiōis iusti iudicij tui. Nec iam bona mea foris erāt nec oculis carneis in isto sole querebantur. Volētes enim gaudere forinsecus facile euanescūt. et effundunt in ea q̄ vident et tpalia sunt et imagines eorū famelica cogitatione lambūt. Et o si fatigent inedia et dicāt. Quis ostendit nobis bona? Et dicam⁹ et audiant. Signatum est super nos lumen vultus tui dñe. Non enim lumen nos sum⁹ qd illuminat oēm hoiem venientē in hūc mundū. sed illuminamur a te: vt qui fuim⁹ aliqn̄ tenebre sim⁹ lux in te. O si viderēt internū lumen eternū qd ego q: gustauerā frēdebam. q̄m nō eis poterā ostēdere si afferrent ad me cor i oclis suis foris a te: et dicerent. qs ostēdit nob bona. Ibi enī: vbi mihi irat⁹ erā int⁹ i cubili vbi cōpūct⁹ eram: vbi sacrificauerā mactās vetustatē meā: et inchoata meditatiōe renouationis mee sperans in te. ibi mihi dulcescere ceperas et dederas leticiā in corde meo. Et exclamabā legēs hec foris: et agnoscens int⁹. Nec volebā multiplicari terrenis bonis deuorās tpa et deuorat⁹ tēporalibus cum haberem in eterna simplicitate aliud frumētū et vinū et oleum. I Et clamabā in consequēti versu: clamore alto cordis mei. O in pace. O in idipm. O quid dixit. obdormiā et sōnum capiā? Qm̄ quis resistet nobis: cum fiet sermo qui script⁹ est. absorpta est mors in victoria. Et tu es idipsum valde: qui non mutaris et in te requies obliuiscēs laborē oim. qm̄ nullus alius tecum: sed nec ad alia multa adipiscenda que non sunt qd tu. sed tu dñe singularit in spe constituisti me. Legebam et ardebā: nec inueniebā qd facerem surdis mortuis ex quibus fuerā pestis latrator amar⁹ et cecus aduersus litteras de melle celi melleas. et de lumine tuo luminosas et super inimicis scripture huius tabescebam quādo recordabar oīa dierum illorū feriator. Sed nec oblit⁹ sum: nec silebo flagelli tui asperitatem: et misericordie tue mirabilē celeritatē. Dolore dentium tūc excruciabas me. et cum in tantum ingrauasceret vt nō valerē loqui ascendit in cor meū admonere omnes meos q̄ aderant vt deprecarent te pro me deum salutis oimode. Et scrpsi hoc in cera. et dedi eis vt legeret. Mox vt genua supplici affectu fiximus: fugit dolor ille. Sed quis dolor? aut quomodo fugit? Expaui fateor domine meus deus meus. nihil enim tale ab incūte etate expert⁹ fuerā. Et insinuati sunt mihi in profundo nutus tui: et gaudens in fide laudaui nomen tuū. Et ea fides me securū esse non sinebat de preteritis peccatis meis. que michi p baptismum tuum remissa nondum erāt. Renunciaui peractis vindemialibus vt scholasticis suis mediolanenses venditorē verborū aliū prouiderent. qd et tibi ego seruire delegissem et illi professioni pre difficultate suspirandi ac dolore pectoris non sufficerē. K Et insinuari per literas antistiti tuo viro scō ambrosio pristinos errores meos et presens votū meum: vt moneret quid mihi potissimum de libris tuis legendum esset. quo perci piēde tante gratie paratior aptiorq fierem. At ille iussit esaiā pphetā: credo q pre ceteris euangelij vocationisq gentium sit prenuntiator aptior. Verūtamē ego primā hui⁹ lectionem nō intelligēs totū q talē arbitrans distuli repetendū exercitatior in dñico eloquio. Inde vbi tps aduenit quo me nomen dare oporteret relicto rure mediolanum remeaui mus. Placuit et alipio renasci in te mecum iam induto humilitate sacramētis tuis congrua: et fortissimo domitori corporis: vsq ad italicum solū glaciale nudo pede obterendum insolito ausu. Ad iunximus etiā nobis puerū adeodatum ex me natum carnaliter de peccato meo. Tu bene feceras eum. Annorū erat ferme quindecim: et ingenio preueniebat multos graues et doctos viros. Munera tua tibi confiteor domine deus meus

creator oim ⁊ multum potēs reforma=
re nostra deformia. Nā ego in illo pue=
ro preter delictū nihil habebā. Quod
enim enutriebat a nobis in disciplina
tua: tu inspiraueras nobis: nullꝰ alius.
Munera tua tibi cōfiteor. Est liber no=
ster qui inscribit de magistro. Ipse ibi
mecum loquit. Tu scis illius esse sensa
oia que inserunt ibi ex psona collocuto
ris mei. cū esset in annis sexdecim: mul=
ta eius alia mirabiliora expertus sum.
Horrori michi erat illud ingenium. Et
quis pter te taliū miraculorū opifex?
Cito de terra abstulisti vitā eius: et se=
curior eū recordor: non timēs qcq̄ pue
ricie: nec adolescētie. nec oino homini il
li. Sociauimus eū coeuū nobis in grā
tua educandū in disciplina tua ⁊ bapti
sati sumus. ⁊ fugit a nobis sollicitudo
vite preterite. Nec satiabar illis diebꝰ
dulcedine mirabili considerare altitu=
dinē ꝯsilij tui sup salutē generis huma
ni. Quantum fleui in himnis ⁊ cāticis
tuis suaue sonātis ecclie tue vocibꝰ cō=
motus acrit? Voces ille influebant au=
ribus meis. ⁊ eliquabat veritas tua in
cor meū. ⁊ ex ea estuabat inde affectus
pietatis ⁊ currebant lachryme: ⁊ bñ mi
hi erat cum eis. L Non longe
ceperat mediolanēsis ecclia genus hoc
cōsolationis ⁊ exhortationis celebrare
magno studio fratrū concinētiū vocibꝰ
⁊ cordibus. Nimirū annus erat aut nō
multo amplius: cū iustina valētiniani
regis pueri mat hominē tuū ambrosiū
psequeret heresis sue cā qua fuerat se=
ducta ab arrianis. Excusabat pia plebs
in ecclia: mori parata cum epo suo suo
tuo. Ibi mater mea ancilla tua sollici=
tudinis ⁊ vigiliarum primas partes te
nēs orationibus viuebat. Nos adhuc
frigidi a calore spiritꝰ tui excitabamur
tamen ciuitate attonita atq̄ turbata.
Tunc himni ⁊ psalmi vt canerentur se=
cūdum morē orientaliū ptium: ne popu=
lus meroris tedio cōtabesceret institu=
tū est. ⁊ ex illo in hodiernū retētū: mult
iā ac pene oibus gregibꝰ tuis ⁊ p cete=
ra orbis imitātibꝰ. Tūc memoratio an
tistiti tuo per visum aperuisti quo loco

laterent martyrum corpora protasij et
geruasij: q̄ per tot annos incorrupta in
thesauro secreti tui recondideres vnde
opportune promeres ad coercendā ra=
biē femineā: sed regiā. Cū eni propala=
ta ⁊ effossa digno cum honore transfer
rent ad ambrosianā basilicā: non solum
quos immundi vexabāt spūs confessis
eisdē demonibus sanabant. verū etiam
quidā plures annos cecꝰ ciuis ciuitati
q̄ notissimꝰ: cū ppli tumultuātis leticie
causā quesisset atq̄ audisset exiliuit. eo
q̄ se vt duceret suum ducem rogauit.
Quo pductus impetrauit admitti: vt
sudario tangeret feretrū preciose in cō=
spectu tuo mortis sctōꝝ tuoꝝ. Qd vbi
fecit atq̄ admouit oculis: confestim a=
perti sunt. Inde fama discurrens: inde
laudes tue feruentes lucētes: inde illi=
us inimice animus ⁊ si ad credendi sa=
nitatē nō applicatꝰ: a psequēdi tñ furo=
re cōpressus est. Grās tibi deꝰ meꝰ. Vñ
⁊ quo eduxisti recordationē meā vt hoc
etiā cōfiterer tibi q̄ magna oblitus pre
terierā? M Et tñ tunc cū ita fla=
graret odor vnguētoꝝ tuoꝝ: non curre=
bamꝰ post te ⁊ iō plꝰ flebā int cātica him
noꝝ tuoꝝ olim suspirās tibi. ⁊ tandem
respirās quātū patet aura in domo fe=
nea. Qui habitare facis vnanimes in
domo: consociasti nobis ⁊ euodiū iuue
nē ex nrō municipio. Qui cū agēs i re=
bus militaret: prior nobis ad te cōuer=
sus est ⁊ baptisatus. ⁊ relicta militia se
culari: accinctꝰ est in tua: simul eramꝰ: si
mul habitabamꝰ placito sctō. Quere=
bamꝰ q̄snā locus nos vtilius haberet ⁊
seruiētes tibi pariter remeabamus in
africā. Et cum apud ostia tiberina esse
mus mat defuncta est. Multa pretereo
q2 multū festino. Accipe cōfessiōes me
as ⁊ gratiaꝝ actiones deꝰ meus: de re=
bus innumerabilibꝰ etiā in silētio. Sed
non preteribo q̄cq̄d michi aia parturit
de illa famula tua que me parturiuit ⁊
carne vt in hanc temporalē: ⁊ corde vt
in eternā lucem renascerer. Non eius
sed tua dicam dona in ea. Neq̄ enim se
ipsam fecerat: aut educauerat seipsam
Tu creasti eam: nec pater nec ma=

ter sciebat qualis ex eis illa fieret. Et erudiuit eas in timore tuo vga xpi tui: regimē vnici filij tui in domo fideli bono mēbro ecclie tue. nec tanta erga suā disciplinā diligentiam matris predicabat. q̄tam famule cuiusdā decrepite: q̄ patrem eius infātem portauerat. sicut dorso grādiuscularū puellarum paruli portari solent. Cuius rei grā z pter senectā ac mores optimos in domo xpiana satis a dñis honorabat. Vñ etiam curā dñicaꝝ filiaꝝ commissam sibi diligēter gerebat. z erat in eis coercendis cum opus esset sctā seueritate vehemēs atq̃ in docēdis sobria prudentia. Nam eas preter illas horas quibus ad mensam parētum moderatissime alebant: etiā si exardescerēt siti nec aquā bibere sinebat: precauēs cōsuetudinē malam: z addēs vbum sanū. Mō aquā bibitis q2 in ptāte vinū nō habetis. Cū autem ad maritos veneritis: facte dñe apothecarum z cellariorum aqua sordebit. sed mos potandi preualebit. Hac ratiōe precipiēdi z autoritate impetrādi frenabat auiditatē tenerioris etatis z ipam puellaꝝ sitim formabat ad honestū modū: vt iā nec liberet qd non deceret. Et subrepserat tñ: sicut mihi filio famula tua narrabat: subrepserat ei violentia. Nam cum de more tanq̃ puella sobria iuberet a parentibus de cupa vinū depromere: summisso poculo qua de sup patet priusq̃ in lagūculā funderet merū: primoribus labris sorbebat exiguū: q2 non poterat ampli⁹ sensu recusante. Non eñ vlla temulēta cupidine faciebat hoc: s; quibusdā supfluētibus etatis excessib⁹: q̄ ludicris motib⁹ ebulliūt. z in puerilib⁹ aīs maioꝝ pōdere p̄mi solent. Itaq̃ ad illud modicū quotidiana modica addēdo: qm qui modica spernit paulatim decidit: in ea cōsuetudine lapsa erat: vt ppe iā plenos mero caliculos inhianter hauriret. Vbi tunc sagax anus: z vehemēs illa prohibitio. Nunquid valebat aliquid aduersus latentem morbum: nisi tua medicina dñe vigilaret super nos? Absente patre et matre z nutritoribus: tu presens: qui creasti. q vocas: q etiam per prepositos homines boni aliqd agis ad aiarū salutē. qd tunc egisti de⁹ me⁹. Vñ curasti. Vñ sanasti? Nonne ptulisti dur z acutū ex altera aīa cōuiciū tanq̃ medicinale ferrum ex occultis puisionibus tuis. z vno ictu putredinē illā precidisti? Ancilla eñi cum qua solebat accedere ad cupā litigās cū dña minore: vt fit: sola cum sola obiecit hoc crimen amarissima insultatione vocās meri bibulam. Quo illa stimulo pcussa respexit feditatē suā: confestimq̃ dānauit atq̃ exuit. Sicut amici adulantes puertunt: sic inimici litigantes plerūq̃ corrigunt. Nec tu qd p eos agis: s; qd ipi voluerūt retribuis eis. O Illa eñi irata exagitare appetiuit minorē dñaȝ non sanare. z id clanculo. aut q2 ita eas inuenerat locus z tps litis. aut ne forte z ipa periclitaret qd tam sero prodidisset. At tu dñe rector celitū z terrenorum ad vsus tuos contorquens profūda torrētis fluxum seculorum ordinās turbulentum: etiā de alteri⁹ aīe insania sanasti alterā. Nec quisq̃ cum hoc aduertit potētie sue tribuat. si verbo eius alius corrigat quem vult corrigi. Educata itaq̃ pudice ac sobrie potiusq̃ a te subdita parētibus: q̃ a parētibus tibi. vbi plenis annis nubilis facta est. tradita viro seruiuit veluti dño. z sategit eum lucrari tibi. loquens te illi morib⁹ suis: quib⁹ eā pulchrā faciebas: z reuerenter amabilē atq̃ mirabilē viro. Ita autem tolerauit cubilis iniurias vt nullam de hac re cū marito haberet vnq̃ simultatem. Expectabat enim miam tuā super eū: vt in te credēs castificaret. Erat vero ille preterea sicut beniuolentia precipuus. ita ira feruidus. Sed nouerat hec non resistere irato viro. nō tñ facto sed ne vbo quidē. Iā vo refracto z quieto cū opportunū viderat rōnē facti sui reddebat. si forte ille inconsideranti⁹ cōmot⁹ fuerat. Deniq̃ cum matrone multe: quarum viri mansuetiores erant plagarum vestigia etiā dehonestata facie gererent. inter amica colloquia ille arguebant maritorum vitā: hec eaꝝ lin=

guā veluti per iocū grauiť admonens ex quo illas tabulas q̄ matrimoniales vocanť recitari audissent. tanq̄ instrumenta quibus ancille facte essent deputare debuissent. proinde memores conditionis superbire aduersus dños non oportere. Cūq̄ mirarenť ille scientes q̄ ferocē coniugem sustineret nunq̄ fuisse auditū. aut aliquo indicio claruisse q̄ patricius ceciderit vxorem. aut q̄ ea se inuicem vel vnū diē domestica lite dissenserint. et cām familiariť quererent: docebat illa institutū suū qd supra memoraui. Que obseruabant expte gratulabanť. q̄ nō obseruabant subiecte vexabanť. Socrū etiā suā pzio susurriis malaꝝ ancillarum aduersus se irritatā sic vicit obsequiis pseuerans tolerantia ꝛ mansuetudine. vt illa vltro filio suo medias linguas famularū pderet quibus inter se et nurū pax domestica turbabatur: expeteret vindictam. ¶ Itaq̄ postea q̄ ille ꝛ mři obtemperās et curās familie disciplinā: ꝛ cōcordie suoꝝ cōsulens: pditas ad pdentis arbitrium verberibus coercuit. pmisit illa talia de se pmia sperare debere. quecūq̄ de sua nuru sibi quo placeret mali aliqd loqreť: nullaq̄ iam audente memorabili inter se beniuolentie suauitate vixerunt. Hoc quoq̄ illi bono mancipio tuo: in cuius vtero me creasti deus meus mia mea munus grande donaueras: q̄ inter dissidentes atq̄ discordes quaslibet aīas vbi poterat tā se prebebat pacificā. vt cū ab vtraq̄ multa de iuicē audiret amarissima: qualia solet eructare turgēs atq̄ indigesta discordia: qn̄ presenti amice de absente inimica per acida colloquia cruditas exalať odioꝝ: nihil tñ alteri de altera proderet: nisi q̄ ad eas reconciliandas valeret. ¶ Paruū hoc bonū mihi videreť: nisi turbas innumerabiles tristis experirer: nescio q̄ horrēda pestilentia pctōꝝ latissime peruagāte: non solū iratoꝝ inimicoꝝ iratis inimicis dicta pdere: sed etiā q̄ non dicta sunt addere: cum cōtra aīo humano parū esse debeat inimicicias hominū nec excitare nec augere male loquendo: nisi eas etiā extinguere bn̄ loquēdo studuerit: qualis illa erat docēte te mgr̄o intimo in scho la pectoris. Deniq̄ etiā virū suū iam in extrema vita tp̄ali eius lucrata est tibi nec in eo iā fideli planxit: qd in nōdum fideli tolerauerat. Erat etiā serua suorū tuorum. Quisqs eorū nouerat eam: multū in ea laudabat et honorabat et diligebat te. q2 sentiebat presentiam tuam in corde eius sctē cōuersationis fructib⁹ testibus. Fuerat eñi vni⁹ viri vxor. mutuā vicē parentibus reddiderat. domū suā pie tractauerat. i opibus bonis testimoniū habebat. Nutrierat filios totiēs eos parturiēs quotiens a te deuiare cernebat. Postremo nobis dñe oībus qui ex munere tuo sinis loq̄ suis tuis qui añ dormitionē ei⁹ in te iā cōsociati viuebamus: pcepta grā baptismi tui: ita curā gessit q̄si oēs genuissꝫ. ita seruiuit q̄si ab omnib⁹ genita fuissꝫ. Imminēte aūt die q̄ ex hac vita erat exitura: quē diē tu noueras ignorantibus nobis: pueneral vt credo pcurante te occultis tuis modis: vt ego ꝛ ipa soli staremus incūbētes ad quandā fenestram vñ oztus intra domū q̄ nos habeat pspectabať illic apud ostia tiberina. vbi remoti a turbis post lōgi itineris laborē instaurabam⁹ nos nauigationi. Colloq̄bamur ḡ soli valde dulciť: ꝛ preterita obliuiscentes in ea q̄ añ sunt extenti q̄rebamus inť nos apud presentem veritatem quod tu es: q̄lis futura essꝫ vita eterna sctōꝝ: quā nec ocul⁹ vidit. nec auris audiuit: nec in coꝝ hoīs ascendit. ¶ Sed inhiabam⁹ ore cordis in superna flueta fontis tui: fontis vite: q̄ est apud te: vt inde p captu nr̄o aspsi quoq̄ mō rē tantā cogitarem⁹. Cūq̄ ad eum finē smo pduceret: vt carnaliū sensuum delectatio q̄talibet in quantalibet luce corporea pre illius vite iocūditate nō cōparatione sꝫ ne cōmemoratione quidē digna videreť: erigentes nos ardentiore affectu in idipsum pambulauimus gradatim cuncta corporalia ꝛ ipsum celum vñ sol ꝛ luna ꝛ stelle lucent sup terram. Et adhuc ascendebamus intius cogitā

do ꝛ loquẽdo te te mirando opera tua et venim⁹ in mẽtes nr̃as ꝛ trãscẽdim⁹ eas. vt attingerem⁹ regionẽ vbertatis indeficientis. vbi pascis isrl̃ ineternum veritatis pabulo: ꝛ ibi vita sapia est: ꝑ quã fiunt oĩa ista et q̃ fuerũt ꝛ q̃ futura sunt. et ipa non fit: ꝫ sic est vt fuit. et sic erit semp: quin poti⁹ fuisse ꝛ futurũ eẽ. non est in ea: ꝫ esse solu: qꝛ eterna est. Nã fuisse et futurũ esse nõ est eternum Et dũ loq̃mur et inhiam⁹ illi: attingimus eã modice toto ictu cordis: ꝛ suspirauimus et reliq̃m⁹ ibi religatas pmitias spũs. et remeauimus ad strepitum oris nostri: vbi verbũ ꝛ incipitur ꝛ finit. Et qd simile v̶bo tuo dño nostro in se ꝑmanenti sine vetustate atq̧ innouãti oĩa? Dicebam⁹ ꝫ. Si cui sileat tumultus carnis: sileant fantasie terre et aquaꝝ et aeris. silant ꝛ poli: et ipsa sibi aĩa sileat: et transeat se non se cogitando. Sile ãt somnia et imaginarie reuelationes. omnis lingua et omne signũ. ꝛ q̃cq̃d transeũdo fit si cui sileat omnino. qꝛ si q̃s audiat: dicũt hec oĩa. non ipsa nos fecim⁹: sed fecit nos q̃ manet ineternum. S His dictis si tam taceãt qꝛ erexerunt aurẽ in eũ q̃ fecit ea: ꝛ loquat ipe sol⁹ nõ ꝑ ea ꝫ ꝑ seipsum. vt audiamus verbũ ei⁹ non ꝑ linguã carnis neq̧ ꝑ vocẽ angeli: neq̧ ꝑ sonitum nubis: neq̧ ꝑ enigma similitudinis: sed ipsum quẽ in his amam⁹ ipsum sine his audiam⁹: sicut nunc extendim⁹ nos et rapida cogitatione attingimus eternã sapientiã sup omnia manẽtẽ: si cõtinuetur hoc ꝛ subtrahantur alie visiones lõge imparis generis. ꝛ hec vna rapiat ꝛ absorbeat ꝛ recondat in interiora gaudia spectatorẽ suum vt talis sit sempiterna vita quale fuit hoc nomẽ tũ intelligentie cui suspiram⁹. Nõne hoc est. intra in gaudiũ dñi tui? Et istud qñ? An cũ oẽs resurgem⁹: sed nõ oẽs imutabimur? Dicebam⁹ talia: ꝛ si nõ isto mõ ꝛ his verbis. tñ dñe tu scis ꝙ illo die cũ talia loq̃remur ꝛ mũdus iste nobis inter verba vilesceret cũ oĩbus delectationibus suis. Tũc ait illa. ℭ Fili quantũ ad me attinet nulla re iã delector in hac vita. Quid hic faciã adhuc ꝛ cur hic sim nescio: iam consumpta spe huius seculi. Unũ erat ꝓpter qd̃ in hac vita aliquantũ imorari cupiebã. vt te xp̃ianũ catholicũ viderẽ priusq̧ morerer. Cumulatius hoc mihi de⁹ me⁹ prestitit: vt te etiã contempta felicitate terrena seruũ eius videã. Quid hic facio? Ad hec ei qd rñderim non satis recolo ℭum interea vix intra quinq̧ dies aut non multo ampli⁹ decubuit febribus. Et cũ egrotaret quodam die defectum aĩe passa est. ꝛ paululũ subtracta a presentib⁹. Nos concurrim⁹. Sꝫ cito reddita est sensui. ꝛ aspexit astantes me et fratrẽ meum. ꝛ ait nobis quasi querenti similis. Ubi eram? Deinde nos intuens merore attonitos: ponetis hic inq̃t matrem vestram? Ego silibã ꝛ fletũ frenabam Frat autem meus quiddaꝫ locutus est quo eã nõ ꝑegre: sed in patria defundi tanq̧ felicius optaret. Quo audito illa vultu anxio reuerberans eũ oculis ꝙ talia saperet atq̧ inde me intuẽs vidẽ ait qd dicit. Et mox ambobus: ponite inq̃t hoc corpus vbicunq̧. nihil vos eius cura conturbet. Tantũ illud vos rogo: vt ad dñi altare memineritis mei vbi fueritis. Cunq̧ hanc sniam verbis quibus poterat explicasset: conticuit. ꝛ ingrauescente morbo exercebat. Ego vero cogitans dona tua deus inuisibilis que immittis in corda fidelium tuorum. ꝛ proueniunt inde fruges admirabiles: gaudebam ꝛ gratias agebam tibi. recolens ꝙ noueram. quanta cura semper estuasset de sepulchro quod sibi prouiderat ꝛ preparauerat iuxta corpus viri sui. Qꝛ enim valde concordit vixerãt: id etiã volebat: vt est animus humanus min⁹ capax diuinoꝝ: adiũgi ad illã facilitatẽ: ꝛ cõmemorari: ab hoĩb⁹: cõcessũ sibi esse post transmarinã ꝑegrinationẽ vt cõiũcta terra amboꝝ coniugũ terra tegeret Quando autem ista inanitas plenitudine bonitatis tue cepat in eius corde nõ esse nesciebam: ꝛ letabar admirãs ꝙ sic michi apparuisset: q̧q̧ ꝛ illo sermone nostro ad fenestram cum dixit: iam qd hic facio? nõ appuit desiderare i patria

mori. Audiui etiam postea ꝙ iã cũ ostiis essemus cũ quibusdam amicis meis materna fiducia colloquebat̃ quodam die de contẽptu vite hui⁹: et bono mortis vbi ipse non aderam. ¶ Illisq̃ stupentibus virtutem femine quã tu dederas ei querẽtibus vtrũ non formidaret tam longe a sua ciuitate corpus relinquere nihil inq̃t longe est deo neq̃ timẽdum est ne ille non agnoscat in fine seculi vnde me resuscitet. Ergo die nono egritudinis sue: quinquagesimo ⁊ sexto anno etatis sue trigesimo et tertio etatis mee aĩa illa religiosa et pia corpore soluta est. Premebã oculos eius ⁊ cõfluebat in precordia mea mestitudo ingens et trãsfluebat in lachrymas. ibidẽ q̃ oculi mei violento animi imperio resorbebant fontem suum vsq̃ ad siccitatẽ. ⁊ in tali luctamine valde male mihi erat. Tũ vero vbi efflauit extremũ spiritũ puer adeodatus exclamauit in plãctũ atq̃ ab omnib⁹ nobis coercitus tacuit. Hoc mõ etiã meũ quadã puerile qð habebat̃ i fletus iuuenili voce cordis coercebat̃ ⁊ tacebat. Neq̃ enim decere arbitrabamur funus illud questub⁹ lachrymosis gemitibusq̃ celebrare. quia his plerũq̃ solet deplorari quedã miseria morientiũ aut quasi omnimoda extinctio. At illa nec misere moriebat̃ nec omnino moriebatur. Hoc ⁊ documẽtis moꝝ eius: et fide nõ ficta: rõnibusq̃ certis tenebamus. Quid erat ergo ꝙ int⁹ mihi grauiter dolebat: nisi ex consuetudine simul viuendi dulcissima ⁊ charissima repente simul dirupta: vulnus recens? Gratulabar quidem testimõio ei⁹ ꝙ in ea ipsa vltima egritudĩe obsequiis meis interblandiẽs appellabat me piũ et commemorabat grandi dilectionis affectu numq̃ se audisse ex ore meo iaculatum in se durum aut contumeliosum sermonem. Sed tamen quid tale deus meus qui fecisti nos? Quod comparabile habebat honor a me delatus illi ⁊ seruitus ab illa mihi? Quoniam itaq̃ deserebar tam magno eius solatio saucibatur anima mea: ⁊ quasi dilaniabat̃ vita q̃ vna facta erat ex mea ⁊ illius. Cohibito ergo a fletu illo puero psalterium arripuit euodius: ⁊ cantare cepit psalmũ. Cui respondebamus omnis domus. Misericordiam ⁊ iudiciũ cantabo tibi domine. Audito aũt quid ageretur conuenerunt multi fratres ac religiose femine: ⁊ de more illis quorũ officium erat funus curantibus: ego in parte vbi decenter poterã cũ eis qui me non deserendum esse cẽsebãt: quod erat tp̃i congruum disputabam: eoq̃ fomẽto veritatis mitigabam cruciatum tibi notum. illis ignorantibus ⁊ intente audientibus. ⁊ sine sensu doloris me esse arbitrantibus. ¶ At ego in auribus tuis vbi eorũ nullus audiebat. increpabã mollitiem affectus mei ⁊ constringebam fluxum meroris cedebatq̃ mihi paululum. rursusq̃ impetu suo ferebat̃ non vsq̃ ad eruptionem lachrymarum. nec vsq̃ ad vultus mutationẽ. sed ego sciebam quid corde premerẽ. Et q: mihi vehementer displicebat tñ in me posse hec humana. que ordine debito ⁊ sorte ꝯditionis nostre accidere necesse est. alio dolore dolebã dolorem meum. ⁊ duplici tristicia macerabar. Cum ecce corp⁹ elatum est: imus ⁊ redim⁹ sine lachrimis. Nam neq̃ in eis precibus quas tibi fudimus: cum offerretur pro ea sacrificium preciĩ nostri. iam iuxta sepulchrum posito cadauere priusq̃ deponeretur: sicut illic fieri solet: nec in eis ergo precibus fleui: sed toto die grauiter in occulto mest⁹ eram et mente turbata rogabam te vt poteram ꝙ sanares dolorem meum. nec faciebas credo commendans memorie mee: vel hoc vno documento omnis cõsuetudinis vinculum etiam aduersus mentem: que iam non fallaci verbo pascitur. Visum etiam mihi est vt irem lauatum: ꝙ audieram inde balneis nomen inditum. quia greci balanion dixerint: ꝙ anxietatem pellat ex animo. Ecce ⁊ hoc cõfiteor misericordie tue pater orphanoꝝ: qm̃ laui: ⁊ talis eram qualis priusq̃ lauissem. neq̃ eñ exudauit de corde meo meroris amaritudo.

Deinde dormiui ⁊ euigilaui: ⁊ nõ par-

ua ex parte mitigatū inueni dolorē me
um. atq; vt erā in lecto meo solus recor
dat⁹ sum veridicos v̄sus ambrosij tui.
Tu es enim de⁹ creator oīm :polis re-
ctor. vestiēs diē decoro lumine:noctem
sopori gr̄a. artus solutos vt quies red
dat laboris vsui. mentesq; fessas alle-
uet: luctusq; soluat anxios. Atq; inde
paulatim reducebā in pristinū sensum
ancillā tuā: cōuersationēq; eius piā in
te ⁊ sctām: in nos blandā atq; morige-
rā. q̄ subito destitut⁹ sum. et libuit flere
in cōspectu tuo de illa ⁊ pro illa. de me
⁊ pro me. Et dimisi lachrymas quas cō
tinebam vt effluerēt quātū vellent sub-
sternēs eas cordi meo: ⁊ requieuit i eis
qm̄ ibi erāt aures tue: nō cuiusq; hoīs
superbe interpretātis ploratū meū. y.
Et nūc dn̄e ꝯfiteor tibi in lr̄is. legat qui
volet ⁊ interpretet vt volet. ⁊ si pctm̄ inue
nerit fleuisse me matrem exigua par-
te hore: matrē oculis meis interim mor
tuam q̄ me multos annos fleuerat: vt
oculis tuis viuerē: non irrideat. s; poti⁹
si est grandi charitate, p pctis meis fle-
at ipse ad te patrē oīm fratrum xp̄i tui.
Ego aūt iam sanato corde. ab illo vul-
nere in quo poterat redargui carnalis
affect⁹: fundo tibi deus noster pro illa
famula tua longe aliud lachrymarū ge-
nus: qd manat de cōcusso sp̄u: conside-
ratione periculorū oīs aīe q̄ i adam mo
rit. Quāq̄ illa in xp̄o viuificata etiam
nondū carne resoluta sic vixerit vt lau-
det nomē tuum in fide moribusq; eius.
non tn̄ audeo dicere ex quo eā p baptis
mū regenerasti nullum v̄bum exisse ab
ore eius cōtra preceptū tuū. Et dictū
est a veritate filio tuo. Si quis dixerit
fratri suo fatue. reus erit gehēne ignis
Et ve etiā laudabili vite hoīm si remo-
ta mia discutias eā. Quia vero non ex-
quiris delicta vehemēter: fiducialit̄ spe
ramus aliquem apud te locum iuenire
indulgentie. Quisquis aūt tibi enume
rat vera merita sua. qd tibi enumerat
nisi munera tua? O si cognoscāt se om
nes homines. ⁊ qui gloriatur in domi-
no glorietur. Ego itaq; laus mea et vi-
ta mea deus cordis mei. se positis pau
lisper bonis eius actibus: pro quibus
tibi gaudēs gratias ago. nunc pro pec
catis matris mee deprecor te: exaudi
me per medicinā vulnerum nostrorum
que pependit in ligno. ⁊ sedens ad dex
teram tuam te interpellat pro nobis.
Scio misericorditer operatam: ⁊ ex cor
de dimisisse debita debitoribus suis: di
mitte illi ⁊ tu debita sua. si qua etiā con
traxit per tot annos post aquam salu-
tis. Dimitte domie: dimitte obsecro ne
intres cum ea in iudicium. Super exal
tet misericordia iudicium: quoniam elo
quia tua vera sunt. ⁊ promisisti miseri-
cordiam misericordibus. Quod vt es-
sent tu dedisti eis. qui misereberis cui
misertus eris. et misericordiam presta-
bis cui misericors fueris. 3
Et credo iam feceris quod te rogo. sed
voluntaria oris mei approba domine.
Namq; illa imminente die resolutio-
nis sue non cogitauit suum corpus sum
ptuose contegi: aut condiri aromatib⁹:
aut monumentum electum concupiuit
aut curauit sepulchrum patrium. Non
ista mandauit nobis: sed tantummodo
memoriam sui ad altare tuum fieri desi
derauit. cui nullius diei pretermissione
seruierat vnde sciret dispensari victimā
sanctam: qua deletum est chirographū
qd erat cōtrariū nobis: qua triumpha-
tus est hostis: computans delicta no-
stra. ⁊ querens quid obijciat. ⁊ nihil in-
ueniens in illo in quo vincimus. Quis
ei refundet innocētē sanguinem? Quis
ei restituet precium quo nos emit: vt
nos auferat ei. Ad cuius precij nostri
sacramētum: ligauit ancilla tua aīam
suam vinculo fidei. Nemo a ptectione
tua dirumpat eam. Non se interponat
nec vi nec insidijs leo ⁊ draco. Neq; eñ
respondebit illa nihil se debere ne con-
uincatur ⁊ obtineatur ab accusatore cal
lido. sed respondebit dimissa debita sua
ab eo cui nemo reddet quod pro no-
bis non debens reddidit. Sic ergo in
pace cum viro ante quem nulli ⁊ post
quem nulli nupta est. cui seruiuit fru-
ctum tibi afferens cum tolerantia vt
eum quoq; lucraret tibi. Et inspira do-

mine de⁹ meus:inspira seruis tuis fra=
tribus meis filijs tuis:dñis meis:quib⁹
⁊ voce et corde ⁊ litteris seruio:vt quot
quot hec legerint meminerint ad alta=
re tuum. Monice famule tue cū patri
cio quondā eius coniuge.per quoꝝ car
nē introduxisti me in hanc vitā quēad=
modum nescio. Meminerint cū affectu
pio parentū meoꝝ in hac luce transito
ria:⁊ fratrū meoꝝ sub te patre i matre
catholica:⁊ ciuium meorum in eternā
hierusalē:cui suspirat pegrinatio ppli
tui ab exitu vsq ad reditum. vt quod a
me ille poposcit extremum: vberius ei
prestet in multoꝝ orationib⁹tam ꝑ con
fessiones q̄ per orationes meas.

¶ Explicit liber nonus.

Incipit decimus A

Cognoscā te co
gnitor me⁹:co=
gnoscā te sicut
⁊ a te cognitus
sū. Virt⁹ anime
mee intra i eā:et
coapta tibi vt
hēas ⁊ posside
as sine macla ⁊
ruga. Hec est
mea spes:iō loquor ⁊ i ea spe gaudeo:
qn sanū gaudeo. Cetera xō vite huius
tāto min⁹ flēda q̄to magis fletur ⁊ tā=
to magis flenda q̄to minus fletur i eis
Ecce eñ veritatē dilexisti:qm̄ qui facit
eā venit ad lucem. Volo eā facere i cor
de meo corā te in ꝯfessione:i stilo aūt
meo corā multis testibus. Et tibi qdem
dñe cui⁹ oclis nuda ē abyss⁹ hūane con
scientie. qd occultū esset in me etiam si
nollem confiteri tibi. Te eī mihi abscō=
deram:nō me tibi. Nūc aūt q̄gemitus
me⁹ testis est displicere me mihi: tu re=
fulges ⁊ places:⁊ amaris et desidera=
ris:vt erubescā de me ⁊ abijciam me at
q eligā te:⁊ nec tibi nec mihi placeam
nisi de te. Tibi ḡ dñe manifestus sū qui
cunq sim. ⁊ quo fructu tibi confitear di
xi. Neq enim id ago verbis carnis et
vocib⁹:sed verbis anime ⁊ clamore co
gitationis:quem nouit auris tua. Cū
eñi malus sum:nihil est aliud confiteri
tibi q̄ displicere mihi. Cum vero pius
nihil est aliud cōfiteri tibi q̄ hoc nō tri=
buere mihi:qm̄ tu dñe benedicis iustū
sed prius eū iustificas impium. Confes
sio itaq mea deus meus in conspectu
tuo tibi tacite fit:⁊ non tacite. Tacet ei
strepitu:clamat affectu. Neq eñ dico
recti aliqd hominibus quod non a me tu
prius audieris:aut etiam tu aliqd tale
audies a me qd non mihi tu prius dixe
ris. Quid mihi ḡ est cū hoībus vt audi
ant confessiones meas:quasi ipsi sana=
turi sint oēs languores meos? B
Curiosum genus ad cognoscendam vi=
tam alienam:desidiosum ad corrigēdā
suā. Quid a me querūt audire qui sim
qui nolūt a te audire qui sint? Et vnde
sciunt cum a meipso de meipso audiunt
an verū dicā. qñquidē nemo scit hoīm
qd agatur in hoie nisi spūs hois q̄ in ip
so est. Si aūt a te audiunt de seipsis: nō
poterunt dicere mentiť dñs. Quid est
eñi a te audire de se: nisi cognoscere se?
Quis porro cognoscit ⁊ dicit falsum ē:
nisi ipse mentiať? Sed q: charitas oīa
credit:inter eos vtiq quos connexos si
bimet vnum facit. ego q̄ dñe etiam sic
tibi cōfiteor vt audiant hoīes quib⁹ de
monstrare nō possum an vera cōfitear:
sed credunt mihi quorum mihi aures
charitas aperit. Veruntamen tu medi
ce meus intime quo fructu ista faciam
eliqua mihi. Nam cōfessiones preteri=
torum maloꝝ meoꝝ q̄ remisisti ⁊ texisti
vt beares me in te:mutās aiam meam
fide ⁊ sacro tuo:cū legūtur ⁊ audiūtur
excitant cor ne dormiat in desperatiōe
⁊ dicat:non possū:sed euigilet in amo=
re misericordie tue et dulcedine gratie
tue:qua potēs est oīs infirmus qui sibi
ꝑ ipsam fit consci⁹ infirmitatis sue. Et
delectat bonos audire p̄terita mala eo
rum qui iam carent eis. nec ideo delec
tat quia mala sunt:sed q: fuerunt ⁊ nō
sunt. Quo itaq fructu domine de⁹ me=
us cui quotidie confitetur conscientia
mea:spe misericordie tue securior q̄ in=

nocentia sua. Quo fructu queso etiam
hominibus corā te cōfiteor per has lit=
teras adhuc q̄s ego sim: nō q̄s fuerim.
Nam illū fructū vidi ⁊ commemoraui
¶ Sed q̄s adhuc sim: ecce in ipso tp̄e
ꝯfessionū mearū: ⁊ multi hoc nosse cu=
piūt q̄ me nouerūt ⁊ nō me nouerunt. q̄
ex me vel de me aliq̄d audierūt: sed au=
ris eorū nō est ad cor meū: vbi ego sum
quicunq̄ sum. Volunt ergo audire con
fitentem me quid ip̄e intus sim: qui nec
oculū nec aurem nec mentem possunt
intendere: credituri tn̄ volunt: nunquid
cognituri? Dicit enī eis charitas qua
boni sunt. nō mentiri me de me confiten
tem: ⁊ ipsa in eis credit mihi. Sed quo
fructu id volunt? An cōgratulari mihi
cupiunt cū audierint q̄ntum ad te acce=
dā munere tuo: ⁊ orare pro me cum au
dierint q̄ntum retarder pondere meo?
Indicabo talibus. Non enī paruus est
fructus dn̄e deus meus: vt a multis ti=
bi gratie agant̄ de nobis ⁊ a multis ro
geris ꝑ nobis. Amet in me fraternus
animꝰ qđ amandum doces: ⁊ doleat in
me quod dolendum doces. Animus il=
le hoc faciat fraternus non extraneus.
nō filiorū alienorū: quorū os loquutū
est vanitatē: ⁊ dextera eorꝫ dextera iniq
tatis. sed fraternus ille qui cum appro=
bat me gaudet de me. Cum autem im=
probat me contristatur pro me: quia si=
ue approbet siue improbet: diligit me.
Indicabo me talibus: respirent in bo=
nis meis: suspirent in malis meis. Bo
na mea instituta tua sunt et dona tua.
mala mea delicta mea sunt et iudicia
tua. Respirent in illis: suspirent in his
Et hymnus ⁊ fletus ascēdant in cōspe=
ctū tuū de fraternis cordibus thuribu=
lis tuis. Tu autē dn̄e delectatus odore
sancti templi tui: miserere mei sm̄ ma=
gnā misericordiā tuam: propter nomen
tuū: ⁊ nequaq̄ deserens cepta tua con=
summa imperfecta mea. D Hic
est fructus confessionū mearꝫ: non qua=
lis fuerim: sed qualis sim: vt hoc confi=
tear: non tm̄ coram te secreta exultatio
ne cum tremore: et secreto merore cum
spe: sed etiam in auribus credentium fi

liorū hoīm: sociorū gaudij mei: ⁊ cōsor=
tium mortalitatis mee: ciuium meorꝫ: ⁊
mecū peregrinorū precedentium et con
sequentiū: et comitum vie mee. Hi sunt
serui tui fratres mei q̄s filios tuos esse
voluisti dn̄os meos. q̄bꝰ iussisti vt serui=
am: si volo tecū de te viuere. Et hoc mi
hi verbū tuū parū erat si loquendo pre
ciperet: nisi ⁊ faciendo preiret. Et ego
id ago factis et dictis. id ago sub alis
tuis nimis cū ingenti periculo: nisi q̄r
sub alis tuis tibi subdita est aīa mea: ⁊
infirmitas mea tibi nota est. Paruulꝰ
sum: sed viuit semper pater meꝰ: ⁊ ido=
neus est mihi tutor meus. Idem ipse ē
enī qui genuit me ⁊ tuetur me: ⁊ tu ipse
es omnia bona mea. tu omnipotens q̄
mecum es: ⁊ priusq̄ tecum sim. Indica
bo ergo talibus qualibus iubes vt ser=
uiam: non quis fuerim: sed quis iā sim:
⁊ quid adhuc sim: sed neq̄ meipsum di=
iudico. Sic itaq̄ audiar. Tu enim dn̄e
diiudicas me. Quia et si nemo scit ho=
minum que sunt hominis: nisi spiritus
hominis q̄ in ipso est: tn̄ est aliquid ho=
minis qđ nec ipse scit spūs hominis qui ī
ipso est. E Tu autē dn̄e scis eius
omia qui fecisti eū. Ego vero q̄uis pre
tuo cōspectu me despiciā: ⁊ estimem me
terram ⁊ cinerem: tn̄ aliq̄d de te scio qđ
de me nescio. Et certe nūc videmus per
speculū in enigmate nondum facie ad
faciem. Et ideo q̄diu peregrinor abs te
mihi sum presentior q̄ tibi: ⁊ tn̄ te noui
nullo modo posse violari. Ego vo qui
bus tētationibus resistere valeā: q̄bus=
ve nō valeam nescio. Et spes est: q̄r fide
lis es: qui nos nō sinis tentari supra q̄
possumus ferre: sed facis cū tentatiōe
etiā exitū vt possumus sustinere. Cōfi=
tear ergo q̄d de me sciā: cōfitear ⁊ quid
de me nesciam. Qm̄ et qđ de me scio te
mihi lucente scio: ⁊ qđ de me nescio tā=
diu nescio donec fiant tenebre mee sicut
meridies in vultu tuo: nō dubia sed cer
ta conscientia. Domine amo te. Per=
cussisti cor meum verbo tuo et amaui
te. Sed et celum et terra et omnia que
in eis sunt: ecce vndiq̄ mihi dicunt vt te
amem. nec cessant dicere omibꝰ vt sint

inexcusabiles. Altius autem tu misereberis cui misertus eris: et misericordiã prestabis cui misericors fueris. Aliodn celum et terra surdis loquuntur laudes tuas. Quid autem amo cum te amo? Non speciem corporis: nec decus tẽporis nec cãdorem lucis. ecce istis amicũ oculis: nõ dulces melodias suauiũ cãtilenarũ omnimodarũ. nõ florũ et vnguẽtorũ et aromatũ suaue olentia. non mãna et mella. non membra acceptabilia carnis amplexibus. non hec amo cum amo deũ meũ: et tñ amo quãdam lucẽ et quãdã vocẽ et quẽdã odorẽ: et quẽdã cibũ: et quẽdã ãplexũ cũ amo deũ meũ: lucẽ vocẽ: odorẽ. cibum amplexũ interioris hominis mei. vbi fulget anime mee qđ nõ capit locus: et vbi sonat qđ nõ rapit tẽpus. et vbi olet qđ non spargit flatus et vbi sapit qđ nõ minuit edacitas. et vbi heret qđ nõ diuellit satietas. ¶ Hoc est qđ amo cũ deũ meum amo. Et quid est hoc? Interrogaui terram: et dixit. non sum. et quecũqȝ in eadẽ sunt: idẽ confessa sunt. Interrogaui mare et abyssos: et reptillia animarũ viuarum: et responderunt. Non sumus deus tuus q̃re super nos. Interrogaui auras flabiles: et inquit vniuersus aer cum incolis suis. Fallitur anaximenes: non sum deus tuus. Interrogaui celum solem lunam stellas neqȝ nos sumus deus quẽ queris inquiunt. Et dixi omnibus his qui circunstant fores carnis mee. dicite michi de deo meo quod vos nõ estis. dicite mihi de illo aliquid. Et exclamauerunt voce magna. ipse fecit nos. Interrogatio mea: intentio mea: et responsio eorum species eorum. Et direxi me ad me et dixi michi. Tu quis es? Et respondi. homo. Et ecce corpus et aĩa ĩ me michi presto sunt. vnũ exterius et alterũ interius. Quid horum est vnde querere debui deum meũ quẽ iam q̃sieram p corpus a terra vsqȝ ad celũ quousqȝ potui mitte nuncios radios oculorum meorũ Sed melius quod intus. Et quippe renunciabant omnes nuncii corporales p̃sidenti et indicanti de responsionibus celi et terre et omnium que in eis sunt dicentium: nõ sumus deus et ipse fecit nos Homo interior cognouit hec per exterioris ministeriũ. ego interior cognoui hec: ego ego animus p sẽsus corporis mei. ¶ Interrogaui mundi molẽ de deo meo et respondit mihi. Non ego sũ sȝ ipse me fecit. Nõne omnibus q̃bus integer sẽsus ẽ appet hec species? Cur nõ oĩbus eadẽ loquit? Aialia pusilla et magna vidẽt eam: sȝ interrogare nequeunt. Non enim preposita est in eis nunciãtibus sẽsibus iudex ratio. Homines aũt possunt interrogare: vt inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciantur. Sed amore subdunt eis. et subditi iudicare non possunt. Nec respondent ista interrogantibus nisi iudicãtibus. nec vocem suam mutant. i. speciẽ suam. si alius tantum videat. alius autem vidẽs interroget: vt aliter illi appareat aliter huic. sȝ eodẽ modo vtriqȝ apparens. illi muta est: huic loquit: immo vero omnibus loquitur. sed illi intelligunt qui eius volem acceptam foris intus cum veritate conferunt. Ueritas enim dicit michi. Nõ est deus tuus celum et terra neqȝ omne corpus. Hoc dicit eorum natura. Uide. En moles minor ẽ in parte q̃ in toto. Iam tu melior es. tibi dico anima: quoniam tu vegetas molem corporis tui: prebens ei vitam quod nullum corpus prestat corpori. Deus aũt tuus etiã tibi vita est. Quid ergo amo cum deũ meum amo? Quis ẽ ille sup caput anime mee? Per ipsam animam meam ascendam ad illũ. Transibo vim meam qua hereo corpori: et vitalit compagem eius repleo. non ea vi reperio deum meum. Nam reperiret equus et mulus q̃bus non est intellectus. et est eadem vis qua viuũt ẽt eorum corpora. Est alia vis nõ solum qua viuifico: sed etiam qua sensifico carnem meam quam michi fabricauit dominus: iubẽs oculo vt nõ audiat et auri vt non videat sed illi p quẽ videam. huic per quam audiam: et propria singulatim ceteris sensibus sedibus suis et officiis suis que diuersa per eos ago: vnus ego animus. Transibo et istã vim meam. Nam et hanc habet equus

⁊ mulus. Sentiūt enim etiā ipsi ꝑ corp⁹
Transibo ḡ ⁊ ista nature mee gradib⁹
ascendens ad eum q̄ fecit me: ⁊ venio in
cāpos ⁊ lata pretoria memorie mee vbi
sunt thesauri inumerabilium imaginū
de huiuscemodi rebus sēsibus iuectaꝝ
Ibi reconditum est quicq̄d etiam cogi=
tam⁹ vel augēdo vel minuēdo vel vtcūq̄
variando ea q̄ sēsus attigerit. Et si q̄d
aliud cōmēdatū ⁊ repositū est: quod nō
dum absorbuit ⁊ sepeliuit obliuio. Ibi
quando sum posco vt ꝓferaꝶ quicq̄d vo
lo. Et q̄dam statim ꝓdeunt: quedā req̄=
runꝶ diutius ⁊ tanq̄ de abstrusioribus
quibusdā receptaculis eruunꝶ: quedam
cateruatim se proruunt: ⁊ dum petiꝶ ⁊ q̄
riꝶ: prosiliunt in medium quasi dicētia.
Ne forte nos sumus? Et abigo ea ma=
nu cordis a facie recordationis mee do
nec enubileꝶ illud q̄d volo: atq̄ incōspe
ctum ꝓdeat ex abditis. Alia faciliꝶ at=
q̄ imꝑturbata serie sicut poscunꝶ fugge
rūtur. ⁊ cedunt p̄cedētia cōsequētibus
⁊ cedendo cōdunꝶ. iterum cū voluero ꝓ=
cessura. J Q̄d totū fit
cū aliq̄d narro memoriꝶ. Ibi sunt omia
distincte gn̄atimq̄ suata: q̄ suo queq̄ adi
tu ingesta sunt. sicut lux atq̄ omnes co=
lores formeq̄ corporum ꝑ oculos. per
aures autem omnia gn̄a sonorum: om
nesq̄ odores ꝑ aditū narium: omēs sa
pores per oris aditum. ad sensū autem
toti⁹ corporis q̄d durū: q̄d molle: q̄d ca=
lidū frigidūue: lene aut aspeꝝ: ḡue seu
leue: siue extrinsecus siue intrisecus cor
pori. Hec oīa recipit recolēda cum op⁹
est ⁊ retractanda grandis memorie re=
cess⁹: ⁊ nescio q̄ secreti atq̄ ineffabiles si
nus eius: que omnia suis quecunq̄ fo
ribus intrāt ad eā. ⁊ reponuntur in ea.
Nec ipsa tamē intrāt: sed reꝝ sēsaꝝ ima
gines illic p̄sto sunt cogitationi remini
scēti eas. Que quō fabricate sint quis
dicit: cum appeat q̄bus sēsib⁹ rapte sint
intiusq̄ recondite? Nam ⁊ in tenebris
atq̄ in silētio dum habito: in memoria
mea ꝓfero si volo colores ⁊ discerno i=
ter album ⁊ nigrum: ⁊ inter quos alios
volo. Nec incurrūt soni atq̄ perturbāt
quod per oculos haustum cōsidero: cū
⁊ ipsi ibi sint: ⁊ quasi seorsum repositi la
teant. Nam ⁊ ipsos posco si placet: atq̄
adsunt ilico. Et quiescente lingua ac si=
lente gutture canto q̄tum volo imagi=
nesq̄ ille colorum que nichilominus ibi
sunt non se interponunꝶ neq̄ interrum=
punt: cum thesaurus alius retractatur
qui influxit ab auribus. Ita cetera que
per sensus ceteros ingesta atq̄ congesta
sunt recordor prout libet: ⁊ auram lilio
rum discerno a violis: nichil olfaciens
⁊ mel defruto leue aspero nil tum gustā
do neq̄ contractando: sed reminiscendo
antepono. K Int⁹ hec
ago in aula ingenti memorie mee. Ibi
eni michi celū ⁊ terra ⁊ mare presto sūt
cum oībus que in eis sentire potui: pre
ter illa que oblitus sum. Ibi michi ⁊ oc
curro: meq̄ recolo quid quando ⁊ vbi
egerim: quoq̄ modo cum agerem affe=
ctus fuerim. Ibi sūt omnia que siue ex=
ꝑta a me siue credita memini. Ex eadē
copia etiam similitudines reꝝ vel exꝑ=
taꝝ vel ex eis quas expertus sum credi
tarum alias atq̄ alias ⁊ ipse contexo p̄=
teritis: atq̄ ex his etiam futuras actio
nes: ⁊ euenta ⁊ spes: ⁊ hec omnia rurs⁹
quasi presentia meditor. Faciam hoc
aut illud: dico apud me in ipso ingen=
ti sinu animi mei pleno tot et tantarum
rerum imaginibus. ⁊ hoc aut illud seq̄=
tur. O si esset hoc aut illud. Auertat de
us hoc aut illud. Dico apd̄ me ista. Et
cum dico presto sunt imagines omnium
que dico ex eodem thesauro memorie.
nec omnino aliquid eorum dicerem si
defuissent. Magna ista vis est memo=
rie. magna nimis deus meus penetra=
le amplum ⁊ infinitum. Quis ad fun=
dū eius peruenit. Et vis est hec animi
mei atq̄ ad meam naturā pertinet. nec
egoipse capio totum quod sum. Ergo
animus ad habendum seipsum angust⁹
est vt vbi sit quid sui non capiat. Nun=
quid extra ipsum ac non in ipso? Quo=
modo ḡ non capit. Multa mihi sup hoc
aboritur admiratio: stupor app̄hendit
me. Et eūt hoies admirari alta mōtiū
⁊ ingētes fluct⁹ maris: ⁊ latissimos lap
sus fluminū: ⁊ oceani ambitū: et giros

siderū. ⁊ relinquūt seipsos nec mirātur. Or cū dicerē hec oīa nō ea videbā oculis. nec tñ dicerē nisi montes et fluctus et flumina ⁊ sidera q̄ vidi ⁊ oceanū quē credidi intus in memoria mea viderē spaciis tñ ingentibus quasi foris viderem? Nec ea tñ videndo absorbui quando vidi oculis. nec ipsa sunt apud me ſʒ imagines eorū. Et noui q̄d ex quo sensu corporis impressum sit mihi: sed non ea sola gestat immensa ista capacitas memorie mee. L Hinc sunt ⁊ illa oīa q̄ de doctrinis liberalibus precepta nōdū exciderūt quasi remota interiore loco nō loco. nec eoꝝ imagines sed res ipsas gero. Naʒ q̄d sit litteratura: quid peritia disputādi. quot genera q̄stionū quicq̄d hoꝝ scio sic est in memoria mea vt nō retenta imagine rē foris reliquerim: aut sonuerit ⁊ p̄terierit. sicut vox impressa ꝑ aures vestigio quo colerētur q̄si sonaret cum iam non sonaret. aut sicut odor dū transit ⁊ euanescit in vētos olfactū afficit. vñ traiicit in memoriaʒ imaginē sui. quā reminiscendo repetamus aut sicut cib⁹ q̄ certe in vētre iā nō sapit: ⁊ tñ ī memoria q̄si sapit. aut sicut aliquid qđ corpore tāgendo sentitur qđ etiam separatū a nobis imaginat̄ memoria. Iste q̄ppe res non intromittunt̄ ad eā: sed earū sole imagines mira celeritate capiūtur: ⁊ miris tanq̄ cellis reponuntur: ⁊ mirabiliter recordando ꝓferuntur. At vero cū audio tria genera esse q̄stionū: an sit: q̄d sit: quale sit. sonorū quidē q̄bus hec verba confecta sunt imagines teneo: ⁊ eos ꝑ aures cuʒ strepitu transisse: ac iam non esse scio. Res vero ipsas q̄ illis significant̄ sonnis neq̧ vllo sensu corporis attigi: neq̧ vspiaʒ vidi p̄ter animū meū: ⁊ in memoria recōdidi non imagines earum sed ipsas. Que vnde ad me intrauerint: dicant si possunt. Nā ꝑcurro ianuas omnis carnis mee: nec inuenio qua earū ingresse sint. Quippe oculi dicunt. Si colorate sunt nos eas nūciauimus. Aures dicūt Si sonuerunt a nobis indicate sunt. Nares dicūt. Si oluerūt ꝑ nos transierūt. Dicit etiā sensus gustādi. Si sapor nō est: nihil me interroges. Tact⁹ dicit Si corpulētū non est: nō ꝯtractaui. Si nō ꝯtractaui nō indicaui. M Unñ ⁊ qua hec intrauerūt in memoriā meaʒ Nescio quō. Nā cū ea didici nō credidi alieno cordi: sed in meo recognoui ⁊ vera esse approbaui: ⁊ commendaui ei tanq̄ reponēs vnde ꝓferrē cū vellem. Ibi ḡ erāt: ⁊ anteq̄ ea didicissem: sed in memoria nō erāt. Ubi ḡ aut quare cuʒ dicerent̄ agnoui: ⁊ dixi ita est ⁊ verū est nisi q2 iam erāt in memoria: sed tam remota ⁊ retrusa quasi in cauis abditioribus: vt nisi admonente aliquo eruerentur ea fortasse cogitare nō possē? Quocirca inuenimus nihil esse aliud discere ista quoꝝ nō ꝑ sensus haurimus imagines: sed sine imaginib⁹ sicuti sunt per seipsa intus cernim⁹: nisi ea que passim atq̧ indisposite memoria cōtinebat cogitando q̄si colligere atq̧ aiaduertendo curare: vt tanq̄ ad manuʒ posita in ipsa memoria: vbi sparsa prius ⁊ neglecta latitabāt. iā familiari intentioni facile occurrāt. Et q̄ multa hmōi gestat memoria mea: q̄ iam inuenta sunt. ⁊ sicut dixi q̄si ad manū posita: que et didicisse ⁊ nosse dicimur. Que si modestis tēpoꝝ interuallis recolere desiuero: ita rursus demerguntur: et quasi in remotiora penetralia dilabūtur: vt denuo velut noua excogitanda sint in idemite ꝑ. Neq̧ eñ est alia regio eorū recogenda rursus vt sciri possint. i. velut ex quadaʒ dispsione colligēda vñ dictū est cogitare. Nam cogo ⁊ cogito: sic est vt ago et actito: facio ⁊ factito. Uerūtñ sibi animus hoc verbū ꝓprie vendicauit: vt nō qđ alibi: sed ī aīo colligit̄: cogitari proprie iam dicat̄. Item cōtinet memoria numeroꝝ dimensionūq̧ ratiōes ⁊ leges innumerabiles: quarū nullam corporis sensus impressit: q2 nec ipse colorate sunt: aut sonāt: aut olēt: aut gustate: aut cōtracte sunt. N Audiui sonos verboꝝ quib⁹ significantur: cum de his disserit̄: sed illi alij sunt. Naʒ illi aliter greca: aliter latine sonant. iste vero res nec grece nec latine sunt. nec aliud eloquioꝝ genus. Uidi lineas fabroꝝ

vel etiā tenuissimas:sicut filum aranee sed ille alie sunt.nō sunt imagines earū quas mihi nunciauit carnis oculꝰ. Nouit eas quisquis sine vlla cogitatione qualiscunqꝫ cordis:intus agnouit eas. Sensi etiam numeros omnibus corporis sensibus q̄s numeramus:sed illi alij sunt quibꝰ numeramus. nec imagines istorū sunt:et iō valde sunt. Rideat me ista dicentē q̄ eos nō videt:⁊ ego doleā ridentē me. Hec oīa memoria teneo:et quoq̄ modo ea didicerim memoria teneo. Multa etiā q̄ aduersus hec falsissime disputanř audiui ⁊ memoria teneo que tametsi falsa sunt: tñ ea meminisse me nō est falsum: ⁊ discreuisse me inter illa vera ⁊ hec falsa que contradicunř: ⁊ hoc memini. Aliťqꝫ nūc video discernere me ista. aliter autem memini sepe me discreuisse cū ea sepe cogitarē. ¶ Ergo ⁊ intellexisse me sepiꝰ ista memini ⁊ qđ nūc discerno ⁊ intelligo recōdo in memoria: vt postea me nūc intellexisse meminerī. Ergo ⁊ meminisse3 memi. sicut postea ꝙ hec reminisci nūc potui si recordabor. vtiqꝫ ꝑvim mēorie recordabor. Affectiōes q̄3 aī mei eadē mēoria ꝯtinet. nō illo mō q̄ eas h3 ipse animus cū patiř eas:s3 alio multū diuerso: sicut se habet vis memorie. Nā ⁊ letatu3 me fuisse reminiscor:nō letꝰ. ⁊ tristicia3 mea3 preteritā recordor nō tristis. Et me aliqñ timuisse recolo sine timore: ⁊ pristine cupiditatis sine cupiditate sum memor aliqñ. Et ecōtrario tristiciā meam transactā letus reminiscor ⁊ tristis leticiam. Qđ mirandum nō est de corpore Aliud eñi animꝰ. aliud corpus. Itaqꝫ si preteritū dolorē corporis gaudens memini non ita mirū est. Hic vero cū animus sit etiā ipsa memoria. Nam ⁊ cum mandamus aliquid vt memoriter habeař:dicimꝰ. vide vt illud in aīo habeas. ⁊ cū obliuiscimur dicimꝰ. nō fuit in aīo:⁊ elapsum est aīo:ipsam memoria3 vocātes animū. Cum ergo ita sit q̄d est hoc ꝙ cū tristiciā meā preterita3 letus memini:animꝰ h3 leticiam ⁊ memoria tristiciā. letusqꝫ est animus ex eo ꝙ inest ei leticia. memoria vero ex eo ꝙ iest ei tristicia:tristis non est? Num forte non ꝑtinet ad aīm? Quis hoc dixerit? Nimirū ergo memoria q̄si venter est animi. leticia vero atqꝫ tristicia q̄si cibus dulcis ⁊ amarus. Cū memorie commēdantur:q̄si traiecta in ventrem recōdi illic possunt. sapere nō possunt. Ridiculum est hec illis similia putare:nec tñ sunt omī modo dissimilia. Sed ecce de memoria ꝓfero cū dico q̄ttuor esse ꝑturbationes aī:cupiditatē. leticiā. metū. tristiciam.

¶ Et q̄cq̄d de his disputare potero diuidendo singula ꝑ spēs sui cuiusqꝫ generis:⁊ diffiniendo:ibi inuenio q̄d dicā atqꝫ inde ꝓfero:nec tñ vlla earū perturbatiōe perturbor:cū eas reminiscendo cōmemoro:⁊ anteq̄ recolerenř a me et retractarenř:ibi erunt. ꝓpterea inde ꝑ recordatione3 potuere depromi. Forte ergo sicut de ventre cibꝰ ruminando sic ista de memoria recordando proferuntur. Cur igř in ore cogitationis nō sentitur a disputante:hoc est a reminiscēte leticie dulcedo vł amaritudo mesticie? An in hoc dissimile est qđ non vndiqꝫ simile est? Quis eni talia volēs loqueretur si q̄tiens tristicia3 metūue noiamꝰ: totiens merere vel timere cogeremur? Et tñ nō ea loq̄remur nisi in memoria nr̄a nō tm̄ sonos noim s̄m imagines impressas sensibꝰ corporis:sed etiā rerum ipsarū notiōes inueniremꝰ. quas nulla ianua carnis accepimꝰ:sed eas ipse animus ꝑ experientiā passionū suarum sentiens mēorie cōmendauit. aut ipsa sibi hec etiam non cōmendata retinuit. S3 vtrū ꝑ imagines an non q̄s facile dixerit? Nomio q̄ppe lapidē. nomino solem. cū res ipse nō adsunt sensibus meis. in mēoria sane mea presto sunt imagines earū. Nomio dolorē corporis. nec mihi adest du3 nihil dolet. Nisi tñ adesset imago eius in memoria mea. nescirem q̄d dicerē:nec eū in disputando a voluptate discernerē. Nomio salute3 corporis:cū saluo sum corpore. adest mihi q̄dē res ipsa. verūtñ nisi ⁊ imago eiꝰ inesset i memoria mea. nullo mō recordarer q̄d huius nomis significaret sonus nec egrotantes agnoscerēt salute noia-

ta quid esset dictum: nisi eadē imago vi memorie teneretur: quis ipsa res abesset a corpore. ¶ Nomino numeros quibus numeramus. en adsunt in memoria mea nō imagines eorum sed ipsi. Nomino imaginem solis: et hec adest in memoria mea. Neq3 enim imaginē imaginis ei⁹. sed ipsam recolo. ipsa mihi reminisceti presto est. Nomino memoriā et agnosco quod nomino. Et vbi agnosco nisi in ipsa memoria? Num ipsa per imaginē suam sibi adest: ac nō per se ipsā? Quid cū obliuionem nomino: atq3 inde agnosco quod nomino: vn agnoscerē nisi meminisse? Nō cū de sonum nominis dico: sed rē quā significat. Quam si oblitus essē: quid ille valeret sonus agnoscere vtiq3 non valerem. Ergo cū memoriā memini: per seipsam sibi presto est ipsa memoria. Cū vero memini obliuionē et memoria presto ē et obliuio. Memoria qua meminerim: obliuio quam meminerim. Sed quid est obliuio nisi priuatio memorie? Quomodo ergo adest vt eam meminerim. quando cū adest meminisse nō possum. At si quod meminimus memoria retinemus. obliuionē aūt nisi meminissem⁹ neq3 possem⁹ audito isto noie rē que illo signatur sono agnoscē. Memoria retinetur obliuio. Adest ergo ne obliuiscamur que cū adest obliuiscimur. An ex hoc intelligitur nō per seipsam ineē memorie cū eā meminim⁹: sed per imaginē suā. quia si per seipsā presto eēt obliuio: nō vt meminissemus: sed vt obliuiscēmur efficeret. Et hoc quis tādē idagabit? Quis cōprehēdet quō sit? R Ego certe dn̄e laboro hic et laboro in meipso fact⁹ sum michi terra difficultatis et sudoris nimij. Neq3 enim nūc scrutamur plagas celi: aut siderum interualla dimetimur: vel terre libramenta querimus. Ego sū qui memini. ego animus. Non tā mirū si a me lōge est: quicquid ego nō sū. Quid aūt propius meipso mihi? Et ecce memorie mee vis non cōprehēditur a me: cum ipm me nō dicā preter illā. Quid eni dicturus sum qñ michi certū est meminisse me obliuionē? An dicturus sum non esse in memoria mea quod memini? An dicturus sum ad hoc inesse obliuionem in memoria mea vt non obliuiscar? Utrūq3 absurdissimū est. Quid illud tertiū? Quo pacto dicā imaginē obliuionis teneri memoria mea nō ipsam obliuionē cū eam memini? Quo pacto et hoc dicā. qñquidē cū imprimitur rei cuiusq3 imago in memoria: prius necesse est vt adsit res ipsa vñ illa imago possit imprimi. Sic enī carthaginis memini: sic omniū locorum quibus interfui. sic facies hoīm quas vidi et ceterorum sensuū nunciata: sic ipius corporis salutē siue dolorē. Cum presto esset ista: cepit ab eis imagines memoria quas intuerer presentes: et retractarem aīo cū illa et absentia reminiscerer. Si ergo per imaginē suā nō per seipsā in memoria tenetur obliuio: ipsa vtiq3 aderat vt ei⁹ imago caperetur. Cum autē adesset quomodo per imaginē suā in memoria cōscribebat. qñ id etiā quod iā notatū inuenit presentia sua delet obliuio? Et tū quocunq3 mō licet sit modus iste incōprehēsibilis et inexplicabilis etiā ipsā obliuionē meminisse me cert⁹ sū. qua id quod meminerim⁹ obruitur.

S Magna ista vis est memorie. Nescio quid horrēdū de⁹ me⁹. profūda et infinita multiplicitas. et hoc anim⁹ est. et hoc ego ipse sū. Quid ergo sū deus meus? Que natura sum? Uaria multimoda vita et imēsa vehementer. Ecce in memorie mee cāpis et antris et cauernis innumerabilibus atq3 innumerabiliter plenis innumerabiliū rerum generibus. siue per imagines sicut oim corporum: siue per presentiā: sicut artiū: siue per nescio quas notiones vel notationes sicut affectionū animi. quas et cum anim⁹ nō patitur: memoria tenet: cū in aīo sit quicquid est i memoria. Per hec oia discurro et volito hac atq3 illac. penetro etiā quantū possum: et finis nusq3. tanta vis est memorie. tāta vite vis est in homine viuēte mortali. Quid igitur agā. tu vera mea vita deus me⁹? Trāsibo et hāc vim meā que memoria vocatur: transibo eā vt pueniā ad te dulce lumē. Quid dicis mihi? Ecce ego ascendens per animum meum ad te qui desuper michi manes: transibo et istā vim meā que memoria vocatur: volens te attingere vnde attingi potes et inherere tibi vnde inherere tibi potest.

Habēt enī memoriam ⁊ pecora ⁊ aues.
Alioqn non cubilia nidosve repeterent
non alia multa qbus assuescunt. neqꝫ eī
⁊ assuescere valerēt vllis rebus nisi per
memoriam. Transibo ḡ ⁊ memoriaꝫ vt
attingā eū quī sepauit me a quadrupe
dibus: ⁊ volatibꝰ celi sapiētiorē me fe
cit. Transibo ⁊ memoriam. Et vbi te in
ueniā vera bona ⁊ secura suauitas? ⁊ vbi
te inueniam? Si p̄t memoriam meam
te inuenio immēor tui sum. Et quomo
do iam inueniam te: si memor non sum
tui? Perdiderat enim mulier dragmā ⁊
q̄siuit eam cuꝫ lucerna: ⁊ nisi memor eiꝰ
essꝫ non inuenissꝫ eam. Cum. n. essꝫ inuē
ta vn̄ sciret vtꝝ ipsa essꝫ: si memor eius
non essꝫ? T Multa me
mini me pdita q̄sisse atqꝫ inuenisse. In
de istud scio qꝛ cū q̄rerē aliqd eoꝝ ⁊ di
cerē michi: nū forte hoc est: nū forte illō
tandiu dicebā. nō est: donec id offerrē
quod quēbam. Cuius nisi memor essē:
quicquid essꝫ etiam si michi offerrē nō
inuenirē: qꝛ non agnoscerē. Et sēp ita fit
cum aliquid pditum q̄rimus ⁊ inueni
mus. Uerumtamē si forte aliqd ab ocu
lis pit: nō a memoria veluti corpus qd
libꝫ visibile: tenet intus imago eius ⁊
q̄ritur donec reddatur aspectui. Quod
cum inuētum fuerit: ex imagine q̄ intus
est recognoscit. Nec inuenisse nos dici
mus quod pierat si non agnoscimꝰ: nec
agnoscē possumus si non meminimus.
Sed hoc perierat quidem oculis: mēo
ria tenebat. Quid cum ipsa memoria
perdidit aliquid: sicut fit cum obliuisci
mur: ⁊ querimus vt recordemur? Ubi
tandem querimus nisi in ipsa memoria
Et ibi si aliud pro alio forte offerat re
spuimus: donec illud occurrat quod q̄
rimus. ⁊ cum occurrerit: dicimus. hoc ē
quod non dicēmus nisi agnosceremus.
nec agnosceremus nisi meminissemus.
Certe ergo obliti fueramus. An non to
tum exciderat: sed ex parte qua teneba
tur pars alia querebat? quia sentiebat
se memoria non simul voluere quod si
mul solebat: ⁊ quasi detruncata consue
tudine claudicans reddi qd deerat fla
gitabat. Tanq̄ si hō notꝰ siue cōspiciat
oculis: siue cogitet: ⁊ nomē eius obliti
requiramus. quicquid aliud occurrerit
non connectit: quia nō cum illo cogita
re consueuit: ideoqꝫ respuit donec illud as
sit vbi simul assuefacta noticia non ine
q̄lit acquiescat. V Et vn̄ ad
est nisi ex ipsa memoria? Nā ⁊ cū ab alio
cōmoniti recognoscimus vn̄ adest: non
enī q̄si nouū credimꝰ ſꝫ recordantes ap
probamꝰ hoc eē quod dictū ē. Si aūt pe
nitus aboleat ex aīo: nec admoniti rmi
niscimur. Neqꝫ enī omnimodo adhuc ob
liti sumus: quod vl oblitos nos eē me
minimus. Hoc ḡ nec amissum quēre poti
mus quod omnino obliti fuerimus.
Quomodo ḡ te q̄ro domine? Cuꝫ enim
te deum meum q̄ro: vitam beatam q̄ro
Queraꝫ te vt viuat anima mea. Uiuit
enī corpus meū de aīa mea: ⁊ viuit aīa
mea de te. Quomodo ḡ q̄ro vitā btām
quia non ē mihi: donec dicam. sat ē illic
vbi opꝫ vt dicā? Quō eā q̄ro? vtꝝ p re
cordationē tanq̄ eā oblitus sim. oblitū
qꝫ me eē adhuc teneā. an p appetitū di
scēdi incognitā siue quā nūq̄ scieri. siue
quā sic oblitꝰ fuerim vt me nec oblitum
eē meminerim? Nonne ipa ē btā vita
quam omnes volunt: ⁊ omnino qui no
lit nemo ē? Ubi nouert eam q̄ sic volūt
eam? vbi viderut ⁊ amarent eam? Nimi
rū habemus eam nescio quō. Et est ali
us quidam modus quo quisqꝫ cum ha
bꝫ eam tunc beatus est. Et sunt qui spe
beati sunt. Inferiore modo isti hn̄t eam
q̄ illi qui iam re ipsa btī sūt: ſꝫ tamē me
liores q̄ illi q̄ nec re nec spe beati sunt.
Qui tamē etiam ipsi nisi aliquo modo
haberēt eam non ita vellēt btī eē: quod
eos velle certissimum ē. Nescio quomo
do nouert eam: ideoqꝫ habēt eam in ne
scio qua noticia. de q̄ satago vtꝝ in me
moria sit. Qꝛ si ibi ē iā btī fuimꝰ aliq̄n.
X Utꝝ sigillatim oēs. an in il
lo homine qui primus peccauit in quo
⁊ omēs mortui sumus: ⁊ de quo omēs
cum miseria nati sumus non q̄ro nunc: ſꝫ
q̄ro vtꝝ ī memoria sit beata vita. Neqꝫ
eī amaremus eā nisi nosceremus. Audi
mus nomen hoc: ⁊ rem ipsam oēs nos
appetere fatemur. Non enim sono dele

etamur. Nam hoc cũ latine audit grec⁹ nõ delectat. q2 ignorat quid dictum sit. nos autẽ delectamur. sicut etiam ille si grece hoc audierit: qm̃ res ipa nec gre ca nec latina est: cui adipiscende greci latiniq3 inhiant ceterarumq3 linguaru3 hoies. Nota est igit omib⁹ q̃ vna voce si interrogari possent: vtrum beati esse vellent: sine vlla dubitatiõe velle respõderent. Q̃d non fieret nisi res ipsa cui⁹ hoc nomen est eorum memoria teneretur. Nunquid ita vt meminit carthaginem q̃ vidit? Nõ. Uita enim beata non videtur oculis: q2 non est corpus. Nunquid sicut meminimus numeros? Nõ. Hos eni q̃ hab3 i noticia: nõ adhuc querit adipisci. Uitam vero beatã habem⁹ in noticia. ideoq3 amamus ea3. 2 tamẽ adhuc adipisci ea3 volumus vt beati simus. Nunq̃d sicut meminimus eloquẽtiam? Non. Quãuis eni et hoc nomine audito recordentur ipam rẽ qui etiam nondum sunt eloquẽtes. multiq3 esse cupiant. vnde apparet eam esse in eorum noticia tñ p corporis sensus alios eloquentes animaduerterunt et delectati sunt. 2 hoc esse desiderant. qua nisi ex interiore noticia non delectarentur: neq3 hoc esse vellent nisi delectarentur. Beatã vero vitã nullo sensu corporis in aliis experimur. Nunquid sicut meminim⁹ gaudiu3? Fortasse ita. Nam gaudium meu3 etiã tristis memini. sicut vitã beatã miser. neq3 vnq̃ corpis sensu gaudium meũ vel vidi: vel audiui: vel odoratus sum. vel gustaui: vel tetigi. sed expertus sum in aĩo meo qñ letat⁹ sum. 2 adhesit eius noticia memorie mee: vt id reminisci valeã aliqñ cum aspernatiõe aliqñ cum desiderio pro earum re2 diuersitate de quibus me gauisũ esse memini. y Nam de turpib⁹ gaudio quodam perfusus sum: qd nunc recordans detestor atq3 execror: aliqñ de bonis 2 honestis: quod desiderans recolo tametsi forte nõ adsunt. 2 iõ tristis gaudium pristinũ recolo. Ubi ergo 2 qñ expertus sum vitã meã beatam vt recorder eam 2 amem 2 desiderẽ? Nec ego tñ. aut cum paucis. sed beati prorsus oẽs eẽ volumus. Quod nisi certa noticia nosceremus: non tã certa voluntate vellem⁹. Sed quid ẽ hoc? Q̃d si queratur a duobus vtrum militare velint: fieri possit vt alter eorum velle se: alter nolle respondeat. Si autẽ ab eis queratur vtrũ beati esse velint. fieri possit vt vterq3 statim se sine vlla dubitatione dicat optare. nec ob aliud velit ille militare nec ob aliud iste nolit: nisi vt bti sint? Num forte quoniã alius hinc alius inde gaudet. ita se omnes beatos esse velle cõsonant: queãdmodum cõsonarent si hoc interrogarẽtur se velle gaudere? Atq3 ipm̃ gaudiũ vitã beatam vocant. Quod 2 si alius hinc alius illinc assequit: vnũ est tamẽ quo puenire omnes nitunt vt gaudeant. Que quoniam res est quã se expertum non esse nemo potest dicere. propterea reperta i memoria recognoscit qñ beate vite nomẽ auditur. Absit dñe: absit a corde serui tui qui cõfitet tibi: absit vt q̃cunq3 gaudio gaudeam: beatum me putem. Est eni gaudiu3 quod non datur impiis: s3 eis qui te g̃tis colunt: quorum gaudium tui ipe es Et ipsa est beata vita gaudere ad te. de te. propter te. ipsa est 2 nõ est alia. Qui autem aliam putant esse: aliud sectant gaudium: neq3 ipsum veru3. Ab aliqua tamen imagine gaudij voluntas eoru3 nõ auertit. Non ergo certũ est q2 omẽs esse bti volũt. qm̃ qui nõ de te gaudẽ volunt: q̃ sola vita beata est: nõ vtiq3 vita3 beatã volunt. z S3 qm̃ caro concupiscit aduersus spũm: 2 spũs aduersus carnẽ: vt nõ faciant quod volunt: cadent in id quod valent: eoq3 contenti sunt: quia illud quod non valẽt: nõ tm̃ volũt quãtũ sat est vt valeant. Nam quero ab omnibus vtrum malint de veritate q3 de falsitate gauderi: tam nõ dubitant dicere de veritate se malle q̃ nõ dubitãt dicere beatos esse se velle. Beata quippe vita est gaudium de veritate Hoc est enim gaudium de te qui veritas es: deus illuminatio mea: salus faciei mee deus meus. Hanc vitam beatam omnes volunt: hanc vitam que sola beata est omnes volunt. Gaudium

de veritate omnes volunt. Multos expertus sum qui velint fallere: qui autem falli neminem. Ubi ergo nouerāt hanc vitā beatā: nisi vbi nouerūt etiā veritatem? Amāt enim et ipsam: quia falli nolunt. Et cum amant beatam vitam quod non est aliud ꝙ de veritate gaudium. vtiq amant etiam veritatem: nec amarent nisi esset aliqua noticia eius i memoria eorum. Cur ergo non de illa gaudent? Cur non beati sunt? Quia fortius occupantur in aliis ꝙ potius eos eos faciūt miseros: ꝙ illud btōs quod tenuiter meminerunt. Adhuc enī modi cum lumen est in hominib⁹. ambulent ambulēt: ne eos tenebre cōprehendant. Cur autē veritas parit odium: et inimicus eis factus est homo tuus verū predicans: cum ametur beata vita: ꝙ non est nisi gaudium de veritate. nisi quia sic amatur veritas: vt quicunq aliud amant: hoc quod amant velint esse veritatem? Et quia falli nollent: nolūt cōuinci ꝙ falsi sint. Itaq ꝑpter eam rem oderunt veritatem: quam pro veritate amant. Amant eam lucentem oderunt eam redarguentem. A Quia enim falli nolūt: et fallere volunt, amāt eam cum seipsam indicat. et oderunt cā cum eosipsos indicat. Inde retribuet eis vt qui se ab ea manifestari nolunt. et eos nolentes manifestet. et eis ipsa non sit manifesta. Sic sic etiā sic anim⁹ humanus etiam sic cecus et languidus turpis atq indecens latere vult. se autem vt lateat aliquid non vult. Contra illi redditur vt ipse non lateat veritatem. ipsum autem veritas lateat. Tamen etiā sic dum miser ē. veris mauult gaudere ꝙ falsis. Beatus ergo erit si nulla interpellāte molestia: de ipsa per quā vera sunt oīa sola veritate gaudebit. Ecce ꝗtū spaciatus sum in memoria mea querens te dn̄e et non te inueni extra eam. Neq enim aliquid de te inueni quod non meminissem ex quo didici te. Nā ex quo didici te nō sum oblitus tui. Ubi enim inueni veritatē: ibi inueni deum meum. ipsam veritatē quam ex quo didici non sum oblitus. Itaq ex quo didici te manes in memoria mea. et illic te inuenio cum reminiscor tui et delector in te. He sunt sancte delicie mee. quas donasti mihi misericordia tua respiciens paupertatem meam. Sed vbi manes in memoria mea dn̄e? Ubi illic manes? Quale cubile fabricasti illic tibi? Quale sanctuarium edificasti tibi? Tu dedisti hanc dignationem memorie mee vt maneas in ea. sed in qua ei⁹ parte maneas hoc considero. Trāscendi enim partes eius quas habent et bestie. cum te recorderer. quia non ibi te inueniebam inter imagines rerū corporalium. et veni ad partes eius vbi commendaui affectiones animi mei: nec illic inueni te. Et intraui ad ipsius animi mei sedē que illi ē i memoria mea ꝙ niam sui quoq meminit animus. nec ibi tu eras. quia sicut non es imago corporalis nec affectio viuētis qualis ē cū letamur: contristamur: cupimus: metuimus: meminimus: obliuiscimur. et quicquid huiusmodi ē ita nec ipse animus es: quia dominus deus animi tu es. Et commutantur hec omnia: tu aūt incommutabilis manes sup omnia: et dignatus es habitare in memoria mea ex quo te didici. Et quid ꝗro quo loco eius habit: es: quasi vo loca ibi sint? Habitas certe in ea quoniam tui memini ex ꝙ te didici: et in ea te iuenio cū recordor te. B Ubi ꝗ te inueni vt discerē te? Neq enim iā eras in memoria mea: priusꝙ te discerē. Ubi ꝗ inueni te vt discerē te nisi i te supra me? Et nusꝙ locus: et recedimus et accedim⁹: et nusꝙ locus. Ueritas vbiq p̄sides omnib⁹ consulētibus te. simulꝙ respōdes omnibus etiam diūsa cōsulētibus. Liquide tu respondes: sꝫ non liquide omēs audiunt. Omnes vnde volūt cōsulūt. sꝫ non semꝑ quod volunt audiunt. Optimus minister tuus est qui non magis intuetur hoc a te audire quod ipe voluerit: sꝫ potius hoc velle quod a te audierit. Sero te amaui pulchritudo tā antiꝗ et tā noua: sero te amaui. Et ecce int⁹ eras et ego foris. et ibi te ꝗrebam: et in ista formosa ꝙ fecisti de formis irruebā. Mecū eras

et tecum nō erā. Ea me tenebāt lōge a te:q̄ si in te non essent:non essent. Uocasti & clamasti:& rupisti surditatē meam Coruscasti splēduisti & fugasti cecitatē meā. Flagrasti & duxi spūs: & anhelo tibi. Gustaui & esurio & sitio. Tetigisti me:& exarsi in pacem tuam. Cū inhesero tibi ex omni me. nusq̄ erit mihi dolor & labor. & viua erit vita mea tota plena te. Nunc autem qm̄ quem tu imples sublevas eū. qm̄ tui plen⁹ non sum onери mihi sum. Contendunt leticie mee flēde cum letandis meroribus. & ex qua parte stet victoria nescio. Et mihi domine miserere mei. Contendunt merores mei mali cum gaudijs bonis. & ex qua parte stet victoria nescio. Hei mihi dñe miserere mei. Hei michi. Ecce vulnera mea nō abscōdo Medic⁹ es eger sū. Misericors es. miser sum. Nūqd nō tētatio est vita hūana sup terrā? Quis velit molestias & difficultates pati? Tolerare iubes ea non amari. Nemo quod tolerat amat. & si tolerare amat. Quāuis enim gaudeat se tolerare. mauult tñ non esse quod toleret. Prospera in aduersus desidero. aduersa ī prosperis timeo. Quis inter hec medi⁹ locus: vbi non sit hūane vite tētatio. Ue prosperitatib⁹ sclī semel & iter a timore aduersitatis & a corruptione leticie. Ue aduersitatibus sclī semel & iter & tertio a desiderio prosperitatis. Et quia ipa aduersitas dura est: & ne frāgat tolerātiā: nunqd non tētatio est vita humana sup terram sine vllo interstitio? Et tota spes mea non nisi in magna valde mia tua. Da qd iubes: & iube quod vis. Impas nobis ꝯtinentiā. Et cū scirē ait quidam q: nemo pōt esse cōtinēs nisi deus det. & hoc ipm̄ erat sapiētie scire cui⁹ eēt hoc donū. Per ꝯtinentiā q̄ppe colligimur & redigimur in vnū. a q̄ in mlta defluxim⁹. Min⁹ eīm te amat q̄ tecū aliquid amat qd non ꝑpt̄ te amat. O amor qui semp ardes & nunq̄ extingueris: charitas de⁹ me⁹ accende me. Continētiam iubes. Da qd iubes: & iube quod vis. Iubes certe & contineam a cōcupiscentia carnis: & cōcupiscentia oculorum: & ambitione seculi. Iussisti a cubitu. & de ipso coniugio meli⁹ aliquid q̄ cōcessisti monuisti. Et qm̄ dedisti factum est. & anteq̄ dispensator sacramenti tui fierem. Sed adhuc viuunt in memoria mea: de qua multa locutus sum talium rerum imagines. quas ibi consuetudo mea fixit: & occursant mihi vigilanti quidē carētes virib⁹: in somnis autē nō solū vsq̄ ad delectationē: sed etiam vsq̄ ad cōsēsionē factūq̄ simillimū Et tantū valet imaginis illusio in anima mea & in carne mea: vt dormiēti falsa visa persuadeant: quod vigilanti vera non possunt. Nunquid tūc ego non sum dñe deus meus? Et tñ tantū interest inter meipsum & meipsum intra momentum quo hinc ad soporem transeo vel huc inde retranseo. Ubi est tunc ratio q̄ talibus suggestionibus resistit vigilans? Et si res ipse ingerantur inconcussus maneo Nunquid clauditur cū oculis? Nunquid sopitur cum sensibus corporis? Et vnde sepe etiam in somnis resistimus: nostriq̄ propositi memores atq̄ in eo castissime permanentes: nullū talib⁹ illecebris adhibem⁹ assensum? Et tamen tantū interest: vt cū aliter accidit: euigilantes ad consciētie requiem redeamus: ipsaq̄ distantia reperiamus nos non fecisse: quod tamen in nobis quoquo modo factum esse doleamus. Nunquid non potens est manus tua deus omnipotens sanare omnes languores anime mee: atq̄ abundantiore gratia tua lasciuos motus etiā mei soporis extinguere? Augebis domine magis magisq̄ in me munera tua: vt anima mea sequatur me ad te concupiscentie visco expedita: vt non sit rebellis sibi: atq̄ vt in somnis etiam non solum non perpetret istas corruptelarum turpitudines per imagines animales vsq̄ ad carnis fluxum: sed ne cōsentiat quidem: Nam vt nihil tale vel tantulum libeat quātulū possit nutu cohiberi etiā in casto dormiētis affectu: non tantum in hac vita: sed etiā in hac etate: non magnum est omnipotēti q̄uales facere supra q̄ peti

mus ⁊ intelligimus. Nunc tamē quid
adhuc sim in hoc genere mali mei dixi
bono domino meo: exultans cum tre-
more ī eo quod donasti mihi: ⁊ lugens
in eo quod cōsummatus sum. ⁊ sperans
perfecturum te in me misericordias tu
as vsq̄ ad pacem plenariam. quam te-
cum habebūt interiora ⁊ exteriora mea
cum absorpta fuerit mors in victoria.
Est alia malicia diei. que vtinam suffi-
ciat ei. Reficimus enim quotidianas
ruinas corporis edendo et bibendo.
priusq̄ escas ⁊ ventrem destruas cum
occideris indigentiam meam sanitate
mirifica. ⁊ corruptibile hoc indueris in
corruptione sempiterna. Nunc autem
suauis est michi necessitas. ⁊ aduersus
istam suauitatem pugno ne capiar. et
quotidianum bellum gero in ieiuniis
sepius in seruitutem redigens corpus
meum. ⁊ dolores mei voluptate pellun
tur. Nam fames et sitis quidam dolo-
res sunt. Vrunt: et sicut febris necant:
nisi alimētoꝝ medicina succurrat.
Que quoniam presto ē ex cōsolatione
munerum tuoꝝ: in quibus nostre infir-
mitati terra et aqua et celum seruiunt:
calamitates delicie vocantur. E
Hoc me docuisti vt quēadmodum me
dicamenta sic alimenta sumpturus ac
cedam. Sed dum ad quietem satieta-
tis ex indigentie molestia transeo: in ip
so transitu insidiatur mihi laqueus con
cupiscentie. Ipse enim transitus volu-
ptas est. ⁊ nō est alius qua trāseat̄ q̄ q̄
trāsire cogit necessitas. Et cum sal⁹ sit
causa edendi ⁊ bibendi: adiungit se tan
q̄ pedissequa periculosa iocunditas. et
plerumq̄ preire conat̄ vt eius causa fi-
at qḋ salutis causa me facere vel dico
vel volo. nec idem modus vtriusq̄ est.
Nam quod saluti satis est: delectationi
parum est. F Et sepe incertuꝫ sit
vtrum adhuc necessaria corporis cura
subsidium petat: an voluptaria cupidi-
tatis fallacia ministeriuꝫ suppetat. Ad
hoc incertum hilarescit infelix aīa. ⁊ in
eo preparat excusationis patrocinium
gaudēs nō apparere quid satis sit mo-
derationi valitudinis: vt obtentu salu-
tis obumbret negocium voluptatis.
His tentationibus quotidie conor resi-
stere. et inuoco dexteram tuam ad salu
tem meam. et ad te refero estus meos.
quia cōsilium mihi de hac re nondum
stat. Audio vocem iubentis dei mei.
Non grauentur corda vestra in crapu-
la ⁊ ebrietate. Ebrietas longe est a me:
misereberis ne appropinquet michi.
Crapula auteꝫ nonnūq̄ surrepit seruo
tuo: misereberis vt longe fiat a me. Ne-
mo eñ potest esse continēs nisi tu des.
Multa nobis orantibus tribuis: ⁊ q̄c-
quid boni anteq̄ oremus accipimus a
te accipimus: ⁊ vt hoc postea cognosce
remus a te accipimus. Ebriosus nun-
q̄ fui: sed ebriosos a te factos sobrios
ego noui. Ergo a te factū est vt hoc non
essent qui nunq̄ fuerunt. a quo factum
est vt hoc non semper essent q̄ fuerunt.
a quo etiā factum est vt scirent vtriq̄ a
quo factū est. Audiui ⁊ aliam vocē tu-
am. Post concupiscentias tuas nō eas
⁊ a voluntate tua auertere. Audiui ⁊ il
lam ex munere tuo quā multū amaui.
Neq̄ si manducauerimus abūdabim⁹
neq̄ si nō manducauerimus deerit no-
bis. Hoc est dicere. Nec illa res me co-
piosum faciet. nec illa erumnosum. Au
diui et alteram. Ego enim didici in qui
bus sum sufficiens esse: ⁊ abundare no-
ui: ⁊ penuriā pati noui. G Oīa
possum in eo qui me cōfortat. Ecce mi
les castrorum celestium: non puluis qḋ
nos sumus. Sꝫ memēto dñe q: puluis
sumus: ⁊ de puluere fecisti hominem: ⁊
perierat ⁊ inuētus est. Nec ille in se po
tuit quia idem puluis fuit: quē talia di
centē afflatu tue inspirationis adama-
ui. Omnia possum inquit in eo qui me
confortat. Conforta me vt possim. Da
quos iubes: ⁊ iube quod vis. Iste se ac
cepisse confitetur: ⁊ quod gloriatur in
dño gloriatur. Audiui alium rogantē
vt accipiat. Aufer a me inq̄t cōcupiscē
tias vētris. Vñ apparet sctē deus me
us te dare cum fit quod imperas fieri.
Docuisti me pater bone. omnia mun-
da mundis. Sed malum esse homini
qui per offensionem manducat: ⁊ om-

nem creaturam tuā bonam esse. nihilq3 abijciendum quod cū gratiarū actione percipitur. et quia esca nos non commendat deo: vt nemo nos iudicet in cibo aut in potu: ⁊ vt qui manducat non manducantē non spernat. et qui nō mā ducat manducantē non iudicet. Didici hec: gratias tibi. laudes tibi deo meo: magistro meo: pulsatori aurium mearum illustratori cordis mei. Eripe me ab omni temptatione. Non ego immūdiciam obsonij timeo: sed immundiciam cupiditatis. H Scio noe omne carnis gen⁹ quod cibo esset vsui manducare permissum. heliā cibo carnis refectum. ioannem mirabili abstinentia preditum. aīalib⁹ hoc est locustis in escā cedentibus non fuisse pollutum Et scio esau lenticule cōcupiscentia deceptū. et dauid ꝓpter aque desiderium a seipso reprehēsum. et regem nostrum nō de carne ſ3 de pane esse temptatum. Ideoq3 et ppls in heremo. non q2 carnes desiderauit. ſ3 q2 esce desiderio aduers⁹ dn̄m murmurauit: meruit improbari. In his ergo temptationibus positus certo quotidie aduersus concupiscētiā manducandi ⁊ bibēdi. Non eī ē quod semel ꝑcidere et vlterius nō attingere decernam. sicut de ꝯcubitu potui. Itaq3 freni gutturis tēperata relaxatione et constrictione tenendi sunt. Et q̄s ē dn̄e q̄ nō rapiat aliquantulu3 extra metas necessitatis? Quisq̄s est magn⁹ est: magnificet nomē tuū. Ego aūt nō sū. quia pctōr hō sum. Sed ⁊ ego magnifico nomen tuū: ⁊ interpellat te ꝓ pctis meis q̄ vicit seculum numerans me inter infirma mēbra corpis sui. q2 ⁊ imperfectum meum viderunt oculi tui. ⁊ in libro tuo oēs scribētur. De illecebra odorum nō satago nimis. cū absunt nō requiro. cum adsunt non respuo. paratus etiā eis sēp carere. Ita mihi videor: forsitan fallor Sunt enim ⁊ iste plangende tenebre. in quibus me latet facultas mea que in me est. vt anim⁹ me⁹ de viribus suis ipse se interrogās nō facile sibi credēdū existimet: q2 ⁊ q̄d inest plerūq3 occultū est. nisi experientia manifestet. Et nemo securus esse debet in ista vita que tota temptatio nominatur. vt q̄ fieri potuit ex deteriore melior: non fiat etiā ex meliore deterior. I Una spes. vna fiducia vna firma promissio mīa tua. Voluptates aurium tenacius me implicauerāt et subiugauerant. sed resoluisti ⁊ liberasti me. Nunc in sonis quos animāt eloquia tua cū suaui ⁊ artificiosa voce cantant: fateor aliquātulū acquiesco. non quidē vt hereā: sed vt surgā cum volo. Attamen cum ipsis sententijs quib⁹ viuunt vt admittantur ad me querunt in corde meo nonnullius dignitatis locum. et vix eis prebeo congruentem. Aliqñ enim amplius mihi videor honoris eis tribuere q̄ decet: dum ipsis sanctis dictis religiosius et ardentius sentio moueri animos nostros in flammam pietatis cum ita cantantur q̄ si non ita cantarentur: et omnes affectus spiritus nostri pro suaui diuersitate habere proprios modos in voce atq3 cantu. quorum nescio qua occulta familiaritate excitentur. Sed delectatio carnis mee cui mentem eneruādam non oportet dari. sepe me fallit: dum rationem sensus non ita comitatur vt patiēter sit posterior: sed tantum quia propter illā meruit admitti: etia3 precurrere ac ducere conatur. Ita in his pecco non sentiens sed postea sentio. K Aliquando aūt hanc ipsam fallaciam immoderatius cauens erro nimia seueritate: sed valde interdum: vt melos omne cātilenarum suauium quibus dauidicum psalterium frequentatur ab auribus meis remoueri velim: atq3 ipsius ecclesie: tutiusq3 mihi videtur quod de alexādrino episcopo athanasio sepe mihi dictum commemini: qui tam modico flexu vocis faciebat sonare lectorem psalmi: vt pronuncianti vicinior esset q̄ canenti. Uerumtamen cum reminiscor lachrymas meas q̄s fudi ad cantus ecclesie tue: in primordijs recuperate fidei mee. ⁊ nunc ipso commoueor nō cantu sed rebus que cantantur cum liquida voce et conuenientissima modulatione cātantur: magnam instituti hu

ius vtilitatem rursus agnosco. Ita fluctuo inter periculum voluptatis et experimentū salubritatis: magisq̧ adducor nō quidem irretractabilē sententiā proferens cantandi cōsuetudinem approbare in ecclesia. vt per oblectamenta auriū infirmior animus in affectum pietatis assurgat. Tū cum mihi accidit vt me amplius cantus q̄ res q̄ canitur moueat: penaliter me peccare confiteor et tunc mallem non audire cantantem. Ecce vbi sum. Flete mecum et pro me flete. qui aliquid boni vobiscum intus agitis vnde facta procedunt. Nā q̄ non agitis non vos hec mouent. Tu autem dn̄e deus meus exaudi respice et vide et miserere et sana me: in cuius oculis mihi questio factus sum. et ipse est languor meus. Restat voluptas oculorū istorum carnis mee: de qua loquar. cōfessiones quas audiāt aures tēpli tui. aures fraterne ac pie: vt concludamus tentationes concupiscentie carnis. que me adhuc pulsant ingemiscentem. et habitaculum meū quod de celo est supinduí cupientem. Pulcras formas et varias: nitidos et amenos colores amant oculi.

R Nō teneāt hec aīam meam. teneat eā deus q̄ hec fecit. Bona quidem valde: sed ipse est bonū meū: non hec. Et tāgunt me vigilantē totis diebus nec requies ab eis datur mihi. sicut datur a vocibus canoris aliqñ ab omibus in silentio. Ipsa enim regina colorū lux ista cōfundens cuncta que cernim⁹. vbiubi per diē fuero multimodo allapsu blanditur mihi aliud agenti. et eam non aduertenti. Insinuat autē se ita vehementer. vt si repēte subtrahatur cum desiderio requirat. et si diu absit cōtristat aīm. O lux quā videbat tobias cum clausis istis oculis filiū docebat vite viam. et ei preibat pede charitatis nusq̄ errās: aut qñ videbat ysaac pregrauatis et opertis senectute carneis luminibus. cum filios non agnoscendo benedicere: sed benedicēdo agnoscere meruit. aut quam videbat iacob cū et ipse pregrandi etate captus oculis: in filijs presignata futuri populi genera luminoso corde radiauit. et nepotibus suis ex ioseph diuexas mystice manus non sicut pater eorum foris corrigebat: sed sicut ipse int⁹ discernebat imposuit. Ipsa est lux. vna est et alia non est: et vnum omnes qui vident et amant eam. At ista corporalis de qua loquebar. illecebrosa ac periculosa dulcedine condit vitam seculi cecis amatoribus. Qui autem et de ipsa laudare te norūt deus creator omniū assumūt eam in hymno tuo: nō assumūtur ab ea in somno suo. Sic esse cupio. Resisto seductionibus oculorum ne implicentur pedes mei quibus ingredior viam tuam. et erigo ad te inuisibiles oculos: vt tu euellas de laqueo pedes meos. M Tu subinde euellis eos nam illaqueantur. Tu nō cessas euellere. ergo autem crebro hereo in vbiq̧ sparsis insidijs. quoniam non dormies neq̧ dormitabis qui custodis israel. Quam innumerabilia varijs artibus et opificijs in vestibus: calciamentis. vasis et huiuscemodi fabricationibus. picturis etiam diuersisq̧ figmentis. atq̧ his vsū necessarium atq̧ moderatum et piam significationem longe transgrediētibus. addiderunt homines ad illecebras oculorum foras sequentes quod faciūt. intus relinquentes a quo facti sunt. et exterminantes quod facti sunt. At ego deus meus et decus meum etiam hinc tibi dico hymnum: et sacrifico laudē sanctificatori meo: qm̄ pulchra traiecta p aīas in man⁹ artificiosas: ab illa pulchritudine veniūt que sup aīas est. cui suspirat aīa mea die ac nocte. Sed pulchritudinum exteriorum operatores et sectatores inde trahunt approbandi modum. nō aūt inde trahunt vtēdi modū Et ibi est. et non vident eum. vt non eant longius: et fortitudinem suam ad te custodiant: nec eam spargant in deliciosas lassitudines. Ego autem hec loquens atq̧ discernens. etiam istis pulcris gressum innecto: sed tu euellis domine: euellis tu. quoniam misericordia tua ante oculos meos est. Nam ego capior miserabiliter. et tu euellis misericorditer. aliquando non sentientē quia suspensius incideram. aliqñ cū do-

loze quia iam inheseram: Huc accedit alia forma tentationis multiplici⁹ periculosa. Preter enim concupiscentiam carnis q̄ inest in delectatione omnium sensuum ⁊ voluptatum. cui seruientes depereunt qui longe se faciunt a te: inest anime per eosdem sēsus corporis quedā non se oblectandi in carne: sed experiendi per carnem vana ⁊ curiosa cupiditas. nomine cognitionis ⁊ scientie palliata. ¶ Que quoniā in appetitu noscendi est: oculi autē sunt ad cognoscendum in sensibus principes: concupiscentia oculorum eloquio diuino appellata est. Ad oculos enim proprie videre pertinet. Utimur autem hoc verbo etiā in ceteris sensibus. cum eos ad cognoscendum intēdimus. Neq; enim dicimus audi quid rutilet: aut olfac q̄ niteat: aut gusta q̄ splēdeat. aut palpa q̄ fulgeat. Uideri enim dicuntur hec omnia. Dicimus autē nō solum vide quid luceat: qđ soli oculi sentire possunt. sed etiā vide quid sonet. vide quid oleat. vide quid sapiat. vide q̄ durum sit. Ideoq; generalis experientia sensuum concupiscentia sicut dictum est oculorum vocat. quia vidēdi officiū in quo primatū oculi tenent etiā ceteri sensus sibi de similitudine vsurpant. cū aliquid cognitionis explorant. Ex hoc autem euidentius discernit. q̄d voluptatis q̄d curiositatis agatur per sensus. quia voluptas pulchra canora suauia sapida lenia sectat. Curiositas aūt etiā his contraria tentandi causa. non ad subeundā molestiam: sed experiendi noscendiq; libidinem. Quid enim voluptatis habet videre in laniato cadauere quod exhorreas. ⁊ tamen sicubi iaceat concurrunt vt contristent vt palleāt. Timēt etiam ne in somnis hoc videant: quasi quisq̄ eos vigilantes videre coegerit. aut pulchritudinis vlla fama psuaserit. Ita et in ceteris sensibus. q̄ persequi longum est. Et ex hoc morbo cupiditatis in spectaculis exhibentur queq; miracula. Hinc ad perscrutanda nature secreta que preter nos est operata procedit: q̄ scire nihil prodest: ⁊ nihil aliud q̄ scire homines cupiunt. Hinc etiam in ipsa si q̄d eodem peruerse sciētie fine per artes magicas querit. Hinc etiā in ipa religione deus tentatur cum signa ⁊ prodigia flagitant: non ad aliquā salutē. sed ad solā experientiam desiderata. ¶ In hac tā immēsa silua plena insidiarum ⁊ periculorum. ecce tam multa p̄ciderim ⁊ a meo corde dispuleri: sicuti donasti me facere deus salutis mee. Attamen qn̄ audeo dicere cū circunquaq; quotidie nā vitam nostrā tā multa huius generis rerū circumstrepant. qn̄ audeo dicere nulla re tali me intētum fieri ad spectandum ⁊ vana cura capiēdum? Sane me iam theatra non rapiunt: nec curo nosse transitus siderum. nec anima mea vnq̄ responsa quesiuit vmbrarum omnia sacrilegia sacramenta detestor. A te dn̄e deus meus cui humilem famulatum ac simplicē debeo: quātis mecū suggestionum machinationib⁹ agit inimicus vt signū aliquod petam? Sed obsecro te per regem nostrū ⁊ patriam hierusalem simplicē castā: vt quēadmodum a me longe est ista consensio. ita sit semper longe atq; longius. Pro salute autem cuiusq̄ cū te rogo. alius multum differens finis est intentionis mee. et te faciente quod vis das mihi ⁊ dabis libēter sequi. Uerumtamē in q̄ multis minutissimis ⁊ contemptibilibus reb⁹ curiositas quotidie nostra tentatur. et q̄ sepe labamur q̄s enumerat? Quotiens narrantes inania. primo quasi toleramus ne offendamus infirmos deinde paulatim libenter aduertimus. Canem currentem post leporem iam non specto cum in circo fit. at vero in agro si casu transeam auertit me fortassis: et ab aliqua magna cogitatione atq; ad se conuertit illa venatio. non deuiare cogēs corpore iumēti: sed cordis inclinatione. ¶ Et nisi iā mihi demonstrata infirmitate mea cito amminoneas: aut ex ipsa visione per aliquam consideratione in te assurgere: aut totum contēnere atq; trāsire: vanus hebesco. Quid cum me domi sedētem stellio muscas captans: vel aranea

retibus suis irruentes implicans sepe
intētum facit? Num q̄ꝛ parua sunt aīa-
lia iō non res eadē gerit? Pergo inde
ad laudandū te creatorē mirificū . atq̄ꝫ
ordinatorē rerum omnium: sed nō inde
esse intentus incipio Aliud est cito sur
gere. aliud est non cadere. Et talibus vi
ta mea plena est: et vna spes mea ma-
gna valde mīa tua. Cū eni in hmōi re-
bus conceptaculū fit coꝛ nr̄m . ⁊ poꝛtat
copiose vanitatis cateruas. hinc ⁊ oꝛa-
tiones nr̄e sepe interrumpunt atq̄ꝫ tur
bant. ⁊ an̄ conspectū tuū dū ad aures
tuas voce coꝛdis intendimꝰ: nescio vn̄
irruentibꝰ nugatoꝛiis cogitatiōibꝰ res
tanta preciditur. Nunq̄d etiam hoc inter
contēnenda deputabimus: aut aliquid
nos reducet in spem nisi tota mīa tua
q̄m cepisti mutare nos. Et tu scis quā-
ta ex parte mutaueris: qui me p̄rimitꝰ
sanas a libidine vindicandi me: vt pro-
picius fias etiā ceteris omnibus iniq̄-
tatibus meis. ⁊ sanes omnes languo-
res meos . ⁊ redimas de coꝛruptione vi
tam meam: ⁊ coꝛones me in miseratiōe
⁊ mīa. ⁊ saties in bonis desiderium me
um. q̄ꝛ cōp̄ressisti a timoꝛe tuo supbiā
meā: ⁊ mansuefecisti iugo tuo ceruicē
meā. Et nunc poꝛto illud ⁊ leue ē mihi
q̄m sic p̄misisti ⁊ fecisti. ⁊ vere sic erat ⁊
nesciebam quāda id subire metuebam.
Q Sed nunq̄d dn̄e q̄ solꝰ sine typo
dn̄aris. q̄ꝛ solus verus dn̄s es q̄ non ha
bes dn̄m. nunq̄d hoc quoq̄ꝫ tertium ten
tationis genus cessauit a me. aut cessa
re in hac tota vita potest: timere ⁊ ama
ri velle ab hoībus. non p̄pter aliud: sed
vt inde sit gaudiū qd̄ non est gaudium
Misera vita est. ⁊ feda iactantia. Hinc
fit vel maxime non amare te. nec caste
timere te. Idq̄ꝫ tu supbis resistis: humi
libus autē das gratiam. ⁊ intonas sup
ambitiones seculi: ⁊ contremūt funda-
mēta montiū. Itaq̄ꝫ nobis q̄m propter
quedā humane societatis officia neces-
sariū est amari ⁊ timeri ab hominibꝰ: in-
stat aduersarius vere beatitudinis no-
stre. vbiq̄ꝫ spargens in laq̄s euge euge
vt dū auide colligimus incaute capia-
mur. ⁊ a veritate tua gaudiū nostrum

deponamꝰ. atq̄ꝫ in hoīm fallacia pona-
mus. libeatq̄ꝫ nos amari ⁊ timeri non
propter te sed pro te. atq̄ꝫ isto mō sui si-
miles factos secū habeat: non ad cōcoꝛ
diā charitatis sed ad consoꝛtiū suppli-
cij. q̄ statuit sedē suā ponere in aquilo-
nē: vt de peruersa ⁊ distoꝛta via imitan-
di tenebꝛosi frigidiq̄ꝫ seruirēt. Nos au-
tem dn̄e pusillus grex tuus ecce sumus
tu nos posside. P̄retende alas tuas: ⁊
fugiamꝰ sub eas. Gloꝛia nostra tu esto:
propter te amemur: ⁊ verbum tuum ti-
meatur a nobis. Qui laudari vult ab
hominibꝰ vituperāte te: nō defendetur
ab hoībꝰ iudicante te. nec eripietur dam-
nāte te. R Cū aūt non pctōꝛ lau-
datur in desideriis aīe sue. nec qui iniq̄
gerit bn̄dicitur. sed laudatur hō propter ali
quod donum qd̄ dedisti ei. at ille plus
gaudet sibi laudare se q̄ ipsum donum
habere vn̄ laudatur. etiā iste te vituperan
te laudatur. Et melioꝛ iā ille q̄ laudauit
q̄ iste q̄ laudatꝰ est. Illi enim placuit in
hoīe donū dei: huic amplius placuit do
num hoīs q̄ dei. Tentamur his tenta-
tionibus quotidie dn̄e. sine cessatiōe tē
tamur. Quotidiana foꝛnax nostra est
humana lingua. Imperas nobis et in
hoc genere continētiā. Da quod iubes
⁊ iube quod vis. Tu nosti de hac re ad
te gemitum coꝛdis mei. ⁊ flumina ocu-
loꝛum meoꝝ. Neq̄ꝫ eni facile colligo q̄
sim ab ista peste mundatioꝛ. ⁊ multum
timeo occulta mea q̄ noꝛunt oculi tui
mei aūt non. Est enim qualiscunq̄ꝫ ī ali
is generibus tentationum mihi facul-
tas explorādi me: in hoc pene nulla est.
Nam ⁊ a voluptatibus carnis: ⁊ a cu-
riositate supuacanea cognoscendi: vi-
deo quātū assecutꝰ sim posse refrenare
aīm meū: cum eis rebꝰ careo vel volun-
tate vel cum absunt. Tūc eni me inter-
rogo q̄ magis minus ve michi mole-
stum sit non habere. Diuitie vero que
ob hoc expetuntur vt alicui istarum tri
um cupiditatum vel duabus earum
vel omnibus seruiant: si per se discere
non potest animus vtrum eas habens
contemnet: possunt et dimitti vt se pro-
bet. Laude vero vt careamus atq̄ꝫ in

eo experiamur: quid possumus? Nunquid male viuendū est: ꝛ tam ꝑdite atq; immaniter: vt nemo nos nouerit qui nō detestet? Que maior dementia dici aut cogitari pōt? At si bone vite bonorūq; operū comes: ꝛ solet et debet esse laudatio: tā comitatū eius q̄ ipsam bonā vitā deseri nō oportet. Non autē sentio sine quo esse aut equo aīo aut egre possim: nisi cū affuerit. ❡ Quid igit tibi in hoc genere tentationis dñe confiteor? Quid nisi delectari me laudibus? Sed ampli⁹ ipsa veritate q̄ laudibus. Nam si mihi ꝓponat: vtrum malim furens aut in oībus reb⁹ errans ab oīb⁹ hoībus laudari. an constans et in veritate certissim⁹ ab oīb⁹ vituperari: video qd eligā. Verūtñ nollē vt vel augeret mihi gaudium cuiuslibet boni mei suffragiū oris alieni. Sed auget fateor nō solū: sꝫ vituperatio minuit. Et cū ista miseria mea ꝑturbor: subintrat mihi excusatio. q̄ q̄lis sit tu scis deus. nam me incertū facit. Qꝛ enī nobis imperasti non tm̄ cōtinentiā. id ē a quib⁹ rebus amorem cohibeamus. verūetiā iusticiā. id ē quo eū cōferamus. nec te tm̄ voluisti a nobis: verūetiam ꝓmū diligi. sepe mihi videor de ꝓfectu aut spe ꝓximi delectari cū bene itelligētis laude delector. ꝛ rursus eius malo contristari: cū eum audio vituparare qd aut ignorat aut bonū est. Nam et cōtristor aliqñ laudib⁹ meis. cū vel ea laudant in me in qbus mihi ipē displiceo. vel etiā bona minora ꝛ leuia pluris estimant q̄ estimanda sunt. Sed rursus vñ scio. An propterea sic afficior qꝛ volo de meipso a me dissētire laudatorem meum. nō qꝛ illi⁹ vtilitate moueor: sed qꝛ eadē bona q̄ mihi in me placent iocūdiora mihi sunt cum et alteri placent. Quodammō eī non ego laudor: cū de me sententia mea nō laudat. qñquidē aut illa laudant que mihi displicent. aut illa ampli⁹ q̄ mihi minus placent. Ergo ne de hoc incertus sū mei? Ecce in te veritas video non me laudibus meis propter me: sed propter ꝓximi vtilitatem moueri oportere. Et vtrū ita sit nescio. Min⁹ mihi in hac re notus sum ipse q̄ tu. ❡ Obsecro te deus me⁹: ꝛ meipm̄ mihi indica: vt cōfitear oraturis ꝓ me fratribus meis qd in me sauciū cōperero. Iterū me diligenti⁹ interrogem. Si vtilitate ꝓximi moueor in laudib⁹ meis cur minus moueor: si quisq̄ ali⁹ iniuste vituperetur q̄ si ego? Cur ea ꝯtumelia magis mordeor: q̄ in me q̄ q̄ i aliū eadē iniquitate corā me iacitur? An et ego hoc nescio? Etiā ne id restat vt ipse me seducā: et verū nō faciā coram te i corde ꝛ lingua mea? Insaniā istā dñe longe fac a me: ne oleū peccatoris mihi sit os meū: ad impinguādū caput meū. Egen⁹ ꝛ pauper ego sum: ꝛ melior in occulto gemitu displicens mihi ꝛ querēs miam tuā donec reficiatur defectus meus: et perficiat vsq; in pacē quā nescit arrogātis ocul⁹. Sermo aūt ore ꝓcedens: ꝛ facta q̄ innotescūt hoībus habēt tentationē piculosissimā ab amore laudis: qui ad priuatā quandā excellentiā contrahit emendicata suffragia: tentat ꝛ cū a me in me arguit eo ipso quo arguit. Et sepe hō de ipō vane glorie cōtēptu vani⁹ gloriat: ideoq; nō iam de ipso glorie cōtēptu gloriat. nō enī eā cōtēnit cum gloriat intus. Et iā intus est aliud in eodē genere tentatiōis malū quo inanescūt q̄ placent sibi de se. q̄uis alijs vel placeant vel displiceāt: nec placere affectent ceteris. Sꝫ sibi placētes multū tibi displicent. nō tm̄ de non bonis q̄si bonis: verūetiā de bonis tuis quasi suis: aut etiā sicut de tuis sed tanq̄ ex meritis suis. aut etiā sicut ex tua grā: sed non sua merita: non tamen socialiter gaudētes sed alijs inuidentes ea. In his omnibus atq; huiuscemodi piculis ꝛ laboribus vides tremorem cordis mei: et vulnera mea magis subinde a te sanari: q̄ mihi non infligi sentio. Ubi nō mecum ambulasti veritas docēs qd caueā ꝛ quid appetā: cū ad te referrem inferiora visa mea que potui: teq; consulerem? ❡ Lustraui mūdū foris sensu quo potui et attendi vitam corporis mei de me. sensusq; ipsos meos. Inde ingressus sū in recessus memorie mee multiplices

amplitudines. plenas miris modis copiarum innumerabilium: ꝛ considerauí ꝛ expauí: ꝛ nihil eorū discernere potuí sine te: ꝛ nihil eorū esse te inueni. nec ego ipse inuentor qui peragraui omīa ꝛ distinguere ꝛ p̄ suis queq; dignitatib⁹ estimare conatus sum: excipiēs alia nūciantibus sensibus et interrogans alia mecū cōmixta sentiens ipsosq; nuncios dinoscens atq; dinumerās. iamq; in me moria elatis opib⁹ alia ptractans alia recōdens: alia eruens. Nec ego ipse cū hec agerem id est vis mea qua id agebā: n. ꝯ ipsa eras tu: q: lux es tu permanens: quā de omnibus ꝯsulebā an essent: qd essent: q̄ti pendēda essent. Et audiebam dicentē ac iubentē: et sepe istud facio. Hoc me delectat ꝛ ab actionib⁹ necessitatis q̄tū relaxari possum ad istā voluptatē refugio. Neq; in his oībus q̄ pcurro cōsulens te inuenio tutū locū nisi in te: quo colligātur sparsa mea. nec a te q̄cq; recedat ex me. Et aliq̄n intromittis me in affectū multum inusitatū introrsus ad nescio quā dulcedinē. q̄ si pficiat in me: nescio qd erit qđ vita ista nō erit. ✗ Sꝫ recido in hec erūnosis ponderib⁹: et resorbeor solitis ꝛ teneor: ꝛ multū fleo: sed multū teneor. Tantū consuetudinis sarcina digna est. Hic esse valeo nec volo. illic volo nec valeo. miser vtrobiq;. Ideoq; cōsideraui languores peccatoꝝ meoꝝ i cupiditate triplici. ꝛ dexterā tuā īuocaui ad salutē meā. Uidi enī splendorē tuū corde saucio: ꝛ repercussus dixi. Quis illuc pōt? Proiectus sum a facie oculoꝝ tuoꝝ. Tu es veritas super omīa presidens. At ego p̄ auariciā meā nō amittere te volui: sed volui tecum possidere mendacium. sicut nemo vult ita falsum dicere vt nesciat ipse quid verū sit. Itaq; amisi te: q: non dignaris cū mendacio possideri. Quem inuenirem q̄ me reconciliaret tibi? An eūdum mihi fuit ad angelos? Qua prece? Quib⁹ sacramentis? Multi conantes ad te redire: neq; per seipsos valentes sicut audio: tentauerunt hec. ꝛ inciderunt in desiderium curiosarū visionū. ꝛ digni habiti sunt illusionibus. Elati enim te querebant doctrine fastu exerentes potius q̄ tūdentes pectora: ꝛ adduxerunt sibi per similitudinem cordis sui conspirantes: et socias superbie sue potestates aeris huius a quibus per potēcias magicas deciperentur: querentes mediatorem p̄ quem purgarentur: ꝛ non erat. Diabolus enim erat trāsfigurās se in angelū lucis. Et multum illexit superbam carnem q̄ carneo corpore ipse non esset. Erant enim illi mortales et peccatores tu autem dn̄e cui reconciliari superbe querebant immortalis ꝛ sine peccato.

y Mediator autem inter deum et homīes oportebat vt haberet aliquid simile deo: aliquid simile hominibus: ne in vtroq; hominibus similis longe esset a deo. aut in vtroq; deo similis longe esset ab hoīb⁹: atq; ita mediator nō esset. Fallax itaq; ille mediator quo p̄ secreta iudicia tua sup̄bia meretur illudi: vnū cum hominibus habet. id est peccatū. aliud videri vult habere cū deo: vt q: carnis mortalitate non tegitur: pro immortali se ostentet. Sed quia stipendiū peccati mors est: hoc habet commune cum hominibus vnde simul dānetur in mortem. Uerax autē mediator: quem secreta tua misericordia demonstrasti humilibus. et misisti vt eius exemplo etiā ipsam discerent humilitatem: mediator ille dei ꝛ hoīm homo christus iesus inter mortales peccatores ꝛ immortalem iustum apparuit: mortalis cum hominibus. iustus cum deo: vt q: stipendiū iusticie vita ꝛ pax est. p̄ iusticiā coniunctā deo euacuaret mortem iustificatorū impiorū. quā cū illis voluit habere cōmunem. Hic demonstratus est antiquis sanctis: vt ita ipi per fidem futuri passionis eius sicut nos per fidem p̄terite salui fierent. In q̄tum enim homo intantum mediator. in q̄tum autē verbū non medius: q: equalis deo. ꝛ deus apud deū. ꝛ simul cum spiritusancto vnus deus. Quō nos amasti pater bone qui filio tuo vnico non pepcisti: sed pro nobis impijs tradidisti eum? Quō nos amasti pro quibus ille qui nō rapi-

nam arbitrat⁹ est eē equalis tibi: fact⁹ est subditus vsq ad mortem crucis vn⁹ ille in mortuis liber: potestatem habēs ponendi animam suam: ꝛ potestatem habens iterum sumēdi eam. pro nobis tibi victor ꝛ victima: ꝛ ideo victor quia victima. pro nobis tibi sacerdos ꝛ sacrificium. ꝛ ideo sacerdos quia sacrificiū faciēs tibi nos de seruis filios. de te nascendo nobis seruiendo. 5

Merito michi spes valida in illo est: qđ sanabis omnes languores meos per eum qui sedet ad dexterā tuam: ꝛ te interpellat pro nobis. Alioquin desperarē. Multi enim ꝛ magni sūt ijdem languores mei multi sunt ꝛ magni: sed amplior est medicina tua. Potuimus putare verbū tuum remotum esse a coniunctione hominis ꝛ desperare de nobis: nisi caro fieret ꝛ habitaret in nobis. Conritus peccatis meis ꝛ mole miserie mee agitaueram in corde: meditatusq fueram fugam in solitudinem: sed prohibuisti me ꝛ confirmasti me dicēs. Ideo pro omnibus christus mortuus est: vt qui viuunt iam nō sibi viuant: sed ei qui pro ipsis mortuus est. Ecce domine iacto in te curam meam vt viuam: ꝛ considerabo mirabilia de lege tua. Tu scis imperitiam meam ꝛ infirmitatem meā: doce me ꝛ sana me Ille tuus vnicus in quo sūt omnes thesauri sapientie ꝛ scientie absconditi redemit me sanguine suo. Non calumniētur michi superbi: quoniam cogito precium meum: ꝛ manduco ꝛ bibo ꝛ erogo: ꝛ pauper cupio saturari ex eo inter illos qui edunt ꝛ saturantur: ꝛ laudabunt dominum qui requirunt eum.

¶ Explicit liber decimus

Incipit undecim⁹. A

Nunquid dñe cū tua sit eternitas ignoras q̄ tibi dico? aut ad tēpus vides qđ fit in tempore? Cur ḡ tibi tot rerꝫ narrationes digero? Nō vtiq vt p me noueris ea: s affectū meū excito in te: ꝛ eoꝝ q hec legūt: vt dicamus oēs. magn⁹ dñs ꝛ laudabil' valde. Iam dixi ꝛ dicā amore amoris tui facio istud Nā ꝛ oram⁹ ꝛ tñ veritas ait. Nouit pater vester qđ vobis op⁹ sit pri⁹ q̄ petatis a deo. Affectū ḡ nr̄m patefacim⁹ i te cōfitēdo tibi miserias nr̄as ꝛ mias tuas super nos: vt liberes nos oīno qm̄ cepisti: vt desinam⁹ eē miseri in nobis: ꝛ beatificemur in te: qm̄ vocasti nos vt sim⁹ paupes spū ꝛ mites ꝛ lugētes ꝛ esurientes: ac sitiētes iusticiā: ꝛ misericordes ꝛ mūdicordes et pacifici. Ecce narraui tibi multa q̄ potui ꝛ q̄ volui. qm̄ tu prior voluisti vt cōfiterer tibi dño deo meo: qm̄ bon⁹ es: qm̄ i seculū mia tua. Qn̄ aūt sufficio lingua calami enunciare oia hortamēta tua: ꝛ oēs terrores tuos ꝛ consolatiōes ꝛ gubernationes qb⁹ me pduxisti pdicare verbum tuū: ꝛ sacrm̄ tuū dispēsare pplo tuo. Et si sufficio hec enūciare ex ordie caro michi valēt stille tēpoꝝ ꝛ olī inardesco meditari in lege tua. ꝛ in ea tibi cōfitēri sciaꝫ ꝛ impitiā meā pmordia illuminatiōis tue: ꝛ reliqas tenebraꝝ meaꝝ: qusq deuoret a fortitudie infirmitas. Et nolo in aliud defluāt hore qs inuenio liberas a necessitatib⁹ reficiēdi corpis ꝛ intētiōis animi: ꝛ seruitutis quam debem⁹ hoīb⁹: ꝛ quā nō debem⁹: ꝛ tn̄ reddim⁹.

B Dñe de⁹ me⁹ intēde orōni mee ꝛ mia tua exaudiat desideriū meū: qm̄ non mihi soli estuat: s vsui vult eē frāe charitati. ꝛ vides in corde meo quia sic est: vt sacrificem tibi famulatum cogitationis ꝛ lingue mee: ꝛ da qđ offeram tibi. Inops enim ꝛ paup sum. tu diues in omnes inuocantes te: qui securus curā nostri geris. Circūcide ab omni temeri

tate ab omni(que) mendacio interiora et exteriora labia mea Sint caste delicie mee scripture tue Nec fallar in eis: nec fallam ex eis Domine attende et miserere domine deus meus: lux cecorum et virtus infirmorum. statim(que) lux videntium et virtus fortium: attende animam meam: et audi clamantem de profundo. Nam nisi adsint: et in profundo aures tue: quo ibimus et clamabimus? Tuus est dies: et tua est nox. Ad nutum tuum momenta transuolant. Largire inde spacium meditationibus nostris in abdita legis tue: neque aduersus pulsantes claudas eam. Neque enim frustra scribi voluisti tot paginarum opaca secreta. Aut non habent ille silue ceruos suos recipientes se in eas: et resumentes ambulantes et pascentes recumbentes et ruminantes. O domine perfice me et reuela michi eas. Ecce vox tua gaudium meum: vox tua super fluctium voluptatum Da quod amo. Amo enim. Et hoc tu dedisti. Nec dona tua deseras: nec herbam tuam spernas sitientem. Confitear tibi quicquid inuenero in libris tuis: et audiam vocem laudis: et te bibam et considerem mirabilia de lege tua ab vsque principio in quo fecisti celum et terram: vsque ad regnum tecum perpetuum sancte ciuitatis tue. Domine miserere mei: et exaudi desiderium meum. Puto enim quod non sit de terra: non de auro et argento et lapidibus: aut decoris vestibus: aut honoribus et potestatibus: aut voluptatibus carnis. neque de necessariis corpori et huic vite peregrinationis nostre: que omnia nobis apponuntur querentibus regnum et iusticiam tuam. ¶

Vide domine deus meus vnde sit desiderium meum. Narrauerunt mihi iniusti delectationes suas: sed non sicut lex tua domine. Ecce vnde est desiderium meum. Vide pater aspice et vide et approba: et placeat in conspectu misericordie tue inuenire me gratiam ante te: vt aperiantur pulsanti mihi interiora sermonum tuorum. Obsecro per dominum nostrum iesum christum filium tuum virum dextre tue filium hominis: quem confirmasti tibi mediatorem tuum et nostrum per quem nos quesisti non querentes te: quesisti autem vt quereremus te: verbum tuum per quod fecisti omnia in quibus et me vnicum tuum per quem vocasti in adoptionem populum credentium in quo et me: per eum te obsecro qui sedet ad dexteram tuam et te interpellat pro nobis in quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie absconditi. Ipsum quero in libris tuis Moyses de illo scripsit. Hoc ipse ait. hoc veritas ait. Audiam et intelligam quomodo in principio fecisti celum et terram. Scripsit hoc moyses. scripsit et abiit: transiuit hinc ad te. Neque enim nunc ante me est. Nam si esset: tenerem eum: et rogarem eum: et per te obsecrarem vt mihi ista panderet: et preberem aures corporis mei sonis erumpentibus ex ore eius. Et si hebrea voce loqueretur: frustra pulsaret sensum meum: nec inde mentem meam quicquam tangeret. Si autem latine: scirem quid diceret. Sed vnde scirem an verum diceret? Quod si et hoc scirem num et ab illo scirem? Intus vtique mihi intus in domicilio cogitationis: nec hebrea nec greca: nec latina: nec barbara veritas sine oris et lingue organis: sine strepitu syllabarum diceret: verum dicit: et ego statim certus confidenter illi homini tuo dicerem: verum dicis. Cum ergo illum interrogare non possim: te quo plenus vera dixit veritas rogo te deus meus rogo parce peccatis meis: et qui illi seruo tuo dedisti hec dicere da et michi hec intelligere. Ecce sunt celum et terra: clamant quod facta sint. Mutantur enim atque variantur. Quicquid autem factum non est: et tamen est non est in eo quicquam quod ante non erat. quod est mutari atque variari. ¶

Clamant etiam quod seipsa non fecerint: ideo sumus quia facta sumus. Non ergo eramus antequam essemus vt fieri possemus a nobis. Et vox dicentium est ipsa euidentia Tu ergo domine fecisti ea qui pulcher es: pulchra sunt enim: qui bonus es: bona sunt enim: qui es: sunt enim. Nec ita pulchra sunt: nec ita bona sunt: nec ita sunt: sicut tu conditor eorum: cui comparata nec pulchra sunt: nec bona sunt: nec sunt. Scimus hec: gratias tibi. Et scientia nostra scientie tue comparata: ignorantia est. In principio fecit deus celum et terram. Quomodo autem fecisti celum et terram: et que machina tam grandis operationis tue: Non enim sicut homo artifex formans corpus de corpore: arbitratu anime va-

lentis imponere vtcūq3 speciē quā3 cernit in semetipsa interno oculo. Et vnde hoc valere nisi q2 tu fecisti eam? Et iponit speciē iam existenti 7 habēti vt esset veluti terre aut lapidi aut ligno aut auro: aut id genus rerū cuilibet. Et vnde ista essent nisi tu fecisses ea? Tu fabro corpus: tu animum membris imperitātem fecisti. tu materiā vnde facit aliqd tu ingeniū quo artē capiat 7 videat intus quid faciat foris. tu sensum corporis quo interprete traijciat ab animo ad materiā id qđ facit: 7 renūciet aīo quid factū sit: vt ille intus cōsulat presidentē sibi veritatē an bn̄ factū sit. Te laudāt hec omia: creatorē omniū. Sed tu quomodo facis ea? Quō fecisti deus celū et terrā? Non vtiq3 in celo neq3 in terra fecisti celū 7 terram: neq3 in aere aut in aquis: qm̄ 7 hec ptinent ad celū 7 terrā neq3 in vniuerso mundo fecisti vniuersum mundū: q2 non erat vbi fieret anꝗ̄ fieret vt esset. nec manu tenebas aliqd vñ faceres celū 7 terrā. Nam vnde tibi hoc qđ tu nō feceras vñ aliqd faceres. Quid eni est nisi q2 tu es? Ergo dixisti et facta sunt: atq3 in verbo tuo fecisti ea

E Sed quō dixisti? Nunquid illo modo quo facta est vox de nube dicens hic est filius meus dilectus? Illa enim vox acta atq3 transacta est: cepta et finita. Sonuerunt syllabe atq3 transierunt. secunda post primam: tertia post secundam: atq3 inde ex ordine donec vltima post ceteras silentiumq3 post vltimam. Unde claret atq3 eminet quod creature motus expressit ea3 seruiens eterne voluntati tue ipse tēporalis. Et hec ad tēpus facta verba tua nūciauit auris exterior menti prudenti. cuius auris interior posita est ad eternū verbū tuu3. At illa cōparauit hec vba tēporaliter sonātia cū eterno in silentio verbo tuo. 7 dixit. Aliud est longe: longe aliud est. Hec longe infra me sunt: nec sunt: quia fugiunt 7 preterent. Verbū autem dn̄i mei supra me manet in eternum. Si ergo verbis sonātib9 7 pretereūtibus dixisti vt fieret celū et terra: atq3 ita fecisti celum 7 terram. erat iam creatura corporalis ante celū 7 terrā. cui9 motibus tpalibus tēporaliter vox illa percurret Nullū aūt corpus ante celum 7 terram Aut si erat: id certe sine transitoria voce feceras: vñ transitoriā vocē faceres qua diceres vt fieret celū 7 terra. Quicquid enim illud esset: vnde talis vox fieret: nisi abs te factū esset: oīno non esset Ut ergo fieret corpus vñ ista verba fierent: quo verbo a te dictum est. Vocas itaq3 nos ad intelligendum verbu3 deū apud te deū: qđ sempiterne dicitur: 7 eo sempiterne dicuntur oīa. Neq3 eni finitur qđ dicebatur. 7 dicitur aliud vt possit dici omia: sed simul ac sempiterne oīa. Alioqn iam tēpus 7 mutatio: 7 nō vera eternitas nec vera imortalitas. F

Hoc noui deus meus 7 grās ago. Noui cōfiteor tibi dn̄e: mecūq3 nouit 7 bn̄dicit te quisquis ingratus nō est certe veritati. Nouimus dn̄e nouimus: qm̄ inꝙtū quicqd nō est qđ erat 7 est quod nō erat: intantū moritur et oritur. Nō ergo quicꝗ̄ verbi tui cedit atq3 succedit: qm̄ vere immortale atq3 eternū est. Et ideo verbo tibi coeterno: simul 7 sempiterne dicis omia q̄ dicis. 7 fit qcquid dicis vt fiat. Nec aliter ꝙ̄ dicendo facis nec tn̄ 7 simul 7 sempiterna fiunt omnia q̄ dicendo facis. Cur queso te dn̄e deus me9: vtcūq3 video. sed quō id eloquar nescio: nisi q2 omne qđ esse incipit 7 esse desinit. tunc esse incipit et tunc desinit: qn̄ debuisse incipe vel desinere in eterna rōe cognoscitur vbi nec icipit aliquid nec desinit? Ipm ē vbum tuum: quod 7 principium ē: qui 7 loquitur nobis. Sic i euāgelio p carnē ait: 7 hoc insonuit foris auribus hoim vt crederetur: et intus quereretur: 7 inueniretur in etna veritate vbi oēs discipulos bonus 7 solus magister docet. Ibi audio dn̄e vocē tuam dicentē mihi. qm̄ ille loquitur nobis q̄ docet nos. Qui aūt nō docet nos etia3 si loquitur nō nobis loquitur. Quis porro nos docet nisi stabilis veritas? Quia 7 p creaturā mutabilem nō admonemur ad veritatem stabilem ducimur. vbi vere discimus cum stamus 7 audimus eū et gaudio gaudemus propter vocem

sponsi. reddentes nos vbi sum⁹. Et ideo pricipiū: q: nisi maneret cum errarem⁹ nō esset quo rediremus. Cum aūt redimus ab errore: cognoscendo vtiq₃ redimus. Ut autem cognoscam⁹ docet nos: q: principiu₃ est ꝛ loquit᷑ nobis. In hoc principio deus fecisti celum et terram i verbo tuo. in filio tuo. in virtute tua. in sapientia tua. in veritate tua: miro mō dicens. ꝛ miro modo faciens. Quis cō prehendet? Quis enarrabit? Quis est illud quod interlucet mihi. et percutit cor meū sine lesione. ꝛ inhorresco ꝛ inardesco? H Inhorresco inq̄tum dissimilis ei sum: inardesco inq̄tū similis ei sum. Sapientia ipsa est q̄ interlucet mihi discindēs nubilū meum quod me rursus cooperit deficiente ab ea caligine atq₃ aggere penarū mearum. qm̄ sic infirmatus est in egestate vigor meus: vt nō sufferā bonū meū donec tu dn̄e q̄ propicius factus es omnib⁹ iniquitatibus meis etiam sanes omēs lāguores meos. q: ꝛ redimes de corruptione vitam meā ꝛ coronabis me in miseratione ꝛ misericordia. ꝛ satiabis in bonis desideriū meū: qm̄ renouabitur iuuentus mea sicut aquile. Spe eni salui facti sum⁹: ꝛ promissa tua p̄ patientiā expectamus. Audiat te intus sermocinantem qui potest. Ego fidenter ex oraculo tuo clamabo. Quam magnificata sunt opera tua dn̄e. oīa in sapiētia fecisti. et illa principium. ꝛ in eo principio fecisti celum ꝛ terrā. Nōne ecce pleni sunt vetustatis sue qui nobis dicūt. Quid faciebat deus añq̄ faceret celū ꝛ terra₃? Si eni vacabat inquiunt et non operabatur aliquid: cur non sic sp̄ et deinceps. queadmodu₃ retro semper cessauit ab opere. Si eni vllus motus in deo nou⁹ extitit. et volūtas noua vt conderet creaturam quam nunq̄ añ cōdiderat: quō iam vera eternitas vbi oritur volūtas q̄ non erat. Neq₃ eni voluntas dei creatura est: sed añ creaturam: q: non crearetur aliqd nisi creatoris voluntas precederet. Ad ipsā ḡ dei substantia₃ pertinet voluntas ei⁹. Q̄ si exortū est aliqd in dei sub̄a qd̄ pri⁹ nō erat: nō veraciter dicit᷑ eterna illa sub̄a. Si autē volūtas dei sempiterna erat: vt esset creatura: cur non sempiterna creatura? Qui hec dicunt nondum te intelligunt. O sapia dei. lux mentiū: nondu₃ intelligunt quō fiant que p̄ te atq₃ in te fiunt: ꝛ conantur eterna sapere: s₃ adhuc in preteritis ꝛ futuris rerū motib⁹ cor eo₄ volitat ꝛ adhuc vanū est. H Quis tenebit illō ꝛ figet illud vt paululū stet: ꝛ paululu₃ rapiat splendorē semp̄ stantis eternitatis: ꝛ comparet cū tp̄ibus nunq̄ stantibus: ꝛ videat esse incōparabilē: ꝛ videat longū tēpus nisi ex multis p̄tereūtibus motib⁹ qui simul extendi non pn̄t longū nō fieri. non aūt preterire quicq̄ in eterno: sed totū esse pn̄s. nullu₃ vero tēpus totū esse pn̄s. ꝛ videat omne preteritū ꝑpelli ex futuro. ꝛ omne futuru₃ ex preterito consequi: ꝛ omne preteritū ac futurū ab eo qd̄ sp̄ est pn̄s creari et excurrere? Quis tenebit cor hoīs vt stet ꝛ videat quō stans dictet futura et preterita tp̄a: nec futura nec preterita eternitas? Nunquid manus mea valet hoc. aut manus oris mei p̄ loquelas agit ta₃ grandē rem? Ecce rn̄deo dicenti q̄d faciebat deus anteq̄ faceret celu₃ ꝛ terrā. rn̄deo nō illud qd̄ quida₃ respondisse ꝑhibet᷑ iocula riter eludens q̄stionis violentiā. Alta inquit scrutantibus gehēnas parabat. Aliud est videre: aliud ridere. Hec nō respondeo. libentius eni responderē nescio qd̄ nescio: q̄ illud vnde irridetur qui alta interrogauit: ꝛ laudatur qui falsa respondit. Sed dico te deus noster oīs creature creatorem: ꝛ si celi ꝛ terre nomine omnis creatura intelligit᷑. audacter dico. anteq̄ faceret deus celū ꝛ terrā non faciebat aliquid. Si eni faciebat: quid nisi creaturam faciebat? Et vtinā sic sciā quicq̄d vtiliter scire cupio. queadmodum scio q̄ nulla fiebat creatura anteq̄ fieret vlla creatura. Aut si cuiusq̄ volatilis sensus vagat᷑ p̄ imagines retro tēpo₄: ꝛ te deu₃ oīpotentē ꝛ oīcreantē et oītenentē: celi ꝛ terre artificem: ab opere tanto anteq̄ id faceres p̄ innumerabilia secula cessasse mirat᷑. euigilet atq₃ attendat: quia

falsa miratur. Nam vnde poterat innu-
merabilia secula preterire que ipse non
feceras: cum sis omniū seclorum auctor
et conditor? Aut que tēpora fuissēt que
abs te condita nō essēt? Aut quomodo
p̄terissēt si nunq̄ fuissēt? Cum ergo sis
operator omnium tēporum. si fuit aliqđ
tēpus anteq̄ faceres celum et terrā: cur
dr q̄ ob opē cessabas? Idipm̄ eni tēp⁹
tu feceras nec p̄terire potuerūt tpa an-
teq̄ faceres tpa. I Si aūt
añ celū et terrā nullū erat tēpus: cur q̄ri
tur qđ tūc faciebas? Non eni erat tunc
vbi nō erat tēp⁹. nec tu tpe tpa p̄cedis:
alioqn nō oīa tēpora p̄cederes. Sed p̄-
cedis oīa tpa p̄terita. celsitudine semp
p̄ntis eternitatis: et supas omnia futura:
quia et illa futura sunt et cum venerit p̄-
terita erunt. tu autē idē ipē es. et anni
tui non deficient. Anni tui nec eunt nec
veniunt. isti enim nostri et eunt et veniūt
vt omēs veniant. Anni tui omnes simł
stant: quoniam stant. nec euntes a veniē
tibus excluduntur: q2 non transeunt. Isti
autem nostri omēs erūt: cū oēs nō erūt
Anni tui dies vnus: et dies tuus nō q̄ti-
die sz hodie: q2 hodiernus tuus non ce-
dit crastino: neq3 enim succedit hester-
no. Hodiernus tuus eternitas: ideo coet-
nū genuisti: cui dixisti. ego hodie genui
te. omnia tpa tu fecisti: et añ omnia tpa
tu es. nec aliq̄ tpe nō erat tēp⁹. Nullo ḡ
tēpore non feceras aliquid: quia ipsum
tēpus tu feceras: et nulla tēpora tibi co
eterna sunt: q2 tu p̄manes. At illa si p̄ma
nerēt nō eēnt tpa. Quid est eniz tēpus?
Quis hoc facile breuiterq3 explicaue-
rit? Quis hoc ad v̄bum de illo proferē
duz vel cogitatione cōp̄hēderit? Quid
aūt familiarius et notius in loquēdo cō
memoramus q̄ tēpus? Et intelligimus
vtiq3 cum id loqmur. intelligimus etiā
cum alio loquente id audimus. Quid
est ergo tēpus? Si nemo ex me q̄rat scio
si querenti explicare velim nescio. Fidē-
ter tamē dico scire me: quod si nichil p̄-
teriret non essz preteritum tēpus. et si nihil
adueniret non esset futurum tempus: et
si nichil esset non esset p̄ns tp̄s. Duo ḡ
illa tēpora preteritum et futurum quō sūt

quando et p̄teritum iam non ē: et futurum
nondum ē? P̄ns autem si semp essz p̄n̄s
nec in p̄teritum transiret: iam non essz tē-
pus sz eternitas. K Si ḡ
presēs vt tēpus sit ideo fit quia in p̄teri
tum transit. quomodo et hoc eē dicimus
cui causa vt sit illa ē quia non erit: vt sci
licz non v̄e dicamus tēpus eē nisi quia
tēdit in non eē? Et tamē dicimus longū
tēpus et breue tēpus: neq3 hoc nisi de p̄-
terito aut futuro dicimus. Preteritum
tēpus longum v̄bi gratia vocamus an
te cētum annos: futurum indē longum
post cētum annos. Breue aūt p̄teritum si
cut puta dicimus ante decē dies: et bre-
ue futurum post decē dies. Sed quo pa
cto longum est aut breue quod non est?
Preteritum enim iam non est: et futuruz
nondum ē. Non itaq3 dicamus longum
est: sz dicamus de preterito: longum fu-
it: et de futuro longum erit. Domine de-
us meus lux mea. nōne et hic v̄itas tua
deridebit hominē? Nā enim lōgum fu-
it p̄teritum tēpus cum iam essz p̄teritū
longum fuit: an cum adhuc p̄ns essz?
Tunc enim poterat esse longum quando
erat quod essz longum. Preteritum v̄o
iam non erat: vnde nec lōgum eē poterat
quod omnino non erat. Non ḡ dicam⁹:
longum fuit preteritum tēpus: neq3 enim
inueniemus quid fuerit longū quando
ex quo p̄teritum ē non ē. Sz dicamus lō
gum fuit illđ p̄ns tēpus: quia cum p̄ns
essz longum erat. Nondum enim p̄teri-
erat vt nondum essz: et iđ erat quod lon
gum eē possz. Postea v̄o q̄ p̄terijt simul
et lōgum eē destitit quod eē destitit. Vi-
deamus ḡ o anima humana vtrū et p̄ns
tp̄s possit eē lōgum. Datum. n. tibi ē sē
tire moras atq3 metiri. Quid responde
bis michi? An cētum anni p̄ntes longū
tp̄s ē. Vide prius vtrū possint p̄sētes eē
cētum anni. Si. n. primus eorum annus
agit ipse p̄ns ē: nonaginta v̄o et nouem
futuri sunt: et iđ nondum sunt. L
Si aūt secundus annus agit: iam vnus
est preterit⁹: alt p̄sēs: ceti futuri. Atq3 ita
si mediorum quēlz cētenarij huius nu-
meri annum p̄ntē posuerimus: añ illuz
p̄titi erūt post illū futuri. Quocirca cē-

tum anni p̄sētes esse non poluerīt. Uide
saltem vtrum qui agiē vnus ipse sit pre
sens: te eius enim si primus agitur mē=
sis futuri sunt ceti. Si secundus. iam ꝛ
primus preēijt ꝛ reliq̄ nōdū sunt. Ergo
nec annus q̄ agiē totus est presens. Et
si non totus est presens: non est annus p̄
sens. Duodecim enim mēses annus est.
Quoꝝ quilibet vnus mēsis q̄ agiē ipse
presēs est. ceti autem preēiti aut futuri.
Quāq̄ neq̄ mēsis qui agiē p̄sens est: ꝫ
vnus dies. Si primus: futuris ceēis. si
nouissimus: preteritis ceēis. si medio=
rum quilibet inē preteritos ꝛ futuros.
Ecce p̄ns tempus quod solum inuenie
bamus longum appellandū. vix ad vni
us diei spacium contractum est. Sed di
scutiamus etiam ipsum: quia nec vnus
dis tot⁹ est p̄ns. Nocturnis em̄ ꝛ diur=
nis horis oib⁹ vigintiq̄ttuor expleē. Qua
rū p̄ma ceēas futuras hꝫ: nouissima p̄ti
tas aliqua vero inēiectaꝝ ante se preēi=
tas post se futuras. Et ipsa vna hora fu
gitiuis particulis agitaē. Quicq̄d ei⁹
auolauit preēitū est. quicq̄d ei restat fu
turum. Si quid intelligitur t̄p̄is quod
in nullas iam vel in minutissimas mo=
mentorum partes diuidi possit. id soluꝫ
est quod presēs dicaē. Quod tn̄ ita ra=
ptim a futuro in preēitum trāsuolat: vt
nulla morula extendaē. Nam si extendi
tur diuiditur in preteritum ꝛ futurum.
Presens autem nullum habꝫ spacium.
Ubi est ḡ t̄epus quod longū dicamus?
An futuꝝ? Non q̄dē dicim⁹ lōgū est. q2
nondū est qꝺ lōgū sit ꝫ dicim⁹ lōgū erit
Qn̄ igiē erit? M Si ei
ꝛ tunc cū adhuc futurū erit. nō erit lon=
gū q2 q̄d sit longū nōdū erit. Si aūt tūc
erit longū cū ex futuro qꝺ nōdū est: esse
iam cepit: ꝛ p̄sēs factum erit vt possit es
se quod longum sit. iam supiorib⁹ voci
bus clamat p̄ns t̄epus longum se eē nō
posse. Et tamē dn̄e sentimus interualla tē
poꝝ: ꝛ ꝯparamus sibimet: ꝛ dicimus alia
longiora: ꝛ alia breuiora. Metimur eti
am q̄nto sit breuius aut longius illud tē
pus q̄̄ illud. ꝛ respondemus duplum es=
se hoc vel triplum: illud autem simpluꝫ
aut tantum hoc esse q̄ntum illud. Sed p̄
tereūtia metimur t̄epora cū sētiēdo me
timur. Preterita vero q̄ iam non sunt:
aut futura q̄ nondum sūt q̄s metiri pōt
Nisi forte audebit quis dicē metiri pos
se qꝺ non est. Cum ergo preterit temp⁹
sentiri ꝛ metiri potest. cum autem preēi
erit q̄m non est non pōt. Quero paē non
affirmo: deus meus preside michi ꝛ re=
ge me. Quisnam est qui dicat michi nō
esse tria t̄epora: sicut pueri didicim⁹ pu=
erosq̄ docuimus. preteritum presens et
futurum: sed tantum presens: quoniam
illa duo non sunt? An et ipsa sunt? sed ex
aliquo procedit occulto cum ex futuro
fit p̄ns ꝛ in aliqꝺ recedit occultum cum
ex p̄nti fit preēitum? Nam vbi ea videēt
qui futura cecinerunt si nondum sunt?
Neq̄ enim potest videri id qꝺ non est.
Et qui narrant p̄terita nō vtiq̄ v̄a nar
rarēt si animo illa non cernerent. Que
si nulla essent: cerni omnino non possent
Sūt ergo ꝛ futura ꝛ p̄ṫita. Sine me do
mine amplius querere. spes mea nō cō
turbeē intentio mea. N
Si enim sunt futura ꝛ preēita: volo sci=
re vbi sint. Quod si nondum valeo: scio
tn̄ vbicunq̄ sunt. non ibi ea futura esse
aut p̄terita sed presentia. Nam si ꝛ ibi
futura sunt nondum ibi sunt. Si ꝛ ibi p̄
terita sunt: iam non ibi sunt. Ubicunq̄
ergo sunt quecunq̄ sunt: non sunt nisi p̄=
sentia. Q̄q̄ preterita cum vera narranē.
ex memoria ꝓferuntur: nō res ip̄e q̄ p̄=
terierunt: ꝫ v̄ba cōcepta ex imaginib⁹
eaꝝ: que in aīo velut vestigia ꝑ sēsus p̄=
tereūdo fixerīt. Pueritia q̄ppe mea que
iam nō est. in t̄pe p̄terito est qꝺ iam nō
est. Imaginem v̄o eius cum eam reco=
lo ꝛ narro in p̄nti t̄p̄e intueor. quia ē ad=
huc i memoria mea. Utꝝ simlʼ sit cā etiā
p̄dicandoꝝ futurorum. vt rerum q̄ non=
dum sunt iam existentes p̄sentanē ima=
gines confiteor deus meus nescio. Illꝺ
sane scio: nos plerumq̄ premeditari fu=
turas actiones nostras. eamq̄ premedi
tationem esse presentem. actionem au=
tem quam premeditamur nondum esse
q2 futura ē. Quā cū agressi fuerim⁹: et
qꝺ p̄meditabamur agē cepim⁹ tūc erit
illa actio: q2 tūc non futura sed presens

erit. Quoq̃modo se ita habeat archa-
na presentia futurorũ: videri nisi quod
est nõ põt. Q̃d aũt iã ẽ. nõ futurum sed
presens est. Cũ ergo videri dicuntur fu
tura. non ipsa q̃ nondum sunt. id est que
futura sunt. sed eorũ cause vel signa for
sitam videntur que iam sunt. Ideo non
futura sed presentia sunt iam videntibꝰ
ex quibus futura predicãtur animo cõ-
cepta. Que rursus conceptiones iã sũt
et eas presentes apud se intuẽtur qui il
la predicunt. Loquat̃ mihi aliquod ex-
emplum tanta rerum numerositas. In
tueor auroram oriturum solem pronun
cio quod intueor p̃sens est quod ꝓnũcio
futurũ O Nõ sol futurus qui iã
est sed ortus eius q̃ nõdũ est. Tñ etiã or
tum ipsuꝫ nisi animo imaginarer sicut
modo cum id loquor: non eum possem
predicere. Sed nec illa aurora quã in ce
lo video solis ortus est q̃uis eum prece
dat nec illa imaginatio in animo meo.
que duo presentia cernũtur: vt futurus
ille ante dicatur. Futura ergo nundum
sunt. Et si nondum sunt: nõ sunt Et si nõ
sunt videri omnino nõ possunt. sed pre-
dici possunt ex presentibus que iam sũt
et vidẽtur. Tu itaq̃ regnator creature
tue quis est modus quo doces animas
ea que futura sunt? Docuisti ei prophe
tas tuos. Quis nam ille modꝰ est quo
doces futuras cui futurum quicq̃ nõ ẽ
vel potius de futuris doces presentia?
Nam quod non est. nec doceri vtiq̃ po-
test. Nimis longe est modꝰ iste ab acie
mea. Inualuit ex me: nõ potero ad illũ
potero autẽ ex te: cum dederis tu dulce
lumẽ occultorum oculoꝝ meoꝝ. Quod
aũt nunc liquet ꝛ claret nec futura sunt
nec preterita. Nec proprie dicitur tem-
pora sunt tria. preteritum: presens ꝛ fu-
turũ. Sed fortasse proprie diceret̃. tem
pora sunt tria. presens de preteritis pre
sens de presentibus. presens de futuris.
Sunt enim hec in anima tria. quedam.
et alibi ea non video. Presens de pre-
teritis memoria. presens de presenti-
bus contuitus: presens de futuris expe
ctatio. Si hec permittimur dicere: tria
tempora video. fateorq̃ tria sunt.

Dicatur etiam tempora sunt tria. prete
ritum: presẽs ꝛ futurũ. sicut abutit̃ con
suetudo. Dicat̃. Ecce non curo nec resi-
sto. nec reprehendo dum tamẽ intelliga
tur quod dicitur. neq̃ id quod futurum
est esse iam. neq̃ id quod preteritum ẽ
Pauca sunt enĩ q̃ ꝓprie loq̃mur: plura
non proprie. sed agnoscit̃ q̃d velimus
Dixi ergo pauloante q̃ pretereuntia tẽ
pora metimur: vt possimꝰ dicere duplũ
eẽ hoc tp̃is ad illud simplum. aut tñ
hoc quantũ illud: ꝛ si q̃d aliud de parti
bus tẽporum possumꝰ renũciare meti-
endo. P Quocirca vt dicebaꝫ
p̃tereuntia metimur tempa. Et si quis
mihi dicat. vnde scis: respondeam. scio
quia metimur: nec metiri que non sunt
possumus. ꝛ non sunt preterita vel futu
ra. Presẽs vero tempus quomodo me
timur: quando non habꝫ spaciũ? Metit̃
ergo cum preterit. cum autem preterierit
non metitur. Quid enim metiatur non
erit. Sed vnde ꝛ qua ꝛ quo preterit cuꝫ
metitur. Unde nisi ex futuro? qua nisi ꝑ
presens? quo nisi in preteritum? Ex illo
ergo quod nondum est. per illud quod
spacio caret: in illud quod iam non est.
Quid autem metimur nisi tempus in
aliquo spacio? Neq̃ enim dicimus sim-
pla ꝛ dupla ꝛ tripla ꝛ equalia. ꝛ si quid
hoc modo in tp̃e dicimus nisi inter spa-
cia tẽporum. In quo ĝ spacio metimur
tempus preteriens? Utrum in futuro vn-
de preterit? Sed quod nondum ẽ non me
tit̃. An in presenti qua preterit? Sed nullũ
spacium non metimur. An in preterito
quo preterit? Sed quod iam non est nõ
metimur. Exarsit animus meus nosse
istud implicatissimũ enigma Noli clau
dere domine deus meus bone pater. ꝑ
christuꝫ obsecro noli claudere desiderio
meo ista ꝛ vsitata ꝛ abdita quo minus
in ea penetret. ꝛ dilucescant allucente
misericordia tua domine. Quem percũ
ctabor de his? Et cui fructuosius confi-
tebor imperitiam meam nisi tibi cui nõ
sunt molesta studia mea. flammãtia ve
hementer in scripturas tuas?
Q Da q̃d amo: amo enĩ. ꝛ hoc
tu dedisti. Da pat̃ qui x̄pe nosti data bo-

na dare filijs tuis. Da qm̄ suscepi cognoscere te. et labor est ante me donec aperias. Per christum obsecro in noīe eius sancti sanctorū nemo mihi obstrepat. Et ego credidi. propter quod et loquor. Hec est spes mea ad hanc viuo vt cōtempler delectationes dn̄i. Ecce veteres posuisti dies meos et transeunt. et quō nescio. Et dicimus tempus et tempus. tp̄a et tp̄a. Quādiu dixit hoc ille q̄diu fecit hoc ille: et q̄ longo tempore illud non vidi. et duplū temporis habet hec syllaba ad illā simplā breuem. Dicimus hec: et audimus hec: et intelligim⁹ Manifestissima et vsitatissima sunt: et eadē rursus nimis latent: et noua est inuentio eorum. Audiui a quodam hoīe docto. q̄ solis ac lune ac siderum mot⁹ ipsa sint tempora et non animi. Cur enī nō potius omniū corporum motus sint tempora? An vero si cessarent celi lumina et moueretur rota figuli: non esset tēpus quo metiremur eos giros. et diceremus aut equalibus morulis agi aut si alias tardius. alias veloci⁹ moueretur. alios magis diuturnos esse: alios minus. Aut cū hoc diceremus nōs nos in tēpore loqueremur. aut essent in verbis nostris alie longe syllabe. alie breues. nisi quia ille longiore tempore sonuissent: iste breuiore? De⁹ dona hominibus videre in paruo communes noticias rerū paruarum atq; magnarum. Sūt et sidera et luminaria celi in signis et in temporibus et in annis et in diebus Sūt vero: sed nec ego dixerī circuitum illius ligneole rote diē esse: nec tū ideo tempus non esse ille dixerit. Ego scire cupio vim naturāq; tēporis quo metimur corpor motus. et dicim⁹ illum motum verbi gratia tēpore duplo esse diuturniorē q̄ istū. Nā q̄ro qm̄ dies dicit̄ nō tm̄ morula solis sup terram scd̄m q̄ aliud est dies aliud nox: sed etiā totus eius circuitus ab oriente vsq; ad orientem: scd̄m q̄ dicim⁹ tot dies trāsierunt. Cum suis eīm noctibus dicunt̄ tot dies nec extra reputantur spacia noctium. Quoniam ergo dies explet̄ motu solis atq; circuitu ab oriente vsq; ad orientem: quero vtrum motus ipse sit dies an mora ipsa q̄ta pagitur. an vtrumq;

R Si ei pmū dies esset. dies ergo esset etiam si tanto spacio temporis sol cursum illum peregisset. q̄tum est hore vnius. Si secundū. non ergo esset dies si ab ortu solis vsq; in ortum alter tam breuis mora esset q̄ est hore vnius. Sed vicies et quater circuiret sol vt expleret diem. Si vtrūq; nec ille appellaretur dies si hore spacio sol totum suum girum circuiret. nec illa si sole cessante tantum tēporis preteriret q̄to pagere sol totū ambitū de mane in mane assolet. Non itaq; nunc queram quid sit illud quod vocatur dies. sed quid sit tēpus quo metientes solis circuitum diceremus eum dimidio spacio tempis peractum min⁹ q̄ solet: si tanto spacio tempis pactus esset quanto pagunt̄ hore duodecim. Et vtrumq; tempus comparantes diceremus illud simplum hoc duplum. etiam si aliquando illo simplo aliquando isto duplo sol ab oriente vsq; ad orientē circuiret. Nemo ergo michi dicat celestiū corporuum motus eē tempa. quia et cu iusdam voto cum sol stetisset vt victor iosue plium perageret sol stabat sed tēpus ibat. Per suum quippe spacium tēpis quod. ei sufficeret. illa pugna gesta atq; finita est.

S Uideo igit̄ tempus quandam esse distensionē. Sed an video an videre michi videor? Tu demonstrabis lux veritas. Iubes vt approbem si quis dicat tempus esse motū corpis? Nō iubes. Nam corpus nullum nisi in tempe moueri audio. Tu dicis. Ipsuz autē corpis motum tempus eē non audio. Non tu dicis. Cū enī mouet̄ corp⁹ tpe metior. q̄diu moueat̄ ex quo moueri incipit donec desinat. Et si nō vidi ex quo cepit et pseuerat moueri vt non videā cum desinit: nō valeo metiri nisi forte ex quo; videre icipio donec desinam. Quod si diu video tantūmodo lōgū tēpus esse renūcio. nō aūt quātum sit: quia et q̄tū cū dicim⁹ collatiōe dicim⁹ velut tm̄ hoc q̄tū illud. aut duplū hoc ad illud: et si quid aliō isto mō. Si autem notare potuerimus locorum

spacia vnde ⁊ quo veniat corpus quod mouetur: vel partes eius si tanꝙ in torno mouetur. possumus dicere quantum sit tēporis ex quo ab illo loco vsqꝫ ad illū locum motus corporis vel partis eius effectus est. Cum itaqꝫ aliud sit motus corporis: aliud quo metimur ꝙdiu sit: quis non sentiat quid horum potius tēpus dicendū sit? Nam ⁊ si varie corpus aliqñ mouetur: aliqñ stat: non solū motum eius sed etiam statum tēpore metimur. ⁊ dicimus tm̄ stetit quantum motus est. aut duplo vel triplo stetit ad id qḋ motum est. ⁊ si quid aliud nostra dimēsio siue cōprehenderit siue existimauerit vt dici solet plus minus. Non est ergo tp̄s corporis motus. Et confiteor tibi dn̄e ignorare me adhuc quid sit tempus. ⁊ rursus confiteor tibi dn̄e scire me in tempore ista dicere. ⁊ diu me iam loqui de tp̄e. atqꝫ idipsum diu non esse nisi morā tp̄is. Quō igit̄ hoc scio: qñ qḋ sit tempus nescio? An forte nescio quēadmoduꝫ dicam qḋ scio? Hei mihi qui nescio saltē quid nesciam. Ecce deꝰ meus coram te: qꝛ non mentior: sicut loqr ita est cor meum. Tu illuminabis lucernam meā dn̄e deuꝰ meus: illumina tenebras meas. Nōne tibi confitetur anima mea confessione veridica metiri me tēpora? Ita ne deus meus metior? Et qḋ metiar nescio? Metior motum corporis in tempore. item ipsum tempus nō metior? An vero corporis motum metirer ꝙdiu sit ⁊ ꝙdiu hic illuc perueniat nisi tempus in quo mouetur metirer?

Ipsum ergo tp̄s vn̄ metior? An tp̄e breuiore metimur lōgius: sicut spacio cubiti spacium trāsiri. Sic enim videmur spacio breuis syllabe metiri spacium longe syllabe. atqꝫ id duplum dicere. Ita metimur spacia carminum spaciis versuum: ⁊ spacia versuum spaciis pedum. ⁊ spacia pedum spaciis syllabarum. ⁊ spacia lōgarum spaciis breuium non in paginis. Nam eo modo loca metimur: non tp̄a. Sꝫ cū voces ꝓnunciando transeunt: ⁊ dicimus longū carmē est: nam tot versibus contexitur lōgi versus: nam tot pedibus ꝯstāt lōgi pedes: nā tot syllabis tenduntur. longa syllaba: nā dupla est ad breuē. Sed neqꝫ ita cōprehendit̄ certa mensura tp̄is: qñquidem fieri pōt vt ampliori spacio tp̄is ꝑsonet versus breuior si ꝑductius ꝓnunciet̄ ꝙ longior si correptius. Ita carmen. ita pes. ita syllaba. Inde mihi visum est nihil esse aliud tp̄s ꝙ distentionē. sꝫ cuiꝰ rei nescio: ⁊ mirum si nō ipsius animi. Quid enim metior obsecro deus meus ⁊ dico. aut indefinite longius est hoc tp̄s ꝙ illud. aut etiam definite duplū est hoc ad illud? Tp̄s metior: scio Sed non metior futuꝝ: qꝛ nondum est. Sed non metior presens: quia nullo spacio tendit̄. Non metior preteritum qꝛ iā nō est. Quid ergo metior? An pretereuntia tp̄a non preterita? Sic eīn dixerā. Insiste aīe meus: ⁊ attēde te fortit̄ Deus adiutor noster ip̄e fecit nos ⁊ nō ipsi nos. Attende vbi albescit veritas. Ecce puta vox corporis incipit sonare ⁊ sonat ⁊ adhuc sonat. ⁊ ecce desinit. iam qꝫ silentium est. ⁊ vox illa preterita est: ⁊ non est iam vox. Futura erat anteꝙ sonaret. ⁊ non poterat metiri. quia non dum erat. ⁊ nunc non pōt qꝛ iā non est. Tunc ergo poterat cū sonabat. qꝛ tunc erat q̄ metiri posset. Sꝫ ⁊ tunc non stabat ibat ei ⁊ ꝑteribat. An iō magis poterat? Preteriens eīn tendebat̄ in aliqḋ spacium tp̄is quo metiri posset: qm̄ presens nulluꝫ habet spacium. Si ḡ tūc poterat: ecce puta altera cepit sonare ⁊ adhuc sonat: cōtinuato tenore sine vlla distinctione. metiamur eā dum sonat Cum eīn sonare cessauerit: iā preterita erit: ⁊ non erit q̄ possit metiri. Metiamur plane ⁊ dicamꝰ quanta sit. Sed adhuc sonat: nec metiri potest nisi ab initio sui quo sanare cepit vsqꝫ ad finem quo desinit. Ip̄m quippe interuallum metimur ab aliquo initio vsqꝫ ad aliquē finē. Quapropter vox q̄ nōdum finita est metiri non pōt. vt dicat̄ ꝙ longa vł breuis sit. nec dici aut equalis alicui aut ad aliquā simpla vł dupla vł qḋ aliud. Cū aūt finita fuerit iam nō erit. Quo pacto igitur metiri poterit? Et metimur tamē tēpora. nec ea q̄ nōdum

sunt:nec ea q̄ iam non sunt. nec ea que
nulla mora extendunt. nec ea q̄ termi-
nos non habent. Nec futura ergo .nec
preterita nec presentia : nec pretereun-
tia tp̄a metimur:ꝛ metimur tn̄ tempo-
ra. Deus creator omniū. Uersus iste octo
syllabarum breuibus ꝛ lōgis alternat
syllabis. Quatuor itaq̧ breues. prima
tertia quinta septima simple sūt ad qua
tuor longas scd'm quartam sextā octa-
uam. He singule ad illas singulas du-
plum habēt tēporis. pronuncio ꝛ renū-
cio. ꝛ ita est quantum sentit sensu mani
festo. Quantum sensus manifestus est
breui syllaba longam metior:eamq̧ sē-
tio habere bis tm̄. Sed cū altera post
alterā sonat:si prior breuis:longa poste
rior:quō tenebo breuē: ꝛ quō eam lon-
gam metiens applicabo: vt inueniā qđ
bis tm̄ habeat. quandoquidē longa so-
nare non incipit nisi breuis sonare desti
terit? Ipsam quoq̧ longā non presentē
metior:qn̄ nisi finitā nō metior. Ei⁹ aūt
finitio preteritio ē. Quid ergo ē quod
metiar? Ubi est quam metior breuis?
Ubi est lōga quā metior? Ambe sonue-
rūt. auolauerūt. preterierūt. iā non sunt
ꝛ ego metior. Fidenterq̧ rn̄deo qn̄ ex-
ercitato sensu fidit. illam simplā esse. il
lam duplam in spacio. s. tp̄is. Neq̧ hoc
possum nisi quia preterierunt ꝛ finite
sunt. Non ergo ipsas q̄ iā nō sunt. ſ; ali
quid in memoria mea metior qđ infixū
manet. X In te anime meus tē-
pora metior. noli mihi obstrepere quod
est. noli tibi obstrepere turbis affectio-
num tuaꝝ. In te inq̄ tp̄a metior. affecti
onē quā res preterenntes in te faciunt
ꝛ cum ille preterierint manet. Ipsā me
tior presentē:non eas que preterierunt
vt fieret. Ipsam metior cū tp̄a metior.
Ergo aut ipsa sunt tēpora: aut non tp̄a
metior. Quid cum metimur silentia. ꝛ
dicimus illud silentium tantū tenuisse
tp̄is quantū illa vox tenuit? Nonne co-
gitationē tendimus ad mensurā vocis
quasi sonaret vt aliquid de interuallis
silentiorum in spacio temporis renun-
ciare possimus? Nam et voce atq̧ ore
cessante peragimus cogitādo carmina
et versus ꝛ quēq̧ sermonē:motionumq̧
dimensiones quaslibet. ꝛ de spacijs tē-
poꝝ quantum illud ad illud sit renūcia
mus. non aliter. ac si ea sonādo dicere-
mus. Si voluerit aliqs edere lōgiuscu-
lam vocem:ꝛ cōstituerit premeditando
ꝙ longa futura sit:egit vtiq̧ iste spaci-
um tp̄is in silentio:memorieq̧ commē
dans cepit edere illam vocē q̄ sonat:do-
nec ad propositum terminū pducatur.
Immo sonuit ꝛ sonabit. Nam quod ei⁹
iā peractū est vtiq̧ sonuit. qđ aūt restat
sonabit. atq̧ ita peragit dū presens in-
tentio futuꝝ in preteritū traijcit. de mi-
nutione futuri crescēte preterito. donec
consummatione futuri sit totū preteri-
tum. Sed quō minuit aut consumitur
futurū qđ nondum est? Aut quō crescit
preteritum qđ iam non est. nisi q2 in aīo
q̄ illud agit tria sunt? Nam ꝛ expectat
ꝛ attendit ꝛ meminit. vt id quod expe-
ctat per id qđ attēdit transeat in idqđ
meminerit. Quis igit negat futura nō
dum eē. Sed tamē iam ē in animo ex-
pectatio futuroꝝ. Et qs negat p̄teri-
ta iā nō eē? Sed tn̄ adhuc ē in aīo me-
moria preteritoꝝ. Et qs negat presens
tēpus carere spacio. q2 in pūcto p̄terit?
S; tn̄ pdurat attētio p quam peragat
abesse qđ aderit. Non igit longū tp̄s
futuꝝ qđ non est: sed longū futuꝝ lōga
expectatio futuri est. Neq̧ longū prete
ritum tēpus qđ non est. sed longū prete
ritum longa memoria preteriti est. Di-
cturus sum canticū qđ noui: añꝙ inci-
piā in totū expectatio mea tendit. Cū
aūt cepero quantum ex illo in preteri-
tum decerpsero tendit i memoria mea
atq̧ distendit vita huius actionis mee
in memoriā propter qđ dixi. ꝛ in expe-
ctationē propter quod dicturus sū pre
sens tn̄ adest attentio mea per quam
traijciatur qđ erat futurū vt fiat prete-
ritū. Y Quod q̄to magis agit et
agitur:tanto breuiata. expectatiōe pro
longatur memoria:donec tota expecta
tio consummat:cum tota illa actio fini
ta transierit in memoriam. Et quod in
toto cantico hoc in singulis particulis
eius fit. atq̧ in singulis syllabis eius

hoc in actione longiore cuius forte particula est illud canticum hoc in tota vita hominis cuius partes sunt omnes actiones hois hoc in toto seculo filiorum hominum cuius partes sunt oēs vite hoīz Sed qm melior est misericordia tua super vitas ecce distentio est vita mea. et me suscepit dextera tua in dño meo mediatore filio hois inter te vnum: et nos multos in multis per multa vt per eum apprehendam in quo ꝛ apprehensus sū et a veterib⁹ dieb⁹ colligar sequēs vnū preterita oblitus: non in ea que futura et transitura sunt sed in ea que āte sunt. non distentus: sed intentus. Non ẜm distensionem: sed ẜm intentionem sequor ad palmā superne vocationis. vbi audiā vocē laudis tue. ꝛ ꝯtempler delectationē tuā nec venientem nec preteruntem. Nunc vero anni mei in gemitibus: ꝛ tu solatiū meū dñe pater me⁹ eternus es. At ego in tp̄a dissilui quorum ordinē nescio. ꝛ tumultuosis varietatibus dilaniant cogitationes mee: intima viscera anime mee donec in te confluam purgat⁹ et liquidus igne amoris tui. ꝛ stabo atq̄ solidabor in te in forma mea veritate tua: nec patiar questiones hominum qui penali morbo plus sitiunt ꝙ capiunt: ꝛ dicunt. Quid faciebat de⁹ anteꝙ faceret celum et terram? Aut qd ei venit in mētem vt aliquid faceret: cū antea nunꝙ aliquid fecerit?

5 Da illis dñe bene cogitare quid dicant: ꝛ inuenire quia non dicit nunꝙ vbi non est tp̄s. Qui ergo dicitur nūꝙ fecisse: quid aliud dicit nisi nullo tēpore fecisse? Uideant itaq̄ nullum tp̄s eē posse sine creatura tua: ꝛ desināt ipsam vanitatē loqui. Extendant etiam in ea que ante sunt: ꝛ intelligant te añ omnia tp̄a eternum creatorem oīm temporū. neq̄ vlla tp̄a tibi esse coeterna. nec vllā creaturam etiā si est aliqua supra tempora. Dñe de⁹ meus qs ille sinus est alti secreti tui. ꝛ ꝙ longe inde me proiecerunt consequētia delictoꝝ meoꝝ? Sana oculos meos vt congaudeam luci tue. Certe si est tam grandi scientia et prescientia pollens animus. cui cuncta preterita ꝛ futura ita nota sint sicut mihi vnum canticum notissimum. nimiꝝ mirabilis est animus iste. atq̄ ad horrorem stupēdus. Quippe quem ita nō lateat quicquid relictum seculorum est quemadmodum me non latet cantantem illud canticum. quid ꝛ quantum eius abierit ab exordio: qd ꝛ quantum restet ad finē. Sed absit vt tu conditor vniuersitatis: cōditor animarum ꝛ corpoꝝ. absit vt ita noueris omnia futura ꝛ preterita. Longe tu. longe mirabilius lōgeq̄ secretius. Neq̄ enim sicut nota cantantis: notumve cāticum audiētis expectatione vocū futuraꝝ ꝛ memoria preteritarum variat affectus: sensusq̄ distendit. ita tibi aliquid accidit incōmutabiliter eterno: hoc est vere eterno creatori mentiū. Sicut ergo nosti in principio celum ꝛ terram sine varietate noticie tue. ita fecisti in principio celum ꝛ terrā sine distinctiōe actionis tue. Qui intelligit confiteat tibi. ꝛ qui non intelligit confiteat tibi. O ꝙ excelsus es: ꝛ humiles corde sunt domus tua. Tu enim erigis elisos ꝛ non cadunt. quorum fortitudo tu es. Amen.

¶ Explicit liber vndecimus.

Incipit duodecim⁹. A

Multa satagit cor meum domine in hac inopia vite mee pulsatum verbis sancte scripture tue. ꝛ ideo plerumq̄ in sermōe copiosa est egestas humane intelligentie. quia plus loquit inquisitio ꝙ inuentio. ꝛ longior est petitio ꝙ impetratio. ꝛ operosior est man⁹ pulsans ꝙ sumens. Tenemus promissum: quis corrumpet illud? Si deus pro nobis quis contra nos? Petite ꝛ accipietis: q̄rite ꝛ inuenietis: pulsate ꝛ aperie

tur vobis. Ois ei q̄ petit accipit. ⁊ que-
rens inuenit: et pulsanti apieẗ. Promis
sa tua sunt. Et qs falli timeat cum pro-
mittit veritas? Confiteẗ altitudini tue
humilitas lingue mee: qm̄ tu fecisti ce-
lū ⁊ terram. hoc celū qḋ video: terrāq₃
quā calco. Vn̄ est hec terra quā₃ porto.
Tu fecisti. Sed vbi ē celū celi dn̄o de q̄
audiuimus in voce psalmi: celum celi
dn̄o: terrā aūt dedit filijs hoīn? Vbi est
celum qḋ nō cernimus: cui terra ē hoc
omne qḋ cernimus? Hoc eī totū corpo-
reū: nō vbiq₃ totū ita cepit speciem pul-
crā in nouissimis: cui fundus est terra
nostra. sed ad illud celū celi etiam terre
nr̄e celū terra est. Et hoc vtrūq₃ magnū
corpus non absurde terra ē ad illud ne-
scio quale celū qḋ dn̄o est non filijs ho-
minū. Et nimirū hec terra erat inuisibi
lis ⁊ incōposita. ⁊ nescio q̄ profunditas
abyssi sup quā non erat lux quia nulla
spēs erat illi. Vn̄ iussisti vt scriberetur
q᷑ tenebre erant super abyssū: quid ali
ud q̄ lucis absentia? Vbi eni lux esset si
esset: nisi supesset eminendo et illustran
do. Vbi ergo lux nondum erat: qḋ erat
adesse tenebras nisi abesse lucem? B
Super itaq₃ erant tenebre: q₃ super lux
aberat. sicut sonus vbi non est: silentiū₃
est. Et qḋ est esse ibi silentium: nisi sonū
ibi non esse? Nōne tu dn̄e docuisti hanc
aīam q̄ tibi confiteẗ? Nonne tu dn̄e do-
cuisti me: q᷑ priusq₃ istā informen mate-
riam formares atq₃ distingueres: non
erat aliquid. non color: non figura. non
corpus. non spūs. nō tn̄ oīno nihil erat
q̄dā informitas sine vlla specie? Quid
ergo vocareẗ. q̄ etiam sensu tardioribꝰ
vtcūq₃ insinuareẗ: nisi vsitato aliq̄ vo-
cabulo? Quid aūt in oībus mūdi par-
tibꝰ reperiri potest ꝓpinquius informi
tati oīmode: q̄ terra ⁊ abyssus? Minꝰ
enim speciosa sunt ꝓ suo gradu infimo:
q̄ cetera superiora perlucida ⁊ luculen
ta oīa. Cur ergo non accipiā informita
tē materie quam sine specie feceras. vn
de speciosum mūdū faceres: ita cōmo-
de hominibus intimatā: vt appellaretur
terra inuisibilis ⁊ incomposita. Et cum
in ea querit cogitatio quid sensus atti-
gat. ⁊ dicit sibi. non ē intelligibilis for-
ma sicut vita: sicut iusticia: quia mate-
ries est corpor. neq₃ sensibilis: qm̄ quid
videaẗ ⁊ quid sentiaẗ in inuisibili ⁊ in-
composita non est. Dū sibi hec dicit hu-
mana cogitatio: conetur eam vel nosse
ignorando: vel ignorare noscēdo. Ego
vero dn̄e si totū confitear tibi ore meo
⁊ calamo meo q̄cquid de ista materia
docuisti me. cuius antea nomen audi-
ens ⁊ non intelligens narrantibus mi-
hi eis q̄ non intelligerent eam cum spe
ciebus innumeris ⁊ varijs cogitabam
⁊ ideo non eā cogitabā. fedas ⁊ horribi
les formas perturbatis ordinibus vo-
luebat animus. sed formas tn̄: ⁊ infor-
me appellabam. non q᷑ careret forma: sed
q᷑ talē haberet: ⁊ vt si appareret in soli-
tum ⁊ incongruum auersareẗ sēsus me-
us: ⁊ conturbaretur īfirmitas hominis
C Verbum autē illud quod co-
gitabam: non priuatione omnis forme
sed compatione formosiorꝝ erat informe
⁊ suadebat vera ratio vt omnis forme q̄ls
cunq₃ reliquias omnio detraherē: si vel
lē ꝓrsus informe cogitare ⁊ non poteram.
Citius eī nō esse censebam quod omni
forma priuaretur: quā₃ cogitabam q̄d-
dam informe: ⁊ nichil formatu₃: nec ni-
chil informe ꝓpe nichil. Et cessauit mēs
mea īnterrogare hinc spūm meū plenum
imaginibus formatorꝝ corporꝝ ⁊ eas ꝑ
arbitrio mutantē atq₃ variantē. Et intē
di in ipsa corpora: eorumq₃ mutabilita-
tē altius inspexi: qua desinunt esse quod
fuerant: ⁊ incipiunt esse quod non erāt.
Eundemq₃ transitum de forma in for-
mam per informe quiddā₃ fieri suspica
tus sum: non per omnino nichil. S₃ nos
se cupiebam: non suspicari. Et si totum
tibi confiteaẗ vox ⁊ stilus meus quicq̄d
de ista questione enodasti mihi: quis le-
gētium capere durabit? Nec ideo tamē
cessabit cor meū dare tibi honorē ⁊ can
ticum laudis de his que dictare nō suf-
ficit. Mutabilitas enim rerꝝ mutabiliū
capax ipa est formarum omnium in q̄s
mutantur res mutabiles. Et hec qui-
dem? Nunquid animus? Nunquid
corpus? Nunquid species animi vel

corporis? Si dici posset nil aliquid est ⁊
non est: hoc eam dicerem. Et tamẽ iam
vtcũqȝ erat vt species caperet istas visi
biles ⁊ compositas. Et vnde vtcumqȝ
erat nisi esset abs te a quo sunt omia in
quantumcũqȝ sunt? Sed tanto a te lon=
gius quanto dissimilius. Neqȝ enim lo
cis itaqȝ tu domine qui non es alibi ali
ud et alias aliter: sed ipsum ⁊ idipsum
et idipsum. sanctus sanctus sanctus: do
minus deus omnipotens: in principio
quod est de te. in sapientia tua que na=
ta est de substantia tua: fecisti aliquid ⁊
de nihilo. D Fecisti enim celuȝ
et terram. non de te. nam esset equale
vnigenito tuo. ac per hoc ⁊ tibi. et nul=
lo modo iustum esset vt equale tibi esseȝ
quod de te non esset. Et aliud preter te
non erat vnde faceres ea deus vna tri=
nitas ⁊ trina vnitas. Et ideo de nihilo
fecisti celum ⁊ terram magnũ quiddã:
et paruum quiddam qm̃ omnipotens et
bonus es ad facienda omnia bona: ma
gnum celum et paruam terrã. Tu eras
et aliud nihil vnde fecisti celum et ter=
ram quo quedam vnum prope te alteꝝ
prope nihil. Unum quo superior tu es=
ses alterum quo inferius nihil esset. Sȝ
illud celum celi tibi dñe terram aũt quã
dedisti filijs hoim cernendam atqȝ tan=
gendam non erat talis qualẽ nũc cerni
mus et tangimus. Inuisibilis enim erat
et incõposita ⁊ abyssus erat sup quã nõ
erat lux. aut tenebre erant super abyssũ
id est magis ꝙ in abysso. Ista quippe
abyssus aquarum iam visibilium etiã
in profundis suis hȝ specici sue luceȝ vt
cumqȝ sensibilem piscibus: ⁊ repentib⁹
in suo fundo animantibus. Illud autẽ
totum prope nihil erat. quoniaȝ adhuc
omnino informe erat. Iam tamen erat
quod formari poterat. Tu enim dñe fe
cisti mundũ de materia informi quã fe=
cisti de nulla re pene nullã rem: vñ face
res magna ꝗ miramur filij hominum.
Valde enim mirabile hoc celũ corpore=
um: qđ firmamentũ inter aquã ⁊ aquaȝ
secundo die post cõditionẽ lucis dixisti
fiat. et sic factum est. Quod firmamen=
tum vocasti celum. sed celuȝ terre hui⁹
et maris que fecisti tertio die dando spe
ciem visibilem iformi materie quã feci
sti ante omnem diẽ E Iam enim fe=
ceras et celum ante omnẽ diẽ. sed celũ
celi huius. quia in principio feceras ce
lum ⁊ terram. Terra aũt ipsa quã fece=
ras informis materies erat quia inuisi
bilis erat et incomposita ⁊ tenebre sup
abyssum. De qua terra inuisibili et icõ
posita: de qua informitate. de quo pene
nihilo faceres hec omnia: quibus iste
mutabilis mundus cõstat ⁊ nõ cõstat. i
quo ipsa mutabilitas apparet in qua sẽ
tiri et dinumerari pñt tpa: quia rerum
mutationibus fiũt tpa dũ variant̃ ⁊ ver
tunt̃ spẽs quarum materies predicta ẽ
terra inuisibilis. Idẽqȝ spũs doctor fa=
muli tui cũ te cõmemorat fecisse in pñ=
cipio celũ ⁊ terram. tacet de tẽporibus:
silet de dieb⁹. Nimirꝫ enim celũ celi qđ in
principio fecisti creatura est aliquain=
tellectualis. quãꝗ nequaꝗ tibi trinita=
ti coeterna: particeps tñ eternitatis tue
valde mutabilitatẽ suã ꝑ dulcedine fe=
licissime cõtẽplationis tue cohibet ⁊ si=
ne vllo lapsu ex quo facta est inherẽdo
tibi excedit omnẽ volubilẽ vicissitudinẽ
tẽpoꝝ. Ista vero informitas terre iuisi=
bilis ⁊ incõposite. nec ipa i dieb⁹ nũera
ta est. Ubi enim nulla spẽs: nullus ordo:
nec venit quicꝗ: nec preterit. Et vbi hoc
non fit: nõ sũt vtiqȝ dies. nec vicissitudo
spacioꝝ tẽporalium. O veritas lumen
cordis mei. non tenebre mee loquantur
mihi. Defluxi ad ista ⁊ obscurat⁹ sum:
sed hinc etiam hinc adamaui te. Erra=
ui ⁊ recordatus sum tui. Audiui vocem
tuam post me vt redirem. ⁊ vix audiui
propter tumultus impacatorum.

Et nunc ecce redeo estuans et anhe=
lans ad fontem tuum. Nemo me pro=
hibeat: hunc bibam et tunc viuam.

Nam non ego vita mea. Si male vixi
ex me mors michi fui: et in te reuiuis=
co. Tu me alloquere: tu michi sermoci
nare. Credidi libris tuis. et verba eo=
rũ archana valde. Iã dixisti mihi dñe
voce forti in aurẽ interiorẽ. qȝ tu eter=
nus es solus habens immortalitatem
quia ex nulla specie motu ve mutaris.

nec tpibus variaꝫ voluntas tua: q2 nõ est immortalis voluntas q̃ alia ⁊ alia est. Hoc in conspectu tuo claret michi. ⁊ magis magisq̃ clarescat oro te: atq̃ in ea manifestatione persistã sobri⁹ sub alis tuis F Item dixisti mihi dñe voce forti in aurẽ interiorem: q̃ oẽs naturas atq̃ substantias q̃ nõ sunt qđ tu es ⁊ tñ sunt: tu fecisti. ⁊ hoc solum a te non est qđ nõ est. motusq̃ voluntatis a te q̃ es ad id qđ minus est. q2 talis motus delictũ atq̃ peccatum est. Et quod nullius peccatũ aut tibi nocet: aut perturbat ordinem imperij tui vl' in primo vel in imo: Hoc in conspectu tuo claret mihi. et magis magisq̃ clarescat oro te. atq̃ in ea manifestatione persistã sobrius sub alis tuis. Item dixististi mihi voce forti in aurẽ interiorem. q̃ nec illa creatura tibi coeterna est cuius voluntas tu solus es: teq̃ pseuerantissima castitate hauriens mutabilitatẽ suã nusq̃ ⁊ nunq̃ exierit. ⁊ te sibi semper presẽte ad quẽ toto affectu se tenet: non habẽs futurum qđ expectet. nec in preteritum traijciẽs quod meminerit: nulla vite variaꝫ: nec in tẽpora vlla distenditur. Ob tã si qua ista est inherẽdo beatitudini tue beata sempiterno inhabitatore te atq̃ illustratore suo. Nec inuenio qđ libẽtius appellandũ existimẽ celum celi dño: q̃ domũ tuã cõtẽplantem delectationẽ tuam sine vllo defectu egrediẽdi in aliud: mentem purã cõcordissime vnã stabilimento pacis sctõrum spirituum: ciuium ciuitatis tue in celestib⁹ sup ista celestia. Vñ intelligat aĩa cuius peregrinatio longinqua facta est. si iã sitit tibi. si iam facte sunt ei lachryme sue panis. dum dicitꝫ ei per singulos dies. vbi est deus tuus: si iã petit a te vnaꝫ ⁊ hãc requirit: vt inhabitet in domo tua per oẽs dies vite sue. Et q̃ vita eius nisi tu? Et qui dies tui nisi eternitas tua? Sicut anni tui q̃ non deficiunt q2 idẽ ipse es. Hinc ergo intelligat aĩa mea que pt q̃ longe super oĩa tpa sis eternus. qñ tua dom⁹ q̃ peregrinata non est: q̃uis nõ sit tibi coeterna: tñ indesinenter ⁊ indeficienter tibi coherẽdo nullam patiꝫ vicissitudinẽ tẽpoꝝ. Hoc in cõspectu tuo claret mihi. ⁊ magis magisq̃ clarescat oro te. atq̃ in hac manifestatione psistam sobrius sub alis tuis G Ecce nescio qđ informe in istis mutationib⁹ reꝝ extremarum atq̃ infimaꝝ. Et quis dicet mihi: nisi quisquis p inania cordis sui cum suis fantasmatib⁹ vagaꝫ ⁊ voluitꝫ? Quis nisi talis dicet mihi: q̃ diminuta atq̃ consumpta omi specie si sola remaneat informitas per quam de specie in speciem res mutabaꝫ ⁊ vertebatur possit exhibere vices tẽpoꝝ. Omino em̃ non põt. q2 sine varietate motionũ nõ sũt tpa. ⁊ nulla varietas vbi nulla species. Quibus consideratis q̃tum donas de⁹ me⁹: quantũ me ad pulsandum excitas. quãtũq̃ pulsanti aperis. duo repio q̃ fecisti carentia tpibus. cũ tibi neutrũ coeternũ sit. Vnũ qđ ita formatũ est: vt sine vllo defectu cõtẽplationis. sine vllo interuallo mutationis. q̃uis mutabile tñ nõ mutatũ tua eternitate atq̃ incõmutabilitate pfruaꝫ. Alteꝝ quod ita informe erat: vt ex qua forma: in quã formã vel motionis vl' statiõis mutareꝫ. quo tpi subdereꝫ nõ haberet. Sꝫ hoc vt informe eẽt nõ reliquisti: qm̃ fecisti ãte oẽm diẽ in principio celum ⁊ terrã hec duo q̃ dicebã. Terra aũt inuisibilis erat ⁊ incomposita. ⁊ tenebre sup abyssum. Quibus verbis isinuaꝫ informitas: vt gradatim excipianꝫ. q̃ oĩmodã spẽi priuationẽ: nec tñ ad nihil puentionem: cogitare nõ pñt vñ fieret alteꝝ celum ⁊ terra visibilis atq̃ cõposita ⁊ aqua speciosa. ⁊ qcqđ deinceps in constitutione huius mũdi ñ sine dieb⁹ factũ cõmemoraꝫ q2 talia sunt vt in eis agãꝫ vicissitudines tẽpoꝝ pter ordinatas commutationes motionũ atq̃ formaꝝ. Hoc interim sentio de⁹ me⁹: cũ audio loquẽtem scripturã tuam. in principio fecit de⁹ celũ ⁊ terram. terra aũt erat inuisibilis ⁊ incõposita. ⁊ tenebre erant sup abyssũ. necq̃ cõmemorantẽ q̃ hodie feceris hec

H Sic interim sentio propter illud celum celi: celum intellectuale: vbi est intellectus nosse simul non ex parte: non in enigmate. nõ per speculum. sed ex to

to in manifestatione facie ad faciē. non mō hoc mō illud: sed qđ dictum ē nosse simul sine vlla vicissitudine tempoꝝ: ꝛ ꝓpter inuisibilē atqȝ incompositā terrā sine vlla vicissitudine tempoꝝ. q̄ solet hēre mō hoc ꝛ mō illud. q̄ꝛ vbi nulla species nusq̄ē hoc aut illud. Propter duo hec primitus formatū ꝛ penitus informe illud celū: sȝ celū celi. hoc vero terram. sed terrā inuisibilē ꝛ icōpositā. ꝓpter duo hec interī sentio sine commemoratione dierū dicere scripturā tuā. in principio fecit deus celū ꝛ terrā. Statim quippe subiecit. quā terram dixerit. Et qđ scđo die cōmemorat factū firmamentum et vocatū celū: insinuat de quo celo prius sine dieb⁹ sermo locut⁹ sit. Mira ꝓfunditas eloquioꝝ tuoꝝ: quoꝝ ecce ante nos superficies blādiens paruulis. Sed mira ꝓfunditas deus meus: mira profunditas. Horror est intendere in eam: horror honoris ꝛ tremor amoris. Odi hostes ei⁹ vehemēter. O si occidas eos de gladio bis acuto: ꝛ non sint hostes eius. Sic enī amo eos occidi sibi vt viuant tibi. Ecce aūt alij non reprehēsores sed laudatores libri geneseos mō inquiunt hoc voluit in his verbis itelligi spiritus dei: q̄ ꝑ moysen famulū ei⁹ ista cōscripsit. nō hoc voluit intelligi qđ tu dicis: sed aliud qđ nos dicimus. Quibus ego te arbitror de⁹ oīm nostroꝝ ita rn̄deo. Nunquid dicetis falsa esse: q̄ mihi veritas voce forti in aurē interiorē dicit de vera eternitate creatoris: q̄nequaq̄ eius suba ꝑ tp̄a varieī. nec eius voluntas extra eius subam sit. Vn̄ nō eū mō velle hoc mō velle illud: sed semel et simul ꝛ semp velle oia que vult. nō iterū et iterū. neqȝ nūc ista nunc illa: nec velle postea qđ nolebat. aut nolle qđvolebat prius. quia talis voluntas mutabilis ē ꝛ omne mutabile eternum nō est. De⁹ aūt noster eternus est. Itē quod mihi dicit in aurē interiorē: expectatio rerū venturarū fit cōtuitus cū venerint. idē qȝ ꝯtuitus fit memoria cū preterierint omis porro intentio q̄ ita variat mutabilis est: ꝛ oīne mutabile eternū non est Deus aūt noster etern⁹ est. ... Hec colligo atqȝ ꝯiūgo: ꝛ inuenio deū meū deū eternū. nō aliqua noua voluntate cōdidisse creaturā. nec sciam ei⁹ transitoriū aliqd pati. Quid ḡ dicetis cōtradictores: An falsa sunt ista? Non inquiunt. Quid illud? Nunqd falsum ē oēm naturā formatā materiā ve formabilē nō esse nisi ab illo q̄ summe bonus est: q̄ꝛ summe est? Neqȝ hoc negamus inquiunt. Quid igr̄? An illud negatis sublimē quandā esse creaturā tā casto amore coherentē deo vero ꝛ vere eterno: vt q̄uis ei coeterna nō sit: in nullā tn̄ temporū varietatē ꝛ vicissitudinē ab illo se resoluat ꝛ defluat: sed in ei⁹ solius verissima ꝯtēplatiōe requiescat? Qm̄ tu deus diligēti te q̄ntū precipis ostēdis ei te ꝛ sufficis ei: ꝛ iō nō declinat a te nec ad se. Hec est dom⁹ dei non terrēna: neqȝ vlla celesti mole corporea. sed spiritualis ꝛ ꝑticeps eternitatis tue: q̄ꝛ sine labe in in eternū. Statuisti enī eā in seculū ꝛ in seculū seculi: preceptum posuit ꝛ nō preteribit. Nec tn̄ tibi deo coetna. qm̄ non sine initio: facta est enī. Nā ꝛ si non inuenimus tēpus an̄ illā: prior q̄ppe omniū creata est sapia. nec vtiqȝ illa sapia tibi deus noster patri suo plane coeterna et coeq̄lis: ꝛ ꝑ quā creata sunt omia. ꝛ in quo principio fecisti celū ꝛ terrā: sed ꝓfecto sapia que creata est intellectualis natura. l. q̄ ꝯtēplatiōe lumis lumen est. Dicit ei ꝛ ipsa (q̄uis creata) sapia. K Sed q̄ntū interest inter lumen qđ illuminat ꝛ qđ illuminat: tantū inter sapiētiā q̄ creat: ꝛ istā q̄ creata est. sicut inter iusticiā iustificantē ꝛ iusticiam q̄ iustificatione facta ē. Nā ꝛ nos dicti sum⁹ iusticia tua. Ait enī quidā seruus tuus: vt nos sim⁹ iusticia dei in ipso. Ergo quia prior oīm creata est quedā sapia q̄ creata est mens rōnalis ꝛ intellectualis caste ciuitatis tue matris nostre que sursum est ꝛ libera est et eterna in celis. Quib⁹ celis. nisi q̄ te laudāt celi celoꝝ? Quia hoc est ꝛ celū celi dn̄o. Et si non inuenimus tēp⁹ an̄ illā q̄ꝛ ꝛ creaturam tp̄is anteceditq̄ prior oīm creata est: an̄ illā tn̄ est ipsius creatoris eternitas. a quo facta sumpsit exordium: q̄uis non

tpis:qȝ nōdū erat tēpus:ipsius tñ cōdi
tionis sue. Ūñ ita est abs te deo nostro
vt aliō sit plane ꝙ tu ꝛ nō idipsū. Quīꝛ
si nō solū añ illam: sȝ nec in illa inueni-
mus tēpus:qȝ est idonea faciē tuā sp vi
dere:nec vsq̄iam deflectif ab ea:q̄ fit vt
nulla mutatione varief. Inest ei tñ ipa
mutabilitas vñ tenebresceret ꝛ frigesce
ret:nisi amore grandi tibi coherens tā-
ꝙ sp meridies luceret ꝛ ferueret ex te.
O dom⁹ luminosa et speciosa dilexi de-
corē tuū ꝛ locum habitationis glie dñi
mei fabricatoris ꝛ possessoris tui. Tibi
suspiret pegrinatio mea. ꝛ dico ei q̄ fe-
cit te vt possideat ꝛ me in te: qȝ fecit et
me. Erraui sicut ouis pdita:sȝ in hume
ris pastoris mei:structoris tui spero me
reportari tibi. Quid dicitis mihi quos
alloquebar ꝯdictores:q̄ tñ ꝛ moysen pi
um famulū dei ꝛ libros ei⁹ oracula sā-
cti spūs creditis? R Est ne ista do-
mus dei nō quidem deo coeterna: sȝ tñ
sm modū suū etna i celis: vbi vices tē-
porū frustra q̄ritis qȝ nō inuenietis? Su
pgredit ei oēs distētionē:ꝛ omē spaciuȝ
etatis volubile:cui sp inherere deo bo-
nū est? Est inquiunt. Quid igr ex his q̄
clamauit cor meū ad deū meum vt au-
diret interi⁹ vocē laudis eius: quid tā-
dem falsū esse cōtenditis? An qȝ erat in
formis materies:vbi ppter nullam for
mā nullus ordo erat? Ubi aūt null⁹ or-
do erat:nulla esse vicissitudo temporuȝ
poterat. ꝛ tñ hoc pene nihil. Inq̄tuȝ nō
oino nihil erat ab illo vtiqȝ erat a quo
est quicq̄d est:qđ vtcunqȝ aliq̄d est. Hoc
qȝ aūt nō negam⁹. Cū his eni volo co
rā te aliq̄d colloq deus me⁹: q̄ hec oia
q̄ int⁹ in mente mea nō tacet vitas tua
vera esse cōcedunt. Nā q̄ hec negant la
trent ꝙtū volūt ꝛ obstrepant sibi psua-
dere conabor vt descant:ꝛ viaȝ prebeāt
ad se vbo tuo. Qđ si noluerint ꝛ repu-
lerint me:obsecro te deus meus ne tu si
leas a me. Tu loq̄re in corde meo vera
citer. Solus eni sic loq̄ris: ꝛ dimittam
eos foris sufflantes in puluerem:ꝛ exci
tantes terrā in oculos suos. ꝛ intrem i
cubile meū:ꝛ cantem tibi amatoria ge-
mens inenarrabiles genit⁹ in peregri-
natione mea. ꝛ recordans hierusalē ex-
tento in eā sursum corde:hierusalem pa
triā meam. hierusalē matrē meaȝ. teqȝ
super eā regnatorē illustratorē patrē
tutorē maritū castas ꝛ fortes delicias
ꝛ solidū gaudiū:ꝛ oia bona ineffabilia
simul oia. qȝ vnū summū ꝛ verū bonuȝ
ꝛ nō auertar donec in eius pacem ma-
tris charissime vbi sunt primitie spūs
mei. vñ mihi ista certa sunt:colligas to
tum qđ sum:a dispersione ꝛ deformita-
te hac:ꝛ cōformes atqȝ cōfirmes i eter-
nū deus meus mia mea. Cū his autem
qui cūcta illa q̄ vera sunt falsa esse non
dicūt. honorantes ꝛ in culmine sequēde
autoritatis nobiscū constituentes illā p
scm̄ moysen editā scām scripturā tuaȝ
ꝛ tñ nobis aliq̄d cōtradicūt. ita loquor
M Tu esto deus noster arbiter iter
confessiones meas ꝛ contradictiōes eo
rū. Dicunt eniȝ. Quis vera sint hec non
ea tñ duo moyses intuebat:cū reuelan
te spū diceret. in principio fecit deus ce
lū ꝛ terrā. Nō celi noie spiritalē vel itel
lectualē illā creaturā:sp faciem dei ꝯtē
plantē significauit. nec terre noie infor-
mē materiā. Quid igr qđ nos dicimus
inquiunt:hoc ille vir sensit: hoc verbis
istis elocut⁹ est. Quid illud est? Nomi-
ne aiunt celi ꝛ terre:totū istū visibilem
mundū pri⁹ vniuersaliter ꝛ breuiter si-
gnificare voluit:vt postea digereret di-
erū enumeratione q̄si articulati vniuer
sa que sancto spūi placuit sic enunciare.
Tales q̄ppe hoies erāt rudis ille atqȝ
carnalis ppłus cui loq̄baf vt eis opera
dei nō nisi sola visibilia cōmendanda i-
dicaret. Terrā vo inuisibilē ꝛ incompo
sitā tenebrosamqȝ abyssum:vñ cōseq̄n-
ter oñdif p illos dies facta atqȝ disposi
ta esse cūcta ista visibilia q̄ nota sūt oi-
bus:nō incōgruenter ifomē istam ma
teriē intelligendā esse cōsentiūt. Quid
si dicat ali⁹ candē informitatē confusio
nēqȝ materie celi ꝛ terre noie prius insi
nuatā:qȝ ex ea mūdus iste visibilis cuȝ
omibus naturis q̄ in eo manifestissime
apparent:q̄ celi ꝛ terre nomie sepe ap-
pellari solet cōditus atqȝ perfectus est?
Quid si dicat ꝛ ali⁹ celū ꝛ terrā quideȝ

inuisibilem visibilemqꝫ naturam inde=
center appellatā ac.ꝑ hoc vniūsam crea
turā quam fecit in sapiētia. i. in princi=
pio deus huiuscemodi duobus vocabu
lis eē cōphēsam. Verumtamē quia non
de ipsa subā dei: sed ex nihilo cuncta fa=
cta sunt quia non sunt idipsū qđ deus: ⁊
inest qđā mutabilitas omibus siue ma
neant: sicut eēna domus dei. siue mutēt
sicut aīa hoīs ⁊ corpus communē oīuꝫ
reꝝ inuisibiliū visibiliumqꝫ mafiem ad
huc ifomē: sed certe formabilē vnde fie
ret celum ⁊ t̄ra.i.inuisibilis atqꝫ visibil'
iam vtraqꝫ formata creatura his nomi
nibus enūciata qb⁹ appellaret̄ terra in
uisibil' ⁊ icomposita ⁊ tenebre sup abyſ=
sū ea distictione vt t̄ra iuisibil' ⁊ incōpo=
sita intelligat̄ mafis corpalis añ quali=
tatē forme. tenebre aūt sup abyssū spūa
lis mafis añ cohibitionē quasi fluētis
immoderatiōis ⁊ ante illuminationem
sapie. ℞. Est adhuc qđ
dicat si qs alius velit: nō scꝫ iaꝫ pfectas
atqꝫ formatas inuisibiles visibilesqꝫ na
turas celi ⁊ terre nomine significari. cū
legit̄ in principio fecit deus celum ⁊ t̄rā
sed ipsam adhuc informē inchoationes
reꝝ formabilē creabilēqꝫ mafiaꝫ his no
minibus appellatā: qꝛ i ea iam essēt ista
confusa: nondum qualitatibus formisqꝫ
distincta: q̄ nunc iamdigesta suis ordini
bus vocant̄ celuꝫ ⁊ t̄ra. illa spūalis: hec
corporalis creatura. Quibus oib⁹ au=
ditis ⁊ consideratis nolo verbis conten=
dere. At nichil enim vtile est nisi ad sub
uersionem audiētium. Ad edificationē
autem bona est lex si quis ea legitie vta
tur. quia finis eius ē charitas de corde
puro ⁊ consciencia bona ⁊ fide non ficta
Et nouit magister noster in quibus du=
obus p̄ceptis totā legē.pphetasqꝫ suspē
derit. Que michi ardent' confitenti de⁹
meus lumen oculorum meorum in oc=
culto: quid michi obest cum diūsa i his
verbis intelligi possint que tamen vera
sint? Quid inq̄ mihi obest: si aliud ego
sensero q̄ sensit alius eū sēsisse qui scri=
psit? Omēs q̄dē q legimus nitimur hoc
indagare atqꝫ comphendē quod voluit
ille quē legimus. Et cū eū veridicū credi
mus nihil quod falsum esse vel nouim⁹
vel putamus audemus eum existima=
re dixisse. Dum ergo quisquis conatur
id sentire in scripturis sanctus quod in
eis sensit ille qui scripsit. quid mali est
si hoc sentiat quod tu lux omnium veri
dicarum mentium ostendis verum esse
etiam si hoc non sēsit ille quem legit. cū
⁊ ille verum nec tamen hoc senserit. Ve
rum est etiam domine fecisse te celum ⁊
terrā. ⁊ verum est esse principium sapien=
tiam tuā in qua fecisti omnia. Item ve
rū est qꝫ mundus iste visibilis habꝫ ma
gnas partes suas celū ⁊ terrā breui cō=
plexiōe factaꝫ omnium conditarūqꝫna
turaꝫ. ℞ Et verum ē qꝫ
omne mutabile insinuat noticie nostre
quandam infirmitatem qua forma ca=
pit vel qua mutat̄ ⁊ vertitur. Uerum ē
nulla tpa ꝑpeti quod ita coheret forme
incōmutabili': vt quouis sit mutabile
nō mutetur. Veꝝ est informitatem que
prope nichil est: vices tēporum habere
non posse. Veꝝ est qꝫ vnde fit aliquid po
test quodam genere locutionis habere
iam nomē eius rei que inde fit. vnde po
tuit vocari celum ⁊ t̄ra quelibꝫ informi
tas vnde factum est celum ⁊ terra. Veꝝ
est omnium formatorū nihil esse infor=
mi vicinius q̄ t̄rā ⁊ abyssum. Uerum ē
qꝫ non solum creatū atqꝫ formatū: ſꝫ eti
am quicquid creabile atqꝫ formabile ē
tu fecisti ex quo sunt omnia. Uerum est
omne quod ex informi formatur prius
esse informe: deinde formatum. Et his
omnibus veris de quibus non dubitāt
quorum interiori oculo talia videre do
sti. ⁊ qui moysen famulum tuum in spū
veritatis locutuꝫ esse immobilit̄ credūt
ex his ergo omnibus aliud sibi tollit q̄
dicit. in principio fecit deus celum ⁊ ter
ram. i. in verbo suo sibi coeterno fecit deus
intelligibilē atqꝫ sensibilem vel spiritua
corporalemqꝫ creaturam. Aliud qui di
cit in principio fecit deus celum ⁊ t̄ram
id est in verbo suo sibi coeterno fecit deus
vniuersam istam molē corporei mundi
huius cum oib⁹ quas continet manife=
stis notisqꝫ naturis. Aliud qui dicit. in
principio fecit deus celū ⁊ t̄ram. i. in ver

bo suo sibi coeterno fecit de⁹ informem materiā creature spūalis ⁊ corporalis

P Aliud q̄ dicit. in pricipio fe⸗ deus celum ⁊ terrā. id ē in v̄bo suo sibi coetno fecitdeus informē maťiam crea ture corporalis: vbi cōfusuȝ adhuc erat celum ⁊ terra que nunc iam distincta at q̄ȝ formata in istius mundi mole senti⸗ mus. Aliud qui dicit. in principio fecit deus celum ⁊ terrā. id est i ipso exordio faciendi atq̄ȝ operandi fecit deus infor mē maťiam confuse habētē celum ⁊ ter rā. vñ formata nunc eminēt ⁊ apparēt cum oīb⁹ q̄ in eis sūt. Itē qđ attinet ad intellectū v̄boꝝ sequētium ex illis om⸗ nib⁹ v̄is. Aliud sibi tollit q̄ dicit. Terra aūt erat inuisibilis ⁊ incomposita. ⁊ te⸗ nebre erāt sup abyssum. i. incorporale il lud qđ fecit de⁹: adhuc maťies erat cor porearum reꝝ informis sine ordie sine luce. Aliud qui dicit. Terra auteȝ erat inuisibilis ⁊ icomposita: ⁊ tenebre erāt super abyssuȝ. i. hoc totū qđ celum ⁊ ter ra appellatum est: adhuc informis ⁊ te nebrosa maťies erat: vnde fieret celum corporeum ⁊ terra corporea cum oībus que in eis sunt corporeis sensibus nota. Aliud qui dicit. Terra aūt erat inuisibi lis ⁊ incōposita: ⁊ tenebre erāt sup abys sū. i. hoc totū qđ celū ⁊ terra appellatuȝ est adhuc informis ⁊ tenebrosa maťies erat. vñ fieret celum intelligibile. qđ ali bi dr̄ celuȝ celi. ⁊ terra. s. oēs natura cor porea: sub quo nomine intelligať etiam hoc celum corporeum. i. vñ fieret oīs in uisibilis visibilisq̄ȝ creatura. Aliud q̄ di cit. Terra aūt erat inuisibilis ⁊ incōpo sita: ⁊ tenebre erant sup abyssum: nō illā informitatē nomīe celi ⁊ terre scriptura appellauit: sȝ iā erat inq̄t ip̄a iformitas quā terrā iuisibilē ⁊ incōpositā tenebro samq̄ȝ abyssum noīauit: de qua celum ⁊ terram deū fecisse p̄dixerat. spiritalē. s. corp̄alēq̄ȝ creaturā. Q

Aliud q̄ dicit. Terra aūt erat iuisibil' ⁊ incomposita: ⁊ tenebre erāt sup abyssuȝ id est iformitas q̄dam iam maťies erat vnde celum ⁊ terram deum fecisse scri⸗ ptura p̄dixit. totam scilicȝ corporeā mū di molē i duas maximas partes supio

rem atq̄ȝ inferiorem distributam cū om nibus q̄ in eis sunt vsitatis notisq̄ȝ crea turis. Cū enī duab⁹ istis extremis sēten tijs resistere quisq̄ ita tentauerit: si non vultis hanc informitatē maťie celi ⁊ ter re nomine appellatā videri erat ḡ aliq̄d qđ non fecerat deus vñ celū ⁊ terraȝ fa ceret. neq̄ȝ enī scriptura narrauit ꝙ istā materiam deus fecerit nisi vt intelliga mus eā celi ⁊ terre aut solius terre vo⸗ cabulo significatā: cū diceret. In princi⸗ pio fecit deus celū ⁊ terram. ⁊ id quod sequiť. terra autē erat inuisibilis ⁊ incō posita. Quis informē maťiam sic placu erit appellare. non tñ intelligamus nisi eam quam fecit deus i eo quod scriptū est. fecit celum ⁊ terrā. Respōdebunt as⸗ sertores duarum istaꝝ sñiarum quas ex⸗ tremas posuim⁹: aut illi⁹ aut illius cuȝ hec audierint ⁊ dicent. Informem qui⸗ dem istam maťiam nō negamus a deo factam: a quo sunt omnia bona valde. qr sicut dicimus amplius bonū eē quod creatū atq̄ȝ formatū est: ita fatemur mi nus bonū eē qđ factuȝ est creabile atq̄ȝ formabile: sȝ tñ bonū. Nō aūt cōmemo⸗ rasse scripturā ꝙ hanc informitatem fe cerit deus sicut alia multa non ꝯmemo rauit: sicut cherubī ⁊ saphin ⁊ que apo stolus distincte ait sedes: dñationes: p̄n cipatus: potestates: que tamē omnia de um fecisse manifestum est. Aut si in eo quod dictum est: fecit celum ⁊ terram comprehensa sunt omīa: quid de aquis dicimus super quas ferebatur spiritus dei? Si enim terra nomiata simul intel⸗ liguntur: quomodo iam terre nomine materies informis accipitur: quando tam speciosas aquas videmus? Aut si ita accipitur: cur ex eadem informitate scriptum est. factum firmamentum ⁊ vo catum celum. neq̄ȝ scriptum est factas esse aquas? Non enim adhuc informes sunt ⁊ inuise: quas: ita decora specie flue re cernimus. Aut si tunc acceperūt istam spēm cū dixit deus. cōgregeť aqua q̄ est sub firmamēto: vt congregatio sit ipsa formatio: q̄d rñdebiť de aq̄s q̄ sup firma⸗ mētum sunt? Q: neq̄ȝ informes tam ho norabilē sedem accipe meruissent. nec

scriptū est qua voce formate sint. R
Nā si aliqd genesis tacuit deum fecisse
qd tn̄ deum fecisse: nec sana fides: nec
cert⁹ ambigit itellect⁹. nec ideo vlla so=
bria doctrina dicere audebit istas aq̄s
coeternas deo: qꝛ in libro geneseos cō=
memoratas qdē audiuim⁹: vbi autē fa
cte sint nō inuenimus. Cur nō informē
qꝫ illā materiē quā scriptura hec terrā
inuisibilē ꝛ incōpositam tenebrosamqꝫ
abyssum appellat: docēte ṽitate intelli
gamus ex deo factam esse de nihilo. iō
qꝫ illi non esse coeternā: q̄uis vbi facta
sit omiserit enūciare ista narratio? His
ergo auditis atqꝫ pspectis ꝓ captu infir
mitatis mee quā tibi confiteor scienti
deo meo: duo video dissensionum gene
ra oboriri posse: cū aliqd a nūcijs vera
cib⁹ ꝑ signa enūciaṫ. vnū si de veritate
rerū: alterū si de ipsius q̄ annūciat volū
tate dissensio est. Aliter eni3 querimus
de creature cōditiōe qd veru3 sit. aliter
aūt qd in his verbis moyses egregius
domesticus fidei tue intelligere lectorē
auditorēqꝫ voluerit. In illo pmo gene=
re discedant a me oēs q̄ ea q̄ falsa sunt
se scire arbitranṫ. In hoc item altero di
scedant a me oēs q̄ ea q̄ falsa sunt moy=
sen dixisse arbitranṫ. Coniūgar autem
illis dn̄e in te: ꝛ delecter cū eis in te: qui
veritate tua pascūtur in latitudine cha
ritatis: ꝛ accedamus simul ad verba li=
bri tui: ꝛ q̄ram⁹ in eis voluntatem tuā
ꝑ voluntatem famuli tui: cui⁹ calamo
dispensasti ea. Sꝫ qs nostrū sic inueniet
eā inter tā multa ṽba q̄ i illis ṽbis aliṫ
atqꝫ aliter itellectis occurrūt querenti=
bus: vt tā fidēter dicat hoc sensisse moy
sen: atqꝫ hoc in illa narratione voluisse
intelligi: q̄ fidenter dicit hoc veru3 esse
siue ille hoc senserit siue aliud. Ecce eni
deus meus ego seruus tu⁹ q̄ voui tibi
sacrificiū cōfessionis in his lr̄is: et oro
vt ex mīa tua reddā tibi vota mea. Ec
ce ego q̄ fidenter dico in tuo verbo icō
mutabili oīa te fecisse inuisibilia ꝛ visi=
bilia. Nūquid tā fidenter dico nō aliud
q̄ hoc attendisse moysen cum scriberet
in principio fecit deus celū et terrā? Nā
nō sicut in veritate tua video hoc certū
ita in eius mente video id eū cogitasse
cū hec scriberet. Potuit eni cogitare i
ipso faciendi exordio cū diceret. in prin
cipio. potuit ꝛ celū ꝛ terrā hoc loco nul
lā iā formatā pfectāqꝫ naturā siue spiri
talem siue corporalē: sed vtrāqꝫ inchoa
tam ꝛ adhuc informē velle intelligi.
S Video qppe vere potuisse dici qc
quid horū diceret. sed qd horum in his
verbis ille cogitauerit: nō ita video: q̄
uis siue aliqd hor: siue aliqd aliō qd a
me cōmemoratū non est: tantus vir ille
mente cōspexerit. cū hec verba prome=
ret verū eū vidisse apteqꝫ id enunciasse
nō dubitē. Nemo mihi iā molestus sit
dicēdo mihi. nō hoc sensit moysesqꝫ qd tu
dicis: sed hoc sensit qd ego dico. Si eni
mihi diceret. vnde scis hoc sensisse moy
sen qd de his verbis eius eloq̄ris equo
aio ferre deberem: ꝛ respōderē fortasse
que superius respōdi. vel aliquāto vbe
rius si essem durior. Cū vero dicit. non
hoc ille sensit qd tu dicis: sed qd ego di=
co. neqꝫ tn̄ negat qd vterqꝫ nostrū dicit
vtrūqꝫ verū esse. O vita pauperū deus
meus: in cui⁹ sinu non est ꝯdictio. pluc
mihi mitigatiōes in cor: vt patiēter ta
les ferā: q̄ nō mihi hoc dicunt: qꝛ diuini
sunt: ꝛ in corde famuli tui viderūt quod
dicūt. sed qꝛ superbi sunt: nec nouerunt
moysi sniam: sed amāt suā. non qꝛ vera
est: sed qꝛ sua est. Alioqn ꝛ aliam vera3
pariter amarēt: sicut ꝛ ego amo qd di=
cūt qn̄ verū dicūt. nō qꝛ ipsorum est: sed
qꝛ verū est. ꝛ iō iā nec ipsorū est qꝛ verū
est. Si aūt iō amāt illud qꝛ verū est ia3
ꝛ ipsorū est ꝛ meum est: qm̄ id commune
oīm est veritatis amatorū. Illud aute3
qd cōtendunt nō hoc sensisse moysen qd
ego dico: sꝫ qd ipsi dicunt: nolo: nō amo
qꝛ ꝛ si ita est: tamen ista temeritas non
scientie sed audacie est. nec visus sed ty=
pus eā pepit. Ideoqꝫ dn̄e tremēda sunt
iudicia tua: qm̄ veritas tua nec mea. est
nec illius aut illius: sed oīm nostru3 q̄s
ad ei⁹ cōmunionē publice vocas. terri=
biliter admonēs nōs vt eā nolimus ha
bere priuatā ne priuemur ea. Nā quis=
quis id qd tu oibus ad fruendum ꝓpo
nis sibi proprie vēdicat ꝛ suū vult eē qd

oim est a cōmuni ꝑpellit ad sua: hoc ē a veritate ad mendacium. Qui eni loq̄tur mendacium de suo loquit. Attende iudex optime deus: ipsa veritas attende q̄d dicam ꝯtradictori huic. attende: corā te eni dico ⁊ coraꝫ fratrib⁹ meis: q̄ legitime vtuntur lege vsq; ad finē charitatis. attende ⁊ vide q̄d ei dicam si placet tibi. ¶ Hanc eni vocē huic refero fraternā ⁊ pacificā. Si ambo videm⁹ verū esse q̄ð dicis: et ambo videm⁹ verū esse q̄ð dico: vbi queso id videm⁹. Nec ego vtiq; in te: nec tu i me: sed ambo in ipsa q̄ supra mentes nostras est in cōmutabili veritate. Cum ġ de ipa dñi dei nostri luce nō contendam⁹: cur de ꝑrimi cogitatiōe cōtendim⁹? Quā sic videre nō possumus vt videt incommutabilis veritas. q̄ñ si ipse moyses apparuisset nobis atq; dixisset: hoc cogitaui nec sic eā videremus: sed crederemus. Nō itaq; supra q̄ scriptū est: vnus pro altero inflectur aduersus alterū. Diligam⁹ dñm deū nostrū ex toto corde: ⁊ ex tota aīa: ⁊ ex tota mente nostra: et ꝓximum nostrū sicut nosmetipsos. Propter que duo ꝑcepta charitatis sensisse moysen quicq̄d i illis libris sensit: nisi crediderimus: mendacem faciem⁹ deum: cuꝫ de aio conserui aliter q̄ ille docuit opinamur. Iā vide q̄ stultū sit in tanta copia verissimarū sentētiarū q̄ de illis verbis erui possunt temere affirmare quaꝫ earū moyses potissimū senserit: ⁊ ꝑniciosis cōtentionib⁹ ipsam offendere charitatem ꝓpter quā dixit oīa: cuius dicta conamur exponere. Et tñ ego de⁹ meus celsitudo humilitatis mee: et requies laboris mei: q̄ audis cōfessiones meas ⁊ dimittis petā mea: q̄ñ tu mihi precipis vt diligā ꝓximū meum sicut meipsꝫ nō possum minus credere de moyse fidelissimo famulo tuo q̄ mihi optarem ac desiderarem abs te dari muneris si tpe illo natus essem quo ille. eoq; loco me ꝯstituisses: vt p̄ seruitutē cordis ac lingue mee littere ille dispensarentur. q̄ tāto post essent oibus gentib⁹ ꝓfuture: ⁊ p̄ vniuersum orbē tanto auctoritatis culmine oim falsarum supbarumq; doctrinarū verba supature. Vellem quippe si tūc ego essem moyses: ex eadem nāq; massa oēs venimus: ⁊ q̄d est hō nisi q̄ memor es eius? vellem ego si tunc ego essem q̄ð ille: ⁊ mihi abs te geneseos liber scribendus adiūgeretur: talē mihi eloquēdi facultatē dari: ⁊ eū texēdi sermonis modū: vt neq; illi q̄ nondū q̄unt itelligere quēadmodū creat deus: tanq̄ excedētia vires suas dicta recusarēt. ⁊ illi q̄ hoc iam possunt in quālibet veram sniam cogitando venissent: eā non pretermissam in paucis verbis tui famuli reꝑirent. ⁊ si alius aliam vidisset i luce veritatis: nec ipsa in eisdem verbis intelligenda deesset. ¶ Sicut enim fons i paruo loco vberior est: pluribusq; riuis i ampliora spacia fluxū ministrat q̄ quilibet eoꝝ riuoꝝ qui p̄ multa locoruꝫ ab eodē fonte deducit: ita narratio dispensatoris tui sermocinaturis pluribus ꝓfutura paruo sermonis modulo scatet fluentia liquide veritatis. vnde, sibi q̄sq; veꝝ q̄ð de his reb⁹ pōt: hic illud ille illud: per longiores loquelarum anfractus trahat. Alij eni cū hec verba legunt vel audiunt: cogitant deum quasi hoiem. aut quasi aliquā molē immensa preditā ꝑtāte. nouo quodā ⁊ repentiuo placito extra seipsam tanq̄ locis distantibus fecisse celū ⁊ terram. duo magna corpora supra ⁊ infra: quib⁹ omia cōtinerent. Et cū audiunt: dixit de⁹. fiat illud: ⁊ factum est illud. cogitant verba cepta ⁊ finita: sonātia tpibus atq; transeuntia. post quoꝝ transitū statim existere q̄ð iussuꝫ est vt existeret. ⁊ si quid forte aliud hoc modo ex familiaritate carnis opinantur. In quib⁹ adhuc ꝑuulis aīalibus dum isto humillimo gñe verboꝝ tanq̄ materno sinu eoꝝ gestat infirmitas. salubriter edificat fides qua certum habeāt ⁊ teneāt deū fecisse oēs naturas quas eoꝝ sensus mirabili varietate circūspicit. Quarū si quispiam q̄si vtilitatē dictoꝝ aspernat: ⁊ extra nutritorias cunas superba imbecillitate se extēderit: heu cadet misere. Et dñe de⁹ miserere ne implumen pullum conculcent qui transeunt viaꝫ. et mitte angelū

tuum qui eum reponat in nido vt viuat donec volet. Alij vo quib⁹ hec vba nō iam nidus sed opaca frutecta sunt vidēt in eis latentes fructus: ⁊ volitant letantes: ⁊ garriunt scrutantes: ⁊ carpūt eos. Uident enim cum hec verba legunt vel audiūt tua deus eterna. ⁊ stabili permāsione cuncta preterita ⁊ futura tempora supari: nec tñ quicq̄ esse tpalis creature quod tu non feceris. Cuius voluntas quia id ē quod tu nullo modo mutata. vl' q̄ antea non fuissꝫ exorta volūtate fecisti oīa. nō de te similitudinē tuā formā oīm. sed de nichilo dissimilitudinē informē q̄ formaret̄ p similitudinē tuā recurrēs in te vnum ꝓ captu ordinato q̄tum cuiq3 rer in suo gñe datum est. ⁊ fierent oia bona valde: siue maneāt circa te: siue gdatim remotiori distantia p tpa et loca pulchras narratiōes faciāt aut patiant. X Uident hec ⁊ gaudēt in luce vitatis tue q̄tulū hic valēt. Et alius eoꝝ intendit in id qđ dictū est: in principio fecit deus: ⁊ respicit sapiam principium: q2 ⁊ loqt̄ ipsa nobis. Alius itidē intēdit in eadē vba: ⁊ principiū intelligit exordiū reꝝ conditarū: ⁊ sic accipit in pricipio fecit. ac si diceret̄. pmo fecit. Atq3 in eis q̄ intelligūt in pncipio quod in sapia fecisti celum et terram. alius eoꝝ ipm celū ⁊ terrā creabilē maĉiē celi ⁊ terre sic eē credidit cognominatā. aliusq3 iam formatas distinctasq3 naturas. ali⁹ vnam formatā eandēq3 spūalē celi nomie aliā informē corporalis maĉie terre nomine. Qui autē intelligunt in nominibus celi ⁊ terre adhuc in formē maĉiem de qua formaret̄ celum ⁊ terra: nec ipsi vno modo id itelligūt: sꝫ alius vnde comsummaret̄ intelligibilis sēsibilisq3 creatura: alius tantū vñ sēsibus moles ista corporea sinu grādi cōtiens ꝓspicuas ꝓ̄ptasq3 naturas. Nec illi vno modo qui iam dispositas digestasq3 creaturas celum ⁊ terram vocari hoc loco credūt: sed alius inuisibilē atq3 visibilē. alius solam visibilē in qua luminosum celum suspicim⁹: ⁊ t'ram caliginosam et queq3 in eis sunt. At ille qui non aliter accipit: in principio fecit. q̄ si diceret̄. prio fecit. non habꝫ quomodo vaciē itelligat celū ⁊ terrā: nisi maĉiam celi ⁊ terre intelligat: videlicet vniūse id est intelligibilis corporalisq3 creature. Si enim iam formatam velit vniūsam: recte ab eo queri poterit: si hoc primo fecit deus: quid fecerit deinceps. et post vniuersitatem non inueniet. ac per hoc audiet inuitus: quomodo illud primo: si postea nichil? Cum vero dicit primo informem. deide formatam: non est absurdum si modo est idoneus discernere quid precedat eternitate: quid tempore: quid electione: quid origine. Eternitate sicut deus omnia. tempore sicut flos fructum. electione sicut fructus florem. origine sicut sonus cantuꝫ. In his quattuor primum ⁊ vltimum que commemoraui difficillime intelligunt̄. duo media facillime. Namq3 rara visio est ⁊ nimis ardua conspicere domine eternitatem tuam incommutabilit̄ mutabilia facientem: ac per hoc priorē. Quis deinde sic acuto cernat animo: vt sine labore magno dinoscere valeat quomodo sit prior sonus q̄ cantus: ideo quia cantus est formatus sonus. ⁊ esse vtiq3 aliquid non formatum potest: formari autem quod non est non potest.

Y Sic est prior maĉies q̄ id qđ ex ea fit. Non ideo prior: quia efficit: cū potius fiat. nec prior interuallo temporis. Neq3 enim priore tempore sonos edimus informes sine cantu: ⁊ os posteriore tempore in formam cantici coaptamus aut fingimus: sicut ligna quib⁹ archa: vel argentum quo vasculum fabricatur. Tales quippe materie tempore etiam precedunt formas rerum q̄ fiunt ex eis. At in cantu non ita est. Cum enim cantatur auditur sonus ei⁹. Non prius informiter sonat: et deinde formatur in cantum. Quod enī primo vtrumq3 sonuerit preterit. nec ex eo quic q̄ reperies quod resumptum arte componas ⁊ ideo cantus in sono suo vertit̄: qui sonus eius maĉies eius est. Idem quippe formatur vt cantus sit: et ideo sicut dicebam ꝓor maĉies sonādi q̄ forma cantandi. non p faciendi potētiam ꝓor

Neqȝ enim sonus est cantandi artifex. sȝ cantanti anime subiacet ex corpore de quo cantum faciat. Neqȝ tempore prior. simul enim cum cātu edif. Nec prior electione. non eni potior sonus ꝙ cātus. qñ quidem cantus est non tantū sonus. verū etiā sonus speciosus. Sed prior ē origine: quia non cantus formaf vt sonus sit sed sonus formaf vt cātus sit. Hoc exemplo qui pōt intelligat mat'iam rerū primo factā ꝛ appellatā celū ꝛ terraȝ qȝ inde facta sunt celuȝ ꝛ terra: nec tempore primo factam: quia forme reruȝ exegerunt tempora. illa autem erat informis. iamqȝ in temporibus simf animaduertif: nec tñ de illa narrari aliquid pōt nisi velut tēpore prior sit cū pēdaf extremior: qȝ profecto meliora sunt formata ꝙ informia: ꝛ pcedūtur etnitate creatoris vt esset de nichilo vnde aliquid fieret. In hac diuersitate sniaꝝ v'arum cōcordiam pariat ipsa veritas: ꝛ deus noster misereatur nostri: vt legitime lege vtamur: precepti fine pura charitate. Ac ꝑ hoc si quis querit ex me: quid hoꝝ moyses ille tuus famulus senserit: non sunt hi sermones confessionum mearum: si tibi non confiteor nescio. ꝛ scio tamē illas veras esse sētentias exceptis carnalibus de quibus ꝙtum existimaui locutus sum. Quos tamen bone spei paruulos hec verba libri tui non territāt alta humiliter: et pauca copiose. sed omēs quos in eis verbis vera cernere ac dicere fateor. diligamus nos inuicem. pariterqȝ diligamus te deū nostrū fontē v'itatis. si non vana: sed ipsam sitimus. eundemqȝ famulum tuum scripture huius dispensatorem spiritu tuo plenū ita honoremus vt hoc eum te reuelante cū hec scriberet attēdisse credamus. quod in eis maxime ꝛ luce veritatis ꝛ fruge vtilitatis excellit. ita cum alius dixerit hoc sensit quod ego ꝛ alius immo aliđ quod ego: religiosius me arbitror dicere cur non vtrumqȝ potius si vtrūqȝ verum est ꝛ si quid tertium. ꝛ si quid quartum. ꝛ si quid omnino aliud verum q̄spiam in his verbis videt: cur non illa oia vidisse credaf ꝑ quē de' vn' sacras litteras vera ꝛ diuersa visuris mult oꝝ sensibus temperauit? 5 Ego certe quod intrepidus de corde meo pnuncio: si ad culmen auctoritatis aliqd scriberem: sic mallem scribere: vt quod veri quisqȝ de his rebus capere posset: mea verba resonarent: ꝙ vt vnam verā sententiam ad hoc apertius ponereȝ: vt excluderē ceteras quarum falsitas me non posset offendere. Nolo itaqȝ deus meus tam preceps esse: vt hoc illum virum de te meruisse non credam. Sensit ille omnino in his verbis: atqȝ cogitauit cum ea scriberet: quicquid hic veri potuimus inuenire ꝛ quicquid nos non potuimus: aut nondum possumus: ꝛ tñ in eis inueniri potest. Postremo domine qui deus es: ꝛ non caro ꝛ sanguis: si quid homo minus vidit: nunquid ꝛ spiritum tuum bonum quid deducet me in terrā rectaȝ latere potuit ꝙđ eras in eis v'bis tuipse reuelaturus legentib' posteris etiā si ille ꝑ quē dicta sunt vnā fortassis ex m'tis v'is sētētiā cogitauit Qđ si ita est: sit igif illa quā cogitauit cet'is excellētior. Nobis aūt dñe aut ipsam demōstra: aut quā placȝ aliā v'am: vt siue nobis hoc qđ etiam illi homini tuo: siue aliud ex eorūdē v'boꝝ occasione patefacias: tu tñ pascas: non error illudat. Ecce domine deus meus ꝙ multa de paucis v'bis: ꝙ multa oro te scripsim'. Que nr̄e vires: que tpa omnibus libris tuis ad istum modū sufficiāt? Sine itaqȝ me breuius in eis confiteri tibi ꝛ eligere vnum aliquid quod tu inspiraueris v'um certum ꝛ bonū. etiā si multa occurrerint vbi multa occurrere potuerit ea fide confessionis mee vt si hoc dixero qđ sēsit minister tuus: recte atqȝ optime: id eni conari me opȝ. Qđ si assecutus non fuero: id tñ dicā qđ michi per eius v'ba v'itas tua dicere voluerit. ꝙ illi quoqȝ dixit quod voluit.

¶ Explicit liber duodecimus.

Seq̄tur tredecim'. A

Inuoco te de
us meꝰ mĩa mei qui fe-
cisti me: et oblitum tui
non oblitus es. Inuoco
te in animam meā quā
preparas ad capiendum te ex desiderio
quod inspiras ei. Nunc inuocantem te
ne deseras qui priusꝙ̃ inuocarem pre-
uenisti ⁊ institisti crebrescens multimo
dis vocibꝰ vt audirē de longinquo ⁊ cō
uerterer: ⁊ vocantem me inuocarem te
Tu enim dn̄e deleuisti omnia mala me
rita mea ne retribueres manibus me-
is in quibꝰ a te defeci. et preuenisti om
nia bōa merita mea: vt retribueres ma
nibus tuis quibus me fecisti. quia ⁊ pri
usꝙ̃ essem tu eras. Nec eram cui presta
res vt essem: ⁊ tn̄ ecce sum ex bonitate
tua preueniente totum hoc quod me fe
cisti ⁊ vn̄ me fecisti. Neqꝫ enim eguisti
me. aut ego tale bonum sum quo tu ad
iuueris dn̄e meus ⁊ deus meus. non vt
tibi sic seruiā quasi ne fatigeris in agen
do: aut ne minor sit ptās tua carens ob
sequio meo: neqꝫ vt sic te colam quasi
terram vt sis incultus si nō te colaꝫ sed
vt seruiaꝫ tibi ⁊ colam te: vt de te mihi
bene sit: a quo mihi est vt sim cui bene
sit. Ex plenitudie quippe bonitatis tue
creatura tua subsistit: vt bonum qđ tibi
nihil ꝓdesset: nec de te equale tibi esset:
tamē quia ex te fieri potuit non deesset
Quid eni te ꝓmeruit celū ⁊ terra q̄ fe-
cisti in principio? Dicāt qđ te ꝓmerue-
runt spiritalis corporalisqꝫ natura: q̄s
fecisti in sapientia tua: vt inde penderēt
etiam inchoata ⁊ informia queqꝫ in ge
nere suo vel spiritali vel corporali. eun
tia in immoderationem ⁊ in longiquā
dissimilitudinem tuam. spiritale infor-
me prestantiꝰꝙ̃ si formatū corpus esset
corporale aūt informe prestantius ꝙ̃ si
oīno nihil esset. atqꝫ ita pēderēt in tuo
verbo informia: nisi ꝑ idem verbum re-
uocarent̄ ad vnitatem tuam ⁊ forma
rentur ⁊ essent ab vno te summo bono
vniuersa bona valde? Quid te prome-
ruerant vt essent saltē informia: q̄ neqꝫ
hoc essent nisi ex te? Quid te ꝓmeruit
materies corporalis vt esset saltem in-
uisibilis ⁊ incōposita. qꝛ neqꝫ hoc esset
nisi qꝛ fecisti eā. ideoqꝫ te qꝛ non erat pro-
mereri vt esset non poterat? B
Aut quid te promeruit inchoatio crea
ture spiritalis vt saltē tenebrosa fluita
ret. similis abysso: tui dissimilis. nisi ꝑ
idē verbū ꝯuerteret̄ ad idē a quo facta
est. atqꝫ ab eo illuminata lux fieret: ꝙ̃uis
non equalit̄: tn̄ cōformis forme equali
tibi? Sicut eni corpori non hoc est esse qđ
pulchrū esse: alioqn deforme eē nō pos-
set. ita etiā creato spūi non id est viuere
qđ sapiēter viuere. alioquin incōmuta-
biliter saperet. Bonum aūt illi est here
re tibi semꝑ ne qđ adeptus est conuer-
sione: auersione lumē amittat. ⁊ relaba
tur in vitam tenebrose abysso similem.
Nā ⁊ nos q̄ sm animā creatura spirita
lis sumus. auersi a te nostro lumine: i
ea vita fuimus aliqn̄ tenebre. ⁊ in reli-
q̄is obscuritatis nr̄e laboramus: donec
simus iusticia tua in vnico tuo sicut mō
tes dei. Nam iudicia tua fuimus: sicut
abyssus multa. Qđ aūt in primis cōdi
tiōibus dixisti. fiat lux: ⁊ facta est lux cū
incongruent̄ hoc intelligo in creaturā
spiritali: qꝛ erat iā qualiscunqꝫ vita quā
illuminares. Sed sicut nō te promerue-
rat vt esseꝫ talis vita que illuminari pos-
set: ita nec cum iā esseꝫ ꝓmeruit te vt illu
minaret̄. Neqꝫ eni eius informitas pla
ceret tibi si non lux fieret: non existendo
sed intuendo illuminātē lucē: eiqꝫ cohe
rendo: vt ⁊ qđ vtcūqꝫ viuit: ⁊ qđ beate
viuit: non deberet nisi gratie tue. conu-
sa per commutationem meliorem ad id
quod neqꝫ in melius neqꝫ in deterius com
mutari potest: qđ tu solꝰ es. qꝛ solꝰ sim-
pliciter es: cui nō est aliud viuere: aliud
beate viuere. quia tua beatitudo tu es
Quid ergo tibi deesset ad bonuꝫ quod
tu tibi es. etiam si ista vel oīno nulla es
sent: vel informia remanerēt: q̄ non ex i
digentia fecisti: sed ex plenitudine boni
tatis tue: cohibens atqꝫ conuertens ad
formam. non vt tanꝙ̃ tuum gaudiū cō
pleat̄ ex eis? Perfecto eni tibi displicet
eorum imꝑfectio: vt ex te ꝑficiant̄ ⁊ tibi
placeāt. nō autem imperfecto: tāꝙ̃ ⁊ tu

corũ pfectione pficiendus sis. Spiritus enĩ tu⁹ bonus supferebaṫ super aquas non ferebaṫ ab eis tanq̃ in eis requiesceret. In quibus ei requiescere dicitur spũs tuus bonus: hos in se requiescere facit. ¶ Sed supferebaṫ incorruptibilis ꝛ incõmutabilis voluntas tua ipsa in se sibi sufficiens super eam quaꝫ feceras vitã. cui non hoc est viuere qḋ beate viuere: quia viuit etiam fluitans in obscuritate sua. cui restat cõuerti ad eum a quo facta est. et magis magisq̃ viuere apud fontem vite: et in lumine eius videre lumen: et perfici ꝛ illustrari ꝛ beari. Ecce apparet mihi in enigmate trinitas quod es deus meus qm̃ tu pater in principio sapiētie nostre. quod est tua sapientia de te nata: equalis tibi et coeterna. i. in filio tuo fecisti celuꝫ et terram. Et multa diximus de celo celi: et de terra inuisibili ꝛ incomposita. ꝛ de abysso tenebrosa secunduꝫ spiritalis informitatis vagabunda deliquia: nisi conuerteretur ad euꝫ a quo erat qualiscunq̃ vita: ꝛ illuminatione fieret speciosa vita. et esset celum celi eius quod inter aquam ꝛ aquã postea factum ē. ꝛ tenebã iam patrem in dei noīe qui fecit hec. et filiũ in principij noīe in quo fecit hec. et trinitatem credēs deum meum sicuti credebã. querebam in eloquijs sãctis eius. et ecce spũs tuus superferebatur super aquas. Ecce trinitas de⁹ me⁹ pater ꝛ filius ꝛ spiritussanctus creator vniuerse creature. Sed que causa fuerat. O lumen veridicum tibi admoueo cor meũ ne me vana doceat: discute tenebras eius. ꝛ dic michi obsecro te per matrē charitatē: obsecro te dic michi q̃ causa fuerat vt post nominatũ celum ꝛ terram inuisibilem ꝛ incõpositã. ꝛ tenebras sup abyssũ: tum demum scriptura tua nomiaret spm̃ tuum? An qꝛ oporte bat sic eum insinuari: vt diceref supferri ꝛ nõ posset hoc dici nisi prius illud commemorareṫ: cui supferri spũs tuus posset intelligi? Nec patri em̃ nec filio supferebatur. Nec superferri recte diceretur: si nulli rei superferretur. Prius ergo dicendum erat cui supferreṫ. ꝛ deinde ille quem non oportebat aliter commemorari: nisi vt superferri diceretur. Cur ergo aliter eum insinuari nõ oportebat: nisi vt supferri diceref? Iam hinc sequaṫ q̇ pōt intellectu aplũ tuũ dicentem. qꝛ charitas tua diffusa est in cordibus nostris per spm̃ sctm̃ qui dat⁹ est nobis: ꝛ de spiritualibus docentem et demonstrantē supereminentem viã charitatis. ꝛ flectentem genua pro nobis ad te. vt cognoscam⁹ supeminentē scientiã charitatis xp̄i. ¶ Ideoq̃ ab initio supereminens supferebaṫ super aquas. Cui dicã? quõ dicã de pondere cupiditatis in abruptam abyssum. ꝛ de subleuatione charitatis per spm̃ tuum qui supferebatur super aquas? Cui dicã? Quõ dicam? Mergimur ꝛ emergimus. Neq̃ enim loca sunt quibus mergimur ꝛ emergimus. Quid similius et quid dissimilius? Affectus sunt amores sunt: immundicia spiritus nostri defluens inferius amore curarum. ꝛ sanctitas tua attolens nos superius amore securitatis: vt sursuꝫ corda habeamus ad te vbi spiritus tuus superfertur super aquas: et veniamus ad supereminenteꝫ requiem cum pertransierit anima nr̃a aquas que sunt sine substantia. Defluxit angelus: defluxit aīa hoīs ꝛ indicauerũt abyssũ vniuerse spiritales creature in profundo tenebroso. Nisi dixisses ab initio fiat lux et facta esset lux. et inhereret tibi omnis obediens intelligentia celestis ciuitatis tue. et requiesceret in spiritu tuo qui superfertur incommutabiliter super omne mutabile. alioquin ꝛ ipsum celũ celi tenebrosa abyss⁹ esset in se. nũc autē lux est in dño. Nã et in ipsa misera inquietudine defluētiũ spũum ꝛ indicãtiũ tenebras suas nudatas veste luminis tui: satis ostendis q̃ magnam creaturam rationalē feceris: cui nullo modo sufficit ad beataꝫ requiem quicquid te minus est. ac per hoc nec ipsa sibi. Tu enim deus noster illuminabis tenebras nostras. Ex te oriuntur vestimenta nostra. ꝛ tenebre nr̃e sicut meridies est. Da mihi te deus me⁹. redde michi te en amo: ꝛ si pum est amez valid⁹.

Non possum metiri vt sciam q̄tum de
sit mihi amoris ad id quod satis est:vt
currat vita mea in amplexus tuos.nec
auertatur donec abscondantur in ab-
scondito vultus tui. Hoc tantum scio:
quia male mihi est preter te.non solum
extra me.sed et in meipso. ⁊ omnis mi-
hi copia q̄ de⁹ meus nō est egestas est.
Nunquid autem pater aut filius nō su
perferebatur sup aquas? Si tanq̄ loco
sicut corpus:nec spūssanctus. Si autē
incommutabilis diuinitatis eminētia
super omne mutabile:⁊ pater ⁊ filius ⁊
spūssctūs superferebatur super aquas.
E F Cur ergo tantū de spū tuo dcm
est hoc. Cur de illo tm̄ dictum est quasi
locus ibi esset q̄ nō est locus?de quo so-
lo dictum est q̄ sit donum tuum ⁊ in do
no tuo requiescimus. ibi te fruimur re-
quies nostra. locus noster. Amor illuc
attollit nos:⁊ spūs tuus bonus exaltat
humilitatē nr̄am de portis mortis. In
bona volūtate pax nobis est. Corp⁹ pon
dere suo nitit̄ ad locū suū. Pond⁹ non
ad ima tm̄ est:sȝ ad locū suū. Ignis sur-
sum tendit:deorsū lapis. Ponderibus
suis agunt̄:loca sua petunt. Oleum in-
fra aquā fusum supra aquā attollit̄.aq̄
supra oleū fusa infra oleū dimergitur.
Pōderibus suis agunt̄: loca sua petūt
Min⁹ ordinata inquieta sunt ordinan-
tur ⁊ quiescūt. Pōdus meū amor me⁹
eo feror quocūq̄ feror. Dono tuo accē
dimur ⁊ sursum ferimur. Inardescim⁹ ⁊
im⁹. Ascēdim⁹ ascēsiōes in corde: ⁊ can
tamus cāticū graduū. Igne tuo: igne
tuo bono inardescim⁹ ⁊ imus.qm̄ sursū
imus ad pacē hierl̄m.qm̄ iocūdat⁹ sum
in his q̄ dixerūt mihi.i domū dn̄i ibim⁹
ibi nos collocauit voluntas bona:vt ni-
hil velimus aliud q̄ permanere illic in
eternum. Beata creatura q̄ non nouit
aliud:cum essȝ ipa aliud: nisi dono tuo
quod superfertur sup omne mutabile
mox vt facta est attolleret̄ nullo inter-
uallo temporis in ea vocatione qua di-
xisti fiat lux: ⁊ facta est lux. In nobis.
enim distinguitur tempore quo tenebre
fuimus ⁊ lux efficimur in illa vero di-
ctum est quid esset nisi illuminaretur. ⁊
ita dictum est quasi prius fuerit fluxa
⁊ tenebrosa:vt appareret causa qua di-
ctum est vt aliter esset.i. vt ad lumē in-
deficiēs cōuersa lux esset. Qui pōt intel
ligat. ⁊ q̄ nō pōt a te petat. Ut q̄d mihi
molestus est quasi ego illuminē vllum
hoiem venientē in hunc mundū? Trini-
tatē oipotentem q̄s intelligit? Et quis
non loquit̄ eā:si tm̄ intelligit eam. Ra-
ra aīa q̄ cū de illa loquit̄ sciat q̄d loqua
tur. Et contendūt ⁊ dimicāt: ⁊ nemo si-
ne pace vidit istā visionē. F Uel-
lē vt hec tria cogitarēt hoies in seipsis
Longe ad aliud sunt ista tria q̄ illa tri
nitas. Sed dico vbi se exerceant ⁊ pbēt
⁊ sentiant q̄ longe sunt. Dico autē hec
tria esse nosse velle. Sum em̄ ⁊ noui et
volo. Sum sciēs ⁊ volens. Et scio eē me
et velle vt sim. ⁊ volo esse ⁊ scire. In his
igitur tribus q̄ sit inseparabilis vita: et
vna vita: et vna mens. et vna essentia:
q̄ denique inseparabilis distinctio: et tm̄
distinctio videat q̄ pōt. Certe corā se est
attendat in se:et videat et dicat michi.
Sed cum inuenerit in his aliqd. ⁊ dixe
rit:non iam se putet inuenisse illud qd
supra ista est incōmutabile qd est incō-
mutabiliter: ⁊ scit incommutabiliter: ⁊
vult incommutabiliter:et vtrū propter
tria hec ⁊ ibi trinitas.an i singulis hec
tria vt terna singulorum sint.an vtrorū
q̄ miris modis simpliciter et multipli
citer infinito insensibili fine qd est.et si-
bi notū est:et sibi sufficit incōmutabilit̄
idipm copiosa vnitatis magnitudine:
q̄s facile cogitauerit? quis vllo mō di-
xerit? q̄s quolibet mō temere pnuncia-
uerit? pcede in cōfessiōe fides mea: dic
dn̄o deo tuo. Sctē sctē sctē dn̄e de⁹ me-
us:in nomine tuo baptisati sumus pat
et fili et spūsctē:in noie tuo baptizamus
pater et fili et spūsctē: q2 et apd nos in
christo suo fecit de⁹ celū et terrā: spūa-
les et carnales ecclie sue: et terra nr̄a
anq̄ acciperet formā doctrine inuisibilis
erat et incomposita:et ignorantie tene-
bris tegebamur. quoniā pro iniquita-
te erudisti hominem: et iudicia tua si-
cut multa abyssus. Sed quia spiritus
tuus superferebat̄ super aquā. non reli-

quit miseriam nostrã mia tua. ⁊ dixisti. fiat lux. Penitentiam agite: appropinquabit enim regnum celorum. Penitentiam agite fiat lux: ⁊ facta est lux. Et quoniam conturbata erat ad nosipsos aia nostra: commemorati sumus tui dñe de terra iordanis ⁊ de monte equali tibi. sed paruo ppter nos: ⁊ displicuerunt nobis tenebre nostre: ⁊ conuersi sumus ad te. ⁊ facta ẽ lux. Et ecce fuimus aliquando tenebre: nunc autẽ lux in dño: ⁊ tñ adhuc p fidẽ: nondum per spẽm. Spe enim salui facti sumus Spes aũt q̃ videt non est spes. Adhuc abyssus abyssum inuocat: sed iã non in voce cataractarum tuarum. Adhuc ⁊ ille q̃ dicit. non potui vobis loqui quasi spiritualibus sed quasi carnalibus: etiam ipe nondũ se arbitrat cõprehendisse. ⁊ q̃ retro oblitus in ea q̃ añ sunt extendit: ⁊ ingemiscit grauatus. ⁊ sitit aia eius ad deum viuũ: quẽadmodum ceruus ad fontes aquarum. ⁊ dicit: qñ veniã? habitaculum suũ qd de celo est supindui cupiens: ⁊ inuocat inferiorẽ abyssum dicẽs

6 Nolite cõformari huic seculo: sed reformamini in nouitate mentis vestre ⁊ nolite pueri effici mẽtibus: sed malicia paruuli estote vt mẽtibus pfecti sitis Et o stulti galathe qs vos fascinauit? Sz iã non in voce sua. in tua enim q̃ misisti spm̃ tuum de excelsis p eũ q̃ ascendit in altũ: ⁊ aperuit cataractas donorũ suorum: vt fluminis impetus letificaret ciuitatẽ tuã. Illi enim suspirat sponsi amicus habẽs iam spũs primitias penes eum. sed adhuc in semetipso ingemiscẽs adoptionẽ expectãs redemptionẽ corporis sui. illi suspirat. mẽbrum est enĩ sponse. illi zelat. amicus est enĩ spõsi. illi zelat nõ sibi. q2 in voce cataractarum tuarum nõ in voce sua inuocat alterã abyssum cui zelans timet. nec sicut serpens euã decepit astutia sua. sic ⁊ eorũ sensus corrũpant a castitate q̃ ẽ in sponso nr̃o vnico tuo. Que ẽ illa speciei lux cum videbimus eũ sicuti ẽ: ⁊ trãsierint lachryme q̃ michi facte sunt panis die ac nocte dũ dicit mihi quotidie: vbi est deus tuus. Et ego dico. Deus meus vbi es Ecce vbi es? Respiro in te paululũ cũ

effundo sup me aiam meã in voce exultationis ⁊ confessionis soni festiuitatem celebrãtis. ⁊ adhuc tristis est: q2 relabitur ⁊ fit abissus: vel dicã potius sentit adhuc se esse abissum. Dicit enim fides mea quam accendisti i nocte añ pedes meos. Quare tristis es anima mea et q̃re cõturbas me? Spera i dño. Lucerna pedibus tuis verbũ eius. Spera ⁊ psevera donec transeat nox mat iniquorum. donec transeat ira dñi cuius filij ⁊ nos fuimus aliquando tenebre quarum residua trahimus in corpore ppter pctm̃ mortuo: donec aspiret dies: et remoueantur tenebre. Spera in dño. Mane astabo tibi ⁊ contemplabor: semp confitebor illi Mane astabo ⁊ videbo salutare vultus mei deum meum. qui viuificauit ⁊ mortalia corpa nostra ppter spm̃ qui habitat in nobis. q2 sup interius nostrum tenebrosum ⁊ fluuidũ misericorditer super ferebat. D Unde in hac peregrinatione pignus accepimus: vt iam simus lux dum adhuc spe salui facti sumus. ⁊ filij lucis ⁊ filij diei. non filij noctis neqz tenebrarum qd tñ fuimus. inter quos et nos in isto adhuc incerto humane noticie tu solus diuidis q̃ pbas corda nostra ⁊ vocas lucẽ diẽ. ⁊ tenebras noctẽ. Quis eniz nos discernit nisi tu? Quid aũt habemus qd non accepimus a te? Ex eadẽ massa vasa in honorẽ: ex qua sunt ⁊ alia facta in ptumeliã. Aut qs nisi tu deus noster fecisti nobis firmamẽtum autoritatis sup nos in scriptura tua diuina? Celũ enim plicabit vt liber: ⁊ nunc sicut pellis extendit sup nos. Sublimioris enim autoritatis est tua diuia scriptura: cũ iã obierũt ista morte illi mortales: p quos eam dispẽsasti nobis. Et tu scis dñe: tu scis quẽadmodum pellibus indueris hoies cũ pctõ mortales fierent. Unde sicut pellem extẽdisti firmamẽtum libri tui: concordes vtiqz sermones tuos: quos: p mortalium ministerium superposuisti nobis. Namqz ipa eorũ morte solidamentum autoritatis in eloquijs tuis p eos editis sublimit extenditur sup omnia que subter sũt. Qd cum hic viuerent non ita sublimit extẽ

tū erat. Nōdū sicut pellē celū extenderas: nondū mortis eorū famā vsq̄quaq̄ dilatauerās. Uideamus dn̄e celos opa digitoꝝ tuorū differenā oculis nostris nubilum quo subtexisti eos. Ibi est testimoniū tuū sapientiā pstans paruulis. Perfice de⁹ meus laudē tuā ex ore infantiū ⁊ lactentium. Neq̄ eni nouimus alios libros ita destruentes supbiā ita destruentes inimicū et defensorem resistentē recōciliationi tue defendēdo peccata sua. Non noui dn̄e nō noui alia tā casta eloquia q̄ sic mihi psuaderent confessionē: et lenirent ceruicem meam iugo tuo. et inuitarent colere te gratis. Intelligam ea pater bone: da mihi hec subterposito. quia subterpositis solidasti ea. Sunt alie aque q̄ sup hoc firmamentum credo imortales: et a terrena corruptione secrete laudent nomē tuū: laudēt te supercelestes populi angeloꝝ tuorum: qui non opus habent suscipere firmamentū hoc. et legendo cognoscere verbū tuum. Uidēt eni faciem tuā semper. et ibi legūt sine syllabis tēporū qd velit eterna voluntas tua. Legunt eligūt et diligūt. semꝑ legunt ⁊ nū q̄ pterit quod legūt. Eligendo eni ⁊ diligendo legūt ipsam incōmutabilitatē consilij tui. non clauditur codex eorum nec plicabitur liber eorum. q: tu ipse illis hoc es. ⁊ es ineternum. quia super hoc firmamentum ordinasti eos: qd̄ firmasti super infirmitatē inferiorū populorū: vbi suspicerēt ⁊ cognoscerent misericordiam tuā: tēporaliter enūciātē te q̄ fecisti tēpora. In celo enim dn̄e mia tua: ⁊ veritas tua vsq̄ ad nubes. Transeunt nubes: celum autē manet. Trāseunt predicatores verbi tui ex hac vita in aliam vitā: scriptura vero tua vsq̄ in finem seculi super populos extenditur. Sed ⁊ celum ⁊ terra trāsibūt: sermones autē tui non trāsibūt. Qm̄ ⁊ pellis plicabit: ⁊ fenum super qd̄ extendebat cū claritate sua preteriet. verbū aūt tuum manet ineternū. qd̄ nūc in enigmate nubium ⁊ per speculum celi non sicuti est apparet nobis. quia ⁊ nos q̄uis filio tuo dilecti simus nondum apparuit qd̄ erimus. Attendit per retia carnis: ⁊ blanditus est. et inflammauit ⁊ currimus post odorem eius. Sꝫ cum apparuerit similes ei erimus: qm̄ videbimus eum sicuti est. Sicuti est dn̄e videre nostrum qd̄ nōduꝫ est da nobis. Nā sicut omnino tu es: tu scis solus q̄ es incommutabiliter: ⁊ scis incōmutabiliter. ⁊ vis incōmutabiliter. ⁊ essentia tua scit ⁊ vult incōmutabilit: ⁊ sciētia tua est ⁊ vult incommutabiliter: ⁊ voluntas tua est et scit incōmutabiliter. Nec videt iustum esse corā te vt quemadmodum se scit lumen incōmutabile: ita sciat ab illuminato commutabili. Ideoq̄ aīa mea sicut terra sine aqua tibi. quia sicut se illuminare de se non pōt: ita se satiare de se non potest. Sic enim apud te fons vite quō in lumine tuo videbimus lumen. Quis congregauit amaricantes in societatē vnā? K Idē namq̄ illis finis est tpalis ⁊ terrene felicitatis: ppt quā faciunt omnia. q̄uis innumerabili varietate curaꝝ fluctuēt. Quis dn̄e nisi tu q̄ dixisti vt pgregarent aq̄ in cōgregationem vnam. ⁊ appareret arida sitiens tibi. quoniā tuū est ⁊ mare. ⁊ tu fecisti illud: ⁊ aridam terram man⁹ tue formauerūt. Neq̄ enim amaritudo voluntatū: sed congregatio aquaꝝ vocat mare. Tu enim coerces etiam malas cupiditates aiarū. ⁊ figis limites quousq̄ pgredi sinant. atq̄ vt in se cōmunuantur fluctus earum: atq̄ ita facis mare ordine imperij tui sup omnia. At animas sitientes tibi ⁊ apparentes tibi alio fine distinctas a societate maris. occulto et dulci fonte irrigas. vt ⁊ terra det fructū suum. ⁊ te iubente domino deo suo germinet aīa nr̄a opa mie secundum gen⁹ diligens proximum in subsidijs necessitatum carnalium: habens in se semē secūdū similitudinē. quoniam ex nr̄a ifirmitate cōpatimur ad subueniendū idigentibus similiter opitulantes queadmodū nobis vellemus opē ferri. si eodem mō idigeremus: nō tm̄ in facilib⁹ tāq̄ i herba seminali. sed etiam i protectione adiutorij forti robore sicut lignum fructiferū. id est beneficiū ad eripiendum

eũ q̄ iniuriã patit̃ de manu potentis. et
prebendo protectionis vmbraculum va
lido robore iusti iudicij. Ita domine ita
oro te oriatur sicuti facis. sicuti das hi-
laritatem ⁊ facultatem. oriat̃ de terra
veritas: et iusticia de celo respiciat. et
fiant in firmamento luminaria. Fran-
gamus esurienti panẽ nostrũ. ⁊ egenuȝ
siue tecto inducamus in domũ nostrã.
Nudũ vestiamus: et domesticos semi-
nis nostri non despiciamus. Quibꝰ in
terra natis fructibꝰ: vide qꝛ bonum ẽ:
⁊ erumpat temporanea lux nostra. ⁊ de
ista inferiore fruge actiõis in delicias
contemplationis verbum vite superius
obtinentes: appareamus sicut lumina-
ria in mundo coherentes firmamento
scripture tue. L Ibi enĩ nobiscuȝ
disputas vt diuidamus inter intelligi-
bilia et sensibilia tanq̄ inter diem ⁊ no-
ctem. vel inter animas alias intelligibi
libus alias sensibilibus deditas. vt iaȝ
non tu solus in abdito dijudicationis
tue: sicut anteq̄ fieret firmamentũ diui-
das inter lucem et tenebras. sed etiam
spirituales tui in eodem firmamento po
siti atq; distincti manifestata per orbem
gratia tua luceant super terram. et di-
uidant inter diem et noctem. et signifi-
cent tempora: qꝛ vetera transierũt. ecce
facta sunt noua. Et qꝛ propior ẽ nostra
salꝰ q̄ cũ credidimꝰ. ⁊ qꝛ nox p̃cessit. di-
es aũt appropinquauit. ⁊ quia bñdices
coronã anni tui. mittens oparios ĩ mes
sem tuam: in qua seminãda alij labora-
uerunt. mittens etiã in aliã sementẽ cu-
ius messis in fine est. Ita das vota op-
tanti. ⁊ bñdices annos iusti. tu autem
idẽ ipse es. ⁊ in annis tuis q̄ non defici-
unt horreũ preparas annis trãseũtibꝰ.
Eterno quippe cõsilio proprijs tempo-
ribus bona celestia das super terram.
Nã quidẽ alij dat̃ p spm̃ sermo sapiẽ-
tie tanq̄ luminare maius propter eos
qui perspicue veritatis luce delectant̃
tanq̄ in principio diei. alij aũt s̃mo sci-
entie s̃m eundem spm̃ tanq̄ luminare
minus. alij fides. alij donatio curatio-
nũ. alij opatiões v̄tutũ. alij prophetia.
alij dijudicatio spirituũ. alij genera lin
guaꝝ ⁊ hec oĩa tanq̄ stelle. Oĩa enim
hec opat̃ vnꝰ atq; idẽ spũs diuidẽs pro-
pria vnicuiq; prout vult. ⁊ faciẽs appa-
rere sidera in manifestatione ad vtilita
tem. Sermo aũt sciẽtie q̄ ꝯtinent̃ oĩa
sacramenta q̄ variant̃ tp̃ibus tãq̄ luna
⁊ cetere noticie donoꝝ q̄ deinceps tãq̄
stelle cõmemorate sunt: quãtũ differũt
ab illo candore sapiẽtie q̄ gaudet predi
ctꝰ dies: tm̃ in principio noctis sũt. His
eñi sunt necessaria qbꝰ ille prudentissi-
mus seruꝰ tuꝰ nõ potuit loq̄ q̄si spũalibꝰ
sed q̄si carnalibꝰ. ille q̄ sapientiã loquit̃
int̃ pfectos. Animalis aũt hõ tãq̄ puulꝰ in
xp̃o lactisq; potator donec roboretur
ad solidũ cibũ. ⁊ aciem firmet ad solis
aspectũ: non habeat desertã noctẽ suam
sed luce lune stellarũq; cõtẽtus sit. Hec
nobiscũ disputas sapiẽtissime deus no-
ster ĩ libro tuo firmamẽto tuo. vt discer
namꝰ oĩa ꝯtẽplatiõe mirabili: q̄uis ad
huc ĩ signis ⁊ in tp̃ibꝰ ⁊ ĩ diebꝰ ⁊ in an-
nis. M Sȝ priꝰ lauamini
mũdi estote: auferte neq̄ciã ab aĩs vr̃is
atq; a ꝯspectu ocłoꝝ meoꝝ vt appareat
arida. Discite bonuȝ facere. iudicate pu
pillo: ⁊ iustificate viduã. vt germiet ter
ra herbã pabuli ⁊ lignũ fructiferũ. ⁊ ve
nite disputemus dicit dominus vt fiant
luminaria in firmamẽto celi ⁊ luceant
sup t̃raȝ. Querebat diues ille a mr̃o bo
no q̄d faceret vt vitã et̃nã conseq̄retur.
Dicat ei magister bonus quẽ putabat
hoĩem ⁊ nihil amplius. Bonꝰ est auteȝ
qꝛ deꝰ est. dicat ei vt si vult venire ad vi
tam s̃uet mãdata. Speret a se amaritu
dinẽ malicie atq; neq̄cie. nõ occidat nõ
mechet̃. non furet̃: nõ falsũ testimoniuȝ
dicat. vt appareat arida ⁊ germiet ho-
norẽ pr̃is ⁊ mr̃is ⁊ dilectionẽ p̃ximi.
Fecit inq̄t hec oĩa. Vñ g̃ tãte spine si ter
ra fructifera est? Vade extirpa siluosa
dumeta auaricie. vende que possides ⁊
implere frugibus damno pauꝑibus: et
habebis thesauruȝ in cel. ⁊ seq̄re dñm si
vis eẽ pfectꝰ. eis sociatꝰ int̃ quos loq̄t̃
sapiẽtiam ille q̄ nouit q̄d distribuat diei
⁊ nocti: vt noris ⁊ tu. vt fiant ⁊ tibi lumi
naria in firmamento celi. qđ non fiet ni
si fuerit illic cor tuum. quod item nõ fi-

et nisi fuerit illic thesaur⁹ tu⁹: sicut audisti a mgr̄o bono. Sz cōtristata est terra sterilis: et spine suffocauerūt verbū. Vos aūt gen⁹ electū: infirma mundi: q̄ dimisistis oīa vt sequeremini dn̄m. ite post eū et cōfundite fortia. Jte post eū speciosi pedes et lucete in firmamento. vt celi enarrent glīam ei⁹. diuidētes inter lucem perfectoꝝ ſ; nondū sicut āgeloꝝ: ⁊ tenebras paruuloꝝ ſ; non despectoꝝ. lucete sup oēm terram: ⁊ dies sole candens eructet dei v̄bum sapientie: et nox luna lucēs annūciet nocti verbum scientie. ¶ Luna ⁊ stelle nocti lucēt: ſ; nox nō obscurat eas. qm̄ ille illuminātˀ eā pro modulo ei⁹. Ecce em̄ tanq̄ deo dicente fiant luminaria in firmamento celi. fact⁹ est subito de celo sonus quasi ferret flatus vehemēs: ⁊ vise sunt lingue diuise q̄si ignis. q̄ ⁊ isedit super vnūquēq; illoꝝ. ⁊ facta sūt luminaria in firmamēto celi v̄bū vite habentia. Vbiq; discurrite ignes sc̄ti. ignes decori. Vos em̄ estis lumē mundi. nec estis sub modio. Exaltatus ē cui adhesistis: ⁊ exaltauit vos. Discurrite ⁊ innotescite oībus gentibus. Cōcipiat ⁊ mare: et pariat opa v̄ra: et producāt aque reptilia aīaꝝ viuaꝝ. Separantes em̄ preciosū a vili facti estis os dei. per q̄d diceret. producāt aq̄ nō aīam viuā quam terra ꝓducit: ſ; reptilia aīaꝝ viuarum ⁊ volatilia volātia sup terram. Repserunt enim sacramēta tua de⁹ p opa sermonum sc̄toꝝ tuoꝝ inter medios fluctus tentationū seculi. ad imbuendas gētes in nomie tuo in baptismo tuo. Et inter hec facta sunt magnalia mirabilia tanq̄ ceti grādes: ⁊ voces nūcioꝝ tuorum volitantes super terrā iuxta firmamentum libri tui preposito illo sibi ad autoritatē sub quo volitarēt quocūq; irent Neq; enim sunt loquele neq; sermones quoꝝ non audiant voces eoꝝ: q̄ñ in omnem terrā exijt son⁹ eoꝝ ⁊ in fines orbis terre v̄ba eorum. qm̄ tu dn̄e b̄ndicendo multiplicasti hec. Nunq̄d mentior: aut mixtione misceo. neq; distinguo lucidas cognitiones haꝝ reꝝ in firmamēto celi. ⁊ opa corporalia in vndoso mari et sub firmamento celi? Quaꝝ em̄ reꝝ noticie sunt solide et terminate sine incrementis generationum tanq̄ lumia sapie ⁊ scientie: earūdē reꝝ sunt operationes corporales multe ac varie. ⁊ aliud ex alio crescendo multiplicatˀ in b̄ndictione tua de⁹: q̄ consolat⁹ es fastidia sensuū mortaliū: vt in cognitiōe animi res vna multis modis p corporis motiones figuret atq; dicatˀ. aque ꝓduxerunt hec. sed in v̄bo tuo necessitates alienatoꝝ ab eternitate v̄itatis tue ppl̄oꝝ ꝓduxerūt hec. sed in euangelio tuo qm̄ ipse aque ista eiecerūt: quaꝝ amar⁹ languor fuit cā vt in tuo verbo ista procederēt. Et pulchra sunt oīa faciente te. ⁊ ecce tu inenarrabilitˀ pulchrior qui fecisti omnia. a quo si nō esset lapsus adā. non diffunderetˀ ex vtero ei⁹ salsugo maris gen⁹ humanū ꝓfunde curiosum: ⁊ procellose tumidum: ⁊ instabiliter fluidum atq; ita non opus esset vt in aquis multis corporabilitˀ ⁊ sensibiliter operarentur dispensatores tui mistica facta ⁊ dicta. ¶ Sic em̄ mihi nūc occurrerūt reptilia ⁊ volatilia. q̄b⁹ imbuti ⁊ imitati homines corporalib⁹ sacramētis subditi: non vltra proficerent. nisi spiritualiter viuesceret anima gradu alio. et post initiū verbū in cōsummationem resipisceret. ac per hoc in v̄bo tuo non maris profunditas: sed ab aquarum amaritudine terra discreta eijcit. non reptilia animarum viuaꝝ ⁊ volatilia: sed animā viuā. Neq; enim iā opus habet baptismo quo gentib⁹ opus est. sicut opus habebat cū aquis tegeretur Nō em̄ intratˀ alitˀ in regnum celoꝝ ex illo quo instituisti: ⁊ vt sic intretur. nec magnalia mirabilia querit q̄bus fiat fides. Neq; enim nisi signa ⁊ prodigia viderit non credit. cū iā distincta sit terra fidelis ab aq̄s maris infidelitate amaris. ⁊ lingue in signo sunt nō fidelibus sed infidelib⁹ Nec isto igitˀ genere volatili q̄s verbo tuo ꝓduxerunt aque. op⁹ h; terra quā fundasti sup aq̄s. Immitte in eā v̄bū tuū p nuncios tuos. Opa em̄ eorum narram⁹. ſ; tu es q̄ operaris in eis vt operetˀ aīam viuā. Terra pro

ducit eā q: terra causa est vt hec agant in ea. sicut mare fuit causa vt agerent reptilia animarū viuarū et volatilia sub firmamento celi. quibus iam terra nō indiget. Quis piscem manducet leuatum de profundo in ea mensa quā parasti in conspectu credentium. Jō enī de profūdo leuatus est: vt alat aridā. et auis mari na progenies. sed tm̄ sup terram multiplicat. Primarū enī vocum euangelizātium infidelitas hoim causa extitit. sed et fideles exhortant et benedicuntur ab eis multiplicit de die in diem. At vero aīa viua de terra sumpsit exordium: qz non ꝓdest iam nisi fidelibus continere se ab amore huius seculi: vt aīa eorum tibi viuat q̄ mortua erat in delicijs viuens delicijs dn̄e mortiferis. nā tu puri cordis vitales delicie. ¶ Operētur ergo iam in terra ministri tui nō sicut in aquis infidelitatis annunciādo et loquēdo p miracula et sacramenta et voces misticas. vbi intenta sit ignorantia mater admirationis in timore occultorū signorū. Talis enim est introitus ad fidē filijs adā oblitis tui. dum abscōdunt se a facie tua et fiunt abyssus: sed operent etiam sicut in arida discreta a gurgitibus abyssi. et sint forma fidelibus viuendo coram eis: et excitando ad imitationem. Sic enim non tm̄ ad audiendum vbum: sed etiam ad faciēdū audiunt. Querite dn̄m et viuet aīa vestra: vt ꝓducat terra aīam viuentem. Nolite conformari huic seculo: continete vos ab coreuitando viuit anima que appetendo moritur: continete vos ab immani feritate superbie: ab inerti voluptate luxurie: et a fallaci noīe sciētie vt sint bestie mansuete et pecora edomita. et innoxij serpentes. Motus enim anime sunt isti in allegoria. sed fastus elatiōis et delectatio libidinis et venenum curiositatis: motus sunt anime moriture. qz non ita morit vt omni motu careat. qm̄ discedendo a fōte vite moritur. atq3 ita suscipitur a pretereūte sclo et cōformat ei. Verbū aūt tuū deus fons vite eterne est. et non preterit. iōq3 in verbo tuo cohibet ille discessus dum dicitur nobis. Nolite conformari huic seculo: vt producat terra in fonte vite animā viuentem: in verbo tuo per euangelistas tuos animam continentē: imitando imitatores christi tui. Hoc est enim fm genus: qm̄ emulatio viri ab amico est. Estote inquit sicut ego: quia et ego sicut vos. Ita erunt in aīa viua bestie bone: in mansuetudine actionis. mādasti enī dicēs. In māsuetudine opa tua psice. et ab omni homine diligeris. Et pecora bona neq3 si manducauerint abūdantia: neq3 si non manducauerint egētia: et serpentes boni non perniciosi ad nocendum: sed astuti ad cauendum: et tantum explorantes temporalem naturam quantum sufficit vt per ea que facta sūt intellecta conspiciatur eternitas. Seruiunt enī rationi hec animalia cum a progressu mortifero cohibita viuunt et bona sunt. Ecce enim dn̄e deus noster creator noster: cum cohibite fuerint affectiones ab amore seculi: quibus moriebamur male viuendo. et ceperit esse anima viuens bene viuendo: completumq3 fuerit verbum tuum quod per apostolum tuum dixisti. nolite conformari huic seculo: consequitur et illud quod adiunxisti statim et dixisti. sed reformamini in nouitate mentis vestre. non iam fm genus tanq3 imitantes precedentem proximum. nec ex hominis melioris autoritate viuentes. Neq3 enī dixisti. fiat homo fm genus: sed faciamus hominem ad imaginē et similitudinem nostram vt nos probemus que sit voluntas tua. Ad hoc enim ille dispensator tuus generans per euangelium filios: ne semper paruulos haberet quos lacte nutriret: et tanq3 nutrix foueret. reformamini inquit in nouitate mentis vestre ad probandum que e sit voluntas dei: quod bonum et beneplacitū et perfectum. ¶ Ideo q3 non dicis fiat homo. sed faciamus hominē. nec dicis fm genus. sed ad imaginem et similitudinem nostram. Mente quippe renouatus et conspiciens intellectu veritatē tuā hoie demōstratore nō indiget vt suū genus imitet. s3 demōstran

te te ꝓbat ipse q̄ sit volūtas tua. qđ bo=
nū ꝛ bñplacitū ꝛ pfectū. ꝛ facis eū iam
capacē videre trinitatē vnitatis et vni=
tatē trinitatis. Ideoq̧ pluraliter dicto
faciamꝰ hoīem: singulariter tñ infert. ꝛ
fecit deus hoīem. ꝛ pluraliter dicto ad
imaginē nostrā: singulariter infert ad
imaginem dei. Ita hō renouat in agni
tionē dei sm̄ imaginē eius qui creauit
eū. Et spūalis effectus iudicat oīa que
vtiq̧ iudicāda sunt: ipse autem a nemi=
ne iudicat. Qđ aūt iudicat oīa: hoc est
q̧ hȝ ptātem piscium maris ꝛ volatilium
celi: ꝛ oīm pecorū ꝛ ferarū: ꝛ oīs terre:
ꝛ oīm repentiū q̄ repūt sup terrā. Hoc
enī agit p mentis itellectū p quē pcipit
que sunt spūs dei. Alioqn hō in honore
positꝰ nō intellexit: cōpatus est iumen=
tis insensatis ꝛ silis factꝰ est illis. Ergo
in ecclia tua deus noster sm̄ grām tuā
quā dedisti ei: qm̄ tuū sumꝰ figmentum
creati in opibus bonis: nō solū qui spi=
ritualiter psunt: sȝ etiā hi q spiritualit
subdunt eis q psunt. Masculum enī ꝛ
feminā fecisti hoīes hoc mō in grā tua
spūali. vbi sm̄ sexū corporis non est ma
sculus ꝛ femina: q: neq̧ iudeꝰ neq̧ gre=
cus: neq̧ seruus neq̧ liber. Spūales er
go siue q psunt: siue q obtemperāt. spi
ritualiter iudicāt. nō de cognitionibus
spūalibus q̄ lucent in firmamento. Nō
enī opȝ de tā sublimi autoritate iudica=
re: neq̧ de ipso libro tuo etiā si quid ibi
non lucet: qm̄ subimittimus ei nostrum
intellectū. certūq̧ habemꝰ etiam quod
clausum est aspectibus nostris recte ve
raciterq̧ dictū esse. B Sic enī hō
licet iā spūalis ꝛ renouatꝰ in agnitiōe
dei sm̄ imaginē eiꝰ qui creauit eū: fa=
ctor tñ legis dȝ esse nō iudex. Neq̧ de il
la distinctione iudicat spūaliū videlicet
atq̧ carnaliū hoīm q tuis deus noster
oculis noti sunt. et nullis adhuc nobis
apperuit opibus: vt ex fructibꝰ eorum
cognoscamus eos: sȝ tu dñe iā scis eos:
et diuisisti et vocasti in occulto anteq̧
fieret firmamentum. Neq̧ de turbidis
huius seculi populis tanq̧ spiritualis
hō diiudicat. Quid enim ei de his q̄ fo
ris sunt iudicare: ignorāti quis inde vē

turus sit in dulcedinem grē tue: ꝛ quis
in perpetua ipietatis amaritudine re=
mansurus? Ideoq̧ hō quem fecisti ad
imaginem tuā nō accepit potestatē lu=
minariū celi. neq̧ ipsiꝰ occulti celi. neq̧
diei ꝛ noctis q̄ ante celi constitutionem
vocasti. neq̧ ꝯgregationis aquarū qđ ē
mare: sȝ accepit ptātem pisciū maris: ꝛ
volatiliū celi: ꝛ oīm pecorū: ꝛ oīs tre. et
oīm repentiū q̄ repūt sup terram. Judi
cat ei ꝛ approbat qđ recte: iprobat autē
qđ perperā inuenerit. siue in ea solemni=
tate sacramentorum: quibꝰ initiant. q̄s
puestigat in aquis multis mia tua. siue
in ea qua ille piscis exhibetur. quem le
uatū de profundo terra pia comedit si=
ue in verborū signis vocibusq̧ subiectis
auctoritate libri tui tanq̧ sub firmamē
to volitantibus interpretando. expone=
do: disserendo: disputando: benedicēdo:
atq̧ inuocando te ore erumpentibꝰ at=
q̧ sonantibus signis. vt respondeat po=
pulus amē. Quibꝰ oībus vocibꝰ corpo
raliter enunciandis: causa est abyssꝰ se=
culi ꝛ cecitas carnis. q̄ cogitata nō pñt
videri vt opus sit instrepe in auribus.
Ita q̄uis multiplicentur volatilia sup
terram. ex aquis tñ originē ducunt. Ju
dicat etiā spūalis approbādo qđ rectū:
improbando aūt quod pperam inuene
rit in operibus moribusq̧ fideliū ꝛ ele=
mosinis tanq̧ terra fructifera ꝛ de aīa
viua mansuefactis affectionibus. in ca
stitate: in ieiunijs: in cogitationibꝰ piis
de his q̄ per sensum corporis percipiun
tur. De his enī iudicare nunc dicit in q
bus ꝛ ptātem corrigēdi habet. Sed qđ
est hoc: ꝛ quale misterium est. Ecce be=
nedicis hoīes o dñe vt crescant et mul=
tiplicent ꝛ impleant terram. Nihil ne
nobis ex hoc innuis ꝛ intelligamꝰ ali=
quid? Cur non ita benedixeris lucē quā
vocasti diem. nec firmamentū celi: nec
luminaria: nec sidera. nec terrā: nec ma
re? Dicerem te deus noster qui nos ad
imaginem tuam creasti. dicerem te hoc
donum benedictionis hominis proprie
voluisse largiri. nisi hoc modo benedi=
xisses pisces et cetos: vt crescerent ꝛ mł
tiplicarentur et implerēt aquas maris

& volatilia multiplicarentur sup terras. Ite dicere ad ea rex gra ptinere bndictionem hanc q gignendo ex semetipsis propagant: si ea reperire in arbustis et frutectis & in pecorib terre. Nunc aute nec herbis & lignis dictum est: nec bestiis & serpentibus. crescite & multiplicamini. cu hec quoq omia sicut pisces et aues & hoies gignendo augeantur: genus custodiant. Quid igit dicam lume meu xitas. q: vacat hoc: q: ianiter ita dictu e? Nequaq pr pietatis absit vt hoc dicat seru tui. S Et si ego no intelligo qd hoc eloqo significetur vtant eo meli meliores. i. intelligetiores q ego su. vnicuiq qtu sape dedisti de meus. Placeat aute & confessio mea cora oculis tuis qua tibi confiteor credere me domine non incassum te ita locutum esse. nec silebo quod mihi lectionis huius occasio suggerit. Veru est eni nec video qd ipediat ita me sentire dicta figurata libroru tuoru. Noui eni multipliciter significari p corp qd vno mo mente intelligit. et multipliciter mente intelligi qd vno modo p corpus significet. Ecce simplex di ectio dei et proximi q multiplicibus sacris & innumerabilib linguis: et in vnaq lingua inumerabilibus locutionu modis corporalit enunciat. Ita crescut & multiplicantur fetus aquaru. Attende iter quisquis hec legis. Ecce qd vno modo scriptura offert: & vox personat in principio fecit de celu et terra. nonne multipliciter intelligit? Non erroru fallacia sed veraru intelligentiarum generibus ita crescunt & multiplicantur fetus hominu. Itaq si naturas ipsas reru non allegorice s ppie cogitemus: ad oia q de seminib gignutur conuenit verbu crescite & multiplicamini. Si aut figurate posita ista tractemus: quod poti arbitror intendisse scriptura: q vtiq no fu puacue solis aquatiliu & hoim fetibus ista bndictione atribuit: inuenimus qdem multitudines & in creaturis spiritualibus atq corporalib tanq in celo & in terra: & in animis iustis et iniquis tanq in luce & in tenebris: & in sactis au-toribus p quos lex ministrata est tanq in firmamento qd solidatu est iter aquam & aqua: & in societate amaricantiu populoru tanq in mari: & in studio aiarum piaru tanq in arida: et in opibus mie sm psitem vita tanq in herbis semialibus & lignis fructiferis: et in spiritualibus donis manifestatis ad vtilitate sicut in lumiaribus celi: & in affectib formatis ad temperantiam tanq in aia viua. In hoibus his nanciscimur multitudines & vbertates & icrementa. C Sed q ita crescat & multiplicet: vt vna res multis modis enucie: & vna enunciatio multis modis intelligat: no inuenimus nisi in signis corporaliter editis & reb intelligibiliter excogitatis. Signa corporaliter edita gnationes aqru ppter necessarias causas carnalis profunditatis. res aut itelligibilit excogitatas generationes huanas ppt rois fecuditate intelligim. Et io credimus vtriq hor generi dictu esse abs te dne crescite & multiplicamini. In hac enim bndictioe cocessa nob a te ptate & facultate accipio: & multis modis enuciare qd vno mo itellectu tenuerim. & multis mois itelligere qd obscure vno mo enunciatu legerimus. Sic iplent aque maris q no mouent nisi a varijs significatiob. sic & fetib huanis iplet et terra cuius ariditas appet in studio et dnat ei ro. Volo etia dicere dne deus me qd me oseques tua scriptura comonet. & dica nec verebor. Vera enim dica te mihi inspirate qd ex eis vbis voluisti vt dicere. Neq ei alio pter te ispirate credo me veru dicere: cu tu sis veritas: ois aut ho mendax. Et io qui loquit mendaciu de suo loqtur. Ergo vt veru loquar de tuo loquar. Ecce dedisti nobis in esca oe fenu satiuu seminas semen qd est sup oem terra. et oe lignu qd hz in se fructum seminis satiui Nec nobis solis: sed & oibus auibus celi & bestijs terre atq serpetibus. Piscib aut & cetis magnis non dedisti hec. Dicebam eni eis fructibus terre significari & in allegoria figurari opa mie: q hui vite necessitatibus exhibent ex

tra factifera. Talis terra erat pius one
siphorus cuius domui dedisti miam̄.s. q̄
frequenter paulum tuū refrigerauit et
cathenā ei9 nō erubuit. Hoc fecerꝫ ⁊ fra
tres: ⁊ tali fruge fructificauerūt: q̄ qđ ei
deerat suppleuerꝫ ex macedonia. Quo=
modo autem dolꝫ quedā ligna q̄ fructū
ei debitū nō dederꝫ. vbi ait. in p̄ria mea
defensione nemo mihi affuit: sꝫ omnes
me dereliquerūt: non illis iputeꝫ? Ista
em̄ debenꝫ eis qui ministrāt doctrinam
rōnalē p̄ itelligētias diuiop mysteriop.
⁊ ita eis debenꝫ. tanq̄ hoibus. Debenꝫ
aūt eis sicut aie viue prebentibus se ad
imitādū in oi cōtinētia. Itē debenꝫ eis
tanq̄ volatilib9 pp bn̄dictiōes eop q̄ mlti
plicanꝫ sup oēm trām qm̄ in oēm trām
exiit sonus eop. Pascūꝫ aūt his escis q̄
letanꝫ eis: nec illi letāꝫ eis quorū deus
tenꝫ est. Neqꝫ enim ⁊ in illis q̄ p̄bēt ista
ea q̄ danr fructus est: sed quo aīo dant.
Itaqꝫ ille q̄ deo seruiebat non suo vētri vi
deo plene vn̄ gaudeat: video ⁊ congra=
tulor ei valde. Acceperat enim a phili=
ppensibus qui per ephasroditum mise=
reant. Sed
tamen vnde gaudeat video. Vn̄ autem
gaudet inde pasciꝫ: q2 in v̄itate loquēs
gauisus sūꝫ inquit magnifice in dn̄o. q2
tandē aliqn̄ repullulastis sape p̄ me in
quo ⁊ sapiebatis: tediū autē habuistis.
Isti autem diuturno tadio marcuerant
⁊ q̄si exaruerant ab isto fructu boni ope
ris: ⁊ gaudet eis quia repullularūt non
sibi: q2 eius indigentie subueneꝫ. Ideo
secutus ait. Nō qđ desit aliqd dico. Ego
em̄ didici in q̄bus sū sufficiēs eē. Scio
⁊ minus habere: scio ⁊ abūdare: in oib9
⁊ in oib9 ībut9 sū. Et satiari ⁊ esurire ⁊
abūdare ⁊ penuriā pati: oīa possū i eoq̄
me confortat. Ergo in omnib9 gaudes
o paule magne: vn̄ gaudes. vn̄ pasceris
hō renouare in agnitionē dei sm̄ ima=
ginē eius q̄ creauit te: ⁊ aīa viua tanta
cōtinētia: ⁊ lingua volatilis loq̄ns my=
steria? Talib9 q̄ppe aiantib9 esca ista de
beꝫ. Quid est quod te pascit? Leticia.
Quod seq̄ꝫ audiamus. Verūtamē inq̄t
bn̄ fecistis cōicantes tribulationi mee.
Hinc gaudet. hinc pasciꝫ. quia illi bene

fecerunt: nō q2 eius angustia relaxata ē
qui dicit tibi. in tribulatione dilatasti
michi: q2 ⁊ abundare ⁊ penuriā pati no
uit in te qui confortas eum. Scitis enīꝫ
inquit ⁊ vos philippēses: qm̄ in p̄cipio
euangelij cum ex macedonia sum profe
ctus: nulla michi ecclesia coīcauit in ra
tione dati ⁊ accepti nisi vos soli: quia ⁊
thessalonicam ⁊ semel ⁊ itum vsib9 me=
is misistis. Ad hec bona op̄a eos rediīj
se nunc gaudet ⁊ repullulasse letaꝫ tanq̄
reuirescente fertilitate agri. Nunquid
propꝫ vsus suos: q̄a dixit. vsibus meis
misistis? nūquid propterea gaudet? Nō
propterea. Et hoc vn̄ scimus: qm̄ ipe se
quiꝫ dicens. Non q2 q̄ro datū: sꝫ requi=
ro fructum abundantem. Didici a te de
us meus inter datum ⁊ fructum discer=
nere. Datū ē res ipsa quā dat q̄ imparti
tur hec necessaria: veluti est nūmus/ ci=
bus pot9/ vestimentū/ tectū/ adiutoriuꝫ.
Fructus autē bona ⁊ recta volūtas da=
toris est. Non enī ait magister bonus q̄
susceperit prophetam tm̄: sꝫ addidit: in
noīe p̄phete. Neqꝫ ait tm̄. qui suscep̄it
iustū: sꝫ addidit: in nomine iusti.
Ita quippe ille mer
cedem prophete: iste mercedem iusti ac
cipiet. Nec solum ait: qui calicem a=
que frigide potum dederit vni ex mini=
mis meis: sed addidit tantum in nomi
ne discipuli. Et sic adiunxit. Amen di=
co vobis: non perdet mercedem suam.
Datum est suscipere prophetam: susci=
pere iustum: porrigere calicem aque
frigide discipulo: fructus autem in no
mine prophete: in nomine iusti: in no
mine discipuli hoc facere. Fructu pasci
tur. Helyas a vidua sciente q̄ homi=
nem dei pasceret: et propter hoc pasce=
ret. Per coruum autem dato pasceba=
tur Nec interior Helyas sed exte=
rior pascebatur: qui posset etiam talis
sibi egestate corrumpi. Ideoqꝫ dicam
quod verum est coram te domine: cum
homines idiote atqꝫ infideles: quib9 ini
tiandis atqꝫ lucrandis necessaria sūt sa
cramēta initiop: ⁊ magnalia miraculo=
rū. q̄ nomine piscium ⁊ cetorū significa=
ri credidim9: suscipiūt corporalīꝫ reficiē

dos: aut in aliquo pñtis vite vsu adiuuandos pueros tuos cũ id q̃re faciẽdũ sit: quo ptineãt ignorẽt. nec illi istos pascunt: nec isti ab illis pascunt. quia nec illis hoc sancta ꝛ recta volũtate oparẽt nec isti eoꝝ datis vbi fructũ nõdũ vidẽt letant. Inde quippe anim⁹ pascit vñ letat. Et iõ pisces ꝛ ceti nõ vescunt escis q̃s non germinat nisi iam t̃ra ab amaritudine marinoꝝ fluctuum distincta atq̧ discerta. Et vidisti deus oĩa q̃ fecisti: ꝛ ecce bona valde. qꝛ ꝛ nos vidim⁹ ea: et ecce oĩa bona valde. In singulis generibus opum tuorum: cũ dixisses vt fierẽt ꝛ facta essẽt: illud atq̧ illud vidisti quia bonum est. Septies numeraui scriptum esse te vidisse qꝛ bonum est qđ fecisti: ꝛ hoc octauum est: quia vidisti omnia q̃ fecisti et ecce non solum bona sed etiam valde bona tanq̃ simul omnia. Nam singula tantum bona erant: simul autem omnia ꝛ bona ꝛ valde. Y

Hoc modo dicunt etiã q̃q̧ pulchra corpora. quia longe multo pulchrius ẽ corpus qđ ex mẽbris pulchris oib⁹ cõstat: q̃ ipsa mẽbra singula quoꝝ ordinatissimo conuentu cõplet vniũsum. quis ꝛ illa etiam singulatim pulchra sint. Et attendi vt inuenirẽ vtꝝ septies vel octies videris: quia bona sunt opa tua cum tibi placuerũt. ꝛ in tua visione non inueni tpa p que intelligerẽ q̧ totiẽs videris q̃ fecisti. ꝛ dixi. O domine nonne ista scriptura tua v̾a est: quoniam tu verax ꝛ veritas edidisti eam? Cur ẽ tu mihi dicis non eẽ in tua visione tpa. ꝛ ecce scriptura tua mihi dicit p singulos dis ea q̃ fecisti te vidisse quia bona sunt? Et cũ ea numerarẽ: inueni q̃tiẽs ad hec tu dicis mihi: qm̃ tu es deus meus. ꝛ dicis voce forti in aurẽ interiorẽ tuo tuo pꝛum pens meam surditatem ꝛ clamans. O hõ nẽpe qđ scriptura mea dicit ego dico Et tñ illa tpalit̃ dicit. V̾bo autem meo tẽpus non accidit: quia equali mecum eternitate cõsistit. Sic ea q̃ vos p spiritũ meum videtis ego video: sicut ea q̃ vos p spiritum meum dicitis ego dico. Atq̧ ita cũ vos tẽporaliter ea videatis non ego tẽporaliter video. quẽadmodũ cũ vos tẽporaliter ea dicatis nõ egotẽporalit̃ ea dico. Et audiui domine deus me⁹ ꝛ elinxi stillã dulcedinis ex tua veritate: ꝛ intellexi qm̃ sunt quidã quib⁹ displicent opa tua bona: ꝛ multa eoꝝ dicunt te fecisse necessitate compulsum. sicut fabricas celorum ꝛ compositiones siderum. ꝛ hec non de tuo sed iam fuisse alibi creata ꝛ aliũde: q̃ tu ɔ̃heres ꝛ compaginares atq̧ contexeres cum de hostibus victis mũdana menia molireris vt ea constructione deuicti aduersus te isum rebellare non possẽt. Alia v̾o nec fecisse te nec omnino cõpegisse: sicut omnes carnes ꝛ minutissima queq̧ animãtia ꝛ quicquid radicibus t̃ram tenet: sꝫ hostilẽ mẽtẽ naturãq̧ aliam nec abs te cõditã tibiq̧ ɔ̃riã in inferiorib⁹ mũdi locis ista gignẽ atq̧ formare. 3

Insani dicunt hec: quoniam non p spũm tuũ vidẽt opa tua. nec te cognoscunt in eis. Qui autẽ p spiritum tuum vident ea: tu vides in eis. Ergo cum vident qꝛ bona sunt: tu vides quia bona sunt: ꝛ q̃cunq̧ propt̃ te placent: tu in eis complaces ꝛ q̃ p spiritum tuum placẽt nobis: tibi placẽt in nobis. Quis enĩ scit hominum q̃ sunt hominis nisi spiritus hominis qui in ipso est? Sic ꝛ q̃ dei sũt nemo scit nisi spũs dei. Nos aũt inquit nõ spiritum huius mundi accepimus: sed spiritum qui ex deo est: vt sciamus q̃ a deo donata sunt nobis. Et admoneoꝛ vt dicam. Certe nemo scit q̃ dei sunt nisi spiritus dei. Quomodo ergo scimus ꝛ nos q̃ a deo donata sunt nobis? Respõdetur mihi: qm̃ q̃ p eius spiritum scimus etiã sic nemo scit nisi spũs dei. Sicut enim recte dictũ est. nõ enim vos estis qui loquimini: eis qui in spiritu dei loquerẽtur. sic recte dicit. nõ vos estis qui scitis. eis qui in dei spiritu sciunt. Nichilominus igitur recte dicitur. non vos estis qui videtis: eis qui in spiritu dei vidẽt. Ita quicquid in spiritu dei vident: quia bonum est: non ipsi sed deus videt quia bonum est. Aliud ẽ est vt putet quis̃ malum esse quod bonum est. q̃les supra dicti sũt. Aliud vt qđ bonũ est videat hõ quia bonum est. Sicut multis tua crea

tura placet q₂ bona est. quibus tñ nō tu places i ea: vñ frui magis ipsa q̄ te volūt. Aliud aūt vt cū aliqd videt hō q₂ bonū est deus in illo videat q₂ bonū est vt. s. ille amef in eo qđ fecit: q̄ non amaref nisi p spiritū quem dedit. qm charitas dei diffusa est in cordib⁹ nostris per spiritūsanctū q̄ datus est nobis. p quem videm⁹ q₂ bonū est quicqđ aliquo mō est. Ab illo eñ est: q̄ nō aliquo modo ē sed qđ est est. Gras tibi dñe videmus celū ꝛ terraꝫ siue corpalē partē supiorem atq₃ inferiorē: siue spūalē corporalemq₃ creaturā atq₃ in ordinatu harū partiuꝫ quibus ꝯstat vel vniuersa mūdi moles vel vniuersa oīno creatura. Uidemus lucē factā diuisamq₃ a tenebris. videm⁹ firmamentū celi siue inter spūales aq̄s superiores ꝛ corporales inferiores primariū corpus mundi super hoc spaciuꝫ aeris: q₂ ꝛ hoc vocaf celū p qđ vaganf volatilia celi iter aq̄s q̄ vaporalif ei superferunf. ꝛ serenis etiā noctibus rotāt ꝛ has q̄ in terris graues fluitāt. ¶¶ Uidemus congregatarū aquarū spēm p cāpos maris ꝛ aridā terrā vt nudatā vel formatā: vt esset visibil̄ ꝛ cōposita: herbarūq₃ atq₃ arborꝫ materiem. Uidemus luminaria fulgere desup. solē suffi cere diei. lunā ꝛ stellas cōsolari noctem atq₃ his oībus notari ꝛ significari tpa Uidem⁹ humidā vsq₃q₃ naturaꝫ piscibus ꝛ beluis ꝛ alitib⁹ fecundatā: qđ aeris corpulētia q̄ volat⁹ auiū portat aq̄rū exalatiōe concrescit. Uidemus terrenis alalib⁹ faciē terre decorari. hominē q₃ ad imaginē ꝛ silitudinē tuaꝫ cunctis irratiōalib⁹ aiantib⁹ ipsa tua imagine ac silitudine: hoc est rōnis ꝛ intelligētie ꝟtute ꝑponi. Et quēadmodum in eius aīa aliud est qđ cōsulēdo dñaf: aliđ qđ subdif vt obtēperet. sic viro factam esse etiā corporaliter feminā que haberet q̄dem in mente rōnalis intelligētie parē naturā: sexu tñ corporis ita masculino sexui subijceref: quēadmodum subijcif appetit⁹ actiōis ad cōcipiendā de rōne mētis recte agendi solertiam. Uidem⁹ hec ꝛ singula bona: ꝛ omīa bona valde Laudent te opa tua vt amemus te: et amemus te vt laudent te opa tua: q̄ habent initiū ꝛ finē ex tpe ortū ꝛ occasum ꝑfectū ꝛ defectū: spēm et priuationem. Habēt ꝗ ꝯsequētia mane et vesperam: ptim latēter: parti euidēter. De nihilo eñ a te nō de te facta sūt. Nō de te aliq̄ nō de tua vel q̄ antea fuerit: sed de concreata. i. simul a te creata materia. quia ei⁹ informitatē sine vlla tpis interpositiōe formasti. Nā cū sit aliud celi ꝛ terre materia. aliud celi ꝛ terre spēs. materiam quidem de oīno nihilo: mūdi aūt spēm de informi materia: simul tñ vtrūq₃ fecisti: vt materiā forma nulla more intercapedine sequeref. Inspexim⁹ etiam ꝑpter quorꝫ figuratiōeꝫ ista vel tali ordine fieri: vel tali ordine scribi voluisti et vidimus q₂ bona sunt singula: ꝛ omnia bona valde in verbo tuo i vnico tuo celū ꝛ terram caput ꝛ corpus ecclīe i predestinatiōe añ oīa tpa sine mane ꝛ vespera. ¶¶ Ubi aūt cepisti ꝑdestinata tēporaliter exeq̄: vt occulta manifestares: ꝛ icōposita nr̄a componeres: qm̄ sup nos erāt pctā nr̄a ꝛ in ꝑfunduꝫ tenebrosū abieram⁹ abs te. ꝛ spūs tuus bon⁹ supferebaf ad subueniēdū nobis in tpe opportuno: et iustificasti inpios: ꝛ distinxisti eos ab iiquis: ꝛ solidasti autoritatē libri tui iter supiores q̄ tibi docibiles essent: ꝛ inferiores q̄ eis subderētur. ꝛ cōgregasti societatē infidelium in vnā cōspirationē vt apperent studia fideliū: vt tibi opa mīe perent. distribuētes etiam paupib⁹ terrenas facultates ad acq̄renda celestia: ꝛ īde accendisti q̄dā lumiaria in firmamēto: verbuꝫ vite habētes sanctos tuos: ꝛ spūalibus donis p̄lata sublimi autoritate fulgentes ꝛ inde ad ibuendas infideles gentes sacramenta ꝛ miracula visibilia: vocesq₃ verborꝫ sm̄ firmamētū libri tui: quibus etiā fideles bñdicerenf ex materia corporali ꝑduxisti: ꝛ deinde fideliuꝫ aiam viuā p affectus ordinatos ꝯtinentie vigore formasti: atq₃ īde tibi soli mentem subditā: ꝛ nulli⁹ autoritatis humane ad imitandū indigentē renouasti ad imaginē ꝛ silitudinē tuā prestantiq₃ intellectui rōnabilē actiōem tanq̄ viro femi-

nã subdidisti: omnibusq3 tuis ministerijs ad pficiendos fideles in hac vita necessarijs ab eisdem fidelib⁹ ad vs⁹ tpales fructuosa i futur opa pberi voluisti. Hec oĩa videm⁹ ꝛ bona sũt valde: qm̃ tu ea vides i nob: q̃ p spm̃ q̃ ea viderem⁹ ꝛ in eis te amarem⁹ dedisti nobis. Dñe de⁹ pacẽ da nobis: oĩa eñ pstitisti nob. pacẽ qetis: pacẽ sabbati: pacẽ sine vespera. Ois q̃ppe iste ordo pulcherrim⁹ rerum valde bonar mõis suis pactis trãsitur⁹ est: ꝛ mane q̃ppe i eis factũ ẽ ꝛ vespera CC Dies aũt septim⁹ sine vespera ẽ nec hz occasũ: qꝛ sctificasti eũ ad pmansionẽ sempit'nã: vt id qd tu post opa tua bõa valde q̃uis ea qet⁹ feceris: reqeuisti septio die: hoc ploquat nobis vox libri tui: qd ꝛ nos post opa nr̃a. iõ bona valde: qꝛ tu nob ea donasti: sabbato vite et'ne reqescam⁹ in te etiã. Tũc eñi sic reqesces i nob quẽadmodũ nũc oparis i nobis: ꝛ ita erit illa reqes tua p nos. quẽadmodũ sunt ista opa tua per nos. Tu aũt dñe sp oparis ꝛ sẽp requiescis. nec vides ad tẽp⁹. nec oparis ad tẽpus nec moueris ad tẽp⁹. nec qescis ad tps ꝛ tñ facis et visiões tpales: ꝛ ipsa tpa ꝛ quietẽ ex tpe. Nos itaq3 ista q̃ fecisti videmus qꝛ sunt. tu aũt qꝛ vides ea sunt. Et nos foris videm⁹ qꝛ sunt: ꝛ intus qꝛ bona sunt. tu autẽ ibi vidisti facta: vbi vidisti facienda. Et nos alio tpe moti sum⁹ ad benefaciendũ: postea q̃ concepit de spũ tuo cor nostrũ. Priore autem tpe ad malefaciendũ mouebamur deserentes te. tu xo de⁹ vne bone nunq̃ cessasti bñfacere. Et sunt quedã bona opa nr̃a ex munere quidem tuo sed non sempiterna. Post illa nos reqeturos in tua grãdi sctificatiõe speramus. Tu aũt bonũ nullo indigens bono sp quietus es: qm̃ tua qes tuipse es. Et hoc intelligere qs hoim dabit hoi? qs angelus angelo? quis angelus homini? A te petatur: in te queraf: ad te pulsef. sic sic accipietur. sic inuenief. sic aperietur. Amen.

¶ Aurelij Augustini Confessionum tertiusdecimus atq3 vltimus liber explicit.

¶ Ex libro retractionum beati augustini in sequens opus. DD

Libros de doctrina christiana cum impfectos comperissem perficere malui: q̃ eis sic relictis ad alia retractanda transire. Compleui ergo tertium q̃ scriptus fuerat vsq3 ad eum locum vbi cõmemoratũ ẽ ex euangelio testimoniũ de muliere que abscondit fermentum in tribus mensuris farine donec fermentaretur totum. Addidi etiam nouissimum librum et i quatuor libris opus illud compleui. Quorum primi tres adiuuant vt scripture intelligantur. Quartus aũt quomodo que intelligimus proferẽda sint. In secũdo sane libro de autore libri quẽ plures vocant sapientiam salomonis: q̃ etiam ipsum sicut ecclesiastici cum iesus filius syrach scripsit. non ita constare vt a me dictum est: postea didici. ꝛ omnino probabilius comperi non esse hunc eius libri autorẽ. Ubi autem dixi: his q̃dragintaquattuor libris testamenti veteris terminatur autoritas: ex consuetudine qua iam loquitur ecclesia vet⁹ testamentum appellaui. apostolus autem non videtur appellare vetus testamentum: nisi quod datum est in monte syna. Et in eo q̃ dixi de temporum historia sanctum Ambrosium soluisse questionem tanq̃ coetanei fuerint plato et hieremias. me fefellit memoria. Nam quid ille epũs de hac re senserit in libro eius legitur quem de sacramentis siue de philosophia scripsit. Hoc opus sic incipit. Sunt precepta quedam.

Aurelii Augustini doctoris in libros quattuor de doctria xpiana. Prolog⁹ incipit.

Sunt precepta quedā tractādarū scripturar: q̄ studiosis earū video nō incōmode posse tradi: vt nō solū legēdo alios q̄ diuinarum litterarū operta aperuerunt: sed etiam ipsi aperiendo proficiant. Hec tradere institui volentibus z valentibus discere: si deus ac dominus noster ea que de hac re cogitanti solet suggerere: etiam scribenti mihi nō deneget. Q̄d anteq̄ exordiar videt̄ mihi rñdendum eē his q̄ hec reprehēsuri sūt aut reprehēsuri essēt: si eos nō ante placaremus. Quod si nōnulli etiam post ista reprehēderint saltem alios non mouebūt nec ab vtili studio ad imperitie pigritiā reuocabunt quos mouere possēt nisi p̄munitos preparatosq̄ inuenirēt. Quidā eni reprehēsuri sunt hoc opus nr̄m: cū ea q̄ precepturi sumus non intellexerit. Quidā vero cū intellectis vti noluerit: conatiq̄ fuerit scripturas diuinas secūdū hec precepta tractare, neq̄ valuerit apire atq̄ explicare q̄ cupiunt: inaniter me laborasse arbitrant̄. Et quia ipsi nō adiuuabunt̄ hoc opere: nullum adiuuari posse censebunt. Tertium genus est reprehēsorū q̄ diuinas scripturas vel reuera bñ tractāt: vel bñ tractare sibi videt̄. Qui quoniā nullis huiuscemodi obseruationib⁹ lectis quales nūc tradē institui: facultatē exponēdorū sctōrū librorū se assecutos vel vidēt vel putāt: nemini eē ista p̄cepta necessaria: s; poti⁹ totū qd̄ de illarū lrār̄ obscuritate laudabilit̄ aperitur diuino munere fieri posse clamitabunt. Quibus oibus breuit̄ respōdēs: illis q̄ hec q̄ scribimus non intelligunt: hoc dico: me nō ita esse reprehēdēdū q: hec nō intelligūt tanq̄ si lunā veterem vel nouam siduſve aliq̄d minime clarū vellēt vidē q̄d ego itēto digito demōstrarem. Illis aūt nec ad ipm̄ digitū meū videndū sufficiens esset acies oclor̄ nō ̄ppterea mihi succēsere debēnt. Illi vo q̄ ēt istis p̄ceptis cognitis atq̄ p̄ceptis ea q̄ i diuinis libris obscura sūt ituerī nequerint: arbitrēt̄ se digitū qdē meū vidē posse. sidera vo q̄b⁹ demōstrādis itēdit̄ vidē nō posse. Et illi ḡ z isti me reprhendē desināt: z lumē oclor̄ diuinit⁹ sibi pbē deprecēt̄. Nō eni si possū mēbrū meū ad aliqd̄ demōstrādū mouē: possū ēt oclos attēdē: qb⁹ vel ipa demōstratio mea vl̄ ēt illud qd̄ volo demōstrare cernat̄. Iā vo eor̄ q̄ dino munē exultāt: z sine talib⁹ p̄ceptis q̄lia nūc tradē institui: se sctōs libros itelligē atq̄ tractare gl̄iant̄. z ̄ppterea superflua voluisse me scribē existimāt: sic ē lenienda ꝑmotio: vt q̄uis dei magno mūere iure letēt̄. recordent̄ se tñ p hoīes didicisse vl̄ lr̄as. nec ̄ppterea sibi ab Anthonio sctō z pfecto viro egiptio mōacho insultari debē q̄ sine vlla scia lr̄ar̄ scripturas diuinas z mēorit̄ audiēdo tenuisse: z prudent̄ cogitādo intellexisse p̄dicat̄. aut ab illo suo barbaro xp̄iano de q̄ a grauissimis fide p dignissimis viris nup accepim⁹: q̄ lr̄as q̄q̄ ipas nullo docēte homie i plenā noticiam orādo vt sibi reuelarēt accepit triduanis p̄cib⁹ ipetrās vt etiā codicē oblatū stupētibus q̄ aderant legēdo ꝑcurreret. At si hec quisq̄ falsa arbitret̄: non ago pugnacit̄. Certe eni qm̄ cū christianis nobis res est: qui se scripturas sanctas sine duce homine gaudēt nosse. z si ita est: vero z non mediocri gaudēt bono: concedant necesse est vnumquēq̄ nostrū z ab ineūte pueri cia consuetudie audiēdi liguā suā didicisse. z aliā aliquā vel grecam vl̄ hebream vl̄ quālꝫ cetarum. aut siliter audiendo aut p hoiem p̄ceptorē accepisse. Iā ḡ si placꝫ moneam⁹ omnes fratres ne puulos suos ista doceāt q: momēto vno tp̄is aduenīete spū sancto repleti apl̄i omniū gētium liguis locuti sunt. aut cui talia nō ̄puenerint nō se arbitret̄ esse christianum. aut spiritūsanctum accepisse se dubitet. Immo vo

⁊ quod per hominē discēdū est sine sup̄bia discat ⁊ p̄ quem docet alius sine inuidia tradat quod accepit. Neq̄ꝫ tentemus eum cui credimus: nec talibus inimici v̄sutijs ⁊ p̄uersitate decepti ad ip̄ꝫ quoq̄ꝫ eū angeliū audiendū atq̄ꝫ discendū nolim⁹ ire in ecc̄lias: aut codicē legere: aut legē p̄dicātēq̄ꝫ hoiem audire. ⁊ expectem⁹ rapi vsq̄ꝫ in t̄tiū celū: siue ī corp̄e siue extra corp⁹: sicut dixit ap̄ls. ⁊ ibi audire ieffabilia v̄ba q̄ nō lꝫ hoī loq̄: aut ibi vidē dn̄m iesū xp̄ꝫ. ⁊ ab illo potius q̄̄ ab hoib⁹ audire euangeliū. Caueamus tales tētatiōes sup̄bissimas ⁊ p̄iculisissimas. magisq̄ꝫ cogitem⁹ ⁊ ip̄m ap̄lm paulū. licꝫ diuia ⁊ celesti voce p̄stratū ⁊ instructū ad hoiem tn̄ missū eē vt sacr̄a p̄ciperet ⁊ copularet eccl̄ie ⁊ cēturionē corneliuꝫ q̄uis exauditas ōrōnes eius elemosinasq̄ꝫ respectas et āgelus nunciauerit. petro tn̄ traditū ibuendū: p̄ quē non solū sacr̄a p̄ciperet: sed ēt q̄d credēdū: q̄d sperandū: q̄d diligenduꝫ esſꝫ audiret. Et pot̄ant vtiq̄ꝫ omia p̄ angelum fieri: ſꝫ abiecta esſꝫ humana cōditio si p̄ hoīes hoībus v̄bū suū deus ministrare nolle videret. Quō eni v̄um esset q̄ȯ dictū est. tēplū em̄ dei sanctum ē q̄ȯ estis vos: si deus de humano tēplo respōsa non redderet. ⁊ totū q̄ȯ discēdū hoibus tradi vellet de celo atq̄ꝫ p̄ angelos p̄sonaret? Deinde ipsa charitas q̄ sibi inuicem homies nodo vnitatis astringit: non haberet aditum refundendorū ⁊ quasi miscendorum sibimet aiorum si hoies p̄ homines nichil discerēt. Et certe spadonē illū qui esaiam prophetam legēs nō itelligebat. neq̄ꝫ ap̄ls ad angelū misit. nec p̄ angelū ei q̄ȯ nō intelligebat expositū: aut diuinit⁹ ī mēte sine hominis ministerio reuelatū est. ſꝫ potius suggestiōe diuia miss⁹ est ad eū. seditq̄ꝫ cū eo philippus q̄ nouerat esaiam prophetā. eiq̄ꝫ humanis v̄bis ⁊ ligua q̄ȯ in scriptura illa tectū erat ap̄uit. ||Ð||

Nōne cū moyse deus loquebat: ⁊ tn̄ cōsilium regendi atq̄ꝫ administrandi tam magni pp̄li a socero suo alienigena scꝫ hoie: ⁊ maxime p̄uidus ⁊ mīme sup̄bus accepit. Nouerat em̄ ille vir ex quacūq̄ꝫ aia v̄um consilium p̄cessissꝫ: nō ei sed illi q̄ est v̄itas incōmutabili deo tribuendum esse. Postremo q̄squis se nullis p̄ceptis instructū diuino munere q̄cunq̄ꝫ in scripturis sanctis obscura sunt intelligere gloriat. bene quidem credit: ⁊ v̄um est non esse illam suam facultatē quasi ex seipso existētē: ſꝫ diuino munere traditā. Ita ei dei gloriā querit nō suā: ſꝫ cum legit ⁊ nullo sibi hoim exponente intelligit: cur ipse alijs affectat exponere: ac non potius eos remittit deo vt ipsi quoq̄ꝫ nō p̄ hominem: ſꝫ illo int⁹ docente intelligant? Sed videlicꝫ timet ne audiat a domino. Serue nequam dares pecuniam meaꝫ nūmularijs. Sicut ergo hi ea que intelligunt produnt ceteris vel loquendo vel scribendo: ita ego quoq̄ꝫ si non solum ea que intelligant: ſꝫ etiam intelligendo ea que obseruent p̄didero: culpari ab eis profecto non debeo: q̄̄q̄̄ nemo debeat aliquid sic habere quasi suū p̄priū: nisi forte mendaciū. Nam omne vex ab illo est qui ait. Ego sum v̄itas. Quid enim habemus quod non accepimus? Qꝫ si accepimus quid gloriamur: quasi non acceperimus?

Qui legit audientibus litteras: vtiq̄ꝫ quas agnoscit enunciat. Qui aūt ipsas litteras tradit: hoc agit vt alij quoq̄ꝫ legere nouerint: vterq̄ꝫ tamen hoc insinuat quod accepit. Sic etiam qui ea q̄ in scripturis intelligit exponit audientib⁹ tanq̄̄ litteras quas agnoscit pronunciat lectoris officio. Qui aūt p̄cipit quō intelligendū sit: similis est tradenti litteras: hoc est p̄cipienti quō sit legendum vt quomodo ille qui legē nouit alio lectore non indiget: cum codicē iuenerit a quo audiat q̄d ibi scriptū sit. sic iste q̄ p̄cepta q̄ conamur tradere acceperit: cū in libris aliquid obscuritatis inuenerit: quasdam regulas veluti litteras tenēs intellectorem aliū nō requirat: per quē sibi quod opertum est detegatur: sed q̄busdam vestigijs indagatis ad occultū sensū sine vllo errore ipse perueniat aut certe in obscuritatem praue sētentie nō incidat. Quapropter q̄̄q̄̄ et in ipso opere satis apparere possit: huic officioso

labori nostro nō recte aliquē cōtradicere. tñ si huiuscemodi p̄hemio quibuslibet obsistentibus conuenienter videtur esse responsum. huius vie quā in hoc libro ingredi volum⁹: tale nobis occurrit exordium.

¶ Explicit prologus.

Incipit liber prim⁹ beati Augustini de doctrīa christiana. a

cap. i.

Q Ue sūt res quibus nititur ois tractatio scripturarum. Mod⁹ inueniēdi q̄ itelligēda sūt: ⁊ mod⁹ p̄ferendi q̄ intellecta sūt. De iueniēdo pri⁹. De p̄ferēdo postea disseram⁹. Magnū on⁹ ⁊ arduū: ⁊ si ad sustinendū difficile: vereor ne ad suscipiēdū temerariū. Ita sane si de nobisipsis p̄sumerem⁹. Nunc vero cū in illo sit spes p̄agēdi huius operis: a quo nobis incogitatione multa de hac re iam tradita tenemus: non est metuendum ne dare desinat cetera. cum ea que data sunt ceperimus impendere. Omnis enim res q̄ dando non deficit dum habet̄ et non datur: nondum habet̄ quomodo habēda est. Ille enim ait. q̄ habet dabitur ei. Dabit ergo habētib⁹. i. cum benignitate vtentibus eo quod acceperunt: adimplebit atq̄ cumulabit quod dedit. Illi quinq̄ ⁊ illi septem erant panes: antequā inciperent dari esuriētibus. Quod vbi fieri ceperit: cophinos ⁊ sportas satiatis tot hominū milibus impleuerunt. Sicut ergo ille panis dum frangeretur accreuit: sic ea q̄ ad hoc opus aggrediendum iam dñs p̄buit cum dispensari ceperint: eoipso suggerente multiplicabuntur: vt in ipso hoc nostro ministerio non solum nullā patiamur inopiā: sed de mirabili etiam abundantia gaudeamus. Omnis doctrina vel rerū est vel signorū. sed res per signa discuntur. Proprie aūt nunc res appellaui: que non ad significandū aliquid adhibent̄ sicuti est lignum: lapis: pecus atq̄ huiusmodi cetera. sed nō illud lignū quod in aquas amaras moysen misisse legimus. vt amaritudine carerent. neq̄ ille lapis quem iacob sibi ad caput posuerat: neq̄ illud pecus qđ pro filio immolauit abraam. Hec namq̄ ita res sunt vt aliarū etiā signa sint rerum. Sūt autem alia signa quorū omnis vsus in significando est: sicuti sunt verba. Nemo enim vtitur verbis nisi aliquid significandi gratia. Ex quo intelligit̄ q̄ appellem signa: res eas videlicet que ad significandum aliqd adhibent̄. Quāobrē omne signum etiam res aliqua est. Q̄ enim nulla res est omnino nichil est. Nō aūt omnis res etiam signū ē. Et ideo i hac diuisione rerū atq̄ signorū: cum de reb⁹ loquemur ita loquemur. vt etiam si earum alique adhiberi ad significandum possunt non impediant partitionem q̄ prius de rebus postea de signis dissertimus: memoriterq̄ teneamus id nunc i rebus considerandum esse q̄ sunt nonq̄ aliud etiam p̄ter seipsas significāt.

B c. ii Res ergo alie sunt quibus fruendum est. alie quib⁹ vtēdū. alie que fruunt̄ ⁊ vtunt̄. Ille quibus fruendum est: beatos nos faciunt. Istis quibus vtendum est: tēdentes ad beatitudinem adiuuamur: ⁊ quasi adminiculamur vt ad illas que nos beatos faciūt p̄uenire atq̄ his inherere possimus. Nos vero q̄ fruimur ⁊ vtimur inter vtrasq̄ constituti si eis quibus vtendum est frui voluerimus impedit̄ cursus noster. ⁊ aliquādo etiā deflectit̄: vt ab his rebus quib⁹ fruendum ē obtinēdis vel retardemur vel etiā reuocemur: inferiorum amore p̄pediti. Frui enim est amore alicui rei inherere propter seipsam. Uti autem quod in vsum venerit ad id quod amas obtinēdū referre: si tñ amandū est. Nā vsus illicitus abusus potius vel abusio nominanda ē. Quomodo ergo si essemus peregrini: qui beate viuere nisi in patria

non possemus. eaqȝ pegrinatione vtiqȝ miseri: ⁊ miseriā finire cupiētes ī patriam redire vellem⁹: op⁹ eēt vel terrestrib⁹ vel marinis vehiculis: qb⁹ vtēdū eēt vt ad patriā q̄ fruēdū erat puenire valerem⁹. qȝ si amenitates itineris: ⁊ ipsa gestatio vehiculoꝝ nos delectaret: ꝯuersi ad fruēdū his qb⁹ vti debuim⁹: nollem⁹ cito viā finire ⁊ puersa suauitate implicati alienaremur a patria. cui⁹ suauitas faceret btōs. Sic ī hui⁹ imortalitatis vita peregrināte a dño si redire in patriā volumus: vbi beati esse possumus vtendū est hoc mūdo nō fruendū: vt inuisibilia dei per ea q̄ facta sunt intellecta cōspiciant. hoc est vt de corporibus tpalibusqȝ reb⁹ eterna ⁊ spūalia capiam⁹. Res igit quib⁹ fruendū est paṫ ⁊ filius ⁊ spūsctūs est: eadēqȝ trinitas vna quedā summa res cōmunisqȝ omnibus fructib⁹ ea: si tñ res ⁊ nō oim rerū cā sit. si tñ ⁊ cā. ¶ Non eni facile nomē qd̄ tāte excellētie cōueniat potest inueniri. nisi qȝ melius ita dicit. Trinitas hec vn⁹ deus ex quo oia. per quem oia: in q̄ oia. Ita paṫ ⁊ filius ⁊ spūsctūs et singulus qsqȝ hoꝝ de⁹: ⁊ simul omēs vnus de⁹. ⁊ singulus quisqȝ horum plena substantia. et simul oēs vna substantia. Pater nec filius est nec spūsctūs. filius nec paṫ est nec spūsctūs ē. spūssanctus nec paṫ est nec fili⁹. sed paṫ tantum pater. ⁊ filius tñ fili⁹. et spūsctūs tātuȝ spūsctūs. Eadē tribus eternitas. eadeȝ incōmutabilitas. eadem maiestas: eadē ptās. In patre vnitas. in filio equalitas. in spūsctō vnitatis equalitatisqȝ cōcordia. Et tria hec vnum oia pꝑter patrē: equalia omnia pꝑter filium. ꝯnexa oia pꝑter spūmsctm̄. Diximus ne aliquid ⁊ sonuimus alidd dignū deo? Immo vero me nihil aliud q̄ dicere voluisse sentio. Si aūt dixi nō ē hoc qd̄ dicere volui: hoc vn̄ scio nisi de⁹ ineffabilis est. qd̄ aūt a me dictum est: si ineffabilis esset dictū non esset. Ac p hoc nec ineffabilis quidē dicendus est deus. qȝ ⁊ hoc cum dicit aliquid dicitur. Et sic nescio que pugna vboꝝ: qm̄ si illud est ineffabile quod dici non pōt: non est ineffabile qd̄ vel ineffabile dici pōt. Que pugna verborum silentio cauēda poti⁹ q̄ voce pacanda est. Et tñ deus: cū de illo nihil digne dici possit: admisit humane vocis obsequium: ⁊ verbis nostris ī laude sua gaudere nos voluit. Nam inde est quod dicit deus. Non eni reuera in strepitu istaꝝ duarum syllabarū ipse cognoscit. sed tñ oēs latine ligue socios: cum aures eorum sonus iste tetigerit mouet ad cogitādā excellētissimam quandā immortalēqȝ naturam. Nā cū ille vnus cogitatur deoꝝ deus: ab his etiā qui alios ⁊ suspicant ⁊ vocant ⁊ colunt deos siue in celo siue ī terra ita cogitatur vt aliquid quo nihil meli⁹ sit atqȝ subtili⁹: illa cogitatio conet attingere. Sane quoniaȝ diuersis bonis mouētur partim eis que ad corpis sēsum: ptī eis que ad animi intelligentiam pertinent. Illi qui dediti sunt corporis sēsib⁹ aut ipsum celum: aut quod ī celo fulgētissimū vidēt: aut ipsum mundū deū deorum esse arbitrant. At si extra mundū ire contēdunt: aliquid lucidum imaginant idqȝ vel infinitum vel ea forma q̄ optima videt inani suspitione constituunt. aut humani corpis figuraȝ cogitāt sic eam ceteris anteponunt.

¶ Quod si vnum deum deoꝝ esse non putant: ⁊ poti⁹ multos aut innumerabiles equalis ordinis deos: etiaȝ eos tamē prout cuiqȝ aliquid corporis videtur excellere ita figuratos animo tenent. Illi autem qui per intelligentiā pgunt videṙ quod deus ē: omnibus eum naturis visibilibus ⁊ corpalibus: itelligibilibus vo ⁊ spūalibus omnib⁹ mutabilibus pferunt. Omnes tñ p excellētia dei certatim dimicant. Nec qsqȝ iueniri potest qui non hoc deum credat eē q̄ melius aliquid non ē. Itaqȝ hoc oēs deum consētiūt eē quod ceteris rebus oībus anteponunt. Et quoniam oēs qui de deo cogitant: viuū alidd cogitāt: illi soli pñt nō absurda ⁊ idigna existiare de deo: q̄ vitā ipsā cogitāt: ⁊ qcūqȝ illis forma occurrerit corpis eā vita viuē vl nō viuē statuunt ⁊ viuētē non viuēti anteponunt eamqȝ ipsā viuētem corpis for-

niam quātalibet luce perfulgeat: quan talibet magnitudine premineat. quan talibet pulchritudine omnē aliud ipsaȝ esse. aliud vitam qua vegetat intelligūt eamqȝ illi moli que ab illa vegetatur et animatur dignitate incomparabili pre ferunt. Deinde ipsam vitam pergunt in spicere: et si eam sine sensu vegetantem inuenerint. qualis est arborum: prepo nunt ei sentientē qualis est pecorum et huic rursus intelligentem qualis est ho minū. Quā cum adhuc mutabilē vide rint: etiam huic aliquē incōmutabilem coguntur preponere: illam scȝ vitā q̄ non aliqn̄ desipit: aliqn̄ sapit: ȝ est potius ipsa sapientia. Sapiens em̄ mēs. id est adepta sapiētiam: anteq̄ adipisceretur non erat sapiēs. At vero ipsa sapientia nec fuit vnq̄ insipiens nec esse vnq̄ po test. Quā si non viderent: nullo mō ple na fiducia vitā incōmutabilē sapienteȝ commutabili vite anponerent. Ipsam quoqȝ regulam veritatis qua illam cla mant esse meliorem incōmutabilem vi dent. Nec vspiam nisi supra suam natu rā vidēt: qm̄ quidem se vident mutabi les. Nemo enim est tam impudent in sulsus q̄ dicat. vn̄ scis incommutabilē sapientem vitam cōmutabili esse prefe rendā? § B Idipsum em̄ qd̄ in terrogat vnde sciam oibus ad cōtēplā dum communiter atqȝ incōmutabiliter presto est. Et hoc q̄ non videt: ita ē qua si cecus in sole. cui nihil ꝓdest ipsis lo cis oculoꝝ eius tam clare ac presentis lucis fulgor infusus. Qui autem videt ac refugit: cōsuetudine vmbrarum car nalium inualidam aciem mentis gerit. Prauorū igit moꝝ: quasi cōtrarijs fla tibus ab ipsa patria repcutiunt hoies posteriora atqȝ inferiora sectantes: q̄ il lud qd̄ eē melius atqȝ prestantius confi tent. Quapropter cuȝ illa veritate per fruendū sit q̄ incōmutabiliter viuit. ꝛ in ea trinitas deus auctor ꝛ conditor vni uersitatis rebus quas condidit consu lat purgandus est anim⁹. ꝓspicere illaȝ lucē valeat ꝛ inherere perfecte. Quam purgationem quasi ambulationē quā dam ꝛ quasi nauigationē ad patriā eē arbitremur. Non enim ad eū qui vbiqȝ presēs est: locis mouemur: sed bono stu dio bonisqȝ moribus. Quod non posse mus nisi ipsa sapientia tante etiam no stre infirmitati congruere dignaret. ꝛ vi uendi nobis preberet exemplū: non ali ter q̄ in hoie: qm̄ ꝛ nos homies sumus Sed qȝ nos cū ad illam venimus sapiē ter fecimus: ipsa cum ad nos venit ab hoibus supbis quasi stulte fecisse puta ta est. Et qm̄ nos cum ad illam venim⁹ conualescimus: ipsa cum ad nos venit qn̄ infirma existimata ē. Sȝ qd̄ stultū est dei sapientius est hoibus. ꝛ qd̄ infirmū est dei forti⁹ est hoibus. Cum ḡ ipsa sit patria viā se q̄qȝ nobis fecit ad patriaȝ. Et cū sano ꝛ puro interiori oculo vbiqȝ sit presens: coꝝ q̄ oculum illū infirmum immūdūqȝ habent. oculis etiam carne is apparere dignata est. Quia em̄ in sa pientia dei non poterat mundus per sa pientiā cognoscere deū: placuit deo per stulticiam predicationis saluos facere credentes. Non igit ꝑ locoꝝ spacia ve niendo: sed in carne mortali mortalib⁹ apparendo venisse ad nos dicitur. Il luc enim venit vbi erat: qȝ in hoc mun do erat: ꝛ mūdus ꝑ eum fact⁹ est. Sed qm̄ cupiditate fruendi ꝓ ipso creatore creatura: hoīes configurati huic mun do: ꝛ mūdi noīe congruentissime vocati non aūt cognouerūt. Propterea dixit euangelista. Et mūdus eū nō cognouit D Itaqȝ in sapiētia dei: nō poterat mundus per sapientiam cognoscere de um. Cur ergo venit cum hic esset: nisi qȝ placuit deo per stulticiā predicationis saluos facere credentes? Quomodo venit: nisi q̄ verbum caro factum est ꝛ habitauit in nobis? Sicuti cum loqui mur vt id qd̄ in aio gerimus in audien tis animuū per aures carneas illabat fit sonus verbum qd̄ corde gestamus. ꝛ locutio vocat. nec tn̄ in eundē sonū cogi tatio nostra conuertit. sed apud se ma nens integra: formam vocis qua se in sinuet auribus sine aliqua labe sine mutatione assumit. ita verbum dei non commutatum caro tamē factum est vt habitaret in nobis. Sicut autem cura

tio via est ad sanitatem: sic ista curatio
peccatores sanandos reficiendosq; su-
scepit: et queadmodum medici cum alli
gant vulnera. non incomposite sed apte
id faciunt: vt vinculi vtilitatem quedaꝫ
pulchritudo etiā ꝯsequat. sic medicina
sapiētie p hoīs susceptionē nr̄is est ac-
cōmodata vulneribus de quibusdā cō-
trarijs curās: de qbusdam similib9: si-
cut etiā ille q medet vulneri corporis
adhibet quedā contraria: sicut frigidū
calidū vel humidum sicco: vel qd aliud
hmōi. Adhibet etiā quedā similia sicut
lintheolum. vel rotondo vulneri rotun-
dum vel oblongū oblōgo. ligaturamq;
ipam non eandē mēbris oib9: sꝫ similē
similibus coaptat. sic sapientia dei ho-
minē curans seipsam exhibuit ad sanā-
dū: ipsa medicus: ipa medicina. Quia
ergo p supbiā hō lapsus est: humilitatē
adhibuit ad sanandum. Serpētis sapi-
entia decepti sumus. dei stulticia libera
mur. Queadmodū illa sapientia voca-
bat. erat aūt stulticia contēnentib9 deū
sic ista q vocat stulticia sapientia est vin
centibus diabolū. Nos imortalitate vsi
sumus male vt moreremur. xp̄s morta
litate bñ vsus est vt viuerem9. I
Corrupto aīo femine ingressus est mor
bus. integro corpe femine pcessit salus
Ad eadē contraria pertinet q etiā exē-
plo xtutum ei9 vicia nostra curant. Iā
xo similia quasi ligamenta membris et
vulneribus nr̄is adhibita illa sunt. qp
feminā deceptos: p feminam natus: hō
hoīes: mortalis mortales: morte mor-
tuos liberauit. Multa quoq; alia dili-
gētius cōsiderātib9 quos instituti opis
peragendi necessitas non rapit: vel a
contrarijs vel a similib9 medicine chri-
stiane apparet instructio. Iā xo credi-
ta dñi a mortuis resurrectio: et in celum
ascensio: magna spe fulsit fidē nostram.
Multū eni ostēdit q voluntarie pro no
bis aiam posuit q sic eā habuit in ptāte
resumere. Quanta ergo fiducia se spes
credentiū consolat: considerās quant9
quanta pro nondū credentibus passus
sit? Cum eni iudex viuor atq; mortuo-
rū expectat a celo magnū timorem in-
cutit negligentibus vt se ad indulgen-
tiā conuertant. eumq; magis bñ agen-
do desiderent q male agēdo formidēt
Quibus autem verbis dici: aut qua co
gitatiōe capi pōt premiū qd ille in fine
daturus est. qn ad consolationē hui9 iti
neris tm̄ dedit de spūsancto: quo in ad-
uersis vite huius fiduciā charitatemq;
tantā eius quē nondū videmus habea
mus. et dona vnicuiq; ppria ad instru-
ctionē eccl'ie sue: vt id qd ostendit esse
faciendū non solum sine murmure: sed
etiā cū delectatione faciam9? Est eni ec
clesia corpus eius: sicut aplica doctria
commēdat. q etiā cōiux eius dicit. Cor
pus ergo suum multis mēbris diuersa
officia gerentibus nodo vnitatis et cha
ritatis tanq sanitatis astringit. Exer-
cet aūt hoc tpe et purgat medicinalib9
quibusdā molestijs. vt erutaꝫ de hoc se-
culo in eternum sibi copulet cōiugē ec-
clesiā non habentē maculā neq; rugam
aut aliquid hmōi. Porro qm̄ in via
sumus: nec via ista locorum est ad affe-
ctuum: quā intercludebant quasi septa
quedā spinosa: preteritor malicie pec-
catorū. K Quid liberalius et mi
sericordius facere potuit qui seipm no
bis quo rediremus substernere voluit:
nisi vt omnia donaret ptā conuersis et
grauiter fixa interdicta reditus nostri
p nobis crucifixus euelleret: Has igit
claues dedit eccl'ie sue: vt q solueret in
terra soluta essent in celo. q ligaret i ter
ra ligata essent et in celo. s. vt quisquis
in eccl'ia ei9 dimitti sibi ptā non crede-
ret. non ei dimitterent. qsqs autē crede-
ret seq; ab his correct9 auerteret in eius
dem ecclesie gremio constitut9: eadē fi-
de atq; correctione sanaret. Quisqs ei
non credit dimitti sibi posse peccata: sit
deterior desperando: quasi nihil illi me
lius q malū esse remaneat: vbi de fru-
ctu sue conuersionis infidus est. Iā ve-
ro sicut animi qdam mors est: vite prio
ris morūq; reiectio: q fit penitendo. sic
etiā corporis mors est animationis pri
stine resolutio Et quō animus post pe-
nitentiā qua priores mores pditos in-
teremit: reformat in meli9. sic etiā cor-

pus post istā mortē quā vinculo peccati oēs debem⁹:credendū et sperandum est resurrectiōis tpe in melius commutari. vt nō caro et sanguis regnum dei possideat:qđ fieri nō pōt. sed corruptibile hoc induat incorruptionē. et mortale hoc induat imortalitatem. nullamq; faciens molestiā:qz nullā patietur indigentiā a btā perfectaq; aīa cuȝ summa quiete vegetet. Cui⁹ aūt anim⁹ nō morit huic sclo:neq; incipit configurari veritati:in grauiorē mortē morte corpis trahit. neq; ad cōmutationem celestis habitationis:sȝ ad luenda supplicia reuiuiscet. Hoc itaq; fides habet:atq; ita rē se habere credendū est. neq; animum neq; corpus humanū omino interitum pati. sȝ impios resurgere ad penas inestimabiles:pios aūt ad vitam eternam.

In his igit oib⁹ reb⁹ ille tm̄ sunt quib⁹ fruendū est. quas eternales atq; incommutabiles cōmemorauimus. Ceteris aūt vtendum est: vt ad illam perfruitionē peruenire possimus. Nos itaq; q̄ fruimur et vtimur aliis rebus res aliq̄ sumus. Magna eī quedaȝ res est:hō fact⁹ est ad imaginē ⁊ similitudinem dei:nō inquātum mortali corpore includit. sȝ inquantum bestias rōnalis aīe honore pcellit. Itaq; magna q̄stio ē vtrū frui se debeant homīes an vti: an vtrūq;. Preceptuȝ est eni nobis vt diligam⁹ inuicē. sȝ queritur vtrū propter se hō ab hoīe diligendus sit:an ppter aliud. Si eīm ppter se fruimur eo: si propter aliud vtimur eo. Uidetur aūt mihi ppter aliud diligēdus. Qđ eīm ppter se diligendū ē in eo pstituit vita beata. Cui⁹ etiā si nondū res tm̄ spes eius nos hoc tpe cōsolat. Maledict⁹ aūt q̄ spem suā ponit in hoīe. Sed nec seipso quisq̄ frui debet si liquido aduertas. qz nec se ipsū dȝ ppter seipsū deligere. sed ppter illud quo fruēdū ē. Tūc q̄ppe ē optim⁹ hō cū tota vita sua pagit ī incōmutabilē vitā:⁊ toto affectu inheret illi. Si autē se ppter se diligit:non se refert ad deum:sed ad seipsū conuersus nō ad incōmutabile aliquod conuertit. Et proptera iam cum defectu aliquo se fruit: qz melior est cum totus heret atq; cōstringitur incōmutabili bono: q̄ cū inde vel ad seipsum relaxatur. Si ergo teipsum non ppter teipsum debes diligere: sed propter illud vbi dilectionis tue rectissimus finis est:non succenseat alius homo si etiā ipsum propter deum diligis. Hec enim regula dilectionis diuinitus constituta est. Diliges inquit proximuȝ tuum sicut teipsum. deū vero ex toto corde. ⁊ ex tota anima ⁊ ex tota mente: vt omnes cogitationes tuas ⁊ omnem vitam ⁊ omnē intellectum in illum conferas:a quo habes eaipsa q̄ confers. Cuȝ aūt ait:toto corde:tota anima:tota mēte:nullam vite nr̄e partē reliq̄t q̄ vacare debeat:⁊ quasi locum daret vt alia re velit frui. sed quicquid aliud diligē duȝ venerit in animum:illuc rapiat:quo totius dilectionis ipetus currit.

Quisquis ergo recte proximum diligit hoc cum eo debȝ agē vt etiam ipse toto corde tota anima:tota mēte diligat deum. Sic.n. eum diligēs tanq̄ seipsuȝ totam dilectionē sui ⁊ illius refert ad illā dilectionē dei:q̄ nullū a se riuulum duci extra patit cuius diriuatione minuat. Nō aūt omnia q̄bus vtendū ē diligēda sunt sȝ ea sola q̄ aut nobiscum societate quadam referuntur ī deum:sicuti ē homo vł angelus:aut ad nos relata bn̄ficio dei p nos idigent:sicuti ē corpus. nā vtiq; martyres non dilexerūt scelus psequētium se:quo tamē vsi sunt ad promerēdum deum. Cum g̃ quattuor sint diligēda vnuȝ quod supra nos ē. alterum qđ nos sumus:tertium quod iuxta nos ē q̄rtum quod īfra nos ē. De scđo ⁊ quarto nulla pcepta danda erant. Quantumlibet eni homo excidat a vitate:manet illi dilectio sui ⁊ dilectio corporis sui. Fugax eni animus ab icommutabili lumine omnium regnatore id agit vt ipse sibi regnet ⁊ corpori suo. Et iō non potest nisi ⁊ se ⁊ corpus suum diligē. Magnuȝ aūt aliquid adeptū se putat: si etiam sociis id ē aliis hoib⁹ dn̄ari potuerit. Inē est eni vicioso aīo id magis appetē. ⁊ sibi tanq̄ debitū vēdicare qđ vni ppe debetur deo. Talis autē sui dilectio meli-

us odiū vocat. Iniquum est eni q: vult sibi seruire: et qd infra se est: cū ipse serui re supiori nolit. Rectissimeq dictum e. Qui autem amat iniquitatē odit ani mā suam. et iō fit infirm⁹ animus: et de mortali corpore cruciat. Necesse est eni vt illud diligat: et eius corruptione pre grauet. Inmortalitas eī et incorruptio corporis de sanitate animi existit. Sani tas aūt animi est firmissime īherere po tiori: hoc est incommutabili deo. Cum vero etiam eis q̄ sibi naturaliter pares sunt: hoc est hoīb⁹ dn̄ari affectat. into lerabilis oīno superbia est. Nemo ergo se odit. Et hinc quidē cum aliqua secta nonnulla questio fuit. Sed neq corpus suum quisq odit. Vex est eni quod ait apls. Nemo vnq carnē suā odio habu it. N Et qd nonnulli dicūt malle se oīno esse sine corpore: oīno falluntur. Non eni corpus suū sed corruptiones eius et pondus oderunt. Non itaq nul lum corpus sed incorruptū et integerri mū corpus volūt habere. Sed putant nullum corpus esse si tale fuerit. q: tale aliqd aiam esse putant. Qz aūt conti nentia quadā et laborib⁹ quasi persequ videnē corpa sua. q̄ hoc recte faciunt nō id agūt vt nō habeāt corpus. sed vt ha beant subiugatū et paratum ad opera necessaria. Libidines eni male vtentes corpe. i. consuetudines et inclinationes aīe ad fruendum inferioribus: per ipsi us corpis laboriosam quandam militi am extinguere affectāt. Nā nō se interi mut. sed curam sue valitudinis gerunt. Qui aūt puerse id agunt: quasi natura liter inimico suo corpi bellum ingerūt. In q̄ fallit eos qd legunt. Caro concu piscit aduersus spm̄: et spūs aduers⁹ car nem. Hec enim sibiinuicē aduersantur. Dictum est eīn hoc ꝑpter indomitā car nalē consuetudinē: aduersus quā spūs concupiscit. nō vt interimat corpus: sed vt concupiscentiā ei⁹. i. ꝯsuetudinē ma le domitā faciat spūi subiugatā. qd na turalis ordo desiderat. Quia enim hoc erit post resurrectionē: vt corpus oīmo do cū quiete summa spiritui subditum immortaliter vigeat. hoc etiā in hac vi ta meditandū est vt consuetudo carnis mutetur in melius. nec inordinatis mo tibus resistat spūi. Qd donec fiat caro concupiscit aduersus spm̄: et spūs aduer sus carnē. non ꝑ odiū resistente spū: sed per principatum. q: magis qd diligit vult subditū esse meliori: nec ꝑ odium resistente carne. sed ꝑ consuetudinis vin culū: qd a parentū etiā ꝓgenie inuete ratū nature lege inoleuit. Q Id ergo agit spūs in domāda carne: vt soluat male consuetudinis quasi pacta ꝑuersa. et fiat pax ꝯsuetudinis bone. Tā nec isti q̄ falsa opinione deprauati. cor pora sua detestant. parati essent vnum oculum vel sine sensu doloris amittere. etiam si in altero tantus cernēdi sēs⁹ re maneret quātus erat in duobus. nisi ali qua res q̄ ꝑponenda esset vrgeret. Istis atq huiusmodi documētis satis ondit eis qui sine pertinacia verū reqrūt: q cer ta sit snīa apli vbi ait. Nemo enim vnq carnē suā odio habuit. Addidit etiā: sed nutrit et fouet eam: sicut xp̄s ecclesiam. Modus ḡ diligēdi precipiēdus est ho mini. i. quomō se diligat vt prosit sibi. Quin aūt se diligat et prodesse sibi velit dubitare dementis est. Precipiendum etiā quō corpus suū diligat: vt ei ordia te prudenterq cōsulat. Nā q diligat etiā corpus suū: idq saluū habere atq inte grū velit: eque manifestum est. Aliquid itaq amplius diligere aliqs pōt: q sa lutē atq integritatē corpis sui. Nā mul ti et dolores et amissiones nonnullorum mēbrorum voluntarias suscepisse inue niunt: sed vt alia q̄ amplius diligebant saltem cōseqrent. Nō ḡ propterea dsq di cēdus est nō diligere salutē atq incolu mitatē corpis sui: q: plus aliqd diligit. Nam et auarus q̄uis pecuniā diligat: tamē emit sibi panem. Qd cū facit: dat pecuniā quā multū amat et augē deside rat. Sed q: pluris estimat salutem cor poris sui: que illo pane fulcit: superua caneū est diutius de re manifestissima disputare. Qd tn̄ plerūq nos facere co git error ipsorū. Ergo quoniam prece pto non est opus vt se quisq et corp⁹ su um diligat. i. qm̄ id qd sum⁹: et id quod

infra nos est:ad nos tamen pertinet. inconcussa nature lege diligimus.que in bestias etiam promulgata est:nam et bestie se atque corpora sua diligunt.restabat vt et de illo quod supra nos est: et de illo quod iuxta nos est precepta sumeremus. Diliges inquit dominum deum tuum ex toto corde tuo:ex tota anima tua: et ex tota mente tua et diliges proximum tuum tanquam teipsum. In his duobus preceptis vniuersa lex pendet et prophete. Finis itaque precepti est dilectio.et ea gemina.i.dei et proximi. P i z Quem si te totum intelligis.i. animam et corpus tuum.et proximum totum id est animam et corpus eius . homo enim ex anima constat et corpore:nullum rerum diligendarum genus in his duobus preceptis pretermissum est. Cum enim precurrat dilectio dei:eiusque dilectionis modus prescriptus appareat.ita vt cetera in illum confluant:de dilectione tua nihil dictum videtur. Sed cum dictum est. diliges proximum tuum tanquam teipsum: simul et tui abs te dilectio non pretermissa est. Ille autem iuste et sancte viuit qui rerum integer estimator est. Ipse est autem qui ordinatam dilectionem habet:ne aut diligat quod non est diligendum:aut non diligat quod est diligendum.aut amplius diligat quod minus est diligendum.aut eque diligat quod vel minus vel amplius diligendum est.aut minus vel amplius quod eque diligendum est. Omnis peccator inquantum peccator est:non est diligendus.et omnis homo inquantum homo est diligendus est propter deum:deus vero propter seipsum. Et si deus omni homine amplius diligendus est:amplius quisque debet deum diligere quam seipsum. Item amplius alius homo diligendus est quam corpus nostrum.quia propter deum omnia ista diligenda sunt et potest nobiscum alius homo deo perfrui: quod non potest corpus.quia corpus per animam viuit qua perfruimur deo. Omnes autem homines eque diligendi sunt. Sed cum omnibus prodesse non possis:his potissimum consulendum est qui pro locorum vel temporum vel quarumlibet rerum opportunitatibus constrictius tibi quasi quadam sorte iunguntur. i 4 Q Sicut enim si tibi abundaret aliquid quod dari oporteret ei qui non haberet. nec duobus dari potuisset. si tibi occurrerent duo: quorum neuter alium vel indigentia vel erga te aliqua necessitudine superaret:nihil iustius faceres quam vt sorte eligeres cui dandum esset quod dari vtrique non posset. Sic in hominibus quibus omnibus consulere nequeas pro sorte habendum est prout quisque tibi colligatus temporaliter adherere potuerit. Omnium autem qui nobiscum frui possunt deo:partim eos diligimus quos ipsi adiuuamus:partim eos a quibus adiuuamur:partim quorum et indigemus adiutorio et indigentie subuenimus.partim quibus nec ipsi conferimus aliquid commodi.nec ab eis vt nobis conferatur attendimus. Velle tamen debemus vt omnes diligant nobiscum deum. et totum quod vel eos adiuuamus vel adiuuamur ab eis: ad vnum illum finem referendum est. Si enim in theatris nequicie qui aliquem diligit histrionem:et tanquam magno vel etiam summo bono eius arte perfruitur:omnes diligit qui eum diligunt secum.non propter eos sed propter eum quem pariter diligunt. et quanto est in eius amore feruentior:tanto agit quibus potest modis:vt a pluribus diligatur:et tanto pluribus cupit eum ostendere.et quem frigidiorem videt excitat in eum quantum potest laudibus illius. Si autem contrauenientem inuenerit. odit in illo vehementer odium dilecti sui.et quibus modis valet instat vt auferat.quod nos in societate dilectionis dei agere conuenit: quo perfrui beate viuere est. et a quo habent omnes qui eum diligunt et quod sunt et quod eum diligunt de quo nihil metuimus ne cuiquam possit cognitus displicere.et qui se vult diligi non vt sibi aliquid:sed vt eis qui diligunt eternum premium conferatur:hoc est ipse quem diligunt. R Hinc etiam efficitur vt inimicos etiam nostros diligamus. Non enim eos timemus:quia nobis quod diligimus auferre non possunt. sed miseremur potius quia tanto magis nos oderunt quanto ab illo quem diligimus separati sunt. Ad quem si conuersi fuerint:et illum tanquam beatificum

bonū:⁊ nos tanq̄ socios tanti boni ne=
cesse est vt diligant. Oritᷣ autē hoc loco
de angelis nonnulla questio. Illo enim
fruentes etiā ipsi beati sunt. quo ⁊ nos
frui desideramus. Et quāto in hac vita
fruimur vel per speculū vel in enigma=
te.tanto nr̄am peregrinationem ⁊ tole=
rabilius sustinemus:⁊ ardentius finire
cupimus. Sed vtrū ad illa duo prece=
pta etiam dilectio pertineat angelorū
non irrationabiliter queri potest. Nam
q̄ nullū hoīm exceperit q̄ precepit vt p̄=
ximū diligamus:⁊ ipse in euāgelio dn̄s
ostendit ⁊ paulus aplus. Nāq̄ ille cui
duo precepta protulerat: atq̄ in eis
pēdere totā legē ⁊ p̄phetas dixerat:cū
interrogaret eum dicēs.⁊ qs est meus
proximus:hoiem quendam proposuit
descendentē ab hierusalē in hierico in=
cidisse in latrones. et ab eis grauiter
vulneratū saucium ⁊ semiuiuū esse reli
ctū.Cui proximū eē nō docuit:nisi q̄ erga
illū recreandū atq̄ curandū misericors
extitit.ita vt hoc q̄ interrogauerat inter
rogat⁹ ipse fateret.Cui dn̄s ait. Uade
⁊ tu fac simılit. vt videlicet eū eē proxi=
mū intelligam⁹:cui vel exhibēdum est
officiū mie si indiget: vel exhibendum
esset si indigeret.Ex quo est iā cōseq̄ns
vt etiā ille a quo nobis hoc vicissim ex
hibēdum est proximus sit nr̄. Proximi
enim nomē ad aliqd est.nec quisq̄ esse
proxim⁹ nisi proximo pōt. Nullū autem
exceptū esse cui mie denegetur officiū
qs non videat qn̄ vsq̄ ad inimicos etiā
porrectū est dn̄o dicēte.Diligite inimi=
cos vestros: bn̄facite his qui oderunt
vos.Ita quoq̄ apl's paulus docet cum
dicit.Nā non adulterabis.non homici
diū facies.non furaberis.non concupi=
sces.⁊ si qd est aliud mandatū: in hoc
sermone recapitulatur.diliges proximū
tuū tanq̄ teipm.Dilectio proximi ma=
lū nō operatur. ¶ Quisqs ḡ arbitratur
nō de oi hoie aplm precepisse:coge=
tur fateri qd absurdissimū ⁊ sceleratis=
simū est visum fuisse aplo non esse pec
catū.si qs aut non christiani aut inimi=
ci adulterauerit vxorem:aut eū occide=
rit:aut ei⁹ rē concupierit.Qd si demen

tis est dicere: manifestū est oēm hoiem
proximum esse deputandū. qr erga ne=
minē opandū est malū.Iamvero si vel
cui prebendum est:vel a quo nobis pre
bendum est officiū mie. recte proxim⁹ di=
citur.manifestum est hoc precepto q̄ iube
mur diligere proximū etiā sctōs ange=
los contineri.a quibus nobis tāta mie
officia impenduntur quanta multis diui
narum scripturarū locis aiaduertere fa
cile est.Ex quo ⁊ ipse deus ⁊ dn̄s noster
proximum se nostrū dici voluit.Nam ⁊
seipsum significat dn̄s iesus xp̄us opi=
tulatum esse semiuiuo iacēti in via affli
cto ⁊ relicto a latronib⁹.Et propheta ī
oratione ait.Sicut proximū sicut fratrē
nostrum ita cōplacebā. Sz qm̄ excellen
tior ac supra naturam nr̄am est diuina
substantia:preceptū quo diligamus de
um a proximi dilectione distinctum est.
Ille enim nobis prebet miam propter su=
am bonitatē.nos aūt nobis inuicē pro
pter illius.i.ille nobis miseretur vt se per
fruamur.nos vero inuicem nostri mise=
remur vt illo perfruamur. Quapropter
adhuc ambiguū esse videtur :cū dicimus
ea re nos perfrui quā diligimus propter
seipsam:et ea re nobis fruendū esse tm̄
qua efficimur btī.ceteris xō vtendum.
Diligit enim nos deus: ⁊ multū nobis
dilectionē eius erga nos diuina scriptu=
ra cōmendat. Quō ḡ diligit vt nobis
vtatur aut fruatur: Sz si fruitur eget bono
nr̄o:qd nemo san⁹ dixerit. Omne enim
bonum nr̄m vel ipse:vel ab ipso est.Cui
aūt obscurū vel dubiū est:non egere lu
cē rerū harum nitore quas ipsa illustra
uerit: Dicit etiam aptissime propheta.
Dixi dn̄o deus meus es tu:qm̄ bonorū
meorum nō eges. Non ḡ fruitur nobis sz
vtitur.Nā si neq̄ fruitur neq̄ vtitur:non inue=
nio quēadmodum diligat.Sed neq̄ sic
vtitur vt nos.Nā nos res quibus vtimur
ad id referim⁹ vt dei bonitate perfrua=
mur. ¶ De⁹ vero ad suā bonita
tē vsum nostrū refert. Qr eni bonus ē:
sumus.⁊ inquantum sum⁹ boni sumus.
Porro autē quia iustus est:non impu=
ne sumus mali.Inquantum enim mali
sumus:in tantum minus etiam sumus

Ille enim summe ac primitus est: quod omino incommutabilis est. et qui plenissime dicere potuit. ego sum qui sum: et dices eis qui est misit me ad vos. Ut cetera que sunt: et nisi ab illo esse non possunt: et intantum bona sunt inquantum acceperunt ut sint. Ille igitur usus qui dicitur dei quo nobis utitur: non ad eius sed ad nostram utilitatem refertur. ad eius autem tantummodo bonitatem. Cuius autem nos miseremur et cui consulimus ad eius quidem utilitatem id facimus eamque intuemur: sed nescio quomodo etiam nostra sit consequens: cum eam misericordiam quam impendimus egenti sine mercede non relinquit deus. Hec autem merces summa est ut eo perfruamur. et omnes qui eo fruimur: nobis etiam invicem in ipso perfruamur. Nam si in nobis id facimus remanemus in via: et spem beatitudinis nostre in homine vel in angelo collocamus. Quod et homo superbus et angelus superbus arrogant sibi. atque in se aliorum spem gaudent constitui. Sanctus autem homo et sanctus angelus etiam fessos nos atque in se requiescere et remanere cupientes reficiunt potius. aut eo sumptu quem propter nos: aut illo etiam quem propter se acceperunt: acceperunt tamen. atque ita refectos in illum ire compellunt: quo fruentes pariter beati simus. Nam et apostolus clamat. Numquid paulus pro vobis crucifixus est aut in nomine pauli baptizati estis? Et neque qui plantat est aliquid: neque qui rigat: sed qui incrementum dat deus. Et angelus hominem se adorantem monet. ut potius illum adoret: sub quo ei domino etiam ipse conservus est. Cum autem homine in deo frueris: deo potius quam homine frueris. Illo enim frueris quo efficieris beatus: et ad eum te pervenisse letaberis: in quo spem ponis ut venias. Inde ad philemonem paulus. Ita frater inquit ego te fruar in domino. Quod si non addidisset in domino: et te fruar tantum dixisset: in eo constituisset spem beatitudinis sue. Quamquam et vicissitudine dicitur frui cum delectatione uti. Cum enim adest quod diligitur: etiam delectationem secum necesse est gerat. Per quam si transieris: eamque ad illud ubi permanendum est retuleris: uteris ea. et abusive non proprie diceris frui. Si vero inheseris atque permanseris finem in ea ponens leticie fuerit: tunc vere et proprie frui dicendus es. Quod non faciendum est nisi in illa trinitate id est summo et incommutabili bono. Vide quemadmodum cum ipsa veritas et verbum per quod facta sunt omnia: caro factum esset ut habitaret in nobis: tamen ait apostolus. Et si noveramus christum secundum carnem: sed iam non novimus. [...] Ille quippe qui non solum pervenientibus possessionem: sed etiam viam prebere se voluit venientibus ad se principium viarum voluit carnem assumere. unde est etiam illud. Dominus creavit me in principio viarum suarum. ut inde inciperent qui vellent venire. Apostolus igitur quamvis adhuc ambularet in via: et ad palmam superne vocationis sequeretur vocantem dominum. tamen ea que retro sunt obliviscens: et in ea que ante sunt extentus: iam principium viarum transierat. hoc est: eo non indigebat a quo tamen aggrediendum et exordiendum iter est omnibus qui ad veritatem pervenire: et in vita eterna permanere desiderant. Sic enim ait. Ego sum via et veritas et vita. hoc est. per me venitur. ad me pervenitur: in me permanetur. Cum enim ad ipsum pervenitur: etiam ad ipsum patrem pervenitur. quia per equalem illi cui est equalis agnoscitur: vinciente et tamquam agglutinante nos spiritusancto: quo in summo atque incommutabili bono permanere possimus. Ex quo intelligitur quod nulla res in via tenere nos debeat. quando nec ipse dominus inquantum via nostra esse dignatus est. tenere nos voluerit: sed transire ne rebus temporalibus quamvis ab illo pro salute nostra susceptis et gestis hereamus infirmiter. sed per eas potius curramus alacriter: ut ad eum ipsum qui nostram naturam a temporalibus liberavit et collocavit ad dexteram patris provehi atque pervenire mereamur. Omium igitur que predicta sunt: ex quo de rebus tractamus hec summa est: ut intelligatur legis et omnium divinarum scripturarum plenitudo et finis esse dilectio rei que fruendum est. et rei que nobiscum ea re frui potest. quia ut se quisque diligat precepto non est opus. Hoc ergo ut nosceremus atque possemus facta est tota pro salute nostra per divinam providentiam dispensatio temporalis: qua debemus uti: non quasi mansoria quadam dilectione

atq; delectatione: sed transitoria poti⁹ tanq; vie: anq; vehiculorum vel aliorum quorumlibet instrumentorum. aut si qd congruentius dici pot: vt ea quibus ferimur propter illud ad qd ferimur diligamus

X Quisqs igitur scripturas diuinas vel quarumlibet earum ptē intellexisse sibi videtur: ita vt eo intellectu non edificet istam geminā charitatem dei z primi nondū intellexit. Quisqs vero talem inde sententiam dixerit: vt huic edificāde charitati sit vtilis: nec tñ hoc dixerit: qd ille quez legit eo loco sensisse pbabitur. nō pniciose fallitur: nec oīno mentitur. Inest quippe in mentiente volūtas falsa dicēdi. Et ideo multos inuenim⁹ qui mentiri velint: q aūt falli neminem. Cū igitur hoc sciens hō faciat. illud nesciens patiatur: satis in vna eadēq; re apparet illum q fallitur eo q mentitur eē meliorē. qñquidem pati meli⁹ ē iniquitatē q̄ facere. Ois aūt qui mentitur iniqtatem facit. z si cuiq̄ videt vtile aliquā do esse mendaciū: pōt videri vtilē aliqn esse iniquitatē. Nemo eni mētiēs in eo q mentitur seruat fidē. Nā vtiq; hoc vult vt cui mentitur fidē sibi habeat: quam tñ ei mentiendo non seruat. Ois aūt fidei violator iniqu⁹ est. Aut igitur iniquitas est vtilis aliqn qd fieri nō pōt. aut mendaciū semper inutile est. Sed qsquis in scripturis aliud sentit q̄ ille q scripsit: illis non mentientib⁹ fallitur. Sed tñ vt dicere ceperā si ea sentētia fallitur: qua edificat charitatē q finis precepti ē: ita fallitur ac si quisq̄ errore deserens viā: eo tñ p agrum pgat: quo etiam via illa pducit Corrigendus est tñ: z q̄ sit vtilius viaz non deserere demonstrādū est ne consuetudine deuiandi etiam in transuersum aut puersū ire cogatur. Asserendo eni temere qd ille nō sensit quē legit: plerūq; incurrit in alia q illi sententie contexere nequeat. q si vera et certa esse consentit illud nō possit verū eē qd senserat. Fitq; in eo nescio quō vt amādo sentētiaz suā scripture incipiat offensior esse magis q̄ sibi. Qd malū si serpere siuerit euertetur ex eo. Per fidē eni ambulam⁹ nō per spēm. Titubabit aūt fides si diuinarum scripturarum vacillat auctoritas.

Y Porro fide titubante charitas etiam ipsa languescit. Naz si a fide quisq; ceciderit: a charitate etiam necesse ē cadat. Non eni pōt diligere qd esse nō credit. Porro si et credit z diligit: bñ agēdo z pceptis bonorum morum obtēperando efficit vt etiā speret se ad id qd diligit esse venturū. Itaq; tria hec sunt quibus et scia omis z prophetia militat: fides: spes: charitas. Sed fidei succedit spes quam videbimus. Et spei succedit btitudo ipsa: ad quam pueturi sum⁹. Charitas aūt istis decedentibus augebitur potius. Si eni credēdo diligim⁹ qd nondū videm⁹. q̄to magis cū videre ceperim⁹? Et si sperando diligimus quo nōdū puenimus: q̄to magis dum peruenerimus? Inter tpalia qppe atq; eterna hoc interest q̄ tpale aliqd plus diligitur anteq̄ habeatur: vilescit autem cū aduenerit. Non eni satiat aīam cui vera z certa sedes est eternitas. Eternū autem ardenti⁹ diligitur adeptū q̄ desideratuz. Nulli eni desideranti conceditur plus de illo existimare q̄ se hz: vt ei vilescat cū min⁹ inuenerit: sed q̄tū quisq; veniēs existimare potuerit: plus perueniens inuenturus ē. Hō itaq; fide: spe z charitate subnixus: eaq; inconcusse retinens non indiget scripturis nisi ad alios instruēdos. Itaq; multi per hec tria in solitudine sine codicibus viuunt.

3 Vñ in illis arbitror iam cōpletum esse qd dictū est: siue prophetie euacuabuntur siue lingue cessabunt: siue scientia destruetur. Quib⁹ tñ q̄si machinis tanta fidei z spei z charitatis in eis surrexit structio: vt perfectum aliquid tenentes ea q sunt ex parte non querant: perfectum sane q̄tū in hac vita pōt. Nam in cōparatione future vite nullius iusti et sancti est vita ista pfecta. Ideo manēt inde fides: spes: charitas: tria hec: maior autem horum est charitas. q: et cū quisq; ad eterna peruenerit: duob⁹ istis decedentibus charitas auctior et certior pmanebit. Quapropter cum quisq; cognouerit finē pcepti esse charitatem de corde puro z cōscientia bona z fide non ficta

omnem itellectum diuinarum scriptu
raruȝ ad ista tria relatur⁹. ad tractatio
nē illoꝝ libroꝝ securus accedat. Cū eni
diceret charitas: addidit de corde puro
vt nihil aliud ꝙ id quod diligēdum est
diligatur. Conscīētia vo bona subiūxit
ppᵉ spē. Ille eni se ad idqđ credit ꝛ dili
git puēturū eē desperat: cui male cōsciē
tie scrupulus iest. Tertio ꝛ fide indicit nō
ficta. Si eni fides nr̄a mēdacio caruerit
tūc ꝛ nō diligim⁹ qđ nō ē diligēdū: ꝛ re
cte viuēdo id spamus: vt nullo mō spes
nr̄a fallat. Propterea ꝛ de reb⁹ cōtinētī
bus fidē ꝙtū ꝓ tp̄e satis eē arbitrat⁹ sū
dicē volui. q: in aliis voluminib⁹ siue p
alios siue p nos multa iā dicta sūt. Mo
d⁹ itaqꝫ sit iste libri hui⁹. Cetera de signis
ꝙtum dederit dn̄s disseremus.

¶ Explicit liber pmus.

Incipit liber secūd⁹.

Q

Quoniam
de reb⁹ cū scribe
rē pmisi cōmo
nēs ne qsi eis at
tēderet nisi qđ sē
nō ēt si qđ aliud
pret se significāt:
vicissiȝ de signis
disserēs: hoc dico ne qs i eis attēdat qđ
sūt: sȝ poti⁹ ꝙ signa sūt. id ē ꝙ significāt.
Signū ē eni res pret spēm quā igerit sē
sibus aliđ aliqđ ex se faciēs icogitatio
nē vēire. sicut vestigio viso trāsisse aīal
cui⁹ vestigiū ē cogitamus. ꝛ fumo viso
ignē subesse cognoscim⁹: ꝛ voce aīantis
audita affectionē animi ei⁹ aīaduerti
m⁹: ꝛ tuba sonāte milites vl̄ ꝓgredi vl̄
regredi: ꝛ si quid aliud pugna postulat
oportē nouert. Signoꝝ igit alia sūt nā
lia: alia data. Nālia sūt q̄ sine volūtate
atqꝫ vllo appetitu significādi: pret se ali
qđ aliđ ex se cognosci faciūt: sicuti est fu
mus significās ignē. nō eni volēs signifi
care id facit: sȝ reꝝ exptaꝝ aīaduersio
ne ꝛ notatione cognoscitur ignē subesse
etiam si fumus solus apparet. Sed ꝛ ve
stigium transeūtis animātis ad hoc ge
nus ptinet. Et vultus irati seu tristis af
fectionē animi significāt. etiaȝ nulla ei⁹
voluntate: qui aut iratus aut tristis est
aut si quis alius motus animi vultu in
dice proditur etiam id nobis non agen
tibus vt prodatur. Sed de hoc toto ge
nere nunc disserere non est propositum.
Quoniam tamen icidit in partitionem
nostram preteriri omnino nō potuit. at
qꝫ id hactenus notatum esse suffecerit.
Data vero signa sunt: que sibi queqꝫ vi
uētia inuicē dant ad demōstrandos ꝙ
tum possūt motus animi sui vl̄ sēsa aut
intellecta q̄libȝ. Nec vlla causa est nobis
significandi. i. signi dandi: nisi ad depro
mendum ꝛ traiiciendum in alterius ani
mum id qđ aīo gerit is qui signuȝ dat.
B
Horū igit signoꝝ gen⁹ ꝙtuȝ
ad homines attinet cōsiderare atqꝫ tra
ctare statuimus: q: ꝛ signa diuinitus da
ta q̄ in scripturis sanctis continentur p
homines nobis indicata sunt qui ea cō
scripserūt. Habēt etiam bestie quedam
inē se signa quibus produnt appetitum
animi sui. Nam ꝛ gallus gallinatius re
pto cibo dat signum vocis galline vt ac
currat: ꝛ columbus gemitu columbam
vocat. ꝛ abea vicissim vocat: ꝛ multa
huiusmodi aīaduerti solent. Que vtrū
sicut vultus aut dolentis clamor sine si
gnificādi volūtate sequant motum ani
mi: an vero ad significandum dentur a
lia questio ē: ꝛ ad rem q̄ nunc agit non
ptinet. Quam partē ab hoc opere tāꝙ
non necessariam remouemus. Signoꝝ
igit quibus inter se homines sua sensa
communicāt: qdā ptinēt ad oculoꝝ sēsū
pleraqꝫ ad auriū. paucissima ad ceteros
sēsus. Nā cū innuimus nō damus signū
nisi oculis eius queȝ volumus p hoc si
gnum voluntatis nr̄e participē facere.
Et qdam mot⁹ manuū pleraqꝫ signt. Et
hystriones omnium mēbroꝝ motibus
dant signa quedam scientibus: ꝛ cū ocu
lis eorum quasi fabulantur. Et vexilla
draconesqꝫ militares per oculos insinu
ant voluntatem ducum. Et sunt hec oīa

quasi quedam verba visibilia. Ad aures aūt q̄ ptinēt vt dixi plura sūt. in verbis maxime. Nam tuba et tibia et cythara dant plerumqꝫ nō solū suauē sed etiā significātē sonū. ❡ Sꝫ omnia signa verbis comparata paucissima sunt. Uerba enī prorsus inť homines obtinuerunt principatum significādi quecunqꝫ aīo concipiuntur si ea prodere quisqꝫ velit. Nam et odorē vnguenti dominus quo perfusi sunt pedes ei⁹ signum aliquod dedit: et sacramēto corporis et sanguinis sui pgustato significauit qḋ voluit: et cum mulier tāgēdo fimbriā vestimenti eius salua facta est: non nihil significat. Sꝫ inumerabilis mltitudo signoꝝ: qb⁹ suas cogitationes homines exerūt in vbis cōstituta est. Nā illa signa oīa quoꝝ gnā breuiter attigi. potui vbis enūciare: vba vo illis signis nullo modo possum. Sed quia verberato aere statim transeūt: nec diutius manent q̄ sonant instituta sunt per litteras signa verborum. Ita voces oculis ostēduntur. non per seipsas sed per signa q̄dam sua. Ista igitur signa non potuerūt coīa esse omnibus gentibus pctō q̄daꝫ dissensionis humane: cum ad se quisqꝫ principatū rapit. Cuius superbie signū est: erecta illa turris in celuꝫ. vbi hoīes impii non solū aīos sed etiā voces dissonas habere meruerunt. Ex q̄ factum est vt etiā scriptura diuina qua tantis morbis humanaꝝ volūtatū subuenitur. ab vna lingua profecta que opoztune potuit per orbē terrarum disseminari: per varias interptū linguas lōge lateqꝫ diffusa innotesceret gētibus ad salutē: qua legentes nihil aliud appetūt q̄ cogitationē voluntatēqꝫ illorum a quib⁹ cōscripta est inuenire. et p illas voluntatem dei secūdum quā tales hoīes locutos eē credimus. Sed multis et multiplicibus obscuritatibus et ambiguitatibus decipiūtur q̄ temē legunt aliud pro alio sentiētes. q̄busdam aūt locis qd vł falso suspicētur nō iueniūt: ita obscure q̄daꝫ dicta dēsissimā caliginē obducūt. Quod totū puisū diuinit⁹ eē nō dubito: ad edomādā laboze supbiā. et intellectū a fastidio renouādum. cui facile inuestigata plerumqꝫ vilescūt. ❡ Quid enim ē q̄ q̄ si q̄s dicat sāctos eē homines atqꝫ pfectos: quoꝝ vita et moribus xpi ecclīa de q̄busdā supstitioīb⁹ pcidit eos q̄ ad se veniūt. et imitatiōe bonorū sibimet q̄dāmō incorporat: q̄ boni fideles et vre dei fui deponentes onera seculi ad sanctum baptismi lauacrū venerunt. atqꝫ inde ascendentes conceptione sancti spiritus fructum dant gemie charitatis. i. dei et pximi: quid est q̄ q̄ si hec quisqꝫ dicat. minus delectat audientem q̄ si ad eundem sensum locum illū expōnat de canticis canticorum. vbi dictum est ecclīe: cum tanq̄ pulcra q̄dam femina laudaref dētes tui sicut grex tōsarū ascēdēs de lauacro. q̄ omnes geminos creāt et nō est sterilis in eis: Nū aliḋ hō discit: q̄ cū illud planissimis vbis: sine similitudinis huiusmodi adminiclo audiret: Et tñ nescio quō suaui⁹ ituecr sāctos cū eos quasi dētes ecclīe video pcīdere ab erroribus homīes. atqꝫ in eius corpore emollita duricia quasi demersos mansosqꝫ trāsferre. Oues etiā iocūdissime agnosco detōsas. oneribus secularibus tanq̄ velleribus positis. et ascēdētes de lauacro. i. de baptismate creare omnes geminos. i. duo precepta dilectionis. et nullā eē ab isto sancto fructu sterilem video. Sed quare suauius videam: q̄ si nulla de diuinis libris talis similitudo pmētur. cum res eadē sit eadēqꝫ cognitio difficile est dicere. et alia q̄stio est. Nunc tñ nemo ābigit. et p similitudines libētius q̄qꝫ cognosci: et cum aliqua difficultate quesita multo gratius inueniri. Qui enī pzsus non inueniunt quod q̄runt: fame laborāt. Qui autem non q̄runt: q2 in pzimptu habēt: fastidio sepe marcescunt. In vtroqꝫ autē lāguor cauendus est. ❡ Magnifice igiť et salubriť spūssanctus ita scpturas sanctas modificauit. vt locis aptiorib⁹ fami occurrēt: obscurioib⁹ aūt fastidia detgeret. Nihil enī fere de illꝫ obscuritatib⁹ eruiť: qḋ nō plāissīe dcm̄ alibi repiaf. Ān oīa igiť opus est dei timore conuerti ad cognoscendam eius volū

tatē quid nobis appetendū fugiendū3
ꝙ precipiat. Timor autē iste cogitatio=
nem de nostra mortalitate: et de futura
morte necesse est incutiat: ⁊ q̄si clauatis
carnibus oēs supbie motus ligno cru=
cis affigat. Deinde op⁹ est mitescere pie
tate: neq3 cōtradicere diuine scripture:
siue intellecte: si aliqua vicia nostra per
cutit: siue non intellecte q̄si nos melius
sapere meliusq3 pcipere possimus. sed
cogitare potius ⁊ credere id esse meli⁹
⁊ verius qḋ ibi scriptū est: etiā si lateat:
q̄ id qḋ nos p nosmetipsos sapere pos=
sumus. Post istos duos gradus timo=
ris atq3 pietatis: ad tertiū venit scien=
tie gradū. de quo nūc agere statui. Nā
in eo se exercet oīs diuinarū scriptura=
rū studiosus: nihil aliud in eo inueniēs
q̄ diligendū esse deū ꝑpter deū: ⁊ pri=
mū ꝑpter deum. ⁊ illū quidē ex toto cor
de: ex tota aīa: ex tota mente diligere ꝓ
ximū vo tanq̄ seipm. i. vt tota dilectio
proximi sicut, etiā nostri referatur inde
um. De quib⁹ duob⁹ preceptis cum de
rebus agerem⁹ in libro supiore tracta=
uimus. Necesse est ḡ vt primo se quisq3
in scripturis inueniat amore huius scli
hoc est tpaliū rerū implicatū. longe se=
iūctū esse a tāto amore dei ⁊ tanto amo
re ꝓximi: q̄tum scriptura ipsa pscribit.
Tum vo ille timor quo cogitat de iudi
cio dei: ⁊ illa pietas qua non potest nisi
credere ⁊ cedere autoritati sanctorum
librorū: cogit eū seipm lugere. Naz ista
scientia bone spei hoīem se non iactan=
tem: sed lamētantē facit. F Quo
affectu ipetrat sedulis precib⁹ consola
tionē diuini adiutorij: ne desperatione
frangat. ⁊ esse incipit in quarto gradu
hoc est fortitudinis quo esuritur ⁊ sitit
iusticia. Hoc enī affectu ab oī mortife=
ra iocūditate rerū transeūtiū sese extra=
hit. ⁊ inde se auertens conuertit ad dile
ctionē eternorū in incōmutabilem. s. vni
tatem eandemq3 trinitatem. Quaz vbi
aspexerit q̄tū pōt in longinqua radian
tem: suiq3 aspectus infirmitate sustinere
se illam lucē nō posse psenserit: in quin=
to gradu: hoc est in consilio mie purgat
aīam tumultuantē quodammodo atq3
obstrepentē sibi de appetitu inferiorū
cōceptis sordib⁹. Hinc vero se ī dilectio
ne ꝓximi gnauiter exercet: in eaq3 perfi
citur: ⁊ spe iam plenus atq3 integer viri
bus cū puenerit vsq3 ad inimici dilectio=
nem: ascendit in sextū gradū: vbi iā ip3
oculū purgat quo videri deus pōt q̄tū
pōt ab his qui huic seculo moriunt q̄=
tū possūt. Nam intantum vident inquā
tum moriunt huic seculo. Inquātū aūt
huic viuūt: nō vident. Et ideo q̄uis iaz
certior ⁊ non solū tolerabilior: sed etiaz
iocūdior species lucis illi⁹ incipiat ap=
parere. in enigmate tñ adhuc ⁊ per spe=
culum videriḋ. quia magis per fidem
q̄ per spem ambulat. cū in hac vita pe
grinamur: q̄uis couersationem habea
mus in celis. In hoc aūt gradu ita pur
gat oculū cordis: vt veritati ne ipm q̄=
dem preferat aut conferat ꝓximū. ergo
nec seipm quia nec illū quem diligit si=
cut seipsū. Erit ergo iste sanct⁹ tam sim
plici corde atq3 mūdato: vt neq3 homi=
nibus placendi studio detorq̄atur a ve=
ro. nec respectu deuitandorū q̄rūlibet in
cōmodorū suorū q̄ aduersant huic vite
Talis filius accendit ad sapientiā q̄ vl=
tima et septima ē qua pacatus trāquil
lusq3 perfruitur. Initiū enī sapiētie tior
dn̄i. Ab illo enim vsq3 ad ipsam p hos
grad⁹ tendit ⁊ puenit. Sed nos ad ter=
tiū gradū illū considerationem referā=
mus. de quo differere qḋ dn̄s suggesse=
rit atq3 tractare instituimus. G
Erit igit diuinarū scripturaꝝ solertissi=
mus indagator: qui primo totas lege=
rit notasq3 habuerit: ⁊ si nōdū itellectu
iā tñ lectiōe dūtaxat eas q̄ appellamur
canonice. Nā ceteras securius leg. ⁊ fi=
de veritatis istruct⁹. ne p̄occupēt ibecil
lem aīm. et piculosis mendacijs atq3 fā
tasmatib⁹ eludentes preiudicēt aliquid
contra sanā itelligētiam. In canonicis
aūt scripturis ecclīarum catholicarum
q̄plurimū auctoritatez sequatur: inter
quas sane ille sūt q̄ aplicas sedes hr̄e ⁊
eplas accipere meruerūt. Tenebit igi=
tur hunc modū in scripturis canonicis
vt eas q̄ ab oib⁹ accipiunt ecclesijs ca=
tholicis preponat eis quas quedaz nō

accipiũt. In eis vero q̄ non accipiũtur
ab omibus: pꝛeponat eas quas plures
grauioꝛesq; accipiũt eis quas paucio-
res minoꝛisq; auctoꝛitatis eccłie tenent
Si aũt alias inuenerit a pluribꝰ: alias
a grauioꝛibꝰ haberi: q̄ꝗ̄ hoc inuenire
non possit: equalis tñ auctoꝛitatis eas
habendas puto. Totus aũt canon scri-
pturarũ i quo istã cõsideratione͂ versan
dã dicimꝰ his libꝛis continet. Quinq;
moyseos. id est genesi. exodo. leuitico
numeri. deuteronomio: ⁊ vno libꝛo ie-
su naue. vno iudicũ. vno libello qui ap
pellatur ruth. q̄ magis ad regnoꝝ prin-
cipia videt pertinere. Deide quattuoꝛ
regnoꝛũ ⁊ duobus paralipomenõ: non
ꝯsequẽtibus: sed q̄si a latere adiunctis
simulq; ꝑgentibus. Hec est hystoꝛia q̄ si
bimet annexa tꝑa cõtinet: atq; oꝛdinem
rerũ. Sunt alie tanq̄ ex diuerso oꝛdine
q̄ neq; huic oꝛdini: neq; inter se ꝯnectũt
sicut ē Job ⁊ Thobias ⁊ Hester ⁊ Ju-
dith ⁊ Machabeoꝝ libꝛi duo: ⁊ hesdre
duo. q̄ magis subseq̄ vident oꝛdinatam
illã historiã: vsq; ad regnoꝝ vel ꝑalipo-
menõ terminatã. Deinde ꝓphete in qui
bus Dauid vnꝰ liber psalmoꝝ: ⁊ Salo-
monis tres: puerbioꝝ: cantica cantico-
rũ ⁊ ecclesiastes. Nam illi duo libꝛi vnus
q̄ sapientia. ⁊ aliꝰ q̄ ecclesiasticus inscibit
de quadã silitudine salomõis esse dicũt
H Nã iesus filiꝰ syrach eos scripsisse
ꝯstantissime ꝑhibet. Qui tñ q̄m in au-
ctoꝛitatē recipi meruerũt: inter ꝓpheti
cos numerandi sunt. Reliq̄ sunt eoꝛum
libꝛi q̄ pꝛopꝛie ꝓphete appellati sunt.
duodecim ꝓphetarum libꝛi singuli: qui
cõnexi sibimet q̄m nũq̄ seiũcti sunt pꝛo
vno habent. Quoꝝ ꝓphetarũ nomina
sunt hec. Osee | Joel | Amos | Abdias |
Jonas | Micheas | Naũ | Abacuch | So
phonias | Aggeus | zacharias | Mala-
chias. Deinde q̄ttuoꝛ ꝓphete sunt ma-
ioꝛum voluminuꝫ. Esaias | Hieremias |
Daniel | Ezechiel. His q̄dragintaq̄ttu-
oꝛ libꝛis veteris testa͂mẽti terminat au
ctoꝛitas. Noui aũt q̄ttuoꝛ libꝛis euan-
gelij ſm Matheũ: ſm Marcũ: ſm Lu
cam: ſm Joannem. q̄ttuoꝛdecim episto
lis pauli apłi. ad romanos. ad coꝛinthi-

os duabus. ad galathas. ad ephesios.
ad philippẽses. ad thessalonicẽses dua-
bus: ad colossenses. ad thimotheũ dua-
bus. ad titũ. ad philemonem. ad hebꝛe
os. Petri duabus. tribus Joãnis. vna
Jude: ⁊ vna Jacobi. Actibus apostolo
rum libꝛo vno. ⁊ Apocalipsis Joannis
libꝛo vno. In his omnibus libꝛis timẽ-
tes deum et pietate mansueti querunt
voluntatem dei. Cuius operis vel la-
boꝛis pꝛima obseruatio est vt diximus
nosse istos libꝛos. ⁊ si nondum ad intel-
lectũ legẽdo: tñ vel mandare memoꝛie
vel oĩno incognitos non habere. Dein-
de illa q̄ in eis aperte posita sũt vel p̄ce
pta viuendi vel regule credendi: solerti
us diligentiusq; inuestigãda sunt. Que
q̄to quisq; plura inuenit: tanto est intel
ligentia capacioꝛ. In his enim q̄ aper-
te in scriptura posita sunt inueniuntur
illa omnia que continent fidem moꝛes-
q; viuendi. spem. s. atq; charitatem. de
quibus libꝛo superioꝛe tractauimus.
I Cum vero facta quadam familia
ritate cũ ipsa lingua diuinaꝝ scriptura-
rũ: in ea q̄ obscura sunt aꝑienda ⁊ discu
tienda ꝑgendũ est: vt ad obscurioꝛes lo
cutiones illustrandas de manifestioꝛi-
bus sumant exempla. ⁊ quedã certaruꝫ
sententiaruꝫ testimonia dubitationem
de incertis auferant. In qua re memo-
ria valet plurimũ. Que si defuerit: nõ
põt his p̄ceptis dari. Duabus aũt cau
sis nõ intelliguntur q̄ scripta sunt. si aut
ignotis aut ambiguis signis obtegũt.
Sunt aũt signa vel ꝓpꝛia vel translata
Pꝛopꝛia dicunt cũ his rebꝰ significan-
dis adhibent: ꝓpter quas sunt institu-
ta. sicut cũ dicimꝰ boue͂ intelligimꝰ pe-
cus: qđ oĩs nobiscuꝫ latine lingue ho-
mines hoc nomine vocant. Translata
sunt: cũ et ipse res quas pꝛopꝛijs vbis
significamus ad aliud aliq̄d significan-
dũ vsurpant: sicut cũ dicimus bouem ⁊
per has duas syllabas intelligimus pe
cus qđ isto nomine appellari solet: sed
ꝑ illud pecus rursus intelligimꝰ euan-
gelistã que͂ signauit scriptura interpꝛe-
tante apostolo dicens. Bouem triturã-
tem non infrenabis. Contra ignota si

gna propria: magnum remedium est linguarum cognitio. Et latine quidem lingue homines quos nunc instituendos suscepimus: et duabus aliis ad scripturarum diuinarum cognitionem habent opus. hebrea scilicet et greca: vt ad exemplaria precedentia recurratur: si quam dubitationem attulerit latinorum interpretum infinita varietas. Quamquam et hebrea verba non interpretata sepe inueniamus in libris: sicut amen: aleluya: et racha et osanna: et si qua sunt alia. Quorum partim propter sanctiorem auctoritatem quis interpretari potuisset seruata est antiquitas: sicut amen: et aleluya partim vero in aliam linguam transferri non potuisse dicuntur: sicut alia duo que posuimus. Sunt enim quedam verba certarum linguarum: que in vsum alterius lingue per interpretationem transire non possunt. Et hoc maxime interiectionibus accidit: que verba potius motum animi significant: quam sententie concepte vllam particulam. Nam et hoc duo talia esse perhibentur. K

Dicunt enim racha indignantis esse vocem: osanna letantis. Sed non propter hec pauca que notare atque interrogare facillimum est: sed propter diuersitates vt dictum est interpretum illarum linguarum est cognitio necessaria. Qui enim scripturas ex hebrea lingua in grecam verterunt linguam numerari possunt. latini autem interpretes nullo modo. Ut enim cuique primis fidei temporibus in manus venit codex grecus. et aliquantulum facultatis sibimet vtriusque lingue habere videbatur: ausus est interpretari. Que quidem res plus adiuuit intelligentiam quam impediuit si modo legentes non sint negligentes. Nam nonnullas obscuriores sententias plurium codicum sepe manifestauit inspectio sicut illud Esaie prophete. Unus interpres ait: et carnem tuam ne despexeris. Alius: et domesticos seminis tui ne despexeris: vterque sibimet inuicem attestatur. Namque alter ex altero exponitur: quia et caro posset accipi proprie vt corpus suum quisque ne despiceret se putaret ammonitum: et domestici seminis translate christiani posset intelligi ex eodem vbi semine nobiscum spiritualiter nati. Nunc autem collocato interpretum sensu: probabilior occurrit sententia proprie de consanguineis non despiciendis esse preceptum: quia domesticos seminis cum ad carnem retuleris consanguinei potissimum occurrit. Unde esse arbitror illud apostoli quod ait. Si quomodo ad emulationem adducere potuero carnem meam vt saluos faciam aliquos ex illis. id est vt emulando eos qui crediderant et ipsi credant. Carnem enim suam dixit iudeos: propter consanguinitatem. Item illud eiusdem Esaie prophete. Nisi credideritis non intelligetis: alius interpretatus est. nisi credideritis non permanebitis. Quis horum vera secutus sit: nisi exemplaria lingue precedentis legantur incertum est. Sed tamen ex vtroque magnum aliquid insinuatur scienter legentibus. Difficile est enim ita diuersos a se interpretes fieri: vt non se aliqua vicinitate contingant. L Ergo quoniam intellectus in specie sempiterna est: fides vero in rerum temporalium quibusdam cunabulis quasi lacte alit paruulos. nunc autem per fidem ambulamus non per speciem nisi autem per fidem ambulauerimus ad speciem peruenire non poterimus: que non transit sed permanet per intellectum purgatum nobis coherentibus veritati. Propterea ille ait. nisi credideritis non permanebitis. ille vero: nisi credideritis non intelligetis. Et ex ambiguo lingue precedentis plerumque interpres fallitur cui non bene nota sententia est. et eam significationem transfert que a sensu scriptoris penitus aliena est. sicut quidam codices habent. Acuti pedes eorum ad effundendum sanguinem. Oxys enim apud grecos et acutum et velocem significat. Ille ergo vidit sententiam qui transtulit veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Ille autem alius ancipiti signo in aliam partem raptus errauit. Et talia quidem non obscura sed falsa sunt: quorum alia conditio est. Non enim intelligendos sed emendandos tales codices potius precipiendum est. Hinc est enim etiam illud quia

moschos grece vitulus dicit. moscheu-
mata quedam nō intellexerūt esse plātatio
nes. ⁊ vitulamina interpretati sunt. Qui
error tam multos codices preoccupauit
vt vix inueniatur aliter scriptum. Et tamē
sententia manifestissima est: quia clarescit conse
quētibus verbis. Namque adulterine plan
tationes non dabunt radices altas: con
uenientius dicitur quam vitulamina: que pedibus per
terrā gradiuntur ⁊ nō herēt radicibus. Hanc
translationē in eo loco etiā cetera con-
texta custodiunt. Sed quoniam ⁊ que sit
ipsa sententia: quā plures interpretes pro sua quis-
que facultate atque iudicio conantur eloqui: nō
apparet nisi in ea lingua inspiciatur quam inter
pretantur. ⁊ plerumque a sensu autoris deuius
aberrat interpres si nō sit doctissimus.

M Igitur aut illarum linguarum ex qui
bus in latinā scripturā peruenit petēda co-
gnitio est. aut habēde interpretatiōes eorum
qui se verbis nimis obstrinxerunt. nō quia suf
ficiunt: sed vt ex eis libertas vel error di
rigatur aliorum: qui non magis verba quam senten
tias interpretando sequi maluerunt. Nā nō
solum verba singula sed etiam locutiones se
pe transferuntur. que omnino in latine lingue
vsum: si quis consuetudinē veterum qui lati
ne locuti sunt tenere voluerit trāsire nō
possunt. Que aliquādo intellectui nihil
adimūt: sed offendunt tamen eos qui plus de
lectātur rebus: cum etiā in earum signis sua
quedam seruatur integritas. Nā solecismus qui
dicitur: nichil aliud est quam cū verba non ea le-
ge sibi coaptantur: qua coaptauerūt qui prio-
res nobis nō sine auctoritate aliqua lo
cuti sunt. Utrum enim inter hoies an inter ho-
minibus dicatur: ad rerum nō pertinet cogni-
torem. Itē barbarismus quid aliud est nisi
verbum nō eis litteris vel sono enūciatū. quo
ab eis qui latine ante nos locuti sunt enū
ciari solet. Utrum enim ignoscere producta
tertia syllaba vel correpta dicatur. non
multū curat qui peccatis suis deus vt igno-
scat petit: quolibet modo illud verbū sonare
potuerit. Quid est ergo integritas locutio
nis: nisi latine consuetudinis conseruatio
loquētiū veterum auctoritate firmata?
Sed tamen eo magis inde offenduntur ho
mines quo infirmiores sūt. et eo sunt infir
miores quo doctiores videri volunt. nō

rerum sciētia qua edificamur: sed signorū.
qua non inflari difficile est. cū ⁊ ipsa re-
rū scientia sepe ceruicē erigat: nisi dominico re-
primatur iugo. Quid enim obest intellecto
ri quod ita scriptum est: que est terra in qua isti insi-
dent super eam. si bona est aut nequam? ⁊ que
sunt ciuitates in quibus ipsi inhabitant in
ipsis? Quam locutionē magis aliene lin
gue esse arbitror quam sensū aliquē altiorē.

N Illud etiam quod iam au-
ferre nō possumus de ore cātantiū popu-
lorum super ipsum autem florebit sanctificatio mea:
nihil profecto sententie detrahit. auditor tamen
peritior mallet hoc corrigi vt nō floriet sed
florebit diceretur. Nec quicquam impedit cor
rectionem nisi cōsuetudo cantātiū. Ista ergo
facile contēni possūt: si quis ea cauere no
luerit: que sano intellectui nihil detrahūt.
At vero illud quod ait apostolus: quod
stultum est dei sapientius est hominibus
⁊ quod infirmū est dei fortius est hoibus. si quis
in eo grecā locutiōem seruare voluisset:
vt diceret. quod stultum est dei sapientius
est hoim. ⁊ quod infirmum est dei fortius est
hoim. iret quidem vigilantis lectoris intē-
tio in sententie veritatem. sed tamē aliquis tar-
dior aut nō intelligeret: aut etiā peruerse
intelligeret. Non enim tantum viciosa locutio
est in latina lingua talis: verum ⁊ in am
biguitatē cadit: vt quasi hoim stultum vel
hoim infirmū sapientius vel fortius vi
deatur esse quam dei. Quāquam ⁊ illud sapienti-
us est hoibus non caret ambiguo etiam
si solecismo caret. Utrum enim his homi-
nibus ab eo quod est huic hoi. an ab his
hominibus ab eo quod est ab hoc hoie di-
ctum sit nō apparet nisi illuminatiōe sen-
tētie. Melius itaque dicitur ita. Sapiētius est quam
hoies ⁊ fortius est quam hoies. De ābiguis
autem signis post loquemur. nūc de incogni
tis agimus. quorum due forme sūt quantū ad ver
ba pertinet. Nāque aut ignotū verbū facit
herere lectorē: aut ignota locutio. Que
si ex alienis linguis veniūt: aut queren-
da sunt ab earum linguarum hoibus: aut
lingue eedē: si ⁊ ocium est ⁊ ingenium edi
scende: aut plurium interpretum consulē-
da collatio est. Si autē ipsius lingue no-
stre aliqua verba locutionesque ignora-
mus: legendi consuetudine audiendique

innotescunt. ❡ Nulla sane sunt magis mandanda memorie q̄ illorum verborum locutionūq; genera q̄ ignoramus: vt cuȝ vel peritior occurrerit de q̄ queri possint. vel talis lectio que vel p̄cedentibus vel cōsequētib⁹ vel vtriꝗ; ostendat quā vim habeat q̄dve significet qđ ignoramus. facile adiuuante memoria possimus aīaduertere vel discere: q̄q̄ tanta ē vis consuetudinis etiaȝ ad discendū vt q̄ i scripturis sāctis quodāmodo nutriti educatiq; sunt: magis alias locutiōes mirenť: easq; minus latinas putēt q̄ illas quas in scripturis didicerūt. neq; in latine lingue auctoribus reperiunť. Plurimū hic quoq; iuuat interpretū numerositas collatis codicib⁹ inspecta atq; discussa. tamē absit falsitas. Naȝ codicibus emēdādis pri⁹ ꝺ; inuigilare solertia eoꝝ: q̄ scripturas diuinas nosse desiderant: vt emendatis nō emēdati cedāt. ex vno dumtaxat interpretatiōis genere veniētes. In ip̄is aūt interpretatiōib⁹ italia ceteris preferať. Nam est verboꝝ tenacior cū perspicuitate snie. Et latinis q̄buslibȝ emēdandis greci adhibeantur: in quibus. lxx. interpretum qđ ad vetus testamentum attinet: excellit auctoritas. qui iaȝ ꝑ oēs peritiores ecclesias tanta presentia sp̄ūsācti interpretati esse dicuntur vt os vnum tot hominū fuerit. Qui sivt ferť: multiq; nō indigni fide predicant singuli cellis etiam singulis separi cuȝ interpretati essent. nihil in alicuius eoꝝ codice inuentū est: qđ non iisdē verbis eodemq; verboꝝ ordine inueniretur in ceteris: q̄s huic auctoritati conferre aliquid nedū preferre audeat? Si autem contulerunt vt vna oīm cōmuni tractu iudicioq; vox fieret: nec sic quidē quēq̄ vnū hoīem qualibet peritia ad emendandum tot seniorum doctorumq; cōsensū aspirare oportet aut decet. Quāobrē etiā si aliquid aliť in hebreis exēplarib⁹ inueniť q̄ isti posuerint: cedendū esse arbitror diuine dispensationi q̄ per eos facta est: vt libri quos gens iudea ceteris populis vel religione vel inuidia prodere nolebat: credituris per oīm gētibus ministra regis ptolomei potestate tanto ante proderentur.

❡ Itaq; fieri potest vt sic illi interpretati sint: quemadmodū cōgrue re gentibus illis ille qui eos regebat: ⁊ qui os vnum omībus fecerat spiritus sanctus indicauit. Sed tamen vt superius dixi horum quoq; interpretum qui verbis tenacius inheserūt collatio non est inutilis ad explanandam sepe sententiam. Latini ergo vt dicere ceperam codices veteris testamenti si necesse fuerit grecorum auctoritate emēdandi sunt. et eorum potissimum qui cum septuaginta essent ore vno interpretari esse perhibētur. Libros autem noui testamenti: si quid in latinis varietatibus titubat grecis cedere oportere non dubium est. ⁊ maxime qui apđ ecclesias doctiores ⁊ diligentiores reperiuntur. In translatis vero signis si qua forte ignota cogunt herere lectorem: ꝑtim linguarum noticia partim: rerum inuestiganda sunt. Aliquid enim ad similitudinem valet: et proculdubio secretum aliquod insinuat siloa piscina vbi lauare faciem iussus est cui oculos dominus luto de sputo facto inunxerat. Quod tamen nomen lingue incognite: nisi euangelista interpretatus essȝ tam manus intellectus lateret. Si etiam multa que ab auctoribus eorumdem librorum interpretata nō sunt nomīa hebrea non est dubitandum habere non paruā vim atq; adiutorium ad soluenda enigmata scripturarum: si quis possit ea interpretari. Quod nonnulli eiusdem lingue viri periti non sane paruum beneficium posteris contulerunt. qui separata de scripturis eadem verba omnia interpretati sunt: ⁊ quid sit adam: quid eua: quid abraam: quid moyses: siue etiam locorum nomina quid sit hierusalē: vel syon vel hierico: vel syna: vel libanus: vel iordanis vel quecunq; alia in illa lingua sunt incognita nobis nomina Quibus apertis ⁊ interpretatis multe in scripturis figurate locutiones manifestanť ❡ Rerum autem ignorātia facit obscuras figuratas locu

tiones: cum ignoramus vel animantiũ
vel lapidum vel herbaꝝ naturas aliaꝝ
ve rerum. que plerumq̃ in scripturis si-
militudinis alicuius gratia ponuntur.
Nam et de serpente quod notum est to
tum corpus eum pro capite obijcere fe
rientibus quantum illustrat sensum il-
lum quo dn̄s iubet astutos nos esse si-
cut serpentes. vt. s. pro capite nostro qḋ
est christus corpus potius persequenti
bus offeramus. ne fides christiana tan
q̃ caput necetur in nobis: si parcentes
corpori negemus deum. vel illud quod
per caverne angustias coartatus depo
sita veteri tunica vires nouas accipere
dicitur q̃tum concinit ad imitandam
ipsius serpertis astutiam. exuendumq̃
ipsum veterem hominem sicut aposto-
lus dicit: vt induamur nouo. et exuen-
dum per angustias: dicente dn̄o. intra-
te per angustam portam? Ut ergo noti
cia nature serpentis illustrat multas si
militudines quas de hoc animãte scri-
ptura dare cõsueuit. sic ignorantia non
nullorum animalium que non minus p
similitudines cõmemorat impedit plu
rimum lectorem. Sic lapidum sic her-
barum vel quecunq̃ tenentur radicib⁹
Nam ꝛ carbunculi noticia q lucet in te
nebris multa illuminat etiam obscura
librorum vbicunq̃ propter similitudi-
nem ponit: ꝛ ignorantia berilli vel ada
mantis claudit plerũq̃ intelligentie fo
res. Nec aliam ob causam facile est in-
telligere pacem perpetuam significari
olee ramusculo quẽ rediens ad archaꝫ
columba pertulit nisi quia nouimus et
olei lenẽ contactũ non facile alieno hu
more corrũpi: et arborem ipsam fron-
dere perenniter. R Multi autẽ
propter ignorantiam ysopi dum nesciũt
quam vim habeat: vel ad purgandum
pulmonem: vel vt dicitur ad saxa radi-
cibus penetranda cum sit herba breuis
atq̃ humilis: omnino inuenire non pos
sunt quare dictum sit. Asperges me iso
po ꝛ mundabor. Numerorum etiã im-
peritia multa facit non intelligi transla
te ac mystice posita in scripturis. Inge-
nium quippe vt ita dixerim ingenuum
non potest non moueri qḋ sibi velit q ꝛ
moyses ꝛ helias et ipse dominus qua-
draginta diebus ieiunauerunt: cuius
actionis figuratus nodus nisi hui⁹ nu-
meri cognitione et consideratione non
soluit. habet enĩ denariũ quater tãq̃ co
gnitionẽ oĩꝫ rerũ intextã tpibus. Qua-
ternario q̇ppe nũero ꝛ diurna ꝛ annua
curricula pagũtur. Diurna matutinis
meridianis vesptinis nocturnisq̃ hora
rum spacijs. annua vernis estiuis autũ
nalibus hyemalibusq̃ mensib⁹. A tpm
aũt delectatiõe dũ in tpib⁹ viuim⁹ ꝑpt
eternitatẽ in qua viuere volum⁹ absti-
nendũ ꝛ ieiunãdũ ẽ. q̃uis tẽpoꝝ cursib⁹
ipa nobis insinuet doctrina cõtẽnẽdoꝝ
tẽpoꝝ ꝛ appetẽdoꝝ etnoꝝ. Porro autẽ
denarius numerus creatoris atq̃ crea-
ture significat scientiam. Nam trinitas
creatoris est: septenarius autem nume-
rus creaturam indicat ꝓpt vitam et
corpus. Nam in illa tria sunt. vnde etiã
toto corde: tota anima: tota mente: dili-
gẽdus est deus. In corpore autẽ quattu
or manifestissima appent quib⁹ constat
elementa. S In hoc g̃
denario dum temporalit nobis insinua
tur id est quat ducit caste ꝛ continent a
temporum delectatione viuẽ: hoc ẽ qua
draginta dieb⁹ ieiunare monemur hoc
lex cuius persona est in moyse: hoc pro
phetia cuius ꝑsonam gerit helyas hoc
ipse dominus monet. qui tanq̃ testimo-
nium habens ex lege ꝛ prophetis medi-
us int illos in monte tribus discipulis
vidẽtibus atq̃ stupẽdibus claruit. Dei
de ita querit: quomodo quinquagena-
rius de quadragenario numero existat
qui non mediocrit in nr̃a religiõe sacra
tus ẽ ꝓpt pẽthecostẽ: ꝛ quomodo ter
duct⁹ ꝑpt tria tpa añ legẽ sub lege sub
gr̃a: vl ꝓpt nomẽ pr̃is ꝛ filij ꝛ spũs sctĩ
adiũcta eminẽtius ipa trinitate ad pur
gatissime ecclie mysteriũ referat: ꝑueni-
atq̃ ad cẽtum quinquaginta pisces. q̇s
retia post resurrectionẽ domini in dexteraꝫ
partem missa ceperunt. Ita mltis alijs
atq̃ alijs numerorum formis queda
similitudinum in libris sctis secreta ꝑ-
munt. que ꝓpt numeroruꝫ imperitiã le-

gentibus clausa sunt. Nõ pauca etiam
claudit atq; obtegit nonnullarũ rerum
musicarũ ignorantia. Nam et de psal-
terij et cythare differentia quidam non
inconcinne aliquas rer figuras aperu-
it. ꝛ decem cordarũ psalteriũ non inop-
portune inter doctos queritꝰ. vtrum ha
beat aliquã musice legẽ q̃ ad tãn neruo
rum numerum cogat. an vero si non ha
bet eo ipso magis sacrate sit accipien-
dus ipse numerus. vel propter decalo-
gum legis. de quo item numero si que-
ratur: non nisi ad creatorẽ creaturamq;
referendus est. vel ꝓpter superius expo-
situm ipsum denarium. ¶ Et ille nu
merus edificationis templi commemo
ratus in euangelio quadraginta scꝫ et
sex annorũ nescio quid musicum sonat.
ꝛ relatus ad fabricam dñici corporis: ꝓ
pter quã templi mentio facta est: cogit
nonnullos hereticos cõfiteri filium dei
non falso sed vero ꝛ humano corpe in-
dutum. Et numerum quippe ꝛ musicã
plerisq; locis in sanctis scripturis posi-
ta honorabiliter inuenimus. Non eniꝫ
audiẽdi sũt errores gẽtiliũ supstitionũ
q̃ nouẽ musas iouis ꝛ memorie filias
esse finxerunt. Refellit eos varro quo
nescio vtrũ apud eos quisq; talium rer
doctior vel curiosior esse possit. Dicit
eñ ciuitatẽ nescio quã. non eñi recolo
nomen: locasse apud tres artifices ter-
na simulacra musarũ. q̃ in tẽplo apolli-
linis dono poneret: vt quisq; artificum
pulcriora formasset: ab illo potissimuꝫ
electa emeret. Itaq; cõtigisse vt opera
sua quoq; illi artifices eque pulcra ex-
plicarẽt: et placuisse ciuitati omnes no
uem atq; omnes emptas eẽ: vt in apol
linis templo dedicarentur. Quibꝰ po-
stea dicit hesiodũ poetã imposuisse vo-
cabula. Nõ ergo iupiter nouẽ musas ge-
nuit. sed tres fabri ternas crearũt. Tres
aũt nõ ꝓpterea illa ciuitas locauerat
quia in somnis eas viderat. aut tot se
cuiusq; illorũ oculis demonstrauerant.
sed quia facile erat aiaduertere omnẽ
sonum: q̃ materies cantilenarũ est tri-
formem esse natura. Aut eñ editur vo-
ce: sicut est eorum qui faucibus sine or-
gano canunt. aut flatu sicut tubarum
et tibiarum. aut pulsu: sicut in citharis
et timpanis et quibuslibet alijs q̃ per-
cutiẽdo canora sunt. Sed siue ita se ha-
beat quod varro retulit siue nõ ita. nos
tamen non propter superstitionem pro-
phanam debemus musicam fugere: si
quid inde vtile ad intelligẽdas sanctas
scripturas rapere potuerimus nec ad
illorum theatricas nugas conuerti: si
aliquid de citharis ꝛ organis quod ad
spiritualia capienda valeat disputemꝰ.
¶ Neq; enim ꝛ litteras discere nõ
debuimus. quia earũ repertorem di-
cunt esse mercurium. aut quia iusticie
virtutisq; templa dedicauerunt. et que
corde gestanda sunt in lapidibus ado-
rare maluerunt. propterea nobis iusti-
cia virtusq; fugienda est. Immo vero
quisquis bonus verusq; christianus est
domini sui esse intelligat vbicumq; in-
uenerit veritatem. quam conferens et
agnoscens: etiam in litteris sacris sup-
stitiosa figmenta repudiet. doleatq; ho
mines atq; caueat qui cognoscentes de
um: non vt deum glorificauerunt: aut
gratias egerunt: sed euanuerunt in co-
gitationibus suis. et obscuratum ẽ cor
insipiens eorum. Dicentes enim se esse
sapientes stulti facti sunt: et immutaue
runt gloriam incorruptibilis dei in si-
militudinem imaginis corruptibilis
hominis et volucrum et quadrupedũ
et serpentium. Sed vt totum istum lo-
cum nam est maxime necessarius: dili-
gentius explicemus. duo sunt genera
doctrinarum que in gentilibus etiam
moribus exercentur. vnum earum rer
quas instituerunt homines. alterũ ea-
rum quas animaduerterunt iam pera-
ctas aut diuinitus institutas. Illud qđ
est secundum institutiones hominum:
partim superstitiosum est: partim super
stitiosum non est. Superstitiosum est q̇c
quid institutum est ab hominibus ad
facienda et colenda idola pertinens vel
ad colendam sicut deum creaturã par-
tem ve vllam creature. vel ad consulta-
tiones et pacta quedam significatio-
num cum demonibus placita atq; fe-

derata;qualia sunt molimina magica=
rū artiū:q̄ quidem cōmemorare poti⁹
q̄ docere assolent poete. X Ex
quo genere sunt:sed quasi licentiore va=
nitate aruspicum ⁊ augurum libri. Ad
hoc genus pertinent omnes etiam liga
ture atq̧ remedia q̄ medicorum quoq̧
disciplina condemnant: siue in precan=
tationibus siue i q̄busdam notis quas
characteres vocant.siue i q̄busdam re=
bus suspendendis atq̧ ligandis vel eti
am saltandis quodāmodo non ad tem
perationem corporum.sed ad quasdam
significationes:aut occultas aut etiam
manifestas.q̄ mitiore nomine phisicas
vocant vt non quasi supstitiose iplicare
sed natura prodesse videantur.sicut sūt
inaures in summo aurium singularum:
aut de strutionum ossibus ansule in di=
gitis.aut cum tibi dicitur singultienti
vt dextera manu sinistrum pollicem te=
neas.His adiiciunt milia inanissima=
rū obseruationū.si mēbrū aliquod salie=
rit.si iunctim ambulantibus amicis ca
nis aut lapis aut puer medius interue
nerit.atq̧ illud q̄ lapidem calcant:tan=
q̄ direptorem amicicie minus molestū
est:q̄ cum innocentem puerum cola=
pho percutiunt:si pariter ambulantib⁹
intercurrerit.Sed bellum est q̄ aliquā
do pueri vindicant a canib⁹. Nam ple=
rūq̧ tam supstitiosi sunt quidā vt etiā
canē q̄ medius interuenerit ferire au=
deant non impugne.Nam a vano reme
dio cito ille interdum percursorem suū
ad verum medicum mittit. Hinc sunt
etiam illa.Limē calcare cum an domū
suā transit.redire ad lectū si quis dum
se calciat sternutauerit.redire domum
si procedens offenderit:cū vestis a sori=
cibus roditur plus timere suspitionem
futuri mali q̄ presens damnum dolere
Unde illud eleganter dictum est catho
nis.q̄ cū esset consult⁹ a quodā qui sibi
a soricib⁹ erosas caligas diceret.respō=
dit illud monstrū nō esse:sed vere mon=
strū habendū fuisse: si sorices a caligis
roderent. Nec illi ab hoc genere per=
niciose supstitionis segregandi sunt qui
genethliaci ꝓpter nataliū dierū conside
rationes:nunc aūt vulgo mathematici
vocant. Y Nā ⁊ ipsi q̄uis verā stel
larum positionē:cū q̄sq̧ nascit̄ consecten=
tur.⁊ aliqn̄ etiā puestigent.tamē q̄ ide
conant̄ vel actiones nr̄as vel actionum
euent⁹ predicere:nimis errāt: ⁊ vēdunt
impitis hoibus miserabilem seruitutē
Nā q̄sq̧ liber cum ad hm̄oi mathema
ticum ingressus fuerit:dat pecunias vt
seru⁹ inde exeat:aut martis aut veneris
vel potius oim siderum:quib⁹ illi qui pri=
mi errauerunt:errorem q̧ posteris ꝓpina
runt. vel bestiarum ꝓpter similitudinē vel
hoim ad ipsos hoies honorandos im=
posuerunt vocabula.Non em̄ mirādum
est cū etiā ꝓpiorib⁹ recentioribusq̧ tpi=
bus sid⁹ qd̄ appellam⁹ luciferum honori ⁊
nomini cesaris romani dicare conati sit
Et fortasse factū esset atq̧ isset in vetu
statē:nisi a via eius ven⁹ preoccupasset
hoc nois prediū.neq̧ iure vllo ad here=
des traiiceret quod nunq̄ viua possede
rat aut possidendū petiuerat. Nam vbi
vacabat loc⁹.neq̧ alicui⁹ priorum mortuo
rū honore tenebat̄: factū est qd̄ in reb⁹
talibus fieri solet. Pro q̄ntili et ⁊ sextili
mensibus:iuliū atq̧ augustū vocamus
de honorib⁹ hoim iulij cesaris ⁊ augu=
sti cesaris nūcupatos:vt facile q̄ volue
rit itelligat etiam illa sidera prius sine
his nominibus celo vagata eē. Mortuis
aūt illis quorum honorare memoriā vl co
acti sūt homines regia ptāte:vel placuit
humana vanitate: noia eorum iponentes
siderib⁹:eos ipsos sibi mortuos in celū
leuare videbant̄. Sed quōlibet vocentur
ab hoib⁹:sunt tn̄ sidera q̄ deus instituit
⁊ ordinauit vt voluit.⁊ est certus mot⁹
illorum quo tp̄a distinguūtur atq̧ varian
tur. Quē motū notare cū quisq̧ nasci=
tur quō se habeat facile est:p eorum inuē=
tas conscriptasq̧ reglas qd̄ sctā scriptu
ra condēnat dicēs. Si em̄ tm̄ potuerūt
scire vt possent estimare sclm: quō eius
dn̄m nō facilius inuenerunt? Sed ex ea
notatione velle nascentiū mores actus
euenta pdicere : magn⁹ error ⁊ magna
dementia est. Et apud eos quidem qui
talia dediscēdo didicerunt:sine vlla du=
bitatione refellit̄ hec supstitio.

Constellationes eni quas vocant nota tio est siderum: quomodo se habeant cũ ille nasceretur de quo isti miseri a mise rioribus consuluntur. Fieri autem potest vt aliqui gemini tam sequaciter fundã tur ex vtero vt interuallum temporis i ter eos nullum possit deprehendi: et cõ stellationum numeris annotari. Unde necesse est nonnullos geminos easdem habere constellationes: cum paria rerũ vel quas agunt vel quas patiũtur cucta non habeant: sed plerũqꝫ ita dispaRia vt alius felicissimus: alius infelicissi mus viuat. sicut esau ꝛ iacob geminos accepim⁹ natos: ita vt iacob qui poste rior nascebatur manu plantam precedẽ tis fratris tenens inueniretur. Horum certe dies atqꝫ hora nascentium aliter notari non posset: nisi vt amborum con stellatio esset vna. Quantum autem in tersit inter amborum mores facta labo res atqꝫ successus: scriptura testis est iã ore oim gentium peruagata. Neqꝫ enim ad rem pertinet quod dicunt ipsum mo mentum minimum atqꝫ augustissimum temporis qð geminorum partum disser minat multum valere in rerũ natura atqꝫ celestium corporum rapidissima velo citate. Et si eni concedam vt plurimũ va leat: tñ in cõstellationibus a mathema tico inueniri non põt. quibus inspectis se fata dicere profitetur. Si ergo in cõ stellationibus non inuenit quas neces se est vnas inspiciat siue de iacob siue de eius fratre cõsulatur. quid ei prodest si discat in celo qð temere securus infa mat. et non discat in tabula quam fru stra sollicit⁹ intuetur. B Quare iste quoqꝫ opiniones quibusdam rerum si gnis humana presumptione institutis ad eadẽ illa quasi quadã cum demoni bus pacta ꝛ conuenta referende sunt. Hinc enim fit vt occulto quodam iudi cio diuino cupidi malarũ rerum homi nes tradantur illudendi et decipiendi pro meritis voluntatũ suarum illudẽ tibus eos atqꝫ decipientibus preuari catoribus angelis: quib⁹ ista pars mũ di infima secundum pulcherrimum or dinem rerum diuine prouidentie lege subiecta est. Quibus illusionibus ꝛ de ceptionibus euenit vt istis superstitio sis ꝛ perniciosis diuinationum generi bus multa preterita et futura dican tur. nec aliter accidant ꝙ dicuntur. multaqꝫ obseruantibus secundum ob seruationes suas eueniãt: quibus im plicati curiosiores fiant: et sese magis magisqꝫ inserant multiplicibus laque is perniciosissimi erroris. Hoc genus fornicationis anime salubriter diuina scriptura non tacuit. nec ab ea sic deter ruit animas: vt propterea talia nega ret esse sectanda. quia falsa dicuntur a professoribus eorum. sed etiam si dixe rint vobis inquit: et ita euenerit ne cre datis eis. Non enim quia imago sa muelis mortui sauli regi vera pronun ciauit proptea talia sacrilegia quibus imago illa presentata est minus execrã da sunt: aut quia in actibus apostolorũ ventriloqua femina verum testimoniũ perhibuit apostolis domini. ideo pau lus pepercit illi spiritui. ac non potius feminam illius demonij correptione atqꝫ exclusione mundauit. Omnes igitur artes huiusmodi vel nugatorie vel no xie superstitionis ex quadam pestifera societate hominum ꝛ demonum: quasi pacta infidelis ꝛ dolose amicitie consti tuta penitus sunt reputanda et fugien da christiano: non ꝙ idolum sit aliquid vt ait apostolus: sed quia que immolãt demonijs immolant ꝛ nõ deo: nolo vos socios fieri demoniorum.

B Si autem de idolis et de immolationibus que honori eo rum exhibentur dixit apostolus: hoc de omnibus imaginarijs signis sentiendũ est: que vel ad cultum idolorum vel ad creaturam eiusqꝫ partes tanꝙ deum co lendas trahũt: vel ad remediorum alia rumqꝫ obseruationum curam pertinẽt que non sunt diuinitus ad dilectionem dei et proximi tanꝙ publice constitu ta: sꝫ per priuatas appetitiones rerum corporalium: corda dissipant misero rum. In omnibus ergo istis doctrinis societas demonum formidanda est atqꝫ cauenda: qui nichil cum principe suo dia

bolo nisi reditū nostrum claudere atq̄ obserare conanſ. Sicut autē de stellis quas cōdidit ꝛ ordinauit de⁹ humane et deceptorie cōiecture ab hoībus institute sunt. sic etiā de quibusdā nascentibusvel quō diuine prouidentie administratione existentibus reb⁹: multi multa humanis suspitionibus: q̄si regulariter coniectata litteris mandauerunt si forte insolite acciderit tanq̄ si mula pariat: aut fulmine aliquid percutiatur.

Que oīa tn̄ valent quantū presumptione aiorum quasi cōmuni quadam lingua cū demonibus federata sunt. Que tn̄ plena sunt oīa pestifere curiositatis: cruciātis sollicitudinis: mortifere seruitutis. Nō enim q: valebant aiaduersa sunt: sed aiaduertendo atq̄ signādo factum est vt valerent. Et iō diuersis diuersa ꝓueniunt ſm cogitationes ꝛ presumptiones suas. Illi eni spūs qui decipere volūt talia ꝓcurant cuiq̄ qualib⁹ eū irretitū ꝑ suspitiones ꝛ cōsensiones eius vident. Sicut eni Ybi gratia vna figura lr̄e q̄ decurtatim notatur: aliud apud grecos: aliud apud latinos valet non natura ſꝫ placito ꝛ consensiōe significandi. ꝛ iō q̄ vtrāq̄ linguā nouit: si hoī greco velit aliqd significare scribendo: nō in ea significatiōe ponit hanc litterā in qua eā ponit cum homini scribit latino. C Et betha vno eodēq̄ sono: apud grecos littere apud latinos oleris nomē est. Et cū dico lege in his duabus syllabis: aliud grecus aliud latin⁹ intelligit. Sicut ergo omnes he significationes pro sue cuiusq̄ societatis consensionē animos mouēt: ꝛ q: diuersa cōsensio est diuerse mouent: nec ideo consenserunt in eas hoīes: q: iam valebant ad significationē: sed ideo valent. q: cōsenserūt in eas. Sic etiā illa signa q̄bus perniciosa demonū societas comparatur pro cuiusq̄ obseruatione valent.

Quod manifestissime ostēdit ritus augurū: qui et anteq̄ obseruent et postea q̄ obseruata signa tenuerint: id agunt ne videant volatus. aut audiant voces auiū. q: nulla ista signa sunt nisi consensus obseruantis accedat. Quibus amputatis atq̄ eradicatis ab aīo christiano: deinceps vidende sūt institutiones hoīm non supstitiose. i. nō cū demonib⁹ sed cum ipsis hoīb⁹ institute. Nāq̄ oīa q̄ ideo valent inter hoīes: q: placuit inter eos vt valeant: instituta hoīm sunt quorū partim supflua luxuriosaq̄ instituta sunt: partim cōmoda et necessaria Illa eīn signa q̄ saltando faciūt histriones: si natura non instituto ꝛ consensione hoīm valerent nō primis tēporibus saltante pantomimo preco pronunciaret populo carthaginis: quid saltator vellet intelligi. Nō adhuc multi meminerunt senes: quorum relatu hec solemus audire. Quod ideo credendū est. q: nūc quoq̄ si qs theatrū taliū nugarum imperitus intrauerit: nisi ei dicat ab alio quid illi motus significent frustra totus intentus est. Appetunt tamē oēs quandam similitudinem insignificando vt ipsa signa quantum pnt reb⁹ q̄ significant silia sint. D Sed q: multis modis simile aliquid alicui pōt esse non cōstant talia signa int homines nisi consēsus accedat. In picturis vo ꝛ statuis ceterisq̄ huiusmodi simulatis opib⁹ maxime peritorum artificum nemo errat cum similia viderit: vt agnoscat quibus sint rebus similia. Et hoc totum gen⁹ inter supflua hoīm instituta numerādum est: nisi cū int est3 qd eoꝝ qua de causa: ꝛ vbi ꝛ qñ ꝛ cui⁹ auctoritate fiat. Milia denīq̄ fictarū fabularū ꝛ falsarū quaꝝ mendacijs homines delectantur humana instituta sunt. Et nulla magis hominum ꝓpa q̄ a seipsis hn̄t estimanda sūt q̄q̄ falsa atq̄ mendacia. Cōmoda vo ꝛ necessaria hominum cū hoībus instituta sunt quecūq̄ in habitu vl cultu corporis ad sexus vel honores discernēdos differentia placuit vt innumerabilia genera significationū sine quibus humana societas: aut non omnino: aut min⁹ commode geritur: neq̄ in ponderibus atq̄ mensuris et numerorum impressionibus vel estimationibus sua cuiq̄ ciuitati et populo sunt propria: et cetera huiusmodi. Qui nisi hominum instituta essent: non per diuersos popu-

los varia essent. nec in ipsis populis sin gulis pro arbitrio suorum principum mutarent. Sed hec tota pars humanorum institutorum q̄ ad vsum vite necessarium proficiunt: nequaq̄ est fugienda christiano. immo etiam quātum satis est intuenda memoriaq; retinenda. ¶ Adumbrata enim quedā et naturalibus vtcūq; similia hominum instituta sunt quorū ea que ad societatē vt dictum est demonū pertinent: penit⁹ repudienda sunt et detestanda. Ea vero que homines cū hominibus habent assumenda: inquantū non sunt luxuriosa atq; superflua: et maxime litterarum figure: sine quibus legere non possum⁹ linguarumq; varietas quantū satis est de qua superius disputauimus. Ex eo genere sunt etiam note: quas q̄ didicerint proprie iam notarij appellantur. Utilia sunt ista: nec discunt illicite. nec superstitiose implicant: nec luxum generant si tantum occupent vt rebus maioribus ad quas adipiscendas seruire debent non sint impedimento. Jam vero illa que non instituendo. sed aut trāsacta temporibus aut diuinitus instituta inuestigando homines prodiderunt vbicunq; discantur non sunt hominum instituta existimāda. Quorum alia sūt ad sensus corporis. alia vero ad rationem animi pertinētia. Sed illa que sensu corporis attingūtur: vel narrata credunus vel demonstrata sentimus: vel experta cōijcimus. Quicquid igitur de ordine temporum transactorum indicat ea que appellantur hystoria plurimum nos adiuuat ad sanctos libros intelligendos. etiam si preter ecclesiam puerili eruditione discatur. Nam et p olympiadas et per consulum nomina multa sepe queruntur a nobis. et ignorantia consulatus quo natus est dominus: vel quo passus est nonnullos coegit errare: vt putarent quadragintasex annorum etate passum esse dominum: quia per tot annos edificatū esse templum dictum est a iudeis: quod imaginem dominici corporis habebat. Et annorum quidem fere triginta baptizatū esse retinemus auctoritate euangelica Sed postea quot annos in hac vita egerit. q̄q̄ textu ipso actionum eius animaduerti possit tamen ne aliunde caligo dubitationis oriatur: de historia gētium collata cum euangelio liquidius certiusq; colligitur. ¶ Tunc enim videbitur non frustra dictum esse q̄ quadraginta sex annis templum edificatum sit: vt cum referri iste numerus ad etatem domini non potuerit: ad secretiorem instructionem humani corporis referatur quo indui propter nos non dedignatus est vnicus dei filius per quem facta sunt omnia. De vtilitate autem historie vt omittam grecos quantam noster Ambrosius questionem soluit calumniantibus platonis lectoribus et dilectoribus: qui dicere ausi sunt omnes domini nostri iesu christi sententias quas mirari et predicare coguntur de platonis libris cum didicisse. quoniam longe ante humanum aduētum domini platonem fuisse negari non potest. Nonne memoratus episcopus considerata historia gētium cū platonē reppersisset hieremie prophete temporibus pfectū fuisse in egyptū: vbi tunc ille propheta erat: probabilius esse ostendit: q̄ plato potius nr̄is litteris per hieremiā fuerit imbut⁹: vt illa posset docere vel scribere q̄ iure laudant? Ante lr̄as enim gentis hebreorum in qua vnius dei cultus emicuit: ex qua secundum carnem venit domin⁹ noster. ne ipse quidem pithagoras fuit a cuius posteris platonem theologiam didicisse isti asserunt. Jta considera tis temporibus fit multo credibilius istos potius de litteris nostris habuisse quecunq; bona et vera dixerunt: q̄ de platonis dominum nostrum iesum christum quod dementissimum est credere. Narratione autem historica cum preterita etiam hominum instituta narrātur. non inter humana instituta ipsa historia numeranda est: quia iam que transierunt: nec infecta fieri possunt: in ordine temporū habenda sunt. quorū ē conditor et administrator de⁹. Aliud ē

enim facta narrare: aliud docere faciē da. Historia facta narrat fideliter atq; vtiliter: libri aūt aruspicum et quecunq; similes littere facienda vel obseruanda intendūt docere monitoris audacia nō iudicis fide. Est etiam narratio demonstrationi similis: qua nō preterita sꝫ presentia indicantur ignaris. In quo genere sunt quecunq; de locorum situ: naturalisq; animalium: lignorū: herbarum: aliorꝫ ve corporū scripta sunt. S De quo genere supius egimꝰ. eādemq; cognitionem valere ad enigmata scripturarꝫ soluenda docuimus. non vt pro q̄busdā signis adhibeant̄: tanq̄ ad remedia vel ad machinamenta superstitionis alicuiꝰ. Nā et illud genus iā distinctū ab hoc licito et libero separauimus Aliud est enim dicere: tritā istā herbaꝫ si biberis venter nō dolebit. et aliud est dicere. istam herbā collo si suspenderis venter non dolebit. Ibi enim probatur cōtemperatio salubris: hec significatio supstitiosa dānatur. Quāq̄ vbi precantationes et inuocationes et characteres non sunt: plerūq; dubiū est vtrū res que alligat̄ aut quolibꝫ adiungit̄ sanando corpi vi nature valeat quod libere adhibendū est: an significatiua quadam obligatione perueniat. Quō tanto prudentius oportet cauere christianū quanto efficaciꝰ ꝓdesse videbit̄. Sed vbi latet qua causa quid valeat: quo aīo quisq; vtat̄ interest dūtarat in sanandis vel tēperandis corporibus. siue in medicina siue in agricultura. Siderꝫ aūt cognoscendorꝫ non narratio sed demonstratio est. quorū perpauca scriptura commemorat. Sicut aūt plurimis notus est lune cursus: q̄ etiā ad passionem dn̄i anniuersarie celebrandā solemniter adhibetur. sic paucissimis ceterorum quoq; syderum: vel ortus vel occasus: vel alia quelibet momenta sine vllo errore sunt notissima. Que per seipsam cognitio q̄q̄ superstitiose non alligetur: nō multum tamē ac prope nichil adiuuat tractationem diuinarum scripturarum: et infructuosa intentione plus impedit. Et quia familiaris est perniciosissimo errori fatua fata cantātium: commodius honestiusq; contemnit̄. Habet autēꝫ preter demōstrationem presentium etiam preteritorum narrationi simile aliquid: quod a presenti positione motuq; syderum et in preterita eorum vestigia regulariter licet recurrere. Habet etiam futurorum regulares coniecturas non suspiciosas et abominosas: sed ratas et certas. non vt ex eis aliquid trahere in nostra fata et euentus tentemꝰ: qualia genethliacorum deliramenta sunt. sed quantum ad ipsa pertinet sidera. H Nam sicut is qui cōputat lunā cum hodie inspexerit quota sit: et ante quoslibet annos quota fuerit. et post quoslibet annos quota futura sit potest dicere. sic de vnoquoq; sidetum qui ea perite computant responderе consueuerunt. De qua tota cognitione quantum ad eius vsum attinet quid mihi videtur aperui. Artiū etiā ceterarū quibus aliquid fabricat̄: vel quod remaneat post operationem artificis ab illo effectū: sicut domus et scamnum: et vas aliqd: atq; alia huiuscemodi. vel que ministerium quoddaꝫ exhibēt opitulanti deo sicut medicina et agricultura et gubernatio. vel quarum omnis effectus est actio sicut saltationum et cursuum et luctaminū. harꝫ ergo cunctarum artium de preteritis experimenta faciunt etiam futura conijci. Nam nullus earū artifex membra mouet in operando: nisi preteritorum memoriam cū futurorum expectatione contexerat. Harꝫ autem cognitio tenuiter in ipsa humana vicia cursimq; vsurpanda est: nō ad operandum nisi forte officium aliquod cogat de quo nunc agimus. sed ad iudicandum: ne omnino nesciamus quid scriptura velit insinuare cum de his artibus aliquas figuratas locutiōes inserit. Restant ea que non ad corporis sensus: sed ad rationem animi pertinent. vbi disciplina regnat disputationis et numeri. Sed disputationis disciplina ad omnia genera questionū que in litteris sanctis sunt penetranda et dissoluenda plurimum valet: tantum ti-

bi cauenda est libido rixandi: et puerilis quedam ostentatio decipiendi aduersarium. Sunt enim multe que appellantur sophismata false conclusiões rationum: et plerumq; ita veras imitantes: vt non solum tardos sed ingeniosos etiam minus diligenter attentos decipiant. Proposuit enim quidam dicens ei cum quo loquebatur. Quod ego sum tu non es. Et ille consensit. Uerum enim erat ex parte. vel eoipso q iste insidiosus: ille simplex erat. Tunc iste addidit. Ego autem homo sũ. Hoc quoq; cum ab illo accepisset: conclusit dicens. Tu igitur non es homo. Quod genus captiosarum conclusionum scriptura q̃tum existimo detestatur illo loco: vbi dictum est. Qui sophistice loquitur odibilis est. Q̃q etiam sermo non captiosus: sed tñ abundantius q̃ grauitatẽ decet vborũ ornamenta consectãs sophisticus dicitur. J Sunt etiã vere connexiones ratiocinationis falsas habentes sententias que consequunt errorem illius cum quo agitur. Que tamen ad hoc inferuntur a bono et docto homine: vt in his erubescens ille cuius errorem consequuntur: eundem relinquat errorem. Quia si in eo manere voluerit necesse est vt etiam illa que dãnant tenere cogatur. Non enim vera inferebat apostol9 cum diceret. neq; christus resurrexit. ⁊ illa alia inanis est predicatio nostra. inanis est et fides nostra ⁊ deinceps alia que omnino falsa sunt. quia et christus resurrexit: et non erat inanis predicatio eorum qui hoc annũciabant. nec fides eorum qui hoc crediderant: sed ista falsa verissime connectebantur illi sententie qua dicebatur non esse resurrectionem mortuorum. Istis autem falsis repudiatis quoniam vera erant si mortui non resurgũt: cõsequẽs erit resurrectio mortuorum. Cum ergo sint vere connexiones non solum verarum sed etiam falsarum sententiarum facile est veritatem connexionum etiã in scolis illis discere que preter ecclesiã sunt. Sententiarum autem veritas in sanctis libris ecclesiasticis inuestiganda est. Ipsa tamen veritas connexionũ non instituta sed animaduersa est ab hominibus et notata. vt eaz possint vel discere vel docere. Nam est in rerum ratione perpetua ⁊ diuinitus instituta. Sicut enim qui narrat ordinem temporum: non eum ipse componit: et locoruz situs aut naturas animalium vel serpẽtium vel lapidum qui ostendit: non res ostendit ab hominibus institutas. et ille qui demonstrat sidera eorumq; motus: non a se vel ab homine aliquo rem institutam demonstrat. sic etiam qui dicit cum falsum est quod consequitur necesse est vt falsum sit quod precedit. verissime dicit: neq; ipse facit vt ita sit. sed tamen ita esse demonstrat. Ex hac regula illud est quod de apostolo paulo cõmemorauimus. Precedit enim non esse resurrectionem mortuorum: quod dicebant illi: quorum errorem destruere volebat apostolus. Porro illam sentẽtiam precedentem: qua dicebant non esse resurrectionem mortuorum: necessario sequitur neq; christus resurrexit. Hoc autem quod sequitur falsum est. christus enim resurrexit. Falsum est ergo ⁊ quod precedit. Precedit autem non esse resurrectionem mortuorum. Est ergo resurrectio mortuorum.

K Quod totum breuiter ita dicitur. Si non est resurrectio mortuorum neq; christus resurrexit. christus autem resurrexit. est ergo resurrectio mortuorum. Hoc ergo vt consequenti ablato auferatur etiam necessario quod precedit: non instituerunt homines: sed ostenderunt. Et hec regula pertinet ad veritatem connexionum: non ad veritatem sententiarum. Sed in hoc loco de resurrectione cum ageretur: et regula connexionis vera est: et ipsa in conclusione sẽtentia. In falsis autem sententiis connexionis veritas est isto modo. Faciamus aliquem concessisse: si animal ẽ cochlea vocem habet. Hoc concesso cum probatum fuerit vocem cochleam non habere. quoniam consequenti ablato

illud quod precedit aufertur. concluditur non esse animal cochleam. Que sententia falsa est: sed ex concesso falso vera conclusionis connexio. Veritas itaque sententie per seipsam valet: veritas autem connexionis ex eius cum quo agitur opinione vel concessione consistit. Ideo autem ut supra diximus infertur vera connexione quod falsum est. ut eum cuius errorem corrigere volumus peniteat concessisse precedentia quorum consequentia videt esse respuenda. Iam hic intelligere facile est sicut in falsis sententiis veras: sic in veris sententiis falsas conclusiones esse posse. Fac enim aliquem proposuisse. Si iustus est ille bonus est. et esse concessum. Deinde assumpsisse. non est autem iustus. Quo item concesso. intulisse conclusionem. Non est igitur bonus. Que tametsi vera sunt omnia: non tamen in vera regula conclusionis. Non enim sicut ablato consequenti aufertur necessario quod precedit. ita etiam ablato precedenti aufertur necessario quod sequitur. quia verum est cum dicimus. Si orator est: homo est. Ex qua propositione si assumamus. non est autem orator. non erit consequens cum intuleris. non est igitur homo. Quapropter aliud est nosse regulas connexionum. aliud sententiarum veritatem. In illis discitur quid sit consequens. quid non consequens. quid repugnans. Consequens est. si orator est: homo est. Inconsequens. si homo est: orator est. Repugnans. si homo est: quadrupes est. Hic ergo ipsa de connexione iudicatur. L In veritate autem sententiarum: ipse per se sententie non earum connexio consideranda est. Sed veris certisque sententiis: cum incerte vera connexione iunguntur: etiam ipse certe fiant necesse est. Quidam autem sic se iactant cum veritatem connexionum didicerint: quasi sententiarum ipsa sit veritas. Et rursus. Quidam plerumque retinentes veram sententiam: male se contemnunt: quia leges conclusionis ignorant. Cum melior sit qui nouit esse resurrectionem mortuorum quam ille qui non nouit consequens esse. ut si resurrectio mortuorum non est: neque christus resurrexit. Item scientia diffiniendi: diuidendi atque partiendi quamquam rebus falsis plerumque adhibeatur. ipsa tamen falsa non est. neque ab hominibus instituta: sed in rerum ratione comperta. Non enim quia et fabulis suis eam poete. et opinionibus erroris sui vel falsi philosophi vel etiam heretici: hoc est falsi christiani adhibere consueuerunt: propterea falsum est. neque in diffiniendo neque in diuidendo aut partiendo aliquid complectendum esse quod ad rem ipsam non pertinet. aut aliquid quod pertinet pretereundum. Hoc verum est etiam si ea que diffiniuntur aut distribuuntur vera non sint. Nam et ipsum falsum diffinitur cum dicimus. falsum esse significationem rei non ita se habentis ut significatur siue aliquo alio modo. Que diffinitio vera est: quamuis falsum verum esse non possit. Possumus etiam diuidere dicentes duo esse genera falsi. Unum eorum que omnino esse non possunt. Alterum eorum que non sunt quamuis esse possint. Nam qui dicit septem et tria vndecim esse. id dicit quod omnino esse non potest. Qui vero dicit kalendis verbi gratia pluisse tametsi factum non sit: id tamen dicit quod fieri potuit. Diffinitio igitur et diuisio falsorum potest esse verissima. quamuis falsa ipsa utique vera non sint. Sunt etiam quedam precepta uberioris disputationis que iam eloquentia nominatur. que nihilominus vera sunt quamuis eis possint etiam falsa persuaderi M Sed quia et vera possunt. non est facultas ipsa culpabilis: sed ea male utentium peruersitas. Nam neque hoc ab hominibus institutum est. ut veritatis expressio conciliet auditorem. aut ut facile quod intendit insinuet breuis et aperta narratio: et varietas eius sine fastidio teneat intentos. et cetere huiusmodi obseruationes. que siue in falsis siue in veris causis vere sunt. tamen inquan-

tum vel sciri vel credi aliquid faciunt: aut ad expetendum fugiendum ve animos mouent: et inuente potius quod ita se habeant quam vt ita se haberent institute. Sed hec pars cum discitur magis vt proferamus ea que intellecta sunt quam vt intelligamus adhibenda est. Illa vero conclusionum et diffinitionum et distributionum plurimum intellectorem adiuuat: tantum absit error quo videntur homines sibi ipsam beate vite veritatem didicisse: cum ista didicerint: quam plerumque accidat vt facilius homines res eas assequantur propter quas assequendas ista discuntur: quam talium preceptorum nodosissimas et spinosissimas disciplinas. Tanquam si quispiam dare volens precepta ambulandi: moneat non esse leuandum pedem posteriorem nisi cum posuerit priorem. deinde minutatim quemadmodum articulorum et poplitum cardines oporteat mouere describat. Vera enim dicit. nec aliter ambulari potest: sed facilius homines hoc faciendo ambulant: quam animaduertunt cum faciunt: aut intelligunt cum audiunt. Qui autem ambulare non possunt: multo minus ea curant que nec experiendo possunt attendere. Itaque plerumque citius ingeniosus videt non esse ratam conclusionem: quam precepta eius capit: tardus autem non eam videt: sed multo minus quod de illa precipitur.

¶ Magisque in his omnibus ipsa spectacula veritatis sepe delectant: quam ex eis in disputando aut iudicando adiuuamur: nisi forte quod exercitatiora reddunt ingenia: si etiam maligniora aut inflatiora non reddant hoc est: vt aut decipere verisimili sermone atque interrogationibus ament: aut aliquid magnum quo se bonis atque innocentibus anteponant se assecutos putent qui ista didicerunt. Iam vero numeri disciplina cuilibet tardissimo clarum est quod non sit ab hominibus instituta: sed potius indagata atque inuenta. Non enim sicut primam syllabam italie quam breuem pronunciauerunt veteres: voluit virgilius: et longa facta est: ita quisque facere poterit cum voluerit: vt ter tria aut non sint nouem: aut non possint efficere quadratam figuram. aut non ad ternarium numerum tripla sint: ad senarium sextupla ad nullum dupla: quia intelligibiles numeri semissem non habent. Siue ergo in seipsis considerentur: siue ad figurarum aut sonorum aliarum ve motionum leges numeri adhibeantur incommutabiles regulas habent neque vllo modo ab hominibus institutas sed ingeniosorum sagacitate compertas. Que tamen omnia quisquis ita dilexerit: vt iactare se inter imperitos velit: et non potius querere vnde sint vera que tantummodo vera esse persenserit et vnde quedam non solum vera: sed etiam incommutabilia: que incommutabilia esse comprehenderit: ac sic ab specie corporum vsque ad humanam mentem perueniens: cum et ipsam mutabilem inuenerit: quod nunc docta nunc indocta sit: constituta tamen inter incommutabilem supra se veritatem et mutabilia infra se cetera: ad vnius dei laudem atque dilectionem cuncta conuertere: a quo cuncta esse cognoscit: doctus videri potest: sapiens autem nullo modo. Quamobrem videtur michi studiosis et ingeniosis adolescentibus et timentibus deum: beatamque vitam querentibus salubriter precipi vt nullas doctrinas que preter ecclesiam christi exercentur: tanquam ad beatam vitam capescendam secure sequi audeant. sed eas sobrie diligenterque diiudicent: et si quas inuenerint ab hominibus institutas varias propter diuersam voluntatem instituentium: et ignotas propter suspitiones errantium: maxime si habeant etiam cum demonibus vnitam societatem per quarundam significationum quasi quedam pacta atque commenta: repudient penitus et detestent. alienent etiam studium a superfluis et luxuriosis hominum institutis. ¶

Illa vero instituta hominum que ad societatem conuiuentium valent pro ipsa huius vite

necessitate non negligant. In ceteris autem doctrinis que apud gentes inueniuntur preter historiam rerum vel preteriti temporis vel presentis ad sensus corporis pertinentium: quibus etiam vtilium artium corporalium experimenta et coniectare annumerantur: et propter rationem disputationis et numeri nichil vtile esse arbitror. In quibus omnibus tenendum est ne quid nimis et maxime in his que ad corporis sensus pertinentia voluuntur temporibus et continentur locis. Sicut autem quidam de verbis omnibus et nominibus hebreis et syris et egyptiis: vel si qua alia lingua in scripturis sanctis inueniri potest: que in eis sine interpretatione sunt posita fecerunt vt ea separatim interpretarentur: et quod Eusebius fecit de temporum historia propter diuinorum librorum questiones que vsum eius flagitant quod ergo hi fecerunt de his rebus: vt non sit necesse christiano in multis propter pauca laborare: sic video posse fieri si quem eorum qui possunt benignam sane operam fraterne vtilitati delectet impendere: vt quoscunque terrarum locos: que ve animalia vel herbas atque arbores siue lapides vel metalla incognita: speciesque quaslibet scriptura commemorat: ea generatim dirigens sola exposita litteris mandet. Potest etiam de numeris fieri: vt eorum tantum modo numerorum exposita ratio conscribatur: quos diuina scriptura meminit. Quorum aliqua aut omnia forte iam facta sunt: sicut multa que a bonis doctisque christianis elaborata atque conscripta arbitramur non inuenimus: sed siue propter turbas negligentium: siue propter inuidorum occultationes latent. Quod vtrum de ratione disputandi fieri possit ignoro. Et videtur michi fieri non posse quia per totum textum scripturarum colligata est neruorum vice.

P Et ideo magis ad ambigua soluenda et explicanda de quibus post loquemur legentes adiuuat: quam ad incognita signa de quibus nunc agimus cognoscenda Philosophi autem qui vocantur si qua forte vera et fidei nostre accomoda dixerunt: maxime platonici: non solum formidanda non sunt sed ab eis etiam tanquam iniustis possessoribus in vsum nostrum vendicanda. Sicut enim egiptii non solum idola habebant et onera gvia que populus israel detestaretur et fugeret: sed etiam vasa atque ornamenta de auro et argento et vestem: que ille populus exiens de egipto sibi potius tanquam ad vsum meliorem clanculo vendicauit: non auctoritate propria: sed precepto de ipsis egiptiis nescienter commodantibus ea quibus non bene vtebantur. Sic doctrine omnes gentilium non solum simulata et superstitiosa figmenta: grauesque sarcinas superuacanei laboris habent: que vnusquisque nostrum duce christo de societate gentilium exiens debet abominari atque deuitare: sed etiam liberales disciplinas vsui veritatis aptiores: et quedam morum precepta vtilissima continent: deque ipso vno deo colendo nonnulla vera inueniuntur apud eos: quod eorum tanquam aurum et argentum: quod non ipsi instituerunt: sed de quibusdam quasi metallis diuine prouidentie que vbique infusa est eruerunt: et quo peruerse atque iniuriose ad obsequia demonum abutuntur: cum ab eorum misera societate sese animo separat: debet ab eis auferre christianus ad vsum iustum predicandi euangelii. Vestem quoque illorum: id est hominum quidem instituta: sed tamen accommodata humane societati: qua in hac vita carere non possumus: accipere atque habere licebit in vsum conuertenda christianum. Q

Nam quid aliud fecerunt multi boni fideles nostri? Nonne aspicimus quanto auro et argento et veste suffarcinatus exierit de egypto cyprianus doctor suauissimus: et martyr beatissimus? Quanto lactantius? Quanto victorinus optatus hylarius? Ut de viuis taceam: quanto innumerabiles greci? Quod prior ipse fidelissimus dei famulus moyses fecerat. de quo scriptum est quod eruditus fuerit omni sapientia egyptiorum. Quibus omnibus viris super-

tiosa gentium consuetudo et maxime illis tēporibus cum xpi iugum decutiens christianos psequebat. disciplinas q̄s vtiles habebat nunq̄ commodaret: si eas in vsū vnius dei colendi: quo vanus idolorum cultus extingueretur: conuersus iri suspicaretur. Sed dederunt aurum et argentum et vestem suam exeunti populo dei de egypto nescientes quemadmodum illa que dabant in christi obsequium reddentur. Illud enim in exodo factum sine dubio figuratum est: vt hoc presignaret quod sine preiudicio alterius aut paris aut melioris itelligentie dixerim. Sed hoc modo instructus diuinarum scripturarū studiosus: cum ad eas scrutandas accedere cepit: illud apostolicum cogitare non cesset. Scientia inflat: charitas edificat. Ita eni sentit q̄uis de egypto diues exeat. tamē nisi pasca egerit saluum se esse non posse. Pasca autem nostrum imolatus ē xps Nihilq̄ magis immolatio christi nos docet q̄ illud qd ipse clamat tanq̄ ad eos quos in egypto sub pharaone videt laborare. Uenite ad me omnes qui laboratis et onerati estis et ego reficiam vos Tollite iugū meum super vos: et discite a me: q: mitis sum et humilis corde: et inuenietis requiem aīabus vestris. Iugum enim meum suaue est: et sarcina mea leuis est. Quibus nisi mitibus et humilibus corde quos nō inflat scientia: sed charitas edificat? Meminerint ergo eorum qui pasca illo tempore per vmbrā imaginariā celebrabant: cuz signari postes sanguine agni iuberentur: isopo fuisse signatos. Hec herba mitis et humilis ē nihil fortius et penetrabilius eius radicibus: vt in charitate radicati et fundati possimus comprehendere cum omnibus sanctis q̄ sit latitudo et longitudo et altitudo et pfundum: id est crucem dn̄i. cuius latitudo dicitur in transuerso ligno quo extendunt manus. longitudo a terra vsq̄ ad ipsam latitudinem quo a manibus et infra totum corpus affigitur. altitudo a latitudine sursum vsq̄ ad summum quo adheret caput. profūdum vero quod terre infixū abscondit. Quo signo crucis omnis actio xpiana describitur: bene opari in christo: et ei perseueranter inherere. sperare celestia: sacramēta nō pphanare. R Per hāc actionē purgati valebimus cognoscere etiā supeminentem scientiā charitatis xpi. quia equalis est patri. p quā facta sunt oīa: vt ipleamur in oēm plenitudinem dei. Est etiā in isopo vis purgatoria: ne inflante sciētia de diuitijs ab egypto ablatis: superbie aliquid pulmo tumidus anhelet. Asperges me īquit isopo et mundabor. et lauabis me: et super niuem dealbabor. Auditui meo dabis exultationem et leticiam. Deinde annectit consequenter vt ostendat purgationem a supbia significari isopo: et exultabunt ossa humiliata. Quantum autem minor ē auri argēti vestisq̄ copia: quā de egypto secū ille populus abstulit: in cōparatione diuitiarum quas postea hierosolyme consecutus est. que maxime in salomone rege ostenduntur. tanta sit cuncta scientia q̄ quidem est vtilis collecta de libris gentium si diuinarū scripturarum scientie comparetur. Nam quicqd hō extra didicerit: si noxium est ibi damnatur. si vtile est ibi inuenit. Et cum ibi quisq̄ inuenerit omnia q̄ vtiliter alibi didicit: multo abundātius ibi inueniet ea que nusq̄ oino alibi: sed in illarum tantummodo scripturarum mirabili altitudine et mirabili humilitate discuntur. Hac igitur instructione preditum cum signa incognita lectorē non impedierint mitem et humilem corde subiugatum leniter christo. et oneratum sarcina leui. fundatum et radicatum et edificatum in charitate: quem scientia inflare non possit: accedat ad ambigua signa in scripturis considerāda et discutiendo: de quibus iam tertio volumine dicere aggrediar: quod dominus donare dignabitur.

¶ Explicit liber secundus.

Sequitur tertius S

Homo timens deũ volũtatem ei⁹ i scripturis sctis diligenť i quirit. Et ne amet certamina pietate mã suetus. pmunit⁹ etiã sciẽtia linguar͡ʒ: ne i verbis locutiõibusq̃ ignotis hereat. pmunit⁹ etiã cognitiõe q̃rũdã reꝝ necessariarũ: ne vim naturã ve eaꝝ q̃ ppť similitudinẽ adhibenť ignoret. adiuuante etiam codicũ vitate quã solers emẽdationis diligẽtia pcurauit. veniat ita istruct⁹ ad ambigua scripturaꝝ discutienda atq̃ soluẽda. Ut autẽ signis ambiguis nõ decipiať q̃tũ p nos instrui põt: fieri aũt põt: vt istas vias q̃s ostẽdere volumus tanq̃ pueriles vel magnitudine igenij vel maioris illuminatiõis claritate derideat. sed tñ vt dicere ceperã q̃tũ per nos instrui põt q̃ eo loco animi est vt p nos istrui valeat: sciat ambiguitatẽ scripture aut i vbis pprijs esse. aut in translatis. q̃ genera in scđo libro demonstrauim⁹. Sed cũ verba ppria faciunt ambiguã scripturam primo puidendum est ne male distinxerimus aut pronunciauerimus. Cum ergo adhibita intentio incertũ esse puiderit. quõ distinguendũ aut quõ pnunciandũ sit: cõsulat regulã fidei quam de scripturaruʒ planioribus locis ⁊ ecclesie auctoritate pcepit. de qua satis egimus cum de rebũs in primo lib. loqueremur. Quod si ambe vel etiã oẽs si plures fuerint partes ãbiguitatis ⁊ ẽm fidẽ sonuerint. textus ipse sermonis a precedẽtib⁹ ⁊ cõsequentibus ptibus q̃ ãbiguitatẽ illaʒ in medio posuerunt: restat cõsulendus: vt videamus cui nã sentẽtie de pluribus q̃ se ostendunt ferat suffragiũ. eãq̃ sibi cõteri patiatur. Jam nũc exempla cõsidera. Illa heretica distictio. In principio erat verbũ: ⁊ verbũ erat apud deum. et deus erat. vt ali⁹ sensus sit. verbuʒ hoc erat in principio apud deum. non vult verbũ deum confiteri. Sed hoc regula fidei refellẽdũ est. q̃ nobis de trinitatis equalitate prescribiť. vt dicamus. et deus erat vbũ. deinde subiũgamus. hoc erat in principio apud deum.

Illa vero distinctionis ãbiguitas: neutra parte resistit fidei. ⁊ ideo textu ipso sermonis dĳudicanda est. vbi ait apls. Et q̃d eligã ignoro. Compellor autẽ ex duob⁹ cõcupiscentiã habens dissolui et esse cũ xpo. multo em̃ magis optimum manere in carne necessarium ppť vos. Incertũ eni vtrũ ex duobus concupiscẽtiam habens: an cõpellor ex duobus vt illud adiungať: cõcupiscentiam habẽs dissolui et esse cum xpo. Sed q̃m ita sequiť. multo enim magis optimum. apparet eum eius optimi dicere se habere concupiscentiaʒ: vt cũ ex duob⁹ cõpellatur: alterius tñ habeat concupiscentiaʒ alterius necessitatem. cõcupiscentiã scʒ esse cũ xpo. necessitatẽ manere in carne. Que ãbiguitas vno consequenti verbo dĳudicatur. quod positũ est enim. Quã particulam qui abstulerunt interpretes illa potius sententia ducti sũt vt non solũ cõpelli ex duobus: sed etiam duoruʒ habere concupiscentiã videreť. Sic ergo distinguendum est. Et quid eligam ignoro. Cõpellor aũt ex duobus. Quã distinctionem sequitur. concupiscentiaʒ habẽs dissolui ⁊ esse cũ xpo. Et tanq̃ q̃rereť quare hui⁹ rei potius habeat cõcupiscentiam. multo enim magis optimum inquit. Cur ergo ex duobus compellitur. Quia est manendi necessitas. quam ita subiecit. Manere in carne necessariũ propť vos. Ubi autem neq̃ prescripto fidei. neq̃ ipsius sermonis textu ãbiguitas explicari potest. nihil obest ẽm quamlibet eaꝝ que ostenduntť sentẽtiam distinguere. veluti est illa ad corinthios. Has ergo promissiones habentes charissimi mundemus nos ab omĩ coinquinatione carnis ⁊ spũs perficientes sanctificationem in timore dñi capite nos neminem nocuimus. Dubiuʒ est quippe vtrum mundemus nos ab omĩ coinquinatione carnis et spiritus scđm illã sententiã: vt sit sancta et corpore et spiritu. an mundemus nos ab omni

coinquinatione carnis: vt alius sit sen
sus: & spūs perficientes sanctificationē
in timore domini: capite nos.
¶ Tales igitur distinctionum
ambiguitates in potestate legentis sūt
Quecunqȝ autem de ambiguis distin-
ctionibus diximus eadē obseruanda sūt
& i ambiguis pronunciationibus. Nā &
ipse nisi nimia lectoris vicientur icuria
aut regularis fidei corrigūt: aut pcedē
tis vel consequētis contextione smonis
aut si neutrum horum adhibet ad corre
ctionē nihilominus dubie remanebūt:
vt quolibȝ mō pnunciauerit lector non
sit in culpa. Nisi eni fides reuocet qua
credimus deum non accusaturū aduer-
sus electos suos: & xp̄m condēnaturum
electos suos: potest illud sic pronuncia-
ri. Quis accusabit aduersus electos dei?
vt hanc interrogationem quasi respon-
sio subsequatur. Deus qui iustificat. Et
iterum interrogetur. Quis est q condē
net? Et respondeat. Jesus xp̄s q mortu-
us ē. Quod credē qr dementissimū ē ita
pnūciabit vt pcedat pcūctatio: sequat
interrogatio. Inter percunctionem au-
tem & interrogationem hoc veteres inter
esse dixerunt. q ad percunctationem mlt
ta rñderi. pnt ad interrogationem vo:
aut non: aut etiam. Pronunciabit ģ ita
vt post percunctationem q̄ dicimus: qs
accusabit aduersus electos dei: illud qd
sequit sono interrogantis enunciet: deus q
iustificat? vt tacite respōdeat. nō. Et itē
pcunctemur. Quis est q cōdēnet: rursus
qȝ interrogemus. Jesus christus qui mor
tuus est? magis autē qui resurrexit: q ē
in dextra dei? qui & interpellat pro nobis?
vt vbiqȝ tacite respondeat: non. At vo
in illo loco vbi ait: qd ģ dicemus: qr gen
tes que non sectabant iusticiā: apphēde
rūt iusticiā: nisi pmo pcunctationē q̄ dr
quid ģ dicemus: responsio subiiciat: qr
gētes que non sectabant iusticiā apphē
derūt iusticiam. textus consequēs nō cohē
bit. Qualibȝ aūt voce pnunciet illd qd
nathanael dixit. a nazareth pōt aliquid
boni esse: siue affirmantis vt illud soluȝ
ad interrogationē ptineat quod ait a na
zareth: siue totum cum dubitatione inter

rogantis: non video quomodo discerna
tur: vterqȝ autem sensus fidem non im-
pedit. ¶ Est etiam
ambiguitas in sono dubio syllabarum:
et hec vtiqȝ ad pronunciationem perti-
nens. Nam quod scriptum est: non est
abscōditum os meum a te quod fecisti
in abscondito. non elucet legenti vtrum
correpta littera os pronūciet an produ-
cta. Si enim corripiat ab eo q sunt ossa
si autem producat ab eo q sunt ora in-
telligitur numerus singularis. Sed ta-
lia lingue precedentis inspectione diiu-
dicatur. Nam in greco non stoma sed
osteon positum est. Unde plerumqȝ loqn
di consuetudo vulgaris vtilior est signi
ficandis rebus q̄ integritatis litterata.
Mallem quippe cum barbarismo dici:
non est absconditum a te ossum meum:
q̄ vt ideo essȝ minus apertum: quia ma
gis latinum est. Sed aliquando dubius
syllabe sonus etiam vicino verbo ad eā
dem sententiem pertinente diiudicatur
sicut est illud apostoli. Que predico vo
bis sicut predixi: quoniam qui talia a-
gunt regnum dei non possidebunt. Si
tantummodo dixissȝ que predico vobis
nec subiunxisset sicut predixi: non nisi ad
codicem precedentis lingue recurrēduȝ
esset: vt cognosceremus vtrum eo q di
xit predico: producenda an corripien-
da essȝ media syllaba. Nunc autem ma
nifestum est producendam esse. Non
enim ait: sicut predicaui: sed sicut predi
xi. Non solum autem iste: sed etiam
ille ambiguitates que non ad distinctio
nem vel ad pronunciationem pertinent
similiter considerande sunt: qualis illa
est ad thessalonicenses. Propterea con
solati sumus fratres in vobis. Dubi-
um est nim vtrum o fratres an hos fra
tres. Neutrum autem horum est con-
tra fidem. Sed greca lingua hos casus
pares non habet. Et ideo illa inspecta
renunciatur vocatiuus id est o fr̄es. Qd
si voluisset interpres dicere: propterea
consolationem habuimus fratres in vo
bis: minus seruitum essȝ verbis: sed mi-
nus de sententia dubitaretur: aut certe
si adderet: nr̄i: nemo ƀe ambigeret vo-

catiuum esse casum cum audiret: pro=
pterea consolati sumus fratres nostri i
vobis. Sed etiam hoc periculosius per
mittitur. Ita factum est in illa ad cho=
rinthios cum ait apostolus. Quotidie
morior per vestram gloriam fres quam
habeo i christo iesu. Ait enim quidam i
terpres. Quotidie morior p vram iuro
gloriam quia i greco vox iurantis ma=
nifesta ē sine ambiguo sono. Rarissime
igit z difficilime iueniri pōt ambigui=
tas i proprijs verbis: qtū ad libros di=
uinarū scripturaruz spectat quā non aut
circūstantia ipsa smonis qua cognoscit
scriptoris itentio: aut iterpretum colla=
tio: aut precedētis ligue saluat ispectio.
y Sed verborum traslato=
rum ambiguitates: de quibus deinceps
loquendum est: non mediocrē curā idu=
striamq desiderant. Nam i pricipio ca=
uendum est ne figuratam locutionē ad
litēam accipias. Et ad hoc eni pertinet
quod ait apostolus. Littera occidit: spi
ritus autem viuificat. Cum eni figura=
te dictum sic accipit tanq̄ proprie dictuz sit
carnalit sapit. Neq vlla mors aie con=
gruentius appellat q̄ cum id etiam qd
in ea bestias antecellit: hoc est itelligen
tia carni subijcitur sequendo litteram.
Qui enim sequitur litteraz trāslata ver
ba sicut propria tenet: neq illud quod p
p̄o verbo significatur refert ad aliam si
gnificationem: sed si sabbatum audierit
verbi gra: non itelligit nisi vnum diem
de septē q continuo volumine repetunt.
Et cum audierit sacrificium nō excedit
cogitatiōe illud qd fieri de victimis pe
corum terrenisq fructibus solet. Ea de
mum est miserabilis aie seruitus signa
p rebus accipē. z supra creaturam cor=
poream oculū mētis ad hauriēdū etnū
lumen leuare non posse. Que tamen ser
uitus in iudeo populo longe a ceteraz
gentium more distabat: quandoquidez
rebus tēporalibus ita subiugati erant:
vt vnus eis i omnibus commendaret de
us Et q̄q signa rez spūaliū p ipsis re=
bus obseruarēt nescientes quo referrent.
id tñ isitum habebāt q tali suitute vni
omnium quē non videbāt placerēt deo

Quam custodiaz tanq̄ sub pedagogo
paruulorum fuisse scribit apls. Et ideo
qui talibus signis pertinaciter ihererūt
contentētem ista dominum cū iam tps
reuelationis eorum venisset: ferre non
potuerut: ita inde calūnias q sabbato cu
raret moliti sunt principes eoruz: popu
lusq signis illis tanq̄ rebus astrictus
non credebat deum esse vel a deo venis=
se: qui ea sicut a iudeis obseruabantur
nollet attēdere. 3 Sed
qui crediderunt ex quibus est facta pri=
ma ecclesia hierosolymitana: satis ostē=
derunt q̄ta vtilitas fuerit eo modo sub
pedagogo custodiri: vt signa que tēpo=
ralit imposita erant seruiētibus ad vni=
us dei cultum: qui fecit celum z terram
opinionem obseruantiū religarent. Nā
q illi quia proximi spiritualibus fuert.
in ipsis enim temporalibus z carnalib9
votis atq signis q̄uis quō spūaliter es
sent intelligenda nescirent: quia vnum
tamen didicerant venerari eternum de
um. tā capaces extiterūt spūssancti vt om
nia sua venderent: eorumq precium idi
gentibus distribuendum ante apostolo
rum pedes ponerent: seq totos dedica=
rent deo tāq̄ tēplum nouū. cuius terre=
ne imagini: hoc est templo veteri fuie=
bant Non enim hoc vllas ecclesias gē=
tium fecisse scriptum est. quia non tam p
pe iuenti erant qui simulacra manufa=
cta deos habebant. Et si qñ aliq eorum
illa tanq̄ signa intpretari conabant: ad
creaturam colēdam venerandamq re=
ferebant. A Quid eni
mihi pdest simulacrū: verbi gtia neptu
ni: non ipsum hebēdo deū: sed eo signifi=
cari vniuersum mare vel etiam omnes
aquas ceteras que fontibus proruunt: si=
cut a poeta quodaz illorum describitur
si bene recolo: ita dicēte. Tu neptūe pa=
ter cui tempora cana crepanti. Cincta
salo resonant: magnus cui perpete men
to. Profluit occeanus: z flumina crini=
bus errant. Hec siliqua intra dulce te=
ctorum sanantes capillos: non ē homi=
nū sz porcorum cibus. Nouit quid dicā
qui euangelium nouit. Quid g michi
prodest q neptuni simulacrum ad illam

significationē referr: nisi forte vt neutrū colat? Tam eñ statua quelibet: q̄ mare vniuersum: nō est de⁹. Fateor tñ altius dimersos esse q̄ opera hoīm deos putāt q̄ q̄ opa dei. Sed nobis vn⁹ diligendus ⁊ colēdus deus precipit q̄ fecit hec oīa. quorū illi simulacra venerant. vel tanq̄ deos vel tanq̄ signa ⁊ imagines deorū. Si ergo signū vtilit institutū pro ipsa re sequi cui significā de institutum est carnalis ē seruitus. quanto magis inutiliū rerū signa isti tuta p rebus accipe? Que si retuleris ad eaipsa q̄ his significant. eisq̄ colēdis animū obligaueris. nihilominus seruili carnaliq̄ onere atq̄ velamie nō carebis. Quē obrem christiana libertas eos quos inuenit sub signis vtilibus tanq̄ ppe inuētos: interpretatis signis quib⁹ subditi erāt. eleuatos ad eas res quarū illa signa sunt liberauit Ex his facte sunt eccl'e sanctorū israelitarū. Quos aūt inuenit sub signis inutilib⁹: nō solū seruilē operationē sub talib⁹ signis: sꝫ etiā ipsa signa frustra uit remouitq̄ omia. vt a corruptione multitudinis simulatorū deorū quā sepe ac pprie scriptura fornicationē vocat. ad vni⁹ dei cultū gentes cōuerterētur. nec sub ipsis iam signis vtilib⁹ seruiture: sed exercitature poti⁹ aīm i eorū intelligentia spūali. Sub signo eñ seruit q̄ operat aut venerat aliquā rem significantē nesciēs quid significet. Qui vero aut operat aut venerat vtile signū diuinit⁹ institutū cui⁹ vim significationēq̄ intelligit: non hoc venerat qd̄ videt ⁊ transit: sed illud potius quo talia cuncta referenda sunt. B Talis aūt homo spūalis ⁊ liber ē etiā tpe seruitutis: quo carnalib⁹ animis nōdū oportet signa illa reuelari. quorū iugo edomādi sunt. Tales autē spūales erant patriarche ⁊ prophete. oēsq̄ in populo isrl' p quos nobis spiritussctūs ipsa scripturarū ⁊ auxilia ⁊ solatia ministrauit. Hoc vo tpe postea q̄ resurrectione dñi nostri manifestissimum indiciū nostre libertatis illuxit: ne eorū qdem signorū q̄ iam intelligimus operatione graui onerati sumus: sed quedā pauca pro multis eadem q̄ factu facillima ⁊ intellectu augustissima: ⁊ obseruatiōe castissima. ipse dñs ⁊ aplica tradidit disciplina: sicuti est baptismi sacramētū: ⁊ celebratio corporis ⁊ sanguinis dñi. Que vnusq̄sq̄ cū pcipit quo referant imbut⁹ agnoscit: vt ea nō carnali seruitute sed spirituali poti⁹ libertate veneret. Ut autē litterā sequi ⁊ signa pro rebus q̄ his significant accipere seruilis infirmitatis est. ita inutiliter signa iterpretari male vagātis erroris est. Qui aūt nō intelligit qd̄ significet signū: ⁊ tñ esse signum intelligit. nec ipe pmit seruitute. Meli⁹ est aūt vel pmi incognitis sed vtilib⁹ signis. q̄ inutiliter ea iterpretādo a iugo seruitutis seductā ceruicē laqueis erroris inserere. Huic aūt obseruationi qua cauem⁹ figuratam locutionē. i. trāslatā quasi ppriā sequi: adiungēda est etiā illa ne ppriā quasi figuratā velim⁹ accipere. Demōstrandus est igit pmus modus inueniende locutionis ppriane an figurata sit. Et iste oīno modus ē vt quicqd in sermone diuino: neq̄ ad morū honestatē: neq̄ ad fidei veritatē pprie referri pōt figuratū esse cognoscas. Morū honestas ad diligendū deū ⁊ proximum. fidei veritas ad cognoscendum deū ⁊ pximum pertinet. Spes autem sua cuiq̄ est in cōscientia ppria: quēadmodū se sentit in dilectionē dei ⁊ pximi cognitionēq̄ proficere. De quibus oībus primo libro dictū est. C Sed qm̄ pcliuū ē humanū gen⁹ nō ex momentis ipsius libidinis: sed poti⁹ sue consuetudinis estimare pctā. fit plerunq̄ vt quisq̄ hoīm ea tm̄ culpanda arbitret q̄ sue regionis ⁊ tpis homies vituperare atq̄ dānare cōsueuerūt. ⁊ ea tm̄ probanda atq̄ laudāda q̄ cōsuetudo eorū cum quibus viuit admittit. eoq̄ contingit vt si quid scriptura vel preceperit quod abhorret a consuetudine audientiū. vel quod nō abhorret culpauerit. si animū eorum iam verbi vinxit auctoritas figuratam locutio

nem putent. Non aūt precipit scriptu
ra nisi charitatē. nec culpat nisi cupi
ditatē: et eo modo informat mores ho
minū. Item si animū p̄occupauit a
licuius erroris opinio: quicquid aliter
asseruerit scriptura figuratū homines
arbitrant̄. Nō aūt asserit nisi catholi
cam fidem rebus preteritis et futuris
et presentibus: preteritoꝝ narratio fu
turoꝝ p̄nunciatio: et p̄sentium demō
stratio. Sed hec oīa ad eandem cha
ritatē nutriendā atq; roborandā et cu
piditatē vincendā atq; extinguendā
valēt. Charitatē voco motū animi ad
fruendū deo ꝓpter ip̄m: et se atq; ꝓxi
mo ꝓpt̄ deū. Cupiditatē aūt motū a
nimi ad fruendū se et ꝓximo et quoli
bet corpore nō ꝓpter deū. Quod aūt
agit indomita cupiditas ad corrum
pendum animū et corpus suū flagitiū
vocat̄. Quod autem agit vt alteri no
ceat: facinus dicitur. Et hec sunt duo
genera omnium peccatorum: sed fla
gitia priora sunt. Que cum exinani
uerint animū. et ad quandam egesta
tem ꝑduxerint in facinora ꝓsilit̄: qb9
remoueant̄ impedimenta flagitiorum
aut adiumēta querant̄. Item qđ agit
charitas quo sibi possit vtilitas vocat̄
Quod aūt agit vt prosit ꝓximo bñfi
centia nominat̄. Et hic precedit vtili
tas: q2 nemo potest ex eo quod nō ha
bet ꝑdesse alteri. Quanto aūt magis
regnū cupiditatis destruit̄: tanto cha
ritas augetur. D Quicqđ ergo
asperū et quasi seuum factu dictu q; in
sctis scripturis legit̄ ex ꝑsona dei vel
sctōrum eius: ad cupiditatis regnum
destruendū valet. Qđ si perspicue so
nat. nō est ad aliud referendū quasi fi
gurate dictū sit. sicut est illud apostoli
Thesaurisas tibi irā in die ire et reue
lationis iusti iudicij dei. q reddet vni
cuiq; šm opa sua. his qdem q šm susti
nentiā boni opis gl'am et honorem et
incorruptionē querentib9 vitā eternā
his aūt q ex cōtentione sunt et diffidūt
veritati: credunt aūt iniquitati. ira et
indignatio et tribulatio et angustia in
omnē animā hominis operantis ma-
lum iudei primū et greci. Sed hoc ad
eos cū quibus euertit̄ ipsa cupiditas
qui eam vincere noluerunt. Cum aūt
in homie cui dominabātur regna cu
piditatis subuertunt̄ illa ē aperta lo
cutio. Qui aūt iesu christi sunt: carnē
suam crucifixerunt cum vicijs et concu
piscentijs. Nisi quia et hic q̄dam ver
ba translata tractant̄: sicuti est ira dei
et crucifixerunt. Sed nō tā multa sunt
vel ita posita vt obtegant sensum et al
legoriam vel enigma faciāt: quā pro
prie figuratā locutionem voco. Quod
autē Hieremie dicit̄. Ecce constitui te
hodie supra gentes et regna: vt euel
las et destruas et disperdas et dissipes.
non dubiū quin figurata locutio tota
sit ad eū finē referenda quem dixim9.
Que aūt quasi flagitiosa imperitis vi
dētur. siue tm̄ dicta siue etiā facta sūt
vel ex dei persona: vel ex hoim quoꝝ
sctitas nobis cōmendat̄ tota figura
ta sunt. quoꝝ ad charitatis pastū enu
cleanda secreta sunt. Quisqs autē re
bus preterēūtib9 restrictius vtit̄ q; se
habēt mores eoꝝ cū qbus viuit aut in
temperans aut supstitiosus est. Quis
quis vero eis sic vtit̄ vt metas consue
tudinis bonoꝝ inter quos versat̄ exce
dat. aut aliqđ significat. aut flagitio
sus est. In hominib9 eīm talibus non
vsus rerū sed libido vtantis in culpa
est. Neq; vllo modo quisq; sobri9 cre
diderit dñi pedes ita vnguēto precio
so a muliere perfusos: vt luxuriosorum
et neq; hoim solent quorū talia conui
uia detestamur. E Odor eīm bo
nus fama bona est. Quā qsquis bone
vite operibus habuerit dum vestigia
xp̄i sequit̄: quasi pedes eius p̄ciosissi
mo odore pfundit. Ita q2 in alijs per
sonis plerūq; flagitiū est: in diuina vel
ꝓphetica persona magne cuiusdā rei
signum est. Alia quippe est in perdi
tis morib9. alia in osee ꝓphete vatici
natione ꝯiūctio meretricis. Nec si fla
gitiose in cōuiuijs temulentoꝝ et lasci
uorum nudantur corpora: propterea
in balneis nudum esse flagitium est.
Quid igitur locis temporibus et ꝑso-

nis conueniat diligenter attendendũ est:ne temere flagitia reprehẽdamus. Fieri em̃ põt vt sine aliquo vicio cupiditatis vel voracitatis preciosissimo cibo sapiens vtatur. insipiens autẽ fedissima gule flamma in vilissimum ardescat. τ sanius quisq̃ maluerit more dñi pisce vesci:q̃ lẽticula more Esau nepot⁹ Abrahã:aut ordeo more iumẽtorum. Non enim propterea continẽtiores nobis sunt plereq̃ bestie: quia vilioribus alunt̃ escis. Nam in omnibus huiuscemodi rebus non ex earũ rerũ natura quibus vtimur:sed ex causa vtendi τ modo appetendi:vel pbãdum est vel improbãdũ quod facim⁹. Regno terreno veteres iusti celeste regnum imaginabantur τ prenũciabãt Sufficiẽde prolis causa erat vxorum plurium simul vni viro habendarum inculpabilis consuetudo. τ ideo vnam feminã maritos habere plurimos honestum non erat. Non em̃ eo mulier ẽ fecũdior:sed meretricia potius turpitudo est vel questum vel liberos vulgo querere. In huiusmodi moribus quicquid illorum temporum sancti non libidinose faciebant: q̃uis ea facerent que hoc tẽpore nisi per libidinem fieri nõ possunt:nõ culpat scriptura. Et quicquid ibi tale narratur. non solum historice ac proprie sed etiam figurate ac prophetice acceptum interpretãdum est:vsq̃ in finem illum charitat⁹: siue dei:siue proximi:siue vtriusq̃.

¶ Sicut em̃ talares ac manicatas tunicas habere apud romanos veteres flagitium erat. nunc autẽ honesto loco natis cũ tunicati sunt nõ eas habere flagitiũ est. sic animaduertẽdum est in cetero quoq̃ vsu rerũ abesse oportere libidinem. que non solũ ipsa eorũ inter quos viuit consuetudine nequiter abutitur. sed etiam sepe fines eius egressa:feditatẽ suam q̃ inter claustra morum solẽnium latitabat flagitiosissima eruptione manifestat:quicqd autẽ cõgruit cõsuetudini eorũ cũ q̃bus vita ista degenda vel necessitate imponitur:vel officio suscipitur a bonis τ magnis hominibus ad vtilitatem τ beneficẽtiam referendum est. vel proprie sicut τ nos debemus. vel etiam figurate sicut prophetis licet. In q̃ legenda cum incurrunt indocti alteri⁹ consuetudinis:nisi auctoritate reprimant̃ flagitia putant. nec possunt animaduertere totam cõuersationem suam. vel in coniugijs:vel in conuiuijs: vel in vestitu:ceteroq̃ humano victu atq̃ cultu alijs gentibus τ alijs temporibus flagitiosum videri. Qua varietate innumerabilium consuetudinũ commoti:quidam dormitantes vt ita dicam:qui neq̃ alto somno stulticie sopiebantur. nec in sapientie lucem poterant euigilare:putauerunt nullã esse iusticiam per seipsam. sed vnicuiq̃ genti consuetudinem suam iustam videri. que cum sit diuersa omnibus gẽtibus:debeat autem incommutabilis manere iusticia:fieri manifestum nullam vsq̃ esse iusticiam:non intellexerunt ne multa commemorem. quod tibi fieri non vis:alij ne feceris. nullo modo posse vlla eorum gentili diuersitate variari. ¶ Que sententia cum refertur ad dilectionem dei:omnia flagitia moriuntur:cum ad proximi omnia facinora. Nemo enim vult corrumpi habitaculum suum. non ergo debet corrumpi habitaculum dei. seipsum scilicet. Et nemo vult sibi a quoq̃ noceri. nec ipse igitur cuiq̃ noceat. Sic euersa tirannide cupiditatis:charitas regnat iustissimis legibus dilectionis dei propter deum sui τ proximi propter deum. Seruabitur ergo in locutionibus figuratis regula huiusmodi. vt tam diu versetur diligenti consideratione quod legitur:donec ad regnum charitatis interpretando perducatur. Si autem hoc iam proprie sonat:nulla putetur figurata locutio. Si preceptiua locutio est aut flagitium:aut facinus vetans:aut vtilitatem aut bñficentiam iubens:non est figurata. Si autẽ flagitiũ aut facinus videt̃ iubere:aut vtilitatẽ aut beneficẽtiã velare:figurata

est. Nisi mãducaueritis inquit carnẽ
filij hominis ⁊ sanguinem biberitis
non habebitis vitam in vobis: facin⁹
vel flagitiũ videt̃ iubere. Figura ẽ er=
go: precipiens passioni dñice esse com
municandũ: ⁊ suauiter atq; vtiliter re
condendũ in memoria qd pro nobis
caro ei⁹ crucifixa ⁊ vulnerata sit. Ait
scriptura. Si esurierit inimicus tu⁹ ci
ba illum. Si sitit potũ da illi. Hic nul
lo dubitante beneficentiam precipit.
Sed quod sequit̃. hoc eñi faciens car
bones ignis cõgeres sup caput eius.
maliuolentie facin⁹ putas iuberi. Ne
igitur dubitaueris figurate dictum: ⁊
cũ possit dupliciter interpretari. vno
modo ad nocendũ. altero ad prestan=
dũ. ad beneficẽtiã te potius charitas
reuocet. vt intelligas carbones ignis
esse vrentes penitentie gemitus: qui=
bus supbia sanat̃ ei⁹. q dolet se inimi=
cũ fuisse hominis a quo eius miserie
subuenit̃. ¶ Item cum ait dñs. q
amat animã suã perdet eã. nõ vtilita
tem vetare putandus est. q debet quisq;
conseruare animã suã. sed figurate di=
ctum. perdat animã. id est perimat at
q; amittat vsum eius quẽ nũc habet p
uersum scz atq; prepostex quo inclina
tur tpalibus vt eterna non qrat. Scri
ptum est. da misericordiam: ⁊ ne susci
pias peccatorẽ. Posterior pars sen=
tẽtie huius videt̃ vetare beneficentiã.
Ait enim. ne suscipias pctõrẽ. Intel=
ligas eñi figurate positum pro pecca=
to peccatorẽ: vt pctm eius non suscipi
as. Sepe aũt accidit vt quisq; in me=
liori gradu spũalis vite vel est vel esse
se putat figurate dicta esse arbitretur
q inferioribus gradib⁹ pcipiunt̃. Ut
verbi gratia. Si celibẽ amplexus est vi
tã ⁊ se castrauit propter regnũ celox:
quicqd de vxore diligenda ⁊ regenda
sancti libri pcipiũt: nõ ppie sz trãsla=
te accipi oportere ptendat. Et quisq;
statuit seruare innuptã virginẽ suam.
tanq; figuratã locutionẽ conet̃ interp
tari qua dictũ est. Trade filiã ⁊ grãde
opus perfeceris. Erit igit̃ etiã hoc in
obseruationibus intelligendarũ scri=
pturarũ. vt sciamus alia omnib⁹ com
muniter precipi. alia singulis quibusq;
q; generib⁹ psonax: vt nõ solũ ad vni=
uersum statũ valitudinis: sz etiã ad su
am cuiusq; mẽbri ppriã infirmitatem
medicina ptineat. In suo quippe ge=
nere curandũ est: qd ad melius genus
nõ potest erigi. Itẽ cauendũ est ne for
te qd in scripturis veteribus p illox tẽ
porũ cõditione etiã si nõ figurate sz p=
prie intelligat̃. non est flagitium neq;
facinus: ad ista etiã tẽpora qs putet i
vsum vite posse transferri: q nisi domi
nante cupiditate ⁊ ipsarũ quoq; scri=
pturarũ quibus euertẽda est satellitiũ
querente nõ faciet. nec intelliget miser
ad hanc vtilitatẽ illa sic esse posita vt
spei bone hões salubriter videant. ⁊
consuetudinẽ quã aspernant̃ posse ha
bere vsum bonũ: ⁊ eã quã amplexant̃
esse posse dãnabilem: si ⁊ ibi charitas
vtentiũ: ⁊ hic cupiditas attẽdat̃. Nã
si multis vxoribus caste vti quisq; pro
tẽpore potuit: põt ali⁹ vna libidinose.
¶ Magis eñi probo multarũ fecũ=
ditate vtentẽ. ppter aliud: q; vnius car
ne fruente propter ip sam. Ibi eñi qri
tur vtilitas tẽporũ opportunitatibus
cõgrua. hic satiat̃ cupiditas tẽporali
bus voluptatibus implicata. Inferio
risq; gradus ad deũ sunt qbus sm ve=
niã cõcedit apls carnalẽ cũ singul̃ cõ=
iugibus cõsuetudinẽ ppter intempe=
rãtiam eorum: q; illi q plures singuli
cũ haberẽt. Sicut sapiẽs in cibo ⁊ po
tu nõ nisi salutẽ corporis. sic in pcubi=
tu nõ nisi pcreationẽ filiorũ intuebã=
tur. Ita q; si eos in hac vita inuenisset
dñi aduent⁹ cũ iaz nõ immittendi sed
colligendi lapides esset tps: statim se
ipsos castraret ppter regnũ celorum.
Nõ eñi est in carendo difficultas: nisi
cum est in habendo cupiditas. Noue
rãt quippe illi homies etiã in ipsis cõ
iugibus luxuriã esse abutendi intẽpe
rantiam: quot hodie testatur oratio:
quando est copulatus vxori. Ait eñi.
Benedictus es dñe deus patrum no=
strorum. ⁊ bñdictum nomẽ tuũ in om
nia secula seculorum. Benedicant te

celi ⁊ oīs creatura tua. Tu fecisti adā ⁊ dedisti illi adiutoriū Euā. Et nunc dn̄e tu scis qm̄ non luxurie causa accipio sororē meā. sed ipsa veritate vt misereris nostri dn̄e. Sed qui effrenata libidine: vel per multa stupra diffluentes euagantur: vel in ipsa vna coniuge non solū excedunt ad liberorū procreationē pertinētē modū: sed etiā inhumaniores intēperātie sordes inuerecūda omnino licentia seruilis cuiusdā libertatis accumulāt: nō credūt fieri potuisse. vt tēperanter multis feminis antiqui vterētur viri: nihil seruātes in vsu illo nisi cōgruū tēpori propagande prolis officium. ⁊ qđ ipsi laqueis libidinis obstricti vel in vna nō faciūt nullo modo in multꝭ fieri posse arbitrātur. R Sed isti possunt dicere ne honorari qđem atq3 laudari oportere viros bonos ⁊ sctōs. quia ipsi cum honorant atq3 laudant intumescūt superbia: tāto auidiores inanissime glorie: quāto eos frequētius atq3 latius lingua blādior vētilauerit. qua ita leues fiunt: vt eos rumoris aura: siue q̄ prospera: siue que aduersa existimat: in quaslibet inuehat voragines flagitiorū: aut in facinorꝫ etiā saxa collidat. Videāt ergo q3 sibi arduum sit atq3 difficile: nec laudis esca illici: nec cōtumeliarū aculeis penetrari. ⁊ non ex se alios mentiant. Credant potius apl̄os nostros: nec cum susciperent ab hoībus īflatos fuisse: nec cū despicerētur elisos. Neutra quippe tētatio defuit illis viris. Nam ⁊ credentiū celebrabant preconio: ⁊ ꝑsequētiū maledictis infamabant. Sicut ergo isti ꝓ tpe vtebant his oībus ⁊ nō corrūpebant. sic veteres illi vsum feminarum ad sui tpis cōuenientiā referentes non patiebāt eā dominationē libidinis: cui seruiunt qui ista non credunt. Et ideo isti sese nullo modo cohiberēt ab inexpiabili filiorum odio a quibus vel vxores vel cōcubinas suas attaminatas aut attractatas esse cognoscerent si eis forte tale aliquid accidisset. Rex aūt Dauid cū hoc ab impio atq3 inhumani filio passus esset: non solum ferocientem tolerauit. sed etiam planxit extinctum. Non enim carnali zelo irretitus tenebatur: quem nullo modo iniurie sue: sed peccata filij commouebant. Nam ideo si vinceret eum occidi prohibuerat vt edomito seruaretur penitendi locus. Et quia non potuit: nō orbitatē doluit in eius interitu. sed quia nouerat in quas penas tam impij adultera ⁊ parricidalis anima raperetur. Nam q3 alio prius filio q̄ innocēs erat ꝓ quo egrotāte affligebat moriēte letat⁹ est. L Ex hoc maxime apparet qua moderatione ac tēperantia illi viri feminis vtebant: q͏̄ cum in vnam illicite irruisset rex idem estu quodā etatis ⁊ temporaliū rerū prosperitatibus arreptus. cuius etiā maritum occidendum preceperat: accusatus est per prophetam. Qui cum ad eum venisset conuincendū de peccato proposuit ei similitudinē de paupere qui habebat ouem vnā. cuius vicinus cum haberet multas ad aduentum hospitis sui vnicam potius vicini pauperis ouiculam exhibuit epulandam. In quem commot⁹ Dauid occidi eum iussit: ⁊ quadruplicari ouem pauperi: vt se nesciens condēnaret qui peccauerat sciens. Quod cum ei manifestum esset: ⁊ diuinitus denunciata vindicta diluit penitēdo peccatū. Sz tamē in hac similitudine stuprum tātummodo designatū est de oue vicini pauperis. De marito aūt mulieris interempto hoc est de ipso paupere qui vnam ouem habebat occiso: non est ꝑ similitudinē interrogatus Dauid. vt in solo adulterio diceret sententiam damnationis sue. Ex quo intelligitur quanta temperātia multas mulieres habuerit: qm̄ de vna in qua excessit modum a seipso puniri coactus est. Sed in isto viro immoderate huius libidinis non permansio sed transitus fuit. Propterea ergo ab arguente etiā ꝓpheta ille illicitus appetitus hospes vocatus est. Non enim dixit cum regi suo: sed hospiti suo: vicini pauperis

onē ad epulandū exhibuisse. At vero in eius filiū Salomonē nō q̄si hospes transitū habuit: sed regnū ista libido possedit. De quo scriptura non tacuit culpans eum fuisse amatorē mulierū Cuius tñ initia desiderio sapientie fragrauerāt. Quā cū amore spūali adeptus esset: amore carnali amisit. M

Ergo q̄q̄ omia vel pene omia q̄ in veteris testamenti libris gesta cōtinenᵗ nō solū ,pprie sed etiā figurate accipienda sint: tñ etiā illa q̄ proprie lector acceperit: si laudati sunt illi q ea fecerunt. s; tamē ea abhorrēt a consuetudine bonorum q post aduētum dñi diuina p̄cepta custodiūt: figurā ad itelligēti ī referat. factū xo ip̄z ad mores nō trāsferat. Multa ei sūt q̄ illo tpe officiose fctā sūt q̄ mō nisi libidiose fieri nō pñt. Si quã xo pctā magnoz virozuz legerit. tāetsi aliquā in eis figurā rerū futurarū aīaduertere atq; indagare potuerit. rei tñ geste ,pprietatē ad hūc vsum assumat vt se nequāq̄ recte suis factis iactare audeat: et pre sua iusticia ceteros tanq̄ petōres cōtēnat: cū videat tantorum viroz et cauēdas tēpestates et flenda naufragia. Ad hoc eñ etiā pctā illorū hoim scripta sunt: vt apłica illa sñia vbi q; tremenda sit qua ait. Quapropē qui videᵗ stare videat ne cadat. Nulla eñ vere pagina est sctōrum librorum in qua non sonet q deus supbis resistit: humilibus autem dat grāz. Maxime ita q; iuestigādū ē vtrum propria sit an figurata locutio quaz intelligere conamur. Nam comperto q figurata sit adhibitis regulis rerū quas in p̄mo libro digessimus: facile est eam xsare oībus modis: donec perueniamus ad sñiam veritatis: p̄sertim cū vsus accesserit pietatis exercitatione roboratus. Inuenimus autem vtrū propria sit an figurata locutio illa intuentes q̄ supra dicta sunt. Quod cum apparuerit verba q̄bus contineᵗ aut a similibus rebus ducta inuenienᵗ: aut ab aliqua vicinitate attingētibus N Sed quoniā multis modis res similes rebus apparēt: non putemus esse prescriptum: vt qđ in aliquo loco res aliqua per similitudinē significauerit: hoc eam semꝑ significare credamus. Nam et in vituperatiōe fermētū posuit dñs cū diceret. cauete a fermento phariseorū: et in laude cum diceret. Simile est regnū celorū mulieri q̄ abscondit fermētum in tribus mensuris farine donec fermētareᵗ totum. Huius igiᵗ varietatis obseruatio duas habet formas. Sicut enim aliud atq; aliud res que q; significant: vt aut contraria aut tñmodo diuersa significēt. Cōtraria sc; cū alias in bono alias in malo res eadē ꝑ similitudines poniᵗ. sicut hoc est qđ de fermēto supra diximus. Tale est etiā q leo significat xp̄m vbi diciᵗ. Vicit leo de tribu iuda. Significat et diabolū vbi scriptū est. Aduersarius vester diabolus tanq̄ leo rugiens circūit querēs quem deuoret. Ita serpens in bono est. astuti vt serpentes. In malo aūt serpēs Euā seduxit astutia sua. In bono panis. Ego sum panis viuus q de celo descendi. In malo panis. Panes occultos libēter edite. Sic et alia plurima. Et hec q̄dem que cōmemoraui minime dubiā significationē gerūt. qz exēpli gratia cōmemorari nō nisi manifestissima debuerunt. Sūt aūt q̄ incertū sit in quā partē accipi debeant. sicut calix in manu dñi vini meri plenus mixto. Incertū est eñ vtrū irā dei significet nō vsq; ad nouissimā penā. i. vsq; ad fecē: an potius scripturarū grām a iudeis ad gētes trāseuntē. qz īclinauit ex hoc in hoc remanentibus apud iudeos obseruationibus quas carnaliᵗ sapiunt. qz fex eius nō est exinanita. Cum xo res eadem nō in cōtraria. s; tñ in diuersa significatiōe poniᵗ. illud est in exemplo q aqua et populū significat: sicut in apocalipsi legimus: et spiritūsanctū: sicut et illud. flumina aque viue fluent de vētre eius. et si quid aliud atq; aliud pro locis in q̄bus poniᵗ aqua significare intelligiᵗ. O Sic et alie res nō singule: sed vnaque q; earū nō solum duo aliqua diuersa: sed etiā nōnunq̄ mul-

ta significat pro loco fide sicut posita repitur. Ubi aūt aptius ponuntur: ibi discedū est quō in locis intelligantur obscuris. Nec q͞ em meli᷒ pōt itelligi qd̄ deo dictū est. apphēde arma ⁊ scutum ⁊ exurge in adiutoriū mihi. q͞ ex illo loco vbi legitur. Dn̄e vt scuto bonevolūtatis tue coronasti nos. Nec tn̄ ita vt iam vbicūq͞ scutū p aliq̄ muniunēto legerimus positū nō accipiam᷒ nisi bonā voluntatē dei. Dictū est em̄. Et scutū fidei in q̄ possitis inqt oēs sagittas maligni ignitas extīguere. Nec rursū iō debemus in armis hm̄oi spūalibus scuto tantūmō fidē tribuere cū alio loco etiā lorica dicta sit fidei. Induti inquit loricā fidei ⁊ charitatis. Qñ aūt ex eisdē scripture v̄bis nō vnum aliqd sed duo vel plura sentiuntur etiā si latet qd senserit ille q̄ scripserit: nihil piculi est si quodlibet eoꝝ cōgruere veritati. ex aliis locis sanctaꝝ scripturaꝝ doceri pōt. id tn̄ eo conāte q̄ diuina scrutatur eloquia: vt ad volūtatē pueniatur autoris p quē scripturā illā sanctus opatus est spūs. siue hoc assequatur: siue a. iā sentētia de illis v̄bis q̄ fidei recte nō refragatur exculpat testimoniū habēs a quocūq͞ alio loco diuinoꝝ eloquiorū. Ille quippe autor in eisdē verbis q̄ intelligere volumus ⁊ ipsam sn̄iam forsitā vidit. ⁊ certe dei spūs q̄ p eum hec opatus est etiā ipsam occursurā lectori vel auditori sine dubitatione puidit. imo vt occurreret: q2 ⁊ ipsa est veritate subnixa puidit. Nā quid in diuinis eloquiis largius ⁊ vberius potuit diuinitus puideri: q͞ vt eadē verba pluribus intelligantur modis. quos alia non minus diuina cōstantia faciāt approbari? ¶ Ubi aūt tal sensus eruitur cuius incertum certis sanctaꝝ scripturaꝝ testimoniis non possit aperiri restat vt reddita ratione manifestus appareat. etiā si ille cuius verba intelligere querimus eum forte non sensit. Sed hec ꝯsuetudo piculosa est. Per scripturas em̄ diuinas multo tutius ambulatur. quas verbis trāslatis occupatas cū scrutari volumus: vt aut hoc inde exeat quod non habeat controuersiam: aut si habz ex eadem scriptura vbicunq͞ inuentis atq͞ adhibitis eius testibus terminetur. Sciāt autem lr̄ati modis omnibus locutionis quos grāmatici greco nomine tropos vocant: autores nostros vsos fuisse. ⁊ multiplicatius atq͞ copiosius q͞ pn̄t existimare vel credere q̄ nesciunt eos ⁊ in aliis ista didicerunt. Quos tamen tropos q̄ nouerunt agnoscunt in lr̄is sanctis: eorumq͞ sciētia ad eas intelligendas aliquātum adiuuantur. Sz hic eos ignaris tradere non decz: ne artē grammaticā docere videamur. Extra sane vt discantur admoneo: q͞uis superius id iam admonuerim. i. in secundo libro. vbi de linguaꝝ necessaria cognitione disserui. Nam lr̄e a quibus ipsa grammatica nomen accepit. grammata em̄ greci lr̄as vocant: signa vtiq͞ sonorum sunt ad articulatā vocē quā loquimur ptinentium. Istorum autez troporum nō solum exempla sicut omnium sed quorūdam etiā nomina in diuinis libris leguntur: sicut allegoria enigma parabola. Quāuis hi tropi omnes qui liberali dicuntur arte cognosci etiam in eorum reperiantur loquelis qui nullos grammaticos audierunt: ⁊ eo quo vtitur vulgus sermone contenti sunt. Quis enim non dicit. sic floreas? Qui tropus metaphora vocatur. Quis non dicit piscinam etiam que non habet pisces: ⁊ tamen a piscibus nomen accepit? qui tropus cathacresis dicitur. Longum est isto modo ceteros persequi. Nam vsq͞ ad illos peruenit vulgi locutio. Qui propterea mirabiliores sunt: q2 contra quam dicitur significant: sicuti est que appellatur ironia vel antifrasis. ¶ Sz ironia pronunciatione indicat q̄d velit intelligi. vt cū dicimus homini mala facienti. res bonas facis. Antifrasis vero vt contraria significz nō voce pronunciātis efficitur: sz aut v̄ba habz sua quoꝝ origo ꝯtraria est. sicut appellatur lucus q͞ minime luceat aut consueuit aliquid dici ita q͞

uis dicaꝛ etiā nō ecōtrario. veluti cū
querimus accipere qđ ibi nō est: ⁊ re-
spondeꝛ nobis abūdat. aut adiunctis
verbis facim⁹ vt ecōtrario intelligaꝛ
quid loquimur. veluti si dicam⁹. caue
illū qꝛ bonus hō est. Et qs talia nō di-
cit indoct⁹: nec oīno sciēs q̄ sint vel q̄d
vocenꝛ hi tropi? Quorū cognitio pro
pterea scripturarū ambiguitatib⁹ dis
soluendis est necessaria. qꝛ cum sensus
ad ꝓprietatē verboꝝ si accipiaꝛ absur
dus est. querēdum est vtiq; ne forte il-
lo vel illo tropo dictū sit: qđ nō intelli-
gimus. ⁊ sic plera q; inuenta sunt que
latebant. Thiconius quidā qui cōtra
donatistas inuectissime scripsit cū fue
rit donatista. ⁊ illuc fuerit absurdissi-
mi cordis: vbi eos nō oīno ex parte re-
linquere voluit: fecit librū quē regula
rū vocauit: qꝛ in eo quasdā septē regu-
las executus est: qbus q̄si clauibus di-
uinarū scripturarū aperirenꝛ occulta
Quarū primā ponit de dn̄o ⁊ de eius
corpore. Scđam de dn̄i corpore bipar
tito. Tertiā de ꝓmissis ⁊ lege. Quar
tā de specie ⁊ genere. Quintā de tem-
poribus. Sextā de recapitulatiōe. Se
ptimā de diabolo ⁊ eius corpe. Que
qui dē cōsiderata sicut ab illo apiunꝛ
nō parū adiuuant ad penetrāda q̄ te-
cta sunt diuinorū eloquiorum. Nec tñ
oīa q̄ ita scripta sunt vt nō facile in-
telliganꝛ: possunt his regulis īueniri.
R Sꝫ alijs modis plurimis quos
hoc numero septenario vsq; adeo nō
est iste complexus: vt idē ipe multa ex
ponat obscura: in qbus harū regula-
rum adhibet nullā: qm̄ nec opus est.
Neq; eñ aliqđ illic tale vsaꝛ aut q̄riꝛ
sicut in Apocalipsi Johannis querit
quēadmodū intelligendi sunt angeli
ecclesiarum septē quib⁹ scribere iubeꝛ
⁊ ratiocinaꝛ multipliciꝛ. ⁊ ad hoc ꝑ-
uenit vt ipsos angelos intelligam⁹ ec
clesias. In qua copiosissima disputa-
tiōe nihil istaꝝ est regulaꝝ. ⁊ vtiq; res
illic obscurissima q̄riꝛ: q̄d exēpli gr̄a
satis dictū sit. Nā colligere oīa nimis
lōgū ⁊ nimis operosum est. q̄ ita obscu
ra sunt in scriptur; canonicis: vt nihil
istarū septē ibi requirendū sit. Iste au
tem cū has velut regulas cōmēdaret:
tm̄ eis tribuit quasi oīa q̄ in lege. i. in
diuinis libris obscure posita inuenire
mus. his bn̄ cognitis atq; adhibit; in
telligere valeamus. Ita quippe exor-
sus est eundē librū cū diceret. Necessa-
riū duxi ante oīa q̄ mihi videnꝛ libellū
regularum scribere. ⁊ secretoꝝ legis
veluti claues ⁊ luminaria fabricare.
Sunt eñ q̄dam regule mystice q̄ vni-
uerse legis recessus obtinēt: ⁊ veritat;
thesauros aliquibus inuisibiles faci-
unt. Quarū si ratio regularū sine in-
uidia vt cōmunicam⁹ accepta fuerit:
clausa queq; patefiens. ⁊ obscura dilu
cidabunꝛ: vt quis q; ꝓphetie immensā
siluā perābulās: his regulꝛ quodāmo-
do quasi lucis tramitib⁹ deductus ab
errore defendaꝛ. Hic si dixisset. Sunt
eñ q̄dam regule mystice q̄ nonnullos
legis recessus obtinent: aut certe q̄ le-
gis magnos recessus obtinent. nō au-
tem q; ait vniuerse legis recessus. ne q;
dixisset. clausa queq; patefient: sꝫ clau
sa multa patefient: verum dixisset. nec
taꝫ elaborato atq; vtili opi suo plusq̄
res ipsa postulat dando in spē falsam
lectorem eius cognitorem q; misisset.
Quod ideo dicēdum putaui: vt liber
ipse ⁊ legatur a studiosis: quia pluri-
mum adiuuat ad scripturas intelligē
das. ⁊ non de illo speretur tm̄ q̄tum
non habet. Caute sane legēdus est nō
solum propter quedam in quibus vt
homo errauit. sed maxime propter il-
la q̄ sicut donatista hereticus loquiꝛ.
Quid aūt doceāt vel admoneant iste
septem regule breuiter ostendam.
S Prima de dn̄o ⁊ eius corpore ē
in qua scientes aliqñ capitis ⁊ corpo-
ris id est christi ⁊ ecclesie vnam per-
sonam nobis intimari. neq; enim fru-
stra dictum est fidelibus. ergo abrae se
men estis: cū sit semē vnū abrae qđ est
christus. nō hesitemus qñ a capite ad
corpus: vel a corpore trāsiꝛ ad caput.
⁊ tñ nō recediꝛ ab vna eadē q; perso-
na. Una eñ persona loquiꝛ dicēs. Si
cut spōso imposuit mihi mitrā: ⁊ sicut

ſponſam ornauit me ornamento. ⁊ tñ quid hor duor capiti: quid corpori. i. quid chriſto: qd eccleſie ꝯueniat: vt iq intelligẽdũ eſt. ¶ Secũda ẽ de dñi corpore biptito: qđ qdẽ nõ ita debuit appellare. Nõ eñi reuera corpus dñi eſt qđ cũ illo nõ erit ineternum. Sed dicẽdũ fuit de dñi corpore vero atq; ꝑmixto. aut vero atq; ſimulato: vel qd aliud. q2 nõ ſolum ineternum: verũ etiã nunc hipocrite nõ cum illo eſſe dicendi ſunt q̃uis in eius eſſe videanſ eccleſia. Vñ poterat regula iſta ſic appellari: vt diceref de ꝑmixta eccleſia. Que regula lectorẽ vigilãtẽ reqrit: qñ ſcriptura cũ ad alios iã loquaſ: tãq; ad eos ip̄os ad q̃s loq̃baſ videſ loq. vel de ipſis cũ de aliis iam loquaſ tanq̃ vnum ſit vtrorũq; corpus, ppſ tẽporalẽ commixtionẽ ⁊ cõmunionẽ ſacramẽtorum. Ad hoc ꝑtinet in cantico canticorum Fuſca ſum ⁊ ſpecioſa vt tabernacula cedar: vt pelles ſalomonis. Nõ eñi ait fuſca fui vt tabernacula cedar: ⁊ ſpecioſa ſum vt pelles ſalomonis: ſ3 vtrũq; ſe eſſe dixit, ppſ tẽporalẽ vnitatẽ intra vna retia piſciũ bonor ⁊ malorũ. Tabernacula eñi cedar ad iſmaelẽ ꝑtinẽt: q nõ erat heres cum filio libere. Itaq; cũ de bona parte dicat de⁹. ducam cecos in viã quã non nouerũt ⁊ ſemitas q̃s nõ nouerũt calcabũt. ⁊ faciã illis tenebras in lucẽ: ⁊ praua in directũ. hec vba faciã ⁊ nõ derelinquã eos mox de alia parte q̃ male ꝑmixta ẽ dicit. cõuerſi ſunt retrorſum: q̃uis aliĳ ſignificenſ his verbis. Sed qñ nũc in vno ſunt tanq̃ de ipſis loquiſ de q̃bus loq̃baſ nõ tñ ſp in vno erũt. Ipſe ẽ q̃ppe ille ſeruus cõmemoratus in euãgelio: cuius dñs cũ venerit diuidet eũ: ⁊ partẽ ei⁹ cũ hypocritis ponet. ¶ Tertia regula eſt de promiſſis ⁊ lege. que alio mõ dici põt de ſpiritu ⁊ lr̃a. ſicut nos eã appellauimus cũ de hac re librũ ſcriberem⁹. Põt etiã ſic dici de gr̃a ⁊ mandato. Hec aũt mihi magis videtur magna q̃ſtio q̃ regula: q̃ ſoluendis queſtionibus adhibenda eſt. Hec aũt eſt quã non intelligentes pelagiani vel condiderunt ſuã hereſim vel auxerũt. Laborauit in ea thiconi⁹ diſſerendo bene: ſed nõ plene. Diſputans eñi de fide ⁊ opibus opa nobis dixit dari a deo merito fidei: ipſam vo fidem ſic eſſe a nobis vt nobis non ſit a deo. Nec attẽdit ap̄ſm dicẽtem. Pax fratribus ⁊ charitas cũ fide a deo patre ⁊ dño noſtro Jeſu xp̄o. S3 nõ erat expertus hãc hereſim. que noſtro tempore exorta multũ nos vt gratiã dei q̃ ꝑ dñm noſtrũ Jeſum xp̄m ẽ aduerſus eam defenderemus exercuit. ⁊ ſm id quod ait ap̄ſs oport3 hereſes eſſe vt, pbati manifeſti fiant in nobis. multo vigilantiores diligentioreſq; reddidit: vt aduerteremus in ſcripturis ſanctis q̃ iſtũ thiconiũ minus attẽtũ minuſq; ſine hoſte ſollicitũ fugit etiã ipſam. ſ. fidẽ donũ illi⁹ eſſe q̃ mẽſurã vnicuiq; partitur. Ex qua ſentẽtia q̃buſdam dictum eſt. Vobis donatum eſt pro xp̄o non ſolũ vt in eũ credatis. verũ etiam vt, p eo patiamini. Vñ q̃s dubitet vtrũq; eſſe dei donũ q̃ fideſr atq; intelligẽter audit. vtrũq; donatũ: Plura ſunt ⁊ alia teſtimonia q̃bus id oſtẽdiſ ſm hoc nũc nõ agimus: alibi aũt atq; alibi ſepiſſime egimus iſta. ¶ Quarta vero thiconĳ regula ẽ de ſpecie ⁊ genere: ſic enim eam vocat. volens intelligi ſpeciem partem: genus autem totum. cuius ea pars eſt quam nũcupat ſpeciem. ſicut vnaq̃q; ciuitas ꝑs ẽ totiq; vniuerſitatis gẽtium. hãc ille vocat ſpeciem: genus aũt oẽs gẽtes. Neq; hic ea diſcernẽdi ſubtilitas adhibẽda eſt q̃ a dialecticis tradiſ: qui inter ꝑtẽ ⁊ ſpeciẽ qd iterſit acutiſſime diſputãt. Eadẽ vero ratio eſt ſi nõ de vnaquaq; ciuitate ſed de vnaquaq; ꝓuincia vel gente vel regno tale aliqd in diuinis repiaſ eloquiĳs. Nõ ſolũ eñi: vbi gr̃a: de hierl̃m vel de aliq̃ gẽtiũ ciuitate: ſiue tyro ſiue babilonia: ſiue alia q̃libet dr̃ aliqd in ſcripturis ſanctis: qđ modum eius excedat: ⁊ ꝯueniat poti⁹ oĩbus gẽtibus. verum etiã de iudea de egypto de aſſiria. ⁊ quacũq; alia gẽte: in qua ſunt plurime ciuitates: non tñ

totus orbis sed pars eius: & q transeat eius modum & cgruat potius vniuerso cuius hec ps est. vel sicut iste appellat generi cuius hec spes est. Vn & in noticiam vulgi vba ista venerunt: vt etiā idiote intelligāt quid specialr quid gnalr in quocunq pcepto impia li sit constitutum. Fit etiā hoc de hoibus: sicut ea q de Salomone dicuntur excedūt eius moduz: & potius ad xpz vel ecclesiā cuius ille pars ē relata clarescunt. Nec spēs sp excedit. sepe eni talia dicunt q vel ei quoq vel ei fortasse tm̄mō aptissime cgruant. Sz cū a specie transit ad genus quasi adhuc de specie loquēte scriptura: ibi vigilare dz lectoris intentio ne q̄rat in specie quod in gnē pōt melius & certius īueniri. Facile qppe est illud qd ait pphēta ezechiel. Domus israel habitauit in terra: & polluerūt illā in via sua & in idolis suis: & pctīs suis: fm īmūdiciā mēstruate. facta est via eoruz añ faciē meā. & effudi irā meaz sup eos & dispersi illos inter nationes: & vētilaui eos in regiōes suas vias eorum: & fm pctā eoruz iudicaui eos. Facile ē inq̄ hoc intelligere de illa domo israel de qua dicit Apls. Uidete israel fm carnē qz hec oīa carnalis ppls israel & fecit & passus est. Alia etiā q sequunt ei dē intelligunt populo cuenire. Sz cū cepit dicere. & sanctificabo nomē meum sanctum: illud magnū quod pollutū est inter natiōes qd polluistis in medio eaz & sciēt gētes qz ego dñs: iam intētus dz esse qui legit queādmodum species excedat & adiūgat genus. Sequit eni & dicit. Et dum sanctificabor in vobis añ oculos eorum: & accipiaz vos de gentibus: & cgregabo vos ex oībus terris. & inducam vos in terram vestrā. & aspergā vos aq̄ munda. & mundamini ab oībus simulacris vestris. & mūdabo vos: & dabo vobis cor nouum. & spm nouum dabo in vos & auferā cor lapideum de carne vestra: & dabo vobis cor carneum. & spiritum meum dabo in vos. & faciam vt in iustificijs meis ambuletis. & iudicia mea custodiatis & faciatis: & habitabit; in terra quam dedi patribus vestris. & eritis mihi in populum. & ego ero vobis in deum. & mūdabo vos ex omnibus immundicijs vestris. Hoc de nouo testamēto esse prophetatum ad qd ptinet nō solum illa vna gens in relíquijs suis: de quib⁹ alibi scriptum est. si fuerit numerus filiorum israel sicut arena maris reliquie salue fient. verū etiam cetere gētes que promisse sunt patribus eorum qui etiam nostri sunt non ambigit quisquis intuet: & lauacrum regñationis hic esse promissum quod nunc videmus omnibus gentibus redditum. Et illud quod ait Apostolus: cum noui testamēti gratiā commēdaret: vt in cōparatiōe veteris emineret: epistola nostra vos estis scripta non atramento: sed spū dei viui non in tabulis lapideis: sed in tabulis cordis carnalibus hinc esse respicit & pspicit dictum vbi iste propheta dicit & dabo vobis cor nouum: & spiritum nouum dabo in vos. & auferam cor lapideum de carne vestra. & dabo vobis cor carneum. Cor quippe carneū. Vn ait Apostolus: tabulis cordis carnalibus: a corde lapideo voluit vitam sentientem discerni. & per vitam sentiētē significauit intelligentem. Sic fit isrl spūalis non vnius gentis: sed omniuz que promisse sunt patribus eoruz in semine quod est christus. Hic ergo isrl spiritualis ab illo israel carnali: qui ē vnius gentis: nouitate gratie non nobilitate patrie. & mente non gente distinguit. Sz altitudo prophetica du de illo vel ad illum loquit latēter trāsit ad hunc. & cū iam de isto vel ad istū loquit: adhuc de illo vl ad illum loqui videtur. non intellectum scripturarum nobis quasi hostiliter inuidēs: sz exercēs medicinalr cor nostrum. Vn & illud quod ait. & inducā vos in terraz vestram. & paulopost tāq id ipsum repetēs: & habitat; in terra vestra quam dedi patribus vestris: non carnalit sicut carnalis israel. sed spiritualiter sicut spirituales debemus accipere. Ec-

clesia quippe sine macula et ruga ex omnibus gentibus congregata: atque in eternum regnatura cum christo ipsa est beatorum terra viuentium. ipsa est intelligenda patribus data: quando eis certa et immutabili dei voluntate promissa est. quoniam ipsa promissionis vel predestinationis firmitate iam data est que danda suo tempore a patribus credita est sicut de ipsa gratia que sanctis datur scribens ad Thimotheum apostolus ait. Non secundum opera nostra: sed secundum suum propositum et gratiam que data est nobis in christo iesu ante secula eterna: manifesta autem nunc per aduentum saluatoris nostri. Datam dixit gratiam quando nec erant adhuc quibus daretur quoniam in dispositione ac predestinatione dei iam factum erat quod suo tempore futurum erat quo esse dicit manifestatam. Quamuis hec possint intelligi et de terra futuri seculi quando erit celum nouum et terra noua in qua iniusti habitare non poterunt. Et ideo recte dicitur piis quod ipsa sit terra eorum: atque vlla ex parte non erit impiorum. quia et ipsa similiter data est quando danda firmata est. ¶ Quintam thiconius regulam ponit quam de temporibus appellat: qua regula plerumque inueniri vel coniici possit latens in scripturis sanctis quantitas temporum. Duobus autem modis vigere dicit hanc regulam: aut tropo synecdoche: aut legitimis numeris. Tropus synecdoche: aut a parte totum: aut a toto partem facit intelligi: sicut vnus euangelista post dies octo factum dicit: quod alius post dies sex quando in monte discipulis tantum tribus presentibus facies domini vt sol resplenduit et vestimenta eius sicut nix. Utrumque enim verum esse non posset quod numero dierum dictum est: nisi ille qui dixit post dies octo intelligatur partem nouissimam diei ex quo id christus predixit futurum. et partem primam diei quo id ostendit impletum: pro totis diebus duobus atque integris posuisse. is vero qui dixit post dies sex integros omnes et totos: sed solos medios computasse. Hoc modo locutionis vel quo significatur a parte totum etiam illa de resurrectione christi soluitur questio. Pars enim nouissima diei quo die passus est nisi pro toto die accipiatur: id est adiuncta etiam nocte preterita. et nox in cuius parte vltima resurrexit nisi totus dies accipiatur adiuncto. s. die illucescente dominico non possunt esse tres dies et tres noctes quibus se in corde terre predixit futurum. Legitimos autem numeros dicit quos eminentius diuina scriptura commendat. sicut septenarium vel denarium vel duodenarium: et quicumque alii sint quos legendo studiosi libenter agnoscunt. Plerumque enim numeri huiusmodi pro vniuerso tempore ponuntur sicut septies in die laudem dixi tibi: nihil est aliud quam semper laus eius in ore meo tantumdem valent et cum multiplicantur siue per denarium sicut septuaginta et septingenti vnde possunt et septuaginta anni hieremie pro vniuerso tempore spiritualiter accipi quo est apud alienos ecclesia: siue per seipsos sicut decem per decem centum sunt. et duodecim per duodecim centum quadraginta quattuor: quo numero significatur vniuersitas sanctorum in Apocalypsi. Unde apparet non solas temporum questiones istis numeris esse soluendas: sed latius patere significationes eorum et in multa perserpere: Neque enim numerus iste in apocalipsi ad tempora pertinet sed ad homines. ¶ Sextam regulam thiconius recapitulationem vocat in obscuritate scripturarum satis vigilanter inuentam. Sic enim dicuntur quedam quasi sequantur in ordine temporis: vel rerum continuatione narrentur: cum ad priora que pretermissa fuerant latenter narratio reuocetur. Quod nisi ex hac regula intelligatur erratur: sicut in genesi. Et plantauit idem dominus deus paradisum in eden ad orientem. et posuit ibi hominem quem formauit et produxit deus adhuc de terra omne lignum speciosum et bonum in escam ita videtur dictum tanquam id factum sit postea quam factum posuit deus hominem in paradisum. cum breuiter vtroque commemorato. id est quod plantauit

deus paradisum. & posuit ibi hominē quē formauit recapitulando redeat & dicat q̄ ptermiserat. quomodo. s. paradisus fuerit plātat⁹. q2 produxit de⁹ adhuc de terra omne lignū speciosū & bonum in escā. Deniq; secutus adiunxit Et lignū vite i medio paradisi. & lignū scientie boni & mali. Deinde flumen quo paradisus irrigaretur: diuisum in quattuor principia fluuiorū quattuor explicatur. quod totū pertinet ad institutionē paradisi. Quod vbi terminauit repetiuit illud quod iā dixerat. & reuera hoc sequebatur atq; ait. Et sumpsit dñs deus hominē quē fecit: & posuit eū in paradiso & cetera. Post ista enim facta ibi est positus homo: sicut nunc ordo ipse demōstrat. nō post hominē ibi positū facta sunt ista: sicut prius dictū putari pōt nisi recapitulatio illic vigilanter intelligatur qua reditum est ad ea que fuerāt pretermissa. Item q; in eodē libro cū cōmemorarentur generationes filiorum Noe dictū est. hi filij cham in tribubus suis scd̄m linguas suas in regionib⁹ suis & in gētib⁹ suis. Enūerat; quoq; filijs Sem dictū est. hi filij Sem in tribubus suis scd̄z linguas suas in regionib⁹ suis & in gentibus suis. Et annectit̄ de omnibus. Hec tribus filiorum Noe: sm̄ generationes & scd̄m gētes eorū. Ab his disperse sunt in sule gentiū sup terrā post diluuium. Et erat oīs terra labiū vnū & vox vna oībus. Hoc itaq; quod adiunctū est: & erat oīs terra labiū vnum & vox vna oībus. i. lingua vna: ita dictum videt̄ tanq; eo iā tpe quo dispersi iam fuerant sup terrā. etiā sm̄ īsulas gentium vna fuerit oībus līgua communis. qd̄ pculdubio repugnat superioribus verbis vbi dictū est. in tribubus suis scd̄m linguas suas. Neq; eñi dicerent̄ habuisse iā linguas suas singule tribus que gentes singulas fecerant. quando erat omnibus vna communis. ac per hoc recapitulando adiunctum est. & erat omnis terra labiū vnum & vox vna oībus latenter narratiōe redeūte vt diceret̄ quomodo factū sit vt ex vna omnium lingua fuerint diuisi per multas. Et ptinuo de illa turris edificatione narratur vbi hec eis iudicio diuino ingesta est pena supbie post qd̄ factū dispersi sunt super terrā sm̄ linguas suas. Fit ista recapitulatio etiā obscurius sicut in euāgelio dicit dñs. Die quo exijt loth a sodomis pluit de celo ignē & pdidit oēs. sm̄ hec erit dies filij hoīs qn̄ reuelabitur. Illa hora. qui erit in tecto & vasa eius in agro non descēdat tollere illa. Et q̄ in agro similiter non reuertat̄ retro: memincrit vxoris loth. Nunqd̄ cū dominus fuerit reuelat⁹ tunc sunt ista seruāda ne qsq; retro respiciat. id ē vitaz pteritā cui renūciauit, inquirat. & non potius isto tēpore: vt cū dñs fuerit reuelatus retributionem p eis q̄ quisq; seruauit vel contēpsit inueniat. Tamē quia dictū est illa hora tunc putantur ista seruanda cū fuerit dñs reuelatus nisi ad intelligendā recapitulationez sensus legentis inuigilet. adiuuante alia scriptura que ipsorum apostolorum adhuc tempore clamauit. Filij nouissima hora est. Tempus ergo ipsum quo euangeliū pdicatur: quousq; dñs reueletur: hora est in qua oportet ista seruari. quia & ipsa reuelatio dñi ad eandem horā pertinet q̄ die iudicij terminabitur. ¶ Septima thiconij regula est eadēq; postrema de diabolo & eius corpore. Est eñi & ipse caput impiorum qui ei⁹ sunt quodāmodo corpus: ituri cū illo in supplicium eterni ignis. sicut christ⁹ caput ē eccl̄ie q̄ est corpus eius futurū cum illo in regno & gloria sempiterna. Sicut ergo in pma regula quā vocat de dño & ei⁹ corpore vigilandū est: vt intelligatur cuz de vna cadēq; psona scriptura loquitur. quid conueniat capiti. quid corpori. ita & in ista nouissima aliqñ in diabolū dicitur qd̄ nō in ipso sed poti⁹ in eius corpore possit agnosci. quod habet non solum in eis qui manifestissime foris sunt: sed in eis etiam qui cum ad ipsum pertineant: tamen ad tempus miscent̄ ecclesie donec vnusquisq;

de hac vita exeat: vel a frumẽto palea
ventilabro vltimo separetur. Quod
enim scriptũ est apud Esaiã quõ cecidit
de celo lucifer mane oriens ⁊ cetera: q̃
sub figura regis babilonie de eadem
persona vel ad eandem personam di-
cta sunt in ipsa contextione sermonis
de diabolo vtiq; intelliguntur. ⁊ tamẽ
q̃ ibi dictũ est contritus est in terra q̃
mittit ad oẽs gentes: non totũ ipsi ca
piti congruit. Nã ⁊ si mittit ad omes
gentes diabolus angelos suos: tamẽ
in terra corpus eius non ipse conterit
nisi quis ipse est incorpore suo qđ con
tritum sit vt puluis quẽ pꝛ̃icit ventus
a facie terre. ¶ Hec autem omnes re-
gule excepta vna q̃ vocatur de promis-
sis ⁊ lege: aliud ex alio faciunt intelli
gi: quod est propriũ tropice locutiõis:
que latius patet q̃; vt possit vt mihi vi
detur ab aliquo vniuersa cõprehendi.
Nam vbicunq; velut aliud dicitur vt
aliud intelligatur. ⁊ si nomẽ ipsius tro-
pi in loquendi arte non inuenitur tropi
ca locutio est. Que cum fit vbi fieri so-
let sine labore sequitur intellectus: cũ
vero vbi non solet laboratur vt intel-
ligatur ab aliis magis: ab aliis min⁹
sicut magis minus ve dona dei sunt in
ingeniis hominum vel adiutoria tri-
buuntur. Proinde sicut in verbis pro
priis de quibus superius disputauimus
vbi res vt dicuntur intelligende sunt.
sic in translatis que faciunt tropicas
locutiones vbi aliud ex alio intelligẽ
dum est: de quibus hucusq; q̃tum vi-
sum est satis egimus: nõ solũ admonẽ
di sunt studiosi venerabilium litterarũ
vt in scripturis sanctis genera locutio
num sciant: ⁊ quomodo apud eas ali-
quid dici soleat vigilanter aduertant
memoriterq; retineant. verum etiam
quod est pcipuum ⁊ maxime necessa-
rium: orent vt intelligant. In eis q̃p-
pe litteris quarum studiosi sunt qui le
gunt dñs dat sapientiam. ⁊ a facie ei⁹
scientia ⁊ intellectus a quo ⁊ ipsũ stu
dium si pietate preditũ est acceperũt
Sed hec satis etiam de signis q̃tũ ad
verba pertinẽt dicta sint. Restat vt de
proferendis eis que sentimus sequen-
ti volumine que dominus donauerit
disseramus.

¶ Explicit liber tertius.

Incipit liber. iiii.

HOc op⁹ no-
struz quod inscribi-
tur de doctrina xp̃i
ana in duo q̃dã fue
raz prima distribu
tione partitus. Nã
post prohemiũ quo
respondi eis qui hoc opus fuerant re-
prehensuri: due sunt res inquã in quib⁹
nititur omnis tractatio scripturarum
modus inueniendi que intelligenda
sunt: ⁊ modus proferendi que intelle-
cta sunt. De inueniendo prius: de pro-
ferendo postea disseremus. Quia er-
go de inueniendo multa iam diximus
⁊ tria de hac vna volumĩa absoluim⁹:
domino adiuuãte de proferendo pau-
ca dicemus. vt si fieri potuerit vno li-
bro cuncta claudamus: totumq; hoc
opus quattuor voluminibus termine
tur. Primo itaq; expectationem legẽ
tium qui me forte putãt rhetorica da-
turum eẽ precepta: que in scolis secu
laribus ⁊ didici ⁊ docui ista plocutõe
cohibeo atq; vt a me nõ expectentur ad
moneo. nõ vt nihil habeant vtilitatis:
sed si quid habent seorsum discendum
est. si cui fortassis bono viro etiam hoc
vacat discere. nõ autẽ a me vel in hoc
opere: vel in aliquo alio requirẽdũ. Nã
cum per artem rhetoricam ⁊ vera sua
deãtur ⁊ falsa: quis audeat dicere ad-
uersus mendacium in defensoribus
suis inermẽ debere consistere veritatẽ
vt videlicet illi qui res falsas psuade-
re conantur nouerint auditorem vel
beniuolum vel intentum vel docilẽ p
hemio facere: isti autem nõ nouerint?
Illi falsa breuiter aperte verisimiliter
⁊ isti vera sic narrẽt: vt audire tedeat:
intelligere non pateat. credere postre
mo nõ libeat? Illi fallacibus argumẽ
tis veritatem oppugnẽt, asserant fal-

De proferendis intellectis

ſtatem. iſti nec vera defendere nec fal
ſa valeant refutare. Illi aīos audien=
tium in errorē mouētes impellēteſqꝫ
dicendo terreant: ꝯtriſtent: exhilarent
exhortentur ardenter. iſti ꝑ veritate lē
ti frigidiqꝫ dormitent. Quis ita deſi=
piat vt hoc dicat. B Cum ergo
ſit in medio poſita facultas eloquiȷ̄ q̄
ad ꝑſuadēda ſeu praua ſeu recta valet
plurimum. cur non bonorū ſtudio cō=
paratur: vt militet veritati: ſi eā mali
ad obtinēdas ꝑuerſas vanaſqꝫ cauſas
in vſus iniquitatis ⁊ erroris vſurpāt?
Sed quecunqꝫ ſunt de hac re obſerua
tiones atqꝫ p̄cepta: quibus cū accedit
in verbis plurimis ornamentiſqꝫ ver=
borum exercitationis lingue ſolertiſſi
ma cōſuetudo fit illa q̄ facundia vel elo
quētia nominatur extra iſtas litteras
noſtras ſepoſito ad hoc congruo tēpo
ris ſpacio apta ⁊ conuenienti etate di
ſcēda ſunt eis qui hoc celeriter poſſunt
Nam ⁊ ipſos romane principes elo=
quētie nō piguit dicere ꝙ hanc artem
niſi quis cito poſſit nunqꝫ poſſit omni
no perdiſcere. Quod vtrū verꝫ ſit qd opꝰ
eſt q̄rere? Nō enī etiam ſi poſſint hec
a tardioribus tandē aliqñ ꝑdiſci: nos
ea tanti pendimus vt eis diſcēdis iam
maturas vel etiā graues hoīm etates
velimus impēdi. Satis ē vt adoleſcē=
tulorum iſta ſit cura. nec ipſorꝫ omniū
quos vtilitati eccleſiaſtice cupimꝰ eru
diri: ſed eorū quos nōdū magis vrgēs
⁊ huic rei ſine dubio ꝓponēda neceſſi=
tas occupauit. Quoniā ſi acutū ⁊ feruēs
aſſit ingeniū: facilius adheret eloquē=
tia legentibus ⁊ audiētibus eloquen
tes: qꝫ eloquentie p̄cepta ſectantibus.
C Nec deſunt eccleſiaſtice lr̄e
etiam preter canonē in arce autorita=
tis ſalubriter collocatū: quas legendo
homo capax: ⁊ ſi nō id agat: ſed tātū
modo rebus q̄ ibi dicuntur intētus ſit
etiam eloquio quo dicunt dum in his
verſatur imbuitur accedente vel maxi
me exercitatione ſiue ſcribendi ſiue di
ctādi: poſtremo etiā dicēdi q̄ ſecūdum
pietatis ac fidei regulā ſentit. Si au=
tē tale deſit ingenium: nec illa rhetori

ca p̄cepta capiuntur. nec ſi magno la=
bore inculcata quantulacūqꝫ ex parte ca
piantur aliqd proſunt. quandoquidē etiā
ipſi qui ea didicerunt ⁊ copioſe orna=
teqꝫ dicunt. nō omnes vt ſcdm ipſa di=
cant poſſunt ea cogitare cum dicunt.
ſi non de his diſputāt. immo vero vix
vllos eſſe exiſtimo qui vtrunqꝫ poſſint
⁊ dicere bene. ⁊ ad hoc faciēdum p̄ce=
pta illa dicendi cogitare dū dicūt. Ca
uēdum ē enī ne fugiāt ex animo q̄ di=
cēda ſunt dum attēdit vt arte dicant.
Et tamē in ſermonibus atqꝫ dictioni=
bus eloquētium impleta reperiuntur
precepta eloquentie. de quibus illi vt
eloquerētur vel cum eloquerētur non
cogitauerunt. ſiue illa didiciſſent ſiue
ne attigiſſent quidem. Implēt quippe illa
quia eloquentes ſunt: non adhibēt vt
ſint eloquētes. Quapropter cum ex i=
fantibus loquētes non fiant niſi locu=
tiones diſcēdo loquētium: cur eloquē=
tes fieri nō poſſunt nulla eloquēdi ar=
te tradita. ſꝫ elocutiones eloquētium
legēdo ⁊ audiēdo. ⁊ quantum aſſequi cō
ceditur imitando. D Quid quod
ita fieri ipſis quoqꝫ experimur exem=
plis? Nam ſine preceptis rhetoricis
nouimus plures eloquentiores pluri
mis qui illa didicerunt. ſine lectis ve
ro ⁊ auditis eloquētium diſputationi
bus vel dictionibus neminē. Nā neqꝫ
ipſa arte grammatica qua diſcitur locu
tionū integritas indigerēt pueri. ſi eis
inter homines q̄ integre loquerent cre=
ſcere daretur ⁊ viuere. Neſciētes quippe vo
la nomina viciorum quicqd vicioſum
cuiuſqꝫ ore loquētis audirēt ſana ſua
conſuetudine reprehenderent ⁊ caue=
rent. ſicut ruſticos vrbani reprehēdunt
etiam qui litteras neſciunt. Debet igitur di
uinarum ſcripturarum tractator ⁊ do
ctor: defenſor recte fidei. ac debellator
erroris: ⁊ bona docere: ⁊ mala edoce=
re. atqꝫ in hoc opere ſermonis conſili
are auerſos. remiſſos erigere. neſcien=
tibus quid agatur quid expectare debe=
ant intimare. Ubi autem beniuolos
intētos: dociles: aut inuenerit: aut ipſe
fecerit cetera peragenda ſunt ſicut po

stulat causa. Si docendi sunt qui audiunt narratione faciendum est. si tamē indigeat vt res de qua agitur innotescat. Ut autem que dubia sunt certa fiant documentis adhibitis ratiocinandum est. Si vero qui audiunt monendi sunt potius q̄ docendi: vt in eo qđ iam sciunt agendo non torpeant. ꝛ rebus assensum quas veras esse fatentur accommodent: maioribus dicendi viribus opus est. Ibi obsecrationes: ꝛ increpationes: concitationes: ꝛ coercitationes: ꝛ quecumq̄ alia valent ad commonendos animos necessaria. Et hec quidem cuncta que dixi omnes fere homines in his que loquēdo agunt facere non quiescunt.

E Sed cum alij faciant obtuse deformiter frigide. alij acute ornate vehementer: illum ad hoc opus vnde agimus iam oportet accedere: qui potest disputare ꝛ dicere sapienter etiam si non potest eloquenter vt prosit audientibus. ꝛ si minus q̄ ꝓdesset si ꝛ eloquēter posset dicere. Qui vero affluit insipienti eloquentia: tanto magis cauendus est q̄to magis ab eo in his q̄ audire inutile est delectatur auditor. ꝛ eum quem diserte dicere audit etiaꝫ vere dicere existimat. Hec autem sententia nec illos refugit qui artem rhetoricam docendam putarūt. Fassi sunt enim sapientiam sine eloquentia parum prodesse ciuitatibus. eloquētiam vero sine sapientia nimium obesse plerūq̄: prodesse nunq̄. Si ergo illi q̄ pcepta eloquentie tradiderunt: in eisdē libris in quibus id egerunt veritate instigante coacti sunt confiteri verā hoc est supernam que a patre luminū descendit sapientiam nesciētes. q̄to magis nos non aliud sentire debemus q̄ huius sapientie filij ꝛ ministri sumus. Sapienter autem dicit homo tanto magis vel minus q̄to in scripturꝭ sanctis magis minusve profecit. Non dico in eis multum legēdum: memorieq̄ mandandum: sed bene intelligendum ꝛ diligenter earum sensibꝰ indagandum. Sunt enim qui eas legunt ꝛ negligunt. legunt vt teneant. negligunt ne intelligant. Quibus longe sine dubio preferendi sunt qui verba earum minus tenent. ꝛ cor earum sui cordis oculis vident. Sed vtrisq̄ ille melior: qui ꝛ cum volet eas dicit. ꝛ sicut oportet intelligit. Huic ergo qui sapienter debet dicere etiam quod non potest eloquenter: verba scripturaruꝫ tenere maxime necessarium est. Quāto enim se pauperiorem cernit in suis. tanto eum oportet in istis esse ditiorem. vt quod dixerit suis verbis probet ex illis. Et qui proprijs verbis minor erat magnorum testimonio quodammodo crescat. Probando enim delectat qui minus potest delectare dicendo.

F Porro qui non solum sapienter: verum etiā eloquenter vult dicere. quoniam profecto plus proderit: si vtrumq̄ potuerit: ad legendos vel audiendos ꝛ exercitatione imitando eloquentes mitto eum libentius q̄ magistris artis rhetorice vacare precipiam si tamen hi qui leguntur ꝛ audiuntur non solum eloquenter sed etiam sapienter dixisse vel dicere veraci predicatione laudantur. Qui enim eloquenter dicunt suauiter: qui sapienter salubriter audiuntur. Propter quod non ait scriptura. multitudo eloquentium: sed multitudo sapientium sanitas est orbis terrarum. Sicut autem sepe sumenda sunt ꝛ amara salubria. ita semper vitanda est dulcedo perniciosa. Sed salubri suauitate vel suaui salubritate quid melius? Quāto enim magis illic appetitur suauitas: tanto facilius salubritas prodest Sunt ergo ecclesiastici viri qui diuina eloquia non solum sapienter sed eloquenter etiam tractauerunt. Quibus legendis magis non sufficit tempus q̄ deesse ipsi studentibus ꝛ vacantibꝰ possūt. Hic aliqs forsitā q̄rit vtrū autores nostri quoꝝ scripta diuinitus inspirata canonē nobis saluberrima autoritate fecerunt: sapientes tantummodo an eloquentes etiam nūcupandi sint. Que qdē questio apud ipsa

sum τ apud eos qui mecum quod di-
co sentiunt: facillime soluitur. Nā vbi
eos ītelligo: nō solū nihil esse eis sapiē
tius. verū etiam nihil esse eloquentius
nihil videri potest. Et audeo dicere τ
omnes qui recte intelligunt quod illi
loquuntur simul intelligere nō eos a-
liter loqui debuisse. Sicut est enī que-
dam eloquentia que magis etatē iu-
uenilem decet: est que senilem. nec iam
dicenda est eloquentia si persone non
congruat eloquentis. ita est quedam
que viros summa autoritate dignissi-
mos plane qꝫ diuinos decet. G
Hac illi locuti sūt: nec ipsos decet alia
nec alios ipsa. ipsis enī cōgruit alios
autē q̄to videt humilior: tanto altiꝰ
non ventositate sed soliditate trāscen-
dit. Ubi vero non eos intelligo: minus
quidem mihi apparet eorum eloquē-
tia: sed eam nō dubito esse talem qua-
lis est vbi intelligo. Ipsa quoqꝫ obscu
ritas diuinorum salubriū qꝫ dictorū ta
li eloquentie miscenda fuerat. in qua
proficere noster intellectus non solum
inuentione: verū etiam excitatione de
beret. Possem quidem si vacaret om
nes virtutes τ ornamenta eloquentie:
de quibus inflātur isti qui linguā suā
nostrorum autorum lingue nō magni
tudine sed tumore p̄ponunt: ostendere
in istorum litteris sacris: quos nobis
erudiendis τ ab hoc seculo prauo in
beatum seculū transferendis prouidē-
tia diuina prouidit. Sed non ipsa me
plus q̄ dici potest in illa eloquētia. de
lectant: que sunt his viris cum orato-
ribus gentilium poetisve communia.
Illud magis admiror τ stupeo q̄ nr̄a
eloquentia ita vsi sunt p alterā quan-
dam eloquentiam suam. vt nec eis de-
esset nec emineret in eis: qr nec impro-
bari ab illis. nec ostentari oportebat
quorum alterum fieret si vitaretur. al-
terū putari posset si facile agnosceret
tur. Et in quibus forte locis agnoscit
a doctis tales res dicuntur: vt verba
quibus dicuntur non a dicente adhi-
bita: sed ipsis rebus velut spōte subie-
cta videantur: quasi sapiētiam de do-
mo sua. id est pectore sapientis p̄cede
re intelligas: τ tanq̄ inseparabilē fa-
mulam etiam non vocatam sequi elo-
quentiam. Quis enī non videat quid
voluerit dicere. τ q̄ sapienter dixerit
apostolus? H Gloriamur in tri
bulationibꝰ sciētes q̄ tribulatio pa-
tiētiā operatur: patientia autem p̄ba
tionem: p̄batio vero spem. spes autem
non confundit. quia charitas dei diffu
sa est in cordibus nostris per spiritū
sanctum qui datꝰ est nobis. Hic si q̄s:
vt ita dixerim imperite peritus artis
eloquentie p̄cepta apostolum secutū
fuisse contendat. nonne a christianis
doctis indoctisqꝫ ridebit? Et tñ agno
scitur hec figura que climax grece la-
tine vero a quibusdam est appellata
gradatio. quoniam scalam dicere no-
luerunt: cum verba vel sensus conne-
cterentur: alterū ex altero: sicut hic ex
tribulatione patientiam: ex patiētia
probationem: ex p̄batione spem con-
nexam videmus. Agnoscitur τ aliud
decus: quoniam post aliqua p̄nūcia-
tionis voce finita singula q̄ nostri mē
bra τ cesa: greci autem cola τ comata
vocant. sequitur ambitus siue circui-
tus quem periodon illi appellāt. cuiꝰ
membra suspendunt voce dicentis do
nec vltima finiātur. Nam eorum que
precedunt circūitum membrū illud est
primū: quoniam tribulatio patientiā
operat. secundum: patientia autem p̄
bationem. tertiū: p̄batio vero spem.
Deinde subiūgitur ipse circūitus: qui
tribus pagitur membris: quorū pri-
mum est. spes autem non confundit.
secūdum: qr charitas dei diffusa est in
cordibusꝰ nostris. tertiū: per spiritū sā
ctum qui datus est nobis. At hec atqꝫ
huiusmodi in elocutionis arte tradū-
tur. I Sicut ergo apl̄m p̄cepta
eloquētie secutū fuisse nō dicimus: ita
q̄ eius sapiētiam secuta sit eloquētia
nō negamus. Scribēs ad corinthios
in secunda ep̄la redarguit quosdam q̄
erant ex iudeis pseudo ap̄li eiqꝫ detra
hebant. Et quā seip̄m p̄dicare cōpel-
litur: hanc sibi velut insipientiam tri-

buens q̃ sapiens dicit q̃q̃ eloquẽter. Sed comes sapientie. dux eloquẽtie il lam sequẽs: istã p̃cedẽs sequẽtẽ nõ re spuens iterũ dico inquit ne qs me pu tet insipientẽ esse. alioqn velut insipiẽ tẽ suscipite me. vt ⁊ ego modicũ qd glorier. Qđ loquor nõ s̃m deũ loquor: s̃ quasi in stultitia ĩ hac substãtia glo rie. Q̃m q̃dẽ multi gl̃ant̃ s̃cd̃m carnẽ: ⁊ ego gl̃abor. Libent̃ eñ suffertis in sipiẽtes: cũ sitis ipsi sapiẽtes. Tolera tis eñ si qs vos in seruitutem redigit. Si qs deuorat. si quis accipit. si qs ex tollit̃. Si qs ĩ faciẽ vos cedit. s̃m igno bilitatẽ dico: quasi nos ĩfirmati sim⁹. In q̃ qs audet in ĩsipiẽtia dico: audeo ⁊ ego. Hebrei sũt? ⁊ ego. Israelite sũt ⁊ ego. Semẽ abrae sunt? ⁊ ego. Mini stri xpi sunt? vt insipiens dico sup ego. In laborib⁹ plurimũ: ĩ carcerib⁹ abũ dãti⁹: in plagis supra modũ. ĩ morti bus sepius. A iudeis quinquies q̃dra ginta vna min⁹ accepi. Ter virgis ce sus sũ. semel lapidat⁹ sũ. ter naufragi um feci. ⁊ nocte ⁊ die in p̃fundo mar fui. In itinerib⁹ sepe. periculis flumi nũ. pericul̃ latronũ. pericul̃ ex genere periculis ex gẽtib⁹. p̃iculis in ciuitate periculis ĩ deserto. p̃iculis in mari. pe riculis in falsis fratribus. In labore ⁊ erũna. in vigilijs sepi⁹. in fame ⁊ siti. ĩ ieiunijs sepius: in frigore ⁊ nuditate. Preter illa q̃ extrisec⁹ sũt ĩ cursus in me quotidiani sollicitudo oĩm ecclia rũ. Quis infirmat̃ ⁊ ego nõ infirmor? Quis scãdalizatur ⁊ ego nõ vror? Si gl̃ari oportet in his q̃ ĩfirmitat̃ mee sũt gl̃abor. K Quãta sapiẽtia ista sint dicta vigilãtes vidẽt. Quan ta vero eloquẽtie flumina cucurrerit ⁊ q̃ stertit aduertit. Porro autẽ q̃ nouit agnoscit q̃ ea cesa q̃ comata greci vo cant: ⁊ mẽbra ⁊ circuitus de quibus paulo añ disserui: cũ decẽtissima varie tate interponerent̃: totã istã sp̃eciẽ di ctionis: ⁊ quasi eius vultũ quo etiã in docti delectant̃ mouentur q̃ fecerunt. Nã vñ cepim⁹ hũc locũ inserere: circũl tus sunt: p̃m⁹ minim⁹ hoc est bimem bris: min⁹ eñ q̃ duo mẽbra circũitus habere nõ p̃nt plura vero p̃nt. Ergo ille p̃m⁹ est. Iter dico: ne qs me existi met ĩsipientẽ esse. Sequit̃ ali⁹ trimẽ bris. Alioqn velut insipientẽ suscipi te me: vt ⁊ ego modicum quid glorier. Terti⁹ q̃ sequit̃ mẽbra habet quattu or. Qđ loquor nõ loquor s̃m deũ: s̃ q̃ si ĩ stulticia ĩ hac substãtia gl̃ie Quar tus duo h̃z. Q̃m q̃dẽ multi gl̃ant̃ s̃m carnẽ. ⁊ ego gl̃abor. Et qnt⁹ h̃z duo. Libent̃ eñ sustinet; insipiẽtes: cũ sit; ipsi sapiẽtes. Et sext⁹ bimẽbris ẽ. To leratis eñ si qs vos ĩ s̃uitutẽ redigit. Sequũt̃ tria cesa. Si qs deuorat. si qs accipit. si qs extollit̃. Deinde tria mẽ bra. Si qs in faciẽ vos cedit: s̃m igno bilitatẽ dico: quasi nos ĩfirmati sum⁹ Addit̃ trimẽbris circũit⁹. In quo aũt qs audet. in insipientia dico: audeo ⁊ ego. Hinc ⁊ singulis q̃busq̃ cesis int̃ rogando positis: singula itidẽ cesa re spõsione reddunt̃: tria tribus. Hebrei sunt? Et ego. Israelite sũt? Et ego. Se mẽ abrae sũt? Et ego. Quarto aũt ce so simili interrogatiõe posito: nõ alte rius cesi: s̃ mẽbri oppositiõe respõdet Ministri xpi sũt. Ut min⁹ sapiẽs dico sup ego. L Iam cesa q̃ttuor se quẽtia remota decẽtissime int̃rogatio ne fũdũt̃. In laborib⁹ plurimũ. ĩ car ceribus abundãtius. in plagis supra modũ. in mortib⁹ frequent̃. Deinde se quit̃ breuis circũitus: q̃m suspẽsa p̃nũ ciatione distinguẽdũ est. A iudeis q̃n quies. vt hoc sit vnũ mẽbrũ cui conne ctit̃ alterũ: quadraginta vna min⁹ ac cepi. Inde reditur ad cesa. ⁊ ponũtur tria. Ter virgis cesus sũ. Semel lapi dat⁹ sũ. Ter naufragiũ feci. Sequit̃ mẽbrũ. Nocte ac die in p̃fundo maris fui. Deinde q̃ttuordecim cesa decẽtissi mo impetu p̃fluunt. In itinerib⁹ sepe. periculis fluminũ. p̃iculis latronũ. pe riculis ex genere. p̃iculis ex gẽtib⁹. pe riculis in ciuitate. periculis ĩ deserto. p̃iculis ĩ mari. periculis ĩ falsis fratri bus. in labore ⁊ erũna. in vigilijs sepi us: in fame ⁊ siti. in ieiunijs sepi⁹. ĩ fri gore ⁊ nuditate. Post hec interponit trimẽbrẽ circũitum. Preter illa q̃ ex

trinsec⁹ sunt: incursus mei quotidiani sollicitudo oim eccliarū. Et hinc duo mēbra pcōtatione subiūgit. Quis infirmat ꝛ ego nō infirmor? Quis scandalizat ꝛ ego nō vror? Postremo totus iste quasi anhelans loc⁹: trimēbri circūitu terminat. Si gl'iari oportet i his q̄ infirmitat' mee sunt gloriabor. Sed vero post hūc ipetū inīposita narratiūcula q̄dāmodo requiescit: ꝛ requiescere facit auditorem: q̄d decoris: q̄d delectatiōis habeat satis dici nō pōt. Sequit eīm dicēs. Deus ꝛ pat dñi nrī iesu xp̄i scit: q̄ ē bñdict⁹ i scl'a q nō mētior. Ac deinde quō periclitat⁹ fuerit: ꝛ quō euaserit. breuissime narrat. Lōgū est cetera psequi: vel in alijs sctārū scripturarū locis ista mōstrare. Quod si ꝛ iā figuras locutionis q̄ illa arte tradunt. in his saltē q̄ de apl'i eloq̄o commemoraui ōndere volui. Nōne facili⁹ graues hoīes me nimiū q̄ quisq̄ studiosorū sibi sufficiētē putarent? Hec oīa qñ a mgr̄is docēt pmagno habētur: magno emunt. magna iactatione vendunt. Quā iactactiōē ego redolere iam vereor dū ista sic dissero. Sed male doctis hoībus respōdēdū fuit: q̄ nr̄os autores contēnendos putāt. nō q̄ nō habēt: sed q̄ nō ostētāt: q̄ nimis isti diligūt eloquētiā. Sz forte q̄s putat tanq̄ eloquētē nostruz elegisse me paulū. Videt eīm vbi ait. ꝛ si imperitus sermone s̄z nō sciētia: q̄si cōcedendo obtrectatoribus sit locut⁹. nō tanq̄ id verū agnoscere cōfitendū. Si aūt dixisset imperit⁹ q̄dem sermōe sed nō sciētia. nullo mō aliud posset itelligi. Scientiā plane nō cūctat⁹ est. profiteri sine qua esse doctor gētiū nō valeret. Certe si q̄d ei⁹ pferim⁹ ad exemplū eloquētie ex ill' ep̄lis vtiq̄ pferim⁹. quas etiā ipsi obtrectatores ei⁹ q̄ sermonē presentis contēptibilē putari volebant graues ꝛ fortes esse ɔfessi sunt. Dicenduz ergo mihi aliquid esse video ꝛ de eloquētia pphetarum. vbi per tropologiam multa obteguntur. Que quanto magis translatis verbis videntur operiri: tanto magis cū fuerint apta dulcescunt. Sed hoc loco tale aliquid cōmemorare debeo. vt que dicta sunt non cogar exponere. sed cōmendē tñ quō dicta sint. Et ex illi⁹ prophete libro potissimū hoc faciam: qui se pastorē vel armētarium fuisse dicit. atq̄ inde diuinit⁹ ablatū atq̄ missum: vt de populo prophetaret. Non autē sm̄ septuaginta interpretes qui etiā ipsi diuino spū interptati ob hoc alit vident nōnulla dixisse: vt ad spūalem sensum pscrutandum magis admoneret lectoris intentio. vñ etiā obscuriora nōnulla: tropica magis tropica sunt cop. sed sicut ex hebreo in latinū eloquiū pbr̄o Hieronymo vtriusq̄ lingue perito interpretante translata sunt. Cū igit argueret impios: superbos: luxuriosos: ꝛ fraterne iō negligētissimos charitatis. rustic⁹ iste ppheta exclamauit dicēs. Ve vobis q̄ opulenti estis in syon: ꝛ cōfiditis in monte samarie: optimates capita pplorū ingrediētes pōpatice domū isrl'. Trāsite in calamne ꝛ videte: ꝛ ite inde in emath magnā. ꝛ descēdite in geth palestinorū. ꝛ ad optīa queq̄ regna horū si latior termin⁹ eorū termino vr̄o est. Qui separati estis in diē malū. ꝛ appropinquatis solio iniquitatis. Qui dormit' in lectis eburneis: ꝛ lasciuitis in stratis vr̄is. Qui comeditis agnū de grege: ꝛ vitulos de medio armenti. Qui canitis ad vocē psalterij. Sicut dauid putauerūt se habere vasa cantici: bibētes in phialis vinum. ꝛ optimo vnguento delibuti. ꝛ nihil patiebant sup cōtritione ioseph. Nunq̄d nam isti q̄ pphetas nr̄os tanq̄ ineruditos ꝛ elocutionis ignaros veluti docti disertiq̄ contēnūt: si aliquid eis tale vel in tales dicēdū fuisset: alit se voluissent dicere qui tñ eorū insanire noluissent. Quid eīm est q̄d isto eloquio aures sobrie plus desiderent: prima ipsa inuectio: quasi sopitis sensibus vt euigilarent quo fremitu illisa est? Ve vobis qui opulenti estis in syon: ꝛ cōfiditis in mōte samarie optimates capita populorū ingrediētes pompati-

ce domū israel. Deinde vt bñficiis dei q̄ eis ampla spacia regni dedit ostendat ingratos: q̄ñ ꝯfidebant in monte samarie: vbi vtiq̃ idola colebanť. transite inquit in calamne ⁊ videte. ⁊ ite inde in emath magnam ⁊ descēdite in geth palestinorum. ⁊ ad optima queq̃ regna horū: si latior terminus eorum termino vestro est. Simul etiam cum ista dicunť locorū noībus tā q̄ luminibus ornať eloquium: q̄ sunt in syon: samaria calamne: emath magna. ⁊ geth palestinorū. Deinde verba q̄ his adiungūtur locis decentissime variantur. opulenti estis: confiditis: transite: ite: descendite. Consequenter denūciatur futura sub iniquo rege captiuitas. cum dicitur. Qui separati estis in diem malum: ⁊ appropinquatis solio iniquitatis. Tunc subiiciuntur merita luxurie. Qui dormitis in lectis eburneis: ⁊ lasciuitis in stratis vestris Qui comeditis agnum de grege: ⁊ vitulos de medio armenti. ⁋ Ista sex membra tres bimēbres circumitus ediderunt. Non enī ait. Qui separati estis in diem malum. q̄ appropinquatis solio iniquitatis. q̄ dormitis in lectis eburneis. qui lasciuitis in stratis vestris. q̄ comeditis agnum de grege. q̄ vitulos de medio armenti. Quod si ita diceref esset q̄dem ⁊ hoc pulcrum. vt ab vno pronomine repetito omnia sex membra decurrerent. ⁊ pronunciantis voce singula finirenť. Sed pulcrius factum est vt eidem ꝓnomini essent bina subnexa que tres s̄nias explicarent. vnā ad captiuitatē prenunciationem. q̄ separati estis in diem malum ⁊ appropinquatis solio iniq̄tatis. alteram ad libidinem: q̄ dormitis in lectis eburneis ⁊ lasciuitis in stratꝫ vestris. ad voracitatem vero tertiam ptinentem. q̄ comeditis agnum de grege: ⁊ vitulos de medio armēti. vt in ptāte sit pronūciātꝫ: vtrū singula finiat ⁊ mēbra sunt sex an p̄mū ⁊ tertiū ⁊ quintū voce suspendat. secundum primo: quartum tertio: sextum quinto cōnectendo: tres bimēbres circumitus decentissime faciat. vnum quo calamitas imminens. alterum quo lectus impurus. tertiū quo prodiga mēsa monstretur. Deinde luxuriosam remordet aurium voluptatem. Ubi cum dixisset: q̄ canitis ad vocem psalterii: quoniam potest exerceri sapienter a sapientibus musica mirabili decore dicendi. inuectionis impetu relaxato ⁊ non ad illos sed de illis iam loquens: vt nos musicam sapientꝫ a musica luxuriantꝫ distinguere commoneret: non ait. q̄ canitis ad vocem psalterii. ⁊ sicut Dauid putatꝫ vos habere vasa cantici. sed cum illō ad illos dixisset quod luxuriosi audire deberēt: qui canitis ad vocem psalterii imperitiam quoq̃ illorum aliis indicauit: adiungēs sicut Dauid putauerunt se habere vasa cantici: bibētes in phialis vinum ⁊ optimo vnguēto delibuti. ⁋ Tria hec meliꝰ pronuncianť si duobus prioribus mēbris suspensis circumitus tertio finiatur. Jam vero quod his omnibus adiungitur. ⁊ nihil patiebantur super cōtritione Joseph: siue continuatum dicatur vt vnum sit membrum: siue decentius suspendatur: ⁊ nihil patiebātur. ⁊ post hanc distinctionem inferatur. super contritione Joseph. atq̃ fit bimembris circumitus: miro decore non dictum est. nihil patiebantur super contritione fratris. sed positus est pro fratre Joseph: vt quicunq̃ frater propicius significaretur eius nomine cuius ex fratribus fama preclara est: vel in malis que pendit: vel in bonis que rependit. Iste certe tropus vbi Joseph quemcunq̃ fratrem facit intelligi nescio vtrum illa quam didicimus ⁊ docuimus arte tradatur. Quam sit tamen pulcer: ⁊ quemadmodum afficiat legentes atq̃ intelligentes: non opus est cuiq̃ dici si ipse nō sentit. Et plura q̄dē q̄ ptineāt ad p̄cepta eloq̄ntie in hoc loco quē pro exemplo posuimus possunt reperiri. sed bonum auditorem nō tam si diligenter instruit: q̄ si ardēter ꝓnuncieť accendit. Ne q̃

enim hec humana industria cõposita: sed diuina mẽte sunt fusa: et sapient et eloquent nõ intenta in eloquentiam sed a sapiẽtia nõ recedẽte eloquẽtia. ¶ Si enim sicut qdã disertissimi atqz acutissimi viri videre ac dicere potuerunt ea q velut oratoria arte discunt nõ obseruarent et notarent: et in hãc doctrinã redigerent: nisi prius in oratorum inuenirent ingenijs: qd mirum si et in istis inueniunt: quos ille misit q facit ingenium. Quapropter et eloquẽtes quidẽ nõ solum sapiẽtes canonicos autores doctoresqz fateamur tali eloquẽtia vsos qualis personis eiusmodi congruebat. Sed nos etsi de litteris eorum q sine difficultate intelligunt nõnulla sumimus elocutõis exempla: nequaqz tñ putare debemus imitãdos eos nobis esse in his q ad exercẽdas et eliminãdas quodãmodo mẽtes legẽtiũ: et ad rumpenda fastigia atqz acuẽda studia discere volẽtium ad zelandos quoqz siue vt ad pietatẽ cõuertant: siue vt a mysterijs secludant animos impiorum vtili ac salubri obscuritate dixerunt. Sic quippe illi locuti sunt vt posteriores q eos recte intelligerent et exponerent: alterã gratiam disparẽ quidẽ. verũta mẽ subsequẽtẽ in dei ecclesia reperirent. Non ergo expositores eorũ ita loqui debent tanqz seipsi exponẽdos simili autoritate proponãt: sed in oibus sermonibus suis primitus ac maxime vt intelligant elaborẽt ea quãtũ pñt pspicuitate dicẽdi. vt aut multũ tardus sit q nõ intelligit. aut in rerum quas explicare atqz ondere volum difficultate ac subtilitate nõ in nr̃a locutiõe sit causa quo minus tardius ve qd dicimus possit intelligi. Sũt enim quedã q sua vi nõ intelligunt aut vix intelligunt: qzlibet et quãtũlibz quis planissime dicentis versent eloquio: q in ppli audiẽtiam vel raro si aliqd vrget: vel nũqz omnino mittẽda sunt. In libris autẽ q ita scribuntur vt ipsi quodãmõ lectorẽ teneãt cũ intelligunt molesti nõ sint volẽtibus legere. cũ autẽ nõ intelligunt molesti nõ sint nolẽtibus legere. Et in aliquorum collocutionib nõ est hoc officiũ deserẽdum: vt vera qzuis difficillima ad intelligẽdũ q ipsi iã pcepimus cum qzto cunqz labore disputatõis ad aliorũ intelligẽtiam pducamus: si tenet auditorẽ vel collocutorẽ discẽdi cupiditas nec mẽtis capacitas deficit q quoquo mõ intimata possit accipere: nõ curãte illo q docz qzta eloquẽtia doceat sed quãta euidẽtia. R Cuius euidẽtie diligẽs appetitus aliqñ negligit verba cultiora. nec curat qd bñ sonet: sed qd bñ indicz atqz intimet qd ostẽdere intẽdit. Unũ ait qdam cum de tali gñe locutionis ageret: esse in ea quandam diligẽtẽ negligẽtiã. Hec tñ sic detrahit ornatũ vt sordes nõ ptrahat. Quãuis in bonis doctoribus tanta docẽdi cura sit vel esse debeat vt verbum qd nisi obscurum sit ambiguum latinum esse nõ põt. Vulgi autẽ more sic dr: vt ambiguitas obscuritasqz vitet. nõ sic dicat vt a doctis sed potius vt ab indoctis dici solet. Si enim nõ piguit dicere interpretes nostros. nõ cõgregabo cõuẽticula eorum de sanguinibus: qm senserũt ad rem ptinere vt eo loco pluralit nunciaret hoc nomẽ qd in latina lingua tantũmodo singularit dr: cur pietatis doctorẽ pigeat imperitis loquẽtẽ ossum potius qzz os dicere ne ista syllaba nõ ab eo qz sunt ossa sed ab eo qz sunt ora intelligat: vbi afre aures de corruptõe vocalium vel productiõe nõ iudicant. Quid enim pdest locutiõis integritas quã nõ sequit intellectus audiẽtis. cum loquẽdi omnino nulla sit causa: si qd loquit nõ intelligũt. propt quos vt itelligant loqmur? Qui ergo docz: vitabit oĩa verba q nõ docẽt. Et si p eis alia integra q itelligũt põt dicere: id magis eliget. Si aũt nõ pt: siue qz nõ est siue qz pñtia nõ occurrũt. vtet et verbis minus integris: dũ tñ res ipa doceat atqz discat integre. Et hoc qdẽ nõ solum in collocutõib siue fiãt cũ aliquo vno: siue cũ pl̃ibus. verũ etiã multomagis in pplis qñ sermo pmit vt intelligamur instãdum est. qz et in collocutõibus est cuiqz iterrogãdi ptãs. S.

Ubi autem oēs tacent vt audiat vn⁹ ⁊ in eū intenta ora cōuertūt ibi vt req̄rat quisq₃ quod nō intelligit nec moris est nec decoꝛis. ac ꝑ hoc debet maxime tacenti subuenire cura dicentis. Solet aūt motu suo significare auida multitudo cognoscēdi vtrū intellexerit. Q̄d donec significet v̄sandum est qđ agit̄ multimoda varietate dicendi Q̄d in ꝑtāte nō habēt qui p̄parata ⁊ ad v̄bum memoꝛiter retenta p̄nunciant. Mox autē vt intellectū esse constiterit: aut sermo finiēdus: aut in alia transeūdū est. Sicut eñ grat⁹ est q̄ cō gnoscēda enubilat. sic onerosus est q̄ cognita inculcat eis dūtaxat quoꝝ tota expectatio in dissoluēda coꝝ q̄ pan dunt̄ difficultate pendebat. Nā delectandi gr̄a etiam nota dicunt̄ vbi non ip̄a sed modus q̄ dicunt̄ attendit̄. q̄ si ⁊ ipse iam notus est: atq₃ auditoꝛib⁹ placet pene nihil interest vtrū is q̄ dicit dictoꝛ an lectoꝛ sit. Solēt eñ ⁊ ea q̄ cōmode scripta sunt nō solū ab his q̄bus p̄im: t⁹ innotescūt iocunde legi. verū etiā ab his q̄bus iā nota sunt neq₃ adhuc illa de memoꝛia deleuit obliuio nō sine iocūditate relegi: vel ab vtrisq₃ libent̄ audiri. Que aūt quisq₃ iā oblit⁹ est cū cōmonet̄ docet̄. S₃ de mō delectādi nūc nō ago. de mō autē quo docēdi sūt q̄ discere desiderant loquoꝛ. Is aūt ē optim⁹ q̄ fit vt q̄ audiat verū audiat. ⁊ qđ audit itelligat. Ad quē finē cū ventū fuerit: nihil tunc amplius erit de ip̄a re tanq̄ diutius docēda laboꝛandū. sed foꝛte de cōmodāda vt in coꝛde figat̄. Q̄d si faciēdū videbit̄: ita modeste faciendū est: vt nō perueniat̄ ad tediū. Pꝛoꝛsus hec est i docendo eloquētia: q̄ fit dicēdo nō vt libeat qđ hoꝛrebat. aut vt fiat qđ pigebat s₃ vt appareat qđ latebat. ¶ Q̄d tñ si fiat isuauit̄: ad paucos q̄dē studiosissimos suus puenit fruct⁹: q̄ ea q̄ discēda sunt: q̄uis abiecte inculteq₃ dicant̄ scire desiderāt. Q̄d cū adepti fuerint ip̄a delectabilit̄ v̄itate pascūt̄ Bonoꝛūq₃ ingenioꝛū insignis est idoles: in v̄erbis verū amare: non verba

Quid eñ p̄dest clauis aurea. si apire qđ volum⁹ nō pōt. Aut quid obest lignea: si hoc pōt q̄n nihil querim⁹ nisi patere qđ clausuꝫ est. S₃ q̄m int̄ se habēt nonnullā similitudinē vescētes atq₃ dicētes. p̄pter fastidia plurimoꝛuꝫ etiā ip̄sa sine q̄bus viui nō pōt alimēta cōdiēda sunt. Dixit ḡ quidam eloq̄ns: ⁊ vex dixit: ita dicere debere eloquētē: vt doceat: vt delectet: vt flectat: Deinde addidit. docere necessitat̄ est delectare suauitatis. flectere victoꝛie. Hoꝛ triū qđ p̄io loco positū ē hoc est docēdi necessitas in rebus est ꝯstituta quas dicim⁹. reliq̄ duo in modo q̄ dicimus docēdo. Qui ḡ dicit cū docere vult q̄dui nō intelligit̄ nondū se existimet dixisse qđ vult ei quē vult docere. Q̄ ⁊ si dixit qđ ipse nō intelligit: nondum ille dixisse putādus est a q̄ intellectus nō est. Si vero intellect⁹ est quocunq₃ modo dixerit dixit. q̄ si etiā delectare vult eū cui dicit. aut flectere: non quocūq₃ modo dixerit faciet: s₃ int̄est quō dicat vt faciat. ¶ Sicut ē autē vt teneat̄ ad audiēdū delectād⁹ auditoꝛ. ita flectēdus vt moueat̄ ad agendū. Et sicut delectat̄ si suauiter loquaris ita flectit̄ si amet qđ polliceris. timeat qđ minar̄: oderit qđ arguis. qđ cōmēdas amplectat̄: quod dolendum exaggeras doleat: cū q̄d letandum p̄dicas gaudeat. misereat̄ eoꝛum quos an̄ miserandos oculos dicendo constituis. fugiat eos quos cauēdo terrendo ꝓponis. ⁊ quicq̄d aliud grādi eloquētia fieri pōt ad cōmonendos animos auditoꝝ: nō q̄d agendū sit vt sciāt sed vt agant qđ agendū esse iam sciūt. Si aūt adhuc nesciūt: pꝛius vtiq₃ docēdi sunt q̄ monēdi. Et foꝛtasse rebus ip̄sis cognitis ita mouebunt̄ vt eos nō op⁹ sit maioꝛib⁹ eloq̄ntie viribus iam moueri. Q̄d tñ cū opus est: faciēdum est. Tūc aūt opus est q̄n cum scierint quid agendū sit non agunt. ac per hoc dicere necessitatis est. Possunt eñ agere ⁊ nō agere qđ sciunt. Quis aūt dixerit eos agere debere qđ nesciunt? Et iō flectere necessitatis nō est. quia semper

opus nõ est:si tñ docenti vel etiã delectanti ↄsentit auditor. Ideo aũt victorie est flectere:qr fieri põt vt ꝛ doceaꝛ ꝛ delecteꝛ ꝛ nõ assentiaꝛ. Quid aũt illa duo ꝓderũt si desit hoc tertiũ? Sed neqꝫ delectare necessitatis est:qñqdem cũ dicẽdo vera mõstraꝛ:qḋ ad officium docẽdi ptinet:nõ eloqo agiꝛ:neqꝫ hoc attẽdiꝛ:vt vel ipa vel ipm delectet eloquiũ:sꝫ p seipsa qm̃ vera sunt manifestata dlectãt. Vñ plerũqꝫ etiã falsa patefacta atqꝫ cõuicta delectãt. Neqꝫ eñ delectãt qr falsa sunt. sꝫ qr falsa esse verũ est. Delectat ꝛ dictio qua hoc veruꝫ esse mõstratũ est. Propꝛ eos aũt qbus fastidiẽtibus nõ placet veritas:si alio q̃cũqꝫ mõ sꝫ si eo mõ dicaꝛ vt placeat. ꝛ sermo dicẽtis dat⁹ est in eloqũtia nõ paru⁹ etiã delectatiõi loc⁹. Que tñ addita nõ sufficit duris qs nec intellexisse nec docẽtis eloqo delectatos esse profuerit. Quid eñ hec duo ↄferũt hoi:q̃ ꝛ ↄfiteꝛ veꝝ:ꝛ collaudat eloquꝫ. nec ĩclinat assensum ꝓpꝛ quẽ solũ cũ aliqd suadeꝛ reb⁹ q̃ dicunꝛ iuigilat dicẽs ĩtẽtio. Si eñ talia doceꝛ q̃ credere vel nosse sufficiat:nil est aliud eis ↄsentire nisi ↄfiteri vera esse. ¶ Cum vero id doceꝛ qḋ agẽdũ est:ꝛ iõ doceꝛ vt agaꝛ. frustra psuadeꝛ veꝝ esse qḋ dicitꝛ. frustra placet mod⁹ ipe q̃ discitꝛ. si non ita disciꝛ vt agaꝛ. Oportet igiꝛ eloqntẽ ecclasticũ qñ suadet aliqd qḋ agendũ est:nõ solũ docere vt instruat. ꝛ delectare vt teneat. verũ etiã flectere vt vicat. Ille qppe iam remanet ad ↄsensionẽ flectẽdus eloqntie grãditate:in q̃ id nõ egit vsqꝫ ad ↄfessionẽ ei⁹ demõstrata veritas:adiuncta etiã suauitate dictiõis. Cui suauitati tñ ope ipẽsum ẽ ab hoib⁹ vt nõ solũ faciẽda. veꝝ etiã fugiẽda ac detestãda tot mala ꝛ tãta atqꝫ turpia. q̃ malis ꝛ turpib⁹ disertissime psuasa sunt. nõ vt ↄsentiaꝛ eis:sꝫ sola delectatiõis grã lectitenꝛ. Auertat aũt de⁹ ab ecclia sua qḋ de synagoga iudeorũ hieremias ꝓpheta cõmemorat dicẽs. Pauor ꝛ horrẽda facta sunt sup terram: pphete ꝓphetabant iniqua. ꝛ sacerdotes plausum dederunt manibus suis:ꝛ plebs mea dilexit sic. Et qd facietis in futurũ? O eloquentia tanto terribilior quanto purior. ꝛ quanto solidior tãto vehemẽtior O vere securis ↄcidens petras. Huic eñ rei simile esse vbũ suũ qḋ per sctõs ꝓphetas fecit. ꝛ p hũc ipm ꝓphetam de⁹ ipe dixit. Absit ita qꝫ absit a nobis vt sacerdotes plaudãt manib⁹ iniqua dicẽtibus. ꝛ plebs dei diligat sic. Absit a nobis ĩ quã tãta demẽtia. Nã qd faciem⁹ in futuꝝ? Et certe min⁹ itelliganꝛ:minus placeant:minus moueant que dicunꝛ. vera tñ dicanꝛ ꝛ iusta. non iniq̃ libenꝛ audianꝛ. Quod vtiqꝫ nõ fieret nisi suauiꝛ dicerentur. In populo aut graui de quo dictũ est deo. in pplo graui laudabo te. nec illa suauitas delectabilis est:q̃ nõ qdem iniqua dicunꝛ. sed exigua ꝛ fragilia bona spumeo vborũ ambitu ornanꝛ. quali nec magna atqꝫ stabilia decenꝛ ꝛ grauiꝛ ornarenꝛ. Et tale aliqd in epl'a beatissimi Cypriani. Qḋ iõ puto vel accidisse vel consulto factum esse: vt sciret a posteris quã linguaꝫ doctrine christiane sanitas ab ista redũdantia reuocanerit. ꝛ ad eloquentiã grauiorẽ modestioreqꝫ restrinxerit:q̃ vel ĩ ei⁹ cõsequẽtibus lr̃is secure amaꝛ:religiose appetiꝛ:sed difficillime impleꝛ. Ait ẽ quodam loco. Petam⁹ hanc sedẽ. dant secessum vicina secreta:vbi dum erratici palmitũ lapsus penduli nexibus per harũdines baiulas repetũt viteã porticũ frondea tecta fecerunt. Nõ dicunꝛ ista nisi mirabiliꝛ affluẽtissima fecũditate facũdie sꝫ ꝓfusione nimia grauitati displicẽt. ¶ Qui vero hoc amãt ꝓfecto eos q̃ nõ ita dicũt sed castigati⁹ eloquunꝛ nõ posse ita eloq existimãt:nõ iudicio ista vitare. Quapropter iste vir sctũs ꝛ posse se oñdit sic dicere:qr dixit alicubi. ꝛ nolle qm̃ postmodũ nusqꝫ agit. Ita qꝫ noster iste eloquẽs cũ ꝛ iusta ꝛ sctã ꝛ bona dicit. neqꝫ eñ alia debet dicere:agit quantum potest cum ista dicit vt intelligenꝛ vt libenter vt obedienter audiatur. ꝛ hoc se posse si potuerit ꝛ inquantũ potue-

rit pietate magis orõnũ q̃ oratorũ
facultate non dubitet vt orando pro se
ꝛ pro illis quos ē allocuturus sit ora=
tor añq̃ dictor. Ipsa hora iã vt dicat
accedẽs priusq̃ exerat proferẽtẽ lin=
guã ad deũ: leuet animã sitiẽtẽ: vt
eructet qđ biberit: vł qđ ĩpleuerit fun
dat. Cũ eñi de vnaquaq̃ re q̃ scđm fi=
dẽ ꝛ delectationẽ tractanda sunt mul
ta sint q̃ dicanť ꝛ multi modi q̃bus di
canť ab his q̃ hoc sciunt: q̃s nouit: q̃d
ad p̃ns tẽp⁹: vł nobis dicere: vł p nos
expediat audiri: nisi q̃ corda oĩm vi=
det. Et q̃s facit vt qđ opꝫ ꝛ quẽadmo=
dũ opꝫ dicať a nobis nisi in cuius ma
nu sunt ꝛ nos ꝛ sermones nostri. Ac p
hoc discat q̃dẽ oĩa q̃ docẽda sunt q̃
ꝛ nosse vult ꝛ docere: facultatẽq̃ do=
cẽdi vt decꝫ virũ eccl̃iasticũ comparet.
Ad horã vo ipsius dictionis illud po
tius bone mẽti cogitet conuenire qđ
dñs ait: Nolite cogitare quõ aut quid
loquamini: dabiť eñi vobis in illa ho
ra q̃d loquamini. nõ eñi vos estis q̃ loq̃
mini: sꝫ spũs p̃ris vř q̃ loquiť in vobis
Si ḡ loquiť spũssanctus in eis q̃ p̃se=
quẽtibus traduntur pro xpo. cur nõ ꝛ in
his q̃ tradũt discẽtibus xpm? Z
Quisq̃s aũt dicit nõ esse hoĩbus p̃ci=
piẽdũ q̃d vł quẽadmodũ doceãt si do=
ctores sc̃tũs efficit spũs. põt dicere nec
orãdũ nobis esse: q꞉ dñs ait. scit pater
vester q̃d vobis necessariũ sit priusq̃
petatis ab eo: aut apostolũ Paulum
thimotheo ꝛ tyto nõ debuisse p̃cipere
quid vel quẽadmodũ p̃ciperẽt aliĩs.
Quas tres apostolicas ep̃las añ ocu
los habere dꝫ: cui est in ecclesia docto
ris p̃sona imposita. Nonne in prima
ad Thimotheum legitur. Annuncia
hec ꝛ doce. Que autẽ sint supra dictũ
est. Nonne ibi est. Seniorẽ ne increpa
ueris: sed obsecra vt patrem? Nonne
in secunda ei dicitur. Formã habe v=
borũ sanorũ q̃ a me audisti. Nonne
ibi ei dicitur. Satis age teipsũ pro=
babilẽ op̃ariũ exhibẽs deo non eru=
bescẽtẽ verbum veritatis recte tractã
tẽ. Ibi est ꝛ illud. Predica verbum:
insta oportune: ĩportune: argue: hor=
tare: increpa in omni longanimitate
ꝛ doctrina. Itẽq̃ ad tytum. Nonne
dicit ep̃m iuxta doctrinã fidelis verbi
p̃seuerantẽ esse debere vt potẽs sit in
doctrina sana ꝛ contra dicẽtes redar=
guere? Ibi etiam dicit. Tu vero loq̃=
re q̃ decet sanã doctrinam: senes sobri
os esse: ꝛ que sequuntur. Ibi ꝛ illud.
Hec loq̃re ꝛ exhortare ꝛ increpa cum
omni imperio. Nemo te contemnat.
Ammone illos principibus ꝛ pote=
statibus subditos esse: ꝛ cetera. Quid
ergo putamus. Nunquid contra seip=
sũ sentit apostolus? Qui cũ dicat do=
ctores op̃atione fieri spũssancti: ipse il
lis precipit q̃d ꝛ quẽadmodũ doceãt.
An intelligẽdũ est ꝛ hominũ officia
ipso sancto spũ largiẽte in docẽdo eti=
am ipsis doctoribus nõ debere cessa=
re. Et tñ neq̃ q̃ plãtat esse aliquid ne=
q̃ qui rigat: sed q̃ incremẽtum dat de=
us. Unde ipsis quoq̃ ministris sãctis
hoĩbus vł etiã sanctis angelis ope=
rantibus nemo recte discit q̃ p̃tinẽt ad
viuẽdũ cum deo: nisi fiat a deo doci=
lis cui diciť in psalmo. Doce me vt fa=
ciã volũtatẽ tuã: q̃ñ tu es deus me=
us. Uñ ꝛ ipsi Thimotheo idẽ aposto=
lus dicit. loquẽs vtiq̃ ad discipulũ do
ctor. Tu autẽ p̃seuera in his q̃ didici=
sti ꝛ credita sunt tibi. sciẽs a quo didi
ceris. A Sicut eñi corporis me
dicamẽta q̃ hoĩbus ab hoĩbus adhi=
benť: nõ nisi eis prosunt: q̃bus deus
op̃ať salutẽ: q̃ ꝛ sine illis mederi põt:
cũ sine ipso illa nõ possint: ꝛ tñ adhibẽ
tur: ꝛ si hoc officiose fiat: inter op̃a mi=
s̃icordie vł bñficẽtie deputať: ita ꝛ ad
iumẽta doctrīe tũc p̃sunt aĩe adhibi=
ta p hominẽ: cũ deus op̃ať vt p̃sint q̃
potuit euãgeliũ dare homini etiã nõ
ab hoĩbus: neq̃ p hominẽ. Qui ḡ di=
cẽdo nitiť p̃suadere qđ bonũ ē: nihil
hoꝝ triũ spernẽs vt scꝫ doceat: vt dele=
ctet: vt flectat: oret atq̃ agat vt quẽad
modũ supradiximꝰ ĩtelligẽter: libenť:
obedienť q̃ audiať. Qđ cũ apte ꝛ cõ=
uenienť facit. nõ immerito eloquẽs di
ci põt: ꝛ si non eum sequať auditoris
assensus. Ad hec eñi tria. i. vt doceat

vt delectet: vt flectat. ẽt illa tria videt
pertinere voluisse. idẽ ipse romani au=
tor eloquij cũ itidẽ dixit. Is igit erit
eloquẽs qui poterit parua summisse:
modica tẽpate: magna grauiter dice=
re. tanq̃ si adderet etiam illa tria: ⁊ sic
explicaret vnã eandẽq̃ sn̄iam dicens.
Is igit erit eloquẽs q̄ vt doceat pote
rit parua summisse: vt delectet modi=
ca temperate: vt flectat magna grã=
dit dicere. Hec aũt tria ille sicut ab eo
dicta sunt in causis forensibus posset
ostẽdere. Nõ autẽ hic hoc est in eccle=
siasticis q̄stionibus ĩ q̄bus hmõi quẽ
volumus informare sermo versat. In
illis enim ea parua dicunt vbi de re=
bus pecuniarijs iudicandum est. Ea
magna vbi de salute ac capite hominũ
Ea vero vbi nihil horum iudicãdum
est nihil q̃ agit vt agat siue decernat:
sed tãtũmodo vt delectet auditor iter
vtrũq̃ quasi media: ⁊ ob hoc modica
hoc est moderata dixerunt. Modicis
eñi modus nomẽ imposuit. Nam mo=
dica pro paruis abusẽ nõ proprie dici
mus. B In istis autẽ nr̄is q̄ñ=
q̄dem oñia maxime q̄ de loco supiore
populis dicim⁹ ad hoĩm salutẽ nec tẽ=
porariã sꝫ eternã referre debemus: vbi
etiã cauẽdus est eternus ĩteritus oĩa
sunt magna q̄ dicim⁹ vsq̃ adeo vt nec
de ipsis pecuniarijs rebus vel acq̄rẽ=
dis vel amittendis parua videri de=
beãt. q̄ doctor ecclesiasticus dicit: siue
sit illa magna: siue parua pecunia.
Neq̃ eñi parua est iusticia quã profe
cto ⁊ ĩ parua pecunia custodire debe=
mus: dicẽte dño. Qui ĩ minimo fidel
est ⁊ ĩ magno fidelis est. Qđ ergo mi=
nũ est: minimũ ẽ: sꝫ ĩ minimo fidelẽ es=
se magnũ est. Nã sicut ratio rotũdita=
tis. i. vt a pũcto medio oĩes linee pa
res ĩ extrema ducãtur: eadẽ est ĩ ma=
gno disco q̄ ĩ nummulo paruo ita vbi
parua iuste gerũtur. nõ minuit iusti=
cie magnitudo. De iudicijs deniq̃ se=
cularibus q̄busvtiq̃ nisi pecuniarijs
cũ loqueret Apl's audet q̄sq̃ vestrum
h̄nt aduersus alterũ negociũ habẽs
iudicari ab iniq̄s ⁊ nõ apud sanctos?

An nescit; q̄ scti mũdum iudicabũt.
Et si ĩ vobis iudicat mũdus indigni
estis q̄ de minimis iudicet;? Nescit;
q̄ ãgelos iudicabimus nedũ scl'aria.
Scl'aria igit iudicia si habuerit;: cõ=
q̄ ꝯtẽtibiles sunt in ecclesia hos ꝯsti=
tuite ad iudicãdum. Ad reuerẽtiã vo=
bis dico. Sic nõ est inter vos q̄sq̃ sa=
piẽs q̄ possit int fratrẽ suũ iudicare:
sꝫ frater cũ fratre iudicat. ⁊ hoc apud
infideles. Iã q̄dẽ oĩno delictum est:
q̄ iudicia habet; vobiscum. Quare
nõ magis iniq̄tatẽ patimini? Quare
nõ potius fraudamini: sed vos iniq̄ta=
tẽ facitis ⁊ fraudat;. Et hoc frẽs. An
nescit; q̄ iniusti regnũ dei nõ heredi=
tabũt? Quidẽ q̄ sic Apl's indignat:
sic corripit: sic exprobrat: sic icrepat:
sic minat. Quid ẽ q̄ sui animi affectũ
tam crebra ⁊ tã aspera vocis mutatio=
ne testat? C Quid ẽ postremo
q̄ de rebus minimis tã grãditer dicit
Tamẽ ne de illo iudicia scl'aria meruẽ=
rũt? Absit. Sed hoc facit propter iu=
sticiã charitatẽ pietatẽ. q̄ nulla sobria
mẽte dubitãte etiã in reb⁹ q̄libꝫ par=
uulis magna sunt. Sane si moneremꝰ
hoĩes quẽadmodũ ipsa negocia secu=
laria vl' pro se vl' pro suis apđ ecclesia=
sticos iudices age. re deberẽt recte ad=
moneremus vt agerẽt tanq̃ parua sum=
misse. Cũ xo de illius viri disseramus
eloq̄o: quẽ volumus cax rex esse do=
ctorẽ q̄bus liberamur ab eternis ma=
lis. atq̃ ad et̄na puenimus bona: vbi=
cũq̃ agant hec siue apud populũ. si=
ue puatĩ. siue ad vnũ. siue ad plẽs. siue
ad amicos. siue ad inimicos. siue in p=
petua dictione. siue in collocutiõe. si=
ue ĩ tractatibus. siue in libris. siue in
epl'is vl' lõgissimis vl' breuissimis ma=
gna sunt. nisi forte q̄ calix aq̄ frigi=
de res minima atq̃ vilissima est. ideo
minimum aliq̄d atq̃ vilissimum do=
minus ait. q̄ cum q̄ dederit discipu=
lo eius non perdet mercedem suam.
Aut vero quãdo iste doctor in ecclesia
facit inde sermonẽ. paruum aliquid
debꝫ existimare se dicere. ⁊ iđ nõ tẽpe=
rate. nõ grandit sed summisse sibi ee.

se dicēdū. Nōne qñ accidit vt de hac
re loq̄remur ad populū. ꝛ deus affuit
vt nō incōgrue diceremus. tanq̄ de il-
la aqua frigida q̄dā flāma surrexit. q̄
etiā frigida hoīm pectora ad mīc ope
ra facienda spe celestis mercedis ac-
cēderet? Et tñ cū doctor iste debeat re-
rū dictor esse magnar. nō semp eas de
bet granditer dicere. s; summisse cum
aliqd docet. tēperate cum aliqd vitu-
peratur vel laudatur. Cum vero aliqd agē
dum est ꝛ ad eos loqmur q̄ hoc age-
re debet. nec tñ volūt. tunc ea que ma-
gna sunt. dicēda sunt grāditer ꝛ ad fle
ctēdos animos ꝯgruēter. D Et
aliqñ de vna eadēq; re magna ꝛ sum-
misse dr̄ si docetur ꝛ tēperate si p̄dicatur
ꝛ grāditer si auersus inde animus vt
ꝯuertatur impellitur. Quid em̄ ipso deo
maius est? Nunqd ideo non dr̄? Aut q̄
docet vnitatem trinitatis debet nisi
summissa disputatione agere. vt res
ad dignoscēdum difficilis quātum datur
possit intelligi? Nunqd hic ornamen-
ta ꝛ nō documēta q̄runtur? Nunqd vt
aliqd agat est flectēdus auditor. ꝛ nō
potius vt discat instruendus? Porro
cum laudatur deus siue de seipso siue de
operibus suis. q̄ta fax pulcre ac splē
dide dictionis oboritur ei. qui potest
q̄tum potest laudare quem nemo ꝯue
niēter laudat. At si nō colatur aut cū
illo vel etiam pre illo colantur ido-
la. siue demonia siue quecunq; crea-
tura q̄tum hoc malum sit. atq; vt ab
hoc malo auertantur homines debet vti
q; grāditer dici. Summisse dictiōis exē
plum est apud apostolum Paulū vt
planius aliqd cōmemorē. vbi ait. Di-
cite mihi q̄ sub lege vultis esse legē nō
audistis? Scriptum est em̄ q; Abra-
am duos filios habuit. vnū de ancil-
la. ꝛ vnum de libera. Sed ille qdē q̄ de
ancilla sc̄dm carnē natus est. Qui au-
tē de libera p repromissionē q̄ sunt in
allegoria. Hec em̄ sunt duo testamen-
ta. Unum qdē in mōte syna in seruitu-
tē generās q̄ est agar. Syna em̄ mōs
est in arabia q̄ ꝯiunctus est huic que
nunc est hierusalē. ꝛ seruit cum filijs
suis. Que aūt sursū ē hierl'm libera ē
que est mater nostra ꝛ cetera. Item q;
vbi rationatur ꝛ dicit. Fr̄es. sm homi-
nē dico. tñ hoīs ꝯfirmatū testamentū
nemo irritum facit aut superordinat.
Abrae dicte sunt ꝓmissiones ꝛ semi-
ni eius. Nō dicit ꝛ seminibus tanq̄ in
multis. sed tanq̄ in vno ꝛ semini tuo
quod est christus. Hoc autē dico testa
mētum ꝯfirmatum a deo q̄ post qua-
dringentos ꝛ triginta annos facta est
lex nō infirmat ad euacuādas promis
siōes. Si em̄ ex lege hereditas. iā nō
ex promissiōe. Abrae aūt ex promissio
ne donauit deus. E Et q̄r occur
rere poterat audientis cogitationi vt
quid ergo data est lex. si ex illa non est
hereditas ipē sibi hoc obiecit atq; ait
velut īterrogās. Quid ergo lex? Dei-
de respondit. Trāsgressionis gr̄a pro-
posita donec veniret semen cui repro-
missum est dispositū p angelos in ma-
nu mediatoris. Mediator autē vnius
nō est. deus vero vnus est. Et hic oc-
currebat q̄d sibi ipse proposuit. Lex er
go aduersus promissa dei? Et respon-
dit. Absit. Reddit q; rationem dicēs.
Si em̄ data esset lex q̄ posset viuifica-
re oīno ex lege esset iusticia. Sed con-
clusit scriptura oīa sub pctō vt promis
sio ex fide Jesu xp̄i daretur credentibus
ꝛc. vel si qd hmōi est. Pertinet ergo
ad docēdi curā nō solum aperire clau
sa ꝛ nodos soluere q̄stionum sed etiā
dum hoc agitur alijs q̄stionibus que
fortassis inciderint ne id q̄d dicimus
improbet per illas aut refellatur oc-
currere. si tñ ipsa earū solutio pariter
occurrerit. ne moueamus q̄d auferre
non possumus. Fit em̄ vt cū incidētes
questioni alie q̄stiones. ꝛ alie rursum
incidentibus incidentes pertractantur
atq; soluuntur. in eam longitudinem
ratiocinationis extendatur intētio vt
nisi memoria plurimum valeat atq;
vigeat ad caput vnde agebatur dispu
tator redire non possit. Ualde autem
bonum est vt quicquid contra dici po-
test si occurrerit refutetur. ne ibi occur-
rat vbi non erit q̄ respondeat. aut si-

senti quidē sed tacenti occurrat. ⁊ mi-
nus sanatus abscedat. In illis autem
apostolicis verbis dictio temperata
est. Seniorē ne increpaueris sed obse-
cra vt patrem. iuniores vt frēs. anus
vt matres. adolescētulas vt sorores.
Et in illis obsecro autem vos per mi-
sericordiam dei. vt exhibeatis corpo-
ra vestra hostiam viuaȝ sanctā deo pla-
centem. ¶ Et totus fere ipsius
exhortationis locus temperatum ha-
bet locutionis genus. vbi illa pulcrio-
ra sunt in quibus propria proprijs tā-
ꝗ̄ debita reddita decenter excurrunt
sicuti est. habentes dona diuersa secun-
dum gratiam que data est vobis. siue
prophetiam secunduȝ regulam fidei.
siue ministeriuȝ in ministrādo. siue q̄
docet in doctrina. siue qui exhortatur
in exhortatiōe. Qui tribuit in simpli-
citate. Qui p̄est in sollicitudine. Qui
miseretur in hilaritate. Dilectio sine
simulatione. Odiētes malum: adhe-
rentes bono. Charitatem fraternita-
tis inuicem diligētes. honore mutuo
preuenientes. studio non pigri. spiri-
tu feruentes. domino seruientes. spe
gaudentes. in tribulatione patientes
orationi instātes. Necessitatibus san-
ctorum cōmunicātes. Hospitalitateȝ
sectantes. Benedicite persequentibus
vos. benedicite ⁊ nolite maledicere.
Gaudete cum gaudentibus flete cum
flentibus. Idipsum inuicem sentien-
tes. Et ꝗ̄ pulcre ista omnia sic effu-
sa. bimembri circumitu terminentur.
Non alta sapiētes. sȝ humilibus con-
sentientes. Et aliquanto post. In hoc
ipso inquit perseuerantes. Reddite
omnibus debita. cui tributuȝ tributū.
cui vectigal vectigal. cui timorē timo-
rem. cui honorem honorem. Que mē-
bratim fusa clauduntur etiam ipso cir-
cūitu quem duo membra connectunt.
Nemini quicꝗ̄ debeatis. nisi vt inui-
cem diligatis. Et post paululuȝ. Nox
processit inqt. dies autem appropin-
quauit. Abijciamus ergo opera tene-
brarum. ⁊ induamur arma lucis sicut
in die honeste ambulemus. Nō in co-
messationibus ⁊ ebrietatibus: nō l cu-
bilibus ⁊ impudicicijs: non in ɔtētio-
ne ⁊ emulatione: sed induimini domi-
nuȝ Iesum xp̄m: ⁊ carnis prouidētiaȝ
ne feceritis in concupiscentijs. Q̄ȝ si
quisꝗ̄ ita diceret: ⁊ carnis p̄uidētiam
ne in concupiscentijs feceritis sine du-
bio aures clausula numerosiore mul-
ceret. ¶ Sȝ grauior interpres
etiā ordinē maluit tenere verborum.
Quō autē hoc in greco eloquio sonet
quo ē locutus apostolus. viderit eius
eloquij vsꝗ̄ ad ista doctiores. Mihi
tñ qδ nobis eodē v̄borꝫ ordine interp̄-
tatū est: nec ibi videt̄ currere numero-
se. Sane hunc elocutionis ornatum q̄
numerosis fit clausulis deesse fatēduȝ
est autoribus nostris. Qδ vtrū p̄ inter-
pretes factū sit an qδ magis arbitror
consulto. illi hec plausibilia deuitaue-
rint affirmare nō audeo: qm̄ me fateor
ignorare. Illud tñ scio ꝙ si quisꝗ̄ hu-
ius numerositatis peritus illorꝫ clausu-
las eorūdē numerorū lege cōponat ꝙ
facillime sit mutatis quibusdā verbis
que tantūdē significatione valent vel
mutato eorum que inuenerit ordine:
nihil eoruȝ q̄ velut magna in scholis
grāmaticorū rhetorū didicit illis diui-
nis viris defuisse cognoscet. Et multa
reperiet locutionis genera tanti deco-
ris: q̄ quidē ⁊ in nostra: sȝ maxime in
sua lingua decora sunt: quorū nullū in
eis quibus isti inflātur l̄ris inueniт̄. Sȝ
cauēdū ē ne diuinis grauibusꝗ̄ sentē-
tijs dum additur numerus pondus de-
trahatur. Nam illa musica disciplina
vbi numerus iste plenissime discit̄ vsꝗ̄
adeo non defuit prophetis nostris vt
vir doctissimus Hieronymus quorū-
daȝ etiaȝ metra cōmemoret in hebrea
dūtaxat lingua. ¶ Cuius v̄ita-
tē vt seruaret in v̄bis hec inde nō trās-
tulit. Ego autē vt de sensu meo loquar
qui mihi ꝗ̄ alijs ⁊ ꝗ̄ aliorꝫ est vtiꝗ̄
notior: sicut in meo eloquio ꝗ̄tū mo-
deste fieri arbitror nō p̄termitto istos
numeros clausularū: ita in autoribus
nostris hoc mihi plus placȝ ꝙ eos ra-
rissime inuenio. Grande autem dicēdi

genus hoc maxime distat ab isto temperato genere: quod non tam verborũ ornatibus acceptum est q̃ violentis animi affectibus. Nam capit etiã illa ornaméta pene oĩa: sed ea si nõ habuerit requirit. Fertur quippe impetu suo ꝛ elocutionis pulcritudinẽ si occurrerit vi rerum rapit nõ cura decoris assumit. Satis est em̃ ei propť quod agiť: vt verba congruentia nõ oris eligant industria: sed pectoris sequanť ardorem. Nam si aurato gemmato q̃ ferro vir fortis armeť: intentissimus pugne agit qd̃ illis armis qð agit: non quia speciosa est: sed q꞉ arma sunt: idem ipẽ est tñ: ꝛ valet plurimum etiam cum rimanti telum ira facit. Agit ap̃ls vt ꝑ euangelico ministerio patienter mala huius temporis solatio donoꝝ dei oĩa tolerentur. Magna res est ꝛ grãditer agitur: nec desunt ornaméta dicendi. Ecce nunc inqt tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis: nullã in quoq̃ dantes offensionẽ vt non reprehendať ministerium nostrũ: sed in omnibus cõmendantes nosmetipsos vt dei ministros in multa patientia: in tribulationibꝰ: in necessitatibus: in ãgustijs: in plagis: in carceribus: in seditionibus: in laboribus. in vigilijs. in ieiunijs. in castitate. in scientia: in lõganimitate. in benignitate. i spũsancto. in charitate non ficta. in v̈bo veritatis: in v̈tute dei. ꝑ arma iusticie dextera ꝛ sinistra ꝑ gloriã ꝛ ignobilitatẽ. ꝑ ĩfamiã ꝛ bonam famã. vt seductores ꝛ veraces. vt qui ignoramur ꝛ cognoscimur: q̃si morientes: ꝛ ecce viuimus. vt coerciti ꝛ nõ mortificati. vt tristes sẽp aũt gaudẽtes. sicut egent. multos aũt ditantes. tanq̃ nihil habẽtes ꝛ oĩa possidentes ¶ Uide adhuc ardẽtẽ. Os nr̃m patet ad vos o corinthij: cor nostrũ dilatatum est: ꝛc̃. que persequi longũ est Ita q̃ ad romanos agit vt persecutiones huius mundi charitate vincantur spe certa in adiutorio dei. Agit autem granditer ꝛ ornate. Scimus inqt q̃m diligentibus deum omnia cooperantur in bonum his qui ẽm propositum vocati sunt sancti: quoniam quos ante presciuit ꝛ predestinauit conformes fieri imaginis filij sui. vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem predestinauit: illos ꝛ vocauit. Et quos vocauit: ipsos ꝛ iustificauit. Quos autem iustificauit illos ꝛ glorificauit. Quid ergo dicemꝰ ad hec? Si deus pro nobis quis contra nos? Qui proprio filio non pepercit: sed pro nobis omnibus tradidit eum. Quomodo non etiam cum illo nobis omnia donauit? Quis accusabit aduersus electos dei? Deus qui iustificat. Quis est qui cõdemnet? Christus iesus qui mortuus est: magis autẽ qui resurrexit: qui est in dextera dei: qui etiam interpellat pro nobis? Quis nos separabit a charitate christi? Tribulatio an angustia: an ꝑsecutio: an fames: an nuditas: an periculum: an gladius? sicut scriptum est. Quoniam propter te mortificamur tota die: estimati sumus vt oues occisionis. Sed in his omnibus superamus per eum qui dilexit nos. Certus sum enim quia neq̃ mors: neq̃ vita: neq̃ angeli: neq̃ principatus: neq̃ presentia: neq̃ futura: neq̃ virtus: neq̃ altitudo: neq̃ profundum: neq̃ creatura alia poterit nos separare a charitate dei que est in christo iesu dño nostro. ℞ Ad galathas aũt q̃uis tota illa epistola summisso dicendi genere scripta sit: nisi in extremis partibus vbi est eloquium temperatum: tamen interponit quendam locum eo motu animi vt sine vllis quidem talibus ornamentis qualia sunt in his que modo posuimus non posset tamen nisi granditer dici. Dies inquit obseruatis ꝛ annos ꝛ menses ꝛ tempora. Timeo vos ne forte sine causa laborauerim in vobis. Estote sicut ꝛ ego: quia ꝛ ego sicut vos. Fratres precor vos: nihil me lesistis. Scitis quia per infirmitatem carnis iam pridẽ euãgelizaui vobis ꝛ tentationẽ

vestram in carne mea non spreuistis
neqꝫ respuistis. sed sicut angelum dei
excepistis me sicut christum Jesum.
Que ergo fuit beatitudo vr̄a. Testio-
nium vobis perhibeo qm̄ si fieri posset
oculos vr̄os eruissetis ⁊ dedissetis mi-
chi. Ergo inimic⁹ factus sum vobis ve
rum p̄dicans? Emulant vos non bene
sed excludere vos volunt. vt eos emu-
lemini. Bonū est autē in bono emulari
semp: ⁊ non solū cum p̄sens sum apud
vos. Filioli mei quos iterum parturio
donec formet xp̄s in vobis. Vellē aūt
nunc adesse apud vos ⁊ mutare vocem
meam. qꝛ ꝯfundor in vobis. Nunquid
hic aut contraria cōtrarijs verba sunt
reddita. aut aliq̄ ḡdatiōe sibi subnexa
sunt. aut cesa, ⁊ membra circūitus re so
nuerunt. Et tamē nō ideo tepuit grā-
dis affect⁹ quo eloquiū feruere sētim⁹
Sed ap̄lica ista sic clara sunt vt ⁊ ꝓ-
funda atqꝫ ita conscripta memorieqꝫ
mandata. vt non solū lectore vel audi
tore. vex etiā expositore opus habeāt
si quis in eis non suphicie contētus al-
titudinē querat. Quapropter videa-
mus ista genera dicendi in eis q̄ istorū
lectione ad rerū diuinarum atqꝫ salu-
brium sciētiam profecerūt eāqꝫ eccl'ie
ministrarunt Beatus cyprianus sum-
misso dicendi genere vtitur in eo libro
vbi de sacramento calicis disputat.
Soluit q̄ppe ibi questio in qua querit
vtrū calix dominicus aquā solū an eā
etiā vino mixtā debeat habere. Sed
exempli grā aliquid inde ponēdū est.
Post p̄ricipium ergo ep̄l'e iam solue-
re incipiens ꝓpositam q̄stionē. ammo
nitos aūt vos sciatis inquit vt in cali-
ce offerēdo dñica traditio seruet. neqꝫ
aliud fiat a nobis q̄ꝫ pro nobis domi-
nus prior fecit. vt calix qui i cōmemo-
rationē eius offert vino mixt⁹ offera-
tur. L Nā cū dicat xp̄s. ego sum
vitis vera. sanguis xp̄i nō aqua ē vtiqꝫ
sed vinū. nec potest videri sanguis ei⁹
q redēpti ⁊ viuificati sum⁹ esse in cali-
ce qñ vinū desit calici quo xp̄i sanguis
ostendit. qui scripturarum oīm sacra-
mēto ac testimonio predicatur. Inue-
nimus eñ in Genesi circa sacramentū
Noe hoc idē p̄currisse. ⁊ signū domini
ce passionis illic extitisse. ꝙ vinū bibit
ꝙ inebriatus est. ꝙ in domo sua nuda
tus est. ꝙ fuit recumbens nudis ⁊ pa-
tētibus femoribus. ꝙ nuditas illa pa
tris a medio filio denudata est. a ma-
iore vero ⁊ minore contecta. ⁊c. q̄ ne-
cesse non est exequi. cū satis sit hoc so-
lum cōplecti qđ Noe typū future vita
tis ostendēs. non aquā sed vinū bibe-
rit. ⁊ sic imaginem dominice passionis
expresserit. Jtē in sacerdote Melchise
dech dñici sacramēti p̄figuratū vide-
mus misteriū. s̄m. ꝙ scriptura diuina
testatur dicens. Et Melchisedech rex
salem protulit panē ⁊ vinum. Fuit eñ
sacerdos dei summi. ⁊ bñdixit Abraā
Quod aūt melchisedech typū christi
portaret. declarat in psalmis sp̄ūssan-
ctus ex p̄sona p̄ris ad filiū dicens Añ
luciferum genui te. Tu es sacerdos in
eternū s̄m ordinē melchisedech. Hec ⁊
alia que sequunt huius ep̄l'e. summisse
dictionis modū seruāt. quod facile est
explorare legētibus. Sanctus quoqꝫ
Ambrosi⁹ cū agat rem magnā de spi-
ritusācto vt eū patri ⁊ filio demōstret
equalē. summisso tamē dicendi genere
vtitur. qm̄ res suscepta non ornamēta
verborū. aut ad flectēdos animos cō-
motionis affectum. sed rerū documen-
ta desiderat. Ergo inter cetera in prin
cipio huius operis ait. Commot⁹ ora
culo gedeō cum audisset ꝙ deficienti-
bus licet populorum millibus in vno
viro dominus plebem suam ab hosti-
bus liberaret. obtulit edum caprarū
Cuius carnem sc̄dm p̄cepta angeli ⁊
azima supra petram posuit. ⁊ ea iure
perfudit. Que simul vt virge cacumi-
ne quam gerebat āgelus dei contigit
de petra ignis erupit. atqꝫ ita sacrifi-
cium quod offerebat absumptum est.
Quo indicio declaratū videt. ꝙ petra
illa typū habuerit corporis xp̄i: quia
scriptum est: bibebant de ꝯsequēti pe-
tra: petra autem erat christus. Quod
vtiqꝫ nō ad diuinitatē eius sed ad car
nē relatū est. q̄ sitiētiū corda ppl'oꝝ R

enni riuo sui sanguinis inundauit. Jā tunc ergo mysterio declaratum est: qꝛ dñs Jesus in carne sua totius mundi pctā crucifixus aboleret: nec solum delicta factorum: sed etiam cupiditates animorum. Caro em̄ edi ad culpā facti referṫ: ius ad illecebras cupiditatum: sicut scriptum est. Quia concupiuit populus cupiditatem pessimam: ꝛ dixerunt. Quis nos cibabit carne? Quod igiṫ extēdit angelus virgam ꝛ tetigit petrā de qua ignis exijt ostēdit qꝛ caro dñi spū repleta diuino pctā omnia humane conditionis exureret. Unde ꝛ dominus ait. Ignem veni mittere in terram. ꝛc̄. In quibus rei docende ac probande maxime incumbit. M De genere temperato est apud Cyprianum virginitatis illa laudatio. Nunc nobis ad vgines sermo est: quarum quo sublimior gloria est: maior ꝛ cura. Flos ē ille ecclesiastici germinis decus atqꝫ ornamentum gratie spūalis: leta indoles laudis ꝛ honoris: opus integrū atqꝫ incorruptū: imago dei respondens ad sanctimoniā dñi illustrior portio gregis xpi. Gaudet per ipsas atqꝫ in ipsis largiṫ floret sancte mřis eccłie gloriosa fecunditas: qꝫtoqꝫ plus głiosa virginitas numero suo addit: tāto plꝰ gaudium matris augescit. Et alio loco in fine epłe. Quomō portauimus inquit imaginem eius qui de limo est sic portemus imaginem eius qui de celo est. Hanc imaginem virginitas portat: portat integritas: sanctitas portat ꝛ veritas: portāt discipline dei memores iusticiā cum religione retinentes. stabiles in fide: humiles in timore: ad omnē tolerantiā fortes: ad sustinendas iniurias mites: ad faciendam misericordiā faciles: fraterna pace vnanimes atqꝫ ꝯcordes. Que vos singula o bone virgines obseruare: diligere: implere debetis: que deo ꝛ xpo vacantes ad dñm cui vos dicastis maiore ꝛ meliore parte ꝓcedetis ꝓuecte annis iunioribus facite magisterium. Minores natu prebete comparibꝰ incitamentum: hortamētis vos mutuis excitate. emulis de virtute documentis ad gloriā prouocate: durate fortiter: pgite spūalr: puenite feliciṫ: tantum mementote tunc nostri cum incipiet in vobis virginitas honorari. Ambrosius etiam genere dicendi tēperato ꝛ ornato ꝓfessis virginibus ꝓponit tanqꝫ sub exempli forma qđ moribus imitenṫ ꝛ dicit. Uirgo erat non solum corpore: ſꝫ etiam mente: q̄ nullo doli ambitu sincerū adulteraret affectum: corde humilis. verbis grauis animi prudens. loquēdi parcior. legēdi studiosior. non in incerto diuitiaꝝ. sed in prece pauperis spē reponens. intēta operi. verecunda sermonibus. arbitrum mētis solita non hominem. sed deuꝫ q̄rere. nullum ledere. beneuelle omībus. assurgere maioribus natu equalibus non inuidere. fugere iactātiam. rationē sequi. amare virtutem. Quādo ista vel vultu lesit parentes? qn̄ dissensit a propinquis? qn̄ fastidiuit humilem? qn̄ irrisit debilem? qn̄ vitauit inopē. Eos solos sollicita cetus viroꝝ inuisere quos misericordia nō erubesceret: neqꝫ ꝑteriret verecundia. Nihil toruum in oculis: nihil in vbis procax: nihil in actu inuerecundū: nō gestus fractior: non incessus solutior: non vox petulantior: vt ipsa corporis species simulacrum fuerit mētis ꝛ figura ꝓbitatꝭ. N Bona qppe domus in ipso vestibulo debet agnosci ac primo pretendat ingressu nihil intus latere tenebrarum tanqꝫ lucerne lux intus posite foris luceat. Quid ergo prosequar ciboꝝ parsimoniā: officiorum redundantiā: alterū super naturam supfuisse: alterū ipsi nature pene defuisse. Illic nulla itermissa tēpora: hic ꝯgeminati ieiunio dies. ꝛ si qn̄ reficiendi successisset volūtas cibus plerūqꝫ obuius q̄ mortē arceret non delicias ministraret ꝛc̄. Hec autem propterea in exemplo huius tpati generꝭ posui: qꝛ nō hic agit vti virginitatem voueant que nondum vouerūt. ſꝫ quales esse debeāt que iam vote sunt. Nā

vt aggrediat animus tm ac tale pro-positum. gradi vtiq dicendi genere oz excitari et accendi. Sz martyr Cypria nus de habitu virginu no de suscipiendo virginitatis proposito scripsit. Ille vero eps etia ad hoc eas magno incedit eloquio. Veru ex eo q ambo egerut dictionis gradis exepla memorabo. Ambo quippe inuecti sunt in eas que formam pigmetis colorat. vel potius decolorant. quo ex prior ille cu hoc ageret ait inter cetera. Si qs pingendi artifex vultu alicuius et specie et corporis qlitate emulo colore signasset. et signato iaz osummato q simulacro manus alius iferret vt ia formata ia picta qsi peritior reformaret. grauis poris artificis iniuria et iusta idignatio videretur. Tute existimas ipugne laturu ta improbe temeritatis audacia. dei artificis offensaz? Ut em circa homines impudica et incesta fucis lenocinatibus no sis corruptis violatisq q dei sunt peior adultera deteneris. Quod ornari te putas q putas comi. ipugnatio est ista diuini opis. preuaricatio est veritat. Monetis apostoli vox est. Expurgate vetus fermetu vt sit noua conspersio sicut estis azimi. Eteni pascha nostru immolatus est xps. Ita q festa celebremus no i fermeto veteri neq i fermeto malicie et neqcie. sz in azimis sinceritat et veritat. Nu sinceritas perseuerat et veritas. qn q sincera sunt polluuntur et coloru adulterinis. medicaminu fucis. in medaciu vera mutant?

O Dns tuus dicit. no potes facere capillu vnu albu aut nigru. et tu ad vincedam dni tui vocem vis te esse potiorem audaci conatu et sacrilego contemptu? Crines tuos inficis. malo presagio futurorum capillos iam tibi flameos auspicaris. Longu est inserere oia q sequuntur. Ille vero posterior vt in tales diceret. Hinc illa indi nascunt incetiua vicior. aut qsitis coloribus ora depinguat du viris displicere formidat. et de adulterio vultus medicant adulterii castitatis. Quanta hec amentia effigie mutare nature picturã querere? Et dum verent maritale iudicium proprium perdidere. Prior eni de se pronunciat que cupit mutare quod nata est. ita duz alij studet placere. prius ipsa sibi displicet. Que iudice mulier deformitatis tue requirimus q teipsam. Quid videri times? Si pulcra es qd absconderis? Si deformis. cur te formosam esse mentiris. nec tue osciencie. nec alieni gratiam erroris habitura? Ille eni adulteram diligit. tu adultero vis placere. et irasceris si amet alia q adulterare in te docetur. Male magistra es iniurie tue. Lenocinari refugit etiam q passa est lenone. Ac licet vilis mulier. non alteri tamen sed sibi peccant. Tolerabiliora prope modum in adulterio crimina sunt. Ibi eni pudicicia. hic natura adulteratur. P Satis vt existimo apparet. feminas ne suam fucis adulterent formam et ad pudore et ad timore hac facundia vehementer impelli. Proinde neq summissuz. neq teperatuz. sed grande oino genus hoc elocutiois agnoscimus. Et in his autem quos duos ex omnibus proponere volui et i alijs ecclesiasticis viris et bona et bene. i. sicut res postulat. acute ornate. ardeter q dicetibus p multa eoruz scripta vel dicta possunt hec tria genera reperiri et assidua lectione vel auditoe admixta exercitatione studentibus inolescere. Nec qsq preter disciplinam esse estimet ista miscere. immo qtuz congrue fieri potest omnibus generibus dictio varianda est. Na quado prolixa est in vno gne. minus detinet auditore. Cum vero fit in aliud ab alio transitus etiaz si longius eat decetius procedit oratio. qnuis habeant et singula genera varietates suas in sermone eloquetiuz quibus non sinuntur in eoru qui audiut frigescere vl tepescere sensibus. Uerum tame facilius summissuz solu q soluz grande tolerari potest. Comotio quippe animi qto magis excitanda est vt nobis assentiat auditor. tato minus in ea teneri potest cum fuerit qtum satis est

excitata. Et ideo cauendum est dum volumus altius erigere quod erectum est. etiam inde decidat quo fuerat excitatione perductum. Interpositis vero que sunt dicenda summissius bene reditur ad ea que opus est granditer dici. vt dictionis impet⁹ sicut mar; est⁹ alternet. Ex quo fit vt grande dicendi genus si diutius est dicendum. non debeat esse solum sed aliorum generum interpositione varietur. ei tamen genere dictio tota tribuatur cuius copia ꝑ ualuerit. Interest enim quod genus cui generi apponatur vel adhibeatur certis ⁊ necessarijs locis. Nā ⁊ ī grādi genere semper aut pene semper temperata decet esse principia. Et in potestate est eloquentis vt dicanē nonnulla summisse etiam que possent granditer dici. vt ea que dicuntur granditer ex illoꝝ fiant comparatione grandiora ⁊ eorum tanq̄ vmbris luminosiora reddantur. ¶ In quocunq̄ autem genere aliqua questionum vincula soluenda sunt acumine opus est quod sibi summissum genus proprie vendicat. Ac per hoc eo genere vtendum est ⁊ in alijs duobus generibus quando eis ista incidunt sicut laudandum aliquid vel vituperandū vbi nec damnatio cuiusq̄ nec liberatio nec ad actionem q̄libet assensio requiritur in quocunq̄ alio genere occurrerit gen⁹ adhibēdū ⁊ inponēdū ē tēperatū In grādi ḡ gn̄e īuenīūt suos locos duo cetera. ⁊ in summisso similiť. Tēperatū aūt genus nō qdē semꝑ ꝫ tñ aliquando summisso īdiget. si vt dixi q̄stio cuius nodus est soluēdus īcurrat. vel qñ nōnulla q̄ ornari possent: ideo nō ornanē sed summisso s̄mone dicunē. vt q̄busdā quasi thoris ornamentoꝝ ꝑbeāt eminentiorē locū. Grande aūt genus temperata dictio non reqrit. Ad delectādos quippe aīos nō ad monēdos ipsa suscipitur. Non sane si dicenti crebri⁹ ⁊ vehemētius acclameē ideo granditer putādū est dicere. hoc eīn ⁊ acumina summissi generꝭ ⁊ ornamēta faciūt tēpati. Grāde aūt gen⁹ plerūq̄ pondere suo voces ꝑmit: ꝫ lachrymas exprimit. Deniq̄ cum apud cesaream mauritanie dissuaderem populo pugnam ciuilem vel potius pluſq̄ ciuilem q̄ cateruā vocabant. neq̄ enim ciues tantummodo sed etiam propinqui fratres. postremo parentes ac filij lapidibus inter se in duas partes diuisi per aliquot dies continuos ⁊ certo tempore anni solēniter dimicabant. ⁊ quisq̄ vt quēq̄ poterat occidebat. Egi quidem granditer q̄tum valui: vt tam crudele ⁊ inueteratum malum de cordibus ⁊ moribus eorum auellerem pellerem q̄ dicendo. non tamen egisse me aliquid putaui cum eos audirem acclamātes: sed cū flentes viderem. Acclamationibus quippe se doceri ⁊ delectari: flecti aūt lachrymis īdicabant. Quas vbi aspexi immanem illam consuetudinem a patrib⁹ ⁊ auis longeq̄ a maioribus traditā: que pectora eorum hostiliter obsidebat: vel potius possidebat victam anteq̄ re ipsa id ostenderent credidi. ¶ Moxq̄ sermone finito ad agēdas deo gratias corda atq̄ ora conuertit. Et ecce iā ferme octo vel āplius anni sunt propicio christo ex quo illic nihil tale tentatum est. Sunt ⁊ alia experimenta multa quibus didicimus homines quid in eis fecerit sapientis granditas dictionis. non clamore potius q̄ gemitu. aliquando etiam lachrymis postremo vite mutatione monstrasse. Summisso etiam dicendi genere sunt pleriq̄ mutati: sed vt quod nesciebant scirent: aut quod eis videbatur incredibile crederent: non autem vt agerēt quod agendum iam nouerunt ⁊ agere nolebant. Ad huiusmodi nāq̄ duriciam flectendam debet granditer dici. Nam ⁊ laudes ⁊ vituperationes quādo eloquenter dicuntur: cum sint in genere temperato sic efficiunt quosdam vt non solum in laudibus ⁊ vituperationibus eloquentia delectentur. verū etiā ipsi laudabiliē appetāt fugiātq̄ vituperabiliē viuere. Sed nunqd oēs qui delectantur mutanē sicut in grādi

genere omis q̄ flectunt agūt: et in summisso genere omnes qui docent sciunt aut credunt verum esse quod nesciunt. Unde colligit illa duo genera q̄ efficere intendunt: hoc eis esse maxime necessarium qui sapienter et eloquenter volunt dicere. Illud vero quod agitur genere tēperato. i. vt eloquētia ipa delectet: non est propt seipsum vsurpandum: sed vt rebus que vtilit honesteq̄ dicunt: si nec docente indigēt eloquio nec mouente: quia et scientes et fauentes auditores habent aliquāto promptius ex ipsa delectatione elocutionis accedat vel tenacius adhereat assensus Nam cum eloquētie sit vniuersale officium in quocunq̄ istorū trium generum dicere apte ad persuasionē. finis autem id quod intendis persuadere dicendo. in quocunq̄ istorum trium generum dicit quidem eloquens apte ad persuasionē: sed nisi persuadeat ad finem non peruenit eloquētie. Persuadet autem in summisso genere vera esse que dicit. Persuadet in grādi vt agātur que agenda iam esse sciuntur: nec tamen aguntur. Persuadet in genere tpato pulcre ornateq̄ dicere. Quo fine nobis quid opus est? Appetant eū qui lingua gloriantur: et se in panegyricis talibusq̄ dictionibus iactāt: vbi nec docendus: nec ad aliquid agendū mouendus: sed tātūmodo est delectandus auditor. Nos vero istum finē referamus ad alterum finem: vt. s. q̄ efficere volumus cum grandit dicimus: hoc etiam isto velimus id est vt bona morum diligantur vel deuitentur mala: si ab hac actione non sic alieni sunt homines: vt ad eam grandi genere dictionis vrgendi videantur: aut si iam id agunt vt agant studiosius atq̄ ī eo firmit perseuerent. S Ita fit vt etiam temperati generis ornatu non iactanter: sed prudenter vtamur. non eius fine contenti quo tantūmodo delectatur auditor: sed hoc potius agentes vt etiam ipso ad bonum quod persuadere volum⁹ adiuuemur Illa itaq̄ tria que supra posuimus eum qui sapienter dicit. si etiam eloquenter vult dicere id agere debere vt intelligenter. vt libenter. vt obedienter audiatur. non sic accipienda sunt tanq̄ singula illis tribus dicendi generib⁹ ita tribuant. vt ad summissum intelligenter. ad temperatum libenter. ad grande pertineat obedienter audiri. sed sic potius vt hec tria semp ītendat et q̄tū potest agat. etiam cū in illorū singulo quoq̄ versatur. Nolumus enim fastidiri etiam cum summisse dicimus. ac per hoc non solum volumus intelligēter verum: etiam libent audiri. Quid enim agim⁹ diuinis testimonijs docendo quod dicimus nisi vt obediēter audiamur. i. vt credatur eis opitulante illo cui dictum est. Testimonia tua credibilia facta sunt valde. Quid etiā cupit nisi credi qui aliq̄d licet summisso eloquio discētibus narrat? Et quis velit eum audire. nisi auditorem nonnulla etiam suauitate detineat? Nam si non intelligatur quis nesciat nec libenter eum posse nec obedienter audiri? Plerumq̄ autem dictio ipsa summissa dum soluit difficillimas questiones. et īopinata manifestatione demōstrat dum sentētias acutissimas de nescio quibus quasi cauernis vñ nō sperabatur eruit et ostendit. dum aduersarij conuincit errorē. et docet falsum esse quod ab illo dici videbat inuictū maxime qñ adest ei quoddam decus non appetitum. sed quodāmodo naturale et nonnulla non iactatiuncula sed quasi necessaria. atq̄ vt ita dicam ipsis rebus exorta numerositas clausularum. tantas acclamationes excitat vt vix ītelligat esse summissa. Non enim quia neq̄ incedit ornata neq̄ armata. sed tanq̄ nuda congreditur. ideo non aduersarium neruis lacertisq̄ collidit. et obsistentem subruit. ac destruit membris fortissimis falsitatē. T Unde autē crebro et multum acclamant ita dicentibus. nisi quia veritas sic demonstrata. sic defensa. sic inuicta delectat? Et ī hoc igitur genere summisso iste nr doctor et dictor id agere debet.

vt non solum intelligenter. verū etiam libenter & obedienter audiatur. Illa quoq; eloquētia generis temperati apud eloquētem ecclesiasticum nec inornata relinquit. nec indecēter ornatur. nec solū hoc appetit vt delectet. qd solū apud alios pficit. verū etiā ī his q̄ laudat siue vitupat. istis appetēdis vel firmi⁹ tenēdis illis aūt vitādis vel respuendis: vult vtiq; obedienter audiri. Si autē nō audit intelligent nec libenter potest. Proinde illa tria vt itelligant qui audiunt. vt delectentur: vt obediant. etiā in hoc genere agendum est vbi tenet delectatio principatum. Iam vero vbi mouere & flectere grandi genere opus est auditorem. qd tunc est opus qñ & veraciter dici & suauiter confitetur. & tamē non vult facere quod dicitur. dicendum est pculdubio granditer. Sed quis mouet si nescit quod dicit? Aut quis tenet vt audiat si non delectatur? Unde & in isto genere vbi ad obedientiam cor durum dictionis granditate flectendū est nisi & intelligenter & libenter q̄ dicit audiat. nō potest obediēter audiri. Habet autem vt obedient audiat quātacūq; granditate dictionis maius pondus vita dicentis. Nam qui sapient & eloquent dicit viuit autem nequiter. erudit qdem multos dicendi studio. Quis anime sue fit inutilis. sicut scriptū est. Scribe & pharisei in cathedra moysi sederunt. que dicunt facite. q̄ aūt faciunt facere nolite. Dicunt eñi & non faciunt. Unde ait & Apl's. Siue occasione siue veritate xp̄s annūciet. christus aūt veritas est. & tamē etiam nō veritate āñūciari veritas potest. i. vt prauo & fallaci corde que recta & vera sunt predicent. Sic quippe āñūciat Jesus christus ab eis qui sua querunt non q̄ Jesu christi. Sed qñ boni fideles non quemlibet hoīm sed ipm dñm obediēter audiunt. qui ait. que dicunt facite q̄ aūt faciunt facere nolite. dicūt eñi & nō faciunt. ideo audiunt vtilit etiam q̄ inutiliter agunt. ¶ Sua eñi querere student. Sȝ sua docere nō audent. de loco scilicet superiore sedis ecclesiastice. quam sana doctrina constituit. Propter quod ipse dominus priusq; de talibus qd cōmemoraui diceret. premisit cathedra moysi sederunt. Illa ergo cathedra non eorū sed moysi cogebat eos bona dicere etiā nō bona facientes. Agebāt ergo sua in vita sua. docere aūt sua cathedra illos non permittebat aliena. Multis itaq; psunt dicendo q̄ non faciunt. sed longe pluribus prodessent faciendo que dicunt. Abundant eñi qui male vite sue defensionem ex ipsis suis prepositis & doctoribus querunt respōdentes corde suo. aut etiam si ad hoc erumpunt ore suo atq; dicētes. Quod ipse mihi precipis: cur ipse non facis? Ita fit vt eum obedienter non audiant q̄ se ipse non audit: & verbum dei quod eis predicatur. simul cum ipso p̄dicatore cōtemnāt. Deniq; apostolus scribēs ad thimotheū cū dixisset. nemo adolescētiam tuam contēnat. subiecit vnde nō cōtemneret: atq; ait. Sed forma esto fidelium in sermone: in conuersatione: in dilectione: in fide: in castitate. Talis doctor vt obedienter audiat nō impudenter non solum summisse ac temperate. verum etiam grāditer dicit: qr nō contemptibiliter viuit. Sic nanq; elegit bonā vitā: vt etiam bonā nō negligat famā. sed prouideat bona corā deo & hoībus quantum potest illum timendo: his consulendo. In ipso etiam sermone malit reb⁹ placere q̄ verbis nec existimet dici melius nisi qd dicit verius. Nec doctor verbis seruiat: sed verba doctori. Hoc est eñi qd apl's ait nō in sapientia verbi ne euacuet crux christi. Ad hoc valet etiā qd ait ad thimotheum. Noli verbis contēdere. ad nihil eñi vtile est: nisi ad subuersionē audientiū. Neq; eñi hoc ideo dictum est: vt aduersarijs oppugnantibus veritatem nihil nos pro veritate dicamus. Et vbi erit quod cum ostenderet qualis esse episcopus debeat: ait inter cetera. vt potens sit in doctrina sana & contradicentes possit redarguere.

X Uerbis eni͂ contendere est
nõ curare q̃modo error veritate vicat.
sed quõ tua dictio dictioni pferat al-
terius. Porro q̃ nõ verbis contendit
siue summisse: siue tẽpate. siue grandit
dicat. id agit verbis vt veritas patefi-
at: veritas placeat: veritas moneat:
qm̃ nec ipsa q̃ precepti finis ⁊ plenitu
do legis est charitas vllo modo recta
esse potest: si ea q̃ diligunt nõ vera sed
falsa sunt. Sicut aũt cuius pulcrũ cor-
pus ⁊ deformis est animus magis do-
lendũ est: q̃ si deforme haberet corp⁹
ita q̃ eloquent q̃ falsa sunt dicunt ma-
gis miserandi sunt q̃ si talia deformit
dicerẽt. Quid est ergo nõ solũ eloquẽ-
ter verũ etiã sapient dicere nisi vba in
summisso genere sufficiẽtia: in tẽpera-
to splẽdẽtia: in grandi vehemẽtia. ve-
ris tñ reb⁹ quas audire oporteat ad-
hibere. Sed q̃ vtrũ q̃ non põt dicat sa
pienter qd̃ nõ dicit eloquẽter poti⁹: q̃
dicat eloquent qd̃ dicit insipient. Si
aũt ne hoc q̃dem põt: ita conuerset: vt
nõ solum pmium sibi cõparet: sed etiã
pbeat alijs exẽplum: ⁊ sit ei quasi co-
pia dicendi forma viuendi. Sunt sane
q̃dam q̃ bñ pnũciare pñt: q̃d aũt pnũ-
ciẽt excogitare nõ pñt. Qd̃ si ab alijs
sumant eloquenter sapienter q̃ conscri
ptum: memorie q̃ commẽdẽt atq̃ ad
pplm̃ proferãt: si eam personã gerunt
nõ improbe faciũt. Sic eni͂ (quod pro-
fecto vtile est) multi predicatores veri
tatis fiunt: nec multi magistri. si vni⁹
veri magistri idipsum dicãt om̃s ⁊ nõ
sint in eis cismata. Nec deterrẽdi sunt
isti voce Hieremie pphete p quẽ deus
arguit eos q̃ furant vba ei⁹ vnusq̃sq̃ a
primo suo. Y Qui eni͂ furãtur:
alienum auferũt. Vbum aũt dei nõ est
alienum ab eis q̃ obtemperãt ei. poti-
us q̃ ille dicit aliena q̃ cũ dicat bene vi
uit male. Quecũ q̃ eni͂ bona dicit eius
excogitari vident ingenio. sed ab eius
morib⁹ aliena sũt. Eos ita q̃ dicit de⁹
furari verba sua. q̃ boni volunt videri
loquendo q̃ dei sunt. cũ mali sint faci-
endo que sua sunt. Nec sane ipsi dicũt
bona que dicunt si diligent attendas.
Quomodo eni͂ dicũt verbis quod ne-
gant factis. Non eni͂ frustra de talib⁹
ait Apostolus. Confitent se nosse deũ
factis aũt negant. Modo quodam er-
go ipsi dicunt. ⁊ rursus alio modo nõ
ipsi dicunt. quoniã vtrum q̃ verum est
quod ait veritas. De talib⁹ eni͂ loq̃ns
q̃ dicunt inq̃t facite. q̃ aũt faciunt face
re nolite hoc est qd̃ ex ore illo⁊ audit;
facite. quod in ope videtis facere noli-
te. dicũt eni͂ inquit ⁊ nõ faciunt. Ergo
q̃uis non faciant tñ dicunt. Sed alio
loco tales arguens. Hipocrite inquit
quomodo potestis bona loqui cum si-
tis mali. Ac per hoc ⁊ ea q̃ dicunt qñ
bona dicunt non ipsi dicunt. volunta-
te. s. atq̃ opere negando quod dicunt.
Unde contingit vt homo disertus ⁊
malus sermonẽ quo veritas predice-
tur dicendum ab alio non diserto sed
bono ipse componat. Quod cum ipse
fit. ipse a seipso tradit alienum. ille ab
alio accipit suum. Cum vero boni fi-
deles bonis fidelibus hãc operam cõ-
mẽdant vtri q̃ sua dicunt. quia ⁊ de-
us ipsorum est cuius sunt illa q̃ dicũt.
⁊ ea sua faciunt q̃ non ipsi componere
potuerunt q̃ s̃m illa composite viuunt
Siue autẽ apud pplm̃ vel apud quos-
libet iam iam q̃ dictur⁹. siue qd̃ apud
populum dicẽdũ. vel ab eis qui volue-
rint aut potuerint legẽdũ est dictatu-
rus oret vt de⁹ sermonẽ bonũ det i os
eius. Z Si enim regina orauit
hester pro sue gentis tẽporali salute lo
cutura apud regẽ vt in os ei⁹ deus cõ-
gruũ sermonẽ daret. q̃to magis orare
debet vt tale munus accipiat q̃ p eter
na hoim̃ salute in verbo ⁊ doctrina la
borat. Illi vero q̃ ea dicturi sunt q̃ ab
alijs acceperũt. ⁊ anteq̃ accipiãt orẽt
pro eis a quibus accipiunt. vt eis det
qd̃ per eos accipere volunt. ⁊ cũ acce-
perint orent vt bene ⁊ ipsi proferant.
⁊ illi ad quos pferunt sumant. ⁊ de p-
spero exitu dictionis eidem gr̃as agãt
a quo se id accepisse non dubitãt. vt q̃
gloriat in illo gloriet in cuius manu
sunt ⁊ nos ⁊ sermones nostri. Lõgior
euasit liber hic q̃ volebã. q̃ q̃ putaue

rã. Sed legẽti vel audienti cui gratus est longus nõ ẽ. Cui autẽ longus ẽ p partes eũ legat. q habere vult cognitũ. Quẽ vero eius cognitiõis nõ piget de longitudine nõ q̃raf. Ego tñ deo nostro gratias ago q in his quattuor libris nõ qualis ego essez cui multa desunt: sz qualis esse debeat q̃ in doctrina sana. i. xpiana nõ solũ sibi. sz alijs etiã laborare studet. quantulacunq potui facultate disserui. Amen.

¶ Aurelij Augustini egregij doctoris de doctrina christiana liber quartus q est vltimus librorũ istorũ feliciter expletus.

¶ Diui aurelij Augustini Hipponensis episcopi de fide ad petrum diaconẽ liber incipit.

Epistolam fili petre tue charitatis accepi. In q̃ te signasti velle hierosolimã pergere. et postulasti te lrĩs nr̃is instrui. quã de beas in illis partibus vere fidei regulã tenere. vt null⁹ tibi possit sensus heretice surripere falsitatis. Gaudeo q̃dẽ q pro fide vera sine vllo pfidie vicio custodiẽda sollicitudinẽ geris. sine q̃ nulla põt prodesse. imo nec esse ꝯuersio. Apl̃ica q̃ppe dicit autoritas. qz sine fide impossibile ẽ placere deo. Fides nãq ẽ bonorũ oĩm fundamẽtũ. Fides est hũane salutis initiũ. Sine hac fide nemo ad filiorũ dei numerũ põt ptinere Qz sine ipa nec ĩ hoc sc̃lo q̃sq iustificatõis grãm ꝯsequit. nec ĩ futuro vitã possidebit eternã. Et si q̃s hic non ambulauerit p fidẽ. nõ pueniet ad speciẽ. Sine fide oĩs labor hoĩs vacuus ẽ

Tale q̃ppe ẽ. vt sine vera fide q̃sq velit deo p ꝯtẽptũ seculi placere. q̃le si q̃sq tẽdẽs ad patriã. in q̃ se scit btẽ esse victurũ. relinquat itineris rectitudinẽ et iprouidus sectef errorẽ. quo nõ ad beatã ciuitatẽ pueniat. sz in precipitiũ cadat. vbi nõ gaudiũ puenicti daf. sz cadẽti interitus inferaf. Uerũtñ vt de fide sufficiẽs sermo ꝓmaf. nec tpis suffragaf spaciũ. qz celerif nostrũ cupis habere r̃nsum. Et tã magnũ est huius disputatõis opus. vt a magnis viris possit ĩpleri. Neq eñ pop oscisti sic te debere de fide instrui. vt vnã qualibz heresim designares ꝯtra quã specialiter nostre disputationis vigilaret intẽtio Sz cũ indiffinite diffinitionẽ fidei petis eã q cupis etiã sub breuitate concludi. vides pculdubio q̃ sit nobis impossibile. vt rẽ tantã in breui plene cõprehẽdamus. Cui sufficiẽtes esse non possumus. etiã si tãtũ spaciũ tpis et tale nobis esset ingeniũ. vt multa volumina de hoc qđ a nobis expetis facere valeremus. Sz qz de⁹ ꝓpe ẽ oĩbus inuocãtibus eũ in vitate. q̃ vbũ consummans et breuiãs fecit sup terrã. spero qz sicut tibi dedit hui⁹ fidei sanctã sollicitudinẽ. sic etiã mihi vt tuo tã bono tamq laudabili seruiã desiderio. sufficientẽ tribuet facultatẽ. vt et si nõ potuero cuncta dicere. ex q̃bus oĩus error hereticus possit ꝯgnosci. et agnit⁹ vel conuinci valeat vel vitari. tñ in nomine atq adiutorio sc̃tẽ trinitatis. q̃ vnus solus verus et bonus est deus. ea dicã in q̃bus saltẽ magna ex parte rationẽ fidei catholice cõstet sine aliq̃ erroris caligine ꝯtineri. Quibus retẽtis poteris et illa deprehẽdere atq fugere q̃ et si in hoc ope videnf speciali disputatione ꝯuinci. tñ ex his q̃ hic gñaliter atq absolute ponẽtur. appareant illa q̃ infideles hoĩes auribus volunt susurrare fideliũ. non regula diuine veritatis tradita. sed nequicia humani erroris inuenta.

¶ Explicit prologus.

¶ De trinitate personarum ⁊ vnitate essentie. B

QUocunqꝫ igit̄ loco fuer; ꝯstitutꝰ qꝛ ſm regulam nr̄i saluatoris ipio ꝓmulgatā nosti te in vno p̄ris ⁊ filij ⁊ sp̄ussc̄ti noīe baptizatū p̄ncipalr̄ atqꝫ īdubitāter toto corde retine patrē deū: filiū deū: ⁊ sp̄m̄sanctū deū. i. sc̄tā atqꝫ ineffabilē trinitatē vnū esse naturalr̄ deū. de quo in deuteronomio d̄r. Audi isrl̄. dn̄s deꝰ tuus deus vnus ē: ⁊ dn̄m deū tuū adorabis ⁊ illi soli seruies. Uerūtn̄ qꝛ istū vnuz deuz: q̄ solus est verus naturalr̄ deus: nō patrē solū: neqꝫ filiū solū: neqꝫ solū sp̄m̄sctūm: ſꝫ simul patrē ⁊ filiū ⁊ sp̄m̄sanctū diximus esse. cauēdū est ne sicut patrē ⁊ filiū ⁊ sp̄m̄sanctū vnū deū esse q̄ꝫtū ad naturalē attinet vnitatē veraciter dicimus. sic eū q̄ p̄r est: eūdē vel filiū vl̄ sp̄m̄sanctū: aut eū q̄ filius ē siue patrē siue sp̄m̄sctūz: aut eū q̄ sp̄ussctūs ꝓp̄e in ꝯfessiōe huius trinitatis d̄r: vel patrē vl̄ filiū ꝑsonalr̄ dicere siue credere qđ oīno nefas est audeamus. Fides eīm quā sc̄ti p̄triarche atqꝫ ꝓp̄he an̄ incarnationē filij dei diuinitus acceperūt: quā ēt sancti apl̄i ab ipso dn̄o in carne posito audierūt: ⁊ sp̄ussc̄ti magisterio īstructi: nō solū sermōe p̄dicauerūt: verū etiā ad instructionē saluberrimā posterorꝫ script; suis īditā reliq̄rūt. vnū deū p̄dicat trinitatē. i. patrē ⁊ filiū ⁊ sp̄m̄sc̄tūm. ¶ Sꝫ trinitas vera nō esset. si vna eadēqꝫ ꝑsona diceret̄ p̄r ⁊ filius ⁊ sp̄ussctūs. Si eīm sicut est patris ⁊ filij ⁊ sp̄ussancti vna substātia. sic esset vna ꝑsona. nihil oīno esset in quo veraciter trinitas diceret̄ Rursus quidē trinitas vera est. ſꝫ vnꝰ deus trinitas ipsa nō esset. si quēadmodum pater ⁊ filius ⁊ sp̄ussctūs ꝑsonarum sunt ab inuicē proprietate distincti. sic fuissent naturarū quoqꝫ diuersitate discreti. Sꝫ qꝛ in illo vno vero deo trinitate nō solū ꝙ vnus deus est. ſꝫ ēt ꝙ trinitas est naturalr̄ verū est. propterea ipse verus deus in ꝑsonis trinitas est. ⁊ in vna natura vnus est. Per hāc vnitatē naturalē totus pater in filio ⁊ sp̄ussctō est. totus filius in patre ⁊ sp̄ussctō est. totus quoqꝫ sp̄ussctūs ī patre ⁊ filio est. Nullus horuꝫ extra quēlibꝫ ipsoruꝫ est. qꝛ nemo aliuꝫ aut p̄cedit eētnitate aut excedit magnitudine aut supat ptāte. qꝛ nec filio nec sp̄ussctō quātuꝫ ad nature diuine vnitatē ꝑtinet. aut anterior aut maior pater est. nec filij eternitas atqꝫ immēsitas. velut anterior aut maior sp̄ussancti immēsitatē eternitatēqꝫ aut precedere: aut excedere naturalr̄ pōt. Sicut ergo nec filius posterior aut minor est patre. ita nec sp̄ussāctus posterior aut minor est filio. Eternum quippe ⁊ sine initio est. ꝙ filius de patris natura natus extitit ⁊ eternum. ac sine initio est ꝙ spiritussctūs de natura patris filijqꝫ procedit. Ob hoc ergo tres vnum recte credimus ⁊ dicimus deum. quia vna prorsus eternitas: vna immensitas: vna naturaliter est trium personarū diuinitas. Teneamus igitur patrē ⁊ filiuꝫ ⁊ spiritum sanctuꝫ vnuꝫ esse naturaliter deuꝫ. neqꝫ tn̄ ipsum patrē esse qui filius est. neqꝫ filium ipsum esse qui pater est. nec sp̄ussanctuꝫ ipsum esse qui pater aut filius est. Una eīm est patris ⁊ filij ⁊ sp̄ussancti essentia quā greci vsian vocant. in qua non est aliud pater: aliud filius: aliud sp̄ussctūs. q̄ꝫuis personaliter sit alius pater. alius filius. aliꝰ sp̄ussctūs. D

Qđ nobis maxime ī ipso sc̄tārꝫ scripturarū initio demōstrat̄. vbi deus dicit. Faciamꝰ hominē ad imaginē ⁊ silitudinē nostrā. Cū eīm in singulari numero dicit imaginē. ostēdit vnā naturaꝫ esse. ad cuius imaginē hō fieret. Cum vero dicit pluraliter nostrā. ostēdit eūdē deum ad cuius imaginē hō fiebat nō vnā esse personā. Si eīm in illa vna

natura patris ⁊ filij ⁊ spūſſcti vna esset persona. nō diceret ad imaginē nr̄am sed ad imaginē meā. Nec dixisset facia mus sed faciā. Si vero in illis tribꝰ per sonis tres essent intelligende vel cre= dende substātie. nō diceret ad imagi= nem nr̄a3. sed ad imagines nr̄as. Una eni imago triū naturarum inequalium esse nō posset. Sed dū ad vnā imaginē vnius dei hō factꝰ dicit. vna scē trini tatis essentialis diuinitas intimatur. Deinde ⁊ paulo post pro eo qđ supe= rius dixerat. faciamus hoīem ad ima= ginē ⁊ similitudinē nostra3. sic hoīem factū scriptura narrauit vt diceret. Et fecit deus hoīem. ad imaginē dei fecit eum. Hāc trinitatē ꝑsonarū atqꝫ vni= tatem nature ꝓpheta Esaias reuela= tam esse sibi nō tacuit: cū se dicit sera= phin vidisse clamātia. scūs scūs scūs domine deꝰ sabaoth. Ubi prorsus in eo eo qđ dicit tertio scūs personaꝝ trini tatem: in eo vero quod dicit semel dn̄s deꝰ sabaoth: diuine nature cognoscimꝰ vnitatē. In illa igit sancta trinitate q̄ ideo a nobis repetit totiēs: vt nr̄o cor di tenacius infigat. vnus est deꝰ pater: qui solus essētialiter de seipso vnū filiū genuit ⁊ vnus filius qui de vno patre solus est essentialiter natus. ⁊ vnꝰ spūs scūs qui solus essentialiter de patre fi lioqꝫ ꝓcedit. Hoc aūt totum vna per= sona nō posset. id est ⁊ gignere se ⁊ na sci de se: ⁊ ꝓcedere de se. Quia igit ali ud est genuisse: ꝙ natum esse. aliud qꝫ est ꝓcedere ꝙ genuisse vel natum esse: manifestum est: qm̄ alius est pater. a= lius filius. alius spūſſāctus. Trinitas itaqꝫ ad ꝑsonas patris ⁊ filij ⁊ spūſſā cti refertur. vnitas ad naturam.

¶ De assumptione humane nature a solo filio in trinita= te accepte. E

Sicut er= go secūdū illā di= uinitatē: qua vnu3 sunt pater ⁊ filius ⁊ spūſſanctꝰ: neqꝫ patrē natū credi= mus: neqꝫ spiritū= sanctū: s3 solū filiū. sic etiā s̄m carnem solū filiū natū catholica fides ⁊ credit ⁊ p̄dicat. Neqꝫ eni in illa trinitate ꝓ= priū esset solius patris: q2 nō est natus ip̄e sed vnū filiū genuit: neqꝫ ꝓpriū so lius filij: q2 nō genuit ip̄e: sed solus de p̄ris essētia natꝰ est. neqꝫ ꝓpriū spūs= scti: q2 nec natꝰ est ip̄e nec genuit. s3 so= lus de p̄re filioqꝫ ꝓcedit si s̄m diuina3 q̄dem naturā deꝰ pr̄ de nullo nasceret deo: s̄m carnē tn̄ ip̄e nasceret ex v̄gine Si eni pr̄ nasceret de v̄gine vna ꝑsona esset pr̄ ⁊ filiꝰ ip̄a aūt vna ꝑsona ꝓ eo q2 nō de deo: s3 tm̄ de v̄gine nasceret: nō dei filiꝰ: s3 tm̄ hoīs filiꝰ vocit dice= ret. Ip̄e aūt dei filiꝰ dicit: q2 sic dilexit deꝰ mūdū: vt filiū suū vnigentū daret. Et iterū. Nō eni misit deꝰ filiū suū in mū dum: vt iudicet mundum: sed vt saluet mūdus per ip̄m. Nec btūs dixisset Jo hānes. Qui diligit genitorē: diligit ⁊ eū qui natꝰ est ex eo. Nec ip̄e filius di= xisset. Pr̄ meꝰ vsqꝫ modo opat ⁊ ego operor. Ip̄e eni qui filiꝰ dicit: si idem esset ⁊ pat. non veracit dei filius dice= ret: quia nō de deo: sed de sola virgine nasceret. Ad extremū: nec ipse pat de celo testaret: ⁊ suā corporali voce fili= um demonstrasset dicens. Hic est filius meus dilectꝰ in quo mihi bene cōpla= cui. Apl̄s quoqꝫ nō dixisset de deo pa= tre. qui ꝓprio filio suo nō pepcit. sed ꝓ nobis oībus tradidit illum.

Sed qm̄ oīa ista diuinitꝰ ad nr̄am do= ctrinā dicta sunt. ⁊ q2 diuina dicta sūt vtiqꝫ v̄a sūt. Uerū est qđ fides catholi ca p̄dicat: ⁊ s̄m diuinitatē de p̄re natū esse solum filium eternum cum patre: immortalem: impassibilem atqꝫ incō= mutabilem deum: ⁊ secundum carnem non patrem: sed vnigenitum eius fili= um: salua eternitate sua temporaliter

vt delectet: vt flectat. et illa tria videt pertinere voluisse. idē ipse romani autor eloquij cū itidē dixit. Is igit erit eloquēs qui poterit parua summisse: modica tēpate: magna grauiter dicere. tāq̄ si adderet etiam illa tria: ⁊ sic explicaret vnā eandē q̄ sniam dicens, Is igit erit eloquēs q̄ vt doceat poterit parua summisse: vt delectet modica temperate: vt flectat magna grādit dicere. Hec aūt tria ille sicut ab eo dicta sunt in causis forensibus posset ostēdere. Nō autē hic hoc est in ecclesiasticis q̄stionibus i q̄bus hmōi quē volumus informare sermo versat. In illis enim ea parua dicunt vbi de rebus pecuniarijs iudicandum est. Ea magna vbi de salute ac capite hominū Ea vero vbi nihil horum iudicādum est nihil q̄ agit vt agat siue decernat: sed tātūmodo vt delectet auditor iter vtrū q̄ quasi media: ⁊ ob hoc modica hoc est moderata dixerunt. Modicis em̄ modus nomē imposuit. Nam modica pro paruis abuse nō proprie dicimus. B. In istis autē nr̄is q̄nq̄dem oīa maxime q̄ de loco supiore populis dicim⁹ ad hoīm salutē nec tēporariā s; eternā referre debemus: vbi etiā cauēdus est eternus interitus oīa sunt magna q̄ dicim⁹ vsq̄ adeo vt nec de ipsis pecuniarijs rebus vel acq̄rēdis vel amittendis parua videri debeāt. q̄ doctor ecclesiasticus dicit: siue sit illa magna: siue parua pecunia. Neq̄ em̄ parua est iusticia quā profecto ⁊ i parua pecunia custodire debemus: dicēte dn̄o. Qui i minimo fidel est ⁊ i magno fidelis est. Qđ ergo mimū est: minimū ē: s; i minimo fidelē esse magnū est. Nā sicut ratio rotūditatis. i. vt a pūcto medio om̄es linee pares i extrema ducātur: eadē est i magno disco q̄ i nummulo paruo ita vbi parua iuste gerūtur: nō minuit iusticie magnitudo. De iudicijs deniq̄ secularibus q̄bus vtiq̄ nisi pecuniarijs cū loqueret Apl's audet q̄sq̄ vestrum hn̄t aduersus alterū negociū habēs iudicari ab iniq̄s ⁊ nō apud sanctos: An nescit; q̄ scti mūdum iudicabūt. Et si i vobis iudicat mūdus indigni estis q̄ de minimis iudicet;? Nescit; q̄ āgelos iudicabimus nedū secularia. Secularia igit iudicia si habueritis; eos q̄ ɔtētibiles sunt in ecclesia hos ɔstituite ad iudicādum. Ad reuerētiā vobis dico. Sic nō est inter vos q̄sq̄ sapiēs q̄ possit int' fratrē suū iudicare: s; frater cū fratre iudicat. ⁊ hoc apud infideles. Iā q̄dē omnino delictum est: q̄ iudicia habet; vobiscum. Quare nō magis iniq̄tatē patimini? Quare nō potius fraudamini: sed vos iniq̄tatē facitis ⁊ fraudat;. Et hoc frēs. An nescit; q̄ iniusti regnū dei nō hereditabūt? Quid ē q̄ sic Apl's indignat: sic corripit: sic exprobrat: sic increpat: sic minat. Quid ē q̄ sui animi affectū tam crebra ⁊ tā aspera vocis mutatione testat? ¶ Quid ē postremo q̄ de rebus minimis tā grāditer dicit Tamē ne de illo iudicia secularia meruerūt? Absit. Sed hoc facit propter iusticiā charitatē pietatē. q̄ nulla sobria mēte dubitāte etiā in reb? q̄libȝ paruulis magna sunt. Sane si monerem⁹ hoīes queadmodū ipsa negocia secularia vel pro se vel pro suis apd ecclesiasticos iudices agere deberēt recte admoneremus vt agerēt tāq̄ parua summisse. Cū vo de illius viri disseramus eloq̄o: quē volumus eaꝝ reꝝ esse doctorē q̄bus liberamur ab eternis malis. atq̄ ad etna puenimus bona: vbicūq̄ agant hec siue apud populū. siue puati. siue ad vnū. siue ad plres. siue ad amicos. siue ad inimicos. siue in ppetua dictione. siue in collocutiōe. siue i tractatibus. siue in libris. siue in ep̄lis vel lōgissimis vel breuissimis magna sunt. nisi forte q̄ calix aq̄ frigide res minima atq̄ vilissima est. ideo minimum aliq̄d atq̄ vilissimum dominus ait. q̄ eum q̄ dederit discipulo eius non perdet mercedem suam. Aut vero quādo iste doctor in ecclesia facit inde sermonē. paruum aliquid debȝ existimare se dicere. ⁊ iō nō tēperate. nō grandit sed summisse sibi ēē

se dicẽdũ. Nõne qñ accidit vt de hac re loq̃remur ad populũ. ⁊ deus affuit vt nõ incõgrue diceremus. tanq̃ de illa aqua frigida q̃dã flãma surrexit. q̃ etiã frigida hoĩm pectora ad mie opera facienda spe celestis mercedis accẽderet? Et tñ cũ doctor iste debeat rerũ dictor esse magnarũ. nõ semp eas debet granditer dicere. sꝫ summisse cum aliq̃d docet. tẽperate cum aliq̃d vituperat vel laudat. Cum vero aliq̃d agẽdum est ⁊ ad eos loq̃mur q̃ hoc agere debẽt. nec tñ volũt. tunc ea que magna sunt. dicẽda sunt grãditer ⁊ ad flectẽdos animos ꝯgruẽter. D Et aliqñ de vna eadẽq̃ re magna ⁊ summisse dr̃ si docet ⁊ tẽperate si p̃dicat ⁊ grãditer si auersus inde animus vt ꝯuertat impellit. Quid eñi ipso deo maius est? Nunq̃d ideo non dr̃? Aut q̃ docet vnitatem trinitatis debet nisi summissa disputatione agere. vt res ad dignoscẽdum difficilis quãtum dat possit intelligi? Nunq̃d hic ornamenta ⁊ nõ documẽta q̃runt? Nunq̃d vt aliq̃d agat est flectẽdus auditor. ⁊ nõ potius vt discat instruendus? Porro cum laudat deus siue de seipso siue de operibus suis. q̃ta fax pulcre ac splẽdide dictionis oboritur ei. qui potest q̃tum potest laudare quem nemo ꝯuenienter laudat. At si nõ colatur aut cũ illo vel etiam pre illo colantur idola. siue demonia siue quecunq̃ creatura q̃tum hoc malum sit. atq̃ vt ab hoc malo auertant homines debet vtiq̃ grãditer dici. Summisse dictõis exẽplum est apud apostolum. Paulũ vt planius aliq̃d cõmemorẽ. vbi ait. Dicite mihi q̃ sub lege vultis esse legẽ nõ audistis? Scriptum est eñi q̃ Abraam duos filios habuit. vnũ de ancilla. ⁊ vnum de libera. Sed ille q̃dẽ q̃ de ancilla scd̃m carnẽ natus est. Qui autẽ de libera p̃ repromissionẽ q̃ sunt in allegoria. Hec eñi sunt duo testamenta. Unum q̃dẽ in mõte syna in seruitutẽ generãs q̃ est agar. Syna eñi mõs est in arabia q̃ ꝯiunctus est huic que nunc est hierusalẽ. ⁊ seruit cum filiis suis. Que aũt sursũ ẽ hierlñ libera ẽ que est mater nostra ⁊ cetera. Item q̃ vbi ratiocinat ⁊ dicit. Fres. sm̃ hominẽ dico. tñ hoĩs ꝯfirmatũ testamentũ nemo irritum facit aut superordinat. Abrae dicte sunt ꝓmissiones ⁊ semini eius. Nõ dicit ⁊ seminibus tanq̃ in multis. sed tanq̃ in vno ⁊ semini tuo quod est christus. Hoc autẽ dico testamẽtum ꝯfirmatum a deo q̃ post quadringentos ⁊ triginta annos facta est lex nõ infirmat ad euacuãdas promissiões. Si eñi ex lege hereditas. iaꝫ nõ ex promissiõe. Abrae aũt ex promissione donauit deus. E Et q̃r occurrere poterat audienti s cogitationi vt quid ergo data est lex. si ex illa non est hereditas ip̃e sibi hoc obiecit atq̃ ait velut ĩterrogãs. Quid ergo lex? Deinde respondit. Trãsgressionis grã proposita donec veniret semen cui repromissum est dispositũ p̃ angelos in manu mediatoris. Mediator autẽ vnius. nõ est. deus vero vnus est. Et hic occurrebat q̃d sibi ip̃se proposuit. Lex ergo aduersus promissa dei? Et respondit. Absit. Reddit q̃ rationem dicẽs. Si eñi data esset lex q̃ posset viuificare oĩno ex lege esset iusticia. Sed conclusit scriptura oĩa sub pctõ vt promissio ex fide Jesu xp̃i daret credentibus ⁊c̃. vel si q̃d hm̃oi est. Pertinet ergo ad docẽdi curaꝫ nõ solum aperire clausa ⁊ nodos soluere q̃stionum sed etiaꝫ dum hoc agitur aliis q̃stionibus que fortassis inciderint ne id q̃d dicimus improbet per illas aut refellatur occurrere. si tñ ⁊ ipsa earũ solutio pariter occurrerit. ne moueamus q̃d auferre non possumus. Fit eñi vt cuꝫ incidẽtes questioni alie q̃stiones. ⁊ alie rursum incidentibus incidentes pertractant atq̃ soluuntur. in eam longitudinem ratiocinationis extendatur intẽtio vt nisi memoria plurimum valeat atq̃ vigeat ad caput vnde agebatur disputator redire non possit. Ualde autem bonum est vt quicquid contra dici potest si occurrerit refutet. ne ibi occurrat vbi non erit q̃ respondeat. aut p̃a-

senti quidē sed tacenti occurrat. et minus sanatus abscedat. In illis autem apostolicis verbis dictio temperata est. Seniorē ne increpaueris sed obsecra vt patrem. iuniores vt frēs. anus vt matres. adolescētulas vt sorores. Et in illis obsecro autem vos per misericordiam dei. vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuā sanctā deo placentem. ¶ Et totus fere ipsius exhortationis locus temperatum habet locutionis genus. vbi illa pulcriora sunt in quibus propria proprijs tā ꝗ debita reddita decenter excurrunt sicuti est. habentes dona diuersa secundum gratiam que data est vobis. siue prophetiam secundū regulam fidei. siue ministeriū in ministrādo. siue ꝗ docet in doctrina. siue qui exhortatur in exhortatiōe. Qui tribuit in simplicitate. Qui p̄est in sollicitudine. Qui miseretur in hilaritate. Dilectio sine simulatione. Odiētes malum: adherentes bono. Charitatem fraternitatis inuicem diligētes. honore mutuo preuenientes. studio non pigri. spiritu feruentes. domino seruientes. spe gaudentes. in tribulatione patientes orationi instātes. Necessitatibus sanctorum cōmunicātes. Hospitalitatē sectantes. Benedicite persequentibus vos. benedicite et nolite maledicere. Gaudete cum gaudentibus flete cum flentibus. Idipsum inuicem sentientes. Et ꝗ pulcre ista omnia sic effusa. bimembri circumitu terminentur. Non alta sapiētes. ſꝫ humilibus consentientes. Et aliquanto post. In hoc ipso inquit perseuerantes. Reddite omnibus debita. cui tributū tributū. cui vectigal vectigal. cui timorē timorem. cui honorem honorem. Que membratim fusa clauduntur etiam ipso circuitu quem duo membra connectunt. Nemini quicꝗ debeatis. nisi vt inuicem diligatis. Et post paululū. Nox processit dies autem appropinquauit. Abijciamus ergo opera tenebrarum. et induamur arma lucis sicvt in die honeste ambulemus. Nō in comessationibus et ebrietatibus: nō i cubilibus et impudicicijs: non in ꝯtētione et emulatione: sed induimini dominū Jesum xp̄m: et carnis prouidētiā ne feceritis in concupiscentijs. Q; si quisꝗ ita diceret: et carnis ꝓuidētiam ne in concupiscentijs feceritis sine dubio aures clausula numerosiore mulceret. ¶ Sꝫ grauior interpres etiā ordinē maluit tenere verborum. Quō autē hoc in greco eloquio sonet quo ē locutus apostolus. viderit eius eloquij vsꝗ ad ista doctiores. Mihi tñ qō nobis eodē vboꝝ ordine interpꝛetatū est: nec ibi videt̄ currere numerose. Sane hunc elocutionis ornatum ꝗ numerosis fit clausulis deesse fatēdū est autoribus nostris. Q̄ vtrū p̄ interpꝛetes factū sit an qō magis arbitror consulto. illi hec plausibilia deuitauerint affirmare nō audeo: qm̄ me fateor ignorare. Illud tñ scio ꝙ si quisꝗ huius numerositatis pitus illoꝝ clausulas eorūdē numeroꝝ lege cōponat ꝙ facillime fit mutatis quibusdā verbis que tantūdē significatione valent vel mutato eorum que inuenerit ordine: nihil eorū ꝗ velut magna in scholis grāmaticorū rhetorū didicit illis diuinis viris defuisse cognoscet. Et multa reperiet locutionis genera tanti decoris: ꝗ quidē et in nostra: ſꝫ maxime in sua lingua decora sunt: quorū nullū in eis quibus isti inflātur lr̄is inueniꝫ. Sꝫ cauēdū ē ne diuinis grauibusꝗ sentētijs dum additur numerus pondus detrahatur. Nam illa musica disciplina vbi numerus iste plenissime discit̄ vsꝗ adeo non defuit prophetis nostris vt vir doctissimus Hieronymus quorūdā etiā metra cōmemoret in hebrea dūtaxat lingua. ¶ Cuius vita tēxt seruaret in vbis hec inde nō trāstulit. Ego autē vt de sensu meo loquar qui mihi ꝗ alijs et ꝗ alioꝝ est vtiqꝫ notior: sicut in meo eloquio ꝗtū modeste fieri arbitror nō p̄termitto istos numeros clausularū: ita in autoribus nostris hoc mihi plus placꝫ ꝙ eos rarissime inuenio. Grande autem dicēdi

genus hoc maxime distat ab isto temperato genere: quod non tam verborũ ornatibus acceptum est q̃ violentis animi affectibus. Nam capit etiã illa ornamẽta pene oĩa: sed ea si nõ habuerit requirit. Fertur quippe impetu suo et elocutionis pulcritudinẽ si occurrerit vi rerum rapit nõ cura decoris assumit. Satis est enim ei propter quod agit: vt verba congruentia nõ oris eligant industria: sed pectoris sequant ardorem. Nam si aurato gemmato q̃ ferro vir fortis armet: intentissimus pugne agit qđ̃ illis armis qđ agit: non quia speciosa est: sed q2 arma sunt: idem ipe est tñ: et valet plurimum etiam cum rimanti telum ira facit. Agit ppl's vt p euangelico ministerio patienter mala huius temporis solatio donoꝝ dei oĩa tolerentur. Magna res est et grãditer agitur: nec desunt ornamẽta dicendi. Ecce nunc inqt tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis: nullã in quoq̃ dantes offensionẽ vt non reprehendat ministerium nostrũ: sed in omnibus cõmendantes nosmetipsos vt dei ministros in multa patientia: in tribulationib9: in necessitatibus: in ãgustijs: in plagis: in carceribus: in seditionibus: in laboribus. in vigilijs. in ieiunijs. in castitate. in scientia: in lõganimitate. in benignitate. i spũsancto. in charitate non ficta. in ꝟbo veritatis: in ꝟtute dei. p arma iusticie dextera et sinistra p gloriã et ignobilitatẽ. p ĩfamiã et bonam famã. vt seductores et veraces. vt qui ignoramur et cognoscimur: q̃si morietes: et ecce viuimus. vt coerciti et nõ mortificati. vt tristes semp aũt gaudẽtes. sicut egent. multos aũt ditantes. tanq̃ nihil habẽtes et oĩa possidentes ¶ Uide adhuc ardẽtẽ. Os nr̃m patet ad vos o corinthij: cor nostrũ dilatatum est: et c. que persequi longũ est Jta q̃ ad romanos agit vt persecutiones huius mundi charitate vincantur spe certa in adiutorio dei. Agit autem granditer et ornate. Scimus inqt q̃m diligentibus deum omnia cooperantur in bonum his qui sm̃ propositum vocati sunt sancti: quoniam quos ante presciuit et predestinauit conformes fieri imaginis filij sui. vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem predestinauit: illos et vocauit. Et quos vocauit: ipsos et iustificauit. Quos autem iustificauit illos et glorificauit. Quid ergo dicem9 ad hec? Si deus pro nobis quis contra nos? Qui proprio filio non pepercit: sed pro nobis omnibus tradidit eum. Quomodo non etiam cum illo nobis omnia donauit? Quis accusabit aduersus electos dei? Deus qui iustificat. Quis est qui cõdemnet? Christus iesus qui mortuus est: magis autẽ qui resurrexit: qui est in dextera dei: qui etiam interpellat pro nobis? Quis nos separabit a charitate christi? Tribulatio an angustia: an psecutio: an fames: an nuditas: an periculum: an gladius? sicut scriptum est. Quoniam propter te mortificamur tota die: estimati sumus vt oues occisionis. Sed in his omnibus superamus per eum qui dilexit nos. Certus sum enim quia neq̃ mors: neq̃ vita: neq̃ angeli: neq̃ principatus: neq̃ presentia: neq̃ futura: neq̃ virtus: neq̃ altitudo: neq̃ profundum: neq̃ creatura alia poterit nos separare a charitate dei que est in christo iesu dño nostro. ℞ Ad galathas aũt q̃uis tota illa epistola summisso dicendi genere scripta sit: nisi in extremis partibus vbi est eloquium temperatum: tamen interponit quendam locum eo motu animi vt sine vllis quidem talibus ornamentis qualia sunt in his que modo posuimus non posset tamen nisi granditer dici. Dies inquit obseruatis et annos et menses et tempora. Timeo vos ne forte sine causa laborauerim in vobis. Estote sicut et ego: quia et ego sicut vos. Fratres precor vos: nihil me lesistis. Scitis quia per infirmitatem carnis iam pridẽ euãgelizaui vobis et tentationẽ

vestram in carne mea non spreuistis neq respuistis. sed sicut angelum dei excepistis me sicut christum Iesum. Que ergo fuit beatitudo vra. Testimonium vobis perhibeo qm si fieri posset oculos vros eruissetis & dedissetis michi. Ergo inimic⁹ factus sum vobis verum pdicans? Emulant vos non bene sed excludere vos volunt. vt eos emulemini. Bonū est autē in bono emulari semp: & non solū cum psens sum apud vos. Filioli mei quos iterum parturio donec formet xps in vobis. Vellē aūt nunc adesse apud vos & mutare vocem meam. qr pfundor in vobis. Nunquid hic aut contraria cōtrarijs verba sunt reddita. aut aliq gdatiōe sibi subnexa sunt. aut cesa, & membra circūitus re sonuerunt. Et tamē nō ideo tepuit grādis affect⁹ quo eloquiū feruere sētim⁹ Sed apl'ica ista sic clara sunt vt & pfunda atq ita conscripta memorieq mandata. vt non solū lectore vel auditore. verū etiā expositore opus habeāt si quis in eis non superficie contētus altitudinē querat. Quapropter videamus ista genera dicendi in eis q istorū lectione ad rerū diuinarum atq salubrium sciētiam profecerūt eāq eccl'ie ministrarunt Beatus cyprianus summisso dicendi genere vtitur in eo libro vbi de sacramento calicis disputat. Soluit qppe ibi questio in qua querit vtrū calix dominicus aquā solū an eā etiā vino mixtā debeat habere. Sed exempli gra aliquid inde ponēdū est. Post pricipium ergo epl'e iam soluere incipiens ppositam qstionē. ammonitos aūt vos sciatis inquit vt in calice offerēdo dnica traditio seruet. neq aliud fiat a nobis q pro nobis dominus prior fecit. vt calix qui i cōmemorationē eius offert vino mixt⁹ offeratur. L Nā cū dicat xps. ego sum vitis vera. sanguis xpi nō aqua ē vtiq sed vinū. nec potest videri sanguis ei⁹ q redēpti & viuificati sum⁹ esse in calice qn vinū desit calici quo xpi sanguis ostendit. qui scripturarum oīm sacramēto ac testimonio predicatur. Inuenimus enī in Genesi circa sacramentū Noe hoc idē pcurrisse. & signū dominice passionis illic extitisse. q vinū bibit q inebriatus est. q in domo sua nudatus est. q fuit recumbens nudis & patētibus femoribus. q nuditas illa patris a medio filio denudata est. a maiore vero & minore contecta. &c. q necesse non est exequi. cū satis sit hoc solum cōplecti qd Noe typū future veritatis ostendēs. non aquā sed vinū biberit. & sic imaginem dominice passionis expresserit. Itē in sacerdote Melchisedech dnici sacramēti pfiguratū videmus misteriū. sm. q scriptura diuina testatur dicens. Et Melchisedech rex salem protulit panē & vinum. Fuit enī sacerdos dei summi. & bndixit Abraā Quod aūt melchisedech typū christi portaret. declarat in psalmis spūsanctus ex psona pris ad filiū dicens Ante luciferum genui te. Tu es sacerdos in eternū sm ordinē melchisedech. Hec & alia que sequunt huius epl'e. summisse dictionis modū seruāt. quod facile est explorare legētibus. Sanctus quoq Ambrosi⁹ cū agat rem magnā de spiritusācto vt eū patri & filio demōstret equalē. summisso tamē dicendi genere vtitur. qm res suscepta non ornamēta verborū. aut ad flectēdos animos cōmotionis affectum. sed rerū documenta desiderat. Ergo inter cetera in principio huius operis ait. Commot⁹ oraculo gedeō cum audisset q deficientibus licet populorum millibus in vno viro dominus plebem suam ab hostibus liberaret. obtulit edum caprarū Cuius carnem scdm pcepta angeli & azima supra petram posuit. & ea iure perfudit. Que simul vt virge cacumine quam gerebat āgelus dei contigit de petra ignis erupit. atq ita sacrificium quod offerebat absūmptum est. Quo indicio declaratū videt. q petra illa typū habuerit corporis xpi: quia scriptum est: bibebant de cōsequēti petra: petra autem erat christus. Quod vtiq nō ad diuinitatē eius sed ad carnē relatū est. q sitiētiū corda pplor R

enni riuo sui sanguinis inundauit. Jā tunc ergo mysterio declaratum est: qꝛ dn̄s Jesus in carne sua totius mundi pctā crucifixus aboleret: nec solum delicta factorum: sed etiam cupiditates animorum. Caro eī̄ edi ad culpā facti referē: ius ad illecebras cupiditatum: sicut scriptum est. Quia concupiuit populus cupiditatem pessimam: ꝛ dixerunt. Quis nos cibabit carne? Quod igiē extēdit angelus virgam ꝛ tetigit petrā de qua ignis exiit ostēdit ꝙ caro dn̄i sp̄ū repleta diuino pctā omnia humane conditionis exureret. Unde ꝛ dominus ait. Jgnem veni mittere in terram. ꝛc. Jn quibus rei docende ac probande maxime incumbit. M De genere temperato est apud Cyprianum virginitatis illa laudatio. Nunc nobis ad virgines sermo est: quarum quo sublimior gloria est: maior ꝛ cura. Flos ē ille ecclesiastici germinis decus atqꝫ ornamentum gratie sp̄ūalis: leta indoles laudis ꝛ honoris: opus integrū atqꝫ incorruptū: imago dei respondens ad sanctimoniā dn̄i illustrior portio gregis xp̄i. Gaudet per ipsas atqꝫ in ipsis largiē floret sancte mr̄is eccl̄ie gloriosa fecunditas: q̄ntoqꝫ plus gl̄iosa virginitas numero suo addit: tāto plꝰ gaudium matris augescit. Et alio loco in fine ep̄le. Quomō portauimus inquit imaginem eius qui de limo est sic portemus imaginem eius qui de celo est. Hanc imaginem virginitas portat: portat integritas: sanctitas portat ꝛ veritas: portāt discipline dei memores iusticiā cum religione retinentes. stabiles in fide: humiles in timore: ad omnē tolerantiā fortes: ad sustinendas iniurias mites: ad faciendam misericordiā faciles: fraterna pace vnanimes atqꝫ ꝯcordes. Que vos singula o bone virgines obseruare: diligere: implere debetis: que deo ꝛ xp̄o vacantes ad dn̄m cui vos dicastis maiore ꝛ meliore parte ꝑcedetis ꝓuecte annis iunioribus facite magisterium. Minores natu prebete comparibꝰ incitamentum: hortamētis vos mutuis excitate. emulis de virtute documentis ad gloriā ꝓuocate: durate fortiter: ꝑgite sp̄ūaliē: ꝑuenite feliciē: tantum mementote tunc nostri cum incipiet in vobis virginitas honorari. Ambrosius etiam genere dicendi tēperato ꝛ ornato ꝓfessis virginibus ꝓponit tanqꝫ sub exempli forma qḋ moribus imitenē ꝛ dicit. Uirgo erat non solum corpore: sꝫ etiam mente: q̄ nullo doli ambitu sincerū adulteraret affectum: corde humilis. verbis grauis animi prudens. loquēdi parcior. legēdi studiosior. non in incerto diuitiaꝝ. sed in prece pauperis sp̄ē reponens. intēta operi. verecunda sermonibus. arbitrum mētis solita non hominem sed deuꝫ q̄rere. nullum ledere. beneuelle omnibus. assurgere maioribus natu equalibus non inuidere. fugere iactātiam. rationē sequi. amare virtutem. Quādo ista vel vultu lesit parentes? q̄n dissensit a propinquis? q̄n fastidiuit humilem? q̄n irrisit debilem? q̄n vitauit inopē. Eos solos sollicita cetus virorꝫ inuisere quos misericordia nō erubesceret: neqꝫ ꝑteriret verecundia. Nihil toruum in oculis: nihil in verbis procax: nihil in actu inuerecundū: nō gestus fractior: non incessus solutior: non vox petulantior: vt ipsa corporis species simulacrum fuerit mētis ꝛ figura ꝓbitatꝭ. N Bona q̄ppe domus in ipso vestibulo debet agnosci ac primo pretendat ingressu nihil intus latere tenebrarum tāqꝫ lucerne lux intus posite foris luceat. Quid ergo prosequar ciborū parsimoniā: officiorum redundantiā: alterū super naturam supfuisse: alterū ipsi nature pene defuisse. Jllic nulla itermissa tēpora: hic ꝯgeminati ieiunio dies. ꝛ si q̄n reficiendi successisset volūtas cibus plerūqꝫ obuius q̄ mortē arceret non delicias ministraret ꝛc. Hec autem propterea in exemplo huius tpati generꝭ posui: qꝛ nō hic agit vti virginitatem voueant que nondum vouerūt. sꝫ quales esse debeāt que iam vote sunt. Nā

vt aggrediat animus tm̄ ac tale propositum. grādi vtiqꝫ dicēdi genere dꝫ excitari ⁊ accēdi. Sꝫ martyr Cyprianus de habitu virginū. nō de suscipiēdo virginitatis ꝓposito scripsit. Jlle vero eps̄ etiā ad hoc eas magno incēdit eloquio. Verū ex eo ꝙ ābo egerūt dictionis grādis exēpla memorabo. Ambo quippe inuecti sunt in eas que formam pigmētis colorāt. vel potius decolorant. quo ꝑ prior ille cū hoc ageret ait inter cetera. Si qs pingēdi artifex vultū alicuius ⁊ speciē ⁊ corporꝫ q̄litatē emulo colore signasset. ⁊ signato iaꝫ ꝯsummato qꝫ simulacro manus alius iferret vt iā formata iā picta q̄si peritior reformaret. grauis ꝓoris artificis iniuria ⁊ iusta īdignatio videretur. Tute existimas īpugne laturā tā improbe temeritatis audaciā. dei artificis offensaꝫ? Vt em̄ circa homines impudica ⁊ incesta fucis lenocinātibꝰ nō sis corruptis violatisqꝫ q̄ dei sunt peior adultera deteneris. Quod ornari te putas ꝙ putas comi. īpugnatio est ista diuini opis. preuaricatio est veritatꝫ. Monētis apostoli vox est. Expurgate vetus fermētū vt sitꝫ noua cōspersio sicut estis azimi. Etem̄ pascha nostrū immolatus est xp̄s. Jta qꝫ festa celebremus nō ī fermēto veteri neqꝫ ī fermēto malicie ⁊ neq̄cie. sꝫ in azimis sinceritatꝫ ⁊ veritatꝫ. Nū sinceritas ꝑseuerat ⁊ veritas. qn̄ q̄ sincera sunt polluuntur ⁊ colorū adulterinis medicaminū fucis. in mēdaciū vera mutant?

D Dn̄s tuus dicit. nō potes facere capillū vnū albū aut nigrū. ⁊ tu ad vincēdam dn̄i tui vocem vis te esse potiorem audaci conatu ⁊ sacrilego contēptu? Crines tuos inficis. malo presagio futurorum capillos iam tibi flāmeos auspicaris. Longū est inserere oīa q̄ sequuntur. Jlle vero posterior vt in tales diceret. Hinc illa indt nascunt incētiua viciorꝫ. aut q̄sitis coloribus ora depinguāt dū viris displicere formidāt. ⁊ de adulterio vultus medicant adulteriū castitatis. Quāta hec amentia effigiē mutare nature picturā querere? Et dum verent maritale iudicium proprium perdidere. Prior em̄ de se pronunciat que cupit mutare quod nata est. ita duꝫ aliȷ̄ studet placere. prius ipsa sibi displicet. Quē iudicē mulier deformitatis tue requirimus q̄ teipsam. Quid videri times? Si pulcra es qd absconderis? Si deformis. cur te formosam esse mētiris. nec tue ꝯscientie. nec alieni gratiam erroris habitura? Jlle em̄ adulteram diligit. tu adultero vis placere. ⁊ irasceris si amet aliā q̄ adulterare in te docetur. Male magistra es iniurie tue. Lenocinari refugit etiam q̄ passa est lenonē. Ac licet vilis mulier. non alteri tamen sed sibi peccant. Tolerabiliora prope modum in adulterio crimina sunt. Jbi em̄ pudicicia. hic natura adulteratur.

P Satis vt existimo apparet. feminas ne suam fucis adulterent formam ⁊ ad pudorē ⁊ ad timorē hac facundia vehementer impelli. Proīde neqꝫ summissuꝫ. neqꝫ tēperatuꝫ. sed grande oīno genus hoc elocutōis agnoscimus. Et in his autem quos duos ex oībus proponere volui ⁊ ī aliȷ̄s ecclesiasticis virꝫ ⁊ bona ⁊ bene. i. sicut res postulat. acute ornate. ardēter qꝫ dicētibus ꝑ multa eorꝫ scripta vel dicta possunt hec tria genera reperiri ⁊ assidua lectiōe vel auditōe admixta exercitatione studentibus inolescere. Nec qs̄qꝫ preter disciplinam esse estimet ista miscere. immo q̄tuꝫ congrue fieri potest omnibus generibus dictio variāda est. Nā quādo prolixa est in vno gn̄e. minus detinet auditorē. Cum vero fit in aliud ab alio transitus etiaꝫ si longius eat decētius procedit oratio. q̄uis habeant ⁊ singula genera varietates suas in sermone eloquētiū quibus non sinuntur in eorū qui audiūt frigescere vt tepescere sensibus. Verum tamē facilius summissuꝫ soluꝫ q̄ soluꝫ grande tolerari potest. Cōmotio quippe animi q̄to magis excitanda est vt nobis assentiat auditor. tāto minus in ea teneri potest cum fuerit q̄tum satis est

excitata. Et ideo cauendum est dum
volumus altius erigere quod erectum
est. etiam inde decidat quo fuerat exci
tatione perductum. Interpositis vero
que sunt dicenda summissius bene re=
ditur ad ea que opus est granditer di=
ci. vt dictionis impet⁹ sicut mar; est⁹
alternet. Ex quo fit vt grande dicendi
genus si diutius est dicendum. non de=
beat esse solum sed aliorum generum
interpositione varietur. ei tamen gene
ri dictio tota tribuatur cuius copia p̄
ualuerit. Interest enim quod genus
cui generi apponatur vel adhibeatur
certis ⁊ necessarijs locis. Nā ⁊ i grā=
di genere semper aut pene semper tem
perata decet esse principia. Et in pote=
state est eloquentis vt dicant nonnul=
la summisse etiam que possent grandi
ter dici. vt ea que dicuntur granditer
ex illoꝝ fiant comparatione grandio=
ra ⁊ eorum tanq̄ vmbris luminosio=
ra reddantur. ¶ In quocunq̄
autem genere aliqua questionum vin=
cula soluenda sunt acumine opus est
quod sibi summissum genus proprie
vendicat. Ac per hoc eo genere vten=
dum est ⁊ in alijs duobus generibus
quando eis ista incidunt sicut laudan
dum aliquid vel vituperandū vbi nec
damnatio cuiusq̄ nec liberatio nec ad
actionem q̄libet assensio requiritur in
quocunq̄ alio genere occurrerit gen⁹
adhibēdū ⁊ inponēdū ē tēperatū. In
grādi ꝙ 3ñc fuerūt suos locos duo ce=
tera. ⁊ in summisso simili. Tēperatu3
aūt genus non qdē semꝑ ꝫ tñ aliquan
do summisso idiget. si vt dixi q̄stio cuius
nodus est soluēdus occurrat. vel qñ nō=
nulla q̄ ornari possent: ideo nō ornant
sed summisso smone dicunt. vtqꝫ sūt
quasi thoris ornamentoꝝ p̄beāt emi=
nentiorē locū. Grande aūt genus tem
perata dictio non reqrit. Ad delectā=
dos quippe aīos nō ad monēdos ipsa
suscipitur. Non sane si dicenti crebri⁹
⁊ vehemētius acclamet ideo grandi=
ter putādū est dicere. hoc eni ⁊ acumi=
na summissi generis ⁊ ornamēta faciūt
tēpati. Grāde aūt gen⁹ plerūq̄ pon=
dere suo voces p̄mit: ꝫ lachrymas ex=
primit. Deniq̄ cum apud cesaream
mauritanie dissuaderem populo pu=
gnam ciuilem vel potius plusq̄ ciui=
lem q̄ cateruā vocabant. neq̄ enim ci
ues tantummodo sed etiam propin=
qui fratres. postremo parentes ac filij
lapidibus inter se in duas partes diui
si per aliquot dies continuos ⁊ certo
tempore anni solēniter dimicabant.
⁊ quisq̄ vt quēq̄ poterat occidebat.
Egi quidem granditer q̄tum valui:
vt tam crudele ⁊ inueteratum malum
de cordibus ⁊ moribus eorum auelle=
rem pelleremq̄ dicendo. non tamen
egisse me aliquid putaui cum eos au=
direm acclamātes: sed cū flentes vide=
rem. Acclamationibus quippe se do=
ceri ⁊ delectari: flecti aūt lachrymis i=
dicabant. Quas vbi aspexi immanem
illam consuetudinem a patrib⁹ ⁊ auis
longeq̄ a maioribus traditā: que pe=
ctora eorum hostiliter obsidebat: vel
potius possidebat victam anteq̄ re ip
sa id ostenderent credidi. ¶
Moxq̄ sermone finito ad agēdas deo
gratias corda atq̄ ora conuertit. Et
ecce iā ferme octo vel āplius anni sunt
propicio christo ex quo illic nihil tale
tentatum est. Sunt ⁊ alia experimen=
ta multa quibus didicimus homines
quid in eis fecerit sapientis grandi=
tas dictionis. non clamore potius q̄
gemitu. aliquando etiam lachrymis
postremo vite mutatione monstrasse.
Summisso etiam dicendi genere sunt
pleriq̄ mutati: sed vt quod nesciebant
scirent: aut quod eis videbatur incre=
dibile crederent: non autem vt agerēt
quod agendum iam nouerunt ⁊ agere
nolebant. Ad huiusmodi nāq̄ durici=
am flectendam debet granditer dici.
Nam ⁊ laudes ⁊ vituperationes quā
do eloquenter dicuntur: cum sint in ge
nere temperato sic afficiunt quosdam
vt non solum in laudibus ⁊ vitupera=
tionibus eloquentia delectentur. verū
etiā ipsi laudabilit appetāt fugiātq̄
vituperabilit viuere. Sed nunqd oēs
qui delectantur mutant sicut in grādi

genere omīs q̄ flectunt agūt ⁊ in sum=
miſſo genere omnes qui docent ſciunt
aut credunt verum eſſe quod neſciunt.
Unde colligit illa duo genera qꝺ effi=
cere intendunt: hoc eis eſſe maxime ne
ceſſarium qui ſapienter ⁊ eloquenter
volunt dicere. Illud vero quod agitur
genere tēperato. i. vt eloquētia ipa de
lectet: non eſt propt ſeipſum vſurpan=
dum: ſed vt rebus que vtilit honeſteqꝫ
dicunt: ſi nec docente indigēt eloquio
nec mouente: quia ⁊ ſcientes ⁊ fauen=
tes auditores habent aliquāto prom=
ptius ex ipſa delectatione elocutionis
accedat vel tenacius adhereat aſſēſus
Nam cum eloquētie ſit vniuerſale of=
ficium in quocunqꝫ iſtorū trium gene=
rum dicere apte ad perſuaſionē. finis
autem id quod intendis perſuadere di
cendo. in quocunqꝫ iſtorum trium ge=
nerum dicit quidem eloquens apte ad
perſuaſionē: ſed niſi perſuadeat ad fi=
nem non peruenit eloquētie. Perſua=
det autem in ſummiſſo genere vera eſſe
que dicit. Perſuadet in grādi vt agā
tur que agenda iam eſſe ſciuntur: nec
tamen aguntur. Perſuadet in genere
tp̄ato pulcre ornateqꝫ dicere. Quo fi=
ne nobis quid opus eſt? Appetant eū
qui līgua gloriantur: ⁊ ſe in panegy=
ricis talibuſqꝫ dictionibus iactāt: vbi
nec docendus: nec ad aliquid agendū
mouendus: ſed tātūmodo eſt delectan
dus auditor. Nos vero iſtum finē refe=
ramus ad alterum finem: vt. ſ. qꝺ effi=
cere volumus cum grandit dicimus:
hoc etiam iſto velimus id eſt vt bona
morum diligantur vel deuitentur ma
la: ſi ab hac actione non ſic alieni ſunt
homines: vt ad eam grandi genere di
ctionis vrgendi videantur: aut ſi iam
id agunt vt agant ſtudioſius atqꝫ ī eo
firmit perſeuerent. ¶ Ita fit vt
etiam temperati generis ornatu non
iactanter: ſed prudenter vtamur. non
eius fine contenti quo tantūmodo de=
lectatur auditor: ſed hoc potius agen=
tes vt etiam ipſo ad bonum quod per
ſuadere volumꝰ adiuuemur Illa itaqꝫ
tria que ſupra poſuimus eum qui ſa=
pienter dicit. ſi etiam eloquenter vult
dicere id agere debere vt intelligen=
ter. vt libenter. vt obedienter audia=
tur. non ſic accipienda ſunt tanqꝫ ſin=
gula illis tribus dicendi generibꝰ ita
tribuant. vt ad ſummiſſum intelligen
ter. ad temperatum libenter. ad gran=
de pertineat obedienter audiri. ſed ſic
potius vt hec tria ſemp̄ ītendat ⁊ q̄ntū
poteſt agat. etiam cū in illorū ſingulo
quoqꝫ verſatur. Nolumus enim faſti=
diri etiam cum ſummiſſe dicimus. ac
per hoc non ſolum volumus intelligē=
ter verum etiam libent audiri. Quid
enim agimꝰ in diuinis teſtimonijs do=
cendo quod dicimus niſi vt obediēter
audiamur. i. vt credatur eis opitulan=
te illo cui dictum eſt. Teſtimonia tua
credibilia facta ſunt valde. Quid etiā
cupit niſi credi qui aliq̄d licet ſummiſ
ſo eloquio diſcētibus narrat? Et quis
velit eum audire. niſi auditorem non=
nulla etiam ſuauitate detineat? Nam
ſi non intelligatur quis neſciat nec li=
benter eum poſſe nec obedienter audi
ri? Plerumqꝫ autem dictio ipſa ſum=
miſſa dum ſoluit difficillimas queſtio=
nes. ⁊ iopinata manifeſtatione demō=
ſtrat dum ſentētias acutiſſimas de ne=
ſcio quibus quaſi cauernis vn̄ nō ſpe=
rabatur eruit ⁊ oſtendit. dum aduerſa
rij conuincit errorē. ⁊ docet falſum eſſe
quod ab illo dici videbat inuictū ma=
xime qn̄ adeſt ei quoddam decus non
appetitum. ſed quodāmodo naturale
⁊ nonnulla non iactatiuncula ſed qua
ſi neceſſaria. atqꝫ vt ita dicam ipſis re
bus exorta numeroſitas clauſularum.
tantas acclamationes excitat vt vix ī
telligat eſſe ſummiſſa. Non enim quia
neqꝫ incedit ornata neqꝫ armata. ſed
tanqꝫ nuda congreditur. ideo non ad
uerſarium neruis lacertiſqꝫ collidit. ⁊
obſiſtentem ſubruit. ac deſtruit mem=
bris fortiſſimis falſitatē. ¶ Un
de autē crebro ⁊ multum acclamant
ita dicentibus. niſi quia veritas ſic de
monſtrata. ſic defenſa. ſic inuicta dele=
ctat? Et ī hoc igitur genere ſummiſſo
iſte nr̄ doctor ⁊ dictor id agere debet.

vt non solum intelligenter. verũ etiam libenter et obedienter audiatur. Illa quoq eloquẽtia generis temperati apud eloquẽtem ecclesiasticum nec in ornata relinquitur. nec indecẽter ornatur. nec solũ hoc appetit vt delectet. qd solũ apud alios profitetur. verũ etiã in his q laudat siue vitupat. istis appetẽdis vel firmius tenẽdis illis aũt vitãdis vel respuendis: vult vtiq obedienter audiri. Si autẽ nõ auditur intelligenter nec libenter potest. Proinde illa tria vt intelligant qui audiunt. vt delectentur: vt obediant. etiã in hoc genere agendum est vbi tenet delectatio principatum. Iam vero vbi mouere et flectere grandi genere opus est auditorem. qd tunc est opus qñ et veraciter dici et suauiter confitetur. et tamẽ non vult facere quod dicitur. dicendum est procul dubio granditer. Sed quis mouetur si nescit quod dicitur? Aut quis tenetur vt audiat si non delectatur? Unde et in isto genere vbi ad obedientiam cor durum dictionis granditate flectendũ est nisi et intelligenter et libenter q dicit audiatur. nõ potest obediẽter audiri. Habet autem vt obedienter audiatur quãtacũq granditate dictionis maius pondus vita dicentis. Nam qui sapienter et eloquenter dicit viuit autem nequiter. erudit quidem multos dicendi studio. Quis anime sue sit inutilis. sicut scriptũ est. Scribe et pharisei in cathedra moysi sederunt. que dicunt facite. q aũt faciunt facere nolite. Dicunt enim et non faciunt. Unde ait et Apostolus. Siue occasione siue veritate xps annũcietur. christus aũt veritas est. et tamẽ etiam nõ veritate ãnũciari veritas potest. i. vt prauo et fallaci corde que recta et vera sunt predicentur. Sic quippe ãnũciatur Iesus christus ab eis qui sua querunt non q Iesu christi. Sed qñ boni fideles non quemlibet hominem sed ipm dñm obediẽter audiunt. qui ait. que dicunt facite q aũt faciunt facere nolite. dicũt enim et nõ faciunt. ideo audiuntur vtiliter etiam q inutiliter agunt. Sua enim querere student. Sed sua docere nõ audent. de loco scilicet superiore sedis ecclesiastice. quam sana doctrina constituit. Propter quod ipse dominus prius q de talibus qd cõmemoraui diceret. premisit cathedra moysi sederunt. Illa ergo cathedra non eorũ sed moysi cogebat eos bona dicere etiã nõ bona facientes. Agebãt ergo sua in vita sua. docere aũt sua cathedra illos non permittebat aliena. Multis itaq prosunt dicendo q non faciunt. sed longe pluribus prodessent faciendo que dicunt. Abundant enim qui male vite sue defensionem ex ipsis suis prepositis et doctoribus querunt respõdentes corde suo. aut etiam si ad hoc erumpunt ore suo atq dicẽtes. Quod ipse mihi precipis: cur ipse non facis? Ita fit vt eum obedienter non audiant q se ipse non audit: et verbum dei quod eis predicatur. simul cum ipso pdicatore cõtemnãt. Deniq apostolus scribẽs ad thimotheũ cũ dixisset. nemo adolescẽtiam tuam contẽnat. subiecit vnde nõ cõtemneretur: atq ait. Sed forma esto fidelium in sermone: in conuersatione: in dilectione: in fide: in castitate. Talis doctor vt obedienter audiatur nõ impudenter non solum summisse ac temperate. verum etiam grãditer dicit: qr nõ contemptibiliter viuit. Sic nanq elegit bonã vitã: vt etiam bonã nõ negligat famã. sed prouideat bona corã deo et hominibus quantum potest illum timendo: his consulendo. In ipso etiam sermone malit rebus placere q verbis nec existimet dici melius nisi qd dicitur verius. Nec doctor verbis seruiat: sed verba doctori. Hoc est enim qd apostolus ait nõ in sapientia verbi ne euacuetur crux christi. Ad hoc valet etiã qd ait ad thimotheum. Noli verbis contẽdere. ad nihil enim vtile est: nisi ad subuersionem audientiũ. Neq enim hoc ideo dictum est: vt aduersarijs oppugnantibus veritatem nihil nos pro veritate dicamus. Et vbi erit quod cum ostenderet qualis esse episcopus debeat: ait inter cetera. vt potens sit in doctrina sana et contradicentes possit redarguere.

x Uerbis enim contendere est nõ curare quomodo error veritate vincatur. sed quõ tua dictio dictioni preferatur alterius. Porro qui nõ verbis contendit siue summisse: siue temperate. siue granditer dicat. id agit verbis vt veritas pateat: veritas placeat: veritas moneat: quoniam nec ipsa que precepti finis et plenitudo legis est charitas vllo modo recta esse potest: si ea que diliguntur nõ vera sed falsa sunt. Sicut autem cuius pulcrum corpus et deformis est animus magis dolendum est: quam si deforme haberet corpus ita qui eloquenter que falsa sunt dicunt magis miserandi sunt quam si talia deformiter dicerent. Quid est ergo nõ solum eloquenter verum etiam sapienter dicere nisi verba in summisso genere sufficientia: in temperato splendentia: in grandi vehementia. veris tamen rebus quas audire oporteat adhibere. Sed qui vtrumque non potest dicat sapienter quod nõ dicit eloquenter potius: quam dicat eloquenter quod dicit insipienter. Si autem ne hoc quidem potest: ita conuersetur: vt nõ solum premium sibi compararet: sed etiam prebeat aliis exemplum: et sit ei quasi copia dicendi forma viuendi. Sunt sane quidam qui bene pronunciare possunt: quid autem pronuncient excogitare nõ possunt. Quod si ab aliis sumant eloquenter sapienterque conscriptum: memorieque commendent atque ad populum proferant: si eam personam gerunt nõ improbe faciunt. Sic enim (quod profecto vtile est) multi predicatores veritatis fiunt: nec multi magistri. si vnius veri magistri idipsum dicant omnes et nõ sint in eis cismata. Nec deterrendi sunt isti voce Hieremie prophete per quem deus arguit eos qui furantur verba eius vnusquisque a proximo suo. y Qui enim furatur: alienum auferunt. Verbum autem dei nõ est alienum ab eis qui obtemperant ei. potiusque ille dicit aliena qui cum dicat bene viuit male. Queucumque enim bona dicit eius excogitari videntur ingenio. sed ab eius moribus aliena sunt. Eos itaque dicit deus furari verba sua. qui boni volunt videri loquendo que dei sunt. cum mali sint faciendo que sua sunt. Nec sane ipsi dicunt bona que dicunt si diligenter attendas. Quomodo enim dicunt verbis quod negant factis. Non enim frustra de talibus ait Apostolus. Confitentur se nosse deum factis autem negant. Modo quodam ergo ipsi dicunt. et rursus alio modo nõ ipsi dicunt. quoniam vtrumque verum est quod ait veritas. De talibus enim loquens que dicunt inquit facite. que autem faciunt facere nolite hoc est quod ex ore illorum auditis facite. quod in opere videtis facere nolite. dicunt enim inquit et nõ faciunt. Ergo quamuis non faciant tamen dicunt. Sed alio loco tales arguens. Hipocrite inquit quomodo potestis bona loqui cum sitis mali. Ac per hoc et ea que dicunt quando bona dicunt non ipsi dicunt. voluntate. sicut atque opere negando quod dicunt. Unde contingit vt homo disertus et malus sermonem quo veritas predicetur dicendum ab alio non diserto sed bono ipse componat. Quod cum ipse fit. ipse a seipso tradit alienum. ille ab alio accipit suum. Cum vero boni fideles bonis fidelibus hanc operam commendant vtrique sua dicunt. quia et deus ipsorum est cuius sunt illa que dicunt. et ea sua faciunt que non ipsi componere potuerunt qui secundum illa composite viuunt Siue autem apud populum vel apud quoslibet iam iamque dicturus. siue quod apud populum dicendum. vel ab eis qui voluerint aut potuerint legendum est dictaturus oret vt deus sermonem bonum det in os eius. z Si enim regina orauit hester pro sue gentis temporali salute locutura apud regem vt in os eius deus congruum sermonem daret. quanto magis orare debet vt tale munus accipiat qui pro eterna hominum salute in verbo et doctrina laborat. Illi vero qui ea dicturi sunt que ab aliis acceperunt. et antequam accipiant orent pro eis a quibus accipiunt. vt eis detur quod per eos accipere volunt. et cum acceperint orent vt bene et ipsi proferant. et illi ad quos proferunt sumant. et de prospero exitu dictionis eidem gratias agant a quo se id accepisse non dubitant. vt qui gloriatur in illo glorietur in cuius manu sunt et nos et sermones nostri. Longior euasit liber hic quam volebam. quamque putaue

rā. Sed legēti vel audienti cū gratus est longus nō ē. Cui autē longus ē p partes eū legat. q̄ habere vult cognitū Quē ꝯo eius cognitiōis nō piget de longitudine nō q̄raꝛ. Ego tñ deo nostro gratias ago ꝙ in his quattuor libris nō qualis ego essē cui multa desunt: ſꝫ qualis esse debeat q̄ in doctrina sana. i. xpiana nō solū sibi. ſꝫ aliis etiā laborare studet quantulacunq̨ potui facultate disserui. Amen.

¶ Aurelii Augustini egregii doctoris de doctrina christiana liber quartus q̄ est vltimus librorū istorū feliciter expletus.

¶ Diui aurelij Augustini Hipponensis episcopi de fide ad petrum diaconē liber incipit. A

Epistolam fili petre tue charitatis accepi. In q̄ te significasti velle iherosolimā pergere. ꝛ postulasti te lrīs nrīs instrui. quā de beas in illis partibus vere fidei regulā tenere. vt nullꝰ tibi possit sensus heretice surripere falsitatꝫ. Gaudeo q̄dē ꝙ pro fide vera sine vllo pfidie vicio custodiēda sollicitudinē geris. sine q̄ nulla pōt prodesse. Imo nec esse ꝯuersio. Apl̄ica q̄ppe dicit autoritas. q2 sine fide īpossibile ē placere deo. Fides nāq̨ ē bonorū olm fundamētū. Fides est hūane salutꝫ initiū. Sine hac fide nemo ad filiorū dei numerū pōt ptinere Q2 sine ipa nec ī hoc sc̄lo q̄sq̨ iustificatōis grām ꝯsequiꝛ. nec ī futuro vitā possidebit eternā. Et si q̄s hic non ambulauerit p fidē. nō pueniet ad speciē. Sine fide oīs labor hoīs vacuus ē Tale q̄ppe ē. vt sine vera fide q̄sq̨ velit deo p ꝯtēptū seculi placere. q̄le si q̄sq̨ tēdēs ad patriā. in q̄ se scit btē esse victurū. relinquat itineris rectitudinē ꝛ īprouidus sectꝛ errorē. quo nō ad beatā ciuitatē perueniat. ſꝫ in precipitiū cadat. vbi nō gaudiū peruenīēti daꝛ. ſꝫ cadēti interitus inferaꝛ. Uerūtñ vt de fide sufficiēs sermo ꝓmaꝛ. nec tpis suffragaꝛ spaciū. q2 celeriꝛ nostrū cupis habere rñsum. Et tā magnū est huius disputatōis opus. vt a magnis vix possit īpleri. Neq̨ eñ pop oscisti sic te debere de fide instrui. vt vnā quālibꝫ heresim designares ꝯtra quā specialiter nostre disputationis vigilaret intētio Sꝫ cū indiffinite diffinitionē fidei petis eā q̨ cupis etiā sub breuitate concludi. vides, pculdubio q̄ sit nobis impossibile. vt rē tantā in breui plene cō prehēdamus. Cui sufficiētes esse non possumus. etiā si tātū spaciū tpis ꝛ tale nobis esset ingeniū. vt multa volumina de hoc qđ a nobis expetis facere valeremus. Sꝫ q2 deꝰ, ꝑpe ē oībus inuocātibus eū in vitate. q̄ vbū consummans ꝛ breuiās fecit sup terrā. spero q2 sicut tibi dedit huiꝰ fidei sanctā sollicitudinē. sic etiā mihi vt tuo tā bono tamq̨ laudabili seruiā desiderio. sufficiente tribuet facultatē vt ꝛ si nō potuero cuncta dicere. ex q̄bus oīs error hereticus possit agnosci. ꝛ agnitꝰ vel conuinci valeat vel vitari. tñ in nomine atq̨ adiutorio sc̄tē trinitatis. q̄ vnus solus verus ꝛ bonus est deus. ea dicā in q̄bus saltē magna ex parte rationē fidei catholice cōstet sine aliq̄ erroris caligine ꝯtineri. Quibus retētꝫ poterꝫ ꝛ illa deprehēdere atq̨ fugere q̄ ꝛ si in hoc ope videnꝛ speciali disputatione ꝯuinci. tñ ex his q̄ hic gn̄aliter atq̨ absolute ponētur. appareant illa q̄ infideles hoīes auribus volunt susurrare fideliū. non regula diuine veritatis tradita. sed nequicia humani erroris inuenta.

¶ Explicit prologus.

¶ De trinitate per=sonarum ꝛ vnitate essentie. B

QUocunqȝ
igit̃ loco fuer̃ ꝯsti=
tut⁹ qꝛ ſm regulam
nr̃i saluatoris ipſo
ꝓmulgatã noſtri te
in vno pr̃is ꝛ filij ꝛ
ſpũſſcti noĩe bapti=
zatũ p̃ncipalr̃ atqȝ ĩdubitãter toto cor
de retine patrẽ deũ: filiũ deũ: ꝛ ſpm̃ſan
ctũ deũ. i. ſãctã atqȝ ineffabilẽ trinita
tẽ vnũ eſſe naturalr̃ deũ. de quo in deu
teronomio dr̃. Audi iſrl̃. dñs de⁹ tuus
deus vnus ẽ: ꝛ dñm deũ tuũ adorabis
ꝛ illi ſoli ſeruies. Uerũtñ qꝛ iſtũ vnuȝ
deuȝ: ꝗ ſolus eſt verus naturalr̃ deus:
nõ patrẽ ſolũ: neqȝ filiũ ſolũ: neqȝ ſolũ
ſpm̃ſctũm: ſȝ ſimul patrẽ ꝛ filiũ ꝛ ſpm̃
ſanctũ diximus eſſe. cauẽdũ eſt ne ſicut
patrẽ ꝛ filiũ ꝛ ſpm̃ſanctũ vnũ deũ eſſe
qȝtũ ad naturalẽ attinet vnitatẽ vaci
ter dicimus. ſic eũ ꝗ pr̃ eſt: eũdẽ vel fi=
liũ vl̃ ſpm̃ſanctũ: aut eũ ꝗ filius ẽ ſiue
patrẽ ſiue ſpm̃ſctũȝ: aut eũ ꝗ ſpũſſctũs
ꝓpe in ꝯfeſſiõe huius trinitatis dr̃:
vel patrẽ vl̃ filiũ ꝑſonalr̃ dicere ſiue cre
dere qđ oĩno nefas eſt audeamus. Fi=
des eñ quã ſcti pr̃iarche atqȝ ꝓphe
añ incarnationẽ filij dei diuinitus ac=
ceperũt. quã ẽt ſancti apl̃i ab ipſo dño
in carne poſito audierũt: ꝛ ſpũſſcti ma
giſterio iſtructi: nõ ſolũ ſermõe p̃dica=
uerũt: verũ etiã ad inſtructione ſalu=
berrimã poſteroꝝ ſcript̃ ſuis ĩditã re
liqrũt. vnũ deũ p̃dicat trinitatẽ. i. pa=
trẽ ꝛ filiũ ꝛ ſpm̃ſ.tũm. ¶ Sȝ tri
nitas vera nõ eſſet. ſi vna eadẽqȝ ꝑſona
diceret̃ pr̃ ꝛ filius ꝛ ſpũſctũs. Si eñ
ſicut eſt patris ꝛ filij ꝛ ſpũſancti vna
ſubſtãtia. ſic eſſet vna ꝑſona. nihil oĩ=
no eſſet in quo veraciter trinitas diceret̃
Rurſus quidẽ trinitas vera eſt. ſȝ vn⁹
deus trinitas ipſa nõ eſſet. ſi quẽadmo
dum pater ꝛ filius ꝛ ſpũſſctũs ꝑſona=
rum ſunt ab inuicẽ proprietate diſtin
cti. ſic fuiſſent naturarũ quoqȝ diuerſi
tate diſcreti. Sȝ qꝛ in illo vno vero deo
trinitate nõ ſolũ ꝙ vnus deus eſt. ſȝ ẽt
ꝙ trinitas eſt naturalr̃ verũ eſt. pro=
pterea ipſe verus deus in ꝑſonis trini=
tas eſt. ꝛ in vna natura vnus eſt. Per
hãc vnitatẽ naturalẽ totus pater in fi
lio ꝛ ſpũſctõ eſt. totus filius in patre ꝛ
ſpũſctõ eſt. totus quoqȝ ſpũſſctũs ĩ pa
tre ꝛ filio eſt. Nullus horuȝ extra quẽ
libȝ ipſoruȝ eſt. qꝛ nemo aliuȝ aut p̃ce=
dit eternitate aut excedit magnitudine
aut ſupat ptãte. qꝛ nec filio nec ſpũſctõ
quãtuȝ ad nature diuine vnitatẽ ꝑti=
net. aut anterior aut maior pater eſt.
nec filij eternitas atqȝ immẽſitas. ve=
lut anterior aut maior ſpũſſancti im=
mẽſitatẽ eternitatẽqȝ aut precedere:
aut excedere naturalr̃ põt. Sicut er=
go nec filius poſterior aut minor eſt
patre. ita nec ſpũſſãctus poſterior aut
minor eſt filio. Eternum quippe ꝛ ſine
initio eſt. ꝙ filius de patris natura na
tus extitit ꝛ eternum. ac ſine initio eſt
ꝙ ſpirituſſctũs de natura patris filijqȝ
procedit. Ob hoc ergo tres vnum
recte credimus ꝛ dicimus deum. quia
vna prorſus eternitas: vna immenſi=
tas: vna naturaliter eſt trium perſona
rũ diuinitas. Teneamus igitur patrẽ
ꝛ filiuȝ ꝛ ſpiritum ſanctuȝ vnuȝ eſſe na
turaliter deuȝ. neqȝ tñ ipſum patrẽ eſ=
ſe qui filius eſt. neqȝ filium ipſum eſſe
qui pater eſt. nec ſpiñſanctuȝ ipſum eſ=
ſe qui pater aut filius eſt. Una eñ eſt
patris ꝛ filij ꝛ ſpũſancti eſſentia quã
greci vſian vocant. in qua non eſt ali=
ud pater: aliud filius: aliud ſpũſſctũs.
qȝuis perſonaliter ſit alius pater. ali=
us filius. ali⁹ ſpũſſctũs. D
Qđ nobis maxime ĩ ipſo ſctãꝝ ſcriptu
rarũ initio demõſtrat̃. vbi deus dicit.
Faciam⁹ hominẽ ad imaginẽ ꝛ ſilitu=
dinẽ noſtrã. Cũ eñ in ſingulari nume
ro dicit imaginẽ. oſtẽdit vnã naturaȝ
eſſe. ad cuius imaginẽ hõ fieret. Cum
vero dicit pluraliter noſtrã. oſtẽdit eũ
dẽ deum ad cuius imaginẽ hõ fiebat
nõ vnã eſſe perſonã. Si eñ in illa vna

natura patris ⁊ filij ⁊ spūssctī vna esset persona. nō diceret ad imaginē nr̄am sed ad imaginē meā. Nec dixisset faciamus sed faciā. Si vero in illis tribꝰ personis tres essent intelligende vel credende substātie. nō diceret ad imaginem nr̄aꝫ. sed ad imagines nr̄as. Una em̄ imago triū naturarum inequalium esse nō posset. Sed dū ad vnā imaginē vnius dei hō factꝰ dicit. vna sctē trinitatis essentialit diuinitas intimatur. Deinde ⁊ paulo post pro eo qđ superius dixerat. faciamus hoīem ad imaginē ⁊ similitudinē nostraꝫ. sic hoīem factū scriptura narrauit vt diceret. Et fecit deus hoīem. ad imaginē dei fecit eum. Hāc trinitatē ꝑsonarū atqꝫ vnitatem nature ꝓpheta Esaias reuelatam esse sibi nō tacuit: cū se dicit seraphin vidisse clamātia. sctūs sctūs sctūs domine deꝰ sabaoth. Ubi prorsus ī eo qđ dicit tertio sctūs personaꝝ trinitatem: ī eo vero quod dicit semel dn̄s deꝰ sabaoth: diuīe nature cognoscimꝰ vnitatē. In illa igit sancta trinitate q̄ ideo a nobis repetit totiēs: vt nr̄o cordi tenacius īfigat. vnus est deꝰ pater: qui solus essētialiter de seipso vnū filiū genuit ⁊ vnus filius qui de vno patre solus est essentialiter natus. ⁊ vnꝰ spūs sctūs qui solus essentialiter de patre filioqꝫ ꝓcedit. Hoc aūt totum vna persona nō posset. id est ⁊ gignere se ⁊ nasci de se: ⁊ ꝓcedere de se. Quia igit aliud est genuisse: ꝙ natum esse. aliudqꝫ est ꝓcedere ꝙ genuisse vel natum esse: manifestum est: qm̄ alius est pater. alius filius. alius spūssāctus. Trinitas itaqꝫ ad ꝑsonas patris ⁊ filij ⁊ spūssācti refertur. vnitas ad naturam.

De assumptione humane nature a solo filio in trinitate accepte.

SIcut ergo secūdū illā diuinitatē: qua vnuꝫ sunt pater ⁊ filius ⁊ spūssanctꝰ: neqꝫ patrē natū credimus: neqꝫ spiritūsanctū: ſꝫ solū filiū. sic etiā ſm carnem solū filiū natū catholica fides ⁊ credit ⁊ p̄dicat. Neqꝫ em̄ ī illa trinitate ꝓpriū esset solius patris: qꝛ nō est natus ipē sed vnū filiū genuit: neqꝫ ꝓpriū solius filij: qꝛ nō genuit ipē: sed solus de p̄ris essētia natꝰ est. neqꝫ ꝓpriū spūssctī qꝛ nec natꝰ est ipē nec genuit. ſꝫ solus de p̄re filioqꝫ ꝓcedit. Si ſm diuinaꝫ q̄dem naturā deꝰ pr̄ de nullo nasceret deo: ſm carnē tn̄ ipē nasceret ex vgine. Si em̄ pr̄ nasceret de vgine vna ꝑsona esset pr̄ ⁊ filiꝰ ipa aūt vna ꝑsona ꝓ eo qꝛ nō de deo: ſꝫ tm̄ de vgine nasceret: nō dei filiꝰ: ſꝫ tm̄ hoīs filiꝰ vacit diceret. Ipē aūt dei filiꝰ dicit: qꝛ sic dilexit deꝰ mūdū: vt filiū suū vnigentū daret. Et iterū. Nō em̄ misit deꝰ filiū suū ī mūdum: vt iudicet mundum: sed vt saluet mūdus per ipm̄. Nec btūs dixisset Johānes. Qui diligit genitorē: diligit ⁊ eū qui natꝰ est ex eo. Nec ipē filius dixisset. Pr̄ meꝰ vsqꝫ modo opat ⁊ ego operor. Ipē em̄ qui filiꝰ dicit: si idem esset ⁊ pat. non veracit dei filius diceret: quia nō de deo: sed de sola virgine nasceret. Ad extremū: nec ipse pat de celo testaret: ⁊ suā corporali voce filium demonstrasset dicens. Hic est filius meus dilectꝰ in quo mihi bene cōplacui. Apl̄s quoqꝫ nō dixisset de deo patre. qui ꝓprio filio suo nō pepcit. sed ꝓ nobis oībus tradidit illum. ❡

Sed qm̄ oīa ista diuinitꝰ ad nr̄am doctrinā dicta sunt. ⁊ qꝛ diuina dicta sūt vtiqꝫ vera sūt. Uerū est qđ fides catholica p̄dicat: ⁊ ſm diuinitatē de p̄re natū esse solum filium eternum cum patre: immortalem: impassibilem atqꝫ incōmutabilem deum: ⁊ secundum carnem non patrem: sed vnigenitum eius filium: salua eternitate sua temporaliter

natum:salua impassibilitate sua pas=
sum:salua immortalitate sua mortuũ
salua incõmutabilitate sua qua deus
verus ⁊ vita eterna est veraciter susci=
tatum. Qui totũ habet cõmune cum
patre ꝙ eternus naturaliter sine ini=
tio habuit ⁊ nihil habet cõe cũ pr̃e co=
rũ ꝗ in suã personã tpaliter atqꝫ humi
liter ille eternus atqꝫ excelsus accepit
Rursus si nõ ille ꝗ proprius atqꝫ vni=
genitus dei pr̃is filius est:sed spũssan=
ctus nasceref ex virgine.non ipsum ꝗ
factus est ex muliere.factus sub lege:
natũ de spũssancto ex maria virgine in
symbolo acceptum ⁊ corde ad iusticí=
am crederet:⁊ ore ad salutem sctã ec=
clesia ꝯfiteref. Sed ⁊ si ipe spiritussan
ctus qui patris ⁊ filij spiritus est:for=
mam serui acciperet:non ipse spũssan=
ctus super seipsum hominem factum in
columbe specie celit⁹ adueniret. Pa=
ter ergo de⁹ de nullo genit⁹ deo semel
de sua natura sine initio genuit filium
deũ sibi equalẽ:⁊ eadẽ qua ipse natu=
raliter eternus est diuinitate coeternũ
Sed idẽ deus filius cum sit eternus ⁊
verus:⁊ cũ pr̃e ſm diuinitatẽ natura=
liter vnus deus:ſm ꝙ dicit.ego ⁊ pa=
ter vnũ sum⁹.idẽ pro nobis est homo
factus verus ⁊ plen⁹:in eo verus:quia
verã habet deus ille humanã naturã
in eo vero plen⁹:qꝛ ⁊ carnẽ humanam
suscepit ⁊ aĩam rõnalem. Idẽ tñ vni=
genitus deus nat⁹ est semel ex pr̃e.se=
mel ex matre. Nat⁹ est eñ de patre de
us verbũ.nat⁹ est de matre verbũ ca=
ro factum. Unus ergo est atqꝫ idẽ de⁹
dei filius nat⁹ ante scl̃a.⁊ natus in se=
culo.⁊ vtraqꝫ natiuitas vnius est filij
dei.diuina ſm quam creditur in forma
dei coeternus patri deo ſm quã semet=
ipsum exinaniens ⁊ formã serui acci=
piens.nõ solum in conspectu materni
vteri semetipsũ dũ hõ fieret eadẽ ser=
uilis forme susceptiõne formauit:verũ
etiã de eodẽ matris vtero idẽ de⁹ ho=
mo factus exiuit:⁊ in cruce idem deus
homo factus pependit.⁊ in sepulcro
idẽ deus homo factus iacuit.⁊ ab ife=
ris idem deus homo factus tertio die

resurrexit.sed isepulcro ſm solum car=
nem idẽ deus iacuit.⁊ in infernũ ſm
solã aĩam descẽdit. 6 Qua de i
fer; ad carnẽ die tertia reuertẽte:idem
deus ſm carnẽ qua in sepulcro iacuit
de sepulcro resurrexit:⁊ quadragesi=
mo post resurrectionẽ die idẽ deus hõ
factus:in celum ascẽdẽs in dextera dei
sedit.inde in fine seculi ad iudicandos
viuos mortuosqꝫ venturus. Uerbum
ergo caro factũ vnus est filius dei dñs
Jesus christ⁹:mediator dei ⁊ hominũ
Idcirco aũt mediator:qꝛ idẽ de⁹ atqꝫ
homo verus habẽs cũ patre vnã diui=
tatis naturã:⁊ humanitatis vnã cum
matre sustantiã:habẽs ex nobis vsqꝫ
ad mortẽ iniqtatis nr̃e penã.habens
incõmutabilẽ de deo patre iusticiam.
propf iniqtatẽ nr̃aꝫ tpaliter mortuus
propter iusticiã suã ⁊ ipe viuus semꝑ
⁊ immortalitatẽ mortalib⁹ largitur
Qui perfectam quideꝫ humanitatem
suam in ipa diuinitatis sue perfectione
seruauit.veritatem vero mortalitatis
nostre ꝑ susceptionem mortis.veritate
atqꝫ incõmutabilitate sue immortali=
tatis absorbuit. Hoc est qd̃ testaf bea
tus petrus:qꝛ xp̃s deglutiuit mortem
vt vite eťne heredes efficeremur. Bea
tus quoqꝫ paulus docet:qꝛ xp̃s mortẽ
deglutierit.illuminauerit autem vitã
⁊ incorruptionẽ. Christus ergo mortẽ
gustauit:qꝛ verus homo est ideqꝫ mor
tẽ deglutiuit:qꝛ verus de⁹ est. Idẽ ꝗp
pe sicut dicit apl̃s:mortuus est ex iñr
mitate:sꝫ viuit ex virtute dei. vn⁹ atqꝫ
idẽ ꝗ ſm ꝓphetiam btĩ dauid ⁊ hõ fa=
ctus est in syon ⁊ ipe fundauit eã altis=
sim⁹. Itaqꝫ nec diuinitas christi alie=
na est a natura pr̃is:ſm id.quia in pn̄=
cipio erat verbũ:⁊ verbũ erat apud de
um:⁊ deus erat verbũ. Hoc erat in pn̄
cipio apud deũ. Oĩa ꝑ ipm̃ facta sunt
⁊ sine ipso factũ est nihil. Nec huma=
nitas ei⁹ aliena est a natura mr̃is.ſm
id qd̃ verbũ caro factũ est:⁊ habitauit
in nobis. Illa eñ natura ꝗ semꝑ geni
ta manet ex patre:nostram naturam
sine peccato suscepit vt nasceretur ex
virgine. Neqꝫ enim natura eterna at=

q3 diuina tēporaliter concipi et tēporaliter nasci ex natura humana vllatenus posset: nisi fm susceptionē veritatis humane. verā tēporaliter conceptionem atq3 natiuitatē ineffabilis in se diuinitas accepisset. H Sic ē deus eternus acverus: veraciter scdm tēpus et conceptus et natus ex virgine. Dū enim venit plenitudo tēporis misit deus filiū suū factū ex muliere: factū sub lege: vt eos q sub lege erāt redimeret: vt adoptionē filiorū reciperemus. illo.s.deo naturaliter facto filio hois q vnus ē naturaliter filius dei patris vnigenitus. Hoc vtiq3 Johannes euangelista confirmans postq3 dixit: et verbum caro factū est et habitauit in nobis: subsequēter ait. et vidimus gloriā eius gloriā3 quasi vnigeniti a patre: plenū3 gratie et veritatis. Sic ille omniu3 spirituum omniumq3 corporum: id est omnium naturarū creator et dñs. creauit virginē creandus ex virgine: et cuius ipse factor est matrē sibi fecit. quando de eius carne cōcipiēdus atq3 pariēdus veram materiā carnis deus imēsus ac sempiternus accepit. vt et fm veritatē forme seruilis deus hō misericorditer fieret: et fm formā dei naturali veritate idē deus hō pmanēs nō careret. Sic igitur christum dei filium: id est vnam ex trinitate personam deu3 verum crede: vt diuinitatē eius de natura patris natā esse non dubites. Et sic eum verū hominē crede: vt eius carnē non celestis: nō aeree: non alterius cuiusq3 putes esse nature: sed eius cuius est omniū hominū caro: id est quā ipse deus hoi primo de terra plasmauit: et ceteris hominibus plasmat quos per propagationem ex hominibus creat. Sed lic3 caro christi et omniū hominū vnius eiusdemq3 nature sit: hec tamē quā deus verbu3 ex maria virgine sibi vnire dignatus ē sine peccato suscepta sine pctō nata est: vt pote fm quam deus eternus et iustus misericorditer et conceptus et natus ē et dñs glorie crucifixus est. J Quibus autē verbis explicabitur e er

nis illius excellētia singularis: cuius diuina est ex ipsa sui conceptione persona: cuius origo natiuitatis insolita qua sic verbū caro factum est. vt vna psona esset cum carne sua vnigenitus ac sempiternus deus. ipsa sue carnis conceptione conceptus. Istā vo cete rorum hominum carnē: per humanū certum est nasci concubitum: viro seminante: femina vero concipiēte atq3 pariente. Et quia dum sibi inuicē vir mulierq3 miscentur vt filios generēt sine libidine non est parentum concubitus: ob hoc ex eorum carne nascentium. non potest sine peccato esse conceptus: vbi pctm in paruulos nō trāsmittit propagatio: sed libido. Nec fecunditas humane nature facit homines cum peccato nasci: sed feditas libidinis quā homines habent ex illius primi iustissima condēnatione peccati. Ideo beatus Dauid q̄uis de legitimo nasceretur iustoq3 coniugio. in quo scilic3 nec infidelitatis culpa: nec fornicationis macula poterat inueniri: propter originale tamen peccatum quo naturaliter obstricti sunt filij ire non solum impiorum filij: sed omnes etiam qui de iustorū sanctificata carne nascuntur. exclamat et dicit. Ecce enim in iniq̄tatibus conceptus sum: et in peccatis concepit me mater mea. Sāctus etiam Job dicit: mundu3 a sorde non esse hominem: nec si vnius dici sit vita eius super terram. Dei ergo filius vnigenitus. qui est in sinu patris: vt carnem hominis animamq3 mundaret susceptione carnis atq3 anime rationalis incarnatus est: et qui est deus verus homo verus factus est: non vt alter deus esset alter homo: sed idē deus: idem homo. Qui vt illud peccatu3 quod in concubitu mortalis carnis generatio humana cōtraxit auferret: cōceptus est nouo more deus incarnatus in vtero virginis: sine coitu viri: sine libidine concipiētis virginis: vt per deum hominē quem ab sq3 libidine conceptu3 inuiolatus edidit virginis vterus: ablueret pctm: qd nascē

tes trahūt oēs homines: quibus in
corpore mortis huius: talis est nascē-
di cōditio: vt matres eorum fecūdita-
tis opus implere nō possint: nisi pri-
us virginitatem carnis amiserint.

R Solus igit abstulit pctm̄ ꝯce-
ptiōis atq; natiuitatis humane deus
vnigenitus. qui dum cōciperetur ve-
ritatē carnis accepit ex virgine: ⁊ cuꝫ
na sceret: integritatē virginitatis ser-
uauit in matre. Ista causa est qua de-
us factus est filius virginis ⁊ maria
virgo facta est mater vnigeniti dei. vt
quē pater genuit ex eternitate: ipsum
virgo ꝯceptū ꝓferret in tēpore. Illa
vtiq; est virgo quā deus qui de ea fue-
rat nasciturus: ita singulari grā ꝑue-
nit atq; repleuit: vt ipsum haberet vē-
tris sui fructū: quē ex initio habuit vni
uersitas dominuꝫ. ⁊ ipsum sibi vide-
ret nascēdi solēnitate subditum: queꝫ
in vnitate paterne substātie nō solum
humana: sed etiam āgelica creatura
cognoscit ⁊ adorat altissimū. Sic er-
go pctm̄ ⁊ pena peccati que per sce-
lus corrupte mulieris intrauit in mū-
dum: per inuiolate virginis partū au
fertur a mūdo Et quia in cōditiōe ge-
neris humani per mulierē que de solo
viro facta est: cōtigit vt mortis vnicu
lo teneremur obstricti. hoc in redem-
ptiōe humani generis diuina boni-
tas egit: vt per virum qui de sola mu-
liere natus est vita hominibus red-
deretur. Illic humanā naturā nequis
sima deceptiōe sibi dyabolus in pec-
cati similitudine sociauit. hic deus hu
manam naturā in vnitate persone su-
scepit. Ibi femina decepta est vt fieret
filia dyaboli: hic virgo gratia reple-
ta ē vt fieret maꝛ summi atq; incōmu-
tabilis vnigeniti dei. Ibi āgelus de-
iectus per superbiaꝫ seducte mulieris
animū obtinuit: hic deus humiliās se
per misericordiaꝫ incorrupte virgi-
nis vterū ex ea nasciturus impleuit.
Dei eī filius Jesus christus qui in
forma dei erat: qꝛ nisi ex natura pr̄is
natus esset: esse nō posset. ipse scd̄m a-
postolicā doctrinam semetipsum exi-
naniuit: formam serui accipiēs. For-
mā igitur serui: id est naturā serui ī su-
am accepit ille deus personam. atq;
ita hominū factor in similitudīnē ho-
minum factus ⁊ habitu inuētus vt ho
mo ipse humiliauit semetipsum: fa-
ctus obediēs patri vsq; ad mortē: mor
tē autē crucis. Intēte igitur hāc apo-
stoli sentētiam cogita: ⁊ in ea cogno-
sces quomō dn̄m Jesuꝫ christuꝫ eūdeꝫ
deuꝫ atq; hominē credas. Nec tn̄ in
eo veritatē vtriusq; nature in vna ꝑ-
sona aut cōfundas aut diuidas.

L Cum ergo primo audis de dn̄o
Jesu christo: quia in forma dei erat.
opꝫ te agnoscere firmissimeq; tenere
in illo forme nomine naturalē plenitu
dinē debere intelligi. In forma igitur
dei dn̄s Jesus christus erat: qꝛ in na-
tura dei patris semper erat de quo na
tus erat. Unius ergo nature cū patre
est equaliter q; cū eo sempiternus at-
q; immēsus. equaliter immortalis ⁊
incōmutabilis. equaliter inuisilis ⁊
inenarrabilis. equaliter bonus ⁊ iu-
stus. equaliter miserator ⁊ misericors
patiēs ⁊ multum misericors ⁊ verax
equaliter fortis ⁊ suauis. equaliter sa-
piēs atq; oīpotēs. Proīde hec oīa
q̄ diximꝰ de filio dei firmissima fide re-
tine: q̄ hec vtiq; oīa in vnitate natu
re hn̄s cū pr̄e sine dubio equalis ē pr̄i.
Propter qd̄ ⁊ apl̄us ꝯtinuo adiūgēs
ait. Nō rapinā arbitratus ē esse se eq̄-
lē deo. Nō eī rapine fuit illa filij cuꝫ
patre diuinitatis equalitas sed natu-
re. etiā illa q̄ ꝯsequēter subiūgit apl̄s
dicēs. qꝛ semetipsuꝫ exinaniuit formā
serui accipiēs. in similitudinē hoīm fa
ctus: ⁊ habitu inuētus. vt hō. ⁊ qꝛ hu-
miliauit semetipsuꝫ factꝰ obediēs pr̄i
vsq; ad mortē: mortē aūt crucis. Oīa
hec de illo deo vnigenito dei filio. de il
lo verbo deo de quo dicit euāgelista.
In prīcipio erat verbū. ⁊ verbū erat
apd̄ deū: ⁊ deus erat v̄bū. de illa dei
virtute dei q; sapiētia: de q̄ de eo dr̄.
Oīa in sapiētia fecisti. de illo princi
pio cuꝫ quo vnuꝫ est pr̄ ipse principiū:
⁊ in quo sibi coeterno fecit celum ⁊ ter

rã:id est omnẽ spũalẽ corporaleq na
turã: de deo vnigenito: q est in sinu pa
tris vt dixi: omnia hec personaliter ac-
cipe: salua tamẽ eternitate: immẽsita
te: immortalitate: incõmutabilitate:
inuisibilitate deitat; eius. M
Que ita naturaliter atq equalr com
munia cu3 deo pře hab3 dei filius: vt
lic3 pro nobis fuerit homo veraciter
factus pmãserit tñ equalis vo deo při
de quo natus est verus & vitas deus.
Semetipsu3 igitur exinaniuit: sed de
plenitudine eius nos oẽs accepimus.
Qua3 plenitudinẽ si exinanitus amit
teret: qd de ea nobis daret: vtiq non
haberet. Eodẽ autẽ non habẽte nos
proculdubio nihil possemus accipere
de plenitudine autẽ eius nos omẽs ac-
cepimus. Ex eo autẽ q nobis de ple-
nitudine sua dedit. ostendit etiã cu3 se
exinaniuit plenitudinẽ amisisse nõ quã
habuit. quia si plenitudinem suam a-
mitteret dare de illa nullatenus pos-
set. Formam ergo serui accepit. Neq
eñ aliud fuit illa summi dei exinani-
tio. nisi forme seruilis. i. humane na-
ture susceptio. Vtraq igiř est in chri-
sto forma: q2 vtraq & vera & plena est
in christo substãtia. Ideo sanctus euã
gelista plenũ eũ gře & veritatis pdi-
cat: q2 in diuina natura in q deus ve-
ritas est plen⁹ ẽ. & in humana natura
in qua hõ verus gřa factus est plenus
est. In illa plenitudine deus est: in for
ma dei equalis deo. In ista plenitudi
ne seruus in forma serui: q2 in similitu
dine hoim factus habitu est inuẽtus
vt homo. Exinaniẽs ẽ semetipsu3 for-
mã serui accepit vt fieret seruus: s3 for
me dei plenitudinẽ nõ amisit. in qua
sc est eternus atq incõmutabilis do-
minus. factus sm formã serui hõ ver⁹
eiusdẽ nature cuius est ancilla mater:
& manẽs in forma dei de⁹ ver⁹ eiusdẽ
nature cui⁹ est etiam dñs př. N
In forma dei cũ pře & spũsancto vnus
est solus formator omniu3 deus: sm for-
mã serui solus ipse sua & pris & spũsã
cti opatiõe formatus. quia creator est
cõmune habẽs naturaliter cu3 pře &
spũsancto. q2 aũt creatus est formã ser
ui sm quã creatus est solus habẽs per
sonaliter in seipso: cuius & natiuitatẽ
futurã sm carnẽ. & mortẽ & resurrecti
onẽ. atq in celo ascensionem: lex & p-
phete pronunciare nunq destiterũt:
prout ipse precipiebat verbis & fact;.
Nam & in sacrificijs carnalium victi-
marum q ipsa sibi sancta trinitas q
vnus est deus noui & veteris testamẽ-
ti a patribus nostris pcipiebat offer-
ri. illius sacrificij significabař gratis-
simu3 munus: quod pro nobis seip su3
solus dei filius sm carnẽ esset miseri-
corditer oblaturus. Ipse eñ sm apo-
stolicã doctrinã obtulit semetip3 pro
nobis oblationẽ & hostiã deo i odorẽ
suauitatis. Ipe verus de⁹ & põtifex: q
pro nobis nõ i sanguine thaurorum &
hircorum: s3 in sanguine suo semel in-
troiuit in sctã. Quod tũc põtifex ille
significabat: qui cum sanguĩe i sancta
sctõrum per ãnos singulos introiebat
Iste igiř est qui in se vno totum exhi-
buit. quod esse necessarium ad redem-
tiõis nostre sciebat effectũ. idẽ sc3 sa-
cerdos & sacrificiũ: idem deus & tem-
plum. Sacerdos p quẽ sumus recõ-
ciliati. sacrificiũ quo recõciliati. tem-
plum in quo recõciliati: deus cui re-
cõciliati. Solus tamẽ sacerdos sacri-
ficiũ & tẽplũ: & hec oĩa deus scdm for-
mã serui. Nõ autẽ solus deus: q2 hoc
est cũ patre & spũsctõ secũdũ formam
dei. Recõciliati igiř sumus p solũ fi-
liũ secũdũ carnẽ: sed nõ soli filio secũ-
dum diuinitatem. Trinitas eñ nos si
bi recõciliauit. p hoc q solu3 verbum
carnem ipsa trinitas fecit. In quo sic
veritas incommutabilis manet hu-
mane diuine q nature: vt sicut vera sẽp
est eius diuinitas quam de patre in-
cõmutabilẽ hab3: ita vera semp atq i
cõmutabilis sit eius humanitas qua3
sibi vnitã summa diuinitas gerit. Hec
pauca de fide sctẽ trinitat;. q solus &
verus est naturaliter deus q̃tũ breui-
tas tẽporis & sermonis pmisit in serui
Nũc de creatura quid absq dubita-
tiõe credere debeas intimabo.

Quid de creatura credē oporteat. ¶

PRincipa-
liter itaqꝫ tene oēꝫ
naturā q̄ nō ē trini
tas deꝰ ab ipa sctā
trinitate: q̄ solꝰ deꝰ
eternꝰ ⁊ verꝰ ē: crea
tā ex nihilo. Ac si
vniuersa i celis ⁊ in terra visibilia ⁊ in
uisibilia: siue thronos: siue dn̄atōes: si
ue ꝑncipatus: siue ptāes: opus atqꝫ
creaturā esse sctē trinitatis. q̄ ē vnus
deus rerū oim̄ creator ⁊ dn̄s. et̄nꝰ oi-
potēs ⁊ bonꝰ. habēs naturalr̄ vt sp̄ sit
⁊ mutari aliq̄n nō possit. Et hic deus
q̄ sine initio sp̄ ē: qꝛ summe ē: dedit re-
bus a se creatꝫ vt sint: nō tn̄ sine initio
qꝛ nulla creatura eiusdē nature ē. cuiꝰ
est trinitas vnus verus ⁊ bonꝰ deus: a
quo creata sunt oīa. Et qꝛ summe bo
nus ē: dedit oībus naturꝫ q̄s fecit vt
bōe sint. nō tn̄ tātū bone q̄tū creator
oim̄ bonoꝝ. Qui nō solū summe bonꝰ
sꝫ etiā summū atqꝫ icōmutabile bonū
est: qꝛ et̄nū bonū ē: nullū hn̄s defectū:
qꝛ nō ē ex nihilo factū: nullū hn̄s ꝓfe-
ctū qꝛ nullū hꝫ initiū. Ideo q̄ppe natu
re a deo facte ꝓficere possunt: qꝛ esse ce
perunt. ideo deficere: qꝛ ex nihilo facte
sunt. Ad defectū eas cōditio ducit ori-
ginis: ad profectū x̄o prouehit opa-
tio creatoris. In eo igit̄ primū trini-
tatꝫ q̄ deus verꝰ ē: et̄nitas sine initio
naturalis. agnoscit̄. qꝛ q̄dā ita fecit:
vt cū esse q̄dē ceperint: tn̄ nō esse aliq̄n
nō possint. in eo x̄o eius oipotētia in-
telligit̄: qꝛ omnē creaturā visibilē at-
qꝫ inuisibilē. i. corporalē atqꝫ sp̄ualē
de nihilo fecit: in q̄bus ipsa reꝝ diuer-
sitas multo magis cōmēdat bonitatē
atqꝫ oipotētiā creatoris. Nisi em̄ oi-
potēs essꝫ nō vna eadēqꝫ facilitate su-
ma atqꝫ ima fecisset. Et nisi summe bo
nus essꝫ: nō se gubernādis rebus quo-
qꝫ infimis ꝑstitisset. ¶ Igit̄ tā
in magnis q̄ i paruis q̄busqꝫ rebꝰ cō-
ditꝫ magna ē bonitas atqꝫ oipotētia
cōditoris. Oīa em̄ sapiēter fecit sum-
ma veraqꝫ sapiētia: cui naturaliter
hoc ē esse quod sapiētē esse: hoc facere
quod sapient̄ facere. Simplicitas ita
qꝫ multiplicis sapiētie dei magnitu-
dinē celsitudinis sue: nō solū in magni
tudine sublimiū creaturaꝝ: verū etiā i
ifimaꝝ paruitate cōmēdat: dū bona
oīa q̄ creauit: nō solū multo inferius
dissimiliaqꝫ suo creatore sunt: vt po-
te nō prolata de seipo: sꝫ facta prorsus
ex nihilo: verū etiā inter se non equalr̄
sunt. sꝫ vnaq̄qꝫ res ita ꝑmanet sicut a
deo cū nō esset accepit: alia q̄dē sic: a-
lia autē sic. Neqꝫ em̄ sic datū est cor-
poribus vt sint: sicut sp̄us accepérūt:
cū ipsa quoqꝫ corpora nō equalr̄ sint.
⁊ in ipsis celestibus atqꝫ terrestribus
inueniat̄ nōnulla diuersitas: cū tā ce-
lestia q̄ terrestria non soluꝫ impari di
stēt q̄titate molis. verū etiā dissimili
splēdeant claritate. Alia nāqꝫ est si-
cut dicit Apostolus claritas celestiuꝫ
corporū. alia t̄restriū. In ipsis quoqꝫ
celestibꝰ. alia claritas solis. alia clari
tas lune. alia claritas stellarū. Stella
em̄ differt a stella in claritate. Corpo-
raliū igit̄ naturaruꝫ diuersitas osten-
dit vnāquāqꝫ earū non hoc esse quod
ex se semper habere potuerit. sꝫ quod
ex dispositione atqꝫ ope oīpotētis-
simi atqꝫ incōmutabilis ⁊ sapientis-
simi creatoris accepit. Quod si vnius
eiusdemqꝫ nature esset quelibet crea-
tura corporalis: cuius est sancta trini-
tas: que vnus est deus: nec localit̄ in
loco esset: nec temporis mutationem
aliquando sentiret: nec de loco ad lo-
cum transiret nec circumscriberetur:
quantitate molis sue. Que oīa ostē
dunt huiusmodi naturarum illum eē
opificē. cui nullus latus aut āgustus
ē locus: quia non minus in angustis
q̄ in latis totus ē. Nec mutatur tē-
pore qui solus potest volumina tem-
porum non tēporali volubilitate sed
eterna stabilitate mirabiliter ordina-
re. Neqꝫ em̄ in tempore cogitat quē-
admodum tēporū series rerum deces-
sione aut successione transcurrat: nec
aliqua molis quantitate terminatur.
quia nullo fine concluditur. Neqꝫ per

mundi partes partibus suis maioribus est ipse diffusus: vt maiores mundi partes suis maioribus impleat: et minores minoribus implendo. nusquam tamen totus se infundat. C Ipse enim est deus qui ait. Celum et terram ego impleo. Omnia igitur que fecit: id est spiritus et corpora: summa et ima: celestia atque terrestria: viuentia et quibus viuendi facultatem non dedit: ineffabiliter vbique totus dominus deus et implet et continet. Nec in his que diuiduntur ipse diuiditur. nec in his que mutantur vlla mutatione variatur. Nisi enim naturaliter incommutabilis ipse esset: nunquam in rebus mutabilibus ordo quidem consilii ac dispositionis eius incommutabilis permaneret. Deus igitur rerum corporearum atque incorporearum creator immensus: eo primum se nullum esse corpus ostendit: quia quibusdam corporibus vitam non dedit: cum corpora omnia ipse creauerit. Ipse autem naturaliter vita est: quia si vita non esset: non viuentia corpora non fecisset. Neque enim facit rem non viuentem nisi res viuens. Non igitur vnius nature sunt cum deo corpora que viuere omnino non possunt. Ac sic neque illa corpora vnius nature cum deo sunt: quibus singulis singulos brutos atque irrationales spiritus: quibus eadem corpora viuificarentur ac sensificarentur inseruit. Sed nec ipsi bruti spiritus vnius nature cum deo sunt: qui licet viuificandis sensificandisque cognoscatur inseruisse corporibus. ipsis tamen spiritibus nullum intelligendi largitus est lumen: quo suum possent aut cognoscere aut diligere creatorem. Ipsos quoque spiritus quos rationales atque intellectuales esse non dubium est: quis audet blasphemo spiritu et ceco corde eiusdem nature cuius est deus: vel putare vel dicere: cum deus vtique naturaliter incommutabilis omnino sit et immensus? Qui cum in se diuersitatem vllam habere non possit: in eisdem tamen spiritibus quos rationales atque intellectuales fecit: diuersitatem sue operationis ostendit. In quibusdam enim: id est que terrenis ac mortalibus sunt inserti corporibus: et si nullus est eis localis motus: quia per locorum corporalium partes cum ipsis in corporibus sint: non particulatim sunt sed sicut in totis corporibus toti: sic in eorundem corporum partibus toti sunt. tamen cogitationum varietas diuersitatem in eis cuiusdam temporalis motionis ac mutationis ostendit: dum modo aliquid nesciunt: modo sciunt: modo volunt: modo nolunt: modo sapiunt modo desipiunt: modo iniqui ex iustis modo iusti sunt ex iniquis: modo pietatis illustrantur lumine: modo deprauantur tenebroso impietatis errore.

R Illos quoque quos terrenorum corporum grauat nulla lutulenta materies. i. angelicos spiritus: quis non videat non vnius nature esse cum deo sed factos ex nihilo? quorum naturalis mutabilitas in eo cognoscitur quia eiusdem nature pars est in deterius permutata. Deinde quod hi qui deprauati non sunt: licet illius dono: a quo cum non essent facti sunt indefessa et inexhaustum creature angelice gratis datum est: perfecta dilectione: contemplatione atque exultatione multitudinem dulcedinis domini incessabiliter sumant. nec ab eo naturali conditione deficiant: si et inherentibus deo nihil inest de varietate temporis: quia collato sibi eterne incorruptionis atque incommutabilitatis munere nihil in se sentiant mutationis. inest tamen singulis naturalis terminus: quo a se inuicem discernuntur. quia nullus eorum in alio est. Et cum vni eorum opus quodlibet iniungitur. alius quoque alteri operi implendo diuine potestatis deputatur arbitrio. Hec omnia ostendunt etiam sanctos angelos opera esse sancte trinitatis: cuius per singulas res quas vtique sicut voluit fecit: apparet mirabilis et sapientia in dispositione: et virtus in opere. Quosdam igitur spiritus sic deus creauit vt semper essent. quosdam vero vt esse spiritus quandoque desinerent. Illos ita que desituros quosdam ex aqua: quosdam quia sic voluit omnipotens produxit ex terra. Superiores vero spiritus nullum cum corporeis elementis habere

fecit naturale consortiũ:quos eternos creauit:ꝛ eis facultatẽ atq; intelligẽtiam cogitande:cognoscende diligendeq; diuinitatis inseruit. Quos tñ ita creauit:vt etiã pre se ipsis illum diligerẽt. cuius se tales creatos opere cognouissent. cum eoꝝ vt tales fierent nulla merita p̃cessisset. § Ut aũt hec dilectio haberet iustã ꝛ cõgruã laudẽ voluntatis quoq; eis tribuit libertatẽ vt esset eis possibile siue ad eũ q̃ supra eos est:intẽtionem sancte dilectionis erigere:siue ad se vel ad ea q̃ infra eos sunt graue cupiditatis semetipsos põdere declinare. Non est igitur natura que in eternum possit siue misere siue bñ viuẽdo subsistere:nisi que potest de deo ipsius dei munere cogitare. Hec autẽ natura intellectualis i aĩabus est hoĩm ꝛ spiritibus angelorum. Deus quippe diligendi ac cognoscendi se nõ nisi angelis ꝛ hoĩbus indidit facultatem. Quibꝰ propꝭ arbitrij libertatẽ que maxime debuit itellectuali creature:creatoris benignitate cõferri:ita cognoscẽdi ꝛ diligendi se facultatem voluntatẽq; donauit. vt eã vnusquisq; ꝛ habere posset ꝛ perdere. Si qs tñ spõte eam pderet:suo eã deinceps arbitrio resumere nõ valeret:vt illius esset sancte cogitationis initia gratuite dono bonitatis denuo reuocãdis quibusvellet infundere:cuius fuit in ipso creationis exordio nullis p̃cedẽtibus meritis spũs ꝛ corpora locis atq; affectiõbus prout ipse sapiens voluit cõgrue ꝛ mirabiliꝭ ordiare. Angeli ergo atq; homines ꝓ eo q2 rõnales sũt facti. eternitatis ac beatitudinis donũ in se a nature spũalis creatore diuinitꝰ acceperunt. ita. s. vt si dilectioni creatoris sui iugiter inhesissent:simul eterni beatiq; mãsissent. Si vo ꝓprie libertatis arbitrio ꝯtra summi creatoris imperiũ: suã niterẽtur facere volũtatẽ:ꝓtinus a cõtumacibus beatitudo discederet: ꝛ ad supplicium eis relinquereꝭ eternitas misera:erroribus deinceps doloribusq; cruciãda. Et de ãgelis qdez hoc disposuit ꝛ impleuit:vt si qs eoꝝ bonitatẽ volũtatis pderet:nũq; eã diuino munere repararet. Pars itaq; ãgeloꝝ q̃ a suo creatore deo q̃ solo bono beata fuit volũtaria prorsus auersiõe discessit. eqtatis supne iudicio:initiũ sue dãnatiõis i ipsa auersiõe volũtatꝭ inuenit vt nõ aliud ei esset incipere iã puniri:q̃ illius beatifici boni dilectiõe destitui quã deus i eterno sic totã p̃cepit remanere supplicio:vt etiã ignẽ ei eternum p̃pararet:i quo oẽs illi p̃uaricatores angeli nec mala possint vnq̃ volũtate carere nec pena:sed permanẽte in eis iniuste auersiõis malo:pmaneat etiam iuste retributiõis eꝭna dãnatio ¶ Horum maloꝝ pñceps dyabolus primos hoĩes q2 ad pctĩ p̃ncipiũ inuidus duxit:nõ eis tñ:ꝫ ꝛ vniuerse ꝓpagini eoꝝ cũ vicio pctĩ meritũ mortꝭ inseruit Deus aũt misericors ꝛ iustus sicut diabolo atq; ãgelis eius ꝓpria volũtate cadẽtibꝰ ceteros ãgelos i sue dilectionis eternitate firmauit. sic etiã hũani generis massã nõ totã i sempiꝭnũ pire pmisit:ꝫ qs voluit eiꝰ g̃tuita bonitas repulsis tenebris i qbꝰ oĩs hũana natiuitas pctĩ orginalis ꝯdẽnatiõe versaꝭ:reducẽdos p̃destinauit ad lucẽ. in eo p̃cipue demõstrãs q; istos originalꝭ pctĩ vinculis i debita gr̃a liberatorꝭ absolueret. cũ alios ꝛ q̃maxime puulos qbus nulla pñt vel bona vel mala inesse ꝓpria merita volũtatis insolubili nexu eterna dãnatio retineret. Bone quoq; volũtatis ꝛ cogitatiõis initiũ nõ hoĩ ex seipso nasci. ꝫ diuinitꝰ ꝛ p̃pari ꝛ tribui in eo deꝰ euidẽter ostẽdit. q2 neq; dyabolus neq; aliqs ãgelorum eiꝰ ex quo ruine illiꝰ merito:i hãc inferiorẽ sunt detrusi caliginẽ:bonã potuit aut poterit resumere volũtatẽ. Q2 si possibile esset vt hũana natura postq̃ a deo auersa bõitatẽ pdidit volũtatꝭ:ex seipa rursus eã hr̃e potuisset:multo possibilius hoc natura hr̃et ãgelica:q̃ q̃to minꝰ g̃uatur terreni corpis põdere:tãto magis hac esset p̃dita facultate. Sꝫ ostendit deꝰ vñ bona volũtas hoĩbus deꝭ:quã sic amiserũt ãgeli cũ hr̃ent:vt amissaꝫ deinceps habere nõ possent. Qm̃ igiꝭ

digna est eadē voluntas bona per dei grām eterne beatitudinis premio.: ꝛ iniquitas angelica atq; humana non dꝫ esse impugnita ꝓpterea ſm catholice fidei regulā venturum esse filium dei ad puniendos omnes peccatores angelos: ꝛ ad iudicandos homines viuos ꝛ mortuos fideliter expectamus. Testatur enī beatus Petrus: qꝛ deus angelis peccātibus nō pepercit: ſꝫ carceribus caliginis inferi detrudēs tradidit in iudicio puniēdos reseruari. De hominibus quoq; viuis ac mortuis iudicandis hec ait beatus Paulus Testificor coram deo ꝛ xp̄o Jesu: q̄ iudicaturus est viuos ꝛ mortuos ꝛ aduentum ipsius ꝛ regnum eius. In cuius aduētu ab illo primi hominis corpore quod deus de terra plasmauit vsq; ad omnium hominum corpora que animata quandoq; viuere ceperunt ab illo resuscitabuntur: a quo operāte creata sūt. ¶ Singula vero corpora illis singulis suis aīabus in resurrectione reddētur. quas in maternis vt viuere inciperēt ventribus habere ceperunt. vt. s. anime in illo examine iusti iudicis. in eisdem singulis corporibus suis accipiant retributionem siue regni siue supplicij in q̄bus siue bonam siue malam qualitatē vite p̄ntis habuerint. Qualitas autem male vite ab infidelitate incipit: q̄ ab originalis pctī reatu īitiuꝫ sumit. In quo quisquis viuere ita incipit: vt añ finiat vitaꝫ q̄ ab eius obligatiōe soluatur: si vnius diei vel vnius hore spacio anima illa vixit in corpore necesse est eam cum eodem corpore interminabilia gehenne sustinere supplicia: vbi dyabolus cuꝫ āgelis suis in eternum arsurus est: qui ꝛ primus peccauit: ꝛ pctm̄ primis hominibus persuasit. Ubi cuꝫ eo etiaꝫ fornicarij idolis seruiētes. adulteri. molles masculoꝛuꝫ cōcubitores. fures: auari. ebriosi: maledici. rapaces: ꝛ oīes qui opa carnis agunt. de quibus beatus dicit apostolus. quia regnum dei non cōsequentur. si ante huius vite terminum a vijs suis malis conuersi non fuerint eternis ignibus exurentur. Omnis enī homo qui in hoc seculo vsq; ad finem in iniquitatum delectatione ꝛ cordis obduratiōe permanserit: sicut hic cuꝫ noxia criminum delectatio tenuit: sic eum sine fine sempiterna cruciatio retinebit. Erit enī etiam iniquoꝛum resurrectio: sed sine immutatione quam solis fidelibus ꝛ ex fide iuste viuētibus daturus est deus. Hoc est enī quod ait apostolus Paulus. Omnes quidem resurgemus: sed non omnes immutabimur. Ostēdens autem iustos diuino munere cōmutandos ait: ꝛ nos ī mutabimur. Habebūt ergo iniqui cuꝫ iustis resurrectionē carnis cōmunem immutationis tamen grati ā non habebunt: que dabitur iustis. Quoniaꝫ a corporibus impioꝛū non auferetur corruptio ꝛ ignobilitas ꝛ infirmitas in q̄bus seminanē. ✠ Que ob hoc morte nō extinguētur: vt illud iuge tormētuꝫ corpori atq; aīe sit mortis eterne supplicium. Juste vero anime quas hic redemptor deus grat ī ex fide iustificauit: ꝛ iustificatis bn̄ viuēdi vsq; in finem pseuerantiam tribuit in ipsis corporibus in q̄us hic iustificatiōis gratiam diuinitus acceperūt: ꝛ in quibus iustificate p fidē: in charitate dei proximiq; vixerūt: regni celestis etn̄a beatitudine potiētur. glorificatis etiam corporibus suis q̄ sine dubio carnis natura quam deus creauit veraciter pmanente: non sic vt hic animalia sed spiritualia tūc habebūt. Sanctoꝛum enī seminatur corpus animale surget spirituale. In his p illā immutationem que solis dabitur iustis īplebitur: quod oportere dicit apostolus: vt corruptibile hoc induat ī corruptionē: ꝛ mortale hoc induat ī mortalitatē. In quibus sexus masculinus vel femininus sicut eadem corpora creata sunt remanebit. Quoꝛuꝫ gloria erit pro factoꝛum bonoꝛum diuersitate diuersa. Omnia tamē corpora siue masculoꝛū siue feminaruꝫ quecunq; in regno illo erūt: glorioſa erūt

Ille autē iudex nouit quātā vnicuiq; sit daturus gloriā: q̄ in hac vita p misericordiā gratis iustificando preuenit. quos illic per iusticiā glorificare disponit. Tempus vero acquirendi vitā eternā: in ista tātū vita deus hoībus dedit: vbi voluit esse etiam penitētiā fructuosam. Ideo autē hic penitētia fructuosa est: q2 potest hic homo deposita malicia bn̄ viuere: ꝛ mutata volūtate merita simul opera q; mutare: ꝛ in timore dei ea gerere que placeant deo. Quod q̄ in hac vita non fecerit. habebit q̄dem penitētiam in futuro seculo de malis suis. sed indulgentiam in conspectu dei nō inueniet: q2 ꝛ si erit ibi stimulus penitudinis. nulla tamē ibi erit correctio voluntatis. A talibus enim iniqtas sua ita culpabitur vt nullatenus possit ab eis vel diligi vel desiderari iusticia. Voluntas eñ eorum talis erit vt habeat in se semp malignitatis sue supplicium: nunq̄ tñ ꝑcipere possit bonitatis affectum. Y Quia sicut illi q̄ cum christo regnabunt: nullas in se male voluntatis reliquias habebunt. ita illi q̄ erunt in supplicio ignis eterni cum dyabolo ꝛ eius angelis deputati: sicut nullā vlterius habebunt requiē: sic nullatenus bonā habere poterunt voluntatē. Et sicut coheredibus christi dabit perfectio gratie ad eternā gloriā: sic consortibus dyaboli cumulabit ipsa malignitas penā: quando exterioribus deputati tenebris: nullo illustrabunt interiore lumine veritatis. Proinde omni homini in hac vita potest esse vtilis penitētia. quam quocunq; tempore homo gerit q̄libet iniquus: q̄libȝ annosus: si toto corde renunciauerit peccatis preteritis. ꝛ pro eis in conspectu dei non solum corporis: sed etiam cordis lachrymas fuderit: ꝛ malorū operū maculas bonis operibus diluere curauerit: omium peccatorum indulgentiā mox habebit. Hoc eñ nobis dominus prophetico promittit eloquio dicens. Si conuersus fueris ꝛ ingemueris saluus eris. Et alio loco dr. Fili peccasti: ne adijcias iterum: sed ꝛ de preteritis deprecare: vt tibi dimittant. Nunq̄ peccanti esset indicta pro peccatis deprecatio: si deprecanti non esset remissio concedenda. Sed etiam penitentia peccatori tunc prodest: si eam in ecclesia catholica gerat. Cui deus in persona beati Petri ligandi soluendi q; tribuit potestatem dicens. Que alligaueris super terram erunt ligata ꝛ in celis: ꝛ que solueris super terram erunt soluta ꝛ in celis. In quacun q; igitur homo etate verā peccatorum suorum penitentiam egerit: ꝛ vitā suam deo illuminante correxerit: non priuabitur indulgentie munere: quia deus sicut per prophetā dicit: non vult mortem morientis: sed vt reuertatur a via sua mala ꝛ viuat anima eius. Verumtamen nullus hominū debet sub spe misericordie dei in suis diutius remanere peccatis. cum etiam in ipso corpore nemo velit sub spe future salutis diutius egrotare. Tales enim q̄ ab iniquitatibus suis recedere negligunt: ꝛ sibi de deo indulgentiam repromittunt. nonnunq̄ ita preueniuntur repentino dei furore: vt nec ꝯuersionis tempus: nec bn̄ficium remissionis inueniant. Z Ideo vnumquēq; nostrū sancta scriptura benigne premonet dicens. Ne tardaueris conuerti ad deum: ꝛ ne differas de die in diem. subito eñ veniet ira eius: ꝛ in tempore vindicte disperdet te. Dicit etiam beatus Dauid. Hodie si vocem eius audieritis: nolite obdurare corda vestra. Cui beatus quoq; Paulus concordat his verbis. Videte fratres: ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendi a deo viuo: sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies: donec hodie cognominatur: vt non obduretur q2 ex vobis fallacia peccati. Obduratus igitur viuit: siue qui non conuertitur desperans de indulgentia suorum peccatorum. siue qui sic miseri-

cordiam dei sperat: vt vsq3 in finem vite presentis in suorum criminum perversitate permaneat. Proinde diligētes misericordiam dei: metuentesq3 iusticiam: nec de remissione peccatorum desperemus: nec remaneam9 in peccatis: scientes quia illa omnium hominum debita si exactura equitas iustissimi iudicis. que non dimiserit misericordia clementissimi redemptoris. Sicut enī misericordia suscipit absolutosq3 conversos. ita iusticia repellit punietq3 obduratos. Hi sunt qui peccantes in spiritum sanctum: neq3 in hoc seculo neq3 in futuro remissionem accipiēt peccatorum. Ideo autem omnis anima intellectualis spiritus est: vt q̄rat agnoscat atq3 discernat: et tempus operum suorum pro quibus receptura est in iudicio que ordinauit diuina iusticia: et eiusdem retributionis temp9 quo non etiam licebit aut opera mutare: aut remissionem peccatorum suorū de diuina misericordia vtiliter postulare. Ceteri vero spiritus omnium animalium quibus non est intellectus: q2 quidam eorum de terra: quidam de aquis originem ducunt. de aquis enim sunt reptilia et volatilia. de terra vero quedam que reptāt. quedam vero que gradiuntur exorta sunt. tandiu spiritus sunt q̄diu in corporibus viuunt.

A Anima quippe que rationis capax diuinitus facta non est. cum carne sua et incipit et desinit viuere: quia quando corpori vitam non tribuit et ipsa non viuit. Atq3 ita miro modo cū omni carni anima sit causa viuendi: spiritus tamen irrationalis tādiu viuit: q̄diu in carne manere potuerit et dū a carne sua separat extinguitur. Ita fit vt cū ipse vita carnis fuerit: viuere ipse nequeat quando vitam carni subministrare destiterit. Et si nō sit caro cui vitam dare valeat: ipse q̄q3 eam protinus non habebit. Ideo nec eternitas irrationabilibus spiritibus data est: nec aliquod eis iudicium preparatur: in quo eis vel beatitudo pro bonis. vel dānatio pro malis reddat operibus. Ideo autem in eis nulla operum discretio requirit: quia nullam intelligendi facultatem diuinitus acceperunt. Propterea ergo eorum corpora resurrectura non sunt: quia nec ipsis animabus eorum aut eq̄tas aut iniq̄tas fuit. p qua eis eterna vel beatitudo sit tribuenda vel pena. Illa igitur animalia presentis seculi cursum atq3 ornatum s̄m creatoris incomprehensilem peragunt voluntatem: que de suis factis nullam rationem redditura sunt q2 rōnalia nō sunt. Nūqd enī de bob9 cura ē deo? Hoīes xo q2 rōnales facti sunt: et de se et de omnibus rebus quas in vsum vite presentis acceperunt rationem reddituri sunt deo: et pro suorum actuum qualitate recipient aut penam aut gloriam. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal christi: vt recipiat vnusquisq3 p pria corporis prout gessit: siue bonum siue malum. Tunc scil3 cum s̄m ipsius nostri creatoris ac redēptoris eloquium omnes q̄ in monumētis sunt audient vocem eius et procedēt. q̄ bona fecerūt in resurrectionē vite. q̄ vero mala egerunt in resurrectionem iudicij. vt. s. qui mala egerūt eāt in cōbustionē eternam cū dyabolo pncipe oīm malorū sempr arsuri: q̄ vero bona fecerunt eant invitā eternā regnaturi sine fine cū xp̄o rege oīm scōꝝ B Illi aūt cū xp̄o regnabūt q̄s deus gratuita bonitate sua pdestinauit ad regnū. Q2 eis tales pdestinando pparauit: vt regno digni essent. preparauit vtiq3 s̄m ppositum vocandos vt obediant. pparauit iustificandos: vt accepta gr̄a recte credant: et bene viuant: preparauit etiam glorificandos. vt xp̄i coheredes effecti regnum celorum sine fine possideant. Ad quod regnum diuersis temporib9 per sacramenta que ad fidem incarnationis sue christus instituit: illi puenerūt q̄s de9 gratis nullo bone voluntatis vel boni operis merito pcedēte saluauit. queadmodū ex illo tpe q̄ saluator noster dixit. si quis non renat9 fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest

introire in regnum dei absq sacramẽto baptismatis: pter eos qui i ecclesia catholica sine baptismate p xpo sanguinem fundunt. nec regnum celorum potest quisq accipere. nec vitam etnã Quia si in heresi quacunq vel cismate quisq in nomine patris & filij & spiritussancti baptismi sacramentum acceperit. integrum sacramentum accipit. sed salutem que virtus est sacramẽti non habebit. si extra catholicam ecclesiam ipsum sacramẽtum habuerit.

¶ Ergo ideo debet ecclesiam redire. non vt sacramentum baptismatis iterum accipiat. quod nemo debet i qlibet homine baptisato repetere. sed vt in catholica societate vitam eternã accipiat. Ad quam optinẽdam nunq potest esse idoneus. qui cum sacramento baptismatis ab ecclesia catholica remanserit alienus. Qui si elemosinas largas faciat. & p nomine christi etiã sanguinem fundat. p eo q in hac vita non tenuit ecclesie catholice vnitatem nõ habebit eternam salutem. Ubi enim cuiq prodesse potest baptismus. ibi prodesse & elemosina potest. Baptismus autem extra ecclesiam qdem esse potest. sed non nisi in ecclesia prodesse potest. In ecclesia igitur tantũmodo catholica potest vnicuiq pdesse & perceptio baptismatis & opera misericordie. & nominis christi gloriosa confessio. si tñ in ecclesia catholica bene viuat. Sicut et sine ecclesie catholice societate. nec baptismus alicui potest prodesse. nec opa misericordie. nisi forte vt mitius torqatur. non tamen vt inter filios reputetur. sic intra ecclesiam catholicam per solum baptismum vita eterna non acquritur. si post baptismum male viuatur Nam & illi qui bene viuunt debẽt operibus misericordie indesinenter insistere. scientes se licet leuia nonnulla tamen quotidie contrahere peccata: pro quibus etiam sancti & iusti in hac vita semper deo dicere debẽt. Dimitte nobis debita nostra: sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. D Que peccata quãto in rebus licitis: & a deo concessis frequenter hominibus subrepunt: & quanto magis fortioribus cibis corpus impletur: & carnalibus cor hominis actibus affectibusq implicatur: tãto frequẽtior culpa in hac mortalitate contrahitur. Propterea humiles serui christi qui cupiunt domino suo sine impedimento: & absq animi noxia occupatione seruire: coniugia omnino non appetunt & a carnibus & vino abstinent: inqtum corporis valitudo permittit. non quia peccatum est aut cõiugem habere: aut vinum carnes ve percipere. Nam beatus apostolus dicit: quia omnis creatura dei bona est: & nihil reijciendum quod cum gratiarum actione percipitur sanctificatur enim per verbum dei: & orationem. Coniugium quoq in primis hominibus deus instituit: & bene dixit. Propter qd apostolus ait. Honorabile connubium in omnibus: & thorus imaculatus. Igitur serui dei in eo quia a carnibus & a vino abstinent non tanq res immundas refugiunt: sed mundioris vite instituta sectãtur. Et in eo q coniugia non habent: non nuptiarum bonum crimen esse existimant: sed continentiam iugem bonis nuptijs meliorem esse non dubitant. Isto qmaxime tempore: quando dicitur de continentia: qui potest capere capiat. De nuptijs vero dicitur: qui se non continet nubat. In vna enim ratione virtus exoritur: in altera infirmitas remedio subleuatur. Unde qr egritudini semper est consolandum. propterea si cui primo contigerit priuari coniugio. si voluerit secundas vel tertias inire nuptias. nullum de illis peccatum habebit: si eas caste seruauerit id est si vnus & vna legitime dumtaxat coniuncti fidem seruent. vt nec illi mulieri preter vxorem. nec illa viro pter maritum vllatenus misceatur. In talibus & si fuerit aliquis coniugalis excessus qui tamen legitimum non violat thorum. habebit nonnullum sed veniale peccatũ E Sz hec illorum sunt: qui nullam vouerũt continẽtiam

deo. Ceterū qsqs seipꝫ castrauerit ꝓpt regnū celoꝝ: ⁊ i corde suo ꝯtinētiā deo vouerit: nō solū si mortifero fornicationis crimine maculek: verū etiā si aut vir vxorē accipere: aut mulier nubere voluerit ſm apli sniam dānationē habebit: qꝛ pmā fidem irritā fecit. Sicut ḡ ſm apli sniam: dignū est vt vxori vir debitū reddat: similiter vxor viro: qꝛ si qs acceperit vxorē nō peccat. ⁊ si nupserit ℣go non peccat: ita ſm eiusdē apli dictū q statuit i corde suo firm⁹ nō habēs necessitatē: potestatē aūt habens sue volūtatis: ⁊ vouerit ꝯtinētiā deo: debet eā vsqꝫ in finē tota mētis sollicitudie custodire. nec dānationē habeat si pmā fidē irritā fecerit. Similit ⁊ cōiugati viri ⁊ ꝯiugate mulieres si ex cōsensu pennē vouerint ꝯtinētiā. nouerīt se suivoti obnoxios detineri: nec iā sibi debere cōmixtionē carnis: quā pmitus licitā habuerāt: sꝫ deo se debere ꝯtinētiā quā vouerūt. Tūc eñ vnusqsqꝫ regnū celoꝝ qd sctis ꝓmittit possidebit si obliuiscēs q retro sunt. ⁊ in āteriora extēdēs seipꝫ. ſm q in psalmis dicit. vouete ⁊ reddite dño deo vestro. qd scit esse licitū ⁊ ad ꝑfectū melioris vite ꝑtinere cognoscit: ⁊ libenr voueat: ⁊ celeriter reddat: ⁊ in hoc qꝛ votū reddit meliore semp conatu ꝓficiat. Omni eñ voueti deo ⁊ reddēti qd vouit. ipe qꝫ deus reddet celestis regni premia que promisit.

Capitulū prime reglē fidei recte. F

Firmissime ita qꝫ tene ⁊ nullaten⁹ dubites: patrē ⁊ filiū ⁊ spiritū sanctū vnū esse naturalit deū in cui⁹ noie baptisati sum⁹. Nō eñ aliud nomē sit pr̄. aliud filius: aliud spūsctūs: hoc est vtiqꝫ vnū nature nomē horū triū qd dicit deus. Qui dicit i deuteronomio Uidete qm ego sum de⁹. ⁊ nō est alius pter me. Et de q dicit. Audi israel: dñs deus tuus deus vn⁹ est. Et dñm deū tuū adorabis. ⁊ illi soli seruies.

Capitulū scd̄e regule. G

Firmissime tene ⁊ nullatenus dubites patrē ⁊ filiū ⁊ spiritūsctū: id est sctāꝫ trinitatē: esse solū naturaliter verū deū. Qꝛ cū tres deos nobis colere non liceat: nisi vnum solū verū deum: tamē sicut pater verus deus dicitur testante apostolo q ait. Conuersi estis ad deum a simulacris: seruire deo viuo ⁊ vero: ⁊ expectare filium ei⁹ de celis quem suscitauit a mortuis Jesum: ita quoqꝫ filium verum deum Johannes commendat apls dicēs. Scimus quia filius dei venit: ⁊ dedit nobis intellectum vt cognoscam⁹ verum deum ⁊ simus in vero filio eius Jesu christo. Hic est verus deus ⁊ vita eterna. Qui vtiqꝫ quoniā verus deus est: etiā ℣itas est: sicut ipse nos edocet dicens. Ego sum via ⁊ ℣itas ⁊ vita. De spiritu quoqꝫ sancto Johānes apostolus ait. Quia spiritus est veritas. Et vtiqꝫ non potest naturaliter deus verus non esse. qꝛ veritas est. Quem etiam deum paulus apostolus cōfitetur dicens. Membra vestra templum sunt spūsctī q in vobis est: quem habetis a deo ⁊ non estis vestri. Empti eñ estis pcio magno. glorificate ⁊ portate deū in corpore vestro.

Capitulum. iij. H

Firmissime. tene ⁊ nullatenus dubites: patrem ⁊ filiū ⁊ spiritūsanctuꝫ: id est sctām trinitatē vnū veruꝫ deū sine initio sempitnū esse. Propter qd scriptū est In pncipio erat verbuꝫ ⁊ verbum erat apud deū: ⁊ deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deum. Hec denuo sempiternitas intimatur. vbi dicit in psalmo. Deus au-

tem rex noster ante secula. Et alio loco. Sempiterna quoqꝫ eius virtus ⁊ diuinitas.

¶Capitulū.iiij. I

Firmissime tene ⁊ nullatenus dubites sanctā trinitatē solum verū deū. sicut eternū ita solū naturalr̄ incōmutabilē esse. Hoc em̄ significat. cū dicit suo suo Moysi. Ego sum q̄ sum. Hinc ⁊ psalmus dicit. In pncipio dn̄e terram fundasti: ⁊ opera manuū tuarum sunt celi. Ipsi peribunt tu aūt pmanes: ⁊ omnes sicut vestimentū veterascent. Et sicut opertorium mutabis eos ⁊ mutabuntur. tu autē idem ipse es.

Capitulum.v. K

Firmissime tene ⁊ nullatenus dubites sanctā trinitatē solū esse verū deū rerū oīm visibiliū atqꝫ inuisibiliū creatorē. De q̄ in psalmo dicit Beatus cuius deus iacob adiutor ei⁹ spes eius in dn̄o deo ipsius q̄ fecit celū ⁊ terrā mare ⁊ omnia q̄ in eis sunt. De quo etiā apl's dicit. Quoniam ex ipso ⁊ per ip̄m ⁊ in ip̄o sunt omnia: ip̄i gloria in secula.

¶Capitulū.vi. L

Firmissime tene ⁊ nullatenus dubites patris ⁊ filij ⁊ spūsctī vnā dd'ē esse naturā: tres vero esse psonas patrēqꝫ solū esse q̄ dixit. Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui. ⁊ filium solum etiā super quem vox illa solius patris sonuit: quando in iordane secundum carnem baptizatus est vnigenitus deus qui carnem solus accepit. ⁊ spiritū sanctū patris ⁊ filij solū esse q̄ in specie colūbe sup christum baptizatum ⁊ ascendentem ab aqua descendit: ⁊ quinquagesimo die post resurrectionem christi fideles in vno loco positos in linguarum ignearum visione adueniens repleuit. Illā vocem quā solus locutus est pater de⁹ ⁊ illam carnem qua solus homo fact⁹ est vnigenitus deus, ⁊ illam columbā in cuius specie spūssanctus super christum descendit: illas qꝫ linguas igneas in quarū visione fideles aplos in vno loco constitutos repleuit: opera esse totius sancte trinitatis. i. vnius dei q̄ fecit omnia in celo ⁊ in terra visibilia ⁊ inuisibilia.

¶Capitulū.vij. M

Firmissime tene ⁊ nullatenus dubites solū d.ū filiū id est vnā ex trinitate psonam soli⁹ patris esse filiū spiritū vero sanctū: ip̄m quoqꝫ vnā ex trinitate personā non solius patris sꝫ simul patris ⁊ filij esse spiritū. Ostendens em̄ dei filius sed solū esse de patre genitū. ait. Sic em̄ deus dilexit mūdū vt filiū suū vnigenitū daret. Et paulo post. Qui autē non credit: iam iudicatus est: quia non credit in nomine vnigeniti filij dei. Spiritū autē sanctū ⁊ patris ⁊ filij esse spiritū apostolus docet qui ait. Uos aūt non estis in carne sed in spū: si tn̄ spūs dei habitat in vobis. Et seqtur. Si q̄s autē spiritū xp̄i non habet: hic nō est eius.

¶Capitulum.viij. N

Firmissime tene ⁊ nullatenus dubites: eūdē spiritū sanctū q̄ patris ⁊ filij vn⁹ est spūs de patre ⁊ filio pcedere. Dicit em̄ fili⁹. Cū venerit spūs veritatis q̄ a patre pcedit. Ubi suum spiritū esse docuit: q2 ip̄e est vitas. De filio quoqꝫ pcedere spiritūsanctū. pphetica atqꝫ aplica doctrina nobis cōmēdat. Esaias em̄ dicit de filio. Percutiet terrā vga oris sui. ⁊ spū labiorū suor interficiet impiū. De quo apl's ait. Quē interficiet dn̄s Jesus spiritu oris sui. Quē etiā ipse vnicus dei fili⁹ spiritum oris sui esse significās: post resurrectionem suā insufflans in discipulos ait. Accipite spiritumsanctū. De ore vero ipsius dn̄i Jesu ait Johannes in Apocalipsi. quia gladius vtraqꝫ parte acutus procedebat. Ipse vero spūs oris eius: ip̄e est gladius qui de ore ei⁹ procedit.

¶Capitulū.ix. O

Firmissime tene & nullatenus dubites trinitatẽ deũ immensã esse virtutẽ nõ mole. & omnẽ creaturam spũalẽ atq3 corporalẽ vritute eius & põtia ptineri. Dicit enĩ deus pater. Celum & terram ego impleo. Dicitur etiã de sapiẽtia dei que filius est eius: quia attingit a fine vsq3 ad finem fortiter: & disponit oĩa suauiter. De spiritu quoq3 sancto legimus: quia spũs dei repleuit orbem terrarum. Et Dauid propheta dicit. Quo ibo a spiritu tuo: & quo a facie tua fugiã? si ascendero in celũ tu illic es: & si descendero ad infernũ ades.

Capitulum.x. P

Firmissime tene & nullatenus dubites: vnã ex trinitate psonã. id est dei filiũ: qui de creatura dei patris solus natus est: & vnius eiusdẽq3 nature cũ patre est: ipsũ3 in plenitudine tẽporis secũdũ susceptionẽ forme seruilis voluntarie in virgine pceptũ: & de virgine natũ: verbũ caro factũ. ipsũ3 quoq3 esse qui essentialiter natus est de patre: & essentialiter pceptus est natusq3 de virgine: ipsumq3 vnũ esse & vnius nature cũ virgine q ait de deo patre. Ante secula fundauit me: & ante oẽs colles generauit me. De quo etiam dixit apostolus. Quia cum venit plenitudo temporis misit deus filium suum factũ3 ex muliere factũ3 sub lege.

Capitulum.xi. Q

Firmissime tene & nullatenus dubites xpm filiũ dei sicut de deo pre plenũ pfectũq3 deũ. ita de virgine matre: verũ perfectũq3 hominẽ genitũ: id est verbũ deũ habentẽ. s. sine peccato verã nostri generis carnem & animã rationalẽ. Quod ipe dei filius euidenter ostendit dicens de carne sua. Palpate & videte: q2 spũs carnẽ & ossa non habet: sicut me videtis habere. Animã quoq3 se habere his verbis ostẽdit dicẽs. Propterea me pater diligit: quia ego pono animã meã: & iterum sumo eã. Intellectũ quoq3 anime se habere ostẽdit in eo quod ait. Discite a me: q2 mitis sum & humilis corde. Et de ipso deus per prophetam dicit. Ecce intelliget puer meus: & exaltabitur & sublimis erit valde. Nam & btũs Petrus sm sancti Dauid prophetiã in christo carnẽ & animã confitetur. De ipso enĩ btõ Dauid loquẽs ait. Propheta igitur cu3 esset & sciret quia iureiurando iurasset illi deus de fructu lumbi eius sedere sup sedẽ eius. prouidẽs locutus est de resurrectione christi: quia neq3 derelicta est anima eius i inferno: neq3 caro eius vidit corruptionem.

Capitulum.xii. R

Firmissime tene & nullatenus dubites vnũ filiũ atq3 ip su3 esse deũ veru3 qui cũ patre & deo & spũsancto deo fecit oĩa tẽpora: & in monte syna legẽ moysi dedit ordinata3 p angelos. & ipsu3 deu3 vbu3 carnẽ factũ: qui veniẽte plenitudine tẽporis: missus a patre factus ẽ ex muliere qua3 fecit: solus factus est sub lege quam dedit.

Capitulum.xiii. S

Firmissime tene & nullatenus dubites: dei vbũ qd caro factu3 ẽ duas naturas inconfusibil' i' pmanere. Unã vera3 diuinã: quã hab3 cũ patre cõmunẽ. sm qua3 dicit. Ego & pater vnu3 sumus: & qui me videt: videt & patrẽ: & ego in patre: & pat in me ẽ: scdm quam eum dicit Apostolus splẽdorẽ glorie & figuram substantie dei. Alteram veram humanam: scdз quã ipse deus incarnatus dicit: pat maior me est.

Capitulum.xiiii. T

Firmissime tene & nullatenus dubites deũ vbũ carnẽ factu3: vna3 hĩ e diuinitatis sue carnisq3 psona3. Deus enim vbu3 plenam naturam humanam ita sibi veraciter vnire di-

gnat⁹ ē:⁊ pmanēte diuinitate sua ita vbū caro factū ē: vt quis naturalr nō hoc sit vbum quod caro. qꝛ duarū naturarum vitas manet in xpo: secūduz vnam tamē psonam idē vbū caro ab ipso fieret materne conceptionis initio. Deus em̄ vbum non accepit psonam homīs sꝫ naturam: ⁊ in etnam p sonam diuinitatis accepit tēporalem substātiam carnis. Unus est ergo christus vbuz caro factum: q ⁊ ex partib⁹ secūdum carnem. ⁊ sup oīa deus bñ dictus in secula. Unus Jesus: cui ⁊ pater dicit. Ex vtero añ luciferuz genui te. Ubi significatur ante oīe tēpus sine initio etna natiuitas. Unus Jesus. de quo ⁊ euangelista dicit. Et vocatum est nomē eius Jesus : quod vocatum est ab angelo priusq̄ in vtero conciperetur.

Capitu. xv. V

Firmissime tene ⁊ nullatenus dubites nō carnē xpi sine diuinitate ꝯceptā i vtero vgis priusq̄ susciperet a vbo sꝫ ipsum vbum deū sue carnis acceptōe ꝯceptū. ipsamq̄ carnē verbi incarnatione ꝯceptam.

Capitu. xvi. X

Firmissime tene ⁊ nullatenus dubites ip suz vnigenitū deū vbū carnē factū se pro nobis obtulisse sacrificiū ⁊ hostiā deo in odorē suauitatis: cui cū pre ⁊ spūctō a ptriarchis: pphetis: ⁊ sacerdotibus tēpore veteris testamēti aīalia sacrificabant: ⁊ cui nūc. id ē tēpore noui testamēti: cū pre ⁊ spūctō: cum quibus illi est vna diuinitas sacrificium panis ⁊ vini in fide ⁊ charitate. sancta ecclesia catholica per vniuersum orbem terre offerre non cessat. In illis em̄ carnalibus victimis significatio fuit carnis christi. quam pro pctīs nostris ipse sine pctō fuerat oblaturus: ⁊ sanguinis quē erat effusurus in remissionem pctōꝝ nostrorum. In isto autē sacrificio gratiarum actio atq̄ commemoratio est carnis xpi quam pro nobis obtulit: ⁊ sanguinis quē pro nobis idē de⁹ effudit. De quo beatus Paulus dicit in actibus Apostolorum. Attēdite vobis ⁊ vniuerso gregi in quo vos spūssanctus posuit episcopos regere ecclesiaꝫ dei: quā acquisiuit in sanguine suo. In illis ergo sacrificijs quid nobis esset donādū figurate significabat. In hoc autē sacrificio quid nobis iam donatū sit. euidēter ostēdit. In illis sacrificijs pnunciabat filius dei pro impijs occidendus: in hoc autē pro impijs annūciatur occisus: testāte Apostolo. qꝛ xpus cum adhuc infirmi essemus ꝫm tēpus pro impijs mortuus ē. ⁊ qꝛ cum inimici essemus recōciliati sumus deo p mortem filij eius.

Capitu. xvij. Y

Firmissime tene ⁊ nullatenus dubites vbū carnē factū: eādē humanā carneꝫ sp verā hre. qua de virgine vbum deus natus est. qua crucifixus ⁊ mortuus est. qua resurrexit ⁊ in celum ascēdit. ⁊ in dextera dei sedet. qua etiam venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos: propt quod Apostoli ab angelis audierunt. Sic veniet quēadmodū vidistis eū eūtē in celū. Et Johānes ait. Ecce veniet cum nubibus: ⁊ videbit eum oīs oculus: ⁊ q eum ꝯfixerunt: ⁊ videbunt eum oēs tribus terre talem.

Capitu. xviij. Z

Firmissime tene ⁊ nullatenus dubites trinitatē deū id ē patrē ⁊ filiū ⁊ spūsanctū esse naturalr summuꝫ atq̄ incōmutabile bonū: ⁊ ab ipso creatas esse oēs naturas : bonas quidem: qꝛ a summo bono facte sunt : sed mutabiles qꝛ de nihilo facte sunt: nullamq̄ esse malā naturā qꝛ oīs natura inquantū natura est bona ē. Sꝫ qꝛ in ea bonum ⁊ minui ⁊ augeri potest. intātum mala dicit : inquantum bonuꝫ eius minuitur. Malum em̄ nihil aliud est nisi boni priuatio. Unde geminum ꝯstat esse creature rationalis malum. Unum quo voluntarie

ipsa deficit a summo bono creatore suo alterū quo inuita punieť ignis eterni supplicio. Illud passura iuste: qꝛ hoc ad misit iniuste. ꝛ q̄ ordinē in se nō serua- uit diuine institutionis: ordinē diuine nō effugiet vltionis.

¶ Capitulum. xix. A

Firmissime tene ꝛ nullate- nus dubites: neqꝫ āgelos neqꝫ aliaȝ quālibet crea- turā eiusdē nature esse: cu ius est ẜm naturalē diuinitatē suā sum ma trinitas q̄ est vnꝰ naturliť deꝰ pr̄ ꝛ filiꝰ ꝛ spūssctūs. Neqꝫ em̄ vniꝰ natu re esse poterunt ille qui fecit ꝛ ea que fecit.

¶ Capitulū. xx. B

Firmissime tene ꝛ nullate- nus dubites oēm creatu- ram naturaliter mutabi- lem a deo īcommutabili factā. nec tñ posse quēlibet sanctorum angelorū in deterius mutari. qꝛ sic ac- ceperunt eternā beatitudinē: qua deo stabiliter perfruunť: vt ea carere non possint. Sed hoc ipsuȝ qđ ab illo statu beatitudinis in quo sunt mutati in de- terius nullatenus possunt. non est eis naturaliter īsitū. sed postq̄ȝ creati sunt gratie diuine largitate collatū Si em̄ angeli naturaliter incōmutabiles fie- rent: nūq̄ȝ de con ꝯsortio diabolus ꝛ eius angeli cecidissent.

¶ Capitulum. xxi. C

Firmissime tene ꝛ nullate- nus dubites in oī creatu- ra: quā spūalē atqꝫ corpo reā summa trinitas fecit. solos spūs āgelicos ꝛ hūanos itel ligē di facultatē diuinitꝰ accepisse. Ceteros ꝯo spūs brutoꝝ aīaliū rationalē intel ligentiā non accepisse. Propter qđ di ciť hominibꝰ. Nolite fieri sicut equus ꝛ mulus: quibus non est intellectꝰ. Et ideo animas hominū ꝛ animas peco- rum vnius nature non esse: nec animas pecorū in homines: nec aīas homunū in pecora posse transire.

¶ Capitulū. xxij D

Firmissime tene ꝛ nullate nus dubites pmos hoīes id est Adam ꝛ mulierem eius bonos ꝛ rectos: ꝛ si- ne pctō creatos cū libero arbitrio quo possent humili ꝛ bona volūtate suire atqꝫ obedire: q̄ arbitrio etiā possent si vellēt ꝓpria voluntate peccare. eosqꝫ nō necessitate sȝ ꝓpria voluntate pec- casse: illoqꝫ pctō sic ī deteriꝰ mutatam humanā naturā: vt nō solū in ipis pri- mis hoībus per peccatū mors obtine- ret regnū: sȝ etiā in oēs homines trāsi ret pcti mortisqꝫ dominiū.

¶ Capitulū. xxiij. E

Firmissime tene ꝛ nullate nus dubites oēm hoīeȝ q̄ p cōcubitū viri ꝛ mulier; cōcipiť cū pctō originali nasci. īpietati subditū: mortiqꝫ subie- ctū. ꝛ ob hoc natura ire filiū nasci. de q̄ dicit apl's. Eramus ꝛ nos natura filij ire: sicut ꝛ ceteri A q̄ ira nullus libera biť nisi per fidem mediatoris dei ꝛ ho minū hominis iesu xp̄i: q̄ sine peccato conceptus: sine pctō natus: sine pecca to mortuus. pctm̄ pro nobis factꝰ est: id est sacrificium factus est pro pecca- tis nostris. In veteri qppe testamēto pctā dicebanť sacrificia q̄ pro peccat; offerebanť: in q̄bus oībus fuit signifi- catio christi: qꝛ ipse est agnꝰ dei q̄ tol- lit peccata mundi.

¶ Capitulū. xxiiij. F

Firmissime tene ꝛ nullate nus dubites non solū ho- mines iā ratione vtētes: verū etiā paruulos q̄ siue in vteris matrū viuere incipiunt ꝛ ibi moriūť: siue cū de matribus nati sine sacramēto sctī baptismatis qđ dať in noīe pr̄is ꝛ filij ꝛ spūssctī: de hoc seculo trāseūt ignis eťni supplicio puniēdos: qꝛ ꝛ si ꝓpe actiōis pctm̄ nullū habue- rūt. originalis tñ pctī dānationē car- nalis ꝯceptiōe ꝛ natiuitate traxerūt.

¶ Capl'm. xxv. G

Firmissime tene ꝛ nullate nus dubites. iō xp̄m filiū dei ad iudicādos viuos ꝛ

mortuos venturū. vt hoies quos hic dono sue gratie gratis per fidē iustificat. eisdēq̃ iustificatis fide et charitate sitē matris eccl'e vsq̃ in finē pseuerātiam donat. in suo aduentu resuscitet et glorificet: et sm pmissionem suā equles sctis angelis faciat. et ad eū statū perducat in quo pfecte q̃tū vnicuiq̃ donat de⁹ boni sint. et ab ipsa pfectiōe deinceps mutari nō possint. vbi diuersa erit sanctor̄ glia. sed vna erit oīm vita eterna. Diabolū vero et angelos eius in ignem etnū a christo esse mittēdos vbi nunq̃ carebunt pena. quā eis preparauit diuina iusticia. Cū ipse etiam diabolo impios et iniquos hoies de qbus scriptura dicit. Imitant̄ aūt eū q sunt ex parte illius. pro eo q̄ eū in malis opibus imitati sunt. et añ finē psentis vite cōgruā penitētiā nō egerūt. resumptis corporib⁹ supplicio eterne cōbustionis arsuros.

Capitulū. xxvi. H

FIrmissime tene et nullatenus dubites. oīb⁹ hoīb⁹ et bonis et malis resurrectionē carnis i aduētu domini futurā esse cōem. retributionē vo iusticie dei esse bonis malisq̃ dissimilē sm q' apl's ait. q̄ oēs resurgemus. sed nō omnes imutabimur. Immutabuntur aūt iusti q ibūt in vitā eternā. Qd apl's oñdit dicēs. Et mortui resurgent incorrupti et nos imutabimur. Et ostēdēs q̄ erit ipa imutatio adiecit. Oportet eñ corruptibile hoc induere incorruptionē. et mortale hoc idure imortalitatē. In istorum corporib⁹ fiet qd ipse apl's ait. Seminat̄ in corruptione surget in icorruptiōe. Seminat̄ i ignobilitate surget in glia. Seminat̄ in infirmitate. surget in virtute. Seminat̄ corpus aiale. surget corp⁹ spūale. Qd ppterea spūale dixit. nō q̄ ipsum corpus spūs erit. sed quia viuificante spiritu imortale atq̃ incorruptibile permanebit. Sic aūt tūc dicit̄ spūale corpus cū nō spūs fit. sed maneat corpus sicut nūc aiale dicit̄ cū tñ inueniat̄ nō anima esse sed corpus.

Capitulum. xxvij. I

FIrmissime tene et nullatenus dubites excepto illis q pro noīe christi suo sanguine baptizant̄. nullum hoiem accepturū vitā eternā. qui non hic a malis suis fuerit p pniam fideq̃ couersus. et per sacramētū fidei et pnie id est per baptismū liberatus. et maiorib⁹ qdē necessariū esse et pniam de malis suis agere. et fidē catholicā sm regulā veritatis tenere. et sacramētū baptismatis accipere puulis vo q nec ppria volūtate credere. nec pniam pro pctō qd originalit̄ trahūt agere pñt. sacramentū fidei qd est sanctū baptisma q̃diu rationis etas cor̄ capax esse nō pot. sufficere ad salutē.

Capitulū. xxviij. K

FIrmissime tene et nullatenus dubites neminē hic posse hoīm pniam agere. nisi quē de⁹ illuminauerit et gratuita sua miseratiōe conuerterit. Apl's eñ dicit. Ne forte det illis deus pniam ad cognoscēdā veritatē. et resipiscāt a diaboli laqueis.

Capitulū. xxix. L

FIrmissime tene et nullatenus dubites. posse qdem hoiem quē nec ignorātia lfarū nec aliq̄ phibet imbecillitas vel aduersitas vba sancte legis et euāgelij. siue legere siue ex ore cuiusq̃ predicatoris audire. sed diuinis mādatis obedire neminē posse. nisi quē de⁹ gr̄a sua puenerit. vt qd audit corpore corde etiā pcipiat. et accepta diuinit⁹ bona volūtate atq̃ vtute mādata facere et velit et possit. Neq̃ eñ q plātat ē aliqd. neq̃ q rigat. sz q incremētū dat de⁹. q etiā operat̄ in nob; et velle et pficere p bona volūtate

Capitulū. xxx. M

FIrmissime tene et nullatenus dubites deo icōmutabili nō solū pterita et psentia. sz etiā futura oīa icōmutabilit̄ eē notissima. cui dr̄ De⁹ q oecultorū es cognitor. q scis oīa anteq̄

fiant. ¶ Capitu. xxxi. R

F Irmissime tene & nullatenus dubites: trinitatē deū incōmutabilē. regē oīm atq3 operū tā suorū ꝙ̄ humanorū certissimū cognitorē. an oia facta scire quibus esset p fidē gratiā largiturus sine qua nemo pōt ex initio mūdi vsq3 in finē a reatu pctī tā originalis ꝙ̄ actualꝭ absolui. Quos eni de⁹ presciuit. & pdestinauit ꝯformes fieri imaginis filij sui.

¶ Capitu. xxxij. O

F Irmissime tene & nullatenus dubites oēs quos vasa mie gratuita bonitate deus fecit añ ꝯstitutionē mūdi in adoptionē filiorū dei pdestinatos a deo neq3 pire posse aliquē eorū3 quos deus pdestinauit ad regnū celorū: nec quēq3 quos non pdestinauit ad vitā vlla posse rōne saluari. Predestinatio eni illa gratuite donationis ē preparatio: qua nos Apl's ait pdestinatos in adoptionē filiorū dei p Jesum xpm in ipsum.

¶ Capitu. xxxiij. P

F Irmissime tene & nullatenus dubites sacramētū3 baptismatis nō solū itra ecclesiā catholicā: s3 etiā apud hereticos q̄ i noīe pris & filij & spūsscti baptizant esse posse. s3 extra ecclesiā catholicā prodesse nō posse. Jmmo sicut intra ecclesiā recte credētib⁹ p sacramētū baptismi ꝯferri salutē: sic extra ecclesiā baptizat⁹: si ad ecclesiā nō redierint: eodē baptismo accumulari pnicē. Tm̄ eni valet ecclesiastice societatis vnitas ad salutē vt: baptismo nō saluet. cui nō ibi dat. vbi oportet vt det. Jnesse tñ homini baptismū etiā extra ecclesiā baptizato. s3 ad iudiciū inesse ab ecclīa separato. Et quia manifestū ē vbicūq3 datu3 fuerit hoc baptisma semel eē dandū: id & si ab hereticis in noīe pris & filij & spūsancti fuerit datu3: venerabilr agnoscēdum & ob hoc nullaten⁹ iterādū. Saluator eni dicit. Qui semel lotus ē: non indiget nisi vt pedes lauet.

¶ Capitu. xxxiiij. Q

F Irmissime tene & nullatenus dubites: omnē extra ecclesiā catholicā baptizatū pticipē fieri nō posse vite etne. si añ finē vite hui⁹ catholice nō fuerit redditus atq3 incorporatus ecclesie. Quia si habeā inqt Apl's omnē fidē: & nouerī oia sacramēta: charitatē autē nō habeā: nihil su3. Nā & i diebus diluuij neminē legimus extra archā potuisse saluari.

¶ Capitu. xxxv. R

F Irmissime tene & nullatenus dubites: nō so'ū oēs paganos: s3 etiā oēs iudeos. hereticos atq3 scismaticos q̄ extra ecclesiā catholicā pñtē finiūt vitā. in ignē etnū ituros: q̄ paratus ē dyabolo & angelis eius.

¶ Capitu. xxxvi. S

F Irmissime tene & nullatenus dubites: quē3 hereticū siue scismaticū i nomie pris & filij & spūsancti baptizatū. si ecclesie catholice nō fuerit aggregat⁹ ꝙ̄tacūq3 elemosynas fecerit: & si p xpi noīe ēt sanguinē fuderit nullaten⁹ posse saluari. Oi eni hoi q̄ ecclesie catholice nō tenet vnitatē. neq3 baptism⁹. neq3 elemosyna ꝙ̄l3 copiosa. neq3 mors p noīe xpi suscepta pficere potit ad salutē: qñ i eo heretica vel scismatica prauitas pseuerat: q̄ ducit ad mortē.

¶ Capitu. xxxvij. T

F Irmissime tene & nullatenus dubites nō oēs q̄ intra ecclesiā catholicā baptizant accepturos eē vitā etnā: s3 eos q̄ pcepto baptismate recte viuūt. i. q̄ abstinuerūt se a vicijs & ꝯcupiscētijs carnis. Regnū eni celorū sicut ifideles heretici atq3 scismatici nō habebunt: sic catholici criminosi possidere nō poterūt.

¶ Capitu. xxxviij. V

F Irmissime tene & nullaten⁹ dubites: etiā iustos atq3 sanctos hoīes except' his q̄ bapti

zati paruuli sunt sine pctō hic neminem viuere posse. sed q̄ omni hoī esse necessariū: et pctā sua vsq3 in finē vite pñt; ele mosinis diluere. et remissionē a deo hu milit ac veraciter postulare.

Capitulum .xxxix. X

Firmissime tene et nullate nus dubites omnē creatu rā dei bonā eē et nihil reij ciēdū qd̄ cū grārūactōe p cipit. et dei fuos q carnib⁹ aut vino ab stinēt: nō tanq̄ inmunda q̄ a deo facta sunt respuere: s3 a fortiori cibo et potu pro sola castigatione corporis abstine re: Nuptias quoq3 diuinitus institu tas et bñdictas. et meli⁹ qdē si quis. p si ne coniugio sit. vt liberius atq3 pleni us cogitet q̄ sunt dei. quō placeat deo. tñ illis q ptinētiā nō vouerunt nullu3 esse pctm̄. si vel mulier nubat: vel vir vxorē ducat. Nec solas primas nupti as a deo institutas: s3 etiam scdas et ter tias pro eorū qui se continere non pos sunt infirmitate concessas. Eis vo qui siue coniugati siue a coniugio liberi continētiam deo vouerunt. admodu3 esse damnabile: si vel illi coniugale o pus voluerint appetere quo se non ac cessuros. vel illi repetere a quo se reces suros: illi libera: illi communi profes si sunt voluntate.

Capitulum .xl. Y

Firmissime tene et nullate nus dubites areā dei esse ecclesiā catholicā. et itra eā vsq3 in finē scl3 frumē tō mixtas paleas ptineri. hoc ē bonis malos sacramētorū cōione misceri: et in omni professione siue clericoru3 siue monachoru3: siue laicoru3: bonos esse simul et malos. nec pro malis bonos deserēdos. s3 pro bonis malos inq̄tū exigit fidei et charitatis ratio toleran dos. i. si vel in ecclesia nullius pfidie se mina spargunt: vel frēs ad aliquod ma lu3 opus mortifera imitatione nō du cunt. nec posse aliquē intra ecclesiā ca tholicā recte credētē bñ q3 viuētē alie no vnq̄ maculari pctō: si cuiq̄ peccā ti nec psensionē pbeat nec fauorē. vti lit q3 malos a bonis intra ecclesiā tole rari si hoc cū eis bñ viuēdo et bñ monē do agat: vt et vidētes et audiētes q̄ bo na sunt: mala sua respuant: iudicādos se a deo p suis malis opibus ptremi scant atq3 ita puenictē dono grē de si is iniquitatibus pfundant: et ad bonā vitā p dei miām puertant. Bonos vo a malis intra ecclesiā dūtaxat catho licā pstitutis nunc debere operū dissi militudine separari: vt cū quibus di uina cōmunicant sacramēta: nō habe ant mala opa: quibus illi sunt crimi nosi: cōmunia. In fine vo scl3 bonos a malis etiā corpore separandos: qñ ve niet xp̄s habēs vētilabrū in manu sua et pmundabit areā suā: et pgregabit triticū in horreū suū: paleas aūt cōbu ret igni inextinguibili: qñ p iudiciu3 iustū segregabit iustos ab iniustis: bo nos a malis: rectos a puersis: bonos pstituet a dextris: malos a sinistris: et ex eius ore iusti eterniq3 iudicij sempi terna atq3 incōmutabili prolata snīa: iniqui oēs ibunt in cōbustionē eternā. iusti aūt in vitā eternā. iniqui sp arsuri cū dyabolo. iusti aūt regnaturi sine fi ne cū christo. Z

Hec interi q̄dragita capitu la ad regulā vere fidei firmis sime ptinētia fideli crede: fortit tene: veracit patient q3 defende. Et si quē pria his dogma tizare cognoueris tāq̄ pestē fuge. et tā q̄ hereticū abijce. Ita eni ista q̄ posui mus fidei catholice pgruunt. vt si qs nō solū oībus s3 etiā singulis voluerit ptraire: in eo q singulis hor pttumacit repugnat: et his pria docere nō dubi tat hereticus et xp̄iane fidei inimicus: atq3 ex hoc oīb⁹ catholicis anathema tis ad⁹ appareat. Quāuis igit et angu stia tpis et festiatio portitoris cōpule rit nos aliq̄ q̄ p diuersis heresib⁹ agno scēdis atq3 vitādis fuerūt inserēda pte rire silētio: tñ si oīa q̄ i hoc opusculo cō tinet recēsere et notissima pstī⁹ hre si ne gligas. ex his poterij cauta discretiōe: et de ceteris spūalr iudicare. Apl's eni: dt q spūal iudicat oīa: q̄ donec vnus

quisqz nostrũ perueniat in eo qđ certũ recipit fideliter perseueret. ꝛ si qđ aliter sapit: hoc quoqz illi deus reuelabit.

Hec re firmũ fidei est fundamentũ principaliter credere patrẽ ꝛ filiũ ꝛ spiritũsanctũ vnũ esse naturaliter deũ. ita vt de natura patris verbũ natũ vnigenitũ filiũ: ꝛ simul de patre ꝛ filio vere atqz naturaliter procedẽtẽ credamus spiritumsanctuz. ipsamqz sanctã trinitatẽ esse vnũ solũ verũ eternũ atqz incõmutabilẽ deũ. Credere etiam congruit ad salutẽ vnũ ex trinitate personam. id est vnigenitum deũ pro nostra salute soluz hominẽ factuz. eũdẽqz vnuz esse deũ verũ ꝛ hominẽ veruz. scđm diuinitatẽ vnã naturaz habẽtẽ cum patre ꝛ spiritusancto: scđm humanitatẽ vero animam christi rationalẽ eiusdẽ nature esse cuius sunt anime omniũ hominũ: ꝛ carnẽ xpi illius esse nature cuius est vniuersorũ q de primo homie originẽ ducunt. Ergo nec animam xpi nec carnẽ vnius cum diuinitate eiusdẽqz esse nature: qz scđm humanitatẽ verbũ ipse creatus ẽ. sz sicut diuinitati eius cũ patre ꝛ spũsancto ẽ diuina natura cõmunis. sic anime eius ꝛ corpori naturalis ẽ cõmunio cũ aĩabus ꝛ corporibus nostris. Qui diuinitate sua carnẽ atqz animã credẽtiũ in se. ꝛ a pctĩ dominio: ꝛ ab eterne mortis supplicio gratis eripuit auferẽdo peccatum. Hac ergo credulitate munitus non obliuisceris diuinã misericordiam die noctuqz supplicare. obsecrans beatam spem omniuz credẽtiuz in se qui ẽ xps dñs. vt huius fidei veritatẽ firmiter teneas. inuiolatãqz custodias: qz spũssanctus fidelibus se deprecãtibus copiosum sumministrat adiutoriũ sicut propheta dicit. Prope ẽ dñs omnibus inuocantibus euz in veritate. Voluntatẽ timẽtiuz se faciet: ꝛ preces eoꝝ exaudiet: ꝛ saluos faciet eos. Custodit dñs oẽs diligẽtes se: ꝛ oẽs pctõres disperdet. Et iteruz ipsi deo dicit. Ecce oẽs q se elõgant a te peribunt. pdidisti oẽs q fornicantur abs te. De se autẽ ait. Michi autẽ adherere deo bonũ ẽ: ponere in domino spem meã. Adhere igitur deo fili charissime: ꝛ in ipso spem tuã toto corde fide ꝛ charitate constitue. In milicia seculi exhibe regi terreno fidele seruitiũ: quia hoc diligit deus. hoc mandat Apostolus. In causa vero fidei qua xpo nos redemit in sanguine suo: oĩs de corde nostro timor abscedat. Illi animas nostras debemus. cuius sanguine redẽpti sumus. Illuz debemus pre omnibus diligere: quẽ nouimus nostrarũ animarũ clemẽtissimũ redẽptorẽ. Illius debemus timere prę omnibus eternam ꝛ veram ptãtẽ: quẽ venturuz speramus equissimum iudicẽ. Illius debemus promissa toto affectu cordis appetere: qui põt ꝛ anime ꝛ corpori donare vitam eternam. Illius debemus timere iracundiam: qui põt animam ꝛ corpus mittere in gehẽnã in cuius iudicio sine acceptione personarum: sine ambitu potestatum. equaliter iudicabuntur domini ꝛ serui: reges ꝛ milites: diuites ꝛ paupes: humiles ꝛ sublimes. Ubi seruus quisquis hic fidẽ dei in veritate tenuerit regno potietur eterno. dominus autem infidelis sempiterno exuretur incendio. Ubi seruorum dominorumqz fidelium: nec vita terminabitur nec leticia finietur. Infidelium vero siue seruorum siue dominorum scđm sermonis prophetici veritatẽ ignis eorum non extinguetur: ꝛ vermis eoruz non morietur. Ibunt enim iniqui in ignem eternum: qui paratus est dyabolo ꝛ angelis eius. Attendamus autem quos illuc saluator ituros esse pdixerit. Nẽpe illos quibus dicturus ẽ. esuriui ꝛ non dedistis mihi manducare. sitiui ꝛ non dedistis mihi bibere: nudus fui ꝛ non vestistis me. hospes ꝛ non suscepistis me. infirmus ꝛ in carcere ꝛ non venistis ad me. Q̃ si in ignẽ eternum digne mittetur qui xpo in suis minimis esuriẽti panẽ nõ dederit. qđ passurus ẽ qui ipsũ panẽ qui de celo descẽdit: sibi per infidelitatis vicium adimit? Et si in flammis perennibus exuretur: qui christo in suis minimis sitienti calicem aque frigide non tri-

buit. quid ille patietur qui renatus ex aqua et spūscto: sanctū baptisma in se iterare pmittit: quod ad salutē semel et ad sacramētū sctē regñatiōis accepit? Et si illū credimus perēnibus subdēduz eētormētis qui xpm in suis minimis pegrinū hospitio negligit charitate suscipere. qd passurū se putauerit qui dñm xpm de domo sui cordis excludēs. et diabolū i se ceca prorsus īfidelitate recipiēs. de sancta ecclesia q̄ ē colūna et firmamētū vitatis. heretica circūuētus falsitate discesserit? Et si ille qui īfirmos atqꝫ i carcere positos famulos xpi nō visitat: igni deputatur sempiterno. qd illis retribuēdū dicimus qui dei famulos in qbus solā psequuntur fidei vitatē. aut squalore carcerū. aut exiliorū deportatiōe violēter affligunt? Sz in his omnibus licz infideles seuiant: deus tñ suis auxiliū subministrat. Et dū inimici fidei aut callida queqꝫ seductione aut violēta cōpulsione cupiūt: deprauare xps qui ē virtus et sapiētia dei. vt mortifere suasionis promissa despiciāt: et virtutē tribuit. vt terroribus humanis robore diuini timoris obsistāt. tātū ē vt volūtas nō auertatur a deo: et fidei pmio potiatur. Ipsa ē eñi cui aut pro infidelitate infligitur eterna pena. aut seruate fidei merces erit sempiterna leticia.

¶ Explicit liber sancti Augustini de regula vere fidei ad petrū dyaconum.

¶ Incipiūt sermones duo Aurelij Augustini de vita et moribus clericorū. B

PRopter qd volui et rogaui hesterno die: vt hodie frequēti⁹ cōueniretis: hoc ē. qd dicetur⁹ sum. Vobiscū hic viuimus et ppter vos viuim⁹ et intētio votūqꝫ nostrū ē: vt apud xpm vobiscuz sine fine viuamus. Credo autē añ oculos vros esse cōuersationē nostrā: vt nos dicere forsitan audeamus. Quis multū ad id lapares: quod dixit Apostolus. Imitatores mei estote sicut et ego xpi. Et ideo nolo vt aliquis de nobis inueniat male viuēdi occasionē. Prouidemus eñi bona. ait idē Apostolus. Nō soluz corā deo: sz etiā corā hominibus. Propter nos cōsciētia nostra sufficit nobis ppter vos fama nostra nō pollui: sz pollere debet in vobis. Tenete quod dixi: atqꝫ distinguite. Due res sunt consciētia et fama. Cōsciētia tibi: fama proximo tuo. Qui fidē cōsciētie sue negligit et famā suā crudelis ē. maxime in loco isto positus. de quo dicit Apostolus: scribēs ad discipuluz suū. Circa omīs teipsuz bonorū operū pbe exēplū. Et ergo vos nō diu teneaz: psertim: quia ego sedēs loquor vos stando laboratis. Nostis eñi omēs aut pene omēs sic nos viuere in ea domo q̄ dicitur domus episcopi: vt qꝫtuz possumus imitemur eos sanctos de quibus loquitur liber Actuuz Apostolorū. Nemo dicebat aliquid propriuz: sz erāt illis omīa cōmunia. Quia forte aliq̄ vrm non sunt tā diligētes vite nostre scrutatores: vt hoc sic nouerint: quō volo vos nosse. dico qd sit qd breuiter dixi. Ego quē deo ppicio videtis epm vrm iuuenis veni ad istā ciuitatē: multi vrm nouerūt. Querebā vbi cōstituerē mōasteriū. et viuerē cū fratrib⁹ meis. Spem qppe oīm sclī reliqraz: et quod esse potui esse nolui nec tñ q̄siui esse quod sum. Elegi in domo dei abiectus eē: magis q̄ habitare in tabernaculis pctōrum. Ab eis qui diligunt seculum segregaui me: sz eis

qui presunt ppłis nō me coequaui: nec in conuiuio dñi mei superiorē locū elegi: sȝ īferiorem ⁊ abiectū. Et placuit il li dicere m̄ ꝯi. ascēde sursū. Usqȝ adeo aūt timebam episcopatū. vt quoniam ceperat esse iam alicuius momenti inter dei seruos fama mea. in quo loco sciebam non esse episcopum non illo accederem. Cauebam autem hoc ⁊ agebam q̄ntum poteram. vt in loco humili saluarer: non in alto periclitarer. Sȝ vt dixi. dn̄o seruus cōtradicere nō debet. veni ad istam ciuitatem ꝑpter videndum amicum. quem putabaȝ me lucrari posse deo. vt nobiscum esset in monastrio quasi securus: quia locus habebat episcopum. Apprehēsus presbiter factus sum. ⁊ per hunc gradum ad episcopatum perueni. Non attuli aliquid: non veni ad hanc ecclesiam nisi cum his indumentis: quibus illo tēpore vestiebar. Et quia hic disponebā esse in monasterio cum fratribus. cognito instituto ⁊ voluntate mea beate memorie senex Ualerius dedit mihi ortum illum. in quo est nunc monasterium. Cepi boni ꝑpositi fratres colligere compares meos: nihil habentes sicut nihil habebā. Et imitanteȝ me: vt q̄modo ego tenuē paupertatulā meā vendidi: ⁊ pauperibus meis erogaui: sic facerent ⁊ illi qui mecū esse voluissent: vt de communi viueremus. Commune aūt nobis esset magnū ⁊ vberrimum ꝑmiū ipse deus. ¶ Perueni ad episcopatū: vbi necesse hr̄e epm̄ exhibere hūanitatē assiduā quibusq̄ venientibꝰ siue trāseūtibꝰ. Qȝ si nō fecissem eps̄ inhumanꝰ diceret. Si aūt ista cōsuetudo ī monasterio missa esset indecens esset. Et volui hr̄e ī domo ista epī mecū monasteriū clericoꝝ. Ecce quō viuimꝰ. Nulli licet in societate nr̄a habere aliqd ꝑpriū: sed forte aliq̄ habent nulli licet. ⁊ si q̄ habent faciūt qd̄ nō licet. Bene aūt sentio de fratribus meis ⁊ semp bn̄ credens. ab hac inquisitiōe dissimulaui. q̄ ⁊ ista q̄rere quasi male sentire mihi videbatur. Noueram eñi ⁊ noui oēs qui mecū viuerent. nosse ꝑ-

positum nostrū. nosse legeȝ vite nostre. Uenit ad nos etiam pbr̄ Januarius: qd̄ videbat hr̄e honeste rogādo quasi ꝯsumpsit: ⁊ nō ꝯsumpsit. Remāsit illi quedā pecunia. i. argentum qd̄ diceret esse filie sue. Filia ipsius deo ꝑpicio in monasterio feminaꝝ est bone spei. Gubernet illā dn̄s: vt ipleat qd̄ de illa speramus. in illius miā. nō in eiꝰ meritis Et quia infra annos erat: ⁊ de sua pecunia nihil facere poterat: q̄uis enim viderem' fulgoreȝ ꝓfessionis: tn̄ lubricum timebamꝰ etatis. Factū est vt ipȝ argentum q̄si puelle seruaret: vt cū ad legitimos annos veniret: faceret inde qd̄ v̄ginem xp̄i deceret q̄n optime iam facere posset. Dū hoc expectatur cepit ille morti ꝑpinquare. Qui diu tanq̄ de suo iurans quia ipsius erat nō filie testamentū fecit. Testamētū inq̄ fecit pbr̄ socius noster nobiscum manens de ecclesia viuens: communem vitam ꝓfitens: testamentū fecit: heredes instituit O dolor illius societatis: o fructus natus non de arbore quam plātauit dominus. Sed ecclīam scripsit heredem Nolo munera ista: non amo amaritudinis fructū. Ego illū deo q̄rebam. societatem ꝓfessus erat. hanc teneret. hāc exhiberet. nihil haberet. testamētum non faceret. habebat aliquid: non se nostrum sociū q̄si dei pauperem fingeret. Magnꝰ mihi inde dolor est fratres. ¶ Dico charitati vestre. ꝑpter hūc dolorē statui hereditatem ipsam in ecclesia non suscipere. Filioꝝ ipsius sit quod reliquit. ipsi inde faciant quod voluerint. Uidetur enim michi quia si eam suscepero in isto facto quod mihi displicet: ⁊ quod doleo eiꝰ particeps ero. Hoc volui non latere charitatem vestrā. Filia ipsius in monasterio feminarum est. Filius ipsius in monasterio virorum est. Ambos exhereditauit. illam cum laude. istum cum elogio id est cum vituperatione. Commendauit aūt ecclesie vt non acciperent ipas portiūculas. que ptinēt ad exheredatos: nisi cum ad legitimā etatē puenerit. Hoc eis reseruet eccl'ia

Deinde litem dimisit inter filios suos: in qua laboro. Puella dicit. meuz est. Nostis quia hoc dicebat semper pater meus. Puer dicit. Credat patri meo quia moriens mentiri non potuit. Et ista contētio quale malum est? Sed si pueri ipsi serui dei sunt: litē hanc inter illos cito finim⁹. Audio illos vt pater ⁊ forte melius ꝙ pater ipsoruz. Uideo quid sit in re: sicut dñs voluerit cū paucis fratribus fidelibus honoratis deo propicio de numero vestro: id ē de plebe ista. Audio inter illos causam. ⁊ sicut dominus donauerit finio. Tñ rogo vos nemo me reprehendat: qz eius hereditatem nolo suscipiat ecclesia. Primo: quia factuz illius detestor. Deide quia institutū meū est. Multi laudant quod dictur⁹ sum: sed aliq̄ ⁊ reprehendunt. Utrisqꜫ satisfacere valde difficile est. Audistis modo cū euāgeliū legeretur. Cantauimus vobis ⁊ nō saltastis planxim⁹ ⁊ nō luxistis. Uenit iohānes baptista nō manducans ⁊ nō bibēs: ⁊ dicunt demoniū habet. Uenit fili⁹ hominis manducans ⁊ bibēs: ⁊ dicunt: ecce hō vorax: potator vini: ⁊ amicus publicanorū. Quid ꝙ facio inter illos qui parāt me reprehēdere: ⁊ dentes in me ducere. si suscepero hereditates eorum q̄ filios suos irati exheredāt? Iterum q̄d factur⁹ sum eis q̄bus canto ⁊ nolunt saltare? Qui dicunt: ecce q̄re nemo donat eccl̄ie hipponēsi aliq̄d. Ecce quare non eā faciunt q̄ moriunt heredē. qz eps Augustinus de bonitate sua donat totū: laudando eū mordent: labijs mulcēt: ⁊ dentē figūt: donat totū: nō suscipit. E Plane suscipio: ꝓfiteor me suscipere oblationes bonas: oblationes sctās. Si q̄s autē irascitur filio suo. ⁊ moriēs exheredat eū. si viueret non eū placaret. nō ei filiū reconciliare deberē? Quomodo ergo cū filio suo volo vt habeat pacē: cui⁹ appeto hereditatē? Sz plane si faciat qđ sepe hortatus sum. vnū filium habet: putet christū alterū. Duos filios habet putet xp̄m tertiū. Decem habet christuz vndecimuz faciat ⁊ suscipio. Qz ergo fecit hoc in q̄busdā reb⁹: iam volūt bonitatem meā. vel cōmendatiōnē fame mee in aliud vertere. vt in alio mō me reprehendant. qz oblationes deuotoꝝ hominū nolo suscipere. Considerēt ꝙ multas susceperim: quid opus est numerare. Ecce vnā dico. Filij iuliani hereditatē suscepi. Quare? Quia sine filijs defunctus est. Bonifacij hereditatem suscipere nolui. nō mīa: sed timore. Nauiculariā nolui esse ecclesiā christi. Multi sunt quidē qui etiā de nauibus acq̄runt. tñ vna tentatio si esset. si iret nauis ⁊ naufragaret. hoīes ad tormenta daturi eramus. vt de submersione nauis ſm consuetudinē quererentur ⁊ torquerent a iudice. qui essent de fluctibus liberati. sed nō eos darem⁹. Nullo pacto eū hoc facere deceret ecclesiam. Onus ergo fiscale persolueret sed vnde ꝑsolueret? Enthecam nobis habere non licet. Non est eū episcopi seruare aurum: ⁊ reuocare a se mendicantis manum. Quotidie tam multi petunt: tam multi gemunt: tam multi nos inopes interpellāt: vt plures tristes relinquamus. Quia quod possimus dare omnibus non habemus. Non habemus ergo enthecam. Propter naufragium ergo hoc vitando feci: non donando Nemo ibi me laudet sed nemo ⁊ vituperet. Plane quando donaui filio quod iratus pater moriēs abstulit: bene feci. Laudēt qui volunt parcēt qui laudare nolunt. Quid pluribus fratres mei? Quicunqꜫ vult exheredato filio heredē facere ecclesiam querat alterū qui suscipiat: nō Augustinū: immo deo propicio nemīnē inueniat. F Quam laudabile factum sancti ⁊ venerandi episcopi aurelij carthaginensis. quomodo impleuit omnibus qui sciunt os laudibus dei. Quidam cum filios non haberet necꜫ speraret. res suas omnes retento sibi vsufructu donauit ecclesie. Nati sunt illi filij: ⁊ reddidit episcop⁹ nec opinanti illi que donauerat. In potestate habebat episcopus non reddere: sed iure fori: non iure celi. Sane

etiam hoc nouerit charitas vestra: dixisse me fratribus meis: qui mecū manēt: vt quicūq̧ habz aliquid aut vēdat et eroget. aut donet et cōmune illud faciat. Ecclesia habeat per quā de us nos pascit. Et dedi dilationē vsq̧ ad epyphaniā propter eos: qui vel cū fratribus suis non diuiserunt. et dimiserunt quod habēt apud fratres suos vel nondum de re sua aliquid egerunt quia expectabatur etas legitima. Faciant inde quod volunt. dum tamen pauperes mecū simul expectemus misericordiā dei. Si autem nolunt: qui forte nolunt. certe ego sum qui statueram sicut nostis nullum ordinare clericum. nisi qui mecum vellet manere: vt si vellet discedere a proposito: recte illi tollerem clericatum: quia desereret sctē societatis promissum: ceptū q̧ consortium. Ecce in ꝯspectu dei et vestro muto ꝯsilium. Qui volunt habere aliquid proprium: quibus non sufficit deus et ecclesia eius: maneant vbi volunt: et vbi possunt. non eis aufero clericatum. Nolo habere hypocritas Malum est. Quis nesciat? Maluz est cadere a proposito: sed peius est simulare propositū. Ecce dico audite. Qui societatē cōmunis vite iam susceptaz que laudatur in Apostolorū actibus deserit: a voto suo cadit: a professione sancta cadit: obseruet iudicē: sed deū: non me. Ego ei non aufero clericatuz. Quantum sit periculum ante oculos eius posui: faciat quod vult. Noui enī qꝫ si aliquē hoc faciētē degradare voluero: nō ei deerūt patroni: non ei deerunt suffragatores: et hic et apud epōs qui dicant. Quid mali fecit? Non pōt tecū tolerare istā vitā. Extra episcopiū vult manere. de proprio viuere: ideo non debet pdere clericatū. Ego scio q̄ti mali sit proꝼiteri sanctū aliquid nec implere. Vouete inqt et reddite domino deo vestro. Et melius est nō vouere: q̄ vouere et non reddere. Virgo est si nūq̄ fuit in monasterio. Et virgo sacra est: nubere illi non licz. Esse in monasterio non compellitur. Si autē cepit esse in monasterio: et deseruit: et tā virgo ē: dimidia ruit. Sic et clericus duas res professus est: et sanctitatē et clericatū. Interius sanctitatē: naz clericatum propter populuz suuz deus im posuit ceruicibus ipsius: magis onus est q̄ honor. B Si quis sapiēs est intelliget hec? Ergo professus est sctītatē: professus est cōmuniter viuēdi societatē: professus est q̄ bonum et q̄ iocunduz habitare fratres in vnū. Si ab hoc proposito ceciderit. et extra manens clericus fuerit. dimidius et ipse cecidit. Quid ad me? Non euz iudico. Si foris seruat sanctitatē. dimidius cecidit. Si intus habuerit simulationē totus cecidit. Nolo habeat necessitatē simulandi. Scio quō hoies amēt clericatum. nemini eum tollo: nolentes mecum communiter viuere habeant deum. Qui mecum manere vult. si paratus est pasci a deo per ecclesiam ipsius non habere aliquid proprium: sed aut erogare pauperibus. aut in commune mittere maneat mecum. Qui hoc non vult: habeat libertatē. Sed videat vtrum habere possit felicitatis eternitatem. Sufficiant hec nunc interim charitati vestre. Quod egero cum fratribus meis annunciabo vobis. Spero enī bona q̧ omnes mihi libēter obediant. nec inuēturus sum aliquos habere alid̄d: nisi aliqua necessitate religionis: nō occasione cupiditatis. Quod ergo egero post epiphaniā charitati vestre in domini voluntate nunciabo. Et quomodo litē finiero inter duos fratres filios presbyteri ianuarij: non vobis tacebo. Multa locutus sum. Date veniā loquaci senectuti: sed timide īfirmitati. Ego sicut modo videtis per etatē senui. per infirmitatē corporis olim sum senex. Tamē si deo placz: quod dixi modo: ipse dat vires: non vos desero. Orate pro me. vt q̄tū inest aīa in hoc corpore et qualescunq̧ vires suppetūt in vbo dei seruiam vobis. Amen.

¶ Item sermo secundus de vita et moribus clericorum. D

¶ Hic sermo videtur alterius.

Charitati

vestre hodie de nobisipsis sermo reddēd⁹ ē. Quod eñi ait Apostol⁹. Spectaculū facti sum⁹ mūdo ⁊ angelis ⁊ hominibus: qui nos amant q̄runt qđ laudēt in nobis: q̄ aūt nos oderūt detrahūt nobis. Nos aūt i vtroꝝq̄ medio ꝯstituti: adiuuante dño deo nr̄o: ⁊ vitā nostrā ⁊ famā nostrā sic custodire debemus: vt nō erubescāt detractoribus laudatores. Quō autē viuere velimus quō deo ꝓpicio iaꝫ viuamus. q̄uis de scriptura sctā multa noueritis. tñ ad cōmemorāda ipa de libro actuū apostoloꝝ vobis lectio recitabit᷑. vt videat; vbi descripta sit forma q̄ desideramus implere. Dū ḡ recitat᷑: vos intētissimos esse volo: vt post eius recitationē: qđ institui loquar dño donāte intētioni vr̄e. Cūq̄ diaconus lazarus legeret. Cū orasset motus ē locus i quo erāt ꝯgregati: ⁊ ipleti sunt oēs spūsancto: ⁊ loq̄bant᷑ vbū dei cū fiducia omi volēti. Multitudinis aūt credētiū erat aīa vna ⁊ cor vnū ⁊ nemo eorūꝫ q̄ possidebat dicebat aliquid suūꝫ esse: sꝫ erant illis oīa cōmunia. Et virtute magna reddebāt apostoli testimoniū resurrectionis dñi Jesu xp̄i gr̄aq̄ magna erat sup oēs illos: neq̄ eñi egēs q̄sq̄ fuit inter illos. Quotquot eñi possessores p̄dioꝝ vł domoꝝ erāt: vēdētes afferebant p̄cia illoꝝ: ⁊ ponebant añ pedes apostoloꝝ. Distribuebant᷑ aūt vnicuiq̄ prout cuiq̄ opus erat. Dūq̄ lazarus diacon⁹ recitasset ⁊ ep̄o codicē tradidisset. Augustinus ep̄s dixit. Etiam ego legere volo. pl⁹ eñi me delectat huius vbi eē lectorē: q̄ vbi mei disputatorē. Cū orasset motus ē locus in quo erant ꝯgregati. ⁊ ipleti sunt oēs spūsancto ⁊ loq̄bant᷑ vbū dei cū fiducia omi volēti. Multitudinis aūt credētiū erat aīa vna ⁊ cor vnū: ⁊ nemo eoꝝ q̄ possidebat dicebat aliq̄d suūꝫ eē sꝫ erant illis omīa cōmunia. Et virtute magna reddebant apostoli testimoniū resurrectiōis dñi Jesu xp̄i. gr̄a q̄ magna erat sup oēs illos neq̄ eñi egēs q̄sq̄ fuit int᷑ illos. Quotquot eñi possessores p̄dioꝝ vł domoꝝ erant: vēdētes afferebant p̄cia illoꝝ: ⁊ ponebāt añ pedes apłoꝝ. Distribuebant᷑ aūt vnicuiq̄ prout cuiq̄ opus erat. Cūq̄ ep̄s legisset dixit. Audistis q̄d velimus: orate vt possimus. Cōtigit autē q̄dā necessitas: vt hec diligētius ageremus. J Qm̄ sicut iaꝫ nostis: p̄sbit᷑ in nostra societate constitutus. quali societati phibet testimoniū lectio quā modo cū recitaremus audistis. moriēs testamētuꝫ fecit q̄ habuit vñ faceret. Erat quod diceret suū. cū in ea societate viueret: vbi nemini licebat dicere aliq̄d suū: sꝫ essēt illis oīa cōmunia. Si q̄s dilector ⁊ laudator nr̄ apud detractorē nostrū p̄dicaret istā societatē ⁊ diceret. cū ep̄o augustino sic viuunt oēs cohabitatores ei⁹. q̄modo scriptū ē in actib⁹ apłoꝝ. continuo ille detractor caput mouēs dētē p̄mouēs diceret. Ita vō sic ibi viuit᷑: q̄omodo dicis Quare mētiris? quare falsa laude honoras indignos? Nōne ibi mō in coꝝ societate positus p̄sbyt᷑ testamētū fecit: ⁊ qđ habuit q̄mō voluit ⁊ disposuit ⁊ reliq̄t? Certe oīa ibi sunt cōia. certe nēo dicit aliq̄d suū. Sub his vbis q̄d ageret laudator meus. Nōne os ei⁹ q̄si plūbo opilaret ille detractor? Nōne illū laudasse peniteret? Nōne reuerētia pfusus: ⁊ illius s̄mone confusus: vł nobis vł testatori illi malediceret? Hec fuit necessitas vt ad istā diligētiā veniremus. Nūcio ḡ vobis vñ gaudeatis. quia oms frēs ⁊ clericos meos q̄ mecuꝫ habitāt p̄sbyteros diaconos. subdiaconos ⁊ patriciū nepotē meū tales inueni quales desideraui. Sꝫ sunt qui de sua qualicunq̄ paup̄tate qđ statuerant nōdū fecerūt. Hi duo sunt. valēs subdiacon⁹ ⁊ paulo añ dict⁹ nepos me⁹ subdiacon⁹. Et m̄ris vita ipediebat: q̄ iñ viuebat. Expectabat᷑ i illo ēt legitīe etat᷑

accessus: vt qd faceret firmissime faceret. Nondum aũt fecit. qz ipsos agellos habet cũ suo fratre cõmunes et sub idiuiso possidẽt. R Sic aũt eos cupit ecclesie conferre: vt inde alantur sui qui sunt in proposito sanctitatis: q̃usq3 in hac vita degũt. Scriptũ est eñi et hoc Apostolus loquitur. Quisquis autẽ suis: et maxime domesticis nõ prouidet. fidẽ denegat: et est infideli deterior. Hec autẽ mãcipia sunt ei similiter cũ fratre communia. nondum diuisa disponit ea manu mittere. nõ potest anteq̃ diuidantur. Quid eñi ad quẽ pertinet: adhuc ignorat. Ad ipsum sane: quia maior est qui pertinet diuisio: et ad fratrẽ eius electio. Et ipse frater eius deo seruit. subdiaconus est cum sancto fratre meo: et coepiscopo Seuero i ecclesia mileuitana. Hoc agit: hoc sine dilatione peragendũ est: vt illi seruuli diuidantur: manumittãtur. et sic de ecclesie vtero accipiãt alimẽtũ. Nepos autem meus ex quo cõuersus est et mecum esse cepit. impediebat et ipse aliquid de agellis suis agere in vita vsufructuaria matre sua. q hoc ãno defuncta est. Inter ipsum et sorores eius sunt quedam cause in christi adiutorio cito vt et ipse faciat qd dei seruu3 decet. qd ipsa pfessio: et ista exigit lectio. Diaconus faustinus: sicut pene omnes nostis de militia seculi ad monasterium conuersus est. hic baptisatus: inde diaconus ordinatus. Sed quia exiguum est quod videtur possidere. sicut iurisperiti loquuntur. iure non corpore relique rat illud. et ab eius fratribus tenebat. Nunq̃ inde cogitauit ex quo conuersus est. nec ipse aliquid quesiuit a fratribus suis. nec ab illo aliquid est que situm. Modo quia ventum est ad hũc articulum tẽporis cum consilio meo diuisit ipsam rem. et dimidia3 donauit fratribus suis. et dimidiã ecclesie pauperi in eodem loco constitute. Diaconus seuerus sub qua dei disciplina et flagello sit nostis: lumen tamen nõ perdidit mentis. Unam domum hic emerat propter matre3 et sororẽ suam: quas de sua patria huc desiderabat adducere. Emerat autem nõ sua pecunia quã non habebat: sed ex collatiõe religiosorum virorum: quos mihi querenti etiã nominans indicauit. De ipso non possu3 dicere quid fecerit. aut quid disponat: nisi quia totũ et ipse in mea posuit voluntate. vt quicquid ipse vellẽ hoc inde fieret. L Sed habet quasdam causas cum matre sua: quarum causarum me iudicem posuit: vt cum ille cause fuerint terminate. fiat de ipa domo quod ego voluero. Quid autẽ velle potero deo regente: nisi qd iusticia iubet: et pietas postulat? Habet etiã i patria sua aliquos agellos: disponit eos sic distribuere: vt etiã illic in ipso loco posite pauperi largiãtur ecclesie. Diaconus hipponensis homo paup est quid alicui conferat non habet: tamẽ de laboribus suis anteq̃ esset clericus emerat aliquos seruulos. Hodie illos in conspectu vestro manumissurus est episcopalibus gestis. Diaconus eraclius ante oculos vestros versatur: opera eius lucent coram oculis nostris De opere eius expẽsa pecunia memoriam sancti martiris habemus. De pecunia sua emit etiã possessionẽ ex consilio meo. Nã ipsam pecunia3 volebat per manus meas erogari: sicut mihi placeret. Ego si pecunie auidus essem aut necessitates ipsas meas quas pro pauperibus habeo in hac causa plus curarem: pecuniam acciperem. Quare dicit aliqs. quia possessio illa que ab illo empta et ecclesie donata est adhuc nihil prestat ecclesie. Minus enim habebat ad precium: et quod mutuatus fuerat. hoc de eius adhuc fructibus reddit ur. Homo sum senex: q̃tus mihi de illa possessione potest fructus accedere? Nunquid pmitto mihi tot ãnos esse victurum: donec suum precium illa persoluat? Quod ergo vix diu partibus reddet. de proximo haberem totum. si sic accipere voluissem. Nõ feci: aliud attendi. Fateor eñi vobis et ipsi suspecta mihi adhuc eius etas fuit: et verebar. ne forte vt sunt homines mñi eius hoc

displicet: ⁊ diceret inductum a me fuisse adolescentem. vt bona eius paterna consumerem: ⁊ eum egentem relinquerē. M Ideo volui eius pecuniam in illa possessione seruari. vt si aliquid: quod de⁹ auertat: aliter q̄ volumus euenisset. redderetur villa: ne culparetur episcopi fama. Scio enim q̄tum vobis sit necessaria fama mea. Nam mihi sufficit conscientia mea.

Emit etiam spacium ab ipsa postera ecclesie. notum vobis: ⁊ sua pecunia edificauit domum. ⁊ hoc nostis. Ante paucos dies prius q̄ sermonē de hac re haberem vobiscū: eam donauit ecclesie. Expectabat enim vt eam perficeret: ⁊ perfectam donaret. Fabricandi autem domum necessitas illi nulla erat: nisi quia cogitauit matrem suam huc esse venturam. Si ante venisset in re filij sui habitasset. Modo si venerit in ope filij sui habitabit. Testimoniū ei perhibeo pauper remāsit: sed ī charitatis possessione permansit. Aliud serui ei reliqui fuerant: iam quidem in monasterio viuentes: quos tñ gestis ecclesiasticis manumissurus est hodie. Nemo ergo dicat. diues est. nemo existimet: nemo loquatur male: nemo se ipsum ⁊ aīam suam suis dentibus laniet. Pecuniam nullam habet seruatam. vtinam quam debet restituat Ceteri id est subdiacones pauperes sunt deo propicio. misericordiam dei expectant. vnde ipsi satiāt non habēt. Nullas habētes facultates. finierūt mundi cupiditates. Uiuunt nobiscum in societate cōmuni. nemo eos distinguit ab eis qui aliquid attulerunt. Charitatis vnitas preponēda est ter rene cōmodo hereditatis. Restant presbiteri. Sic enim ad eos gradatim ascendere volui. Cito dixerim. Paupes dei sunt Nihil ad domum societatis nostre attulerūt: nisi ipā: q̄ nihil est cari⁹ charitatē. N Uerūtamē q̄m scio natos fuisse rumores de diuitijs ipsorū: non a me aliquid compellendi: sed vobis meo sermone purgandi sunt. Uobis dico qui forte nescitis. Nam vestri plurimi sciunt presbiterum leporium: q̄uis seculi natalibus clarum: ⁊ apud suos honestissimo loco natum: tamen iam deo seruientem cūctis q̄ habebat relictis. inopē suscepi. non quia nihil habuit: sed quia iam fecerat qd lectio ista psuadet. Hic non fecit: sed nos scimus ⁊ vbi fecit. Unitas xp̄i est: ecclesia vna est. ⁊ vbicunq̄ fecit opus bonum pertinet ad nos. si congaudeamus.

Ortus est vnus vbi nostis: vbi monasterium suis constituit: quia ⁊ ipsi deo seruiunt. Ille ortus ad ecclesiam non pertinet: sed nec ad ipsum. Et ad quē dixerit aliquis? Ad illud quod ibi est monasterium. Sed quod verū est vsq̄ ad hoc tempus curā pro illis ita gerebat. vt sumpticulos quibus sustētant apud se haberet: ⁊ eis ipse vt videbat impenderet: Sed ne propter hoc daretur locus hominib⁹ suspitiones suas rodentibus ⁊ ventrem non implentibus. hoc placuit ⁊ mihi ⁊ ipsi: vt sic se illi transigant: quasi iste iam de seculo exierit. Nunquid eñ cum obierit. ipse illis dispensaturus est aliquid? Meli⁹ est vt videat illos bene versantes regē te deo in disciplina christi sic viuentes vt de illis tātūmodo gaudeat: nō eorū necessitatibus occupetur. Ergo ⁊ ipse nullam pecuniam habet quam suam dicere possit. Xenodochiū edificādum quod modo videtis edificatū: ego illi iniunxi: ego iussi. ille obtēperauit mihi libētissime: ⁊ sicut videtis operat⁹ est: q̄modo meo iussu etiā basilicā ad octo martires fabricauit: de his q̄ per vos deus donat. Cepit enim de pecunia que data erat ecclesie ꝓpter xenodochiū ⁊ cū cepisset edificare: vt sunt religiosi desiderantes opera sua in celo scribi: adiuuerunt ꝓut quisq̄ voluit ⁊ fabricauit. opus ante oculos habemus: omnis homo quid factum sit videt. de pecunia q2 non habet mihi credant: dentem compescant: ne frangāt. Emerat de ipsa pecunia xenodochij: quandam domū in carraria: quam sibi existimabat ꝓpter lapides profuturam. sed lapides eius domus fabrice

necessariũ nõ fuerũt: qm̃ aliunde ꝓuisi sunt. ¶ Dom⁹ ꝗ ipa sic remãsit. pēsionē pstat sed eccl'ie. nõ presbitero. Nemo amplius dicat in domū pbri. ad domū pbri: ante domū pbri. Ecce vbi est domus presbiteri. Ubi est domus mea. ibi est domus pbri. Alibi non habet domū. sed vbicunq̧ habet deū. Quid amplius queritis? nisi quia me illud memini etiã promisisse. vt ad vos perferrē quid egissem inter duos: fratrē scʒ et sororē: filios ianuarij presbiteri: qꝛ orta inter illos fuerat contro uersia pecuniaria. Sed tñ sicut inf fratres: salua deo propicio charitate: pro misera ego audire inter illos: et qcqd esset iudicando finire. parauerã me iudicē: sed anteq̃ iudicarē ipsi vnde iudicaturus fuerã finierunt. Non inueni vnde iudicarē: sed vnde letarer. Acquieuerunt oĩno concorditer volũtati mee: et cõsilio meo. vt pares essent in pecunia quã reliqt pater eorũ: eccl'ia renũciante. ¶ Post sermonē meum locuturi sunt homines. Sed et quodlibet homines loquanf. qualicunq̧ aura flante. perducef inde aliquid ad aures meas. Et si fuerit tale vt sit nos iterũ necesse purgare: respõdebo maledictis. respõdebo detractoꝛib⁹. rñdebo icredulis. non nobis credentib⁹ prepositis suis. rñdebo vt potero qđ dñs dederit. Interim mō non est necesse: qꝛ nihil forte dicturi sunt Qui nos amãt libere gaudeãt q̃ nos oderũt tacite dolebũt. Tamē si linguas exacuerit: audiēt deo ꝓpicio vobiscũ respõsionē meã: non litē meam. Non eñ hoĩes noiaturus sum. et dictur⁹ sum. ille hoc dixit. ille sic detraxit: cũ fortasse etiã ad me falsa. qꝛ et hoc põt fieri pferanf. Uerũtñ q̃cunq̧ perlata fuerint: si oportere videbif: loquar inde charitati vestre. ante oculos vestros volo sit vita nostra. Scio qꝛ q̃rentes licentiã male faciendi querunt sibi exẽpla male viuẽtiũ: et multos ĩfamant: vt socios inuenisse videantur.

¶ Ideo qđ nostrũ est fecim⁹ plus qđ faciam⁹ nõ habem⁹: ante vr̃os oculos sumus: nullius aliquid desideramus: nisi bona opera vestra. Et vos ex hortoꝛ frēs mei. si aliquid vultis clericis dare. sciatis qꝛ nõ debetis quasi vicia coꝝ fouere cõtra me. Omnibus offerte qđ vultis offerre de voluntate vestra. quod cõmune erit. distribuef vnicuiq̧: sicut cuiq̧ opus erit. Gazophilaciũ attendite: et oẽs habebim⁹. Ual de me delectat si ipsum fuerit presepe nostrũ: vt nos simus iumenta dei. vos ager dei. Nemo det birrhũ lineã tunicam nisi in cõmune. De cõmuni accepi et mihi ipsi: cum scio cõmune me velle habere: quicqd habeo. Nolo talia offerat sanctitas vestra: quib⁹ ego solus quasi decentius vtar. Offeratur mihi: verbi gratia. birrhũ preciosum forte decet epm: q̃uis non deceat augustinũ. i. hoiem pauperem: de paupibus natũ. Modo dicturi sunt hoĩes qꝛ inueni preciosam vestem: quã nõ possem habere. vel i domo patris mei: vel in illa seculari professione mea. Non decet. Talē debeo habere: qualem possum. si non habuerit: fratri meo dare. Qualem potest habere presbiter: qualem potest habere decēter diaconus et subdiacon⁹: talem volo accipere: qꝛ i in commune accipio. Si quis meliorē dederit. vendo: quod et facere soleo vt quando nõ potest vestis esse cõmunis: preciũ vestis possit esse commune. Uendo et erigo pauperibus. Si hoc eũ delectat: vt ego habeam. talē det de qua non erubescam. Fateoꝛ enim vobis de preciosa veste erubesco: quia non decet hanc ꝓfessionē: nõ decet hanc ammonitionē. nõ decet hec membra. non decet hos canos. Etiã illud dico: si forte in nr̃a domo: in nostra societate eger est aliquis. vel post egritudinem vt necesse sit eũ ante horã prandij reficere. nõ prohibeo religiosos vel religiosas mittere eis quod eis videf vt mittãt. Prandiũ tñ et cenã extra nemo habebit. Ecce dico. auditis audiunt. Qui habere voluerit propriũ: et de ꝓprio viuere: et contra ista precepta nostra facere. paratum est vt dicam. nõ mecum manebit sed clericus nõ erit. Dixeram

enim ꝛ scio me dixisse: vt si nollent su=
scipere socialē vitā mecū: nō illis tolle
rem clericatū. seorsum manerent: seor=
sum viuerent. quō nossent deo viuerēt.
Et an̄ oculos posui: q̄ꝫtuꝫ mali sit a ꝓ
posito cadere. Q Malui em̄ ha
bere vel claudos: q̄ꝫ plāgere mortuos
Qui enim hipocrita est: mortuus est.
Quomodo ergo quicunq̄ꝫ voluisset ex
tra manere ꝛ de suo viuere: nō ei tolle=
rē clericatū. ita mō q2 placuit illis deo
ꝓpicio socialis hec vita. q̄sq̄s cū hipo=
crisi vixerit: q̄sq̄s inuētus fuerit habēs
ꝓpriū: nō illi pmittovt idē faciat testa
mentū: sꝫ delebo eū de tabula clericoꝝ
Interpellet ꝯtra me mille cōcilia: na=
uiget ꝯtra me q̄ voluerit. sit certe vbi
potuerit. adiuuabit me dn̄s: vt vbi ego
ep̄s sum: ille cleric⁹ esse nō possit. Au=
distis. Audierūt. Sꝫ ꝛ spero in deū no
strū: ꝛ miam ei⁹ q2 sicut dispositionem
meā istā hilariter acceperūt: sic eā pu=
re fideliter q̄ꝫ s̄uabūt. Dixi aliq̄d suum
nō habere pbr̄os cohabitatores meos
int̄ q̄s est ꝛ pbr̄ barnabas: sꝫ ꝛ de illo
audiui quedā fuisse iactata. ante om=
nia q2 emit villā a dilecto ꝛ honorabi
li filio meo eleusino. hoc falsum ē. Mo
nasterio donauit ille: nō vēdidit. Ego
sum testis. Quid āplius q̄ratis igno=
ro? Ego sum testis. donauit ille: nō vē=
didit. Sꝫ dū nō credit̄ donare potuisse
creditus est vendidisse. Btūs hō q̄ tam
bonū opus fecit: vt nō crederet̄. Cū vl̄
mō credite ꝛ detractores audire libē=
ter desinite. Iā dixi. Ego sū testis. Di
ctū est de illo anno prepositure sue ꝑi
dustriā debita fecerit: vt dum volo ego
reddi debita: darē illi poscenti fundū
victorianensem: tanq̄ꝫ dixisset mihi: vt
reddā debita mea da mihi in decē an=
nos fundū victorianensem. Et hoc fal=
sum est. Sꝫ fuit vnde rumor nasceret̄.
Fecit debita reddēda. a nobis reddita
sunt partim vnde potuerunt. Reman=
sit aliquid qđ nō debeat̄ etiā monaste
rio illi. qđ ꝑ ip̄m de⁹ instituit. Cū ergo
rem īsisset: cepimus q̄rere: vnde debi=
tū redderemus. Ad cōductionē ipsius
fundi nullus accessit: nisi quadragin=
ta solidos offerens pensionē. Sed vi=
dimus fundū āplius posse dare. Et vt
celerius debitū redderet̄. cōmisi fidei
eius vt de ipsa cōductione lucra nō re
q̄rerent fratres: sed quicq̄d daret fun=
dus de ipsis fructibus: imputarēt ad
debitum. Fide agit̄. Paratus est pbr̄
vt aliū ꝯstituā: q̄ de fructib⁹ fratribus
reddat. Ex nūero vr̄o sit aliq̄s cui hoc
cōmittā. ex numero ip̄oꝝ q̄ ad nos ta=
lia ꝑtulerūt. R Sūt eñ i vobis
hoīes religiosi: q̄ eū rumore falso rep̄=
hensum esse doluerūt: ꝛ tn̄ crediderunt
factum. Ex ipsis ꝫ aliq̄s veniat ad nos
su scipiat possessionē. oēs fructus p̄cū̄s
suis fideliter vēdat: vt reddi possit faci
lius qđ debet̄: ꝛ hodie recedit idē cura
pbr̄i. Loc⁹ etiā ip̄e vbi monasteriū cō
stitutū ē: a memorato honorabili filio
meo Eleusino ip̄i pbr̄o barnabe dona
tus ē. Anteq̄ꝫ ordinaret̄ pbr̄: in ip̄o lo
co monasteriū instituit. Sed tn̄ q2 noīe
ipsius donat⁹ erat loc⁹: mutauit istru
mēta. vt noīe monasterij possideat̄ de
fundo victorianēsi. Ego rogo. ego hor
tor. ego peto: vt si q̄s religiosus ē: fide
agat: ꝛ exhibeat eccl̄ie istā operā: vt ci
to debitū reddat̄. Qđ si nemo de lai=
cis fuerit inuētus: ego p̄pono aliū: taꝫ
iste illuc nō accedit. Quid vult; āpl̄s⁹ꝫ
Nemo laceret seruos dei q2 nō expedit
lacerātibus. Seruis dei q̄dem merces
falsis detractiōib⁹ crescit: sꝫ crescit etiā
pena detrahētib⁹. Nā nō sine causa di
ctū est. Gaudete ꝛ exultate qm̄ detra=
hūt de vobis dicētes falsa: q2 merces
vr̄a magna est in celis. Nolum⁹ cū de
trimēto vr̄o magnā habere mercedē.
Minus ibi habeam⁹: ꝛ tamē vobiscū
ibi regnemus. Amen.

Explicitunt duo sermones aure=
lij Augustini de vita ꝛ moribus cleri=
corum.

¶ Ex libro retractationum beati Augustini ĩ librũ de vͣa religiõe eiusdẽ. S

DE vera religione librũ scripsi. in quo multipliciter ꝛ copiosissime disputatur: vnũ verũ deum. i. trinitatem patrẽ ꝛ filiũ ꝛ spiritũ sanctũ religiõe vͣa colẽdũ: ꝛ quãta misericordia eius ꝑ tẽporalẽ dispẽsationẽ cõcessa sit hoĩbus xp̃iana religio. q̃ vͣa religio ẽ ꝛ ad cũdẽ cultũ dei quẽadmodũ sit hõ quadã sua vita coaptãdus. Maxime tñ ꝯtra duas naturas manicheorũ liber hic loquitur. In hoc libro quodã loco. Sit inq̃ tibi manifestuʒ atq̃ ꝑceptũ nullũ errorẽ in religiõe eẽ potuisse: si anima pro deo suo nõ coleret animã aut corpus aut fantasmata sua. Hic aĩam ꝓ vniuersa creatura incorporali posui nõ loquẽs more scripturarũ. q̃ animã qñ nõ trãslato vͦbo vtunt̃ nescio vtrũ velint ĩtelligi nisi eã qua viuũt aĩalia mortalia. in q̃bus ꝛ hoĩes sunt: q̃diu mortales sunt. Paulo post aũt eũdẽ sensuʒ melius suʒ breuiusq̃ cõplexꝰ. Ubi dixi. Nõ ĝ creature potiꝰq̃ creatori seruiamꝰ. nec euanescamꝰ in cogitatõibꝰ nr̃is. ꝛ ꝑfecta religio ẽ. Creaturã q̃ppe vno noĩe vtrãq̃. i. sp̃ualẽ corporalẽq̃ significaui. Restat qd̾ ibi dixi. aut fantasmata sua ꝓpt̃ qd̾ hic dixi: nec euanescamꝰ in cogitationibꝰ nr̃is. Itẽ qd̾ dixi: ea ẽ nostris tẽporibus xp̃iana religio. quã cognoscere ac seq̃ securissima ꝛ certissima salus ẽ: sm̃ hoc nomẽ dictũ ẽ: nõ sꝫ ipsaʒ rẽ cuiꝰ hoc nomẽ ẽ. Nã res ipsa q̃ nũc xp̃iana religio nũcupat̃: erat ꝛ apud antiq̃s. nec defuit ab initio generis humani. quousq̃ ipe xp̃s veniret ĩ carne: vñ vͣa religio q̃ iã erat cepit appellari xp̃iana. Cũ eñ eũ post resurrectionẽ ascẽsionẽq̃ ĩ celũ cepissent apl̃i ꝑdicare ꝛ plurimi crederẽt ꝑmũ apud ãtiochiã: sicut scriptũ ẽ appellati sunt discipuli xp̃iani. Propterea dixit. Hec ẽ nr̃is tẽporibus xp̃iana religio. nõ q̃ꝛ ꝑoribꝰ tẽporibꝰ nõ fuit sꝫ q̃ꝛ posterioribus hoc nomẽ accepit. ¶ Alio loco intẽde igit̃ inquã ĩ hec q̃ sequunt̃ diligent̃ ꝛ pie q̃ñtũ potes. tales eñ adiuuat deꝰ. Qd̾ nõ ita ĩtelligẽdũ ẽ: q̃si tm̃mõ tales adiuuet. cũ adiuuet etiaʒ nõ tales vt sint tales. i. vt diligent̃ ꝛ pie q̃rãt. Tales aũt adiuuat vt ĩueniãt. Itẽq̃ alibi. Deĩde inq̃ iã erit ꝯseq̄ns vt post mortẽ corpalẽ quã debemꝰ p̃mo pctõ tpe suo atq̃ ordĩe suo hoc corpꝰ restituat̃ p̃stĩe stabilitati. Qd̾ sic accipiẽdũ ẽ: q̃ꝛ ẽt p̃stina stabilitas corpis quã peccãdo amisimꝰ hẽbat tãtã felicitatẽ vt ĩ defectũ nõ vͦgeret senectutis. Huic ĝ p̃stine stabilitati restituet̃ hoc corpꝰ ĩ resurrectionẽ mortuoꝝ. Sꝫ habebit ãpliꝰ vt nec alimẽtis corpalibꝰ sustẽtet̃: sꝫ ad sufficiẽtiã viuificet̃ solo sp̃ũ: cũ resurrexerit in spm̃ viuificantẽ. Qua cã ẽt sp̃uale erit. Illd̾ aũt qd̾ p̃mũ fuit: q̃uis nõ moritur: nisi hõ peccasset: tñ aĩale factũ ẽ. hoc ẽ aĩam viuẽtẽ. Et alibi. Usq̃ adeo inq̃ pctm̃ volũtariũ malũ ẽ vt nullo mõ sit pctm̃: si nõ sit volũtariũ. Põt videri falsa hec diffinitio: sꝫ si diligent̃ discutiat̃: inuenit̃ eẽ vͦissima. Pctm̃ q̃ppe illd̾ cogitãdũ ẽ: qd̾ tm̃mõ pctm̃ ẽ: nõ qd̾ ẽ ẽt pena pctĩ: sicut supiꝰ ostendi. cũ q̃dã cõmemorarẽ ex libro t̃tio de libero arbitrio. Quãuis ꝛ illa: q̃ nõ ĩmerito nõ volũtaria pctã dicunt̃: q̃ꝛ vl̃ a nesciẽtibꝰ vl̃ a coactis ꝑpetrant̃. nõ oĩno p̄nt sine volũtate cõmitti: q̃m ꝛ ille q̃ peccat ignorãs: volũtate vtiq̃ facit qd̾ cũ faciẽdũ nõ sit: putat eẽ faciẽdũ. Et ille q̃ ꝯcupiscẽte aduersus spm̃ carne: n̄ ea q̃ vult facit: ꝯcupiscit q̃dẽ nolẽs: ꝛ in eo non facit qd̾ vult. Sꝫ si vincit̃ ꝯcupiscẽtie ꝯsentit volẽs: ꝛ in eo nõ facit nisi quod vult liber scꝫ iusticie seruusq̃ pctĩ: ꝛ illud qd̾ in paruulis dr̾ originale pctm̃ cũ adhuc nõ vtant̃ arbitrio volũtatis.

non absurde vocat etiā voluntariū:q2
ex primi hoīs mala volūtate ꝯtractū:
factū est quodāmodo hereditariū.
V Si itaqꝫ falsum ē quod dixi. Vs
qꝫ adeo pctm̄ voluntariū maluz est:vt
nullo modo sit pctm̄:si nō sit volunta
riū. Jdeo gratia dei nō solum reatus
omniū preteritoꝝ soluit in oībus q̄
baptizant in xp̄o quod fit spū regene=
rationis. verū etiā in grandibus vo=
luntas ipsa sanat ꝛ preparat a domi=
mino:quod fit spū fidei ꝛ charitatis.
Alio loco ī eo qđ dixi de dn̄o Jesu xp̄o
nihil egit vi:sꝫ oīa suadēdo vl' mo=
nēdo:nō mihi occurrerat:qđ vēdētes
ꝛ emētes flagello eiecit de tēplo. Sꝫ
q̄d hoc aut quātū est? Quāuis ꝛ demo
nes nolētes ab hoībus : non sermone
suasionis:sꝫ vi potestatis eiecerit. Jtē
loco alio. Prius inquā isti sequendi
sunt qui vnū ꝛ summū ꝛ solum ꝛ verū
deū colendum esse dicunt si apud hos
veritas non eluxerit tunc demū mi=
grandum est. Quod ita potest vide=
ri dictū quasi de huius religionis ve=
ritate dubitauerim. Dixi autē sicut ei
ꝯgruebat ad quē scribebā. Sic eñ di
xi. Si apud hos veritas nō eluxerit ni
hil dubitās quod apđ eos elucesceret.
quēadmodū ait apostolus. si xp̄s non
resurrexit:nō vtiqꝫ dubitans qꝛ resur=
rexit. Jtē quod dixi. Nec miracula il=
la in nostra tempora durasse permissa
sunt:ne anima semꝑ visibilia quereret
ꝛ eoruz ꝯsuetudine frigesceret genus
humanū: quoruz nouitate flagrauit.
Verū est quidē. Nō eñ nunc vsqꝫ:cum
manus imponit baptizatis. sic acci=
piunt spm̄ sanctū vt loquantur linguis
omniū gētiū. atqꝫ nūc vsqꝫ ad vmbrā
transeuntiū predicatorum xp̄i sanan=
tur infirmi. ꝛ si qua talia tūc facta sunt
q̄ postea cessasse manifestuz est. Sꝫ nō
sic accipiēdum est quod dixi. vt nūc in
xp̄i nomine fieri nulla miracula credā
tur. Nam ego ipse qn̄ istū librum scri=
psi ad mediolanensium corpora mar=
tyrum:in eadē ciuitate cecum illumi=
natū fuisse iā nouerā:ꝛ alia nōnulla q̄
lia tā multa etiā istis tēporibus fiūt:vt

nec oīa cognoscere:nec ea q̄ cogno=
scimus enumerare possimus. Et alio
loco illud qđ dixi. Sicut ait apostolꝰ.
Oīs ordo a deo est:nō eisdem ꝟbis
hoc dixit apl's:q̄uis eadē videat esse
sn̄ia. Ait q̄ppe ille. X Que aūt
sunt a đo ordīata sunt. Et alibi. Pror
sus inquā nemo nos fallat. Quicq̄d re
cte vitupat in melioris cōparatione
respuit. Hoc de substātijs atqꝫ natu=
ris dictū est. inde eñ disputabat : non
de bonis actōibus atqꝫ pctīs. Jtēꝫ a
libi. Sꝫ ne sic q̄dē inquā ab hoīe ho=
mo diligēdus ē:vt diligunt carnales
frēs vel filij:vel ꝯiuges. vel q̄cunqꝫ co
gnati. aut affines. aut ciues. Nam ꝛ
ista dilectio tēporalis est. Non eñ vl=
las tales necessitudines haberemus:
q̄ nascēdo ꝛ moriēdo ꝯtingunt. si na=
tura nostra in p̄ceptis ꝛ imagine dei
manēs in istā corruptionē nō relega=
ret. Hunc sensuz prorsus improbo quē
iam ꝛ supius improbaui in p̄mo libro
de genesi contra manicheos. Ad hoc
eñ ducit vt credant illi ꝯiuges primi
nō generaturi posteros hoīes nisi pec
cassent:tanq̄ necesse fuerit vt moritu=
ri gignerent. si de ꝯcubitu maris ꝛ fe
mine gignerent. Modū eñ viderā fie=
ri potuisse vt nō morituri de nō mori=
turis nascerent. si pctō illo magno nō
mutaret in deterius humana natura.
ac ꝑ hoc si in parentibus ꝛ in filijs fe=
cunditas felicitasqꝫ mansisset:vsqꝫ ad
certū sanctorū numerū quā p̄destina=
uit deus nascerent hoīes nō parēti=
bus successuri moriētibus:sꝫ cū viuēti=
bus regnaturi. Essent ḡ etiā iste icog=
natōes ꝛ affinitates:si nullus delinq̄=
ret:nullusqꝫ moreret. Jtē alio loco.
Ad vnū deū tēdētes inquā:ꝛ ei vni re
ligātes aīas nostras. vn̄ religio dicta
credit. oīi supstitione carcamus. Jn
his ꝟbis meis ratio q̄ reddita est:vn
de sit dicta religio plus mihi placuit.
Nā nō me fugit aliā noīs huius ori=
ginem exposuisse latini sermonis au=
tores : qꝛ inde sit appellata religio qꝛ
relegatur. Quod verbum composi=
tū est a legēdo:id est eligendo:vt ita

latinū videat religio ſicut eligo.

¶Hic liber ſic incipit. Cum omnis vite bone ac beate.

¶Incipit liber Augustini de vera religione ad Rominianum. y

Cum omīs vite bone ac beate via in vera religiōe ſit ↄſtituta q̄ vnus de⁹ colit: ⁊ purgatiſſima pietate cognoſcit: p̄ncipiū naturar̄ oīū a q̄ vniuerſitas ⁊ ichoat ⁊ pficit ⁊ ↄtinet. Hinc euidēti⁹ error dep̄hēdit eor̄ aplor̄: q̄ multos deos colere q̄ vnū verū deū ⁊ dn̄ȝ oīū maluerūt. q cor̄ ſapiētes q̄s philoſophos vocāt ſcolas habebāt diſſentiētes ⁊ tēpla cōmunia: nō eīn vel pplos vel ſacerdotes latebat. de ipor̄ deor̄ natura q̄ diuerſa ſentirēt: cū ſuā q̄ſq̧ opinionē publice ↄfiteri nō formidaret: atq̧ oibus ſi poſſet pſuadere moliret. oēs tn̄ cū ſectatorib⁹ ſuis diuerſa ⁊ aduerſa ſentiētib⁹ ad ſacra cōia nullo ꝓhibēte veniebāt. Nō nūc agit q̄s cor̄ veri⁹ ſenſerit ſȝ certe illud ſatis q̄tū mihi videt apparet. aliud eos i religiōe ſuſcepiſſe cū pplo. ⁊ aliud eodē ipo pplo audiente defēdiſſe puatim. Socrates aūt audatior ceter̄ fuiſſe phibet iurādo p canē quēlibet ⁊ lapidē quēlibet ⁊ q̄cq̄d iuraturo eſſet in p̄ōptu: ⁊ q̄ſi ad manū occurriſſet. Credo itelligebat q̄liacunq̧ opa nature: q̄ adminiſtrāte diuina ꝓuidētia gignerent: multo q̄ hoīm ⁊ q̄rūlibet opificū eſſe meliora: ⁊ iō diuis honorib⁹ digniora q̄ ea q̄ i tēplis colebant. Nō q vere lapis ⁊ canis eſſent colēda ſapiētib⁹: ſȝ vt hoc mō itelligerēt q̄ poſſent: tāta ſupſtitiōe demerſos eſſe hoīes: vt emergētib⁹ hic eſſet tam turpis demōſtrādus ḡdus: ad quē venire ſi puderet: viderēt q̄to magis pudēdū eſſet i turpiori ↄſiſtere. Simul ⁊ illos q̄ mūdū iſtū viſibilē: ſummū deū eſſe opinabāt: admonebat turpitudinis ſue docēs eſſe ↄſequēs: vt q̄libet lapis tanq̄ ſummi dei pticula iure coleret. Q̄ ſi execrarent: mutarēt ſniam ⁊ vnū deū colerēt: quē ſolū ſupra mentes n̄ras ēēe: ⁊ a q̄ oēm aīam ⁊ totum iſtū mūdū fabricatū eſſe ↄſtaret. z Poſtea ſuaui⁹ ad legēdū: q̄ potētius ad pſuadēdū ſcripſit plato. Nō eīn ſic iſti id eſt ſocrates ⁊ plato nati erāt vt pplor̄ ipor̄ opinionē ad verū cultū veri dei a ſimulacror̄ ſupſtitiōe atq̧ ab hui⁹ mūdi vanitate ↄuerterēt. Ita q̧ ⁊ ipe ſocrates cū pplo ſimulacra venerabat: ⁊ poſt eius dānationē mortēq̧ nemo auſus ē iurare p canē: nec appellare quēcūq̧ lapidē iouē: ſȝ hec tm̄mo do memorie lr̄is mādare. Q̄ vtrū timore ſeueritat̄ an aliq̄ cognitiōe tēporū fecerit: iudicare nō eſt meū. Illud tn̄ ſi dētiſſime dixerī pace hor̄ oīm q̄ eor̄ libros peruicacit diligūt. Xp̄ianis tpibus q̄nā religio potiſſimū tenēda ſit: ⁊ q̄ ad v̄itatē ac btitudinē via ē nō eſſe dubitandū. Si eīn plato ipe viueret: ⁊ me interrogātē nō aſpnaret. vel poti⁹ ſi q̄s ei⁹ diſcipul⁹ eoipo tpe q̄viuebat: cū ſibi ab illo pſuaderet: nō corporeis oculis: ſȝ pura mēte v̄itatē videri. cui q̄cūq̧ aīa iheſiſſet eā beatā fieri atq̧ pfectā: ad quē pcipiēdā mihil magis ipedire: q̄ vitā libidinib⁹ deditā: ⁊ falſas imagines rerū ſenſibiliū: q̄ nobis ab hoc ſenſibili mūdo p corp⁹ impreſſe varias opiniones erroreſq̧ generarēt q̄obrem ſanandum eſſe animū ad intuendā incōmutabilē rerū formā. ⁊ eodē modo ſemp ſe habentē: atq̧ vndiq̧ ſui ſimilē pulcritudinē: nec diſtentam locis: nec tpe variatā. ſed vnū atq̧ idē omni ex parte ſeruantē: quā nō credes

rent esse hoies: cū ipsa vere summeqꝫ
sit cetera nasci. occidere. fluere labi. ⁊
tñ inquātū sunt ab illo eterno deo per
eius veritatē fabricata cōstare. in qui=
bus anime tm̄ rationali ⁊ intellectua=
li datū est. vt eius eternitatis contem=
platione perfruaꝛ: atqꝫ afficiaꝛ: orne=
turqꝫ ex ea eternāqꝫ vitā possit mereri
sed dū nascentiū atqꝫ trāseuntiū rerum
amore ac dolore sauciaꝛ: ⁊ dedita con=
suetudini hui⁹ vite atqꝫ sensib⁹ corpo
ris: inanibus euanescit imagīb⁹. ir=
ridet eos q̄ dicūt eē aliqd qđ neqꝫ istis
videaꝛ oculis: nec vllo fantasmate co=
giteꝛ: sed mente sola ⁊ intelligētia cer
ni queat. cum hec ergo a magistro sibi
persuaderenꝛ: si ex eo q̄reret ille disci=
pulus. vtrū si quisqꝫ existeret vir ma=
gnus atqꝫ diuin⁹. q̄ talia pplis psua=
deret credēda saltē: si pcipere nō vale=
lerent: aut si q̄ possent pcipere: nō pra=
uis opinionib⁹ multitudinis īplicati
vulgarib⁹ obrueꝛ erroribus: eū diui=
nis honorib⁹ dignū iudicaret: r̄nderet
credo ille nō posse hoc ab hoīe fieri: ni
si quē forte ipsa dei virt⁹ atqꝫ sapien=
tia ab ipsa rerū natura exceptum: nec
hominū magisterio sed intima illumi=
natione ab incunabilis illustratū: tan
ta honestaret grā: tanta firmitate ro=
boraret. tanta deniqꝫ maiestate subue
heret: vt oīa cōtēnendo: q̄ praui homi
nes cupiūt. ⁊ oīa ppetiendo q̄ horre=
scūt. ⁊ oīa faciendo q̄ miranꝛ: gen⁹ hu
manū ad tā salubrē fidē summo amo=
re atqꝫ autoritate ꝯuerteret. ¶
De honorib⁹ vero eius frustra se con=
suli cū facile possit existimari: q̄ti ho=
nores debeanꝛ sapiētie dei: qua gestā=
te ⁊ gubernāte ille pro vra salute gene
ris humani: magnū aliqd propriū: ⁊
qđ supra hoīes esset mereret. Que si
facta sunt si lr̄is munimētisqꝫ celebrā=
tur. si ab vna regione terraꝝ in q̄ sola
vn⁹ colebaꝛ de⁹: ⁊ vbi talē nasci opor
tebat: p totū orbē terraꝝ missi electi vi
ri vtutib⁹ atqꝫ sermonib⁹ diuini amo
ris incēdia cōcitarūt: si confirmata sa=
luberrima disciplina illuminatas ter=
ras posteris reliquerunt: ⁊ ne de pre=
teritis loquar q̄ pōt quisqꝫ nō credere
si hodie p gentes pplosqꝫ predicaꝛ. in
principio erat vbū: ⁊ verbū erat apud
deū: ⁊ de⁹ erat verbū: hoc erat in prin=
cipio apud deū: oīa p ipz facta sunt: ⁊
sine ipo factū est nihil. si ad hoc perci=
piendū diligendū perfruenduz: vt aīa
sanetꝛ: ⁊ tante luci hauriende mentis
acies ꝯualescat: diciꝛ auaris. nolite vo
bis ꝯdere thesauros ī tra. vbi tinea ⁊
erugo extermināt. ⁊ vbi fures effodiūt
⁊ furanꝛ. sꝫ thesaurizate vobis thesau
ros ī celo: vbi neqꝫ tinea neqꝫ rubigo
exterminat: neqꝫ fures effodiunt neqꝫ
furanꝛ: vbi eñ est thesaurus tuus ibi
est ⁊ cor tuū. diciꝛ luxuriosis: q̄ semīat
in carne. de carne metet corruptionē.
q̄ seminat in spū de spū metet vitā etr=
nā. diciꝛ supbis: q̄ se exaltat humilia=
biꝛ: ⁊ q̄ se hūiliat exaltabiꝛ. diciꝛ ira=
cundis: accepisti alapā: para alteram
maxillā. diciꝛ discordiosis: diligite ini
micos vros. diciꝛ supstitiosis: regnum
dei intra vos est. diciꝛ curiosis: nolite
q̄rere q̄ videnꝛ: sꝫ q̄ nō videnꝛ: q̄ eñ vi
denꝛ tpalia sunt: q̄ aūt nō videnꝛ etna
sunt. postremo dr̄ oīb⁹. nolite diligere
mūdū: neqꝫ ea q̄ ī mūdo sūt qm̄ q̄ ī mū
do sūt ꝯcupiscētia carnis ē: ⁊ ꝯcupiscē
tia oculoꝝ: ⁊ ambitio seculi: si hec per
totū orbē iā pplis leguntꝛ: ⁊ cū venera
tione libentissime audiunꝛ: si post tm̄
sanguinē: tātos ignes tot cruces mar=
tyrū: tāto fertilius ⁊ vberius vsqꝫ ad
barbaras natiōes eccl̄ie pullularunt:
si tot iuuenū ⁊ virginū millia ꝯtemnē
tiū nuptias: casteqꝫ viuentiū. iam ne=
mo miraꝛ qđ cū fecisset plato vsqꝫ ad
eo peruersam tēporꝫ suorū timuit opi=
nionē: vt perhibeaꝛ sacrificasse natu=
re naturā execratus: vt tanq̄ pctm̄ il=
lud aboleretꝛ: si hec sic accipiunꝛ: vt q̄=
modo antea talia disputare: sic nunc
cōtra disputare monstruosum sit. si ta=
li pollicitationi atqꝫ spōsioni per oēs
terrarū partes quas hoīes incolūt sa=
cra christiana traduntur. si hec quoti=
die leguntꝛ in ecclijs. ⁊ a sacerdotibus
exponunꝛ. si tundūt pectora q̄ conanꝛ
hec implere. si tam innumerabiles ag=

gredian͡t hanc viam. vt desertis diuitijs ⁊ honoꝛibus huius mundi ex om ni hominu͡ꝫ gn̄e vni deo summo tota͡ꝫ vita͡ꝫ dicare volētiu͡ꝫ. deserte quo nam insule ac multaru͡ꝫ terraru͡ꝫ solitudo cōpleat͡. si deni͡ꝗ ꝑ vrbes at͡ꝗ oppida castella vicos ⁊ agros etia͡ꝫ villas͡ꝗ priuatas in tantu͡ꝫ apte suadetur ⁊ appetit͡ a terrenis auersio. ⁊ in vnū deū versu͡ꝗ ꝯuersio. vt quotidie ꝑ vniuersu͡ꝫ oꝛbē humanu͡ꝫ genus vna pene voce respondeat. sursu͡ꝫ coꝛda se habere ad dn̄m: quid adhuc oscitamus crapulā hesternā: ⁊ in moꝛtuis pecudibus diuina eloquia ꝑscrutamur? B Si quādo aūt ad disputationē venit͡: platonico noīe oꝛa crepantia: ꝗ͡ pectus vero deo plenu͡ꝫ magis habere gestimus. Qui ergo sensibilē istu͡ꝫ mundu͡ꝫ ꝯtēnere: ⁊ anima͡ꝫ virtute purganda͡ꝫ summo deo subijcere at͡ꝗ subiugare vanum aut malum putant: alia ratione refellēdi sunt. si tamē cu͡ꝫ his dignu͡ꝫ est disputare. Qui autē bonu͡ꝫ ⁊ appetēdu͡ꝫ fatent͡: cognoscant deu͡ꝫ ⁊ credant deo per quem populis iam omnibus hec credēda ꝑsua sa sunt: quod vti͡ꝗ ab ipsis fieret si tantu͡ꝫ valerēt: aut si non fieret. crimē inuidentie vitare nō possent. Ergo cedant ei a quo factum est. nec curiositate aut inani iactātia impediant͡ quo minus agnoscant quid intersit inter paucoꝛu͡ꝫ tumidas ꝯiecturas. ⁊ manifesta͡ꝫ salutē coꝛru ꝑtionē͡ꝗ populoꝛu͡ꝫ. illi enī si reuiuiscerēt quoꝛu͡ꝫ isti nominibus gloriant͡. ⁊ inuenirēt refertas ecclesias. tēpla͡ꝗ deserta: ⁊ a cupiditate bonoru͡ꝫ tēpoꝛaliu͡ꝫ ⁊ fluētiu͡ꝫ ad spem vite eterne ⁊ bona spūalia ⁊ intelligibilia vocari ⁊ currere humanū genus: dicerent foꝛtasse (si tales essent quales fuisse memoꝛant͡) hec sunt ꝙ̄ nos ꝑsuadere populis non ausi sumus. ⁊ coꝛu͡ꝫ potius ꝯsuetudini cessimus: ꝗ͡ illos in nostrā fidē voluntatē͡ꝗ traduximus. ita͡ꝗ si hanc vitā illi viri nobiscu͡ꝫ rursu͡ꝫ agere potuissent. viderēt pꝛofecto cuius autoꝛitate facilius ꝯsuleret͡ hoibus. ⁊ paucis mutatis vbis at͡ꝗ sētētijs xp̄iani fierēt. sicut pleri͡ꝗ recētioꝛum nostroꝛū ꝗ͡ tēpoꝛu͡ꝫ platonici fecerunt. aut si hoc non faterent͡ nec facerēt: in superbia ⁊ inuidia remanētes: nescio vtru͡ꝫ possent ad ea ipsa ꝙ̄ appetenda ⁊ desideranda esse dixerāt cum istis soꝛdibus visco͡ꝗ reuolare. Na͡ꝫ tertio vicio curiositatis in ꝓcurandis demonibus: quo illi maxime cu͡ꝫ quibus nūc agit͡ pagani a xp̄iana salute reuocant͡. q͡ꝛ nimis puerile ē. nescio vtrū tales illi ꝓpedirent͡ viri. S͡ꝫ quoquomodo se habeat philosophoꝛu͡ꝫ iactantia. illud cuiuis intelligere facile ē religionē ab eis nō esse ꝙ̄ rēda͡ꝫ: ꝗ͡ eadē sacra suscipiebant cū populis. ⁊ de suoꝛū deoꝛū natura ac summo bono: diuersas ꝯtrarias͡ꝗ snīas in scholis suis eadē teste multitudine ꝑsonabant. C͡ꝫ si hoc vnu͡ꝫ tm̄ viciū xp̄iana disciplina sanatu͡ꝫ videremus ineffabili laude ꝓdicanda͡ꝫ esse nemin͡ꝫ negare opoꝛteret. Hereses nā͡ꝗ tā innumerabiles a regula xp̄ianitatis auerse testes sunt: nō admitti ad cōmunicanda sacramēta eos qui de patre deo ⁊ sapiētia eius: ⁊ munere diuino: aliꝰ sentiūt. ⁊ hoībus ꝑsuadere conantur: ꝗ͡ vitas postulat. C Sic ei credit͡ ⁊ docet͡: q̄d ē humane salut͡ꝫ caput. nō alia͡ꝫ eē philosophiā. i. sapiētie studiū. ⁊ aliā religionē. cū hi quoru͡ꝫ doctrina nō approbamus: nec sacramēta nobiscū cōicāt. Quod in illis minus mirandū ē ꝗ͡ coꝛū quo͡ꝗ sacramētoꝛū ritu dispares esse voluerūt: sicut nescio ꝗ͡ ꝓpētini ꝗ͡ appellant͡ manichei: sicut alij nōnulli. S͡ꝫ i illis magis aīaduertendū hoc magis͡ꝗ ꝓdicādu͡ꝫ ꝗ͡ paria sacramēta celebrantes. tn̄ quia snīa dispares sunt: ⁊ erroꝛes suos animosius defendere ꝗ͡ cautius coꝛrigere maluerunt exclusi a catholica cōmunione ⁊ participatione: quāuis paru͡ꝫ sacramētoꝛū ꝓpria vocabula: ꝑpꝛios͡ꝗ ꝯuētus: nō in s̄mone tantum: sed etiam in supstitione meruerunt. vt photiniani. arriani multi͡ꝗ preterea. Na͡ꝫ de his qui scismata fecerunt. alia

questio ē. Possent enī eos area dn̄ica vsq̄ ad tēpus vltime vētilationis velut paleas sustinere: nisi vēto supbie nimia leuitate cessissent: ⁊ sese a nobis vltro separassent. Judei xp̄o q̄uis vni oīpotēti deo supplicēt. sola tn̄ tēporalia ⁊ visibilia bona de illo expectantes. rudimēta noui populi ab humilitate surgētia in ipsis suis scripturis nimia securitate noluerunt aduertere: atq̄ ita in veteri hoīe remanserunt.

Que cū ita sint. neq̄ in ꝯfusione paganorū. neq̄ in purgamētis hereticorū. neq̄ in languore scismaticoꝝ. neq̄ in cecitate iudeorū q̄rēda ē religio: sꝫ apud eos solos q̄ xp̄iani catholici vel orthodoxi nominant᷑: id ē integritatis custodes ⁊ recta sectantes. Hec enī ecclesia catholica p̄ totū orbē valide lateq̄ diffusa: oīūbus errantibus vtit᷑ ad profectus suos ⁊ ad eorū correctionē cū euigilare voluerunt. Utit᷑ enī gētibus ad materiā opationis sue: hereticis ad probationē doctrine sue: scismaticis ad documētū stabilitatis sue: iudeis ad cōparationē pulcritudinis sue. Alios ergo inuitat. alios excludit. alios relinquit. alios antecedit. oībus tamē gratie dei participande dat ptātē. siue illi formandi sint adhuc. siue reformādi. siue recolligēdi. siue admittēdi. Carnales autē suos. i. viuētes aut sentiētes carnalr̄ tanq̄ paleas tolerat: quibus in area frumēta tutiora sunt: donec talibus tegminibus exuant᷑. D Sꝫ quia in hac area p̄ voluntate quisq̄ vel palea vel frumētū ē tādiu sustinet᷑ pctm̄ aut error cuiuslibꝫ. donec aut accusatorē inueniat aut prauā opinionē ptinaci animositate defendat. Exclusi aūt aut penitēdo redeunt. aut in nequiciā male libertate defluunt ad admonitionē nostre diligētie. aut scisma faciunt ad exercitationē nostre patiētie. aut heresim aliquā gignunt ad examē siue occupationē nostre intelligētie. Hi sunt exitus xp̄ianorū carnaliū: qui non poterūt corrigi aut sustineri. Sepe etiā sinit diuina prouidētia p̄ nonnullas nimiū

turbulētas carnaliū hominū seditiones expelli de congregatione christiana etiā bonos viros. quā cōtumeliā vel iniuriā suā cū patiētissime pro ecclesie pace tulerint. neq̄ vllas nouitates vl' scismatis vel heresis moliti fuerint. docebunt homines q̄ xp̄o affectu ⁊ quāta sinceritate charitatis deo seruiēdū sit. Taliū ḡ virorū propositum est. aut sedatis remeare turbinibus. aut si id nō sinant᷑. vel eadē tēpestate pseuerante. vel ne suo reditu talis aut seuior oriat᷑. tenēt voluntatē ꝯsulēdi etiā eis ipsis. quorū motibus pturbationibusq̄ cesserunt sine vlla ꝯuēticulorū segregatione vsq̄ ad mortē defendētes ⁊ testimonio iuuantes eā fidē quā in ecclesia catholica p̄dicari sciunt. Hos coronat in occulto pater. in occulto vidēs. Rarū hoc videt᷑ genus. sꝫ tamē exēpla non desunt. immo plura sunt q̄ credi potest. Ita oīnibus ḡnibus hominū ⁊ exēplorū ad animarū curationē ⁊ ad institutionē spūalis populi vtit᷑ diuina prouidētia. Quāobrē cū ante paucos annos promiserim tibi scribere charissime mihi rominiane. quid de xp̄a religione sentirē: tēpus nunc esse arbitratus sū postq̄ tuas acerrimas interrogationes sine vllo certo fine fluctuare: ea charitate qua tibi obstrictus sū diutius sustinere non possū. Repudiatis igitur omnibus qui neq̄ in sacris philosophantur: nec in philosophia consecrantur: ⁊ his qui vel praua opinione: vel aliqua simulatiōe supbiētes: ea regula ⁊ cōmunione ecclesie catholice deuiarunt ⁊ his qui sanctarū scripturarū lumē: ⁊ spūalis populi gratiā: quod nouū testamētū vocat᷑ hr̄e noluerunt: quos q̄ta potui breuitate pstrinxi: tenēda est nobis christiana religio: ⁊ eius ecclesie cōmunicatio q̄ catholica ē ⁊ catholica nominatur: nō solū a suis: verum etiā ab oībus inimicis. E Uelint enī nolint ve ipsi quoq̄ heretici ⁊ scismatū alūni q̄n nō cū suis sꝫ cū extraneis loquunt᷑. catholicā nihil aliud

q̃ catholicã vocant. Non enĩ possunt
intelligi: nisi hoc eã nomine discernãt
quo ab vniuerso orbe nũcupaꝛ. Huius
religionis sectande caput est hystoria
⁊ prophetia dispẽsationis tẽporalis
diuine prouidẽtie: pro salute gñis hu=
mani: in eternã vitã reformandi atq̃
reparandi. Que cũ credita fuerit mẽ
tẽ purgabit vite modus de diuinis p̃=
ceptis ꝯciliatus: ⁊ idoneã faciet spũa
libus ꝑcipiẽdis: q̃ nec p̃terita sunt: nec
futura: sꝫ eodẽ modo semꝑ manẽtia:
nulli mutabilitati obnoxia: id ẽ vni
ipi deo patri ⁊ filio ⁊ spũisancto. Qua
trinitate q̃tum in hac vita datum est
cognita: oñis intellectualis ⁊ aĩalis
⁊ corporalis creatura: ab eadẽ trini=
tate creatrice esse inq̃tũ ẽ. ⁊ ordina=
tissime administrari sine vlla dubita=
tione ꝑspicitur: non vt aliã partẽ to=
tius creature fecisse intelligaꝛ paꝛ ⁊
aliã filius: ⁊ aliã spũssanctus: sꝫ ⁊ si=
mul oĩa ⁊ vnãquãq̃ naturã patrẽ
fecisse ꝑ filiũ in dono spũssancti. Oĩs
enĩ res vꝉ substantia vꝉ essentia vꝉ na=
tura: vꝉ si quo alio v̾bo melius enun=
ciaꝛ simul hec tria habꝫ: vt ⁊ vnũ ali
quid sit: ⁊ spẽ propria discernaꝛ a ce=
teris: ⁊ rerũ ordinẽ non excedat. Quo
cognito satis apparebit q̃tum homo
assequi põt: q̃ necessariis ⁊ inuictis ⁊
iustis legibus deo ⁊ dño suo cuncta sub
iecta sint: ex quo illa oĩa q̃ prĩo cre=
dimus nihil nisi auctoritatẽ secuti ꝑ=
tim sic intelliguntur. vt videamus eẽ
certissima. partim sicvt videamus fie=
ri posse: atq̃ ita fieri oportuisse: dolea
musq̃ illos hec non credẽtes: qui nos
antea credẽtes irridere q̃ nobiscũ cre
dere maluerunt. Non enĩ iam illa ho
minis sacrosancta susceptio: ⁊ virgi=
nis partus. ⁊ mors filii dei pro nobis
⁊ resurrectio a mortuis. ⁊ in celũ ascẽ
sio ⁊ ꝯsessus ad dexterã patris. ⁊ pctõ
rũ abolitio. ⁊ iudicii dies. ⁊ corporũ
resuscitatio: cognita eternitate trini=
tatis. ⁊ mutabilitate creature: credũ=
tur tm̃ ⁊ nõ etiam iudicanꝛ ad summi
dei mĩam quã gñi humano exhibet ꝑ
tinere. Sꝫ quoniã v̾issime dictum est:
oportꝫ nullas hereses esse: vt probati
manifesti fiant inter vos. vtamur etiã
isto diuine prouidẽtie bñficio. Ex his
enĩ hoĩbus heretici fiunt: qui etiã si
essent in ecclesia: nihilominus errarẽt
Cũ aũt foris sunt plurimũ prosunt:
non verum docẽdo quod nesciunt: sed
ad verũ q̃rẽdũ carnales: ⁊ ad verum
aꝑiẽdum spũales catholicos excitan=
do. Sũt enĩ innumerabiles in ecclesia
sancta deo probati viri. sꝫ manifesti
nõ sunt inter nos: q̃diu impitie nostre
tenebris delectati: dormire maluimus
q̃ lucẽ v̾itatis intueri. ¶ Qua
propter multi vt diẽ dei videãt ⁊ gau=
deant ꝑ hereticos de somno excitanꝛ.
Utamur igiꝛ etiã hereticis nõ vt eorũ
approbemus errores: sꝫ vt catholicã
disciplinã aduersus eorũ insidias as=
serẽtes vigilãtiores ⁊ cautiores simꝰ
etiam si eos ad salutẽ reuocare nõ pos
sumus. Credo autem affuturũ deũ:
vt ista scriptura p̃cedẽte pietate legẽ=
tibus bonis: nõ aduersus vnam ali=
quã: sꝫ aduersus oĩs prauas ⁊ fal=
sas opiniones possit valere. Cõtra eos
tamẽ potissimũ ẽ instituta: q̃ duas na
turas vꝉ substantias singulis princi=
piis aduersus inuicẽ rebelles esse ar=
bitranꝛ. Offensi enĩ quibusdã rebus.
⁊ rursus quibusdã delectati: nõ earũ
quibus offenduntꝛ: sꝫ earũ quibus dele
ctanꝛ volũt esse auctorẽ deũ. Et cum
ꝯsuetudinẽ suã vincere nequnt: iam
carnalibus laq̃is irretiti: duas aĩas
esse in vno corpore existimant: vnã de
deo q̃ naturaliꝛ hoc sit quod ipse. alte
rã de gẽte tenebrarũ quã deus nec ge
nuerit: nec fecerit: nec protulerit: nec
abiecerit. sꝫ q̃ suã vitã: suã terrã: suos
fetus ⁊ aĩalia: suũ postremo habuerit
regnũ ingenitũq̃ pricipiũ. sꝫ q̃dã tpe
aduersus deũ rebellasse. Deũ aũt q̃ ali
ud quod faceret nõ hꝛet. ⁊ quomõ aliꝛ
posset hosti resistere nõ īueniret: neces
sitate oppressũ misisse huc aĩã bonã
⁊ quandã particulã sue substãtie: cu=
ius cõmixtione atq̃ miseria hostẽ tẽ=
peratũ eẽ somniãt: ⁊ mũdũ fabricatũ:
Neq̃ nunc opiniones eoꝝ refellimus

quod partim iam fecimus: partim quantum deus siuerit faciemus. Sz in hoc ope quo aduersus eos fides catholica tuta sit: et quomodo non pturbent animum ea quibus cōmoti homines in eorum cedūt sniam: rationibus quas dominus donare dignatur quantum possumus demonstramus. Illud sane in primis tenere te volo: quod bene nosti animum meum: nō hec fugiēde arrogantie gratia quasi solēniter dicere quicquid in his lris erroris inueniri poterit hoc solū mihi esse tribuēdū quicquid autē verum et pgruēter expositū: vni oīm bonorum munerū largitori deo. Quaobrē sit tibi manifestum atq; pceptū: nullū errorē in religione esse potuisse. si anima pro deo suo non coleret animā. aut corpus. aut fantasmata sua. aut horū aliqua duo piuncta. aut certe simul oīa. sz in hac vita societati gnis humani sine dolo tēporalit congruēs eterna meditaret: vnū deum colēs qui nisi pmaneret incōmutabilis: nulla mutabilis natura remaneret. Mutari autē animam posse. non quidē localit: sz tamē tēporaliter suis affectionibus quisq; cognoscit.

B Corpus aūt et tēporibus et locis esse mutabile cuiuis aduertere facile ē Fantasmata porro nihil sunt aliud quam de spē corporum corporeo sensu attracta figmēta: quae memorie mandare vt accepta sunt. vel partiri. vel multiplicare. vel ptrahere. vel distēdere. vel ordinare. vel pturbare. vel quolibz modo figurare cogitando facillimum ē: sz cum verū queritur cauere et vitare difficile. Non ergo creature potius quam creatori seruiamus: nec euanescamus in cogitationibus nostris. et pfecta religio est. Eterno enim creatori adherētes: et nos eternitate afficiamur necesse est. Sz quia hoc anima peccatis suis obruta et implicata p seipsam videre ac tenere non posset nullo in rebus humanis ad diuina capescēda interposito gradu per quem ad dei similitudinē a terrena vita homo niteretur: ineffabili misericordia dei tēporali dispēsatione p creaturam mutabilē: sz tamē eternis legibus seruiētē: ad cōmemorationē prime sue pfecte q; nature partim singulis hoībus: partim vero ipsi hominum generi subuenit. Ea ē nostris tēporibus xpiana religio: quam cognoscere ac sequi securissima et certissima salus est. Defendi autē aduersus loquaces. et aperiri quaerētibus multis modis potest: oīpotēte ipso deo p seipsum demonstrante quae vera sunt. et ad hec intuēda et pcipiēda: bonas voluntates p bonos angelos et quoslibz hoīes adiuuante. Eo modo autē quisq; vtit: quē videt pgruere his cum quibus agit. Ego ita quam diu multūq; psiderans. quales oblatrantes. et quales quaerētes expertus sum vel qualis ipse cū latrarē siue cum quaererē fuerim. hoc modo mihi vtēdū putaui. D Que vera esse pspexeris tene. et ecclie catholice tribue: quae falsa respue et mihi quod hō sum ignosce: quae dubia crede: donec aut respuēda esse: aut vera eē: aut sp credēda esse. vel ratio doceat vel pcipiat autoritas. Intēde igitur in hec quae sequuntur diligēter: et pie quantum potes. Tales enim adiuuat deus. Nulla vita ē quae non sit ex deo quia deus vtiq; summa vita ē: et ipse fons vite nec aliqua vita in quantum vita ē malū ē sz in quantum vergit ad mortē. Mors aūt vite nō ē nisi neqcia: quae ab eo q nec quicq; sit dicta ē. Et iō neqssimi hoīes nihili hoīes appellant. Uita ergo volūtario defectu deficiēs ab eo qui eā fecit. et cuius essentia fruebat et volēs ptra dei legē frui corporibus quibus eam deus prefecit: vergit ad nihilum. et hec est nequicia: non quia corpus iam nihil est. Nam et ipsum habz aliquam pcordiam partium suarū sine qua omnino esse non posset. Ergo ab eo factum est et corpus: quod oīs pcordie caput ē. Habet corpus quādā pacē sue forme: sine qua prorsus nihil esset. Ergo ille ē corporis pditor: a quo pax omnis ē et qui forma est infabricata atq; omnium formosissima: habz aliquam speciē sine qua corpus non est corpus. Si ergo queritur quis instituerit corpus: ille quaerat: qui ē omniū speciosissimus. Ois

eni species ab illo est. Quis est autem hic nisi deus vnus. vna veritas. vna salus omnium. et prima atque summa essentia. ex qua est omne quicquid est inquantum est. quia inquantum est quicquid est bonum est. Et ideo ex deo non est mors. Non enim deus mortem fecit: nec letatur in perditione viuorum: quoniam summa essentia esse facit omne quod est. Unde et essentia dicitur. Mors autem non esse cogit quicquid moritur inquantum moritur. Nam si ea que moriuntur: penitus morerentur: ad nihilum sine dubio peruenirent. Sed tantum moriuntur quantum minus essentie participant. Quod breuius ita dici potest. Tanto magis moriuntur quanto minus sunt. Corpus autem minus est quam vita quelibet. quoniam quantulumcunque manet in specie: per vitam manet: siue qua vnumquodque animal. siue qua vniuersa mundi natura administratur. Corpus ergo magis subiacet morti. et ideo vicinius est nihilo. Quapropter vita que fructu corporis delectata negligit deum inclinatur ad nihilum et ista est nequicia. Hoc autem pacto vita carnalis et terrena efficitur. et ob hoc etiam caro et terra nominatur. et quamdiu ita est regnum dei non possidebit. et eripietur ei quod amat. Id enim amat quod et minus est quam vita: quia corpus est. et propter ipsum peccatum quod amatur fit corruptibile: vt fluendo deserat amatorem suum: quia et ille hoc amando deseruit deum. precepta enim eius neglexit dicentis. Hoc manduca: et hoc noli. Trahitur ergo ad penas: quia diligendo inferiora: in egestate voluptatum suarum: et in doloribus apud inferos ordinatur. Quid est enim dolor qui dicitur corporis: nisi corruptio repentina salutis eius rei quam male vtendo anima corruptioni fecit obnoxiam.

J Quid est autem dolor qui dicitur animi: nisi carere mutabilibus rebus: quibus fruebatur: aut frui se posse sperabat? Ex hoc est totum quod dicitur malum id est peccatum et pena peccati. Si autem dum in hoc stadio vite humane anima degit: vincat eas quas aduersum se nutriuit cupiditates: fruendo mortalibus. et ad eas vincendas gratia dei se adiuuari credat: mente illi seruiens et bona voluntate: sine vlla dubitatione reparabitur: et a multis mutabilibus ad vnum incommutabile reuertetur: reformata per sapientiam non formatam: sed per quam formantur vniuersa: fructur quam deo per spiritum sanctum: quod est donum dei. Ita fit homo spiritualis omnia iudicans. vt ipse a nemine iudicetur. diligens dominum deum suum in toto corde suo in tota anima sua: in tota mente sua: et diligens proximum suum non carnaliter: sed tanquam seipsum: se autem spiritualiter diligit: qui ex toto quod in eo viuit deum diligit. In his enim duobus preceptis tota lex pendet et prophete. Inde iam erit consequens: vt post mortem temporalem quam debemus primo peccato tempore suo atque ordine suo. hoc corpus restituatur pristine stabilitati quam non per se habebit sed per animam stabilitam in deo: que rursus non per se stabilitur: sed per deum quo fruitur. ideoque amplius quam corpus vigebit. Corpus enim per ipsam vigebit: et ipsa per incommutabilem veritatem: qui filius dei vnicus est: atque ita et corpus per ipsum filium dei vigebat: quia omnia per ipsum. Dono etiam eius quod anime datur: id est sancto spiritui. non solum anima cui datur salua et pacata et sancta fit: sed ipsum etiam corpus viuificabitur: eritque in natura sua mundissimum. Ipse enim dixit. Mundate que intus sunt: et que foris sunt munda erunt. Dicit et apostolus. Uiuificabit et mortalia corpora vestra propter spiritum manentem in vobis. Ablato ergo peccato auferetur et pena peccati: et vbi est malum? vbi est mors contentio tua: vbi est mors aculeus tuus? Uincit enim essentia nihilum: et sic absorbetur mors in victoria. Nec aliquid sanctificatis malus angelus oberit: qui diabolus dicitur. quia et ipse inquantum angelus est: non est malus, sed inquantum peruersus

propria volūtate. Fatēdū est em̄ ⁊ angelos natura eē mutabiles: si sol⁹ de⁹ est incommutabilis. Sed ea volūtate q̄ magis deū q̄ se diligūt: firmi ⁊ stabiles manent in illo ⁊ fruuntur maiestate ipsius: ei vni libentissime subditi.

R Ille aūt āgelus magis seip̄z q̄ deū diligēdo: subditus ei esse noluit ⁊ intumuit p̄ supbiā: ⁊ a summa essentia defecit ⁊ lapsus est. Et ob hoc minus est q̄ fuit: q2 eo q̄d min⁹ erat frui voluit: cum magis voluit sua potētia frui q̄ dei. Q̄q̄ em̄ nō summe tñ āpli⁹ erat: qñ eo q̄d summe est fruebat̄: qm̄ deus sol⁹ summe est. Quicq̄d aūt minus est q̄ erat: nō inq̄tū est. sed inq̄tū minus est: malū est. Eo em̄ q̄ min⁹ est q̄ erat: tendit ad mortem. Quid autē mirū si sit ex defectu inopia. ⁊ ex iopia inuidētia qua dyabolus vtiq̄ dyabolus est. Defectus aūt iste qui peccatuz vocatur. si tanq̄ febris inuitū occuparet. recte iniusta pena videret̄: q̄ peccātem cōsequit̄. ⁊ q̄ dānatio nuncupatur Nūc vero vsq̄ adeo pctm̄ volūtarium malū est vt nullo modo sit peccatum si nō sit voluntarium. Ex quo quidē ita manifestū est. vt nulla hinc doctorum paucitas: nulla indoctorū turba dissentiat. Quare aut negandū est peccatuz cōmitti. aut fatendū est voluntate cōmitti. Non autez recte negat peccasse aīam: qui ⁊ penitendo eā corrigi fatet̄ ⁊ veniā penitenti dari: ⁊ pseuerantem in pctīs: iusta lege dei dānari. Postremo si nō volūtate malefacimus: nemo obiurgandus est oīno aut monēdus. Quibus sublatis xp̄iana lex ⁊ disciplina oīs religionis auferatur necesse est Uoluntate ergo peccat̄: ⁊ qm̄ peccari nō dubiū est: nec hoc q̄dē dubitādū video h̄re aīas liberū volūtatis arbitriū Tales em̄ suos suos meliores esse de⁹ iudicauit si ei seruirēt liberaliter. Q̄d nullo mō fieri posset: si nō voluntate: s3 necessitate seruirent. Liberaliter igit̄ deo angeli seruiunt: neq̄ hoc deo: sed ipsis prodest. Deus em̄ bono alterius non indiget: qm̄ a se ipso est. Q̄d autē ab eo genitū est idip̄m est. q2 nō est factū s3 genitū. Illa v̄o q̄ facta sunt: ei⁹ bono idigēt: summo. s. bono. i. summa essentia. Min⁹ aūt sunt q̄ erāt: cū per anime peccatū minus ad illū mouent̄ nec tñ penitus separant̄. nā oīno nulla essent. Quod autem affectibus contingit aīe: hoc locis corpori. Nā illa mouetur volūtate: corpus aūt spacio. Q̄d autē homini a puerso āgelo psuasuz dicitur: etiā ad hoc vtiq̄ volūtate cōsensit. Nam si necessitate id fecisset: nullo peccati crimine teneret̄. Q̄d vero corpus hominis cū ante peccatū esset in suo genere optimū: post peccatū factū est imbecillosum: ⁊ morti destinatū: q̄q̄ iusta vindicta pctī sit: plus tñ clementie dei q̄ seueritat̄ ostēdit. L Ita em̄ nobis suadet̄ a corporis voluptatibus ad eternā essentiā veritatis: amorem nostrū oportere conuerti ⁊ est iusticie pulcritudo cū benignitatis grā concordans: vt qm̄ bonorū inferiorum dulcedine decepti sum⁹: amaritudine penarū erudiamur. Nā ita etiā nostra supplicia diuina p̄uidentia moderata est. ⁊ vt in hoc corpore tā corruptibili ad iusticiaz tendere liceret: ⁊ deposita omni superbia: vni deo vero collū subdere: nihil de seipso fidere: illi vni se regendum tuendū q̄ cōmittere. Ita ip̄o duce homo bone volūtatis molestias hui⁹ vite in vsum fortitudinis vertit. In copia v̄o voluptatū: p̄sperisq̄ successibus temporalium: temperantiā suā probat ⁊ roborat. acuit in tentationibus prudentiam vt non solum in eas non inducatur. sed fiat etiam vigilantior. ⁊ in amorē veritatis que sola non fallit ardentior. Sed cū omnibus modis medeatur animis deus pro temporum opportunitatibus: que mira sapientia eius ordinantur. de quibus aut non est tractandum. aut inter pios pfectosq̄ tractandum est. nullo modo beneficentius consuluit generi humano: q̄ cum ipsa sapientia dei. i. vnicus filius consubstantialis patri ⁊ coeternus: totum hominem suscipere dignatus est. ⁊ verbum caro factum est ⁊ habitauit in nobis. Ita em̄ demonstrauit

carnalibus et non valentibus intueri mente veritatem: corporeisque sensibus deditis: quam excelsum locum inter creaturas habeat humana natura: quod non solum visibiliter: nam id poterat et in aliquo ethereo corpore ad nostrorum aspectuum tolerantiam temperato: sed etiam hominibus in vero homine apparuit. Ipsa enim natura suscipienda erat: que liberanda. Et ne quis forte sexus a suo creatore se contemptum putaret virum suscepit natus ex femina. Nihil egit vi. sed omnia suadendo et monendo.

¶ Veteri quippe servitute transacta tempus libertatis illuxerat. et opportune iam homini suadebatur atque salubriter: quam libero esset creatus arbitrio. Miraculis conciliavit fidem deo: qui in eo erat: passione hominem quem gerebat. Ita quoque loquens ad turbas ut deus nunciatam sibi matrem negavit et tamen ut euangelium loquitur. puer parentibus subditus erat. Doctrina enim deus apparebat: etatibus homo. Item aquam in vinum conversurus ut deus dicit. recede a me mulier: mihi et tibi quid est? nondum venit hora mea. Cum autem venisset hora: qua ut homo moreretur: de cruce cognitam matrem commendavit discipulo quem pre ceteris diligebat. Satellites voluptatum divitias: perniciose populi appetebant: pauper esse voluit: honoribus et imperiis inhiabant rex fieri noluit. Carnales filios magnum bonum putabant. tale coniugium prolemque contempsit. Contumelias superbissime horrebant: omne genus contumeliarum sustinuit. Iniurias intolerabiles esse arbitrantur. Que maior iniuria quam iustum innocentemque damnari. Dolores corporis execrabantur flagellatus atque cruciatus est. Mori metuebant: morte mulctatus est. Ignominiosissimum mortis genus crucem putabant. crucifixus est. Omnia que habere cupientes non recte vivebamus: carendo vilia fecit. Omnia que vitare cupientes a studio deviabamus veritatis: perpetiendo deiecit. Non enim ullum peccatum committi potest: nisi dum appetuntur ea que ille contempsit. aut fugiuntur que ille sustinuit. Tota itaque vita eius in terris per hominem quem suscipere dignatus est disciplina morum fuit. Resurrectio vero eius a mortuis: nihil hominis perire nature: cum omnia salva sunt deo satis indicavit. et quemadmodum cuncta serviant creatori suo. sive ad vindictam peccatorum. sive ad hominis liberationem: quamque facile corpus anime serviat: cum ipsa subiicitur deo. Quibus perfectis non solum nulla substantia malum est: quod fieri nunquam potest: sed etiam nullo malo afficitur: quod fieri per peccatum et vindictam potuit. Et hec est disciplina naturalis christianis minus intelligentibus plena fide digna: intelligentibus autem omni errore purgata.

¶ Iam vero ipsius totius doctrine modus: partim apertissimis rationibus: partim similitudinibus. in dictis. in factis. in sacramentis: ad omnem anime instructionem exercitationemque accommodatus quid aliud quam rationalis discipline regulam impleuit? Nam et misteriorum expositio: ad ea dirigitur: que apertissime dicta sunt. Et si ea tantum essent que facillime intelliguntur. nec studiose quererentur. nec suaviter invenirentur veritas. Neque si essent in scripturis sacramenta. et in sacramentis non essent signacula veritatis satis cum cognitione actio conveniret. Nunc vero quoniam pietas timore inchoatur: charitate perficitur. populus timore constrictus tempore servitutis in veteri lege: multis sacramentis onerabatur. Hoc enim talibus utile erat ad desiderandam gratiam dei: que per prophetas ventura canebatur. Que ubi venit: ab ipsa dei sapientia homine assumpto a quo in libertatem vocati sumus: pauca sacramenta saluberrima constituta sunt: que societatem christiani populi: hoc est sub uno deo libere multitudinis continerent. Multa vero que populo hebreo: hoc est sub eodem uno deo compedite multitudini erant imposita. ab actione remota sunt in fide atque interpretatione manserunt. Ita nec nunc serviliter alligant: sed exercent liberaliter animum. Quisquis autem

ideo negat vtrūq; testamētuz ab vno deo esse posse: q2 nō eisdē sacramētis te nent pp̄ls noster quib9 iudei tenebant: vel adhuc tenent: pōt dicere nō posse fieri: vt vnus patfamilias iustissimus aliud imperet eis qbus seruitutē duri orē vtilē iudicat. aliud eis quos in filiorū graduz adoptare dignatur. Si autē p̄cepta vite mouēt: q2 in veteri lege minora sunt: in euangelio maiora. ⁊ ideo putat nō ad vnum deū vtraq; p̄tinere: potest qui hoc putat pturbari. si vnus medicus: alia p ministros suos imbecillioribus. alia p semetipsum valētioribus p̄cipiat ad reparandā vel obtinēdam salutē. Ut em̄ ars medicine: cuz eadē maneat: neq; vllo pacto ipsa mutet: mutat tñ p̄cepta languētibus: q2 mutabilis est nostra valitudo. ita diuina prouidētia: cū sit ipsa oīno incommutabilis. mutabili tñ creature varie subuenit: ⁊ pro diuersitate morborum: alijs alia iubet aut vetat vt a vicio vñ mors incipit. ⁊ ab ipsa morte ad naturaz suaz ⁊ essentiaz ea q̄ deficiūt id ē ad nihiluz tēdunt reducat ⁊ firmet. ¶ Sed dicis mihi. Quare deficiunt? Q2 mutabilia sunt: Quare mutabilia sunt? Quia nō summe sunt. Quare nō summe sunt? Quia inferiora sunt eo a q̄ facta sunt. Quis ea fecit? Qui summe est. Quis hic ē? Deus incōmutabilis trinitas. qm̄ ⁊ p summā sapiētiā ea fecit: ⁊ summa benignitate cōseruat. Cur ea fecit? Ut essent. Ipsuz em̄ q̄ntulūcunq; esse bonuz est: q2 summū bonū est summe esse. Un̄ fecit? Ex nihilo: qm̄ quicquid est q̄ntulacunq; sp̄ē: sit necesse est. Ita ⁊ si minimū bonuz: tamē bonuz erit: ⁊ ex deo erit. Nā quoniā summa sp̄ēs summuz bonuum est. minima species minimuz bonū ē. Om̄e autē bonū aut deus. aut ex deo est. Ergo ex deo est etiam minima sp̄ēs. Sane quod de specie: hoc etiam de forma dici pōt. Neq; em̄ frustra tam speciosissimum: q̄ etiam formosissimum in laude ponit. Id ergo est vñ fecit deus om̄ia: quod nullam speciez habz: nullamq; formā. quod nihil est aliud q̄ nihil. Nam illud quod in cōparatione pfectoruz informe dicit. si habz aliquid forme: q̄uis exiguum: q̄uis inchoatuz nōdū ē nihil ac p hoc id quoq; inq̄tum ē non ē nisi ex deo. Qua propt etiam si de aliqua informi materia factus ē mundus. hec ipsa facta ē om̄ino de nihilo. Nam ⁊ quod nonduz formatuz est: tamē aliquo modo vt formari possit inchoatuz ē: dei bn̄ficio formabile ē. Bonum est em̄ esse formatum. Non nulluz ḡ bonum est ⁊ capacitas forme. ⁊ ideo bonoruz oīum auctor qui p̄stitit formam: ipse fecit etiam posse formari. Ita oē quod ē inq̄tum est: ⁊ om̄e quod nondum ē inq̄tuz esse pōt ex deo habz. Quod alio modo sic dicit. Omne formatum inq̄tum formatum est: ⁊ om̄e quod nonduz formatum est: inquantuz formari pōt: ex deo habz. Nulla autē res obtinet integritatē nature sue: nisi in suo gñe salua sit. Ab eo autē est omnis salus: a quo est oīne bonuz: ⁊ om̄e bonuz ex deo. salus igit omnis ex deo. Hinc iam cui oculi mētis patēt. nec pnicioso studio vane victorie caligant atq; turbant: facile intelligit om̄ia q̄ viciant ⁊ moriunt: bona esse: q̄uis ipsuz viciuz ⁊ ipsa mors maluz sit. Nisi enim salute aliqua priuarent: non eis noceret viciuz vel mors: sz si non noceret viciuz nullo modo essz viciuz. ¶ Si ḡ saluti aduersat viciū ⁊ nullo dubitāte salus bonū est. bona oīa sunt q̄bus aduersat viciū. Quibus aūt aduersat viciū ipsa viciant. Bona sunt ḡ q̄ viciāt: sz ideo viciant. quia nō summa bona sunt. Que igit bona sunt: ex deo sunt. Quia non summa bona sunt: non sunt deus. Bonum ḡ quod viciari non pōt. deus est. Cetera omnia bona ex ipso sunt. que per seipsa possunt viciari: quia per seipsa nichil sunt. per ipsuz autē partim nō viciant partim viciata sanant. Est autem vicium primuz anime rationalis voluntas ea faciēdi q̄ vetet summa ⁊ īntima veritas. Ita homo de paradiso in hoc seculum expulsus est: id est ab eternis

ad temporalia. a copiosis ad egena. a firmitate ad infirma. Non ergo a bono substantiali ad malum substantiale. quia nulla substantia malum est: sed a bono eterno ad bonum temporale. a bono spirituali ad bonū carnale. a bono intelligibili: ad bonū sensibile: a bono summo ad bonū infimū. Est igitur quoddam bonum. quod si diligit aīa rationalis peccat: quia infra illam ordinatū est. Quare ipsum peccatū malum est. non ea substantia q̄ peccando diligitur. Non ergo arbor illa malū ē que in medio paradisi plātata esse scribitur. sed diuini p̄cepti trāsgressio. Que cum cōsequentē haberet iustā dānationem: contigit ex illa arbore que contra vetitū tacta est. dinoscentia boni et mali. quia cū suo peccato aīa fuerit īplicata: luendo penas discit: qd interfit iter preceptū quod custodire noluit. et peccatū quod fecit. atq; hoc modo malum quod canēdo non didicit: discit sentiēdo. et bonū quod non obtēperando minus diligebat: ardentius diligit comparando. Uiciū ergo aīe est quod fecit et difficultas ex vicio pena est qua patitur. et hoc est totum malū. Facere autem et pati nō est substātia. Quapropter substātia non est malum. Sic enim nec aqua malum est. nec animal quod viuit in aere. Nam iste substantie sunt Sed malū est voluntaria precipitatio in aquā et suffocatio quā mersus patitur. R Stilus ferreus alia parte qua scribam⁹. alia qua deleamus a fabro fact⁹ est: et in suo genere pulcer. et ad vsum nostrū accommodatus. At si quispiam ea parte scribere qua deletur. et ea velit delere qua scribit: nullo modo stilum malū fecerit. cum ipsum factū iure vituperetur. Quod si corrigat vbi erit malum? Si quis repente meridianū solē intueat repercussi oculi turbabunt. Nū ideo aut sol malum erit. aut oculi. Nullo mō. Sūt enim substantie: sed malū est inordinat⁹ aspectus: et ipsa que consequit perturbatio. Quod malū non erit cū oculi fuerint recreati. et lucem suā congruēter aspexerint. Neq; cū eadē lux que ad oculos pertinet: pro luce sapientie que ad mentem pertinet colitur. ipsa fit malū sed supstitio malū est q̄ creature potius q̄ creatori seruitur. Quod malum omnino nullū erit. cū anima recognito creatore: ipsi vni se subiecerit. et cetera per eum subiecta sibi esse psenserit. Ita omnis corporea creatura si tātūmodo possideat ab anima que diligit deū. bonum est infimum. et in genere suo pulcrum: quoniā forma et specie continetur. Si autem diligatur ab aīa que negligit deum. nec sic quidem malum fit ipsa. sed quia peccatū malum est quo ita diligitur. fit penalis dilectori suo. et eū implicat erūnis. et pascit fallacibus voluptatibus. quia neq; permanent: neq; satiāt: sed torquent doloribus. Et cū ordinē suū peragit pulcra mutabilitas tēporum: deserit amantē species cōcupita et per cruciatū sentiētis discedit a sensibus: et erroribus agitat: vt hāc esse primam speciē putet que oīm infima est. natura. s. corporea quā p lubricos sensus caro male dilecta nunciauerat. vt cum aliquid cogitat. ītelligere se credat: vmbris illusus fantasmatū. Si quādo aūt non tenēs integrā diuine prouidentie disciplinā: sed tenere se arbitrans: carni resistere conatur: vsq; ad visibiliū rerum imagines peruenit: et lucis huius quā certis terminis circūscriptam videt: inmensa spacia cogitatione format inaniter. et hanc speciem sibi future habitationis pollicetur: nesciens oculorum concupiscentiam se trahere. et cum hoc mundo ire velle extra mundum. quem propterea ipsum esse non putat. quia ei⁹ clariorem partem per infinitum falsa cogitatione distendit. Quod non solum de hac luce. sed etiam de aqua. postremo de vino. de melle. de auro. de argento. de ipsis deniq; pulpis. vel sanguine. vel ossibus quorumlibet animalium. et ceteris huiusmodi rebus facillime fieri potest. Nil enim est corporis: quod non vel vnum visum possit innumerabiliter cogitari vel in

paruo spacio visum possit eadē imaginandi facultate per infinita diffundi. Sed facillimum est execrari carnem: difficillimum autem nō carnaliter sapere. Hac ergo peruersitate aīe que cōtingit pctō atqꝫ supplicio. fit oīs natura corporea illud quod p Salomonē dicit. Uanitas vanitatum ꝛ oīa vanitas. S Que abundantia homini in omni labore eius. quo ipse laborat sub sole? Nec qꝫ eīn frustra est additum vanitatū. quia si vanitates detrahas que tanqꝫ pma sectantur extrema nō erit corpus vanitas. sed in suo genere. quis extremam pulcritudinem sine vllo errore monstrabit. Tēporalium eīn specierum multiformitas ab vnitate dei hoiem lapsuꝫ per carnales sensus diuerberauit. ꝛ mutabili varietate multiplicauit eius affectū. Ita facta est abundantia laboriosa. ꝛ si dici pōt copiosa egestas. duꝫ aliud ꝛ aliud sequitur. ꝛ nihil cuꝫ eo pmanet. Sic a tempore frumenti vini ꝛ olei sui multiplicatus est. vt non inueniat idipsum id est naturā incōmutabilē ꝛ singularem: quā secutus non erret: ꝛ assecut⁹ non doleat. Habebit eīn etiā cōsequētem redēptionē corporis sui: quod iaꝫ non corrūpetur. Nūc vero corpus qd corrūpitur aggrauat aīam. ꝛ depmit terrena habitatio sensuꝫ multa cogitātem: quia rapitur in ordinē successiōis extrema corporum pulcritudo. Nam ideo extrema est: quia simul nō potest habere oīa. sed dum alia cedunt atqꝫ succedunt: temporaliū formaꝝ numeros invnam pulcritudinē complent: ꝛ hoc totū nō ppterea malū quia trāsit Sic ꝛ versus in suo genere pulcer est quis due syllabe simul dici nullo modo possint. Nec eīn secunda enunciatur nisi prima transierit: atqꝫ ita p ordinem puenitur ad finem. vt cū sola vltima sonat: non secum sonantibus superioribus formā tamē ꝛ decus metri cum preteritis contexta perficiat. Nec ideo tamē ars ipsa qua versus fabricatur sic tēpori obnoxia est. vt pulcritudo eius per mensuras morarū digeratur: sed simul habet oīa quibus efficit versum: non simul habentē oīa sed posterioribus priora tollētē. propterea tamē pulcrum: quia extrema vestigia illius pulcritudinis ostendit. quam cōstanter atqꝫ incōmutabiliter ars ipsa custodit. Ita qꝫ vt nōnulli peruersi magis amant versum qꝫ artē ipsam q̄ cōficitur versus: quia plus se auribus qꝫ intelligentie dederunt. Ita multi temporalia diligunt: cōditricē vero ac moderatricem temporum diuinā puidētiam nō requirūt. atqꝫ in ipsa dilectione tēporaliū nolunt transire qd amāt ꝛ tam sunt absurdi: qꝫ si quisqꝫ ī recitatione preclari carminis vnā aliquam syllabam solaꝫ perpetuo vellet audire sed tales auditores carminū non inueniuntur: talibus autem rerū estimatoribus plena sunt oīa. ppterea quia nemo est qui non facile non modo totum versum. sed etiam totum carmen possit audire totum autem ordinem seculorum sentire nullus hominum potest. T Huc accedit qꝫ carminis nō sum⁹ partes: seculoꝝ vero partes dānatione facti sumus. Illud ergo canitur sub iudicio nostro. ista peraguntur de labore nostro. Nulli autem victo ludi agonistici placent: sed tamē cū eius dedecore decori sunt ꝛ hec eīn quedam mutatio veritatis est. nec ob aliud a talibus prohibemur spectaculis: nisi ne vmbris rerum decepti: ab ipsis rebus quarum ille vmbre sunt aberremus. Ita vniuersitatis huius conditio atqꝫ administratio solis impijs animis dānatisqꝫ non placet sed etiam cum miseria eoꝝ mult; vel in terra victricib⁹ vel ī celo sine periculo spectātib⁹ placet. Nihil enim iustum displicet iusto. Quocirca cum omnis aīa rationalis aut peccatis suis misera sit. aut recte factis beata. oīs aūt irrationalis aut cedat potentiori. aut pareat meliori. aut comparetur equali. aut certātem exerceat. aut dānato noceat. ꝛ omne corpus sue anime seruiat quantum p eius meritis ꝛ pro rerum ordine sinit nullū malum est nature vniuerse: sed

sua cuiq₃ culpa sit malū. Porro cum anima per dei gratiā regenerata. ⁊ in itegrū restituta ⁊ illi subdita vni a quo creata. instaurato etiā corpore ī pristinā firmitatē: nō cū mūdo possideri: sed mundū possidere ceperit: nullū ei malū erit. q₂ ista īfima pulcritudo tpalium vicissitudinū. q̄ cū ip sa peragebatur sub ipsa peragetur: ⁊ erit vt scriptū est: celū nouū ⁊ t̄ra noua. nō in pte laborātibus animis. sed ī vniuersitate regnātibus. Oīa enī vestra inquit apłs. vos aūt christi. xp̄s aūt dei. ⁊ caput mulieris vir. caput viri christus. caput autē christi deus. Cū igitur vitiū anime. nō natura eius. sed cōtra naturā eius est nihilq₃ aliud est q̄ pctm̄ ⁊ pena peccati. inde intelligitur nullā naturam. vel si melius ita dicitur. nullā substantiā siue essentiā malum esse. Neq₃ de pctis penisq₃ aīe efficitur: vt vniuersitas vlla deformitate turpetur. Q₂ rationalis substantia q̄ ab oī peccato munda est deo subiecta subiect₃ sibi ceteris dominatur.

Ea vero q̄ peccauit. ibi ordinata est vbi esse tales decet. vt deo conditore atq₃ rectore vniuersitatis. decora sint oīa ⁊ est pulcritudo vniuerse creature p hec tria īculpabilis. damnatiōe peccatorum. exercitatione iustorū. pfectione beatorū. Quāobrē ipsa quoq₃ aīe medicina. q̄ diuina puidentia. ⁊ ineffabili beneficentia geritur. gradatim distincteq₃ pulcerrima est. Distribuitur enī in autoritatē atq₃ in rationē. Autoritas fidem flagitat. ⁊ rōni preparat hoīem Rō ad intellectū cognitionēq₃ pducit Quāq₃ neq₃ autoritatē rō penitus deserat. cū consideratur cui sit credendum. ⁊ certe summa est ipsius iā cognite atq₃ perspicue veritatis autoritas. Sed q₂ in tpalia deuenimus: ⁊ eorū amore ab eternis impedimur: quedā tpalis medicina: q̄ nō scientes sed credentes ad salutē vocat. nō nature ⁊ excellētie: sꝫ ipsius tpis ordine prior est. Nā ī quē cunq₃ locū quisq₃ ceciderit: ibi debet ī cūbere: vt resurgat. Ergo ipsis carnalibus formis quibus detinemur vtendū est ad eas cognoscendas quas caro non nunciat. Eas enī carnales voco q̄ per carnē sentiri queūt. id est per oculos. per aures. ceterosq₃ corporis sensus. His ergo carnalibus vel corporalibus formis inherere amore pueros necesse est adolescētes vero prope necesse est. huic iā procedēte etate nō est necesse. Cū igitur diuina prouidētia non solum singulis hominibus quasi priuatim. sed vniuerso generi humano tanq̄ publice consulit. quid cū singulis agatur: deus scit qui agit: atq₃ ipi cū quibus agitur sciunt. Quid autem agatur cū genere humano: per historiam cōmendari voluit ⁊ per prophetiā. Temporaliū autē rerū fides. siue preteritarū. siue futurarū: magis credendo q̄ intelligendo valet. Sed nostrū est considerare: quibus vel hoibus vel libris credendū sit: ad colendū recte deū: q̄ vna salus est. Huius rei prima disceptatio est vtrū his potius credamus q̄ ad multos deos: an his q̄ ad vnū deū colendū nos vocāt. X

Quis dubitet eos potissimū sequendos. qui ad vnū vocant: presertim cum illi multorū cultores: de hoc vno dño cunctorū ⁊ rectore consentiant. Et certe ab vno numerus incipit. Prius ergo isti sequendi sunt: q̄ vnū deum summum solū verum deum: ⁊ solū colēdū esse dicunt. Si apud hos veritas non eluxerit tū demū migrandū est. Sicut enī in ipa rerū natura maior est autoritas vnius ad vnū oīa redigent₃: nec in genere humano multitudinis vlla potentia est nisi consentientis. i. vnum sentientis: ita in religione qui ad vnū vocant eorū maior ⁊ fide dignior esse debet autoritas. Altera cōsideratio ē dissēsionis eius q̄ de vnius dei cultu īter homines orta est. Sed accepimus maiores nostros eo gradu quo a tpalibus ad eterna cōscenderūt. visibilia miracula (nō enī aliter poterāt) secutos esse: p quos id actū ē: vt necessaria non essent posteris. Cū enī ecclesia catholica per totum orbem diffusa atq₃ fundata sit nec miracula illa in nostra tpa durare permissa sunt: ne animus semp visibilia

quereret. et eorum consuetudine frigesceret genus humanum: quorum nouitate flagrauit: nec iam nobis dubium esse debet. his esse credendum: qui cum ea predicent que pauci assequuntur: se tamen sequendos populis psuadere potuerunt. Nunc enim agitur quibus credendum sit antequam quisque sit idoneus ineunde rationem de diuinis et de inuisibilibus rebus. Nam ipsi rationi purgatioris anime: que ad perspicuam veritatem peruenit: nullo modo autoritas humana preponitur: sed ad hanc nullum superbia humana perducit. Que si non esset: non essent heretici neque scismatici. nec carne circuncisi. nec creature simulacrorumque cultores. Hi autem si non essent ante perfectionem populi: que promittitur: multo pigrius veritas quereretur. Dispensatio ergo temporalis et medicina diuine prudentie: erga illos qui peccato mortalitatem meruerunt: sic traditur. Primo vnius hominis cuiuslibet nascentis natura et eruditio cogitatur. Prima huius etas infantia in nutrimentis corporalibus agitur: penitus obliuiscenda crescenti. Eam puericia sequitur: vnde incipimus aliquid meminisse. Huic succedit adolescentia: cui iam propagationem prolis natura permittit: et patrem facit. Porro adolescentiam iuuentus excipit. iam exercenda muneribus publicis et domanda sub legibus: in qua vehementior prohibitio peccatorum: et pena peccantium seruiliter coercens: carnalibus animis atrociores impetus libidinis gignit. et omnia commissa congeminat. Non enim simplex peccatum est non solum malum. sed etiam vetitum admittere. Post labores autem iuuentutis. seniori pax nonnulla conceditur. Inde vsque ad mortem deterior etas. ac decolor. et morbis subiectior debilisque perducit. Hec est vita hominis viuentis ex corpore. et cupiditatibus rerum temporalium colligati. Hic dicitur vetus homo et exterior et terrenus. etiam si obtineat eam quam vulgus vocat felicitatem. in bene constituta terrena ciuitate. siue sub regibus. siue sub principibus. siue sub legibus. siue sub his omnibus. Aliter enim bene constitui populus non potest.

etiam que terrena sectatur. Habet quippe et ipse modum quendam pulcritudinis sue. Hunc autem hominem quem veterem et exteriorem et terrenum descripsimus. siue in suo genere moderatum: siue etiam seruilis iusticie modum excedentem: nonnulli agunt totum ab ipsius vite ortu vsque ad occasum. Nonnulli autem istam vitam necessario ab illo incipiunt: sed renascuntur interius: et ceteras eius partes suo robore spirituali et incrementis sapientie corrumpunt et necant: et in celestes leges. donec post visibilem mortem totum instauretur astringunt. Iste dicitur nouus homo et interior et celestis habens et ipse proportione non annis sed profectibus distinctas quasdam spirituales etates suas. Primam in vberibus vtilis historie: que nutrit exemplis. Secundam iam obliuiscentem humana et ad diuina tendentem: in qua non autoritatis humane sinu continetur: sed ad summam et incommutabilem legem passibus rationis innititur. Terciam iam fidentiorem et carnalem appetitum rationis robore maritantem: gaudentemque intrinsecus in quadam dulcedine coniugali cum anima menti copulatur: et velamento pudoris obnubilatur: vt iam recte viuere non cogatur sed etiam si omnes concedant: peccare non libeat. Quartam iam idipsum multo firmius ordinatiusque facientem et emicantem in virum perfectum: atque aptam et idoneam omnibus etiam persecutionibus: et mundi huius tempestatibus ac fluctibus sustinendis atque frangendis. Quintam pacatam atque ex omni parte tranquillam viuentem in operibus et abundantia incommutabilis regni: summe atque ineffabilis sapientie. Sextam omnimode mutationis in eternam vitam: et vsque ad totam obliuionem vite temporalis transeuntem in perfectam formam: que facta est ad imaginem et similitudinem dei. Septima enim iam quies eterna est: et nullis etatibus distinguenda beatitudo perpetua. Ut enim finis veteris hominis mors est. sic finis noui hominis vita eterna. Z Ille namque homo peccati est: iste iusticie. Sicut autem isti ambo nullo dubitante ita sunt: vt vnum eorum. i. veterem atque terrenum possit in hac tota vita vnus homo

agere:nouũ Xp̃o ⁊ celestẽ nemo in hac
vita possit nisi cũ vetere. nã ⁊ ab ipso
incipiat necesse est:⁊ vsq̃ ad visibilẽ
mortem cum illo. q̃uis eo deficiente:
se proficiẽte perduret. sic proportione
vniuersuz genus humanũ:cuius tan-
q̃ vnius hoĩs vita est ab Adam vsq̃
ad finẽ huius seculi. ita sub diuine pro
uidentie legibus administraṫ: vt in
duo gñã distributũ appareat. Quorũ
in vna est turba ĩpiorum terreni hoĩs
imaginẽ ab initio seculi vsq̃ ad finem
gerentiũ:in altero series populi: vni
deo dediti:sed ab Adã vsq̃ ad Johã
nẽ baptistã terreni hoĩs vitaz gerẽ-
tis seruili q̃daz iusticia. Cuius histo-
ria vetus testamẽtuz vocaṫ:quasi ter-
renũ pollicẽs regnuz:q̃ tota nihil est
aliud:q̃ imago noui populi ⁊ noui te
stamẽti pollicẽtis regnũ celoruz. Cu-
ius populi vita interĩ tẽporalis ĩcipit
a dñi aduẽtu ĩ humilitate vsq̃ ad diẽ
iudicij quãdo in claritate vẽturus ẽ.
Post quod iudiciũ vetere hoĩe extin-
cto:erit illa mutatio que angelicã vi-
tã polliceṫ. Oẽs eñ resurgemus:sʒ
non oẽs ĩmutabimur. Resurget ergo
pius populus vt veteris homĩs sui re
liquias transformet in nouuz. Resur-
get autẽ impius populus qui ab ini-
tio vsq̃ ad finẽ veterẽ hominẽ gesse-
rit:vt in secundam mortẽ precipiteṫ.
Etatũ autẽ articulos qui diligenṫ le-
gunt inueniunt:nec zizania nec pale-
as phorrescunt. Impius nãq̃ pio vi-
uit ⁊ pctõr iusto:vt eorum cõparatio-
ne alacrius donec perficiaṫ assurgat.
Quisq̃s autẽ populi terreni tẽpori-
bus vsq̃ ad illuminationẽ interioris
homĩs meruit puenire:genus huma-
num pro tempore adiuuit:exhibẽs ei
quod etas illa poscebat:⁊ p prophe-
tiam intimans id quod exhibere op-
portunuz non erat:quales patriarche
ac prophete inueniunṫ ab his q̃ non
pueriliṫ insiliunt:sʒ pie diligenṫq̃ p-
tractãt diuinarũ ⁊ humanarũ rerũ:tã
bonũ ⁊ tã grãde secretũ. Quod
etiã tẽporibus noui populi a magnis
⁊ spũalibus viris ecclesie catholice aliũ

nis video cautissime prouideri:ne q̃d
populariṫ agant qd nõdũ esse tpis:vt
cũ populo agaṫ intelligũt:alimẽta la
ctea large auidis infirmioribus plu-
ribus atq̃ instanṫ infundũt. validio-
ribus autẽ cibis cũ sapiẽtibus paucis
vescunṫ. Sapiẽtiã eñ loquunṫ inṫ p-
fectos:carnalibus Xp̃o ⁊ animalibus
q̃uis nouis hoĩbus:adhuc tñ paruu-
lis:nonnulla obtegunt:sʒ nulla mẽtiũ
tur. Nõ eñ honoribus suis vanis ↄsu
lunt:⁊ inanibus laudibus:sʒ vtilitati
eorũ cũ q̃bus societatẽ vite huius inire
meruerũt. Hec eñ lex ẽ diuine prouidẽ-
tie:vt nemo a supioribus adiuueṫ ad
cognoscẽdaz ⁊ pcipiẽdã gratiaz dei:q̃
non ad eandẽ puro affectu inferiores
adiuuerit. Ita de pctõ nostro:quod in
homine pctõre:ipsa natura nostra cõ-
misit ⁊ genus humanum factus ẽ ma
gnum decus ornamẽtũq̃ terrarum:⁊
tam deceṫ diuine prouidẽtie procu-
ratione administraṫ:vt ars ineffabi-
lis medicine ipsam viciorum feditatẽ
in nescio quam sui gñis pulchritudi-
nẽ Xtat. Et quoniã de autoritatis bñ
ficẽtia quantum in p̃sentia satis visum
est:locuti sumus:videamus quatenus
ratio possit progredi a visibilibus ad
inuisibilia. ⁊ a tẽporalibus ad eťna
conscẽdẽs. Non enim frustra ⁊ inani-
ter intueri oportʒ pulchritudinẽ celi:
ordinẽ siderum. candorẽ lucis. dieruʒ
⁊ noctium vicissitudines. lune men-
strua curricula. anni quadrifariam tẽ
perationem. quadripartitis elemen-
tis congruentem tantam vim seminuʒ
species numerosq̃ gignentium. ⁊ om-
nia in suo genere modum propriuʒ na
turamq̃ seruantia. In quorum ↄside
ratione non vana ⁊ pitura curiositas
exercẽda ẽ:sʒ gradus ad immortalia
⁊ semp pmanẽtia faciẽdus. Proxi-
mũ eñ ẽ attẽdere q̃ ista sit natura vi-
talis:que cuncta ista sentit:q̃ profecto
quoniaʒ vitam dat corpori:p̃stantior
eo sit necesse ẽ. Non eñ qualiscũq̃ mo
les q̃q̃ ista visibili luce prefulgeat. si
vita careat magni estimanda ẽ. Que
libet namq̃ viua substantia:cuilibet

non viue substantie: nature lege pre-
ponitur. Sz quia irrationalia quoqꝫ
animantia viuere atqꝫ sentire nemo
ambigit. illud in animo humano ꝓstā
tissimū ē: nō quo sentit sensibilia: sed
quo iudicat de sensibilibus. Naz ꝛ vi-
dent acutius ꝛ ceteris corporis sensi-
bus acrius corpora attingunt plereqꝫ
bestie ꝙ homīes: sz iudicare de corpo-
ribus non sentiētis tm̄ vite. sz etiā ra-
tiocinantis est: qua ille carēt: nos ex-
cellimus. B Jam vero illud vi-
dere facillimū ē: ꝓstantiorē esse iudicā
tē: ꝙ illa res est de qua iudicaꝛ. Non
solū autē rationalis vita de sensibili-
bus: sz de ipsis quoqꝫ sensibus iudicat
Cur in aqua remū fractū oporteat ap
parere: cū rectus sit: cur ita ꝑ oculos
sentire necesse sit. Nam ipse aspectus
oculorum renunciare id pōt: iudicare
autē nullo modo. Quare manifestū ē.
vt sensualē vitā corpori. ita rationa-
lē vtriqꝫ ꝓstare. Itaqꝫ si rationalis vi
ta ꝑ seipsam iudicat. nulla iam est na-
tura ꝓstātior. Sz qꝛ clarum est eā esse
mutabilē quādo nunc ꝑita nūc impꝑi-
ta inueniꝛ: tāto aūt melius iudicat quā
to est peritior. ꝛ tāto est peritior: quā-
to alicuius artis vel discipline vel sa-
pientie particeps est. ipsius artis na-
tura q̃rēda est. Neqꝫ nunc artē intel-
ligi volo q̄ notaꝛ experiendo: sz q̄ ratio
cinando indagaꝛ. Quid enī ꝓclarum
nouit. q̄ nouit ea impēsa: q̄ calce ꝛ are
na ꝯficitur: tenacius lapides cohere-
re ꝙ luto: aut qui tā elegāter edificat
vt q̄ plura sunt: paria paribus respon
deāt: q̄ autē singula sunt mediū locuz
teneāt? Quāqꝫ iste sensus iam sit ra-
tioni veritatiqꝫ vicinior. Sz certe q̃rē-
dum est: cur nos offendat. si duabus fe
nestris non suꝑ inuicē sed iuxta inuicē
locatis vna earum maior minorve sit:
cum equales esse potuerint. si vero suꝑ
inuicē fuerint: ambeqꝫ de medio ꝙuis
impares: non ita offendat illa inequa
litas. ꝛ cur non multum curemus quā
to sit vna earum aut maior aut minor
quia due sunt. In tribus autē sensus
ipse videꝛ expetere vt aut impares nō
sint. aut inter maximā ꝛ minimaz ita
sit media. vt tāto precedat minorem
quāto a maiore preceditur. Ita enim
primo quasi natura ipsa consulitur q̄d
probet. Ubi potissimum notandum ē:
quemadmodum quod solum inspectū
minus displicuerit: in meliore compa
ratione respuatur. Ita reperitur nihil
esse aliud artem vulgarem: nisi rerum
expertarum placitarumqꝫ memoriā
vsu quodam corporis atqꝫ operatio-
nis adiuncto: quo si careas iudicare
de operibus possis. quod multo est ex-
cellentius ꝙuis operari artificiosa nō
possis. C Sed cum in omnibus
artibus conueniētia placeat: qua vna
salua ꝛ pulcra sunt omnia. ipsa vero
conuenientia equalitatem vnitatem-
qꝫ appetat vel similitudine parium
partium vel gradatione disparium. q̄s
est qui summam equalitatem vel simi
litudinem in corporibus inueniat: au
deatqꝫ dicere cum diligenter conside-
rauerit: quodlibet corpus vere ac sim
pliciter vnum esse: cuz oīa vel de spe-
cie in speciem. vel de loco in locuz trā-
seundo muteꝛ. ꝛ partibus constēt sua
loca obtinentibus: per que in spacia
diuersa diuiduntur? Porro ipsa vera
equalitas ac similitudo: atqꝫ ipsa ve-
ra ꝛ prima vnitas non oculis carneis
neqꝫ vllo tali sensu. sz mente intellecta
conspicitur. Unde enī qualiscunqꝫ in cor
poribus appeteretur equalitas: aut
vnde conuinceretur longe plurimum
differre a perfecta nisi ea q̄ ꝑfecta est
mēte videreꝛ: si tamē q̄ facta non est ꝑ-
fecta dicēda est? Et cum oīa q̄ sensi-
biliter pulcra sunt: siue natura edita:
siue artibus elaborata: locis ꝛ tēpo-
ribus sint pulcra: vt corpus ꝛ corpo-
ris motus. illa equalitas ꝛ vnitas mē-
ti tantūmodo cognita secundū quam
de corporea pulcritudine sensu inter-
nuncio iudicaꝛ: nec loco tumida est:
nec instabilis tēpore. Non enī recte di-
ci pōt: scd̄m eā iudicari rotūdū cātuz:
ꝛ nō scd̄m eā rotūdū vasculū: aut secū-
dū eā rotundū vasculū ꝛ nō scd̄m eam
rotundum denarium. Similiter in tē-

poribus atq; in motibꝰ corporꝝ:ridi-
cule dicit᷑:ſm eā iudicari equales an-
nos:⁊ nō ſm eam equales menſes:aut
ſm eam equales menſes:⁊ nō ſm eam
equales dies. Sed ſiue per hec ſpacia
ſiue per horas:ſiue ꝑ breuiora momen
ta:cōuenienter moueat᷑ aliquid:eadē
vna ⁊ incōmutabili eq̄litate iudicat᷑.
Q̄ſi minora ⁊ maiora ſpacia figura
rū atq; motionū ſm eandē legē pari-
litatis vel ſimilitudinis vel cōgruētie
iudicant᷑. ipſa lex maior eſt his oībus
ſed potentia. Ceterum ſpacio. aut loci
aut tp̄is. nec maior nec minor. quia ſi
maior eſſet nō ſm totā iudicaremꝰ mi
nora. ſi aūt minor eſſet:nō ſm eam iu-
dicaremꝰ maiora. D Nūc vero
cū ſm totā quadrature legē iudicetur
⁊ forū quadratū:⁊ lapis quadratꝰ:⁊
tabella:⁊ gēma quadrata:rurſus ſm
totā equalitatis legē iudicent᷑ conue-
nire ſibi motus pedū currentis formi-
ce:⁊ ſm eam gradientis elephantis.
Quis eā dubitet locorꝝ interuallis ac
temporꝝ:nec maiorē eſſe:nec minorem:
cū potentia ſuperet oīa? Hec autē lex
oīm artiū cum ſit omnino incōmuta-
bilis:mens vero humana cui talē le-
gem videre conceſſum eſt. mutabilita
tem pati poſſit erroris. ſatis apparet
ſupra mentem noſtrā eſſe legem:q̄ ve-
ritas dicit᷑. Nec iam illud ambiguēdū
eſt incōmutabilem naturā q̄ ſupra ra-
tionalē animā ſit deū eſſe:⁊ ibi eſſe p̄-
mam vitam:⁊ primam eſſentiā:vbi eſt
prima ſapientia. Nam hec eſt illa in-
cōmutabilis veritas q̄ lex oīm artium
recte dicit᷑. ⁊ ars oīpotentis artificis.
Itaq; cum ſe aīa ſentiat. nec corporū
ſpeciē motumq; iudicare ſm ſeipſam
ſimul oportet agnoſcat preſtare ſuam
naturā ei nature de qua iudicat. pre-
ſtare aūt ſibi eā naturā ſm quā iudi-
cat. ⁊ de qua iudicare nullo modo po-
teſt. Poſſum enī dicere quare ſimilia
ſibi ex vtraq; parte reſpōdere mēbra
cuiuſq; corporis debeāt. q2 ſumma e-
q̄litate delector:quā nō ocl'is corporeis
ſed mētis cōtueor. Quapropter tanto
meliora eſſe iudico que oculis cerno.

q̄to pro ſui natura viciniora ſunt his
q̄ aīo ītelligo. Quare aūt illa ita ſint
nullus pōt dicere. Nec ita debere eſſe
quiſq; ſobrie dixerit. quaſi poſſint eſſe
nō ita. Quare autē nobis placeant. ⁊
cur ea qn̄ meliꝰ ſapimus. vehemētiſſi-
me diligamus. ne id quidem quiſq; ſi
ita rite ītelligit dicere audebit. At enī
nos ⁊ oēs aīe rationales ſm veritatē
de inferioribus recte iudicamus ſic de
nobis qn̄ eidē coheremꝰ. ſola ipſa veri
tas iudicat. De ip̄a v̄bo nec pat᷑. nō enī
minor eſt q̄ ip̄e. ⁊ iō q̄ pat᷑ iudicat per
ip̄az iudicat. Oīa enī q̄ appetūt vnita
tē hāc habēt regulā vel formā vel exē-
plū vel ſi quo alio v̄bo dici ſe ſinit. q2m
ſolā eiꝰ ſimilitudinē a quo eſſe accepit
impleuit. ſi tn̄ accepit nō incōgrue di-
cit᷑ pro ea ſignificatione q̄ filiꝰ appel-
lat᷑. q2 nō de ſeip̄o eſt. ſed de p̄mo ſum-
moq; p̄ncipio. q̄ pat᷑ dicit᷑. ex quo oīs
pat᷑nitas in celo ⁊ in t᷑ra noīat᷑. Pat᷑
ergo nō iudicat quenq;. ſed oē iudiciū
dedit filio. ⁊ ſp̄ualis hō iudicat oīa.
ip̄e aūt a nemine iudicat᷑. i. a nullo ho
mine. ſed a ſola ipſa lege ſm quā iudi-
cat oīa. q2m ⁊ illud veriſſime dictū eſt.
Oportet nos oēs exhiberi an̄ tribu
nal chriſti. Oīa ergo iudicat. q2 ſuper
oīa eſt qn̄ cū deo eſt. Cū illo aūt eſt. qn̄
puriſſime ītelligit. ⁊ tota charitate qđ
ītelligit diligit. E Ita etiā q̄tū
pōt. lex ipſa etiā ipſe ſit ſm quā iudi-
cat oīa. ⁊ de qua iudicare nullus pōt.
Sicut in iſtis tp̄alibꝰ legibus quanq;
de his hoīes iudicēt cū eas inſtituunt
tn̄ cū fuerint inſtitute atq; firmate. nō
licebit iudici de ipſis iudicare. ſed ſm
ipſas. Cōditor tn̄ legū tp̄aliū ſi vir bo
nus eſt ⁊ ſapiens. illā ipſam conſulit
eternā. de qua nulli aīe iudicare datū
eſt. ſm eiꝰ incōmutabiles regulas. qđ
ſit pro tp̄e iubendū vetendūq; diſcer-
nat: Eternā igit᷑ legē mundis animis
fas ē cognoſcere:iudicare aūt nō fas ē.
Hoc autē intereſt quod ad cognoſcēdū
ſatis ē vt videamus ita eſſe aliquid vel
non ita. Ad iudicādū v̄bo addimꝰ ali-
quid quo ſignificemus poſſe eſſe ⁊ alit᷑
velut cū dicimꝰ. ita eſſe debet:aut ita

esse debuit: aut ita esse debebit. vt i suis operibus artifices faciant. Sed multis finis est humana delectatio. nec volunt tendere ad superiora vt iudicent: cur ista visibilia placeāt. Ita q̄ si q̄rā ab artifice vno arcu cōstructo: cur alterū parē cōtra in alterā partē moliatur. respōdebit credo vt paria parib⁹ edificij mēbra rńdeant. Porro si pergā q̄rere idipsum cur eligat: dicet hoc decere: hoc esse pulcrum: hoc delectare cernentes. Nihil audebit āplius. Inclinatus eī recūbit oculis. ⁊ vn̄ pendeat nō intelligit. At ego virū intrinsecus oculatū ⁊ inuisibilit̄ videntē: nō desinā cōmonere: cur ista placeant: vt iudex esse audeat ipsius delectationis humane. Ita ei supfert̄ illi: nec ab ea tenet̄: dū nō s̄m ipsam sed ipsam iudicat Et pus querā vtrū ideo pulcra sint q̄ delectant. an iō delectent: q̄ pulcra sunt. Hic mihi sine dubitatione rńdebit̄: ideo dlectare q̄ pulcra sunt. Queram ergo deinceps quare sint pulcra. Et si titubabit̄: subīciā vtrū iō: q̄ similes sibi ptes sunt. ⁊ aliq̄ copulatione ad vnā cōuenictiā rediguntur. Qd cū ita esse cōpererit: interrogabo. vtrū hanc ipsam vnitatē quā cōuincunt̄ appetere summe impleant an lōge infra iaceant. ⁊ eā quodāmodo mentiantur. Qd si ita est (nā q̄s nō admonit⁹ videat: neq̄ vllā speciē: neq̄ vllū oīno esse corpus: qd nō habeat vnitatis. qualecunq̄ vestigiū: neq̄ quantūuis pulcerrimū corpus cū interuallis locorū necessario aliud alibi habeat: posse assēq eam quā sequit̄ vnitatē) quare si hoc ita est flagitabo vt respōdeat vbi videat ipse vnitatē hanc: aut vnde videat. quā si nō videret vn̄ cognosceret ⁊ q̄d imitaret̄ corporū spēs ⁊ quid implere nō posset. Nūc vero cum dicit corporib⁹. vos quidē nisi aliqua vnitas contineret: nihil essetis. ⁊ rursus si vos esset; ipsa vnitas: corpora nō essetis. recte illi dicit̄. Vn̄ nosti illā vnitatē: s̄m quā iudicas corp̄a: quā nisi videres iudicare non posses q̄ eā nō īplerent. Si aūt his corporeis oculis eam videres. non vere diceres: q̄q̄ ei⁹ vestigio teneant̄. longe tn̄ ab eo distare. Nā istis oculis corporeis nō nisi corpalia vides. Mente igit̄ eā vidēm⁹. Sed vbi videm⁹? Si hoc loco esset vbi corpus nr̄ē nō eā videret q̄ hoc mō ī oriēte de corporibus iudicat. Nō ḡ ista cōtinet̄ loco: ⁊ tn̄ adest vbicūq̄ iudicāti: nusq̄ est p spacia locorū: ⁊ p potētiam nusq̄ non est. Q; si eā corpora mentiuntur: nō est credendū mentientibus: ne incidam⁹ in vanitates vanitatum: sed q̄rendum poti⁹ cū ideo mentiant̄ q̄ eā videnī ostēdere oculis carneis: cū illa mente pura videat̄. vtrū in tm̄ mentiant̄ inq̄tū ei similia sunt: an inq̄tū eam nō assequūtur. Nā si asseq̄rētur: qd imitant̄ implerent. Si aūt implerent oīno essent similia. Si omnino essent similia: nihil int̄ illā naturam ⁊ istā interesset. Q; si ita esset nō eā mētirent̄. Id eī essent qd illa est. Nec tn̄ mentiunt̄ diligenti⁹ cōsiderātib⁹. Q ille mentit̄: q̄ vult videri id qd non est. Qui aūt nō volens aliud putat̄ q̄ est nō mentit̄: s; fallit tn̄. Nā ita discernit̄ mētiens a fallente. q̄ inest oī mentienti volūtas fallendi. etiā si nō ei credat̄ fallēs aūt esse nō pōt q̄ nō fallit. Ergo corporea species. q̄ nullā voluntatem habet nō mentit̄. si vo etiā non putet̄ esse qd nō est nec fallit. Sed ne ipi q̄dē oculi fallūt. nō eī renūciare pñt aīo nisi affectionē suā3. Q; si nō solū ipi sed oēs corporis sensus ita nūciant vt afficiūt̄. q̄d ab eis āpli⁹ exigere debeam⁹ ignoro. Tolle itaq̄ vanitates: ⁊ nulla erit vanitas Si q̄s remum frāgi in aqua opinat̄: ⁊ cū inde auffertur integrari. nō malu3 habet internū ciū. sed malus est iudex. Nā ille p sua natura nō potuit aliter ī aqua sentire nec aliter debuit. Si eī aliud est aer. aliud aqua. iustū est vt alit̄ in aere aliter in aqua sentiat̄. Quare oculus recte videt. Ad hoc eī fact⁹ est: vt tm̄ videat s; anim⁹ peruerse iudicat. cu3 ad contemplandā summā pulcritudinem: mēs nō oculus fact⁹ est. Ille autē vult mentem cōuertere ad corpora. oculos

ad deuȝ. Querit em̄ intelligere carna
lia. ⁊ videre spūalia quod fieri nō pōt.
Quare ista peruersitas corrigēda est
quia nisi fecerit qđ sursuȝ est deorsum.
⁊ qđ deorsuȝ est, sursuȝ. regno celorum
aptus nō erit. Non ergo summa q̄ra-
mus in infimis: nec ipsis infimis ihe-
reamus. Iudicemus ea: ne cū ipsis iu
dicemur. i. tm̄ eis tribuam⁹ q̄tū spēs
meret extrema: ne cuȝ in nouissimis p̄
ma q̄rimus: a p̄mis inter nouissima nu
meremur. Qđ nihil ipsis nouissimis
obest. sȝ nobis plurimū. Nec ideo diui
ne prouidētie administratio minus de
cora sit: q̄ ⁊ iniusti iuste. ⁊ fedi pulcre
ordinant̄. Et si propterea nos fallit re
ruȝ visibiliuȝ pulcritudo. q̄ vnitate cō
tinet̄ ⁊ nō iplet vnitatē intelligamus
si possumus nō ex eo quod ē nos falli:
sȝ ex eo quod nō ē. Omē quippe cor-
pus verū corpus ē. sȝ falsa vnitas. Nō
em̄ summe vnuȝ ē. aut intātū id imita
tur vt impleat. ⁊ tm̄ nec corpus ipsum
esset nisi vtcū q̄ vnū esset. Porro vtcū-
q̄ vnū eē nō possȝ nisi ab eo quod sum
me vnū ē id haberet. O anime puicaces
date mihi q̄ videat sine vlla imagina-
tiōe visorū carnaliū. Date mihi q̄ vi-
deat oīs vnius pīcipiū nō esse nisi vnū
solū a quo sit omē vnū: siue illud im-
pleat: siue non impleat. Qui videat
date: non qui litiget: nō q̄ videri velit
se videre qđ nō videt. ⁋ Date q̄
resistat sensibus carnis ⁊ plagis q̄bus
p̄ illos in aīa vapulauit. Qui resistat
ꝯsuetudini hoīȝ: resistat laudibus ho-
minuȝ: q̄ cōpungat̄ in cubili suo. q̄ re-
sculpat suū spm̄: q̄ nō foris diligat va-
nitates: ⁊ q̄rat mēdacia: q̄ iaȝ sibi no-
uerit dicere. Si vna roma est: quā cir-
ca tiberim nescio quis romulus dicit̄
condidisse: falsa est ista quaȝ cogitans
fingo: nō em̄ ē ipsa. nec ibi suȝ modo.
Nā q̄d ibi agat̄ modo vti q̄ scirē. Si
vnus est sol: falsus est iste quē cogitās
fingo. Naȝ ille curricula sua certis lo-
cis ⁊ tēporibus p̄agit. Istuȝ vero ego
vbi volo ⁊ quādo volo constituo. Si
vnus ē ille amicus meus: falsus ē iste
quē cogitans fingo. Naȝ ille vbi sit ne
scio: iste ibi fingit̄ vbi volo. Ego ipse
certe vnus suȝ: ⁊ hoc loco eē sentio cor
pus meuȝ. ⁊ tm̄ figmēto cogitationis
pergo quolibȝ: ⁊ loquor cuȝ quolibȝ.
falsa sunt hec: nec quisq̄ intelligit fal-
sa. Non ergo intelligo cuȝ ista contē-
plor ⁊ istis credo: quia veruȝ esse opor
tet q̄ intellectu contēplor. Nunq̄d for
te sunt ista q̄ fātasmata dici solēt? Un
de ergo impleta est aīa mea illusioni-
bus? Ubi ē verū quod mēte conspicit̄?
Ita cogitanti iaȝ dici pōt. Illa lux ve
ra est qua hec non esse v̄a cognoscis.
Per hanc illud vnuȝ vides quo iudi-
cans vnuȝ esse quicquid aliud vides.
nec tm̄ hoc esse qđ illud ē: q̄cq̄d muta-
bile vides. Quod si hec intueri palpi-
tat mētis aspectus: q̄escite: nolite cer-
tare: nisi cum consuetudine corporuȝ.
Ipsaȝ vincite: ⁊ victa erūt omīa. Unū
certe q̄ramus: quo simplicius nihil ē.
Ergo in simplicitate cordis q̄ramus
illū. Agite ociū inq̄t: ⁊ agnoscet; quia
ego suȝ dn̄s. ⁊ etiā vacate ⁊ videte quo
niā ego suȝ deus. non ociuȝ desidie: sed
ociuȝ cogitatōis: vt a locis ⁊ tēporib⁹
vacetis. ⁋ Hec em̄ fantasmata
tumoris ⁊ volubilitat; : constantē vni
tatē videre nō sinunt. Loca offerunt
quod amemus: tēpora surripiūt quod
amamus: ⁊ relinquūt i aīa turbas fan-
tasmatū q̄bus in aliud at q̄ aliud cu-
piditas incitet̄. Ita fit inq̄etus ⁊ erū-
nosus animus frustra tenere a q̄bus te
netur exoptās. Uocatur ergo ad ociū
id ē vt ista non diligat: q̄ diligi sine la
bore nō possunt. Sic em̄ eis dn̄abitur.
sic nō tenebit̄: sȝ tenebit. Iuguȝ enim
meuȝ inq̄t leue est. huic iugo q̄ subie-
ctus est. subiecta habȝ cetera. Non er-
go laborabit: nō em̄ resistit qđ subie-
ctū ē. Sȝ miseri amici huius mūdi cu-
ius dn̄i erunt si filij dei esse noluerint:
q̄m dedit eis ptātem filios dei fieri?
Amici ḡ huius mūdi tā timēt ab eius
amplexibus separi: vt nihil eis sit la-
boriosius q̄ nō laborare. Sȝ cui saltē
t̄ilđ manifestū ē falsitatē esse. q̄ id pu-
tat̄ esse qđ nō est. intelligit eā esse veri-
tatē q̄ ostēdit id qđ ē. At si corpa intm̄

fallant inq̃tuȝ nō implēt illud vnū qđ
conuincunť imitari: a quo principio
vnū ē quicquid ē. ad cuius similitudi=
nē q̄cq̄d nitiť naturaľr approbamus:
q̄ꝛ naturaliter ip̄robamus quicq̄d ab
vnitate discedit: atq̃ in eius dissimili=
tudinē tēdit: dať intelligi eē aliq̄d qđ
illi⁹ vnius solius: a quo p̄icipio vnū ē
q̄cq̄d aliquo mō vnū ē: ita simile sit vt
hoc oīno ip̄leat ac sit idipsuȝ. ꝛ hoc ē
ꝟitas. ꝛ ꝟbū in principio: ꝛ ꝟbū deus
apđ deū. Si eīm falsitas ex his ē q̄ imi
tanť vnū: nō inq̃tū id imitantur: sȝ in
q̄ꝫtū adip̄lere nō possunt: illa ē ꝟitas
q̄ adip̄lere potuit. ꝛ idē esse quod ē il=
lud. Ipsa ē q̄ illud ostēdit sicut ē. Vn̄
ꝛ ꝟbū eius: ꝛ lux eius rectissime diciť
Cetera illius vni⁹ similia dici possunt
inq̃tū sunt: intm̄ eīm ꝛ ꝟa sunt. hec au
tē ipsa eius similitudo. ꝛ iō ꝟitas. Ut
eīm ꝟitate sunt ꝟa: q̄ ꝟa sunt. ita sim̄=
tudīe sim̄a sunt q̄cū q̃ similia sunt. Ut
ḡ ꝟitas forma verorū ē. ita similitudo
forma similiū ē. Quapropť quoniam
ꝟa intm̄ ꝟa sunt: inq̃tū sunt. intm̄ au
tē sunt inq̃tū principalis vnius sim̄a
sunt. ea forma ē oīm q̄ sunt. q̄ ē summa
similitudo principij. ꝛ ꝟitas ē. q̄ꝛ sine
vlla dissimilitudine ē K Vn̄ fal
sitas oriť. nō rebus ipsis fallētibus. q̄
nihil aliud ostēdūt sentiēti q̄ꝫ specieȝ
suā: quā pro sue pulcritudinis accepe=
rūt gradu. neq̃ ipsis sensibus fallēti=
bus. q̄ pro natura sui corporis affecti
nō aliud q̄ꝫ suas affectōes p̄sidēti aīo
nunciāt. sȝ pctā aīas fallūt cū verū q̄=
runt relicta ꝛ neglecta ꝟitate. Nā q̄=
niā opa magis q̄ꝫ artificē atq̃ ipsam
artē dilexerūt. hoc errore puniunť. vt
i opib⁹ artificē artēq̃ ꝯquirāt. ꝛ cū i
uenire nequerint (de⁹ eīm nō corporali=
bus sensibus subiacet: sȝ ipsi mēti su=
pereminet) ipsa opa existimēt esse ꝛ ar
tē ꝛ artificē. Hinc oriť oīnis ip̄ietas
nō mō peccātiū. sȝ etiā dānatoꝝ pro
pctis suis. Nō eīm tm̄ scrutari creatu=
rā ꝯtra preceptū dei. sȝ ea frui potius
q̄ꝫ ipsa lege ꝛ veritate volunt. qđ p̄mi
hoīs pctm̄ deprehendiť. male vtentis
libero arbitrio. sȝ hoc quoq̃ in ipsa dā

natione addunt. vt nō mō diligāt. sȝ et
seruiāt creature potius q̄ꝫ creatori. ꝛ
eam colāt p ptes eius. a summis vsq̃
ad ima veniētes. Sȝ aliq̄ se in hoc te=
nēt. vt pro summo deo animā colāt. ꝛ
p̄imā intellectualē creaturā. quā per
veritatē pr̄ fabricauit. ad ipsaȝ verita
tē semp intuēdā ꝛ se p ipsaȝ. q̄ꝛ oīmimo
do ei simillima est. Deinde veniūt ad
vitā genitalē: p quā creaturā: visibi=
lia ꝛ tēporalia gignētia: deus eternus
ꝛ incōmutabilis opať. Hinc ad aīalia
ꝛ inde ad ipsa corpora colēda dilabū=
tur. ꝛ in his p̄io eligūt pulcriora: in q̄
bus celestia maxie excellūt. Ergo in p̄
mis solis corpus occurrit. ꝛ in eo nō=
nulli remanēt aliqui ꝛ lune splēdorē
religione dignū putāt. Est eīm nobis
vt p̄hibeť ꝓpinq̄or: vñ viciniorē speciē
habere sentiť. Alij etiā ceterorū side=
rū corpora adiungunt. ꝛ totū celū cuȝ
stellis suis. Alij celo ethereo copulāt
aerē. ꝛ istis duobus sup̄ioribus elemē
tis corporeis subijciunt aīas suas.
L Sȝ inter hos illi sibi videnť re=
ligiosissimi: q̄ vniuersaȝ simul creaturā
i. mūdū totū cū oīnibus q̄ in eo sunt. ꝛ
vitā q̄ spirať ꝛ aīať: quā quidā corpo
reā: quidā incorporeā esse crediderunt
hoc ergo totū simul vnū deū magnuȝ
esse arbitranť: cuius partes sint cete=
ri. Nō eīm vniuerse creature autorē cō
ditorēq̃ nouerunt. Inde in simulacra
precipitanť ꝛ ab opibus dei vsq̃ in
opa sua demerguntť q̄ tm̄ adhuc visibi=
lia sunt. Est eīm alius deterior ꝛ infe=
rior cultus simulacroꝝ: quo fantasma
ta sua colunt: ꝛ quicquid animo errā=
te cuȝ superbia vel tumore cogitando
imaginati fuerint religionis noīe ob=
seruant donec fiat in anima: nihil om
nino colenduȝ esse: ꝛ errare hoīes qui
superstitione se inuoluunt: ꝛ misera se
implicant seruitute. sed frustra hoc sen
tiunt: non eīm efficiunt vt non seruiāt.
remanent quippe ipsa vicia quibus vt
illa colenda opinarentur attracti sunt
Seruiunt eīm cupiditati triplici vel vo
luptatis. vel excellentie. vel spectacu=
li. Nego esse quēq̃ istoꝝ qui nihil co

lendu3 existimant: qui non aut carna-
libus gaudijs subditus sit. aut poten
tiā vanā foueat: aut aliquo spectacu-
lo delectatus insaniat. Ita nescientes
diligunt tēporalia: vt inde beatitudi-
nē expectent. His autē rebus quibus
quisqꝫ beatus vult effici: seruiat neces-
se est: velit nolit. Nā quocūqꝫ duxerit
sequit̄ ꝛ quisquis ea visus fuerit aufer
re posse metuitur. Possunt autē au-
ferre ista ꝛ scintilla ignis ꝛ aliqua par
ua bestiola. Postremo vt omittā in-
nūerabiles aduersitates: tēpus ipsu3
auferat necesse ē oīa transeuntia.
M Ita qꝫ cū oīa tēporalia mū-
dus iste ꝯcludat: oībus mūdi parti-
bus seruiunt: q̄ propterea putāt nihil
colēdū esse ne seruiāt. Uerūtn̄ q̄ꝙ in
hac rerū extremitate miseri iaceāt. vt
vicia sua sibi dn̄ari patiāt̄ vl libidīe vl
supbia vel curiositate dānati. vel duo-
bus horū. vel oībus q̄diu sunt ī hoc
stadio vite humane: lic3 eis ꝯgredi ꝛ
vincere: si prius credāt qđ intelligere
nōdū valēt. ꝛ nō diligāt mūdū: quoniā
oē quod in mūdo ē: sicut diuinitus di-
ctū ē ꝯcupiscētia carnis ē: ꝛ ꝯcupiscē-
tia oculorū: ꝛ ambitio seculi. Hoc mō
tria illa sunt notata. Nā ꝯcupiscētia
carnis voluptatis infime amatores si
gnificat. ꝯcupiscētia oculorū curiosos
ambitio seculi supbos. Triplex etiā tē
tatio in hoīe quā ỽitas ipsa suscepit:
cauēda monstrata est. Dic inqt tēta-
tor lapidibus istis vt panes fiant. At
ille vnus ꝛ solus magister. Nō in solo
pane viuit hō: s3 in oī ỽbo dei. Ita
eīn domitā docuit esse oportere cupidi
tatē voluptatis: vt nec fami cedēdū sit.
S3 forte dn̄atōis tēporalis fastu deci-
pi poterat: q̄ carnis voluptate nō po-
tuit. oīa ergo regna mūdi mōstrata
sunt ei: ꝛ dictū ē. Oīa tibi dabo: si p
stratus adoraueris me. Cui responsu3
est. Dn̄m deū tuū adorabis: ꝛ illi' soli
seruies. Ita calcata est supbia. Sub-
iecta ē autē extrema curiositatis ille-
cebra. Non eīn vt se de fastidio tēpli
pcipitaret vrgebat: nisi cā tm̄ aliquid
experiēdi. S3 neqꝫ hic victus est: ꝛ iō
sic rn̄dit vt intelligeremus non opus
esse ad cognoscēdū deū: tētationibus
visibilr̄ diuina explorare moliētibus.
Nō tētabis dn̄m deū tuū. Quāob
rē quisquis intus ỽbo dei pascit̄ nō q̄
rit in ista heremo voluptatē q̄ vm deo
tm̄ subiect' est non q̄rit in monte. i. in
terrena elatione iactantiā. N
Quisqꝫ eterno spectaculo incōmuta-
bilis ỽitatis adheresc it. non per fasti
giū huius corporis. id ē p hos oculos
precipitat̄: vt tēporalia ꝛ inferiora co
gnoscat. Quid igit̄ restat vn̄ non pos-
sit aīa recordari primā pulcritudinē
quā reliqt: qn̄ de ipsis suis vicijs pōt.
Ita eīn sapiētia dei ptēdit vsqꝫ in fi-
nē fortiter. Ita p hāc summus ille ar-
tifex opa sua in vnū finē decoris ordi-
nata ꝯtexuit. Ita illa bonitas a sum-
mo vsqꝫ ad extremū nulli pulcritudi-
ni q̄ ab ipso solo esse posset inuidet. vt
nemo ab ipsa ỽitate deijciat̄: q̄ non ex
cipiat̄ ab aliqua effigie ỽitatis. Que
re in corporis voluptate q̄d teneat: ni
hil aliud inuenies q̄ ꝯuenietiā. Nā si
resistētia pariūt dolorē: ꝯuenētia pa
riunt voluptatē. Recognosce ergo q̄
sit summa ꝯueniētia. Noli foras ire in
teipsu3 redi in interiore hoīe habitat
ỽitas. ꝛ si tuā naturā mutabilē inue-
neris trāscēde ꝛ teipsum. S3 memēto
cū te trāscēderis: ratiocinātē anima3
te trāscēdere. Illuc q̄ tēde: vn̄ ipsu3 lu
mē rōnis accēdit̄. Quo eīn ꝑuenit oīs
bonus rōcinator nisi ad veritatē. Cu3
ad seipsa3 veritas nō vtiqꝫ rōcinādo p
ueniat: s3 quod rōcinātes appetūt ipa
sit. vide ibi ꝯueniētiā q̄ supior esse non
possit: ꝛ ipse ꝯueni cū ea. Confitere te
nō esse qđ ipsa est. Si qdē se ipsa non
q̄rit: tu autē ad ipsa3 q̄rēdo venisti: nō
locoru3 spacio: s3 mētis affectu vt ipse
inferior hō cū suo inhabitatore nō infi-
ma ꝛ carnali: sed summa ꝛ spūali volu
ptate ꝯueniat. Aut si non cernis q̄ di
co: ꝛ an vera sint dubitas: cerne salte3
vtru3 te de his dubitare nō dubites. ꝛ
si certum est te esse dubitantem: quere
vnde sit certum. O Non illic ti
bi oīno solis hui' mūdi lumē occur-

ret: sȝ lumē verū quod illuminat omnē
hoīeȝ veniētē in hunc mundū. Quod
his oculis videri nō pōt: nec illis q̄b⁹
fantasmata cogitanꝛ: ꝑ eosdē oculos
aīe īpacta: sȝ illis q̄bus iꝛ ſiis fantaſ=
matibus dr̄. Non estis vos quod ego
q̄ro: neq̄ȝ illud estis: vñ ego vos ordi=
no: ⁊ quod mihi inꝛ vos fedū occurre=
rit īprobo: quod pulcrū approbo. Cū
pulcrius ſit illud vñ īprobo ⁊ appro=
bo quare hoc ipſuȝ magis approbo. ⁊
nō ſolū vobis: sȝ illis oīnibus corpori=
bus. vñ vos hauſi anpono. Deīde re=
gulā ipſaȝ quā vides: ꝯcipe hoc mō.
Oīs q̄ ſe dubitātē intelligit: verū in=
telligit. ⁊ de hac re quā ītelligit cert⁹
est. De x̄o igiꝛ certus ē. Omīs igiꝛ q̄
vtrū ſit x̄itas dubitat in ſeipſo habȝ
verū vñ nō dubitet: nec vlluȝ verū niſi
veritatū vere est. Non itaq̄ȝ oportȝ eū
de veritate dubitare qui potuit vnde=
cunq̄ȝ dubitare. Ubi videnꝛ hec: ibi ē
lumē ſine ſpacio locoruȝ ⁊ tēporuȝ. ⁊
ſine vllo ſpaciorū taliuȝ fantaſmate.
Nunq̄d iſta ex aliqua parte corrumpi
poſſunt. etiaȝ ſi oīnis ratiocinator in=
tereat. aut potius apud carnales infe
ros veteraſcat? Nō eīn rōcinatio talia
facit: sȝ inuenit. Ergo anq̄ȝ inuenianꝛ
in ſe manēt: ⁊ cū īueniunꝛ. nos īnouāt
Ita renaſciꝛ īterior hō: ⁊ exterior cor
rūpiꝛ de die in diē. Sȝ īterior exterio
rē reſpicit. ⁊ in ſua cōparatōe fedū vi=
det. In proprio tñ gn̄e pulcruȝ ⁊ cor=
poruȝ ꝯueniētia letantē: ⁊ corrūpētē
quod in bonū ſuuȝ ꝯuertit: alimēta. ſ.
carnis q̄ tñ corrupta. i. amittētia for=
mā ſuā: in mēbrorū iſtorū fabricā mi=
grāt. ⁊ corrupta reficiunt. In aliā for
mā ꝑ ꝯueniētiā trāſeuntia: ⁊ ꝑ vita=
lē motū diiudicanꝛ quodāmodo vt ex
eis in ſtructurā huius viſibilis pulcri
q̄ apta ſunt aſſumanꝛ: nō apta x̄o ꝑ
ꝯgruos meat⁹ eiiciāꝛ. ¶ Quo=
ruȝ aliud fetulētiſſimuȝ redditur terre
ad alias formas aſſumendas: aliud ꝑ
totū corpus exalat: aliud totius aīa=
lis latētes nūeros accipit ⁊ īchoaꝛ in
prolē. ⁊ ſiue ꝯueniētia duorū corporū
ſiue tali aliquo fantaſmate cōmotū: ꝑ

genitales vias ab ipſo vertice defluit
in infima voluptate. Iā vero in matre
ꝑ certos nūeros tēporū in locorū nūe=
rū coaptaꝛ. vt ſuas regiones q̄q̄ȝ mē=
bra occupēt: ⁊ ſi modū parilitatis ſer
uauerint: luce coloris adiuncta naſciꝛ
corpus quod formoſum vocaꝛ: ⁊ a ſu=
is dilectoribus amaꝛ acerrime: non tñ
in eo plus placȝ forma q̄ moueꝛ q̄ȝ vi=
ta q̄ mouet. Nā illud anīal ſi nos a=
met alicit violētius. ſi o derit autē ſue
cēſemus ⁊ ferre nō poſſum⁹. etiā ſi for
maȝ ipſam prebeat fructi. Hoc totum
eſt voluptatis regnuȝ: ⁊ ima pulcritu
do: ſubiacet eīn corruptioni. Quod ſi
non eſſet. ſumma putareꝛ. Sed adeſt
diuina prouidētia q̄ hanc oſ̄dat ⁊ nō
malā propꝛ taȝ manifeſta veſtigia p̄=
morū nūerorū. in q̄bus ſapiētie dei nō
eſt nūerus ⁊ extremā tñ eſſe. miſcēs ei
dolores ⁊ morbos ⁊ diſtortōes mēbro
ruȝ: ⁊ tenebras coloris: ⁊ animorū ſi=
multates ac diſſenſiōes: vt ex his am=
moneamur incōmutabile aliq̄d eſſe q̄
rēduȝ. ⁊ hoc facit ꝑ infima miniſteria
coruȝ quibus id agere voluptatis eſt:
quos exꝛminatores ⁊ angelos iracun
die diuine ſcripture nomināt q̄uis ip
ſi neſciāt q̄d de ſe agaꝛ boni. His ſilēs
ſunt hoīes q̄ gaudēt miſeriis alienis ⁊
riſus ſibi ⁊ ludicra ſpectacula exhibēt
vꝛ exhiberi volunt euerſionibus ⁊ er=
roribus aliorū: atq̄ȝ ita in his oībus
boni āmonenꝛ ⁊ exercenꝛ ⁊ vincunt: ⁊
triūphant: ⁊ regnant. Mali x̄o deci=
piunꝛ. crucianꝛ. vincunꝛ. dānanꝛ ⁊ ſer
uiunt. non vni omniū ſummo dñō. ſed
vltimis ſeruis illis videlȝ angelis: q̄
doloribus ⁊ miſeriis dānatoruȝ paſcū
tur. ⁊ pro iſta maliuolētia bonoꝝ libe
ratione torq̄nꝛ. ¶ Ita ordināꝛ
tur oīs officiis ⁊ finibus ſuis in pul=
critudinē vniuerſitatis: vt quod hor=
remus in parte: ſi cū toto ꝯſideremus
plurimū placeat. Q ⁊ nec ī edificio iu=
dicādo vnū tīn angulū ꝯſiderare de=
bem⁹ nec ī hoīe pulcro ſolos capillos:
nec ī bñ ꝓnūciāte ſolū digitoꝝ motuȝ
nec ī lūe curſu aliq̄s tridui tīn figuras.
Iſta eīn q̄ ꝓpterea ſunt īfima: q: ꝑtib⁹

impfectis tota pfecta sunt. siue in statu. siue in motu pulcra sentiãtur: tota cõsiderãda sunt. si recte volumus iudicare. Uerũ eiũ nostrũ iudicium. siue de toto. siue de pte indicet. pulcrũ est. vniuerso qppe mũdo superfertur: nec alicui parti eius inqstum verũ iudicam⁹ adheremus. Error aũt noster parti adherens eius: ipse per se fedus est. Sed sicut niger color in pictura cuz toto sit pulcer sic totũ istũ agonẽ decẽter edit incõmutabilis diuina puidẽtia: aliud victis: aliud certantib⁹: aliud victoribus: aliud spectatoribus: aliud qetis: et solũ deũ cõtemplãtibus tribuẽs: cũ in his oib⁹ nõ sit malũ nisi pctm̃ et pena peccati. hoc est defectus voluntari⁹ a summa essentia: et labor in vltima nõ voluntarius. Qd alio mõ sic dici põt. libertas a iusticia et huit⁹ sub peccato Corrũpit aũt homo exterior: aut pfectu interioris: aut defectu suo. Sed pfectu interioris ita corrũpitur: vt tot⁹ in melius reformetur: et restituatur in integrũ in nouissima tuba. vt non iam corrumpat neqꝫ corrumpat. Defectu aũt suo in pulcritudines corruptibiliores. i. penaruz ordinẽ precipitat. Nec miremur qꝫ adhuc pulcritudines nomino. Nihil eiũ est ordinatũ qđ nõ sit pulcrũ. et sicut ait apl's. oĩs ordo a deo est. Necesse est aũt fatcamur meliorem esse hoĩem plorantẽ: qꝫ letantẽ vermiculũ. et tñ vermiculi laudẽ sine vllo mẽdacio copiose possuz dicere. cõsiderans nitorẽ coloris figurã teretẽ et rectitudinẽ: corporis pora cũ medijs media cũ posteriorib⁹ cõgruẽtia. et vnitatis appetẽtiã p sue nature hũilitate seruantia. nihil ex vna pte formatũ: qđ nõ ex altera parili dimẽsione rñdeat. ꝶ

Quid iã de aia ipa dicã: vegetãte modulũ corpis sui: quõ eũ nũerose mouet: quõ appetat cõueniẽtia: quõ vicat aut caueat obsistẽtia: qꝫtũ potest: et ad vnum sensum incolumitatis referens omnia. vnitatem illam conditricẽ nanaturarum omnium. multo euidenti⁹ qꝫ corpus insinuet. loquor de vermiculo animante qualicunqꝫ. Cineris et stercoris laudẽ verissime atqꝫ vberrime pleriqꝫ dixerũt. Quid ergo miruz est. si hoĩs aĩam: q vbi cũqꝫ sit et qlĩscũqꝫ sit omni corpore est melior. dicã pulcre ordinari et de penis eius alias pulcritudines fieri. cum ibi non sit quãdo misera est. vbi esse beatos decet. sed ibi sit vbi esse miseros decet? Prorsus nemo nos fallat. Quicquid recte vitupe ratur in melioris cõparatione respuit Omnis autem natura qꝫuis extrema qꝫuis infima. in comparatione nihili iure laudatur. Et cũ cuiqꝫ non est bene si melius esse potest. quare si nobis potest bene esse cum ipsa veritate: male sumus cum quolibet vestigio vitatis. multo ergo deterius cum extremitate vestigij. quando carnis voluptabus adheremus. Uicam⁹ ergo huius cupiditatis vel blanditias vel molestias: subiugemus nobis ducibus hãc feminam si viri sumus. et ipsa erit melior. nec iam cupiditas: sed temperantia nominabitur. Nam cũ ip sa ducit: nos autẽ seqmur: cupiditas illa et libido: nos vero temeritas et stulticia nuncupamur. Seqmur christũ caput nostrũ vt et nos sequat: cui caput sumus. Hoc et feminis pcipi potest: nõ maritali sed fraterno iure. quo iure in christo nec masculus nec femina sum⁹. Habẽt enim et ille virile quiddam vnde femineas subiugent voluptates: vnde xpo seruiant et imperẽt cupiditati. Quod in multis viduis et virginibus dei. in multis etiam maritatis sed iã fraterne coniugalia iura seruantibus christiani populi dispensatione manifestum est. Quod si ab ea parte cui dominari deus nos iubet. atqꝫ vt in nostram possessionem restituamur: et hortatur et opitulatur. si ergo ab hac parte per negligentiam et impietatẽ vir subditus fuerit id est mẽs et ratio: erit quidam homo turpis et miser: sed destinatur in hac vita. et post hanc vitaz ordinat: quo cum. destinari: et vbi ordinari summus ille rector et dñs iudicat.

S Nulla itaq3 feditate vniuer
sam creaturā maculari ꝑmittiť. Am=
bulem⁹ ḡ dū diē habem⁹. i. dū rōne vti
possum⁹: vt ad deū cōuersi: Xbo ei⁹ qđ
verū lumē est: illustrari mereamur: ne
nos tenebre cōphēdant. Dies ē em̄
pn̄tia illius luminis quod illuminat
oēm hoīem venientē in hunc mundum.
Hoīem dixit qui ratione vti pōt. ⁊ vbi
cecidit ibi incūbere vt surgat. Si ḡ vo
luptas carnis diligiť: ea ipsa diligēti⁹
consideręť. ⁊ cū ibi recognita fuerint
quorundā vestigia numeroꝝ q̄rēdum
est vbi sine tumore sint. Ibi em̄ mag;
vnū est qđ est. ⁊ si tales sunt in ip̄a mo
tione vitali. q̄ in seminib⁹ oꝑať. mag;
ibi mirādi sunt q̄3 in corpore. Si enim
numeri seminū sicut ipsa semina tume
rent: de dimidio grano fici arbor dimi
dia nascereť: neq3 de aīalib⁹ seminib⁹
etiā nō totis: aīalia tota ⁊ ītegra gi=
gnerenť: neq3 tātillū ⁊ vnū semē vim
hr̄et sui cuiusq3 gn̄is īnumerabilē. De
vno q̄ppe s̄m suā naturā pn̄t vel sege=
tes segetum. vel silue siluarū. vel gre=
ges gregū. vel ppl̄i pploꝝ: ꝑ s̄cl̄a pro=
pagari. vt nullū foliū sit. vel null⁹ pil⁹
ꝑ tā numerosam successionē: cuius non
ratio in illo p̄mo ⁊ vno semine fuerit.
Deīde illud cogitādū ē. q̄3 numerosas
q̄3 suaues sonoꝝ pulcritudines. Xbera
tus aer traijciat cantante luscinia. q̄s
illius auicule aīa nō tā libere cū libe=
ret fabricaretur: nisi vitali motu incor
poraliť hr̄et īpressas. Hoc ⁊ in ceteris
aīantibus: q̄ rōne carēťia: sensu tn̄ non
carēt aīaduerti pōt. Nullum em̄ horū
est: qđ nō vel in sono vocis: vel in cete=
ro motu atq3 oꝑatione mēbrorum nu
merosuz aliq̄d ⁊ in suo genere modera
tū. gerat: non aliq̄ sciētia: s3 tn̄ intimis
nature t̄minis ab illa incōmutabili nu
merorū lege modulatis. Redeam⁹ ad
nos: ⁊ omittam⁹ ea q̄ cū arbustis ⁊ be
stijs habemus cōia. Uno nāq3 mō irū
do nidificat: ⁊ vnūqđq3 auium genus:
vno aliq̄ suo modo. Quid ē ḡ in nobis
quo ⁊ de illis oīb⁹ indicam⁹. q̄s figu=
ras appetāt: ⁊ q̄tenus īpleāt. ⁊ nos in
edificijs alijsq3 corporeis oꝑib⁹ tanq̄3

dn̄i oīm taliū figurarū innumerabilia
machinamur? Quid ē ī nobis qđ int⁹
intelligit has ipsas visibiles corporū
moles ꝓportione magnas esse vel par
uas. ⁊ omne corpus hr̄e dimidiū q̄3tu=
lūcū q3 sit. ⁊ si dimidiū innumerabiles
partes. itaq3 omne granū milij sue ꝑti
tante: q̄3 tā ī hoc mūdo nostrū corp⁹ te
net tā magnū esse q̄3 mūdus est nobis
totū q3 istū mūdū figuraꝝ rōne pulcrū
esse: non mole: magnū aūt videri: non
ꝓ sua q̄3titate: s3 ꝓ breuitate nr̄a ⁊ aīa
liū: quibus est plenus. q̄ rursus cū ha=
beant infinitatē diuisionis: nō ip̄a per
se. sed in aliorū. ⁊ maxīe ipsi⁹ vniuersi
cōparatione tā ꝑua sunt? Nec ī spacio
tēpoꝝ alia ratio est. qꝛ vt oīs loci: sic
oīs tp̄is lōgitudo h3 dimidiū sui q̄3uis
em̄ sit breuissima. ⁊ īcipit ⁊ ꝓgrediť ⁊
desinit. T Itaq3 nō pōt nisi hr̄e
dimidū dū ibi diuiditur qua trāsit ad
finē. Ac ꝑ hoc ⁊ breuis sillabe tēpus
in cōparatione lōgioris breue: ⁊ hora
brumalis estiue hore cōparata minor
est. Sic mora vnius hore ad diē ⁊ diei
ad mēsem: ⁊ mēsis ad annū: ⁊ anni ad
lustrū: ⁊ lustri ad maiores circuitus: ⁊
ip̄i ad vniuersuz tempus relati breues
sunt: cū illa ip̄a numerosa successio: ⁊ q̄
dam gradatio: siue localiū: siue tēpo=
raliū spacioꝝ: non tumore vel mora. s3
ordinata cōueniētia pulcra iudicetur.
Ipse aūt ordinis modus viuit ī verita
te ꝑpetua. nec mole vastus. nec ꝓtra=
ctione volubilis s3 potētia sup̄ oēs lo=
cos magnus eternitate sup̄ oīa tp̄a ī=
mobilis. sine q̄ tn̄ nec vlli⁹ molis vasti
tas ī vnū redigi. nec vlli⁹ tēporis pro=
ductio pōt ab errore cohiberi: ⁊ aliq̄d
esse vel corpus vt corpus. vel motus vt
motus sit. Ip̄m est vnū p̄ncipale: nec
per finitū nec ꝑ infinitū crassuz. nec ꝑ
finitū nec ꝑ infinitum mutabile. Non
enim habet aliud hic. aliud alibi: aut
aliud nūc: aliud postea. qꝛ summe vn⁹ ē
pater Xitatis: pr̄ sue sapiētie: q̄ nulla
ex parte dissimilis siītudo ei⁹ dicta ē
⁊ imago: qꝛ de ip̄o est. Itaq3 etiā fili⁹
recte dicitur ex ipso: cetera per ipsum
Precessit em̄ forma oīz summe īplens

vnū de quo est. vt cetera que sunt inq̄tū sunt vni similia p eā formam fierēt. Horum alia sic sunt p ipsam: vt ad ipsam etiaꝫ sint. vt omnis rationalis ⁊ intellectualis creatura. in qua hō rectissime dicitur fact⁹ ad imaginē ⁊ similitudinē dei. Non eñ aliter incommutabilē xitatē posset mēte conspicere. Alia xō ita sunt p ipsam facta: vt nō sint ad ipsaꝫ. Et iō rationalis aīa si creatori suo seruiat: a quo facta ē: ⁊ p quā facta ē: ⁊ ad quē facta ē: cuncta ei cetera seruiēt. ⁊ vita vltima q̄ tā vicina illi ē. ⁊ ē adiutoriuꝫ eius: p quod imperat corpori ⁊ ipsuꝫ corpus: extrema natura ⁊ essentia: cui omni modo cedēti ad arbitriuꝫ dominabitur. nullaꝫ de illo sentiēs molestiaꝫ: quia iam non ex illo nec p illud q̄ret beatitudinem: sed ex deo p seipsam pcipiet. Reformatuꝫ ergo corpus ⁊ sanctificatum sine detrimēto corruptionis: ⁊ sine onere difficultatis administrabit. In resurrectione eñ nec nubēt neq̄ nubētur ſ erunt sicut angeli in celis. Esca xō vētri: ⁊ venter escis. Deus autē ⁊ hunc ⁊ illas destruet: q̄niam non est regnum dei esca ⁊ potus sed iusticia ⁊ pax ⁊ gaudium. Quapropter etiam in ista corporis voluptate inuenimus vnde commonemur eam contēnere: non quia maluꝫ est natura corporis sed quia in extremi boni dilectione turpiter volutatur: cui primis inherere frui q̄ concessum est. Cū trahitur auriga ⁊ sue temeritatis dat penas. quicquid illud est quo vtebatur accusat. sed imploret auxilium: iubeat dominus reruꝫ: obsistatur equis: alia iam spectacula de illius precipitatione faciētibus. ⁊ nisi subueniatur de morte facturis. Restituatur in locū super rotas collocetur: habenaruꝫ iura reddantur: regat cautius obtemperantes ⁊ edomitas bestias. Tunc sentiet q̄ bñ currus ⁊ tota illa iunctio fabricata sit: que ruina eius ⁊ ipsum afflixerat: ⁊ cursum decentissime moderationis amiserat quia ⁊ huic corpori imbecillitatē peperit anime malevtētis auiditas in paradiso: vsurpans vetitum cibum contra medici disciplinā qua sempiterna continetur salus. Si ergo in ista ipsa visibilis carnis imbecillitate. vbi beata vita esse non pōt inuenitur ammonitio beate vite propf speciem de summo bono vsq̄ ad ima veniētem: q̄to magis in appetitione nobilitatis ⁊ excellētie. ⁊ in omni superbia vana q̄ pompa huius mundi. Quid eñ aliud ī ea homo appetit nisi solus esse si fieri possit cui cuncta subiecta sint: peruersa. s. imitatione omnipotentis dei? Quē si subditus imitaretur: secundum precepta eius viuendo. p eum haberet subdita cetera: nec ad tantam deformitatem veniret. vt bestiolaꝫ timeret qui vult hominibus imperare. Habꝫ ergo ⁊ superbia quēdam appetitum vnitatis ⁊ omnipotētie. sed in rerum tēporalium principatu: que omnia transeunt tanq̄ vmbra. Inuicti esse volumus ⁊ recte: habꝫ eñ hoc animi nostri natura post deum: a quo ad eius imaginem factus est: sed eius precepta erant seruanda: quibus seruatis nemo nos vinceret. Nunc xō dum ipsa cuius verbis turpiter ꝯsensimus domatur dolore pariēdi: ⁊ nos in terra laboramus: ⁊ cum magno dedecore superamur ab omnibus q̄ nos commouere ac perturbare potuerunt Ita q̄ nolumus ab hominibus vinci: ⁊ iram non possumus vincere. Qua turpitudine quid execrabilius dici pōt? Fatemur hominē hoc esse quod nos sumus: qui tamē ⁊ si habeat vicia: nō est tamen ipse vicium. X Quāto igitur honestius homo nos vincit q̄ vicium? Quis auteꝫ dubitet immane vicitū esse inuidētiā: qua necesse ē torqueatur ⁊ subijciatur: qui non vult in rebus tēporalibus vinci? Melius est ergo vt homo nos vincat q̄ inuidētia vel quodlibet aliud vicium. Sed nec ab homine vinci potest qui vicia sua vicerit. Non enim vincitur: nisi cuꝫ ei eripitur ab aduersario quod amat. Qui ergo amat id soluꝫ quod amanti eripi nō potest: ille indubitāter inuictus

est:necvltra cruciat inuidia. Id enim diligit:ad quod diligēdū ꝛ ꝑcipiēduꝫ q̄to plures venerint:tāto eis vberius gratulat. Diligit eñ deū ex toto corde:ꝛ ex tota anima:ꝛ ex tota mente:ꝛ diligit proximū tanq̄ seipsuꝫ. Non ergo illi inuidet vt sit quod ipse est. imo adiuuare etiā q̄tuꝫ potest. Nec potest amittere proximum quē diligit tanq̄ seipsuꝫ:qꝛ neq̄ in seipso ea diligit que oculis subiacent aut vllis alijs corporeis sensibus. Ergo apud semetipsum habꝫ:quē diligit tanq̄ seipsuꝫ. Ea autē est regula dilectionis vt q̄ sibi vult bona prouenire:ꝛ illi velit:ꝛ q̄ accidere sibi mala nonvult ꝛ illi nolit. Hanc voluntatē erga oēs hoīes seruat. Nā erga neminē operādū est malū. ꝛ dilectio ꝓximi malū nō opat. Diligamus ergo vt preceptum est etiam inimicos nostros. si vere inuicti esse volumus.

Non enim per seipsum quisq̄ hominū inuictus est. sed per illam incommutabilē legem:cui quicunq̄ seruiunt soli sunt liberi. Sic eñ eis quod diligūt auferri non potest. Que res vna inuictos facit. ꝛ perfectos viros. Nam si vel ipsum hominem homo dilexerit. non tanq̄ seipsum. sed tanq̄ iumentū aut balneas. aut auiculam pictaꝫ. vel garrulam. i. vt ex eo aliquid temporalis voluptatis aut commodi capiat: seruiat necesse est nō homini:sed quod est turpius:tam fedo ꝛ detestabili vicio:quo non amat hominem sicut homo amandus est. Quo vicio dominā te:vsq̄ ad extremaꝫ vitam vel potius mortem perducit. Sed nec sic quideꝫ ab hoīe hō diligendus est vt diligunt carnales frēs vel filij vel coniuges vel quiq̄ cognati:vel affines aut ciues. Nam ꝛ dilectio ista temporalis est. Non enim vllas tales necessitudines haberemus que nascendo ꝛ moriendo contingunt. si natura nostra in preceptis ꝛ imagine dei manens. in istam corruptionem non relegaret. Itaq̄ ad pristinam perfectamq̄ naturam nos ipsa veritas vocans:precipit vt carnali consuetudini resistamus: docens neminē aptum esse regno dei qui non istas carnales necessitudines oderit. Nec q̄ hoc cuiq̄ inhumanum videri debꝫ. Magis enim est inhumanum non amare in homine quod homo est: sed amare quod filius est. hoc est enim non in eo amare illud quod ad deum pertinet. sed amare illud quod ad se ꝑtinet. Quid ergo mirum si ad regnuꝫ non peruenit qui non communem sed priuatam rem diligit? Immo vtrumq̄ ait quispiam. immo illud vnum dicit deus. Dicit eñ verissime veritas. Nemo potest duobus dominis seruire. Nemo eñ potest perfecte diligere quo vocamur:nisi oderit vnde reuocamur. Uocamur autem ad perfectam naturam humanam:qualem ante peccatum nostrum deus fecit:reuocamur autē ab eius dilectione quam peccando meruimus. Quare oderimus oportet. vnde autem liberemur optamus. Oderimus ergo temporales necessitudines si eternitatis charitate flagramus. Diligat homo proximum tanq̄ seipsum. Certe enim sibi ipsi nemo est pater aut filius. aut affinis. aut aliqd huiusmodi:sed tantuꝫ homo. Qui ergo diligit aliquem tanq̄ seipsum. hoc in eo debꝫ diligere quod sibi ipse est. Corpora vero non sunt quod nos sumus. Non ergo in homine corpus est expetendum aut desiderandum. Ualet eñ ad hoc etiam quod preceptum est. Non concupiscas rē proximi tui. Quapropter quisquis in proximo aliud diligit q̄ sibi ipse est:non eū diligit tanq̄ seipsum. Ipsa igitur natura humana sine carnali conditione diligēda est. siue sit perficiēda siue perfecta. Oēs sub vno deo patre cognati sunt qui eum diligunt ꝛ faciunt voluntatē ipsius:ꝛ inuicē sibi sunt ꝛ patres cum sibi consulunt:ꝛ filij cum sibi obtēperant:ꝛ fratres maxime. quia eos vnus pater testamento suo ad vnā hereditatem vocat. Quapropter cur iste non inuictus sit hominem diligendo:cum in eo nihil preter hominem diligat. id est creaturam dei ad eius imaginē fa-

etiam. nec ei possit deesse perfecta natura quã diligit. cum ipse perfectus est. Sicut enim verbi gratia. si quisqȝ diligat bene cantantez non hunc aut illũ sed tantum bene cantantem quẽlibet: cum sit cantor ipse perfectus. ita vult omnes tales esse: vt tamen ei non desit quod diligit. quia ipse bene cantat. Nam si cuiqȝ inuidet bene cantanti. non iam illud diligit: sed aut laudem. aut aliquid aliud. quo bene cantando vult peruenire. ⁊ potest ei minui vel auferri: si ⁊ alius bene cantauerit. Qui ergo inuidet bene cantanti non amat bene cantantem: sed rursus qui eo indiget non cantat bene. Quod multo accommodatius de bene viuente dici potest: quia ⁊ inuidere nulli potest: quo enim perueniunt bene viuentes. tantũdem est omnibus. nec minus fit cum plures habuerit. Et potest esse tẽpus quo bonus cantor cantare nõ decenter queat: ⁊ indigeat voce alterius qua sibi exhibeatur quod diligit: tanqȝ si alicubi conuiuetur. vbi eũ cãtare turpe sit: sed deceat audire cantantez. Bene aũt viuere semp̃ decet. Z Quare quisquis hoc ⁊ diligit ⁊ facit. non solum non inuidet imitantibus. sed eis se prebet libentissime atqȝ hũanissime qȝtum potest. nec tamen eis indiget. Nam quod in illis diligit. in seipso habet totum atqȝ perfectum. Ita cũ diligit proximũ tanqȝ seipm̃: nõ inuidet ei qr nec sibi: p̃stat ei qd̃ põt qr ⁊ sibi nõ eo idiget. qr nec seipso tñ deo idiget: cui adherẽdo btũs ẽ. Nẽo aut illi eripit deũ. Ille ḡverissime atqȝ certissime inuictus homo est: qui coheret deo: nõ vt ab eo aliqd boni extra mereatur. sed cui nihil aliud qȝ ipsum herere deo bonũ est. Hic vir qȝdiu est in hac vita vtitur amico ad rependendam gratiã: vtitur inimico ad patientiam. vtitur quibus potest ad beneficẽtiam. vtitur oĩbus ad beniuolentiam ⁊ qȝqȝ tẽporalia non diligat: ip̃e recte vtitur temporalibus ⁊ pro eoruz forte hoĩbus consulit. si equaliter nõ potest omnibus. Quare si aliquem familiarium suorum promptius qȝ quemlibet alloquitur. non eum magis diligit: sed ad eum habet maiorẽ fiduciã. ⁊ apertiorẽ temporis ianuam. Tractat eñ tempori deditos tãto melius qȝto minus ipse obligatus est tempori. Cum itaqȝ oĩbus quos pariter diligit p̃desse nõ possit: nisi cõiũctioribus prodesse malit iniustus est. Animi autem coniunctio maior est qȝ locoꝝ aut temporum. quibus in hoc corpore iungimur sed ea maxima est que omnibus preualet. Non ergo iste affligitur morte cuiusqȝ quoniam qui toto animo deum diligit: nouit nec sibi perire quod deo non perit. Deus autem dominus est: ⁊ viuorum ⁊ mortuorum. Non cuiusqȝ miseria miser est. quia nec cuiusqȝ iusticia iustus est. ⁊ vt nemo illi iusticiam ⁊ deũ. sic nemo aufert beatitudinem. Et si aliquando forte alicuius periculo vel errore vel dolore cõmouetur: vsqȝ ad illius auxilium: aut correctionẽ aut consolationem. non vsqȝ ad suam subuersionem valere patitur. In omnibus autem officiosis laboribus future quietis certa expectatione non frangitur. A Quid eñ ei nocebit: qui bene vti etiaz inimico potest. Eius eñ presidio atqȝ munimento inimicitias nõ pertimescit: cuius precepto ⁊ dono diligit inimicos. Huic viro in tribulationibus parum est non contristari. nisi etiam gaudeat: sciens qꝛ tribulatio patientiã operat̃: patientia p̃batiõnẽ probatio spem: spes autem non cõfundit quoniam charitas dei diffusa est in cordibus nostris. per spiritumsanctuz qui datus est nobis. Quis huic nocebit? Quis hũc subiugabit? Homo ꝗ p̃sper᷑ reb⁹ p̃ficit: asper᷑ ꝗd p̃fecerit discit. Cũ eñ mutabiliũ bonoꝝ adest copia: non eis cõfidit. sȝ cũ subtrahuntur agnoscit vtrũ eũ nõ ceperit. qr plerũqȝ cũ assunt nobis putam⁹ qꝛ non ea diligam⁹. sȝ cũ abesse ceperit: iuenim⁹: ꝗ simus. Hoc eñ sine amore nr̃o aderat: qd̃ sine dolore discedit. Uidet̃ ḡ vicere cũ vicat̃: ꝗ supando ad id puenit: qd̃ cum dolore amisit⁹ ẽ: ⁊ vicit cum vinci vi-

deatur quisquis cedendo ad id peruenit: quod non amittit inuitus. Quem ergo delectat libertas. ab amore mutabilium rerum liber esse appetat: et quem regnare delectat: vni omnium regnatori deo subditus hereat: plus eum diligendo quam seipsum. et hec est perfecta iusticia: quod potius potiora: et minus minora diligimus. Sapientem animam atque perfectam talem diligat qualem illam videt: stultam non talem: sed quia esse perfecta et sapiens potest. quia nec seipsum debet stultum diligere. Nam qui se diligit stultum non proficiet ad sapientiam. nec fiet quisque qualis cupit esse nisi se oderit qualis est. Sed donec ad sapientiam perfectionemque veniatur. eo animo ferat stulticiam proximi quo suam ferret si stultus esset. et amare sapientiam. Quapropter si et ipsa superbia vere libertatis et veri regni vmbra est: etiam per ipsam nos commemorat diuina prouidentia: quid significemus viciosi. et quo debeamus redire correcti. Jam vero cuncta spectacula: et omnis illa que appellatur curiositas. quid aliud querit quam de rerum cognitione leticiam. Quid ergo admirabilius: quid speciosius ipsa veritate: ad quam omnis spectator peruenire se cupere confitetur. cum vehementer ne fallatur inuigilat et inde se iactat si aliquid acutius ceteris et viuacius in spectando cognoscat et iudicet. Ipsum denique prestigiatorem nihil aliud quam fallaciam profitentem diligenter ituentur: et cautissime obseruant. et si eluduntur. quia sua non possunt. illius delectantur scientia qui eos eludit.

B Nam et si ille nesciret quibus causis fallantur. intuentes. vel nescire crederetur. pariter erranti nullus plauderet. Si quis autem de populo vnus eum deprehenderit maiorem illo laudem se mereri putat. non ob aliud: nisi quia decipi fallique non potuit. Si autem multis apertus sit: non ille laudatur: sed irridentur ceteri qui talia deprehendere nequeunt. Ita omnis palma cognitioni datur et artificio et comprehensioni veritatis. ad quam nullo modo perueniunt qui foris eam querunt. Ita que in tantas nugas et turpitudines mersi sumus vt cum interrogati quid sit melius. verum an falsum. ore vno respondeamus verum esse melius iocis et ludis. tamen vbi nos vtique non vera sed falsa delectant. multo propensius quam preceptis ipsius veritatis hereamus ita nostro iudicio et ore punimur. aliud ratione approbantes. aliud vanitate sectantes. Tandem autem est ludicrum et iocula re aliquid: quamdiu nouimus in cuius veri comparatione rideatur. Sed diligendo talia excidimus a vero et non tam inuenimus quarum rerum incitamenta sint. quibus tanquam primis pulcris inhiamus et ab eis recedentes amplectamur nostra fantasmata. Nam redeuntibus nobis ad inuestigandam veritatem: ipsa in itinere occurrunt. et nos transire non sinunt. nullis viribus sed magis insidijs latrocinantia. non intelligentibus quam late pateat quod dictum est. Cauete a simulacris. Ita que alij per innumerabiles mundos vaga cogitationi volutati sunt. Alij deum esse non posse nisi corpus igneum putauerunt. Alij candorem lucis immense: per infinita spacia vsque quaque porrectum. ex vna tamen parte quasi nigro quodam cuneo fissum: duo aduersa regna opinantes et talia rebus constituentes principia: cum suis fantasmatibus fabulati sunt. Quos si iurare cogam vtrum hec vera esse sciant fortasse non audeant: sed vicissim dicant. Tu igitur ostende quid verum sit. Quibus si nihil respondeam nisi vt illam lucem querant qua eis apparet et certum est aliud esse credere. aliud intelligere iurarent et ipsi: nec oculis videri posse istam lucem: nec cum aliqua locorum vastitate cogitari: et nusque non presto esse querentibus: et nihil ea certius atque serenius inueniri.

C Que rursus omnia que de hac luce mentis nunc a me dicta sunt. nulla alia quam eadem luce manifesta sunt. Per hanc enim intelligo vera esse que dicta sunt: et hec me intelligere per hanc rursus intelligo. et hoc rursus et rursus cum quisque se aliquid

intelligere intelligit ꝛ idipsum rursus
intelligit. in infinitū pergere intelligo
ꝛ nulla hic esse spacia cuiusq̧ tumoris
aut volubilitatis intelligo. Intelligo
etiā nō me posse intelligere nisi viuam
ꝛ me viuatiorē intelligēdo fieri certi=
us intelligo. Eterna em̄ vita vitā tpa-
lē viuacitate ipa supat: nec qd sit eter=
nitas nisi intelligēdo conspicio. Mē=
tis quippe aspectu oēm mutabilitatē
ab eternitate secūgo. ꝛ in ipsa eternita
te nulla spacia tēporis cerno. q2 spa=
cia tpis preteritis ꝛ futuris rerū moti
bus cōstant. Nihil aūt preterit in eter
no ꝛ nihil futurū est. q2 ꝛ quod prete=
rit esse desinit. ꝛ qd futurū est nondum
esset cepit. Eternitas aūt tm̄modo est:
nec fuit quasi iā nō sit: nec erit q̄si ad=
huc nō sit. Quare sola ipsa verissime
dicere potuit humane menti. ego sum
q sum. ꝛ de illa verissime dici poterat.
Qui est misit me. Cui si nondū possu=
mus inherere: obiurgemur saltem nr̄a
fantasmata ꝛ tā nugatorios ꝛ decepto
rios ludos de spectaculo mētis eijcia=
mus. Utamur gradib9 quos nobis di
uina puidentia fabricare dignata est.
Cū em̄ figmētis ludicris nimiū dele=
ctati euanescerem9 in cogitationibus
nr̄is. ꝛ totā vitā nostrā in quedā vana
somnia verterem9 rōnali creature ser=
uiēte legibus suis. p sonos. ac litteras
ignē. fumū. nubē. columnā. quasi q̄dā
verba visibilia cū īfantia nr̄a pabolis
ac similitudinib9 q̄dāmodo ludere. ꝛ
interiores oculos nr̄os luto huiusce=
modi curare nō aspnata est ineffabilis
mīa dei. D Distingamus ḡ quā
fidē debeam9 historie. quā fidē debea=
mus ītelligētie. qd mādem9 memorie
verū esse nesciētes sed credentes tn̄. ꝛ
vbi sit verū qd nō venit ꝛ trāsit: sꝫ semp
eodē mō manet. q sit modus interpretā=
de allegorie q̄ per sapiētiā dicta credi
tur in spūsctō. vtrū a visibilib9 ātiquori
bus ad visibilia recētiora eā pducere
sufficiat. an vsq̧ ad aīe affectiōes atq̧
naturā: an vsq̧ ad incōmutabilē eter=
nitatē: an alie visibilia gesta significēt
alie mot9 aīoꝝ: alie legē eternitatis: an
aliqua inueniant in q̄bus hec oīa inue
stigāda sint. ꝛ q̄ sit stabilis fides: siue
historica ꝛ tpalis: siue spūalis ꝛ eterna
ad quā oīs īterpretatio autoritatꝫ di=
rigenda sit. ꝛ qd psit ad intelligenda
ꝛ obtinēda eterna. vbi finis est omniū
bonarū actionū. fides rerum tpaliū: ꝛ
quid intersit inter allegoriā historie: ꝛ
allegoriā facti: ꝛ allegoriā smonis: ꝛ
allegoriā sacramenti. ꝛ quō ipsa locu
tio diuinarū scripturaꝝ sm̄ cuiusq̧ li=
gue pprietatē accipiēda sit. habet em̄
oīs lingua sua quedam ppria genera
locutionū: q̄ cū in aliā linguā transfe=
runt: vident absurda. qd psit tāta lo=
quēdi humilitas. vt non solū ira dei ꝛ
tristicia: ꝛ a somno expgefactio: ꝛ me=
moria: ꝛ obliuio: ꝛ alia nōnulla q̄ ī bo
nos hoīes cadere possunt: sꝫ etiā pnie
zeli. crapule noīa. ꝛ alia hmōi ī sacris
libris inueniant. ꝛ vtrū oculi dei ꝛ ma
nus ꝛ pedes ꝛ alia huius generis mē
bra. q̄ in scripturis nominant ad visi=
bilē formā humani corporis referēda
sint. an ad significationes intelligibi=
lium ꝛ spūaliū potentiarum: sicut ga=
lea ꝛ scutū ꝛ gladius ꝛ cingulū ꝛ cete
ra talia. ꝛ qd maxime querendum est:
qd psit generi humano. q sic nobis p
rōnalem ꝛ genitalē ꝛ corporalē crea=
turā sibi suientē diuina puidentia lo=
cuta est. quo vno cognito: oīs ab aīo p
teruitas puerilis excludit: ꝛ ītroducit
sacrosancta religio. E Omissis
igit ꝛ repudiatis nugis theatricis ꝛ
poeticis: dininarū scripturaꝝ ꝯsidera
tione ꝛ tractatione pascam9 aīm atq̧
potemus: vane curiositatꝫ famē ac siti
fessum ꝛ estuantē: ꝛ inanibus fantasma
tibus tanq̧ pictis epulis: frustra refi=
ci satiari q̧ cupientē. Hoc vere liberali
ꝛ ingenuo ludo salubriter erudiamur.
Si nos miracula spectaculorū ꝛ pul=
critudo delectāt: illā desideram9 vide
re sapiam: que pertendit a fine vsq̧ ad
finē fortiter: ꝛ disponit omnia suauiter
Quid enim mirabilius: vi incorporea
mundū corporeū fabricante ꝛ admini
strante? Aut quid pulcri9 ordinante ꝛ
ornāte? Si aūt oēs fatent per corpus

ista sentiri: ⁊ aĩam meliorẽ esse q̃ꝫ cor=
pus: nihilne per se animꝰ ip̃e cõspiciet
aut qđ cõspiciet põt esse: nisi multo ex
cellentiꝰ lõge qꝫ prestantiꝰ? Jmmo xo
cõmemorati ab his q̃ iudicamꝰ intue=
ri q̃d sit ſm qđ iudicamꝰ: ⁊ ab opibus
artiũ cõuersi ad legẽ artiũ eã speciem
mente cõtuebimur cuius cõparatione
feda sunt q̃ ipsiꝰ benignitate sunt pul=
cra. Jnuisibilia eñi dei a creatura mũ
di p ea q̃ facta sunt intellecta cõspiciũ=
tur ⁊ sempiterna eiꝰ xtus ⁊ diuinitas
Hec est a tpalibꝰ ad eterna regressio.
⁊ ex vita veteris hoĩs in nouũ hoĩem
reformatio. Quid est aũt vñ hõ cõme=
morari non possit ad virtutes capessen
das: qñ de ipsis vicijs põt? Quid eñi
appetit curiositas nisi cognitionem q̃
certa esse nõ potest nisi rerũ eternaꝝ ⁊
eodẽ mõ se semp habentiũ. Quid ap=
petit supbia nisi potẽtiam: q̃ referꝰ ad
agendi facilitatẽ: quam nõ inuenit ni=
si aĩa pfecta ⁊ deo subdita ⁊ ad eiꝰ re=
gnũ summa caritate conuersa? Quid
appetit voluptas corpis nisi quietem
q̃ nõ est nisi vbi nulla ẽ indigẽtia ⁊ nul
la corruptio? Cauẽdi sunt ergo iferio=
res iferi. i. post hanc vitã pene grauio=
res: vbi nulla põt esse cõmemoratio ve
ritatꝭ: qꝛ nulla rõcinatio. F Jõ
nulla rõcinatio: qꝛ nõ eã pfundit lumẽ
veꝝ: qđ illuminat oẽm hoĩem veniẽtẽ
in hũc mundũ. Quare festinemꝰ ⁊ am
bulemꝰ cũ dies presto est: ne nos tene=
bre cõprehẽdãt. Festinemꝰ a scđa mor
te liberari. vbi nemo est q̃ memor dei
sit. ⁊ ab iferno vbi nemo ꝯfitebiꝰ deo.
Sed miseri hoĩes: quibus cognita vile
scũt: ⁊ nouitatibꝰ gaudẽt: libẽtiꝰ dis=
cũt q̃ꝫ norũt: cũ cognitio sit finis discẽ=
di ⁊ q̃bꝰ vilis est facilitas actiõis libẽ
tiꝰ certãt q̃ꝫ vicũt: cũ victoria sit finis
certãdi. Et q̃bꝰ vilis ẽ corpis salꝰ: ma
lũt vesci q̃ꝫ satiari. ⁊ malũt frui genita
libꝰ mẽbris q̃ꝫ nullã talẽ cõmotionem
pati. inueniunꝰ etiã q̃ malũt dormire
q̃ꝫ nõ dormitare. cũ oĩs illiꝰ voluptatꝭ
sits finis: nõ esurire ac sitire: ⁊ nõ deside
rare cõcubitum: nõ esse corpe fatigato
Quare q̃ fines ipsos desiderant prius

curiositate carent: cognoscẽtes eã esse
certã cognitionẽ q̃ itꝰ ẽ: ⁊ ea pfruẽtes
q̃ꝫtũ in hac vita q̃ant. Deinde accipi=
unt actiõis facilitatẽ puicacia posita.
sciẽtes maiorẽ esse faciliorẽ qꝫ victoriã
nõ resistere animositati cuiusq̃ꝫ. ⁊ hoc
q̃ꝫtũ in hac vita queũt sentiũt. Postre
mo etiã q̃etem corpis: abstinendo ab
his rebꝰ: sine q̃bus agi hec vita potest
Jsta gustant q̃ꝫ suauis est dñs. nec erit
eis dubiũ q̃d post hãc vitã futuꝝ sit. ⁊
pfectiõis sue fide spe ⁊ charitate nutri=
untur. Post hanc aũt vita ⁊ cognitio
pficiẽꝰ: qꝛ ex pte nũc scimꝰ. cũ aũt vene
nerit qđ pfectum est: non erit ex pte: ⁊
pax oĩs aderit. Nũc aũt alia lex ĩ mẽ=
bris meis repugnat legi mẽtꝭ mee. sꝫ
liberabit nos de corpe mortꝭ huiꝰ grã
dei p iesum xp̃m dñꝫ nr̃m qꝛ ex magna
parte cõcordamꝰ cũ aduersario: dũ cũ
illo sumꝰ ĩ via ⁊ tota sanitas: ⁊ nulla ĩ
digẽtia: ⁊ nulla fatigatio aderit corpi
qꝛ corruptibile hoc: tpe atqꝫ ordĩe suo
q̃ resurrectio carnis futura ẽ induẽꝰ in
corruptiõe. Nõ mirũ aũt si hoc dabiꝰ
his q̃ in cognitone solã xitatẽ amãt: ⁊
in actiõe solã pacẽ: ⁊ in corpe solã sani
tatẽ. G Hoc eñi ĩ eis pficiẽꝰ post
hãc vitã qđ ĩ hac vita plꝰ diligũt. Qui
ꝗ male vtũꝰ tãto mẽtꝭ bono. vt extra
eã visibilia magꝭ appetãt q̃bꝰ ad ꝯcu
piscẽda ⁊ diligẽda itelligibilia cõme=
morari debuerũt: dabũꝰ eis exteriores
tenebre. Haꝝ q̃ppe initiũ est: ⁊ carnis
prudẽtia: ⁊ sensuũ corpeoꝝ ĩbecillitas
Et q̃ certamĩbꝰ delectanꝰ: alienabunꝰ
a pace: ⁊ sũmis difficltatibꝰ ĩplicabũꝰ
Jnitiũ ei sũme difficultatꝭ ẽ bellũ atqꝫ
cõtentio. Et hoc signari arbitror q̧ li
ganꝰ ei manꝰ ⁊ pedes. i. facultas oĩs
auferꝰ opandi. Et q̃ sitire ⁊ esurire vo=
lũt ⁊ ĩ libidinẽ ardescere ⁊ defatigari
vt libenꝰ edãt ⁊ bibãt ⁊ ꝯcũbãt ⁊ dor=
miãt: amãt ĩdigẽtiã qđ ẽ initiũ summo
rũ doloꝝ. Perficiẽꝰ ꝗ in eis qđ amãt.
vt ibi sint vbi eis sit ploratꝰ ⁊ stridor
dentiũ. Plures ei sũt q̃ hec oĩa siꝰ ini=
tia diligũt ⁊ q̃rũ vita ẽ spectare. ꝯtẽde
re. mãducare. bibere. ꝯcũbere. dormi=
re. ⁊ ĩ cogitatiõe sua nihil aliud q̃ꝫ fã=

tasmata: q̄ de tali vita colligūt ā plexa ri: et ex eorū fallacia supstitiōis v'l ipiētat regulas fingere. qb' decipiunt: et qb' inherēt etiā si ab illecebris carnis se abstinere conent. q2 nō bñ vtunt ta lēto sibi cōmisso. i. mēt acie q̄ vident oēs q̄ docti aut vrbani aut faceti nominant excellere. s3 hñt eā in sudario ligatā. aut i terra obrutā. i. delicat et supfluis reb'. aut terrenis cupiditatibus iuolutā et oppressa3. Ligabunt g̃ his man' et pedes. et mittent in tenebras exteriores: ibi erit plorat' et stridor dētiu3: nō q2 ipsa dilexerūt. qs em̄ hec diligat s3 q2 illa q̄ dilexerūt initia sunt istorū. et necessario dilectores suos ad ista pducūt. Qui em̄ magis amāt ire q̄3 redire: aut puenire. in lōgīq̄ora mittēdi sunt: qm̄ caro sunt et spūs ambulās et nō reuertēs. Qui vo bene vtunt vl ipsis q̄n q̄3 sensib' corpis ad credēda et pdicāda opa dei: et nutriēdā charitatē ipsius: vel actōe et cognitione ad pacificādā naturā suā et cognoscēdū deū intrāt in gaudiū dñi sui ¶ Propterea talētū qd male vtēti aufert: illi dat q̄ talēt q̄n q̄3 bñ vsus est nō q2 trāsferri pōt acumē intelligētie s3 ita sigtū ē posse hoc amittere neglīgētes et ipos ingeniosos. et ad eā puenire diligētes et pios q̄3uis i genio tardiores. Nō em̄ datū ē illō talētū ei q̄ accepat duo. h3 ei et hoc q̄d iā in actōe et cognitōe bñ viuit: s3 ei q̄ accepat q̄n q̄3. ¶ Nōdū em̄ hab3 ad eterna ɔtēplāda: idoneā mēt aciē: q̄ visibili bus tm̄. i. tēporalib' credit. s3 hīc pōt: q̄ horū oīm sensibiliū deū artificē laudat. et eū psuadet fide. et expectat spe. et q̄rit charitate. Que cū ita sint hortor vos hoīes charissimi et pximi mei: me q̄3 ipm hortor vobiscū: vt ad id qd nos p sapiam suā de' hortat: q̄3ta possumus celeritate curram'. Nō diligamus mūdū: qm̄ oīa q̄ i mūdo sunt cōcupiscētia carnis: et ɔcupiscētia oculorū ē: et ambitio seculi. Nō diligam' p carnis voluptatē corrūpere at q̄3 corrūpi ne ad miserabiliorē corruptionē dolorū tormētorū q̄3 veniamus. Nō diligam' certamina ne āgelis q̄ talibus gaudēt i ptātē demur. humiliādi. vincēdi. vberādi. Nō diligamus visibilia spectacula: ne ab ipsa vitate aberrādo et amando vmbras in tenebras proijciamur. Nō sit nobis religio in fantasmatib' nostris. meli' ē em̄ q̄lecū q̄3 verū: q̄3 oē q̄cq̄d pro arbitrio fingi pōt. et tñ animā ipsa3 q̄3uis aīa vra sit: cū falsa imaginat: colere nō debem'. Melior ē vra stipula: q̄3 lux inani cogitatōe p suspicāt volūtate formata et tñ stipulā quā sentim' et tāgimus demēt est credere colēdā. Nō sit nobis religio humanorū operū cultus. meliores em̄ sunt ipsi artifices q̄ talia fabricant: q̄s tñ colere nō debemus. Nō sit nobis religio cultus bestiarū. meliores em̄ sunt extremi hoīes: q̄s tñ colere nō debemus. Nō sit nobis religio cultus hoīm mortuorū. q2 si pie vixerint: nō sic habent vt tales q̄rāt honores: s3 illū a nobis coli volūt: q̄ illuminātē letant meriti sui nos esse ɔseruos ¶ Honorādi g̃ sunt, ppt imitationē non adorādi, ppt religionē. Si aūt male vixerīt: vbicū q̄3 sint nō sūt colēdi. Nō sit nobis religio cult' demonū: q2 ois supstitio cū sit magna pena hoīm. et piculosissima turpitudo honor est ac triumph' illorū. Nō sit nobis religio terrarū cult' et aq̄rū: q2 istis purior et lucidior est aer etiā caliginosus: quē tñ colere nō debem'. Non sit nobis religio etiā purioris aer: et serenioris cultus: q2 luce absente inūbrat: et purior illo est fulgor ignis etiā hui': quē tñ q̄m pro volūtate accēdim' et extinguimus: colere vti q̄3 nō debem'. ¶ Nō sit nobis religio cult' corporū ethereorū at q̄3 celestiū: q̄ q̄3uis oībus ceteris corporib' recte pponant: melior tñ ipsis ē q̄cun q̄3 vita. quapropter si aīata sunt: melior est q̄uis aīa p seipsam q̄3 corpus quodlib3 aīatū: et tñ aīam viciosa3 nemo colēdā esse cēsuerit. Nō sit nobis religio cult' illi' vite q̄ dicūt arbores viuere: qm̄ nullus sensus i ea est: et ex eo gñe est ista: q̄ nr̄i etiā corporis numerositas agit: q̄ etiā capilli et

ossa viuunt:q̃ sine sensu ꝑcidunt. hac autē melior ē vita sentiēs. ⁊ tñ vitā bestiarū colere nō debem⁹. Nō sit nobis religio vel ipsa pfecta ⁊ sapiēs anima rōnalis. siue in misterio vniuersitatis siue in misterio partiū stabilita. siue q̃ in summis hoīb⁹ expectat cōmutatōnē reformatōnēq; portōis sue. Qm̄ oīs vita rōnalis si pfecta ē icōmutabili ṽitati secū intrīsecus sine strepitu loquēti obtēperat nō obtēperās autē viciosa fit. Non ergo ꝑ se excellit. s; ꝑ illa; cui libēter obtēpat. Quod ergo colit summus angelus id colēdū ē etia; ab hoīe vltio. q: ipsa hoīs natura id nō colēdo facta ē vltia. Non em̄ aliunde sapiēs angelus: aliunde hō. aliunde ille verax: aliunde homo. sed ab vna incōmutabili sapīa ⁊ veritate. Nā idipsu; actū est tēporali dispēsatōe ad salutē nostrā vt naturā humanā ipsa dei virtus ⁊ dei sapiētia incōmutabilis ⁊ consubstantialis patri ⁊ coeternus suscipere dignaret: ꝑ quā nos doceret id esse hoī colēdu;: quod ab omni creatura intellectuali ⁊ rōnali colēdu; ē. Hoc etiā ipsos optimos angelos ⁊ excellentissima dei misteria velle credamus: vt vnū cū ipsis colamus deū: cuius ɔtēplatōe btī sunt. Nec q; enim ⁊ nos vidēdo angelū btī sumꝰ: s; vidēdo ṽitatē: qua etiā ipsos diligimus angelos. ⁊ his ɔgratulamur: nec iuidemus q; ea paratiores: vl' nullis molestijs interpedientibus pfruunt: sed magis eos diligimus: qm̄ ⁊ nos tale aliqd sperare a cōi dño iussi sum⁹. Quare honoram⁹ eos charitate: nō buitute: nec eis tēpla cōstruimus. Nolunt em̄ se sic honorari a nobis: q: nos ipsos cu; boni sumus: tēpla summi dei esse nouerūt. Recte ita q; scribit hoīe; ab angelo ꝓhibitū ne se adoraret. s; vnu; deū sub quo ei ess; ⁊ ille ɔseruus.

K Qui aūt nos iuitant vt sibi seruiamus ⁊ tāq; deos colamus: similes sunt supbis hoībus q̃bus si liceat sic coli volūt: sed istos hoīes ꝑpeti min⁹: illos ṽo colere magis piculosum est. Oīs em̄ hoī; dñatus in hoīes aut dominātiū. aut seruiētiu; morte finitur. Seruitus aūt sub angeloꝝ maloꝝ supbia: ꝑpt' ipsu; tēpus qd ē post mortē magis metuēda ē. Illud etia; cuiuis cognoscere facile ē: q; sub hoīe dominātē liberas cogitatōes habere cōcessu; ē. Illos aūt dños in mētibus ipsis formidemus q: vnus ē oculus ituēde ac ꝑcipiēde ṽitat;. Quare si oībus potestatibus q̃ dant hoībus ad regēdā rē publicā pro nostro vinculo subditi sumus: reddētes cesari quod cesar; est: ⁊ deo quod dei ē: nō ē metuēdum ne hoc post mortē nostram aliqs exigat. Et aliud ē seruitus aīe. aliud seruitus corporis. Justi autē hoīes: ⁊ in vno deo habētes oīa gaudia sua quādo ꝑ eoꝝ facta deus bñdicit ɔgratulant laudantibus. Cu; ṽo ipsi tanq; ipsi laudant. corrigūt errantes quos pñt: quos aūt nō pñt nō eis ɔgratulātur: ⁊ ab eo vicio corrigi volūt. Quibus si similes vl' etiā mundiores atq; sanctiores sunt boni āgeli: ⁊ oīa sctā dei misteria: qd metuim⁹ ne aliquē illorū offendamus si nō supstitiosi fuerim⁹: cū ipsis adiuuātib⁹: ad vnū deū tēdētes: ⁊ ei vni religātes aīas nras. vñ religio dicta credit: oī supstitōe careamus. Ecce vnū deū colo: vnū oīu; pīcipiū ⁊ vnā sapiētiā qua sapiēs est quecūq; aīa sapiens est: ⁊ ipsum munus: quo beata sunt quecūq; btā sunt. Quisqs angeloꝝ diligit hūc deū: certus sum q; ēt me diligit. Quisqs ī illo manet ⁊ pōt humanas preces sentire in illo me exaudit. Quisqs ipsu; hab; bonū suu;: ī ipso me adiuuat: nec mihi eius participationē pōt iuidere.

L Dicant ḡ mihi adoratores: aut adulatores partiū mūdi: qd nō optimū sibi ɔsiliet: q̃ hoc vnū colit qd oīs optim⁹ diligit. ⁊ cuius cognitōe gaudet. ⁊ ad qd pīcipiū recurrēdo fit optim⁹. Quisqs ṽo angel⁹ excessus suos diligit: ⁊ veritati e. se subditus non vult: ⁊ priuato suo letari cupiēs: a cōmuni oī; bono ⁊ vera beatitudine lapsus est. cui omēs mali subiugandi ⁊ premēdi. null⁹ aūt bonus nisi exercē=

dus ī potestatē dat̄: nullo dubitāte nō
est colēdus. cui⁹ leticia est nr̄a miseria
ꝛ cui⁹ dānū est nr̄a reuersio. Religet ꝗ
vos religio vni oīpotēti deo. qꝛ īt mētē
nr̄am ꝙ illū ītelligim⁹ patrē: ꝛ vitatē
.i. lucē īteriorē p quā illū ītelligamus
nulla īterposita creatura ē. Quare ip
saȝ qȝ vitatē ex pte dissimilē ī ip̄o ꝛ cū
ip̄so veneremur: ꝙ forma est oīm ꝙ ab
vno facta sunt ꝛ ad vnū nitūt̄. Vñ ap=
paret sp̄ūalib⁹ aīs p hāc formā esse fa
cta oīa ꝙ sola iplet qđ appetūt omīa.
Que tñ oīa neqȝ fierēt a pr̄e p filiū. ne
qȝ suis finib⁹ salua essent: nisi de⁹ sūme
bon⁹ esset. Qui ꝛ nulli nature ꝙ ab ip̄o
bona esse posset īuidit. ꝛ ī bono ip̄o a=
lia q̄tū vellēt. alia q̄tū possent vt ma
nerēt dedit. Quare ip̄ȝ donū dei cū pr̄e
ꝛ filio eq̄ īncōmutabile colere ꝛ tenere
nos ꝯuenit: vni⁹ substātie trinitatem.
vnū deū a ꝙ sum⁹: p quē sum⁹: ī ꝙ sum⁹
a ꝙ dicessim⁹: cui dissimiles facti sum⁹
a ꝙ pire nō pmissi sum⁹. p̄ncipiū ad qđ
recurrim⁹. formā quā sequimur. ꝛ gr̄aȝ ꝙ
recōciliamur. vnū ꝙ autore ꝯditi sum⁹
ꝛ similitudinē ei⁹ p quā ad vnitatē re
formamur. ꝛ pacē ꝙ vnitati adherem⁹
deū ꝙ dixit fiat ꝛ vbū p qđ factū est oē
qđ substātialit̄ ꝛ naturalit̄ factū est. ꝛ
donū benignitatꝭ ei⁹: ꝙ placuit ꝛ recō
ciliatū ē auctori suo. vt nō īteriret qđ=
qđ ab eo p vbū factū ē. vnū deū ꝙ crea
tore viuim⁹: p quē reformati sapient̄ vi
uim⁹. quē diligētes ꝛ ꝙ fruētes btē vi=
uim⁹. vnū deū ex ꝙ oīa. p quē oīa ī quo
oīa ip̄i gl̄ia ī s̄cl̄a seculoꝝ. Amē.

¶ Explicit liber Augustini de vera religione.

¶ Incipit liber de spiritu et aīa. ꝗ secū dū quosdā īscribit̄ Augustino. scdȝ ve ro alios nō sibi īscri bit̄: et hoc secunduȝ doctiores.

¶ Incipit prologus.

Quoniā di
ctū ē mihi vt cogno
scā meip̄ȝ: sustinere
nō possuȝ vt me ha
beā īcognitū. Ma=
gna nāqȝ est negli=
gētia nescire qđ il=
lud sit ꝙ celestia tā pfūde cogitam⁹. ꝙ
naturalia tā subtili īdagatiōe īuesti=
gam⁹. ꝛ de ip̄o ꝙqȝ creatore nr̄o tā sub
limia scire desideram⁹. Nō ē res pegri
na nec lōge q̄rēda a nobꝭ anim⁹ ꝙ ista
sapim⁹. Sȝ semp nob: scū adest. tractat
loq̄tur. ꝛ st⁹ nescit̄. Datū ē illi tā igē=
tiū rex secreta scire. ꝛ seip̄ȝ cognoscere
nō posse. Paucis siq̄dem licet ip̄o aīo
aīm cernere. i. vt ip̄e anim⁹ se videat.
Fieri aūt nō pōt q̄dā dīna puidētia vt
īueniēdi facultas desit religiosis aīs
seip̄os ꝛ deū suū pie ac caste ac diligēt̄
q̄rentib⁹. Idcirco reddā me mihi imo
deo meo cui maxime me debeo: ꝛ vide
bo qđ sit anim⁹: ꝛ ꝙ sit patria ei⁹.

¶ Quid est anim⁹. Capl̄m. i.

Anim⁹ ē substātia q̄dā rō
nis pticeps regēdo corpi
accōmodata. Anim⁹ sapi
entia illustrat⁹ ꝛ suū p̄nci
piū respicit ꝛ seip̄ȝ cognoscit. ꝛ q̄ȝ sit ī=
decoꝝ vt extra se q̄rat qđ ī seip̄o possit
īuenire: ītelligit. Corporeis vo passio
nib⁹ ꝯsopit⁹ ꝛ p sensibiles formas ex=
tra seip̄ȝ adduct⁹: oblit⁹ est qđ sit ꝛ qđ
fuit. Et qꝛ nihil aliud se fuisse meminit
nihil p̄ter qđ videt̄ se esse credit. Solo
sensu circa corpa. ꝛ imaginatiōe circa
corpoꝝ siltudiēs ꝛ locoꝝ vsat̄. ꝛ ī eis
siue vigilādo siue dormiēdo distrahit̄.
Cū vo ab hac distractiōe p purā ītelli
gētiā ascēdēs ī vnū se colligit rōnalis
dr̄. Rō siq̄dē est aī aspect⁹ ꝙ p seip̄ȝ veꝝ
ītuet̄. Rōcinatio ē rōnis īq̄sitio. Qua
re illa op⁹ ē ad vidēdū. ista ad īq̄rēdū.

¶ Qualiſ animꝰ eſt inuiſibilis. O

¶ Capitulū .ij.

Animꝰ inuiſibilis ē. Neq; eñ aliſ inuiſibilia cernere valeret. Viſibilia ꝑ corpus videt. inuiſibilia ꝑ ſe ⁊ in eo ſe videt ꝙ inuiſibilē ſe eſſe videt Videt tñ in corpe ꝑ corpꝰ ſicut ſenſus in lr̃a manet. ⁊ ꝑ lr̃a; videt Animꝰ corporis dñator rector ⁊ habitator videt ſeipm̃ ꝑ ſemetipm̃. Nō q̃rit auxiliū corporaliū oculoꝝ. imo vo ab oībus corporeis ſenſibus tanq; impedientibus ⁊ perſtrepentibus abſtrahit ſe ad ſe vt videat ſe in ſe vt nouit ſe apud ſe. Et cum vult deum cognoſcere eleuat ſe ſuper ſe mentis acie. Non eñ aliqd tale eſt deꝰ qualis eſt animus. non tamen videri niſi animo poteſt. nec ita videri vt animus poteſt. Incōmutabilis ſiquidem eſt veritas ſine defectu ſubſtantie. Nō talis eſt animus. Sed deficit ⁊ proficit: nouit ⁊ ignorat: meminit: ⁊ obliuiſcitur. Modo vult ⁊ modo non vult. Diffuſis cogitationibꝰ atq; conſilijs huc atq; illuc vagat. Cōſiderādo ſpectat oīa. Videt abſentia. tranſmarina viſu ambit ⁊ percurrit aſpectu: abdita ſcrutat. Et vno momento ſenſus ſuos per totius orbis fines ⁊ mundi ſecreta circūfert. Deſcendit ad inferna: aſcendit inde. Vſat in celo. adheret xp̃o. coniungit deo. Ipſe ſiqdem eſt eiꝰ patria ⁊ habitatio: ad cuius ſimilitudinē factus eſt. Quiſqs ergo ſe talē reddi deſiderat q̃lis a deo factꝰ eſt. i. ſimilē deo redeat ad ſe. ⁊ ſtet in ſe. ⁊ ſic ītra ſemet ipm̃ ⁊ apud ſemetipſum q̃rat ⁊ videat vñ ꝯſtet homo ⁊ ex qua ſua ꝑte factus ſit ad imaginē dei.

¶ De hoīs ꝯpoſitione. P

¶ Capitulū .iij.

Ex duabꝰ ſubſtātijs conſtat hō aīa ⁊ carne. Aīa cū rōe. carne cū ſenſibꝰ ſuis qs tñ ſenſus nō mouet caro abſq; aīe ſocietate. Aīa vero rationale ſuum tenet ſine carne.

¶ De potētijs aīe. Q

¶ Capitulum .iiij.

Eſt ſiqdem rōnalis cōcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis. Per rationalitatem habilis eſt illuminari ad aliqd cognoſcendū: infra ſe ⁊ ſupra ſe: in ſe ⁊ iuxta ſe. Cognoſcit ſiqdem deū ſupra ſe: ⁊ ſe in ſe: ⁊ angelū iuxta ſe: ⁊ qcqd celi ambitu cōtinet infra ſe. Per cōcupiſcibilitatē ⁊ iraſcibilitatē habil' ē affici ad aliqd appetendū vel fugiendū: amandū vel odiendū. ⁊ iō de rōnalitate oīs ſenſus orit aīe. ⁊ de alijs omnis affectus. Affectꝰ vo quadripartitꝰ eſſe cognoſcit. dū de eo qđ amamꝰ iā gaudemus: vel gaudendū ſperamus. ⁊ de eo qđ odimꝰ iam dolemꝰ vel dolēdū metuimꝰ. ⁊ ob hoc de concupiſcibilitate gaudiū ⁊ ſpes. ⁊ de iraſcibilitate doloꝛ ⁊ metus oriunt. Qui qdem quattuor affectꝰ aīe oīm ſunt vicioꝝ ⁊ virtutum quaſi quedā principia ⁊ cōmunis materia. Affectꝰ ſiqdem omni opi tuo nōmē imponit. Et qm̃ vtꝰ eſt habitꝰ mētis bñ cōpoſite: cōponēdi ⁊ inſtituēdi atq; ordinādi ſūt dicti affectꝰ ad id qđ debēt. ⁊ quō debēt vt in vtutes ꝑficere poſſint. alioqn ī vicia facile decidēt. Cū igit prudent. modeſte. fortit. ⁊ iuſte amor ⁊ odiū inſtituunt: in vtutes exurgēt. prudētiā. ſ. ⁊ tꝑantiā: fortitudinē atq; iuſticiā: q̃ q̃ſi origines ⁊ cardines ſunt oīm virtutum. R Et hec oīa cū affectuoſe ⁊ virtuoſe in aīa cōſtituunt per odiū mūdi ⁊ ſui ꝑficiſcitur in amorē dei ⁊ ꝓximi: ꝑ cōtēptum tꝑaliū ⁊ inferiorū: creſcit in deſideriū eternoꝝ ⁊ ſupnoꝝ. Senſus vero vnus eſt in aīa ⁊ qđ ipa. Et cū corpꝰ nō ſit: corporeus dicit. qꝛ corpus tranſcēdit vel qꝛ a corporis exercet inſtrumētis: vñ ob numerū inſtrumentoꝝ qnq; ꝑtitus dicit: cū intꝰ nō ſit niſi vnꝰ. Verū tamē ꝓpt varia exteriora variat ⁊ varie nūcupat. Dicit nāq; ſenſus. imaginatio. ratio. intellectꝰ. intelligētia. Et hec omnia in anima non aliud ſunt q; ipſa. Alie ⁊ alie proprietates inter ſe propter varia exercitia. ſed vna eſſentia rōnalis ⁊ vna anima. proprietates qdem diuerſe. ſed eſſētia vna: ſm̃ exera

citium multa sunt. scdm essentiã vero vnum sunt in aia & quod ipsa. Et sicut mundus iste visibilis quinqz partita quadã distinctione ẽ ordinatus. terra s. & aqua aere ethere cum firmamẽto. ipso quoqz supremo celo quod empiri um vocãt. Sic anie in mundo sui corporis pegrinati quinqz progressus sunt ad sapiẽtiã: sensus. s. imaginatio: rõ: intellectus & intelligẽtia. Quinqz em progressiõibus rõnalitas exercet ad sapiẽtiã: & qttuor affectibus ad charitatẽ. qtinus nouẽ istis progressionibus in semetipsa proficiẽs aia sensu & affectu. quasi interius qbusdã pedibus q spũ viuit spũ ambulet vsqz ad cherubin & seraphin. i. vsqz ad plenitudinẽ sciẽtie & regnũ charitatis. habeat qz aia p exercitiũ vtutes qrũ facultates habz p naturã.

De nouẽ pgressionibus aie. S

Capitulum. v.

Et hos progressus noibus & ordinibus angelorum cõparare prudẽti lectori relinq. Facile siqdẽ erit ei si sciat aptare sensum q pmus aie nuncius est angelis q nunciũ vocant. imaginationẽ archangelis. odiũ mundi vtutibus. odiũ sui ptãtibus. rationẽ pncipatibus amorẽ pximi dñatõibus. intellectum thronis. intelligẽtiã cherubin. amorẽ dei seraphi. Timor nãqz de supplicijs & dolor de pctis faciunt contẽptũ mũdi & sui: vt cũ vtutibus faciat miracula: & cum ptãtibus expellat demonia. Spes de pmissis & gaudiũ de pmijs faciũt amorẽ pximi & dei.

Aia facta est ad imaginẽ dei. T

Capitulum. vi.

Anima ad similitudinem toti⁹ sapiẽtie factã. oim rerum i se gerit similitudinez. Aia a pbo diffinita ẽ oim rerum similitudo. Habz siquidẽ in se vires qbus omnia apprehendit siue i uestigat: & oibus similis existit: cũ sit vna. Silis est terre p sensuz. aqz p imaginationẽ. aeri p rõnẽ. firmamento p intellectũ. celorũ celo p intelligẽtiam. Silis est lapidibus p essentiam. arboribus p vitã. aialibus p sensum & imaginationẽ. hominibus p rõnem. angelis p intellectum. deo p intelligentiaz. Et sicut deus est oibus capabilis & participabilis. sic anima oim est capax. Capabilis & participabilis oibus est deus: qz naturali suo munere & vsu. ex munere participat ab oibus ad essentiã q sunt. & fm illam ad idoneaz speciem q ab alijs differunt & fm vtrũqz ad ɔgruum vsum quo proficiunt. Tria hec oi existenti insunt qsi qdam vestigia summe essentie imagis & muneris. i. trinitatis patris & filij & spũssancti. Eternitas qppe est in patre. spẽs in imagine. vsus in munere. nobis autẽ omis vsus dĩnitatis est ex munere. Quodãmodo nãqz quasi propior videt nobis esse spũssctũs. vt pote patris & filij munus. Ex ipso nimiruz est ois vsus gratie cum patre & filio. Ipse em regit & erudit. consolat & perducit ecclesiam ad xpm quam ipse simul sine macula & ruga tradet regnuz deo & patri. Sic a patre per filium & spm vel potius in spũ diuina ad nos descẽderunt. Pater siqdem tradidit filium suum quo redimeret seruos. misit spm sanctum quo seruos adoptaret in filios. filium dedit in precium redemptionis: spũmsanctum in puilegium adoptionis. Se deniqz totum seruat i hereditatem adoptatis. Nemo ergo de dei pietate diffidat: quoniã maior est eius misericordia q nostra miseria. & qsqs ad eum toto corde clamauerit exaudiet illum: qm: misericors est. Tardius siqdem ei videt peccatori veniam dare: q ipsi peccatori accipere. Sic em festinat absoluere reum a tormento consciẽtie sue: qua si plus eum cruciet cõpassio miseri: q ipsum miserũ compassio sui.

Anime capacitas. V

Capitulum. vij.

Capax est oim aia qz p rõnalitatẽ ad cognitionẽ: & p ɔcupiscibilitatẽ ad dilectionẽ vniuersitatis capax iuenit. Sũt em i

aia ꝛ sunt id qđ aia. naturaľ sensus cognoscēs oia. ꝛ diiudicans inť oia: naturalis affectus quo suo ordine ꝛ gradu diligat oia. Uerūtñ facultates ꝛ quasi instrumēta cognoscēdi ꝛ diligēdi habꝫ ex natura. cognitionē tamē vitatꝫ ꝛ ordinē dilectōis nequaꝗ habꝫ nisi ex gr̄a. Facta siqdem a deo mens rōnalis sicut eius imaginē suscepit. ita cognitionē ꝛ amorē. Uasa siqdem q̄ creatrix sapiētia format vt sint. adiutrix gr̄a replet ne vacua sint. si strenuū opariū inuenerit.

Quid sit anima. X

Capl'm. viij.

Anima est substātia rōnalis itellectualis a deo facta spūaľ. non ex dei natura: sꝫ potius creatura ex nihilo facta: in bonū malūqꝫ conuertibilis. Et iō aliquatinus ē mortaľ in q̄tū ĩ deteri⁹ mutari: ꝛ a volūtate dei cuius participatiōe bona fit alienari pōt. Et aliquatinus ĩmortaľ. qm̄ sensum quo ei post hāc vitā vľ bñ vľ male fit amittere non pōt. nō q᷑ pro actis añ carnē gestis meruerit vt ĩ carne īcluderet: vt q̄dam voluerunt. Sꝫ nec iō pōt esse in hoīe sine sorde pctī: nisi a x̄po fuerit liberata. Dei eñ nutu ad corpus aia venit: vt si ƀm ei⁹ p̄ceptuꝫ agere vellet. mercedē acciperet vite eterne atqꝫ societatē angelorū. Si aūt cōtēneret penas iustissimas ꝛ amarissimas lueret. siue doloris continui. siue ignis eterni.

De interiori sensu ꝛ exteriori. Y

Capl'm. ix.

Anima ex eo dicta ē q᷑ aīe ꝛ corpus ad viuēdū hoc ē viuificet. Spūs ē ipsa anima pro spūali natura. vľ pro eo qđ spiret in corpore appellat⁹ est spūs. Aia ꝛ spūs idē sunt in homine: q̄uis aliud notet spūs ꝛ aliud anima. Spūs namqꝫ ad substantiam dr̄: ꝛ anima ad viuificationē. Eadē ē essentia sꝫ p̄prietas diuersa. Nā vn⁹ ꝛ idem spūs ad seipsum dr̄ spūs: ꝛ ad corpus anima. Spūs ē inq̄tū est rōne predita substātia rōnaľ. anima inq̄tū ē vita corporis. de qua dictū ē. Qui p̄diderit aiam suā saluā faciet eā. i. q̄sq̄s propter deū vitā hanc q̄ nūc corporis viuificatōe ex aia tēporaľr mortalis constat libent̄ despexerit. in futuro candē corporis nō solū aie vitā et̄nā ꝛ ĩmortalē recipiet. Hūana q̄dē aia q̄ in corpore habꝫ esse ꝛ extra corpus. pariter aia ꝛ spūs vocari pōt. nō due aie sensualis ꝛ rōnalis. altera qua homo viuat: ꝛ altera q̄ vt q̄dā putant sapiat. Sꝫ vna atqꝫ eadē aia in semetipsa viuit ꝛ p̄ intellectū. ꝛ corpori vitā p̄bet p̄ sensuꝫ. Humanū nāqꝫ corpus nec viuere nec nasci pōt sine aia rōnali. vegetať tñ ꝛ mouet ꝛ crescit ꝛ hūanā formā in vtero recipit p̄usq̄ animā rōnalē recipiat. Sicut etiā virgulta ꝛ herbas sine aia moueri ꝛ incremētū habere videmus. Duplex ē q̄dē vita anie, alia qua viuit in carne: ꝛ alia qua viuit in deo. Duo siq̄dē ĩ hoīe sensus sunt vnus interior: ꝛ alius exterior: ꝛ vterqꝫ bonū suū habꝫ in quo reficiť. Sensus interior reficiť in ꝯtēplatōe diuinitatꝫ. sensus ext̄ior ĩ ꝯtēplatōe hūanitatꝫ. Propterea deus hō factus ē vt totū hominē in se b̄tificaret ꝛ tota cōuersio hoīs esset ad ipsum: ꝛ tota dilectio homīs esset in ipso. cum a sensu carnis videreť p̄ carnē. ꝛ a sensu mētꝫ videreť p̄ diuinitatꝫ contēplationem. Hoc autē erat totū bonū hominis vt siue ingredereť siue egredereť. pascua in factore suo inueniret: pascua foris in carne saluatoris. pascua int⁹ in diuinitate creatoris. Hoc bonum magnū secutum est malum: quoniam perdito bono quod intus erat. egressa est anima ad bona aliena que foris erant. ꝛ pactum fecit cum delectationibus seculi. requiescens sup̄ illas: non attendēs absentiam boni sui interioris: eo q᷑ consolationes suas cerneret in bōis alienis. Nam cum exterior sensus carnalis bono suo vtiť. interior sensus mētis quasi obdormit. Non eñ cognoscit bona interioris sensus: q̄ iocunditate bonorū exteriorū capiť. Nā q̄ in

carne viuit in carne sentit: ꝛ dolores
carnis fugit inq̄ʒtū pōt. vulnera autē
aīe prorsus ignorat. nec medicinā q̄=
rit in eis. Cū aūt mortuꝰ fuerit sensus
aīe quo viuit in carne: tūc viuificari in
cipiet sensus ille quo sentiet semetipsū
ꝛ tunc sciet dolores suos. ꝛ incipiet sen
tire vulnera sua tanto grauius q̄ʒto ꝓ.
pius. Magis enī obest malū qḋ ē ma=
gis vicinū: ꝛ magis ꝓdest bonū.

¶ Quot modis dicaꝶ spūs. Z

¶ Caplm̄. x.

Spiritus dr̄ multis mōis. Dr̄ nāq̄ʒ spūs deus ꝛ aer iste. ꝛ flatus aer; q̄ a corde receptus ꝛ inde ꝑ totū cor
pus emissus mortaliū vitā flatu neces
sario continet. Iste tn̄ spūs iure aīa di
ci nō pōt. qꝛ aeris varietate dissoluiꝶ.
Dr̄ spūs aīa siue homīs siue pecoris.
Dr̄ spūs mens rōnalis. vbi est q̄dam
scintilla tanq̄ʒ oculus anime ad quē ꝑ
tinet imaginatio ꝛ cognitio dei. Ocu
lus aīe est mens ab omī corporis labe
pura mēt; aspectus est ratio intelle=
ctus visio. Tria hec omni aīe necessa=
ria sunt: vt sanos oculos habeat vt a=
spiciat: vt videat. Sanos oculos ha=
bʒ: cū a mortaliū cupiditatibus ē pur
gata atq̄ʒ remota. aspicit cū in dei lu=
mine contēplationis oculos figit vi=
det cum illa in contēplatōe conspicit
q̄ʒta sunt gaudia. q̄ʒta leticia. q̄ʒta se=
curitas. serenitas. ꝛ q̄ʒta iocūditas.
Sanitas facit illā securā. aspectus re=
ctā visio btām. Cū enī fuerit ab oī fece
liberata maculisq̄ʒ diluta. tūc se deni=
q̄ʒ in seipsa liberalissime tenet: ꝛ nihil
sibi metuit. aut nl̄la sua culpa d̄cq̄ʒ an
giꝶ ꝛ tūc ingēti q̄dā ꝛ incredibili fidu
cia ꝑgit in deū. i. in ipsā ꝯtēplationē
v̄itat;: aspectū siq̄dē rectū sequiꝶ ip=
sa visio dei q̄ ē finis aspectus. Sic aīa
ꝑus sanaꝶ. sanata introduciꝶ. itrodu=
cta reficiꝶ. Spūs etiā ē q̄dam vis aīe.
mēte inferior. vbi corporaliū rerū sil̄i
tudines exp̄muntꝶ. Nec ipse spūs cor=
pus ē: sʒ corpori similis. Que enī spū
videnꝶ nō sunt corporalia sʒ corpori=
bus silīa. Facies siq̄dē hoīs ꝛ nobis
forinsecus nota ē: ꝛ in memoria nostra
habʒ imaginē suā. incorporalē q̄dē sʒ
corpori similē. Mūdi quoq̄ʒ istiꝰ mira
bilis pulcritudo: ꝛ nobis foris p̄sto ē.
ꝛ in memoria nostra hʒ imaginē suā
incorporalē q̄dē: sʒ corpori similē. ad
quā recurrimus cū clausis oculis eā
cogitamꝰ. Qḋ enī ad corporis sensū
aliquod corpus in loco ē. hoc ē ad ani
mi aciē silr̄tudo corpor; in memoria.
ꝛ quod ē intētio voluntat; ad corpus
visū: visionēq̄ʒ copulādā. hoc ē eadē
intētio voluntat; ad copulādā ima=
ginē corporis q̄ ē in memoria ꝛ visio=
ne cogitant;. Ille spūs dr̄ factus ad
imaginē ꝛ silr̄tudinē dei: in quo ē cog
nitio v̄itat; ꝛ amor virtut;. Imago
siq̄dē ē in cognitōe: ꝛ similitudo in di
lectōe. Imago qꝛ rōnalis. ꝛ silr̄tudo
qꝛ spūalis. Heret siq̄dē v̄itati nulla i=
terposita substantia rōnale nostrum.
quo rōcinamur intelligimꝰ ꝛ sapimꝰ
spm̄ dicimus. Hunc autē spm̄ Aplūs
mētē vocat cū dicit. Renouamini spū
mēt; vr̄e. i. mēte. Nihil enī aliḋ ē spūs
mēt; q̄ʒ mēs. sicut corpus carnis ni=
hil aliud est q̄ʒ caro.

¶ Qḋ ī mēte eminet intelligētia. A

¶ Caplm̄. xi.

Mens autē dr̄ a mēte. Me=
ne autem grece latine dr̄
luna. Et sicut luna crescit
ꝛ deficit ꝛ varia vicissitu=
dine commutaꝶ. in id tn̄ quod fuit qua
dam perfecta nouitate se restituit. sic
mēs nunc caput summis viserit: nunc
decidit in infimis. nūc sese inferēs sibi
ver; falsa redarguit. modo ad corpo=
ralia regenda deflectiꝶ. modo eťnis ra
tionibus inspiciendis vel consulendis
adherescit. Ratio siq̄dem est mentis
aspectus quo bonū ꝛ malum discernit
virtutes eligit. deumq̄ʒ diligit. Mens
vniuersoꝝ capax ꝛ omniū rerū simili=
tudine insignita. omīa esse dr̄ natura=
li quadā potentia ꝛ naturali dignita
te. Idcirco inuisibiles reꝝ causas ꝑ in
telligentiam cōp̄hendit. ꝛ visibiles
actualiū formas ꝑ sensuū passiōes col
ligit. Et siue ꝑ sensus ad sensibilia exeat

siue ꝑ intelligentiã ad inuisibilia ascẽ
dat. reꝝ similitudines ad seipsam trahit.
ꝑsentia cognoscit. absentia intelligit.
ignota inquirit. ⁊ in inuẽtis veraꝫ. Rõ=
nale ⁊ intellectuale lumẽ quo ratioci=
namur intelligimus ⁊ sapimus mẽtẽ
dicimus. q̃ ita facta est: ad imaginem
dei: vt nulla interposita natura ab ipsa
veritate formetur. Mens enĩ ex eo dicta
est ꝙ emineat in aĩa. Prestantior siquidẽ
vis aĩe est. a qua ꝓcedit intelligen=
tia. ꝑ intelligentiã vtcũqꝫ ipsam verita=
tẽ intelligit. ꝑ sapiam diligit. Sapiẽ=
tia nãqꝫ est amor boni seu sapor boni.
a sapore siquidẽ dr. Mentis visio est in
telligentia. gustus sapientia. Ista cõ=
tẽplatur. illa delectatur. Cũ ab inferiori=
bus ad superiora volumus ascendere: ꝑ
us occurrit nobis sensus. deinde ima=
ginatio: postea ratio: intellectus ⁊ in
telligentia. ⁊ in summo est sapia. Sũ=
ma nanqꝫ sapiẽtia ipse deus est. Sa=
piẽtia hoĩs est pietas. i. cultus dei.
Sensus ea vis aĩe est q̃ rerũ corporea
rum corporeas recipit formas p̃ntes.
Imagĩatio ẽ ea vis aĩe q̃ reꝝ corpꝫea=
rum corporeas recipit formas: sꝫ ab=
sentes. Sensus nãqꝫ formas in mate=
ria ꝑcipit. imaginatio extra materiaꝫ
⁊ ea vis q̃ exterius formata sensus dr
eadẽ traducta vsqꝫ ad intimũ imagi=
natio vocatur. B Imaginatio nã
qꝫ de sensu oritur: ⁊ scdm̃ eius diuersita
tes ipsius quoqꝫ variatões. Multa vi
det aĩa carnalibꝫ oculis. Multa etiã
fantastica imaginatione ꝯcipit. ⁊ vbi
qꝫ q̃si diffunditur mouetur erigitur ⁊ fluctu
are videtur: nõ a se egrediens: sꝫ in semet
ipsa tãqꝫ in magno ꝑcurrens spacio ꝑ
uagatur. non exit ad illa sꝫ tractatibus
suis sibi illa repñtat. Habꝫ siquidẽ in
se quasi quãdã latitudinẽ/longitudi=
nẽ/ ⁊ altitudinẽ. Nã ꝑ charitatẽ deuꝫ
⁊ oẽs fideles sibi cõplectitur. ꝑ medita=
tionẽ reꝝ vniuersa q̃ a pncipio mundi
vsqꝫ ad finem deus propter salutẽ no=
strã opatus est meditatur. ꝑ ꝯtẽplatio=
nẽ q̃ sursum sunt. celestia ꝯtẽplatur. Ra
tio est ea vis aĩe q̃ rerum corporearuꝫ
naturas; formas: differentias: propa

accidẽtia ꝑcipit. oĩa incorporea sꝫ non
extra corpora: nisi ratõne subsistẽtia.
Abstrahit enĩ a corporibꝫ q̃ fundãtur
in corporibus non actõe sꝫ ꝯsideratõe
Natura nãqꝫ ipsius corporis scdꝫ ꝙ
oĩe corpus est. nullũ vtiqꝫ corpus est
Intellectus ea vis aĩe est q̃ inuisibi=
lia ꝑcipit. sicut angelos: demones: ani
mas: ⁊ omnẽ spm̃ creatũ. Intelligen=
tia ea vis aĩe est q̃ immediate suppo=
nitur deo. Cernit siquidẽ ipsum summũ ve
rũ ⁊ verẽ incõmutabilẽ. Sic aĩa sensu ꝑ
cipit corpora: imaginatõe corporũ si=
militudines: rõne corporum naturaꝗ.
Itellectu spm̃ creatuꝫ: intelligentia spi
ritum increatum. Et quicquid sensus ꝑci=
pit: imaginatio repręsentat: cogita=
tio format: ingenium inuestigat: ra=
tio indicat: memoria seruat: intellectꝫ
separat: intelligentia comprehendit:
⁊ ad meditationẽ siue contẽplationẽ
adducit. Ingenium ea vis est anĩe: si=
ue intentio qua anĩa se extendit ⁊ ex=
ercet ad incognitorum cognitionem.
Ingeniuꝫ siquidẽ exquirit incognita: ra=
tio discernit inuẽta: memoria recõdit
iudicata ⁊ offert adhuc iudicanda.
C Sic fit ascẽsus ab inferioribꝫ ad
superiora: ⁊ ima a summis depẽdẽt. In
tellectus nãqꝫ quedã imago ⁊ similitudo
intelligẽtie est: ratio intellectus: ratio
nis fantasticus spũs: cui etiã supremũ
corpis corpꝫ. id ẽ ignis quedã similitudine
iungitur. ⁊ igni aer. ⁊ aeri aq̃ ⁊ aq̃ ter=
ra. Sensus informat imaginationẽ:
imaginatio rationẽ: ⁊ facit scientiã si=
ue prudẽtiã: rursum rationi occurrẽs
diuina prouidentia informat eã ⁊ fa=
cit intelligentiã siue sapiẽtiã. Est ita=
qꝫ in ratione quedã ad supna ⁊ celestia
intendens. ⁊ id dicitur sapientia. ⁊ est
quedã ad transitoria ⁊ caduca respici=
ens. ⁊ id vocatur prudentia. Hec duo ex
rõne sunt. ⁊ in rõne consistunt. Et diui
dit se rõ in duo. s. in sursum ⁊ deorsum.
sursum in sapiẽtiã. deorsuꝫ in pruden=
tiã: q̃si in virũ ⁊ mulierẽ. vt vir sit su=
perior ⁊ regat. mulier iferior ⁊ regatur
Vñ dictũ ẽ. Melior est iniquitas viri q̃
mulier benefaciens. Melior siquidem

est q̄ per celeste ꝺ̄siderium accēsus: carnē necessaria etiā ei subtrahendo affligit. q̄ꝫ q̄ ꝑ carnalē affectū resolut⁹ ꝑ oīa q̄ cōmoda sunt ei satisfacere ꝯtendit.

¶ Sensus et eius opus. D

¶ Capitulum. xij.

Sensus iuuatur exterius. qꝛ oculi carnis: q̄ꝫuis ex natura facultatē vidēdi habeat nūq̄ꝫ tñ ꝑ se ꝯseqtur visionē. nec auris auditū nisi ex bñficio exterioris lucis et soni Imaginatio iuuatur exteri⁹: qꝛ ex sensiblib⁹ ꝯcipit̃. Rō iuuat̃ interius: qꝛ spūs rōnalis ex dono creatoris abilis ad cognoscendum verū et diligendū bonū: nisi interioris lucis radio fuerit ꝑfusus: et calore succēsus. nūq̄ꝫ ꝯseqtur sapientie cognitionem vł charitatis affectū. Intellectus et intelligentia iuuant̃ superius: quia deus ignis et lux est. Lux ḡ splēdorem emitēs ex se quē retinet in se: illuminat intelligentiā ad cognitionem ꝟitatis. Ignis ꝟo calorē de se emittens: sed nō amittens inflāmat affectū ad amorem ꝟtutꝫ. Et sicut solem non videt oculus nisi in lumine solis. sic verū ac diuinū lumē nō poterit intelligentia videre nisi in ipsi⁹ lumine. Dñe inqt ꝓpheta in lumīe tuo videbim⁹ lumē. Cū enī mortale hoc īduerit īmortalitatē. et corruptibile hoc induerit īcorruptibilitatē tūc mente parit̃ et corpore spūales effecti sm̄ modulū nr̄m ꝑ mentꝫ illuminationē oīa sciem⁹: et ꝑ corporis incorruptibilis leuitatē vbiq̄ꝫ eē poterim⁹ Uolabimus mente ꝑ contemplationē volabimus corpore per incorruptionem. E Discernemus mēte: discernemus corpore: cum sensus nr̄i corporei vertent̃ in rōnem: ratio in intellectū: intellectus in intelligentiā: intelligentia in deū mutabitur. Sensu visibilia percipiūtur. in imaginatione cōtinent̃ visibiliū imagines et siītudines ad rationem ꝑtinent visibiliū rōnes et diffinitiones: et īuisibiliū inuestigationes. ad ītellectū et ītelligentiā spectāt spūaliū et diuinoꝝ cōphēsiones et cōtemplatiōes. Sēsus ꝟo et imaginatio ad rōnem nō ascēdūt: sꝫ īfra remanētes eā aliqten⁹ ꝺ̄ducere possunt: et q̄si a lōge q̄daꝫ oñdere ad q̄ non pñt ꝑuenire. Siłr q̄dā ꝓportione intellectū et ītelligentiā rō iuuare pōt: sꝫ ad statū eorū nō valet ascēdere: qm̄ metas suas et fines suos ꝓpos habet quos transcendere nō pōt Sēsū et imaginationē cū ceterꝫ aīalib⁹ cōia habem⁹. Uidēt siqdē visibilia et visoꝝ recordant̃. In q̄busdaꝫ etiā sensib⁹ nos superāt. qm̄ iustū fuit vt brutis aīalib⁹ q̄bus nil dandū erat in ītellectu: aliqd āpli⁹ daret̃ in sensu. Et ecōtrario tāto maior necessitas inducit̃ hoī exercēde rōnis q̄ꝫto maiorē defectū patit̃ sensualitatꝫ. Ratio autē inde īcipit vñ aliqd occurrit qꝺ̄ nobis cū aīalib⁹ nō sit cōe. Quedā ḡ sunt infra rōnē: q̄dā iuxta rōnē q̄dā supra rōnem. Infra rōneꝫ sunt q̄ sensu ꝑcipim⁹ sicut dura et mollia: calida et frigida: cādida et nigra. Juxta rōneꝫ sunt et ꝑuia rōni: q̄ rōne ꝑcipim⁹. sicut cōmoda et incōmoda: ꝟa et falsa: iusta et iniusta Rō siqdē est q̄dā aī mot⁹ visum mentꝫ acuens: veraq̄ꝫ a falsis distinguens. Supra rōnem sunt q̄ nec sensus docet nec ratio ꝑsuadet: sꝫ aut diuina reuelatione ꝯprehēdūt̃: aut diuinaꝝ scripturaꝝ autoritate credūt̃: sicut deū in vna substātia trinū: et ī trib⁹ ꝑsonis substātialit̃ vnū. De⁹ siqdē est rerū vniuersitas. ita q̄ nulla singularꝫ: et iō motib⁹ rōnis nō subiacet: qꝛ ratio nō est nisi de re aliqua.

¶ Diffinitio anime et explanatio eius. F

¶ Capitulū. xiij.

Anima est spūs ītellectualis rōnalis: semꝑ viuēs: semꝑ in motu bone maleq̄ꝫ volūtatꝫ capax: sm̄ benignitatē creatoris: atq̄ꝫ sm̄ sui oꝑis officiū varijs nūcupat̃ noīb⁹. Dicitur nāq̄ꝫ aīa dū vegetat: spūs dū ꝯtēplatur: sensus dum sentit: anim⁹ dū sapit: dū intelligit mens: dū discernit ratio: dum recordat̃ memoria: dū vult volūtas. Ista tñ nō differunt in substantia

quēadmodū in noib⁹. qm̄ oia ista vna aīa est ꝓprietates q̄dem diuerse: sed essentia vna. In spū tn̄ ⁊ aīa pōt esse differētia: qꝛ ois aia est spūs: ſʒ nō ois spūs est aīa. Aie duplices sunt actiones. Alio nāq̄ consilio erigiť ad deū alio inclinatur ad carnē. Inclinať aūt sic. Cū sit subtilis ⁊ inuisibilis: videri nō potest: sed per potentias suas se extendit ⁊ ostendit. Per concupiscibilitatē nanq̄ appetit. per irascibilitatē contēnit: per rōnalitatem inter vtrūq̄ discernit. Tota essentia aīe in his potentijs suis existit: nec per partes diuidiť cum simplex sit ⁊ indiuidua. Et si aliqn̄ partes hr̄e diciť: ratione potius similitudinis q̄ veritate cōpositiōis itelligēdū est. Simplex substātia ē aīa nec aliud nec min⁹ est rō i substātia q̄ aīa nec aliud nec min⁹ irascilitas vel ꝯcupiscibilitas q̄ aīa: ſʒ vna eadēq̄ substātia ſm diuersas potētias diuersa sortitur vocabula. Has potentias habet anteq̄ corpori misceatur. Naturales siq̄dem sunt ei: nec aliud sunt q̄ ipsa. Tota nāq̄ aīe substātia in his tribus plēa ⁊ ꝑfecta ꝯsistit. i. in rōnalitate. cōcupiscibilitate ⁊ irascibilitate. q̄si q̄dā sua trinitate: ⁊ tota hec trinitas est q̄dam aīe vnitas: ⁊ ip̄a aīa. Deus ē oīa sua: ⁊ aīa q̄dā sua. Habet siq̄dē naturalia ⁊ ip̄a oīa est. Potentie nanq̄ ⁊ vires eius idē sunt qđ ip̄a. Habet accidētalia ⁊ ip̄a nō est. Sue vires est: sue virtutes non est. Non eñ est sua prudentia: sua temperātia: sua fortitudo sua iusticia. Potentie aīe sunt rōnalitas: concupiscibilitas: ⁊ irascibilitas. Vires sunt: sensus: imaginatio: ratio: memoria: intellect⁹: intelligētia. Potentie aūt possunt dici vires: ⁊ vires dici possunt pontentie.

¶ De amicitia aīe ⁊ corpor̄. H

¶ Capitulum. xiiij.

Quibusdā affectib⁹ ⁊ quadā amicitia aīa corpori cōiūgiť. ſm quā amicitiaʒ nemo carnē suā odio hēt. Sociata nanq̄ illi licet eius societate pregraueť: ineffabili tn̄ conditione diligit illud. amat carcerem suū: ⁊ ideo libera esse non potest. Doloribus eius vehementer afficitur. Formidat interitum que mori non potest. Timet defectum q̄ per naturam non pōt deficere. Oculoꝝ pascitur speculatione. sonorꝫ delectat ur auditibus: suauissimis iocundatur odoribus: larga epulatione reficitur. Et licet his rebus nullaten⁹ ipsa vtatur. graui tn̄ merore affligitur si subtrahantur. Huic etiam nōnunq̄ subrepunt vicia contraria rationi. duʒ aīa dilecto corpori indulgenti⁹ remittendo locum noscitur prebere peccato Per sensus quoq̄ ꝓgrediť anima ad corpus mouendū ⁊ viuificandum. Nouem quoq̄ sunt foramina in humano corpore: q̄bus ſm naturalē ꝯtēperantiam influit ⁊ effluit oē quo idem corpus vegitať ⁊ regiť. Sūt etiā vtriusq̄ q̄dam similia: corporis. s. sup̄mū: ⁊ spūs infimū. in quibus sine naturarū confusione: ꝑsonali tamen vnione facile coniungi possunt. Silia eñ silibus gaudēt. Itaq̄ aīa q̄ vere spūs est: ⁊ caro q̄ vo corp⁹ ē: i suis extremitatib⁹ facile ⁊ ꝯueniēť vniunť. i. in fantastico aīe qđ corpus nō est. sed sile corpori: ⁊ sensualitate carnis q̄ fere spūs ē: qꝛ sine aīa fieri nō pōt. Sicut ei sup̄mū aīe id est intelligētia siue mēs imaginē siue similitudinē gerit sui sup̄ioris: id est dei. vnde ⁊ eius susceptiua esse potuit ad vnionem personalem etiam quādo ip se voluit absq̄ vlla diminutione nature sue. sic sup̄mū carnis: id est sensualitas: aīe gerens similitudinē ad personalē vnionem eius essentiā suscipere potest. Nec istud mirū est: cum etiam in sensu ⁊ memoria pecudis quedam est imitatio rationalitatis: ⁊ in appetitu voluntatis. ⁊ in his que refugit reprobationis. Spūs nāq̄ corporeus q̄ vtiq̄ vere est corpus: ⁊ sensu naturali inter multa discernit ⁊ vi cōcupiscibilitatis eligit: ⁊ natura irascibilitatꝫ reprobat. H Habet siq̄dē corporea vita q̄sdā gradus incremētoꝝ q̄b⁹ ad imaginē summe vite proficit. Primus eñ gradus corporee vite ē sensi-

ficatio. Secūd⁹ p sensū3 ĩgrediēs imaginatio. Tertius p imaginationē cōceptorū3 memoria. Quartus sm sensuū3 passiones quedā sine discretione intelligentie prouidentia: in qua quidem quasi rationis imago est: & nulla ratio est. In his oībus corporea vita spūalē vitam imitatur. primo in eo ꝙ sentit. secundo in eo ꝙ sensum concipit. tertio in eo ꝙ concepta retinet. quarto in eo ꝙ siue in imaginatis siue in sensibus scōm quandam rationis similitudinē siue ad appetendum siue ad fugiēdū3 se in se flectit. Conuenientissima autē media sunt & carnis & anime sensualitas carnis que maxime ignis est: & fantasticus spūs q igneus vigor dicitur. Unde & qdam loquēs de aiabus ait. Igneus est ills vigor & celestis origo. Mira societas carnis & aīe spūs vite & limi terre. Sic eñ scriptū3 est. Fecit deus hominē de limo terre & inspirauit in faciē eius spiraculum vite: dans ei sensū3 & intellectum: vt per sensum lutum sibi sociatum viuificaret: & per intellectum regeret. & vt per intellectum ītus ingrederet & contēplaretur dei sapientiam & per sensum foras egrederetur & contēplaret opera sapiētie: intellectu ītus illustrauit: sensu foris decorauit. vt in vtroqȝ refectionē inueniret. intus ad felicitatē: foris ad iocunditatem. Sed qr bona exteriora diu stare non possunt. iussus est hō ab exterioribus ad interiora redire. & ab īterioribus ad supiora ascendere. Tante siqdem dignitatis est humana conditio vt nullū bonum preter summū bonū ei sufficere possit. Plenum fuit miraculo ꝙ tā3 diuersa & tam diuisa ab īuicem ad inuicē potuerunt coniungi. Nec minus mirabile fuit ꝙ limo nostro deus seipsū3 cōiunxit. vt sibi inuicem vnirentur deus & limus. tanta sublimitas & tanta vilitas. Nichil eñ est deo sublimius: & nihil luno vilius. Mirabilis fuit coniunctio prima. mirabilis fuit secunda nec minus mirabilis erit tertia. cū hō angelus & de⁹ vn⁹ erit spūs. I

Eodem nāqȝ bono bonus est homo: q bon⁹ est angelus. eodēqȝ bono vterqȝ beatus. Si tñ ambo idipsum eadē voluntate eodēqȝ spū cupiunt. Si eñ tā disparē natura carnis & anime ad vnā federationē atqȝ amicitiam deus coniungere potuit: nequaqȝ erit ei impossibile rationalē spm q vsqȝ ad consortium terreni corporis humiliatus est cum eodē corpore glorificato: vt sit ei glorie quod fuit ei sarcine ad consortiū3 beatorū3 spūum q in sua puritate persiterunt: exaltare: atqȝ ad sue glorie participationē sublimare. Ad hoc siquidē illum sola charitate nulla necessitate creauit altissimus: vt sue beatitudinis particīpē faceret. Si ergo tantū gaudium & tanta leticia est in vita ista tēporali. q constat ex presentia spūs in corpore corruptibili. qȝta leticia & qȝtū3 gaudiū erit in vita eterna que constat ex presentia diuinitat; in spū rōnali. Subijciatur ergo corpus animo: animus deo: & vnus spūs erit cum eo. ita tamen si in humilitate pmanserit & gram sui creatoris per quā3 exaltandus & glorificandus est agnouerit. Ex carne & anima constat homo: & vtrūqȝ bonum suū3 hab3 in q gaudet & exultat. Bonum aīe est de⁹: cum affluentia dulcedis sue. Bonum carnis est mundus cū abundantia iocunditat; sue. Sed mundus iste ē exterior: deus autē interior. Nihil est eo interius: nihil eo presentius. Interior est omi re. qr in ipso sunt oīa. Exterior est oī re: qr ipse est super oīa. Ab hoc ergo mundo ad deum reuertētes & qsi ab imo sursum ascendentes per nosmetipsos transire debemus. Ascēdere eñ ad deum: hoc est intrare seipsū3 & non solum ad se intrare: s3 ineffabili quodā modo in ītimis seipsum transire. Qui eñ interius intrans & intrisecus penetrans seipsum transcēdit: ille veraciter ad deū ascēdit. Ab huius ergo mundi distractōibus cor nostrū3 colligamus: & ad interiora gaudia reuocemus. Et si cor nostrum semp tenere non possumus: saltē ab illicit; & va-

nis cogitationibus restringamus: vt aliqñ in diuine contemplationis lumine figere valeamus. Hec ē eñi reqes cordis nostri. cū in dei amore p desiderium figit. Hec ē vita cordis nostri cum deum suum contēplat: ⁊ ipsa sua contēplatione suauit reficit. Et dulce ē illi semp ad considerādū. quod ad amādum ⁊ laudandum semp est suaue. Nihil eñi ad beatam vitam prestantius videt. quaz velut clausis carnalibus sensibus: extra carnē mūdū qꝫ: affectū quēpiā intra semetipsuz ꝯuerti. alienū qꝫ effectū a mortaliū cupiditatibus sibi soli ⁊ deo loqui.

¶ De cōparatione aīe ad ea de q̄bus corpus constat. K

¶ Capitulum. xv.

Cum aīa sit incorporea: per subtiliorē naturā corporis sui. id est p ignē ⁊ aerē: q̄ in isto quoqꝫ mūdo pcellētia sunt corpora. ⁊ ideo magis subtiliora corpus admistrat. Ita siq̄dē priora excipiunt intus anime viuificant; eo q incorporee nature sunt propinq̄ora: q̄ humor ⁊ terra: vt ad eorum proximū misterium tota moles admistret. Nullus sine his duobus vel in corpore sensus est: vel ab anima spontaneus corporis motus. Ignis ⁊ aer que leuia sunt: mouent aquam ⁊ terram q̄ grauia sunt. Quapropter etiam corpora post anime abscessum moueri non videmus. q2 ignis ⁊ aer: que duo per anime presentiam tenent in corpore terreno ⁊ humido vt oīm quattuor fiat tēpatio: post eiusdē aīe abscessum ad supna euadunt ac sese expediunt. Corporis autē compositio sic fit. Corpus constat ex officialibus mēbris, officialia ex consimilibus. consimilia ex humoribus. humores ex cibis. cibi ex elemētis. ⁊ nihil hox ē aīa: sꝫ in istis tāq̄ in organis agit aīa: ⁊ p hoc corpori consulit ⁊ huic vite in qua factus est hō in aīam viuētē. Que cū tēperata ⁊ ordinata fuerint congruunt viuificationi: ⁊ nunq̄ recedit aīa. Si vo distēperata ⁊ cōfusa fuerint inuita recedit anima: secum trahens omnia: sensum imaginationē: rationē: intellectum: intelligentiam: concupiscibilitatem: ⁊ irascibilitatem: ⁊ ex his sm merita afficit ad delectationē siue ad dolorem. Corpus autē quod prius itegruz tanq̄ organū contēperatuz ⁊ dispositū erat vt melos musicū in se contineret ⁊ tactuz resonaret. nūc confractuz ⁊ inutile e regione iacz. Aīa vo recurrētibus ad regiones suas elemētorum partibus: non habēs vbi vires suas exerceat: reqescit ab his tantuz motibus q̄bus corpus per tēpus ⁊ locuz mouebat: ipsa p tēpus illocalit mota: quoniā ⁊ si organū perijt: sꝫ nō melos nec qd organū mouebat. Anīa int deū ⁊ corpus posita p tēpus mouet: vel reminiscēdo qd oblita fuerat: vel discēdo qd ignorabat: vel volēdo qd nolebat. p locuz vo non mouet: q2 per loci spacia non distēdit. Deus autē corpore non eget vt sit: nec loco vt alicubi: nec tēpore vt aliquando: nec cā vt alicūde: nec forma vt aliq̄d: nec aliquo genere subiecti in quo subsistat vl cui assistat.

¶ Per q̄d aīa vnit deo. L

¶ Capitulum. xvi.

Habz aīa quādā propriā naturā oībus his mundane molis elemētis excellētiorē: qua veraciter non possit in aliqua fantasia corporalium imaginuz quas per sensum carnis percipimus cogitari: sed mente intelligi vitaqꝫ sentiri. Intelligi potest. sentiri nō potest. Non eñi est corpus: nec deus: nec vita sine sensu. qualis est in arboribus: nec vita sine rationali mente qualis est in animalibus. sed vita ⁊ vita perpetua. Nec quidem minor q̄ angeloruz est futura: si ex precepto sui creatoris vixerit. Preceptum autem eius ē vt in dilectōe eius maneamus. Manete inq̄t in dilectione mea. Per dilectionē nāqꝫ sibi rationalē creaturā copulauit: vt eū sp haberet ⁊ i ipso semp maneret. de eo ⁊ in eo delectans gaudens ⁊ exultans. Per dilectionē

creatori suo & sibiq̃ inuicem rationalis creatura copulata est: solū nanq̃ dilectionis vinculū est quod ligat vtrosq̃ in idipsum. Per amorē dei oēs ei adheremus. p amorē proximi oīs ad inuicem vnū sumus: vt bonū omniū fiat singulorū. & quod quisq̃ in se non habet in altero possideat. Charitas ē via dei ad hoīes & via hoīm ad deū. Per charitatē eñ venit de⁹ ad hoīes. venit in hoīes. fact⁹ est homo. Per charitatē hoīes diligūt deū. eligūt deū. ad deum currūt: ad deū perueniūt. Sic familiaris est deo charitas: vt ipe māsionē habere nolit vbi charitas nō fuerit. Si ḡ charitatē habes deū habes. Q2 deus charitas est.

¶ Persuasio ad diligendum deū per beneficia conditionis & redemptionis. M

¶ Capitulū. xvij.

Miser ego q̃tum deberem diligere deum meum: qui me fecit cum non eram: redemit cum perieram. Nō erā: de nihilo me fecit. non lapidē: nō arborem: nō auem: non aliqđ de aīalibus sed hominem me voluit esse. dedit mihi viuere. sentire. discernere. Perieram: ad mortalitatem descendit: mortalitatē suscepit. passionem sustinuit: mortē vicit: & sic me restaurauit. Perierā & abierā: qm̄ in peccatis meis eram venūdatus. venit ille post me vt redimeret me. & tātū dilexit me vt sanguinis sui precium appenderet p me tali q̃ pacto reduxit me de exilio: & redemit de seruitio. Nomine etiam suo vocauit me vt memoriale suum semper esset apud me. Vnxit me oleo leticie. quo ipse erat vnctus: vt ab vncto vnctus: & a christo dicerer christianus. Sic gratia eius & misericordia semper preuenerunt me. De multis nanq̃ periculis sepe liberauit me liberator meus. quando errabam reduxit me: quando ignorabam docuit me. quando peccabam corripuit me. quando tristabar consolatus est me. quando desperabam confortauit me. quando cecidi erexit me. quando steti tenuit me. quando iui duxit me. quando vēni suscepit me. Hec & multa alia fecit mihi deus me⁹. de q̄bus dulce est mihi semper loq̄. semper cogitare. semper gratias agere: vt p omnib⁹ beneficiis eius possim semper eū laudare & amare. Cum enim cunctis sit presidēs singulos implens vbiq̃ presens: vniuersorum curā agēs: & tam singulis q̃ omnibus prouidens ita totū ad custodiam meā occupatum video: vt si ego super custodiam meā stabo: quasi omnium oblitus sit. & mihi soli intendere velit. Semper se p̄sentem exhibet. semper se paratū offert: si me paratū inuenerit. Quocūq̃ me vertero nō me deserit nisi ego prior eū deseram. Vbicūq̃ fuero non recedit: quoniam vbiq̃ est: vt quocunq̃ iero inueniam cum cum quo possim esse. Quicquid fecero pariter assistit: vtpote ppetuus inspector omnium cogitationum intentionum & actionū mearum. Cum hec diligenter considero: timore pariter & ingenti rubore confundor: quia illum vbiq̃ mihi presentem & omnia occulta mea vidētem intueor. Multa enim sunt in me de quibus coram oculis eius erubesco: & pro q̄bus ei valde displicere timeo. Hec pro his omnibus quid illi rependam habeo nisi tantum vt diligā eū. Non eñ melius nec decenti⁹ q̃ per dilectionem rependi potest: qđ per dilectionem datū est. Hec preter rem dixisse videor: sed forte non preter vtilitatem mihi: & his qui mecum sentiūt que ego sentio.

¶ De comparatione anime ad carnē: & q̄modo sit in corpore vel in loco. A

¶ Capitulū. xviij.

Anima p̄sentia sua corpus viuificat. & sic colligata ē ei vt nec cū velit ide segregare se possit: nec retinere

cum sui creatoris iussionem audierit. In vita siqdem anime cōsistit vita corporis. et de morte corporis descendit mors anime. Sicut enim anima vita sua facit carnē viuere. et de fonte nature sue irrigat animando sic caro p corruptelā materie sue aīam: si cupiditatibus illicit; illigauerit occidit. Et cū altera natura alterius transit: transit vnaqueqz in victricis naturā. i. vt carnem spūalem aīa virtutibus suis prestet. aut aīaz carnalem caro victrix eius efficiat: aīa tamen nihil de morte hēre potest. nisi per vicia ei ꝓpinatū fuerit Nec caro aliquid de vita retinere pōt: nisi ab anima fuerit irrigata. Nec in alterius naturam altera transire pōt: nisi aut vicijs infecta: aut ꝟtutibus detersa fuerit. Ratione insignita est aīa: qua artibus docetur egregijs: et disciplinis instruitur eximijs: vt diuina sapiat: et humana pertractet. atqz sic cetera animalia decēter excellat. vtpote substantia rationalis. In hoc enim ꝓprie est anima substantia rationalis. i. spiritus rationalis Immortalis ē aīa ne a creatoris sui similitudine discrepare videatur. Non enim poterat esse imago et similitudo dei: si mortis termino clauderetur. Secūdū quandam modum vite quem nullo modo potest amitterre: immortalis est. Scōm vero quādam mutabilitatē qua pōt vel melior vel deterior fieri mortalis est. Et sicut mortalis est cū beate viuere perdit licet misere viuere amittere non possit. sic respectu incorporei dei corporea est Nihil enim inuisibile et incorporeū natura credendū est preter solū deum id est patrez et filium et spiritumsanctū Qui ex eo icorporeus et iuisibilis dicitur: quia infinitus et incircūscriptus est simplex et sibi omibus modis sufficiens seipso et idipsum. Et cū vbiqz sit in semetipso inuisibilis et incorporeus esse dinoscitur. Omnis ꝟo rationalis creatura corporea est: angeli et omnes virtutes corporee sunt. licet non carne subsistant. Et ex eo intellectuales naturas corporeas esse dicimus: qz loco circūscribūtur. sicut et anima humana que carne clauditur: que idcirco esse in loco et localis dici potest. In loco quia hic alicubi presens est. localis: qz quod alicui presens est totum: alibi non est. Non habet tamen corporalem dimensionem: nec corporalē circūscriptionē: quoniaz corporalis quātitatis expers est. Ø Sed quia per presentiā et operationē in loco cōcluditur: localis et ipsa dicitur. verūtamen non sicut corpus: cui sm locum: principiū medium et finis assignatur. Circumscriptum est quod cū alicubi est totum: non potest esse simul alibi. quod de solis corporeis naturis cernitur. Incircūscriptum vero est quod simul est vbiqz totuz. qd de solo deo intelligitur. Circūscriptum autem simul et icircūscriptum est quod cum alicubi sit totum: potest simul alibi esse totum. non tamē vbiqz. quod de creatis spiritibus cognoscitur. Si em anima non esset tota in singulis membris sui corporis. non sentiret tota in singulis membris sui corporis. Respectu vero nature icorporee que summe incōmutabilis vbiqz est: corporea est anima. quoniaz tale aliquid nō est ipa nec tamen per loci spacium ita sistitur vel mouetur. vt maiore sui parte maiorem locum occupet. et breuiore breuiorem: minorqz sit i parte qz i toto. Per omnes siquidem particulas corporis tota simul adest. nec minor in minoribus: nec in maioribus maior. Sed alicubi intensius alicubi remissius: et in oībus tota et in singulis tota est. Sicut em deus vbiqz est totus in toto mūdo et in oī creatura sua: sic aīa vbiqz tota in toto corpore suo: tanqz in qdam mūdo suo. intensius tamē in corde et in cerebro: quēadmodū deus pcipue dicitur esse in celo.

¶ Quomodo aīa sit in quolibet membro. P

¶ Capitulū. xix.

Inuisibilis et incorporea est anima. si em visibilis esset corporea esset. Et si corporea esset partibilis esset. et

partes haberet: neq; tota sit i vno loco esse posset Nullu em corp⁹ aut sit tagi totu pot. aut simt tagere totu pot. Aia vo in qbuscuq; suis motib⁹ vel actib⁹ tota sit adest. Tota videt. et tota visoz meminit. Tota audit: et tota sonoz reminiscit. Tota odorat: et tota odores recolit. Tota p lingua et palatu sapores sentit et discernit. Tota tagit et dura et mollia. Tota sit approbat vel i probat. Calida vo vel frigida summo tm digito tota decernit. Tota est visus tota est audit⁹. tota meminit. et cu tota meminit: tota est memoria. Cu tota vult: tota est volutas. Cu tota cogitat tota est cogitatio Cu tota diligit: tota e dilectio. pot nanq; ex pte cogitare: et ex parte diligere.

¶ Anime passioes: et quattuoz virtutes eius. Q

¶ Capitulum. xx.

Habet aia affectiones qbus exercet ad vtutes. Doloz nanq; de pctis. timoz de supplicijs. desideriu de pmissis. gaudiu de pmijs. qdam exercitia sunt vtutu. Habet em vtutes qbus instruit et armat ptra vicia. A prudetia nanq; scit qd debeat facere. teperatiam habet ptra psp era. fortitudine p adversa. iusticia qua scit qd cuiq; debeat reddere. Prudetia est scire qd possit. Fortitudo facere qd possit. Teperatia no psumere qd no possit. Justicia non velle pl⁹ q possit. Prudetia est in eligendis. Tpantia in vtedis. Fortitudo in toleradis. Justicia in distribuedis. Prudetie est nihil penitendu appetere: et nihil pter iustu velle facere. Temperatie est nihil preter turpia timere: et quicqd agim⁹ vel cogitam⁹ ad rationis normam dirigere. Fortitudinis est terrenas cupiditates no solu reprimere: sed penit⁹ obliuisci. Justicie est omnem animi cogitatione ad solu deum erigere. eumq; tanq; nihil aliud sit sola mentis acie intueri. Habet autem anima sacramentales virtutes qbus initiat. i. fidem: spem: sacramentu: baptismu: unctione: confirmationem: et cetera qbus deo consecrat. Habet etia virtutes qbus proficit et qbus deo coniungit: vt humilitas: puritas: charitas. Humilitas ea deo subijcit. Puritas iungit. Charitas vnit. Habet qq; aia vires qbus corpozi comiscet. quaz pma est naturalis. scda vitalis. tertia aialis. Et sicut de⁹ trin⁹ et vn⁹: verus et pfectus oia tenet. oia iplet. oia sustinet. oia superexcedit. omnia circuplectitur. sic anima his tribus viribus p totum corpus diffundit: non locali distensione: sed vitali intensione. Naturalis nanq; vtus operat in epate sanguine et alios humores: quos per venas ad oia corpozis membra trasmittit. vt inde augeatur et nutriatur. Vis ista quadrifaria est. Diuidit nanq; in appetitiua. retentiua. expulsiua. et distributiua. Appetitiua q sunt necessaria corpozi appetit. Retetiua sumpta retinet: donec ex illis digestio vtilis fiat. Expulsiua nociua et supflua expellit. Distributiua bonos bonoz ciboru humores oibus mebris distribuit: put cuiq; expedit.

¶ De virtute cordis qmodo ipellit sanguinem per venas. R

¶ Capitulu. xxi.

Vis vitalis est in corde: q ad teperandu feruoze cordis aerem hauriendo atq; reddendo: vita et salute toti corpozi tribuit. Aere nanq; puro sanguine purificatu p totu corp⁹ ipellit p venas pulsatiles: q arterie vocant. Ex quaz motu temperatia atq; disteperatia cordis phisici cognoscut. Istas vires habet oia aialia: et io corpozis magis videtur esse q aie. cu aia sit vita corpozis.

¶ De virtute cerebri et partib⁹ eius. S.

¶ Capitulu. xxij.

Vis aialis est in cerebro: et inde vigere facit qnq; sesus corpozis. Jubet em voces edere: membra mouere. Tres nanq; sunt vetriculi cerebri. Un⁹ anterioz a quo omes sensus. alter po

sterior a q̄ oīs mot⁹. terti⁹ inẗ vtrūq̧
medi⁹. i. rōnalis. Corporis sensus sic si
unt. Qd̄ est ī corpore subtilissimū ⁊ ob
hoc aīe sitius ⁊ vicini⁹ q̄z cetera. i. lux.
pmū p oculos ipos diffundiẗ emicat q̧
in radijs oculoꝝ ad visibilia intuēda.
deīde mixtura q̄dā pmo cū aere puro.
secūdo cū aere caliginoso at q̧ nebulo
so. tertio cū corpulētiore hūore. quar=
to cū terrena crassitudine: quin q̧ sen=
sus cum ipso sensu oculoꝝ perficit: vbi
ipsa sola excellit. Isti sensus q2 in sola
facie ꝑlocati sunt. iō scriptū arbitror:
qm̄ dn̄s in faciē insufflauit hoī spira=
culum vite. ⁊ fact⁹ est in aīam viuen=
tem. Anterior quippe pars posteriori
merito ꝑponiẗ: q2 ista ducit ⁊ illa seqẗ.
ab ista sensus ⁊ ab illa mot⁹. sicut ꝯsi=
liū ꝑcedit actionē. Iste vires tā aīe q̄z
corporis dici pn̄t. q2 ab aīa ī corꝑe fiūt
nec sine vtro q̧ fieri pn̄t. In pma parte
cerebri vis aīalis vocaẗ fantasticalis
. i. imaginaria: q2 in ea corporaliū reꝝ
similitudines ⁊ imagines ꝯtineñẗ. vñ
⁊ fantasticū diciẗ. In media parte ce=
rebri vocaẗ rōnalis: q2 ibi examinat ⁊
iudicat ea q̄ per imaginationē repre=
sentanẗ. In vltima parte vocaẗ memo
rialis: quia ibi recōmendat memorie
ratione iudicata.

¶ Quomodo quedam in=
telligimus per somnium q̄=
dam vero non.

¶ Capitulum. xxiij.

Aliud est ita q̧ in nobis q̄
corꝑa sentimus: qd̄ dn q̧
corꝑis sēsib⁹ facim⁹. Ali
ud q̄ nō corꝑa s3 corꝑibus
similia cernim⁹: vbi ⁊ nosipos nō aliẗ
q̄z sites corporib⁹ intuemur. Aliud q̄
nec corpora nec corpoꝝ similitudines
aspicim⁹. s3 alias res q̄ nō habēt ima=
gines sui similes. sicut est deus: ⁊ ipsa
mēs rōnalis: vel intelligentia: vel rō.
sicut etiam ꝟtutes: prudētia: iusticia:
castitas: charitas: pietas: ⁊ quecun q̧
alie sunt: quas intelligendo vel cogi=
tando enumeram⁹. discernim⁹: ⁊ diffi=
nimus. Porro aīa non est corpus: q2
nō oīs similitudo corporis corpus est

Dormienti enim tibi in somnis velut
corpus apparebit. ne q̧ id corpus tuū
sed aīa tua: nec verū corpus sed simili=
tudo corꝑis tui. Iacebit eñi corp⁹ tuū
ambulabit ipsa. Tacebit lingua cor=
poris tui loquetur ipsa. Clausi erunt
oculi tui: videbit ipsa: ⁊ ita in ea tota
⁊ itegra cerneẗ similitudo carnis tue.
In hac similitudine quasi per loca co
gnita vel incognita discurrit: ⁊ sentit
leta vel tristia. Anima etiam mortui
sicut dormiētis in ipa similitudine cor
poris sui sentit seu bona seu mala. non
sunt tn̄ corꝑalia sed corporib⁹ silia. q̄
bus aīe corporibus exute afficiuñẗ seu
bn̄ seu male. cū ⁊ ipse suis corporib⁹ si
miles sibimet appareāt Sūt tn̄ ⁊ vera
leticia ⁊ ꝟa molestia facta de substan=
tia spūali in substātia spūali. Certū nē
pe est quandā spūalem naturā esse in
nobis vbi corporaliū rerū siltudines
aut formanẗ aut formare ingeruntur:
siue cum ꝑsentia aliquo sensu corporis
tangim⁹ ⁊ cōtinuo coꝝ siltudo in spū
formaẗ: ⁊ in memoria recōdiẗ. siue cū
absentia iā nota vel q̄ nō nouim⁹ cogi
tam⁹: vt inde formeẗ q̄dā spūalis itel=
lect⁹. ¶ Innumerabilia etiā ꝓ
arbitrio ⁊ opinatiōe fingim⁹: q̄ vel nō
sunt vel esse nesciuñẗ. Innumerabiles
quo q̧ ⁊ varie forme rerū ī aīo nr̄o ver
sanẗ: vel cū aliq̄d facim⁹ vel facturi su
mus: aliquo etiā spū rapiente tollitur
aīa in hmōi vidēda seu bona seu mala.
Nimia quo q̧ intētiōe cogitationis vẗ
aliqua vi morbi: vt freneticis ꝑ febrem
accidere solet. seu cōmixtiōe alteri⁹ cu
iusdam spūs seu boni seu mali. ita cor=
poraliū rerū imagines in spū exꝑmun
tur tan q̄z corꝑa ipsius corꝑis sensibus
presenteñẗ: vt absentia videanẗ adesse.
tan q̄z ꝑsentia: ⁊ que nō sunt tan q̄z pre
oculis assint. A dormientib⁹ etiā mul
ta videñẗ vel nihil vel aliq̄d significā=
tia. Vñ sepe imagines rerū corporaliū
tanta illis expressione reꝑsentantur in
somnijs: q̄z ta ipsa corꝑa pn̄tanẗ vigilā
tib⁹. vt inter visionē dormiētiū ⁊ verā
cōmixtionē vigilantiū nō discernatur
sed cōtinuo eis caro moueaẗ, ⁊ contra

ꝑpositū suū vel contra licitos mores ꝯcūberē videant: et qd naturalr collectū est p genitales vias emittat. Hūc motū casti vigilātes cohibēt et refrenāt. Dormiētes aūt ideo nō pñt: qꝛ in ptāte nō hñt imagis corporalis expssionē qua caro naturalr mouet. et sedt quod coitum seq solet. et quod sine peccato a vigilātibus fieri nō pōt. Sic in spū et corporaliū rerū imagines apparēt. et multa pro arbitrio fingunt vel pter arbitriū demonstrant. Ipsa nāqꝫ aia q motu proprio semp in motu ē qꝛ p corpus nō sinit: vel nō plene sinit corporalia sentire: vel ad corporalia vim sue intētōis dirigere. corpore sopito o. spū corporaliuꝫ silitudines aut ipsa agit sicut et imagines corporū cogitādo ex seipsa versare assolet. aut obiectas intuet: cū i eas vidēdas aliquo spū assumit.

¶ De multiplici visu aie.

¶ Capitl̄m. xxiiij.

Anima est substātia spūalis: simplex: indissolubil' incorporea: passibil' atqꝫ mutabil'. carēs pōdere figura et colore. Nō est credēda pars ꝫ creatura dei. nec etiā de substātia dei. vel de qlꝫ elemētorum materia: ꝫ ex nihilo est creata. Si eni ex semetipso eā deus fecisset. neqꝫ viciosa aut mutabilis aut misera esset. Si autē ex element; facta fuisset essꝫ corporea: cū sit incorporea: ignotā hñs originē. initium hꝫ: finē nō hꝫ. Et cū sit spūalis nature nihil hꝫ mixtū concretūqꝫ terrenū: nihil humidū vel aereū vel igneuꝫ. Nulluꝫ hꝫ colorē: nullo loco ꝯtinet. nullis mēbris circumscribit. nullo spacio finit. ꝫ ita est cogitāda et intelligēda: sicut sapia: iusticia: et cetere virtutes ab oipotēte create. Natura anie inuisibilis est: ideo inuisibilr in corpore manet: et de corpore inuisibiliter egreditur. Per corpus corpora videt: sicut celum et terrā: et que in eis cōspicua sunt oculis nostris. Spū corporum silitudines intuet. Quicquid eni corpus non est et tamē aliquid est recte iam spūs dr. Idcirco quadam vi occulta et spirituali rapitur anima vt vice corporum expressas corporalium rerum similitudines in spiritu videat. Sed intellectu ea que nec corpora nec corporum formas habent cōspicit. sicut est iusticia et sapientia: et velut ipsa mens omnis anime affectio bona. Ista tria genera visionum manifesta sunt. Primum corporale. quo per corporis sensus corporalia sentiuntur. Secundum spirituale: quo corporum similitudines spū non mente cernunt. Tertium intellectuale. quo ille res que nec corpora: nec corporum formas habēt cōspiciuntur. Intellectuali visione nūqꝫ fallit anima. aut eni intelligit et verum ē. aut si veruꝫ nō est: non ītelligit. In visione autem corporali sepe fallit anima: cum in ipsis corporibus fieri putat quod fit in corporis sensibus. sicut in nauigantibus videt terra moueri: que stat: et intuentibus celum sidera stare que mouent. et diuaricatis radijs oculorum resyna duas formas habere videt. et vnus homo duo capita. et in aqua remus infractus. et multa huiusmodi. In visione etiā spirituali anima fallit et illudit: qm ea que videt aliqua vera: aliq falsa: aliqua perturbata: aliqua tranquilla sunt. Ipsa autē vera aliqua futur; oīno similia vel aperte dicta. aliq obscuris significatōibus vel quasi figuratis locutionibus prenunciata. In extasi vo quādo ob oībus corporis sensibus alienatur et auertit aia: amplius qꝫ in somno solet. ꝫ minus qꝫ in morte: non fallit. Sed ipsa mente diuinitus adiuta. vel aliquo ipsa visa exponente. sicut in Apocalipsi Johāni exponebat magna reuelatio est. Cum enim bono spiritu assumitur anima falli non potest. quia sancti angeli miris modis visa sua facili quadam ac prepotenti vnitōe vel commixtione nostra esse faciunt: et visionem suam quodā ineffabili modo in spū nostro informant. Ipsi siquidem his corporalia

bus iudicandis et mi[n]strandis presunt: et eorum significatiuas similitudines in spu ita discernunt: et tanta potentia quodammodo tractant: vt eas etiam possunt hoim spiritibus reuelando miscere. Inde est quod angelus dni apparuit in somnis Joseph dicens. Noli timere accipere mariam coniugem tuam. Et iterum. Tolle puerum et matrem ei[us]: et fuge in egiptu. Deus etiam per propheta[m] dicit. Effundam de spu meo super omnem carnem. et iuuenes visiones videbunt: et senes somnia somniabunt. Z Sunt et alia visa vsitata et humana: que vel ex ipso spu nostro multipliciter existunt vel ex corpore spui quodammodo suggeruntur. sicut fuerimus affecti a carne vel animo Non enim solum vigilantes homines curas suas cogitando versant in similitudinibus corporum: verum etiam dormientes hoc sepe somniant quo indigent. Nam et negocia sua gerunt ex animi cupiditate. et epulis et poculis inhianter instant. si forte esurientes sitientesque dormierint. Vigilantibus etiam occulto quodam instinctu ingestas esse cogitationes quas diuinarent nouimus. Sicut Cayphas pontifex prophetauit: cum eius intentio prophetandi voluntatem non haberet. Multa videt anima et eadem natura est oim visionum: siue in vigilantibus: siue in dormientibus: siue in egrotantibus: quoniam non ex alio genere sunt que videntur: quam ex natura spus de quo vel in quo fiunt similitudines corporum. Visa siquidem freneticorum similia sunt visis somniantium: obturatas namque vias sentiendi habent: vt videant quod somniantes vident. Visa somniantium similia sunt cogitationibus vigilantium. Dormientibus quidem in cerebro consopitur via sentiendi: que intentionem ad oculos ducit. Ideo quoque ipsa intentio in aliud versa cernit. visa somniorum tanquam species corporales adsint: vt sibi dormientes vigilare videantur. et non similia corporibus sed ipsa corpora intueri se putent. Ego autem multo amplius admiror et vehementius stupeo: quanta celeritate et facilitate in se aia fabricet imagines corporum: que per corporis oculos viderit: quam freneticorum vel somniantium vel etiam in extasi visiones. Quecunque tamen illa natura visorum est. proculdubio corpus non est. Non enim corpora visa illas imagines in spu faciunt: nec eam vim habent vt aliud spuale forment: sed ipse spus in seipso celeritate mirabili: vt pote spualis: intellectualis et rationalis.

Quinque sunt genera somniorum. A

Capitulum. xxv.

Omnium que sibi videre videntur dormientes quinque sunt genera: videlicet. Oraculum: visio: somnium: insomnium: et fantasma. Oraculum est cum in somnis parens vel aliqua sancta grauisque persona seu sacerdos vel etiam deus euenturum aliquid aperte vel non euenturum: faciendum vel deuitandum denunciat. Visio est cum id quis videt quod eodem modo quo apparuerat eueniet. Somnium est figuris tectum: et sine interpretatione intelligi non potest. Insomnium est quando id quod fatigauerat vigilantem ingerit se dormienti: sicut est cibi cura vel potus: vel aliqua studia: vel artes: vel infirmitates. Secundum nam quoque studia que quisque exercuit somniat: et solitarii artium simulacra in presentia mentis impressa apparent in somnis. Juxta etiam infirmitatum diuersitates diuersa accidunt somnia. Etiam secundum morum et humorum varietates variantur et somnia. Alia namque vident sanguinei: alia colerici: alia flegmatici. Illi vident rubea et varia. isti nigra et alba. Fantasma est quando quis vix dormire cepit et adhuc se vigilare estimat aspicere videtur irruentes in se vel passim vagantes formas discrepantes et varias: letas vel turbulentas. In isto genere est ephialtes quam publica persuasio descentes opinatur inuadere: et pondere suo pressos ac sentientes grauare. Quod non est aliud quam quedam fumositas a stomacho vel a corde ad cerebrum ascendens. et ibi vim animalem comprimens.

De fantasticis visionibus et de illusionibus demonum. B

Capitulum. xxvi.

Dicit humana opinio qd quadam arte mulierum et ptate demonu hoies puerti psint in lupos et iumeta. et qcq necessaria portare. postq peracta opa iterum ad se redire: nec fieri i eis mete bestiale: sed ronalem humana qz seruari. Hoc sic intelligedum est: qm demones naturas no creat: sed aliqd tale facere psnt vt videant esse qd no sunt. Nulla eni arte vel ptate anim9 sz nec corpus qdem: aliqua rone in mebra vel in linimeta bestialia veraciter puerti potest Sed fantasticu hois qd etia cogitado siue somniado per reru innumerabiliu genera variaf: et cu corpus no sit: corporum similes formas mira celeritate capit. Sopitis aut et oppssis hois sensibus corporeis. ad aliorum sensum figura corporea pduci potest ita tn qp corpus ipm hois alicubi iaceat: viues qdez sz multo gui9 atqz exp̄ssi9 qz somno suis sensib9 obseratis. fantasticu aut illud veluti formatu in alicui9 aialis imagi nem: alienis sensib9 appareat. talisqz homo sibi videaf: qlis sibi videri posset i somnis: et portare onera Que onera si vera sunt corpora: portanf a demonib9: vt illudaf hoibus. partim vero onerum corpora. partim falsa iumetorum cernentibus.

¶ Qz angeli boni vel mali interdum humanum spiritu assumunt. E

¶ Capitulum. xxvij.

Humanu spm aliquado bonus: aliqn malus assumit spus: nec facile discerni pot a q spu assumaf: nisi qz bonus instruit: malus fallit. Fallit autez sepe in manifestis bonis. vt cum sibi in eis creditu fuerit ad sua seducat. Sic pleruqz humanum spm rapit: vt quadam occulta mixtura quasi idem spus esse videatur. et spus patient;. et spiritus vexatis: vt in demoniacis videm9 Anima tame hois. i. mente nulla creatura iuxta substantia implere pot: nisi sola trinitas. Implere aute dicif sathanas mente alicui9 et pncipale cordis: no ingrediés qdé in eu et in sensuz ei9: sz fraude et iniqtate: atqz oi malicia illum alliciés atqz seduces affectu malicie trahit p cogitatioes et icetiua viciorum: qbus ipe plen9 est: vtpote fallax nequa: et fraudulet9 deceptor aiarum Nō eni pticipatione nature seu substātie: vt qdam putat aiam iplet diabol9 aut ei9 habitator efficif: sz p fraudulētam deceptione atqz malicia: in eo habitare dicif que implet. Soli9 eni trinitat; est intrare et iplere natura siue substantia qua creauit.

¶ Quomodo demones sensum precedunt. D

¶ Capitulu. xxviij.

Demones et acrimonia sensus. et celeritate mot9 aerei corpis: frenorum corporum sensuz facile pcedut. et qda cogitata pnuciat q hoies mirant ppt tarditate frent corpis. Accessit aut demonib9 p ta logu tps: q eorum vita ptedif: rerum longe maior experientia qz hoib9 potest euenire ppt breuitate vite. Idcirco qdam futura pdicunt et q da mira faciut: qbus hoies alliciunt et seduucunt. Un qdam mulieres post sathan couerse: demonu illusioib9 et fantasmatib9 seducte: credut se et pfitenf nocturnis horis cu Diana paganorum dea. vel cu herodiade et minerua et innumera mulieru multitudine eqtare: earu qz iussionib9 obtéperare. Ipe na qz sathanas: q transfigurat se in angelu lucis: cu metem cuiusqz muliercule ceperit. et hac sibi p infidelitate subiugauerit: ilico trasformat se in diuersarum psonaru species et similitudines: et mente qua captiua tenet: in somnis deludens. mo leta et mo tristia: mo cognitas mo icognitas psonas ostedens per deuia queqz deducit. Et cum solus hoc patif spus infidelis: nec in aio sed in corpore euenire opinaf. Idcirco nimis stultus et hebes est q hec oia q in spu fiut etia in corpe accidere arbitratur. Cu ezechiel et alij pphete Iohes etia euagelista et apli in spu no in cor

pore visiones viderūt.

¶ Quomodo mortui cognoscūt q̄ fiūt in hoc mūdo. E

¶ Capitulum. xxix.

Cum hoīes mortui siue viui: hoīb⁹ dormiētib⁹ vel vigilātibus apparēt: nō in ipsis reb⁹ vt sunt videnť: sed in quibusdā similitudinib⁹ rerū. Istud aūt āgelicis opatiōib⁹ fieri credim⁹: p dispēsatione puidētie dei: bñ vtētis bonis vel malis sm̄ iscrutabilē altitudinē iudiciorū suoꝝ: siue hinc istruāť mētes mortaliū: siue fallanť: siue ɔsolenť: siue terreāť. sicut vnicuiq; vel pbēda ē mīa vel irrogāda iusticia: ab eo cui mīa ʒ τ iudiciū nō īaniť decātat eccl̄a. Ibi siq̄dē sunt spūs defunctoꝝ: vbi nō vidēt neq; audiūt q̄ aguntur aut eueniūt ī ista vita hoīb⁹. Ita tñ est eis cura de viuis: q̄uis q̄d agāt oīno nesciāt: quēadmodū cura est nobis de mortuis: q̄uis q̄d agāt vtiq; nesciam⁹. Nesciūt q̄dē mortui q̄d hic agať. Sʒ dū hic agiť postea audire pñt ab eis q̄ hinc moriendo ad eos pergunt. nō q̄dem oīno: sed q̄tū siniť eis īdicare τ eos oportet audire. Scire etiā possunt ab angelis q̄ hic nobis presto sunt: τ aīas nostras ad illos deferūt. Spū etiā dei reuelāte cognoscere possunt q̄ hic aguntur q̄ necessariū est eos noscere. Quidam etiā ex mortuis ad viuos rapi possunt: nō p ppriā naturā: sed p diuinā potentiā: vtrū tamē ista fiāt per eoꝝ p̄ntiam: aut p angelos suscipiētes eoꝝ psonam: affirmare nō audeo. De⁹ eñ oīpotēs q̄ est vbiq; p̄sens: per āgelica ministeria vsq; quaq; diffusa. pōt pbere ista hoībus solacia q̄bus in huius vite miseria iudicat esse prebenda.

¶ De potentijs anime τ eius virtutibus. F

¶ Capitulum. xxx.

Potētie aīe atq; ꝟtutes: lōga exercitatione τ successu tēpoꝝ crescūt. Ipa ꝟo nec crescit nec decrescit: sʒ aut ī parilitate mēbroꝝ: aut humoꝝ crassitudie τ eoꝝ corruptiōe ɔpedita: vires suas exercere nō pōt. Aīa carne exuta viuit: videt: audit: τ oēs sensus atq; īgenia viuacit̄ tenet. vtpote pura subtilis cita τ ppetua. Et sicut de⁹ vbiq; ī se metipō ē. sic aīa vbiq; q̄dāmō in semet ipa est. atq; p hoc ibi erit aīa post corp⁹ vbi erat agēs in corpore. Ibi deus est modo: vbi erat prius q̄ mundus fieret: vbi etiā foret si mūdus desineret esse. Sicut sepe dictū est incorporea est aīa pōt tñ hr̄e similitudinē corporis nō corpalē sed corpi similē: τ corpaliū oīno mēbroꝝ. cū de corpe egrediť. Sic eñ aut ad spūalia p meritis ferť. aut ad loca penalia simila corporibus: q̄lia sepe demōstrata sunt his q̄ rapti sunt a corporis sensibus: τ mortuis silēs iacuerunt. cū τ ipi in seipsis gererent quādam similitudinē corporis sui: p quā possent ad illa ferri. τ alia similibus sensib⁹ experiri. Aīe siq̄dem q̄ in corporib⁹ viuentes p dilectionē visibiliū rerū corporalib⁹ imaginib⁹ afficiūtur. a corporib⁹ exeuntes in eisdē imaginib⁹ tormēta patiūť. Propterea eñ corpalib⁹ passionib⁹ ibi teneri pñt: q̄z a corruptiōe corporaliū affectionū hic mūdate non fuerunt: quā corpulentiā de carnis dilectione traxerūt. Quedā aūt aīe ī eisdē locis in q̄bus culpā cōmiserunt puniunť. Quedā vero abditꝭ receptaculis vsq; ad vltimā resurrectionē contineť. sicut digna est vnaqueq; requie vel miseria.

¶ Quomodo anima cognoscit se per se. G

¶ Capitulum. xxxi.

Multa de aīa dixi. sʒ nōdū dixi qñ facta est. vel qñ de corpe egrediť. Qđ pmū posui postea dicā. q̄z vltimū nō possū dicere. q̄z nescio finē meuʒ hoc plane scio q̄ mortales sum⁹. τ velimus nolimus omes moriemur. Nihil eñ morte certius: τ nihil incertius hora mortis. Nā nescim⁹ qñ aut quō aut vbi moriemur: q̄m mors vbiq; nos expectat. Idcirco semp debemus esse parati: vt cum corpus reuerteť ad terram de qua sumptum est. spiritus re-

deat ad deũ q̃ dedit illũ. Jd. sidẽ nos maxime mouere dz: q a veteribus sapictibus ita homo diffinitus ẽ. homo est aial rõnale mortale. Hoc gñe posito qđ aial dictũ ẽ: additas duas differẽtias videmus q̃bus admonẽdus erat homo & quo sibi eẽz redeũdũ: & vnde fugiẽdũ. Sicut enĩ progressus anime vsq3 ad mortalia lapsus est. sic regressus eius in rõnẽ esse deberet qua impugnãtibus vicijs resistere valeat. vt sm naturã suã viuat. & ordinari appetat sub illo vez a quo regi dz. & supra ea q̃ regere dz. Uno v̉bo: quod rõnale dr se parat a bestijs. alio q mortale separat a diuinis. Illud nisi retinuerit bestia erit. hinc nisi se auerterit ad diuina nõ pueniet. Jdcirco vt homo sibi in cognitus cognoscat se magna opus habz consuetudine recedendi a sensibus: vt animum ad se colligat: & in seipso retineat. His siquidem sensibus impeditur anima ne cernere semetipsam valeat & creatorem suum. quem sola & simplex sine istis oculis intueri debet.

¶ De dignitate anime. H
¶ Caplm. xxxij.

Anima nãq3 rõnalis inter eas res q̃ sunt a deo ɔdite supat oĩa: & iõ deo pxima est quãdo est pura. ei q3 in quãtuz charitate cohe serit: intãtũ ab illo lumine intelligibili pfusa quodãmodo & illustrata. nõ p corporeos oculos sz p ipsius sui pncipale. i. p intelligẽtiã deum cernit: in quo est pfectissima pulcritudo & beatissima visio: qua visione fit btã. Remoueat ergo a consideratione sua noticias q̃ p corpis sensus extrinsecus capiunt. Que q3 nã q3 corporalia: eorũ q3 similitudines. sensus quo q3 & imaginationes in memoria infixe: cũ recordãdo reminiscunt: ad exteriorẽ hominẽ ptinẽt. q̃ q̃ istis quasi nuncijs aĩa exteriora percipiat. Mẽs ergo cui nihil seipsa presentius est: quadã interiori nõ simulata sz vera presentia: videat se in se. Nihil enĩ tam nouit mens: q̃ id quod sibi presto est. Nec magis menti quicq3 presto est q̃ ipsa sibi. Nã cognoscit se viuere. se meminisse. se intelligere. se velle. cogitare. scire. iudicare. Hec oĩa nouit in se. nec imaginat q̃si extra se illa aliquo sensu corpori tetigerit sicut corporalia q̃ q3 tãgunt. Ex q̃rũz cogitatõibus nil sibi affingat. vt tale aliqd se esse putet. Quicqd ei de se remanet: hoc solũ ipsa ẽ. Nihil enĩ tã in mẽte ẽ q̃ ipsa mẽs nec q̃cq3 sic mẽtẽ cognoscit quẽadmoduz mẽs. Cuz enĩ q̃rit mẽs quid sit mens: profecto nouit q seipsam q̃rit: & nouit q ipsa sit mens que seipsam querit. Nec q3 enim aliunde se querit q̃ seipsa. Cum ergo querentem se nouit: se vtiq3 nouit. Et omne quod nouit: tota nouit. At q3 ita totam se nouit. Et si parte inuenta non se totam q̃rat. tamen quia se totam q̃rit: tota sibi presto est. Nihil enim sibi seipsa presentius esse potest. Qñ autem querit de se quid antea fuerit: vel quid futura sit: vel qualis modo sit: querit id est q̃ similis vel q̃ dissimilis deo: q̃ humilis & deuota: q̃ pura: q̃ sancta. Sed qz in istis est corporalibus: q̃ cum amore cogitat. & cuz quibus amore assuefacta est: non valet sine imaginibus eorum videre semetipsam. Nam tanto glutino amoris ei coheserunt hec q̃ foris sunt corporalia vt etiam cum absint ista: presto sunt imagines eorum cogitanti. Quapropter secernere eas a se non potest: vt se solam inspiciat & videat. Redeat ergo ad se: & stet in se: nec sicut absentem se querat: sed velut presentem se curet cernere & discernere. & intẽtionem voluntatis qua per alia vagabatur: statuat in seipsa: & se cogitet vt seipsaz cognoscat & diligat. Jta videbit q nunq̃ se non amauerit nunq̃ nesciuerit. sed alia secum amando cum eis se confudit. ita vt sine magno labore ab eis separari non possit: quibus cum amore inhesit. Propterea fantasijs corporaliũ imagiationũ deformat. eis dẽ q3 alte ĩpressis etiã soluta a corpe nõ exuit. J Si enĩ a corporaliuz affectionũ.

corruptõe hic nõ mũdat᷑:corpore exu=
ta corporalibꝰ tenet᷑ passiõibꝰ. Stude
at ergo ĩ hac vita se mũdare ab hmõi
fetulẽtia:quatinus cuꝫ hinc exierit. ni
hil corporeũ secũ trahat:⁊ a corpora=
li passione imunis persistat. Uiuifica=
tione ⁊ sensificatione descẽdit aĩa ad
corpus. Presentia nãqꝫ sua illud viui
ficat. colligit in vnũ:atqꝫ ĩ vno tenet:
defluere atqꝫ ꝯtabescere nõ sinit:con=
gruẽtiã modũqꝫ eius ꝯseruat. nõ tñ ĩ
pulcritudine:sed etiã in crescẽdo atqꝫ
gignẽdo. Intẽdit etiã aĩa se ĩtactã:⁊
eo calida ⁊ frigida:aspera ⁊ leuia:du
ra ⁊ mollia:grauia ⁊ leuia sentit atqꝫ
discernit. Deinde ĩnumerabiles diffe=
rẽtias saporuꝫ:odoruꝫ:sonorum: atqꝫ
formarũ : gustando:olfaciẽdo:audiẽ=
do:vidẽdoqꝫ dijudicat. atqꝫ in his oĩ
bus ea q̃ ſm naturã corꝑis sui sunt ap
petit:fugitqꝫ cõtraria. Remouet se ab
his sensibus certo ĩteruallo tẽporũ. ⁊
eorũ motus quasi ꝑ quasdã ferias re=
parans:rerũ imagines quas per eos
hausit secũ cateruatĩ ⁊ multipliciť ver
sat. Cũ ergo vult intelligere vel diuĩa
vel deũ vel seipsaꝫ suasqꝫ considerare
ꝟtutes:abstrahit se ab oĩbus corporꝫ
sensibꝰ:qͣbus nõ adiuuat᷑ nisi ad cor=
poreas formas coloresqꝫ sentiẽdos ⁊
spũ,ac rõne se conspicit:meditatõe at=
qꝫ contẽplatõe ad deuꝫ ascendit:deus
vero reuelatione atqꝫ diuĩa inspirati
one ad eã descendit. Meditatio siqͣdẽ
est occulte veritatꝫ studiosa ĩuestiga=
tio. Contẽplatio est perspicue ꝟitatꝫ
iocũda admiratio. Istã nãqꝫ diuĩa il=
luminat reuelatio vt veritatẽ cogno=
scat:illã vero diuĩa inspiratio inflam=
mat vt eã diligat. Corpus aũt sensu ⁊
imaginatõe ad spũm ascẽdit.

De corporis materia. R

Caplm. xxxiij.

Humanũ siqͣdẽ corpus ex q̃t
tuor elemẽtꝫ compositũ ẽ:
sed in carne ⁊ ossibus terra
maxime apparet propter
terrenã soliditatẽ:aqua in humoribꝰ:
aer continet᷑ in pulmone. idcirco sem=
per in motu est:qꝛ ventilabrum cor=
dis est:ne nimio calore consumat᷑ cor
⁊ dissoluat᷑:sedes ignis est ĩ corde. ⁊
ideo inferius est latũ ⁊ supꝰius acutuꝫ.
quã formã ignis retinet. Quedã vis
ignea aere tẽperata a corde ad cere=
brũ ascẽdit:tãqꝫ ĩ celũ corporis nostri.
ibiqꝫ purificata ⁊ colata ꝑ oculos au=
res nares ceteraqꝫ instrumẽta sensuuꝫ
foris progredit᷑. ⁊ cõtactu exteriorum
formata quinqꝫ sensus corporis facit
visum videlꝫ auditũ. gustũ. odoratũ. ⁊
tactũ. q̃ tãgẽdi sensus ab anteriori ꝑ=
te cerebri ad posteriorẽ transiẽs ⁊ in=
de ꝑ ceruicẽ ⁊ medullã spine descẽdẽs
ꝑ totum corpus diffundit᷑. Porro ip=
sa vis ignea q̃ exterius formata sen=
sus dr̃. eadẽ formata ꝑ ipsa sensuum ĩ=
strumẽta ꝑ q̃ egredit᷑ ⁊ in qͣbus for=
mat᷑. natura operãte introrsum ad cel
lã fantasticã vsqꝫ retrahit᷑ ⁊ reducit᷑:
atqꝫ imaginatio efficit᷑. Postea eadẽ
imagiatio ab anteriori ꝑte capitꝫ ad
mediũ transiens:ipsam aĩe rõnalꝭ sub=
stãtiã contigit. ⁊ excitat discretioneꝫ.
ita iã purificata ⁊ subtilis effecta. vt
ipsi spũi ĩmediate coniungat᷑:veraci
ter tamẽ naturã corporis retinẽs ⁊ ꝓ
ꝑetatẽ. Queqͣdẽ imagiatio ĩ brutꝫ aĩa
libus fãtasticã cellã non trãscẽdit.

L In rõnalibus autẽ purior fit: ⁊
vsqꝫ ad rõnalẽ ⁊ ĩcorporeã aĩe substã
tiã contigẽdã defert᷑ ⁊ progredit᷑. Est
itaqꝫ imagiatio siĩtudo corporꝫ. per
sensus qͣdẽ corporeos:ex corporuꝫ con
tactu concepta extrinsecus:atqꝫ per
eosdem sensus introrsus ad ꝑtem pu=
riorem corporei spũs reducta:eiqꝫ im
pressa in summo scꝫ corporalis spũs:⁊
in imo rõnalis:corporalẽ informãs ⁊
rõnalẽ contingens. Spũm corporeuꝫ
voco aerẽ vel potius ignẽ:q̃ pre sui sub
tilitate videri non potest. ⁊ corpora ĩ=
terius vegetãdo viuificat. Quedã au
tem vegetat tãtum ⁊ non sensificat. si
cut arbores herbas ⁊ vniuersa in ter=
ra germinãtia. Quedã sensificat ⁊ ve
getat. sicut omnia bruta aĩalia. In
qͣbus quedã tãtuꝫ sensum habẽt ⁊ ima
ginationẽ non hñt. Quedã sensum ⁊
imaginationem hñt. Cum itaqꝫ ma=

gis sit sensificari q̃ vegetari tm̃. constat profecto hãc vim subtiliorẽ esse. et vbi magis subtilis est: magis spũs est. Magis siddẽ incorporee nature appropinq̃t cum imaginationẽ format: q̃ cum sensum prestat. Nihil em̃ ĩ corpore altius vel spũali nature vicinius esse põt q̃ id vbi post sensum vis imaginãdi concipit. quod q̃dẽ intm̃ sublime est vt q̃cq̃d supra illud est aliud nõ sit q̃ ratio.

¶ Hic in q̃busdã codicib⁹ finẽ hz liber de spũ et aia. In aliis aũt q̃busdã codicib⁹ reperiunt etiã sequẽtia capl'a.

¶ Q̃ tot⁹ hõ iterior aia noiaẽ. M

¶ Capłm. xxxiiij.

Anima nomiãt totus hõ ĩterior: q̃ viuificat regit et continet. lutea illa massa humectata succis ne are facta dissoluat. Dũ g̃ viuificat corpus aia est. dũ vult animus est. dũ scit mẽs est. dũ recolit memoria est. dũ iudicat rõ est. dum spirat vel contẽplat spũs est. dũ sentit sensus est. Nã inde sensus aia dr: pro his que sentit: vñ et snia nomen accepit. Habz etiã corpus quinq̃ sensus: q̃ ex eo dicti sunt: q2 per eos aia totũ corpus subtilissime agitat vigore sentiẽdi. Ita autẽ hec oĩa adiuncta sunt aie vt vna res sit: p efficiẽtiis tamẽ cãrum diuersa noĩa aĩa sortita est. In essentia nãq̃ est simplex. in officiis multiplex. Memoria etiã mens est. vnde et ĩmemores amentes dicunt. Oĩm rerũ thesaurus et custos est memoria. nec enarrari potest. tã grãdis est ei⁹ pplexitas: et anim⁹ ipsa est. Nec aliud significo q̃ animã cũ mẽtẽ dico sed propter aliud animã et pter aliđ mẽtẽ. Nã totũ q̃ viuit hoĩs aĩa est. Cũ autẽ aia in se agit se. et ex se. per se: sola mens dici solet. Sensus vero ad sua ministeria complẽda consuetius aia dr. Spũm idẽ esse quod animã euãgelista pronunciat dicens. Ptãtem habeo ponẽdi animã meã: et rursuz ptãtẽ habeo sumẽdi eã. De hac quoq̃ ipa dñi aia passionis tẽpore mẽorat⁹ euãgelista ita protulit dicẽs. Et iclinato capite emisit spũm. Quid ẽ em̃ emittere spũm: nisi q̃d animã ponere. Sz aia dicta est. p eo q̃ viuit. Spũs aũt vt pro spirituali natura. vel p eo q̃ spirat in corpore. Itẽ aĩm idẽ dicimus esse q̃d animã: sz aia vite: animus est consilii. Vñ aiunt phi: et sine aĩo vitã manere. et sine mẽte animã durare: sicut in amẽtibus. Ad mẽtẽ em̃ ptinere videt vt sciat: ad aĩm vt velit. Pueri ẽt in genitric; vtero sine scia et voluntate viuunt. Mens autem vocata est q̃ emineat in anima vel q̃ meminerit. Quapropter non aia sed q̃ excellit ĩ anima mens vocaẽ tãq̃ caput vel oculus. Vñ ipse hõ sm mẽtẽ imago dei dr. Mens nãq̃ ex eo dicta est q̃ emineat in aĩa. prestantior siq̃dẽ vis aĩe est a q̃ procedit intelligentia. Rõ est siqdem animi motus visum ment; acuẽs vera q̃ a falsis distinguens. M

Redeat ergo mens ad se rõnalis et colligat se in se: vt sine imaginibus corporeis seipsam et oĩpotẽtis dei inuisibilem naturã considerare valeat: terrenorum fantasmatum imagines: et q̃cq̃d terrenum cogitationi eius occurrerit respuat: et talẽ se intus q̃rat et videat q̃lis est sine istis. consideret se talem q̃lis sub deo super corpus creata est. Deinde supra semetipsã surgat et se ipsam deserat: atq̃ quodammõ ĩ obliuionem sibi veniat: et se contẽplationi ni sui creatoris humilr et deuote subiiciat. Cũ em̃ ceperit mens p puram intelligentiã semetipsaz excedere: et illã incorporee lucis claritatem tota ĩtueri: et ex his q̃ intrinsecus videt quẽdã intime suauitat; saporẽ trahere: et ex eo intelligentiã suã condire: et in sapiẽtiã vertere. intm̃ in hoc ment; excessu pax illa q̃ exuperat oẽm sensum inuenit atq̃ obtinet: vt fiat silentium in celo q̃si hora dimidia. ita vt ɔtẽplãtis animus nulla altercãtium cogitationum tumultuatione turbet. nil oĩno inueniens quod vel per desideriũ petat vel per fastidiuz arguat: vel per odium accuset. sed intra tranqllitatez contẽplationis totus colligit: intro-

mittit in quedā affectum multū inusitatū introrsus ad quā nescio dulcedinē: que si semper sic sentiretur profecto magna felicitas esset. Nil sensualitas. nil agit imaginatio: sed oīs inferior vis aīe proprio interim viduat officio. Purior autē anime pars in illud intime quietis secretum: et summe trāquillitatis archanum felici iocunditate introducit. Uiuus quidē ē sermo dei et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti: ptingēs vsq ad diuisionē anime et spūs. Et ideo nihil in creaturis hac diuisione mirabilius cernitur vbi id quod essentialiter vnū ē atq indiuiduū. in seipsum scindit: et quod simplex in se et sine partibus ꝯstat quasi qdā partitione diuidit. Neq enim in homine vno alia essentia ē eius spūs: alia est eius anima: sed prorsus vna eademq nature simplicis substantia. Non enim in hoc gemino vocabulo gemina substātia intelligit. ¶ Sed cum ad distinctionē ponit gemina vis eiusdē essentie. vna superior p spiritū. alia inferior p animā designat. In hac itaq diuisione aīa et quod animale ē in imo remanet. spūs aūt et qd spūale ē ad summa euolat. Ab infimis diuidit vt ad summa sublimet. Ab aīa scidit vt dño vniat: quoniā q adheret deo vnus spūs ē cum illo. Felix diuisio et mirabilis separatio: vbi qd corpulentū et feculentū est deorsum remanet. qd spūale et subtile ē vsq ad speculationē diuine glorie sublimat. et in eādē imaginē trāsformat. Pars inferior cōponit ad summā pacē et tranqllitatē. Pars autē superior sublimat ad summā gloriā et iocunditatē. Licet enim mēs humana non sit eius nature cuius ē deus. imago tamē illius nature q natura nulla melior ē ibi querēda et inueniēda est in nobis. qua natura nostra nihil hz melius: sed prius mēs ipsa in seipsa consideranda est: et in ea repiēda ē imago dei. Mēs igit quādo cogitatione se ꝯspicit intelligit se et recognoscit. quādo ꝯtēplatōe ad deū ascēdit vt eū itelligat et diligat imago dei dicēda ē. cogitādo eterna vir ē. sicut dicit Apls. Uir nō dz velare caput suū: cū sit imago dei et gloria. i. quāto magis se extēderit in id qd eternū ē. tāto magis inde format ad imaginē dei. et idō non ē cohibēda vt inde se contineat ac tēperet. Quādo vero ea agit vel cogitat q sunt tēporalia mulier appellat: et tunc non ē dicēda imago dei. et propterea dz velare caput suum ne nimium sit eius progressio ad inferiora. ne cum licita agit illicita cōcupiscat.

¶ De dignitate hūane ꝯditōis. ¶ Capitulum. xxxv.

Tanta dignitas hūane cōditionis esse cognoscitur vt non solū iubētis sermone: sicut alia sex dierum opa. sed ꝯsilio scte trinitatis et ope diuine maiestatis sit creatus homo: vt ex prime ꝯditionis honore intelligeret quātū deberet suo conditori: dum tamē in conditione mox dignitatis priuilegium prestitit ei conditor. et tāto amplius cōditorē diligeret: quāto mirabilius ab eo se ꝯditum intelligeret. Nec ob hoc solum quidē q ad consiliū scte trinitatis sic excellenter a conditore conditus est: sed etiam q ad imaginē et similitudinē suā creator omniū eū creauit: qd nulli alteri ex creaturis donauit. que imago diligētius in interioris hominis nobilitate ē consideranda. Primo quidē q sicuti deus vnus semper vbiq totus est omnia viuificans: mouēs et gubernans: sicut Apostolus ait. Quod in eo viuimus: mouemur et sumus. sic aīa in suo corpore vbiq tota viget. viuificās illud mouēs et gubernans. Non enim in maioribus corporis sui mēbris maior ē. nec in minoribus minor. sed in minimis tota ē et in maximis tota. Sic infusa est corpori: vt non per mēbrorum partes partibus sit diuisa. Nam in quolibet loco pars corporis percutitur tota dolet. Miro autē modo vna eademq viuificatione mēbris presidēs: cum ipsa p naturā nō sit diuersa: p corpus tamē agit diuersa. Ipa quippe ē q p oculos videt. audit p aures: p nares odorat:

per os gustat: ꝑ mēbra omīa tangit: ⁊ tāgendo lene ab aspero discernit. ⁊ cū non sit diuersa: per sensus tñ opaᷓ diuersa. Ex qua re intelligitur ꝙ ita est anima ſm suuȝ modū in corpore: sicut de⁹ est in suo mūdo. ¶ Interi⁹ siqdem ⁊ exterius: superius ⁊ inferius est: regendo superior: portādo inferior replendo interior: circundādo exterior Sic est int⁹ vt extra sit. sic circūdat vt penetret: sic p̄sidet vt portet: sic portat vt presideat. ⁊ sicut deus nec crescentibus creaturis crescit: nec decrescētibus decrescit. sic aīa nec minutis membris minuitur: nec adauctis augetur. Hec est imago siue siſitudo omīpotētis dei quā aīa hȝ in se. ¶ Quādā etiā hēt imaginē sancte trinitatis. Primo in eo ꝙ sicut deus est viuit ⁊ sapit. ita aīa ſm suū modū est viuit ⁊ sapit. Est quoqȝ ⁊ alia trinitas in ea: qꝛ ad imaginē perfecte q̄dē ⁊ summe trinitatis: que est in patre ⁊ filio ⁊ spūsancto cōdita est. Et licet vnius sit aīa nature. tres tñ in se vires habet. i. ītellectū: volūtatē: ⁊ memoriā. qđ idē: licet aliȷs verbis: in euāgelio designetur: cum dicitur. Diliges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo: ⁊ ex tota aīa tua: ⁊ ex tota mente tua. i. ex toto ītellectu tuo: ⁊ ex tota volūtate tua ⁊ ex tota mēoria tua. Nā sicut ex p̄re generaᷓ filius: ⁊ ex p̄re filioqȝ ꝓcedit spūssanctus. ita ex intellectu generaᷓ volūtas: ⁊ ex his ambobus ꝓcedit memoria. sicut facile a q̄libet sapiēte pōt intelligi. Nec eñ aīa perfecta pōt esse sine his tribus: nec hoꝝ triuȝ aliquod sine aliȷs duob⁹ integrū cōstat: q̄tum ad suā ꝑtinet habitudinē. Et sicut de⁹ pater de⁹ filius de⁹ spūssctūs: nō tamē tres dīj ſȝ vnus deus ⁊ tres ꝑsone. ita aīa intellect⁹: aīa volūtas: aīa memoria. nō tñ tres aīe ī vno corpore: ſȝ aīa vna ⁊ tres vires. Atqȝ in his trib⁹ diuinā imaginē gerit mirabiliter in sua natura noster hō interior: ⁊ ex his q̄si excellētiorib⁹ aīe virib⁹ iubemur diligere ꝯditorē. vt inq̄tū ītelligiᷓ diligatur: ⁊ iq̄tū diligiᷓ sp̄ ī mēoria habeaᷓ

nisi fiat in amore eius voluntas. Immo nec hec duo sufficiūt: nisi memoria addaᷓ. ꝙ semp ī mēte ītelligēt; ⁊ diligēt; maneat de⁹ vt sicut nullū pōt esse momētū q̄ hō nō fruaᷓ dei bonitate ⁊ mīa. ita nullū sit momētū q̄ p̄sente nō hēat eū in mēoria. Et iō iuste videᷓ mihi dictū īteriorē hoīem esse imaginem dei. Nūc ꝟo de siſitudine aliqua dicamus. Nā sicut creator q̄ hoīeȝ ad imaginē suā creauit: est charitas: bonus ⁊ iust⁹: patiēs ⁊ mit;: mūd⁹ ⁊ misꝭicors ⁊ cetera sctāꝝ ꝟtutū insignia q̄ de eo leguntᷓ. ita hō creatus est vt charitatē haberet. vt bon⁹ esset ⁊ iustus: patiēs atqȝ mitis: mūd⁹ ⁊ misericors. ¶ Quas ꝟtutes q̄to q̄s plus in seipo hȝ tāto ꝓpior est deo: ⁊ maiorē sui creatoris gerit siſitudinē. Si ꝟo qđ absit aliq̄s ꝑ deuia viciorꝝ ⁊ diuerticula maloꝝ ab hac nobilissima sui ꝯditoris siſitudine degener oberrat: tūc fiet de eo qđ scriptū est. Homo cū ī honore esset nō ītellexit. ⁊c̄. ¶ Quis maior honor potuit eē hoī q̄ ꝙ ad siſitudinē sui ꝯditoris cōderetᷓ: ⁊ eisdē vestimēt; ꝟtutū ornaretᷓ q̄bus ⁊ ꝯditor de q̄ legiᷓ. Dn̄s regnauit decorē indut⁹ ē: id ē oīȝ ꝟtutū splēdore ⁊ toti⁹ bonitat; decore ornat⁹ ē. Uel qđ maius hoī pōt esse dedec⁹ aut īfelicior miseria q̄ vt hac siſitudinis gl̄ia sui ꝯditoris amissa: ad informē ⁊ irrationabilē brutoꝝ iumētoꝝ siſitudinē dilabaᷓ. ¶ Quapropᷓ q̄sqȝ diligētius attēdat p̄me ꝯditiōis sue excellētiā: ⁊ venerādam sctē trinitat; ī seipso imaginē agnoscat. honorēqȝ diuine similitudinis ad quā creat⁹ est nobilitate moꝝ: exercitatione ꝟtutum ⁊ dignitate meritoꝝ: habere contendat. vt q̄n apparebit qualis sit. tūc similis ei appareat qui mirabiliter cum ad similitudinem suam in p̄mo homine condidit. mirabiliusqȝ in secundo. i. in seipso reformauit.

¶ De conuenientia inter deuȝ ⁊ animam. S

¶ Capitulū. xxxvi.

MAgna conuenientia est inter deū ꝛ aīam. Deus nāqꝫ vita est. spūs est. sapiā est ꝛ amor. Uita etiā aīa est. spūs est ī q̄ spū sapiētia est ꝛ amor. Uita deus est. vita ꝛ aīa est. siīis ꝛ dispar. Siīis ꝙ vita ꝙ seipā viuēs: ꝙ nō tm̄ viuēs sed etiā viuificās. sicut ꝛ ille hec oīa est. Dispar qm̄ ille creator est: ꝛ ista creatura. Nisi eīn ista ab illo creata nō esset: ꝛ nisi ab illo viuificata: nō viueret. Uiuit aīa naturali vita etiā si spūali vita non viuat. Sed talis vita mors potiꝰ est q̄ȝ vita. Q̄m̄ mors peccatoꝝ pessima. Aīa q̄dē q̄ ſm carnē viuit. viuēs mortua est. ꝛ iō bonū erat illi non viuere q̄ȝ sic viuere. Uita aīe viuēs q̄dem: sed nō aliūde q̄ȝ seipā. ꝛ ob hoc nō tā viuēs q̄ȝ vita est. Inde est ꝙ infusa corpori viuificat illud. vt sit corpus de vite p̄sentia nō vita sed viuens. Creata ē aīa a d̄o: vita a vita: simplex a simplici. immortalis ab immortali: vt nō sit lōge a creatore suo cui appropiare videtur simplicitate essentie ꝛ ꝑpetuitate vite. Licet enim spūaliter nō viuat: īmortalis tm̄ necesse est vt viuat. Creata est aīa magna a magno: recta a recto. eo magna quo capax eternorū eo recta quo appetēs supnoꝝ eo beata quo deo vnita. Aīa nāqꝫ quā dei pietas respicit. humilitas subijcit: presentia reducit: iusticia deducit: obediētia conducit. perseuerantia perducit: deuotio introducit: puritas iūgit. charitas vnit. ℭ Habet anīa in se amorē q̄ semꝑ pōt stare cū deo. aut redire si mota cū suis affectibus īmo defectibꝰ ab eo fuerit. Solꝰ est amor ex oībus anīe affectibus atqꝫ sensibus. in q̄ pōt aīa: etsi nō ex equo suo r̄ndere auctori: vel de siīi mutuā r̄ndere vicē: ꝛ si minus amat qm̄ minor est: tm̄ si ex tota se diligat nihil deest vbi totum est. Renūciās ḡ cunctis affectionibꝰ alijs tota incumbat soli amori: effundens se totā ī amorē illiꝰ cui r̄ndere hꝫ ī redhibendo amore. Amat siq̄dem deus vt ametur: ꝛ cum amat nō aliud vult q̄ȝ amari: sciens ipsos amore btōs qui se amauerit. Per amorē venit ad hoīes venit in hoīes: factus est homo. ꝛ delicie illiꝰ esse cū filijs hoīm. Nre xpo delicie erūt cū ad eū veniemꝰ ꝛ videbimꝰ cū sicuti ē: atqꝫ siīes ei erimꝰ. Tūc erit manifesta visio: plena cognitio: xpa dilectio: firma ꝯiūctio: societas īdiuidua siīitudo ꝑfecta: ꝛ vita btā: ineternū: ꝛ vltra in ꝑpetuas eꝑnitates. Sicut eīn corpus in resurrectione sua vitā ꝛ sensum recipiet. sic aīa in resurrectiōe sua vitā ꝛ sensuȝ recipiet. i. cognitionē ꝛ amorē dei. Q̄ꝫ cognitio sit vita: ipā xpitas affirmat dicēs. Hec est vita eꝑna vt cognoscāt te verū deū ꝛ quē misisti iesum xpꝫ. Amor etiā sensus est. Nā si exterior hō circa ista tpalia q̄nqꝫ ꝑtito sensu afficitur. i. visu/auditu/gustu. ꝛc̄. sic interior hō in btā vita circa q̄nqꝫ ineffabilia dei ineffabili amore afficieꝑ. cū eīn deū suum amabit: quādā lucem: quādā vocē: quēdā odorē: quēdā cibū: ꝛ quēdā āplexum interiorem amabit. Ibi eīn fulget qḋ nō capit locꝰ. Ibi sonat qḋ nō rapit tēpus. Ibi olet qḋ nō spargit vētus. Ibi sapit qḋ nō minuit edacitas Ibi heret qḋ nō diuellit satietas. Ibi siq̄dē videꝑ deꝰ sine inꝑmissione. cognosciꝑ sine errore. amaꝑ sine offensiōe. laudaꝑ sine fatigatiōe.

ℭ De nobilitate ipsius anime. ℭ Capitm. xxxvij.

NObilis creatura est anīa. Ciuitas nanqꝫ dei est. de qua tam gloriosa dicta sūt ꝙ ad imaginē ꝛ siīitudinem dei facta est. Hec ciuitas hierusalem merito appellāda est quia ad fruendum visione illius summe pacis que fecit vtraqꝫ vnum creata est. Mēs eiꝰ paradisus est: in qua cum celestia meditatur: quasi in paradiso voluptatis delectatur. Domus etiam summi patrisfamilias est anima per vnitatē morum. sponsa christi per dilectionē templū spūs spūsctī per sctificationē. ciuitas regis eterni per pacem ꝛ concordiam ciuium. Et quia nulla est ciuitas absqꝫ populo: disposuit in ea conditor

noster populum triplicis gradus.i.sapientes ad cōsulēdū:milites ad pugnandum:artifices ad ministrandum. Cives huius civitatis sunt naturales z ingeniti anime vigores:tanq̄ indigene: quorum distincti sunt gradus: q2 alij superiores.alij inferiores.alij medij. Superiores quidem sunt intellectuales sensus.medij rationales.infimi animales. Quoruz differētia hec est. Anialis sive sensualis appetit sensibilia sive visibilia. Rationalis discernit z discretionis oculo aspernat ea. Intellectualis ptrahit ad divina. Intellectuales igit sensus sunt tanq̄ aie consiliarij dicentes ei. Deum time z mandata eius observa. Propter hoc enim est oīs homo. Rationales sunt tanq̄ milites q̄ hostes concupiscentiarum impugnant per arma iusticie. Animales seu sensuales sunt tanq̄ rustici z artifices:qui corporalibus rudimentis insistunt:z corpori necessaria ministrant. Hanc triplicē vim anime id est sensualē.rationalē.z intellectualē philosophi partes vocant:non integrales s3 virtuales. Sēsualitas ea vis anime ē qua corpus vegetat:z p corporis sensus ista exteriora sentit z discernit. Omnes eīm sensus tā exteriores q̄ interiores ad animam referunt vt pote ab illa procedentes. vt eīm sentiant omnes ab aia habet. Ratio vis est anime sup corporalis z infra spūalia collocata.secernit eīm vera a falsis quod ē logice. virtutes a vicijs:quod est ethice:z p experimēta rerū investigat naturas:qd est phisice. In his vero tribus tota pħia cōsistit. Totam igit philosophiam ratio comprehēdit. Intellectus sive ītelligētia ea vis aie est qua de divinis q̄tum homini possibile est cognoscit. Ad celestia archana penetrāda ratio p se non sufficit.nisi a deo adiuta fuerit. Tunc finis eius si bene viget:cuz ad noticiā secretorū q̄ diu investigando q̄sivit p venerit.ītellectus seu ītelligentia nūcupat. Boetius tamē dicit ītelligentiam solius dei esse ad modū paucorū hominum. Sed horum alterū p altero ponit sepe. Memoria etiā consors z cooperatrix est rōnis:qm̄ sine ea ratio nec ad incognita procedere:nec cognitorum scientiam retinere potest. Memoria est vis aie accepta retinēs. preterita repetens:elapsa recolligens Humanus appetitus inter summa z ima positus:cum plerūq̄ in vtraq̄ divisus sibimetipsi sit cōtrarius in quā cunq̄ partem totus transierit nomē eius merito sortit. Si carnis voluptatibus pascit:carnalis sive animalis nominat. Si spūalibus desiderijs delectat:spūalis nuncupatur. Appetitus siquidem naturalis est vis in animante movendis avide sensibus attributa.

¶ Diffinitio virium aie.

¶ Capitulum.xxxviij.

Quoniā de viribus aie mētionem sepe feci:diffinire eas debeo:quatinus que de anima dicta vel dicenda sunt evidentius intelligi possint. Sensualitas:sensus:imaginatio:tam corpori q̄ aie sint vī dici possunt. Sēsualitas corporis est q̄damvis ignea. Sensualitas sive animalitas aie ē inferior vis eius:que secum trahens sensualitatem carnis : velut famulam z obedientem.sensus z imaginationes facit.easq̄ in archa memorie reponit. In sensu instrumentum est sensualitatis z origo imaginationis. Ipsa nanq̄ vis ignea que extrinsecus formata sensus dr:eadem forma vsq̄ ad intimum transducta imaginatio vocat. Sēsus itaq̄ parit imaginationē.imaginatio cogitationē.cogitatio meditationē.meditatio acuit ingeniū.īgenium facit rationē.ratio conducit ad intellectuz.ītellectus ad intelligentiā intelligentia p cōteplationē ipsam vitatē admirat:z per charitatē in ea delectat. Sensus est passio aie in corpore ex qualitatibus extra accidentibus. Imaginatio est vis anie que figuram corporearum rerum absente corpore sine exteriori sensu dinoscit. Cogi

tatio est circa quelibz animi occupatio. Consideratio est intēta cogitatio. Meditatio est frequēs cogitatio: modū ꝛ cām ꝛ rōnem vniuscuiusqꝫ rei inuestigās. Ingenium est quedā vis naturalr animis insita per se valēs. Ratio est quedā vis anime q̄ oīa discernit ꝛ iudicat: sed maxime cum inhiat spūalibus ꝛ imaginē dei in se conseruat. Intellectus est rerum in se vere existētium perceptio. Intelligentia est de solis rerū pncipijs. i. de deo: ideis ꝛ de incorporeis substantijs pura ꝛ certa cognitio. Contēplatio est pspicue veritat; iocunda admiratio. Charitas est concordia mentium ꝛ societas electorum. vita btārū aīarū ꝛ angelorū: qꝛ nec aīe nec angeli nisi p charitatē viuunt.

¶ Q; aīa ad imaginē ꝛ similitudinē dei facta est. Z

¶ Caplm. xxxix.

Anima rōnalis ꝛ intellectualis facta ē ad imaginem ꝛ silitudinē dei vt factorē suū pro imagīe cognoscat ꝛ pro silitudīe diligat. Ex imagine nāqꝫ dei hꝫ rōnē: ꝛ ex silitudine charitatē. Charitas vero in seipsa representat trinitatē. hāc rō sentit: ꝛ pacata reqrit. hāc charitas inuenit: ꝛ vidēdo btā desicit. hāc in presenti fides sequit. spes in celū vsqꝫ comitat. charitas perenniť amplexat. Mens itaqꝫ spūalis seu intelligentia rōnalis pmo creatorē suū aspiciat: deinde creaturā ipsius videat: ꝛ mediāte arbitrij libertate ad eum q̄ condidit oīa se ꝛ cetera referat. Sic in hoīe trinitas appareat quam charitas manifestat: vt charitatē sp homo exhibeat: spqꝫ conspiciat is quē trinitat; imago perornat. Sic homo eius seruabit silitudinē cuius in se naturalr portat imaginē. Appeat ḡ imago dei in intelligētia rōnali: in mēte spirituali: in honore liberi arbitrij. Appeat silitudo dei in moribus pro natura: ī opibus pro iusticia: in virtutibus pro gra: vt morib⁹ natura ponet: vt iusticia opibus cōprobet: vt gra virtutibus cōpleat: ꝛ sic sp dño pñtet. Aīa totū corpus homis tota partē aīat. Est qdē īspirata a deo homi vita: non de preiacēti materia sꝫ de nihilo facta ab eo. De ceter; aīantibus scriptura dicit. Producant aq ꝛc. pducat terra animā viuētē. Animā vero nō aq nō terra pduxit: sꝫ deus inspirauit: nō tm̄ viuā vel viuētē sꝫ spiraculū vite. rōnale ex dei imagine: factū ex dei silitudine.

¶ Q; aīa nō sit ex diuina natura create nec sit pars dei. A

¶ Caplm. xl.

Anima non est ps dei: pbat hoc mutabilitas quā incurrit. Deus eñ īmutabilis est. hec sepe mutata pro culpa: quandoqꝫ mutata pro pena ꝛ dānata fit misera. Nihil ei tamē nocere pōt nisi a deo recedat. Recedit autē qñ peccat: proinde torquet misera a deo refuga. Ab vno disiūcta spargit ad multa: ꝛ pro sua intemperantia fit morbida: fit molesta. Ea propť sensus corporei turbata memoria: turbati hebetes fiunt marcidi ꝛ stupidi. Ideo caro patit: lāguores oriunť. ꝛ mors violenta peruagat. Homo qdē a deo auersus: peccando peruersus qꝛ a deo dissentit dissidet ꝛ sibi: portat qꝫ in seipso penam de seipso. Anima non format ex materia informi: sed in sua creatione formam accepit: qua facta est ad imaginem ꝛ similitudinem dei. A quo si auertit remanet informis: qꝛ rea: qꝛ deo dissimilis nec ideo tamē efficit irrōnalis: qꝛ gestat imaginē dei: vnde potest reformari. Sic nec etiam si tota concludit pctō: ꝛ licꝫ pro insipiētia iumento comparet: ideo fit anima pecoris vel alterius corpor;. Ipm etiā corpus ꝛ nūc ꝛ ī fine sp inhabitatura cū quo facta est vna persona. sed nec ideo fit corpus etiā si penitus habitet. Nō eñ distrahit ptibus: nec loco ɔcludit. Non est maior in maioribus. nec ē minor in minoribus sui corporis partibus vite idoneis. Spūs nāqꝫ est anima rōnalis q̄titatibꝫ obuita

malis: ⁊ vbicūqꝫ est tota est. Nō traducitur a patre in filiū ne vna sit anima amboꝝ. Sicut inqt dn̄s aīa patris: sic aīa filij mea est. Nec pars aīe pr̄is in filium dū generat se transfundit. Partiri nāqꝫ seu diuidi. augeri vel minui ꝓ substātia sua spūs nescit. Non em̄ pōt esse maior sꝫ melior. Si em̄ ꝑticulariť transfunderet corporeus esse ꝓbaret. Nō si vt delirant aliqui semen aīe ex semine carnis hr̄et generādo trāsfundi. multa qdē inhonesta ⁊ īpossibilia possent exīde exclamari q̄ de spū rōnali nec dici debēt: nec opinari. Indecēs est obscena retexere: ⁊ male fusa carnis semina denudare.

¶ Q; anima de nihilo fiat. B

¶ Capitulū. xli.

Dicimus aūt rōnales aīas pro essentia fieri qti iie de nihilo nouas sꝫ ꝑ simili natura ex īstitutione diuina: nō vtiqꝫ nouas. Quales em̄ ī exordio deꝰ die sexto masculo ⁊ femine dedit: tales quotidie inspirat singulis noua de nihilo creatione nō noua institutione. Pater inqt meus vsqꝫ modo operať: ⁊ ego operor. Operať vsqꝫ modo pater ⁊ filiꝰ operatione siqdem noua sed institutione nō noua. pro illa agēs cū ista descēs. Res vero corporee post ꝑmam sui creationē noue nulle creantur: sed simul in exordio condite temporali formatione propagantur. Anime aūt non simul essentialiť facte sunt sed pro natura cōsimul: qua ad imaginem ⁊ similitudinem dei fiunt. ⁊ simul facte reputantur: ⁊ nō simul edite iudicantur. Non simul edite pro essentia: sed simul facte pro compari forma ad imaginem ⁊ similitudinem dei prerogata. Caro de carne generando traducitur: sed spiritꝰ de spiritu minime ꝓpagatur. Certum tenemus quia caro contracta de carne per legem concupiscentie: qꝫcito viuificať originalis culpe vinculo premitur: ciusqꝫ affectionibus anima que carnem viuificat aggrauatur. Sub hoc peccati vinculo demerguntur paruuli: qui sine remedio baptismi moriuntur. Habent em̄ originale peccatum non per animam sed per carnem vtiqꝫ cōtractum animeqꝫ refusum. Carni nāqꝫ ita vnitur anima vt cum carne sit vna persona. Fit enim auctore deo caro ⁊ anima vnum indiuiduum. vnus homo. vnde salua nature vtriusqꝫ proprietate adijcitur carni quod anime est ⁊ anime quod carnis est. pro vnitate persone non pro diuersitate nature. Quod igitur ibidem singulis est proprium commune fit amborum. proprium pro natura. commune pro persona. Exinde fit anima originali culpe obnoxia quā caro contrahit ⁊ anime refundit cum qua vnita est in persona: licet diuisa sit in natura. Ea propter necesse est paruulum dum viuit christi sacramento renouari: ne obsit eius anime societas carnis pctī: qua grauatur etiā corpore exuta: nisi dum in corpore viuit salutari fuerit remedio expiata. Currant igitur adulti currant pro seipsis: impendant etiam paruulis sacramentum fidei: suscipiāt ipsi fidē cum sacramentis: vt paruulos in xp̄o renatos fides ecclesie tueatur ⁊ adultos cum sacramētis opera fidei comitentur. His etiam renouatis per gratiam tandem complebitur in resurrectione generali: vt caro ipā resurgat in gloria anime sue restituta viua ⁊ eterna felix ⁊ beata.

¶ Quare deus animas creat quas absqꝫ remedio mori scit. C

¶ Capitulum. xlij.

Si q̄ratur quare deus dat aīas illis quos absqꝫ remedio salutari mori ꝯtingit. Respōdemꝰ ꝙ diuina īstitutio q̄ res ⁊ rex nature ꝯdūť: nec pctō tollitur: nec violentia īpediť. Inde est ꝙ lex carnalis copule nec etiā in malis iure suo priuatur. Generant adulteri fornicatores: profani. Naturalis tamen institutio nec in talibus de-

perit. Natura nanqꝫ prout deus insti⸗tuit suum quod est operatur. Natura siqͩdem est quedam vis ⁊ potentia di⸗uinitus rebus īsita: q̄ vnicuiqꝫ rei om⸗ne suum tribuit. Qua bona qͥsqͥs ma⸗le vtitur: malus esse iudicatur. Juste enim puniuntur: qui licitis abutuntur Juste vero puniũtur qui rapere incon cessa conãtur. Sic sathanas celum: sic ꝓthoplastus ꝑdidit paradisum. Ab⸗utunꝪ licitis: qui bona dei maculant vsibus incõcessis. Maculant bona dei sicut hi qui calore libidinis: exercent opera copule carnalis. Ex his filij ge⸗nerantur. quorum corpora seruiente creatori creatura formantur. ⁊ deo in⸗spirante signaculum vite animantur. Spiraculũ autẽ vite humanã aĩam in tellige: quã nõ ꝓducit terra vel aqua: sed deus inspirat quo sensus corporei aĩanꝪ. vñ homo factus in aĩam viuen tem memoratur. Jn his ⁊ in alijs oꝑs agit prout instituit: quẽ nullius adiu⸗uant bona: nec impediunt mala. Bo⸗nos qͩdem prouehit sua gratia: malos tenet sua iusticia. Nos equidẽ serui do mini. si dñi bonis abutimur rei ⁊ mi⸗seri pariꝪ inuenimur. Jpse qͩdem dñs qui seruorũ suorum malis bene vtitur sanctꝰ ⁊ omp̃s adoratur. Jpse corpo⸗ri terreno de peccati traduce propaga to ꝓ īstitutione sua īspirat aĩam. bene vtens inolita p̃uaricatione nostra: q̄ si esset naturalis creatori poterat impu⸗tari. Sed creator preparat omni tem pore sacramenta: ⁊ obediẽtie pia pro⸗ponit edicta. vt contra peccata sacra⸗menta in remediũ sint: ⁊ temporaliuȝ obseruatio mandatorũ eternorũ affe⸗rat p̃mia donorum. Unde si aliqui sub peccato geniti paruuli obeũt absqꝫ re⸗medio salutari ꝑtimesce iusticiã: dei q̄ nihil debet alicui. sed dãnat ī singulis malum quod non fecit in eis. Si auteȝ paruulos renouat sacramentis: admi rare miam dei. Jpsi eñ sicut nesciunt culpã cum qua ex carne nascuntur. sic nesciũt gratiã q̄ per xp̄m renouantur. Non excusat paruulos a culpa: qꝛ eaȝ non norunt: nec excludit grãm ab eis quia eã nesciũt. Queris in eis culpam inuenis ex carne traductam. queris in eis grãm inuenis a deo collatam. Jlla debite dãnatur. hec īdebite prerogaꝪ. Jlla iudiciũ p̃dicat. hec miam rep̃sen⸗tat. Jn vtroqꝫ deꝰ agnosciꝪ. cui mĩa ⁊ iudiciũ ꝑpetua laude cantaꝪ. Sed ab his intuẽdis mẽs nr̃a mẽs infirma. qꝛ pctis obruta citiꝰ ad seip̃aȝ redeat si⸗biqꝫ remediũ q̄rat. vt q̄ in Adam ceci dit in xp̄o resurgat.

¶ Q̄ʒ natura anime inueniatur a phi losophis dicta. D

¶ Capitulũ. xliij.

Plures veteres de natura a nime dixisse inueniunꝪ. sed nihil ita vt nõ aliqͩd restare videaꝪ. Ego aũt ex eorum dictis q̄nto diligẽtiꝰ potui breue istud ⁊ certũ colligere. atqꝫ in vnum studui redigere: quod memorie cõmendetur. Hebes nanqꝫ est memoria hominis ⁊ breuitate gaudet. ⁊ si in multa diuidi⸗tur fit minor in singulis. Ex corpore ⁊ anima constat homo. ⁊ quicqͩd oculis corporeis videtur ꝓpter corpus factũ est. corpus propter animã. anima aũt propter deũ. Uita corporis anima est vita aĩe deus est. Jmmortalis est aĩa quia carne caret. nec habet quo cadat vt resurrectione egeat post ruinã nisi peccato ceciderit. ⁊ ideo in morte vita nostra non ꝑit. sed corpus destituit dũ discedens anima vim suã non perdit: sed quod viuificauerat hoc dimittit: ⁊ q̄ntum in se est mortẽ alterius facit. ip̃a non recipit. facit inq̄ non viuificando quod deserit. non amittẽdo quod viuit Jtaqꝫ mors hominis nihil ẽ aliud q̄ carnis occasus a qua cum vis potentie viuificantis abscesserit. in terrã de qua sumpta est redit: amissis sensibꝰ quos per seipsam nõ habuit. Anima nõ aliꝪ q̄ sol lucem dici vitã tribuit carni cuȝ venerit: mortẽ efficit cũ recedit. Mors tamen nõ consumit cõiuncta: sed diui⸗dit: dum origini sue vtrũqꝫ reddit. Et ne quis putet aĩam corporis morte cõ sumi. audiat quid dñs in euãge. dicat. Nolite inquit eos timere qui occidũt

corpus:aiam aut occidere no pnt. Fatigat corp9 cogitatioib9 mes, afficit in corpore mes d dolorib9 corporis.

¶ Q corpus constat ex quattuor elementis. E

¶ Capitulum. xliiij.

Corpus ex quattuor elemetis costat. Aia nec elemetu est:nec ex elemetis sed de nihilo est facta:et soli creatori suo cognita. Ex his ergo oibus q in se hoc est i corpore suo visibilia videt:nihil se esse vel posse esse videt. Secernat ergo et diuidat se per se ab eo toto qd videt in se visibile:et iuisibile se esse oino videt in eo q videt se. et tn videri se no posse videt. deinde eleuet se sup se. et in eo qd pmum et principale speculum est speculadi dei et illi imagini ac similitudini ,primu et cognatu mag factu inuisibile deu inspiciat. Hoc aut e ipa ro et mes rone vtes. q ad pmam similitudine dei facta est:vt per se inuenire possit eu a q facta est et in ei9 amore et cotemplatioe dulciter requiescere. Eanaq perfecti9 suu factore manifestat: q illi9 similitudini vicinius appropinquat. Hoc aut est ipsa ronalis creatura q excelleter et pprie ad illius similitudine facta est. et tuc citi9 creatorez suu quem non vidit agnoscit et diligit cu se ad illius imagine facta itelligit. Mes ronalis est q se cogitado intelligit:et imagine sua ex se nata habet. q imago eius verbu est. Uerbu em rei est ipsa cognitio ad similitudine eius ex memoria formata. Hoc mo liqdo apparet summa sapientia cu se dicendo intelligit:gignere cosubstantiale sibi similitudine sua. i. verbum suu. Mens tn ronalis qm no se semp cogitat sicut sui semp meminit. liqt q cu se cogitat verbu eius nascit de memoria. Un apparet q si semp se cogitaret. semp verbu ei9 de memoria nasceret. De summa vo sapietia q semp se dicit sic sicut sui semp memor est. liquet q de eterna memoria coeternu ei9 vbu nascit. Sicut em summa sapia etna est. ita etne sui memor est et etne se itelligit:et etne se dicit. cu sit illi dicere qd itelligere. et cu etne se dicat etne vbu ei9 apd ipaz. Mes g ronalis q inf oes creaturas ad inuestigatione sume sapie sola assurgere valet:et nihilomin9 ad eiusde inuctione sola pficere. semp studeat illi9 reminisci illa itelligere et amare. ad hoc facta e vt semp viuat si semp amet suma vita:suma sapiaz:suma essentia:cui dz hoc ipz qd e. Amare aut neqt nisi eius reminisci et ea studuerit itelligere. Faciat g hoc ad qd facta est vt bn viuat.

¶ Q btitudo dei non pot augeri nec minui:et q sola charitate ronales creaturas creauit. F

¶ Capitulum. xlv.

Deus oipotes cuius btitudo non augeri pot q pfecta est. nec minui:q etna est. sola charitate nulla necessitate sui ronales spirit9 creauit. vt eos sue btitudinis participes faceret. Alios vo in sua puritate i celo pfirmauit. Alios aut ,ppt supbia in infernu pcipitauit. atq alios ad coprobada humilitate et obedietia in terrena habitatione frenis corpib9 sociauit. vt ad vite s. su lutea materia vegetaret. Habet naq in natura sua quada mutabilitate:sm qua corpib9 viuificadis appropinquat. in q qde no nihil sue puritat deponut. Cu em delectatioe carnis afficiunt quasi quada corpuletia inde trahut. q puriore natura eoz corrupit. Et hoc viciu qto alti9 eis i corporib9 manetib9 inheserit:tato difficilius eos a corporib9 discedetes deserit qm no tollit ea passio:et cu tollit ca passionis:nisi ab eiusmoi feculatia se i hac vita mudare studuerit. Nos g q in medio bonoz et maloz positi sum9:considerare sepe debem9 et gaudiu illoru:et istoru suppliciu atq nostra miseriam. Ronalis siqde e aia nra:vt sciat discernere inf bonu et malu. Est etia cocupiscibilis atq irascibilis vt possit amare bonu et odire malu De ocupiscibilitate nascit amor. de amore desideriu et gaudiu. Amor e delectatio cordis alicui9 ad aliqd ,ppt aliqd p desideriu pcur=

rens. atq̃ p gaudiũ requiescens. p desideriũ in appetendo: ⁊ per gaudiũ in perfruendo. nec aliũde bonũ est si bonũ est cor humanũ: nisi q̃ bñ amat qḋ bonũ est. Nec aliũde malũ est: si malũ est nisi q̃ male amat qḋ bonũ est. Oẽ enĩ qḋ est bonũ est ʒ i eo qḋ malũ amatur: tm̃ viciũ est. De irascibilitate nascitur odiũ. Ira enĩ generat odiũ: ⁊ de odio dolor ⁊ timor. Cũ enĩ contra pctã nr̃a irascimur ⁊ ea odire icipimꝰ: dolemus q: peccauimꝰ: ⁊ penas pro pctis timemus.

¶De natura quã deus fecit insignẽ similitudine sua. B

¶Capitlm. xlvi.

Sic creator oĩm deꝰ inter cetera ⁊ sup cetera q̃ creauit: rõnalẽ dignatꝰ est ãplĩ illustrare naturã: quã ⁊ sua siĩtudine fecit isignẽ: ⁊ sue btitudinis voluit esse pticipẽ. Cuiꝰ tñ rõnalis creature licʒ siĩs videt̃ origo. facta est diuersa cognitio. dũ ps eiꝰ est in et̃na felicitate firmata. ps rudẽtibꝰ iferni detracta. ⁊ i tartaꝝ tradita i iudiciũ cruciãda fuat̃. Pars etiã tertia terrenis vnita corpibꝰ: locũ mediũ sortita agnoscitur. ⁊ pus qdẽ eadẽ summis vicinior i delicijs erat posita paradisi. nũc iã ꝓpinqor ifimis ꝓ reatu iobediẽtie: hũiliata est in loco afflictiõis. Sũmꝰ enĩ oĩm hoꝝ locꝰ plenã habet leticiã: ifimus solã tristiciã. Ibi enĩ plena felicitas. illic sola ⁊ summa miseria est. In medio sane summa sperãda. ʒ nihilominꝰ ifima sunt timẽda: ⁊ iõ nobis iã ãplior timoris cã q̃ spei q̃ viciniores eisdẽ ifimis deiecti in ipa degimꝰ vmbra mort;. Et tñ ⁊ illꝰ btitudinis: ⁊ illiꝰ nihilominꝰ dãnatiõis et̃ne: hũanã deꝰ aĩam pro suorũ qualitate meritorũ participẽ fieri posse cognouit. naturales affectꝰ ei quattuor indidit. vt hẽt vñ bona illa optare: ⁊ in eis posset qñq̃ letari. ⁊ rursũ vñ mala illa metuere ⁊ i eis etiã dolore ppetuo contristari. In eo enĩ sane grauior est moderna cõditio: q̃ nõ mõ exhibet tristiciã ⁊ modernã molestiã: sed ⁊ timor hʒ penã ⁊ spes ipa q̃ differt̃ affligit animaꝝ. Pũssimꝰ enĩ pr̃ ⁊ tribilis iudex: q̃ vᵒ a illa ⁊ ppetua gaudia filijs. dolores eq̃ ppetuos reis in fine parauit: nonnulla tñ etiã nos i p̃nti experimẽta capere voluit gaudij vel doloris. vñ illa nõ mõ certiꝰ credi ʒ affectuosiꝰ optari valeãt ⁊ timeri. Ceteꝝ nec p̃ntia gaudia i illoꝝ compatione sunt gaudia. nec tristicia presens in illiꝰ compatione est tristicia. Nec desipiet si qs interim oẽm operã dare maluerit queãdmodũ illa potiꝰ valeat ꝯcupiscere gaudia. illos formidare dolores: q̃ huiꝰ vite vitare molestias captare leticiã. Uerũtñ iuenire est i p̃nti vñ vtilit̃ gaudeat qs: vel salubrit̃ contristet. Si letet̃ de bñficijs suis grãs deo agẽo: ⁊ in deuotiõe eius exultet. ⁊ ꝓpria seu etiã ꝓximoꝝ delicta ploret. Añ etiam diuia dispositiõe media int̃ eosdẽ affectꝰ ꝯstituta est rõ i corde hoĩs. p quã nimiꝝ discernere ⁊ diiudicare possit vñ gaudeat seu doleat: imo etiã qḋ cupiat vel timeat. Sane q̃ triplicẽ vim aĩe esse docuerũt. rõnalẽ illã irascibilẽ ⁊ ꝯcupiscibilẽ asserẽtes affectꝰ qdẽ diuersos. ʒ qdã sibi cognatione iũctos sub irascibili metũ ⁊ tristiciã. sub ꝯcupiscibili desideriũ ⁊ leticiã cõprehẽdisse vident̃. Interi ĝ int̃ affectꝰ varios hũana fluctuãs aĩa: necesse ẽ vt certã demũ vl̃ i sũmis vel i imis accipiẽs stationẽ in solo deiceps vel gaudio vel dolore ꝑsistat. Deꝰ est in sũmo. mũdꝰ i imo. Deꝰ i eodẽ statu et̃nitat; sue semp ꝯsistit. Mũdus cursu mutabilitat; sue semp istabilis fluit.

¶De humano animo. D

¶Capitulum. xlvij.

Humanꝰ animꝰ q̃si in medio collocatꝰ quadã cõditionis sue excellẽtia: ⁊ huic mutabilitati q̃ deorsũ ẽ supeminet ⁊ ad illã q̃ est apḋ deũ verã ⁊ immutabilitatẽ necdũ ptigit. Si vᵒ i his q̃ deorsũ trãseũt se p cupiditatẽ imerserit. statim p infinitas distractiones rapiet̃: ⁊ a semetipo qdãmodo diuisius dissipabit̃. Si vᵒ ab hac ifinita distractiõe q̃ deorsũ est se erexerit. ⁊ hec ifi-

ma deserēs'at q̄ paulati in vnū se colligēs secū esse didicerit. tāto āplius in vnū colligeṫ. q̄to magis cogitatōe et desiderio sursū eleuabiṫ: donec tandē oīno mutabilis sit: et ad illā verā et vnicā q̄ ē apd deū imutabilitatē pueniat vbi ppetuo sine omni mutabilitat; vicissitudine requiescat.

¶ Q; aie non sunt ab initio cū angel̄ nec simul create. J

¶ Capl̄m. xlviij.

Credim⁹ aias nec eē ab initio cū angel̄: nec simul creatas. sicut origenes fingit. Nec p coitū cū corpibus seminanṫ sicut luciferanus et cirillus et aliq̄ latinoꝝ p̄sumptores affirmāt Sꝫ dicimus earū creationē solū oīꝫ creatorē nosse et corpus tn̄ p ꝯiugū copulationē seminari dei ℣o iudicio coagulari in vulua. et cōpingi atq̄ formari: ac formato iā corpore aiaꝫ creari et infundi vt viuat in vtero ex aīa ꝯstans et corpore. et e grediaṫ ex vtero viu⁹ plenus hūana substātia. Nec duas aias esse credimus ī vno hoīe. sicut m̄lti scribūt. vnā aīalē q̄ aieṫ corp⁹ et īmixta sit sanguini: et alterā spiritalē q̄ rōnē ministret. Sꝫ dicim⁹ vnā eandēq̄ aiaꝫ esse in hoīe. q̄ et corpus sua societat e viuificet: et semetipsāꝫ sua rōne disponat. habēs in se libertatē arbitrij vt ī sue substātie eligat cogitatōe qd vult liberta ti siq̄dē arbitrij sui cōmiss⁹ ē hō. Post q̄ ℣o deceptōe spēt; p Euā cecidit: nature bonū pdidit parit et vigorē arbitrij: nō tn̄ electionē. ne nō esꝫ suuꝫ qd emēdaret pctm̄. Manet ita q̄ ad q̄rēdā salutē arbitrij libertas. i. rōnis volūtas. sꝫ āmonēte deo p̄us et īspirante ad salutē. Ut ḡ acq̄escam⁹ salutari inspiratiōi: nr̄e ptāt; ē. vt adipiscamur qd adipisci desideramus diuini ē mūeris: vt nō labamur adepto salut; munere nostre sollicitudīs ē et celest; adiutorij. vt labamur ptāt; nr̄e ē et ignauie. K Solū hoīeꝫ credim⁹ hr̄e aiaꝫ substātiuā q̄ exuto corpore viuit et sensus suos atq̄ ingenia viuaciṫ tenet. Nec q̄ cū corpe moriṫ vt arabs asserit. nec q̄ postmodū infutura sicut zenō dixit. q2 substātialr̄ viuit. Aialiuꝫ ℣o aie nō sunt substātiue. sꝫ cū carne ipsa carnis viuacitate nascunṫ: et cū carnis morte finiunṫ: et iō nec rōne regūṫ sicut Plato et Alexander putāt. sꝫ et oīa īcitamēta nature dicunṫ. Aia humana nō cū carne moriṫ: q2 nō cū carne sicut dixim⁹ supius seminaṫ: sꝫ formato in vtero matris corpore dei iudicio creaṫ et infundiṫ vt viuat hō int⁹ in vtero: et sic pcedat natiuitate in mūdū. Aia ex creatore pncipiū h̄ns ex q̄ ē pfecta ē in gn̄e suo. vn̄ ex q̄ sciret oīa q̄ ab hoīe sciri possunt nisi grauitas carnis esset. Quod p pmū hominē q̄ ante corruptionē humanitat; ex quo fuit pfecte habuit sciētiam probari potest. Sꝫ mō corrupta humanitate ex quo coniungiṫ corruptioni corrūpiṫ. Nec proprietates suas potest exercere: donec vsu et experientia et alicuius doctrina incitata incipit discernere veluti si q̄s cū subtili acie oculorum in tenebrosa detrudaṫ: videre non pōt ibi nisi prius assuescat tenebris vel lumē accendatur: Unde Uirgilius. Quantū non noxia corpora tardant. Et licꝫ alie sint actiones corporis: et alie actiones anime. tamen corporis vicia vel virtutes possunt esse aie. Cum eīn ad hoc sit data: vt illicitos carnis motus corrigat: ignorantia illius ꝯtingunt vel negligētia. Sicut cū discipulus vl̄ seruus negligētia doctoris vel dn̄i peccat. magister vel dn̄s extra culpā nō ē. Sic aīa vel ꝯtingentibus non est extra culpam: cū ista debeat imperare: et illa obedire.

¶ Q; homo ex duabus substantijs constat: et q̄ anima sine carne suū rationale tenet L

¶ Capl̄m. xlix.

Duab⁹ substātijs ꝯstat hō. aīa tn̄ et carne. Aia cū rōne sua: et carne cum sensibus suis. Quos tamen sensus absq̄ societate anime non mo-

uet caro. aīa ꝟo ⁊ sine carne rōnale su-
um tenet. Notādū tñ ꝙ ĩdē ipsi sen-
sus q̄ in exteriori hoīe describunt̃. sili
modo ſm modū suū ĩ interiori esse ma-
nifestant̃: q2 spiritales res nō corꝑali-
bus sensibꝰ. ſ3 spiritalibꝰ rimāde sunt.
Vñ diuīa scriptura in deuteronomio
ait. Uidete ꝙ ego su3 deꝰ: ⁊ nō ē alius
pꝛt̃ me. Et ĩ Apocal̃. Qui h3 aures
audiēdi audiat q̄d spūs dicat eccl̃ijs.
Et in psalmo. Gustate ⁊ videte qm̄ sua-
uis ē deus. Et Apl̃us. Xp̄i bonꝰ odor
sumus. ⁊ in his q̄ ꝑeūt. ⁊ in his q̄ sal-
ui fiūt. Et ĩ euāgelio dñs. Mulierē fi-
de se tetigisse magis q̄3 corpore oñdit
dicēs. Tetigit me aliq̄s. Nā ⁊ ego sen-
si ꝟtutē de me exisse. Sic ĝ cū oī caute-
la obseruādū ē q̄d ad corporis sensus:
⁊ q̄d ad aīe ꝑtineat dignitatē. ne for-
te ꝯfusus ordo ⁊ irrōnabil̃ estimatio
alicui repugnare videat̃ ꝟitati. Non
est tertius in homīs substātia spūs vt
didimus ꝯtēdit. ſ3 spūs ipsa ē aīa pro
spiritali natura: vel pro eo ꝙ spiret in
corpore spūs appellat̃. Anīa ꝟo ex eo
vocat̃ q̄3 ad viuēdū vl̃ ad viuificādu3
animet corpus. Tertiu3 ꝟo q̄ ab Apo-
stolo cū anīa ⁊ corpore inducit̃ spūm.
grām scti spūs ĩtelligamus. quā orat
Apl̃s vt integra ꝑseueret in nobis: ne
stro vicio aut minuat̃ aut fuget̃ a no-
bis: q2 spūs effugiet fictu3: ⁊ auferet se
a cogitatōibꝰ q̄ sunt sine ĩtellectu. Iu-
gi ĝ meditatōe aīm nostrū exerceamꝰ
⁊ ꝯsideremus miserias ⁊ necessitates
nr̃as: labores ⁊ dolores. Lugētes eñi
in hāc vitā intrauimus: cū labore viui-
mus: cū dolore ⁊ timore exituri sumꝰ.
Cogitemus ĝ q̄3 breuis vita nostra sit
q̄3 via lubrica: q̄3 mors certa: ⁊ hora
mortꝫ incerta. Cogitemus q̄ntꝫ ama-
ritudibꝰ admixtū sit. si q̄d dulce ac io-
cūdū in via huius vite occursu suo no-
bis alludit: q̄3 fallax ⁊ suspectū: q̄3 in-
stabile ⁊ trāsitoriū ē: q̄cq̄d huius mū-
di amor parturit: q̄cq̄d spēs aut tēpo-
ral̃ pulcritudo ꝓmittit. Cōsideremus
etiā q̄ sit patrie celestis pulcritudo su-
auitas atq3 dulcedo. Attēdamus ⁊ ꝑ-
pēdamus vñ cecidimus: ⁊ vbi iacemꝰ:
q̄d ꝑdidimus: ⁊ q̄d inuenimus: vt ex
vtroq3 intelligamus q̄3tū nobis ĩ hoc
exilio lugēdū sit. Hinc eñi Salomon
ait. Qui apponit sciētiā apponit do-
lorē. Quia ⁊ quāto magis homo sua
mala intelligit: tāto āplius suspirat
⁊ gemit.

¶ Quid sit meditatio. M

¶ Caplm̄. I.

Meditatio sicq̄dē parit sciē-
tiā. sciā cōpūctionē. cōpū-
ctio deuotionē. deuotio ꝑ-
ficit orationē. Meditatio
est freq̄uēs cogitatio curiosa ⁊ sagax:
obscura inuestigare ⁊ occulta ad no-
ticiā trahere. Sciētia ē quādo homo
ad noticiā sui assidua meditatōe illu-
minat̃. Cōpūctio ē quādo ex ꝯsidera-
tōe malorū suoꝝ cor interno dolore tā-
git̃. Deuotio ē pius ⁊ humil̃ affectus
in deū. humilis ex ꝯscientia infirmita-
tis proprie. pius ex consideratione di-
uīne clemētie. Orō est mentis deuo-
tio. i. ꝯuersio in deu3 ꝑ piu3 ⁊ humilē
affectu3. Affectus est spontanea q̄da3
ac dulcis ipsius animi ad deū inclina-
tio. Nil eñi ita deū inclinat ad pieta-
tē ⁊ miām: quēadmodū purus men-
tis affectus. Sciētiā celestiu3 ⁊ terre-
striu3 reru3 laudare atq3 amare solēt
homines: sed multo meliores sunt qui
huic sciētie preponunt noscere semet-
ipsos. Laudabilior sicq̄dē animus est
cui nota est miseria sua. q̄3 q̄ ea nō aspe-
cta vias siderū ⁊ naturas reꝝ scrutat̃.
Qui ꝟo iam in deū vigilauit animus
spūsscti calore excitatꝰ. atq3 ĩ eiꝰ amo-
re corā seuiluit: ad eū q3 intrare volēs
nec valēs. eoq3 sibi lucēte attēdit in se
⁊ inuenit se. suā q3 egritudinē illiꝰ mū-
dicie comparari non posse cognoscit.
Dulce flere hab3: eū q3 precari vt sui
misereat̃: totā q3 eius miseria3 exuat.
Hunc itaq3 egentē ⁊ dolentē scientia
nō inflat q2 charitas edificat. Propo-
suit eñi sciētiam scire. i. scire seipsum ⁊
infirmitatē suam magis: q̄3 scire vires
herbarū ⁊ naturas animaliū. ⁊ hanc
apponēdo scientia3 apposuit dolorē:
id est defectu3 peregrinationis sue ex

desiderio patrie sue et visiois dei. Dolet q tenet exilio. qr differtur a regno. Dolet du recordat q et qta mala fecit et q intollerabiles penas pro illis passurus sit.

¶ Q nulla scientia melior sit q q homo se cognoscat. R

¶ Capitulum.li.

Cum nulla sciētia melior sit illa qua cognoscit hō seipm discutiam⁹ cogitatōes locutiones atq opa nra. Quid enī pdest nobis si rep oiz naturas subtiliter investigem⁹: efficacit cōprehendam⁹: et nosmetipos nō intelligam⁹. Examinem⁹ ergo q fecim⁹ nos. si sm q debuim⁹ ea fecerim⁹. psiderem⁹ ea q facturi sum⁹ si sint sm deū. Ualde si qdē est necessaria nobis circūspectio examinatiōis: qtin⁹ p experiētiā eop q fecim⁹: ad ea q agēda sunt tutiores reddamur. Sepe nāq opus qd bona intētione īchoari credim⁹: tāto citi⁹ in deceptiōis laqum nos pcipitat qto de ītētiōis nre pncipio securi finē actionis nō observam⁹: et īprudētes qsi via plana ad foveā currimus. qr videmus qd facimus: sed qd finē nostrū seq debeat non attēdimus. Ita enī ambiguus est animi affect⁹. vt nisi ex fine opis qualitatē intētionis eius discernere nō valeam⁹. Preterea necesse est vt per singulos dies vitā nostrā ad iudiciū vocemus: et quid egimus per noctē et diem examinemus: et qto ad bona facienda solito alacriores. et quāto ad mala vincenda solito constantiores: siue aliquo ope nro insidijs inimici supplātati simus. qualiter demū p iudiciū trāsacte deceptiōis futurā illi⁹ fraudem cauere valeam⁹: quatinus nec superueniens tētatio nos improuisos ad malū opus deijciat: nec indiscretos in ope bono psens negligētia fallat. S Quisqs. s. cor suū ī hmōi studio exercet: audiat qd qdem sapiens dicat. Scito te ipm. scito vn venisti: aut quo vadis: qmodo viuis: quātū pficis vel deficis: q longe es a deo vel q ppe: non interuallis locorū: sed similitudine vel dissimilitudine morū. Scito quō hō es: cuius conceptio culpa: nasci miseria: viuere pena: mori necesse. Certū ē qr morier: sed incertū qmodo vel qn vel vbi qm mors vbiq te expectat: et tu si sapiens fueris vbiq eā expectabis. Attēde ergo sollicite qd agas vel qd agere debeas. Si quod faciendū est facias. Si bono opi malū aliqd nō admisceas. Si bonū qd agis: quanta oportet deuotiōe adimpleas. Si alteri⁹ vt tuum bonū diligas. Si tuum vt alterius malū reprehendas. Si sic declinas a malo et facias bonū. Sunt enī quidaz tn attēdētes mala q nō faciūt. Istos pusillanimitas a bono opere reuocat ne malū subripiat. Sūt aliq attendetes tn bona q faciūt. Illi sic sibi a bono ope complacent et blandiunt. vt de prauitatis admixtione minime terreantur. Sunt alij sapientes vt faciant mala. bona aūt facere nesciūt. Isti pessimi oīm letātur. cum male fecerint: et exultant in rebus pessimis. Sunt alij querentes deum per exteriora desfrentes interiora sua. quibus deus interior est.

¶ De triplici ascensionis gradu. P

¶ Capitulum.lij.

Redeam⁹ & ad nos vt possimus ascēdere ad nos Tres siqdē ascēsus sunt. In pmo ascēdim⁹ ab istis exteriorib⁹ et īferiorib⁹ ad nos. In scdo ascēdim⁹ ad cor altū. qto nāq āpli⁹ pficimus tāto āplius ascēdim⁹. Qui enī nō ascēdit dscēdit. et q nō pficit deficit. In tertio ascēsu ascēdim⁹ ad deū. Primus ascensus fit consideratione mundi et contemptu. Considerando nanq q caduca et transitoria sint ista terrena: contēnimus ea et redimus ad nos. Secūdus ascensus fit cognitione et cōtemptu nostri. Cum enī cognoscimus q proni simus ad malum: et q inualidi ad bonum contēnimus et ascendimus supra nos. Tertius ascensus fit cognitione et amore dei. Iste tertius ascensus fit mentis dilatatione: et mē

tis subleuatiõe: et mentis alienatione. Mẽtis dilatatio est: cũ sub vno mẽtis aspectu plura cõspicim⁹: vel de dei sapientia: vel de ei⁹ potentia: vel de cuncta bonitate. Intueri debem⁹ q̃ potẽter de⁹ cuncta creauit de nihilo: q̃ sapient gubernat: q̃ benigne cuncta dispensat. Totũ istũ mundũ sic ornatum fecit ppter corpa. corpa ppt aĩas. animas ppter se. Et iõ diligent custodire debemus aĩas nr̃as: quatin⁹ eas mũdas et sctãs deo reddere valeamus a q̃ tanta bona accepimus pro eis. Mentis subleuatio est cũ de visibilib⁹ subleuamur ad inuisibilia. Quãto nãq̃ cõsideramus humanã indignitatẽ: amiramur dignationẽ dei: q̃ tã mirabilit rõnalẽ spiritũ ad imaginẽ et silitudinẽ suam creauit. Mentis alienatio est qñ mens sup se rapit: de hoc mẽtis excessu hõ doceri nõ põt: q2 nihil ibi habet sui. De ment; aut dilatatiõe et subleuatiõe instrui põt. q2 ibi aliqd habet sui. Instruit aũt aliqñ humana industria aliqñ diuina reuelatiõe seu inspiratiõe. Nonnunq̃ xo i speculo cordis sui. i. in rõnali mẽte seip3 et deũ ispicit. C Ita nãq̃ pditũ est cor hoĩs: vt i eo q̃si in templo dñs inhabitaret: et tanq̃ in quodã speculo suo reluceret. vt q̃ i se videri nõ poterat: i sua imagie visibilis appareret. Magna prorsus dignitas hoĩs ẽ portare imagnẽ dei. et illi⁹ in se iugit vultũ aspicere: atq̃ cũ semp p cõtẽplationẽ psentẽ hr̃e. S3 postq̃ delectationẽ nr̃a3 in terrã peccando spar sim⁹: pctĩ puluis supuect⁹ ẽ cordi nr̃o et iõ ab illo intne cõtẽplatiõis speculo corruẽtes: i has miseras pñtis vite tenebras labimur: vbi deo digne mistrare nõ valem⁹. q2 sorde iniq̃tatis et caligine ignorãtie obuoluti: q̃d agẽdũ vel vitãdũ nob; sit: ex magna pte: tã nõ videm⁹. Tergamus ḡ speculũ nr̃m ab amore vanitatis: et ab amore iniq̃tatis. i. a puluere et a sorde vt in eo inspicere valeam⁹ et nos et creatorẽ nr̃m: quem peccando post tergũ nr̃m posuimus Auersi siq̃dẽ a deo sumus: pctã nr̃a separant nos ab eo. Et iõ cũ ppheta dicamus. Cõuerte nos de⁹ salutaris nr̃. Si mulieres speculũ suũ in q̃ facies suas ĩspiciũt cũ amiserint diligent q̃rãt: et curiose tergant a puluere et a sorde. multo ãplĩ⁹ speculũ interioris hoĩs debem⁹ et ĩuenire et tergere et ĩspicere: vt in eo totã turpitudinẽ nr̃a3 valeamus dep̄hẽdere: et ita p cognitionẽ nr̃a3 ad cognitionẽ dei puenire.

C Q; necessarium sit homini se cognoscere qualis sit ad malum vel ad bonum. B

C Capitulum. liij.

Uo nobis necessaria sunt vt nos cognoscam⁹. videlicet q̃les sim⁹ ad malũ: et q̃les ad bonũ. Proni sumus ad malũ. et si mĩa dei non teneret nos in oẽ viciũ possem⁹ cadere. nec iñde surgere nisi mĩa dei subseq̃ret que nos subleuaret. Hoc bñ cognoscebat pphe ta: cũ dicebat. Dñe mĩa tua añ oculos meos q̃ custodiat: et mĩa tua subseq̃t me q̃ me erigat. Inualidi sumus ad bonũ: nec sine dei gr̃a bonũ facere: vel in aliq̃ bono pseuerare possumus. Istõ etiã aplŝ sciebat cũ dicebat Gr̃a dei su3 id q̃d su3. et q2 gr̃a ei⁹ in me vacua nõ fuit: gr̃a ei⁹ in me manet. Hãc geminã cognitionẽ sui habuit Abraã cũ diceret Loquar ad dñm meũ cũ sim puluis et cinis. Reuera puluis est hõ. Sicut eñ puluis ex q̃cũq̃ pte vẽti im pellit et in aliã areã deĳcit et ibi remanet. Sic hõ in oẽ viciũ cadere põt: nec adĳciet vt resurgat: nisi mĩa dei ei subueniat. Cinis etiã est hõ. q2 sicut cinis nec pfert germẽ ex se. nec susceptũ semẽ germiat. Sic hõ nec bonũ facere nec i aliq̃ bõo pseuerare sine gr̃a dei põt Idcirco maxias g̃tes deo referre debem⁹ q2 et multa bona nobis cõceĩsit. et multa mala q̃ fecim⁹ nobis condonauit: et a multis malis seuauit q̃ facere potuimus sicut alia multa q̃ fecim⁹. Quicq̃d eñ mali non fecimus: eo miserante non fecimus. Nam si ipe pmisisset ea vti q̃ fecissemus: aut ope: aut volũtate Et iõ nescio vtrũ cũ amplius diligere

debeamus ꝓ his q̄ nobis dimisit. an ꝓ
his a qb⁹ nos imunes fuauit. lʒ eñ ea
nō fecim⁹. nos quasi fecisse ⁊ eū quasi
dimisisse existimare debemus. q̄n quidē
ea vel volūtate vtiqꝫ fecissemus: si
ipse pmisisset. Quisqꝫ in xritate se ita
cognoscit humilē ē corā deo ⁊ hoibus.
diligit deuʒ ꝓpť deū. ⁊ oēs hoīes ꝓpť
deū: ⁊ si ꝑfectaʒ charitatē habʒ nulluʒ
iudicat: nulluʒ accusat: nulluʒ condē-
nat: non suat iram: non mouet rixas:
nō seminat discordias: nō fouet nocē-
tes: nō ꝑsequiť innocētes: nō odit ar-
guētes se: nō facit furtū: nō falsum te-
stimoniū: non ꝑiuriuʒ: nulli detrahit:
nulli nocet: nullū odit sʒ omes diligit.
Scriptū ē. Nemini qcq̄ debeatꝭ nisi vt
inuicē diligatꝭ. Sic eñ deo familiarꝭ
ē charitas: vt in eo habitare nolit in
quo charitas non fuerit. Qui ğ chari-
tatē habʒ deuʒ hʒ: qꝛ deus charitas ē
Et q̄ vnū hominē hʒ odio: deuʒ ꝑdit. ⁊
bonū qđ facit. Quapropť vnusqꝫ si-
bi prouideat: ne ꝓpť vnius hoīs odiū
deū ꝑdat. ⁊ omne bonū.

¶ Quō ascēdamus ad cognitionē
ipsius dei. S

¶ Caplm. liiij.

Nunc reuertamur ad specu-
lū nostrū ⁊ videam⁹ quō ꝑ
cognitionē nostri possim⁹
ascēdere ad cognitionem
ipsius dei. Duplex ē natura hoīs. vna
inťior q̄ ē ipse homo. qm̄ mēs vniuscu-
iusqꝫ ē ipse. Altā exťior. i. corpus. Ex
duplici natura cōpactus ē hō: ⁊ idō vt
tot⁹ btificareť: duo illi bona de⁹ a pri
cipio p̄parauit. vnū visibile: alteꝝ inui-
sibile. vnū corꝑale: alteꝝ incorꝑale. vt
in vno sensus carnis ad iocūditatē fo-
uereť. in alťo sensus mētis ad felicita
tē repleret. Idcirco duplici sensu rōa-
lis aīa instructa ē: vt visibilia caperet
ꝑ sensum carnis: inuisibilia ꝑ sensum
mētꝭ. quatinus ⁊ visibilia ⁊ inuisibi-
lia ad cognitionē ⁊ dilectionē creato-
ris illā excitarēt. Oim nāqꝫ hūanarū
actionū ad hūc finē currere dʒ intētio
vt vel diuīe imagīs in nobis silitudo
restaureť: vľ huius vite necessitati ɔsu
lať. Que xo in nobis diuinam silitu-
nē reparāt duo sunt. i. speculatio xrita
tis ⁊ exercitiū virtutū: qꝛ ī hoc homo
similē ē deo qꝛ sapiēs ⁊ iustus ē. Ea sic
dē ꝑfectius auctorē suū manifestant: q̄
illius silitudini vicinius appropiq̄nt.
Hoc autē ē mēs rōnalē q̄ excellenť ⁊ ꝓ
prie ad silitudinē illius facta ē. ⁊ tūc
citius creatorē suum quē non videt ag
noscit: cuʒ seipsam ad illius silitudinē
factā intelligit. In hoc ğ p̄muʒ trini-
tatꝭ vestigiū inuētū ē: cuʒ agnoscere ce
pit ipsa qđ erat supra se. Vidit eñ qꝛ
ex seipā nasciť sapīa q̄ ī ipā ē: ⁊ diligit
ipsa suā sapiētiā: ⁊ procedit amor ex
ipsa ⁊ sapīa sua: q̄ amat ipsaʒ genitaʒ
de se: ⁊ in se manētē non diuidit a se: ⁊
apparēt tria q̄dam in vno. Mēs ⁊ sa
piētia ⁊ amor. Et ē sapīa de mēte. De
mēte ⁊ sapīa procedit amor: ⁊ surgit
trinitas ⁊ non recedit vnitas: ⁊ sunt si
mul trinitas ⁊ vnitas. Hec sic in nobis
verū longe melius ratio suadet in deo
Deus nāqꝫ cum sit origo oīs sapīe: ⁊
semꝑ sapīam habuit: ⁊ semꝑ eam dile
xit. ⁊ qꝛ semꝑ dilexit semꝑ amorē ha-
buit. Sapīaʒ quā habʒ ipse genuit: ⁊
semꝑ cuʒ illo fuit: qꝛ genita se a gignē
te non diuidit: sꝑ gigniť. qꝛ eťna sem-
per genita ē: qꝛ ꝑfecta. Nec tm̄ gigniť
inchoās: nec cū genita ē cessans. Qui
genuit pať ē: q̄ genitus ē filius ē. ⁊ qui
ab vtroqꝫ procedit spūssanctus ē. Pr̄
a nullo ē: filius a solo pr̄e est: spūssan-
ctus simul a pr̄e ⁊ a filio ē. ⁊ hec tria
vnū in deo esse substantialr̄ opʒ fateā-
mur. Sʒ qꝛ ille q̄ genitus ē: nō pōt esse
ille a quo genitus ē: neqꝫ q̄ a gignēte
⁊ genito ꝓcedit: pōt eē ille ⁊ q̄ ē gig-
nēs nec genit⁹. Inexpugnabili rōe xri
tatꝭ cognoscere cogimur ī deitate ꝑso
naꝝ trinitatē ⁊ substātie vnitatē ⁊ ma
iestatꝭ eq̄litatē. Pr̄ ğ ⁊ filius: ⁊ amor
pr̄is ⁊ filij vn⁹ deus sunt: ⁊ vno amo-
re se diligunt quia vnum sunt: nec ali-
ud est qđ quisqꝫ amat in altero q̄ʒ qđ
quisqꝫ amat in semetipso. Nec aliud
est quod q̄sqꝫ est q̄ʒ alť est. ⁊ idō ē necesse
vt q̄sqꝫ amet seipsuʒ: ⁊ adinuicē quisqꝫ
aliū. Hanc charitatē ⁊ hanc trinita

tē de⁹ paṫ nobis manifestauit: cū ꝓpṫ
nimiā charitatē suā q̄ nos dilexit mi=
sit filiū suū in sĩl:tudinē carnis pcti vt
nos saluaret. Misit etiā spm̄sctm̄ quo
nos adoptaret in filios. Filiū dedit ī
p̄ciū redēptōis. spm̄sctm̄ in p̄uilegiū
amoris: se deniq̄ʒ seruat hereditatem
adoptatis.

¶ Q; sint noīa pietat; paṫ ⁊ filius ⁊
spūssctūs. T

¶ Capl'm. lv.

Pater ⁊ fili⁹ ⁊ spūssctūs no
mina sunt pietat;. noīa dul
cedinis. noīa suauitatis ⁊
amoris. Quid em̄ dulcius
pre. ⁊ tanto p̄re tā dulcissimo atq̄ʒ mi
sericordissimo. Quid suaui⁹ Jesu xp̄o
Saluator noster tot⁹ ē vnct⁹: totus ē
pius: totus ē dulc; atq̄ʒ suauis. Quid
amabilius ⁊ q̄d suauius ⁊ q̄d sancti⁹
spū sctō. Amor p̄ris ⁊ filij ipse ē p quē
oēs sunt sctī q̄cūq̄ʒ sunt sctī. Cōsidera=
te ꝗ q̄̄ta sit illa glīa: q̄ʒ ineffabiľ leti=
cia: cū ad deū patrē venięm⁹ ⁊ ille po=
net nos ī suo regno tāq̄ʒ filios ⁊ here=
des. Jesus xp̄s tāq̄ʒ fr̄es ⁊ coheredes.
spūssctūs vnū nos spm̄ esse faciet cū il=
lis. Ipse siq̄dē ē indissolubile viculū
trinitat; ⁊ amoris. Tūc itroibim⁹ ī po
tētias dn̄i. ⁊ videbim⁹ ciuitatē illā de
q̄ tā gloriosa dicta sunt. Uita siq̄dē il=
lius ciuitat; ē q̄eta. pax tranq̄lla: feli=
citas ppetua: pulcritudo ammirabiľ:
spēs laudabiľ: iocūditas ꝯcupiscibiľ:
gloria desiderabiľ. gaudiū perēne: fe=
stiuitas ꝯtinua: cātica dulcissima. Ibi
sunt q̄ corda oīm ī quādā ineffabilem
dulcedinē atq̄ʒ iocunditatē ꝯuertunt.
Sūt ibi gaudia et̄na: q̄ suauitatē īfun
dūt: ⁊ corruptionē nō īducūt. Sēp re
ficiūt ⁊ nūq̄ʒ deficiūt: pascunt ⁊ pseue=
rāt integra: ad fruēdū se exhibēt ⁊ p=
manēt incorrupta. Dulcedo illius ci=
uitat; īfundit se ad suauitatē. spēs ad
iocūditatē. visio ad delectationē. Om
nis pulcritudo ibi ē vbi summa pulcri
tudo ē. Quāta nāq̄ʒ pulcritudo ibi ē
vbi rex oīm spēs sine defectu vigēt: si=
ne trāsitu p̄manēt: sine corruptōe ꝯsi=
stunt: sine mutabilitate et̄na sunt. Si
tā pulcrū ē q̄ð hec pulcrū nō ē: q̄d ē q̄ð
pulcrū ē. O ciuitas sctā ciuitas specio
sa: q̄cq̄d ī te ē totū pulcrū ē: suaue ē: io=
cundū ē: vnū bonū ē: ⁊ om̄e bonū ī ip=
so est. Quicq̄d em̄ noīare boni possum
totū ibi ē: q̄r oīa bona ī vno sunt. ⁊ oīa
vnū sunt. Huius tāti boni amor ⁊ de
sideriū cū me aliquādo tāgit: vehe=
menṫ atq̄ʒ suauiṫ afficit: ⁊ nescio quo
quodāmodo a memetipso abstrahit.
V Subito em̄ īnouor ⁊ totus ī
mutor: rapior affectu: trahor deside=
rio: ⁊ bn̄ mihi esse īcipit vltra q̄ʒ dice=
re sufficiā. Exhilaraṫ consciētia. ī obli
uionē veni: oīs p̄teritorū dolorū me=
moria: exultat animus: clarescit ītel=
lectus: accēdiṫ affectus: cor illumiaṫ
desideria iocūdanṫ. Jāq̄ʒ alibi nescio
vbi me esse video. video nāq̄ʒ: sʒ quasi
adhuc de longe cohors angelorū ⁊ ar=
changelorū psallētiū ⁊ laudātiū deū.
Unū est em̄ ibi oīm opus contēplari
mirabilia dei: cūq̄ʒ laudare ī operib⁹
suis. Omnes contēplanṫ. om̄s letanṫ
om̄s delectanṫ ī deo. cuius aspect⁹ pi=
us. facies decora. eloq̄um dulce. dele=
ctabiľ ad vidēdum. suauis ad haben=
dū. dulc; ad fruendū. Semp libet il
lū aspicere: semp h̄re: semp illo frui: ⁊ ī
illo delectari. Ipse p se placʒ: ⁊ ꝓpṫ se
sufficit ad meritū: sufficit ad premiū.
Nec aliq̄d est q̄ð extra illū q̄raṫ q̄r to
tum ī illo īueniṫ quod desideraṫ: ⁊ ī il
lo totum amaṫ. Unum nāq̄ʒ bonū ē:
⁊ omne bonum ī illo est. Hoc bonū so=
li⁹ boni habēt ⁊ vidēt. amāt ⁊ laudāt
laude perpetua.

¶ Q; aīa seipsā nō pōt stringere ī bo
nis cogitatōibus. X

¶ Capl'm. lvi.

Cum ꝯsidero q̄lis aīe natu=
ra sit q̄ carnē viuificare pōt
sʒ semetipsā strigere ī bōis
cogitatōibus sicut deside=
rat nō pōt: īuenio q̄ndā ītellectualem
spm̄ p creator; potētiā viuētē ⁊ corp⁹
q̄ð sustiet viuificātē. sʒ tn̄ vanitati sub=
ditū. mutabilitati subiectū quē sepe le
ticia extollit. tīor afficit. iniq̄tas morti
ficat. iusticia viuificat. Uita siq̄dē aīe

deus est. mors aie pctm. Aia nāqꝫ q̄ peccauerit ipsa morief. q̄ aūt iudiciū fecerit et iusticiam viuet et nō morief. Ita imortal' est aia vt mori possit. ita mortalis vt mori non possit. Immortalitate mortal' est. et mortalitate immortalis est. Quapropt miser; mors est sine morte. finis sine fine. defect⁹ sine defectu qr et mors sp viuet. et finis sp incipiet. et defectus deficere nesciet. Mors pimet et nō extinguet. dolor cruciabit et pauorē nō fugabit. flāma cōburet sꝫ tenebras nō discutiet. Erit eñ in igne obscuritas. in obscuritate pauor: in cōbustione dolor. Ita reprobi ignib⁹ inferni traditi i supplicijs dolorē sentiēt et in doloris angustia pauore ferienf et sp tolerabunt et sp timebūt. qr sine fine sp cruciati viuēnt sine spe venie et mie: qđ est miseria sup miseriā. Si eñ post tot milia annoꝝ quot capillos habuerūt oēs qūqꝫ fuerunt et erūt penas suas finiri sperarēt. multo leuis eas sustinerēt. Sꝫ qr spem nō habēt nec habebunt. desperatōe deficiēt et ad tormēta nō sufficiēt. Y

De his p ysaiā scriptū est. Uermis eorū nō morief: et ignis eorū nō extinguef: qr nec ipsi ꝯsumenf. Uermis cōsciētiā corrodet. ignis carnē cōburet. quatinus q̄ auctori suo corde et corpore deliqrunt: corde simul et corpore puniant. cū aia a btā vita separata erit. et corpus etnis supplicijs subiacebit. Ibi erit metus et meror: luctus et dolor. Tunc vere nihil lugere erit nisi flere: qr penitere tunc nulli poterit valere. Ibi erit tortor cedēs. vermis corrodens. ignis consumens. Pctā detegenf. rei punienf. et hoc totū perenne. Quisqꝫ eñ ad tormēta ibit: iā nō amplius exibit. Dolor combustionis eos foris cruciabit. pena cecitat; intus obscurabit. Uidebūt autē illa teterrima mōstra demonioꝝ: et laruales facies eorū. Uidebūt etiā tormēta inferni: et in tormēt; sequaces suos quos inordinato amore ꝯtra dei precepta amauerunt. q̄tinus illoꝝ interitus eos in augendo dānationis sue affligat. Deum autē nō videbūt qđ est oīm miseriarū miserius. Quis eñ dicere pōt. q̄ta pena erit nō videre creatorē et plasmatorē oīum reꝝ. redēptorē et saluatorē fideliū. regē celi et terre et oīm vniuersitat; :p quē sumus: viuimus: et sapim⁹. Idcirco necesse est vt nos vndiqꝫ circūspiciamus et vbiqꝫ custodiam⁹: ne aut praua agamus: aut recta q̄ precepta sunt non agamus. vt bonis actibus expleti cogitationibus non intumescamus. Multi nāqꝫ ex ɏtutibus in infernū p elationē corruerunt.

¶ Q; bona appetamus. Z

¶ Capl'm. lvij.

Bona desiderabilr appetamus mala solerf caueam⁹: ne sub spē bonoꝝ ea faciamus: qm plerūqꝫ vicia se esse ɏtutes mentiunf. Quisqꝫ g̃ meminit illicita se cōmisisse: studeat a licit; abstinere: et q̄ prohibita cōmisit sibimet abscidat ꝯcessa. Qui vero adhuc pctm suū plāgit ppetrare vicia timeat: et rephēdat se in minimis: q̄ meminit se delicisse in maximis. Quāta licꝫ nāqꝫ ɏtute mēs polleat. q̄ta lꝫ grauitate vigeat. carnales tñ puerile q̄ddā exterius exstrepūt: et nisi iuuenili quodam feruore infrenenf: ad fluxa q̄qꝫ et leuia mētē eneruē trahunt: vbi si longa ꝯsuetudine obseruata fuerit: cum exurgere voluerit nō poterit mole male consuetudinis pressa. Quisqꝫ ergo stat videat ne cadat. et si ceciderit velocit' resurgat: cordis compunctione: oris ꝯfessione: et operis satisfactione. Sit humilior intra propāꝫ ꝯsciētiam: sit feruētior atqꝫ promptior ad agēdum penitētiā: sit cautior ad custodiā. Qui eñ solo beatitudinis supne desiderio tēporalia ista ꝯtēnit: et nihil huius mundi diligit: solāqꝫ etnā patriā appetit: magna ment; trāqllitate fouef. In qua tāto deus puri⁹ cernit homo: cuꝫ se solo soluꝫ inuenit. Nihil eñ deo presentius: et nihil eo secretius. A turba ergo terrenoꝝ desideriorꝫ secessum ment; petamus. et inde a secreto cordis illicitarum cogitationꝫ tu-

multus expellentes intentione superne patrie in amorē intime dētis anhelemus ⁊ in alta dei contēplatione nos subleuemus. Contēplemur q̄ sint ipsi angelorū chori: q̄ ipsa societas beatorū spirituum: q̄ maiestas visionis dei: ⁊ quomodo deus eterne visionis sue dulcedine sanctos suos reficiet. Nemo in hac vita sua digne pēsare potest q̄ta sit illa felicitas: deū facie ad faciē videre: q̄ta suauitas illud melos angelicū audire: q̄ta iocunditas omniū sanctorū societatē habere. Tantū em̄ vnusq̄sq̄ gaudebit de beatitudine alterius: q̄tū de suo gaudio ineffabili. ⁊ quot socios habebit tot gaudia habebit. In illa gloria nihil libētius intueor: nihil delectabilius ad ꝯtemplandū inuenio: q̄ intimi amoris affectum quo vnusquisq̄ tantum amabit alterū q̄tū seipsū: ⁊ deū plus q̄ se: ⁊ omnes alios secū: ⁊ deus plus illos q̄ illi semetipsos ⁊ hoc gaudio ꝑpetuo. Nihil em̄ sibi extraneū videbimus: nihil incōpetēs amabimus: nihil quod aures nostras offendat audiemus. Omnia nanq̄ sunt ibi ꝯsona: omnia leta: oīa pacifica. A

Unde Consona secura sunt oīa celica iura. Ibi est oīs felicitas. oīs suauitas. oīs iocunditas. ⁊ oīs amenitas. oīs pulcritudo. ⁊ oīs dulcedo Quicq̄d expedit: ⁊ q̄cq̄d delectat ibi est. oīs vcz̄ diuitie ⁊ delicie. oīs requies ⁊ omne solatium. Ibi est iugis trāq̄llitas. amena serenitas. eterna iocunditas. iocunda ⁊ decora laudatio ⁊ plena oīm bonorum cognitio. Quid ibi em̄ deesse potest vbi deus est cui nihil deest? Quotquot ibi sunt dij sunt. Nec necesse est vt alt̄ dicat alteri cognosce dominū. Oīs em̄ cognoscunt eū ⁊ vidēt: oīs laudant ⁊ amāt. Cognoscunt sine errore. vident sine fine. laudant sine fatigatione: amant sine fastidio. Sēper vident ⁊ semper videre desiderant: tam desiderabilis est ad vidēdū. Sēper amant ⁊ sp̄ amare desiderant: tam dulcis est ad amandum Et q̄to amplius amant tāto magis amare volunt: tam delectabilis est ad fruēdū. In hac delectatione redeſcūt pleni deo: pleni oī bn̄dictōe ⁊ sanctificatione: adherētes semp̄ beatitudini sunt beati. contēplantes semp̄ eternitatē sunt eterni. Juncti vero lumini facti sunt lux. aspicientes semp̄ incommutabilitatē mutati sunt in incommutabilitatem. Tanto libētius: q̄to dulcius illum aspiciunt: cuius aspectus pius: facies decora: eloq̄um dulce. O beata visio videre regē angelorum in decore suo. videre sanctū sāctorꝫ per quem omnes sunt sancti. Illum videre summa felicitas est. summa iocūditas: vita eterna. ⁊ vita beata.

De gaudijs ⁊ bonis paradisi. B

Caplm̄. lviij.

Gaudete ⁊ exultate iusti: q̄ videtis quē amastis. habetis que desiderastis diu: tenetis quē nūq̄ amittere timetis. Propterea cātate ⁊ exultate ei: q̄niam ipse ē dominus deus vr̄ gloriosus ⁊ speciosus. Ipse ē salus ⁊ vita: honor ⁊ gloria: pax ⁊ oīa bona. Quāta pax ibi est vbi nulli vestrum quicq̄ repugnat vel ab alio vel a seipso sꝫ ipse dominus regit vos ⁊ nihil vobis deerit. Ipse disposuit vobis regnū vt edatis ⁊ bibatis sup̄ mēsam suam in regno suo. Gustate ꝗ ⁊ videte quoniam suauis ē dominus. Suauis ē ad vidēdum: suauis ad gustandum. Nec dici potest q̄tam habeat in gustu voluptatē: q̄tam in sapore iocunditatē: q̄tā in odore suauitatē. Tante suauitatis magnitudinē vos qui experti estis: nobis qui nunq̄ tale quid gustauimus intimare non potestis: tanq̄ si quis mellis dulcedinem ei qui nunq̄ dulce gustauerit verbis indicare velit. profecto nec ille saporis illius suauitatē quā nunq̄ ore ꝑcepit: auribus capiet: nec ille dulcedinem quam gustus voluptate cognouit verbis poterit indicare.

¶ De quadam querimonia ad sanctos. C

¶ Capitulum.lix.

Ue mihi misero qui nunq̃ sentio quod sentitis. nec ibi sum vbi vos estis: in loco refrigerij lucis et pacis vos estis vbi esse vestrum non habebit mortem. nosse vestrum non habebit offensionem. gaudium vestrum nõ habebit merorem. Ego vero in regione vmbre mortis nescio finem meum: nescio si dignus sim amore vel odio: nescio quando de corpore egrediar. Egrediar sed nescio quando: et fortasse dies iste supremus est. propterea tremens et pauens quotidie mortem expecto: que vbiq̃ mihi minatur. diabolũ suspectum habeo: qui vbiq̃ mihi insidiatur. timeo et pauesco vltimã discussionem et iram districti iudicis: ne pro peccatis meis mittat me in gehennã ignis. Et sicut indicare non potestis mihi gaudium et leticiam vestram de visione dei. sic ego sufficienter nõ possum vobis exponere necessitates et infirmitates quas patior: iniquitates et peccata que feci: culpas et infinitas negligentias quas egi et quotidie indesinenter ago corde: ore: opere: et fere omnibus modis quibus humana fragilitas deum offendere potest. Uos igitur qui meruistis consortes fieri supernorum ciuiũ: et perfrui eterne claritatis gloria. Orate pro me ad dominum vt educat me de isto carcere in quo teneor captiuus et ligatus. Mens etenim ceca et vaga est: qualitate earum rerũ quas respicit variatur: et iuxta quod aspicit cogitatio illius sensusq̃ mutatur. Cunq̃ stare in semetipsa nititur. a semetipsa aliquo modo etiam nesciendo deriuatur: et ab vnaquaq̃ re cui intendit fastidio impellente remouetur. Dum enim inhianter cogitanda appetit: et repente cogitata fastidit. Decet vt quod aliunde pendet, ibi q̃ posita non requiescit. Ad deũ quippe solũ suspensa est a quo formata est. Sed quia omne quod infra appetit minus est. iure ei non sufficit q̃cquid deus non est. Hinc est q̃ huc illuc dispargitur et per infinita distrahitur querens requiem vbi non est delectationis videlicet amena querit quo pausct. Sz quia vnũ deum quem sufficienter habere poterat dereliquit nunc per multa ducitur vt quia qualitate rerum satiari nõ potest: saltim varieta te satietur. Propterea necesse est vt mentem nostram per diuersa sparsam colligamus. et in vno eternitatis desiderio cõponamus In contemplatione nanq̃ creatoris hoc adepturi sumus semper: vt vna mentis stabilitate perfruamur. hoc est cum labore nunc conantes imitemur: quod post in munere gaudentes accipiemus.

¶ De bonis paradisi. D

¶ Capitulũ.lx.

Annos itaq̃ nostros terrenis subducere curis studeamus: subducere crũnis: vt in ciuitate dñi virtutũ liceat hora vna vel dimidia cogitatione et auiditate versari. Consideremus et q̃tũ possumus estimemus: qualis sit illa gloria. quãta leticia: que solẽnitas: que veneratio: quod tripudiũ ciuiũ supernorũ qui assidue dominatori laudẽ perferunt. honorẽ deferunt deuotionẽ offerũt. depromunt canticũ nouũ canticũ leticie inestimabili q̃dã clamore. quia feruentissimo amore. ineffabili cantu. mirabili affectu. celestẽ iubilatione. spiritali modulatione. Ipse siquidem est eorum verus cibus plena satietas. eterna mansio. summa beatitudo eterne leticie. salus eterna. indeficiens virtus. et vita immortalis Sepius hec meditor: illuc ascendere nitor. Suspiro: frendo p̃cibus votis ibi tendo. Atq̃ modo miro q̃ sint ibi quãta q̃ giro. Mens heret christo: cor de-

lectatur in isto. Illuc versatur gaudet stupet ꝛ veneratur. Jam tanto dulcius quāto sepius: auiditate quidē multa sed sacietate nulla: tam rara est hora ꝛ breuis mora. O si vnq̄ i pace i id ipsum dormiā ꝛ requiescam. vt inhabitem in domo dñi omnibus diebus vite mee. Si vnq̄ videre potero illū tam desiderabilem in quē angeli perspicere desiderāt: vt possim dicere. Ecce quē ꝯcupiui video: quē optaui iam teneo. Qñ veniā ꝛ apparebo ante faciē dñi. ad videndū eū in bonitate electorum suoꝝ. ad letandū in leticia gentis sue. vt laudetur cū hereditate sua. Qñ videbo ciuitatem illā de qua dictum est.

Platee tue hierl'm sternent̄ auro mūdo. ꝛ in te cantabitur canticū leticie. ꝛ per omnes vicos tuos ab vniuersis dicere alleluya. O ciuitas sācta. ciuitas speciosa. de longinquo te saluto. ad te clamo. te requiro. E desidero enī videre te. ꝛ requiescere in te. sed nō sinor carne retentus. O ciuitas desiderabilis: muri tui lapis vn⁹: custos tuus ipe deus: ciues tui semp leti. semp enī ꝯgratulantur in visione dei. Nō est in te corruptela: nec defect⁹: nec senectus: nec ira: sed pax pennis: gloria solēnis: leticia sempiterna: solēnitas ꝯtinua. Uere tantū gaudiū ꝛ exultatio: flos ꝛ decus iuuentutis ꝛ perfecte salut(. Nō est in te heri nec hesternū: sed est idē hodiernum. Heri siqdem vestrū cras ꝛ ꝓdem sempiternū ꝛ idē. Tibi salus. tibi vita tibi pax est infinita. tibi de⁹ oīa. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. Sicut enī letātium oīm habitatio est in te. Nullus in te timor. tristicia nulla. desiderium omne transit in gaudiū. dum presto est quicqd optatur: ꝛ qcqd desideratur abundat. Oēs ciues tui super effluentē mensurā gaudioꝝ accipient: vt palā omnes in commune gaudeant. gaudeant in immēsum. letabunt̄ oēs in vnum: cum habitauerint fratres in vnum. cum occurrerint oēs in vnum. deniq̄ omnes fient vnū. sicut orare dignatus est ꝓ familia sua q̄ pro reuerētia sua dignus est obtinere. sicut tu pr in me: ꝛ ego in te: ꝛ ipsi in nobis vnum sint. Letabit̄ ita q̄ vniuersitas illi⁹ ciuitatis. letabitur vnitas. letabit̄ ciuitas cuius ꝑticipatio in idipsū. Letabit̄ spōsa in osculis ꝛ amplexibus sponsi. letabitur ꝛ exultabit gratulabunda ꝛ laudans eum in secula seculorum. Sic ꝛ gaudebit sponsus super sponsam. ꝛ letabitur dñs in omnib⁹ operibus suis. videns ea que fecit ꝛ quidem ꝛ valde bona. Letabitur ꝛ pater ꝛ ꝑ vnigenitum multos adoptionis filios obtinebit. Letabitur etiā filius vt primogenitus in multis fratribus: quos in cōmunionem eterne hereditatis dignāter asciuerit. Nec minus in illis spiritusancto per quem adoptati fuerint complacebit. Nouis etiam gaudijs ꝛ ineffabilibus votis ab illis quoq̄ vicinis potestatib⁹ āgeloꝝ summo pastori ꝛ summe bono gratulantib⁹ sup inuēta ꝛ mirabilit̄ reportata centesima oue canetur. In his paterna gloria. I his voluntas spiritus. exultat in his filius: celum repletur gaudijs. Quod vero ipi qui redempti fuerint a dño: q̄ deuote confitebunt̄ ꝛ dicent. Quā bonus qm̄ iū seculū misericordia ei⁹. Leticia siquidem sempiterna erit in eis: ꝛ exultatiōes dei i gutture coꝝ in eternum ꝛ in seculum seculi in perpetuas eternitates. Beati oēs qui habitāt in domo tua dñe: in secula seculorum laudabunt te. Inebriabūtur ab vbertate domus tue: ꝛ torrente voluptatis tue potabis eos. Qm̄ apud te est fons vite: ꝛ in lumine tuo videbimus lumen. Cum videbimus te in te: ꝛ nos in te: ꝛ te in nobis: visione cōtinua ꝛ felicitate perpetua.

¶ Q(anima in essentia sit simplex. F

¶ Capitulū. lxi.

Anima in essentia est simplex: in officijs est multiplex. Habet enim septem actionis gradus quibus vires suas atq̄ potentiam ostendit. Primus est viuificatio. Secundus sensus. Tertius ars. Quartus corre-

ctio. Quintus tranquillitas seu puritas. Sextus cōteplatio. Septimus quies. In primo gradu siue actu aia presentia sua corpus viuificat: colligit in vnum: atq in vno tenet. In secūdo per sensus ad ista exteriora disponenda se extēdit. In tertio diuersas artes comprehendit. In quarto ex quo bonitas icipit atq ois vera laudatio se inquinataꝫ mundat atq ad puritatē preparat. Inde cum iam fuerit ab omni labe mundata maculisq diluta: puritatē tenet. Aliud est enim puritatē efficere: aliud tenere. Tunc vero ingēti quadaꝫ et incredibili fiducia pgit in deuꝫ. i. in ipsam contēplationē veritatis. et ille est gradus sextus. Iam vero in illa visione seu contēplatione q̄ est septimus gradus q̄ est qes vel potius q̄daꝫ mansio manet anima gaudet et letat et delectatur. Aliud est em̄ mētꝫ oculuꝫ in id quod vidēduꝫ est dirigere: aliud est infixum tenere. Primuꝫ graduꝫ cōmunē habemus cuꝫ arbustis. secunduꝫ cuꝫ bestijs. tertiuꝫ cuꝫ doctis et indoctis. In hoc tertio gradu deus animaꝫ innectit. i. ducere incipit. purgat in quarto: confirmat in quinto: introducit in sexto: pascit in septimo. G In contēplanda autē veritate que sit voluptas: q̄ solēnitas sine fine visionis dei: q̄ leticia sine defectu amoris. ardor non crucians: sꝫ delectans: q̄tuꝫ desideriuꝫ visionis cū satietate: et q̄ta satietas cuꝫ desiderio q̄ fruct9 veri et summi boni: q̄ serenitas q̄ amenitas: q̄ iocunditas: q̄d ego dicaꝫ. dixerunt magne q̄dā et sancte anime: quas ista vidisse ac videre credimus. Nos vero si cursum vite quē nobis deus proposuit: quē tenēdum suscepimus: constantissime tenuerimus: p dei gratiā ad illud veruꝫ et summuꝫ bonū pueniemus. Implēdis ergo mādatis dei religiosissime atq constantissime ac vigilantissime operam demus quoniā non est alia fuga de tantis malis ad tantuꝫ bonuꝫ. Religio si q̄dē vera est: qua se aīa reconciliatione deo religat. a quo se velut a pctō ab

ruperat. Uis aie nostre septē sibi vēdicat actus. Uiuificat sentit varias āplectit artes. Corrigit excessus: virtutibus instat: in ipsam. Dirigit intuitum deitatē: gaudet in illa. Seminibus quoq primus inest: aīalia bruta. Participant aliuꝫ: duo nostre propētatꝫ. Tres sunt et superuꝫ: superi tamē anteferunt. Ex actu primo vegetantur corpora: crescunt. Prouehit inde vigor: nexus: cōplexio: motus. Et status et species: et conuenientia quedaꝫ. Ex alio tangit: videt: audit: gustat: odorat. Odit: amat: petit apta sibi: cōtraria vitat. Soluit in somnos: i somnia mēte vagatur. Preteriti meminit: vēturis instat: agitq. Plurimaq sensu non et rōne gerunt. Tertius ingenuas: variasq perābulat artes. Qu od q vl ingeniū vel disciplina mīstrat. Colligit et vario profectu mētibus heret. Quartus ab illicitis reuocat. mētisq reatus. Abiurare docet: et tunc agnoscere sese. Incipit inq nouū discit transire decorē. Discimus ex quito nature lege teneri. Res inconcessas virtutꝫ amore cauere. Concessis aliquod etiā sine teste carere. Sextus i aspectū solis lucisq supne. Pene parē superis aīam rapit imaculatā. Septimus astringit stabiliq subarrat amore. Collaterat q deo quā dotē iā speculat. Qui thalami: q̄s cultus eā q̄ festa serenēt. Quis dicat: spōsa veni: dixere beate. Maioresq anime: nec eis tamē aut ea virtus. Aut ea lingua fuit: q̄bus hec aperire liceret. Extendit sensus: meritum q recōdita merces.

De ceteris instructōibus quas loq̄tur ad animā. H

Capl'm. lxij.

Ecce audisti aīa mea q̄d sis et q̄d possis. Modo audi q̄lis sis et qualis esse debeas Onerata es pctis: irretita vicijs: capta illecebris: exilio captiua corpore carcerata. Herēs luto. īfixa limo. affixa mēbris. ɔfixa curis. distēta

negociis. ꝯtracta timoribus. afflicta doloribus. erroribus vaga. suspicationibus infecta. sollicitudinibus anxia. aduena in terra inimicorũ. coinqnata cuꝫ mortuis. deputata cuꝫ his q in inferno sunt. Si sic dãnata ⁊ desperata vis respirare in spem venie ⁊ mie. ⁊ cũ rege angelorũ ducere suaue iugũ amoris. opꝫ te esse pudicã. verecũdã. veridicã. pauidã. circũspectã. nihil penit⁹ admittẽtẽ quod euacuet gloriã ꝯsciẽtie tue. In nullo tibi ꝯsciẽtia sit quo erubescas pñtiã vitat;. quo cogar; auertere faciẽ tuã a lumine dei. ⁊ vt h decor diuinos oblectet aspectus prodeat foras: ⁊ diffundat se p membra ⁊ sensus corporis quatinus inde reluceat. omnis actio. sermo. aspectus. incessus. risus. Si tamẽ risus mixtus grauitate ⁊ plenus honesti motus. Actus ⁊ vsus totius corporis. cum apparuerit sit actus purus: modestus toti⁹ expers insolentie ⁊ lasciuie: leuitat; ⁊ ignauie. Sit sermo rarior: vultus hilarior: aspectus verecũdior: incessus modestior. talis aie pulcritudo ⁊ mentis ingenuitas. Sic sollicita est bona conscĩetia fame integritatẽ seruare. vt iuxta Apostoluꝫ prouideat bona nõ tãtuꝫ coram deo: ſꝫ etiã corã hoĩbus. Talis vtiqꝫ decor relictis oĩbus votis inheret deo: viuit deo: nihil amat pter deũ ⁊ qđ amandũ ẽ pter deũ. Sollicite studet prouidere dñm in ꝯspectu suo sꝫ cui sentiat ad correptionẽ. quo illuminet ad cognitionẽ cui vtat ad virtutẽ. quo reformet ad sapiẽtiã cui conformet ad decorẽ. quo fruat ad iocunditatẽ. Beata anima cui datum est desuper vt bonum velit ⁊ nouerit ⁊ possit. quatinus ⁊ voluntas assit nec facultas desit. Ve mihi misero q ista seruo in memoria ⁊ scribo in charta. nec habeo in vita. non qꝛ talis sim qui ista scripsi sed qꝛ talis esse vellem ⁊ talẽ nõ esse non pudet.

¶ Adhuc loquit ad animam suam. I

¶ Capitm. lxiij.

Adiuuisti aĩa mea q̃lẽ te esse oporteat. Fuge ꝙ paululũ occupatiões tuas. ⁊ abscondere modicuꝫ a tumultuosis cogitatõibus tuis intra cubiculum ment; tue: ⁊ exclude oĩa pter deũ: ⁊ q adiuuẽt te ad q̃rẽduꝫ euꝫ: quẽ cum inuener; requiesce aliquãtulum in eo. Dic ꝙ aĩa mea deo dic. Quis es dñe. ⁊ quẽ te intelligã? Certe tu solus es qđ es: ⁊ tu es q es id es quo nihil maius cogitari potest: nec melius: nec iocundius. Uita es. sapientia. lux es. veritas. bonitas. eṫnitas. summũ bonuꝫ. tu tibi oĩa sufficiẽs. nullo indigens. quo omnia indigent vt sint ⁊ vt bene sint. Inuenisti anima mea quod querebas. querebas eñ deũ ⁊ inuenisti euꝫ. esse quoddam summuꝫ oĩm quo nihil maius cogitari potest. ⁊ hoc esse vitam: sapientiaꝫ: lucẽ: veritatẽ: bonitatẽ: eṫnitatem: beatitudinem: ⁊ beatam eṫnitatẽ. ⁊ omne verum bonum. hoc bonuꝫ es tu deus: deus paṫ. Hoc bonuꝫ est vbuꝫ tuuꝫ. i. filius tuus. Sic es tu simplex vt de te non possit aliud nasci qꝫ quod tu es. hoc ipsum ẽ amor vnus ⁊ communis tibi ⁊ filio tuo: id est spũssanctus ab vtroqꝫ procedens. Non eñ a summa simplicitate procedere põt aliud qꝫ quod ẽ a quo procedit. Gras tibi ago dñe deus meus quĩ hãc grãm mihi dedisti: vt te possem q̃rere: te inuenire. In mente sq̃dẽ mea quã ad imaginẽ ⁊ similitudinẽ tuam bonitate tua creasti: tria inuenio. i. memoriam: intelligẽtiaꝫ: ⁊ amorẽ. qbus tui possiꝫ reminisci: te ĩtelligere ⁊ amare. In memoria nãqꝫ mea manes ex q cognoui te. ⁊ in ea te repio cum reminiscor tui ⁊ delector in te. Mane ergo in ea pijssime deus vt ibi possiꝫ te inuenire ⁊ requiescere etiaꝫ in te. Hec eñ est mea gloria. he sunt delicie mee. hec ẽ leticia cordis mei cũ possuꝫ vacare tibi ⁊ videre q̃ sis. Tu es eñ summa eẽntia: summa vita: summa sapia: summa sal⁹: summa lux. summa vitas: summa bõitas: sũma eṫnitas: sũma magnitudo: sũma pulcritudo: summa btitu=

do:summa imortalitas:summa imutabilitas:summa vnitas:summum bonū in quo est omne bonum. Immo quod est omne & vnum & totum & solum bonum.

¶Nunc confortat semetipsum. R

¶Capitm.lxiiij.

Excita nūc aia mea & erige totū intellectū:& cogita q̄ tū potes:quale & q̄tum sit dei bonū. Sic eñi singula bona delectabilia sunt:cogita intente q̄ delectabile sit illud bonū qḋ ptinet iocūditatē oim bonoꝝ.& nō qlē in rebus creatis sum⁹ experti:sed tāto differentem q̄to differt creator a creatura. Sic eñi bona est vita creatrix.si ita iocūda est sal⁹ facta.q̄ iocūda est salus q̄ fecit oēm salutē. Si amabilis est sapiētia i cognitiōe reꝝ pditaꝝ:q̄ amabilis est sapiētia:q̄ oīa creauit ex nihilo. Deniq̄ si multe & magne delectationes sunt in reb⁹ delectabilibus:q̄lis & q̄ta delectatio est in illo q̄ fecit ipa delectabilia. O q̄ hoc bono fruet qd erit & qd illi nō erit. Certe qcqd volet erit & quicqd nolet nō erit. Ibi q̄ppe erunt bona corporis & aie.q̄lia oculus nō vidit:nec auris audiuit:nec cor hoīs cogitauit. Cur ḡ per multa vagaris homūcio:q̄rendo bona aie tue & corporis tui. Ama vnū bonū in q̄ sunt oīa bona & sufficit. Desidera simplex bonū qḋ est oē bonū:& sat; est. Quid eñi amas caro mea? Quid desideras aīa mea? Ibi est quicqd amat;:ibi est quicquid desideratis. Si delectat pulcritudo. Fulgebunt iusti sicut sol. Si velocitas aut fortitudo.aut libertas corpis cui nihil obsistere possit.erūt sic̄es āgeli dei:q: seminat corpus aīale & surget corpus spūale.ptāte vtiq̄ nō natura. Si delectat lōga & salubris vita ibi est sana eīnitas:& eīna sanitas.q: in ppetuū viuēt:& salus iustoꝝ a dño. Si sacietas:satiabunt cū apparuerit glīa dñi. Si ebrietas:inebriabunt ab vbertate dom⁹ dei. Si melodia:ibi āgeloꝝ chori ꝯcinunt sine fine deo. Si q̄libet munda voluptas:torrēte voluptatis deitatis sue potabit eos dñs. Si sapiētia:omnes erunt docibiles dei:quomodo ipsa sapientia ostendit eis seipsam. Si amicicia:diligent deum plusq̄ seipsos:& inuicem tanq̄ seipsos.& deus illos plusq̄ illi seipsos: quia illi illum & se & inuicem per illū:& ille illos per seipsum. Si concordia:cibus illis erit vna voluntas dei. Si potestas:introibunt in potentias domini:& omnipotentes erunt sue voluntatis vt de⁹ sue. Nam sicut poterit deus quod volet p seipsum.ita poterunt illi quod volent per illum. Quia sicut illi non aliud volent q̄ quod ille.ita illi volent quicquid ille volet.& quod ille volet nō poterit nō esse. Si honor & diuitie. Deus suos seruos bonos & fideles super multa constituet. Immo filij dei & dij vocabuntur & erunt:& vbi erit filius ei⁹: ibi erunt & illi.heredes quidem dei:coheredes autem christi. L Si vera securitas:certe ita certi erūt q̄ nūq̄ ista vel poti⁹ istud bonū sibi defuturū senserit.vel se sua spōte illud amissuros nec dilectorē deum illud dilectoribus suis inuitis ablaturi. Gaudiū vero q̄le aut quātum:vbi tale ac tantum bonum inuenitur? Cor humanum:cor indigens:cor inexpertum:eruptu m:immo obrutum erūnis:quantum gauderes si his omnibus abundares? Interroga intima tua si capere possint gaudium suum.de tanta beatitudine sua. Sed certe si quis alius:quem omnino sicut teipsum diligeres eandem beatitudinem haberet:duplicaretur gaudium tuum: quia non minus gauderes pro eo q̄ p teipso. Si vero duo vel tres vel multo plures haberent id ipsum: tantumdem pro singulis quantum p teipso gauderes si singulos sicut teipsum amares. Ergo in illa perfecta charitate innumerabilium beatoꝝ angeloꝝ & hoīm:vbi nullus minus diliget aliū q̄ seipm erit gaudium innumera-

bile. Sic ergo cor hoīs de tāto suo bono vix capiet gaudiū suū. q̄modo capax erit tot & tātorum gaudiorum in illa perfecta felicitate: vbi sicut vnusquisq; plus amabit sine cōparatione deū q̄ seipm & omnes alios secū ita magis gaudebit absq; estimatione de dei felicitate q̄ de sua & oīm aliorū secum. Sic deum diligēt toto corde: tota mēte: tota aīa. vt totū cor nō sufficiat dilectioni. & sic gaudebūt toto corde vt totū cor nō sufficiat plenitudini gaudij: tātū est gaudiū. Deus infinite mie: fons totius bonitatis & pietatis: fac nos participes tanti gaudij. Tu es eñ gaudiū plenū btitudo summa. tu es id quo nihil melius desiderari potest nihil beatius vel vtilius possideri.

¶ Q; tripliciter fruemur deo in eterna beatitudine. M

¶ Capitulū. lxv.

In illa eterna beatitudine & pfecta deo tripliciter fruemur. videntes eum in oībus creaturis: & habentes eū in nobisipsis: & qđ his omnibus ineffabiliter iocūdius erit atq; beatius. ipsam quoq; cognoscētes in semetipsa trinitatē & gloriosam illā sine vllo enigmate mundo cordis oculo contemplātes. In hoc enim est vita eterna & perfecta vt cognoscamus patrem & filium cū sancto spiritu: & videamus deū sicuti est: id est nō eo modo sicuti inest nobis aut creaturis: sed sicut est in semetipō. Uere q̄ magna ē btitudo illa. & q̄ abscondita est ab oculis nr̄is. Oculus non vidit: auris nō audiuit: & in cor hominis non ascendit q̄ta claritas: q̄ta suauitas: q̄ta iocūditas maneat nos in illa cognitiōe. Pax dei est in illa q̄ exuperat omnē sensum & intellectum: & q̄to magis omnē sermonē nostrū. Quod q̄ nulli donatum est experiri: nullus conetur effari. Mēsurā ait dominus bonam dabit in sinus vestros confertam in interiore homine: coagitatā in exteriore: supereffluentem in deo ipso. Ibi cumulus felicitatis est. ibi superemines gloria. ibi supereffluens beatitudo. Nam quō videndus sit in creaturis. q̄modo in nobis habendus. possumus vel ex pte cōijcere in ipis nimirū quos accepimus iam premitijs spūs. Cognitio autem in deo ipō illa adhuc nobis icognita est. mirabilis facta est confortata est vt non possimus ad eā. at vero quēadmodum in creaturis videndus sit aliquatenus possumus intelligere nimirū cum & modo videatur in ipsis. Unde & aplo paulo teste. p ea que facta sunt dei inuisibilia pspiciūt. Unde q̄tūcunq; pficiat quis intelligendo conspicere q̄ potētissime: q̄ benignissime: q̄ prudentissime: maiestas eterna oīa fecerit: cuncta regat: ordinet vniuersa. prorsus modicum est ab eo quod comprehendat. Ueniet autem quādo iam visione & contemplatione atq; gaudio ineffabili consequemur agnum quocūq; ierit. & in oībus consequemur creaturis: vt in omnibus gaudeamus. sane in omnibus: sed nō aliūde q̄ de ipso. Sicut & ipe alijs nō fruitur sed seipso. Iā vero & in nobis quēadmodum habendus sit in parte possumus cogitare. Constat enim animarum esse triplicem naturam. Unde & sapientes mundi huius animā humanam rōnalem concupiscibilem & irascibilem esse tradiderunt. Quam vero triplicem vim anime ipsa quoq; natura & quotidiana experimenta nos docent. Porro quēadmodū circa rationale nostrum & scientia & ignorantia constant tanq̄ habitus & priuatio. sic & circa concupiscibile desiderium & cōtemptus. & circa id quod dicitur irascibile leticia pariter & ira versant. Implebit ergo dn̄s rationale nostrum luce sapientie. ita vt penitus nobis nihil desit in vlla scientia. Implebit concupiscibile nostrum fonte iusticie. vt omnino desideramus eam. & ea penitus repleamur. Sicut scriptum est. Beati qui esuriunt & sitiunt iusticiā: quoniam ipsi saturabūtur. Nulla enim alia res implere potest desiderium aīe nulla alia preter iusticiā btificare potest animam. Cum ergo repleuerit deus con-

cupiscibile nostrum iusticia quecunq respuere debet anima respuet. & quicquid debet concupiscere concupiscet. & ex omnib⁹ his magis appetet qd magis fuerit appetendū. Merito deniq concupiscibili nostro iusticiam attribuim⁹. ex quo nimiru; iusti aut iniusti reputamur. Ja; vero quod dicitur in nobis irascibile. cum repleuerit illud deus. profecto erit in nobis tranquillitas: & in summam leticiam atq iocunditatē replebimur pace diuina. Et vide si non in his tribus perfecta sane q̄tū ad animā spectat beatitudo consistit. quando scientia iā nō inflabit propter iusticiam. iam nō contristabit propter leticiā. vt cesset iā puerbium illud. Qui apponit scientia; apponit dolorē. Quādo iusticia nec ī discreta erit propter scientiā. nec onerosa ꝑpter leticiā. Quādo leticia. nec suspecta erit propter scientia;: nec impura ꝑpter iusticiam. Sed in his omnib⁹ nihil homo noster exterior accepit. Ipsi ergo vt inhabitet gloria etiā in terra nostra: & iuxta aliū ꝓphetam repleaꝛ maiestate dn̄i oīs terra. quattuor sint querēda que constat ex quattuor elementis compactum esse. Nec mireris q pluribus videtur indigere cui nunc indigentie locus est. Unde ꝓpheta in psalmo. Sitiuit in te anima mea: q̄ multiplicif tibi caro mea. Habebit ergo terra nostra immortalitatem: ne iā timeat denuo se in pulverem redigendam. Resurgens enim corpus nostrū: iā nō moriꝛ: mors illi vltra non dn̄abitur. Sed prodiderit si forte contingat vivere cum miserijs & erumnis passibilitatis huius: qua nimir̄ incessanter incorruptibile hoc corpus affligitur. & si non semel vtiq semp moriꝛ. Habebit certe oimodā a deo impassibilitatē. Ab humorib⁹ em̄ inordinat; causas aiunt ꝓcedere passionum. S; iam desiderat corpus nostru; leuitatē s̄m eā nimirū quā habet ex aere portionem ne ipso onere sit molestum. Tanta itaq futura est credenda corporu; leuitas & agilitas bonoru;. vt possint si velim⁹ absq omni mora seu difficultate ipsam quoq cogitationū nostrar̄ sequi ad oīa velocitatem. Quid vltra deest ad pfectā corpis btītudinē.

Sola vtiq pulcritudo. hāc perfectissimā habituri nō immerito possumus attribuere ei parti quam habemus ab igne. Saluatorē em̄ expectamus vt ait apl's. q̄ reformabit corpus humilitatis nr̄e cōfiguratū deniq corpori claritatis sue: exhibēs qd pollicitus est. qm̄ fulgebūt iusti sicut sol in regno patris eor̄. Sicut ergo replebat aīas nr̄as de⁹ cū fuerit in eis perfecta scīa. pfecta iusticia. perfecta leticia. sic replebitur maiestate ei⁹ oīs terra nr̄a cū fuerit corpus immortale. īpassibile agile. cōfiguratū deniq corpi claritatis sue. & tūc veracif dici poterit qd q̄ da; pb's dixit. O ter q̄ter q btī. Nemo digne pēsare valet q̄ta erit illa leticia q̄ta gl'ia: qm̄ videbim⁹ vbiq p̄sentē & vniuersa gubernātē. Ita erit nobis notus atq ꝯspicuus: vt videaꝛ spū a singulis nobis. videaꝛ ab altero ī altero videaꝛ in seipō. videaꝛ ī celo nouo: & ī terra noua. atq in oī q̄ nūc fuerit creatura: ab oī malo liberati: & oī bono pfecte īpleti vacabim⁹ & videbimus: qr ip̄e est de⁹ q̄ pleni erim⁹ qm̄ erit oīa ī oībus. Ipse nimirū erit finis desiderior̄ nostror̄: quē sine fine videbim⁹: sine fastidio amabim⁹: sine fatigatiōe laudabim⁹. S; & ad hec q̄s idone⁹? Sine dubio q̄s fidelis iueniꝛ sup pauca q̄ accepit militie sue tp̄e. i. sup s̄ēsus: sup act⁹: & super appetit⁹ suos: q̄s suscepit regē dos: vt ī his ꝓbeꝛ q̄ fidelis sit dn̄o suo Sciat q̄ suus xp̄i vas suū possidere in sanctificatione & honore: & glorificet & portet deum in corpore suo: secteꝛ pacem. Amen.

¶ Explicit liber de differentia spūs & aīe. De quo Vincēti⁹ in spe. histo. lib. xix. c. lv. dicit. Ferꝛ aūt scripsisse libellum in de aīa & spū: q̄ tunc apud scolasticos precipue habeꝛ. Sed mihi non

videt liber ille stilū Augustini sapere: nec inter augustini libros in armarijs publicis ꝛ ātiqs inuenit. Est aūt liber ille ꝓculdubio vtilis̄ tm̄ꝰ: ꝛ elegāter di serte atq; cōpēdiosissime cōposit̄ꝰ: mihi qꝫ videt ex augustini libris diuersis ad cōpēdiū extractꝰ: qḋ magister Hugo de sctō victore fecisse fert. Hec ille. ¶ Itē de eodē libro frater Bartholomeus de vrbino ordinis heremitarum scti augustini: ānumerās libros augustini post finē sui milleloquij qḋ collegit ex augustini libris sic dicit. Liber de spū ꝛ aīa ꝓbat nō esse augustini tñ sibi cōmunit approꝑat: q̄ de causa eū allegaui: ꝛ aduerti in plurib' ea vba alibi eū dixisse. ꝛ ex sententijs ei' vt in plurib' agnoui esse cōtextū. Incipit. Qm̄ dictū est mihi vt meipm̄ cognoscā. Finit. Qḋ q̄dē intm̄ sublime est. vt q̄cq̄d supra illud est aliud nō sit q̄ rō. Hec ille. Hūc finē q̄re supra ca. xxxiij. in fine.

¶ Incipit prologꝰ beati augustini epi in librū de vita christiana. P

V[T] ego peccator pmꝰ ꝛ vltimꝰ insipiētior qꝫ ceterꝭ ꝛ īperitior vniuersis te vt sctitatis ꝛ iusticie viam pgas crebriorib' audeā lrīs āmonere: si mee ꝓprie iusticie fiducia nō sapiētie pitia nō sciētie grā: sꝫ sola quā ꝯcepi fm̄ deū aīo ꝛ mēte tue charitatꝭ causa cōpellit: q̄ me pctōrē ꝛ ignaꝝ parit ad dicēdū ita hec hortat ꝛ ꝓuocat: vt cū loq̄ nesciā tacere nō possim. Vellē itaqꝫ ꝛ libēter optarē te coꝝ hr̄e noticiā: q̄ruꝫ ꝛ sapīa affluētior est ꝛ facūdia maior: ꝛ sciētia vberior: ꝛ ꝯsciētia ab oī pctōrū ꝯtagiōe liberior: q̄ suis tete vbis instruerēt ꝛ exēplis. Nos eni p̄terq; q' mentē nostrā ita īsipiētie ꝛ ignorātie caligo cecauit. vt diuinū alīqd neq̄at sentire vel dicere. adhuc īsup ꝛ oīꝫ redarguit ꝯsciētia pctōꝝ: vt etiā si q̄d luminis posit hr̄e abscondat. ꝛ ita fit vt p̄terq; qḋ dicere non habemus. hoc etiā qḋ habemꝰ: non fiducialit ꝓferre ꝯscīa ꝓhibēte possimꝰ. Tu tñ cū pitior tibi appere possit ꝛ melior rudib' āmonitiōib' nrīs interī esto ꝯtēta. ꝛ charitati da veniā. cui' est nō ꝯsiderare q̄d offerat: nec q̄d nō habet q̄rit: sꝫ totū qḋ habet libēter īpartit ad cui' nō tā muneris speciē: q̄ aī respice volūtatē: ꝛ diligent aduerte q̄d tibi illa negare pōterit: q̄ totū dare voluit qḋ habebat: obtulisset etiā qḋ nō habebat si posset: q̄ totū qḋ potuit offerebat. Sitit itaq; ille sꝫ parū q̄ decurrētis īterim riui aq̄ nō pōt esse ꝯtentꝰ: donec ad fontē vberiorē puriorēq; pueniat. Nec illū satꝭ esurire credo q̄ cū cribrarios panes habeat: nitidos expectat ꝛ candidos. Ita dulcissima soror quā ego certꝰ sūꝫ esurire nimiū ꝛ sitire celestia. cibarios interī mādē panes. donec similagines cādētes īuenias. Exigui ꝛ turbulēti riuuli aquā pota vsq; quo fontꝭ affluētioris haurias puriorē. Nec tibi īterim panis noster q̄uis rusticus videat esse displiceat. Rusticꝰ eni panis īcultior esse videt sꝫ fortior: ꝛ celerꝰ esurientē stomachū satiat: fessumq; corroborat: q̄ q̄ siliginꝰ videt ꝛ nitidus. Nunc ꝯ dicā fmone ꝓut valeo: ꝛ q̄d christianū agere conueniat vt potero explicabo. Cui' rei ꝛ vñ ꝑus exordiū sumā: iustiꝰ nō inuenio: q̄ vt pm̄ū de christiano ipo vocabulo disputē. ꝛ cur ds christianꝰ nūcupet exponā.

¶ Explicit prologus.

¶ Incipit liber beati Augustini de vita christiana ad sororem suam viduam: C

CHristū vn
ctū inf p̄tari sapiē
tiū ꝛ fideliū null⁹ ig
norat. Unctos vero
nō nisi sctōs viros ꝛ
satis deo dignos sp̄
fuisse manifestuȝ ē:
nec alios q̄ ppħas aut sacerdotes aut
reges. Et tā magnū fuit ipsius vnctio
nis mysteriū: vt ī iudaico pplo. nō oēs
illō sȝ sat; pauci de plurimis mererēt
accipere. ꝛ hoc vsq ad aduētū dn̄i nr̄i
Jesu xp̄i quē de⁹ oleo leticie. i. spūsctō
pre ceter; ꝯsortib⁹ suis vnxit. Ex q̄ tpe
credētes illi: ꝛ baptismat; illi⁹ sctifica
tōe purgati: nō aliq̄ sicut sub lege pus
fuerāt: sȝ oēs ī pphet; ꝛ sacerdotibus
vngunt ꝛ regib⁹. Cuius vnctōis q̄les
eē debeam⁹ amonemur exēplo. vt ī q̄=
bus tā sctā ē vnctio. sit nō min⁹ sctā cō
uersatio. Ex sacramēto em̄ vnctōis hu
ius ꝛ xp̄i ꝛ xp̄ianoꝝ oīm. i. ī xp̄o credē
tiū vocabulū descēdit ꝛ nomē. Qd no
mē ille frustra sortit: q̄ xp̄m mīme imi
tat. Quid em̄ tibi ꝓdest vocari qd nō
es: ꝛ nomē tibi. vsurpare alienū. Sȝ si
xp̄ianū te esse delectat: q̄ xp̄i sunt gere
ꝛ merito tibi xp̄ianū nomē assume: aut
forsitā nō eē sȝ vocari desideras. hoc sa
tis miserū ꝛ fedū ē te velle vocari qd nō
sis. Nemo em̄ ita trāsit ad xp̄ȝ. vt xp̄i
an⁹ appellet ꝛ nō sit. Qui xp̄ian⁹ dr:
xp̄m se hre dn̄m ꝓfitet. Et vere hȝ si ei ī
oīb⁹ obsequat ꝛ fuiat. Si quo minus
xp̄i ille nō famulus sȝ subsannator. ē ꝛ
derisor. q̄ ei⁹ se seruū dicit cui seruire dis
simulat. Huic g̃ iudiciuȝ geminuȝ ser=
uat ꝛ pro dei subsannatione quē sine
cā deuȝ appellauit: ꝛ pro q̄litate pctī.

R Sȝ plerosq ī credulos ꝛ im
prudētes ꝛ ꝑfidos misericordis dei lon
ga patiētia peccare sinit intrepidos:
vt ex hoc pctōꝝ suoꝝ nō arbitrent vl
tionē. q2 nō stati velit punire peccātes
Miseri ꝛ īgrati: sue salut; ī prouidi: qd
etiā deo īputant q̄ eoꝝ differat inte
ritus. ignorãtes dei prouidētia du=
plici ratione seruari vt ꝛ humano gn̄i
longa eius patiētia ꝯsulat: ꝛ ne ille iu
dicet īpatiēs si ilico voluerit dānare
peccantes. Nā si tā patiēs nō eēt: iā=
dudum humani gn̄is origo defuisset.
Nec iustos de pctōribus haberemus:
si ꝯfestim deus vellet punire q̄ peccāt
Nōnullos em̄ scimus ꝛ legimus q̄ an=
tea: aut ignorātie cecitate: aut cā ꝑfi=
die. aut adolescētie vanitate decepti.
multiplici ꝛ vario pctōꝝ gn̄e tenebā
tur obnoxij. ꝛ p substētātis dei clemē=
tiā ꝛ patiētiā postmodū ꝯuersi ab er=
rore maiores adhuc opas fecerūt iusti
cie q̄ antea pctā cōmiserant. deus em̄
nō donat pctā sȝ differt. Nec ꝑseueran
tē pctōrē a morte liberat. sȝ vt vel sero
ꝯuertat ꝛ viuat patient expectat. sic
btūs Petrus Apostolus ait. Nō tar=
dat dn̄s promissionē sȝ patiēter expe=
ctat vl agit propt nos nolēs aliquos
ꝑire sȝ oēs ad pn̄iaȝ ꝯuerti. Ille em̄ te
q̄si benign⁹ pius ꝛ clemēs ilico idcir=
co nō ꝑcutit. vt tu q̄ta illius erga sa=
lutē tuaȝ pietas. q̄ta clemētia sit re=
cognoscas. q̄ te pctōrē ꝛ impium expe
ctare magis vult ꝛ seruare conuersuȝ
q̄ punire peccantē. sicut p prophetaȝ
ipse dominus loquitur: ꝛ q̄tum ve=
lit homini misericordie pietatisq lar
giri: proprie vocis benignitate depro
mit dicēs. Et iniquus si conuertat se
ab omnibus iniquitatibus suis quas
fecerit: ꝛ custodiat mandata mea: ꝛ fa
ciat iudicium ꝛ iusticiam in terra ꝛ
misericordiam. vita viuet ꝛ nō morie=
tur. Omnia delicta eius non erunt in
memoria. In iusticia sua quā fecit vi=
uet. Et nunq̄d voluntate volo mortē ī
iusti dicit adonay dn̄s: q̄ vt auertat se
a via sua mala. ꝛ viuere euȝ faciā. Et
alibi. Iniq̄tas impij nō nocebit ei: in

quacũqȝ die ꝯuerterit se a sua iniqtate. Et iterũ. Conuertimini filij ꝯuertẽtes: ⁊ ego sanabo ꝯtritionẽ vestrã. Ecce quõ te de⁹ vt a pctĩs tuis vl'sero ꝯuersus saluus esse possis ⁊ monet ⁊ prouocat. Ecce quãtr morti obnoxiũ vt viuat hortat: ꝙ leuit: ꝙ clement inuitat. ¶ At etiã pctõrib⁹ patr nõ neget pietatẽ: ⁊ adhuc filios appellat q patrẽ deũ peccãdo ꝑdiderũt: sicut ⁊ ipse se ꝑdidisse pctõres filios alio in loco cũ voce flebili ⁊ misabili quadã lamẽtatione testat dicẽs. Sine filijs fact⁹ sũ: ꝑdidi populũ meũ ꝓpt pctã eorũ. Ex hoc ꝙ cognosce quãtr te deus diligat: quẽ mauult viuere ꝙ ꝑire. Et tu eũ ꝯtẽnis ⁊ despicis: q amplius ꝙ tuipse te diligit: q te mori cupiẽtẽ vult viuere. Nolo inqt dñs mortẽ pctõrum ſȝ vt ꝯuertant ⁊ viuant. Tu ꝙ mori voluisti peccando: ille te viuere vult conuertẽdo. O stulte o irreuerẽs ⁊ ingrate: q nec i hoc deo q tibi vult misereri ꝯsent: q te magis vult sua pietate saluare ꝙ tuo ꝑire pctõ. Nemo ꝙ sibi ĩdo blandiat: nemo stulta ⁊ vana suspitione decipiat. nemo idcirco securus delinquat ⁊ liber. qꝛ sup pctõres confestim dei ira iudiciũqȝ non venit: vt ex hoc opinet se ĩpune peccasse ꝙ non illico puniat. ſȝ hoc magis differre deum ꝙ dissimulare cognoscat: ⁊ irã dei peccatoribus ꝙuis serã subito ⁊ repente vẽturã. Sicut scriptũ ẽ. Ne dixer peccaui. ⁊ qd accidit mihi triste. Est enĩ altissim⁹ redditor patiẽs. Ne tardes ꝯuerti ad dominum: neqȝ differas de die in diẽ. subito enim veniet ira eius. Quod in plerisqȝ implet. qbus ob nimia pctã ⁊ in pñti dei ira superuenit ⁊ ĩ futuro suat. Sȝ hoc nemo intelligit. nemo cognoscit. nec qsqȝ aduersa sustimẽs malis suis estimat irrogari. ſȝ qd ꝯtulerit ꝯsuetudinis poti⁹ putat esse ꝙ crimis. Et idcirco deus in presenti non videtur punire peccantes: qꝛ cum punit nõ cognoscitur. Multi sunt em̃ quos nemo intelligit. qui ob multitudinẽ pctõrum iam ante iudiciũ diem in presenti etiam iudicantur. Aut dicat mihi qs si quẽ sacrilegũ. sanguinarium. rapacẽ. falsarium. homicidam. furẽ. fraudulẽtũ. adulterum. ceterorũqȝ criminũ reũ vel in pñti tẽpore poterit videre longeuũ. Nos em̃ plurimorũ habem⁹ exẽpla p q̃ probare sufficimus sceleratos ⁊ impios pctõrum suorũ fine cõpleto. ⁊ hoc tẽpore iam iudicari. ⁊ presentẽ eis vitã negari nõ minus ꝙ futurã. ¶ Sȝ hoc ille facilius intelligere potest q p diuersa tẽpora diuersorũ iudiciũ ĩpie scelerate ꝙ ꝯuersantiũ spectauit ĩteritũ. Quorũ quo ptãs sublimior ẽ: eo ad peccandũ maior audacia: q totũ sibi licere credit qd põt. Et dũ alterius iudiciũ nõ timẽt q alios iudicãt ita ad cadẽdũ ꝑcipites sunt. Ita fit vt q hoĩs non timẽt in delinquẽdo iudiciũ: deũ sentiant iudicẽ ⁊ vltorẽ. Ex qbus alij q ĩ sontẽ aiarum sanguinẽ frequent effuderant ita iram dei iudiciũqȝ sensere: vt ipsi postmodum sanguinẽ fundere cogerent suũ: q libẽter fundebant aliẽnũ. Alij vo q similia cõmiserant sic dei indignatione prostrati sunt: vt insepulti iacerẽt. ⁊ esca fer ⁊ celi volucribus fierẽt. Alij autẽ q ĩnumerabiliũ hoim multitudinẽ iniuste ꝑemerãt mẽbratiȝ particulatiȝ ve ꝯcisi sunt. vt non minor fuerit ꝯcissura mẽbrorum numero punitorũ quos ĩterimi fecerant. Et quorũ iudicio marit iniuste ꝑerẽptis multe effecte vidue: multi orphani patribus occisis derelicti. qbus ꝑeẽ orbitatẽ mẽdicitas inferebat ⁊ nuditas. Nã addebãt ĩpietati ⁊ crudelitati quod deerat. vt eorũ quos fecissent occidi spo'tarẽt ⁊ liberos. Nũc vo ipsorũ ꝯiuges vidue ⁊ filij orphani alienis quotidie egẽt panibus. Nõne videt tibi istud testimoniũ ĩ ipsis esse cõpletũ cõminant dei dicẽt. Uiduã ⁊ orphanos non vexabitis. Q si vexabit eos ⁊ vociferantes clamauerint ad me exaudiam vociferationẽ eorum. ⁊ irascar animor percutiã vos gladio. ⁊ erunt ꝯiuges vestre vidue ⁊ filij vestri orphani. O indignum facinus. o celestissimũ facinus. o nimia ⁊

nō ferēda crudelitas. duo seuissima et atrocissima vno ppetrant in tpe Homicidiū fit vt rapina succedat. Occidunt mariti/occidūtur et patres: quo facilius vidue spolient et orphani. et ita quisq̧ in alterius morte pgaudet quasi nō sit et ipse quādoq̧ moriturus Merito ergo deus hmōi crudelitatibus et impietatibus cōmouet. Merito iudicium suū in quibusdam ā tpe ostendit Merito talibus vita nec pñs nec futura cōcedit. Quorum nos nec scelerastū nec impiū in pñti et dei iudiciū euadere posse estimemus āmonemur exēplo. Sed hoc magis sentire nos cōuenit tādiu vnūquēq̧ dei patiētia sustētare: q̄diu nondū pctōrum suorum terminū finēq̧ cōpleuerit. Quo consummato eū illico percuti: nec illi vllā veniam iā reseruari. Esse aūt certū pctōrū modū atq̧ mēsurā dei ipsius testimonio cōprobat ¶ Et q̧ vnusquisq̧ vel celerius vel tardius put pctōrum suorum modū expleuerit iudicet. euidētissime quidē demōstrat: qū de sodomorū et gomorreorum īteritu ac incēdio q̄ sua iā pctā repleuerāt ad abraā deus loquit dicēs. Clamor sodomorum et gomorreorum repletus est: et pctā eorum magna vehemēter repleta sūt. De amorreis xo qd dicit q̄ sua nondū pctā finī erāt: quos post multos ānos q̄ supra dicte ciuitates cremate sunt cōstat eē deletos? Nondū sunt repleta pctā amorreorum vsq̧ adhuc. quo exēplo manifestissime instruimur et docemur singulos fm pctōrum suorum plenitudinē cōsummari: et tādiu vt cōuertātur sustineri q̄diu cumulū suorum nō habuerint delictorum cōsummatū. Nemo inq̄ se fallat: nemo se decipiat. malos nō amat deus. pctōres nō amat. iniustos nō amat. rapaces crudeles et īpios nō amat. Sed amat iustos/bonos/pios humiles/innocētes et mites. sicut scriptū est. Qm̄ nō volēs deus iniq̄tatem tu es. Nō habitabit iuxta te malignus neq̧ pmanebūt iniusti añ oculos tuos Odisti (ait dauid) oēs qui operantur iniquitatē: pdes oēs qui loquūt mendaciū. Sed dicet aliquis. qd est q̧ videmus bonos etiā pire cū malis? Illi nō pereūt: sed euadunt qui de malorum cōsortio et psecutionibus liberātur: et ad requiē trāsferūtur Illi et plane moriūtur et pereūt quos de hoc mūdo recedētes maioris adhuc iudicij supplicii expectat et pena. Vocātur enī ante tps boni: ne diutius vexent a noxijs Mali xo et impij tolluntur: ne bonos diutius psequātur. Iusti de pressuris tribulatiōibus et angustijs vocantur ad requiē. Iniqui xo de luxurijs opibus et delicijs rapiūtur ad penā. Illi xo vadūt vt iudicēt: isti vt iudicētur. Illi vt vindicent. isti vt in eos vindicta celebret. sicut scriptū est. Iustus autē si morte pöccupatus fuerit in refrigerio erit. Et iterū. Viuēs inter peccatores trāslatus est. Et iterū. Placita enī erat deo aīa eius: et iō properauit de medio iniq̄tatis eripe eū. Et iterū. Cū impij eunt ad mortē: illi aūt sunt in pace. ¶ Vides ergo hanc solutionē corpis iustis et dei electis redem esse nō penā: vt cū dissoluūtur liberari eos potius q̄ pire. Et idcirco ipam solutionē q̄ fideles sunt nō timēt nec verētur: sz venire magis desiderant et exoptāt: p quā requiē intelligūt exhiberi nō penā. Iniq̄ xo et impij et suorum scelerū cōscij: eā merito naturali puidētia ptimescūt p quā se nō nesciūt iudicari. Quapropē hac rōne reddita et accepta: nō optet nos oīno peccare. presertim cū nō ignoremus pctōribus iudiciū et in pñti esse: et in futuro seruari Nec in hoc nobis q̧ nomine tm̄ xpianī dicimur blādiamur: sz pter hoc etiā iudicādos nos credamus: si nomē nobs frustra vindicemus alienum. Aut si aliquis tā incredulus est/tā infelix/tā pertinax/tā obstinatus/tā audax: vt q̄ quāq̧ ventura est dei iudicis irā indignationēq̧ nō metuat. vel saltem humanā cōsuetudinē erubescat. et id videat q̄ brutus q̄ insipiens ille: q̄ stultus ab ipsis etiā gētibus iudicetur: cuius tanta est vanitas tātaq̧ dementia: vt ibi adipiscatur aliennm no-

men. Quis enim tam vanus et miser est: qui aduocatū se cū lr̄as nesciat au deat ꝓfiteri? Quis tā insanꝰ ꝛ excors vt se ꝓfiteatꝛ militem ꝗ nesciat arma gestare? Nemo em̄ quodcūqꝫ nomē si ne cā sortitur. Sutor vt dicatꝛ necesse est vt calciamēta cōficiat. Ut vocetꝛ ꝗs faber aut artifex artis pitia facit. Ut negociās nūcupetꝛ ꝗs: chariꝰ qd̄ viliꝰ emerat distrahit. hmōi exēplis cogno scimus nullū sine actu nomē: sed om ne nomē ab actu. Tu ergo quō xp̄ia nus diceris: in quo xp̄iani actus non apparēt? Christianus iusticie/bonita tis/patientie/castitatis/prudētie/hu militatis/humanitatis/innocētie/pi etatis est nomen: ꝛ tu illd̄ tibi quō de fendis ꝛ vendicas: cui de tā plurimis rebꝰ nec pauca subsistūt? Christianꝰ ille est qui nō nomīe tm̄: sed ope est. ꝗ in oībus xp̄m imitatur ꝛ sequitꝛ: ꝗ san ctus/innocēs/incōtaminatꝰ/intactꝰ/ cuiꝰ in pectore malicia nō hꝫ locū. cu ius in pectore sola pietas cōsistit ꝛ bo nitas. ꝗ neminē nouit ledere ꝛ nocere sꝫ oībus opē ferre. Christianꝰ ille est ꝗ exēplo xp̄i nec iīmicos nouit odire: sꝫ magis aduersantibus sibi bn̄facerꝛ ꝛ ꝓ ꝑsecutoribꝰ suis ꝛ hostibꝰ exora re. Nā qui aliquē ledere: aut nocere paratꝰ est: ille mētitur se eē xp̄ianum Christianꝰ est qui pōt iusta voce dice re: neminē hoīem nocui: iuste vixi cū oībus. ❧ Sed me ne ex sensu ꝓ prio loqui ꝗs arbitretꝛ aut credat: aut eū putet se facile debere contēnere: ꝗ sua potius volūtate ꝙ legis autorita te loquatꝛ. tā nūc ipsius legis cuius ꝑ ceptis nobis vite aditus aperitꝛ: tā ve teris ꝙ noue incipiā exēpla ꝓferre: ꝛ ondere ꝗd deus ab īitio statim mūdi humano generi obseruare ꝑceperit: ī quo semꝑ placatꝰ fuerit vel offensus Lego eī post adam ꝗ a deo primꝰ for matus est: de cuius cā nunc dicēdum non est: in exordio mundi cayn ꝛ abel fratres fuisse germanos: e ꝗbus vnꝰ deo placuit eo ꝙ iustus eēt ꝛ innocēs alter xo qꝛ iīustus ꝛ nocēs deo place re nō potuit. Deinde interueniēte tp̄e enoch satis iustū fuisse scriptura desi gnat. Cui tantū iusticia cōtulit: vt nec ꝑsentem mortē sciret: sed ꝛ ad īmorta litatē de medio oīm mortaliū singla riter raperetꝛ. Cuiꝰ mōstratꝛ exemplo vnū deo iustū plurimis pctōribꝰ cha riorē. Noe quoqꝫ ꝛ ille iustus cui iusti cie meritū quid ꝑstiterit nouimus: vt ipsi cū suis vita daretur ꝑ diluuiū to to mūdo dānato. Abraā quid ꝑ fidei merita ꝛ iusticie cōsecutus sit scriptu ra testatur: vt illo in tp̄e solus amicus dei eēt in terris qui solus fuerat iustꝰ inuētus. Loth xo vt ꝑeuntibꝰ cūctis de sodomitanoꝝ liberaretꝛ incendio: ꝗd aliud ꝙ iusticie meritū fuit? Lōgū est nos ire ꝑ singulos: et oīm merita recensere. Populū iudaicū quē ad se deus primū de semīe abrae ꝑ ceteris gētibus ꝑtinere optauit/quō erudie rit: quid eū vt sibi placeret facere: ꝗd obseruare ꝑcepit/scire nos conuenit. Prīo in loco: ꝙ derelicta regiōe in ꝗ semꝑ habitare optauerat patriaqꝫ de serta: in alienā ꝓuinciā hoc est in egi ptū migrare fecit: non sine cā: nec sine dei ꝓuidētia factū eē reor. Sꝫ hāc fu isse puto rōem: qꝛ deꝰ ppl̄m suū quē elegerat ꝑceptis mīe/pietatī/iusticie ceterisqꝫ bonis opibꝰ cupiēs erudire voluit eū extra patriā ꝓ tp̄e ꝑegrinū eē ꝛ captiuū: vt captiuitatī ꝛ ꝑegrina tiōis miseriā disceret ꝛ labores: ꝗ faci liꝰ postmodū miseri ꝑegrināntibꝰ ꝛ la borātibꝰ nosceret: si ipse āte ꝑegrina tiōis misias didicissꝫ. Nemo em̄ tā li benter ꝑegrino et aduene miseretꝛ: ꝙ ꝗ ꝑegrinatiōis exitꝰ nouit. Nemo libē tiꝰ hospitē sine tecto suo ītroducit ho spicio: nisi qui ante indiguerit alieno ❧ Nemo ita esurientē cibat: nemo sic sitientē potat: nisi ꝗ sitim esuriēqꝫ perpessus est. Nemo tā facile nudū opit suis vestimētis: ꝙ ꝗ nuditatis ꝛ frigoris nouit penuriā. Nemo sic tri bulato ꝛ misero ꝛ laboranti succurrit ꝙ qui tribulationum et miseriarū ca sus expertus est et laborum. Merito ergo deꝰ misericordie et pietatis ma gister: qui legem postmodū erat edi

turus per quã pplo suo misericordie et pietatis omniumque bonorum operum pcepta erat traditurus: voluit eum prius oẽs passiones pssuras et tribulatões et angustias in terra ppeti aliena: quo facilius postea posset talia patientibus misereri: et sic suis obtẽperare mãdatis. Ut putas esse bonũ fuisse agricolam: q priusque semẽ mittat: diu terrã aratris et rastris domat: ne qd illi traditurus est semen pereat. ita et deus pplm suũ diu ante maceratiet domat: que ei salutarium mandatorũ semẽ impriat De nique vt ob hanc cãm hec eum ptulisse euidentius clareat: ipsius dñi intueamur mãdata dicẽtis. Aduenã non vexabitis nec tribulabitis: fuistis etenĩ et vos aduene in terra egipti. Et iterum legimus. Deus magnus qui non accipit personam nec munera faciẽs iudiciũ: pselitis et orphano et vidue date panem et vestimentũ. Diligite pselitum: qr et ipsi fuistis in terra egipti pegrini. Et alibi dicit. Si aũt messus fueris messem ĩ agro tuo et obliuisceris manipulũ: nõ reuertaris accipere illũ. pselito et orphano et vidue erit: vt bñdicat te dñs in opibus manuũ tuarũ: et memor eris qr famulus eras in terra egipti. Ideo pcipio tibi vbũ hoc Unde facile videt atque dinoscitur eũ pplm ob hanc cãm cunctis afflictum fuisse miserijs: vt miseri alteri suo doceretur exẽplo. sicut scriptũ est Docuisti eñ populũ tuũ per talia opera: qm optet iustos esse et humanos. Qualẽ populum suũ esse velit late vt arbitror patet. et quibus possit opibus pmereri: pmis pbat exẽplis B Sane ad manifestandam eius voluntatẽ parum videatur esse qd diximus: legis et prophetarũ precepta iungamus: et quid deo placeat semperque placuerit et quid crebrius fieri et obseruari precepit: tam veteris que noue legis testimonijs cõprobemus. Diliges dñm deum tuũ ex toto corde tuo: et ex tota anima tua: et ex totis viribus tuis: et diliges proximũ tuum sicut teipsum. Legis et prophetarum precipuum hoc mãdatum esse: dñi et saluatoris nostri testimonio comprobatur dicentis. In his duobus mandatis vniuersa lex pendet et prophete. Quod rescindi nõ potest nec mutari. In duobus istis mandatis omne tam legis que prophetarũ cõstare preceptum: et illum legem implesse qui hec potuerit implere. Nihil enim a te aliud in lege veteri queritur que vt deum et proximũ diligas. Et vere ille legis cõsummator et factor est qui nec in deum nec in proximũ peccat. Sed quid deum quid proximum sit diligere: preterire minime ac dissimulare cõuenit. Deum diligit qui suis in omnibus mandatis obtẽperat. Deum diligit qui leges eius et precepta custodit. Deum diligit qui vt ille sanctus est: et ipse se sanctificat. Sicut scriptum est. Sancti estote qm et ego sanctus sum dñs deus vester. Deũ diligit qui et illud prophete dicẽtis implet eloquiũ. Qui diligitis dñm odite malũ. Deũ diligit qui nõ alia que celestia cogitat et diuina. Deus enim non nisi sctĩtatis iustitie et pietatis amator est. Et ille deũ diligit qui nõ aliud que qd deus amare videt opatur. Quid sit enĩ deũ diligere: dñi saluatoris doctrina declarat dicẽtis. Qui audit verba mea et facit ea hic est qui diligit me Si ergo ille deũ diligit qui quicquid deus precipit facit: qui non facit ille non diligit. Omnis vero qui non diligit odit B Unde clarum atque manifestum est ab eis deum odiri: qui sua mandata non seruant. De quibus prophetam dixisse puto. Nonne qui oderunt te dñe oderam illos: et super inimicos tuos tabescebam. Perfecto odio oderã illos: inimici facti sunt mihi. Odit pphea iustus pctõres et adulteros et iniustos et dei mandata spernẽtes. sicut ipe ppha alio in loco dicit. Uidi preuaricantes et tabescebã Et iterũ. Iniquos odio habui et legem tuã dilexi. Uide ergo que iusti que integri esse debeamus et sancti: quibus postque male cõuersari nõ licet: sed nec male cõuersantes agnoscere. Hoc etiã beatus

apl's euidēter ondit:q̄ nec panes cū
pctōribus frāgi p̄cepit dicēs Si quis
frater cognominat̄ inter vos ⁊ est for
nicator/aut auar⁹/aut idolis seruiēs
aut maledic⁹/aut ebriosus aut rapax
cū hmōi nec cibū sumere quidē. San
ctū esse ppl'm suū deus voluit:⁊ ab oī
cōtagione iiusticie ⁊ iniq̄tatis alienū.
Talē eū eē voluit tā iustū/tā purū/tā
immaculatū/tā simplicē vt nichil ī eo
gētes q̄d redarguerēt inuenirent.sed
q̄d admirarētur ⁊ dicerēt. Beata gēs
cuius est dn̄s deus eius ppl's quē ele
git in hereditatē sibi. Tales cōuenit
eē dei cultores ⁊ suos māsuetos gra
ues prudētes pios irreph̄ēsibiles im
macl'atos:vt q̄sq̄ viderit eos stupeat
⁊ admiret̄ ⁊ dicat. ℭ Hi hoīes sūt
dīj:quoꝝ talis est ꝯuersatio. Ita se hō
dei exhibere dꝫ ⁊ agere vt nemo sit q̄
eū videre nō velit:q̄ eū nō audire desi
deret.nemo eū cū viderit nō dei eē fi-
liū credat:vt vere in eo ꝓpheticū illō
impleat̄. Fauces ei⁹ plene dulcedīs
⁊ totus desiderabil'. Nā si se talē exhi
beat xp̄ianus.si se talem exhibeat dei
seru⁹:vel his q̄ demonijs idolisq̄ de-
seruiūt ꝯuersando fiat equalis:incipi
et deus ꝑ illū blasphemari et dici.O
xp̄ianū:o dei seruū:cui⁹ tā neq̄ cōuer
satio est/cuius tā mali act⁹/tā turpia
opa:cui⁹ vita tā impia/tā scelesta/tā
luxuriosa/tā sordida:⁊ erit illi⁹ ꝓphe
tie re⁹. Nomē enī dei ꝑ vos blasphe-
mat̄ inter gētes.Sed ve illis ꝑ quos
fuerit blasphematū. Deus etiā a no-
bis nichil magis desiderat ⁊ req̄rit q̄
vt ꝑ actus nostros nomē suū magni-
ficet̄ ab oībus.sicut scriptū est. Sacri
ficiū laudis honorificabit me Hoc est
sacrificiū q̄d de⁹ sup oēs hostias q̄rit
⁊ diligit:vt ꝑ iusticie nr̄e opa nomen
suū vbiq̄ laudet̄:⁊ de⁹ ver⁹ eē seruoꝝ
suoꝝ actu ⁊ ope ꝯprobet̄. Illi v̄o deū
diligūt:q̄ nō aliō q̄ vn̄ nomē dei glīfi
cet̄ exercēt. Quō de⁹ diligi debeat vt
potuim⁹ breuit̄ dixim⁹:nūc v̄o q̄d sit
ꝓximū tāq̄ seip̄m diliget̄ vt possum⁹
explicemus.q̄q̄ ipsi⁹ cause expositio
alio in loco breuiter differat̄ cū dicit̄.

Quod tibi fieri nō vis aliȷ̄ ne feceris
Dn̄s quoq̄ ⁊ saluator noster inquit.
Oīa que vultis vt faciāt vobis homi
nes:ita ⁊ vos facite illis simílit̄. Ne-
mo est eñ qui sibi malū optet ab aliq̄
fieri. Ille ergo ꝓximū suū tanq̄ seip̄ȝ
diligit:q̄ ei nō mali aliq̄d facit q̄d nec
sibi vult fieri. Sed si q̄d boni ꝓut ipse
ab omnibus recipe optat et consequi
libēter impꝛtit.q̄ non solū hoc a xp̄ia
no querit̄ vt malo careat:sed vt exer-
ceat bonū. Qui etiā si nec quid mali
nec boni fecerit:tñ ad eterne vite pre
miū nō admittit̄:sed gehēne ignibus
mācipatur. Sicut in euangelio dñm
dixisse legimus:de his qui mali faci
unt nichil:nec boni tñ aliq̄d operant̄
Discedite a me maligni in ignē eter-
nū:quē p̄parauit pater me⁹ diabolo
⁊ angel' ei⁹. Esuriui ⁊ nō dedistis mi
chi māducare. sitiui ⁊ nō dedistis mi-
chi bibere. Hospes fui:⁊ non suscepi
stis me. Nudus/⁊ nō vestistis me. In
firmus/⁊ nō visitastis me. In carcere
et nō venistis ad me.nō q̄ male gesse
rūt:sȝ q̄ bonuȝ nō fecerūt cōdēnant̄.
Ex hoc eñ q̄sq̄ prudēs ⁊ sapiēs reco
gnoscat quā spē illi habere p̄nt q̄ ver
sant̄ in malis:qñ etiā illis vita negat̄
q̄ mali nichil fecerūt:nisi q̄ nō aliq̄d
gesserūt boni. Neq̄ eñ de⁹ hoc tñ q̄
rit a nobis vt mali nō simus:sȝ vt effi
ciamur boni. Ex malis eī opibus vo-
cātur mali:ita ecōtrario ex bonis ap-
pellātur boni. Et duo sūt quib⁹ boni
seruire vident̄ ⁊ mali. bon⁹ deus:cui
oēs bñ ꝯuersantes deseruiunt. diabo
lus aūt mal⁹:cui⁹ q̄sq̄ qui male opa
tur famul⁹ est Nemo eñ a nobis hoc
solum poscitur:vt non viuendo male
serui esse diaboli desinamus:sȝ etiam
vt viuēdo bene deo seruire videamur
Nam quisq̄ qui nec malum videtur
operari nec bonum:cuius seruus vi-
deatur esse ignoro. D Et quo-
modo a deo vitam poterit sperare
perpetuam:quam bene faciendo nō
meruit? Nemo se inq̄ sensu proprio
decipiat et illudat. Nemo se vana exi
stimatōne seducat. Quisquis bonus

non fuerit vitã nõ hȝ. Quisquis iusti
cie ꝛ misericordie opa nõ fecerit nõ põt
regnare cũ xp̃o. Quisquis non fuerit
human⁹ pius hospitalis benign⁹ cle
mẽs: gehẽne nõ euadet incẽdiũ. De⁹
malos nõ amat: nõ diligit peccatores
Quisqs malũ fecerit inimicus est dei.
Quisqs sine dolo nõ fuerit: partẽ nõ
põt hr̃e cũ xp̃o. Nichil eñ ampli⁹ est
xp̃iano querendũ: nichil desiderãduȝ
magis: nichilq̃ totis virib⁹ enitẽduȝ
q̃ vt maliciã suo excludat ex corde: q̃
vt nequiciam intra pectoris sui con=
scientiã nõ admittat: q̃ vt bonitatẽ te
neat: iusticiã seruet: puritatẽ mẽtis cu
stodiat. Esto igitur innocẽs: si vis cuȝ
deo viuere. Esto simplex: si vis regna
re cũ xp̃o. Quid tibi pdest malicia q̃
in mortẽ trahit? quid nequicia q̃ phi
bet regnare cũ xp̃o: que se habentẽ ex
terminat. sicut scriptũ est. Via eĩ neq̃
disꝑdet eũ qui se hȝ. Si viuere vis au
di pphetam qui loquit̃ Si regnũ xp̄i
diligis: audi quõ illud merearis adi=
pisci. Quis est hõ inquit q̃ vult vitaȝ:
ꝛ cupit videre dies bonos? Cohibe li
guã tuã a malo: ꝛ labia tua ne loquãt̃
dolum. Diuerte a malo ꝛ fac bonum
inquire pacẽ ꝛ ꝑsequere eã. Huiusmo
di hoĩes deus honorat ꝛ diligit: q̃ ma
lum nesciũt. qui mẽtiri nõ norũt. quo
rũ labia dolũ nõ loquũtur. in quibus
non nisi bonitas esse videt̃ ꝛ puritas.
Innocẽtia est q̃ nos cõmẽdat deo Si
plicitas ẽ q̃ nos regnare facit cũ xp̃o
Qd deus nõ nisi innocẽtes diligat: et
sibi velit eẽ coniunctos: testĩonijs plu=
rimis declarat̃. sicut in psal. scriptũ ẽ
Innocentes ꝛ recti adheserũt michi.
Et alibi dr̃. Custodi innocẽtiã et vide
equitatẽ: qm̃ sunt reliquie homĩ paci
fico. E Quãta innocẽtia homini
ꝑstet ꝛ ꝓferat etiã si sero seruet̃: pphe
te dauid testĩonio cõprobatur. qui cũ
grauiter ante peccasset: postea se iudi
cari nõ timuit: ex quo innocẽtiã nosse
cepit. sicut ipse dixit Iudica me deus
qm̃ ego in innocentia mea ingressus.
Sciebat ergo sibi iã nõ metuendũ iu
diciũ esse: qꝛ innocentiã ꝛ sero cogno
uerat. Et in alio loco dicit. Me autẽ
ꝓpter innocentiã suscepisti. Suscepit
postmodũ ꝓpter innocẽtiã illũ deus
quẽ ꝓpter maliciã ãte repulerat. In
nocẽtes nõ ꝯfundi corã deo posse ma
nifestũ est: cum dicitur. Quanto tem
pore innocentes custodiunt iusticiaȝ
non confundentur. Nichil enim deo
dignius: nichil charius esse potest: q̃
vt innocentia tota obseruatione tene
atur. Licet quis in alijs operibus de
uotus appareat: si illaȝ non habuerit
frustra sibi blandit̃ de sua deuotione
Si illã iudeis etiã sub veteri lege de=
gentibus (qm̃ adhuc illis inimicũ li=
cebat odire) obseruare p̃ceptũ est: qd
te nũc agere cõuenit xp̃iane qui inimi=
cum tuũ iuberis amare? Qñ eñ ino=
cens nõ eris vel cui poteris esse ma=
lus: qui inimicis p̃ciperis eẽ bonus?
Sȝ tu forsitan ꝛ ꝓximũ odis: cui nec
extraneũ odisse cõcedit̃: ꝛ fratrẽ ꝑse=
queris: cui p̃cipit̃ amare inimicũ. ꝛ xp̄i
anũ te esse credis q̃ nec noui nec vete
ris testamẽti p̃cepta custodis? Sȝ ne
sine cã te xp̃ianum estimes: et de solo
tibi nomine blandiaris: qualẽ te esse
oporteat apostolũ audi dicentẽ. Qui
furabatur iam nõ furetur: magis aũt
laboret opando manibus suis quod
bonum est: vt habeat vnde tribuat ne
cessitatem patiẽti. Ois sermo malus
de ore vestro non pcedat: sed si quis
bonus ad edificationem fidei vt det
gratiã audientibus. Et nolite contri
stare spiritũ sanctũ dei: in quo signati
estis in die redẽptõnis. Ois amaritu
do ꝛ ira ꝛ indignatio ꝛ clamor ꝛ blas=
phemia auferat̃ a vobis cũ oĩ mali
cia. Estote aũt benigni inuicẽ/miseri
cordes/donantes inuicẽ: sicut in xp̃o
de⁹ donauit vobis. Estote aũt imita=
tores dei sicut filij charissimi: ꝛ ãbula
te in dilectiõe: sicut ꝛ xp̃s dilexit nos
ꝛ tradidit semetipm̃ ꝓ nobis oblatio
nẽ ꝛ hostiã deo in odorem suauitatis
Impudicicia aũt ꝛ oĩs imũdicia ꝛ a=
uaricia nec nominet̃ int̃ vos sicut decȝ
sctõs: aut turpitudo: aut stultiloquiũ:
aut scurrilitas q̃ ad rem nõ pertinet.

sed magis gratiarū actio. Hoc etiam scitote q̄ omnis impudicus aut imūdus/aut auarus quod est ydolorū seruitus: non heres erit in regno christi et dei. Ille se merito christianū iudicet qui hec p̄cepta custodit: qui sanctus/humilis/pudicus et iustus est: qui in misericordie et iusticie operibus conuersatur. ¶ Nū tu illum xp̄ianū putas: in quo nullus xp̄ianitatis actus est. in quo nulla conuersatio iusticie est: sed nequicie impietatis et sceleris? An illū xp̄ianū putas: qui opprimit miserū: qui pauperes grauat: qui res alienas cōcupiscit: qui se vt diuitē faciat plures efficit indigētes: qui lucris gaudet iniustis: qui de alienis laboribus cibum capit: qui miserorum ditatur interitu. cuius os assidue violatur mendacio. cuius labia non nisi indigna et obscena et scelesta loquūtur et turpia. cui cum iubeatur distribuere sua: inuadit aliena. Et talis ad ecclesiam audenter accedit: et temere et importune expandit in celū impias manus illicito raptu et innocentū cruore violatas. Et ore illo polluto atq̄ sacrilego quo fuerat paulo ante aut falsa locutus aut turpia: p̄ces ad deum quasi sibi nichil ɔscius mali fūdit. Quid agis imprudēs et miser? Quid te malorum peccatorum onere grauas? Quod deo preter contemptum iniurias irrogas? Quid ad p̄uocandam celerius eius iram in testimoniū pene tue sceleratas ad deum porrigis manus ad quas ille non respicit qui non nisi sanctas et immaculatas sibi manus iussit offerri? Quid ore illo deū rogas: quo paulo ante locutus es male. cuius q̄uis multiplicentur preces/abominātur: sicut scriptum est. Cū extēderitis manus vestras auertam faciē meam a vobis: et si multiplicaueritis preces non exaudiā: manus enim vestre sanguine plene sunt: lauamini mūdi estote: auferte neq̄cias ab animis vestris Bene ergo ille sibi conscius esse debet et certus: et sue innocentie fidus: q̄ ad deum manus extendit et porrigit in orias. cum ap̄ls dicit. Uolo autē viros orare in omni loco leuātes man⁹ sanctas. Ille enim merito ad deum extollit manus: ille preces bone cōsciētie fundit: qui potest dicere. Tu nosti domine q̄ sancte: q̄ innocentes: q̄ pudice sunt ab omni fraude et iniuria et rapina: quas ad te expando manus. q̄ immaculata labia et ab omni mendacio libera: quibus tibi vt michi misearis preces fundo. Talis enim cito meret̄ audiri: et anteq̄ penitus p̄ces fundat potest impetrare q̄d postulat. Scio eē esse quos ita nequicie et auaricie profunda caligo cecauit: vt cum illis p̄sꝑere cesserit: q̄ aut pauperem p̄ potētiam vinxerint: aut infirmū virtute superauerint: aut innocētes testimonijs falsis obruerint: aut furtum fecerint/aut rapinam/deo gratias agant: quo opitulante talia se perpetrasse credūt et tam iniquū deum iudicent: vt putēt eum scelerum suorum fuisse participem. ¶ Stulti et miseri vsq̄adeo suis iniquitatibus obcecati: vt non intelligant deo non posse placere quod prohibet: et quasi vnū crimen satis nō sit: nisi adhuc male sentiendo de deo/adijciatur et aliud. Aliū vero in hoc se iustificari estimāt: q̄ de substātia pauperum exiguam elemosinā faciant. et de eo quod a plurimis abstulerūt vni q̄ddā minimū largiūtur. Cibat̄ vnus vnde plures esuriunt: et de multorum spolijs vix pauci tegūtur. Non talem elemosinā deus querit: nec vult pietatem vni de alterius crudelitate p̄stari Melius ē enī te nō facere elemosinā: q̄ vnde pauca paucis facias plurios denudare. et vt vnū vestias plrimos spoliare vestitos. Illā elemosinā de⁹ comprobat: que de iustis laborib⁹ ministratur. sicut scriptum est. Honora deum de tuis iustis laboribus: et delibaei de tue iusticie fructibus. Nā illā abominat̄ elemosinā et reprobat: que de lachrimis prestatur alienis. Quid enim prodest si te bn̄dicat vnus vnde plures maledicūt? Uel quid cōfert tibi elemosina que de substātia p̄statur

alterius? Reuera timendum non est q deus nõ habeat vnde pauperes su os pascat: nisi tu aliena diripias. Alli os autem noui quos ita insipientie et imprudentie tenebrosa caligo et igno rantia fallit et decipit: vt fidem quaz se habere simulant: sine iusticie operi bus apud deum sibi sentiant profutu ram. et hoc erroris genere decepti si ne metu crimina nephanda commit tunt: dum credunt deum non crimi num sed perfidie tm vltorem. Et hu iusmodi non solum seipsos perisse cõ tenti sunt: sed etiam alios in quibus nullum diuine sciencie lumẽ est: suis nitũtur laqueis implicare. Et imple tur in illis saluatoris nostri sententia dicentis Cecus si ceco ducatũ prestet ambo in foueam cadunt. Nam si nul lum crimen sed sola perfidia condem natur: ergo securi peccamus et liberi et sine causa dedit dominus mãdata iusticie: si sola sine iusticie operibus fi des prodest. Unde hic tam impius tã scelestus tam perfidus ignorantie er ror obrepserit scire non possumus: ni si forte ex illis qui hoc exemplo in le ge veteri populũ seducebant: et secum simul eterne morti: et perpetuo trade bant interitui. de quibus scriptuz est Nolite audire sermones pphetarum qui pphetãt vobis: quoniã vani sunt ipsi: et visiones a corde suo loquuntur: et non ab ore domini. Dicunt enĩ his qui repulerunt verba domini. Pax erit vobis: et omnibus qui vadunt in volũtatibus suis. Omni qui vadit in errore cordis sui dicunt: non venient super te mala. D Multa quidem nobis immo totius legis testimonia aderant: quibus tam perniciosum de struere errorem ac sepelire poteram⁹ Sed ne legẽtem diutius fatigemus: sufficiant pauca de pluribus. Respõ deat ille michi cuius talis est sensus. Adam a deo factus est homo primus statim in principio mũdi: perfidie an peccati causa damnatus est? In quo nichil fuisse incredulitatis inuenio p ter solam inobedientiam: cuius cau sa ille dãnatus est: et oẽs suo damnã tur exẽplo. Cayn quoq non pfidie cã sed qz fratrẽ interemerat condemna tus est. Quid plura? Uniuersus hic mundus vt diluuio interiret non per fidie causa lego factũ fuisse: sed crimi nũ. Sodoma et gomorra vt repentino cremarentur incendio nullam causaz incredulitatis inuenio: nisi peccatorũ et scelerum. Quod scriptura euidẽter demõstrat et dicit. Homines sodomi te mali et peccatores erant in conspe ctu dei valde. Populus ille iudaicus vt tam frequenter interire videret et corripi: nonne peccatorum causa pre stabat? Sed diceret aliquis. Ueteris legis testimonia tm non accipio: nisi michi et noui testamenti exempla p tuleris. Accipe saphiram et ananiam quos apostolica sententia non pfidie crimine: sed furti et mendaciũ cã dam nauit. Forsitan dicendum est. Quid enim apostolus dicit. Arbitramur eñ iustificari hominem per fidẽ sine ope ribus legis Ipsum qui hoc dicit lego hominem absentem etiam cõdẽnasse quia vxorem patris accepit. Intelli genda est scriptura que scientibus cõ uenire videtur in omnibus. et non ni si sola a quibus minime intelligit di screpare. Justificari hominem inquit apl's p fidẽ sine opibus legis dicit: sz nõ sine illis opib⁹ de qb⁹ alterũ apl's audio dicẽtẽ. fides sine opib⁹ mortua est Paul⁹ eñ apl's de opibus legis lo cut⁹ est: hoc ẽ de circũcisiõe carnali: et neomenia et sabbato et hmõi ceteris q lex fieri aũ pcepat. et iã xp̃i tp̃e nõ erãt necessaria. Iste xo iacob⁹ de opibus iusticie loquit: q q non fecerit xe mor tu⁹ est Sz dicet alids illõ apl'i dicẽtis Corde credit ad iusticiã: ore aũt fit cõ fessio ad salutẽ. J Stulte hoc ba ptismi implet in tp̃e: quo vt baptizet qs sola cõfessio desiderat et fides. Nã qd tibi ipsius baptismi lauacrum pro dest: si sola sine iusticia fides querit? Baptismo enim peccata ablui: fides omniũ tenet. Si deinceps peccanduz est: quid abluisse pdest? Audi qd di

cat dñs homini semel sanato. Ecce sa
nus factus es: iam noli peccare ne ti-
bi quid deterius eueniat. Hoc et bea
tus petrus apostolus manifestissime
docet ei deterius aliqđ qui post agni
tam viã iusticie peccauerit euenire: cũ
dicit. Si enĩ refugiẽtes coinquinatio
nes mũdi in cognitionẽ dñi nostri sal
uatoris iesu xpĩ his rursum implicati
superantur: facta sunt eis posteriora de
teriora prioribus. Melius eñi esset il
lis viã non cognoscere iusticie: q̃ post
cognitã retrorsum cõuerti ab eo qđ il
lis traditũ est a sancto mãdato. Con-
tingit eñi eis illud veri prouerbij. Ca
nis reuersus ad vomitũ suũ: ꝛ sus lo-
ta in volutabro luti. Hoc ꝛ beat⁹ pau
lus apl's testat ꝛ loquit. Hoiem post
baptismi sanctificationẽ pristino erro
re peccantẽ nõ sine ingenti penitẽtia
cõseruari dicẽs. Impossibile est enim
eos qui postq̃ semel illuminati sunt:
gustauerũt etiam donũ celeste: ꝛ ptici
pes sunt facti spũssancti: gustauerũt
nichilominus bonũ dei verbũ: vtutes
q₃ seculi vẽturi/ ꝛ plapsi sunt: renoua
ri rursus ad penitentiã. rursus cruci-
figẽtes sibimetipsis filiũ dei ꝛ ostẽtui
habẽtes. Quendã etiã ad saluatorem
accessisse: ꝛ qđ faciẽdo vitã eternã p-
ciperet interrogasse/ euãgelista testat
Cui ita a dño rñsum est. Si vis vitam
habere serua mãdata Nõ dixit: serua
tm̃ fidem. nã si sola fides queritur: su
perflue videtur mãdata seruari. Sed
absit vt ego deũ meũ aliqđ dicã prece
pisse superfluũ. sed dicant hoc illi qui
peccãdo iam filij pditiõis effecti sunt
ꝛ in hoc tm̃ solatiũ se habere credũt si
alios secũ potuerit morti ppetue mã
cipare Nã si deus peccatorẽ nõ punit
vbi est illud pphetieũ. Si iustus vix
saluus erit: pctõr et impius vbi pare-
bunt? Et alibi. Quia pctõres peribũt
Et iterũ. Deficient pctõres a terra: et
iniqui ita vt non sint. Et iterũ. Sicut
deficit fumus ita deficient: sicut fluit
cera a facie ignis: sic peribunt a facie
dei. Nullũ hic tantũ incredulũ ꝛ infi-
delem: sed peccatores audio condem
nari. R. Et saluatorẽ nostrũ quo-
dam loco dixisse lego. Non omnes q̃
dicunt michi dñe domine intrabunt
in regnum celorum: sed qui faciũt vo
luntatem patris mei qui in celis est.
Utiq₃ isti christum credebant: qui eũ
etiam dominũ nũcupabant. Nec id-
circo illis celestis regni ianua pandi
tur: quia illum ore quem factis abne
gant cõfitẽtur Negari aũt deũ factis
nõ minus q̃ verbis apl's dixit. Deu₃
cõfitẽtur se nosse: factis aũt negãt. Et
dñs in euãgelio. Multi michi dicent
in illa die. Domine domine nonne in
nomine tuo eiecimus demonia: et in
noĩe tuo vtutes multas fecimus? Et
dicã illis. Nũq̃ vos cognoui: discedi
te a me oẽs qui opamini iniquitatem
Usq₃adeo isti credidisse dicũtur: vt in
noĩe dñi vtutes etiã oparent. nec tñ
eis pderit fides: q2 iusticie opa nõ fe
cerũt. Itaq₃ si sola fides pdest: cur illi
cũ angelis sathane in ppetuũ gehẽne
ignibus mãcipãtur. qui nõ pfidie cã:
sed q2 boni nichil fecerũt iudicantur
sicut scriptum est. Et dicet eis rex qui
ad sinistram sunt. Discedite a me ma
ligni in gehennã eternam: quam pa-
rauit pater meus diabolo et angelis
eius. Esuriui et nõ dedistis michi mã
ducare ꝛc. Nõ dixit vtiq₃ quia nõ cre
didistis michi. Unde intelligi dat nõ
eos incredulitatis causa: sed propter
bonorum operum sterilitatem eẽ dã-
nandos. Nemo igitur alterum deci-
piat: nemo seducat. nisi qui iustus fu
erit vitam nõ habebit. nisi qui in om-
nibus christi mãdata seruauerit: par
tem non põt habere cum xpõ. nisi qui
terrena despexerit diuina non capiet
nisi humana contẽpserit non põt ha-
bere celestia. Nec quisq̃ se xpianũ iu
dicet: nisi qui xpĩ doctrinam sequitur
et imitatur exemplũ. Sed tu christia
nũ illum putas: cuius nunq̃ pane vl-
lus saturatur esuriẽs. cuius potu nul
lus sitis extinguitur. cuius mensam
nemo paup cognoscit. sub cui⁹ tecto
nec aduena nec pegrinus aliqñ subse
dit: cui⁹ nemo nud⁹ tegit vestimẽtis.

cuius pauper nullus fouetur auxilio:
cuius bonum nemo sentit: cuius mise-
ricordiã nemo cognoscit: q̃ ĩ nullo imi
taẽ bonos sȝ deridet potius ⁊ subsan-
nat? Absit vt huiusmodi xpianus di-
caẽ: absit vt dei filius possit appella-
ri q̃ talis est. Xp̃ianus ille est q̃ viam
christi sequtur: qui xp̃um in o͞ibus imi-
tatur: sicut scriptuȝ est. Qui dicit se in
xp̃o manere debȝ sicut ille ambulauit
⁊ ipse ambulare. Christianus ille est q̃
om̃ibus miam facit: q̃ oim̃ mouetur ĩ
iuria: q̃ opprimi pauperẽ se presente
non patitur: q̃ miser; subuenit. q̃ indi-
gentibus sepe succurrit. q̃ cum meren
tibus meret. q̃ dolorẽ alterius sicut p
prium sentit. q̃ ad fletum fletibus alie
nis prouocaẽ. cuius o͞ibus communis
est domus. cuius ianua nemini clau-
ditur. cuius mẽsam paup nullus igno
rat. cuius domuȝ panis cunctis offerẽ.
cuius bonũ omẽs norunt. a quo nemo
sentit iniuriam. q̃ deo die noctu q̃ de-
seruit. q̃ eius precepta indesignenẽ me
ditatur ⁊ cogitat: q̃ paup mundo effi-
citur. vt deo locuples fiat. q̃ inter ho-
mines habetur ingloriosus. vt coram
deo ⁊ angelis eius gloriosus appare-
at q̃ in corde suo nihil videtur habere
simulatũ vel fictuȝ. cuius simplex ⁊ ĩ-
maculata est aĩa. cuius ɔscientia fide-
lis ⁊ pura est. cuius tota mens ĩ deo
est. cuius oĩs spes in xp̃o est. qui cele-
stia poti⁹ q̃ terrena desiderat. q̃ hũa-
na spernit vt possit habere diuina. Nã
his q̃ hoc seculum diligunt: ⁊ q̃ in pre
senti tẽpore gloriaẽ ⁊ complacent.
audi q̃d d̃r. Nescit; q̃r amicicia huius
mundi inimica est deo. Et q̃cunq̃ vo-
luerit fieri amicus huius seculi: inimi-
cus dei constituetur. Hic tibi soror di-
lectissima quid xp̃ianum agere cõueni
at: put potui explicaui. L Si
ḡ oẽs gñaliter qui xp̃iani nũcupantur
esse tales oportet: nũc tuc prudẽtie est
estimare qualẽ tu te viduã debeas ex
hibere quã cũctis bene cõuersantibus
esse oportet exemplũ. Tria aũt esse vi-
duarum genera nõ ignorare te credo.
Unum q̃d perfectissimum est: celesti q̃

premio destinatũ q̃d ritu illius de euã
gelio viduc: deo orationib⁹ ⁊ ieiuniis
die noctu q̃ deseruit. Aliud vero quod
filioꝝ curam habere d̃r ⁊ domus: non
tamen tanto premio dignũ: nec tamẽ
p̄ctis obnoxium. Tertiuȝ autẽ genus
est in epulis ⁊ deliciis: quod et̃ne mor
ti seruatur ⁊ pene. sicut scriptuȝ ẽ. Ui-
duas honora q̃ vere vidue sunt. Iste
sunt prime que dicuntur ⁊ vere: ⁊ que
iubẽtur a tanto sacerdote hoc ẽ a thi-
motheo honorari. Secũde sunt ille q̃-
bus iam non iubetur exhiberi honor:
nec t̃ñ vita negatur. de q̃bus d̃r. Que
autẽ filios habẽt aut nepotes discant
p̄muȝ domuȝ suaȝ pie tractare: ⁊ parẽ
gratiam reddere parẽtibus. Ille vero
tertie sunt de q̃bus scriptum est. Ui-
dua autẽ q̃ ĩ deliciis est viuẽs mortua
est. Uñ intelligi datur non om̃s vidu-
as esse equales: nec eas deo placere: q̃
corpore tantum vidue videẽtur esse nõ
opere. Qualis autẽ xp̃i vidua debe-
at esse Apostolus dicit. Que vere vi-
dua est sperat in domino ⁊ instat ora-
tionibus die ac nocte. Nec illud te p̃-
terire volo q̃ quando veras viduas
Apostolus nomĩat: esse demonstrat ⁊
falsas. hoc est actu mẽte ɔuersatione
⁊ corpore. Et alibi vidue Xp̃e ⁊ electe
actum conuersationẽ q̃ describit idem
Apostolus dicẽs. Uidua eligatur q̃
fuerit vnius viri vxor: ĩ operibus bo-
nis testimoniuȝ habẽs. Si filios edu-
cauerit: ⁊ subĩtelligitur deo. si hospitẽ
recepit. si sanctoꝝ pedes lauit. si tri-
bulationem patientibus ministrauit. si
omne opus bonuȝ subsecuta est. Hanc
esse veraȝ viduã iudicauit. cuius talia
sunt opera. Illa vero quomodo se xp̃i
viduaȝ dicit esse: q̃ nihil tale aliquan-
do op̄ata ẽ? M Sȝ sunt aliq̃ vi-
due diuites nobiles ⁊ potentes q̃bus
forsitã videtur ĩdignum. vt aut filios
deo ⁊ non seculo educẽt: aut hospitio
recipiant aduenã: aut sanctorũ pedes
laboriosos lutulentos ⁊ horridos: de-
licat; ⁊ nitidis manibus tangant. Sȝ
nec digne erunt tales ĩ futuro tempo-
re sanctorum esse consortes. quos ita

hic spreuerũt: nec partẽ hr̃e poterũt cũ xpo quẽ suscipere noluerũt. ꝛ cuius plã tas ꝯtractare manibus horruerũt: qꝛ xpm spernit q̃cũqꝫ eius famulos spernit: sicut ipse dicit. Qui vos spnit me spernit. Marie lacrime vñ xp̃i lauarẽtur pedes abũdarũt nr̃i autẽ tẽpor̃ fe mis aut viduis pegrinoꝝ vñ pedes lauent ipsa aq̃ deficit. Tu ḡ sctissima ꝛ prudẽtissima femina: ne velis imitari hmõi q̃ cũ audẽter male fecerit bñfacere erubescunt: ꝛ ꝯfundũt iuste viuere q̃ nõ sunt ꝯfuse peccare: ꝛ q̃ se morti vltro obtulerũt: nec inuitate reuertunt ad vitã. Que hoim magis risus ꝛ subsannatões ꝛ fabulas q̃ꝫ dei iudiciũ ptimescunt ꝛ q̃bus charius ẽ miser̃ hoibus placere q̃ꝫ deo. Sꝫ esto talis qualẽ te dñs esse pcepit: q̃lẽ Apls iubet exhiberi xp̃o viduã. Esto sctã humilis ꝛ deta mĩcordie ꝛ iusticie opa indesinẽter sp exerce. Et q̃squ te i opprobriũ habeat. q̃sqꝫ te subsannet ꝛ irrideat tu tãtũ deo placeas: ꝛ q̃ xp̃i sunt geras. Añ oĩa incessabilr dñi tui meditare mãdata orõnibus ꝛ psalmis instant incũbe vt si possibile ẽ nemo te aliq̃n nisi aut legẽtẽ inueniat aut orãtẽ. Et cũ fuer̃ talis nostri memẽto: q̃ te tãtũ diligimus. vt qδ pñtes pstare nõ possumus ꝯferamus absentes.

Explicit liber beati Augustini epi de vit a christiana.

Incipit liber beati Augustini epi de diffinitionibus orthodoxe fidei ꝛ eccl'iasticis dogmatib⁹.

De fide trinitatis.

Capl'm.i.

Credimus vnũ esse deũ ꝛ patrẽ ꝛ filiũ ꝛ spm̃ sctũm. Patrẽ eo ꝙ filium habeat. Filiũ eo ꝙ prẽ habeat. Spm̃ sctm̃ eo ꝙ sit ex prẽ ꝛ filio pcedẽs: pr̃i ꝛ filio coetnus. Pr̃ ḡ pnciptũ deitat̃: q̃ sicut nunq̃ fuit nõ deus ita nũq̃ fuit nõ pr̃: a quo fili⁹ natus: a q̃ spũsctũs nõ nat⁹: qꝛ nõ ẽ fili⁹ neqꝫ ingenit⁹: qꝛ nõ ẽ pr̃: neqꝫ fact⁹ qꝛ nõ ẽ ex nihilo: sꝫ ex deo prẽ ꝛ deo filio de⁹ pcedẽs. Pr̃ etn̄⁹ eo ꝙ etnũ habeat filiũ cui⁹ etn̄⁹ sit pat. Filius etn̄⁹ eo ꝙ sit pr̃i ꝛ spũsctõ coetnus. Spũssanctus etnus. eo ꝙ sit pr̃i ꝛ filio coetn̄⁹. Nõ ꝯfusa in vna psona trinitas. vt Sabellius dicit. neqꝫ separata aut diuisa in natura diuinitas: vt Arrius blasphemat. sed alter in psona pat. alt in psona filius. alt in psona spũssanctus. Unus natura in sctã trinitate deus pr̃ ꝛ filius ꝛ spũsctũs.

De incarnatione christi.

Capl'm.ij.

Non pat carnẽ assumpsit: neqꝫ spũssanctus: sed filius tantum: vt qui erat in diuinitate dei patr̃ filius: ipse fieret in homine homis matris filius ne filij nomẽ ad alteruꝫ transiret: qui non esset natiuitate filius. Dei ḡ fili⁹ factus ẽ hoĩs filius natus sc̃m ṽitatẽ nature ex deo dei filius: ꝛ sc̃m ṽitatẽ nature ex homine hoĩs filius: vt veritas geniti nõ adoptione: nõ appellatiõe: sed ĩ vtraqꝫ natiuitate filij nomẽ nascẽdo haberet: ꝛ esset verus deus ꝛ verus homo vnus filius. Nõ ergo duos xp̃os neqꝫ duos filios fatemur: sed deũ hoĩem vnũ filiũ. Quẽ propterea ꝛ vnigenitũ dicimus: manẽtẽ in duab⁹ substantijs sicut ei nature veritas contulit non ꝯfusis naturis neqꝫ imixtis sicut thimothiani volunt: sed societate vnit̃. Deus ḡ hominẽ assumpsit. hõ in deũ trãsiuit nõ nature ṽsibilitate s

cut appollinariste dicũt:sed dei dignatione:vt nec deus mutaretur in humanam substantiam assumendo hominem nec homo in diuinã glorificat⁹ in deũ. Quia mutatio vel ꝯsibilitas nature ꝛ diminutionẽ ꝛ abolitionẽ substãtie facit. Credit a nobis sine ꝯfusione ꝯiuncta sctã trinitas sine separatione distincta. Natus est ergo dei fili⁹ ex hoĩe ꝛ nõ p hoĩez.i.nõ ex viri coitu. sicut Ebyon dicit:sȝ carnẽ ex ꝟginis corpore trahens:ꝛ nõ de celo secum afferens: sicut Marcion Origenes ꝛ Euthices affirmãt. Nec ĩ fãtasia id est absq carne. sicut Valẽtin⁹. Nec diocesi id est putatiue imaginatum. sed corpus verum Non tantũ carnẽ ex carne:sicut marcianus:sed verus deus ex diuinitate:ꝛ verus homo ex carne:vnus filius in diuinitate verbum patris ꝛ deus in homine aĩa ꝛ caro. Aĩa nõ absq sensu ꝛ ratione:vt appollinaris.neq caro absq anima. vt Eunomius:sȝ anima cum ratione sua:ꝛ caro cum sensibus suis:per quos sensus veros in passione ꝛ ante passionem sue carnis dolores sustinuit.

℄ Q; etern⁹ deus ex virgine natus sit. P

℄ Capitulũ.iij.

Nec sic est natus ex ꝟgine: vt ꝛ diuinitat; initiũ hõ nascẽdo acceperit:q̃si anteq nasceret ex ꝟgine de⁹ non fuerit:sicut arthemõ ꝛ berillus ꝛ marcellius docuerũt:sed etern⁹ deus ꝛ homo ex ꝟgine nat⁹ est.

℄ De trinitate perfecta Q

℄ Capitulum.iiij.

Nihil creatũ aut seruiẽs in trinitate credam⁹:vt vult dyonisi⁹ fons arrij. Nihil ineq̃le vt vult Eunomius. nihil eq̃le gr̃a vt vult Ethius nihil anteri⁹ posteriusve aut min⁹:vt Arrius. nihil extraneum aut officiale alteri:vt Macedoni⁹. nihil ꝑsuasione aut subreptione insertum:vt Manicheus:nihil corporeũ:vt melito ꝛ terculian⁹. nihil corporaliter effigiatum: vt antropomorfus ꝛ vadyanus. nihil sibi inuisibile:vt Origenes. nihil creaturis visibile vt fortunatus. nihil moribus vel voluntate diuersũ:vt marcion. nihil ex trinitatis essentia ad creatã naturã deductum:vt Plato ꝛ Tercullianus nihil officio singulare nec alteri communicabile:vt Origines. nihil confusum:vt Sabellius. sed totum perfectũ quia totum ex vno ꝛ vnum non tamen solitarium:vt presumunt praxeas ꝛ siluanus pẽtapolitana damnabilis illa doctrina.

℄ De homousion. R

℄ Capitulũ.v.

Homousion ergo id est coessentialis in diuinitate patri filius:homousion patri ꝛ filio: spiritussanct⁹: homousion deo ꝛ homini vnus filius manens deus in homine suo in gloria patris desiderabilis videri ab angelis: sicut pater ꝛ spiritussanctus adorat ab ãgelis ꝛ ab omni creatura nõ homo fact⁹ ꝑter deũ vel christ⁹ cũ deo sicut blasphemat. Nestori⁹:sed homo in deo ꝛ deus in homine.

℄ De resurrectione. S

℄ Capitulum.vi.

Erit resurrectio mortuorũ omnium. sed vna ꝛ insimul ꝛ semel. Non prima iustorum:ꝛ secunda peccatorũ vt fabula est somniatorũ:sed vna omnium. ꝛ si id resurgere dicitur quod cadit. caro ergo nostra in veritate resurgit:sicut in veritate cadit. Et non ſm Origenem immutatio corporum erit: id est aliud nouũ corpus ꝑ carne. ſȝ eadem caro corruptibilis q̃ cadit tam in iustorũ q̃ iniustorũ incorruptibilis resurget:q̃ vel penam sufferre possit pro peccatis. vel in gloria eterna manere pro meritis.

℄ Itẽ de eadẽ. T

Omniũ hoĩm erit resurrectio Si oĩm erit. ergo oẽs mori unt. vt mors ab Adã ducta oĩbus filijs eius dominet. Et maneat illud priuilegiũ in domino

quod de eo specialiter dicit. Nō dabis sanctū tuū videre corruptionē. Ei⁹ eñi caro nō vidit corruptionē. Hāc rationem maxima patrū turba tradente suscepimus. Uerū q2 sunt ⁊ alij eque catholici ⁊ eruditi viri q̄ credūt aīa ī corpore manente īmutandos ad incorruptionē ⁊ īmortalitatē eos q̄ in aduētu dñi viui inueniēdi sunt. ⁊ hoc eis reputari p resurrectione ex mortuis q̄ mortalitatē īmutatiōe deponāt nō morte. Quolibet qs acquiescat modo: nō est hereticꝰ: nisi ex ɔtentione hereticꝰ fiat. Sufficit eñi in ecclīe lege carnis resurrectionē credere futurā de morte.

¶ De iudicio viuorum ⁊ mortuorū. V

¶ Capitulum. vij.

Quod autē dicimus in simbolo in aduētu dñi viuos ac mortuos iudicādos: nō solū iustos ⁊ peccatores significari. sicut Dyodorus putat sed ⁊ viuos eos q̄ in carne inueniēdi sunt credimus: q̄ adhuc morituri credunt: vl' immutādi sunt vt alij volūt: vt suscitati cōtinuo vel reformati: cū ante mortuis iudicent.

¶ Q2 nulla post resurrectionem ⁊ iudicium futura sit restitutio. X

¶ Capitm. viij.

Post resurrectionē ⁊ iudiciū nō credamꝰ restitutionē futurā: quā origenes delirat: vt demones vel ipi hoīes post tormēta q̄si suppliciis expurgati. vel illi in angelicā q̄ creati sunt redeāt dignitatē: vel isti iustoꝝ societate donent: eo q̄ hoc diuine ɔueniat pietati ne qd ex rationalibꝰ peat creaturis: s3 q̄libet modo saluet. S3 nos credamꝰ ipsi iudici oīm ⁊ retributori iusto qui dixit. Ibunt impij in suppliciū eternū iusti autē in vitā eternā: vt pcipiāt fructū operū suorum.

¶ Q2 ante mundū angeli facti sunt. Y

¶ Capitm. ix.

In pncipio creauit deus celū ⁊ terrā ⁊ aquā ex nihilo Et cū adhuc tenebre ipsam aquā occultarēt: ⁊ aqua terrā abscōderet: facti sunt āgeli ⁊ oēs celestes ꝟtutes: vt nō esset ociosa dei bonitas: sed haberet in q̄bus p multa añ spacia bonitatē suā ostēderet: ⁊ ita hic visibilis mūdus ex materia q̄ a deo facta fuerat. factꝰ est ⁊ ornatꝰ.

¶ Q2 solus deus sit incorporeus. Z

¶ Capitulum. x.

Nihil icorporeū ⁊ iuisibile natura credēdū nisi solum deū. i. patrē ⁊ filiū ⁊ spm̄ sā ctū. Qui ideo recte icorporeus credit. q2 vbiq3 est: ⁊ oīa iplet atq3 ɔstringit. ideo ⁊ iuisibilis oībꝰ creaturis q2 icorporeus est.

¶ Q2 oīs creatura sit corporea. A

¶ Capitulū. xi.

Creatura oīs corporea: āgeli ⁊ oēs celestes ꝟtutes corporee: l3 nō carne subsistāt Ex eo autē corporeas esse credimꝰ itellectuales naturas: q̄ localiter circūscribunt: sicut ⁊ aīa q̄ carne claudit ⁊ demones q̄ per substātiā angelice nature sunt.

¶ Q2 immortales sunt anime hominū. B

¶ Capitulum. xij.

Immortales esse credimꝰ intellectuales naturas: q2 carne carēt nec habēt q̄ cadant vt resurrectione egeāt post ruinam necessaria.

¶ Q2 anime hominu3 non sint simul create: nec per coitum seminate. C

¶ Capitulū. xiij.

Animas hoīs nō esse ab initio inf ceteras itellectuales naturas: nec sil' creatas. sicut Origenes fingit: neq3 cū corpibꝰ per coitū semiant sicut luciferianꝰ cyrillus ⁊ aliqui latinoꝝ p̄sumptores affirmāt: q̄si nature ɔsequētia suīēte. S3 dicimꝰ creationē

aie ſolū creatorē oīm noſſe et corp⁹ tan tum p cōiugij copulā ſemiari: dei vero iudicio coagulari ī vulua ꝛ cōpingi at q̄ȝ formari: ac formato iam corpe aiaȝ creari ꝛ īfūdi: vt viuat ī vtero hō ex aia cōſtans ꝛ corpe: ꝛ egrediat̄ viu⁹ ex vtero plenus humana ſubſtantia.

¶ Qr due aie nō ſint in hoie. D
Capitulum. xiiij.

NEq̄ȝ duas aias eē dicim⁹ in vno hoie: ſicut iacob⁹ ꝛ alij ſyroꝝ ſcribūt: vnā aialē q̄ aietur corp⁹: ꝛ īmixta ſit ſangui ni: ꝛ alterā ſpiritalē q̄ ratiōnē miniſtret. ſed dicim⁹ vnā eſſe eandē q̄ȝ aiaȝ in hoie: q̄ ꝛ corpus ſua ſocietate viuificet: ꝛ ſemetipſam ſua ratiōe diſponat: habens in ſe libertatem arbitrij: vt in ſue ſubſtantie eligat cogitatione qḋ vult.

¶ Qr ſolus hō immortalem habet animā. D Capitulum. xv.

SOlū hoiem credim⁹ habere aīm ſubſtantiuā q̄ exuta corpe viuit: ꝛ ſenſ⁹ ſuos atq̄ȝ igenia viuacit̄ tenet. Nō cū corpe morit̄ ſicut arabs aſſerit. neq̄ȝ poſtmodū iteritura ſicut zenon dicit: q2 ſubſtantialiter viuit.

¶ Qr aie aīalium ſint mortales. E
¶ Capitulum. xvi.

ANimaliū vero aie non ſunt ſubſtātie: ſȝ cū carne ipſa carnis viuacitate naſcunt̄: ꝛ cū carnis morte finiunt̄ ꝛ ideo nec rōne regūt̄: ſicut nec plato ꝛ alexander putant: ſed ad oīa nature incitamēta ducuntur.

¶ Qr anima hominis formato corpore inſerit̄. F
¶ Capitulum. xvij.

ANima hūana nō cum carne morit̄: q2 nō cum carne vt ſuperi⁹ diximus ſeminat̄. Sȝ formato in ventre matris corpe dei iudicio creari ꝛ infundi: vt viuat hō int⁹ in vtero. et ſic pcedat natiuitate in mundum.

¶ Qr duab⁹ ſubſtantijs conſtat homo.
G ¶ Capitulum. xviij.

DUab⁹ ſubſtātijs ꝯſtat homo aia tm̄ ꝛ carne. Aia cū rōne ſua. ꝛ carne cū ſenſib⁹ ſuis. Quos tn̄ ſenſus abſq̄ȝ anie ſocietate non mouet caro. Aia xͦo ꝛ ſine carne rōnale ſuum tenet.

¶ Qr ſpūs in hoie vnū ſit cū aia. H
¶ Capitulum. xix.

NOn eſt terti⁹ in ſubſtantia hominis ſpūs vt didim⁹ contendit: ſȝ ſpūs ipa ē aia pro ſpūali natura: vl p eo q̄ ſpiret in corpore ſpūs apellat̄. Aia xͦo ex eo vocat̄ q̄ ad viuēdū vel ad viuificandū animet corpus. Tertiū vero q̄ ab aplo cū aia ꝛ corpore inducit̄ ſpūm: grām ſcti ſpūs eſſe intelligam⁹: quam orat aplus vt integra pſeueret in nobis: ne nr̄o vicio aut minuat̄ aut fuget̄ a nobis quia ſpūſſāctus effugiet fictum.

¶ De libero arbitrio. I
Capitulum. xx.

LIbertati arbitrij ſui commiſſus ē hō. ſtatim in pria cōditiōe mūdi: vt ſalua vigilātia mētis amitēte etiā pcepti cuſtodia pſeueraret ſi vellet in eo qḋ creatus fuerat pmanē. Poſtq̄ xͦo ſeductione ſpētis p euā cecidit. nāe bonū pdidit parit̄ ꝛ vigorē arbitrij: nō tn̄ electionē: ne nō eſſȝ ſuum q̄ emēdaret pctm̄: nec merito indulgeret̄ q̄ nō arbitrio diluiſſȝ. Manet itaq̄ȝ ad q̄rēdam ſalutē arbitrij libertas. i rōnalis voluntas: ſed admonente prius deo ꝛ inuitante ad ſalutem: vt vel eligat vel ſequatur vel agat occaſiōe ſalutis. hoc eſt inſpiratione dei. Ut aūt ꝯſequat̄ qḋ eligit vl qḋ ſeqt̄ vel qḋ occaſione agit: dei eē libē confitemur. Initium ḡ ſalutis noſtre deo miſerante habemus vt acq̄ſcamus ſalutifere inſpiratiōi nr̄e ptātis ē vt adipiſcamur qḋ acq̄ſcēdo admonitioni cupim⁹: diuini ē muneris: vt nō labamur ī adepto ſalutis mūere ſollicitudinis nr̄e ē ꝛ celeſtis parit̄ adiutorij: vt labamur ptātis nr̄e eſt ꝛ ignauie. Non tn̄ ad obtinēdam ſine illo: q̄ querētes facit inuenire: q̄ pulſantibus apit: q̄ petētibus donat. Sicut ḡ initiū ſalutis

nře deo miserãte ⁊ inspirante hẽre nos credimꝰ:ita arbitrium nature nře seq̃r est diuine ispiratiõis libere confitemur Igit vt nõ labamur a bono vel nature vel meriti sollicitudinis nostre est ⁊ celestis pariter adiutorij:vt labamur prã tis nostre et ignorantie.

¶ De sacramento baptismi. K

¶ Capitulum.xxi.

Baptisma vnũ ẽ:sꝫ i eccl'ia:vbi vna fides ẽ:vbi i noie přis ⁊ filij ⁊ spũsscti daẗ.Et iõ si qui apõ illos hereticos baptizati sũt:q̃ in sctẽ trinitatis ꝯfessiõe baptizant:⁊ veniũt ad nos:recipiant q̃dẽ q̃si baptisati:ne sctẽ trinitatis inuocatio vl cõfessio adnulleẗ.Sed doceanẗ añ ⁊ instruanẗ:quo sensu sctẽ trinitatis mysteriũ in eccl'ia teneaẗ:⁊ si consentiunt credere vel acquiescunt confiteri : purgati iã fidei integritate cõfirmentur manus impositiõe.Si vero paruuli sunt vl' hebetes q̃ doctrinã nõ capiãt:rñdeant pro illis q̃ eos offerũt iuxta morẽ baptizãdi. Et sic manꝰ impositiõe ⁊ chrismate cõmuniti : eucharistie misterijs admittanẗ.Illos aũt q̃ non sctẽ trinitatis inuocatiõe apõ hereticos baptizati sunt: et veniũt ad nos:baptizari debere pronunciamus:nõ rebaptisari.Nec enim credendum ẽ eos fuisse baptizatos:qui nõ in noie patris et filij ⁊ spũsscti iuxta regulã a dño positam tincti sunt:vt' sunt paulonistꝫ: prodyani:borburite:sifori: q̃ nũc vocanẗ bomisiani:fotiniani:monstani:⁊ manichei:variaq̧ ipietatis germina.vel cetere istoꝝ originis siue ordinis pestes:que duo principia sibi ignota introducunt vt cherdon ⁊ machion. vel contraria vt manicheus:vel tria et barbara vt secianus ⁊ teodorus.vl' multa vt valentinus:vel xp̃m hominẽ fuisse absq̧ deo vt cherintus hebyon arthemon ⁊ fotinus.Ex istis certe inquam si qui ad nos venerint:non requirendum ab eis vtrum baptisati sint an non : sed hoc tm̃:si credant eccl'ie fidẽ:⁊ baptizentur ecclastico baptismate.

¶ De eucharistia L

Capitulum.xxij.

Quotidie eucharistie cõmunionẽ percipere nec laudo nec rephendo.Omnibꝰ tñ dñicis diebꝰ coicandũ suadeo ⁊ hortor: si tñ mẽs sine affectu peccãdi sit. Nã habentẽ adhuc volũtatẽ peccãdi:grauari magis dico eucharistie perceptiõe q̃ purificari.Et iõ q̃uis q̃s pctõ mordeaẗ:peccadi non habeat de cetero volũtatẽ ⁊ cõicaturus satisfaciat lachrimis ⁊ orõnibꝰ:⁊ cõfidẽs de dñi miseratione q̃ pctã pie ꝯfessioni donare consueuit:accedat ad eucharistiã intrepidus ⁊ securus.Sed hoc de illo dico quem capitalia ⁊ mortalia pctã non grauãt.Nã quẽ mortalia crimina post baptismum commissa premũt: hortor prius publica penitentia satisfacere ⁊ ita sacerdotis iudicio reconciliatum communioni sociari si vult non ad iudicium ⁊ cõdẽnationẽ sui eucharistiã pcipere.Sꝫ ⁊ secreta satisfactiõe solui mortalia crimia nõ negamꝰ.Sꝫ mutato prius secl'ari habitu ⁊ ꝯfesso religiõis studio p vite correctionẽ:⁊ iugi immo ppetuo luctu miserante deo. ita dũtaxat vt ꝯ̃ria p his q̃ penitet agat ⁊ eucharistiam oĩbus dñicis diebus supplex ⁊ sũmissus vsq̧ ad mortẽ pcipiat. ¶ De pnia. M

Capitulum xxiij.

Penitẽtia v̾a est penitẽda nõ admittẽ:⁊ admissa deflere. Satisfactio pnie est cãs pctõꝝ excidẽ: nec eaꝝ suggestiõibꝰ aditũ indulgere.

¶ De diuinis pmissiõibꝰ. N .Ca xxiiij.

In diuinis repromissiõibꝰ nichil terrenũ vel trãsitoriũ expectemus: sicut melitani sperant . Nõ nuptiaꝝ copulã sicut chernitꝰ ⁊ marhyon delirãt. Nõ q̃d ad cibũ vel ad potũ ptinet: sicut papia autore hyreneus ⁊ tercullianꝰ lactãtꝰ acq̃escũt.Neq̧ post mille annos post resurrectionẽ regnũ xp̃i in terra futurum ⁊ sanctos cũ illo in delicijs regnaturos speremus:sicut nepos docuit.q̃ primã iustorum resurrectionem:⁊ scdm impiorũ confinxit.Et inter has duas mortuorũ resurrectiones gẽtes ignorãtes deũ in

angulis terraꝝ in carne seruādas. Que post mille ānos regni in terra iustoꝝ instigāte diabolo mouēde sūt ad pugnā ɔtra iustos regnātes ⁊ dn̄o ꝓ iustis pugnāte imbre igneo compescendas: atqꝫ ita mortuas cū ceteris in impietate añ mortuis ad eterna supplicia ī incorruptibili carne resuscitandas.

¶ Nullꝰ saluaꝫ nisi deo auctore. O
¶ Capitulum. xxv

NUllū credimꝰ ad salutē nisi deo īuitāte venire. Nullū ī uitatū salutē suam nisi deo auxiliāte opari. Nullū nisi orātē auxiliū ꝓmereri. Nullū dei volūtate perire: sꝫ seipsꝫ ꝓ electione arbitrij: ne īgenuitatis libertas atqꝫ potestas semel homini attributa ad seruilem cogatur necessitatem.

¶ Qꝫ malū nō sit a deo. P Ca. xxvi

MAlū vl' malicia nō ē a deo creata sꝫ a dyabolo īuenta qui ⁊ ipse bonꝰ a deo creatꝰ est. Sꝫ qꝛ libero arbitrio vt pote rōnal' creatura a deo cōmissus est ⁊ cogitādi accepat facultatē: scientiā boni vertit ad malū: ⁊ multa cogitando factus est inuentor mali: et qḋ in se ꝑdiderat inuidit in alijs: nec cōtentus solꝰ perire suasit alijs. vt qui essꝫ sue malicie inuētor: fieret ⁊ aliorum auctor ⁊ ex eo malū vel malicia ꝑcurrit in ceteras rōnales creaturas.

¶ Qꝫ Nihil est inmutabile nisi solus deus. Q Capitulum. xxvij

VNde ergo cognoscimus nihil eē natura immutabile nisi solum deū patrē ⁊ filium ⁊ spm̄sctm̄: q̄ mutari non pōt a bono qꝛ natura possidet bonū: nec pōt aliud quid esse ꝙ bonū. R

¶ De angelica sctitate. Ca. xxviij.

ANgeli vo q̄ in illa q̄ creati sūt btitudie ꝑseuerāt non natura possidēt bonū vt nō mutarenꝫ cū ceteris: sed arbitrio suāte bonā volūtatē: ⁊ bonū cōditionis: et fidem suo dn̄o. Propter qḋ ⁊ merito ab ipo dn̄o scti angeli vocanꝫ ꝙ tenuerūt arbitrio sctitatē nec socioꝝ exēplo deuiauerūt a bono.

¶ De nuptijs continentia ⁊ virginitate S
¶ Capitulum. xxix.

BOne sūt nuptie: sꝫ cā filioꝝ: ⁊ ɔpescēde fornicationis obtētu. Melior ē ɔtinētia: sꝫ nō sibi sufficit ad btitudinē: si ꝓ solo amore pudicitie retinetꝫ. sꝫ ⁊ si cū hoc affectu cā vacandi dn̄o eligiꝫ. Alioquin diuortiū magis coniugi videbiꝫ esse ꝙ appetitio castitatis. virginitas vtroqꝫ bono precellior est. qꝛ naturam vincit ⁊ pugnam. Naturā corꝑis integritate. pugnam castimonie pace.

¶ De ciborum acceptione. T
¶ Capitulum. xxx

BOnū est in cibo cū gratiaꝝ actiōe sumere q̄cq̄d deꝰ edēdū ꝓcepit Abstinē dūt ab aliquibꝰ n̄ q̄si a mal' sꝫ q̄si nō necessarijs nō ē malū. Moderari vo carniū vsū ꝓ necessitate ⁊ tēpore proprie xp̄ianorum est:

¶ Qꝫ nuptie non sint male V
¶ Capitulum: xxxi

MAlas dicere nuptias: vel fornicationi cōparandas aut stupro: nō est xp̄ianoꝝ cibos quoqꝫ credere malos vel mali cā creari ꝑcipiētibꝰ: non est xp̄ianoꝝ sed proprie custhoticoꝝ ⁊ manicheorum Sacrate vero virginitati nuptias cocquare: aut ꝓ amore castigandi corporis: abstinentibus a vino vel carnibus nil credere meriti accrescere: non hoc xp̄iani sed iouiniani est

¶ Beatam virginē semꝑ fuisse virginē X Capitulum: xxxij

INtegra fide credēdum est beatā mariā dei christi matrem ⁊ virginem concepisse et virginem genuisse: et post ꝑtū vginē ꝑmansisse Nec ē blasphemie heluidij acq̄dscēdū: dixit Virgo añ ꝑtū nō vgo post ꝑtū

¶ De elementis mundi
¶ Capitulum: xxxiij

S Plemẽta.i.celũ ⁊ terrã non credam⁹ abolẽda ꝑ ignem: ſ; in meli⁹ ꝯmutãda: figurã mũdi.i. imaginẽ nõ ſubſtã-tiã tranſituram.

¶ De facultatibus erogandis. Y
¶ Capitulum .xxxiiij.

B Onũ eſt facultates cum di-ſpenſatione paupib⁹ eroga-re. Meli⁹ eſt ꝓ intẽtione ſe-quẽdi dñm inſimul donare: ⁊ abſolutũ ſollicitudie: cum xp̃o egere.

¶ Que ſint illa q̃ clericatũ impediunt.
Z Capitulum. xxxv.

M Aritum duarum poſt baptiſ mũ matronarum clericũ nõ ordinãdum. Neq3 eũ q̃ vnam q̃dẽ ſ; ꝯcubinã nõ matronã habuit. Nec illũ q̃ viduã aut repudia-tã vl' meretricẽ in mr̃imonio ſũpſit. Ne-q3 eum q̃ ſemetip̃m quolibet corpis ſui mẽbro indignatiõe aliq̃ vl' iuſto iniuſto ve tiore ſupat⁹ trũcauerit. Neq3 illũ q̃ vſuras accepiſſe cõuincit aut i ſcena lu ſiſſe dinoſcit. Neq3 eum q̃ publica pnia mortalia crimina deflet. Nec eũ q̃ ꝑ ãbi tionẽ ad imitationẽ ſimonis magi pe-cuniã offert. Neq3 illũ q̃ aliqñ i furiam verſus inſaniuit. vel afflictiõe diaboli vexatus eſt.

¶ De reliquijs ſctõꝝ. A Ca. xxxvi

S Anctoꝝ corpa ⁊ p̃cipue btõ-rũ martyꝝ reliq̃as: ac ſi xp̃i mẽbra ſinceriſſime honoran-da: ⁊ baſilicas coꝝ noib⁹ ap-pellatas velut loca ſctã diuio cultui mã cipata: affectu piſſimo ⁊ deuotiõe fide liſſima adeũdas credim⁹. Si quis ꝯtra hãc ſniam venerit nõ xp̃ian⁹ ſ; eunomi-nianus ⁊ vigilantian⁹ creditur.

¶ De cathecuminis defunctis ⁊ marty rib⁹ nõ baptizatis. B Ca. xxxvij.

B Aptiſatis tm̃ iter eẽ ſalutis credim⁹. Nullũ cathecumi-nũ q̃uis in bonis opibus de fũctũ vitã etnã hr̃e credimus excepto martyrio vbi tota baptiſmi ſa-cr̃a ꝯplent. Baptizãd⁹ ꝯfitet fidẽ ſuã co rã ſacerdote: ⁊ iterrogat⁹ rñdet. Hoc et martyr corã pſecutore fac; q̃ ⁊ ꝯfitet fiõ ⁊ interrogat⁹ rñdet. Ille poſt ꝯfeſſionẽ vel aſpgit aq̃ vel intingit: ⁊ hic vel aſp-git ſanguine vl' intigit igne. Ille manus ipoſitione põtificis accipit ſpũm ſctũm hic habitaculũ efficit ſpũſſcti. dũ nõ eſt ipſe q̃ loquit. ſ; ſ; ſpũs pr̃is q̃ loquit in illo. Ille coicat eucariſtie in cõmemora tione mortis dñi. hic ipi xp̃o cõmoritur Ille ꝯfitetur ſe mũdi actib⁹ renũciatuꝝ: hic ipi renũciat vite. Illi pctã oĩa dimit tũtur: in iſto extinguuntur.

¶ Qualit euchariſtia efferatur. C
¶ Capitulũ. xxxviij.

I N euchariſtia nõ d; pura aq̃ offerri: vt q̃dã ſobrieta-tis fallũt imagie: ſ; vinũ cũ aq̃ mixtũ. Q2 ⁊ vinũ fuit i redẽptõis nr̃e myſterio cũ dixit. ñ bibã ãmodo de hoc genimie vi-tis: ⁊ aq̃ mixtũ qd p⁹ cenã dabat. Sz et de latere ei⁹ qd lãcea pfoſſũ ẽ: aq̃ cũ ſan guine manans: vinum de vera eius car nis vite cum aqua expreſſum oñditur.

¶ De hũana carne. D Ca. xxxix.

B Ona ẽ caro nr̃a ⁊ valde bona vtpote a bono ⁊ ſolo deo ꝯdi ta: ⁊ nõ ẽ mala. vt volũt ſedy an⁹ ⁊ ophyan⁹ ⁊ patrician⁹: nec mali cã vt docuit florin ⁹: nec ex ma lo ⁊ bono ꝯpacta. vt maniche⁹ blaſphe mat Sz cũ ſit creatiõe bõa: arbitrio aie efficit nob vl' bona vl' mala. nõ imuta-tiõe ſbe ſ; executiõis mercede. Ip̃a ei ẽ q̃ ſtabit añ tribunal xp̃i: ⁊ q̃ pferat aia ꝓ pa corpis ꝓut geſſit ſiue bonũ ſiue malũ

¶ Q in reſurrectione ſexus nõ immu-tabit. E Capitulum. xl.

I N reſurrectiõe ex mortuis ſexus formã nõ mutabitur ſ; vir mortu⁹ reſurget i for-ma viri: ⁊ femia i fora feie Carẽs ſexu tamẽ vite hui⁹ tm̃ ꝯditiõe: nõ ſpe naturali. ne nõ ſit v̾a reſurrectio: ſi non id reſurget qd cadit.

¶ Q ante paſſionẽ dñi ſctõꝝ aie in in-ferno detinebãt. F Capitulũ. xli.

A Nte paſſionem dñi omnes anime ſanctorum in inferno ſub debito preuaricationis ade tenebãtur: donec aucto-

ritate dñi per indebitam eius mortem a seruili cõditione liberarentur.

¶ Q post ascẽsionẽ sctõrũ aie cũ xpo sint. G Capitulum. xlij.

Post ascẽsionẽ dñi ad oĩꝫ sctõꝝ aie cũ xpo sũt: et exeuntes de corpe ad xpꝫ vadũt. expectãtes resurrectionẽ corpis sui: vt ad itegraꝫ ⁊ ꝑpetuã btitudinẽ cũ ipo parit immutentur sicut ⁊ pctõrꝫ aie in inferno sub timore posite: expectãt resurrectionem sui corporis vt cũ ipso ad penã conuertantur eternam.

¶ De pctõrũ venia. H Cap. xliij.

Penitẽtia aboleri pctã idubitant credim⁹: et si i vltimo vite spũ admissoꝝ penitẽat: ⁊ publica vel supplici lamentatione pctã ꝑdant: q꞉ ꝓpositum dei quo decreuit saluare qd perierat stat immobile: ⁊ iõ q꞉ volũtas eius non mutat siue emẽdatione vite si tps conceditur: siue supplici cõfessiõe: si continuo vita excedit: venia pctõrũ fideli psumatur ab illo q nõ vult mortẽ pctõris: sed vt conuertat a pditione penitẽdo: et saluatus miseratiõe dñi viuat. Si quis aliter de iustissima dei pietate sentit: nõ xpianus sed nouacianus est.

¶ Q diabolũ lateãt cogitatiões. I ¶ Capitulum. xliiij.

Internas aie cogitationes diabolũ ñ vidẽ certi sum⁹: ꝫ motib⁹ eas corporis ab illo ⁊ affectionũ indiciis colligi experimẽto didicim⁹. Secreta aũt cordis sol⁹ ille nouit ad quem dr. Tu solus nosti corda filiorũ hominum.

¶ Non semp male cogitationes a diabolo emergũt. J Caplm. xlv

Non omnes male cogitationes nre semp diaboli instinctu excitant sed aliquotiẽs ex nostri arbitrij motu emergunt: bone autem cogitationes semper a deo sunt.

¶ Q demones animab⁹ hoim nõ imisceant sed applicent. K Ca. xlvi.

Demones per energicam operationem non credimus substãtialiter illabi aie. sed applicatione ⁊ oppressione vniri. Illabi aũt menti illi soli possibile est q creauit: qui natura subsistens incorporeus capabilis est sue facture.

¶ De signis ⁊ virtutibus. L ¶ Capitulum. xlvij.

Signa ⁊ pdigia ⁊ sanitates euã pctõres i noĩe dñi facere ab ipso deo didicim⁹: ⁊ cũ alius hac psumptiõe iuuẽt sibi ꝑ ambitionẽ hũane glie nocent: q꞉ gliant in dato falso nõ meritis debito.

¶ Q nullus signis sanct⁹ sit. M ¶ Capitulum. xlviij.

Signis ⁊ pdigiis clarũ posse fieri xpianũ non tñ sanctum si intemperatis ⁊ asperis moribus agat. Tpatis autẽ ⁊ placitis moribus etiam absq signorum efficacia ⁊ sanctũ ⁊ pfectum ⁊ dei hominem fieri recte credimus.

¶ Q nullus sanctorum caret pctõ licꝫ affectu teneat sctitatem. N Capitulum. xlix.

Nullus sctũs ⁊ iust⁹ caret peccato: nec tñ ex hoc desinit esse iustus vel sanctus cum affectu teneat sanctitatem. Non enim nature humane viribus: sed ꝓpositi adiumẽto ꝑ dei grãm acqrim⁹ sanctitatem. Et ideo veraciter se oẽs scti ꝓnunciant pctõres q꞉ in veritate hñt quod plangant: ⁊ si non rephensione conscientie. certe mobilitate ⁊ mutabilitate preuaricatricis nature.

¶ De paschali solẽnitate. O. Cap. L.

Pascha. i. dñice resurrectionis sollẽnitas: añ trãsgressũ vernal equoctij ⁊ xiiij decime lune initiũ: nõ põt celebrari eodẽ tñ mẽse nate.

¶ Q aia ad im aginem dei creata sit P Capitulum. li

Propt nouellos legislatores q iõ aiaꝫ tm ad imaginẽ dei creatã dicũt: vt q꞉ de⁹ icorpalis fere credit ẽt icorpea aia

esse credatur:libere cōfitemur imaginē
in eternitate similitudinem in morib⁹
inueniri. Amen.

¶ Explicit liber scti augustini de diffini
tionib⁹ orthodoxe fidei ⁊ ecclesiasticis
dogmatibus.

Incipit liber btī Augustini epī de disciplina xp̄iana: siue de domo discipline. M

Locutus est ad
nos sermo dei. et deprōpt⁹ ē
ad exhortationē nrāꝫ: dicē
te scriptura. Accipite disci
plinā i domo disciplie. Disciplia a discē
do dicta est. Discipline dom⁹ est ecclesia
xp̄i. Quid ergo hic discitur: vel q̄re di=
scit? Qui discūt: vel a quo discūt? Disci=
tur bn̄ viuere. Propter hoc discit bene
viuere: vt ꝑueniat ad semꝑ viuere. Di=
scunt christiani: docet christus. Primo
ergo quid sit bene viuere. deide que sit
merces bone vite. tercio q̄ sint veri xp̄ia
ni. quarto quis sit ver⁹ magister. Pau
ca loquentibus nobis sicut dn̄s donat
audire dignemini. Omnes in domo di=
scipline sum⁹: ſꝫ multi nolūt habere disci
plinā. Et qd̄ est ꝑuersius. nec i domo di
sciplinevolunt hr̄e disciplinā. Cū ꝓpte=
rea debeant in domo disciplie accipe di
sciplinā vt seruēt illā in domib⁹ suis. ipsi
ecōtra disciplinationē nō solū in domi=
bus suis hr̄e nolunt: ſꝫ nec ferre illam se
cū etiā ad domū discipline. Jō apud q̄s
nonvacat ꝟbū dei q̄ cor auri ꝯiūgūt. q̄
nō sunt via vbi semē cū ceciderit ab aui
bus colligit. q̄ nō sunt petrosa loca: vbi
semen altam radicē hr̄e non potest. ⁊ ad
horam erit ⁊ in estu arescit. qui non sunt
ager spinosus vbi semen cum germina=
uerit ⁊ in auras surgere ceperit spinaꝝ
dēsitate suffocat. ſꝫ q̄ sūt terra bona pa=
rata semen accipe: ⁊ fructū reddere: vł
centenū vel sexagenū vł tricenum recor
dent nō sine cā i ntrasse disciplie scolam
⁊ has me similitudines ex euangelio
commemorasse. Qui igitur tales sunt
accipiant quod per me dn̄s dicere di=
gnatur. Ego qm̄ ille seminat quid sum?
Uix cophinus seminantis. Ipse in me
dignetur ponere quod vobis spargat.
Nolite ergo attendere ad vilitatem co=
phini: sed ad charitatem seminis ⁊ po=
testatem semiatoris. Quid est ergo be=
ne viuere? Quid hic dicitur? Precepta
multa sunt in lege: quibus ipsa bona vi
ta continetur imperatur et discitur.
Multa omnino precepta sunt et innu=
merabilia. Preceptorum ipsorum pa=
ginas vir quisq̄ꝫ enumerat q̄to magis
ipsa que voluunt. Tamen deus propter
eos qui se volunt excusare. vel quia eis
non vacat legere: vel quia non norunt
legere: vel q̄ꝛ non possunt facile intelli=
gere: vt excusationem nemo habeat in
die iudicij: voluit sicut scriptum est con
summare ⁊ breuiare verbū super terrā
sicut de illo ꝓpheta p̄dixerat. R
Uerbum eni ꝯsumans ⁊ breuians faci=
et dn̄s suꝑ terram. Hoc ipsum verbum
cōsummatū ⁊ breuiatū: nec obscuruꝫ de
us eē voluit. Jō breue ne nonvacaret le
gere. Ideo apertum ne dicat: non mihi
licuit intelligere. Thesaurus ergo est
magnus diuinarum scripturarum: ha=
bens in se mirabilia: precepta multa: tā
q̄ꝫ multas gēmas: ⁊ preciosa monilia: ⁊
vasa ingentia: ⁊ magna metalla. Sed
quis potest scrutari thesaurum istum: ⁊
vti eo: ⁊ peruenire ad omnia q̄ ibi sunt?
Quando hanc similitudinē dn̄s dedit i
euangelio suo: ⁊ dixit: simile est regnum
celorum thesauro inuēto i agro: ne q̄s
se minus idoneū diceret ad ꝑscrutandū
thesaurū: cōtinuo dedit aliā similitudi=
nem. Simile est inquiens regnum celoꝝ
homini negociatori querēti bonas mar
garitas: qui inuenit vnam preciosam
margaritam: ⁊ vendidit omnia que ha
buit ⁊ emit illam: vt si piger eras ad ꝑ=
scrutandum thesauꝝ: non sis piger vnā
margaritā sub lingua ferre: ⁊ quo vis
securus ambulare. Quid est ḡ ꝟbū cō=

summãs ⁊ breuians. Diliges dñm deu tuu ex toto corde tuo: ⁊ ex tota aĩa tua ⁊ ex tota mente tua ⁊ diliges ꝓximum tuũ tanq̃ teipm̃. In his duobus preceptis tota lex pendet ⁊ ꝓphete. Ecce q̃d discit in domo discipline. Diligere deum. Diligere proximũ. Deũ tanq̃ deũ: proximũ tanq̃ teipm̃. Non eñ inuenis parẽ deo: vt possit tibi dici: dilige deum sicut diligis illũ. De ꝓximo inuenta est tibi regula: quia inuentus es proximo tuo par. Tuipse queris quõ diligas ꝓximum. Attende teipsum: ⁊ quomodo te diligis: sic diliges proximũ. Non est vbi erres. Volo g̃ iam ⁊ tibi cõmittere proximũ tuũ: vt diligas eũ tanq̃ teipm̃ Volo: sed adhuc timeo. Volo tibi dicere. Dilige proximum tuũ sicut teipm̃ ⁊ timeo. Adhuc enim discutere volo quõ diligas teipm̃. S Noli ergo egre ferre. Nõ es tu ipẽ facile dimittendus cui est proximus cõmittendus. Nõ transitorie tecum agendũ est. Tu vnus hõ es: proximi tui multi sunt. Non enĩ primo sic debes intelligere proximum: vel fratrẽ vel cognatum vel affinẽ. Proximus est omni hoĩ oĩs hõ. Proximi sibi dicunt pater ⁊ filius: socer ⁊ gener. Nihil tã proximũ: q̃ hõ ⁊ hõ. Sed si putamus non esse proximos: nisi qui deiisdem parentib⁹ nascuntur. adam ⁊ euam attẽdamus: ⁊ oẽs fr̃es sumus. Et siquidẽ fr̃es sm̃ ꝙ homĩes sum⁹: q̃to magis sm̃ ꝙ xp̄iani sumus? Ad id ꝙ homo es vnus pater fuit adam: vna mater eua: Ad id ꝙ xp̄ianus es: vnus pr̃ est deus: vna mater eccl̃ia. Videte g̃ quãtos ꝓximos habeat vnus hõ. Oẽs homines in quos incurrerit quib⁹ iungi potuerit: ꝓximi eius sunt. Quõ g̃ discutiendus est: vtrũ diligat se: cui committẽdi sunt tot proximi: vt sic eos diligat tanq̃ se. Non ergo irascat vnusquisq̃: si discutio quõ se diligat. Certe ego discutio: ipse se inueniat. At q̃d enim discutio: q: ego inuẽtur⁹ sum? Id̃ discutio: vt ipẽ se interroget: ipẽ sibi appareat: ipẽ se non lateat: ipẽ se sibi nõ abscõdat: ipse sibi se añ oculos suos: non post dorsũ ponat. Me loquente faciat hoc. Me nesciente faciat hoc. Quõ te diligis? Quisq̃ me audis. immo quisq̃ deũ ꝑ me audis in hac domo discipline. Attende te quõ te diligis. Profecto eñ si te interrogem vtrũ diligas te. respondebis quia diligis. Quis eñi se odit? Ergo nõ diligis iniquitatẽ si te diligis. Nam si diligis iniquitatẽ: nõ ego dico: psalmum audi. Qui diligit iniquitatẽ odit aĩam suã Ergo si diligis iniquitatẽ: audi veritatẽ: veritatẽ non te palpantẽ s̃ apte tibi dicentẽ. Odis te. Quãto magis dicis q: amas te: odis te. Qui eñ diligit iniquitatẽ odit aĩam suã. Quid dicam de carne: q̄ ꝑs est vilior hoĩs? Si animam odit: quõ carnem diligit? Deniq̃ qui amãt iniquitatẽ: ⁊ odiunt aĩam suã: oẽm turpitudinẽ exercẽt d̃ carne d̃ carne sua Iam ergo qui diligis iniquitatẽ: quõ tibi volebas committi proximum: vt diligeres eum tanq̃ te. Homo quid perdis te? T Si eñ tuipse sic te diligis: vt perdas te? sic ꝓfecto perditurus es ⁊ eũ quẽ diligis sicut te. Nolo ergo quẽq̃ diligas: vel solus peri. Aut corrige dilectionem. aut respue societatem. Dicturus es mihi. Diligo proximum tanq̃ meipsum. Audio plane: audio. Inebriari vis cum illo. quẽ diligis tãq̃ teipm̃. Bene nobis faciam⁹ hodie quãtum possumus bibamus. Vide q: sic te diligis: ⁊ illum ad te trahis: ⁊ ad quod amas vocas. Necesse est vt quem diligis tanq̃ teipm̃: illuc illum trahas ad qd̃ ⁊ tu amas. Humanus homo immo beluinus: amando talia qualia belue. Beluas enim deus ꝓstratas in faciẽ fecit pastũ querentes de terra. Te in duos pedes erexit de terra. Tuã faciem sursum attendere voluit. Nõ discordet cor tuũ a facie tua: non habeas faciem sursum ⁊ cor deorsum. Immo verũ audi: et verum fac sursum cor: ne mentiaris in domo discipline. Qñ enĩ audis responde: sed sit verũ qd̃ respõdes Sic te dilige ⁊ diligas proximũ tuũ tanq̃ teipm̃ Quid est eñ sursũ habere cor: nisi quod dictum est prius: diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo: ⁊ ex tota aĩa tua: ⁊ ex tota mente tua? Q: ergo duo

precepta sunt. si vnum diceret nō sufficeret. Sufficit et vnum si intelligatur. Nā aliqñ sic loquitur scriptura. sicut paul⁹ apls. Non adulterabis: non homicidium facies: nō cōcupisces. et si qd ē aliud mādatum: in hoc sermone recapitulat. Diliges ꝓximū tuū tanq̄ teipsuꝫ. Dilectio ꝓximi malū non opat. Plenitudo aūt legis est charitas. Quid est. charitas? Dilectio. Nichil videt dixisse de dilectione dei: sꝫ solā ꝓximi dilectionē dixit sufficē ad iplēdā legē. Quicqd est aliud mandati: in hoc sermone recapitulat. in hoc sмone implet In quo? Diliges proximum tuum tanq̄ teipm. Ecce vnum est. Certe duo precepta sunt in quibus preceptis tota lex pendet et prophete. Uidete quō plus breuiatum est et adhuc pigri sumus. Ecce q̄ duo erant: vnū factū est. Prorsus proximum dilige: et sufficit. Sꝫ dilige quō teipsum diligis: non quō teipm odisti. Dilige ꝓximum tuū tanq̄ teipm. ⁋ Sed prius est vt diligas teipsum. Querere habes quō diligas teipm: et audire habes. Diliges dnm deum tuum ex toto corde tuo: et ex tota mente tua: et ex tota aia tua. Nō enī quō a se fieri non potuit: sic nec btūs a se fieri potest. Alia res eum fecit hoiem: qd non est ipse homo Alia res eum factura est btūm qd non est ipē hō. Deniq3 errans videt ipse: qꝫ p se nō potest beatus esse. et amat aliud vñ sit btūs. Unde se fieri putat beatum hoc amat. Quid putam⁹ amat: vñ putat se fieri beatum. Pecuniam auꝫ argentū possessiones. Breuiter dico pecuniam. Totum enī quicqd hoies possident in terra. omnia quoꝝ dnī sunt: pecunia vocatur. Seruus sit. vas. ager. arbor: pecus: quicquid hoꝝ est pecunia dicit. Et vnde est primum vocata pecunia? Jō pecunia: qꝛ antiqui totuꝫ quod habebāt: in pecoribus habebant. A pecore pecunia vocat. Legimus antiquos patres fuisse diuites pastores. Ergo pecuniam diligis o homo: vnde putas te fieri beatum. Pecunia est: et multū eaꝫ diligis. Uolebas diligere proximum tanq̄ teipm. diuide cū illo pecuniā tuam. Quid esses discutiebā. Inuent⁹ es: apparuisti tibi. vidisti te: considerasti te Non es paratus diuidere pecuniam tuam cum proximo tuo. Sed quid michi rñdet benigna auaricia? Quid michi respondet? Si diuisero cum illo minus erit et michi et illi minuetur quod amo nec totum habebit ille: nec totum habebo ego. Sed quia diligo eum tanq̄ me ipsum. opto illi vt tātum habeat. vt nec meum minuatur: et ipē mihi coequetur ⁋ Optas vnde nihil perdas: atq3 vtinam hoc verū dicas vel optas. Timeo enī ne inuideas. Quō enī socialis erit felicitas tua: quam torquet felicitas aliena? Nōne cum ceperit ditescere vicinus tuus: et incipere quasi surgere et ire post te te. times ne sequatur te. times ne transeat te. Certe diligis proximum tuum tanq̄ teipsum. Sed non loquar de inuidis. Auertat enim de⁹ hanc pestem ab animis omnium hominum nedum christianoꝝ: vicium diaboli: cū quo solus diabolus reus est: et inexpiabiliter reus Non enim dicitur diabolo vt damnetur. adulterium commisisti furtum fecisti villā alienā rapuisti. sꝫ homini stanti lapsus inuidisti. Indidentia diaboli conuiciū est: sed habet matrem suā. Supbia vocat mater inuidie. Supbia inuidos facit. Suffoca matrem et non erit filia. Ideo humilitatē docuit xp̄s. Non ergo loquor inuidis: bene optantibus loquor. Illis loquor qui optant bñ amicis. vt habeāt tm̄ quantum habent et ipsi: Optant bñ egentibus vt habeant q̄tum et ipsi. sed nolūt illis dare ex eo qd habēt. Inde te iactas homo xp̄iane: qꝛ optas bñ. Melior te est mendicus qui plura tibi optat et nichil habet. Bene vis optare nihil a te accipiēti. Da aliquid bene optanti. Si bonum est bene optare: redde mercedem. Optat tibi bene paup quid trepidas? Addo aliquid. In domo discipline es. Addo aliud quod dixi. Da bene optandi xp̄s est. Ipse a te petit quid tibi dedit. Erubesce. Ille diues paup esse voluit vt haberes paupes qbus dares Da aliqd frī tuo. Da aliqd ꝓxio tuo. Da ali

quid comiti tuo. Tu diues es: ille pauper est. y Uita ista via ē: simul ambulatis. Sed forte dicis. Ego diues: ille pauper. Simul ambulatis an non? Quid est qđ dicis. ego diues: ille pauper: nisi ego onerat⁹: ille leuis. Ego diues ille pauper. Sarcinā tuā commemoras: pondus tuum laudas. Et quod grauius est constrinxisti ad te sarcinam tuam. ideo nō potes porrigere manum Onera te liga te qđ te iactas? qđ te laudas? Solue vincula tua: minue sarcinā tuam. Da comiti: ꝛ illum adiuuas: ꝛ te releuas. Inter has voces tuas laudante ꝫ sarcinā tuā: adhuc xp̄s petit ꝛ nō accipit et obtendis nomen pietatis crudelibus vocibus et dicis. Et quid seruo filiis meis Christum illi oppono: filios suos mihi reponit. Ista vo iusticia magna vt habeat vnde luxurietur fili⁹ tu⁹: egeat dominus tuus. Cum enim vni ex minimis meis fecisti mihi fecisti. Non legisti: non aduertisti: cum vni ex minimis meis non fecistis michi non fecistis. Non legisti: nō timuisti. Ecce quis eget: et filios tuos numeras. Postremo numera filios tuos: adde vnū illū inter illos deum tuū. Unum habes: sit ille secundus. Duos habes: sit ille tertius. Tres habes: sit ille quartus. Nihil horum vis? Ecce quō diligis proximū tuum quem tibi facis socium ad istam perditionem. Quid tibi dicturus sum? Diligis proximum? Quid illi in aures insusurrabis homo auare: nisi filii aut frater aut pater. bonū est nobis: vt cum hic viuimus bene sit nobis? Quantum habebis tantus eris. Frange lunā: fac fortunam. Ista susurrabis ꝓximo tuo: que non didicisti in domo disciplinē nec audisti. Nolo sic diligas proximū tuū O si possem facere: vt nulli iungereris. Corrumpunt enim mores bonos collo quia mala. Sed nō possum. Non possū facere vt nemini iūgaris: cui mala ista que non vis dediscere insusurres. ꝛ non solum nolis dedoceri: sed affectes etiā docere. Nolo: imo volo sed non possum te disiungere ab auribus aliorū. 3 Alios admoneam: ad quorum aures ambis: quorum aures penetrare molliris: ad quorum corda per aures intrare disponis. O qui accipis verbum sanum i domo disciplinē. sepi aures tuas spinis. Sepi ꝛ spinis sepi: vt ille qui importune intrare ausus fuerit. non solū repellatur: sed etiam cōpungatur. Repelle illū a te. Dic xp̄ianus es: xp̄ianus sum. Non hoc accepimus in domo disciplinē. Non hoc didicim⁹ in illa scola quam gratis intrauimus. Non hoc didicimus sub illo magistro cuius cathedra in celo ē. Noli mihi ista dicere: aut noli ad me accedere. Hoc est enim sepi aures tuas spinis. Conuertam me ad illum. Auarus es: pecuniam amas. Beatus esse vis: deū tuum ama. Pecunia te non facit beatum. Tu eam facis ornatam: non illa te beatum. Sed quia multum amas pecuniam: video q; pergis quo iusserit cupiditas. Piger perge quo iubet charitas. Respice et vide ꝙ multum intersit inter pecuniam tuā et deum tuum. Pulcrior est iste sol ꝙ pecunia tua. et tñ iste sol nō est de⁹ tu⁹ Porro si pulcrior est lux ista ꝙ pecunia tua: ꝙtum est pulcrior qui fecit hanc lucem? An forte comparare vis pecuniā luci? Ecce occidit sol. Ostende mihi pecuniam tuam. Nitet et nocte: sub traho lucernam. Ecce diues es. Ostende mihi diuitias tuas. Iam si lumine priueris: iam si non habeas vnde quod habes videas: vbi sunt diuitie tue? Et sic tamen horrenda profunditas auaricie non patet oculis et scatet animis. Uidimus ꝛ cecos auaros. Dicatur mihi vñ auari sunt ceci qui non vident. Quod habet non habet: et tamen auarus est cecus. Quare? Quia credit se habere auarus est. Fides eum facit diuitem. Credendo diues est: nō videndo. Quāto melius cum fidem conuertit ad deū. Non vides qđ possides: et deū tibi sic predico. Nondū vides: ama ꝛ videbis Amas pecuniā o cece: quā nunꝙ videbis. Cecus possides: cecus moriturus es: quod possides hic relictur⁹ es. Nō tenebas et quando videbas: q; nō videbas qđ habebas. A De deo

quid tibi dicit? Ecce hoc tibi dicit ipsa sapientia. Ama illam tanq̃ pecuniam. Indignum est: iniuriosum est: vt sapientia pecunie compararetur: sed amor amori comparatur. Uideo enim hic vos sic amare pecuniam vt iubente amore pecunie labores suscipiatis: ieiunia toleretis: mare transeatis: ventis et fluctibus vos committatis. Habeo vnde eligam quod ametis. sed nõ habeo quod addã ad amorem quo amatis. Sic me amate: plus nolo me amari dicit dñs. Improbis loquor. Auaris loquor. Pecuniam diligitis: tm̃me diligite. Certe melior sũ incõparabiliter. Nolo a vobis ampliorem amorem. Quantum diligitis pecuniam: tm̃ me amate. Erubescamus: saltim confiteamur. ꝛ pectora tundamus. non vt super peccata nostra pauimentũ solidemus. Naꝫ qui tundit pectus ꝛ non corrigitur: solidat peccata et non tollit. Tũdamus pectus ꝛ cedamus. ꝛ corrigamur a nobis: ne ille postea nos cedat qui magister est. Diximꝰ enim iam quid hic discatur: quare discatur. Quare isti in scolam: ꝛ vapulasti ꝛ a parentibus ductus. et fugitans quesitus ꝛ inuentus attractus es: ꝛ adductꝰ extensus es? Quare vapulasti? quare tanta mala in pueritia pertulisti vt disceres. Quid disceres? Litteras. Quare? vt hr̃etur pecunia. aut vt compareť honor. ꝛ teneret sublimitas dignitatis Uide q̃ periturus es propť perituram rem. Peritura rem cum tãto labore didicisti in tantis penis: et amabat te qui te ad penas trahebat. Ipse qui te amabat ipse te ad penas trahebat: vt vapulares amando faciebat vt disceres. Quid? Litteras. Bonum sunt littere? Bone noui dicturus es mihi. Quare et vos epi litteras non legistis? B Quare non diuinas scripturas in ipsa litteratura tractastis? Ita vero sed non ad hoc didimus littras. Non enim parentes nostri quando nos in scolaꝫ mittebant: hoc nobis dicebant. Discite litteras vt habeatis vnde legere possitis codices dominicos. Nec ipsi christiani filiis suis hoc dicunt. Sed quid? discite litteras. Quare? Ut sis homo. Quid enim? Modo pecus sum? Quod dico vt sis homo. hoc est vt sis eminens inter homines. Unde et illud prouerbium. Quantum habebis tantus eris: vt habeas q̃tum ceteri: aut q̃tum pauci. aut plusq̃ ceteri: aut plusq̃ pauci. habeas inde honores: habeas inde dignitatem Et vbi erunt ista omnia cum mors venerit? Quomodo stimulat. quomõ metus iste interpellat? Quomodo nomen ipsum a me commemoratum omnium corda percussit? Quomodo timorẽ vr̃z teste gemitu declarastis? Audiui: audiui: gemuistis: mortem timetis. Si timetis: quare non cauetis? Mortem timetis. Quid timetis? Uentura est Timeam an non timeam: venire habet. Sero an cito ventura est? Si timeas: non efficies: vt non sit quod times. Illud potius time: quod si nolis non erit. Quid? Peccare. Peccare time. quia si amaueris peccata in aliaꝫ mortem irrues: quo posses non venire: si non amares peccata. Modo autem peruersus plus amas mortem q̃ vitam? Absit inquis. Quis est hominuꝫ qui plus amet mortem q̃ vitam? Forte conuinco te q: plus amas mortem q̃ vitam. Ecce vnde te conuinco. Amas tunicam tuã: bonam eam vis. Amas villam tuã: bonam eaꝫ vis. Amas filium tuũ: bonum eum vis Amas amicum tuum: bonum eum vis Amas domum tuã: bonam eam vis. Quid est q̃etiam bonam vis habere mortem? Quotidie enim rogas vt qm̃ mors ventura est; bonam mortem tibi det deus: ꝛ dicis. Deꝰ auertat a me malam mortem. C Plus ẽ amas mortem tuam q̃ vitam tuaꝫ. Non male times: ꝛ male viuere non times. Corrige male viuere: time male mori. Sed noli timere. Non potest male mori: qui bene vixerit. prorsus confirmo. Audeo dicere Credidi: propter quod locutus sum. Non potest male mori: qui bene vixerit. Iam tu dicis tibi. Non multi iusti naufragio perierunt? Certe non potest male mori: qui bene vixerit. Non multos iustos gladius peremit hosti-

lis? Certe non potest male mori: qui be-
ne vixerit. Non multos iustos latrones
occiderunt? Nō multos iustos bestie la
niauerunt? Certe non potest male mori:
qui bene vixerit. Et ego respōdeo. Hec
eni tibi videt mala mors naufragio pe-
rire gladio percuti: a bestiis laniari.
mors mala tibi esse videt. Nonne has
mortes martires subierūt quorꝝ natali-
cia celebramus? Quod genꝰ mortis nō
subiert? Et tñ si xpiani sumus: si i domo
discipline nos esse meminimus vel cum
hic sumꝰ vel cum hic audimus: si excun
tes hinc nō obliuiscimur. si meminimꝰ
qd hic audimus: nōne martires beatifi
camus? Quere mortes martirū. Ocu-
los carnis interroga: male mortui sunt.
Oculos fidei interroga. pciosa est in con-
spectu dñi mors sctōrum eius. Quicqd
ḡ est quod exhorres in morte: omnino
non exhorreas si eos imitaris. Id age
vt bonam vitam habeas: ꝛ quecūqꝫ oc-
casio fuerit vt exeas de hoc corpe: eris
ad requiem. eris ad beatitudinem. que
non habet timorem nec finem. Nam q̄si
bona mors diuitis in purpura ꝛ bisso:
sed mala mors sitientis ꝛ inter tormen-
ta guttā aque nesiderantis. Quasi ma-
la mors iacentis pauperis ante ianuaꝫ
diuitis: inter linguas canum: in fame ꝛ
sitis: micas de mensa desiderantis. Ma
la mors auersanda mors finem respice:
christianus es: fidei oculum intende.
Contigit mori inopem illum: ꝛ deferri
ab angelis in sinum abrae. Quid pro-
derat diuiti sepulcrum marmoreum: si-
tienti apud inferos? D
Quid oberant pauperi panni cum sa-
nie vlcerꝝ eius requiescēti in sinu abrae?
Longe vidit eum requiescentem: quem
contempserat iacentem. Modo elige
mortem. Dic mihi: quis bene mortuus
est: quis male? Puto quia melius ille
pauper q̄ ille diues. An vis aromatibꝰ
sepeliri. et ad inferos sitire? Respōdes.
Absit a me Puto ꝙ hoc dices. Disces
ergo bene mori: si didiceris bene viue-
re. Merces enim bone vite eterna est.
Qui discunt christiani sunt. Qui audi-
unt ꝛ non discunt: quid ad seminantem?
Seminantis manum non terret via: nō
terrēt lapides non terrent spine. Iactat
ille quod suum est. Qui timuerit ne ca-
dat in terram malam: non peruenit ad
terram bonam. Et nos dicimus: spargi
mus semina: iactamus semina. Sunt q̄
contemnunt: sunt qui reprehendunt: sūt
qui irrident. Istos si nos timuerimus:
nichil habemus seminare ꝛ in messe ha
bemꝰ esurire. Ergo veniat semen ad ter
ram bonaꝫ. Scio ꝙ q̄ audit ꝛ bñ audit:
deficit ꝛ pficit. Deficit iniqtati: pficit ve
ritati Deficit seculo: pficit deo. Quis
est eni magister qui docꝫ? Non qualiscū
qꝫ homo: sꝫ apostolus. Plane apostolꝰ
ꝛ tñ non apostolus. An vultis inquit ex
pimētum eius accipere: q̄ in me loquit
xp̄s? Christus est qui docet: cathedram
in celo habet: vt paulo ante dixi. Sco-
la ipsius i terra est: ꝛ scola ipsius corpꝰ
ipsius est. Caput docet membra sua: lin
gua loquitur pedibus suis. Christus ē
qui docet. Audiamꝰ timeamꝰ: faciamꝰ.
Et nc ꝯtēnas ip̄m xp̄m: qꝛ propt te i car
ne natus est. pannis mortalitatis circū-
datus. Propt te esuriuit ꝛ sitiuit. Pro
pter te lassatus ad puteum sedit. Pro-
pter te fatigatus i naui dormiuit. Pro
pter te contumelias indignas audiuit.
Propter te a facie sua sputa hominum
non abegit. Propter te alapas in faciē
suam accepit. Propter te in ligno pepē
pit. Propter te animam effudit. Pro-
pter te in sepulcro positus est. Hec om-
nia forte contemnas in christo? Vis nos
se quis sit? Recole euāgelium quod au-
disti. Ego ꝛ pater vnum sumus. Nos
conuersi ad deum precepta eius custo-
diamus: vt etna p̄mia ab ipso pcipia-
mus p̄stāte eodē dño nr̄o iesu xp̄o q̄ cuꝫ
pr̄e ꝛ sp̄ūsancto viuit ꝛ regnat in secu-
la seculorum. Amen.

¶ Explicit liber beati
Augustini episcopi de
disciplina christiana.

Sermo sancti augu-
stini de charitate. E

Diuinaꝝ
scripturarũ mĺ-
tiplicẽ abũdãti-
am: latissimãq
doctrinam fra-
tres charissimi
sine vllo errore
conprehendit: ⁊
sine vllo labore
custodit: cuius cor plenum est charitate
dicente opostolo. Plenitudo autem le-
gis est charitas. Et alio loco. Finis au
tem precepti est charitas de corde puro
⁊ consciencia bona: ⁊ fide non ficta. Si
ergo non vacat omnes paginas scriptu
rarum reuoluere. tenet charitatem: ⁊
in ea inuenies omnem scientiaȝ. Quid
est autem precepti finis nisi precepti ad
impletio? Quid ẽ precepti adimpletio:
nisi legis plenitudo. Quod ergo ibi di-
xit plenitudo legis est charitas hoc eti-
am hic dixit: finis precepti est charitas
Nec dubitari vllo modo potest ꝙ tem-
plum dei sit homo in quo habitat chari
tas. Respice ad numera ecclesie: ⁊ vni-
uersis excellentius charitatis munus
cognosces: que vt olium non potest p̃-
mi in imo sed senper superebullit. Dili-
ge ⁊ fac quod vis. Charitas causa est ⁊
mater omnium virtutum: que si desit
frustra habentur cetera: si autem assit
habentur omnia. Omnia fiunt facilia
charitate. Mandatũ dei non habet gra
ue. Quomodo enim est graue cum sit
dilectionis mandatum. Aut enim quis
non diligit: ⁊ iam graue est. aut diligit
⁊ graue esse non potest. dicit enim ⁊ io-
hannes. Deus charitas est. Hec autẽ di
cẽtes apostoli: ⁊ nobis p̃cellẽtiã charita
tis commẽdãtes: non vtiq aliud nisi qď
comederant ructare potuerunt. Ipse q̃
dẽ domin⁹ pascẽs eos v̄bo salutis. V̄bo
charitatis quod est ipse panis viu⁹ qui
de celo descẽdit: mãdatũ inquit nouum
do vobis: vt vos inuicem diligatis: si-
cut dilexi vos. Et iterũ. In hoc scient om
nes q2 discipuli⁹ mei estis si vos inuicem
dilexeritis. Ille ğ qui venit ꝑ crucis irri
sionẽ carnis pimere corruptionẽ: ⁊ vetu
statẽ vinculi mortis nr̃e sue mortis no-
uitate dissoluere mãdato nouo fecit ho
minẽ nouum. Res enim vetus erat: vt
hõ moreref. Quod ne semꝑ valeret in
homine res noua facta ẽ: vt deus more
ref. F Sed q2 in carne
mortu⁹ est: nõ in diuinitate: ꝑ sempitnã
vitam diuinitatis: non ꝑmisit eẽ sempit
num interitum carnis. Itaq sicut dicit
apostolus Christus mortuus est propt
delicta nostra: ⁊ resurrexit propter iu-
stificationem nostram. Qui ergo con
tra mortis vetustatem: attulit vite no-
uitatem: ipse contra vetus peccatum
opposuit nouum mandatum. Quapro
pter quisquis vetus peccatum vis exti-
guere: mandato nouo extingue cupidi-
tatem: et amplectere charitatem. Si-
cut enim radix omnium maloruȝ est cu-
piditas. ita et radix omnium bonorum
est charitas. Totam magnitudinem di
uinorum eloquiorum ⁊ latitudinem: se
cura possidet charitas: qua deum pro-
ximumq diligimus. Docȝ enim nos ce
lestis vnus magister. ⁊ dicit. Diliges
dominum deum tuuȝ ex toto corde tuo:
et ex tota anima tua: et ex tota mente
tua: ⁊ diliges proximum tuum tanꝙ te
ipsuȝ. In his duobus preceptis tota lex
pendet ⁊ prophete. Si ergo non vacat
omnes paginas sanctas perscutari: om
nia volumina sermonum euoluere: om
nia scripturaruȝ secreta penetrare: tene
charitatem: ibi pendent omnia. ita tene
bis quod ibi didicisti: tenebis etiam qď
nondum didicisti. Si eniȝ nosti charita-
tẽ: aliquid nosti vnde ⁊ illď pẽdet quod
forte non nosti. Et in eo quod in scriptu
ris intelligis: charitas patet. in eo qď
non intelligis: charitas latet. Ille itaq
tenet ⁊ quod patȝ: ⁊ quod latȝ in diuinis
s̃monibus qui charitatẽ tenet in mori-
bus. Charitas ẽ vt mihi videf recta vo
lũtas ab oĩbus terrenis ac p̃sẽtib⁹ ꝓrsus
auersa: iuncta deo inseparabilif ⁊ vnita

igne quodam spiritussancti a quo est et in quem refertur incensa: inquinamenti omis extranea: corruptionis nescia: nullius cõmutabilitatis obnoxia: sup omnia que carnaliter diligũtur excelsa: affectionum omnium potentissima: diuine cõtemplationis auida: in omnibus semper inuicta: summa actionum bonorũ: salus morum: finis celestiũ preceptorũ: mors criminũ: vita virtutuȝ: virtus pugnantium: palma victorum: arma sãctarum mentium: causa meritorum bonorum: premium perfectorum: sine qua nullus deo complacuit: fructuosa in penitentibus: leta in proficiẽtibus: gloriosa in perseuerantib⁹ victoriosa in martiribus: operosa in omnibus omnino fidelibus: ex qua quicquid ẽ boni operis viuit. ¶ Quapropter fratres sectamini charitatẽ. dulce ac salubre vinculum mentium. sine qua diues pauper est. ⁊ cum qua pauper diues est. Hec in aduersitatibus tolerat. in prosperitatibus temperat. in duris passionibus fortis. in bonis operibus hilaris. In temptatiõe tutissima i hospitalitate latissima. inter veros fratres letissima. inter falsos patientissima. In abel per sacrificium grata. in noe per diluuium secura. in abrae peregrinatione fidelissima. in moyse inter iniurias lenissima. i dauid tribulationibus mãsuetissima. in trib⁹ pueris blandos ignes innocenter spectat. in machabeis seuos ignes fortiter tolerat. casta in susanna erga virum. in anna post virum. in maria preter viruȝ. Libera in paulo ad arguendum. humilis in petro ad obediendum. humana i xp̃ianis ad confitendum: diuina in xp̃o ad ignoscendum. Sed ego de charitate quid maius aut vberius possum dicere: q̃ per os ap̃li laudes eius intonat dominus: supereminentem viam demõstrantis atq; dicentis. Si linguis hominum loquar et angelorum: charitatem autem non habeam: factus sum velut eramentum sonans: aut cymbalum tinniens. Et si habuero p̃phetiam ⁊ nouerim misteria omnia: ⁊ omnem scientiã: et habuero omnem fidem: ita vt montes transferam: charitatem autem non habeam: nihil mihi prodest. ¶ Charitas magnanima est benigna est. charitas non emulatur: non agit perperam. Non inflatur. nõ dehonestatur. nõ querit que sua sunt non irritatur. nõ cogitat malum. non gaudet super iniquitate. congaudet autẽ veritati. omnia tolerat. omnia credit. omnia sperat. omnia suffert. charitas nunq̃ cadit. Quanta est anima ista litterarum prophetie virtus. sacramentorum salus. scientie solidamentum. fidei fructus. diuitie pauperum. vita morientium. Quid tam magnanimuȝ q̃ pro impijs mori? Quid tã benignũ q̃ inimicos diligere? Sola est quam felicitas aliena non premit: quia nõ emulatur. Sola est quã felicitas sua non extollit: quia non inflatur. Sola est quam conscientia mala non pungit: q; non agit perperam. Inter obprobria secura ẽ: inter odia benefica est: iter iras placida est: inter insidias innocens: inẽ iniquitates gemẽs: i veritate respirãs. Quid illa fortius non ad retribuẽdas sed ad nõ curandas iniurias? Quid illa fidelius: non vanitati sed eternitati? Nam ideo tolerat omnia in presenti vita: quia credit omnia de futura vita: et suffert omnia que hic irrogantur: quia sperat omnia que ibi promittunẽ. Merito nunq̃ cadit. Ergo sectemini charitatem: ⁊ eam sancte cogitantes afferre fructum iusticie. Et quicq̃d vberius q̃ ego dicere potui. vos inueneritis in ei⁹ laudibus: appareat in vestris morib⁹. Oportet enim vt senilis sermo non solũ sit non grauis: sed etiam breuis.

¶ Explicit sermo sancti Augustini de charitate.

Sequitur liber sãcti Augustini de decem chordis

J

Incipit liber sancti Augustini de decem chordis. I

Dominꝰ ⁊ deus nr̄ misericors ⁊ miserator lōganimis ⁊ multū misericors ⁊ verax: q̄ largiter ꝓrogat miaȝ in p̄senti seculo: tā seuere minat̄ iudiciū in futuro sclo. Uerba q̄ dixi scripta sūt. ⁊ diuinis autoritatibꝰ cōtinent̄: q2 misericors ⁊ miserator dn̄s longanimis ⁊ multum misericors ⁊ verax. Multū delectat omnes peccatores ⁊ amatores huius seculi. q2 misericors ⁊ miserator dn̄s: q2 longanimis ⁊ multum misericors. Sed si amas tam multa mitia time ibi ⁊ vltimum quod ait. ⁊ verax. Si enim nihil aliud diceret nisi misericors et miserator dn̄s lōganimis ⁊ multū misericors: quasi iā conuerteres te ad securitatem ⁊ impunitatem ⁊ ad licentiam peccatorum: faceres quod velles: vtereris seculo: vel q̄ntum tibi permitteretur vel q̄ntum tibi libido iussisset. Et si quis te bene admonēdo obiurgaret atq3 terreret vt cohiberes te ab imoderato fluxu eūdo post concupiscentias tuas. ⁊ deserendo deuȝ tuū. inter medias voces obiurgantis obsisteres: impudenti quidē frōte: veluti audita diuina autoritate ⁊ legeres de libro dominico. Quid me terres de deo nostro? Ille misericors est et miserator: ⁊ multum misericors. Ne talia homines dicerent vnum verbuȝ addidit in fine. quod ait ⁊ verax. et excussit leticiam male presumentium. ⁊ induxit timorem dolentiuȝ. Gaudeamus ad miam dn̄i. sed timeamus iudicium domini. Parcit: sed non tacet. Tacet: sed non semꝑ tacebit. Audi dū non tacet in verbo: ne nō tibi vacet audire dū nō tacebit in iudicio. K Modo enī licȝ tibi causam tuā cōponere. Ante vltimū iudicium dei tui compone causam tuā. Non est vnde presumas cum ille venerit: nec falsos testes adduces quibꝰ ille fallatur. nec patronū fraudulentis circūuentionibus ⁊ linguosis artibus adhibebis: nec ambies aliquo modo vt iudicem possis corrumpere. Quid ergo ages apud talem iudicē: quē nec fallere nec corrūpere poteris. ⁊ tamē est qđ agas. Tunc enim ip̄e erit iudex cause tue: qui modo est testis vite tue. Clamauimus et laudauimus cōponamꝰ causam nostram. Qui testis est operuȝ nostrorum. ipse testis est vocū istaruȝ. Nō sint inanes: conuertantur ad gemitum. Tempus est cōcordandi cū aduersario tuo cito. Tā longanimis est deus vidēdo iniqua ⁊ non puniendo. vt tn̄ cito sit futurū iudicium. More quippe humane vite prolixū est: qđ deo breue est. Sȝ et ipsi seculo ⁊ humano generi qđ lōge videtur quid consolatur? Nunquid si totius generis humani vltimus dies longe est: vniuscuiusq3 dies vltimus lōge est? Hoc dico ex adam multi āni euoluti sunt. multi anni fluxerūt: ⁊ deinceps fluent. non quidē tam multi. sed tamen vsq3 in finē seculi transibūt anni. sicut et illi transierunt. Longum videtur quod restat q̄ q̄ non erit tantum q̄ntum transactum est. ⁊ tamen ex transacto preterito tempore. sperandus est finis reliqui temporis. Fuit tūc quidem dies qui diceretur hodiernus: ex illo vsq3 ad hunc hodiernum. nonne quicq̄d fuit futuruȝ preteritum factū est? Tale habetur acsi non fuerit. Sic erit quicq̄d restat extremum. Sed si et hoc longum sit prolixuȝ q̄ntum putaueris. q̄ntum dixeris. q̄ntum cogitaueris. q̄ntum tibi nō format scriptura. sed fingit cogitatio: q̄ntūuis diey iudicij ꝓlonga nunq̄d vltimum diē tuū id est vite tue quo exiturus es de hoc corpore ꝑducturus es in lōguȝ? Sit tibi senectus certa si potest: cui autē pōt nonne ex quo homo incipit viuere iam potest ⁊ mori? Possibilitatem mortis initiū vite facit. L In hac terra ⁊

in genere humano ille solus mori nondum potest: qui nondum cepit viuere. Incertus ergo dies tanquam quotidianus sperandus est. Si autem tanquam quotidianus est incertus dies. componatur cum aduersario dum est tecum in via. Via enim vocatur hec via: per quam omnes transeunt et non recedit iste aduersarius. Quis est autem iste aduersarius? Aduersarius iste non est dyabolus. Nam nunquam te hortaretur scriptura vt cum dyabolo concordares.

Est alius ergo aduersarius: quem sibi homo facit aduersarium. Nam ille si aduersarius esset: tecum in via non esset. Ad hoc est tecum in via: vt concordet tecum. Scit enim quia nisi in via te cum concordaueris: iam tradet te iudici. iudex autem ministro: minister in carcerem. Eloquia ista euangelica sunt recordantur nobiscum: vel qui legerunt vel qui audierunt. Ergo quis est aduersarius? Sermo dei. Sermo dei aduersarius tuus est. Quare aduersarius tuus est? Quia contraria iubet que tu facis. Dicit tibi. Unus est deus vnum deum cole. Tu vis demisso vno deo tuo tanquam legitimo viro anime: fornicari per multa demonia. Et quod est grauius non quasi aperte deserens et repudians sicut apostate faciunt: sed tanquam manens in domo viri tui admittis adulteros id est tanquam christianus non dimittis ecclesiam: consulis mathematicos: aut aruspices: aut augures: aut maleficos quasi de viri domo non recedens adultera anima: et manens in eius coniugio fornicaris. Dicitur tibi. Ne accipias in vanum nomen dei tui. Ne existimes creaturam esse christum: quia pro te suscepit creaturam: et tu contemnis eum qui equalis est patri: et vnus cum patre. Dicitur tibi vt spiritualiter obserues sabbatum. non quomodo iudei obseruant sabbatum carnali ocio.

Uacare enim volunt ad nugas atque luxurias suas. Melius enim faceret iudeus in agro suo aliquid vtile: quam in theatro seditiosus existeret. Et melius femine eorum die sabbati lanam facerent quam tota die in neomeniis suis impudice saltarent. Tibi autem dicitur vt obserues spiritualiter sabbatum. in spe future quietis quam tibi promittit dominus. M Quisquis autem propter illam quietem futuram agit quicquid potest quamuis laboriosum videatur quod agit: tamen si ad fidem promisse quietis id fert nondum quidem sabbatum habes in re: sed habes in spe. Tu autem ad hoc vis requiescere vt labores: cum ad hoc debeas laborare vt requiescas. Dicitur tibi. Honora patrem tuum et matrem tuam. Contumeliam irrogas parentibus: quam non vis pati a filiis tuis. Dicitur tibi. Non occides. Tu autem occidere vis inimicum tuum. Et ideo forte non facis quia times iudicem hominem: non quia cogitas deum. Ignoras quia ille testis est cogitationum. Illo viuo quem vis mori: te homicidam tenet in corde. Dicitur tibi. Non mechaberis: id est non ibis ad aliquam aliam preter vxorem tuam. Tu autem exigis hoc ab vxore: et non vis reddere hoc vxori. Et cum debeas in virtute precedere vxorem: quoniam castitas virtus est: tu subito vno impetu libidinis cadis: et vis vxorem tuam victricem esse: tu victus iacens. Et cum tu caput sis vxoris tue: precedit te ad deum: cuius caput es. Uis domum tuam capite deorsum pendere. Caput enim mulieris est vir. Ubi autem melius viuit mulier quam vir: capite deorsum pendet domus. Si caput est vir: melius debet viuere vir: et precedere in omnibus bonis factis vxorem suam: vt illa imitetur virum et sequatur caput suum. Quomodo caput ecclesie christus est: et hoc iubetur ecclesie vt sequatur caput suum: et vt per vestigia ambulet capitis sui: sic vniuscuiusque domus habet caput virum: tanquam carnem feminam. Quo caput ducit: illuc debet sequi corpus. Quare ergo vult caput ire: quo non vult vt corpus sequatur? Quare vult ire vir: quo non vult vt sequatur vxor? Hec iubendo sermo dei aduersarius est. Nolunt enim homines

facere quod vult smo dei. Et quid dicã
quia aduersarius est smo dei quoniam
iubet. Timeo ne egoipse aduersarius
sim quibusdam: quia hec loquor Quid
ad me pertinet? Fortem me faciat qui
terret vt loquar: vt non timeam quere-
las hominũ. Nam q̃ nolunt castitatem
suare vxoribus suis ꝛ abundant: tales
nolunt me ista dicere. N
Sed velint nolint dicturus sum. Si enĩ
vos non exhortor vt cum adũsario con-
cordetis: ego cum illo in lite remanebo
Qui vobis iubet vt faciatis ipse nobis
iubet vt loquamur. Si non faciẽdo qđ
iubet vt faciatis aduersarij eius estis.
non dicendo quod iubet vt dicamus ad
uersarij eius remanebimus. Nunquid
in ceteris que supra dixi multis immo-
ratus sum? Hoc enim presumimus de
charitate vestra: quia vnum deum co-
litis: hoc presumimus de fide catholica
que in vobis est: quia filium dei equa-
lem patri creditis: nec inuanum acci-
pitis nomen domini dei vr̃i: vt putetis
creaturam esse filium dei: quoniam om
nis creatura vanitati subiecta est. Sed
creditis cum equalẽ pr̃i eẽ: deuꝫ de deo
vbũ apđ deũ vbũ deũ p quod facta sũt
oĩa: lumẽ de lumine coeternum illi qui ge
nuit vnum cum illo qui genuit. Et hoc
vbum creditis assumpsisse creaturam
de vgine maria: assumpsisse mortalita
tem: ꝛ passum fuisse pro nobis: ea legi-
mus ꝛ credimus vt saluemur: nec in eo
immoratus sum: vt quicquid facitis ꝓ
spe futura faciatis. Noui eniꝫ omnium
xp̃ianorũ mẽtes de futuro seculo cogi-
tare. Qui eni de futuro seculo non cogi
tat: nec propterea xp̃ianus est: vt id qđ
in fine deus ꝓmittit accipiat nõdũ xp̃ia
nus ẽ. Neq; in eo immorat⁹ sum: vbi di
cit smo dei. Honora pr̃em ꝛ mr̃eꝫ tuam
Multi enim honorant parẽtes: ꝛ raro
inuenimus parentes conquerentes de
improbitate filiorum: q̃uis non desint.
Sed tamẽ q̃ raro fit: tam breuiter mo
uendum fuit. Neq; in eo vbi dictum est
Non occides: immorari volui. Non enĩ
credo hic turbam esse homicidarum.
Illđ vero malum late serpens plus oc-
cupauit: ꝛ in eo vehementius irritatur
aduersarius ille: qui ideo clamat: vt sit
aliquãdo amic⁹. Querele quotidiane
sunt q̃q̃ ipse femine nec iam audent cõ
queri de viris suis. Ita inuadens om-
nia consuetudo pro lege obseruatur vt
iam ꝛ mulieribus forte persuasum sit li
cere hoc viris: non licere mulieribus.
O Solent enim audire ad
ductas esse mulieres ad forum que for-
te cum suis inuente sunt. Adductum vi
rum ad forum quia inuẽtus est cum an
cilla sua nunq̃ audierunt. Cum sit par
peccatum. In peccato pari innocentio-
rem facit videri virum: non diuina ve-
ritas: sed humana peruersitas. Et si for
te hodie acriorem quisq̃ passus fuerit
vxorem suam: ꝛ liberius murmurantẽ:
cui iam videbatur quia licebat viro: et
audiuit in ecclesia: quia non licꝫ viro.
Si ergo passus fuerit vxorem suam li-
berius iam vt dixi murmurantem ꝛ di-
cẽtem sibi. non licꝫ quod facis: simul au
diuimus: christiani sumus: quod a me
exigis: redde michi. Fidem tibi debeo:
fidem mihi debes. fidẽ christo ambo de
bemus. Et si me fallis: cum non fallis
cuius sumus. nõ fallis cum q̃ nos emit.
Hec atq; huiusmodi audiẽs ille que nõ
solet: dũ non vult in se fieri sanus: in me
fit insanus. Irascit᷑. maledicit. fortassis
etiam dicit. Quomodo factũ est vt huc
ille veniret? aut vxor mea ipso die in ec
clesiam procederet? Et hoc credo q̃ in
cogitatione sua dicat. Naꝫ libere erum
pere in vocem non audet. nec ante solaꝫ
vxorem suam. Fortassis enim si sic eru-
perit ꝛ hoc dixerit. potest illa responde-
re ꝛ dicere. Quare maledicis: cui pau-
lo ante acclamabas? Certe coniuges su
mus: cum lingua tua discordas mecũ
concorditer quomodo viuere poteris?
Nos fratres pericula vestra intuemur
non voluntates vestras attendimus.
Nam ꝛ medicus si voluntatem egri at
tendat nunq̃ illum curat. Quod non ẽ
faciendum: non fiat: quod prohibet de
us non fiat. Qui deo credit ab ipso au-
dit quod dicimus. Certe melius erat q̃
busdã nolẽtib⁹ corrigi vt vl' huc nõ venĩ

rem⁹:si ista dicturi eram⁹. vel q2 iaȝ venimus non ea diceremus. Audius tertio die memini me dixisse sctitati vestre q2 si cythared esssemus. aut hm̄oi aliquid populariter exhidentes ꝓ studijs nugacitatis vestre q̄ iā quesumus vt relinquatis:tenuissetis nos vt daremus vobis diē ⁊ q̄squis pro modulo suo cōferret nobis mercedē. Quare ambularemus delectati vanis cāticis. nulli rei ꝓfuturis ad tp̄s dulcibus:in posterum amaris? Talibus etenī turpitudinib⁹ cantionum animi humani illecti enervant et decidunt a virtute:defluentes i turpitudinem:et ꝓpter ipsas turpitudines postea sentiunt dolores. ⁊ cum magna amaritudine digerūt quod cū dulcedine tpali biberūt. Melius ergo nos amara vobis cantamus ad tp̄s: q̄ post ea dulcescant in vobis. Nec mercedem aliquam exigim⁹ nisi vt faciatis q̄ dicimus. Immo nō faciatis sdicim⁹ nos. Si autem oībus ille dicit q̄ neminem timet:⁊ per quem fit in noīe ipsius: et in glīa mie ipsius. vt ⁊ nos neminē timeamus:oēs audiuimus:omēs faciamus oēs cū nostro aduersario concordem⁹. Putate me cytharedū esse. quid vobis possum amplius canere? Ecce psalterium fero:decē chordas habet. hoc vos paulo ante cātastis anteqū inciperē loqui chorus me⁹ vos fuistis. Nōne vos paulo ante cantastis? Ps De⁹ cāticū nouū cantabo tibi: in psalterio decē chordaꝝ psallā tibi. Ipsas autē decē chordas mō pcutio. Quare amara est vox psalterij dei. Psallā tibi in psalterio decē chordaꝝ? Non vobis hoc canto qd̄ vos non faciatis. Decalogus enī legis decē precepta habet:q̄ decē precepta sunt sic distributa: vt tria pertineāt ad deum:septem pertineant ad hoies. Tria ad deū q̄ iā dixi. Unus est de⁹ noster ei nullā similitudinem debemus facere:⁊ nō fornicari post deū q̄ vnus est: qui deus:⁊ xp̄s filius dei vnum est cum patre. Et ideo non debet a nobis accipi in vanum vt putemus eū factū:id est creaturam aliquā:per quem facta sunt omnia. quia ipse vnus deus pater et filius ⁊ spiritussanctus. In spiritusancto hoc est in dono dei:requies nobis sempiterna promittitur. Inde modo pignus accepimus. Sic enim dicit apostolus. Qui dedit nobis pignus spiritum. Si pignus accipimus vt incipiamus in domino et in deo nostro esse trāquilli. vt simus in deo nostro mites. simus in deo patientes:erim⁹ etiam in illo vnde pignus accipimus ineternum quieti:quod erit sabbatum sabbatoruȝ propter ipsam requiem pertinentem ad donum spiritussancti. Tertium atq3 preceptum de sabbato quod diximus quod carnaliter iudei celebrant: nos spiritaliter agnoscamus. Nam quia spiritussanctus septiformis dicitur. propterea septimum diem sanctificauit deus quando fecit omnia opera sua:sicut in genesi scriptum legimus. Non ibi habes nominatam sanctificationem nisi illo die vbi dicitur. deus requieuit ab omnibus operibus suis. Non enim fatigatus erat deus vt diceretur:requieuit deus ab omnibus operibus suis: sed in illo verbo tibi laboranti requiem promisit. Ut quia fecit omnia bona valde ⁊ sic dicitur: requieuit deus: intelligas etiaȝ te post bona opera requieturum et sine fine requieturum. Nam omnia superiora que dicta sunt id est dies superiores habent vesperam. septimus iste dies nō habȝ vespam:vbi deus sanctificauit requiem. Q Df vbi factum est mane vt inciperet ip̄e dies. Non dictum est factum est vespe vt finirec̄ dies sed dictum est: factum ē mane vt fieret dies sine fine. Sic incipit ergo requies nostra quasi mane:sed non finitur: quia ineternum viuemus. Ad hanc spem quicquid facimus:si facimus:sabbatum obseruamus. Ipsa tertia chorda huius decalogi id est psalterij decachordi. In tribus enim chordis ad deum pertinent p̄cepta. Si diceref̄ nobis. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo:⁊ ex tota anima tua:⁊ ex tota mēte tua:⁊ de proximo nichil nostro dicerur: non esset decachordum sed tricordum. Quia vero addidit dn̄s. ⁊ diliges proximum tu-

um tanq̄ teipm̄.et contexuit dicens. In his duobus mandatis tota lex pendet et prophete: tota lex in duobus preceptis est. dilectione dei: et dilectione proximi. Ad duo itaque precepta .i. ad dilectionem dei et proximi pertinet decalogus. Ad primū preceptum tres chorde pertinent: q2 deus trinitas. ad alterum vero preceptū .i. ad dilectionē proximi septē chorde. quō viuatur inter homines. Nam ipse numerus septenarius tanq̄ septem chordarū icipit ab honore parentum. Honora patrē tuum et matrem tuā. Ad parentes eīn suos hō aperit oculos. et hec vita ab eorū amicitia sumit exordiū. Quisq̄s autē suis parentibus non defert honorem: quib⁹ parcere poterit? Et dicit apostolus. Honora patrem tuum et matrem tuā. hoc est primum madatum. Quomodo primum quando quartum mādatum est: nisi quia in septenario numero est primum? Ad dilectionem proximi primū est in secunda tabula. Nam ideo due tabule legis date sunt. Deus enim famulo suo moysi in monte duas tabulas dedit. In quibus duabus tabulis lapideis conscripta erant decem precepta legis. quod est psalterium decem chordarum. Tria i vna tabula ad deum pertinentia: septem in altera tabula ad proximum. In altera ḡ tabula primū est. Honora patrem tuum et matrē tuam. Scdm̄ . non mechaberis. Tertium. nō occides. Quartum: non furaberis. Quintum: non falsum testimonium dices. Sextum: non concupisces vxorem proximi tui. Septimum: non concupisces rem proximi tui. Hec iungamus illis tribus ad dilectionem dei pertinētibus si in psalterio decem chordarum volumus cantare canticum nouum.

Attendat enim charitas vestra vt dicam vel quod deus suggesserit. Accepit legem populus iudeorum Ista in decalogo non obseruauit. Et quicunq̄ obtemperabant: timore obtemperabant pene non amore iusticie: portabant psalterium non cantabant. Cantanti enim voluptas timenti onus est. Ideo vetus homo: aut non facit: aut timore facit. non amore sanctitatis non delectatione castitatis: temperantie charitatis: sed timore. Vetus eīn hō est: et vetus hō vetus canticum cantare potest: non nouū. Ut autē cantet cāticū nouū: fit nouus homo. Quō autē possit esse nouus hō: audi non me s̄ aplm̄ dicentē. Exuite vos veterem hoiem: et induite nouū. Et ne quis putaret: cum dixit. exuite vos veterem hoiem et induite nouū: aliquid deponendum esse et aliquid accipiendum. cū de mutando preciperet homine: subiecit et ait. Qua propter deponentes mēdacium loquimini veritatē. Hoc est quod ait. Exuite veterem hoiem et induite nouum. hoc dixit: mutate mores. Seculuʒ diligebatis: deum diligite. Nugatoria iniq̄tatis: temporales voluptates diligebatis: proximum diligite. Si dilectione facitis: nouum canticum cantatis. Si timore facitis: facitis tamen: portatis q̄dē psalterium: s̄ nōdū cantatis. Si aūt nec faciatis: p̄iicitis ipsū psalteriū. Melius est tñ portare q̄ p̄iicē. Sed rursus melius ē cum voluptate cantare: q̄ cum onē portare. Nec peruenit ad canticum nouuʒ nisi iā cū voluptate cātās. Nam q̄ portat cum timore: adhuc in vetustate est. Et quid ē fres quod dico attēdite. Nō cōcordauit cum adūsario suo: q̄ cum timore adhuc facit. Timet eni ne veniat deus et dānet illum. Nam nondum delectat castitas nondum illū delectat iusticia: sed iudicium dei formidans a factis temperat. Nondum cōcupiscētiā ipsam damnat q̄ seuit i eo Nondū illū delectat qd̄ bonum ē: nondum ibi habʒ suauitatem vt cantet canticum nouum: s̄ de vetustate penas timet. Nondum concordauit cum adūsario. Tales eni homines plerumq̄ supplantanē tali cogitatione: vt dicant sibi Si fieri possz: non nobis minaretur deus. Non talia per prophetas suos diceret q̄ homies deberent: sed veniret et daret omibus idulgentiam. ignosceret oibus: postea veniret neminem mitteret i gehennam. Iam q2 iniquus est: iniquum

vult esse deuꝫ Uult te deus facere simi
lem sui ⁊ tu conaris deum facere simi-
leꝫ tui. Placeat tibi ergo deus qualis
est: non qualem illum esse vis. Peruer-
sus enim es: ⁊ talē vis esse deū qualis es:
non qualis est Si aūt placeat tibi qua-
lis est: corrigeris: ⁊ diriges ī eam regu
lā cor tuū a qua nūc alienꝰ distortus es
Placeat tibi deus qualis est. Non te
ipse amat qualis es: sed odit te qualis
es. Ideo tui miseretur. qꝛ odit te qua-
lis es. vt faciat te qualis nondum es
faciat te dixi qualis nondum es. Nam
illud tibi non promitit qꝛ faciet te qua-
lis es. Nā eris qualis est sed ad quen-
dam modum. i. imitator dei velut ima-
go: sed nō qualis imago est filius. Naꝫ
etiā imagines in hominibus diuerse sunt
filius hoīs habet imaginem p̄ris sui. ⁊
hoc est qđ pater eius. qꝛ hō est sicut pa-
ter eiꝰ. In speculo aūt imago tua non
hoc est qđ tu. Aliter est enim imago tua
in filio. aliter in speculo. In filio est ima
go tua sm̄ equalitatē substantie. in spe-
culo aūt ꝙ longe est a substantia. et tn̄
ē quedā imago tua: ꝙuis nō talis qua-
lis in filio tuo sm̄ substantiam. Sic in
creatura nō hoc est imago dei qđ est in
filio q̄ hoc est qđ pater. i. verbū dei per
qđ facta sunt oīa: Recipe ergo similitu
dinē dei quam per mala facta amisisti.
¶ sicut enim imago in nummo impa
toris aliter est: et aliter in filio. Nam
imago ⁊ imago est: sed aliter impressa
est in nummo. aliter in filio. aliter in so-
lido aureo imago imperatoris. Sic et
tu nūmus dei es ex hoc melior: qꝛ cū in
tellectu ⁊ cum quadā vita nūmus dei
es vt scias etiā cuius imaginem geras
⁊ ad cuius imaginē factꝰ sis. Nā num-
mus nescit se habere imaginē impera-
toris. Ergo vt dicere ceperam: odit te
deus qualis es. sed amat te talem qua-
lem te esse vult. et ideo ille te vt mute-
ris hortat̄. Concorda cū illo. ⁊ incipe p̄
mo bn̄ velle: ⁊ odisse te qualis es. hoc
sit tibi initiū concordie cū sermone dei:
vt incipias primo tu odisse te qualis
es. Cū ceperis ⁊ tu odisse te talē qualis
es: sicut te taleꝫ odit deus. incipis iam
ipm diligere deū qualis est. Egrū atte-
dite. Eger egrotantē se odit qualis est.
Inde incipit concordare cū medico. qꝛ
⁊ medicus odit eum qualis est. Naꝫ ideo
vult sanum esse: qꝛ odit eū febrientem: ⁊
est medicus febris ꝑsecutor: vt sit homi
nis liberator. Sic auaricia: sic libido:
sic odium: concupiscentia: luxuria. sic
nugacitas spectaculoruꝫ febres sūt ani-
me tue: debes illas odisse cum medico
tuo: ita concordas cum medico: niteris
cum medico: ⁊ libenter audis qđ iubet
medicꝰ: libent̄ facis qđ iubet medicus
⁊ proficiente iam sanitate incipiunt eti-
am iam delectare precepta. ꝙ onerosus
est cibus egris quādo reficiuntur: ⁊ pe-
iorē horā reputant egri refectionis sue
ꝙ sue accessionis: ⁊ tn̄ cogunt se cōcor-
dantes cū medico: ⁊ ꝙuis inuiti ⁊ oble
ctantes vincunt se vt aliquid accipiant
Quanta auiditate sani maiora perce-
pturi sunt: vnde egri minora vix accipi
unt. Sed vnde hoc factū est? Quia ode
rant febrē suā ⁊ cum medico concorda-
uerunt. ⁊ simul persequebat̄ febrē medi
cus ⁊ egrotus. Cū ḡ ⁊ nos talia dicimꝰ
non odimus nisi febres vr̄as: imo in no
bis ipsis sermo dei febres nostras odit.
cū quo cōcordare debetis. Nā nos q̄d
sumꝰ nisi liberandi vobiscū: sanandi vo-
biscū? Modo non me intuamini sed ser
monem dei. Nolite irasci medicamen-
to vestro: non inueni enim aliud qua
transirē. Ueni ad quintā chordam ho-
mo. Qui tango psalterium decē chor-
darū: nunq̄d preterimissurus eram qui-
tam? Immo assidue ꝑcussurus. In illa
enim video iacere pene totū genꝰ huma-
nū: in illa video plus laborare. Ipsam
percutiēdo quid dico. Nolite mechari
post vxores vestras: qꝛ non vultis vt me
chent̄ post vos vxores vestre. Nolite ire
vos: quo eas sequi nō vultis. Sine cau-
sa vos excusari conamini: quādo dicitis
Nunquid eo ad vxorem alienā? ad an-
cillam meam eo Uis vt dicat vxor tua
tibi Nunquid ad virum alienum? ad
seruum meum eo Dicis non est vxor
aliena ad quam vado Nunquid vis di-
cat̄ tibi: non est vir alienus ad quem va

do: Absit vt dicat hoc illa. Melius enim dolet te q̄ imiteƚ te. Illa enim casta et sctā femina ꝛ vere xpiana q̄ dolet forni cantem virum: ꝛ non dolet ꝓpter carnē sed ꝓpter charitatē. non iō vult vt non facias. qꝛ et ipsa non facit: sed quia ti non expedit. Nam si ꝓpterea non facit vt tu non facias: si feceris facict. ¶ Si autē deo illud debeat. si xpo illō de beat qō tu exigis. ꝛ ideo reddet qꝛ iu bet iste. ꝛ si fornicaƚ vir castitatem femi na illa deo exhibet. Xp̄us em̄ loquiƚ in cordibus bonaꝝ feminaꝝ. loquitur in tus vbi non audit vir: qꝛ nec dignus est si talis est. Loquiƚ ḡ ille interius ꝛ di cit. ꝛ filiā suā consolaƚ hm̄oi verbis. De iniurijs viri tui torqueris. quod tibi ei fecit dolere: sed ipsum noli imitari vt ma le facias sed ipe te imiteƚ in bono. Naꝫ in eo q̄ male facit noli eum putare ca put tuum: sed time me deū tuū. Nam si ꝛ in eo q̄ male facit caput est. ꝛ secutu rum est corpus caput suū: eunt ambo ꝑ preceps. Ut aūt non sequaƚ malum ca put suū teneat se ad caput ecclesie xp̄m huic debens castitatē suam. huic defe rens honorē suū. absens sit vir. presens sit vir. non peccat illa. qꝛ nunq̄ est ab sens cui debet vt non peccet. Hec ergo fratres mei facite. vt possitis cōcorda re cum aduersario. Nec amara sunt q̄ dico. aut si amara sunt curant. Potio ista si amara est accipiaƚ. qꝛ in pericu lo sunt viscera amara bibaƚ. Meli⁹ est modica amaritudo in faucibus: q̄ eter num tormentū in visceribus. Mutate ḡ vos: quicūq̄ non faciebatis hoc bonuꝫ castitatis. Iam facite Nolite dicere: nō potest non fieri. Fedum est fratres mei turpe est: vt vir dicat non posse fieri qō facit femina. Scelus est vt vir dicat nō possum. Qō pōt femina vir non potest? Quid em̄. illa carnem nō portat? prior a serpente decepta est. Caste vxores ve stre ostendūt vobis fieri posse quod nō vultis facere: ꝛ dicitis fieri non posse. Sed forte dices iō illaꝫ facilius facere posse: quia multa illi custodia est legis preceptum. diligentia maritalis: terror etiam legum publicarū. est etiā verecū die ꝛ pudoris illius magnum munimē tum. Multe custodie faciunt feminā ca stam. virum castum faciat ipsa virilitas Nam iō mulieri maior custodia: qꝛ ma ior infirmitas. Illa erubescit viro: tu nō erubescis xp̄o. Tu liberior qꝛ fortior: qꝛ facile vincis: ideo tibi commissus es. Sup illā ꝛ diligētia viri. ꝛ terror legum ꝛ consuetudo moꝝ. ꝛ verecundia maior et deus sup te n̄r deus. Iuuenis enim facile pares viros quibus non timeas erubescere. quia faciunt id multi. Et tā ta est peruersitas generis humani: vt aliquando metuēdum sit ne castus eru bescat inter impudicos. ¶ X ¶ Iō nō cesso tangere istā quintā chordā ꝓpter ip̄am peruersam consuetudinem ꝛ labē totius vt diri generis humani. Si quis inter vos faciat homicidium qō auer tat deus: pellere eum vultis de patria et continuo si fieri potest excludere. Si quis faciat furtū: odistis illū: nec vide re vultis. Si quis dicat falsum testimo niū: abominamini nec vobis hō videƚ. Et q̄s concupiscat alienas res: raptor ꝛ iniustus deputaƚ. Si q̄s volutaƚ cum ancillis suis: amatur: blande accipitur. conuertuntur vulnera in ioca. Si quis aūt existat q̄ dicat se castum. non facere adulteriū: notū aūt sit q̄ non faciat. eru bescit accedere ad illos non sui similes ne insultent. ne irrideāt. ne dicant nō eē virum. Ad hoc delapsa est humana per uersitas vt vir habeaƚ a libidine vict⁹. et vir non habeaƚ victor libidinis. Tri umphantes exultant et non sunt viri: iacent prostrati et viri sunt. Si specta res: ille tibi videretur fortior q̄ iaceret sub bestia q̄ q̄ pimeret bestiam? Sed qꝛ dissimulatis a pugna interiore et dele ctant vos pugne exteriores. iō non vul tis pertinere ad canticum nouū: vbi di citur. Qui docet manus meas ad preli um: ꝛ digitos meos ad bellū. Est enim bellū qō secū agit hō dimicans contra concupiscentias malas: frenans auari ciam: elidens supbiam: suffocans ambi tionē: trucidans libidinē. Has pugnas facis in occulto: et non vinceris in aper to. Ad hoc docenƚ man⁹ vestre ad pre

lium:et digiti vestri ad bellum. Non est hoc in spectaculis vestris. In illis spectaculis nō idē est venator qđ cytharista. aliud agit venator. aliud cytharista In spectaculo dei vnū est. y
Tange easdem decē chordas et feras occides: vtrūqꝫ simul facis. Tāgis primā chordā qua colitꝰ vnus deus: cecidit bestia supstitiōis Tangis secundam q̄ non accipis nomen dei tui in vanum cecidit bestia erroris nephandarum heresum que id putauerunt. Tangis tertiā chordā vbi pro spe future quietis facis quicqd facis: interficitur crudelior ceteris bestijs amor seculi huius. Propter enim amorē seculi huiꝰ laborant homines in omībus negocijs. Tu autem in omibꝰ bonis opibꝰ tuis labora. non ꝓpter amorē seculi huius: sꝫ ꝓpter requiem sempiternā quā ꝓmittit deus. Uide quō vtrūqꝫ simul facis: et chordas tangis ꝛ bestias occidis. i. ꝛ cytharista es ꝛ venator. Nō vos delectant talia spectacula vbi non promeremur oculos editoris: sed oculos redemptoris. Honora partem tuū et matrē tuā: tāgis quartā chordā vt honorē parētibus deferas cecidit bestia impietatis. Non mechaberis: tangis quītam chordam: cecidit bestia libidinis. Non occides: tangis sextam chordā: cecidit bestia crudelitatis Nō furtū facies tāgis septimā chordam: cecidit bestia rapacitatis. Non falsum testimonium dīces: tangis octauā chordā: cecidit bestia falsitatis. Nō concupisces vxorem ꝓximi tui: tangis nonā chordā: cecidit bestia adulterine cogitationis. Aliud enim est non facere aliqd tale preter vxorē: aliō nō appetere alienā vxorē. Iō duo precepta sunt. non mechaberis: ꝛ nō cōcupisces vxorē proximi tui. Non concupisces rē proximi tui: tangis decimam chordā: cecidit bestia cupiditatis. Ita cadentibꝰ omnibus bestijs securꝰ ꝛ innocens in dei dilectione et humana societate versaris: tangens chordas decem quod bestias occidis. Nā multa capita sunt sub istis capitibus. In singulis chordis non singulas bestias: sed greges interficis bestiarꝫ. Sic ergo canticū nouū cū amore non cum timore cantabis. Noli dicere tibi qn̄ forte aliqd luxurianter vis agere. Uxorē non habeo. facere possū qđ volo nō ei post vxorē meā pecco. Iā nosti preciū tuū. iam nosti quo accedis. qđ manduces. qđ bibas. immo quē manduces quē bibas. Abstine te a fornicationibꝰ: Ne forte mihi dicas: ad fornicem vado ad meretricē pgo. ad prostitutā eo. nec illud ꝓceptū violo qđ dictū est: non mechaberis: qꝛ vxorē nōdū habeo: nec post illam aliqd facio. z Nec illud preceptū violo qđ dictū est. Nō cōcupisces vxorē ꝓximi tui. Qui ad publicam vado: in qđ preceptū incurro? Non inuenimus chordā quā tangamꝰ. non inuenimus chordā: quo neruo legimꝰ fugitiuum istum: Non fugiet: habꝫ vñ ligetꝰ: sꝫ amet te. Non enim ligamētum sꝫ ornamētum ī ipsis decē cordis inuenimus. Decē eni ꝓcepta ad duo illa referuntꝰ. sicuti audiuimus vt diligamꝰ deum ꝛ proximum: ꝛ duo illa ad vnū illō. Unū est autē quod tibi fieri non vis alij ne feceris. ibi cōtinentꝰ decē ibi cōtinētꝰ duo. Sꝫ dicis: furtū si faciā id facio qđ pati nolo. Si occidaꝫ id facio quod ab alio pati nolo. Si parētibus meis honorē non deferā qn̄ volo vt ferantꝰ michi a filijs: id facio quod pati nolo. Si sim mechus ꝛ aliquid tale moliar id facio qđ pati nolo. Nā si qs interrogetꝰ dicit. nolo vt vxor mea aliqd tale faciat. Si concupisco vxorē ꝓximi mei nolo qlqꝫ concupiscat meā: id facio qđ pati nolo. Cuꝫ vo ad meretricē eo: cui facio quod pati nolo? qđ grauius ē ipsi deo. Intelligat sāctitas vrā: etenī quod fieri tibi nō vis alij ne feceris: ad duo ꝓcepta pertinet. Quō ꝑtinet ad duo ꝓcepta. si hoi non feceris qđ pati non vis ab hoie? Ad ꝓximi ꝓceptū ꝑtinet ad dilectionē ꝓximi ad septē chordas. Si aūt qđ nō vis pati ab hoie. ipsi deo vis facē. quid est hoc non facis alij quod pati non vis: Charior factus ē tibi homo q̄ deus? Ergo quō facio iqs ipsi deo. Corrūpis teipꝫ. Et vñ iniuriā facio dō qꝛ corrūpo meipꝫ Un̄ tibi facit iniuriā q̄ voluerit forte la-

pidare tuã tabulam pictã? i qua tabula imago tua est in domo tua inanit posita ad vanũ honorẽ tuũ. nec sentiens nec loquẽs nec vidẽs. Si quis illã lapidet nõnne in te facit contumeliam? Cum vero imaginẽ dei q̃ es tu corrũpis in te per fornicationes et per diffluentias libidinis: attendis q: ad nullius vxorem accessisti: attendis q: post vxorem tuam nihil fecisti: q: vxorem non habes: et nõ attẽdis p libidines illicitas fornicationis cuius imaginẽ violasti. Postremo deus qui scit quid tibi vtile sit. qui vere non sic suos suos gubernat ad vtilitatem illoꝝ: nõ ad suam. Non eni indiget seruis quasi ad adiutorium. sed tu indiges dñi auxilio. A Ipe ergo dñs qui scit qd tibi sit vtile. vxorez concessit nihil ampli⁹. hoc iussit. hoc precepit ne per illicitas voluptates corruat tẽpluz eius qd esse cepisti. Vnde hoc ego dico? Aplm audite. Nescitis q: templum dei estis. et spũs dei habitat in vobis. Si quis tẽplũ dei corruperit: corrũpet illum deus. Videtis quõ minatur? Nõ vis corrumpi domũ tuã. quare corrumpis domum dei? Certe non facis alicui quod pati nõ vis? Nõ est q̃ qua euadat Tenet ille q̃ se teneri nõ putabat. Oia eni pctã hoim. aut ad corruptelam pertinent flagitioꝝ. aut ad facinora nocendi. Q: deo noceri non põt in facinorib⁹ in flagitijs eum offendis. in corruptelis illũ offẽdis. in te illi facis iniuriã. Facis ei iniuriã gre ipi⁹: domo ipi⁹. Seruũ si hr̃es velles vt seruiret tibi seruus tuus. Serui tu meliori dño deo. Seruum tuum non tu fecisti: et te et seruũ tuũ ille fecit. Vis vt tibi seruiat cũ quo factus es et non vis seruire ei a quo fact⁹ es. Ergo cũ vis vt seruiat tibi seruus tuus hõ et tu non vis seruire dño deo. facis deo qd tu pati non vis. Ergo illud vnũ p̃ceptũ continet duo. illa duo cõtinẽt decẽ. illa decẽ continẽt oĩa. Cãtate q̃ in psalterio decẽ chordaꝝ canticũ nouũ. Et autem cantetis canticũ nouũ: estote homines noui. Diligite iusticiã habet pulchritudinẽ suã. Jõ non vultis illam videre: q: aliud amatis. Nã si aliud nõ amaretis eam vtiqz videretis. Quare illã videtis qñ illã erigitis? illã erigis quare laudas fidem qñ illã erigis de seruo tuo? Quã pulchra res est fides: sed tunc pulchra est qñ de suo exigit: tunc videt qñ ab altero expetit: qñ de te exigit non videt. Aurũ vides: fidẽ nõ vides? Sicut lucet aurũ ad oculos corpis. sic lucet fides ad oculos cordis. Aperis ad illam oculos cordis: qñ vis vt exhibeat illam tibi seruus tuus. Si tibi illam exhibuerit laudas seruũ tuũ: et predicas eũ et dicis. Preclarũ seruũ habeo: magnum seruum habeo: fidelẽ seruũ habeo. Quod laudas in seruo non exhibes dño: et eo sceleratius q: vis vt meliorẽ tu habeas seruũ q̃ te deus. B Jubet de⁹ seruo suo vt bonus sit erga te: quomodo iubet vxori tue: vt et si tu mechaberis si mechet. Sic iubz suo tuo vt et si tu non suis deo: suiat tibi. Sed hoc totum vide: vt ad monitionẽ tuã valeat: non ad perniciẽ tuã. Eteni suus ille q̃ tibi seruit idigno digne. i. q̃ indigno tibi bene seruit. et fideliter seruit: et pure te diligit: deo debet nõ tibi. Justum est ergo et tu attendas: quia sub domino es ad quẽ et ille attẽdit vt suiat tibi. Jmple q̃ quod dictum est: quod tibi fieri nos vis aliĩ ne feceris. Sed ipsuz aliũ cũ dicis: vtrũqz attẽde et ꝑximũ et deũ. Canta i psalterio decẽ chordaꝝ: canta cãticũ nouuz concorda cũ smone dei: cũ est tecum in via. Cõcorda cum aduersario tuo cito ne cum discordia venias añ iudicẽ. Si facis qd audis cõcordasti cũ eo. si autẽ nõ facis rixaris cũ eo. et nondũ composuisti quousqz facias. Et aũt concordetis abstinete vos a detestabilibus corruptel. et a detestabilib⁹ idiuitionibus, a mathematicis, ab aruspicib⁹, a sortilegis ab augurib⁹, a sacrilegis abstinete vos q̃tũ potestis a nugatorijs spectaculis. Si q̃ delectationes seculi subrepunt in aiã exercete vos i mia: exercete vos in elemosynis, in ieiunijs, i orationibus. His eni purgantur quotidiana peccata q̃ nõ põt nisi subripe i aiam ꝑpt fragilitatẽ humanã. Noli illa contemnere q̃a minora sunt, sed time q̃a plura sunt.

Attendite fratres mei minuta sunt: non sunt magna. Non est bestia quasi leo: vt vno morsu guttur frangat: sed bestie plerumque minute multe necant. Si proijciatur quisque in locum pulicibus plenum: nunquid non moritur ibi? Non sunt quidem maiores: sed infirma est natura humana que etiam minutissimis bestijs interimi potest. Sic et modica peccata attenditis quia modica sunt: cauete quia plura sunt. Quam minutissima sunt grana arene. Si arene amplius in naui mittatur: mergit illam vt pereat. Quam minute sunt gutte pluuie. Nonne flumina implent et domos deijciunt. Ergo ista nolite contemnere. Sed dicturi estis. Et quis pot sine istis? Ne hoc diceres quod habere nemo potest: deus misericors videns nostram fragilitatem posuit contra remedia. Que sunt remedia? elemosinarum: ieiuniorum: et orationum: ipsa sunt tria. Et aut verum dicas in oratione perfecte implende sunt elemosine. Que sunt perfecte elemosine? Ut ex quo tibi abundat des ei qui non habet: et quo te ledit aliquis ignoscas illi. ¶ Sed ne putetis fratres quia facienda sunt quotidie adulteria et elemosinis quotidianis mundanda sunt. Ad illa scelera maiora non sufficiunt quotidiane elemosine vt ea mundent. Aliud est vbi mutes vitam. aliud est vbi toleres vitam. Illa mutanda est. Si mechus eras noli esse mechus. Si fornicator eras: noli fornicari. Si homicida: noli homicida esse. Si ibas ad mathematicum: et ad ceteras pestes sacrilegas: iam desine. Arbitraris hec nisi fieri desinant quotidianis elemosinis posse mundari? Illa dico quotidiana peccata que aut per linguam facile committuntur: vt est verbum durum: aut cum labitur aliquis in risum immoderatum. aut in huiusmodi nugas quotidianas. In ipsis concessis peccata sunt. Cum ipsa vxore si excedit concubendi modus procreandis liberis debitus: iam peccatum est. Ad hoc enim ducitur vxor: id etiam tabule iudicant vbi scribitur liberorum procreandorum causa. Quando tu vti vxore amplius quam necessitas procreandorum liberorum cogit volueris iam peccatum est. Et ipsa talia peccata quotidiane elemosine mundant. In ipsis alimentis que vtique concessa sunt: si forte excedis modum et amplius accipis quam necesse est peccas. Quotidiana sunt ista que dico. sed tamen peccata sunt et non leuia quia plura. Quia vero quotidiana et plurima: timenda est ruina multitudinis: et si non magnitudinis. Talia peccata dimittimus fratres quotidianis elemosinis posse mundari. Sed facite elemosinas et nolite cessare. Attendite vitam vestram quotidianam ipsis peccatis scaturientem minutis ipsis dico. Et cuius facis elemosinam non superbe facias. nec sic orces quemadmodum ille phariseus. Sed tamen quid ibi dixit. Ieiuno bis in sabbato: decimas do omnium quecunque possideo. et nondum fusus erat sanguis domini. Tantum pro nobis precium accepimus et saltim nec tantum erogamus quantum phariseus. Et habes alio loco aperte dicentem dominum. Nisi abundauerit iusticia vestra plus quam scribarum et phariseorum: non intrabitis in regnum celorum. ¶ Ergo illi dant decimas: tu si centesimas dederis aliquid magnum te fecisse gloriaris. Attendis enim quid alius non faciat: non quid te iubeat facere deus. Metiris te de comparatione peioris: non de iussione melioris. Non quia ille nihil facit. ideo tu magnum aliquid facis: sed quia gaudetur ad quedam minima opera vestra: quia tanta est sterilitas vestra vt ad modica gaudeatur. Quasi securi vobis blandimini de minimis elemosinarum granis: et aceruos obliuiscimini peccatorum. Protulisti forte nescio quid paruum: quod alius aut non habuit: aut non protulit cum haberet. Noli attendere post te quis non faciat. sed quid te iubeat deus facere. Postremo quare in istis affectionibus clarius non vobis sufficiunt quas processistis: si vultis esse diuites: quales ditioribus vobis. Non attenditis quantos pauperiores transcenditis? Sincere vultis ditiores. Sed in elemosinis habetur modus: Hic dicitur: iam quousque facio? et illic non dicitur: quantis diuitibus ditior sum? Non attenduntur egestates innumerabilium mendicorum. Non respiciuntur

posteriores multitudines paupeꝝ. Sed paucitas precedentiū diuitū añ oclos ponit. Cur in ope bono non attenditur ille zacheus: q̄ dimidiū reꝝ suarum dedit paupibus? Sed optare cogimur vt attendat saltim ille phariseus qui oīm q̄ possidebat decimas dabat. Noli parcere thesauris caducis: thesauris vanis. Noli sub imagiue pietatis augere pecuniam. Filijs meis suo. Magna excusatio: filijs meis seruo. Uideamus Seruat tibi pr̄ tuus: suas tu filijs tuis filij tui filijs suis: ꝛ sic per oēs et nullus facturus est precepta dei. Quare non illi potius impendis oīa q̄ te fecit ex nihilo? Qui te fecit: ipse te pascit. Ex his que fecit ip̄e: pascit ꝛ filios tuos. Neqȝ enim melius committis filio tuo patrimoniū tuum q̄̄ creatori tuo. Et mētiūtur quidē homines: mala est auaricia. Palliare se volunt noīe pietatis ꝛ dealbare. vt quasi propter filios videant. seruare hoīes. qđ ꝓpter auariciā suāt Nam vt noueritis qꝛ sic plerūqȝ cōtingit. Dicit de quodā. E Quare nō facit elemosinā? qꝛ seruat filijs suis. Contingit vt amittat vnū. Si ꝓpter filios suabat: mittat post illum partem suā. Quare illā tenet in sacculo: ꝛ illuȝ relinqt ab aīo. Redde illi qđ suum est. redde qđ illi seruabas. Mortuus est inquit. sȝ precessit ad deū: pars ipsius debet paupibus: Illi debet ad quē perrexit: xp̄o debet: ad ip̄m em̄ perrexit: ꝛ ille dixit. Qui vni ex minimis istis fecit: mihi fecit. Et q̄ vni ex minimis istis nō fecit: mihi non fecit. Sed quid dicis? Seruo fratribus ipsius. Si viueret ille non erat cum suis fratribus diuisurus O fides mortua: mortu⁹ est em̄ filius tuus. Quicquid dicas mortuo debes qđ viuo seruabas. Mortu⁹ est filius meus sȝ tñ partē filij mei seruo fratrib⁹ ipsius Si credis qꝛ mortuus est si ꝓ illo xp̄us mortuus non est: mortu⁹ est ip̄e. Si aūt in te fides est: viuit filius tuus. Uiuit prorsus non decessit sed precessit. Qua fronte venturus es ad filiū tuum q̄ precessit: cui precedenti nō mittis partem suā in celū? An non pōt mitti in celum? Pōt prorsus. Audi ip̄ȝ dn̄m dicentem. Thesaurisate vobis thesauros in celo. Si ḡ ille thesaurus meli⁹ est custoditus in celo: nunquid tunc mittendus ē filio qñ si missus fuerit non peribit? Tenebitur hic vbi pōt perire: nō mittit illuc vbi xp̄s est custos. Certe ea q̄ hic tenes ꝛ nō vis mittere post filiū tuū: quib⁹ cōmendas actoribus tuis cōmendas illi⁹ partē qui precessit. ꝛ xp̄o non cōmēdas ad quem precessit? An idone⁹ est tibi procurator tuus: min⁹ idoneus xp̄s? Uidetis fr̄es qꝛ mēdaciū est qđ dicunt hoīes. Filijs meis seruo. Mēdaciū est fr̄es mei mendaciū est. Auari sunt homies. vl̄ȝ cogant confiteri qđ nolūt: cū erubescūt tacere qđ sunt: fundant vomāt in ꝯfessione quod portāt. Pect⁹ premit crapula iniqtatis: euomat eā confessio. ȝ non omnino more redeat ad vomitū F

Estote xp̄iani Ualde parum est vocari xp̄ianus Quāta donatis venatoribus quanta turpib⁹ personis: donatis eis q̄ vos occidunt Per ip̄as em̄ exhibitiones voluptatū interficiūt aīas vr̄as: et insanitis quis plus donet Si insaniretis q̄s plus suet nō essetis ferēdi: quis plus suet insanire auaricie est: q̄d plus donet insanire profusionis est. Nec aurū te deus nec ꝓfusum vult: collocare te vult q̄ habes: nō ꝓijcere Certatis quis vincat in pei⁹: non datis operā quis sit melior: atqȝ vtinā non daretis: quis sit peior Et dicitis xp̄iani sumus ad fauorē ppl̄i ꝓijcitis res vr̄as Ecce non iubet xp̄s Rogat xp̄s: eget xp̄s Esuriui dicit xp̄s: ꝛ non dedisti mihi manducare: egere volui propter te: vt haberes vbi seminares q̄ dedit vt meteres vitam eternam Nolite pigri esse: ꝛ male fecistis: mores emendate: pctā redimite: ꝛ cū hec feceritis: deo gratias agite a quo accepistis bn̄ viuere Et sic ei gratias agite vt nō insulteris his qui nōdū bn̄ viuunt Sed eos ipsos moribus vr̄is hortemini Hec faciendo habetis ꝑfectam q̄tū in hac vita potest iusticiā Conuersantes in bonis operibus: in orationibus: in ieiunijs: ꝛ in elemosinis ꝓpter minuta peccata. ꝛ abstinendo vos ab il

lis magnis peccatis concordatis cũ ad uersario ꝛ securi dicitis in oratione. Dimitte nobis debita nostra: sicut et nos dimittimus debitoribus nr̃is. Habetis enim quod quotidie vobis dimittat: q̄ habetis ꝙquotidie dimittatis. Sic ambulando securi in via nõ timebis latrocinia diaboli: q2 xp̃s viã ꝛ stratam magnam seipm̃ fecit: ꝑducit ad patriam. Ois ibi securitas. ois quies. vbi ꝛ ipsa misericordie opa cessabũt: q2 nulla ibi erit indigentia miserorũ. Erit ergo illõ sabbatũ sabbatorũ. vt qđ hic desideramus ibi inueniamus. Amen.

¶ Explicit Liber beati Augustini de decem chordis.

Sermo sancti Augustini de ebrietate. g

Frequẽter charitatem vr̃am fratres charissimi paterna pietate admonui: vt ebrietatis malum tanꝙ inferni foueam vitare deberetis. Sed ipsi infelices ebriosi: qñ se nimio vino ingurgitant: derident ꝛ vituperãt eos qui rationabiliter hoc tm̃ qđ sufficit bibere volunt dicentes eis. Erubescite ꝛ verecundũ sit vobis: q2 nõ potestis bibere ꝙtũ nos. Dicunt enim eos nõ esse viros. Et videte miseriam ebriosorũ. Se dicunt viros qui inhonesti in ebrietatis cloaca iacent. ꝛ illos dicunt nõ esse viros: q̄ honesti ꝛ sobriĳ stant. Nemo dicat fratres charissimi ꝙ in istis temporib⁹ martyres non sint. Quotidie martires sunt. Martir enim testis interp̃tatur. Quicunq̧ ẽ ꝑ veritate testimoniũ dederit ꝛ oẽs causas cũ iusticia iudicauerit quicquid ꝑ testimonio veritatis vel iusticie protulerit: totum ei dñs ꝑ martirio cõputabit. At si ille qui ebrietati resistit: si cũ dei adiutorio ꝑseuerare voluerit: ꝛ ꝑ ipsa re aliquas ꝑtulerit tribulationes: oĩa ei dñs ad martirĳ gloriam cõputabit. Velim nunc scire frẽs charissimi: quicunq̧ dñs plures seruos habet si vel vnũ ex illis velit fieri ebriosum: ꝛ de us habeat ebriosum? Nõ enim fratres tanta infelicitate se inebriant homines quia putant ebrietatẽ aut paruum aut nullũ esse pctm̃. O Sꝫ ꝑ ista ignorantia maxime sacerdotes in die iudicĳ reddituri sunt rationẽ. si cõmissis sibi ppl̃is q̄ vel ꝙta mala de ebrietate nascuntur assidue noluerint predicare. Quia aũt credit paruum esse pctm̃ si se non emendauerit: et ꝑ ipsa penitentiam non egerit cũ adulteris ꝛ homicidis eterna illuꝫ pena sine remedio cruciabit. fm̃ illõ quod ipsi bene nostis beatum apl̃m predicasse. Neq̧ inquit fornicarĳ. neq̧ idolis seruientes. neq̧ molles. neq̧ masculorũ cõcubitores neq̧ auari. neq̧ adulteri. neq̧ ebriosi regnuꝫ dei possidebunt. Videte ebriosos cum predictis vicĳs iungi. Et iõ diffiniat ꝛ deliberet vnusquisq̧ apõ se ebrietatem graue eẽ peccatũ. ꝛ tũc aut nũꝙ aut difficile tũ ebrietas poterit superare. cũ enim non solum ĩ futuro sc̃lo propter ebrietatem torquẽdi sint homines sed in presenti ꝑ ipsam ebrietatem multis frequenter infirmitatibus fatigant. ꝛ hoc q̄dem non solum laicis: sed etiaꝫ clericis: quod peius est. Multi sunt et maioris ordinis clerici: qui cuꝫ aliĳs sobrietatis bonum deberẽt iugiter p̄dicare: non solũ hoc non faciunt: sed etiaꝫ se ꝛ alios inebriare non erubescũt nec metuunt. Sed agnoscant ꝛ doleant q̄cunq̧ tales sunt. Et qui nolunt se emendare ꝛ pro se ꝛ pro aliĳs necesse est eterna supplicia sustinere. Illud vero quale est ꝙ iam transacto conuiuio ꝛ completa siti: cum amplius bibere non possunt nec debeant: tũc q2 nouelli ꝛ quasi ipsa hora superueniant: diuersis nominibus incipiunt bibere: non soluꝫ viuorũ hominũ sed et angelorũ ꝛ reliquorũ antiquoruꝫ sanctoꝝ: estimãtes ꝙ maximũ illis honorẽ ĩpendãt: si se in illoruꝫ noĩb⁹ nimia ebrietate sepeliant. ignorãtes ꝙ nullus tã grauẽ iniuriã sanctis angelis et sanctis hoĩbus agnoscit irrogare ꝙ illi q̄ in eorũ noĩbus bibendo per ebrietatem suas aĩas ꝑbant, occidere. Sunt enim

aliq qui sola hac de causa aliqua salsa cibaria sibi ordinant fieri. vt p ipsā salsitudinem nimia se possint ebrietate obruere. Hoc eni quidē si pagani ignoranter faciūt. nec mirādū est nec nimis dolendū: q2 ꝛ in deo spē non habēt. ꝛ antiquā parentum suoꝝ consuetudinem seruant. J Xpiani vo qs de⁹ de tenebris eduxit ad lucē: de morte vocauit ad vitam: qbus oēs scripture clamant ebrietatē fugere. sobrietatem diligere. quare turpissimas illorum ebrietates imitant: de quoꝝ ꝑfidia liberari per dei grām meruerūt? Et iō rogo: ꝛ p tremēdum diē iudicij vos adiuro: vt q̄tū potestis: ebrietatis malū auxiliāte dn̄o fugiatis: ꝛ iā vobis incipiat verecūdum esse: ꝙ hucusq3 gentibus et paganis in ebrietatis turpitudine vos voluistis similes exhibere. Et ideo q2 deo ꝓpicio illis dissimiles estis in fide: siles esse in ebrietate non debetis. Que etiā si reliq̄ pctā xp̄iani nō admittant: sola ea si frequens fuerit ebrietas: ꝛ emendatio ac penitētia nō subueniat: in inferno precipitat. scḋm id qḋ iā dictū ē. neq3 ebriosi regnum dei possidebunt. Sed dicet aliqs Ego regnū dei nolo: eternam tantuȝ requiem desidero. Nemo se decipiat fratres. Duo eni loca sunt. et tertius non ē visus. Qui cū xp̄o regnare non meruit cum diabolo absq3 vlla dubitatiōe peribit. Ego fratres charissimi: dum hec humiliter et cum grandi charitate pro sollicitudine paterna cōmoneo apḋ deum absoluo cōscientiam meā. Qui vo me libenter audire: ꝛ fideliter qḋ ei predictum est implere voluerit: habebit p̄mium eternum. qui autem contempserit: timeat ne eternum necesse sit sine vllo fine sustinere supplicium.

¶ Explicit sermo sancti Augustini de ebrietate.

Incipit tractatus sancti augustini de vanitate huius seculi. R

IN hac vita positi fratres ita agite: vt cū hic migraueritis ꝛ caro vr̄a a vermibus ceperit deuorari in sepulcro: anima ornata bonis operibus cum sanctis omnibus letetur in celis. Retrahat vos a malis opib⁹ vel peccatis: interitus eorum quos premisistis. Attendite calamitates considerate diuitum sepulcra: vel eoruȝ qui ante pauca tp̄a vobiscum erant: quid sunt: vel quid fuerunt: vel quid eis diuitie et cupiditas seculi profuerint. Ecce nihil ex eis nisi soli cineres remanserunt: qui si modo loqui possent hec vobis dicerent. Ut quid infelices tm̄ pro seculi vanitate discurritis? Ut quid vos criminibus ꝛ vicijs repletis? Considerate ossa nostra ꝛ vel sic vobis horreat cupiditas ꝛ miseria vestra. Quod vos estis non fuim⁹: et qḋ nos sumus vos eritis. Itaq3 oēs frēs charissimi sollicita consideratione pensate. ꝛ hec cōsiderantes expauescite diē mortis ante oculos semper ponite ad emendationē q̄tū potestis festinate Nolite negligere ꝙ vos pius deus peccantes sustineat. quia q̄to diutius expectat vt emendetis: tanto grauius iudicabit si neglexeritis. Si forte putatis q2 finis mundi tardi⁹ veniat vel suū vnusquisq3 consideret finem. Ecce dum libēter ac iocūdissime moratur hō i mūdo: multaq3 in longa tp̄a disponit agenda: repente rapitur in morte: ꝛ ex īprouiso aufertur a corpore. Sed ille est btūs: q̄ semp illā habuerit an̄ oculos: ꝛ festinauerit in illa hora mortis parat⁹ inueniri. Qr si vultis scire charissimi q̄ magno metu magnisq3 doloribus aīa separatur a corpore: diligenter aduertite.

R Ueniūt eni angeli assumere eam vt ꝑducāt illam an̄ tribunal iudicis metuendi: ꝛ tūc illa memorās opa sua mala ꝛ ꝑuersa q̄ die noctuq3 gessit: contremiscit. ꝛ q̄rit ea fugere. īduciasq3 petere dicēs. Date mihi vel vni⁹ hore spacium. Tunc quasi loquentia simul opa eius dicent. Tu nos egisti: opa tua su-

mus: non te deseremus: sed tecum semper erimus tecumque pergemus ad iudicium. Hec quidem peccatoris anima agit: que cum horrendo timore separatur a corpore: et pergit plena peccatis et ingenti confusione. Iusti vero anima cum separatur a corpore: nō timet: nec expauescit. sed magis cum magno gaudio egredit: et cum exultatione pgit ad deum deducentibus se sanctis angelis. Illam horam fratres modo timete: vt non tunc timeatis. Illam nunc pcauete: vt tunc securi esse possitis. Mementote iugit quod i medio laqueorum diaboli ambulatis: et ideo semp parati estote vt quando domini pceptum fuerit missum: liberi ab omni labe peccati ad requiem transire possitis. Non arbitremini vos in hoc mundo diu mansuros. quia nimis prouenit vt post dominicum missū pceptū: nec vnius hore momentum concedat in hac vita cōsistē. Cauete igitur ne i exitu vrō tristiciam faciatis angel et gaudium inimicis. Scitote vō quod cum aia a corpe euellit: statim aut i paradiso p meritis bonis collocat: aut certe p pctis i iferni tartara precipitat. Eligite modo qō vultis: et hoc iā i vita vestra disponite. aut ppetualit gaudēcū sctis aut sine fine cruciari cū ipsis. Itaque fres saltem pene vos terreant: si premia non inuitant: et presens seculum si despicere non valetis: saltem cum iusticia possidete. Qui in adolescentia errauit saltem iam in senectute resipiscat: et mala que peccando commisit: penitēdo iā expurget. Ecce paulatim deficit mūdus. et cuncta que videntur velocit tanquam nebula: aut tanquam vesptina vmbra trāseuntūt. M Ecce quod oli prenunciabatur: presenti iam tempore perspicue cernitur. Subtrahuntur vt ipsi videtis omnia bona: et crescunt qti die mala. Nolite ergo fres iam mūdū diligere: quem tanta cernitis cum velocitate trāsire. Nolite i eius amore anchoram cordis iam figere: quem sic ad finem conspicitis declinare: prebētē cū aplo clamet. quod amicitia huius mūdi inimica sit deo. Si eni ipe mūdus nos diligeret: diligend vtique non esset: quanto magis nunc dū ipe nos odire pbat. qs tātis malis illedtur: a nobis omnino spernendus atque fugiendus est. Uitam ergo eternam ex omnibus precordijs vris amate: quam nunquam i secula finiatis. Illuc festinate vbi semper viuatis: et vbi iam mori nunquam timeatis. Si enim sic amatis istam vitam miseram fluidāque: vbi cum tanto labore viuitis: et vbi vix currēdo satagēdo: sudādo: suspirādo necessarijs corporis satisfacitis: quanto magis amare debitis etnam vitam: vbi nullum laborem sustiebitis: vbi sp sūma securitas summa felicitas: summa libertas: felix btitudo vbi etiā iplebit illud qō domin i euangelio dt. Erunt homines similes angelis. Et illud. Fulgebūt iusti sicut sol i regno patris mei. Qualis putatis tūc erit splēdor animarum qn solis claritatem habebit lux corporum? Ibi iam non erit vlla tristicia. null ibi labor: nullus dolor: nullus timor. nulla mors: sed perpetua semper sanitas perseuerat: nulla ibi cōsurgit malicia: nulla carnis miseria: nulla egritudo: nulla omnino necessitas. Non erit ibi fames non sitis: non frigus: non estus: non lassitudo ieiunij. nec vlla tentatio inimici. non peccandi voluntas nec delinqndi possibilitas: sed totum leticia totum exultatio possidebit: hominesque consociati angelis sine vlla carnis infirmitate vernabunt. Erit ibi iocunditas infinita. beatitudo sempiterna: quam qui semel adipiscitur semper tenet. Nichil hoc loco magnificentius: nichil gloriosius: nichil clarius: nichil pulcrius: nichil verius. nichil illa bonitate sincerius. nichil illa abundantia copiosius.
N Ibi iam non formidabitur fortissimus hostis: qui cupit iugit animas iugulare nec facies oino turbulēta tortoris. Non incutiet timorem barbarorū immanitas: nec vlla vlterius tiebit aduersitas. Nemo i illo loco glorioso idiget vestimēto: nō ē illuc frig. non estus. nec nulla aeris īeqlitas. Nullus ibi esurit null tristat. null ē ibi pegrinus sz omnes qui illuc venire meruerit

securi in propria patria viuent. Non vltra aduersabitur caro spiritui: sed cum angelis inenarrabilia sempiterna a christo premia tribuentur. ꝛ quod oculus nō vidit sicut dicit apostolus: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascēdit: q̄ preparauit deus diligentibus se. Ecce qualē beatitudinem perditurus erit: qui modo se dum licet: emēdare noluerit. Idcirco nos fratres domino auxiliante dedignemur vltra seruire peccato: quibus tāta beatitudo preparatur in celo. Dum ergo tempus est: festinemus propitium nobis habē dominum: despiciamus que terrena sunt: vt adipiscamur celestia. cogitemus peregrinos nos esse in hoc seculo vt liberius festinemus ad celos. Velociter enim transeunt: ꝛ cito tanq̄ vmbra pereunt cuncta que hic videntur. Perpendamus charissimi fratres: quales erimus in die iudicii: dei ꝛ angelorum eius conspectui presentandi: quādo opera nostra erūt nobis ante oculos nostros ponēda. Qualis erit tunc ista confusio: cui contigerit pro peccatis suis in cōspectu dei omniumq; hominum ꝛ angelorum erubescē: qui hic nec vnum quidē homines se peccātē vult nunc inspicē? Quis pauor erit deū iratum vidē: quē placatum nō valz vniūsitas comphēdē. Illum ergo diez sp timeamus: quē modo puidē nullatenus possumus. Illum diē iugiter paueseamus: ꝛ vel sic actus nr̄os reuocemus.

Consideremus quis terror in die illo erit cum dominus de celis ad iudicandum seculum venerit. Qui metus erit deum vidē: ad cuius aduētum vniūsa elementa quatiuntur: ꝛ celum cum terra contremiscet: virtutesq; celorum commouebuntur

O Tūc nimirū pcinētibus angelorū tubis oēs gētes q̄cunq; sub celo fuerint. ꝛ ois hō tā viri q̄ femine: in eo sexu vnusquisq; quo natus fuerit in mūdo. boni ꝛ mali: sancti ꝛ pctōres: vel q̄cūq; ab initio nati ꝛ mortui fuerit: siue a bestiis deuorati: siue ab igne cōsumpti: siue etiā ab antiqs absorpti: oēs simul in momēto tpis: in ictu oculi resurgēt i ipsis sine dubio corpib⁹ atq; in ipa carne quā hic hūerūt. s. in viri pfectū. i mēsuram etatis plenitudinis xp̄i: i qua ꝛ ipse dn̄s resurrexit a mortuis. Et oēs añ iudiciū xp̄i venient: pariterq; eum electi ꝛ reprobi oculis suis videbunt: sicut ꝛ ipse dn̄s in euāgelio dicit. Tunc videbunt filium hominis veniētē in nubibus celi: cum virtute magna ꝛ maiestate: cōstipatū agminibus angelorum: ꝛ cōgregabunt añ eum omēs tribus terre: ꝛ separabit eos ab inuicē: sicut pastor segregat oues ab hedis: ꝛ statuet quidē iustos a dextris: impios autem a sinistris. Tunc dicet ad eos qui a dextris erunt. Venite benedicti pr̄is mei: possidete patum vobis regnum a constitutione mundi. Esuriui enim ꝛ dedistis michi manducare: sitiui ꝛ dedistis mihi potum: ꝛ cetera q̄ audistis in euangelio. Tunc omnibus aspicientibus ostēdit liuores fiturasq; clauorum in ipso sine dubio corpore: qđ pro nr̄is peccatis vulneratū ē: ꝛ ita pctōres cōpellans dicet. Ego te homo de terre limo manib⁹ meis formaui: ꝛ in paradisum meum quē non mērartis: collocaui. Sz tu me meaq; iussa contēnēs deceptorē sequi maluisti: vnā ꝛ iusta pena damnat⁹: inferni supplicii deputatus eras. Postea mistus tui: carnē assumpsi in terris: inter peccatores habitaui. contumelias ꝛ verbera pro te sustinui. Ut te eriperem: colaphos et sputa suscepi. Ut tibi dulcedinem paradisi redderē: acetuz cum felle bibi. Pro pter te vepribus coronatus: cruci affixus lancea vulneratus sum: propter te mortuus: in sepulcro positus sum. ad inferna descendi: vt te ad paradisum reducerē. Tartara adii vt i celo regnares. Agnosce ergo impietas humana que pro te pertuli. Ecce liuores quos pro te suscepi. Ecce clauorum foramina: quibus affixus in cruce pependi. Suscepi dolores tuos: vt te saluarem. Suscepi penam vt tibi gloriam darem. Suscepi mortem vt tu haberes vitam immortalem. Cōditus iacui in sepulcro vt tu regnares in celo. Hec omnia pro vobis sustinui: ampliora horum quid vobis debui facere ꝛ non feci? Dicite michi nūc: vel ostēdite quid passi estis propter me domiatorem vestrum. vel quid boni egistis

pro vobis? Ego cum essem inuisibilis ꝛ
impassibilis: propter vos dignatus suȝ
sponte pati: propter vos incarnatus sū
cum essem diues: ꝓpter vos egenus fa
ctus sum. Sed vos humilitatem meaȝ:
ꝛ precepta mea semper renuentes: sedu
ctorē magis ꝗ̄ me secuti estis. Ecce mō
non potest iusticia mea aliud iudicare:
nisi quod merentur opera vestra. Ergo
quod ipsi elegistis: tenete. Contēpsistis
luceȝ possidete tenebras. Amastis mor
tem: ite in ꝑditionem. Secuti estis dya=
bolū: ite cū illo ī ignem eternuȝ. Quis
putas tunc erit meror? quis luctus? que
tristicia? ꝗ̄ angustia? cum hec fuerit ad=
uersus impios prolata sententia. Tunc
erit malis dura separatio a dulcedine
consortiȷ̄ sanctoꝝ. Et tūc impiȷ̄ traditi ī
potestatem demonuȝ: ibunt in ipsis cor=
poribꝰ suis cum dyabolo in supplicium
eternum: et permanebunt semper sine fi
ne ī luctu ꝛ gemitu. Procul quippe exu
lati a beata paradisi patria cruciabun=
tur in gehenna perpetua: nunꝗ̄ lucē vi=
suri: nunꝗ̄ refrigerium adepturi: sed ꝑ
milia milium annoꝝ̄ in inferno cruciā
di: nec inde in secula liberādi: vbi nec ꝗ
torquet aliquādo fatigatur: nec qui tor
quetur aliquādo moritur. Sic enīȝ ibi
ignis ꝯsumit: vt semper reseruet. sic tor=
menta aguntur: vt semper renouentur.
Iuxta qualitatē vero culpe: penā vnus=
quisꝗ sustinebit gehenne: ꝛ similis cul=
pe rei: suis similibus iunguntur cruciā
di. Nō ibi audietur aliud nisi fletus ꝛ plā
ctus: atqꝫ stridores dētium. non ibi erit
aliud consolamentū nisi flamme et ter=
rores penaꝝ. ℚ Ardebuntqꝫ mi
seri in igne eterno: semper in secula secu
loꝝ. Iusti aūt ibunt in vitam eternam: ī
ipsa sine dubio carne quam hic habue=
runt: ꝛ sociabuntur angelis sanctis in
gloria sempiterna. nunꝗ̄ iā vlteriꝰ mo=
rituri. nunꝗ̄ corruptionem visuri. sed sē
per leti ac dulcedine christi iugiter saciati
Fulgebunt sicut sol in gloria et clarita=
te quam preparauit deus diligentibꝰ se
Et erit tunc ꝗ̄to quis amplius alio hic
obediens deo fuit: tanto ampliorem il=
lic mercedem accipiet. Quantoqꝫ hic
amplius quis deum amauit: tanto pro
pius eum videbit. Benedicamꝰ igitur
dn̄m deum nostrum fratres: qui ad leti
ciam spiritualem congregauit nos. si=
mus in humilitate cordis semꝑ: ꝛ gau=
dium nostrum penes ipsuȝ sit. Non igi=
tur de prosperitate aliqua huius seculi
inflemur. sed nouerimꝰ felicitatem no=
stram nō esse: nisi cum ista transierint.
Modo gaudium nostruȝ fratres in spe
futura sit. totum desiderium vita eter=
na sit. oīa suspiria nostra xp̄o anhelent.
ille vnus pulcerrimus qui fedos dile=
xit vt pulcros faceret: desideretur: ad il
lum vnū curratur illi ingemiscatur: et
dicant semper magnificetur dominus ꝗ
volunt pacem serui eius. Amen.

¶ Explicit tractatus sancti Augustini
de vanitate huius seculi.

Liber augustini de obediētia ꝛ hūilitate

℟

Nichil sic deo
placet quemadmoduȝ obe
dientia Chan maledictus
fuit: ꝛ post mlt̄a secula ma
net quod dicitur Semen chanaan ꝛ nō
iuda: quia patri non est obsecutus. Ce=
terum Sem qui obsecutus est patri: be=
nedictionem habuit in omnia secula.
Hoc itaqꝫ dico non est filioꝝ iudica=
re de patribus. Nemo vadit ad magi=
strum: et docet magistrum suum. Veni=
sti ad me vt docerem te litteras si tibi
scripsero. et dixero tibi. scribe quomo=
do ego scribo: vtiqꝫ imitari debes queȝ
magistrum elegisti. Ab aliquo doctus
es: et vadis ad peritiorem magistrum.
Hoc totum quare dico? Ut obedienti=
am exhibeamus patribus nostris.
Qui patribus non obsequitur: deo non
obsequitur. Dicit enim dominus. Qui
vos contemnit me contemnit. Qui er=
go contemnit apostolos: contēnit xp̄m

Qui contēnit patres cōtemnit xp̄m qui in pr̄ibus est. Hoc dico: quia hec in nobis sūma ⁊ sola est virtus obedientie. Si ieiunaueris diebus ac noctibꝰ: orationēq; feceris. si in sacco fueris vel cinere: si nihil aliud feceris nisi quodcunq; preceptuꝫ est in lege. ⁊ tibi visus fueris quasi sapiēs. ⁊ obediēs pr̄i non fueris: oēs virtutes ꝑdidisti. Una obedientia plus valet q̄ oēs virtutes Ieiuniū vel continentia nisi te diligenter attēderis: supbiā tibi facit. Supbia aūt inimica ē deo. Nihil sic odio habet deus sicut superbiam. Quicūq; non obedit nō facit de sanctitate: sed de supbia. Idō enim nō obedit: q2 se meliorē putat illo cui non obedit. S Simpliciter dico vobis omnia peccata odio habet deꝰ: mendaciū. ꝑiuriū. furtū. ⁊c. in quibꝰ si q̄s dep̄hensus fuerit: nō pōt oculos leuare. sed sic eū habemꝰ q̄si execrabilem. Si quis superbꝰ est: multo peius facit q̄ adulterium: ⁊ tn̄ loquimur cū eo. Qui fornicator est pōt aliq̄d dicere. Uicit me caro mea: supauit me adolescentia mea. Non dico q̄ sibi hoc facere liceat. aut q̄ se excusare debeat. sicq̄dē et hec odio habet deꝰ: sed in cōparatione mali dico Quicūq; aliud pctm̄ fecerit. verbi grā. si furtū fecerit se excusare potest. Quid enim dicit? Propterea furtuꝫ feci quia algebā. q2 fame moriebar. quia egrotabam. Superbus q̄d dicere pōt? Idō supbia maius malum est. q2 excusationem nō hꝫ. Cetera vicia eis nocēt q̄ ea committunt. ceteruꝫ supbia plus oībus nocet. Hec ḡ dico: ne cogitetis pctm̄ nō eē supbiā. Quid eni dicit apls? Ne quis incidat in iudiciū diaboli. Uides ḡ quō quicūq; inflatur: in iudiciū diaboli incidit. Hoc ḡ dico s̄m qd̄ scriptuꝫ ē. Deus superbis resistit: humilibus autem dat gratiā. vt oīa inquit pctā fugiamꝰ: maxime supbiā. Dico vobis: q̄d agat q̄ per supbiam sibi sapiens videt̄. Si quis ei de fratribus dederit cōsiliū: ⁊ dixerit ei frater. nō debes sic agere. nō eū dignatur audire: q2 se magis sapiētem putat q̄ illum qui dat consiliū. Et q̄d dicit in corde suo qui sibi videtur eē sapiētior. Ego igitur non habeo consilium? Nunq; tu es sapientior me? Licet non dicat. tn̄ ex eo q̄ contēnit consiliū fratris in corde hoc loq̄tur. Ergo hoc dico. Qui supbiam habet: sine causa habet alias virtutes: immo eas non habet sed videtur habere. Qui enim hoc habet quod deo contrariuꝫ est: quō pōt habere aliquid quod deo amicū sit? Supbia in monasterio fit. Si ieiunamꝰ erigimur. si orōnem facimus ꝑ peccatis in supbiā erigimur. Aliq̄s ieiunat pro pctīs suis: et pro pctīs suis penitētiā agens in superbiam extollitur. Ideo ieiunas. idō oras ideo p̄cepta facis: vt cōtra deū facias? Monachꝰ si supbus est: multū ei meliꝰ fuerat si vxorem duxisset. Ego simpliciter dico: ⁊ libera fronte hoc dico. quia quicunq; superbus est: melius esset ei (⁊ hoc ad cōparationem mali dico) vt oīa alia vicia haberet: ⁊ ex malis suis inclinaretur ad penitentiam: ⁊ nō oēs despiceret. T Si aūt post pctā ageret penitentiaꝫ. vtiq; dei miam mereretur. Qui autē supbus est. oīm malorum hꝫ principiū ⁊ non agit penitentiā q̄si iustꝰ sit. Propterea supbia cōtraria est deo: quia deo nō subijcitur. Sic enim se habet q̄si iustus. Superbus non agit penitentiam pro malis: ⁊ gloriatur q̄si ꝑ bonis. Hec quare dixerim. ⁊ vos ipsi intelligitis. et aliorū ruine vestra debent esse exēpla. Propterea venimꝰ in monasteriū. libertatem seculi perdidimus. vt seruitutē xp̄i accipiamus. Deinde ista de fratribꝰ loquor q̄ solent longius sedere a monasterio: non eis debet nasci superbia de exēplo. In cenobio vixisti placuit tibi vt maneres i decimo miliario: non propterea debes synaxim sanctoruꝫ fratrum cōtēnere. nec te ideo viliorē putes: si ad fratres veneris ad ciuitatem. Si necessitatem haberes ires et videres mulieres: et si necesse habuisses: ires in plateas. Iccirco non ires: ad synaxim sanctorum fratrum non vadis. O tu qui manes in secreto aut melior es a fratribus qui sunt in cenobijs. aut peior es. Si melior es veni vt eis exemplum vite tue tribuas.

Si autem deterior es. veni vt discas q non scis. Superbia nascitur quando ali quis dicit se secretum sedere. fratres nō dignatur videre et visitare et insuperbi am erigitur. Hoc propterea loquor pre sente sancto fratre qui facit opere: vt hoc quod ego loquor hunc sciatis op⁹ facere. Denique multi sancti patres qui vere patres sunt. qui regunt animas sā ctorum: quando aliquos viderint iu uenes ire ad secreta ⁊ ad cenobium nō venire ⁊ in superbia esse vadunt ⁊ vim eis faciunt. ⁊ adducent eos non vt no ceant. sed vt tollatur eis superbia. Nec hoc propterea dico vt illi qui ma nent in secretis: ⁊ veniunt ad cenobiū et fratres visitant ab his qui sunt in ce nobijs arguantur quasi sint impatien tes: nec quasi humiles. Nemo dicat de vobis. Ecce ille qui in heremo sedet: quia non patitur venit. Propterea ve nit vt superbiam deponat: propterea venit vt te edificet et non destruat. Vi dete qualis vite: sic viuit in deserto: et tamen gloriam non habet eorum qui i deserto sunt. Deus itaque omnipotens omnia que locuti sumus: orationibus sanctorum nos quoque implere faciat. Nichil enim grande est dicere: sed fa cere: et si quid facere non possum ⁊ lo quor: ideo loquor: vt qui potest facere faciat. Qui habet aures audiendi au diat in christo iesu domino nostro: cui ē honor virtus ⁊ potestas in secula secu lorum. Amen.

¶ Explicit liber beati Augustini epi de obe dientia ⁊ humilitate.

Ex libro retractionū sancti Augustini i li brum de agone chri stiano. V

Liber de agōe xpiano ffib⁹ i elodo latio eruditis hūili sermone con scrīpt⁹ ē: fidei regulā cōti nēs ⁊ pcepta viuēdi. In q illō qd positū est. Nec eos audiam⁹ q carnis resurre ctionē futurā negāt: ⁊ cōmemorāt qd ait apls paul⁹: caro ⁊ sāguis regnū dei nō possidebunt. nō itelligētes quod ipe di cit apls: opʒ corruptibile hoc iduere i corruptionē: ⁊ mortale hoc induē imor talitatem. Cum enim hoc factum fue rit: iam non erit caro ⁊ sanguis: sed ce leste corpus Non sic accipiendum est q si carnis nō sit futura subā: sʒ carnis et sāguinis noīe ipām corruptionē carnis ⁊ sāguinis itelligēd⁹ ē apls nūcupasse: q vtique i regno nō erit illo: vbi caro in corruptibil' erit. Quāuis ⁊ alit' possit i telligi: vt carnē ⁊ sanguinē opa carnis ⁊ sanguinis dixisse accipiam⁹ apostolū ⁊ eos regnū dei nō possessuros qui ꝑse uerant' ista dilexerint.

Incipit liber scti au gustini epi de agone christiano. X

Corona victo rie non promittitur nisi cer tantibus. In diuinis autē scripturis assidue īuenim⁹ pmitti nobis coronam si vicerimus. Sed ne longum sit multa commemora re apud aplm paulum manifestissime legit'. Opus pfeci: cursū cōsūmaui: fidē seruaui iam superest mihi corona iusticie. Debem⁹ ḡ cognoscē qui sit ille aduersa rius: quem si vicerimus coronabimur. Ipse ē enī quē dñs nr̄ pō vicit: vt etiā nos i illo pmanētes vicam⁹ p ipsū. Et dei qdē virt⁹ ⁊ sapia ⁊ vbū p qd facta sūt oīa: q fili⁹ dei vnic⁹ ē: sup oēm creaturā sp icōmutabil' manet. Et qm sub illo ē creatura etiā q nō peccauit: q̄to magis sub illo ē omnis creatura peccatrix? Er go quoniam sub illo sunt omnes sancti

angeli multo magis sub illo sunt omēs preuaricatores angeli: quorum dyabolus princeps est. Sed quia naturam nostram deceperat: dignatus est vnigenitus dei filius ipsam naturam nostram suscipere: vt de ipsa dyabolus vinceretur: ⁊ quem semper ipse sub se habet etiam sub nobis eum esse faceret: ipsum significat dicens. Princeps huius mundi missus est foras Non quia extra mundum missus est: quomodoquidam heretici putant: sed foras ab animis eorum: qui coherent verbo dei. ⁊ non diligunt mundum cuius ille princeps ē: quia dominatur eis q̄ diligunt temporalia bona: que hoc visibili mundo continentur nō quia ipse dominus est huius mundi: sʒ princeps cupiditatum earum q̄bus cōcupiscitur omne quod transit vt ei subiacent: q̄ negligunt eternum deuʒ: ⁊ diligūt instabilia ⁊ mutabilia. y

Radix enim est omnium maloꝝ cupiditas. Quā quidā appetētes a fide errauerunt: ⁊ inseruerunt se doloribus multis. Per hāc cupiditatem regnat in homine dyabolus ⁊ cor eius tenet. Tales sunt omnes qui diligunt istum mundū. Mittitur autem dyabolus foras: quando ex toto corde huic mundo renunciatur. Sic enim renunciatur diabolo qui princeps est huius mundi: cum renunciatur corruptelis et pompis et āgelis eius. Ideoq; ipse dominus triumphantem naturam hominis portans: scitote inquit quia ego vici mundum. Multi autem dicūt quomodo possumus vincere diabolum quem non videmus? Sed habemus magistruʒ qui nobis demonstrare dignatus est: quomodo a nobis inuisibiles hostes vincantur. De illo enim dixit apostolus. Exuens se carnem principatus et potestates expoliauit fiducialiter eos triumphans ī semetipso. Ibi ergo vincuntur inimice nobis inuisibiles potestates: vbi vincūtur inuisibiles cupiditates. Et ideo q2 in nobis ipsis vincimus temporalium rerum cupiditates: necesse est vt in nobis ipsis vincamus et illum: qui per ipsas cupiditates regnat in homīe. Quādo enim dictum est diabolo. terram mā ducabis. dictum est peccatori: terra es ⁊ in t'ram ibis. Datus est ergo in cibum dyabolo peccator. Non simus terra: si nolumus manducari a serpente. Sicut enim quod manducamus in nostrū corpus conuertimus: vt cibus ipse secundum corpus hoc efficiatur quod nos sumus: sic malis moribus per nequiciam ⁊ superbiaʒ ⁊ impietatem hoc efficitur quisq; quod dyabolus id est similis ei9: subijcitur ei: sicut subiectū est nobis corpus nostrū. Et hoc est quod dicitur mā ducari a serpente. Quisquis itaq; timet illum ignem qui paratus est diabolo ⁊ angelis eius: det operam triunphare de illo in semetipso. 3

Eos enim qui foris nos oppugnant: intus vicimus vincendo concupiscentias: per quas nobis dominantur. Et quos inuenerint sui similes secum ad penas trahunt. Sic et apostolus dicit q in semetipso pugnet aduersus potestates exteriores. Ait enim. Non est nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinem sed aduersus principes ⁊ potestates huius mundi: rectores harum tenebraruʒ aduersus spiritualia nequicie in celestibus. Celum enim dicitur ⁊ iste aer vbi venti ⁊ nubes ⁊ procelle ⁊ turbines sūt sicut etiā scriptura dicit in multis locis Et intonuit de celo dn̄s ⁊ aues celi ⁊ volatilia celi: cū manifestum sit aues in aere volare. Et nos in consuetudine hunc aerē celū appellamus. Nam cum de sereno vel nubilo querimus: aliquādo dicimus: q̄lis est aer: aliqn̄: quale est celū. Hoc dixi ne q̄s existimet ibi h̄itare mala demonia: vbi solem ⁊ lunam ⁊ stellas deus ordinauit: que mala demonia ideo apl'us appellat spiritualia. quia etiam mali angeli in scripturis sp̄us appellantur. Ideo autem rectores haꝝ tenebraꝝ eos dicit: quoniam peccatores homines tenebras appellat quibus isti dn̄antur. Ideo ⁊ alio loco dicit. Fuistis enim aliquando tenebre nūc autem lux in domino: quia ex peccatoribus iustificati erāt Non ergo arbitremur in summo celo habitare diabolum cum angelis suis

vñ lapsum esse credimus. Sic eñi erra uerunt manichei q̃ dicũt añ mundi con stitutionẽ fuisse gentẽ tenebrarum. que cõtra deum rebellauit: in quo bello cre dunt miseri omĩpotentẽ deũ: nõ sibi ali- ter potuisse succurrere: nisi partem su- am cõtra eã gentẽ mitteret. Cuius gen tis principes (sicut illi dicũt) deuorauc- runt partẽ dei: ꝛ ipati sunt vt posset mũ dus de illis fabricari. Sic dicunt deum peruenisse ad victoriam cũ magnis ca- lamitatibus et cruciatibus et miseriis mẽbrorũ suorũ. q̃ membra dicũt esse cõ- mixta tenebrosis viscerib⁹ principum il lorũ. vt eos tẽparent: ꝛ a furore cõpesce- rent. Et nõ intelligũt tã sacrilegam esse suã sectaꝫ. vt credant omĩpotentẽ deum nõ per creaturã quã fecerit: sed ꝑ ipsaꝫ naturã suã bellasse cũ tenebris: quod ne phas est credere. Neqꜫ hoc solũ sed etiã illos qui victi sũt: factos esse meliores qꜫ furor eorum cõpressus est. dei autem naturã q̃ vicit: factam esse miserrimam

A Dicũt eñi eã per ipsam cõmixtio nẽ: ꝑdidisse intellectũ ꝛ btitudinem suã et magnis erroꝛib⁹ ꝛ cladibus esse im- plicatã. Quã si aliqñ vel totaꝫ purgari dicerẽt: magnã tñ impietatẽ ꝯ oĩpoten- tem deum affirmarẽt: cui⁹ parteꝫ crede rent tanto tꝑe in erroꝛib⁹ et penis esse iactatã sine aliquo pctĩ crimine. Nunc ỽo infelices audẽt adhuc dicere: nec to tam posse purgari: et ipsam partẽ que purgari non potuerit ꝓficere advincu- lum: vt inde inuoluat: ꝛ illigetur mali- cie sepulchrũ ꝛ sic ibi ſꝑ sit pars ipa dei misera que nihil peccauit: ꝛ affligitur ĩ eternũ carcere tenebraruum. Hoc illi dicunt vt simplices aĩas fallant. Sed q̃s tam simplex est vt ista non sentiat es se sacrilega. quib⁹ affirmãt omnipoten- tẽ deũ necessitate oppressum esse. vt ꝑtẽ suã bonã ꝛ innocentẽ tantis cladibus obruendam: ꝛ tanta immũdicia inqui- nandã daret: ꝛ non eã liberare posset. ꝛ qđ liberare non poterat eternis vincul' colligaret? Quis ꝗ ista non execretur? Quis non intelligat impia esse ꝛ nefã- da? Sed illi qñ capiũt hoĩes: nõ ista pri us dicunt. q̃ si dicerẽt: riderent aut fu- gerent ab hoĩbus. Sed eligunt capitu- la de scripturis: q̃ simplices hoĩes non intelligunt. ꝛ per illa decipiũt aĩas im- peritas: querendo vñ sit malũ: sicut in isto capitulo faciunt: quo ab aplõ di- ctum est: rectores haꝝ tenebrarũ: ꝛ spi- ritualia nequicie in celestibus. Que- runt eñi deceptores illi: ꝛ interrogant hoĩem scripturas diuinas non intelli- gentẽ: vñ sint in celo rectores tenebraꝝ: vt cum respondere non potuerit: tradu cat ab eis per curiositatẽ: qꜫ omĩs ani- ma indocta curiosa est. Qui aũt fidem catholicã bñ didicit: ꝛ bonis moribus ꝛ vera pietate munit⁹ est. Quis eorum heresim nesciat. respondet illis tamen. Nec eñi decipi potest. qꜫ iã nouit quid ꝑtineat ad xp̃ianam fidẽ. q̃ catholica di cit: ꝑ orbem terrarum sparsam. ꝛ con- tra omnes impios ꝛ peccatores negli- gẽtes aũt suos dño gubernãte securaꝫ.

B Q̃ m̃ ꝗ dicebam⁹ aplñ pau lum dixisse. habere nos colluctationem aduersus rectores harum tenebrarum ꝛ spũalia nequicie in celestibus: ꝛ ꝓba uimus etiam istuꝫ aerẽ ẽe proximum celũ vocari. opꝫ credere adũsum diabo lum ꝛ angelos eius nos dimicare: qui gaudẽt ꝑturbationibus nostris. Nam ipse apl̃s alio loco diabolũ pĩcipẽ po- testatis aeris hui⁹ appellat. Quanuis ille locus: vbi ait. spiritalia nequicie in celestibus possit ꝛ alit̃ intelligi. vt non ipsos preuaricatores ãgelos in celesti- bus diceret esse. ſꝫ nos potius de quib⁹ alio loco dicit. conuersatio nostra in ce lis est: vt nos in celestibus constituti. i. in spũalibus preceptis dei ambulãtes. dimicemus aduersus spũalia nequicie que nos inde conantur abstrahẽ. Ma- gis ergo illud querendum est: quomo- do aduersus eos quos non videm⁹ pu gnare possimus et vincere: ne putent stulti aduersus aerem debere nos cer- tare. Docꝫ itaqꜫ aplus ipẽ dicẽs. Non sic pugno quasi aerem cedẽs. ſꝫ castigo corpus meum ꝛ in ſuitutẽ redigo: ne forte aliis predicans ipse reprobus in- ueniar. Itẽꝫ dicit. Imitatores mei esto te: sicut et ego christi. Quare intelligẽ-

dum est etiã ipsũ aplm in semetipso triumphasse de ptãtibus huius mundi sicut de dño dixerat cuius se imitatorem profitetur esse. Imitemur ergo et nos illuz sicut hortatur: et castigemus corp⁹ nostruz et in seruitutẽ redigamus: si mundum volumus vincere. qr per illicitas delectationes suas et pompas: et perniciosam curiositatem nobis dominari põt. Hic mundus. i. ea q̃ in hoc mundo perniciosa delectatione colligant amatores rerũ tpalium. et diabolo atq angelis ei⁹ seruire cogunt. Quib⁹ omnibus si renunciamus redigimus in seruitutẽ corpus nostrum. Sz ne qs forte hoc ipz querat quõ fiat vt corp⁹ nostrũ seruituti subijciamus: facile intelligi et fieri potest si prius nosipsos subijciam⁹ deo bona voluntate et charitate sincera. Nam oĩs creatura velit nolit vni deo et dño suo subiecta est. ❡ Sz hoc admonemur: vt tota voluntate seruiam⁹ domino deo nostro: qm̃ iustus liberaliter seruit iniust⁹ aũt compedit⁹ seruit. Oẽs tñ diuine pudentie seruiũt: sz alij obediunt tanq̃ filij: et faciũt cũ ea qđ bonũ est. alij vero ligantur tanq̃ serui. et fit de illis qđ iustũ est. Ita de⁹ omnipotẽs: dñs vniuerse creature: qui fecit omnia sicut scriptuz est bona valde. sic ea ordinauit vt et de bonis et de malis benefaciat. Quod enim iuste fit: bñ fit. Iuste aũt sunt beati boni: et iuste mali penas patiuntur. Ergo et de bonis et de malis bene facit deus: qm̃ iuste oĩa facit. Boni aũt sunt q̃ tota voluntate deo seruiunt. Mali autẽ necessitate seruiunt. Nemo enim leges omipotentis euadit. Sz aliud est facere qđ lex iubet: aliud pati qđ lex iubet Quapropter boni scdm leges faciunt. mali sm leges patiuntur. Nec enim nos moueat q in hac vita sm carnem quaz portant iusti multa grauia et aspera tolerãt. Nihil enim mali patiuntur: qr iã pñt dicere qđ ille vir spũalis exultat et predicat aplus paulus dicẽs. Gliamur in tribulationibus scientes qm̃ tribulatio patientiã opatur. patientia pbationẽ. pbatio vero spem. spes aũt non confundit: qr charitas dei diffusa est in cordibus nostris p spũm sctm̃ qui datus est nobis. Si ergo in hac vita vbi tanta tormẽta sunt: possunt boni et iusti viri cum talia patiuntur: non solũ equo aĩo tolerare sed etiã in dei charitate gliari: qđ cogitandũ est de illa vita q̃ nobis promittitur: vbi nullã de corpe molestiã sentiemus qm̃ non ad hoc resurget corpus iustorum adqđ resurget corpus impiorum sicut scriptum est. Oẽs resurgemus: sed non omnes immutabimur. Et ne quisq putet: non iustis immutationẽ istam pmitti: sed potius iniustis: et eã estimet esse penalẽ. sequitur et dicit. Et mortui resurgent incorrupti. et nos immutabimur. Quicunq ergo mali sunt sic ordinati sunt qr et vnusquisq sibi: et oẽs inuicẽ sibi nocent. Hoc enĩ appetũt qđ pniciose diligunt: et qđ eis facile auferri põt: et hoc sibi aufert inuicẽ: qñ se psequuntur. Et ideo cruciantur qbus auferuntur tpalia qr diligunt ea. ❡ Illi aũt q auferũt gaudẽt. Sz talis liticia cecitas est et summa miseria. Ipsa enĩ magis implicat aĩam et ad maiora tormẽta perducit. Nam gaudet et piscis. quando hamũ non videns escã deuorat. Sz cũ piscator eũ adducere ceperit: viscera ei⁹ torqntur pmo. deide ab omni leticia sua per ipsam escam de qua letatus est ad consumptionem trahitur. Sic sunt omnes qde bonis tpalibus btõs se esse putãt hamũ enim acceperunt: et cũ illo sibi vagantur. Veniet tẽpus vt sentiãt quanta tormenta cum auiditate deuorauerint. Et ideo bonis nichil nocẽt qr hoc eis auferunt qđ non diligũt. Nam qđ diligũt et vñ beati sunt: auferre illis nemo potest Cruciat⁹ aũt corpis malas aĩas miserabiliter affligit: bonas autem fortiter purgat. Sic fit vt et malus homo et malus angelus diuine prouidentie militent: sz nesciunt quid boni de illis operetur deus Non itaq p meritis officij. sz pro meritis malicie stipendiantur. Sed et he aĩe q̃ habent voluntatẽ nocendi et rationez cogitandi. sub diuinis legibus ordinate sunt: ne aliquid iniustũ quisq patiatur Ita et omnia aĩalia et corporalia in genere suo et ordine suo diuine prouiden-

tie legibus subdita administranf. Jõ dñs dicit. Nonne duo passeres asse veneunt. τ vnus eoꝝ non cadit sup terram sine voluntate patris vestri? Hoc enim dixit: volens ostendere q̃cqd vilissimũ hoĩes putant: omnipotentia dñi gubernari. Sic eñ τ volatilia celi ab eo pasci. τ lilia agri ab eo vestiri veritas loquif: q̃ capillos etiam nostros numeratos esse dicit ¶ Sed q̃m mũdas aĩas rationales per seipsum deus curat. siue in optimis τ magnis angelis. siue in hominib⁹ tota sibi voluntate seruientib⁹: cetera vero per ipsos gubernat: verissime dici potuit etiã illud ab aplõ. Non eñ de bob⁹ cura est deo. Jn scripturis eñ sctis deus homines docet quomodo cum hominbus agant: τ ipi deo seruiant: quomodo aũt agant cum pecoribus suis: ipsi sciũt. id est quomodo salutẽ pecorum gubernent vsu τ peritia τ ratione naturali. Que quidẽ omnia de magnis sui creatoris opibus acceperunt. Qui ergo potest intelligere quomodo vniuerse creature conditor deus gubernet eaꝫ per animas sanctas que ministeria eius sunt in celis τ in terris: quia τ ipse sancte anime ab ipso facte sunt: τ in eius creatura primatum tenet. qui ergo potest intelligere intelligat: et intret in gaudium domini sui.

Si aũt hoc nõ possumus: sumus in corpore τ peregrinamur a domino. gustemus saltẽ q̃ suauis est dñs: quia dedit nobis pignus spũm: in quo sentiamus eius dulcedinẽ: τ desiderem⁹ ipꝫ vite fontẽ. vbi sobria ebrietate inundemur τ irrigemur: sicut lignũ qd plãtatum est secus decursus aquarum. τ dat fructũ in tempore suo: τ folia eius non decident. Dicit eñ spũsctũs. Filij autem hoim in tegmine alaꝝ tuaꝝ sperabunt inebriabuntur ab vbertate dom⁹ tue: et torrente voluptatis tue potabis eos: quoniam apud te est fons vite. Talis ebrietas non euertit mentẽ: sed tñ rapit sursum: τ obliuionem prestat oĩm terrenorum: sed si possumus toto affectu iã dicere: quẽadmodũ desiderat ceruus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te deus. ¶ Et si forte adhuc propter egritudines anime quas de seculi amore concepit: nec gustare sumus idonei q̃ dulcis est dominus: vel credam⁹ diuine autoritati: quam voluit esse in scripturis sãctis de filio suo: qui factus est ei ex semine dauid ẽm carnem: sicut apls loquif. Oĩa eñ p ipm facta sunt. sicut in euangelio scriptũ est. τ sine ipso factũ est nihil. Qui nre imbecillitatis misertus est. Quam imbecillitatẽ non eius ope: sed nra voluntate meruimus Nam deus hoĩem inexterminabilẽ fecit: τ ei liberum voluntatis arbitriũ dedit. Nõ ei esset optim⁹: si dei preceptis necessitate: non voluntate seruiret. Facile est oĩno q̃tũ existimo qd intelligere nolunt q̃ catholicã deserunt fidẽ τ xpiani vocari volunt. Nam si nobiscum fatenf naturam nostrã non sanari nisi recte faciendo: fateanf eã non infirmari nisi peccando. Et iõ non est credendum aiam nram hoc esse qd deus est. Qz si hoc esset nec sua voluntate: nec aliqua necessitate in deteri⁹ mutaref: q̃m omni modo incõmutabilis intelligi deus: sed ab eis q̃ non in cõtentiõe τ emulatione τ vane glie cupiditate amant loqui qd nesciunt: sed humilitate xpiana sentiunt de dño: τ in bonitate et in simplicitate cordis querunt eum. Hanc ergo imbecillitatem nostrã suscipe dignatus est filius dei. τ verbum caro factum est et habitauit in nobis: non qz eñitas illa mutata est: sed qz mutabilẽ creaturã mutabilib⁹ hoim oclis ondit: quã incõmutabili maiestate suscepit. Sũt autem stulti q̃ dicunt. Quare non poterat alif sapientia dei hoĩes liberare: nisi susciperet hoĩem: τ nasceref ex femina: et a peccatoribus oia illa pateref? Quibus dicim⁹: poterat omnino: sed si aliter faceret: similiter vestre stulticie displiceret. Si enim non appareret oculis peccatorum lumen eius eternum: qd vtiqꝫ p interiores oculos videtur: inquinatis mẽtibus videre non possunt. Nunc autem quia visibiliter nos commonere dignatus est: vt ad inuisibilia prepararet displicet auaris: qz nõ aureum corpus

habuit: displicet impudicis: quia ex femina natus est. Multum enim oderunt impudici quod concipiunt et pariunt femine. Displicet superbis quod contumelias petientissime pertulit. Displicet delicatis quia cruciatus est. Displicet timidis quia mortuus est. Et vt non vicia sua videantur defendere: non in homine dicunt sibi hoc displicere sed in filio dei. Non enim intelligunt quid sit eternitas dei que hominem assumpsit. et quid ipsa humana creatura: que mutationibus suis in pristinam firmitatem reuocabatur. vt disceremus docente ipso domino: infirmitates quas peccando collegimus: recte faciendo posse sanari: Ostendebatur enim nobis ad quam fragilitatem homo sua culpa peruenerit. et ex qua fragilitate diuino auxilio liberaretur. Itaque filius dei hominem assumpsit: et in illo humana perpessus est. Hec medicina hominum tanta est: quanta non potest cogitari. Nam que superbia sanari potest: si humilitate filij dei non sanatur? Que auaricia sanari potest: si paupertate filij dei non sanatur? Que impietas sanari potest: que charitate filij dei non sanatur? Postremo que timiditas sanari potest: si resurrectione corporis non sanatur? Erigat spem suam genus humanum et recognoscat naturam suam: et videat quantum locum habeat in operibus dei. Nolite vosipsos contemnere viri. filius dei virum suscepit. Nolite vosipsas contemnere femine: filius dei natus ex femina est. Nolite tamen amare carnalia: quia in filio dei nec masculus nec femina sumus: Nolite amare temporalia. quia si bene amarentur: amaret ea homo quem suscepit filius dei. Nolite timere contumelias: et cruces et mortem. quia si nocerent homini: non ea pateretur homo quem suscepit filius dei. Hec omnis hortatio que iam vbique predicatur. vbique veneratur. que omnem obedientem animam sanat non esset in rebus humanis: si non essent facta illa omnia que stultissimis displicent. Quid dignatur imitari viciosa iactantia vt ad virtutem percipiendam possit adduci. si erubescit imitari eum de quo dictum est antequam nasceretur: quod filius altissimi vocaretur. et per omnes iam gentes quod negare nemo potest filius altissimi vocatur: Si multum de nobis sentimus dignemur imitari eum qui filius altissimi vocatur. Si parum de nobis sentimus audeamus imitari piscatores et publicanos qui eum imitati sunt. O medicinam omnibus consulentem omnia tumentia comprimentem omnia tabescentia reficientem. omnia superflua resecantem: omnia necessaria custodientem. omnia perdita reportantem. omnia deprauata corrigentem. Quis iam se extollet contra filium dei? Quis de se desperet: pro quo tam humilis esse voluit filius dei. Quis beatam vitam esse arbitretur in his que contemnenda esse docuit filius dei? Quibus aduersitatibus cedat: que naturam hominis a tantis persecutoribus custoditam credit in filio dei. Quis sibi esse clausum regnum celorum putet: qui cognoscit publicanos et meretrices imitatores esse filij dei? Qua peruersitate non careat qui facta et dicta intuetur et diligit et sectatur illius hominis: in quo se nobis ad exemplum vite prebuit filius dei. Itaque iam et masculi et femine. et omnis etas. et omnis huius seculi dignitas. ad spem vite eterne commota est. Alij neglectis temporalibus bonis: conuolant ad diuina. Alij credunt eorum virtutibus que hec faciunt: et laudant quod imitari non audent. Pauci autem adhuc murmurant. et inani liuore torquentur. aut qui sua querunt in ecclesia quamuis videantur catholici. aut ex ipso christi nomine gloriam querentes heretici. aut peccatum impietatis sue defendere cupientes iudei. aut curiositatem vane licentie perdere timentes pagani. Sed ecclesia catholica per totum orbem longe lateque diffusa impetus eorum prioribus temporibus frangens: magis magisque roborata est: non resistendo sed perferendo. Nunc vero insidiosas eorum questiones fide irridet. diligentia discutit. intelligentia dissoluit. criminatores palearum suarum non curat: quia tempus messis. et tempus arearum. et tempus horreorum: caute diligenterque distinguit. Criminatores autem frumenti sui: aut er-

rantes corrigit: aut inuidētes inter spinas et zizania computat. Subijciamus ergo aīam deo: si volum⁹ seruituti subijcere corpus nostrum: ⁊ de diabolo triumphare. Fides est prima q̄ subiugat aīam deo: deinde precepta viuendi: quibus custoditis spes nostra firmatur: et nutritur charitas: ⁊ lucere īcipit quod antea tātūmodo credebatur. Cū eñ cognitio ⁊ actio beatū hoīem faciant. sicut in cognitione cauēdus est error. sic in actione cauēda est neq̄cia. Errat autem quisq̄ putat veritatem se posse cognoscere: cū adhuc nequiter viuat. Nequicia est autem mundū istū diligere: ⁊ ea q̄ nascunt̄ ⁊ transeūt ꝓ magno habere: ⁊ ea concupiscere: ⁊ pro his laborare vt acq̄rant̄. ⁊ letari cuȝ abūdauerit: ⁊ timere ne pereant. ⁊ cōtristari cū pereūt. Talis vita nō pōt purā illam ⁊ sinceram ⁊ incommutabilē videre veritatem: ⁊ inherere illi: ⁊ in eternū nō moueri. Itaq̄ priusq̄ mens nr̄a purget̄: debemus credere qđ intelligere nondum valemus: q̄m verissime dictū est per ꝓphetam. Nisi credideritis non intelligetis. Fides in ecclesia breuissime traditur: ī qua cōmendant̄ eterna: que intelligi a carnalib⁹ nondū pñt: ⁊ tpalia preterita et futura q̄ pro salute hoīm gessit et gestura est eternitas diuine prouidentie.

I

Credamus ergo in patrē ⁊ filiū ⁊ spūm sctū̄m. Hec eterna sunt ⁊ icōmutabilia. i. vnus deus vni⁹ substātie trinitas etna: de⁹ ex q̄ oīa: ꝑ quē oīa: in quo omia.

K i

Nec eos audiamus: qui dicūt patrem tantummodo esse nec habere filium. nec esse cum eo spiritumsanctum: sed ipsum patrem aliquando appellari filium. aliquando spm̄sctm̄. nesciunt enim principium ex quo sunt omnia. ⁊ imaginem eius per quam formātur omnia: ⁊ sctitatem eius: in qua ordinant̄ omnia.

L ij.

Nec eos audiamus: qui indignant̄ ⁊ stomachantur. quia nos tres deos colendos dicimus. Nesciunt enim q̄ sit vna eademq̄ substantia: et fantasmatibus suis illudunt̄. quia solent videre corporaliter. vel animalia tria. vel quecunq̄ corpora tria: locis suis esse separata. sic putant intelligendā substantiā dei: et multum errant q̄m superbi sunt: ⁊ non pñt discere q: nolunt credere.

M iij.

Nec eos audiamus: qui patrem solum verum deum ⁊ sempiternū esse dicunt. filium autem non de ipso genitum: sed ab ipso factum de nihilo: et fuisse tempus quando non erat: sed tamen primum locum tenere in omni creatura: ⁊ spiritumsanctum minoris maiestatis esse q̄ filiū ⁊ ip̄m factū eē post filiū: ⁊ hoꝝ triū diuersas esse substantias tanq̄ auꝝ ⁊ argentum ⁊ eramentū. Nesciunt eni q̄d loquant̄: ⁊ de his reb⁹ quas ꝑ oculos carneos videre consueuerunt vanas imagines ad disputationes suas transferunt. Quia reuera magnum est mente conspicere generationem que non fit ex aliquo tp̄e: sed etna est: ⁊ ipsam charitatē ⁊ sanctitatē: qua generator gn̄atus ineffabilit̄ sibi copulant̄. Magnū ⁊ difficile est hec mēte cōspicere: etiam si pacata ⁊ tranquilla sit: Non potest ergo fieri: vt illi hec videant: qui terrenas generationes nimis intuent̄ ⁊ ad istas tenebras addunt adhuc fumum quem sibi contentionibus ⁊ certaminib⁹ quotidianis excitare nō cessant: habentes animas carnis affectibus defluētes: tāq̄ ligna humore saginata. in quibus ignis fumum solum vomit ⁊ hr̄e flāmas lucidas nō pōt. Et hoc quidem de oībus hereticis rectissime dici pōt. Credentes ergo incōmutabilē trinitatē: credamus etiā ī dispensationē tpalem pro salute generis hūani esse natum deum.

N iiij.

Nec eos audiamus: qui filiuȝ dei ihm̄ xp̄m nichil esse aliudq̄ hoīem dicūt: sȝ ita iustū fuisse: vt dignus sit appellari filius dei. Et hos enim catholica disciplina misit foras: quoniam vane glīe cupiditate decepti cōtētione disputare voluerunt: anteq̄ intelligerent quid sit

dei virtus et dei sapiētia. ⁊ in principio
verbū: per qđ facta sunt omnia: et quō
verbū caro factum est: et habitauit ī no
bis.

O v.

NEc eos audiamꝰ: q̄ non verꝫ
hoīeꝫ suscepisse dicūt filium
dei: neqꝫ natū esse de femina
sed falsā carnē ⁊ imaginē si-
mulatā corpis hūani osten-
disse vidētibꝰ. Nesciūt ei quō substātia
dei amministrans vniuersam creaturā:
inquinari omnino non possit et tamē p̄-
dicant istum visibilem solem radios su
os per omnes feces et sordes corporuꝫ
spargere. et eos mūdos et sinceros vbi
qꝫ seruare. Si ergo visibilia munda: vi-
sibilibus immundis contingi pñt ⁊ nō
inquinari. q̄to magis inuisibilis et in-
commutabilis veritas per spūm aiam
⁊ per aiam corpus suscipiens. toto ho-
mine assumpto ab omnibus eū infirmi
tatibus: nulla sua cōtaminatiōe libera
uit? Itaqꝫ magnas patiuntur angusti-
as. Et cū timēt qđ fieri non pōt: ne hu-
mana carne veritas inq̄naret. veritatē
dicunt esse mentitā. Et cum ille precepe
rit dicens sit in ore vr̄o est est: non non
et apl̄s clamet nō erat in illo est et non
sed est in illo erat. isti totum corpus eiꝰ
falsam carnē fuisse cōtendūt. vt non sibi
videant̄ imitari xp̄m. si nō suis audito-
ribus mentiantur.

P vi.

NEc eos audiamus qui trinitateꝫ
quidem in vna eterna substātia cō
fitentur: sed hominē ipsum qui tempo-
rali dispensatione susceptus est: audent
dicere non habuisse hominis mentem
sed solam animam ⁊ corpus. hoc ē dice
re. non fuit homo: sed mēbra corporis
habebat hūana. Aiam eñ ⁊ corpus ha
bent ⁊ bestie. sed ratiorē non habent: q̄
mētis est ꝓpria. Sed si execrandi sunt
illi q̄ eum negāt humanū corpus habu-
isse: qđ est infimū in homie. miror q̄ isti
non erubescūt: q̄ hoc eū negant habuis-
se: qđ est optimū in hoīe. Multū eñ lu-
genda est mens humana si vincitur a
corpore suo. Siquidē in illo hoīe non
reformata est: in quo ipsum corpus hu
manū iā dignitatē forme celestis acce-
pit. Sed absit vt hoc credamus: qđ con
finxit temeraria cecitas: ⁊ superba loqua
citas.

Q. vii.

NEc eos audiamꝰ: q̄ sic dicūt
ab illa eterna sapientia susce
ptum esse hoiem: q̄ de virgi-
ne natus est: quō et aliī ho-
mines ab ea sapientes fiunt: qui pfecte
sapientes sunt. Nesciunt enim ꝓprium
illius homis sacramentū. ⁊ putant hoc
solū eū plus habuisse inter ceteros bea
tissimos qđ de virgine natus ē. Quod
ip̄m si bñ considerent: fortassis credant
iō illum hoc preter ceteros meruisse. q̄
aliq̄d ꝓpriū preter ceteros habet etiam
ipsa susceptio. Aliud est eñ sapientem
tm̄ fieri p sapientiam dei. ⁊ aliud est ip-
sā personam sustiere sapiētie dei. Quā
uis enī eadē nā sit corporis ecclesie mē
tum tñ distare iter caput ⁊ membra ce-
tera: quis non intelligat? Si enim eccle
sie caput est homo ille cuius susceptiōe
v̄bum caro actum est: ⁊ habitauit ī no
bis: mēbra cetera sunt omnes sancti: q̄-
bus pficit̄ ⁊ ꝯplet̄ eccl̄ia. Quomodo ḡ
aīa totū corpus nr̄m animat ⁊ viuificat
sed in capite ⁊ videndo sentit. ⁊ audien
do ⁊ odorando ⁊ gustando ⁊ tangendo
in ceteris autem membris tangēdo tā-
tum: ⁊ ideo capiti cuncta subiecta sūt
ad operandum. Illud autem supra col
locatū est ad cōsulēdū. q̄r ipsius anime
q̄ consulit corpori quodāmodo psonaꝫ
sustinet caput: ibi enī omnes sensus ap-
parent. Sic vniuerso populo sanctoruꝫ
tanq̄ vni corpori caput ē mediator dei
⁊ hominum homo xp̄s iesus. Et ꝓpte-
rea sapientia dei ⁊ verbum ī principio
per quod facta sunt omnia non sic assū
psit illum hominem vt ceteros sanctos ſꝫ
multo excellentius: multoqꝫ sublimius
qm̄ ip̄m solum assumi oportuit. in quo
sapientia dei patris homibꝰ appareret
sicut eam visibiliter decebat ostendi.
Quapropter aliter sunt sapientes cete
ri homines: q̄cunqꝫ sunt vel esse potue-
runt vel poterūt: ⁊ aliť ille vnus media
tor dei ⁊ hominuꝫ homo xp̄s iesus. q̄ sa
pientie ipsius: per quā sapientes fiunt
quicunqꝫ homines: non solum benefici

um habet:sed etiā personā gerit. De ce-
teris enim sapientibus et spiritalib⁹ ani-
mis:recte dici potest q̄ habeāt in se ver
bum dei per qđ facta sunt omnia. sed in
nullo eorum recte dici pōt q̄ ỽbū caro
factū est et habitauit in nobis. quod ī so
lo dño nostro iesu christo rectissime di-
citur. R viij.

Nec eos audiamus:q̄ solum corpus humanū susceptum esse dicūt a ỽbo dei. et sic audiūt qđ dictū est: et verbum caro factū est:vt negent illū hoiem vel animā vel aliquid homis habuisse:nisi carnē solā. Errant enī multū nec intelligunt iđ carnē solam nominatam esse in eo quod dictum est. verbum caro factum est:q: hominū oculis ꝓpter quos facta est illa susceptio. caro sola potuit apparere. Nam si absurdum est:et valde indignum:vt humanū spiritum homo ille non habuerit:sicut superius tractauimus. quanto magis absurdum et indignum est vt nec spūm nec animā habuerit:et hoc solum habuerit:qđ etiam in pecoribus vilius est: et extremius. i. corpus. A nostra ergo fide etiam impietas excludatur:totumq̄ hominem atq̄ perfectum a verbo dei susceptum eē credamus. S ix.

Nec eos audiam⁹: q̄ tale corpus dñm nostrū habuisse dicunt: quale apparuit in columba:quam vidit iohēs baptista descendentem de celo: et manentem sup̄ eū:in signo spūscti. Ita eū persuadere conanť filiū dei natum non esse de femina. Quia si carnalibus oculis eū oportebat ostendi:potuit inquiunt sic assumere corpus:quō spūsctūs Non enī et columba illa de ouo nata ē aiunt:et tñ humanis oculis potuit apparere. Quibus primum illud respondēdū est:q̄ ibi legim⁹ in specie columbe apparuisse iohanni spūmsctūm: vbi legim⁹ etiā xp̄m natum esse de femina: et non oportet in parte credere euangelio:et in parte non credere. Unde enī credis in columbe specie demonstratū esse spūmsctūm: nisi quia in euangelio legisti? Ergo et ego inde credo christum natum de virgine esse: quia in euangelio legi. Quare autem spiritussanctus non est natus de columba:quemadmodum xp̄s de femina:illa causa est: quia non columbas liberare venerat spiritus sanctus sed hominibus significare innocentiam et amorem spiritalē: qđ in colūbe specie visibiliter figuratum est. Dñs aūt iesus xp̄s q̄ venerat ad homines liberandos:in quibus et mares et femine pertinent ad salutem: nec mares fastidiuit quia marē suscepit. nec feminas: quia de femina natus est. Huc accedit magnum sacramentum:vt quoniā per feminam nobis mors acciderat: vita nobis per feminam nasceretur:vt de vtraq̄ natura id est feminea et masculina victus diabolus cruciaretur: qm̄ de amnbarum subuersione letabatur:cui parum fuerat ad penam si ambe nature in nobis liberarentur:nisi etiam per ambas liberaremur. Neq̄ hoc ita dicim⁹: vt dominū iesum xp̄m dicā solum verum corpus habuisse. spiritumsanctum autem fallaciter apparuisse oculis hominum sed ambo illa corpora vera corpora credimus. Sicut enī non oportebat vt homines falleret filius dei. sic nō decebat vt homines falleret spiritussanct⁹. Sed omnipotenti deo q̄ vniuersam creaturā de nihilo fabricauit. nō erat difficile verum corpus columbe sine aliaꝝ columbarum ministerio figurare. sicut ei non fuit difficile verum corpus in vtero marie sine virili semine fabricare. cuꝫ creatura corporea et in visceribus femie ad formandū hoiem . et in ipso mundo ad formandā columbā imperio dñi voluntatiq̄ seruiret. Sed stulti homies et miseri. quod aut ipsi facere non possunt aut in vita sua nunq̄ viderunt etiaꝫ ab omnipotenti deo fieri potuisse non credunt. T x

Nec eos audiam⁹. q̄ ꝓptea volūt cogere vt inť creaturas filiū dei numerem⁹. q: passus est Dicūt enim. Si pass⁹ ē mutabil' ē et si mutabilis est. creatura est. q: dei suba nō pōt

mutari. Cum quibus etiā nos dicim⁹ & dei substantiam cōmutari non posse: & creaturā esse mutabilē. Sed aliud est esse creaturam: & aliud suscipere creaturā. Filius ergo vnigenitus dei. q̄ est virtus & sapientia dei & verbum p̄ qd̄ factā sunt oīa: q̄ imutari non pōt omnino. suscepit humanā creaturā: quā lapsā erigere: atq̄ inueteratā renouare dignatus est. Nec in ea per passionem ipse in deterius cōmutat⁹ est: sed eam potius p̄ resurrectionem in meli⁹ cōmutauit. Nec ꝓpterea verbum patris. i. vnicum dei filium per quē facta sunt oīa: negandū est natū & passum esse pro nobis. Et martyres eñ passos dicimus & mortuos propter regna celorum. nec t̄n in ea passione & morte: aīe eorum occise sunt Dicit enī dñs. Nolite timere eos qui corpus occidunt: aīe aūt nihil pñt facere. Sicut ḡ martyres passos & mortuos dicim⁹ in corporibus q̄ portabant: sine aīaꝝ interfectione vel morte. sic filium dei passum & mortuū dicim⁹ in hoīe quē portabat: sine diuinitatis aliqua cōmutatiōe vel morte. V xi

Nec eos audiam⁹ q̄ negant tale corpus dñi resurrexisse quale positū est i monumēto. Si eñ tale nō fuisset nō ipse dixisset post resurrectionē discipulis. Palpate et videte q̄m spūs ossa et neruos nō habet. sicut me videtis habere. Sacrilegiū est eñ credere dñm nostrum cū ipe sit veritas: in aliquo fuisse mentitnm. Nec nos moueat q̄ clausis hostijs subito cum apparuisse discipulis scriptū est: vt ꝓpterea negem⁹ illud fuisse corpus humanū. q̄ contra naturā huius corporis videm⁹ illud p̄ clausa hostia intrare. Omnia eñ possibilia sunt deo. Nā & ambulare sup aquas: contra naturā hui⁹ corpis esse manifestū est. Et t̄n nō solū ipe dñs añ passionē ābulauit. s̄ etiā petrū ambulare fecit. Ita ḡ & post resurrectionem suā de corpe suo fecit quod voluit Si eī potuit ante passionem clarificare illud sicut splendorē solis. quare nō potuit et post passionē: ad quantā vellet subtilitatem in tp̄is momento redigere: vt per clausa hostia posset intrare. X xij.

Nec eos audiam⁹: q̄ negant ipm corpus secū leuasse in celū dñm nr̄m: & cōmemorāt in euangelio qd̄ scriptū est. nemo ascēdit in celū: nisi q̄ de celo descendit: & dicūt: q̄ corpus non descēdit de celo: nō potuisse ascēdere in celū. Nō eī intelligūt q̄m corp⁹ nō ascēdit in celū. Dñs eñ ascēdit: corpus aūt nō ascēdit: sed leuatū est in celū: illo leuante q̄ ascendit. Si eñ quisq̄ descenderat (xbi grā) de monte nudus: cū aūt descēderit vestiat se: & vestit⁹ iterū ascendat recte vtiq̄ dicimus: nemo ascendit nisi q̄ descendit. nec vestē consideramus quā secū leuauit: s̄ ipm̄ q̄ vestit⁹ est: solū dicimus ascendisse. Y xiij.

Nec eos audiamus q̄ negant ad dexterā patris sedere filium. dicunt eñ. Nunqd̄ deus pater habet lat⁹ dexterū aut sinistrum sicuti corpora? Nec nos hoc de deo p̄se sentimus. Nulla eñ forma corpis deus diffinit atq̄ concludit. Sꝫ dextera patris est btitudo ꝑpetua: que sctīs dat: sicut sinistra eius rectissime dicitur miseria ꝑpetua q̄ impijs datur vt in ipō deo: s̄ in creaturis hoc mō q̄ dixi mus intelligat dextera & sinistra. quia & corpus xp̄i qd̄ est ecclesia. in ipa dextera: hoc est in ipsa btitudine futurum est sicut apl̄us dicit: q̄ & simul nos suscitauit: & simul nos sedere fecit in celestib⁹. Quamuis enim corpus nostrum nondum ibi sit: t̄n spes nr̄a iam ibi est. Propterea et ipse dñs post resurrectionem suam iussit discipulis quos piscantes inuenit: vt in dexteram partem mitterent retia. Quod cum fecissent ceperunt pisces: qui oēs magni erant: & omnes iustos significabant quibus dextera promittit: Hoc significabat quod etiam iudicio dixit se agnos ad dexteram: hedos autē ad sinistrā esse positurum. Z xiiij

Nec eos audiam⁹ q̄ negāt diem iudicij futuꝝ: & cōmemorant qd̄ in euangelio scriptū

est eum qui credit in christū non iudica
ri:qui autem nō credit in illum iam iu-
dicatum esse. Dicunt ei. S ꝛ ille qui cre
dit non veniet in iudiciū. ꝛ ille qui non
credit iam iudicatꝰ est:vbi sūt quos iu-
dicaturus est in die iudicij? Non intelli
gunt sic loqui scripturas. vt preteritum
tempus ꝓ futuro tēpore insinuent. sicut
supra diximꝰ:qḋ apostolus dixit de no-
bis quod simul nos sedere fecit in cele-
stibus:nondū factū est. sed quia certissi
mū est futurum:ita dictū est quasi iam
factū sit. sicut ꝛ ipse dn̄s discipulis dixit
omnia q̄ audiui a patre meo nota feci
vobis. Et paulopost dicit. Multa ha-
beo vobis dicere: sed non potestis illa
portare modo. Quō ergo dixerat: om-
nia q̄ audiui a patre meo nota feci vo-
bis:nisi qꝛ illud quod per spiritum san-
ctum certissime facturus erat:quasi iā
fecisset locutus est? Si ergo cum audi-
mus:qui credit in christum non veniet
in iudiciū:itelligamus quia non veniet
ad dānationem. Dicitur enim iudiciuꝫ
pro dānatiōe:sicut dicit apostolꝰ. Qui
non manducat:manducantem nō iudi-
cet. id est non de illo male existimet. Et
dn̄s dicit. Nolite iudicare:ne iudicetur
de vobis. Non ei tollit nobis intelligē-
tiam iudicandi eū ꝛ propheta dicit. Si
vere iusticiam diligitis: recte iudicate
filij hoim. Et ipse dicat dn̄s. Nolite iu-
dicare personaliter sed iustum iudiciuꝫ
iudicate. Sed illo loco vbi vetat iudi-
care:illud ammonet:ne damnemus ali
quem:cuius vel cogitatio nobis non ē
aperta:vel nescimus qualis postea sit
futurus. Sic ergo cum dixit. ad iudici-
um non veniet:hoc dixit: qꝛ non veniet
ad damnationē. Qui aūt nō credit iaꝫ
iudicatus est. hoc dixit:qꝛ iam damna-
tus est:prescientia dei:qui nouit q̄d im-
mineat nō credētibꝰ. A xv.

NEc eos audiamꝰ q̄ dicunt
spūmsctm̄: quē i euangelio
dn̄s ꝓmisit discipulis. aut
in paulo aplo venisse. aut i
mōtano ꝛ priscilla. sicut ca
tafriges dicunt. aut in nescio quo mani
te vel manicheo. sicut maniche. dicunt.
Tam eni ceci sunt isti vt scripturas ma
nifestas non intelligant. aut tam negli-
gentes salutis sue:vt omnino nō legāt.
Quis enim cum legerit non intelligit
vel in euangelio quod post domini re-
surrectionem scriptum est dicente dn̄o.
ego mittā promissū patris mei in vos:
vos autem sedete hic in ciuitate:quousq́
ꝙ induamini virtute ab alto. Et in acti
bus apostolorum:postea ꝙ̄ dn̄s absces-
sit a discipulorum oculis in celum. decē
diebus peractis:die penthecostes: non
attendunt apertissime venisse spiritum
sanctum:ꝛ cum essent illi in ciuitate si-
cut eos ante monuerat:impleuisse illos.
ita vt loquerentur varijs linguis. Naꝫ
diuerse nationes que tunc aderāt:vnus-
quisq́ audientium suam linguam intel
ligebant. Sed isti homines decipiunt
eos qui negligentes sunt in catholica fi
de:et ipsam fidem suam que in scriptu-
ris manifesta est nolunt discere:ꝛ quod
est grauius et multum dolendum:cum
in catholica fide negligenter versentur:
hereticis diligenter aures accommo-
dant. B xvi.

NEc eos audiamus: qui san-
ctā ecclīaꝫ q̄ vna catholica ē:
negāt ꝑ orbē esse diffusam:sꝫ
in sola africa. hoc est i parte
donati pollere arbitrātᷓ. Ita
surdi sunt aduersus ꝓphetam dicenteꝫ.
filius meus es tu ego hodie genui te:
postula a me: ꝛ dabo tibi gentes here-
ditatem tuam:ꝛ possessionem tuam ter
minos terre. ꝛ alia multa siue in vete-
ris siue i noui testamēti libris:que scri-
pta sunt vt apertissime declarent ecclesi
am christi per orbem terre esse diffusaꝫ.
Quod cum eis obijcimus dicunt iam
ista fuisse cōpleta:anteꝙ̄ esset pars do-
nati:sed postea totam ecclesiam perisse
ꝛ in sola donati parte reliquias eiꝰ re-
mansisse contendunt. O linguam super
bam ꝛ nefariam: nec vere sic viuerent
vt vel inter se pacem postea custodirēt.
Nunc autem non attendunt iam in ip-
so donato completum esse quod dictuꝫ
est. In qua mensura mensi fueritis i ea
remetietur vobis. Sicut enim christum

diuidere conatus est sic ipse a suis quo
tidiana concisione diuiditur. Ad hoc
etiā pertinet illud quod domin⁹ dicit.
Qui enim gladio percusserit: gladio mo
rietur. Gladius enim illo loco siquidē
in malo positus est: discordiosā linguā
significat: qua tunc ille infelix ecclesiam
percussit: sed non occidit. Non autē di
xit dominus qui occiderit gladio: gla
dio morietur: sed qui gladio vs⁹ fuerit
inquit gladio morietur. Ergo ille per
cussit ecclesiam ligua litigiosa: qua nūc
ipse conciditur: vt omnino dispereat at
q̄ moriatur. Et tamen illud tunc apo
stolus petrus non superbia sua sꝫ q̄uis
carnali tamen amore domini fecerat.
Itaq̄ ammonitus recondit gladium.
iste autem nec victus hoc fecit. Siqui
dem cum episcopo ceciliano causam di
ceret: audientibus epis rome: quos ip
se petiuerat nihil eorum que intēderat
potuit probare: ꝛ sic remansit in scisma
te: vt suo gladio moreretur. Populus
autem ipsius quando nō audit prophe
tas ꝛ euangelium: in quibus apertissi
me scriptum est ecclesiam xp̄i per oēs
gentes esse diffusam. et audit scismati
cos: non dei gloriam querentes sed suā
satis significat seruum se esse non libe
rum: ꝛ aurem dexteram se habere preci
sam. Petrus enim errans in amore do
mini seruo non libero aurem dexteram
precidit. Ex quo significat eos qui gla
dio scismatis feriuntur seruos esse car
nalium desideriorum nōdū eductos in
libertate spiritussancti vt iam non con
fidant in homine: ꝛ non audire quod de
xtrum est. i. domini gloriam p catholi
cam ecclesiam latissime propagatā: ꝛ au
dire sinistrū humane inflationis errorē
Sed tamen cū dn̄s dicat in euangelio:
cum per omnes gentes euangeliū fue
rit predicatum: tunc finem esse venturū
quomodo isti dicunt: q̄ iam cetere om
nes gentes ceciderūt a fide: ꝛ in sola par
te donati remansit eccl'ia: cum manife
stum sit ex quo ista pars ab vnitate pre
cisa est: nonnullas gētes postea credidis
se. et adhuc esse aliquas: que nondū cre
diderunt: quibusquotidie non cessatur
euangelium predicari? Quis non mire
tur esse aliquem qui se xp̄ianum dici ve
lit: ꝛ aduersus xp̄i gloriam tāta impie
tate rapiatur: vt audeat dicere. omnes
populos gentium qui modo adhuc ac
cedunt ecclesie dei: et in dei filium festi
nanter credunt: inaniter facere: quia nō
eos aliq̄s donatista baptisat? Sine du
bio ista execrarentur homines et eos si
ne dilatione relinquerent si xp̄m quere
rent. si ecclesiam diligerēt. si liberi essēt
si aurem dexteram integram retine
rent. C xvij.

Ecce eos audiamus: q̄uis
neminē rebaptisarēt p̄cide
re se tñ ab vnitate: ꝛ luciфe
riani magis dici q̄ catho
lici maluerūt. In eo eiq̄i
telligūt baptisma xp̄i nō eē repetēdum
recte faciūt: sentiūt eni sacramentum sā
cti lauacri nusq̄ eē nisi ex catholica ec
clesia: sed eam formam secū habere sa
cramenta precisa: quam in ipsa vnitate
anteq̄ p̄ciderentur acceperant. Hi sunt
enim de quibus apl's dicit Habētes spe
ciem pietatis: virtutem autem eius ab
negantes. Est enim magna virt⁹ pieta
tis. pax ꝛ vnitas. q: vnus est deus. Hāc
illi non habent: quia precisi ab vnitate
sunt. Itaq̄ si qui ex ip̄is ad catholicam
veniunt: non iterant speciem pietatis
quam habent: sed accipiunt virtutē pie
tatis quam non habent. Nam ꝛ ampu
tatos ramos denuo posse inseri: si non
permanserint in incredulitate. apertissi
me apl's docet. Quod cum luciferiani
intelligunt: ꝛ non rebaptizant: non im
probamus: sed quod etiam ipsi precidi
a radice voluerunt quis non detestan
dum esse cognoscat? Et ideo maxime:
quia hoc eis displicuit in ecclesia catho
lica. quod vere catholice sanctitatis est
Nusq̄ enim tam vigere debent viscera
misericordie q̄ in catholica ecclesia: vt
tanq̄ vera mater nec peccantibus filijs
superbe insultet: nec correctis difficile
ignoscat. Non enim sine causa in
ter omnes apostolos huius ecclesie
catholice personam sustinet petrus.
Huic enim ecclesie claues regni ce

lorum date sunt: cum petro date sunt. Et cum ei dicitur ad omnes dr. amas me: pasce oues meas. Debet ergo ecclesia catholica correctis et pietate firmatis filiis: libenter ignoscere: cum ipsi petro psonam eius gestanti: cum in mari titubasset et cum dominum carnaliter a passione reuocasset: et cum aurem serui gladio pcidisset: et cum ipsum dominum ter negasset: et cum in simulationem postea superstitiosam lapsus esset: videamus veniam esse concessam cumque correctum atque firmatum vsque ad dominice passionis gloriam peruenisse. Itaque post persecutionem que per arrianos hereticos facta erat: et postea quam pax quam quidem catholica in domino tenet: etiam a principibus seculi reddita est episcopi qui pridie arrianorum in illa perturbatione consenserant: multi correcti: redire in catholicam delegerunt: damnantes siue quod crediderant: siue quod se credidisse simulauerant. Hos ecclesia catholica materno recipit sinu. tanquam petrum fletum negationis per gallicantum ammonitum aut tanquam eundem post prauam simulationem pauli voce correctum. Hanc illi matris charitatem superbe accipientes et impie reprehendentes: quia petro post gallicantum surgenti non gratulati sunt cum lucifero qui mane oriebatur cadere meruerunt.

D xviii.

Nec eos audiamus: qui negant ecclesiam dei omnia peccata posse dimittere. Itaque miseri dum in petro petram non intelligunt: et nolunt credere datas ecclesie claues regni celorum: ipsi eas de manibus amiserunt. Isti sunt qui viduas si nupserint tanquam adulteras damnant: et super doctrinam apostolicam se predicant esse mundiores. Qui nomen suum si vellent agnoscere: mundanos se potius quam mundos vocarent. Nolentes enim si peccauerint corrigi: nichil aliud delegerunt: nisi cum hoc mundo damnari. Nam quibus veniam peccatorum negant: non eos aliqua sanitate custodiunt. sed egris subtrahunt medicinam: et viduas suas vri cogunt: quas nubere non permittunt. Non enim prudentiores habendi sunt: quam paulus apostolus qui ait. Malo eas nubere quam vri.

E. xix.

Nec eos audiamus: qui carnis resurrectionem negant: et commemorant quod ait apostolus. caro et sanguis regnum dei non possidebunt. Non intelligentes quod ipse dicit apostolus. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem: et mortale hoc induere immortalitatem. Cum enim hoc factum fuerit iam non erit caro et sanguis sed celeste corpus. Quod et dominus promittit cum dicit: neque nubent neque vxores ducent: sed erunt equales angelis dei. Non enim iam hominibus sed deo viuent: cum equales angelis facti fuerint. Immutabitur ergo caro et sanguis et fiet corpus celeste et angelicum. Et mortui enim resurgent incorrupti: et nos immutabimur: vt et illud verum sit: quod et caro et sanguis regnum dei non possidebunt. Ista fidei simplicitate et sinceritate lactati nutriamur in christo: et cum paruuli sumus: maiorum cibos non appetamus: sed nutrimentis saluberrimis crescamus in christo accedentibus bonis moribus: et christiana iusticia: in qua est charitas dei et proximi perfecta et firmata: vt vnusquisque nostrum de diabolo inimico et angelis eius triumphet in semetipso in christo quem induit: quia perfecta charitas nec cupiditatem habet seculi nec timorem seculi. i. nec cupiditatem vt acquirat res temporales. nec timorem ne amittat res temporales. Per quas duas ianuas intrat et regnat inimicus qui primo dei timore. deinde charitate pellendus est. Debemus itaque tanto auidius appetere apertissimam et euidentissimam cognitionem veritatis: quanto nos debemus in charitate proficere: et eius simplicitate cor habere mundatum quia ipso interiore oculo videtur veritas. Beati enim mundo corde inquit: quia ipsi deum

videbunt: vt in charitate radicati et fū-
dati preualeamus comprehendere cū
omnibus sanctis que sit latitudo et al-
titudo et longitudo et profundum. sci-
re etiam supeminentem scientiam cha-
ritatis xp̄i: vt impleamur in omnē pleni-
tudinē dei: et post ista cū inuisibili hoste
certamina: quoniam volētibus et amā-
tibus iugum christi leue est: et sarcina
eius leuis: coronā victorie mereamur.
Amen.

¶ Explicit liber sancti Augustini episco
pi de agone christiano.

Incipit liber Augu- stini de bono disciplīe

f

Multi sūt qui sa-
ne doctrine addūsanc: iustici
am culpāt et disciplinam im-
perium esse iudicāt: ac ra
tionabilē castigationē superbie assignāt:
cum non sit impium nisi vbi aliqd iube
tur iniustum nec sit supbia nisi vbi negli
gitur disciplīa. Disciplīa igit magistra
est religionis: magistra vere pietatis: q̄
nec ideo increpat vt ledat: nec ideo casti
gat vt noceat. Deniq mores hoīm ira
ta corrigit: inflammata custodit: ita salo
mone dicēte. Fili ne deficias a disciplīa
dn̄i: neq fatigaris cum ab eo increpa-
ris. Quem enim diligit dominus icre-
pat: flagellat autem omnem filium quē
recipit. Nichil profecto est quod nō di-
sciplina: aut emendet: aut saluum faci-
at. Quam si quis sapiens apprehende
rit: nec gratiam amicitiarum pdit nec
periculum damnationis incurrit. Ne-
mo disciplinam irrationabilem putet:
sub qua videt vniūsa que in celo et sub
celo sunt verbo cooperante compositis
omnipotentis dei stare consilium. In
principio enim operis sui: deus nichil
prius q̄ disciplinam fecit. Nam cum as-
sistente sapientia celum suspenderet ter
ram pararet: maria concluderet: et su
is locis: suisq temporibus cursum so-
lis luneq globum disponeret: oia sub di
sciplina constituit. Quid autem non es
set tenebrosum: quid non incompositum
quid non haberetur absurdum: nisi con
stitutis legibus cuncta starent elemen-
ta. Nunquid sine disciplina agit solis
cursus? 6 Qui q̄uis
diurni itineris necessitatem infatigat⁹
impleuit. ad officium tn̄ suū matutin⁹
occurrit: et se in parte celi quotidie ter-
rarum spacia lustraturus ostēdit. Tan
ta est discipline ratio: vt intra tēporum
metas lege conscriptas ita indefessi iti
neris alternis vicibus siderum cursus
agitetur. vt nec luna defectionis sue dā
na effugiat: nec solem diurni luminis
flamma destituat. Nunquid sine disci-
plina est q̄ tanti maris fluctus humili
terrarum littore cōtinens: et in suo sinu
frequenter incitata ventis altior agge
re vnda concluditur? Omnia profecto
insipiens natura confunderet: nisi mū-
dum discipline ratio gubernaret. Hec
ideo proposuimus dicere: vt disceretis
obedire euangelicis preceptis: et celesti-
bus obtemperare mandatis. Quid au
tem rationalem animam et ad dei ima
ginem factam expediat: facile potest ho
mo intelligere cum videt sacratis per
voluntatem dei constitutionibus disci-
pline etiam elemēta seruire. Audite p
phetam dicentem. Seruite domino in
timore: et exultate ei cum tremore.
Apprehendite disciplinam: nequando
irascatur dominus et pereatis de via
iusta. Bene in omnibus causis timor
obtemperat discipline qui pro hoc ipso
q imminentes piculorum casus aut iras
iudicum cauere nouit: potestatem cōfe-
rende salutis obtinuit. Quid igr adul-
tero castū: qd furi esset tutū: qd latroni
non putū? Quis non expauesceret cōca
ua littorum: secreta siluarum? Quid nō pssū-
ptio possideret: nisi furorē aiorum sub
metu pene disciplina compesceret? Ac nisi
constitutus esset ordo viuēdi nūq pfe-
cto finē poneret nā peccandi. Nichil est
qd non gula suadeat: si gule disciplina
consētiat. Nichil est q nō luxuria pdat:

si amore viciorum a te disciplina discedat. Nihil est quod nō habendi cupiditate animus occupet. nisi auaricie vicium disciplina condēnet. Omnia sub metu discipline vicia iacent. Jam non est in quo fides vnq̄ erubescat: si homo futurum dei iudicium respiciat: et causā reddende rationis intendat. nec est in quo vindex scelerum flamma desęuiat si intuitu discipline: aut q̄ sunt honesta cogites. aut q̄ sunt pudēda castiges. ¶ Multi ibi nomē crudelitatis imponūt vbi pro amore discipline crimen admissi sceleris: supplicio vidicatur latronis. cum sententia vindicantis iustis legib⁹ seruiat. et nō solū presentibus sed etiam futuris manum porrigat. Quis igitur non licite crederet se debere peccare: si impudicis et impijs actibus iudex non perscriberet disciplinā. Videamus q̄d lex loquatur. Non occides non adulterabis. non falsum testimonium dices. Hec sunt discipline legis. quibus etiam districtio sentētie secularis obsequitur: impugnando turpia: resecando criminosa. Nam adijcit scriptura. Judex nō est vindex positus boni operis: sed mali: ita vt etiam vicarium pene genus exigat cum dicit. Oculum pro oculo: dentem pro dente. Sed istam antiquam sententie seueritatem facile vitare possumus: si flammas futuri iudicij cogitemus. Absolute autem docet apostolus posse cōtēni secularis arma iudicij: qui dicit. Si vis potestatem non timere: qd̄ bonum est fac. Sed hec non ociose tractanda sunt. Nam cum de his terrenis potestatibus apostoli doctrina commemorat sensibus nostris celestis iudicij partes insinuat. Nam enim docet seruiēdum seculi legibus: ammonet necessario holem futuris cauere temporibus. Si vis inquit non timere potestatē: qd̄ bonum est fac. Hoc est dicere. Si vis futurum non timere iudicium declina a malo et fac bonum. Ergo hanc primā constitutionis formam: que seculi legibus caret: cauere debemus et vincere: vt possimus a nobis illud preiudiciū ꝑpetue mortis excludere. Quia quos ista temporalis nō affligit pena hos illa in eternum insatiabili tormentorum persequitur dolore. Nemo autem illud homicidij crimen euasisse estimet: quē excusatum secularis iudicij corrupti sētentia absoluerit. Nec ille adulterij facinus pretermissum putet qui indulgētie lege deprehensus euasit. Nemo cuꝫ sanam dexteram videt falsitatis reo de bita iure supplicia iudicet fuisse concessa. Defunctis corporibus salua sūt crimina: nisi fuerint prius apud deum, lacrimarum intercessione purgata. Expectat enim reum suum gehenna debitis armata supplicijs. Ad cōfusionem magis presentis vite: non ad absolutionē criminis pertinet autoritas sententie secularis. Illa ergo nobis sunt ante omnia cogitanda supplicia: vbi homo viuet durante pena: vbi nec tormenta corpori: nec desunt membra tortori. ¶ Que tamen facile vitare possumus, si habenas discipline teneamus dicente apostolo. Si vis non timere potestatē bonum fac: et habebis laudem ex ea. Quis sapiens non ad hec discipline bona animum letus apponat: vbi potest homo non solum criminis penam vitare. sed et gr̄am laudationis acquirere? Audite prophetam dicentē. Apprehendite disciplinā ne quando irascatur dominus: et pereatis de via iusta. In hoc loco puto pertinet ista sententia ad illos ad quos nondum disciplina ꝑuenit qui adhuc in deuijs morant: capti antiquo superstitionis errore. Probantur enim sub lege nunq̄ vixisse: qui admonentur vt apprehendant studium discipline. Sequitur in hoc psalmo. Ne qñ irascatur dñs: et pereatis de via iusta. Igitur si illos statuit propheta reos: ad quos disciplina nūq̄ peruenit: quid de illis iudicandum putam⁹ quos disciplina destituit? Inter vtrorumq̄ actus autoritas prophetice lectionis incusat minorem plane culpam: non peruenisse ad disciplinam: q̄ legem discipline respuisse. Ecce dicit ꝓpheta. Qui spernit disciplinam odit animam suam. et vere vt dixit ita est. Nam hostis ē et inimic⁹

anime sue q̄ spretis discipline monitis:
diabolicis occupatur officijs. Dicunt
aliquanti disciplinā satis duris legib⁹
constitutā. Loquantur ista satis miseri
quos ad omne facinus ille dyabol⁹ au=
ctor mortis inuitat: quorum mentes in
satiabilis gula possidet: super quos re=
gnat ebrietas: quos turpis luxuria ca=
ptiuos tenet: et a quib⁹ nunq̄ superbia
ingrata discedit. Illis autem quibus ē
studium honeste fidem seruare continē
tie: humilitati: pietatiq̄ seruire: dulce
discipline onus est: et leue iugū dñi qd
non grauat: nisi aut perditos: aut peri=
turos. Erubesco dicere in confusionem
humane negligētie. quare apud aliquā
tos parum proficiat disciplina cum vi=
deamus pastorale magisterium etiam
apud muta aīalia non perire. Doceant
nos ecce seruare ordinem discipline taz
dociles equorū animi: cum in girodu=
cti flexuosis gressib⁹ membra cōponūt
et subdnius habene retinaculo ita laxa
ri se consentiunt vt et currendi et standi
modus sub quadam legum dispositio=
ne seruetur. R Ita quos natura
numero diuidit: studio discipline cōiun
git. Videte q̄ fortia bouū corpora plau
stro subiaceant: que intantum imperio
animum parāt vt tumentia naturaliter
leui iugo colla supponant. Ita discipli=
ne constitutionibus seruiunt: etiaz que
in feritate nascuutur. Vñ miror aliquo
tiens hominē cui inest sapientia et intel=
lectus prudentie passim precepta disci=
pline negligere cum videamus mutum
aīal vicia cauere: iussis obtemperare:
imperio deseruire: atq̄ ita ad omnem
obedientiam aīm aptare: vt cum opus
fuerit armatis legionibus occurrat: et
hostilibus se telis iussum obijciat. Au=
dite in hoc loco prophetam dicentem.
Cognouit bos possessorem suū: et asin⁹
presepe domini sui: israel autem me nō
cognouit. Vereor dicere: ne nostram ne
gligentiam pulset ista sentētia. Non au
tem cognoscit dñm: qui conditionis sue
non cognoscit officium. Ostendam sa=
ne quō dñs possit aut inueniri: aut co=
gnosci: si tamen est animus videndi. Si
vis videre dñm: require mendicum re=
spice ad pauperem: suscipe peregrinū:
visita infirmum: curre ad carcerem. Si
vis videre deum: vincula captiuitatis
absolue: nodos iniquitatis incide. Au=
di de hoc dominum dicentem Esuriui et
dedistis mihi manducare: sitiui et dedi=
stis mihi bibere: hospes fui et suscepistis
me: nudus fui et operuistis me: infirm⁹
fui et visitastis me: in carcere eram et ve
nistis ad me. Moneo itaq̄ ne despicias
nudum: ne ceco manum subtrahas: ne
inuolutum pannis contemnas. In hac
enim veste primum dominus cuz a ma
gis quereretur inuentus est. Et quia de
disciplina fecimus mentionem sub qua
fides xp̄iana viget: necesse est vt omnia
in aures vestras vite ornamenta defe=
rantur: vt intelligat vnusquisq̄ parum
sibi prodesse conuersationis famam: ni
si in contemptu mundi amauerit disci=
plinam. Ergo cui studium est christum
colere: prius cordis et corporis suscipi=
at indumenta. Omnis igitur vita reli=
gionis professe: integritatis debet fa=
mam sentire: ne quem expectat corona
virtutis: pudoris damno feriat. Corpo
ris integritas vitam minuat. integri=
tatem fides incontaminata custodiat.
vt manente vtriusq̄ partis beneficio: im
maculatum hoīem faciat regnare cum
xp̄o. Sed in hoc solū cōstat conuersatio
nis nostre ratio vt boni simus. Laborā
dum igitur añ oīa est: vt qui bonitatez
sequitur: bon⁹ esse iudicetur. Nā q̄uis
homo purū corpus imaculatūq̄ custodit
atq̄ laceratā vitā ad deum portat: cuius
actus vultum īfamat licet sciam⁹ ꝯsciē
tiam solā bonis actib⁹ posse sufficere.
L Sed q̄to melius est vt semper de
te bene sentiat qui circa ianuā suam va
nis suspitionib⁹ frequenter egrotat: In
situm est enim naturaliter vulgo. vt de
bonis semꝑ male iudicet. Sz tu qui cu=
ram bone fame colis studio tuo gr̄am
integre opinionis acquire. Vita ergo
nostra ita sit lucida vt sit omnibus no=
ta integritas religioni: pudor seruiat
humilitati. Quem amor tenet seruan=
de integritatis: ante omnia falsi ad se

famam non admittat erroris. Magnū est quidem ⁊ gloriosum: ⁊ vsq ad celū omnium ore proferendum nūq malis actibus locum dedisse. sed multo fortius est nunq falsis suspitionibus laborasse. Quid enim tibi prodest sobrietas si vicia ebrietatis exerceas? Quis te si ebrium iudicet: si inter effluētes vino calices saltantium giros imiteris? Quis te castum putabit: si te viderit meretricum fabulis mixtum: scenico sermone cōpositis. aut loquētē turpia. aut inhonesta resonantem. Laudo quidē conscientiam castitatis in te. sed odi colloquium meretricis. In quo loco fortasse dicat tibi aliquis. Sufficit tibi pura consciētia. Quantū ad inocentiam pertinet tibi soli sufficit. Sed prouidēdū est ne facilitate tua alter peccet: ⁊ alienum peccatum in te redundet: iuxta illud quod dicit scriptura. Ve illi per quem scandalum venit. Quanuis autem precioso serico corpus vestias: ⁊ niueo vellere mēbra componas: non sine macula diē transigis si camini ardētis ora cōtigeris. In omni igitur actu tuo vitam tuam disciplina comitetur. Si vis placere xp̄o elabora vt professionē tuā fides adiuuet. fama cōmēdet. Precedat nos patientia humilitatis socia assistat pudicitia integritatis magistra fugiat cupiditas: erubescat ebrietas: luxuria actus suos lugeat: superbia confusa discedat. Quicunq igitur est qui festiat deū agnoscere: sub hoc discipline ordie xp̄m potit iuenire. Multa quidem erāt adhuc dilectissimi: que discipline ratio suadebat aperire: que interim putauimus differēda: ne ociosis auribus fastidium pareret lōga narratio Sane ne quid in hoc opere subtraxisse videamur: elaborabimus vt ea que religiosis actibus competunt sequenti tēpore differamus.

¶ Finit Liber sancti Augustini episcopi de bono discipline.

Incipit regula sācti Augustini epi de cōi vita clericorū. M

Ante omia fratres charissimi diligatur deus: deide proximus: quia ista pcepta sunt principaliter nobis data. Hec igitur sunt que vt obseruetis precipimus in monasterio cōstituti Primum propter quod in vnum estis congregati charitatis vinculum custodiatur: vt vnanimes habitetis in domo ⁊ sit vobis anima vna: ⁊ cor vnum in deo ⁊ non dicatis aliquid proprium: sed sint vobis omnia communia. ⁊ distribuatur vnicuiq vestrum a proposito vestro victus ⁊ tegumentum: non equaliter omnibus: quia non equaliter valetis omnes. sed potius vnicuiq sicut cuiq opus fuerit. Sic enim legitis in actibus apostolorum. Quia erant illis omnia communia: ⁊ distribuebatur vnicuiq sicut cuiq opus erat. Qui vero aliquid habebāt in sclo qñ igressi sūt in mōasteriū libenter velint illud esse cōe. Qui aūt nō habebant: non ea querant in monasterio que nec foris habere potuerunt sed tamen eorum infirmitati quod opus ē tribuatur: etiam si paupertas eorū talis erat quando foris erāt vt nec ipa necessaria poterant iuenire. Non tñ ideo putent se esse felices: quia iuenerunt victum ⁊ tegumentum: qualis foris iuenire nō potuerūt. Nec erigant ceruicem quia associātur eis: ad quos foris accedere non audebant: sed sursum cor habeant ⁊ terrena vana non querāt: ne incipiāt monasteria diuitibus eē vtilia nō pauperibus. si diuites illic humiliantur: et pauperes illic inflantur. Sed rursus etiam illi qui aliquid esse videbantur in seculo: nō hēant fastidio frēs suos: q ad illā sāctā societatē ex paupertate venerūt. N Magis aūt studeāt nō de parentū diuitum dignitate: sed de pauperum fratrum societate

gloriari. Nec extollatur si communi vite aliquid de suis facultatibus contulerunt: ne de suis diuitijs magis superbiat: quia eas monasterio partiuntur quam si eis in seculo fruerentur. Alia quippe quecunque iniquitas in malis operibus exercetur vt fiant. superbia vero etiam bonis operibus insidiatur vt pereant. Et quid prodest dispergendo dare pauperibus: et pauperem fieri. cum anima misera superbior efficitur diuitias contemnendo: quam fuerat possidendo. Omnes ergo vnanimiter et concorditer viuite. et honorate in vobis inuicem deum cuius templa facti estis. Orationibus instate horis et temporibus constitutis. In oratorio nemo aliquid agat: nisi ad quod factum est. vnde et nomen accepit: vt si forte aliqui etiam preter horas constitutas si eis vacat orare voluerint: non eis sint impedimento qui ibi aliquid agendum putauerint. Psalmis et hymnis cum oratis deum hoc versetur in corde quod profertur in ore. Et nolite cantare nisi quod legitis esse cantandum. Quod autem non ita scriptum est vt cantetur: non cantetur. Carnem vestram domate ieiunijs et abstinentia esce et potus: quantum valitudo permittit. Quando autem aliquis non potest ieiunare: non tamen extra horam prandij aliquid alimentorum sumat: nisi cum egrotat Cum acceditis ad mensam: donec inde surgatis quod vobis secundum consuetudinem legitur: tumultu et contentione audite. ne sole vobis fauces sumant cibum: sed et aures esuriant dei verbum. Qui infirmi sunt: ex pristina consuetudine si aliter tractantur in victu: non debet alijs molestum esse nec iniustum videri quos fecit aliqua consuetudo fortiores. Nec illos feliciores putent quia sumunt quod non sumunt ipsi: sed sibi potius gratulentur: quia valent quod non valent illi. Et si eis qui venerunt ex moribus delicatioribus ad monasterium aliquid alimentorum vestimentorum stramentorum operimentorum ve datur: quod alijs fortioribus et ideo felicioribus non datur: cogitare debent quibus non datur quantum de sua seculari vita illi ad istam descenderint quamuis vsque ad aliorum qui sunt corpore firmiores: frugalitatem peruenire non poterint. Nec debent velle omnes quod paucos vident amplius: non quia honorantur: sed quia tolerantur accipere: ne contingat detestanda peruersitas: vt in monasterio vbi quantum possunt fiunt diuites laboriosi: fiant pauperes delicati

¶ Sane quemadmodum egrotantes necesse habent minus accipere ne grauentur. ita post egritudinem sic tractandi sunt vt citius recreentur. etiam si de humillima seculi paupertate venerint: tanquam hoc illis contulerit recentior egritudo: quod diuitibus anterior consuetudo. Sed cum vires pristinas reparauerint: redeant ad feliciorem consuetudinem suam: que famulos dei tanto amplius decet quanto minus indigent: ne cibi eos teneat voluptas iam vegetatos: quos necessitas leuauerat infirmos. Illos sane existiment ditiores qui in sustinenda parcitate fuerint fortiores. Melius est enim minus egere: quam plus habere. Non sit notabilis habitus vester. nec affectetis vestibus placere: sed moribus. Quando proceditis simul ambulate: cum veneritis quo itis: simul state. In incessu in statu et in omnibus motibus vestris nichil fiat quod cuiusquam offendat aspectum. sed quod vestram deceat sanctitatem. Oculi vestri et si iaciuntur in aliquam feminarum: in nullam figantur. Neque enim quando proceditis feminas videre prohibemini: sed appetere vel ab ipsis appeti velle criminosum est. Nec solum tacito affectu: sed affectu et aspectu quoque appetitur et appetit concupiscentia feminarum. Nec dicatis vos habere animos pudicos: si habeatis oculos impudicos: quia impudicus oculus impudici cordis est nuncius. Et cum se inuicem sibimet etiam tacente lingua conspectu mutuo corda nunciant impudica et secundum concupiscentiam carnis alterutro delectantur ardore: etiam intactis ab immunda violatione corporibus: fugit castitas ipsa de moribus. Nec

putare debet q̄ in feminā figit oculum et illius in seipm̄ diligit fixum: ab aliis se non videri. Cum hoc facit: videt omnino: a quib⁹ se videri nō arbitratur. Sed ꝛ si lateat: ꝛ a nemine hominū videatur: quid faciet de illo desup inspectore: quē latere nihil potest? An ideo putandus est non videre: quia tanto videt patienti⁹ q̄to sapientius. Illi ergo vir sanctus timeat displicere: ne videat femine male placere. Illum cogitet omnia videre: ne velit feminam male videre. Illius nanq et in hac causa commēdatus est timor vbi scriptū est. Abominatio est dño defigens oculum. Qñ ergo simul estis in ecclesia: et vbicūq vbi et femine sunt: inuicem vestram pudiciciam custodite. Deus enī qui habitat in vobis: etiā isto modo custodiet vos ex vobis. ¶ Et si hanc de qua loquor oculi petulantiam in aliquo vr̄m aduerteritis: statim admonete: ne male cepta ꝓgrediantur: sed de ꝓximo corrigantur. Si autem post admonitionē iterum vel alio quocunq die id ipsum facere eum videritis: iā velut vulneratū sanandū ꝓdat: quicunq hoc poterit inuenire. Prius tñ est alteri vel tertio demonstrandū vt duorū vel trium possit ore conuinci: ꝛ competēti seueritate coerceri. Nec iudicetis vos esse maliuolos qñ hoc indicatis. Magis quippe innocentes non estis: si fratres vestros quos indicando corrigere potestis: tacendo perire permittitis. Si enim frater tuus vulnus haberet in corpore qđ vellet occultare dum timeret secari: nonne crudeliter a te sileretur et misericorditer indicaretur? Quanto ergo potius eum debes manifestare: ne deterius putrescat in corde? Sed anteq̄ aliis demonstretur: per quos conuincendus est si negauerit. prius preposito debet ostendi si admonitus neglexerit corrigi: ne forte possit secretius correctus innotescere ceteris. Si autem negauerit tunc neganti adhibendi sunt alij etiam coram omnibus vt possit non solum ab vno teste argui sed a duobus vel a tribus conuinci. Conuictus vero sm̄ prepositi vel etiam presbiteri: ad cuius dispensationem pertinet arbitrium debet emendatoriam subire vindictam: quā si ferre recusauerit etiam si ipse non abscesserit: de vestra societate proiciatur. Non enī ꝛ hoc fit crudeliter: sed misericorditer: ne contagione pestifera plurimos perdat. Et hoc quod dixi de oculo non figendo: etiam in ceteris inueniendis: prohibēdis: indicandis: conuicēdis: vindicandisq pctīs diligenter ꝛ fideliter obseruetur: cum dilectione hominum et odio viciorum. Quicūq aūt in tantum progressus fuerit malum vt occulte ab aliquo litteras vel quodlibet munus accipiat: si hoc vltro confitetur parcat illi ꝛ oretur pro eo. Si autem deprehenditur atq conuincitur: secundum arbitrium presbiti vel ꝑpositi grauius emendetur. Vestes vestras in vnum habeatis sub vno custode vel duobus vel quot sufficere potuerit ad eas excutiendas: ne a tinea ledantur. Et sicut pascimini ex vno cellario: sic induamini ex vno vestiario. ¶

Et si fieri potest ad vos non pertineat quod vobis indumētum pro tēpori cōgruentia proferat: vtrum hoc recipiat vnusquisq vestrū quod deposuerat an aliud quod alter habuerat: dum tamē vnicuiq quod cuiq opus est non negetur. Si autem hinc inter vos contentiones et murmura oriunt ꝛ conqueritur aliquis se deterius accepisse q̄ pri⁹ habuerat: ꝛ indignū se esse qđ non ita vestiatur sicut alius frater eius vestit hic vos probate q̄tū vobis desit in illo sācto interiore habitu cordis qui pro habitu corporis litigatis. Tamen si vr̄a toleratur infirmitas vt hoc recipiatis quod deposueritis i vno tamē loco sub cōmunibus custodib⁹ habete quod ponitis: ita sane vt nullus sibi aliquid operetur: sed omnia opa vestra in cōi fiant maiori studio atq frequentiori alacritate: q̄ si vobis singuli ꝓpria faceretis. Charitas enim de qua scriptū est q̄ nō querit que sua sunt: sic intelligitur: quia cōia proprijs nō ꝓpria cōibus anteponit. Et iō q̄to amplius rem cōmunē q̄

propria vestra curaueritis: tāto ampli⁹
vos proficere noueritis: vt omnib⁹ qb⁹
vtitur transitoria necessitas supemine-
at q̄ permanet charitas. Consequēs er
go est vt etiā cū his suis filijs: aut ali-
qua necessitudine ad se pertinentib⁹ in
monasterio cōstitutis aliquā contule-
rit vestē siue quodlibet aliud inter neces-
saria deputandū: non occulte accipiat
sed sit in potestate prepositi vt in rē cō-
munē redactum cui necesse fuerit pre-
beatur. Qd si aliqs rem sibi collatam
celauerit furti iudicio condemnet. In-
dumenta vastra scd̄m arbitriū prepositi
ti lauentur: siue a vobis: siue a fulloni-
bus: ne interiores anime sordes contra
hat munde vestis nimius appetitus.
Lauacrū etiā corpori cum infirmitatis
necessitas cogit minime denegetur: sed
fiat sine murmure de consilio medicine
ita vt etiā si nolit iubente preposito fa-
ciat qd faciendū est pro salute. Si autē
ipse velit et forte non expedit: sue cupi-
ditati non obediat. Aliqn̄ etiā si noce-
at: pdesse creditur qd delectat. Deniqꝫ
si latēs est dolor in corpore famulo dei
dicēti quid sibi doleat sine dubitatione
credatur. Sz tamē vtrum sanādo illi do
lori qd delectat expediat: si non ē certuz
medicus consulatur. Neqꝫ eant ad bal-
nea siue quocunqꝫ ire necesse fuerit mi-
nus q̄ duo vel tres. Nec ille qui habet
aliquo eundi necessitatem cum quibus
ipse voluerit sz cum quibus prepositus
iusserit ire debet. R Egrotā
tū cura siue post egritudinē reficiendo
rum. siue aliq̄ imbecillitate etiā sine fe-
bribus laborātiū: vni alicui debet iniū-
gi vt ipse de cellario petat qd cuiqꝫ op⁹
esse perspexerit. Siue aūt q cellario si-
ue qui vestib⁹: siue q codicib⁹ p̄ponunt:
sine murmure seruiant fratrib⁹ suis. Co-
dices certa hora singulis dieb⁹ petant:
extra horā q petierit non accipiat. Ve-
stimēta vo ꝛ calciamēta qn̄ fuerint in-
digētibus necessaria: dare non differāt:
sub quoꝝ custodia sunt q̄ poscuntur. Li
tes aūt nullas habeatis: aut q̄ celerri-
me finiatis: ne ira crescat in odium. et
trabem faciat de festuca. et aiam vestrā
faciat homicidā: sic enim legitis. Qui
odit fratrem suum homicida est. Qui
cunqꝫ etiam conuicio vel maledicto vel
etiā criminis obiectu aliquē leserit. me
minerit satisfactione q̄ toci⁹ curare qd
fecit. et ille qui lesus est sine disceptatio
ne dimittere. Si aūt inuicem se leserint:
inuicē sibi debita relaxare debebunt p-
pter orōnes vr̄as: quas vtiqꝫ q̄to crebri
ores habetis: tanto saniores habere de
betis. Melior est autem q̄ q̄uis ira se-
pe tenet: tn̄ impetrare festinat vt sibi di-
mittat cui se fecisse agnoscit iniuriā: q̄
q tardius irascit: ꝛ ad petēdā veniam
difficilius inclinatur. Qui autē nunq̄
vult petere veniam: aut non ex aio petit
sine causa ē in monast̄io: et si inde non
piciat. Proinde vobis a vbis durio-
ribus parcite: q si emissa fuerint ex ore
vr̄o: nō pigeat ex ipso ore pferre medi-
camēta: vn̄ facta sūt vulnera. Qn̄ aūt
necessitas discipli e in morib⁹ coercēdis
dicere vos dura vba cōpellit: si etiā in
ipsis modum vos excesse sētitis: non a
vobis exigit vt a vobis subditis veni-
am postuletis: ne apud eos quos opor
tet eē subiectos duz nimium suatur hu
militas regēdi frangatur auctoritas:
sz tamē petēda ē venia ab omnium do-
mino: q nouit et eos q̄s plus iusto forte
corripitis: q̄ta beniuolentia diligatis.
Nō aūt carnal: sz spūalis int vos dz eē
dilectio. Preposito tanq̄ prī obediat:
multo magis pbr̄o q oīm vr̄m curam
gerit. S Vt g cū:ta sta
suent: ꝛ si qd suatuz min⁹ fuerit: nō ne
gligēt p̄teatur: sz emēdandum corrigē
dūqꝫ curet. ad p̄positum p̄cipue ptine-
bit vt ad pbr̄m cuius ē apd vos maior
autoritas referat: qꝫ modum vel vires
eius excedit. Ipse vo qui vobis p̄est: n̄
se existimet potestate dominante: sz po-
tius charitate suiēte felicē. Honore co
ram vobis p̄latus sit vobis timore co-
ram deo substratus sit pedibus vr̄is.
Circa omēs seip̄m bonorū opum p̄be-
at exēplum. Corripiat inquietos: cōso-
letur pusillanimes: sustineat infirmos:
patiēs sit ad omēs. Disciplinam libēs
habeat: metuēdus imponat. Et q̄uis

vtrumq̄ sit necessariū tñ plus a vobis amari appetat q̄ timeri: semp cogitēs deo se pro vobis redditurum esse rōnē Unde vos magis obediendo non solū vestri sed etiam ipsi⁹ misereminí q̄ inter vos q̄to in loco superiori: tanto in periculo maiori versatur. Donet deus vt obseruetis hec omnia cum dilectione tanq̄ spūalis pulchritudinis amatores: et bono xp̄i odore de bona vr̄a ꝯuersatiōe fragrātes: nō sicut serui sub lege: sed sicut liberi sub gratia ꝯstituti viuatis. Ut autē vos in libello hoc tāq̄ in speculo possitis inspicere ne per obliuionē aliquid negligatis: semel in septimana vobis legat̄ ꝛ vbi vos inueneritis ea q̄ scripta sunt facientes. agite gratias dn̄o bonoꝝ oim largitori vbi aūt sibi quicunq̄ vr̄m viderit aliqd deesse: doleat de preterito caueat de futuro: orans vt sibi et debitum dimittat̄: ꝛ in tentationē non inducatur. Amen.

¶ Explicit regula sancti augustini episcopi de coi vita clericorum.

¶ Possidonius calamensis eps de vita ꝛ morib⁹ sctī augustini hypponēsis epī quo cum annis fere quadraginta vixit.

Incipit prolog⁹.

INspirante rerū oim factore ꝛ gubernatore deo: mei memor ppositi quo per grām saluatoris oipotentis: ac p diuine trinitatis fidē seruire decreui: ꝛ antea in vita laicoꝝ: ꝛ nūc in officio epoꝝ: studēs ex qualicūq̄ accepto ingenio ꝛ smone edificatiōi prodesse sctē ac vere xp̄i dn̄i catholice ecclie: de vita ac moribus predestinati: ꝛ suo tp̄e p̄sentati sacerdotis optimi augustini: q̄ in eodē vidi: ab eodē q̄ audiui: minime reticere debeo. Id enim etiā am añ nos factitatū fuisse a religiosissimis sctē matris ecclie catholice viris legimus ꝛ comperimus: q̄ diuino afflati spū sermone pprio atq̄ stilo ꝛ auribus ꝛ oculis scire volētium dicēdo ꝛ scribendo similia: studiosorum noticie intulerunt: quales q̄tiq̄ viri ex communi dn̄i grā in rebus humanis: ꝛ viuere ꝛ vsq̄ in finē obitus perseuerare meruerunt. Idcirco ipe quoq̄ dispēsatoꝝ oim minim⁹: fide non ficta: qua dn̄o dn̄antium omnibusq̄ bonis seruiendū ꝛ placēdū est fidelibus: de predicti venerabilis ec ortu viri ꝛ procursu ꝛ debito fine: q̄ per eū didici ꝛ expertus sum q̄ plurimis annis eius inherens charitati: vt dn̄s donauerit explicandū suscepi. Uerū summā queso maiestatē: quo munus hmōi a me arreptū ita gerā ꝛ peragā: vt nec p̄ris luminū offēdam veritatē: nec bonoꝝ ecclie filioꝝ vlla ex parte fraudare videat̄ charitatē. Nec enim attingā ea omnia insinuare: q̄ idē beatissimus augustinus in suis cōfessionū libris de semetipso: qualis añ pceptam grām fuerit: qualisq̄ iam sūpta viueret designauit: Hoc enim facere voluit: vt ait apl's ne de se quisq̄ hoim supra q̄ se esse norat aut de se auditum fuisset crederet vel putaret hūilitatis sancte more vtēs ꝛ iam nullum fallēs sed laudē ñ suā: sʒ sui dn̄i de ppria liberatione ac munere querēs ex his videlʒ q̄ iaʒ pceperat: ꝛ fraternas p̄ces poscēs de his q̄ accipere cupiebat. Sacramētū igr̄ regis qd̄ angelica autoritate prolatū est: bonū ē abscōdere: opera autē dn̄i reuelare ꝛ confiteri honorificum est.

¶ Explicit prologus.

Incipit vita sācti augustini hypponensis episcopi. Ca.

gitur beatis-
simus augustinus ex p
uincia africana ciuita=
te thagastēsi de nume=
ro curialium. parenti=
bus honestis ꝛ christianis progenitus
erat. alitusq ac nutritus eorum cura
ac diligentia impensis secularibus lit=
teris eruditus apprime omnibus vide=
licet disciplinis imbutus quas libera=
les vocant. Nam et grammaticam pri=
us in sua ciuitate et rhetoricam in afri
ce capite carthagine postea docuit. con
sequenti etiam tempore trans mare in
vrbe roma. ꝛ apud mediolanū vbi tūc
ipsis imperatoris valentiniani minoris
comitatus fuerat constitutus. In qua vrbe
tunc epatum administrabat acceptissi=
mus deo: ꝛ in optimis viris preclarissi
mus sacerdos eximius ambrosius. Hu
ius interea verbi dei predicatoris fre=
quentissimis in ecclia disputationibus
astans in pplo: intendebat suspensus at
q affixus. Uerum aliqn manicheorum
apud carthaginē adolescens fuerat er=
rore seductus: et ideo ceteris suspensior
aderat: ne quid vel pro ipsa vel contra
ipsam heresim diceret. Sed puenit dei
liberatoris clemētia sui sacerdotis am
brosij cor ptractantis. vt contra illū er=
rorē incidētes legis soluerentur questio=
nes: atq ita edoctus sensim atq paula
tim heresis illa miseratione diuina eius
ex animo pulsa est: protinusq ipse in fi=
de catholica confirmatus est pficiendi in
religione eidē amoris ardor tantus in=
natus est: quo ppinquantibus diebus san=
ctis pasce: salutis aquā perciperet: ꝛ fa
ctum est diuina prestante opitulatione:
vt per illum talē ac tm̄ antistitē ambro
sium: ꝛ doctrinā salutarē ecclie catholi
ce ꝛ diuina augustinus perciperet sacra=
menta. ✠ Moxq ex intimis cor=
dis medullis ad deum cōuersus: spem
omnem quā habebat in seculo dereli=
quit. Iā non vxorē: nō filios carnis: non
diuitias: non honores seculi querens.
sed soli deo cum suis seruire statuit in
illo et ex illo pusillo grege esse studens

quē dn̄s alloquitur dicens. nolite timere
pusillus grex: qm̄ cōplacuit pr̄i vestro
dare vobis regnū. vendite q̄ possidetis
ꝛ date elemosinam. facite vobis saccu=
los non veterascentes: thesauros nō de
ficientes in celis. ꝛ illud qd iterū dicit
dn̄s: idē vir sctūs facere cupiens. si vis
esse perfectus vende oīa q̄ habes et da
pauperibus ꝛ habebis thesaurū in celis
et veni sequere me: ꝛ super fidei funda=
mentū edificare desiderans: non ligna
fenum: stipulā: sed aurum: argentum: ꝛ la=
pides preciosos. Et erat tūc annis ma=
ior triginta sola superstite mr̄e nomine
monica sibiq adherente. et de suscepto
eius proposito seruiendi deo amplius q̄
de carnis nepotibus exultante. Nā eius
pater patricius nomine antea defun=
ctus erat. Renūciauit etiam scolasticis
quos rhetoricam docebat vt sibi magi
strum alium prouiderēt. eo q seruire deo
ipse decreuisset. Ac placuit ei percepta
baptismi grā cū alijs ciuibus ꝛ amicis
suis deo pariter seruientibus ad africā
ꝛ propriam domum agrosq remeare.
Ad quos veniens. et in quibus consti=
tutus ferme triennio ꝛ a se iam aliena=
tis curis secularibus. cum his q̄ eidē ad=
herebant deo viuebat. ieiunijs: orationi=
bus: bonisq operibus: in lege dn̄i medi
tans die ac nocte. Et de his que sibi de
us cogitanti atq oranti intellecta reue=
labat. ꝛ presentes ꝛ absentes sermoni=
bus ac libris docebat. ❡ Con=
tigit forte eodem tpe: vt quidam ex his
quos dicunt agētes in rebus apud hyp
ponem regium cōstitutus. bn̄ xp̄ianus
deumq timens. comperta eius bona fa
ma atq doctrina desideraret atq opta
ret eum videre. promittens se posse mū
di huius omnes contēnere cupiditates
atq illecebras: si aliqn̄ ex eius ore dei
verbū audire meruisset. Quod cum ad se
fideli fuisset relatione delatū: liberare
aīam cupiens ab huius vite periculis
morteq eterna: ad memoratam vltro
atq confestim venit ciuitatem. et ho
minem visum allocutus frequentius
atq exhortatus est: quantum deus do
nabat: vt quod deo vouerat reddere

Hec se ille facturū de die in diē pollicebat. nec tñ in ei⁹ tūc hoc impleuit p̄sētia. Sȝ vacare vtiq̄ et inane esse nō potuit: qd̄ p̄ tale vas mundum in honore vtile dn̄o: ad omne opus bonum paratum: in omni loco: diuina gerebat p̄uidentia. Eodē itaq̄ tp̄e ī eccl̄ia hipponēsi catholica valerius sctūs ep̄atum gerebat. Qui cum flagitante ecclesiastica necessitate: de prouidendo ⁊ ordinando presbitero ciuitatis plebem dei alloqueretur et exhortaret: iā sciētes catholici sctī augustini p̄positū ⁊ doctrinā manu iniecta q̄m et idem in populo secur⁹ et ignarus quid futurum esset astabat. Solebat aūt laic⁹ vt nobis dicebat ab eis tm̄ eccl̄ijs q̄ non haberēt ep̄os suaȝ abstinere p̄sentiā. Eū ergo tenuerunt: et vt in talibus consuetum est ep̄o ordinandum intulerūt: omibus id vno consensu ⁊ desiderio fieri perficiq̄ petentibus: magnoq̄ studio et clamore flagitātibus: vberti eo flente: nonnullis quidē lacrimas eius vt nobis ipse retulit: tūc super be interp̄tantibus: ⁊ tanq̄ eum cōsolantibus ac dicētibus: quia locus presbiterij licet ipse maiore dign⁹ esset appropinquaret tñ ep̄atui. Cum ille hō dei vt nobis retulit maiori consideratione intelligeret et gemeret: q̄ multa et q̄ magna sue vite pericula de regimine ⁊ gubernatione ecclesie impendere: ac prouenire spectaret: atq̄ ideo fleret. Et eorum tunc vt voluerunt completum est desiderium. Factus ergo presbiter monasterium intra ecclesiam mox instituit: ⁊ cum dei seruis viuere cepit sm̄ modum ⁊ regulam sub sanctis apostolis cōstitutā: maxime vt nemo quicq̄ propriū in illa societate haberet sed eis essent omnia cōmunia: ⁊ distribueretur vnicuiq̄ prout cuiq̄ opus erat: quod iā ip̄e prior fecerat: dum de transmarinis ad sua remeasset. 5 Sctūs vero valerius ordinator eius vt erat vir pijssimus ⁊ deū timēs: exultabat: ⁊ deo gratias agebat: suas exauditas a domino fuisse preces: quas se frequentissime fudisse narrabat: sicut sibi diuinitus homo procederet talis: q̄ posset verbo dei ⁊ doctrina salubri ecclesiam dei edificare: cui rei se homo natura grec⁹: minusq̄ latina lingua ⁊ litteris instructus: minus vtilē peruidebat: ⁊ eidem pbr̄o potestatē dedit coram se in eccl̄ia euangeliū predicandi ac frequētissime tractandi: contra vsum quidē ⁊ consuetudinem africanaȝ eccl̄iaȝ. vnde etiā ei nonnulli ep̄i detrahebant. Sed ille vir venerabilis ac prouidus in orientalibus ecclesijs id ex more fieri sciens: vtilitati ecclesie consulens obtrectatoȝ non curabat linguas: dūmodo factitaret a presbitero qd̄ a se ep̄o impleri minime posse cernebat. Vn̄ accensa et ardens eleuata sup cādelabrum lucerna omibus qui in domo erant lucebat. Et postea currēte ⁊ volante huiusmodi fama bono precedente exemplo accepta ab episcopis potestate p̄sbiti nonnulli coram ep̄is populis tractare ceperunt vbū dei Sane tunc in illa hypponēsi vrbe manicheorū pestilētia q̄ plurimos ciues ⁊ pegrinos infecerat ⁊ penetrauerat secēte ⁊ decipiēte eiusdē hęsis quodā p̄sbito nomine fortunato: ibidē conūsante atq̄ morante. Interea hypponēses ciues ⁊ pigrini christiani tam catholici q̄ etiam donatiste adeunt augustinum pbr̄m: atq̄ deposcūt: vt illuȝ hoīem manicheorum pbr̄m quē doctum credebāt vidērt: ⁊ cuȝ eodē de lege tractaret. Q̄ ō idē vt scriptum ē: paratus ad r̄sponsionē omni poscēti se rationē de fide ⁊ spe que in deo ē: potēsq̄ exhortari in doctrina sana: ⁊ contradicētes redarguē minime renuit: sed vtrum etiam hoc fortunatus fieri vellet sciscitat⁹ est. At illi confestim ad ipsum fortunatum id detulerunt: petētes ⁊ exhortantes ac flagitantes q̄ id minime recusaret. Sane q̄niam idē fortunatus iam apud carthaginē sanctum nouerat augustinum adhuc in eodē secum errore constitutum: cum eodē congredi pauitabat. 6 Veruntamē suorum maxie instātia coact⁹ ac verecundatus: promisit comin⁹ se eē vēturū: certamēq̄ disputādi subituȝ

Unde condicto die et loco conuenerunt in
vnum concurrentibus quamplurimis viris
studiosis: turbisque curiosis: et apertis no
tariorum tabulis: disputatio est cepta
primo: et secundo finita est die. In qua
ille manicheus preceptor vt gestorum
continet fides: nec catholicam assertio-
nem potuit euacuare: nec manicheorum
sectam subnixa veritate valuit compro
bare: sed deficiens responsione vltimo
collaturum se cum suis maioribus: ea
que refellere non potuit prosecutus est:
et si sibi forte de his satis minime fecis-
sent sue anime consulturum atque ita ab
omnibus apud quos magnus et doctus
videbatur: nihil valuisse in sue secte as-
sertione iudicatus est. Qua ille confu-
sione affectus: et sequenti tempore de hyp-
ponensi ciuitate profectus ad eandem
amplius non remeauit: ac sic per memo
ratum dei hominem omnium cordibus:
vel qui aderant vel qui absentes illa que
gesta sunt cognouerant: error ille abla-
tus: catholica est intimata: ac compert-
ta sincera religio. Et docebat ac predi-
cabat ille priuatim et publice: in domo et
in ecclesia salutis verbum cum omni fi
ducia aduersus africanas hereses: ma
ximeque contra donatistas: manicheos:
et pelagianos: libris confectis: et repeti
tis sermonibus ineffabiliter admiranti
bus christianis et collectantibus et hoc-
ipsum vbi poterant non tacentibus: sed
diffamantibus. Sicque adiuuante domi-
no leuare in africa ecclesia catholica
exorsa est caput: que multo tempore illis
conualescentibus hereticis precipueque
rebaptisante donati parte maiorem mul
titudinem afrorum seducta et oppressa
iacebat. Libros vero eiusdem siue tra-
ctatus mirabili dei gratia procedentes
ac profluentes: instructos omni rationis copia
atque autoritate sanctarum scripturarum:
ipsi quoque heretici concurrentes: cum
catholicis ingenti ardore audiebant: et
quisquis vt voluit et potuit notarios
adhibens etiam ea que dicebantur ex-
cepta descripsit. Et inde iam per totum
africe corpus preclara doctrina odorque

suauissimus christi diffusa et manife-
stata est: congaudente hoc quoque com-
perto ecclesia dei transmarina. Quo-
niam sicut dum patitur vnum mem-
brum: compatiuntur omnia membra:
ita etiam cum glorificatur vnum mem
brum: congaudent omnia membra.

B Per idem tempus
coram episcopis hoc illi iubentibus
qui plenarium totius africe consili-
um hyppone agebant: de fide et sim-
bolo presbiter adhuc augustinus dis-
putauit. Ille vero beatus senex va-
lerius ceteris ex hoc amplius exul-
tans: et deo gratias agens de conce
sso sibi speciali beneficio: metuere ce-
pit: vt est humanus animus ne ab alia
ecclesia sacerdos probatus ad episco-
patum quereretur, et sibi auferret. Nam
et id prouenisset: nisi et hoc idem episcopus
cognito: ad locum secretum eum transi-
re curasset: occultatumque a querentibus
minime inueniri fecisset. Unde amplius
formidans idem venerabilis senex: et
sciens se corpore et etate infirmissimum
egit secretis litteris apud primatem epi
scopum sedis carthaginensis allegans
imbecillitatem corporis sui: etatisque gra
uitatem: et obsecrans vt hipponensi ec-
clesie ordinaretur episcopus: qui sue ca
thedre non tam succederet: sed consacer-
dos accederet augustinus. Que igitur
beatus valerius optauit et rogauit: sa-
tagens rescripto impetrauit. Post quam
petitionem ad visitandum aduenientem ad
ecclesiam hipponensem tunc primate nu
midie megalio calamensi episcopo et va
lerius antistes episcopis qui forte tunc
aderant et clericis omnibus hipponensi
bus: et vniuerse plebi inopinatam cun
ctis suam insinuat tunc voluntatem: om-
nibusque audientibus et gratulantibus:
atque id fieri perficique ingenti desiderio cla-
mantibus: episcopatum suscipere contra
morem ecclesie suo viuente episcopo presbiter
augustinus recusabat. Dumque id fieri
solere ab omnibus suaderetur: atque id igna
ro tansmarinis et africanis ecclesie exem
plis probaretur: compulsus atque coactus succu

rio: ꝛ nō ab aliꝭs fratribus ibidem cōsti
tutis quod oportebat impletū est? Eis
quippe volentibus hoc apls fecerat vt
seipsum seruaret ecclie: quē proprie per
secutor ille querebat. Faciāt ergo serui
christi ministri verbi ꝛ sacramēti ei⁹ qđ
precepit ipse siue permisit. Fugiant om
nino de ciuitate in ciuitatem qñ eorum
quisq̈ specialiter a persecutoribus que
ritur: vt ab aliꝭs q̄ non ita q̄runt non de
seratur ecclesia: sed p̄beant cibaria con
seruis suis quos aliter viuere non posse
nouerūt. D Cū aūt omniū. s. epo-
rum ꝛ clericoꝝ ac laicorum est cōmune
periculū. hi qui aliꝭs īdigēt nō deserant
ab his quibus indigent. Aut igitur ad
loca munita omnes transeāt aut qui ha
bent remanendi necessitatem: nō relin-
quantur ab his per quos eorum est ec-
clesiastica supplēda necessitas vt aut pa
riter viuant aut pariter sufferant quod
eos pater familias vult pp̄eti. Qđ si cō
tigerit vt siue aliꝭ maius siue aliꝭ mi
nus siue omēs equaliter patiātur: qui
eorum sint qui pro aliꝭs patiātur appa-
ret. illi. s. qui cum se possent a talib⁹ ma
lis eripere fugiendo: ne aliorum necessi
tatem desererēt manere voluerūt. Hinc
maxime pbatur illa charitas quam io
hannes apostolus cōmendat decēs. Si
cut xp̄s aīam suam pro nobis posuit:
sic ꝛ nos debemus pro fratrib⁹ aīas po
nere. Nam qui fugiunt vel suis deuicti
necessitatib⁹ fugere nō possunt: si cōpre
hensi patiantur pro seipsis non p fratri
bus vtiq; patiuntur. Qui vo ppterea
patiunt qꝛ frēs q̄ eis ad xp̄ianā salutē
indigebant deserere noluerunt. sine du-
bio suas animas pro fratribus ponunt
Unde illud quod coepiscopum quēdā
dixisse audiuimus. si dn̄s nobis impe-
rauit fugam in eis psecutorib⁹: vbi po-
test esse fructus martyrꝭ: q̄to magis
debemus fugere steriles passiōes qñ ē
barbaric⁹ ꝛ hostilis īcursus. verū est q̄-
dē ꝛ acceptabile: sꝫ his q̄s ecclīastici offi
ciꝭ nō tenēt vīcula Nam q̄ clades hosti
les iđ non fugit cū possit effugere ne de
serat ministeriū xp̄i sine q̄ nō possūt ho-
mines vel fieri vel viuere xp̄iani: ma-

iorem charitatis inueniet fructū q̄ qui
non ppter fratres sed propter seip̄m fu
giens atq; comprehensus nō negat xp̄ꝫ
suscipitq; martyriū E Quid ē q̄
qđ in epl̄a tua priore posuisti? Dicis ei
si in ecclesiꝭs psistendum est: q̄d sim⁹ no-
bis vel pp̄lo profuturi: non video: nisi vt
ante oculos nr̄os viri cadant: femie cō
stuprent: incēdant ecclie: nos ip̄i tormen
tis deficiamus: cum de nobis q̄ritur qđ
non habemus. Potens est quidem de⁹
audire p̄ces familie sue: ꝛ hec que for-
midantur auertere: nec ideo tñ propter
ista que incerta sunt debet nostri officiꝭ
certa fieri desertio: sine quo est plebi cer
ta pnicies. non in reb⁹ vite hui⁹: sed al-
terius q̄ incōparabiliter diligenti⁹ solli
citiusq; curāda ē. Nā si certa essent ista
mala q̄ timent ne in locis in q̄b⁹ sumus
forte cōtigāt: prius inde fugerēt hoies
propter q̄s ibi manēdū est: ꝛ nos a ma-
nēdi necessitate liberos redderēt. Non
eñ quisq̈ est q̄ dicat ministros manere
oportere: vbi iam non fuerint q̄b⁹ neces
se sit ministrare. Ita q̄dā sancti ep̄i de
hyspania profugerunt: prius plebibus
ptim fuga lapsis: ptim pemptis: partiꝫ
obsidione cōsūptis: ptim captiuitate
dispsis. Sꝫ multo plures illic manētib⁹
ppter q̄s manerent sub eorūdē piculo-
rū dēsitate manserūt. Et si aliq̄ deserue-
rūt plebes suas: hoc est qđ dicim⁹ fieri
nō debere. Neq; eñ talis docti auctori
tate diuina: sed hūano vl' errore decepti
vel timore sunt deuicti. Cur eñ sibi pu-
tant indifferenter obtemperandum esse
precepto: vbi legunt de ciuitate in ciui-
tatē eē fugiēdū: ꝛ mercēnariū nō exhor
rent q̄ videt lupū veniētem ꝛ fugit: qm̄
non est ei cura de ouibus. Cur nō istas
duas dn̄icas verasq; sententias: vnā. s.
vbi fuga sinit aut iubet. alterā vbi ar-
guit ꝛ culpat sic intelligere student: vt
inter se repiant non eē ꝯtrarie: sic nō sūt
F Et hoc quō regitur nisi attē-
dat qđ iā supius disputaui. tunc de lo-
cis in quibus sumus premente persecu
tione fugiēdum eē christi ministris: qñ
ibi aut plebs xp̄i non fuerit cui mini-
stretur: aut potest impleri per alios ne-

cessarium ministeriū: quibus eadē non est causa fugiendi sicut in sporta submissus quod supra commemoraui fugit apostolus cum a psecutore ipse ppe quereretur. aliis qdē necessitatem simi lem non habentibus a quibus illic ministerium impleretur. Absit vt deserat ecclesia. Sic fugit sanctus anastasi9 alexandrinus eps: cum eum specialiter apprehendere constantius imperator preceperat: neq̄q̄ a ceteris ministris deserta plebe catholica que in alexandria commanebat. Cum aūt plebs manet & ministri fugiunt: ministeriumq̄ subtrahitur: qd erit nisi mercennariorum illa fuga dānabilis: quibus non est cura de ouib9? Ueniet enī lupus: non homo sed diabolus: qui plerumq̄ fideles apostatas esse persuasit: quibus q̄tidianū ministerium dñici corporis defuit: & peribit infirm9 in tua nō scia sed ignorantia frater: ppter quē xps mortu9 est. Quid autē ad eos attinz qui in hac re non falluntur errore: sed formidine superātur? quare non potius contra suū timorē domino miserante atq̄ adiuuante fortiter dimicant nec mala sine cōparatiōe grauiora: q̄ multo amplius sunt tremenda contingant? Fit hoc vbi charitas dei flagrat non vbi cupiditas mundi fumat. Charitas enī dicit. Quis infirmatur & ego nō infirmor? Quis scandalizatur & ego non vror? Sed charitas ex deo est. Oremus ḡ vt ab illo detur a quo iubetur: et p hanc magis timeam9 ne oues xpi spirituales neqtie gladio necentur in corde: q̄ ne ferro in corpore trucidentur: vbi quadocunq̄ quocunq̄ mortis genere morituri sumus. G Magis timeam9 ne sēsu interiore corrupto peat castitas fidei: q̄ ne femine violenter constuprentur in carne. Qua violētia non violatur pudicia si mente seruetur: quoniam nec in carne violatur quā do voluntas patientis sua turpiter carne non vtitur: sed sine consensione tolerat quod alius operatur. Magis timeamus ne membra corporis christi destituta spirituali victu necentur: q̄ ne membra corporis nostri oppressa hosti li impetu torquerantur. Magis timeamus ne lapides viui extinguantur deserentibus nobis: q̄ ne lapides & ligna terrenorum edificiorum incendantur presentibus nobis. Non quia ista non sint vitanda cum possint: sed quia potius sunt ferenda quando vitari sine impietate non possunt. nisi forte quisq̄ cōtenderit non esse ministrum impium qui tunc subtrahit ministerium pietati necessarium: quando magis est necessarium. An non cogitamus cum ad istorum periculorum peruenitur extrema. nec est potestas vlla fugiendi: quantus in ecclesia fieri solet ab vtroq̄ sexu atq̄ ab omni etate concursus: aliis baptismum flagitantibus: aliis reconsiliationem: aliis etiam penitentie ipsius actionem: oībus consolationem: & sacramētorum confectionem & erogationem? Ubi si ministri desint q̄tum exitium sequatur eos qui de isto seculo vel nō regenerati exeunt vel ligati? Quātus est etiam vel luctus fidelium suorum qui eos secum in vite eterne requie non habebunt? Quantus deniq̄ gemit9 oīm? & quorundā quantā blasphemia de ministeriorum & ministrorū absentia? Uide quid faciat malorum temporalium timor: & quanta in eo sit acquisitio malorum eternorum. Si autem ministri adsint pro viribus quas eis dominus subministrat: omnibus subueniē. Alii baptizantur. alii recōciliantur: nulli dominici corporis cōmunione fraudātur. Omnes consolatur: edificant: exhortantur: vt deum rogent qui potēs ē omnia que timētur auertere: parati ad vtrumq̄ vt si nō potest ab eis calix iste trāsire: fiat volūtas eius q̄ mali aliqd nō potest velle. H Certe iā vides qd te scri pseras nō videre: q̄tū bonū psequantur ppli xpiani si in psentibus malis nō eis dem sit psentia mistrorū xpi. Quorum vides etiā q̄tū obsit absentia: dum sua querunt nō q̄ iesu xpi. nec hñt illā charitatē de qua dictū est. nō q̄rit q̄ sua sunt. nec imitanē eum q̄ dixit. Nō querēs qd mihi vtile est: sed quod multis vt salui fiant. Qui etiam psecutoris principis

Prereptos etiam sibi quosdam libros ante diligentiorē emēdationē a nōnullis fratribus conquerebatur. licet eos postmodū emendasset. Imperfecta etiā quedā librorū suorū preuentus morte dereliquit. Quisqꝫ prodesse omnibus volens: et volentibus multa librorū legere et non valētibus. ex vtroqꝫ diuino testamento veteri z nouo premissa prefatiōe p̄cepta diuina seu vetita ad vite regulam pertinentia excerpsit: atqꝫ ex his vnum codicem fecit vt qui vellet legeret atqꝫ in eo vel q̄ obediens deo inobediensqꝫ esset agnosceret. et hoc opus voluit speculum appellare. Uerū breui cōsequenti tēpore diuina voluntate z potestate prouenit: vt manus ingēs diuersis telis armata et bellis exercitata: immanium hostium vuandalorū et alanorum commixtā secū habens gothorum gentem: aliarūqꝫ diuersarū gentium p̄sonas ex hyspanie partibus: transmarinis nauibus africe influxisset et irruisset: vniuersaqꝫ per loca mauritaniarum etiam ad alias nostras transiens prouincias et regiones: omni seuiens crudelitate z atrocitate cūcta que potuit expoliatione cedibus diuersisqꝫ tormentis: incendijs alijsqꝫ innumerabilibus et infādis malis depopulata ē. nulli sexui: nulli parcens etati. nec ip̄is dei sacerdotibus vel ministris: nec ipsis ecclesiarum ornamentis seu instrumentis vel edificijs. 3 Et hanc ferocissimā hostium grassationē z vastationē ille homo dei: et factam fuisse z fieri non vt ceteri hoīes sentiebat et cogitabat: sed altius et profundius ea considerans et in his animarū p̄cipue vel pericula vel mortē preuidens solito amplius q̄ vt scriptum est. q̄ apponit scientiam apponit dolorē: et cor intelligens quasi tinea ossibus. fuerunt ei lachryme panes die ac nocte. amarissimamqꝫ et lugubrem pre ceteris sue senectutis: iam pene extremam ducebat ac tolerabat vitam. Uidebat enī ille hō dei ciuitates excidio perditas pariter cum edificijs: villarumqꝫ habitatores alios hostili nece extinctos: alios effugatos atqꝫ dispersos. ecclesias sacerdotibus ac ministris destitutas. virginesqꝫ sacras z quosqꝫ continentes vbiqꝫ dissipatos: et in his alios defecisse tormentis: alios gladio interemptos esse: alios in captiuitate perdita animi et corporis integritate ac fidei. malo more ac duro hostibus deseruire. Cernebat quoqꝫ hymnos dei z laudes de ecclesijs deperisse. edificia ecclesiarum q̄ plurimis locis ignibus concremata esse solēnia quoqꝫ q̄ deo debentur de proprijs locis defecisse. sacrificia etiam sacramenta diuina vel non queri vel querēti qui tradat non facile reperiri. in ipsas montium siluas z cauernas petrarum z speluncas confugientes: vel ad quascunqꝫ munitiones: alios fuisse expugnatos z interfectos. alios ita necessarijs sustentaculis euolutos atqꝫ priuatos: vt fame contabescerent. ipsosqꝫ ecclesiarum prepositos z clericos: qui forte dei beneficio vel eos non incurrerant: vel incurrētes euaserant: rebus omnibus expoliatos atqꝫ nudatos egētissimos mēdicare. nec eis omnibus ad omnia quibus fulciēdi essēt subuenire posse.

B Uix tres superstites videbat ex innumerabilibus ecclesijs: hoc est carthagineñ. hipponeñ. z circensem. q̄ dei beneficio excise non sunt: z earum p̄manent ciuitates: z diuino z humano fulte presidio: licet post eius obitum vrbs hipponeñ. incolis destituta ab hostibus fuerit concremata. Et se inter hec mala cuiusdam sapientis sētētia consolabatur dicētis. Non erit magnus magnum putans q̄ cadūt ligna z lapides z moriuntur mortales. Hec ḡ omnia ille: vt erat alte sapiēs: quotidie vbertim flebat. Accreuitqꝫ meroribus z lamētationibus eius: vt etiam adhuc in suo statu consistētē ad eandē hipponēsium regionum ciuitatē ab ijsdē hostibus veniret obsidēda: quoniam in eius tunc defēsione fuerat cōstitutus comes quidam bonifacius cum gothorum quondam federatus exercitu. quam vrbem ferme. xiiij. mēsibus conclusam obsederunt. Nam z litus illi marinum inē clusione abstulerunt. Quo etiam nosipsi

de vicino cum aliis nostris coepiscopis confugeramus: in eadeq; omni obsidionis tpe fuimus. Ubi nobiscum sup his infortuniis sepissime colloquebamur: et dei tremēda iudicia pre oculis nostris posita considerabamus dicentes. Iust⁹ es dñe: et rectum iudiciū tuū. Pariterq; dolentes gemētes et flentes orabamus miserationum patrē et deū omnis consolationis: vt de eadē nos tribulatione subleuare dignaretur. B Et forte prouenit vt vna cū eodē ad mēsā cōstitutis et inde confabulātibus: cepit coram nobis dicere. Noueritis me hoc tēpore nostre calamitatis deum rogare: vt aut hanc ciuitatem ab hostibus circundatā liberare dignetur: aut si aliud ei videtur: suos seruos ad pferēdā suā volūtatē fortes faciat. aut certe vt me de hoc sclo ad se accipiat. Que ille dicens nosq; instruens: deinceps cum eodē et nos cum nostris oibus: et ipsi qui i eadē fuerant ciuitate a summo deo similit petebamus. Et ecce tertio illius obsidionis mense decubuit lecto febribus fatigatus: et illa vltima exercebat egritudine. Nec suum sane dñs famulū fructu sue precis fraudauit. Nam et sibipsi et eidē ciuitati quod et lachrymosis depoposcit precibus: in tempore impetrauit. Noui quoq; eundem et presbyterum et epm p qbusdam energuminis petentibus vt oraret rogatum: eūq; in oratione lachrymas fundentē deum rogasse: et demones ab hominibus recessisse. Itemq; ad egrotantē et lecto vacātem quendam cum suo egroto venisset rogauisse vt eidē manū imponeret vt sanus esse posset. eūq; respondisse. si aliquid in his posset sibi hoc vtiq; primitus prestitisset: et illum dixisse visitatū se fuisse: sibiq; per somnium dictum eē. Uade ad augustinum epm vt eidē manum imponat: et saluus erit. Quod dū comperisset facere non distulit: et illum infirmum continuo dñs sanū ab eodē discedere fecit. Interea reticendum minime est: cum memorati impenderent hostes: a sancto viro quoq; nostro coepiscopo thabennensis ecclesie honorato: litteris fuisse consultum vtrum nam illis aduentantibus ex ecclesiis episcopis vel clericis recedendum esset: an nō eiq; rescriptis insinuasse qd magis ab illis romane euersoribus esset metuendum. Quam eius epistolam huic scripture inserere volui. Est enim sacerdotū dei et ministrorū moribus valde vtilis et necessaria. Isto mō rescriptū ē ad eundē ab eodē. C ¶ Sancto frī coepiscopo honorato augustinus in domino salutem. Charitati tue misso exēplo epistole quam fratri quodiuuldeo nro coepō scripsi. putabam me hoc onere caruisse quod mihi imposuisti: q̄rendo consilium quid in his periculisque in tpa nostra venerunt facere debeatis. Quāuis enī eplam illam breuiter scripserim: nihil in ea tñ ptermisisse me arbitror. qđ et respondenti dicere et querēti audire sufficeret. quandoquidē dixi nec eos esse prohibēdos qui ad loca: si possunt: munita migrare desiderant: et ministerii nri vincula: quibus nos xpi charitas alligauit: ne deseramus ecclesias quib⁹ seruire debemus: nō eē rumpenda. Ista quippe vba sunt que in illa epistola posui. Restat g̃ inquam vt nos quorum ministeriū q̃tulcūq; plebi dei vbi sum⁹ manētī: ita necessariū ē: vt sine hoc eā non oporteat remanere: dicamus dño. Esto nobis i deū ptectorē: et in locū munitū. Sed hoc consilium tibi pptea nō sufficit vt scribis: ne cōtra dei preceptū facere nitamur: vbi fugiendū esse de ciuitate in ciuitatem monet. Recolim⁹ enī vba dicētis. Cū aūt psequētur vos in ciuitate ista: fugite in aliam. Quis aūt credit ita hoc dñm fieri voluisse in necessario ministerio sine quo viuere nequeunt deserant greges: qs suo sanguine cōparauit. Nunqd nā hoc ipse fecit qñ se portantib⁹ in egyptum parētibus puulus fugit: q̄ nōdum ecclesias congregauerat: quas ab eo desertas fuisse dicamus? Nunqd qñ aplš paulus ne illum cōprehenderet inimicus per fenestram in sporta summissus est per murum et effugit manus eius. deserta est que ibi erat ecclesia necessario ministe

buit: et episcopatus curam et maioris loci ordinationem suscepit. Quod in seipso postea fieri non debuisse: vt viuo suo episcopo ordinaretur: et dixit: et scripsit: propter concilij vniuersalis vetitum: quod iam ordinatus didicit: nec quod sibi factum esse doluit: alijs fieri voluit. ¶ Unde etiam sategit: vt concilijs constitueretur episcoporum: ab ordinatoribus deberi ordinandis vel ordinatis omnium statuta sacerdotum in noticiam esse deferenda. Atque ita factum est vt episcopatu suscepto multo instantius ac feruentius maiore auctoritate non adhuc in vna tantum regione: sed vbicunque rogatus venisset verbum salutis esne alacriter ac suauiter pullulante atque crescente domini ecclesia predicabat: paratus semper poscentibus reddere rationem de fide et spe que cum deus est: et eius dicta atque excepta maxime donatiste in eadem hipponensi vel vicina manentes ciuitate ad suos episcopos deferebant. Que cum audissent et econtra forte aliquid dicerent: aut a suis refellebatur: aut eadem res ad sanctum augustinum deferebatur: eaque comperta patienter ac leniter vt scriptum est: cum timore et tremore salutem omnium operabatur. Ostendens quod nichil illi refellere voluerint. Quod verum manifestumque sit quod ecclesie dei fides tenet et docet. Et hec diebus ac noctibus ab eodem iugiter agebantur. Nam et epistolas priuatas ad quoscunque eiusdem erroris episcopos et eminentes scilicet laicos dedit: ratione reddita admonens atque exhortans: vt vel ab illa se prauitate corrigerent: vel certe ad disputationes venirent. Illi vero causa diffidentie nichil vnquam rescribere voluerunt: sed irati furiosa loquebantur: atque seductorem deceptoremque animarum augustinum esse: et priuatim et publice conclamabant: et velut lupum occidendum esse in defensionem gregis scilicet sui dicebant et tractabant: omniaque peccata a deo indubitanter esse credendum posse dimitti his qui hoc facere ac perficere potuissent: nec deum timentes nec homines erubescentes. Et vt eorum causa diffidentie cunctis innotesceret elaborauit: et publicis gestis conuenti non sunt ausi conferre. Habebant etiam ijdem donatiste per suas pene omnes ecclesias inauditum hominum genus peruersum ac violentum: velut sub professione continentium ambulantes qui circumcelliones dicebantur. Et erant in igenti numero et turba per omnes fere africanas regiones constituti. Qui malis imbuti doctoribus audacia superba et temeritate illicita nec suis nec alienis aliquando parcebant: contra ius fasque in causis iterdicentes hominibus et nisi obedissent: damnis grauissimis et cedibus afficiebant: armati diuersis telis: bachantes per agros villasque vsque ad sanguinis effusionem accedere non metuentes. Sed dum verbum dei sedulo predicaretur: et cum his qui oderunt pacem pacis ratio haberetur: illi pacem loquentem debellabant gratis.

D ¶ Cumque aduersus eorum dogma veritas innotesceret qui volebant et poterant sese inde vel eripiebant vel subducebant: et paci atque vnitati ecclesie cum suis quibus poterant coherebant. Unde illi sui erroris congregationem minui videntes: atque augmentis ecclesie inuidentes: accensi exardescebant ira grauissima et intolerabiles persecutiones vnitati ecclesie compacti faciebant. Ipsisque sacerdotibus catholicis et ministris aggregationes diurnas atque nocturnas direptionesque rerum omnium vi inferebant. Nam et multos dei seruos cedibus debilitauerunt: aliquibus etiam calcem cum aceto in oculos miserunt: aliosque occiderunt. Unde etiam suis ijdem donatiste rebaptizatores in odium veniebant. Proficiente deo doctrina diuina sub sancto et cum sancto augustino in monasterio deo seruientes: ecclesie hipponensi clerici ordinari ceperunt: ac deinde innotescente et clarescente de die in diem ecclesie catho

lice predicationis veritate: sanctorum que seruorum dei proposito continentia et paupertate profunda: ex monasterio quod per illum venerabilem virum et esse et crescere ceperat: magno deside rio poscere atque accipere episcopos et clericos pax ecclesie atque vnitas et cepit primo et postea consecuta est. Nam fer me decem quos ipse noui sanctos ac venerabiles viros continentes et doctissimos beatus augustinus diuersis eccle siis nonnullis quoque eminentioribus ro gatus dedit. Similiterque et ipsi ex illorum sanctorum proposito venientes domini ecclesiis propagatis: et monasteria instituerunt: et studio crescentes edifica tionis verbi dei ceteris ecclesiis promotos fratres ad suscipiendum sacerdotium prestiterunt. Unde per multos et in multis salubris fidei spei et charitatis ecclesie innotescente doctrina: non solum per omnes africanas partes: verum etiam in transmarinis et per libros editos atque in grecum sermonem translatos ab illo vno homine: et per illum multis fauente deo multa innotescere meruerunt Atque hinc vt scriptum est peccator videns irascebatur: dentibus suis frendebat et tabescebat: serui autem xpi vt dictum est cum his qui oderunt pacem erant pacifici: et cum loquerentur debellabantur gratis ab eis. Aliquoties vero etiam vias arma tas iidem circuncelliones contra famulum dei augustinum obsederunt: dum forte iret ro gatus ad visitandas instruendasque et exhortandas catholicas plebes: quod ip se frequentissime faciebat. ¶ Et aliquando contigit vt illi succenturiati hac tenus perderent captionem. Euenit quidem dei prouidentia sed ductoris hominis errore: vt per aliam viam cum suis comitibus sacerdos quo tendebat veniret: atque per hunc quem postea cognouit errorem: manus impias euasisset: et cum in omnibus liberatori dei gratias egisset illi omnino suo more nec laicis nec clericis pepercerunt: sicut publica testantur gesta. Interea silendum non est quod ad laudem dei per illius tam egregii in ecclesia viri studium domusque dei zelum ad uersus predictos rebaptizatores donatistas gestum et pefectum est. Cum forte vnus ex his quos de suo monasterio et cle ro episcopum ecclesie propagauerat: ad suam curam pertinentem calamensis ecclesie diocesim visitaret: et que didicerat pro pace ecclesie contra illam heresim predicaret: factum est vt in medio itinere eorum insidias incurrisset: et per vasum cum omnibus illi comitantibus: sublatis animalibus et rebus: iniuriis et cede grauissima cum affecissent. De qua rene pacis ecclesie amplius impediretur profectus: defensor ecclesie inter leges non siluit. ¶ Et preceptus est crispinus qui iisdem donatistis in calamensi ciuitate et regione episco pus fuit: predicatus scilicet et multi temporis et edoctus ad multam teneri auariciam publicis legibus prestatus contra hereticos constitutam. Qui resultans legibus cum presentatus apud proconsulem se negaret hereticum obruta est necessitas: vt illis recedente ecclesie defensore a catholico episcopo resisteretur: et conuinceretur quod esse se fu isse negauerat: quoniam si ab eodem dissimularetur forte catholicus episco pus ab ignorantibus crederetur: illo se quod erat negante: atque ita ex hac desidia infirmis scandalum nasceretur Et memorabili augustino antistite om nimodis instante ad controuersiam am bo ipsi calamenses episcopi venerunt et de ipsa diuersa commmunione tertio conflictu secum egerunt: magna popu lorum christianorum multitudine cause exitum: et apud carthaginem et per totam africam expectante. atque ille cri spinus proconsulari et libellari senten tia est pronunciatus hereticus. Pro quo illo apud cognitorem catholicus epi scopus intercessit: et ne auaricia mul ta exigeretur ei est beneficium impetra tum. ¶ Unde cum ingratus ad piissimum principem prouocasset: ab imperatore relatio ni deditum est responsum solutum: et confe

quenter p̄ceptum. nullo prorsus loco hereticos donatistas esse debere: et eos ad vim legum oim contra hereticos latarum vbiq̄ teneri debere. Ex quo et iudex propter officium et idem crispinus q̄ minime fuerat exactus: precepti sunt duas auri libras fisci iuribus inferre. Sed ꝓtinus opera data est per catholicos ep̄os: precipue per sancte memorie augustinum vt illa omniū condēnatio principis dimitteretur indulgentia. Et dn̄o adiuuante perfectum est. Qua diligentia et sancto studio multum creuit sancta ecclesia. Et his omnibus pro pace ecclesie gestis. augustino dn̄s et hic palmam dedit: et apud se iusticie coronam reseruauit: ac magis magisq̄ iuuāte xp̄o de die i diē augebatur: et multiplicabatur pacis vnitas et ecclesie dei confraternitas. Et id maxime factum est post collationē q̄ ab vniuersis ep̄is catholicis apud carthaginē cū eisdem donatistarum ep̄is postmodū facta est: adiuuante gloriosissimo et religiosissimo imperatore honorio: propter quod perficiendū etiā a suo latere tribunū et notariū marcellinū africā iudicem miserat. In qua controuersia illi omnib⁹ modis cōfutati: atq̄ de errore a catholicis conuicti: sententia cognitoris notati sunt. et post eoꝝ appellationē piissimi regis responso: iuste inter hereticos cōdemnati sunt. Ex qua ratiōe notati sūt solito amplius eoꝝ ep̄i: qui cū suis clericis et plebibus non communicauerūt Et pacem tenentes catholicam: multas eorum persecutiones vsq̄ ad mēbroꝝ amputationē et internecionē. Et totum illud bonum vt dixi per sctm̄ illū hoiē consentientibus nr̄is ep̄is et parit̄ satagentibus et ceptum et p̄fectū est. Porro autem post illā q̄ cum donatistis facta est collationem: non defuerunt qui dicerent permissos non fuisse eosdem ep̄os apud potestatem q̄ causā audiuit dicere om̄ia ꝓ suis partibus: q̄m catholice communionis cognitor sue fauebat ecclesie: licet hoc deficientes et victi ad excusationem iactarent. qm̄quidem et ante controuersiā ijdē heretici catholice communionis eūdem esse nouerant: et dum ab eodē conuenirent publicis gestis: q̄ ad collationem occurrerent et se esse facturos professi sunt. Poterant vtiq̄ suspectū eum habētes: recusare cōgressum. Tū omipotentis dei prestitit auxilium: vt postea in cesariensi mauritanie ciuitate constitutus venerabilis memorie augustinus: quo eum venire cum alijs ep̄is sedis apostolice littere compulerunt: ob terminandas videlicet alias ecclie necessitates. ¶ Hac ergo occasione ꝓuenit vt emeritū eiusdem loci donatistarū ep̄m: quem sue secte precipuū in illa collatiōe habuerūt defensorem videret: et cū eodem publice in ecclesia populo astante diuerse cōmunionis ex hoc ipso disputaret: et prouocaret gestis ecclesiasticis: vt q̄d forte sicut dicebant prosequi potuit in collatione: sed permissus non fuerat: in p̄senti sine alicuius potestatis prohibitione aut potentia securus dicere minime dubitaret: et in sua ciuitate suis omnibus presentibus ciuibus fiducialiter ꝓprias defendere cōmunionē non denegasset. Ille nec hac hortatione nec suoꝝ parentum et ciuium instanti petitione id facere voluit: qui ei pollicebantur se ad ei⁹ redituros cōionem. etiam cū discrimine patrimonioꝝ: salutisq̄ sue temporalis: si modo catholicam superaret assertionem. At ille amplius dicere illis gestis nihil voluit: nec valuit nisi tantum: iam illa inquit gesta continentur apud carthaginē inter ep̄os confecta vtrum vicerimus an victi fuerimus. Et dum a notario alio loco vt responderet ammoneretur et reticeret. ei⁹ cunctis manifestata diffidentia ecclie dei augmenta ac firmamenta prouenerunt. Quisq̄s ḡ diligentiam et operam beatissime memorie augustini ꝓ ecclesie dei statu cognoscere plenius voluerit: etiam illa percurrat gesta: et inueniet que vel qualia protulerit quibus illū doctum eloquētem et predicatum hominem prouocaret. hortatusq̄ fuerit vt pro sue defēsione partis quod vellet ediceret. illumq̄ victum cognoscet. Scio ego non solum

ipse possidonius presul qui vitam hanc conscripsi. verū etiā alij fratres ⁊ cōserui qui nobiscū tunc intra hipponēn. ecclesiam: cū eodem sancto viro viuebant nobis pariter ad mēsam constitutis eū dixisse. Aduertistis hodie i eccl̃a meuȝ sermonē eiusq̃ initiū ⁊ finē cōtra meam consuetudinē ꝓcessisse: qm̄ non eam rē terminatam explicuerī quā ꝓposueraȝ sed pendētē reliquerim. Cui respondimus. Ita nos in tp̄e miratos fuisse scimus ⁊ recognoscimus. At ille. Credo ait ꝙ forte aliquem errantē in ppl̃o dominus per nr̃am obliuionē ⁊ errorē doceri ⁊ curari voluerit. In cuius manus sunt et nos et sermones nostri. ¶

Nam cum proposite questionis latebras ptractarē: in aliū sermonis excursum perreri. atq̃ ita non conclusa vel explicata questione disputationem terminaui magis aduersum manicheorū errorem. Unde nichil dicere decreuerā disputans ꝙ de his q̄ asserere ꝓposuerā: Et post hec nisi fallar: ecce alia die vel post biduū venit quidā firmus nomine negociator: et intra monasterium sedente sancto augustino coram nobis ad pedes eius genibus ꝓuolutus sese iactauit lachrymas fundens: et rogās vt pro eius delictis sacerdos cum suis dn̄m deprecaretur. confidens ꝙ manicheorum sectā secutus fuisset: ⁊ inea ꝙ plurimis annis vixisset: ⁊ propterea pecuniam multā ipsis manicheis vel eis quos dicunt electos incassuȝ erogasset ac se in ecclesia per dei misericordiam fuisse eius tractatibus nuper correptū atq̃ catholicum factum. Quod et ipse venerabilis Augustinus ⁊ nos qui tūc aderamus ab eodem diligenter inquirentes: ex qua re potissimum in illo tractatu sibi fuerit satisfactum: et referente eo nobisq̃ omnibus sermonis serieȝ recognoscentibus: profundum consiliū dei pro salute animarum ammirantes et stupentes glorificauimus sctm̄ eius nomē ⁊ bn̄diximus. q̄ cū voluerit: ⁊ vn̄ voluerit: ⁊ quō voluerit: ⁊ ꝑ scientes et per nescientes aīarum operatur salutem. Ex eo ille hō proposito seruorū dei adherens negociatoris dimisit actionem et proficiens in ecclesie mēbris: in alia regione ad presbyteriū quoq̃ dei volūtate petitus ⁊ coactus accessit officiuȝ tenens atq̃ custodiens propositi sanctitatem. Et forte adhuc vsq̃ nunc in reb⁹ humanis viuit trans mare cōstitutus. Apud carthaginē quoq̃ deū ꝑ quēdā domus regie ꝓcuratorē noīe vrsū fidei catholice hoīem ad quosdā manicheorum quos electos vel electas dicunt blasphemis operibus presentes peruenirentur: atq̃ ad ecclesiaȝ ab eodē deducerentur et perducerētur ab epīs ad tabulas audiri sunt. Inter quos etiam sancte memorie augustinus fuit. qui pre ceteris illam execrabilem sectam nouerat: ⁊ eorū prodēs eiusmodi dānabiles blasphemias: ex locis librorū quos illi accipiunt manichei: vsq̃ ad confessionem earūdē blasphemiarum eos ꝑduxit: ⁊ q̄ inter se illi suo more malo indigna ⁊ turpia facere consueuerunt a feminarū illarū velut electarū ꝓditione illis ecclesiasticis gestis declaratum ē. Atq̃ ita pastor diligentia dn̄ico gregi et augmētū accessit. et aduersus fures atq̃ latrones defensio competens ꝓcurata est. Cū quodā etiā felice de numero eorū quos electos dicunt iidem manichei: quiq̃ hipponē venerat eundē seminaturus errorem: publice in hipponēn. ecclesia notarijs excipientib⁹ disputauit beatus Augustinus populo astāte. Et post scdam vel tertiam collationem ille manicheus frustrata vanitate et errore illius secte ad nostram conuersus est fidem atq̃ ecclesiam: sicut eadeȝ relecta docere poterit scriptura. ¶

Preterea cum quodam etiam pascentio comite domus regie arriano: q̄ per auctoritatem sue persone fisci vehementissimus exactor fidem catholicam attrociter ac iugiter oppugnabat: ⁊ ꝙ plurimos sacerdotes dei simpliciori fide viuentes: dicacitate ac potestate exagitabat: et perturbabat presentibus honoratis et nobilibus viris apud

carthaginem ab illo prouocatus cōram contulit. Sed idem hereticus tabulas atqꝫ stilum: quod magister noster ꝛ ante congressum et in congressu instantissime fieri volebat: ne adessent omnimodo recusauit. Et dum idpernegasset: dicens ꝙ legum metu publicarum periclitari tabulis scriptis nollet: inter positis stilo et tabulis Augustinus episcopus cum suis qui aderant consacerdotibus vt absqꝫ vlla scriptura priuatim disputarēt collationem suscepit: predicens quod post modum contigit ꝙ post solutum conuentum esse cuiqꝫ posset liberum arbitrium forte dicere. nullo scripture documēto de dixisse quod forte non dixerit: vel non dixisse quod dixerit. Beatus Augustinus miscuit cum eodem sermonem: atqꝫ asseruit quid crederet: et ab illo quid teneret audiuit et vera ratione atqꝫ auctoritate scripturarum probata docuit: ꝛ ostēdit nostre fidei firmamenta. Illius autem asserta nulla veritate: nulla scripturarum sāctarum auctoritate suffulta docuit et frustrauit. Et vt a se inuicem partes digresse sūt: ille magis magisqꝫ iratus et furens mendacia multa pro fide sua falsa iactabat: victum esse a seipso proclamans: multorū ore laudatum augustinum. Que cum illum venerabilem virum minime laterent: coactus est ad ipsum scribere pascentium propter illius metum omissis nominibus conferentium: et in eis litteris quicquid īter partes dictum vel gestum fuerat fideliter intimauit: ad ea si negarentur probanda magnam testium habens copiam clarissimos scilicet atqꝫ honorabiles qui tunc aderant viros. Atqꝫ ille ad duo sibi directa scripta: vnum vix reddidit rescriptum. in quo magis iniuriam facere: ꝙ sue secte rationem valuit declarare. Quod a volentibus et a valentibus legere comprobatur. Cum ipsorum quoqꝫ arrianorum episcopo quodam maximo cum gothis ad africam veniente apud hipponem ꝙ pluribus volentibus atqꝫ petentibus et preclaris interpositis viris contulit: ꝛ quit singule asseruerint partes scriptum est. Que si studiosi diligenter legere voluerint proculdubio indagabunt ꝛ quid callida ꝛ irrationabilis heresis ad seducendum ꝛ decipiēdum profiteatur: ꝛ quid ecclesia catholica de diuina teneat ꝛ predicet trinitate. R Sed ille hereticus de hyppone rediens carthaginem de sua multa ī collatione loquacitate victorem se de ipsa collatione recessisse iactauit et mentitus est. Que vtiqꝫ non facile a diuine legis ignaris examinari ꝛ diiudicari possent a venerabili viro augustino sequenti tempore stilo: ꝛ illius totius collatiōis de singulis obiectis ꝛ responsis facta est recapitulatio. Et ꝙ nichil ille obiectis referre potuerit: nichilominus demōstratum est additis supplementis que in tēpore collationis augusto cuncta inferri et scribi minime potuerunt. Id enim egerat nequicia hominis: vt sua nouissima prosecutione multum longessima totum quod remenserat diei spacium occuparet. Aduēsus pelagianistas quoqꝫ nouos nostrorum temporum hereticos ꝛ disputatores callidos arte magis subtili noxia scribentes: ꝛ vbicunqꝫ poterant publice et per domos loquentes: per ānos ferme decem laborauit: librorum multa condens ꝛ edens et in ecclesiis populis ex eodem errore freqūtissime disputans. Et quoniam iidem peruersi sedi apostolice persuam ambitionem eandem perfidiam persuadere conabantur: instantissime etiam consiliis africanis sanctorum episcoporum gestum est: vt sancto pape vrbis rome: et prius venerabili inocentio: ꝛ postea sancto zosimo eius successori persuaderetur: ꝙ illa secta catholica fide ꝛ abominanda ꝛ damnanda fuisset. At illi tāte sedis antistites suis diuersis temporibus eosdem notātes: atqꝫ a membris ecclesie pcidentes: datis litteris africanas occidētis ꝛ oriētis ecclīas: eos anathematizādos ꝛ deuitātos ab oībus ca

tholicis censuerunt. Et hoc tale de il=
lis ecclesie dei catholice prolatum iudi
cium: etiam piissimus imperator hono
rius audiens ac sequens: suis eos legi
bus damnatos inter hereticos habe=
ri debere constituit. Unde nonnulli ex
eis ad sancte matris ecclesie gremium
unde resilierant redierunt: ⁊ adhuc alij
redeunt innotescente et preualescente
aduersus illum detestabilem errorem
recte fidei veritate. Et erat ille memo=
rabilis vir Augustinus precipuum do
minici corporis membrum: circa vniuer=
salis ecclesie vtilitatem sollicitus sem=
per ac peruigil. Et illi diuinitus dona=
tum est: vt de suorum laborum fructu
etiam in hac vita gaudere prouenisset:
prius quidem in hipponensi ecclesia et
regione cui maxime presidebat vnitate
ac pace perfecta. deinde in alijs africe
partibus siue per seipsum siue per ali=
os et quos ipse dederat sacerdotes pul
lulasse: ⁊ multiplicatam fuisse domini
ecclesiam peruidens: illosqꝫ manichеos
donatistas: pelagianistas: ⁊ paganos
magna parte defecisse et ecclesie dei so=
ciatos esse congaudens. L

Profectibus quoqꝫ ⁊ studijs fauens e=
rat: ⁊ exultans bonorum omnium: indi
sciplinationē pie ac sancte tolerans fra
trum: ingemiscensqꝫ de iniquitatibus
malorum: siue eorum qui intra ecclesi=
am: siue eorum qui extra ecclesiam sūt
constituti: dominicis: vt dixi: lucris sem
per gaudens: ⁊ damnis merens. Tāta
autem ab eodem dictata et edita sunt:
tantaqꝫ in ecclesia disputata excepta at
qꝫ emendata: vel aduersus diuersos he
reticos conscripta: vel ex canonicis li=
bris exposita: ad edificationem sancto
rum ecclesie filiorum: vt ea omnia vix
quisqꝫ studiosorum nosse ⁊ perlegere suf
ficiat. Uerumtñ ne veritatis auidissi=
mos in aliq̄ fraudare videamur statu
deo p̄stante in huius opusculi fine etiā
eorūdem librorꝫ tractatuū ⁊ eplarꝫ indi
culū ad iungere. Quo lecto qui magis
dei veritatem q̄ temporales amant di
uitias sibi quisqꝫ quod voluerit ad le=
gēdum ⁊ cognoscendum eligat: ⁊ id ad

scribendum: vel de bibliotheca hipponē
sis ecclie petat vbi emendatoria exem=
plaria forte potuerit inuenire: vel vnde
valuerit inquirat: ⁊ inuenta describat ⁊
habeat: ⁊ petenti ad describendum sine
inuidia etiam ipse tribuat. Scdm apli
quoqꝫ sētētiā dicentis. Audet quisq̄ ve
strum aduersus alium negociū hñs iu
dicari ab iniquis ⁊ nō apud sctōs. An
nescitis qꝛ sancti mundū iudicabūt. Et
si in vobis iudicatᷣ mund⁹: idigni estis
iudiciorum minorꝫ. Nescitis qꝛ angelos
iudicabimus. Nedum secularia? Secu
laria igitur iudicia si habueritis inter
vos: eos qui contemptibiles sunt in ec=
clesia hos collocate ad iudicandū. Ad
reuerentiam vobis loquor. Sic nō est i
ter vos quisqꝫ sapiēs qui possit intᷣ fra=
trem suū diiudicare: sꝫ frater cū frē iu=
dicio contendit: et hoc apud infideles.
Interpellatus ergo beatus augustin⁹
a xp̄ianis vel a cuiuscūqꝫ secte homini
bus: causas audiebat diligenter ac pie
Cuiusdam vero sententiā ante oculos
habens dicentis se male inter cognitos
q̄ inter amicos causas audire: eo qꝫ de
incognitis pro quo arbitrata equitate
iudicaretur amicū possꝫ acquirere. De
amicis vero vnum esset contra quē sen
tencia proferretur perditurus. Et eas
aliqñ vsqꝫ ad horam refectionis: aliqñ
autem tota die ieiunans: sempꝫ tñ nosce
bat ⁊ dirimebat: intendens in eis chri=
stianorum momenta animorum q̄tum
quisqꝫ vel in fide bonisqꝫ operibus profi
ceret: vel ab his deficeret. Atqꝫ compꝫ=
tis rerum oportunitatibus diuine le=
gis veritate partes docebat: eamqꝫ il=
lis inculcabat: et eos quo adipiscerent=
tur vitam eternam edocebat ⁊ ammone=
bat: nichil aliud querens ab his quib⁹
ob hoc narrabat nisi tantum obedientiā
⁊ deuotionem xp̄ianam: q̄ ⁊ deo debetᷣ
⁊ hominibus: peccātes corā omnibus
arguens: vt ceteri timorem haberent. Et
faciebat hoc tanq̄ speculator a domino
constitutus domui israel: predicās ver
bum atqꝫ instans oportune: importune
arguens: hortans: increpans: in oī lon=
ganimitate ⁊ doctrina: pcipueqꝫ operā

dans istruere eos qui essēt idonei ꝛ alios docere. Rogatus quoqꝫ nonnullis in eorum tpalibus causis eplas ad diūsos dabat. Sꝫ hāc suā a melioribꝰ rebus occupationē tanꝙ angariā deputabat: suauē sempꝫ hñs de his que dei sunt vel allocutionem vl' collationem fraterne ac domestice familiaritatis. Nouimus quoqꝫ euꝫ a suis charissimis lr̃arum īcessum apud seculi ptātes postulatum non dedisse dicentē: cuiusdam sapientis seruādā esse sniam: de quo scriptum essꝫ ꝙ multa sue fame contēplatione amicis non pstitisset. Et illud nichilominus suum addēs quoniam plerumqꝫ ptās ꝙ pstat pmit. Cum vo incedēdū esse rogatus videbat: tam id honeste ac tpate agebat: vt non solū onerosus ac molestus non videtur verꝫ etiaꝫ mirabilis extitissꝫ. Nā dum exorta necessitate suo more apud quēdam africe vicariū noie macedonium: pro supplice lr̃is intueni ssꝫ atqꝫ ille paruissꝫ: hoc mō rescriptū misit. Miro modo afficior sapiētia tua: ꝛ illis ꝙ edidisti ꝛ in his ꝙ intueniēs pro reis mitere non grauaris. Nam ꝛ illa tātum habēt acuminis scie ꝛ sctitatis vt nichil supra sit: ꝛ hec tantum vecundie vt nisi faciam qꝺ mandas culpam penes me remanē nō in negocio eē dñe iudicē: dñe merito venerabilis ꝛ suscipiēde paꝛ. Non enim instas quod pleriqꝫ hoies istiꝰ loci vi faciunt: vt quodcunqꝫ sollicitꝰ petitor voluerit extorqās: ꝫ qꝺ tibi a iudice tot curis obstricto petibile visuꝫ fuerit: ammones ꝛ rogas subsuiente vere cundia: ꝙ maxima difficiliuꝫ inť bonos efficatia est. Proinde statim commendatis effectū desiderij tribui. Nam sperāndi viam ante patefecerā. Sctōrū cōsilia sacerdotū ꝑ diūsas prouincias celebrata cum potuit frequētauit: non in eis ꝙ sua sunt: ꝫ ꝙ iesu christi querēs: vt vel fides scte ecclesie catholice inuiolata maneret: vel nōnulli sacerdotes ꝛ clerici siue ꝑ fas siue per nefas excommunicati vl' absoluerenť vl' abijcerenť. In ordinandis vero sacerdotibus ꝛ clericis consensum maiorem christianorum ꝛ consuetudinem ecclesie sequendam esse arbritrabatur. Vestes eius ꝛ calciamenta et lectualia ex moderato et competenti habitu erant: nec nitida nimiū nec abiecta plurimum: quia his plerūqꝫ vel iactare se insolenter homines solent: vel abijcere: ex vtroqꝫ non que iesu christi sed que sua sunt ijdem querentes. At iste beatus vt dixi medium tenebat: neqꝫ in dexteram neqꝫ in sinistraꝫ declinans. Mensa vsus est frugali ꝛ ꝑca: que quidem inter olera ꝛ legumina etiam carnes aliquando propter hospites vel quosqꝫ infirmiores continebat. Semper autem vinū habebat: quia nouerat ꝛ docebat vt apostolꝰ dicit ꝙ omnis creatura dei bona sit: ꝛ nichil abijciendum quod cum gratiarum actione percipitur: sanctificatur enim per verbum dei ꝛ orationem. Et vt idem sctūs augustinus in suis confessionum libris posuit dicens. Non ego immundiciem obsonij timeo: sed immundiciam cupiditatis. Scio enī noe omne genus carnis quod cibo essꝫ vsui manducare permissum: heliam cibo carnis refectum iohannem mirabili abstinentia preditū animalibus hoc est locustis in escaꝫ cedentibus non fuisse pollutum. Scio et esau lenticule concupiscentia deceptum ꝛ dauid propter aque desiderium a seip reprehensum: ꝛ regem nostrum non de carne sed de pane eē temptatum. Ideo ꝙ ꝛ populus in heremo non quia carnes desiderauit: sed quia esce desiderio contra deum murmurauit. meruit improbari. De vino autem sumendo apl'i extat snia ad thimotheū scribētis ac dicētis. Noli vsqꝫ adhuc aquam bibere: ꝫ vino modico vtere propť stomachum ꝛ freqntes tuas infirmitates. Coclearibus tm̄ argenteis vtēs cetera vasa quibus mēse inferebanť cibi: vl' testea vl' lignea vl' marmorea erant: non tamē necessitatis inopia: ꝫ proposito voluntatis. Sꝫ ꝛ hospitalitatē sꝑ exhibuit. Et in ipa mensa magis lectionē vl' disputationē ꝙ epulationē potationēqꝫ diligebat: ꝛ contra pestilētiam humane cōsuetudinis in ea ita

De alimentia

scriptum habebat. Quisquis amat di=
ctis absentum rodere vitam. Hanc mē=
sam indignam nouerit esse sibi. Et ideo
oēm cōuiuā a supfluis ꝛ noxijs fabulis
et detractionibus sese abstinere debere
ammonebat. Nam ꝛ quosdam suos fa
miliarissimos coepos illius scripture
oblitos: ꝛ cōtra eā loquentes tam aspe
re aliqn̄ reprehendit commotus vt di=
ceret: aut delendos esse illos de mensa
versus: aut se de media refectione ad su
um cubiculum surrecturum. Qđ ego ꝛ
alij qui illi mense interfuim⁹ experti su
mus. Pauperꝝ vero semꝑ memor erat:
eisq; inde erogabat vn̄ et sibi suisq; oi=
bus secū habitātibus erogabat. hoc ē
vel ex redditib⁹ possessionū ecclie. vel
etiā ex oblationibus fideliū. Et dū for
te vt assolet de possessionibus ipis inui
dia clericis fieret: alloquebat plebem
dei: malle se ex collationibus plebis dei
viuere q̄ illaꝝ possessionū curā vel gu=
bernationē pati: et paratum se esse illis
cedere: vt eo modo oēs dei serui et mi=
nistri viuerēt: quo in veteri testamento
legunt altari deseruientes de eodem cō
participari. ¶ Sꝫ nūq̄ id laici
suscipere voluerūt. Dom⁹ ecclesie curā
omnemq; substātiā ad vices valentiori
bus clericis delegabat et credebat: nun
q̄ clauē: nunq̄ anulū in manu habens:
sed ab eisdē domus prepositis cuncta ꝛ
accepta ꝛ erogata notabantur. Que
anno completo eidem recitabātur: quo
sciretur quantum acceptum quātumq;
dispēsatū fuisset: vel quicqđ indispensa
tum vel dispēsandē remāsisset: ꝛ in mul=
tis titulis: magis illi⁹ prepositi domus
fidē sequēs q̄ ꝓbatū manifestatumq;
cognoscēs. Domum ꝟo vel agrū seu vil
lā nūq̄ emere voluit. Uerum si forte ec=
clesie a quoq̄ sponte tale aliquid vl' do
naretur vel titulo legati dimitteret nō
respuebat sed suscipi iubebat. Nam ꝛ
aliquas eum hereditates recusasse no=
uimus: non qꝛ paupib⁹ inutiles esse pos
sent: sed qm̄ iustū ꝛ equū esse videbat: vt
a mortuoꝝ vel filijs vel parētibus: vel
affinibus magis possiderent: quibus
ab eis deficientes dimittere noluerunt

Quidā etiā ex honoratis hypponēsiū
apud carthaginē viuens ecclie hippo=
nensi possessionē donare voluit: ꝛ confe
ctas tabulas sibi vsufructu retento vl=
tro eidem sancte memorie augustino
misit. ¶ Cuius ille obla=
tionem libenter accepit: congratulans
ei q̄ eterne sue memor esset salutis.
Uerum post aliquot annos nobis for=
te cum eodem cōminus constitutis ec=
ce ille donator lrās ꝑ filium suum mit=
tēs rogauit vt ille donationum tabule
suo filio redderent: paupibus vero ero
gādos dixerit solidos centum. Quo il
le sctūs cognito: ingemuit hoiem vel fin
xisse donationē: vel eum de bono opere
penituisse: et quanta potuit deo sugge=
rēte cordi eius: condolēti animo ex ea=
dē refragatiōe dixit ī illius. s. icrepatio
nē ꝛ correctionē. Et tabulas quas ille
sponte misat: nec desideratas nec ex=
actas: confestim reddidit: pecuniamq;
illam respuit. atq; rescriptis eundem si
cut opꝫuit ꝛ arguit ꝛ corripuit: admo=
nēs vt de sua simulatione vel iiquitate
cum penitētie humilitate deo satisface=
ret: ne cum tam graui delicto de seculo
exiret. Frequētius ꝟo dicebat magis
securius ac tutius eccliam legata a ꝺe
functis dimissa debere suscipere q̄ he=
reditates forte sollicitas ꝛ dānosas: ipa
q; legata magis offenderam esse q̄ exi
gēda. Commēdata ꝟo q̄q; ipse non su=
scipiebat sꝫ volētes suscipe clericos nō
prohibebat. In his quoq; q̄ ecclia ha=
bebat ꝛ possidebat itentus amore vel ī
plicatus cupiditate non erat sꝫ maiori
bus magis ꝛ spūalibus suspensus ꝛ in=
herēs rebus: vix aliqn̄ seipsum ad ista
tꝑalia ab eternoꝝ cogitatiōe relaxabat
ꝛ deponebat. Quibusq; illis dispositis
ꝛ ordinatis tanq̄ a rebus mordacibus
etiā modestis: animi recursū ad iterio=
ra mentis ꝛ superiora faciebat: quo vl'
de inueniendis rebus cogitaret: vel de
iam iuentis aliqđ dictaret: aut certe ex
iā dictatꝫ atq; trāscriptis aliqđ emēda
ret. ¶ Et id agebat ī die labo
rās ꝛ ī nocte lucubrās. Et erat tāq̄ illa
religiosissima maria: typū gestās sup=

ne ecclesie: de qua scriptuȝ est: q sederet ad pedes dñi: atq intenta verbum eius audiret: de qua soror conquesta q ab eadē circa multum ministeriū occupata non adiuuaretur audiuit. Martha martha sollicita es: elegit optimā partē maria q̄ non auferetur ab ea. Nā fabricaꝝ nouarum nunq̄ studiū habuit: deuitans in eis implicationem sui animi: quē semꝑ liberum habere volebat ab omni molestia tꝑali. Non tñ illa volētes ꝛ edificantes ꝓhibebat nisi tñ immoderatos. Interea dum ecclesie pecunia deficeret: hoc ipsum populo xp̄iano denūciabat. non se habere qȝ indigentibus erogaret. Nam ꝛ de vasis dñicis propter captiuos ꝛ q̄plurimos indigētes frangi ꝛ conflari iubebat ꝛ indigentibus dispēsari. Quod non commemorassem nisi contra carnalē sensum quorundam fieri peruiderē. Et hoc ipsum etiam venerabilis memorie ambrosi⁹ in talibus necessitatibus indubitanter esse faciēdum ꝛ dixit ꝛ scripsit: sed ꝛ inde de neglecto a fidelib⁹ gazophilatio ꝛ secretario vnde altari necessaria inferuntur: aliquādo in ecclesia loquēs admonebat: quod etiam beatissimum ambrosium se presente in ecclesia tractauisse nobis aliquando retulerat. Cum ipso semper clerici: vna etiam domo ac mensa: sumptibusq communibus alebantur ꝛ vestiebantur. Et ne quisq̄ facile iuratione etiam ad periurium decidisset: ꝛ in ecclesia populo p̄dicabat et suos instituerat ne quis iuraret: nec ad modicum quidem. Quod si ꝓlapsus fuisset vnam de statutis perdebat portionem. Numerus enim erat suis secum commorantibus ꝛ conuiuantibus poculorum p̄fixus. S Indisciplinationes quoq ꝛ trāsgressiones suorum a regula recta ꝛ honestate et arguebat ꝛ tolerabat: quantum decebat ꝛ oportebat. In talibus p̄cipue docens ne cuiusq̄ cor declinaretur in verba maligna ad excusandas excusationes in peccatis. Et dum quisq offerret munus suum ad altare: ꝛ illic recordatus fuisset q frater suus haberet aliquid aduersus illum: relinquendum esse munus ante altare: atq eundem fratrem esse reconciliandum: et tunc veniendum ꝛ munus ad altare offerendum. Si vero ipse aduersus fratrem suum aliquid haberet: corripere eum debere in parte: ꝛ si eum audisset lucratus esset suum fratrem. Si minus adhibendum esse vnum aut duos: q si ꝛ ipsos contemneret: ecclesiam adhibendam. Si vero et huic non obediret esset illi vt ethnicus et publicanus. Et illud addens: vt fratri peccanti et veniam petenti: non tantum septies sed septuagesies septies delictum relaxetur: sicut quisq a domino quotidie sibi postulat relaxari. Femina autem intra domum eius nulla penitus vnq̄ conuersata est: nulla mansit: nec quidem germana soror: que vidua deo seruiens multo tempore vsq in diem obitus sui p̄posita ancillarum dei vixit. Sed neq patrui sui filie: et fratris sui filie que pariter deo seruiebant: quas personas sanctorum episcoporuȝ concilia in exceptis posuerunt.

¶ Dicebat vero quia et si de sorore ꝛ neptibus secum commorantibus nulla nasci possit mala suspitio: tamen quoniam ille persone sine aliis necessariis secumq manentibus feminis esse non possent: ꝛ q ad eas etiam alie foris intraret: de his posse offendiculum aut scandalum infirmioribus nasci: ꝛ illos qui cum episcopo vl' quolibet clerico forte manerent: ex illis omnibus feminarum personis posse vna commorantibus aut aduenientibus tentationibus humanis posse perire: aut certe malis hominum suspitionibus pessime diffamari. Ob hoc ergo dicebat nunq̄ debere feminas cum seruis dei etiam castissimis in vna manere domo: ne vt dictum est aliquod scandalum vel offendiculum hoc tali exemplo poneretur infirmioribus.
Et si forte ab aliquibus feminis vt videretur vel salutaretur rogabatur: nū q̄ sine clericis testib⁹ ad eum intrabāt: vel solus cum solis vnq̄ est locutus:

nisi secretorum aliquid interesset. In visitationibus vero modum tenebat ab apostolo diffinitū: vt non nisi pupillos et viduas in tribulationibus constitutas visitaret. Et si forte ab egrotantibus ob ob hoc peterēt vt pro eis in presenti deum rogaret: eisq; manus imponeret sine mora pergebat. Feminarum autem monasteria nō nisi vrgētibus necessitatibus visitabat. Seruandū quoq; in vita et moribus hois dei referebat qd in institutis scte memorie ambrosij compererat: vt vxorem cuiq; nunq̄ posceret neq; militare volentē ad hoc cōmendaret: neq; in sua patria petitū iret ad conuiuiū. De singulis rebus prestās cās. s. nedū inter se coniugati easu iurgarent: et cum maledicerent pq̄ cōiūcti essēt Sed plane ad hoc sibi iam illis consentientibus petitum interesse debere affirmabat sacerdotē: vt vel eorum iam pacta et placita firmarēt: vel benedicerētur. Et ne militie cōmendatus suam culpā male agens suffragatori tribueret.

a Et ne per frequentiā in patrie cōuiuijs cōstitutus tēpantie amitteretur modus. Indicauerat quoq; nobis se predicti et beate memorie viri in vltimo vite constituti audisse sapientissimum et pijssimū respōsum: et multum laudabat ac predicabat. Nam cū ille venerabilis vltima iaceret egritudine: et a fidelibus honoratis lecto eius astantibus et videntibus eum de seculo migraturū ad deū. et ob hoc merentibus tanti ac talis antistitis ecclesiam posse priuari verbi et sacramenti dei dispēsatione: cum lachrymis rogarēt vt sibi a dn̄o vite posceret commeatū: eum illis dixisse. Non sic vixi vt me pudeat inter vos viuere: sed nec mori timeo quia bonum dn̄m habemus. Et in his noster augustinus senex elimata ac librata admirabāt et laudabat verba. Idō enim eū dixisse intelligendū est. nec mori timeo quia bonū dn̄m habemus: ne crederetur presidens de suis purgatissimis moribus presumpsisse. Hoc sic vixi vt me pudeat inter vos viuere. Hoc enim dixerat ad illud quod homines de homine nosse poterant. Nam sciens examen equitatis diuine: de bono domino se dicit magis q̄ de meritis suis confidere. Cui etiam in oratione quotidiana dn̄ica dicebat. Dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. X

Cuiusdam quoq; coepi et familiarissimi sui amici in extremis vite de talibus frequētissimū referebat dictū: ad quē cum visitandum iam morti appropinquātē ventitasset: et ille manus gestu se de seculo exiturū significaret atq; a se illi esset responsum adhuc eum ecclesie necessarium viuere posse: illum ne putaretur huius vite teneri cupiditate respondisse ei. Si nūq̄ bene. Si aliquando quare non modo? Et talem sententiam mirabatur et laudabat hominem protulisse: deum quidem timentem: veruntamen in villa natum et nutritum: sed non multa lectionis eruditum scientia. Illud etiam cuiusdam egrotantis dictum afferebat episcopi. de quo sanctus in epistola sua quā de mortalitate scripsit martyr. Ciprianus ita retulit dicens. Cum quidā de collegis et consacerdotibus nostris infirmitate defessus et de appropinquāte morte sollicitus: commeatum sibi p̄caretur: astitit deprecanti: et iam pene morienti iuuenis honore et maiestate venerabilis: statura celsus et clarus aspectu. et quē astantē sibi vix posset humanus aspectus oculis carnalibus intueri: nisi quod talem videre iam poterat de seculo recessurus. Atq; ille non sine quadam animi et vocis indignatione infremuit et dixit. Pati timetis. Exire non vultis quid faciam vobis? Ante proximum vero diem infirmitatis obitus sui a se dictatos et editos recēsuit libros: siue eos quos primo tempore conuersionis sue adhuc laicus: siue quos presbyter: siue quos ep̄s dictauerat: et quecunq; in his recognouit aliter q̄ sese haberet ecclesiastica regula a se fuisse dictata et scripta cum adhuc ecclesiasticū vsum minus sciret. minusq; intelligeret: a semetipso et reprehensa et correpta sunt. y

Unde etiam duo conscripsit volumina quorum est titulus de recensione librorum

illius insidias nō fugisset:nisi se alijs q-
bus necessarius erat seruare voluisset.
Propē quod ait. Cōpellor aūt ex duo-
bus desiderium habēs dissolui ⁊ eē cuȝ
xp̄o. multo eni magis optimū. manere
aūt in carne necessariuȝ propē vos. Hic
fortasse quis dicat ideo debere dei mi-
nistros fugere talibus imminētibꝰ ma
lis:vt se pro vtilitate ecclesie tempori-
bus tranquillioribus seruēt. Recte hoc
fit a quibusdam : qñ sunt alij per quos
suppleatur ecclesiasticum ministerium:
ne ab oībꝰ deseratur. Qd̄ fecisse anasta
sium supra diximus. Nā q̄tum necessa
rium fuerit ecclīe q̄tumq̄ profuerit qd̄
ille vir mansit in carne catholica fides
nouit : q̄ aduersus arrianos hereticos
ore illius ⁊ amore defensa ē. Sȝ quādo
ē commune piculū magisq̄ timēdum ē
ne quisq̄ id facere credatur nō consulē
di volūtate:sed timore moriēdi:magis-
q̄ fugiendi obsit exemplo q̄ viuendi p
sit officio:nulla ratione faciendum est.
Deniq̄ sanctus dauid ne sese committe
ret periculis preliorum:⁊ fortassis exti
gueretur:sicut ibi scriptum est. lucerna
israel. a suis hoc petentibus sumpsit:nō
ipse hoc presumpsit. Alioquin multos
imitatores fecisset ignauie:qui euȝ cre-
derent hoc fecisse:non cōsideratiōe vti
litatis alioꝝ:sȝ sue pturbatiōe formidi-
nis. I Occurrit etiam alia q̄stio
quā cōtēnere non debemꝰ. Si enim hec
vtilitas negligenda non ē vt aliquid mi
nistri ppterea fugiant iminēte aliq̄ va
stitate vt seruent̄ q̄ ministrent eis quos
post illā cladē residuos poterit inueni-
re. qd̄ fiet vbi vident̄ oēs interituri nisi
aliqui fugiāt? Si eni hactenꝰ seuiat illa
pnicies vt solos ministros ecclesie psequā
tur. qd̄ dicemꝰ? An relinquēda est a mi-
nistris fugientibꝰ ecclīa:ne a morienti-
bus miserabiliꝰ relinquat̄? Sed si laici
non q̄runt̄ ad mortē psūt occultare quo
quo mō ep̄os ⁊ clericos suos:sicē ille ad
iuuerit i cuiꝰ ptāte sūt oīa. q̄ pōt ⁊ nō fu
giētes p mirabilē conseruare potentiā.
Sed ideo querimꝰ qd̄ nos facere debea
mus:ne in oībꝰ expectando diuina mi-
racula temptare dn̄m iudicemur. Non

q̄dem talis est; ista tempestas: quando
laicorū ⁊ clericorū est cōmune piculū si
cut in naui vna commune periculum ē
mercatorū atq̄ nautarū. Uerū absit vt
tanto periclitanda sit hec nauis nostra.
vt debeant eaȝ naute: ⁊ maxime guber-
nator piclitantē deserere. etiam si in sca
pham transiliendo vel etiam natando
possint effugere. Quibus eni metuimus
ne nr̄a desertione peant:ne temporalem
mortem q̄ qñq̄ vētura est : sed eternam
que pōt si non caueatur venire: ⁊ pōt si
caueatur etiam non venire metuimus.
In cōmuni autē periculo vite huiꝰ cur
existimemus vbicūq̄ fuerit hostilis in-
cursus oēs clericos ⁊ non etiaȝ omnes
laicos esse morituros : vt simul finiant
hanc vitam quibꝰ sūt clerici necessarij?
Aut cur non speremꝰ sicut aliq̄s laicos
sic etiam clericos remāsuros:a qbꝰ eis
necessariū ministeriū valeat exhiberi?
Quāq̄ o si inter dei ministros ide sit di
sceptatio qui eoꝝ maneāt ne fuga om-
nium:⁊ qui eorum fugiāt ne morte om
nium deserantur ecclīe. K Tale
quippe certamē erit iter eos vbi vtriq̄
ferueant charitate:⁊ vtriq̄ placeāt cha
ritati. Que disceptatio si aliter non po
tuerit terminari:q̄tū mihi videt̄: q̄ ma
neant ⁊ qui fugiant sorte eligendi sunt.
Qui enim dixerint se potius fugere de
bere:aut timidi videbunt̄:q: imminēs
malū sustinere noluerūt. aut arrogan-
tes:q: se magis q̄ seruandi essent neces-
sarios ecclīe iudicarunt. Deinde fortas
sis hi qui meliores sunt eligāt pro fr̄ibꝰ
aīas ponere:⁊ hi seruabuntur fugiēdo
quorum est minus vtilis vita:quia mi-
nor consulendi ⁊ gubernandi peritia.
Qui tñ piū sapiūt cōtradicēt eis quos
vident ⁊ viuere potius oportere ⁊ ma-
gis mori velle q̄ fugere. Ideo sic scri-
ptum est. Contradictiōes sedat sortitio
⁊ inter potentes diffinit. Melius enim
deus in hmōi ambagibus q̄ homines
iudicat:siue dignetur ad passionis fru-
ctum vocare meliores ⁊ parcere infir-
mis. siue istos facere ad mala perferen
da fortiores:⁊ huic vite subtrahere q̄rū
nō potest ecclesie tantuȝ q̄tū illoꝝ vita

prodesse. Res fiet quidem minus vsita ta: si fiet ista sortitio. Sed si facta fuerit quis eã reprehendere audebit? Quis non eam nisi imperitus aut inuidus cõgrua predicatione laudabit? Quod si non placet facere: cuius facti nõ occurrit exemplũ: nullius fuga faciat: vt ecclesie ministerium maxime in tantis periculis necessarium ac debitum desit. Nemo excipiet psonã suã: vt si aliqua gratia videtur excellere: ideo se dicat vita et ob hoc fuga esse digniorem. Quisquis enim hoc putat nimiũ sibi placet. Quisquis aũt etiam hoc dicit: oibus displicet. Sunt sane qui arbitrantur epos et clericos non fugientes in talibus periculis sꝫ manẽtes facere: vt plebes decipiantur: cũ ideo non fugiunt: quia manere suos ꝑpositos cernũt. Sꝫ facile est hanc reprehensionẽ vel inuidiam deuitare: alloquendo easdem plebes atq; dicendo Non vos decipiat ꝙ de loco isto non fugimus. Non enĩ propter nos: sed propter vos hic potiꝰ manemus ne vobis non ministremus quicquid saluti vestre que ĩ xpo est nouimꝰ necessariũ. Si ergo fugere volueritis: et nos ab istis quibus tenemur vinculis solutis. Qd tũc puto esse dicendũ: qñ vere videtur vtile esse ad loca tutiora migrare. Quo audito si vel omnes vel aliqui dixerint in illius potestate sumus cuius irãm nullus quocunq; vadit euadet: et cuius miãm vbicunq; sit potest inuenire: q nusq̃ vult ire siue certis necessitatibus impeditus: siue laborare nolens ad incerta suffugia: et non ad finienda sed ad mutanda pericula. procul dubio isti deserendi nõ sunt a ministerio xpiano. Si autem hoc audito abire maluerint: nec illis manendum ẽ qui propter illos manebant. Quia ibi iam non sunt propter quos manere adhuc debeant. Quicunq; igitur isto mõ fugit vt eccl'ie necessarium ministeriũ illo fugiente non desit: facit qd dñs precepit siue permisit. Qui autẽ sic fugit: vt gregi xpi ea quibus spiritualiter viuit alimenta subtrahantur. mercennarius ille est qui videt lupum venientem et fugit: qm non est ei cura de ouibꝰ. Hec tibi qz me cõsuluisti frater dilectissime qua existimaui veritate et certa charitate rescripsi: sed ne meliorem si inueneris sequaris sententiã: non pscripsi. Meliꝰ tñ qd in his periculis faciamus inuenire non possumus: ꝙ orationes ad dominum deum nostrũ: vt misereatur nostri. Quod ipsum. vt. s. ecclesias non desererent: dei bono nonnulli prudentes et sancti viri: et velle et facere meruerunt: et inter dentes obtrectantium a sui proposit intẽtione minime defecerũt

Sane ille sanctus in vita sua plixa pro vtilitate ac felicitate sancte ecclesie catholice diuinitus cõdonata: vixit annis septuagintasex. in clericatu autem vel episcopatu annis ferme quadraginta. Dicere autem nobis inter familiaria colloquia consueuerat: post perceptum baptismum etiã laudatos christianos et sacerdotes absq; digna et competenti penitentia exire de corpore non debere. Quod etiam ipse fecit vltima qua defunctus est egritudine. Nã sibi iusserat psalmos dauidicos qui sunt paucissimi de penitentia scribi: ipsosq; quaterniones iacens in lecto contra parietem positos diebus sue infirmitatis intuebatur: et legebat: et iugiter ac vbertim flebat. Et ne intentio eius a quoq̃ impediretur cauebat. Ante dies ferme decem ꝙ exiret de corpore nobis postulauit presentibus ne quis ad eum ingrederetur: nisi his tñ horis quibꝰ me dici ad inspiciẽdum intrarent: vel cũ ei inferretur refectio. Et ita obseruatum et factum est et omni illo tpe orõni vacabat. Verbum dei vsq; ad ipsã suã extremã egritudinem impermisse alacriter et fortiter sana mente: sanoq; consilio in ecclesia ꝑdicauit. Membris omibus sui corporis incolumis integro aspectu atq; auditu: et vt scriptũ est nobis astantibus et videntibus ac cum eo pariter orantibus: obdormiuit in pace patribus suis enutritus in bona senectute: et nobis coram positis ꝓ eius cõmendanda corporis depositione: sacrificium deo oblatum est: et sepultꝰ ẽ. Te-

stamētum autem nullum fecit: quia vn de faceret pauper christi nō habuit. Ec clesie bibliothecam: omnes codices di ligent posteris custodiēdos sp iubebat Si quid vero ecclia vel sūptib⁹ vl in or namētis habuit fideli p̄sbitero qui sub eodem domus ecclie curam gerebat di misit. Nec suos consanguineos vl in p posito vel extra constitutos in sua vita ꝛ morte vulgi more tractauit. Quibus dum adhuc superesset id si opus fuit qd et ceteris erogauit non vt diuitias ha berent: sz vt aut nō aut minus egerent. Clerum sufficientissimum ꝛ mōasteria virorum ac feminarum continentium cum suis prepositis plene ecclesie dimi sit: vna cum bibliothecis libros ꝛ tra ctatus vel suos vel aliorum sanctorum habentibus: in quibus dono dei qualis quantusqꝫ in ecclesia fuerit noscitur ꝛ i his semper viuere a fidelibus inuenit. Iuxta quod etiam secularium quidam poetarum suis iubens quo sibi tumu lum mortuo in aggere publico colloca rent pro epigrammate finxit dicens. Uiuere post obitum vatē vis nosse via tor. Quod legis ecce loquor vox tua nē pe mea est. Et in suis quidem scriptis ille deo acceptus ꝛ charus sacerdos q̄ tum lucente veritate videre cōceditur recte ac sane fidei spei charitatis catho lice ecclesie vixisse manifestatur. Qd agnoscunt qui eundem de diuinis scri bentem legentes proficiunt.

Sed ego arbitror plus ex eo proficere potuisse: qui eum et loquē tem in ecclesia presentem audire ꝛ vide re potuerunt: ꝛ eius presertim inter ho mines conuersationem non ignoraue runt. Erat enim nō solum eruditus scri ba in regno celorum de thesauro suo p ferens noua ꝛ vetera: ꝛ vnus negocia torum qui inuentam preciosam marga ritam que habebat venditis compara uit: verumetiā ex his ad quos scriptū est: sic loquimini et sic facite: ꝛ de qui bus saluator dicit. Qui fecerit et docu erit sic homines: hic magnus vocabi tur in regno celorum. Peto autem im pēdio vestram charitatem qui hec scri pta legitis: vt mecum omnipotēti deo gratias agatis: dominumqꝫ benedica tis qui tribuit michi itellectum: vt hec in noticiam ꝛ presentium ꝛ absentium: presentis temporis ꝛ futuri hominum: et vellem deferre ꝛ valuissem: ꝛ mecū ac pro me oretis: vt illius quondam vi ri cum quo annis ferme quadraginta dic dono absqꝫ amara vlla dissentione familiariter ac dulciter vixi: ꝛ in hoc se culo emulator ꝛ imitator existam: ꝛ in futuro omnipotentis dei promissis cū eodem perfruar. Amen.

¶ Aurelij Augustini hipponensis ep̄i ac doctoris ecclie sanctissimi pariter ꝛ p spicacissimi: plurimorum opusculorum necnon vite eius a Possidonio conscri pte: impēsis Joannis parui bibliopole parisien. in vico sancti iacobi sub lilio aureo Ab Joanne Barbier accura tissime impressorum Finis Anno a na tiuitate saluatoris nr̄i. M.ccccc.xiij. ad xij. Kal. octobris.

-4-3-4-